ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ

ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΑΠΑΝΤΑ.

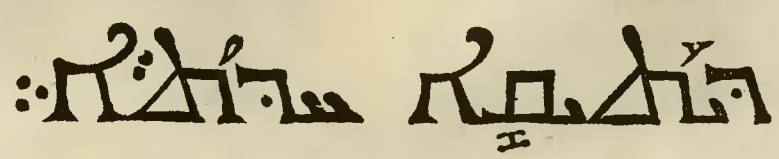

NOVVM IESV CHRISTI D. N. TESTAMENTVM.

SACRORVM BIBLIORVM TOMVS QVINTVS.

Op. XVI
D. 74

Biblioteka Śląska

225255 s. IV

NOVISSIME DIEBVS HIS LOCVTVS EST NOBIS DEVS IN FILIO,
QVEM CONSTITVIT HÆREDEM VNIVERSORVM. *Heb. i.*

Biblioteka

AD PHILIPPVM II. POTEN-
TISSIMVM HISPANIARVM REGEM,
GVIDONIS FABRITII BODERIANI
EPISTOLA.

CVm apud doctiſſimos quoſque viros hoc iamdiu in more poſitum viderim, REX potentiſſime, vt nullus eorum ſuas lucubrationes promiſcuæ multitudinis iudicio, & vulgi ſermonibus permittat, niſi prius eas præſtantiſſimi & ornatiſſimi alicuius viri patrocinio atque tutelæ commendarit. Atque ideo cæterorum exemplo cùm mihi faciendũ ſtatuiſſem,& multum diuque ipſe mecum hac de re cogitaſſem;tandem neminem eſſe inter mortales exiſtimaui,cui potius quàm Regiæ M. T. huius laboris mei protectio atque tutela committi deberet. Conuenire ſiquidem mihi videbatur,vt quemadmodum ſuprema M. T.auctoritate & munificẽtia totum opus perfectum abſolutumq; eſt,ita etiam ſub tutelari & Catholico Regiæ dignitatis tuæ nomine ab omni inuidia & obtrectatione ſaluum & incolume in publicam lucem prodiret. Itaque iſtam meam lucubrationem,licet Regia ſublimitate tua indignam, tuæ tamen Maieſt.pietate & humanitate fretus, ſub eius inclyti nominis tutela, tanquã ſub Aiacis clypeo, liberiùs & ſecurè publicæ lucis diſcrimini committo. Non caſu, nec leui de cauſa,REX præſtantiſsime,ſed diuino planè conſilio factum eſt,vt Catholica M. T. ſacrorum Bibliorum hoc tempore talem fieri editionem curauerit. Cùm enim à diuina ſapientia, per quam reges regnant, & potentes decernunt iuſtitiam, tot regnorum ac populorum cura & gubernatio vni tuę Maieſtati commiſſa ſit,vt vix Alexandri Magni felicitas, & Cæſaris Dictatoris in nationibus domandis præclaræ res geſtæ comparari poſsint cum iis triumphis & victoriis quæ ad Antipodas vſque ſub inuictiſsimi Imperatoris Caroli v. patris tui,felicis auguſtæque memoriæ, tuæ Maieſtatis ſignis & auſpiciis reportatæ fuerunt: hoc vnum ad ſummam laudem, & tot tantorumque triumphorum cumulum deſiderari videbatur, vt ſpiritalia quoque arma comparari iuberes, quibus animorum ſimul & corporum victoria potireris. Ex vniuerſi orbis terrarum nationibus duas tantummodò gentes diuinus Spiritus in Abdiæ vaticinio cõmemorauit, quibus potiſsimùm vteretur ad exteras quaſque nationes Auſtri in ordinem ſub ſe redigendas, Gallicam ſcilicet & Hiſpanicam, vt ex ſequentibus Abdiæ verbis conſtat,

„ וגלת החיל הזה לבני ישראל אשר כנענים עד צרפת וגלת ירושלם אשר בספרד ירשו את ערי הנגב ועלו
„ מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיתה ליי המלוכה׃

Quæ Latinè ad verbum expreſſa ſic ſonant: Et tranſmigratio exercitus huius filiorum Iſrael, qui Cananæi ſunt, (hoc eſt, humiliati & mercimoniis addicti) vſque in „
TZARPHATH,Galliam,& trãſmigratio Ieruſalem,quæ eſt in SEPHARAD, Hiſpania, „
hæreditate poſſidebunt ciuitates Auſtri. Et aſcendent ſalutem procurantes in montem „
Tzion,ad iudicandum montem Eſau, & erit Domino regnum. Quod quidem vatici- „
nium nunc magna ex parte impletum, tum demum perfectè, & omnino impletum iri mihi mens præſagit, quando Catholicam tuam Maieſtatem, & Chriſtianiſsimum Galliarum Regem coniunctis animis ſua conſilia, ſuas opes, & conatus omnes ad extirpandam Turcarum & Maurorum, infeſtiſsimorum Chriſtiani nominis hoſtium, pernicioſiſsimam ſectam conuertere videbimus. Faxit Deus, vt & Rex Chriſtianiſsimus,prout hactenus fecit, ſplendori nominis ſui ſemper in poſterum reſpondeat, vtq;

verè Carol, quod Armenicè Potentem significat, ac verè קוראל hoc est, Inuocatorem Dei se præbeat; atq; vt Hispani & Galli simul eorum omnium, qui densissima erroris caligine, falsisque diaboli præstigiis sunt obcæcati, salutem, & à diaboli tyrannide liberationem omnibus modis procurent. Sic demum futurum est, vt & gens Hispanica in dilatandis sub Christi imperio ditionis tuæ M. finibus, suum diuinitus acceptum Hebræum nomen, & omen, magis ac magis tueatur & illustret. Est enim ספרד, quo nomine Hispania Hebraicè appellatur, idem quod ספר רד portum seu limitem extendens. Syriacè verò à nauigãdi peritia sortita est denominationem. Dicitur enim ܐܣܦܢܝܐ Hisphania, & ܣܦܢܐ Sphania, à Sphiná Hebraicè & Chaldaicè, vnde Syris ܣܦܝܢܬܘ Sephinthó, & Arabibus Saphinathun, quod nauim seu nauium classem notat. Inde etiam naucleri ספנין Sapanin Chaldaicè, & ܣܦܢܐ Saponé Syriacè nuncupantur. Cuius duplicis etymologiæ gloriam quis nescit Hispanos iampridem esse consecutos? Quippe quorum partim res terra mariq́ue præclarè gestæ, partim harum fama & honorifica prædicatio, iisdem, quibus Solis cursus, regionibus ac terminis continentur. Nunc verò huius operis præstanti & futuris seculis admiranda dignitate quantum honoris & splendoris Celtiberorum nomini sit accessurum, nemo non videt. Verè namq́; hoc Regiũ opus est ספרד, Hispanicúmue, seu ספר רדי Liber Dominans. Quandiu enim durabit mundus, cæteris omnibus libris dominabitur, sicut auibus cæteris aquila, quadrupedibus leo, piscibus delphis, arboribus palma, lilium floribus, brutis animantibus homo, cunctis verò hominibus Christus Iesus θεάνθρωπος. Imò, vt amplius dicam, in æternum durabit. Cælum enim & terra, inquit Veritas, præteribunt, verba autem mea nequaquam præteribunt. Istius dominatoris libri adiumento Iudæi, Turcæ, Tartari, Pseudo-christiani & hæretici, aliæq́; Barbaræ nationes omnes Christo tandem diuina prouidentia subiicientur. Eius quoque felici propagatione & hoc oraculum
» implebitur, Ab Oriente emittam semen tuum, & ab Occidente congregabo te. Ab Ie-
» rusalem tanquam à centro (Deus enim operatus est salutem in medio terræ) Euangelicum semen in totum orbem quõdam dispersum fuit. Nunc autem è צרפת siue Gallia repurgata, quemadmodum aurum in fornace repurgatur, & è ספרד siue Hispania longè lateq́ue fines suos diffundente, hic Sepharadæus & Tzarphathæus, hoc est, Dominans & Repurgans codex prodiens, ter triplicis linguæ beneficio ex septuaginta duabus nationibus orbis terrarum electos omnes, precioſum Dei semen, in vnum congregabit. Equidem auguror appropinquare nunc tempus acceptabile, & dies salutis, quibus Euangelium regni per vniuersarum terrarum orbem prædicabitur: futurumq́ue breui vt omnis lingua confiteatur IESVM Christum humani generis instauratorem, vt in nomine eius omne genu flectatur, omne cor eundem amplectatur, mens omnis in eius beneficiis, & admirandis operibus contemplandis occupetur; denique vt omnis potestas ei subiiciatur. Cuius immensam bonitatem supplex oro, vt Catholicam tuam M. prospero & læto suarum rerum omnium successu vtentem, in multos annos conseruet incolumem: vtq́ue pro mercede huius libri dominatoris, qui auspiciis tuis nunc in lucem prodit, Regium nomen tuum in libro vitæ descriptum, & in præsenti & in futuro seculo vera immortaliq́ue gloria resplendere faciat. Antvverpiæ. cIↃ. IↃ. LXXI. Calendis Iulij.

AD SA-

AD SACRARVM LINGVARVM STVDIOSVM LECTOREM,

GVIDONIS FABRITII BODERIANI nationè Galli, In Noui Teſtamenti Syriaci Latinam interpretationem,

PRÆFATIO.

RERVM *omnium conditoris Dei tanta eſt bonitas, tanta tamque admirabilis prouidentia, tantus denique erga genus humanum amor, Lector, vt etiam ex rebus ſuapte naturâ malis atque noxiis, ſummum hominibus bonum frequenter eliciat. Quantum incommodi audax & impium facinus eorum, qui immani ſuperbia turrim Babylonicam extruere ſunt moliti, quantumque damni illa linguarum confuſio & diuerſitas, quæ inde nata eſt, humanæ ſocietati inuexerit, nemo eſt, qui aliquam rerum huius mundi experientiam habeat, cui non ſit compertum. Cùm enim omnium animantium, homines ſoli diuino beneficio rationis & orationis ſint participes; ea primùm cauſa, vt Dei Opt. Max. miranda opera ratione conſiderantes, oratione ei gratias aſſiduè agant, eiuſque clementiam ſummo proſequantur amore: deinde vt alij alios tanta eius in ſe beneficia doceant, ac mutuæ charitatis nexu ſimul deuincti, & ſocietatem colant, vitæque præſentis commoda inter ſe communicent. Hanc ſocietatem, mirum dictu, quantopere diremerit, & etiamnum hodie dirimat ſermonis diſſimilitudo. Rectè ſiquidem Auguſtinus, Linguarum diuerſitas hominem alienat ab homine. Nam ſi duo ſibimet inuicem fiant obuiam, neque præterire, ſed ſimul eſſe aliqua neceſſitate cogantur, quorum neuter norit linguam alterius: faciliùs ſibi animalia muta etiam diuerſi generis, quàm illi cùm ſint homines ambo, ſociantur. Quando enim quæ ſentiunt, inter ſe communicare non poſſunt, propter ſolam linguarum diuerſitatem, nihil prodeſt ad conſociandos homines tanta ſimilitudo naturæ: ita vt libentiùs homo ſit cum cane ſuo, quàm cum homine alieno. Cui conſentiens Plinius, Tanta eſt, inquit, loquendi varietas, vt externus alieno non ſit hominis vice. Quæ linguarum varietas ſi ſemel eſſet ſublata, vniuerſus terrarum orbis, tanquam ciuitas vna, omnibus ſufficeret, omnesq; verè Coſmopolitani tunc eſſemus, quando vno & eodem idiomatis genere coniuncti, alij alios mutuò intelligeremus, quocunque proficiſceremur. Et cùm Deus, in cuius cognitione, amore, & adoratione vera religio verſatur, ſit vnus eſſentiâ, omnes quoque res eò ſint perfectiores, quò propius ad vnitatem accedunt, admodum perfectus ac felix, cæleſtique proximus eſſet rerum humanarum ſtatus, ſi omnes Deum mundi Creatorem, & ſupremum moderatorem, vno modo, vno ritu, vnoque ſermonis genere colerent atque adorarent. Nec eſſet multum diſſimilis ab eo, quem aliquando futurum vaticinatus eſt Sophonias propheta his verbis:*

De Ciuit. Dei lib. 19. cap. 7.

לכן חכו לי נאם יהוה ליום קומי לעד כי משפטי לאסוף גוים לקבצי ממלכות לשפך עליהם זעמי כל
חרון אפי כי באש קנאתי תאכל כל הארץ כי אז אהפך על עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם
יהוה לעבדו שכם אחד׃

Id eſt, Expectate me, inquit Dominus, in diem reſurrectionis meæ in futurum: quia iudicium meum, vt congregem gentes, vt colligam regna, ad effundendum ſuper ea indignationem meam, omnem iram furoris mei, quoniam in igne zeli mei deuorabitur vniuerſa terra: quia tunc conuertam ad populos labium electum, vt inuocent omnes in nomine Domini, & ſeruiant ei humero vno. A cuius quidem felici ſtatu præſentem rerum humanarum conditionem, proh dolor, plurimum abeſſe videmus. Sed vt vtilitatem vel ex ipſo damno caperemus, ac diuiſionis inſtrumentum in vnionis & collectionis organum commutaretur, ſummus ille & admirabilis artifex, qui ad impiorum hominum reprimendam audaciam linguarum confuſionem immiſerat, vt ad ſe miſerum mortale genus hominum colligeret, à quo propter ingrati animi vitium deſciuerat, ac procul ſeiunctum erat; poſtquam æternum ſuum verbum ſplendorem gloriæ, & figuram ſubſtantiæ ſuæ, vt noſtram naturam aſſumeret; è ſublimi Maieſtatis throno miſiſſet ad nos: diuina Spiritus ſancti chariſmata, donumque linguarum omnium per totum orbem diſperſarum in Apoſtolos & Diſcipulos ſuos effundere dignatus eſt; vt ipſi, quos ad id delegerat, omnes omnium gentium quantumuis longè diſſitas nationes linguarum beneficio ad eum reducerent, ac vniuerſas oues, pro quibus bonus ille paſtor animam ſuam poſuerat, in vnum ouile congregarent. Et quemadmodum in illa ſuperbiæ & impietatis mole, in qua rebelles in Deum & naturam conſpiratores conuenerant, linguarum chaos & permixta confuſio contigerat: Sic in cœnaculo pacis, humilitatis, & pietatis, vbi congregati erant Apoſtoli & Diſcipuli, qui vno conſenſu animos ad Dominum, non contra Dominum erigebant, facta eſt in linguis igneis multiplicis ſermonis diſtributio. Quo quidem inſigni & admirabili miraculo, & ſuam immenſam potentiam, & erga genus humanum ineffabilem charitatem Deus manifeſtè declarauit. Illa autem confuſio 72. linguarum diuerſa genera in totum orbem diſſeminauit, qui ob eam cauſam in 72. nationes diuiſus eſt, per totidem duces & viros principes ex filiis & nepotibus Noachi, qui ſeptuaginta duas colonias ex Armenia Saga in varias mundi partes de-

duxerunt, vt vniuersam terram memoranda clade desertam, incolis & habitatoribus denuo replerent. Quanquam non sum nescius de numero nationũ discrepare doctorum virorũ sententias. Alij siquidem 70. tantùm, alij 71. alij 73. alij deniq; 74. recensent. Cõmunis tamen & magis recepta opinio cùm inter Hebræos, tum etiam inter Ecclesiæ proceres, septuaginta duas enumerat, vt & ipse testatur Augustinus. Quinimò ipsemet Moses idem videtur asserere, vbi Dei laudes decantans ait: Quando diuidebat Altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum secundum numerum filiorum Israel: vel, vt interpretati sunt Græci, secundum numerum filiorum Dei. Certum est autem, siue Græcam interpretationem, siue Hebraicum ἀρχέτυπον sequamur, hoc loco numerum 72. esse designatum, neque maiorem, neque minorem. Constat enim populum Israeliticum, qui populus electus, peculium Dei, Deique hæreditas appellatur, primo ordine in duodecim semper diuisum fuisse, ac postea in septuaginta duo. In duodecim quidem tribus ac Polemarchos totidem, quorum vnusquisque sex præfectos alios sibi subditos habebat, qui simul collecti 72. efficiunt, eundem prorsus numerum, quo continebantur Israelitæ, quando ingressi sunt Ægyptum, vt ex hoc loco manifestissimè patet. Omnes animæ domus Iaacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuêre septuaginta: quibus addendi sunt duo filij Ioseph, quos filia Putipherá sacerdotis Heliopoleos in eadem prouincia ei pepererat. Nam quemadmodum totus illius gentis politicus ordo à maximo illo Legislatore, qui ad supremi montis contemplationem ascendebat, oreque ad os cum Deo loquebatur, tanquam homo aliquis cum socio suo, descriptus ac distinctus fuit: Sic etiam ad formam & Ideam tam mundi Archetypi, quàm cæli spectabilis, cuius exemplar ostensum ei fuerat in monte, suis omnibus numeris constans effictus est & absolutus. Archetypi quidem mundi, in quo sacrosanctæ ac semper adorandæ Trinitatis imperio & legibus subsunt nouem Angelorum Hierarchiæ, ac septuaginta duo præcipui custodes 72. nationum, qui vniuersum orbem terrarum inhabitant, vt ex Daniele probatur, vbi mentionem facit Angeli Persarum; & ex Apocalypsi, per Angelos Ecclesiarum Asiæ tutores: prout & inter Hebræos antiquiores Simeon Ben-Iochai in Zohare, & Ioseph Ben-Karmitol in שערי צדק siue Portis Iustitiæ (quamuis iste 70. tantùm enumeret) clarissimè ac luculenter explicant. Cæli autem spectabilis, in quo sub 12. signis Zodiaci septuaginta duæ distinguntur partes, quæ à Græcis δωδεκατημόρια vocantur, & quarum vnicuique signo sex in Mathematicis tribuuntur. Hinc 12. lapides precioſi in pontificali veste Aharonis, quibus insculpta erant 12. tribuum nomina. Hinc 70. Seniores, siue magnæ Synagogæ viri, qui ab ipsis Iudæis סנהדרין, à Græcis verò συνέδριον dicuntur, quique cum duobus filiis Aharon 72. capita conficiunt. Ad hanc autem senatoriam dignitatem tantùm eligebantur viri moribus, ætate, atque sapientia clarissimi, & qui totidem linguarum, quot ipsi erant, cognitionem haberent, ne oporteret eos interpretes alios audire, vt ex veterum Iudæorum Commentarijs notauit Galatinus. Hinc 72. interpretes ex 12. tribubus delecti, ex vnaquaque seni, & ab Eleazaro summo Iudæorum Pontifice ad Ptolemæum Philadelphum Ægypti regem missi, vt ex Hebræo in Græcum sermonem sacra Biblia transferrent. Hinc est denique cur Seruator mundi ac Sol iustitiæ Christus cùm perfectam & Hierarchicam Ecclesiæ suæ politiam constitueret, vltra duodecim Apostolorum numerum, delegerit 72. discipulos; quorum ministerio 72. nationes, totidemque linguas ad vnam fidem, vnam Euangelicam legem, vnumque baptisma sub vno Deo & vno Pastore vndique colligeret. Et per quos, tanquam per optimos architectos ædificaret, non portentosæ ac superbæ cuiusdam molis turrim, sed veram Noachi ex diluuij fluctibus erepti arcam, & sanctam Ierusalem duodecim portarum ciuitatem, cuius fundamenta super profundæ humilitatis aream iacta fuerunt, & cuius ædificium 12. columnis, quot bases habebat Salomonis concha, fultum & confirmatum, ad cælos vsque fastigium erexit. Inter omnes huiusmodi linguas, Lector, tres potissimùm maxima in admiratione, summoque in pretio semper habitæ fuerunt, Hebraica nempe, Græca, & Latina: tum quòd in ipsis tam diuinarum quàm humanarum scientiarum monumenta sint conseruata, & à maioribus ad posteros veluti per manus transmissa, tum etiam quòd gloriosæ crucis Regis regum, ac Domini dominantium IESV CHRISTI Redemptoris nostri memorabili titulo honoratæ, eminentem quandam supra alias linguas dignitatem sint consecutæ. Porrò harum vnaquæque, veluti arbor quædam in tres diducta ramos, in tres alias sermonis dialectos diffusa est. Hebraica quidem in Babylonicam siue Chaldaicam, in Syram siue Ierosolymitanam, & in Arabicam quam Iudæi vocant linguam Ismael. Græca Ionicáue in Atticam, Doricam, & Æolicam. Romana verò quæ & Latina, in Italicam, Hispanicam, & Francicam. Sic in his tribus linguis, vt in plerisque aliis huius mundi rebus, quæ vel intelligentia percipiuntur, vel sub sensum oculorum cadunt, diuina illa & adoranda Trinitas Potentiæ, Sapientiæ, & Bonitatis infinitæ relucet. Omnes autem simul collectæ mysticam iterum referunt nobis dodecadem. Proinde in tribus illis potissimùm linguis ter maximus ille, ac ter beatus Deus diuinam voluntatem suam nobis patefacere voluit, & sua sancta statuta & præcepta tradere, quæ nobis essent pro regula quadam bene beateque viuendi in huius mundi publica & ampliſſima ciuitate, quò tandem ad perennem & immortalem vitam peruenieremus, ac vnius diuinæ essentiæ Personarumque Trinitatis frueremur aspectu. In hoc igitur ter triplici idiomatum genere libri sacri ad nos peruenerunt, qui quidem sunt arcana monumenta, quibus suis thesauris longè precioſiora, in magna integritate atque puritate per tot sæculorum ætates diuinitus conseruata. Cæterùm in Hebraica, quæ lingua extra omnem ingenij aleam posita est, quæque proculdubio omnium est prima & antiquissima, Lex vetus electo Iudæorum populo diuinitus data, partim digito ipsius Dei, partim manu Mosis, dictante Spiritu sancto, primùm fuit exarata. Eadem lingua sancta Prophetarum oracula eodem afflante Spiritu edita fuerunt.

De Ciuit. Dei lib. 16. cap. 3. Deut. 33.

Genes. 46.

Iust. Mart. in Orat. ad Gẽt.

Origen. super Luc. Homil. 14. Basil. contra Eunomiũ. August. serm. 46. ad fratres. Dan. 10 & ibi Hieronym. item Theodori. in Epit. diui. dogma.

Num. 11. cap.

Galat. libr. 4. de Arc. Cath. ver. cap. 5.

Ioseph. lib. 1. Antiq. Philo. libr. 2.

In

In Græcàm verò iussu, & nulla vnquam obliuione delenda liberalitate ac munificentia Ptolemæi Philadelphi magnarum & excellentium rerum cognoscendarum auidi regis, ac mirabili seu diligentia, seu felicitate 72. virorum, quorum suprà meminimus, conuersi fuerunt vel quinque libri Mosis tantum, vt cum Hebræis Christiani doctores nonnulli censent, vel (vt alij volunt, multique grauissimi auctores videntur innuere) omnes viginti quatuor libri, qui in canone Hebræorum continentur. Et in eadem à quibusdam aliis cætera penè omnia, quæ veteris Testamenti nomine comprehenduntur volumina, literis consignata fuerunt: quorum etiam nonnulla Hebraico & sermone & charactere nunc inueniuntur, quæ licet in pari auctoritate ac prima illa viginti quatuor apud Hebræos non habeantur, nihilominus tamen sanctorum Ecclesiæ Patrum decretis atque consensu recepta sunt & approbata, ac in sacrorum librorum ordinem relata. In Romanam denique linguam diu postea conuersi fuerunt & hi libri, qui ab Hebræis appellantur קדש יהי, *hoc est, Sanctitas Dei, & alij, qui Oecumenicorum Conciliorum auctoritate in sacrorum librorum catalogum sunt relati. Quo quidem idiomate à temporibus Apostolorum, ad nostra vsque sæcula vsa est semper in templis Ecclesia in plerisque prouinciis Europæ, Romanorum monarchia longissimè latissimeque patente, in qua prima fidei nostræ iacta sunt fundamenta, huius rei occasionem fortassis præbente, vel potius diuina Prouidentia, cuius imperuestigabiles viæ sunt, & admiranda iudicia, ita disponente, vt Romanæ linguæ instrumento magna illa statua ex variis metallis conflata, pedibusque partim ferreis, partim fictilibus subnixa, euerteretur, ac exposa omni idolomania, ea lingua, quæ inscriptione tituli glorioſæ crucis Christi seruatoris nostri decorata & nobilitata fuerat, iam non amplius idolis seruiret, sed ad decantandas & celebrandas Dei laudes conuerteretur. Hic locus requireret, vt de ter triplicium harum linguarum dignitate & præstantia aliquanto fusius dissererem, ostenderemque quo tempore, & à quibus sacra Biblia in eis immortali memoriæ commendata fuerint, & quomodo, quaque serie tanta cum integritate ad nostra vsque tempora peruenerint, ita vt nec à Iudæorum peruersitate, nec à Græcanica Philosophorum leuitate, nec à veterum Romanorum superstitione, aut denique à barbaris vllis nationibus fuerint vnquam corrupta aut violata. Verùm quoniam Benedictus Arias Montanus, sacræ Theologiæ Doctor eximius & πολύγλωττος, (qui tum propter singularem & admirabilem eruditionem, tum propter Christianam pietatem, synceram fidem, morum integritatem, incredibilem diligentiam, aliasque animi dotes quamplurimas, vnus ex tot hominum millibus ad præsidendum huic Regiæ & memorabili Bibliorũ editioni à Catholica Maiestate sapienter delectus est) has partes in sua generali præfatione iure sibi assumpsit, hunc locum ei integrum relinquendum duxi. Hoc tantum breuiter de Hebraico Bibliorum contextu dicam, in eo esse tot sacramenta, quot sunt literæ, tot mysteria, quot puncta, totque arcana, quot apices: vt non immeritò ipsemet Christus dixerit, non præteriturum à Lege vnum Iod, aut vnum apicem donec omnia fiant. Et certè nihil in eo prætermittendum est, sed omnia, vel minima quæque, summa cum attentione considerari debent & expendi, omni tamen superstitione remota. Illic siquidem est profunda quædam secretorum abyssus, quæ nunquam potest exhauriri, & in qua doctissimi viri quò maiores progressus faciunt, eò magis suæ ignorantiæ sibimet conscij euadunt, nouis subinde diuitiis emergentibus, nouis micantibus gemmis, & in eorum oculos suæ lucis radios diffundentibus, nouis denique rutilantibus astris, & supra eorum mentis veluti horizontem apparentibus quotidie in illo limpidissimo cælo, in illo splendido Dei volumine, quod non secus diuinis characteribus distinctum & variatum mysteriis vndequaque coruscat, atque ingens & rotundum illud Naturæ volumen claris syderibus, quasi literis quibusdam aureis, exornatur. Quapropter lingua Hebraica meritò sancta est appellata, vt in qua trina Sanctitas, aut sancta Trinitas tam clarè vbique relucet, vt nullum sit thema (radicem vocant) quod tribus literis suis diuinæ Triadis quædam vestigia & non obscuras notas aspicientibus non referat. Neque ad res diuinas duntaxat cognoscendas, sed etiam ad humanas scientias facilè comparandas plurimùm conducit huius linguæ notitia. Si quis enim diligenter vim verborum eius perpendere voluerit, & etymologicam eorum energiam perceperit, constanter affirmare ausim, eum hoc modo plus profecturum in vera naturalium rerum cognitione, quàm si vniuersam doctrinam Aristotelis, Theophrasti, Plinij, Dioscoridis, & id genus auctorum fideli memoria complexus sit: vt interim taceam vim illam arcanam, qua pios & studiosos viros, non secus quàm magnes ferrum ad se trahit, & non commemorem mirabiles effectus eius in precatione illis tantùm cognitos, quos æquus non Iupiter, sed verè iuuans pater Deus amauit & elegit, quique vicissim eum amant, venerantur, atque in spiritu & veritate colunt & adorant. Hanc sanctam Hebræorum linguam omnium esse antiquissimã non solùm nostri affirmant, vt diuus Hieronymus, & B. Augustinus, duo Catholicæ Ecclesiæ clarissima lumina, sed etiam extraneorum suffragiis constat, ac maximè Græcorum, qui, si vlli alij, gloriæ & laudis humanæ fuerunt semper auidissimi: quorum eò maioris ponderis videri debet testimonium, quòd ipsa veritatis vi ab aduersariis proficiscatur. Eupolemus Græcus auctor, de Regibus Iudææ in præclaris historiæ suæ libris disserens, scriptum reliquit, Mosem apprimè doctum fuisse; & literarum cognitionem certis Grammatices præceptionibus digestam & ordinatam Iudæis tradidisse, quam ipsi postea Phœnicibus ob viciniam largiti sunt, ac deinde Phœnices literarum ordinem & numerum Græcorum pueris dedisse ob mutua vtriusque gentis commercia. Artepanus & ipse auctor Græcus in ea est sententia, vt credat Mosem literas dedisse Ægyptiis, eundemque fuisse Mercurium illum, qui propter literarum inuentionem à Græcis tantopere celebratur. Strabo etiam decimo sexto Geographiæ libro Mosem vnum ex Ægyptiis sacerdotibus fuisse scribit, eumque cùm molestè ferret*

de vita Mosis. Aristeæ libell. Hieron. in cap. 2. Mich. Iust. Mart. in Orat. ad Gẽt. Tertul. in Apolo. cap. 18. & 19. Epiph. de mẽsur. & ponder. Irenæ. libr. 3. cap. 25. Augustin. de Ciuit. Dei lib. 18. ca. 42.

» *eorum instituta, illinc ad Ierosolymam commigrasse. Docebat enim, inquit Strabo, quomodo Aegyptij non rectè*
» *sentirent, qui ferarum ac pecorum imagines Deo tribuerent, nec Libyes, nec Græci, qui deos hominum figuris in-*
» *signirent. Qua in re quamuis vterq; deceptus fuerit, ille quòd Mosem cum Mercurio confuderit, hic autem quòd*
eundem Ægyptium Hierophantem putauerit, ambo tamen in huiusmodi opinionem ob id adducti sunt, quoniam
certum est Mosem ibi educatum, ac omni scientia Ægyptiorum eruditum fuisse, vt scriptura testatur Plato, nescio
quo Genio impulsus, fateri non dubitauit primum nominum impositorem hominem Syrum fuisse, Adamum vel
Plin. libr. 7. nat. Hist. cap. 56. & cap. 12. lib. 5. Libr. 3. *Mosem (vt Marsilius Ficinus rectè annotauit) intelligens. Et Plinius ille diligens totius antiquitatis perquisitor, qui nullam bibliothecam prætermisisse videtur, quam non excusserit & perlustrarit, eò adductus est, vt existimaret literas semper Assyrias fuisse. Vnde Lucanus:*

» *Phœnices primi, famæ si credimus, ausi*
» *Mansuram rudibus vocem signare figuris.*

Diodorus præterea Siculus, qui primus, si Plinio credendum est, apud Græcos nugari desiit, quique triginta totis annis, vt ipsemet testatur, Asiam & Europam exquisita quadam diligentia peragrauit, spectatorque rerum plurimarum fuit, hoc inter cætera de Mose Græcis suis testimonium reliquit. Apud Iudæos Moses ab Iao, quem illi Deum inuocant, acceptas leges dare præ se ferebat, &c. Quo loco nomine Iao sacrosanctum Dei Tetragrammaton nomen יהוה *à Diodoro designatum esse certum est. Græcos enim istud Dei nomen sic scripsisse, tum ex Macrobio reconditæ eruditionis viro, tum etiam ex Clemente Alexandrino clarissimè patet. Macrobius enim cùm Deorum omnium nomina ad vnum Deum referre vellet, hunc Orphei versiculum citat;*

» Εἷς Ζεὺς, εἷς ἅδης, εἷς ἥλιος, εἷς Διόνυσος. *Id est,*
» *Iuppiter est vnus, Pluto vnus, Bacchus & vnus,*
» *Vnus Sol.* *vel, vt Caninius vno versu reddidit,*
» *Bacchus, Sol, Orcus, & Iuppiter vnus & idem.*

Macrob. Satur. lib. 1. cap. 18. *Huius, inquit Macrobius, versus auctoritas fundatur oraculo Apollinis Clarij, in quo aliud quoque nomen Soli adiicitur, qui in eisdem sacris versibus inter cætera vocatur* ἰάω. *Nam consultus Apollo Clarius, quis Deorum habendus sit, qui vocatur* ἰάω, *ita effatus est;*

» Ὄργια μὲν δεδαῶτας ἐχρῆν νηπευθέα κίνθειν,
» Ἐν δ' ἀπάτῃ παύρη σύνεσις καὶ νοῦς ἀλαπαδνός.
» Φράζεο τῶν πάντων ὕπατον θεὸν ἔμμεν' ἰάω.

Quorum versuum sententia sic à Caninio appenditur:

» *Orgia qui norunt, arcana recondere par est.*
» *Fraudem mentis inops agitat, quem inscitia versat.*
» *Diuorum summum cunctorum en accipe Iäo.*

Lib. 5. Strom. *Clemens autem Alexandrinus, Quatuor literarum, inquit, nomen mysticum est, quo illi circundabantur, qui*
» *soli adytum ingrediebantur. Dicitur autem* ἰαὸν, *quod exponitur Existens & futurus (ὁ ὤν.) Huc non adducam*
» *testimonia Appionis Grammatici, & Ptolemæi Mendesij, qui de rebus Aegyptiorum latè tractarunt, neque Po-*
lemonis, Hellanici, Philochori, Castoris, Thalli, Alexandri cognomento Polyhistoris: quorum omnium monu-
menta de Mose illo Hebraicæ gentis antesignano non sine laude mentionem faciunt. Quinimò & ipsius Græciæ
oraculum, cùm à quodam consuleretur, quinam vnquam extitissent verè pij & religiosi homines, tale responsum
In Orat. ad Græc. *edidisse ex eorundem Græcorum testimonio scribit Iustinus Martyr, & philosophus Christianus;*

Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίην λάχον, ἠδ' ἀρ' Ἑβραῖοι,
» Αὐτογένητον ἄνακτα σεβαζόμενοι Θεὸν αὐτόν. *Id est,*
» *Solus Chaldæus sapit, & Iudæus Apella,*
» *Per seipsum genitum, regemque Deumque colentes.*

» *Philo natione & sapientia Iudæus, Græcanicæ verò facundiæ leniter fluens amnis, aut in alueo scripturarum potius dulce canens cygnus, Hebraicæ linguæ originem ad Abraham tribuere videtur, quo nomine, meo quidem iudicio, Hebræum sermonem intelligit. Licet enim propriorum nominum notationes sint Hebraicæ, Chaldaicas tamen appellat, cùm ob vtriusque linguæ magnam inter se affinitatem, tum quòd Abrahamus media in Chaldæa Hebraico sermone vteretur, eumque per manus maiorum recepisset iam à temporibus Heber nepotis Sem, à quo Hebraicus est appellatus; eo quòd in confusione linguarum primum illud labium vniuersæ terræ in sola familia Heber purè fuerit conseruatum. Illa enim non consenserat impietati ac superbæ temeritati sceleratorum hominum, qui Gigantea quadam audacia diuinæ Prouidentiæ iura violare tentarunt, quique in cælos & cælites irruptionem & impetum voluisse facere videntur, ad quos sola humilitas & feruens charitas tutissimam viam sternit. Verissimum est enim & extra omnem controuersiam, Hebræam linguam multis ante Abrahamum seculis extitisse, imò Adamo fuisse familiarem atque vernaculam, quum Apostolus Iudas in sua Canonica librum Chanochi septimi ab Adamo viri, & eiusdem, vt fertur, amanuensis, prophetias citet, quas certum est Hebraico sermone fuisse conscriptas. Flauius item Iosephus primo antiquitatum Iudaicarum libro, narrat à filiis Seth duas erectas fuisse columnas, lapideam vnam, alteram lateritiam, in eisque quas inuenerant artes inscriptas fuisse, atque adeò*

columnam

columnam lapideam ad ſua vſque tempora in Syria permanſiſſe. Quæ quidem inſcriptio ad aliam linguam, quàm ad Hebraicam, referri non poteſt. Itaq; Solis luce clarius apparet, Hebræum idioma eſſe omnium primum & antiquiſſimum. Hæc breuiter dicta ſint tam de veteri Teſtamento, quàm de antiquitate & excellentia linguæ Hebraicæ, quæ, vt ſuprà attigimus, vtriuſque Chaldaicæ mater eſt & parens, imò omnium penè linguarum Orientis fons & origo. IAM verò, quòd ad nouum Teſtamentum attinet, maior ſuboritur quæſtio & explicatu difficilior, qua lingua, videlicet, primùm, vel ipſum totum, vel aliqua eius volumina ſcripta fuerint. Res eſt enim etiamnum inter doctos plena controuerſiæ. De Euangeliis quidem B. Iohannis, & B. Lucæ, de Actis Apoſtolorum, Epiſtolis tredecim Pauli, Canonicis Epiſtolis & Apocalypſi, nemo vel mediocriter doctus, vt arbitror, ambigit, quin ea Græco ſermone, tempore naſcentis Eccleſiæ, ſcripta ſint. De Matthæi verò & Marci Euangelio, de Epiſtola item Pauli ad Hebræos, quonam ſermone primùm ſcripta fuerint, diſceptatur inter doctos, & adhuc ſub iudice lis eſt. Origenes Adamantius, vir ſingularis doctrinæ, & in cognitione linguarum nulli doctorum Eccleſiæ cedens, teſtatur Matthæum Iudæis illis, qui nomina Chriſto dederãt, Euangelium ſuum tradidiſſe Iudaico ſermone. Gregorius Nazianzenus, cui ob excellentem ſacrarum literarum peritiam, auguſtiſſimum Theologi nomen tribuit antiquitas, dum canonicos & ſacros libros recenſet, iſtud inter cætera de Euangeliſtis dicit:

Ματθαῖος μὲν ἔγραψεν Ἑβραίοις θαύματα χριστοῦ.
Μάρκος δ' Ἰταλίη, Λουκᾶς ἀχαϊάδι.
Πᾶσι δ' Ἰωάννης κήρυξ μέγας, ἠχανοφοίτης. Hoc eſt,
Matthæus quidem ſcripſit Hebræis miracula Chriſti.
Marcus autem Italiæ, Lucas Achaidi.
Omnibus autem Iohannes præco magnus, cælipeta.

At Diuus Hieronymus in catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum de Matthæo verba faciens, ad hunc modum ait: Matthæus qui & Leui, ex publicano Apoſtolus, primus in Iudæa propter eos qui ex circunciſione crediderant, Euangelium Chriſti Hebraicis literis verbisque compoſuit: quod quis poſtea in Græcum tranſtulerit, non ſatis certum eſt. Porrò ipſum Hebraicum habetur vſque hodie in Cæſarienſi bibliotheca, quam Pamphilus martyr ſtudioſiſſimè confecit. Mihi quoq; à Nazaræis, qui in Beroea vrbe Syriæ hoc volumine vtũtur, deſcribendi facultas fuit. De Epiſtola verò ad Hebræos, vbi de eius auctore quædã dubia mouit, ſtatim de Paulo ita ſubiũgit: Scripſerat vt Hebræus Hebræis Hebraicè, id eſt, ſuo eloquio diſertiſſimè, vt ea quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Græcum, & hanc eſſe cauſam, quòd à cæteris Pauli Epiſtolis diſcrepare videatur. Hactenus Hieronymus. Cuius quidem auctoritas, cùm ob eius integerrimæ vitæ ſanctimoniam, tum ob trium linguarum non mediocrem peritiam, quandam veluti præiudicationem in hac quæſtione aliis attuliſſe videtur, ob idque antea ferè omnibus perſuaſum fuerat Euangelium Matthæi autographum, & epiſtolam ad Hebræos, arcano & primigenio Hebræorum ſermone initio in lucem prodiiſſe. Verùm ex quo diuina Prouidentia noſtro demum felici ſeculo, ſua ſi bona norit, iisque rectè vti velit, linguas omnes peregrinas monumentis literarum conſignatas quaſi à morte ad vitam reuocauit, plerique in noſtra Europa viri literati, multum temporis multumque operæ in eis addiſcendis ita feliciter impenderunt, ac vniuerſa veterum exotica monumenta ita ſedulò cœperunt euoluere, vt quod hactenus denſiſſimis tenebris erat obductum & inuolutum, nunc in media cognitionis luce verſetur. Quorum in numero haud exiguum meretur honorem Albertus Vvidmanſtadius Ferdinandi Romanorum Imperatoris, optimi ac ſapientiſſimi principis, Cancellarius, qui quidem iuſſu & egregia liberalitate illius verè auguſti Principis, noui Teſtamenti lingua & characteribus Syris pulcherrimè exornati, editioni præfuit. Quod opus ante hoc ſeculum (in quo omnia renaſci videmus, vt & Chriſtus renaſcatur in nobis) in regionibus Europæ nunquam viſum fuerat, ſed tantùm delituerat apud Eccleſias eorum Chriſtianorum, qui tota Aſia diſperſi partim Turcarum tyranno, partim Sophi Perſarum regi pendunt tributa, vt religionem ſuam tueantur & retineant. Is in præfatione quam operi illi præfixit, quæſtionem iſtam in vtramque partem ita eleganter & doctè diſputauit, ac ſuam demum ſententiam, firmis argumentis roborauit, vt omnem inde exemiſſe ſcrupulum mihi videatur. Itaque cùm ille plurimis grauiſſimisque rationibus probauerit Matthæum Euangelium ſuum, Paulum verò ad contribules ſuos epiſtolam, Hebræorum quidem lingua, ſed vulgari, hoc eſt, Syriaca, conſcripſiſſe: nimis tempore & otio abuti viderer, ſi nodum tam dextrè ſolutum rurſus exoluere vellem, & actum, quod aiunt, agere. Mihi ſanè omnia eius argumenta attentè conſideranti, vnum imprimis abundè ſatisfacit, nempe linguam illam, quæ ab Euangeliſtis ipſis Hebraica appellatur, Syram Hieroſolymitanam eſſe, tunc temporis Iudæis omnibus vernaculam. Quod facilè cognoſci poteſt ex ramentis quibuſdam & claris eius veſtigiis, quæ in nouo Teſtamento, Græco & Latino remanſerunt, ne quid de phraſibus dicam, & tota ſermonis ſtructura, quæ linguarum peritis Syriſmum planè redolet. Quis quæſo eſt, eorum qui vtriuſque linguæ, Hebraicæ videlicet & Syriacæ mediocrem cognitionem habent, qui hodie dubitare poſſit, quin ῥακὰ, μαμωνᾶ, βαρ-ιωνᾶ, γολγοθᾶ, ſint vocabula merè Syriaca, quæ à Syris ita ſcribuntur & pronunciantur, ריקא Reka, מאמונא Momouno, בר־יונא Bar--Iauna, גלגלתא Gogoultho: pro quibus Hebræi dicerent רק Rek, רכוש Recouſch, vel עשר Oſcher, בן־יונה Ben--Ionah, גולגלת Golgoleth; hoc eſt, Inanis, Opulentia, filius Columbæ, Cranium? Contrà verò quis doctorum neſcit hæc poſtrema Seruatoris verba, magna voce ab eo in cruce prolata, Ηλὶ Ηλὶ λεμασαβαχθανὶ, eſſe Hebraica omnia, Matth. 6. 16 & 26. & 27.

omnia, præter σαβαχθανὶ *tantũ, quod Syriacum eſt, pro quo ſcripſerat Regius vates ſuo eloquio,* אלי אלי למה עזבתני *Eli Eli lammah azavthani? Deus mi, Deus mi, cur deſeruiſti me? Vnde factum eſt, vt rudis & imperita multitudo, quæ arcanam linguam Hebraicam non intelligebat, putauerit eum vocaſſe Eliam, cuius nomen Hebraicè pronunciatur* אליהו *Eliiahou, Syrè verò* ܐܠܝܐ *Iliió. Hoc autem hemiſtichium Syrè ſic ſcribitur,* ܐܠ ܐܠ ܠܡܢܐ ܫܒܩܬܢܝ *Il, Il, lemonó ſchevakthoni? Præterea licet fortaſſis Iudæus aliquis antiquæ linguæ Hebraicæ tantummodo peritus, Syriacæ verò ignarus, quamplurima alia per nouum Teſtamentum linguæ Apoſtolis vernaculæ diſperſa verba pro Hebraicis propter affinitatem haberet, quin tamen Syriaca ſint, nulla eſt*

Marc.3.& 5. Iohan.5.19. & 20. *dubitatio; cuiuſmodi ſunt* בני רגשי *Benai-regheſchi, quæ Græci ſcripſerunt vt potuerunt* Βοανεργὲς, *& expoſuerunt* υἱοὺς βροντῆς, *filios tonitru, qui Hebraicè dicerentur* בני רעם *Bené raam. Et* θαλιθὰ κοῦμι, *Syrè* ܛܠܝܬܐ ܩܘܡܝ *Telithó koumi, Hebraicè* הנערה קומי *Hanaarah koumi, verbo koumi ad vtramque linguam pertinente. Et* βηθ-εσδά, *Syrè* ܒܝܬ ܚܣܕܐ *Beth-cheſdó, Hebraicè* בית חסד *Beth-chéſed, domus ſeu locus miſericordiæ. In quo Græci non potuerunt exprimere fortem aſpirationem. Item* ܓܦܦܝܬܐ *Ghephiphtó, quod Græci ſcripſerunt* γαββαθὰ, *propter affinitatem* β *&* φ *eiuſdem organi, nempe labiorum: interpretati ſunt autem* λιθόστρωτον, *quod eſt lapidibus ſtratum, ſeu peribolus, & à Vitruuio in ædificiis vocatur lorica. Syri per paraphraſim illud ſic explicant,* ܪܙܝܦܬܐ ܕܟܦܝܬܐ *Razziphthó dekiphé, hoc eſt, pauimentum lapidum, etſi* גפוף *Ghipouph &*

Num.19.in Tharg. ܓܦܦܝܬܐ *ad id propriè pertineant, quod Hebræi appellant* מסלה *Meſillah. Item* ܪܒܘܢܝ *Rabbouni,* ῥαββωνὶ,

Act.1.& 9. *Hebraicè* אדוני *Adóni, aut linguaThalmudica* רבוני *Ribbóni, Dominus meus. Et* Ακελδαμὰ, *Syrè* ܚܩܠ ܕܡܐ *Hakal-demó, Græcè* χωρίον αἵματος, *Hebraicè* שדה הדם *Sçadé-hadam, hoc eſt, ager ſanguinis. Et* ταβιθὰ, *Syrè* ܛܒܝܬܐ *Tevithó, Hebræi dicerent* הצביה *Hazzeviiah, id eſt, dama aut caprea, vt à Græcis exponitur* Δορκάς. *Et* μαρὰν-αθα, *Syrè* ܡܪܢ ܐܬܐ *Moran-ethó, Hebraicè* אדוננו בא *Adonénu ba, id eſt, Dominus noſter venit.*

1.ad Cor.vlt. & ad Gala.4. *Et* Αββα, *Syrè* ܐܒܐ *Abbá, Hebraicè* אב *Av, Pater. Vt obmittam, breuitatis cauſa, omnium tum Apoſtolorum, tum aliorum ſanctorum nomina, quæ quidem, paucis exceptis, quorum origo ad Græcos refertur, omnia & genti & linguæ Syrorum debentur. Idcirco non eſt veriſimile, Euangelium illud, quo vtebantur Ebionitæ, germanum fuiſſe Matthæi autographum, quòd iam à temporibus naſcentis Eccleſiæ Syros primosque Chriſtianos, qui Dominum noſtrum viderant & audierant, conſtet, relictis antiquis characteribus ſcripturæ Hebraicæ, quibus à captiuitate Babylonica etiam in Chaldaiſmo Iudæi ſemper vſi fuerant, nouis à veteribus plurimùm diſcrepantibus, ne quid haberent commune cum Ebionitis & aliis hæreticis, vſos fuiſſe. Quumque Hebræi, Babylonij, & Arabes, primæ Sphæræ motum imitãtes, ſcriberent ab Oriente Occidentẽ verſus, hoc eſt, à dextra verſus ſiniſtram: Græci verò & Latini, contrarium Planetarũ motum ſecuti, ab Occidente in Orientem, vel à ſiniſtra ad dexteram verſus characteres ſuos depingerent, primi illi Chriſtiani neutrum imitati, ſed mediam quandam in ſcribendo viam eligentes, literas lineatim inter ſe connexas & colligatas, verſus pectus deduxerunt. Sic dum Orientales hinc, inde verò Occidentales calamum ducunt, Syri autem inter vtroſque medium tenent, ac tranſuerſam inter vtroſque lineam deſcribentes, perfectam ſalutiferæ crucis formam effingunt & abſoluunt. Tranſuerſam itaque lineam illam, quæ Geographis* ὑποτείνουσα *dicitur, & in qua, tanquam in cardine, tota Geographiæ diſciplina vertitur, imitati Syri in depingendis ſuarum literarum notis, ſacroſanctam crucis myſticam figuram compleuerunt, in memoriam illius qui ſublatus in ea, manibus expanſis, vniuerſa ad ſe traxit ſecula. Illius, inquam, qui licet æterno Patri æqualis eſſet, propter noſtram ſalutem tamen humanam aſſumpſit naturam, & habitauit in nobis; cuius ore ſanctiſſimo hoc ſanctum idioma Syrum immortalitati conſecratũ eſt. In quo pacem & ſalutem hominibus annunciauit. In quo remiſſionem peccatorum palam prædicauit. In quo diuina diuinumque amorem ſpirantia præcepta tradidit. Quod etiam Deipara virgo eloquio ſuo nobilitauit, & in quo, vt credibile eſt, Angeli ſalutatio caſtis ipſius auribus ſuauiter inſonuit. Quo tanquam materno & vulgari omnes Apoſtoli vſi ſunt, tum in priuatis colloquiis, tum in publicis concionibus, quotieſcunque Iudaicam plebem ſunt allocuti. Quod ab eorum temporibus vſque ad noſtram ætatem in omnibus Eccleſiis Chriſtianorum totius Aſiæ incorruptè aſſeruatum & cuſtoditum fuit. Ex quo ſimul & ex Arabico Indica ſiue Æthiopica dialectus coaluit, communis omnibus Aphricæ populis, aut ſaltem literarum peritis, qui magni & Chriſtiani principis, quem nos Preſbyterum Iohannem, illi verò vulgari idiomate Iohannem Belul, vel Æthiopicè Iohannem Encoe, hoc eſt, Precioſum ſiue Altum vocant, imperio ſubiecti ſunt. In quo denique peruenit ad nos Ferdinandi Imperatoris, vt dixi, munificentia, nouum Teſtamentum elegantibus typis exaratum. Quia verò nouum Teſtamentum, vt paulò antè dicebamus, initio Græcè ſcriptum fuit, Matthæi & Marci Euangeliis, & Epiſtola ad Hebræos duntaxat exceptis: duplex nunc rurſum exoritur quæſtio; altera, qua ratione Apoſtoli & Euangeliſtæ adducti, Græca potiſſimùm lingua ſcribere voluerint: altera, quis deinde in linguam Syrorum Teſtamentum nouum, vt nunc habemus, tranſtulerit. Quod ad priorem quæſtionem attinet, veriſimile eſt diuinâ prouidentiâ linguæ Græcæ hoc eſſe tributum, vt per eam euerteretur idololatria, ac falſorum Deorum vanitas, quam ipſa ſua inani facundia & inſtructa quadam dicendi facilitate fabricarat atque inuexerat: vtque veri Dauidis, veri animarum paſtoris, verique Iudæorum regis manu ſuperbus ille Goliath, diuini numinis contemptor, proprio gladio iugularetur. Sed quando & à quo ſacer iſte codex in Syrum ſermonem verſus ſit, nullius auctoris teſtimonio, ſaltem quem legerim, demonſtrari poteſt. Syri tamen, à quibus eum habemus, conſtanter aſſerunt, S. Marcum Sancti Petri Apoſtolorum coryphæi diſcipulũ, & in cuius domo initio coaluiſſe Eccleſiam credunt*

plurimi,

plurimi, latinè primùm scripsisse Euangelium suum, quod etiamnum asseruari dicunt in inclyta Venetorum urbe. Deinde eundē ipsum Marcum lingua patria, hoc est, Galilæa Syráue trāstulisse, non modò Euangelium suū, sed etiā cæteros omnes noui Testamenti libros. Id mihi literis significauit Guilelmus Postellus, affirmauitque se ita à Syris ipsis accepisse, dum in Oriente præstantissimos linguæ Syriacæ & Arabicæ thesauros diligenter conquireret. Illi verò rem ita se habere ex anita traditione affirmabant. Porrò, nonnullis interiectis seculis, Alexandrini Patriarchæ B. Marci successores capita sectionibus quibusdam distinxerunt, eosque titulos qui nunc in ipsis leguntur, addiderunt: in quibus Ecclesiarum Orientis cum Romana principis Apostolorum sede consensus apertè conspicitur. Nec possunt ij dicere qui titulum sibi emendatorum Ecclesiæ vendicant, sacros ritus & ceremonias, quibus Romana vtitur Ecclesia, nouas esse Pontificum Romanorum traditiones, cùm tam apertè in ijs titulis mentio fiat commemorationis Sanctorum, precum pro mortuis, certorum & statorum dierum, qui sacri haberi debent; nec non ieiuniorum, venerationis sanctæ Crucis, & aliarum multarum generis eiusdem obseruationum, quas ab Apostolis acceptas, etiamnum Asiæ Ecclesiæ retinent. Nec verò in Asia tantùm apud Syros, sed etiam in Aphrica apud Abyssinos & Aethiopas, tales ceremoniæ vigent, quas ab Apostolis ipsis præscriptas fuisse, ac penes se esse Synodos Apostolorum octo voluminibus comprehensas (quas patrio idiomate מנרע Mandéa vocant, hoc est, scientiam κατ' ἐξοχὴν) iidem affirmant; vt ex eo libello facilè potest intelligi, quem Damianus à Goes Lusitanus eques, de fide, religione, & moribus Æthiopum scripsit. Quod quidem idcirco hic obiter indicare volui, vt omnes intelligerent, quàm pulchrè conueniant in ritibus ecclesiasticis obseruandis Asiani & Aphricani Christiani cum Europæis, quorum triplex vinculum haud facilè abrumpetur. HABES, Lector candide, quæ ante noui Testamenti Syriaci eos libros, qui ætate nostra, sacra Syrorum lingua, IESV CHRISTO seruatori nostro vernacula, in lucem prodierunt, & à nobis in Latinum conuersi sunt, iudicauimus præmittenda; quibus ad totius operis complementum & perfectionem Catholicæ nonnullæ Epistolæ, & Apocalypsis Iohannis nobis defuerunt. Illa enim nec in antiquis exemplaribus, quæ Moses Mardenus Mesopotamiæ Catholicus sacerdos attulerat, nec in vetustissimo alio exemplari manuscripto, quod cum Viennensi contulimus, vt infrà dicemus, extiterunt: quamuis apud Syros reperiantur, ac pro sacris & authenticis habeantur, sicut & cæteri libri Viennæ Austriacæ non ita pridem excusi. Porrò quum illud diuinum noui Testamenti Syriaci opus, in manus meas incidisset, meque totum in sui admirationem rapuisset, tum propter eius raritatem & nouitatem, tum maximè ob memoriam & amorem Iesu Christi Domini & Seruatoris nostri, illicò interna quadam vi sensi me extimulari, vt exscriptionē & interpretationem eius aggrederer. Non quòd tunc, vt verum ingenuē fatear, translationem meam vnquam in lucem edere cogitarem, sed exercitationis tantùm causa, vtque honestum illud otium, quo tunc temporis in re literaria mihi frui licebat, in hoc lucubrationis genus conferrem, atque hoc modo tempus mihi perire non sinerem. Quo in studio incredibilibus exantlatis laboribus, adeò vt bis in morbum summo cum vitæ discrimine inciderim, tandem diuini numinis gratia & auxilio, partim Falesiæ apud Normanos, vnde originem traxi, partim Lutetiæ omnium bonarum artium & doctorum hominum procreatricis fœcundissimæ, octodecim mensium spatio, noui Testamenti characteres Syriacos in characteres Hebraicos, & sermonis Syriaci in sermonem Latinum conuersionem ante annos tres, anno videlicet Domini 1567. absolui, & ita diuina adiuuante gratia absolui, vt viri eruditissimi, & quatuor linguarum, Hebraicæ, videlicet, Syriacæ, Græcæ, & Latinæ peritissimi, eam non modò commendarent, sed etiam dignam quæ typis excusa in publicam lucem emitteretur, iudicarent; meque ad id faciendum & curandum vehementer hortarentur. Ad quorum auctoritatem Christophorus Plantinus, vir cùm multis aliis laudibus, tum verò typographica arte clarissimus, postea accessit. Is enim asserens sibi à sapientissimo Hispaniarum Rege Catholico, prouinciam noui & veteris Testamenti, sicut primùm vtrumque scriptum est, & olim versum fuit, imprimendi esse demandatam, & ad istam impressionem omnibus suis numeris explendam, eundem potentissimum Principē postulare, vt Syriaco nouo Testamento sua è regione adiungeretur Latina interpretatio, me vt huius versionis meæ copiam sibi facerem, & ad se in ista memorabili Bibliorum editione facienda, iuuandum Antvverpiam venirem, obnixè orauit. Horum igitur auctoritate atque precibus permotus, & Catholicæ Maiest. tam pia & laudabili voluntate, cui in re tam sancta deesse nephas ducebam, compulsus, statui, postpositis omnibus aliis negotiis atque curis, eiusdem Regis piæ & sanctæ voluntati satisfaciendum, & tot tantorumque virorum auctoritati cedendum esse, atque Christophorum Plantinum in tam pio & eximio opere, ad amplificandam Dei gloriam, & Ecclesiæ Catholicæ vtilitatem promouendam, mea qualicumque opera esse adiuuandum. Itaque vbi Antvverpiam veniissem, partim in ædibus Plantini, partim Louanij in collegio Societatis IESV, integram tralationem meam Syrumque noui Testamenti contextum à me literis Hebræis descriptum, diligenter recognoui, atque cum vetustissimo exemplari Syro, iam ab anno 1500. regni Alexandri, à quo Syri annos suos numerant, manuscripto; religiosè contuli. Illud autem vetustissimum exemplar allatum fuerat ex Oriente à Postello, sumptibus, vt ipsemet scribit, viri optimi & doctissimi Danielis Bombergi, ex Antvverpia oriundi, cui Hebraicæ & Chaldaicæ linguæ promotionem acceptam ferre debemus; nobis autem commodatum est beneficio Danielis Bombergi, qui vt nominis, sic paternæ virtutis hæres ad rem literariam prouehendam studiosissimè incumbit. Quo emendatissimo codice manuscripto, plurimùm sanè adiuti fuimus, eiusque fidem secuti, loca plurima partim mutila & detruncata, partim perperam & mendosè in Viennensi exemplari scripta, restituimus; vt facilè animaduertere poterūt docti lectores,

si huius

ſi huius editionis exemplar cum Viennenſi ſedulò contulerint. Addidimus præterea in margine difficiliorum vocum themata, & obſcuriorum, aut omnino Syricarum radicum Hebraicam explicationem; tum vt huius linguæ ſtudioſis conſuleremus, tum etiam vt Iudæos linguæ ſanctæ peritos ad noui Teſtamenti lectionem alliceremus. Propria verò nomina tam virorum, quàm regionum & locorum ex germana & Syrica prolatione in peregrinum ſonum haud immutanda duximus. Inest enim in nominibus propriis, potiſſimùm Hebræis, Babyloniis, & Ieroſolymitanis, vis quædam & ſignificatio recondita, quæ ſi ſemel extraneam prolationem induerit, ſtatim euaneſcit. Itaque Origenes ille vndequaque doctiſſimus contra Celſum ſcribens, propria nomina Hebraica in alienam linguam non eſſe transferenda, grauiſſimo iudicio cenſuit & affirmauit: quod profectò etiam in nominibus Syris locum habere debet, vt quæ & myſteriis & religione ad Hebraica proximè accedant. Cæterùm in totius operis recognitione tam religiosè, vt par erat in tam religioſis libris, verſati ſumus, vt affirmare auſim, Deumque hac de re teſtem inuocare, me ne vnam quidem literam, aut minimum apicem, proprio arbitrio immutaſſe, & quicquid mutatum eſt, ex auctoritate & fide antiquiſſimi manuſcripti exemplaris Syri cum Græco apprimè congruentis, mutatum eſſe. Quæ porrò vel ſic immutata, vel reſtituta & addita à nobis fuerunt, ſeorſum collegimus, & in calce huius operis imprimi curauimus. Cùm iam Epiſtolas Pauli recognoſcerem, per literas nos monuit Andreas Maſius illuſtriſſimo Cliuienſium Duci à conſiliis, ob multarum linguarum cognitionem inter literatos celeberrimus, de quibuſdam erratis, quæ inter excudendum Viennenſe exemplar in Paulinas epiſtolas irrepſerant. Ea non tantùm huius doctiſſimi ac pij viri iudicio, cui multum tribuimus, ſed etiam expreſſo ſuffragio exemplaris manuſcripti, ſuſtulimus atque emendauimus. In nonnullis verò locis, in quibus Syrus codex, aliquid minus quàm Græcus habere videbatur, inter ipſius interpretationis Latinæ verſiculos quid deeſſet, indicauimus. In ipſo etiam Græco illud diligenter eſt obſeruatum, vt vbicunque aliquid additum eſt ex antiquis codicibus Græcis, quod in Complutenſi editione non inueniebatur, quodq; alioqui cum vulgata verſione conſentiebat, obeliſcus præfigeretur. Iohannes Harlemius ſacræ Scripturæ & linguæ Hebraicæ in Societate IESV *profeſſor, vir ſanè pietate in Deum, & propenſa in Remp. Chriſtianam voluntate laudabilis, qui in Chaldæis, Syris, & Græcis non vulgares fecit progreſſus, plurimùm nos ſubleuauit, adiuuitque, tum in tralationis noſtræ recognitione, tum etiam in vniuerſo Bibliorum opere, eiusque appendicibus. Cum eo D. D. Auguſtinus Hunnæus, & Cornelius Reyneri Goudanus, ſacræ Theologiæ ambo Doctores, atque profeſſores in ciuitate Louanienſi, grauiſſimo iudicio & perattenta conſideratione, omnia examinarunt, expenderunt, atque comprobarunt. Ij enim Catholicæ Maieſtatis iuſſu, à tota Academia Louanienſi, ob illorum pietatem, & ſacrarum literarum eximiam ſcientiam, variarumque linguarum peritiam ex omnibus delecti ſunt, qui iſtius editionis ſacra Bibliorum volumina, & appendices eorum perluſtrarent, & diligenter priuſquàm Plantiniano prælo committerẽtur, recognoſcerent. In quorum omnium impreſſione, indefeſſo labore, doctiſſimi ac diligentiſſimi correctoris officio functus eſt Franciſcus Raphelengius, Plantini gener, cui, vt ornato multarum linguarum peritia, ſtudioſi omnes acceptum ferre debent, quòd nunc habeant vniuerſam paraphraſim Chaldaicam, longè emendatiorem quàm hactenus prodierat, punctorum affixione ad analogiam librorum Danielis & Eſræ vbique reuocata. Poſtquam autem quotquot huic operi aſſiduè incubuerunt, ſedulam in eo nauaſſent operam, B. Arias Montanus, Hiſpalenſis, Doctor Theologus, pro munere ſibi à Regia M. mandato, ſemper poſtremam adhibuit perluſtrationem, examinationem, atque approbationem. Noſtris igitur laboribus, Lector, vtere, & à Deo Opt. Max. nobiſcum ſupplicibus precibus contende, vt ij ad Catholicæ Eccleſiæ vtilitatem, cui omnes ſunt conſecrati, continuo referantur. Vale.*

EPISTOLA B. HIERONYMI AD DAMASVM PAPAM, IN QVATVOR EVANGELISTAS.

BEATISS. PAPÆ DAMASO HIERONYMVS.

NOVVM opus me facere cogis ex veteri, vt post exemplaria Scripturarum toto orbe dispersa quasi quidam arbiter sedeam: & quia inter se variant, quæ sint illa quæ cum Græca consentiant veritate, decernam. Pius labor, sed periculosa præsumptio, iudicare de cæteris ipsum ab omnibus iudicãdum: senis mutare linguam, & canescentem mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cùm in manus volumen assumpserit, & à saliua, quam semel imbibit, viderit discrepare quod lectitat, non statim erumpat in vocem, me falsarium, me clamans esse sacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere. Aduersus quam inuidiam duplex causa me consolatur: quòd & tu, qui summus sacerdos es, fieri iubes: & verum non esse quod variat, etiam maledicorum testimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides est adhibenda, respondeant quibus tot sunt exemplaria penè quot codices. Sin autem veritas est quærenda de pluribus, cur nõ ad Græcam originem reuertentes, ea quæ vel à vitiosis interpretibus malè edita, vel à præsumptoribus imperitis emendata peruersiùs, vel à librariis dormitantibus aut addita sunt aut mutata, corrigimus. Neque verò ego de Veteri disputo Testamẽto, quod à septuaginta Senioribus in Græcam linguam versum, tertio gradu ad nos vsque peruenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus sapiant, quare Theodotion inter nouos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio, quam Apostoli probauerunt. De Nouo nunc loquor Testamento, quod Græcum esse non dubiũ est, excepto Apostolo Matthæo, qui primus in Iudæa Euangelium Christi Hebraicis literis edidit. Hoc certè cùm in nostro sermone discordat, & diuersos riuulorum tramites ducit, vno de fonte quærendus est. Prætermitto eos codices, quos à Luciano & Hesychio nuncupatos paucorũ hominum asserit peruersa contentio: quibus vtique nec in veteri instrumẽto post septuaginta interpretes emendare quid licuit, nec in nouo profuit emendasse; cùm multarũ gentium linguis Scriptura antè translata doceat falsa esse quæ addita sunt. Igitur hæc præsens præfatiuncula pollicetur quatuor tantùm Euangelia, quorum ordo est iste: Matthæus, Marcus, Lucas, Iohannes, codicum Græcorũ emendata collatione, sed veterum, quæ ne multùm à lectionis Latinæ consuetudine discreparent, ita calamo imperauimus, vt his tantùm, quæ sensum videbãtur mutare, correctis, reliqua manere pateremur vt fuerant.

* Canones

Canones quoque, quos Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus Alexandrinum ſecutus Ammonium, in decem numeros ordinauit, ſicut in Græco habentur, expreſſimus. Quòd ſi quis de curioſis voluerit noſſe quæ in Euangeliis vel eadem, vel vicina, vel ſola ſint, eorum diſtinctione cognoſcet. Magnus ſiquidem hic in noſtris codicibus error inoleuit, dum quod in eadem re alius Euangeliſta plus dixit, in alio quia minus putauerint, addiderunt: vel dum eundem ſenſum alius aliter expreſſit, ille qui vnum è quatuor primum legerat, ad eius exemplum cæteros quoque æſtimauerit emendandos. Vnde accidit vt apud nos mixta ſint omnia, & in Marco plura Lucæ atque Matthęi. Rurſum in Matthęo plura Iohannis & Marci: & in cæteris reliquorum, quæ in aliis propria ſunt, inueniantur. Cùm itaque canones legeris, qui ſubiecti ſunt, confuſionis errore ſublato, & ſimilia omnium ſcies, & ſingulis ſua quæque reſtitues. In canone primo cõcordant quatuor, Matthęus, Marcus, Lucas, Iohannes. In ſecundo tres, Matthęus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthęus, Lucas, Iohannes. In quarto tres, Matthęus, Marcus, Iohannes. In quinto duo, Matthęus, Lucas. In ſexto duo, Matthæus, Marcus. In ſeptimo duo, Matthæus, Iohannes. In octauo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Iohannes. In decimo, propria vnuſquiſque quæ non habentur in aliis ediderunt. Singulis verò Euangeliis ab vno incipiens vſque ad finem, librorum diſpar numerus accreſcit. Hic nigro colore præſcriptus, ſub ſe habet alium ex minio diſcolorẽ numerum, qui ad decem vſque procedẽs, indicat prior numerus in quo ſit canone requirẽdus. Cùm ergo aperto codice (verbi gratia) illud ſiue illud capitulum ſcire volueris cuius canonis ſit, ſtatim ex ſubiecto numero doceberis. & recurrens ad principia, in quibus canonũ eſt diſtincta cõgeries, eodemque ſtatim canone ex titulo frontis inuento, illum quem quærebas numerum eiuſdem Euangelij, qui & ipſe ex inſcriptione ſignatur, inuenies. atque è vicino cæterorum tramitibus inſpectis, quos numeros è regione habeant adnotabis. & cùm ſcieris, recurres ad volumina ſingulorum, & ſine mora repertis numeris quos antè ſignaueras, reperies & loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Opto vt in Chriſto valeas, & memineris mei Papa beatiſſime.

ALIVS PROLOGVS.

PLVRES fuiſſe qui Euangelia ſcripſerunt, Lucas Euangeliſta teſtatur, dicens: Quoniam quidem multi conati ſunt ordinare narrationem rerum quæ in nobis completæ ſunt, ſicut tradiderunt nobis qui ab initio ipſi viderunt ſermonẽ, & miniſtrauerunt ei: & perſeuerantia vſq; ad præſens tempus monimenta declarant, quæ à diuerſis auctoribus edita, diuerſarũ hęreſum fuêre principia: vt eſt illud iuxta Ægyptios, & Thomam, & Matthiam, & Bartholomæum, duodecim quoque Apoſtolorum, & Baſilidis, atque Apollinis, ac reliquorum, quos enumerare longiſſimum eſt. cùm hæc tantùm in præſentiarum neceſſe ſit dicere, extitiſſe quoſdam, qui ſine Spiritu & gratia Dei conati ſunt magis ordinare narrationem, quàm hiſtoriæ texere veritatem. Quibus iure poteſt illud propheticum coaptari: Væ qui prophetant de corde ſuo, qui ambulant poſt ſpiritum ſuum, qui dicunt, Hæc dicit Dominus: & Dominus non miſit eos. De quibus & Saluator in Euangelio Iohannis loquitur: Omnes qui ante me venerũt, fures fuerunt & latrones. Qui venerunt, non, qui miſſi ſunt. Ipſe enim ait: Veniebant, & ego non mittebam eos. In venientibus præſumptio temeritatis, in miſſis obſequium ſeruitutis eſt. Eccleſia autem, quæ Domini voce ſupra petram fundata eſt, quam introduxit Rex in cubiculum ſuum, & ad quam per foramen deſcenſionis occultæ miſit manum ſuam ſimilis damulæ hinnuloque ceruorum, quatuor flumina paradiſi inſtar eructans, quatuor & angulos & annulos habet, per quos quaſi arca teſtamenti & cuſtos legis Domini lignis mobilibus vehitur. Primus omnium Matthæus eſt publicanus, cognomento Leui, qui Euangelium in Iudæa Hebræo ſermone edidit: ob eorum vel maximè cauſam, qui in Ieſum crediderãt ex Iudæis, & nequaquam, Legis vmbra ſecedente, Euangelij veritatem ſeruabant. Secundus, Marcus, interpres Apoſtoli Petri, & Alexandrinæ Eccleſiæ primus epiſcopus: qui Dominum quidem Saluatorem ipſe non vidit, ſed ea quæ audierat magiſtrum prędicantem, iuxta fidẽ magis geſtorum narrauit quàm ordinem. Tertius, Lucas medicus, natione Syrus, Antiochenſis, cuius laus in Euangelio: qui & ipſe diſcipulus Apoſtoli Pauli in Achaiæ Bithyniæque partibus volumen condidit: quædam altius repetens, & vt ipſe in proœmio confitetur, audita magis quàm viſa deſcribens. Vltimus, Iohannes Apoſtolus & Euangeliſta, quem Ieſus amauit plurimùm: qui ſuper pectus Domini recumbens, puriſſima doctrinarum fluenta potauit: & qui ſolus de cruce meruit audire: Ecce mater tua. Is cùm eſſet in Aſia, & iam tunc hęreticorum ſemina pullularent, Cerinthi, & Ebionis, & cæterorum qui negant Chriſtum in carne veniſſe, quos & ipſe in Epiſtola ſua Antichriſtos vocat, & Apoſtolus Paulus frequenter percutit; coactus eſt ab omnibus penè tunc Aſiæ Epiſcopis, & multarum Eccleſiarum legationibus, de diuinitate Saluatoris altiùs ſcribere, & ad ipſum (vt ita dicam) Dei Verbum non tam audaci quàm felici temeritate prorũpere. Vt Eccleſiaſtica narrat hiſtoria, cùm à fratribus cogeretur vt ſcriberet, ita facturum ſe reſpondiſſe, ſi indicto ieiunio in commune omnes Deum deprecarentur. Quo expleto, reuelatione ſaturatus, in illud proœmiũ cælo veniens eructauit: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum. Hęc igitur quatuor Euangelia multò antè prædicta, Ezechielis quoque volumen probat, in quo prima viſio ita contexitur: Et in medio ſimilitudo quatuor animalium, & vultus eorum. Facies hominis, & facies leonis, & facies vituli, & facies aquilæ. Prima hominis facies Matthæum ſignificat, qui quaſi de homine exorſus eſt ſcribere: Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham. Secunda Marcum, in quo vox leonis in eremo rugientis auditur: Vox clamantis in deſerto, Parate viã Domini, rectas facite ſemitas eius. Tertia vituli, quę Euan-

geliſtam Lucam à Zacharia ſacerdote ſumpſiſſe initium præfigurat. Quarta Iohannem Euangeliſtam, qui aſſumptis pennis aquilæ,& ad altiora feſtinãs,de Verbo Dei diſputat. Cætera quæ ſequuntur,in eundem ſenſum proficiunt: Crura eorum recta,& pennati pedes:& quocunque Spiritus ibat,ibant, & non reuertebantur: & dorſa eorum plena oculis,& ſcintillæ ac lampades in medio diſcurrentes, & rota in rota, & in ſingulis quatuor facies. Vnde & Apocalypſis Iohannis poſt expoſitionem viginti quatuor ſeniorum qui tenentes citharas & phialas adorantes Agnum Dei,introducit fulgura atque tonitrua,& ſeptem ſpiritus diſcurrentes, & mare vitreum,& quatuor animalia plena oculis, dicens: Animal primum ſimile leoni, & ſecundum ſimile vitulo , & tertium ſimile homini, & quartum ſimile aquilæ volanti. Et poſt paululum : Plena, inquit, erant oculis,& requiẽ non habebant die ac nocte, dicentia : Sanctus,ſanctus,ſanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt,& qui venturus eſt. Quibus cunctis perſpicuè oſtenditur, quatuor debere tantùm Euangelia ſuſcipi , & omnes apocryphorum nænias mortuis magis hæreticis quàm eccleſiaſticis viuis canendas.

PROLOGVS IN MATTHÆVM.

MATTHÆVS cùm primò prædicaſſet Euangelium in Iudæa, volens tranſire ad Gentes, primus Euangelium ſcripſit Hebraicè , quod fratribus, à quibus ibat, ad memoriam reliquit. Sicut enim neceſſe fuit ad confirmationem fidei Euangelium prædicari, ſic & contra hæreticos ſcribi. Cùm autem plures Euangelium ſcripſerint,quatuor tantùm habent auctoritatis teſtimonium: quia per quatuor mundi partes fidem nuntiant Trinitatis , & ſunt quaſi quatuor rotæ in quadriga Domini , quæ vehit eum per prædicationem Euangelij : & genus humanum quadrifida morte peremptum eorum erat prædicatione viuificandum. Vnde & aliorum Euangelia deciderunt, nec recepta ſunt , quia nolebant præfinitum numerum caſſari propter virtutem ſacramenti. Deſignantur etiam Euangeliſtæ quatuor figuris, quæ non ſunt deceptoriæ, ſed iocundi myſterij ſibi conſcię. Matthæus in homine intelligitur: quia circa humanitatẽ Chriſti principaliter immoratur. Marcus in leone: quia agit de reſurrectione. Lucas in vitulo : agens de ſacerdotio. Iohannes in aquila : ſcribens ſacramenta diuinitatis. Chriſtus verò, quem deſcribunt, homo fuit de virgine natus: vitulus in immolatione: leo in reſurrectione: aquila in aſcenſione. Vel in homine humanitas, in vitulo ſacerdotium, in leone regnum, in aquila exprimitur diuinitatis ſacramentum.

ARGVMEN-

ARGVMENTVM IN EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM.

MAtthæus ex Iudæa ſicut in ordine primus ponitur, ita Euangelium in Iudæa primus ſcripſit, cuius vocatio ad Dominum ex publicanis actibus fuit; duorum in generatione Chriſti principia præſumens; vnius cuius prima circunciſio in carne, alterius, cuius ſecundùm cor electio fuit. Ex vtriſque enim patribus Chriſtus. Sicque quaterdenario numero triformiter poſito principium à credendi fide in electionis tempus porrigens, & ex electione vſque in tranſmigrationis diem dirigens, atque à tranſmigrationis die vſque in Chriſtum definiens, decurſam aduentus Domini oſtendit generationem; vt numero ſatisfaciens & tempori, & ſe quid eſſet oſtenderet, & Dei in ſe opus monſtrans, etiam in his, quorum genus poſuit, Chriſti operantis à principio teſtimonium non negaret. Quarum omnium rerum tempus, ordo, numerus, diſpoſitio vel ratio, quod fidei neceſſarium eſt, Deus Chriſtus eſt, qui factus eſt ex muliere, factus ſub lege, natus ex virgine, paſſus in carne, omnia in cruce fixit, vt triumphans ea in ſemetipſo reſurgens in corpore, & patris nomen in patribus filio, & filij nomen patri reſtituens in filijs, ſine principio, ſine fine; oſtendens vnum ſe cum Patre eſſe quia vnus eſt. In quo Euangelio vtile eſt deſiderantibus Deum ſic prima vel media vel perfecta cognoſcere, vt & vocationem Apoſtoli, & opus Euangelij, & dilectionem Dei in carne naſcentis per vniuerſa legentes intelligant, atque id in eo in quo reprehenſi ſunt & apprehendere appetunt, recognoſcant. Nobis enim in hoc ſtudio argumenti fuit, & fidem factæ rei tradere, & operantis Dei intelligendam diligenter eſſe diſpoſitionem à quærentibus non tacere.

IN VIRTVTE DOMINI DEIQVE NOSTRI IESCHVA CHRISTI, incipimus ſcribere Librum ſacroſancti Euangelii. Primumque Euangelium, Matai præconium, GVIDONE FABRICIO Exſcriptore & Interprete.

DOMINICA ANTE NATIVITATEM.

CAPVT I.

1 IBER *generationis* IESCHVA *Meſchicho,*
2 *filij Dauid, filij Abrohom.* * *Abrohom genuit Iſchok, Iſchok genuit Jaakoub, Jaakoub genuit Jihoudo &*
3 *fratres eius.* * *Jihoudo genuit Parez, & Zarach de Thomor. Parez genuit Cheſroun, Cheſroun genuit Orom.*
4 * *Orom genuit Aminodob, Aminodob genuit Nachſoun, Nachſoun genuit Salmoun.*
5 * *Salmoun genuit Booz de Rochob; Booz genuit Oubid de Reouth; Oubid genuit Iſchai;*
6 * *Iſchai genuit Dauid regem; Dauid genuit Schelemoun ex uxore Ourijo;*
7 * *Schelemoun genuit Rechebam; Rechebam genuit Abio; Abio genuit Oſo;*
8 * *Oſo genuit Johouſchophot; Johouſchophot genuit Jourom; Jourom genuit Ouzio;*
9 * *Ouzio genuit Jouthom; Jouthom genuit Ochoz; Ochoz genuit Chezakio;*
10 * *Chezakio genuit Menaſché; Menaſché genuit Amoun; Amoun genuit Jouſchio;*
11 * *Jouſchio genuit Joucanio & fratres eius in exilio Babylonico.*
12 * *Poſt exilium autem Babylonicum Joucanio genuit Schelatheil; Schelatheil genuit Zourbobel;*
13 * *Zourbobel genuit Abbioud; Abbioud genuit Eliokim; Eliokim genuit Ozour.*
14 * *Ozour genuit Zodouk; Zodouk genuit Achin; Achin genuit Elioud;*
15 * *Elioud genuit Eliozar; Eliozar genuit Matan; Matan genuit Jaakoub;*
16 * *Jaakoub genuit Jauſeph virum Mariam, de qua natus eſt* IESCHVA, *qui vocatur Meſchicho.*

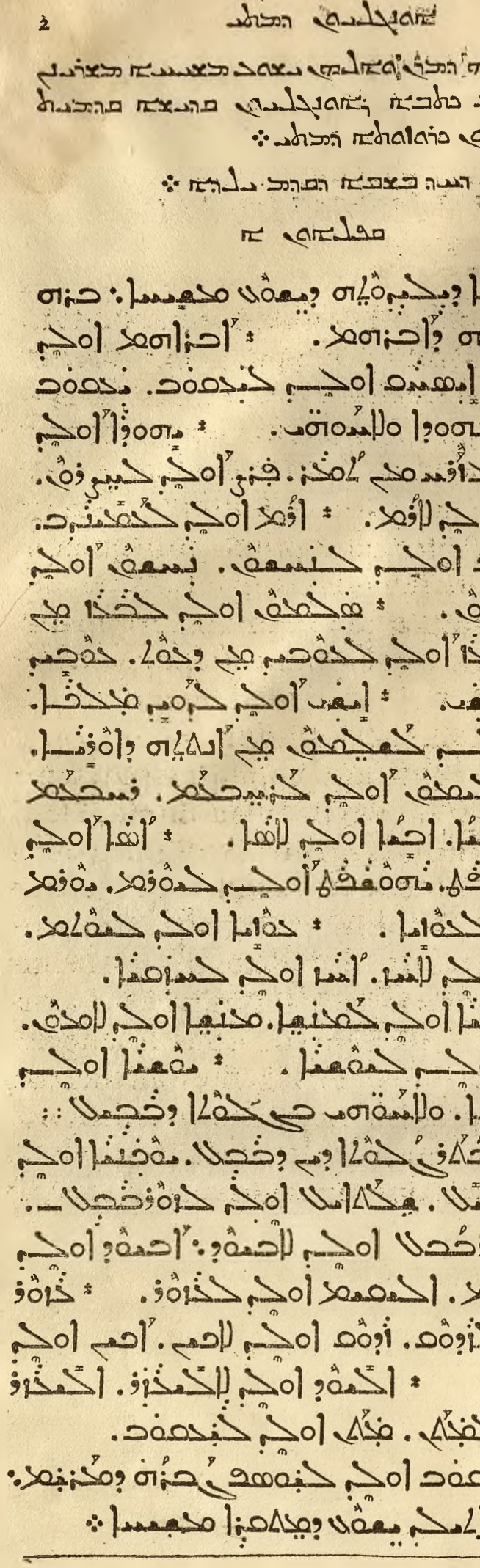

ܟܠ ܫܠܡ ܗܘ ܒܫܘܥܝ ܡܫܝܚܐ ܒܪ ܐܠܗܐ ܫܪܝ ܠܡܟܬܒ ܒܫܘܪܐ ܕܐܘܢܓܠܝܢ
ܩܕܝܫܐ ܕܡܪܢ ܐܠܗܢ ܘܡܘܠܦܢ ܒܫܘܪܐ ܩܕܡܝܐ ܕܐܘܢܓܠܝܘܢ ܣܗܕܘܬܐ ܕܡܬܝ
ܟܬܒ ܡܫܝܚܐ ܒܪ ܐܠܗܐ ܒܪ ܕܘܝܕ ܒܪ ܐܒܪܗܡ ✣

ܦܪܩ ܚܕ ܕܡܬܝ ܣܗܕܐ ✣

ܐ ܟܬܒ ܝܘܠܕܢ ܕܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܒܪ ܕܘܝܕ ܒܪ ܐܒܪܗܡ: ✣
ܒ ܐܒܪܗܡ ܐܘܠܕ ܠܐܝܣܚܩ ܘܐܝܣܚܩ ܐܘܠܕ ܠܝܥܩܘܒ ✣ ܘܝܥܩܘܒ ܐܘܠܕ ܠܝܗܘܕܐ
ܘܠܐܚܘܗܝ. ✣ ܘܝܗܘܕܐ ܐܘܠܕ ܠܦܪܨ ܘܠܙܪܚ ܡܢ ܬܡܪ. ✣ ܘܦܪܨ ܐܘܠܕ
ܠܚܨܪܘܢ ✣ ܘܚܨܪܘܢ ܐܘܠܕ ܠܐܪܡ. ✣ ܘܐܪܡ ܐܘܠܕ ܠܥܡܝܢܕܒ ✣ ܘܥܡܝܢܕܒ
ܐܘܠܕ ܠܢܚܫܘܢ ✣ ܘܢܚܫܘܢ ܐܘܠܕ ܠܣܠܡܘܢ ✣ ܘܣܠܡܘܢ ܐܘܠܕ ܠܒܥܙ ✣
ܡܢ ܪܚܒ ✣ ܘܒܥܙ ܐܘܠܕ ܠܥܘܒܝܕ ✣ ܡܢ ܪܘܬ ✣ ܘܥܘܒܝܕ ܐܘܠܕ ܠܝܫܝ ✣
ܘܝܫܝ ܐܘܠܕ ܠܕܘܝܕ ✣ ܡܠܟܐ ✣ ܘܕܘܝܕ ܐܘܠܕ ܠܫܠܡܘܢ ✣ ܡܢ ܐܢܬܬ ܐܘܪܝܐ ✣
ܘܫܠܡܘܢ ܐܘܠܕ ܠܪܚܒܥܡ ✣ ܘܪܚܒܥܡ ܐܘܠܕ ܠܐܒܝܐ ✣ ܘܐܒܝܐ ܐܘܠܕ ܠܐܣܐ ✣
ܘܐܣܐ ܐܘܠܕ ܠܝܗܘܫܦܛ ✣ ܘܝܗܘܫܦܛ ܐܘܠܕ ܠܝܘܪܡ ✣ ܘܝܘܪܡ ܐܘܠܕ ܠܥܘܙܝܐ ✣
ܘܥܘܙܝܐ ܐܘܠܕ ܠܝܘܬܡ ✣ ܘܝܘܬܡ ܐܘܠܕ ܠܐܚܙ ✣ ܘܐܚܙ ܐܘܠܕ ܠܚܙܩܝܐ ✣
ܘܚܙܩܝܐ ܐܘܠܕ ܠܡܢܫܐ ✣ ܘܡܢܫܐ ܐܘܠܕ ܠܐܡܘܢ ✣ ܘܐܡܘܢ ܐܘܠܕ ܠܝܘܫܝܐ ✣
ܘܝܘܫܝܐ ܐܘܠܕ ܠܝܟܢܝܐ ܘܠܐܚܘܗܝ ✣ ܒܥܕܢ ܓܠܘܬܐ ܕܒܒܠ ✣ ✣ ✣ ✣
ܘܒܬܪ ܓܠܘܬܐ ܕܒܒܠ ✣ ܝܟܢܝܐ ܐܘܠܕ ܠܫܐܠܬܝܝܠ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣
ܘܫܐܠܬܝܝܠ ܐܘܠܕ ܠܙܪܒܒܠ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣
ܘܙܪܒܒܠ ܐܘܠܕ ܠܐܒܝܘܕ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣
ܘܐܒܝܘܕ ܐܘܠܕ ܠܐܠܝܩܝܡ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣
ܘܐܠܝܩܝܡ ܐܘܠܕ ܠܥܙܘܪ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣
ܘܥܙܘܪ ܐܘܠܕ ܠܨܕܘܩ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣
ܘܨܕܘܩ ܐܘܠܕ ܠܐܟܝܢ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣
ܘܐܟܝܢ ܐܘܠܕ ܠܐܠܝܘܕ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣
ܘܐܠܝܘܕ ܐܘܠܕ ܠܐܠܝܥܙܪ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣
ܘܐܠܝܥܙܪ ܐܘܠܕ ܠܡܛܢ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣
ܘܡܛܢ ܐܘܠܕ ܠܝܥܩܘܒ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣
ܘܝܥܩܘܒ ܐܘܠܕ ܠܝܘܣܦ ܒܥܠܗ ܕܡܪܝܡ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣
ܕܡܢܗ ܐܬܝܠܕ ܝܫܘܥ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣
ܗܘ ܕܡܬܩܪܐ ܡܫܝܚܐ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣

עַל חֵילֵהּ דְּמָרָן וַאלָהַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ² מַשְׁרִינָן לְמֶכְתַּב כְּתָבָא דְאוֹנְגֶלְיוֹן קַדִּישָׁא קַדְמִית אוֹנְגֶלְיוֹן כְּרוּזוֹתָא דְמַתַּי:

רִישׁ בְּשַׁבָּא דַּמְרָם יַלְדָא

כְּתָבָא דִּילִידוּתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דְּדָוִיד בְּרֵהּ דְּאַבְרָהָם: ² אַבְרָהָם אוֹלֵד לְאִיסְחָק אִיסְחָק אוֹלֵד לְיַעֲקוֹב יַעֲקוֹב אוֹלֵד לִיהוּדָא וְלַאחָווהִי: ³ יְהוּדָא אוֹלֵד לְפֶרֶץ וְלֶזַרַח מִן תָּמָר: פֶּרֶץ אוֹלֵד לְחֶצְרוֹן חֶצְרוֹן אוֹלֵד לְאַרָם: ⁴ אַרָם אוֹלֵד לְעַמִּינָדָב עַמִּינָדָב אוֹלֵד לְנַחְשׁוֹן נַחְשׁוֹן אוֹלֵד לְסַלְמוֹן: ⁵ סַלְמוֹן אוֹלֵד לְבָעַז מִן רָחָב

[a] פירושו ספרא [b] יולד

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM.

CAPVT I.

LIBER Generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham.

Luc. 3.c Ioh. 1.a Gen. 21.a 1.Par. a 1.b Gen. 25. d & 29. g

* Abrahã genuit Iſaac; Iſaac autem genuit Iacob; Iacob autem genuit Iudam & fratres eius.

Ge. 38.g Ruth. 4.d

* Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar; Phares autem genuit Eſron; Eſron autem genuit Aram.

* Aram autẽ genuit Aminadab; Aminadab autem genuit Naaſſon; Naaſſon autem genuit Salmon;

* Salmon autem genuit Booz de Rahab; Booz autem genuit Obed ex Ruth; Obed autem genuit Ieſſe;

1.Par.2.a 2.Reg. 12.f 1.Para. 3.b 3.Reg. 11.g 1.Para. 5.b.

* Ieſſe autem genuit Dauid regem; Dauid autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ.

* Salomon autẽ genuit Roboam; Roboam autem genuit Abiam; Abia autem genuit Aſa; * Aſa autẽ genuit Ioſaphat; Ioſaphat autem genuit Ioram; Ioram autẽ genuit Oziam.

* Ozias autẽ genuit Ioatham; Ioatham autem genuit Achaz; Achaz autem genuit Ezeciam; * Ezecias autem genuit Manaſſen; Manaſſes autem genuit Amon; Amon autem genuit Ioſiam;

* Ioſias autem genuit Iechoniam & fratres eius, in tranſmigratione Babylonis.

* Et poſt tranſmigrationem Babylonis Iechonias genuit Salathiel; Salathiel autẽ genuit Zorobabel;

1.Para. 3.c

* Zorobabel autẽ genuit Abiud; Abiud autem genuit Eliacim; Eliacim autem genuit Azor; * Azor autem genuit Sadoc; Sadoc autem genuit Achim; Achim autem genuit Eliud;

* Eliud autem genuit Eleazar; Eleazar autem genuit Mathan; Mathan autem genuit Iacob; * Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ: de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

κεφ. α.

1 ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως ἰησοῦ χριστοῦ, υἱοῦ δαβὶδ, υἱοῦ ἀβραάμ.

2 * ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν ἰσαάκ. ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.

3 * ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν φαρὲς, καὶ τὸν ζαρὰ ἐκ τῆς θαμάρ. φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν ἑσρώμ. ἑσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀράμ.

4 * ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ. ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν ναασσών. ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλμών.

5 * σαλμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν βοὸζ ἐκ τῆς ῥαχάβ. βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν ὼβὴδ ἐκ τῆς ῥούθ. ὼβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί.

6 * ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν δαβὶδ τὸν βασιλέα. δαβὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν σολομῶντα ἐκ τῆς οὐρίου.

7 * σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ῥοβοάμ. ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιά. ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀσά.

8 * ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσαφάτ. ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωράμ. ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ὀζίαν.

9 * ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωάθαμ. ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἄχαζ. ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐζεκίαν.

10 * ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν μανασσῆ. μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμών. ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσίαν.

11 * ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος.

12 * μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος, ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν σαλαθιήλ. σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν ζοροβάβελ.

13 * ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιούδ. ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιακείμ. ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀζώρ.

14 * ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν σαδώκ. σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀχείμ. ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιούδ.

15 * ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν ματθάν· ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ.

16 * ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος χριστός.

בָּעַז אוֹלֵד לְעוֹבִיד מִן רָעוּת עוֹבִיד אוֹלֵד לְאִישַׁי׃ 6 אִישַׁי אוֹלֵד לְדָוִיד מַלְכָּא דָּוִיד אוֹלֵד לִשְׁלֵימוּן מִן אַנְתַּתָּה דְּאוּרְיָא
7 שְׁלֵימוּן אוֹלֵד לְרְחַבְעָם רְחַבְעָם אוֹלֵד לַאבְיָא אַבְיָא אוֹלֵד לְאָסָא׃ 8 אָסָא אוֹלֵד לְיְהוֹשָׁפָט יְהוֹשָׁפָט אוֹלֵד
לְיוֹרָם יוֹרָם אוֹלֵד לְעוּזְיָא׃ 9 עוּזְיָא אוֹלֵד לְיוֹתָם יוֹתָם אוֹלֵד לְאָחָז אָחָז אוֹלֵד לְחִזְקִיָא׃ 10 חִזְקִיָא אוֹלֵד לְמְנַשֶּׁא
מְנַשֶּׁא אוֹלֵד לְאמוֹן אָמוֹן אוֹלֵד לְיוֹשִׁיָא׃ 11 יוֹשִׁיָא אוֹלֵד לְיוֹכָנְיָא וְלַאֲחוֹהִי בִּגְלוּתָא דְבָבֶל׃ 12 מִן בָּתַר גְּלוּתָה
דְּבָבֶל יוֹכָנְיָא אוֹלֵד לְשַׁלְתִּיאֵל שַׁלְתִּיאֵל אוֹלֵד לְזֻרְבָּבֶל׃ 13 זֻרְבָּבֶל אוֹלֵד לַאבִיוּד אַבִיוּד אוֹלֵד לֶאֱלְיָקִים אֶלְיָקִים
אוֹלֵד לְעָזוֹר׃ 14 עָזוֹר אוֹלֵד לְצָדוֹק צָדוֹק אוֹלֵד לַאכִין אַכִין אוֹלֵד לְאֶלִיהוּד׃ 15 אֶלִיהוּד אוֹלֵד לְאֶלְעָזָר אֶלְעָזָר
[a]וְלֵד [b]קָרֵא מְשַׁח אוֹלֵד לְמַתָּן מַתָּן אוֹלֵד לְיַעֲקוֹב׃ 16 יַעֲקוֹב אוֹלֵד לְיוֹסֵף בַּעְלָהּ דְּמַרְיָם דְּמִנָּהּ [a]אִתְיְלֵד יֵשׁוּעַ [b]דְּמִתְקְרֵא [c]מְשִׁיחָא׃

17 * Hæ ſunt ergo cunctæ generationes ab Abrohom vſque ad Dauid, generationes quatuordecim. A Dauid vſque ad exilium Babylonicum, generationes quatuordecim. Ab exilio Babylonico aduſque Meſchicho, generationes quatuordecim.

Reuelatio ipſius Iauſeph.

18 * Generatio autem Ieſchua Meſchicho fuit huiuſmodi. Quum deſponſata eſſet Mariam mater eius ipſi Jauſeph, priuſquam ſocietatẽ inirent, inuenta eſt in vtero habens de Spiritu Sanctitatis.

19 * Jauſeph autem maritus eius quum iuſtus eſſet, noluit eam traducere, ſed cogitabat clàm eam derelinquere.

20 * Quum autem hæc illi veniſſent in mentem, apparuit ei angelus Domini in ſomnio, & ait illi: Jauſeph fili Dauid, ne timeas accipere Mariam vxorem tuam, quod enim genitum eſt in ea, ex Spiritu ſancto eſt.

21 * Pariet autem filium, & vocabis nomen eius IESCHVA; quippe qui ſeruaturus ſit populum ſuum à peccatis ipſorum.

22 * Id autem omne factum eſt, vt adimpleretur id quod dictum eſt à Domino per prophetam.

23 * Ecce virgo vterum feret, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Amanuil, quod exponitur, Nobiſcum Deus noſter.

24 * Quum igitur ſurrexiſſet Jauſeph à ſomno ſuo, egit ſicuti præceperat illi Angelus Domini, & accepit vxorem ſuam.

25 * Neque cognouit eam donec peperit filium ſuum primogenitum, & vocauit illa nomen eius IESCHVA.

Ad veſperam Natalitiorum.

CAP. II.

1 QVum autem natus eſſet Jeſchua in Bethlechẽ quæ eſt Jhoudææ in diebus Heroudis regis, aduenerũt Magi ab Oriente ad Ouriſchlẽ. 2 * Et inquiunt: Vbi natus eſt ille rex Jhoudæorum? vidimus enim ſtellam eius in Oriente, venimúſque vt adoremus eum.

3 * Quæ quum audiſſet rex Heroudes perterritus eſt, totáque Ouriſchlem cum eo.

4 * Et congregatis omnibus principibus ſacerdotum, & ſcribis populi, percontatus eſt ab eis vbi Meſchicho naſceretur.

---

17 כְּלְהֵין הָכִיל שַׁרְבָּתָא מִן אַבְרָהָם עַדְמָא לְדָוִיד שַׁרְבָּתָא אַרְבָּעְסְרָא וּמִן דָּוִיד עַדְמָא לְגָלוּתָא דְבָבֶל שַׁרְבָּתָא אַרְבָּעְסְרָא וּמִן גָּלוּתָא דְבָבֶל עַדְמָא לְמְשִׁיחָא שַׁרְבָּתָא אַרְבָּעְסְרָא ׃

[a] גְּלְיָנָה דְיוֹסֵף

18 יַלְדָה דֵין דִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא הָכְנָא הֲוָא בַּר מְכִירָא הַוַת מַרְיָם אֶמֵּה לְיוֹסֵף עַדְלָא [b] נֶשְׁתַּוְחְפוּן [c] אֶשְׁתַּכְחַת בַּטְנָא מִן רוּחָא דְקוּדְשָׁא ׃ 19 יוֹסֵף דֵין בַּעֲלָה [d] כְּאנָא הֲוָא וְלָא צְבָא [e] לְגַפְרָסְיָה [f] וְאִתְרְעִי [g] לְמַטְשְׁיָאת [h] נֶשְׁרְיָה׃ 20 בַּד הָלֵין דִּין אִתְרְעִי אֲיְתְחֲזִי לֵה מַלְאכָה דְמָרְיָא בְּחֶלְמָא וַאמַר לֵה יוֹסֵף בְּרֵה דְדָוִיד לָא תְדַחַל [i] לְמֶסַב לְמַרְיָם אַנְתְּךָ הוּ גֵּיר דְּאִתְיְלֵד בָּה מִן רוּחָא הוּ דְקוּדְשָׁא ׃ 21 [k] וְאַלְדִי דִּין בְּרָא וְתִקְרָא שְׁמֵה יֵשׁוּעַ הוּ גֵּיר [l] יַחְיוּהִי לְעַמֵּה מִן חֲטָהֵיהוֹן ׃

[a] גְּלֵא
[b] שְׁתַּף [c] שְׁכַח
[d] כּוּן [e] כַּרְס [f] רְעָא
[g] טְשָׁא [h] שְׁרָא
[i] נְסַב
[k] יְלַד [l] חַיֵּא

17 * Omnes itaque generationes ab Abraham vsque ad Dauid, generationes quatuordecim. & à Dauid vsque ad trãsmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & à transmigratione Babylonis vsque ad Christum, generationes quatuordecim.

17 * πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ ἀβραὰμ ἕως δαβὶδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ δαβὶδ ἕως τ μετοικεσίας βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες· ☩ ἀπὸ τ μετοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τ̃ χριστοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες.

Luc. 1.c. 27. 18 * Christi autẽ generatio sic erat. Cùm esset desponsata mater eius Maria Ioseph, antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.

18 * τ̃ δὲ ἰησοῦ χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν· μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρίας τῷ ἰωσὴφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.

Deu. 4. a. 1. 19 * Ioseph autem vir eius cùm esset iustus, & nollet eam traducere; voluit occultè dimittere eam.

19 * ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρᾳ ἀπολῦσαι αὐτήν.

20 * Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuã. quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.

20 * ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων, ἰωσὴφ υἱὸς δαβὶδ μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν μαρίαμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου.

Luc. 1.c. 31. Act. 4. b. 12. 21 * Pariet autem filium, & vocabis nomen eius Iesum. ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.

21 * τέξεται δὲ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

22 * (Hoc autem totum factũ est, vt adimpleretur quod dictum est à Domino per prophetam dicentem:

22 * τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου, διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος·

Esai. 7. c. 24. †vocabitur 23 * Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium: & †vocabunt nomẽ eius Emmanuel, quod est interpretatum, Nobiscum Deus.)

23 * ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐμμανουὴλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ θεός.

24 * Exurgens autem Ioseph à somno, fecit sicut præcepit ei angelus Domini, & accepit coniugem suam.

24 * διεγερθεὶς δὲ ὁ ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου· καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

25 * Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum: & vocauit nomen eius Iesum.

25 * καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.

CAP. II.

β'.

Luc. 2. a. 7. 1 CVm ergo natus esset Iesus in Bethlehem Iudę in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Ierosolymam,

1 * τοῦ δὲ ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τ̃ ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις ἡρῴδου τ̃ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς ἱεροσόλυμα,

2 * dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudęorum? vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.

2 * λέγοντες, ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.

3 * Audiens autem Herodes rex, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo.

3 * ἀκούσας δὲ ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ.

4 * Et congregans omnes principes sacerdotum & scribas populi, sciscitabatur ab eis vbi Christus nasceretur.

4 * καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται.

ᵐ גְּטַן 22 הָרָא דִּין כְּלָא דַּהֲוָת דְּתֶתְמַלָּא מִדֶּם דַּאֲתַמַּר מִן מָרְיָא כְּדִיר נְבִיָּא׃ 23 וְהָא בְּתוּלְתָּא ᵐתֶּחְבְּטְנִי וְתֵאלַדִי בְּרָא וְנֶקְרִין שְׁמֵהּ עַמָּנוּאֵיל דְּמֶתְחַרְגַם עִמָּן אֱלָהָן׃ 24 כַּד קָם דִּין יוֹסֵף מִן שְׁנָתֵהּ עֲבַד אֵיכְנָא דְּפַקַּד לֵהּ מַלְאֲכֵהּ דְּמָרְיָא וְדַבְּרָה לַאנְתֵּהּ׃ 25 וְלָא חַכְמָהּ עַדְּמָא דְּיֵלְדַת לַבְּרָהּ בּוּכְרָא וְקָרַת שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ׃

דְּמִשְׁנָא דְּלָא׃ קפלאון ב

ᵃ אֵתָא ᵇ דְּנַח 1 בַּר דִּין אֶתְיְלֵד יֵשׁוּעַ בְּבֵית לְחֶם דִּי דִיהוּדָא בְּיוֹמֵי הָרוֹדֵס מַלְכָּא ᵃ אֵתוּ מְגוּשָׁא מִן ᵇ מַדְנְחָא לְאוּרְשְׁלֵם׃ 2 וְאָמְרִין
ᶜ יְלַד ᵈ זוּעַ אַיְכוֹ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא ᶜדְּאִתְיְלֵד חֲזַיִן גְּיֵר כּוֹכְבָה בְּמַדְנְחָא וַאֲתַיִן לְמִסְגַּד לֵהּ׃ 3 שְׁמַע דִּין הָרוֹדוֹס מַלְכָּא ᵈוְאִתְחְזִיעַ וְכָלָּה
ᵉ יְלַד אוּרְשְׁלֵם עִמֵּהּ׃ 4 וְכַנֵּשׁ כָּהֲנִין רַבֵּי כָהֲנֵא וְסָפְרָא דְּעַמָּא וְמִשְׁאַל הֲוָא לְהוֹן דְּאֵיכָא ᶜ מֵיתִיְלֵד מְשִׁיחָא׃

5 * *Illi autem dixerunt, In Bethlechem quæ*
est Iihoudææ, sic enim scriptum est per pro-
phetam.

6 * *Tu quoque Iihoudaica Bethlechem, ne-*
quaquam minima es inter reges Iihoudææ;
ex te enim prodibit rex qui pascet populum
illum meum Israel.

7 * *Tum Heroudes clàm vocauit Magos, &*
exquisiuit ab eis quonam tempore stella eis
8 *apparuisset.* * *Eosque dimittens Bethle-*
chem, ait illis: Exquirite diligenter super
puerulo: postquam autem inueneritis eum,
venite, renuntiate mihi, vt & ego profici-
scar illum adoraturus.

9 * *Illi autem his à rege auditis abiére, &*
ecce stella quam viderant in Oriente, præce-
debat eos donec venit, stetitque super lo-
cum *vbi erat puer ille.*

10 * *Quum autem vidissent stellam, gauisi*
sunt gaudio magno admodum, domúmque
ingressi contemplati sunt puerulum cum Ma-
riam matre eius.

11 * *Et procidentes adorarunt eum, suosq;*
thesauros aperuêre, ac obtulerunt ei oblatio-
nes, aurum, myrrham, & thus.

12 * *Et visum est eis in somnio, ne reuerte-*
rentur ad Heroudem; itaque per aliam viam
profecti sunt in regionem suam.

Ad Matutinam infanticidij.

13 *QVum autem abiissent, apparuit angelus*
Domini in somnio ipsi Iauseph, & ait
illi, Surge, accipe puerulum & matrem eius,
& in Ægyptum fugito, & illic esto vsque-
dum dixero tibi: futurum est enim vt He-
roudes quærat puerum, vt illum perdat.

14 * *Iauseph itaque surgens accepit puerum*
& matrem eius noctu, fugáque in Ægyptum
contendit.

15 * *Et fuit illic adusque mortem Heroudis:*
vt adimpleretur quod dictum est à Domino
per prophetam dicentem, Ex Ægypto vocaui
filium meum.

16 * *Tum Heroudes quum videret se à Ma-*
gis illusum esse, vehementer excanduit, mi-
sitque qui *interficerent omnes pueros Beth-*
lechmitas, finitimosq; omnes à nato duos an-
nos & infrà, secundùm tempus quod ex Ma
gis exquisierat.

---

5 הֵנּוּן דִּין אֲמַרוּ בְּבֵית לְחֶם דִיהוּדָא הֲכַנָא גִיר בְּחִיב בַּנְבִיָא ׃
6 וְאַף אַנְתִי בֵּית לְחֶם דִיהוּדָא לָא f הֲוִיתִי בְּצוּרָא f הֲוָה
בְּמַלְכֵּא דִיהוּדָא ׃ מֶנְכִי גִיר נְפוֹק מַלְכָּא דְהוּ g נֶרְעִיוְתִי לְעַמִי יִסְרָיֵל ׃
7 הֵידִין הֵרוֹדֹס מַטְשְׁאִית קָרָא h לַמְגוּשֵׁא g רְעָא h מְגוּשָׁא
בְּמַלְכֵּא דִיהוּדָא ׃ מֶנְכִי גִיר נְפוֹק מַלְכָּא דְהוּ g נֶרְעִיוְתִי לְעַמִי יִסְרָיֵל ׃
8 וְשַׁדַר אֱנוּן לְבֵית לְחֶם וְאֱמַר לְהוּן כּוֹכְבָא ׃ i זְלוּ עַקְבוּ עַל טַלְיָא חַפִּיטָאִית i אֲזַל k אֱזַל
וּמָא l דְאַשְׁכַּחְוּנֵיהִי תַו m חֲוָאוּנִי דָאף אֲנָא אֱזַל אֶסְגוּד לֵהּ ׃
9 הֵנּוּן דִּין כַּד שְׁמַעוּ מִן מַלְכָּא אֱזָלוּ ׃ וְהָא כּוֹכְבָא הַו l שְׁכַח m חָוָא
דַחֲזוּ בְּמַדְנְחָא אָזֵל הֲוָא קַדְמֵיהוּן עַדְמָא דְאֵתָא קֵם לְעֵל מִן אֵיכָא n דְאִיתַוהִי טַלְיָא ׃ n אִית
10 כַּד דִּין חֲזָאוּהִי לְכוֹכְבָא חֶדְיוּ חֶדְוָתָא רַבְּתָא דְטָב ׃ 11 וְעָלוּ לְבַיְתָא וְחָזָאוּהִי לְטַלְיָא עִם מָרְיָם אֵמֵהּ ׃ וְנָפְלוּ o סְיְמָא
מְגִדוּ לֵהּ וּפְתָחוּ סִיְמָתְהוֹן וְקָרְבוּ לֵהּ קוּרְבָנֵא דַהֲבָא וּמוּרָא וּלְבוֹנְתָא ׃

* At illi dixerunt ei, In Bethlehem Iudæ. Sic enim scriptum est per prophetam.

Ioh. 7.f Mich. 5. * Et tu Beth-lehem Terra-Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda, ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel.

* Tunc Herodes clàm vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis. B

* Et mittens illos in Beth-lehem, dixit, Ite, & interrogate diligenter de puero: & cùm inueneritis, renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eum.

* Qui cùm audissent regem, abierunt. & ecce stella quam viderat in Oriente, antecedebat eos, vsquedum veniẽs staret suprà vbi erat puer.

Tob. 11. d * Videntes autem stellam, gauisi sunt gaudio magno valdè.

* Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius. & procidentes adorauerunt eum: & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.

* Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam.

* Qui cùm recessissent, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Ægyptum: & esto ibi vsque dum dicam tibi: Futurum est enim vt Herodes quærat puerum ad C perdendum eum.

* Qui consurgens accepit puerum & matrem eius nocte, & secessit in Ægyptum.

* Et erat ibi vsque ad obitum Herodis, vt adimpleretur quod dictum est à Domino per prophetam, dicentem: Ex Ægypto vocaui filium meum.

Osee. 11. a * Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde, & mittés occidit omnes pueros qui erant in Beth-lehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà, secundùm tempus quod exquisierat à Magis.

5 * ὁ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου·

6 * καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.

7 * τότε Ἡρῴδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος.

8 * καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ, εἶπε, πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.

9 * οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ οὗ εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον.

10 * ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα.

11 * καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν.

12 * καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

13 * Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ, λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοί· μέλλει γὰρ Ἡρῴδης ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.

14 * ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον.

15 * καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρῴδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

16 * Τότε Ἡρῴδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς, καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων.

P חַפַּךְ 12 וְאִתְחֲזִי לְהוֹן בְּחֶלְמָא דְלָא P נֵהְפְּכוּן לְוָת הוֹרוֹדוֹס וּבְאוֹרְחָא אַחֲרִיתָא אֲזָלוּ לְאַתְרְהוֹן׃
דְצַפְרָא דְקָטְלָא דִילוֹדָא׃
13 כַּד דִּין אֲזָלוּ אִתְחֲזִי מַלְאכָא דְמָרְיָא בְּחֶלְמָא לְיוֹסֵף וְאָמַר לֵהּ׃ קוּם דְּבַר לְטַלְיָא וְלֶאמֵהּ וַעֲרוֹק לְמָצְרִין׃ וְהֵמְן הֲוֵי
a עַדְמָא דַּאמַר אֶנָא לָךְ׃ עֲתִיד הוֹא גִּיר הוֹרוֹדוֹס a לְמִבְעֵיהּ לְטַלְיָא אֵיךְ b דְּנָבְדִיוּהִי׃ 14 יוֹסֵף דִּין קָם שְׁקֶלֵהּ לְטַלְיָא
וְלֶאמֵהּ בְּלֵילְיָא וַעֲרַק לְמָצְרִין׃ 15 וַהֲוָא הֵמְן עַדְמָא לְמוֹתֵהּ דְּהוֹרוֹדוֹס׃ דְּהַמַּלָּא מִדֵּם דַּאתְאֲמַר מִן מָרְיָא בְּנַבְיָא דַּאמַר
c בְּזוּח d חֲמָא דְּמִן מָצְרִין קְרִית לִבְרִי׃ 16 הֵידִין הוֹרוֹדוֹס כַּד חֲזָא c דְּאִתְבְּזַח מִן מְגוּשֵׁא d אִתְחֲמַת טָב וְשַׁדַּר קְטֵל טְלָיֵא כֵּלְהוֹן דְּבֵית לְחֶם
וְכֹלְהוֹן תְּחוּמֵיהּ מִן כַּד תַּרְתֵּין שְׁנִין וְלַהֲחַת אֵיךְ זְבַנָא דְעִדָּן מִן מְגוּשֵׁא׃

17 * Tunc impletum eſt id quod dictum eſt per Jrmeio prophetam, dicentem:
18 * Vox audita eſt in Rometho, fletus & lamentum multum: Rochel plorans ſuper filios ſuos, renuitque vllam accipere conſolationem, eò quòd non ſunt.

Ad oblationem Infanticidij.

19 * Quum autem obiiſſet rex Heroudes, viſus eſt angelus Domini in ſomnio ipſi Jauſephin Aegypto, & ait illi:
20 * Surge, aſſume puerum & matrem eius, & proficiſcere in terram Iſroiel, etenim mortui ſunt illi, qui quærebant animam pueri.
21 * Cùm itaque ſurrexiſſet Jauſeph, aſſumpſit puerum & matrem eius, & venit in terram Jſroiel.
22 * Quum autem audiuiſſet Archelaum in Iihoudæa, regem eſſe loco Heroudis patris ſui, timuit illuc proficiſci. Et viſum eſt ei in ſomnio eundum eſſe in regionem Galilææ.
23 * Quò cùm peruenisſet, habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nozerath; vt impleretur id quod dictum eſt per prophetam, fore vt Nazarenus vocaretur.

Feſto Epiphaniæ. CAP. III.

1 ILlis autem ipſis diebus venit Jouchanon Baptiſta, & prædicauit in deſerto Iihou-
2 dææ, & dicebat: * Pœnitentiam agite, appropinquauit regnum cælorum.
3 * Js enim eſt qui dictus eſt per Eſchaio prophetam: Vox clamantis in deſerto, parate vias Domini, & adæquate ſemitas eius.
4 * Ipſe autem Jouchanon habebat veſtimentum ſuum è pilis camelorum, zonamque pelliceam circum lumbos ſuos, & cibus eius erant locuſtæ & mel agreſte.
5 * Tunc exiuit ad eum Ouriſchlem & tota Jihoudæa, totaque regio ambiens Jourdenon.
6 * Et baptizabătur ab eo in Jourdenon flumine, poſtquam peccata ſua fuerant confeſſi.
7 * Quum aũt videret multos è Periſchæis & Zadoukæis venientes, vt baptiſarẽtur, ait illis: Generatio viperarum, quis vobis indi-
8 cauit, vt fugeretis ab ira ventura? * Facite igitur fructus dignos pœnitentia. * Neque
9 cogitetis & dicatis in animabus veſtris, Eſt nobis pater Abrohõ: etenim dico vobis, Deũ poſſe ex lapidibus iſtis ſuſcitare filios ipſi Abrohõ.

---

17 חֵידִין אִתְמַלִּי מִדֵּם דְּאִתְאֲמַר בִּיד אִרְמְיָא נְבִיָא דְּאָמַר׃ 18 קָלָא אִשְׁתְּמַע בְּרָמְתָא בְּכְיָא וַאלְיָא סַגִּיאָא רָחֵיל מְלָא שְׁמַע רָם
בָּכְיָא עַל בְּנֵיהָ וְלָא צָבְיָא לְמֶתְבַּיְיוּ מָטֶל דְּלָא אִיתַיְהוּן׃ בְּכָא עְבָא בַּיָא
דְּקוּרְבָא דְּקָטְלָא דְּיַלּוֹדָא
19 בַּד מִית דֵּין הֵרוֹדֵס מַלְכָּא אֶתְחֲזִי מַלְאכָא דְּמָרְיָא בְּחֶלְמָא לְיוֹסֵף בְּמֶצְרִין וְאָמַר לֵהּ׃ 20 קוּם דְּבַר לְטַלְיָא וְלאִמֵּהּ
וְזֵל לַאֲרְעָא דְיִסְרָיֵל מִיתוּ לְהוֹן גֵּיר הָנִין דְּבָעֵין נַפְשֵׁהּ דְּטַלְיָא׃ 21 וְיוֹסֵף קָם דְּבַר לְטַלְיָא וְלאִמֵּהּ וְאָתָא לַאֲרְעָא אֲזַל מֵת בְּעָא
דְּיִסְרָיֵל׃ 22 בַּד דֵּין שְׁמַע דַּארְכֶּלָאוֹס הֲוָא מַלְכָּא בִּיהוּד חֶלֶף הֵרוֹדֵס אֲבוּהִי דְּחֵל דִּנְאזַל לְתַמָּן וְאִתְחֲזִי לֵהּ בְּחֶלְמָא דְּנאזַל אֲזַל
לַאתְרָא דַּגְלִילָא׃ 23 וְאָתָא עָמַר בַּמְדִינְתָא דְּמִתְקְרְיָא נָצְרַת אֵיךְ דְּנֶהֱמַר מֵדֵּם דְּאִתְאֲמַר בַּנְבִיָא דְּנָצְרָיָא נֶתְקְרָא׃ קְרָא

17 *Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam, dicentem,

Ier. 31.c 15. 18 *Vox in Rama audita est, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt.

19 *Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Ægypto,

20 *Dicens, Surge, & accipe puerum & matrem eius, & vade in terram Israel. defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri.

21 *Qui consurgens, accepit puerum & matrem eius, & venit in terram Israel.

22 *Audiens autem quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre suo, timuit illò ire: & admonitus in somnis, secessit in partes Galilææ.

23 *Et veniens habitauit in ciuitate quæ vocatur Nazareth: vt adimpleretur quod dictum est per prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.

17 *τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ ἱερεμίου τοῦ προφήτου, λέγοντος·

18 *φωνὴ ἐν ῥαμᾶ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς· καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί.

19 *τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἡρῴδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ·

20 *λέγων, ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν ἰσραήλ· τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου.

21 *ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραήλ.

22 *ἀκούσας δὲ ὅτι ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς ἰουδαίας ἀντὶ ἡρῴδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλιλαίας.

23 *καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

CAP. III.

γ'.

Marc. 1. a. 4. Lu. 3. a. 3 Esa. 40. a. 3 1 IN diebus autem illis venit Iohannes Baptista prædicans in deserto Iudææ,

2 *Et dicens, Pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnum cælorum.

Marc. 1. a. 2 Lu. 3. a. 4 de quo dictum est. 3 *Hic est enim †qui dictus est per Isaiã prophetam, dicentem, Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.

4 *Ipse autem Iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem eius erat locustæ & mel syluestre.

Ioh. 1. c 24. 5 *Tunc exibat ad eum Ierosolyma & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem: 6 *Et baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.

Infr. 23. d 33 7 *Videns autem multos Pharisæorum & Sadducæorum venientes ad baptismum suum, dixit eis, Progenies viperarum, quis demonstrauit vobis fugere à ventura ira?

8 *Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.

Ioh. 8. c 39 Act. 13. d 26 Inf. 7. c 8 9 *Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham. dico enim vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.

1 *Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας·

2 *καὶ λέγων, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

3 *οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς διὰ ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος, φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

4 *αὐτὸς δὲ ὁ ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες, καὶ μέλι ἄγριον.

5 *τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ ἰορδάνου.

6 *καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

7 *ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

8 *ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας·

9 *καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ.

---

* עַמַּר הוּא מִכְּלָ

[b] תַּב [c] שְׁוָא

[d] אֶכַל

[e] יַרְדְּנָא

[f] חַיָּא

[g] תְּיָבוּתָא הוּא הַשּׁוּבָה

[h] קָם

א דְּעַבְדָא דְּרַנְחָא קפלאון ג ב בְּהֵין דִּין בְּיוֹמָתָא הָנוּן אִתָּא יוּחָנָן [a] מַעְמְדָנָא וּמַכְרֵז הָוָא בְּחוּרְבָא דִיהוּד וְאָמַר ׃
ב [b] תּוּבוּ קָרְבַת לָהּ מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא ׃ ג הָנוֹ גֵּיר הוּ דְאָמִיר בְּיַד אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא קָלָא דְקָרֵא בְּחוּרְבָא שַׁוּיבוּ אוֹרְחֵהּ דְּמָרְיָא
[c] [d] וּמַאכוֹלְתֵּהּ דְּמָשְׁכָא עַל חַצּוֹתֵי ׃ ד הוּא דֵּין יוּחָנָן אִיהוֹהִי הָוָא לְבוּשֵׁהּ דְּסַעֲרָא דִגְמַלָּא וְאָסָר חַצְיָא דְּמָשְׁכָא וּמֵאכוֹלְתֵּהּ
קַמְצָא וְדִבְשָׁא דְּבָרָא׃ ה הֵידֵין נָפְקָא הָוָת לְוָתֵהּ אוּרְשְׁלֵם וְכָלֵּהּ יְהוּד וְכָלֵּהּ אַתְרָא דַחְרֵי יַרְדְּנָן ׃ ו וְעַמְּדִין הֲווֹ מְנַהּ
[e] בְּיַרְדְּנָן נַהֲרָא כַּד [f] מְוַדִּין בַּחֲטָהֵיהוֹן ׃ ז כַּד חֲזָא דֵּין סַגְיָאֵא מִן פְּרִישֵׁא וּמִן זַדוּקָיֵא דְאָתִין לְמַעְמַד אֲמַר לְהוֹן יַלְדָא
[g] דְאַכְדָנָא מַנּוּ [h] חַוִיכוֹן לְמֵעֲרַק מִן רוּגְזָא דְאָתֵי ׃ ח עֲבִדוּ הָכִיל פֵּארָא דְשָׁוִין לְתֵיבוּתָא ׃ ט וְלָא תְסַבְּרוֹן וְתֵאמְרוֹן
בְּנַפְשְׁכוֹן דְּאַבָא אִיתַלָן אַבְרָהָם אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּמָשְׁכַח אֱלָהָא מִן הָלֵין כְּאפֵּא [h] לְמִקְמוּ בְּנַיָּא לְאַבְרָהָם ׃

10 * Ecce autem posita est securis ad radicem arborum, omnis igitur arbor quæ bonos fructus non facit; exciditur & in ignem cadit.

11 * Ego quidem baptizo vos aqua ad pœnitentiam, ille verò qui post me venit, fortior me est, cuius non sum dignus ferre calciamenta, ipse baptizaturus est vos in Spiritu sanctitatis & igne, 12 * Cuius ventilabrũ in manu ipsius, & repurgat areas suas, & triticum cogit in horrea sua, paleámque comburit igni inextinguibili.

13 * Tunc venit Jeschua è Galilæa in Jourdenon ad Iouchanon vt baptizaretur ab eo.

14 * Ipse autem Jouchanon prohibebat eum, & dicebat: Ego quidem necesse habeo baptizari à te, & tu venis ad me?

15 * At ipsemet Jeschuá respondens, ait illi: Sine nunc; sic enim decet nos adimplere omnem rectitudinem. & tunc omisit eum.

16 * Quum autem baptizatus fuisset Jeschua, statim ascendit ex aqua, & aperti sunt ei cæli, & suspexit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super ipsum.

17 * Et ecce vox è cælis, dicens: Hic est filius meus dilectissimus in quo mihi complacui.

Dominica introitus ieiunij, & ad oblationem Quadragesimæ.

CAP. IIII.

1 TVnc Jeschuá subductus est à spiritu sanctitatis in desertum vt tentaretur ab accusatore. i. diabolo.

2 * Et ieiunauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea verò esurijt.

3 * Et accedens tentator ille, dixit ei: Si filius Dei es, dic vt isti lapides panis fiant.

4 * At ille respondit, & ait: Scriptum est; Non tantummodo pane viuit homo, sed omni verbo quod procedit ex ore Dei.

5 * Tunc transtulit eum accusator ille super sacrosanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi, & ait illi:

6 * Si filius Dei es, deorsum te dede præcipitem. Scriptum est enim, Angelis suis præcipiet de te, vt manibus suis te subleuent, ne offendas ad lapidem pedem tuum.

---

10 הָא דֵין נַרְגָא סִים עַל עָקַרָא וְ׳אִילַנָא כָּל אִילַנָא הָכִיל דְפָארֵא טָבָא לָא עָבֵד מָתְפַּסֵק וְנָפֵל בְנוּרָא ׃ 11 אֲנָא
מַעֲמַר אֲנָא לְכוֹן בְמַיָא לַתְיָבוּתָא הַו דֵין דְבָתְרִי אָתֵא חַסִין הוּ מִנִי הַו דְלָא שָׁוֵא אֲנָא מְסַנְוֵהִי לְמַשְׁקָלוּ הוּ מַעֲמַד לְנוּן
בְרוּחָא דְקוּדְשָׁא וּבְנוּרָא ׃ 12 הַו דְרַוְפָּשָׁא בְאִידֵהּ וּמַדְכֵא אָדְרַוְרֵהִי וְחֵטֵא כָּנֵשׁ לְאוּצְרֵוהִי וְתֶבְנָא [l]מוֹקֵד בְנוּרָא דְלָא דָעֲכָא ׃ [l]יְקַד
13 הָיְדֵין אֵתָא יֵשׁוּעַ מֵן גְלִילָא לְיוֹרְדָנָן לְוָת יוּחָנָן דְנֶעְמַד מָנֵהּ ׃ 14 הוּ דֵין יוּחָנָן כָּלֵא הֲוָא לֵהּ וְאָמַר אֲנָא סְנִיק
אֲנָא דְמֶנָךְ אֶתְעַמַד וְאַנְתְ לְוָתִי אֵתַיְתְ׃ 15 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ עָנָא וְאָמַר לֵהּ שְׁבוֹק הָשָׁא הָכְנָא גְיר יָאֵא לַן דְנִמְלָא [k]כְּלֵהּ כְאנוֹתָא [k]כוּן ושעמו ישר
וְהָיְדֵין שְׁבְקֵהּ ׃ 16 כַּד עֲמַד דֵין יֵשׁוּעַ מֵחֲרָא סְלַק מֵן מַיָא ׃ וְאִתְפְתַח לֵהּ שְׁמַיָא וַחֲזָא רוּחָא דֵאלָהָא [l]דְנָחֵת אַיְךְ יוֹנָא [l]נְחַת
וַאתַת עֲלוֹהִי ׃ 17 וְהָא קָלָא מִן שְׁמַיָא דָאמַר הָנוֹ בְרִי חַבִיבָא דְבֵהּ [m]אֲצְטְבִית ׃ [m]צְבָא

* Iam enim securis ad radicem arborũ posita est. Omnis ergo arbor quæ nõ C
Inf. 7.b facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

* Ego quidem baptizo vos in aqua in
Mar. 1.b Luc. 3.d Ioh. 1.d Acto. 1.a & 11.b & 19.a pœnitentiam, qui autem post me venturus est, fortior me est; cuius non sum dignus calceamenta portare. ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.

* Cuius ventilabrum in manu sua, &
permundabit aream suam: & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

* Tunc venit Iesus à Galilæa in Ior-
Mar. 1.b Luc. 3.d Ioh. 1.d danem, ad Iohannem, vt baptizaretur ab eo. D

* Iohannes autem prohibebat eum,
dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me.

* Respondens autem Iesus, dixit ei,
Sine modò. sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum.

* Baptizatus autem Iesus, confestim
ascendit de aqua. & ecce aperti sunt ei cæli: & vidit spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se.

* Et ecce vox de cælis, dicens: Hic est
Mar. 1.b Inf. 17.b filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

CAP. IIII.

TVnc Iesus ductus est in desertum à
Mar. 1.b Luc. 4.a Spiritu, vt tentaretur à diabolo A

* Et cùm ieiunasset quadraginta die-
Exo. 34.d bus & quadraginta noctibus, postea esuriit.

* Et accedens tentator, dixit ei: Si fi-
lius Dei es, dic vt lapides isti panes fiãt.

* Qui respondens dixit: Scriptum est,
Deu. 8.a Luc. 4.a Nõ in solo pane viuet homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.

* Tunc assumpsit eũ diabolus in san-
ctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi.

* Et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te
deorsum. Scriptum est enim: Quia angelis suis mandabit de te, & in manibus
Psal. 90. tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

10 * ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

11 * ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πυρί.

12 * οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

13 * τότε παραγίνεται ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γαλιλαίας εἰς τὸν ἰορδάνην πρὸς τὸν ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.

14 * ὁ δὲ ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων, ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με;

15 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην· τότε ἀφίησιν αὐτόν.

16 * καὶ βαπτισθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν.

17 * καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Δ'.

1 * Τότε ὁ ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

2 * καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε.

3 * καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται.

4 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε· γέγραπται, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.

5 * τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ.

6 * καὶ λέγει αὐτῷ, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.

דְּחַר בְּשַׁבָּא דְּמַעֲלֵי [b] עוֹמָא וְקוֹרְבָא דְּאַרְבְּעִין — קפלאון ד

[a] עלל [b] עם

1 הָדֵין יְשׁוּעַ אֶתְדַּבַּר מִן רוּחָא דְקוּדְשָׁא לְמַדְבְּרָא דְנָהֲנַסָא מִן [c] אֲכָּלְקָרְצָא׃ 2 וְצָם אַרְבְּעִין [d] אַיְמִין וְאַרְבְּעִין לֵילְוָן [c] אכולקרא. שעמו
אַחֲרִית דֵּין כְּפֵן׃ 3 וְקָרֵב הַוָה דַּמְנַסָּא וְאָמַר לֵהּ אִן בְּרֵהּ אַנְתְּ דֵּאלָהָא אֱמַר דְּהָלֵין כְּאפֵא [e] נֶהֱוִין לַחְמָא׃ [d] יום
4 הוּדֵין עָנָא וְאָמַר כְּתִיב דְּלָא הַוָא בִּלְחוּד חַיָא בַּרְנָשָׁא אֱלָא בְּכֹל [f] מֶלָא דְנָפְקָא מִן פּוּמֵהּ דֵּאלָהָא׃ [e] הוא [f] מִלֵּל
5 הֵידֵין [g] דַּבְּרֵהּ אֲכָּלְקָרְצָא לַמְרִינַת קוּדְשָׁא וְאַקִימֵהּ עַל כְּנָפָא דְהֵיכְלָא וְאָמַר לֵהּ׃ [g] דְּבַר
6 אִן בְּרֵהּ אַנְתְּ דֵּאלָהָא [h] שְׁדִי נַפְשָׁךְ לְתַחַת כְּתִיב גֵּיר דַּלְמַלְאכַוהִי נְפַקֵּד עֲלָיִךְ וְעַל [i] אִידֵיהוֹן [k] נְשַׁקְלוּנָךְ דְּלָא [l] תֶּחֱקַל [h] שָׁרָא [i] אִידָא עידאית ד׳ [k] שקל [l] תקל
בְּבַאפָא רַגְלָךְ׃

7 * Ait illi Jeschua, Rursus scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.

8 * Iterũ transtulit eum accusator in montem admodum sublimem, eiáque ostendit omnia regna mundi, & omnem eorum gloriam.

9 & ait illi: * Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.

10 * Tum dixit ei Jeschua, Abi tibi inimice. Scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, illumque ipsum solumnodo coles.

11 * Tunc omisit eum accusator: & ecce angeli accesserunt, illique ministrauêre.

Dominica post Epiphaniam.

12 * Quum autem auditione accepisset Jeschua Jouchanon coniectum fuisse in carcerem, reuersus est in Galilæam.

13 * Relictáque Nozerath venit & habitauit in Capharnachum iuxta mare in finibus Zebouloun & Naphtholi.

14 * Ut impleretur quod dictum est per Eschaio prophetam, dicentem:

15 * Terra Zebouloun terra Naphtholi, via maris trans Jourdenon, Galilæa gentium.

16 * Populus qui sedebat in tenebris lucem magnam conspicatus est, & ijs qui habitabant in regione & umbra mortis,

17 lux est exorta. * Inde cœpit Jeschua prædicare, & dicere, Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum.

18 * Quúmque iter faceret iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Schemeoun qui vocatur Kipho, & Andream fratrem eius in mare retia proijcientes (erant enim piscatores.)

19 * Et ait illis Ieschua, Venite post me, & faciam vos esse piscatores hominum.

20 * Illi autem confestim retia sua dimittentes, post eum iuêre.

21 * Et quum illinc discederet, vidit duos alios fratres Jaakoub filium Zabdai & Jouchanon fratrem eius, in naucula cum Zabdai ipsorum patre, resarcientes retia sua, &

22 vocauit eos Jeschua. * Illi autem statim reliquerunt nauiculam & patrem suum, ac sequuti sunt eum.

23 * Et perlustrabat Jeschua vniuersam Galilæam, docebatque in synagogis eorum, & prædicabat Euangelium regni, atque sanabat omnem dolorem, omnémque languorem in populo.

---

7 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ תּוּב כְּתִיב דְּלָא תְּנַסֵּא לְמָרְיָא אֱלָהָךְ׃ 8 תּוּב דַּבְּרֵהּ אֲכֶלְקְרָצָא לְטוּרָא דְּטַב רָם וְחַוְיֵהּ כָּל־מַלְכְוָתָא m מַלְכָךְ
דְּעָלְמָא n וְשׁוּבְחָהִין וְאֲמַר לֵהּ׃ 9 הָלִין כָּל־הֵיזְלָךְ o אֶתֵּל אִן p תֶּפֵּל חֶסְגּוּד לִי׃ 10 הֵידֵין אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ q זֵל לָךְ סָטָנָא n שְׁבַח o נְתַל
כְּתִיב גֵּיר דַּלְמָרְיָא אֱלָהָךְ תֶּסְגּוּד וְלֵהּ בַּלְחוֹדוֹהִי תֶּפְלוּחַ׃ 11 הֵידֵין שַׁבְקֵהּ אֲכֶלְקְרָצָא וְהָא מַלְאֲכֵא קְרִבוּ וּמְשַׁמְשִׁין הֲווֹ לֵהּ׃ p נְפַל q אֵזַל
דְּחַר בְּשַׁבָּא דְּבַתַּר a דַּנְחָא׃ a דְּנַח עברית זנח
12 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ דְּיוֹחָנָן b אֶשְׁתְּלֵם c שַׁנִּי לֵהּ לַגְּלִילָא׃ 13 וְשַׁבְקֵהּ לְנָצְרַת וַאֲתָא d עֲמַר בְּכְפַרְנַחוּם עַל יַד יַמָּא b שְׁלֵם
בִּתְחוּמֵהּ דְּזְבוּלוֹן וְדִנְפְתָּלִי׃ 14 דְּנֶהְמַלֵּא מְרַם דַּאתְמַר בְּיַד אֶשַׁעְיָא נְבִיָא דַּאמַר׃ 15 אַרְעָא דְּזְבוּלוֹן אַרְעָא דְּנַפְתָּלִי אוֹרְחָא c שְׁנִי טעמו שב
דַּיַמָּא עֲבְרוֹהִי דְּיוֹרְדָּנָן גְּלִילָא דְּעַמְמֵא׃ 16 עַמָּא דְּיָתֵב בְּחֶשׁוֹכָא נְהַרָא רַבָּא חָזָא וְאִילֵּין דְּיָתְבִין בַּאתְרָא וּבְטֻלָּלֵא דְּמַוְתָא d עֲמַר טעמו שב

7 * Ait illi Iesus rursum, Scriptum est, Deut. 6. c 16 Non tentabis Dominum Deum tuum.

8 * Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valdè, & ostendit ei B omnia regna mundi, & gloriam eorum.

9 * Et dixit ei, Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.

10 * Tunc dicit ei Iesus, Vade *retro me Satana: scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Deut. 16 c 13

11 * Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei.

12 * CVM autem audisset Iesus quòd Iohannes traditus esset, secessit in Galilæam: Mar. 1.b 14 Luc. 4. c 14 Ioh. 4. f. 43

13 * Et relicta ciuitate Nazareth, vênit & habitauit in †Caphernaũ maritima, in finibus Zabulon & Nephthalim, †ciuitate

14 * Vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem:

15 * Terra Zabulõ & terra Nephthalim, via maris trans Iordanem, Galilæa gentium: Isa. 9. a 1

16 * Populus qui †sedebat in tenebris, vidit lucem magnam: & sedentibus in regione, & vmbra mortis, lux orta est eis. †ambulabat

17 * Exinde cœpit Iesus prædicare, & dicere, Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum. Mar. 1.b 15

18 * Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare (erant enim piscatores.) Mar. 1.b 16 Lu. 5. a 1

19 * Et ait illis, Venite post me: & faciã vos fieri piscatores hominum.

20 * At illi continuò relictis retibus secuti sunt eum.

21 * Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi & Iohannem fratrẽ eius in naui cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua: & vocauit D eos.

22 * Illi autẽ statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum.

23 * Et circuibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, & prædicans Euangelium regni; & sanans omnem languorem & omnem infirmitatem in populo.

7 * ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πάλιν γέγραπται, οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.

8 * πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν·

9 * καὶ λέγει αὐτῷ, ταῦτά σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.

10 * τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε *ὀπίσω μου σατανᾶ· γέγραπται γὰρ, κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

11 * τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος· καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

12 * Ακούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

13 * καὶ καταλιπὼν τὴν ναζαρὲτ, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβουλὼν καὶ νεφθαλείμ,

14 * ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος·

15 * γῆ ζαβουλὼν καὶ γῆ νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ ἰορδάνου, γαλιλαία τῶν ἐθνῶν.

16 * ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

17 * Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς κηρύσσειν, καὶ λέγειν, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

18 * Περιπατῶν δὲ ὁ ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφοὺς, σίμωνα τὸν λεγόμενον πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς·

19 * καὶ λέγει αὐτοῖς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.

20 * οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

21 * καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς.

22 * οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

23 * καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν γαλιλαίαν ὁ ἰησοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

---

17 מִן הֵידִין שָׁרִי יֵשׁוּעַ [g]לְמַכְרָזוּ וְלְמֵאמַר הוּבוּ קְרִבַת לָהּ גִּיר מַלְכוּתָא דְשְׁמַיָא׃

18 וְכַד מְהַלֵךְ עַל יַד יַמָא דְגְלִילָא חֲזָא תְרֵין אַחִין שִׁמְעוֹן דְאִתְקְרִי כֵּאפָא וְאַנדְרָאוֹס אַחוּהִי דְרָמְיִן [f]מְצַיְדָתָא בְיַמָא אֵיתַיְהוֹן הֲווֹ גִּיר צַיְדָא׃

19 וְאֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [g]תּוֹ בָתַרִי וְאֶעְבֶּדְכוֹן דְתֶהֱווֹן צַיְדָא דְבְנַיְנָשָׁא׃

20 הֵנוֹן דֵין מֶחֳדָא שְׁבָקוּ מְצַיְדָתְהוֹן וְאַזְלוּ בָּתַרֵהּ׃ 21 וְכַד עֲבַר מִן תַּמָן חֲזָא אַחֳרִנָא אַחָא תְרֵין יַעֲקוֹב בַּר זַבְדַי וְיוּחָנָן אַחוּהִי בְּאַלְפָא עִם זַבְדַי אֲבוּהוֹן [h]דְמְתַקְנִין מְצַיְדָתְהוֹן וְקָרָא אֲנוֹן יֵשׁוּעַ׃

22 הֵנוֹן דֵין מֶחֳדָא שְׁבָקוּ לְאַלְפָא וְלַאבוּהוֹן [i]וְאַזְלוּ בָּתַרֵהּ׃ 23 [i]וּמְתְכְּרֵךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ בְּכָלָּה גְלִילָא [k]וּמַלֵף הֲוָא

בְּכְנוּשָׁתְהוֹן וּמַכְרֵז סְבַרְהָא דְמַלְכוּתָא [l]וּמַאסֵא כָּל [m]כְּאב [n]וְכוּרְהַן בְּעַמָא׃

[g] כְּרֵז
[f] צַר
[g] אֵתָא
[h] תְקֵן
[i] כְּרֵךְ שעמו חור
[k] אַלֵף [l] אָסָא
[m] כִּיב עברית מכאוב
[n] כְּרָח

24 *Et audita est fama eius in tota Syria, & offerebantur ei omnes qui pessimè affecti erant infirmitatibus variis: quique cruciatibus cõstringebãtur, nec non dæmoniaci, & lunatici, & paralytici: eosque sanauit.

25 *Et sequebantur eum turbæ multæ à Galilæa ac Decapoli, & ab Ourischlem & à Jhoudæa, & regionibus situs vltrà Jourdenon.

Apostolorum & Patrum.

CAP. V.

1 QVum autem vidißet Jeschua turbas, ascendit in montem: quumque consedisset, accesserunt ad eum discipuli eius.

1 *Et aperuit os suum eosque docuit, in-
3 quiens. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

4 *Beati lugentes, quippe qui consolationem accepturi sunt.

5 *Beati mites, quippe qui hæreditatis iure possessuri sunt terram.

6 *Beati illi qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

7 *Beati misericordes, quoniam super eos futuræ sunt misericordiæ.

8 *Beati illi qui mundi sunt corde, quippe
9 qui visuri sunt Deum. *Beati pacifici, quippe qui filij Dei vocabuntur.

10 *Beati illi qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

11 *Beati vos, quum exprobrauerint vobis, vosque persecuti fuerint, & dixerint omne verbum malum, aduersus vos propter me in mendacio.

12 *Tunc gaudete & exultate, quoniam merces vestra multa est in cælis, sic enim persecuti sunt prophetas qui vos præcesserunt.

13 *Vos estis sal terræ: quòd si sal infatuatum fuerit, quo salietur? ad nullum venit vsum, nisi vt proijciatur foras, & conculcetur ab hominibus.

14 *Vos estis lux mundi: impossibile est vt
15 abscondatur ciuitas, quæ super montem ædificata est. *Neque lumen lucernæ admouent, vt ponant eam subter modium, sed super candelabrum: & lucet ijs omnibus qui sunt in ædibus.

---

24 וַאִשְׁתְּמַע טֵבֵה בְּכָלַּה סוּרְיָא וְקַרִבוּ לֵה כְּלְהוֹן אַיְלִין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין בְּכוּרְהָנֵא מְשַׁחַלְפָא וַאוֹלִין [o]דַּאלִיצִין [o]אֵלַץ
[p]בְּתַשָּׁנִיקָא וְדַיְוָנֵא וַדְּכַר אֱגֶרָא [q]וַמְשַׁרְיָא וַאסִי אֱנוֹן׃ 25 וְאַזְלוּ בָּתְרֵה כֶּנְשָׁא סַגְיָא מֵן גְּלִילָא וּמֵן עָסְרַת מְדִינָתָא וּמֵן [p]שְׁנַק [q]שְׁרָא
אוּרְשְׁלֵם וּמֵן יְהוּד וּמֵן עֶבְרָא דְיַרְדְּנָן׃

דְּשְׁלִיחֵא וְרַאבַּחָתָא קְפַלָאוֹן ח

1 בַּר חֲזָא דֵין יְשׁוּעַ לְכֶנְשָׁא סְלֵק לְטוּרָא וְכַד יְתֵב קְרִבוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידְוהִי׃ 2 וַפְתַח פּוּמֵהּ [a]וּסְלֵף לְהוֹן וַאמַר׃ [a]אַלַף
3 טוּבַיהוֹן לְמַסְכְּנֵא בְּרוּחַ דְּדִילְהוֹן הִי מַלְכוּתָא דְשְׁמַיָא׃ 4 טוּבַיהוֹן [b]לַאֲבִילֵא דְהֵנוֹן [c]נָתַבְיָאוֹן׃ [b]אֵבֶל [c]נְוָא
5 טוּבַיהוֹן לְמַכִּיכֵא דְהֵנוֹן [d]נְאִרְתוּן אַרְעָא׃ 6 טוּבַיהוֹן לַאִילֵין דְּכָפְנִין [e]וְצָהֵין לְכַאנוּתָא דְהֵנוֹן [f]נְסְבְּעוּן׃ [d]וְרֵת עִבְרָאִית יְרֵשׁ [e]צָחֵא [f]סְבָע

24 Et abijt opinio eius in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes malè habentes, varijs languoribus & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos: & curauit eos.

24 καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν συρίαν, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σελληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Marc. 3. a 7. Luc. 6. c 17

25 Et secutæ sunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Ierosolymis, & de Iudæa, & de trans-Iordanem.

25 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ δεκαπόλεως, καὶ ἱεροσολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

CAP. V.

ε.

1 VIdens autem turbas, ascendit in montem: & cùm sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius,

1 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 Et aperiens os suum docebat eos, dicens,

2 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς, λέγων,

Luc. 6. c 20

3 Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum.

3 μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

4 Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.

4 μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.

Psal. 36. a 11

5 Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram.

5 μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.

Isai. 61. a 3. & 65. c 13. & 66. c 10 Psal. 23. a 4

6 Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.

6 μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

7 Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.

7 μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

8 Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.

8 μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.

9 Beati pacifici: quoniam ipsi filij Dei vocabuntur.

9 μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.

1. Pet. 2. d 20. & 3. c 14. & 4. d 14.

10 Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum.

10 μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

homines

11 Beati estis cùm maledixerint vobis†, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes, propter me:

11 μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ·

12 Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis. sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

12 χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

Mar. 9. g 50. Luc. 14. g 34.

13 Vos estis sal terræ. Quòd si sal euanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet vltrà, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.

13 ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

14 Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita.

14 ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου· οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη.

Marc. 4. c 21. Luc. 8. b 16. & 11. c 33.

15 Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt.

15 οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.

---

7 טוֹבִיהוֹן לְמִרְחֲמָנָא דְּעַלֵּיהוֹן נֶהֱוִין רַחֲמָא ׃ 8 טוֹבַיהוֹן לְאִילֵּין דְּדַכְיִין בְּלִבְּהוֹן דְּהִנּוּן נֶחֱזוּן לֵאלָהָא ׃
9 טוֹבִיהוֹן לְעָבְדֵי שְׁלָמָא דְּבְנַוֹהִי דֵּאלָהָא נֶתְקְרוּן ׃ 10 טוֹבַיהוֹן לְאִילֵּין דְּאִתְרַדְפוּ מֶטֶל כְּאנוּתָא דִּילְהוֹן דִּי
11 מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא ׃ טוֹבֵיכוֹן אֱנַתְּי דְּמִתְסְרִין לְכוֹן וְדָרְפִין לְכוֹן וְאָמְרִין עֲלֵיכוֹן כָּל מְלָא בִּישָׁא מֶטֶל דִּילִי בַּדָּלוּתָא
12 הָוֵין חֶדְוִי וְרַוְחוּ דְּאַגְרְכוֹן סַגִּי בִּשְׁמַיָּא הָכַנָּא גִּיר רַדְפוּ לִנְבִיֵּא דִּמִן קַדְמֵיכוֹן ׃ 13 אַנְתּוּן אִנּוּן מֶלְחָא דְּאַרְעָא
אֶנְהוּ דִּין דְּמֶלְחָא הֶפְכַתְּי בְּמַנָּא הֶחְמַלְחִי לְמֶרְם לָא אֶזְלָא אֶלָּא דְּתִשְׁהְרָא לְבַר וְתֶחְדִּישׁ מִן אֲנָשָׁא ׃
14 אַנְתּוּן אִנּוּן נְהוֹרָה דְּעָלְמָא לָא מֶשְׁכְּחָא דְּתִטְשֵׁא מָדִינְתָא דְּעַל טוּרָא בְּנְיָא ׃
15 וְלָא מְנַהֲרִין שְׁרָגָא וְסָמִין לֵהּ תְּחוֹת מַאתָא אֶלָּא עַל מְנָרְתָא וּמַנְהַר לְכָל אֵילֵּין דְּבְבֵיתָא אִנּוּן ׃

B 2

16 ✠ ... ✠ Ita luceat lux vestra coram hominibus vt videant bona opera vestra, euehantque laudibus patrem vestrum qui in cælis est.

17 ✠ ... ✠ Ne putetis me veniſſe vt ſoluam legem aut prophetas, non vt ſoluam, ſed vt adimpleam.

18 ✠ ... ✠ Amin enim dico vobis ego, donec trăſierint cæli & terra, Joud vnum, vnuſue apex non præteribit à lege donec omnia fiant.

19 ✠ ... ✠ Quiſquis igitur ſoluerit vnum ex mandatis hiſce minimis, & ita docuerit homines, minimus vocabitur in regno cælorum. quiſquis autem fecerit & docuerit, iſte magnus vocabitur in regno cælorum.

20 ✠ ... ✠ Ego enim dico vobis, Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Periſchæorum, non intrabitis in regnum cælorum.

Matutinis III. Feriæ Septimanæ præcedent. Ieiunium.

21 ✠ ... ✠ Audiſtis dictum fuiſſe antiquis, Non occides: & quiſquis occiderit, reus erit iudicij.

22 ✠ ... ✠ Ego verò dico vobis, Quicunque iraſcetur fratri ſuo temerè, reus eſt iudicij; & quicunque dixerit fratri ſuo raka, reus eſt conſeſſus: & quiſquis dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.

23 ✠ ... ✠ Igitur ſi obtuleris munus tuum ſuper altare, & illic recordatus fueris fratrem tuum retinere cõtra te inimicitiam aliquam:

24 ✠ ... ✠ Dimitte illic oblationem tuam ſuper altare, & abi: primùm redi in gratiam cum fratre tuo, & tum veni, offer oblationem tuam.

25 ✠ ... ✠ Eſto deſiderabilis cum aduerſario tuo citò, dum adhuc cum illo es in via, ne fortè aduerſarius tuus tradat te iudici, & iudex tradat te exactori, & incidas in domum vinctorum.

26 ✠ ... ✠ Amin enim ego dico tibi, te illinc non egreſſurũ donec reddideris octauũ †numulum vltimum.

27 ✠ ... ✠ Audiſtis dictum fuiſſe, Non mœchaberis.

28 ✠ ... ✠ Ego verò dico vobis, Quiſquis aſpexerit mulierem vt eam concupiſcat, illicò adulterauit eam in corde ſuo.

---

16 הֲכַנָּא נְהַר נוּהֲרְכוֹן קֳדָם בְּנֵינָשָׁא דְּנֶחֱזוֹן עֲבָדֵיכוֹן טָבֵא וְנִשְׁבְּחוּן לַאֲבוּכוֹן דִּבְשְׁמַיָּא ׃ 17 לָא תְּסָבְּרוּן דְּאֵתֵית
ᶜ שְׁרָא ᵘ נָמוֹסָא אוֹ נְבִיֵּא לָא דְּאֵשְׁרֵא אֶלָּא דְּאַשְׁלְמֵא׃ 18 אֲמִין גֵּיר אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּעַדְמָא דְּנֶעְבְּרוּן שְׁמַיָּא וְאַרְעָא יוֹד
ᵘ עִבְרִית חוֹרֶת ˣ פְּקַד ʸ אַלֶּף חָדָא אוֹ חַד סָרְטָא לָא נֶעְבַּר מִן נָמוֹסָא עַדְמָא דְּכֹל נֶהֱוֵא ׃ 19 כָּל מַן דְּנָשְׁרֵא הָכִיל חַד מִן[ˣ] פּוּקְדָנֵא הָלֵין זְעוּרֵא [ʸ]וְנַלֵּף
ᶻ אַלֵּף וְהָכַנָּא לַבְּנֵינָשָׁא בְּצִירָא נֶתְקְרֵא בְּמַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא כָּל דֵּין דְּנֶעְבֵּד [ᶻ]וְנַלֵּף הָנָא רַבָּא נֶתְקְרֵא בְּמַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא ׃
ᵃ יִתַּר ᵇ עַלְ 20 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּאִן לָא [ᵇ]תְּאַתַּר כִּאנוּתְכוֹן יַתִּיר מִן דְּסַפְּרֵא וּפְרִישֵׁא לָא [ᶜ]תֶּעֱלוֹן לְמַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא ׃
ᶜ תֵּיעֲלוּן
וְצַפְּרָא דְּתִלְתָא בְּשַׁבְּתָא קַדְמַיְתָא דְּצוֹמָא
21 שְׁמַעְתּוּן דְּאִתְאֲמַר לְקַדְמָיֵא לָא תֶּקְטוֹל וְכָל דְּנֶקְטוֹל מְחַיַּב הוּ לְדִינָא ׃

16 * Sic luceat lux vestra coram hominibus: vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est.

1. Pet. 2. c. 12

16 * ὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

17 * Nolite putare quoniam veni soluere legem aut prophetas. non veni soluere, sed adimplere.

17 * μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι.

18 * Amen quippe dico vobis, donec

Luc. 16. d 17

transeat cælum & terra, iota vnum aut C vnus apex non præteribit à lege: donec omnia fiant.

18 * ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται.

19 * Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum. qui autem fecerit, & docuerit: hic magnus vocabitur in regno cælorum.

Iaco. 2. b 10.

19 * ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

20 * Dico enim vobis, quia nisi abun-

Luc. 11. f 39.

dauerit iustitia vestra plus quàm Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.

20 * λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

21 * Audistis quia dictum est antiquis:

Exod. 20 c 13.

Non occides. qui autem occiderit, reus erit iudicio.

21 * Ηκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.

Deut. 5. b 17.

22 * Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. D Qui autem dixerit fratri suo raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis.

22 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

23 * Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te:

23 * ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ·

24 * Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

24 * ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

25 * Esto consentiens aduersario tuo citò dum es in via cum eo: ne fortè tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris.

Luc. 12. 8. 58.

25 * ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.

26 * Amen dico tibi, Non exies inde donec reddas nouissimum quadrantem.

26 * ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

27 * Audistis quia dictum est antiquis,

Exo. 20. c 14.

Non mœchaberis.

27 * ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις.

28 * Ego autem dico vobis, Quia omnis

Eccl. 41. d 25.

qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.

28 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

---

22 אֲנָא דֵין אֲמַר אֶנָא לְכוֹן דְּכָל מַן דְּנֶרְגַז עַל אֲחוּהִי [d] אִיקָא מְחַיַּב הוּלְדִינָא וְכָל דְּנֵאמַר לַאֲחוּהִי רֵקָא מְחַיַּב הוּ
לְכְנוּשְׁתָא וְכָל מַן דְּנֵאמַר [e] לְלֵא מְחַיַּב הוּ לְגֵהַנָּא דְנוּרָא׃ 23 אֱנְהוּ תָּכִיל דְּמְקָרֵב קוּרְבָּנָךְ עַל מַדְבְּחָא וְתַמָּן תְּהֵדְכַר
24 שְׁבוֹק תַּמָּן קוּרְבָּנָךְ עַל מַדְבְּחָא וְזֵל לוֹקְדֵם אֶתְרָעָא עִם אַחוּךְ וְהָדֵין תָּא
קֳרֵב קוּרְבָּנָךְ׃ 25 חֱוֵית [g] מֵהַאוֵא עִם בְּעֵל דִּינָךְ עָגֵל עַד עִמֵּה בְּאוֹרְחָא דִּלְמָא בְּעֵל דִּינָךְ נַשְׁלְמָךְ [h] לְדַיָּנָא וְדַיָּנָא
נַשְׁלְמָךְ [i] לְגַבָּיָא [k] וְתֶפֵּל בֵּית אֲסִירָא׃ 26 וַאמִין אֲמַר אֶנָא לָךְ דְּלָא [l] תִּפּוֹק מִן תַּמָּן עַדְמָא [m] דְּתֵחֵל [n] שָׁמוּנָא אַחֲרָיָא׃
27 שְׁמַעְתּוּן דְּאִתְאֲמַר דְּלָא תִּגּוֹר׃
גָּרֵה בִּלְבֵּהּ׃ 28 אֶנָא דֵין אֲמַר אֶנָא לְכוֹן דְּכָל מַן דְּחָזֵא אִנְתְּתָא אֵיךְ דְּנֶרְגִיהּ מֵחֲרָא

[d] אִיקָא לשון יון
[e] לְלֵא שעמו פתי
[f] אֲבוֹ ושעמו שנאה
[g] אוֹא עברית אוֹת
[h] דַּיָּן [i] גַּבָּא [k] נְפַל
[l] נִפֵּק [m] נִתַּל
[n] חלק שמנה
[o] גוֹר

29 * Si autem oculus tuus dexter offendiculo tibi fuerit, erue eum & proïjce abs te: præstat enim tibi vt pereat vnum membrum tuum, quàm totum corpus tuum cadat in gehennam.

30 * Quòd si manus tua dextera offendiculo tibi fuerit, amputa & abijce eam abs te; satius enim tibi fuerit vt pereat vnum ex membris tuis, quàm totum corpus tuum incidat in gehennam.

31 * Dictum est, Quicunque dimiserit vxorem suam, det ei libellum repudij.

32 * Ego verò dico vobis, Quisquis dimiserit vxorem suam præter quàm ratione fornicationis, facit eam mœchari; & qui duxerit dimissam, adulterium committit.

33 * Rursum audistis dictum fuisse antiquis, Nō mentieris in iuramento tuo, sed persolues Domino iuramentum tuum.

34 * Ego verò dico vobis, Non iurabis omnino: non per cœlum, quia thronus Dei est.

35 * Neque per terram, quia scabellum est subter pedes eius: nec etiam per Ourischlem quia ciuitas est summi regis.

36 * Nec etiam per caput tuum iurabis, quia non potes facere in eo, vel particulam vnius pili nigri vel albi.

37 * Sed erit sermo vester, Est, est: & non, non. id quod supra hæc abundat, à malo est.

38 * Audistis dictum fuisse, Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

39 * Ego verò dico vobis, Ne insurgatis contra malum: sed quisquis percusserit te supra maxillam tuam dexteram, obuerte ei & alteram.

40 * Et ei qui voluerit litigare tecum, & auferet tunicam tuam, dimitte ei & pallium tuum.

41 * Quisquis traxerit te ad miliare vnum, abi cum eo duo.

42 * Petenti abs te dato, & volentem mutuari abs te, ne prohibeas.

43 * Audistis dictum fuisse, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

---

29 אִן דִּין עַיְנָךְ דְּיַמִּינָא מַכְשְׁלָא לָךְ ᵖחֲצִיהּ ᵍוְשַׁדְיֵהּ מִנָּךְ פַּקַּח לָךְ גֵּיר ʳדְּנֵאבַד חַד מִן הַדְמָךְ וְלָא כְּלֵּהּ פַּגְרָךְ נֶפֶל בְּגֵהַנָּא ׃

30 וְאִן אִידָךְ דְּיַמִּינָא מַכְשְׁלָא לָךְ פְּסוֹק שְׁדִיהּ מִנָּךְ פַּקַּח לָךְ גֵּיר דְּנֵאבַד חַד מִן הַדְמָיךְ וְלָא כְּלֵּהּ פַּגְרָךְ נֶפֵּל בְּגֵהַנָּא ׃

31 אֶתְאֲמַר דְּמַן דְּשָׁרֵא אֲנָהְתֵּהּ ᵃבְּחָבָא ᵇדְּרוֹלָא ׃ 32 אֲנָא דִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָל מַן דְּשָׁרֵא אֲנָהְתֵּהּ
לָבַר מֶן מִלְּתָא ᶜדְּזָנְיוּתָא עָבֵד לַהּ ᵈוַתְגוּרִי וּמַן דְּשַׁקֵּל שְׁבִיקְתָא גָּאֵר ׃

33 חוּב שְׁמַעְתּוּן דְּאִתַּאמַר לְקַדְמַיֵּא דְּלָא תְּדַגֵּל ᶜבְּמוֹמָתָךְ תְּשַׁלֵּם דִּין לְמָרְיָא מוֹמָתָךְ ׃

34 אֲנָא דִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן לָא ᶠתְּאמוּן ᵍסָךְ לָא בַּשְׁמַיָּא דְּכוּרְסַיָּא הוּ דַּאלָהָא ׃

ᵖ חֲצָא ᵠ שְׁרָא
ʳ אֲבַד
ˢ עברואיה ספר
ᵃ בריזות
ᵇ
ᶜ זְנָא ᵈ גָּר
ᵉ וְמָא ᶠ יְמָא
ᵍ שעמו כלל

Infr. 18. a 8 Marc. 9. § 47.

29 * Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.

30 * Et si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam.

Deu. 24. a 1. Infr. 19. b 7. Mar. 10. a 4. Luc. 16. d 18 1. Cor. 7. b 10.

31 * Dictum est autem, Quicunque dimiserit vxorem suam, det ei libellum repudij.

32 * Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiserit vxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.

Leui. 19. c 12. Exo. 20. b 7. Deut. 5. b 11 Inf. 23. c 22.

33 * Iterum audistis, quia dictum est antiquis, Non periurabis: reddes autem Domino iuramenta tua.

34 * Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque per cælum: quia thronus Dei est.

35 * Neque per terram: quia scabellum est pedum eius. neque per Ierosolymã: quia ciuitas est magni regis.

36 * Neque per caput tuum iuraueris: quia non potes vnum capillum album facere aut nigrum.

Luc. 5. c 12

37 * Sit autem sermo vester, Est, est; non, non: quod autem his abundantius est, à malo est.

Exo. 21. c 24. Deu. 19. d 21. Leu. 24. d. 20.

38 * Audistis quia dictum est, Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

Luc. 6. c 29.

39 * Ego autem dico vobis non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexterã maxillam tuam, præbe illi & alteram.

40 * Et ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere: dimitte ei & pallium.

41 * Et quicunque te angariauerit mille passus, vade cum illo † alia duo.

& 42 * Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne auertaris.

1. Cor. 6. b. 7. Deut. 15 c. 7. Leu. 19. d. 18.

43 * Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

29 * εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

30 * καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

31 * ἐρρέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.

32 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.

33 * πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου.

34 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ.

35 * μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως.

36 * μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.

37 * ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ, ναί· οὒ, οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν.

38 * ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.

39 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅς τις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην.

40 * καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.

41 * καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο.

42 * τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀποστραφῇς.

43 * ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.

---

35 וְלָא בַּאַרְעָא דִכוּבְשָׁא הִי דְרַגְלוֹהִי אַף לָא בְּאוּרְשְׁלֵם דְמַדִינְתֵּהּ הִי דְמַלְכָּא רַבָּא ׃
36 אַף לָא בְּרִישָׁךְ תְּאמָא דְלָא מְשַׁכַּח אַנְתְּ לְמֶעְבַּד בֵּהּ חֲדָא דְסַעֲרָא אוֹכְמְתָא אוֹ חִוָרְתָא ׃
37 אֶלָּא חֶהֱוֵא מִלַּתְכוֹן אִין אִין וְלָא לָא מִדֵּם דְמִן הַלֵּין דְיָתִיר מִן בִּישָׁא הוּא׃ 38 שְׁמַעְתּוּן דְאִתְאֲמַר דְעַיְנָא חֲלָף
עַיְנָא וְשִׁנָּא חֲלָף שִׁנָּא ׃ 39 אֲנָא דֵין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְלָא תְקוֹמוּן לְוִקְבַל בִּישָׁא אֶלָּא מַן [h] דְמָחֵא לָךְ עַל פַּכָּךְ דְיַמְינָא
אַפְנָא לֵהּ אַף אָחֳרָנָא ׃ 40 וּמַן דְצָבֵא דַנְדוֹן עִמָּךְ וְנֶשְׁקוֹל כּוּתִינָךְ שְׁבוֹק לֵהּ אַף [i] מַרְטוּטָךְ ׃
41 מַן דְמְשַׁחַר לָךְ מִילָא חַד זֵל עִמֵּהּ תְּרֵין ׃ 42 מַן דְשָׁאֵל לָךְ [k] הַב לֵהּ וּמַן [l] דְנָאזַף מִנָּךְ לָא תְּכַלְיוּהִי ׃
43 שְׁמַעְתּוּן דְאִתְאֲמַר דְרַחֵם לְקָרִינָךְ וְסָנֵי לַבְּעֵל דְבָבָךְ ׃

[h] מָחָא
[i] עכ"א מעיל
[k] יְהַב
[l] נְטַף

44 * *Ego verò dico vobis, Diligite inimicos vestros, & bene precemini ei qui imprecatur vobis, ac benefacite ei, qui odio vos prosequitur, & orate pro ijs qui vexant vos cum violentia & persequuntur vos.*

45 * *Vt sitis filij patris vestri qui in cælis est, qui facit oriri Solem suum super probos & improbos, & facit descendere pluuiam suam super æquos & iniquos.*

46 * *Etenim si dilexeritis eos qui diligunt vos, quænam vos manet merces? nonne & publicani idem faciunt?*

47 * *Et si postulaueritis pacem fratrum vestrorum tantummodo, quid vos amplius facitis? nonne & publicani itidem faciunt?*

48 * *Vos igitur estote perfecti, sicut pater vester qui est in cælis, perfectus est.*

Matutinis IIII. Feriæ Septimanæ præcedent. Ieiunium.

CAP. VI.

1 *ATtendite autem in eleemosina vestra ne erogetis eam coram hominibus vt spectemini ab eis, alioqui nulla vobis futura est merces apud patrem vestrum qui est in cælis.*

2 * *Quum igitur facturus es eleemosinam, ne proclamaueris cornu coram te vti faciunt acceptores vultus† hypocritæ in synagogis & plateis, vt celebrentur ab hominibus: equidem ego dico vobis, receperunt mercedem suam.*

3 * *Quum verò tu erogas eleemosinam nesciat sinistra tua quid agat dextera tua.*

4 * *Vt sit eleemosina tua in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, ipse rependet tibi in propatulo.*

5 * *Et quum oras, ne sis sicut acceptores vultus† hypocritæ, qui amãt stare in synagogis, & in angulis platearum ad fundendum preces vt spectentur ab hominibus: equidẽ ego dico vobis, Receperunt mercedem suam.*

6 * *Tu verò quum oras introito in cubiculum tuum, clausoque ostio tuo ora patrem tuum qui est in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito, rependet tibi in propatulo.*

---

44 אֲנָא דֵין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן אַחֲבוּ לַבְּעֵלֵי דְּבַיכוֹן וּבָרְכוּ לְמַן דְּלָאֵט לְכוֹן וַעֲבְדוּ דְּשַׁפִּיר לְמַן דְּסָנְאָ לְכוֹן וְצַלּוּ עַל אֵילֵין
45 דְּדַבְּרִין לְכוֹן [m]בַּקְשִׁירָא וְרָדְפִין לְכוֹן׃ אֵיכַנָא דְּתֶהֱווֹן בְּנַוהֵי דַאבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא הַוּ דְּמַרְנַח שֶׁמְשֵׁהּ עַל טָבֵא וְעַל
46 בִּישָׁא [n]וּמַחֵת מָטַרָה עַל [o]כְּאנָא וְעַל עַוָּלֵא׃ אֵן גֵּיר [p]מַחֲבִין אַנְתוּן לַאילֵין דְּמַחֲבִין לְכוֹן מָנָא אַגְרָא אִית לְכוֹן לָא הָא
47 אַף מָכְסָא הִי הָדָא עָבְדִין׃ וְאֵן שָׁאלִיתוּן בַּשְׁלָמָא דַאחֵיכוֹן בַּלְחוֹד מָנָא יַתִּיר עָבְדִין אַנְתוּן לָא הָא אַף מָכְסָא הִי
48 הָדָא עָבְדִין׃ הֱווּ הָכֵיל אַנְתוּן גְּמִירָא אֵיכַנָא דַאבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא גְּמִיר הוּ׃

דְּצַפְרָא דַּארְבְּעָא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְתָּא קַדְמֵיתָא וְצוֹמָא

1 [q]חַדּוּ דֵין [b]בְּזֵדְקַהְכוֹן דְּלָא תַּעְבְּדוּנַהּ קֻדָּם בְּנֵינָשָׁא אֵיךְ דְּתֶתְחֲזוֹן לְהוֹן וְאֵן לָא אַגְרָא לַית לְכוֹן לְוָת אֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא׃

[m] עברית נעשק
[n] נחת [o] כוֹן
[p] חבב
[q] חַר [b] זְדַק
[b] עברית צדק

* Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. 44

Luc. 6. d 27. Rom. 12. d 17. Luc. 23. c 34. Acto. 7. g 60. 1. Cor. 4. c 13.

* Vt sitis filij patris vestri qui in cælis est, qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. 45

* Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedē † habebitis? nónne & publicani hoc faciunt? 46

† habetis

* Et si salutaueritis fratres vestros tantùm, quid amplius facitis? nónne & ethnici hoc faciunt? 47

* Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est. 48

CAP. VI.

ATtendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in cælis est. 1

* Cùm ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in vicis, vt honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 2

* Tē autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: 3

Rom. 12. b 8.

* Vt sit eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. 4

Lu. 14. c c 14.

* Et cùm oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare, vt videantur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 5

Esai. 29. d 13.

* Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. 6

4. Reg. 4. c 33. Acto. 10. a 9.

44 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς.

45 * ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.

46 * ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι;

47 * καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν;

48 * ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι.

ς'.

1 * Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

2 * ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

3 * σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου.

4 * ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

5 * καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ὀφθῶσι τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

6 * σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, προσεύξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

ᶜ שבח ᵉ נדע ᶜ בקא ᶠ גלא

2 אמתי תכיל ועבד אנת וזקתא לא תקרא קדמיך איך דעבדין נסבי באפא בכנושתא ובשוקא איך נשתבחון
מן בנינשא ואמין אמר אנא לכון דקבלו אגרהון׃ 3 אנת דין מא דעבד אנת וזקתא לא ᵈ חדעי סמלך מנא עבדא
ימינך׃ 4 איך דהוא וזקתך ᶜ בכסיא ואבוך דחזא בכסיא הו נפרעך ᶠ בגליא ׃
5 ומא דמצלא אנת לא תהוא איך נסבי באפא דרחמין למקם בכנושתא ובזויתא דשוקא למצליו דנתחזון לבני
אנשא ואמין אמר אנא לכון דקבלו אגרהון ׃
ᵍ תנא עבראית חדר 6 אנת דין אמתי דמצלא אנת עול ᵍ לתונך ואחור תרעך וצלא לאבוך דבכסיא ואבוך דחזא בכסיא נפרעך בגליא ׃

7 * Quumque preces funditis ne sitis mus-
fitantes vt hypocritæ : putant enim in mul-
tiloquio sei exauditum iri.

8 * Ne igitur illis assimilemini : etenim pa-
ter vester nouit quid requiratur vobis, an-
tequam petatis ab eo.

9 * Vos ita orate. PATER noster qui es
in cælis, sanctificetur nomen tuum,

10 * Adueniat regnum tuum, fiat voluntas
tua vt in cælo & in terra.

11 * Da nobis panem indigētiæ nostræ hodie,

12 * Et remitte nobis debita nostra, sicut nos
etiam remittimus debitoribus nostris,

13 * Et ne nos inducas in tentationem ; sed
libera nos à malo. Quia tuum est regnum, &
potentia, & gloria in sæcula sæculorum.

14 * Si enim remiseritis hominibus errata
ipsorum, remittet etiam vobis pater vester,
qui est in cælis.

15 * Sin autem non remiseritis hominibus,
nec etiam pater vester remissurus est vobis
errata vestra.

Secunda Feria Septimanæ se-
cundæ Ieiunij.

16 * QVVM autem ieiunatis ne sitis atra-
ti sicut acceptores vultus * hypocritæ, detur-
pant enim vultus suos vt appareant homi-
nibus ieiunantes : equidem ego dico vobis,
receperunt mercedem suam.

17 * Tu verò quum ieiunas, ablue vultum
tuum, & vnge caput tuum.

18 * Vt ne appareas hominibus tu ipse ie-
iunans, sed patri tuo qui est in abscondito:
& pater tuus qui videt in abscondito, ipse
rependet tibi.

19 * Ne reponatis vobis thesauros in terra,
loco vbi tinea & erugo corrumpunt, &
vbi fures perfodiunt & furantur.

20 * Sed reponite vobis thesauros in cælis,
vbi nec tinea nec erugo corrumpunt, & vbi
fures non perfodiunt, neque furantur.

21 * Vbi enim est thesaurus vester, illic est
etiam cor vestrum.

22 * Lucerna corporis est oculus : si oculus
tuus igitur fuerit simplex, etiam totum cor-
pus tuum lucidum erit.

---

7 וּמָא דְמִצְלָא אַנְחוּן לָא תֶּהֵויתוּן [h]מְפַקְקִין אַיךְ חַנְפֵּא דְסָבְרִין גֵּיר דְּבְסַגְיָא [i]מִלָּא סַגִיאָא מִשְׁתְּמְעִין ׃

8 לָא תֶּהֱוֵיתוּן לְהוֹן אֲבוּכוֹן גֵּיר יָדַע מָנָא מֶחְבָּעָא לְכוֹן עַדְלָא תְּשְׁאֲלוּנֵיהִי ׃ [l]הָכַנָא צַלוּ אַנְחוּן אֲבוּן דְּבִשְׁמַיָּא

9 [k]אֶבָּא [m]צְבְיָנָךְ אַיכַּנָא דְּבִשְׁמַיָּא אַף בַּארְעָא ׃ [n]הַב לַן לַחְמָא דְסוּנְקָנָן יוֹמָנָא ׃

10 [o]תֵּאתֵא מַלְכוּתָךְ נֶהֱוֵא

11 וְשְׁבוֹק לַן [p]חוֹבִין אַיכַּנָא דְאַף חֲנַן שְׁבַקַן לְחַיָּבִין ׃

12 וְלָא תַּעֲלַן [q]לְנִסְיוֹנָא אֶלָּא [r]פְּצַן מִן בִּישָׁא מֶטֹל דִּדִילָךְ הִי מַלְכוּתָא וְחַיְלָא [s]וְתֻשְׁבּוּחְתָא לְעָלַם עָלְמִין ׃

13 אִן גֵּיר תְּשְׁבְּקוּן לַבְּנֵינָשָׁא סַכְלוּתְהוֹן נָשְׁבוֹק אַף לְכוֹן אֲבוּכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא ׃

14 אִן דִּין לָא תְּשְׁבְּקוּן לִבְּנֵינָשָׁא אַף לָא אֲבוּכוֹן שָׁבֵק לְכוֹן סַכְלוּתְכוֹן ׃

[h] פְּקַק ושעמו מחאנכים
[i] שְׁמַע [k] רְמָא
[l] אִתָּא [m] צְבָא
[n] יְהַב [o] סְנַק [p] חַיֵּב
[q] נָסָא [r] פְּצָא [s] שְׁבָח

* Orantes autem, nolite multum lo- 7
faciũt qui, ſicut ethnici†. putant enim quòd in multiloquio ſuo exaudiantur.

* Nolite ergo aſſimilari eis. ſcit enim 8
pater veſter quid opus ſit vobis, ante- B
quam petatis eum.

Luc.11. á 2. * Sic ergo vos orabitis: PATER no- 9
ſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum.

* Adueniat regnum tuum. Fiat volun 10
tas tua, ſicut in cælo, & in terra.

* Panem noſtrum ſuperſubſtantia- 11
lem da nobis hodie.

* Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut 12
& nos dimittimus debitoribus noſtris.

* Et ne nos inducas in tentationem. 13
Sed libera nos à malo. Amen.

Infr. 18. d 33. Marc. 11 c 25. Eccl. 28. a 7. * Si enim dimiſeritis hominibus pec 14
cata eorum: dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra.

* Si autem non dimiſeritis homini- 15
bus, nec pater veſter dimittet vobis pec cata veſtra.

* CVM autem ieiunatis, nolite fieri 16
ſicut hypocritę triſtes. exterminãt enim facies ſuas, vt appareãt hominibus ieiunantes. Amen dico vobis quia receperunt mercedem ſuam.

* Tu autem cùm ieiunas, vnge caput 17
tuum, & faciem tuam laua,

* Ne videaris hominibus ieiunans, 18
ſed patri tuo qui eſt in abſcondito: & pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi.

Luc. 12. d 33. 1. Tim. 6. d 19. * Nolite theſaurizare vobis theſau- 19
ros in terra: vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur. C

* Theſaurizate autem vobis theſau- 20
ros in cælo: vbi neque ærugo neque tinea demolitur, & vbi fures non effodiũt nec furantur.

Luc. 12. c 34. * Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt 21
Luc. 11. c 34. & cor tuum.

* Lucerna corporis tui, eſt oculus 22
tuus. Si igitur oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit.

7 * προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται·

8 * μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

9 * ὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·

10 * ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

11 * τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον·

12 * καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

13 * καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· *ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

14 * ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος.

15 * ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

16 * Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

17 * σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι·

18 * ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

19 * μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι.

20 * θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν.

21 * ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.

22 * ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται·

וְיוֹם תְּרֵין כְּשַׁבָּא וְשַׁבְּתָא דְּתְרֵין וְרַעוּתָא

16 אֲמַתַּי דֵּין רָצַיְמִין אַנְתּוּן לָא תֶּהֲווּן כְּמִילָּא אַיךְ נָסְבֵי בַּאֲפָא מְחַבְּלִין גֵּיר פַּרְצוּפֵיהוּן אַיךְ דְּנָתְחָזוּן לַבְּנֵינָשָׁא דְּצָיְמִין
אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוּן דְּקַבְּלוּ אַגְרְהוּן׃ 17 אַנְתְּ דֵּין מָא דְצָאֵם אַנְתְּ אֲשִׁיג אַפָּךְ וַמְשׁוּחַ רֵישָׁךְ׃ 18 אַיךְ דְּלָא תֶּהֱחֵזֵי
לַבְּנֵינָשָׁא דְּצָאֵם אֶלָּא לַאֲבוּךְ דְּבְכְסְיָא וַאֲבוּךְ דְּחָזֵא בְּכְסְיָא הוּ נָפְרָעָךְ׃ 19 לָא תְּסִימוּן לְכוּן סִימָתָא בְּאַרְעָא אֲתַר
דְּסָסָא וְאָכְלָא מְחַבְּלִין וְאִיכָא דְּגַנְבָא פָּלְשִׁין וְגָנְבִין׃ 20 אֶלָּא סִימוּ לְכוּן סִימָתָא בְּשְׁמַיָּא אַיכָא דְּלָא סָסָא וְלָא אָכְלָא
מְחַבְּלִין וְאִיכָא דְּגַנְבָא לָא פָּלְשִׁין וְלָא גָנְבִין׃ 21 אֲיכָא גֵּיר דְּאִיתֵיהּ סִימַתְכוּן תַּמָּן הוּ וְאַף לֵבְכוּן׃ 22 שְׁרָגָא דְּפַגְרָא
אִיתֵיהּ עֵינָא אִן עֵינָךְ הָכֵיל תֶּהֱוֵא פְּשִׁיטָא אַף כְּלֵּה פִּגְרָךְ נְהִיר הִוֵא׃

23 * Sinautem oculus tuus fuerit malus, totum corpus tuum tenebricosum erit : si ergo lumen quod est in te, tenebræ sunt, tenebræ tuæ quantæ futuræ sunt?

24 * Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio prosequetur, & alterum diliget, aut vnum honorabit, & alterum contemnet. non potestis Deo seruire & Mamouno, diuitijs.

Feria tertia Septimanæ præcedentis Ieiunium.

25 * Propterea ego dico vobis, Ne solliciti sitis animæ vestræ quid esuri sitis, & quid bibituri, nec corpori vestro qua re sitis induendi. nonne anima plus est quàm alimentum, & corpus plus quàm vestimentum?

26 * Aduertite ad volucres cæli, quæ nec serunt nec metunt, neque cogunt in horrea, & pater vester qui est in cælis alit eas; nonne vos estis eis præstantiores?

27 * Quis est autem ex vobis qui sollicitus possit addere ad staturam suam cubitum vnum?

28 * Ac de vestimento quid anxij estis? considerate lilia agri quomodo crescant, quæ neque laborant neque nent.

29 * Ego verò dico vobis, ne Shelemoun quidem in tota gloria sua sic amictum fuisse vt vnum ex eis.

30 * Quòd si gramen agri, quod hodie extat, & cras cadit in clibanum, Deus ita vestit, nonne vos multò magis, modica fide præditi?

31 * Ne igitur anxij sitis, néue dicatis, Quid edemus? quidue bibemus? quoue operiemur?

32 * Hæc enim omnia gentes huius mundi quærunt sibi. Pater autem vester qui in cælis est, nouit quòd & vobis requiruntur hæc omnia.

33 * Sed quærite primò regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijciuntur vobis.

34 * Ne sitis igitur anxij de crastino, nam crastinus dies curam habebit suipsius: sufficit diei malum suum.

---

23 אִן דֵּין עֵינָךְ חֵבֵיָא בִישָׁא כְּלֵּה פִּגְרָךְ חֶשׁוֹכָא נֶהֵוֵא אִן הְכִיל נְהוֹרָא דְּבָךְ חֶשׁוֹכָא הוּ חֶשׁוֹכָךְ כְּמָא נֶהֵוֵא ׃ 24 לָא
אֱנָשׁ מֶשְׁבַּח לְחֵרֵין [g]מָרְוָן [h]לְמִפְלַח אוֹ גֵיר לְחַד [i]נָסְנֵא וְלָאחֳרָנָא [k]נְיַקַר וְלָאחֳרָנָא [l]נְשׁוּט לָא מָשְׁכְּחִין אַנְחְנָן
לַאלָהָא לְמִפְלַח וְלָמָמוֹנָא ׃ דְּוּם תְּלָתָא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא מַרְמִיתָא דְּעַוְמָא
25 מָטֶל הָנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן לָא [a]תְּאַצְפוּן לְנַפְשְׁכִין מָנָא [b]תֵּיכְלוּן וּמָנָא [c]תֶּשְׁחוּן וְלָא לְפַגְרְכוֹן מָנָא תֶּלְבְּשׁוּן לָא הֲוָת
נַפְשָׁא יַתִּירָא [d]מִן סִיבְרְתָא וּפַגְרָא מִן לְבוּשָׁא ׃ 26 [e]חֲווֹרוּ [f]בְּפָרְחָתָא דַּשְׁמַיָא דְּלָא זָרְעִין וְלָא חָצְדִין וְלָא חָמְלִין [g]בַּאוֹצָרֵא
וַאֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָא [h]מְהַרְמֵא לְהוֹן לָא הָא אַנְתּוּן מְיַחֲרִין אַנְחְנָן מָנְהוֹן ׃ 27 מַנוּ דֵּין מָנְכוֹן דְּנִאְצַף מָשְׁכַּח [i]לְמוֹסָפוּ עַל
[k]קוֹמְתֵהּ אַמְתָא חָדָא ׃

[g] לשון יחיד מריא
[h] פְּלַח [i] סְנָא [k] יְקַר
[l] שָׁט

[a] יצף [b] אֵכַל [c] שְׁתָא
[d] סְבַר [e] חַר [f] פְּרַח
[g] אֲצַר [h] תְּרָסָא
פעמו מאכול
[i] יַסַף [k] קָם

23 * Si autē oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt?

23 * ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται· εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοί σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον;

Luc.16.c 13. 24 * Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire & Mammonæ.

24 * οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ.

Luc.12.c 22. 1.Pet.5. b 7. Psal.54. d 25. Phi.4.a 6 1.Tim.6. b 8. 25 * Ideo dico vobis, Ne soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nónne anima plus est quàm esca: & corpus plus quàm vestimentum?

25 * διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, καὶ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;

26 * Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester cæ- D lestis pascit illa. Nónne vos magis pluris estis illis?

26 * ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;

27 * Quis autem vestrum cogitans, potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum?

27 * τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

28 * Et de vestimento quid soliciti estis? Cōsyderate lilia agri quomodo crescunt: non laborant neque nent.

28 * καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει.

29 * Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis.

29 * λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

30 * Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quantò magis vos modicæ fidei?

30 * εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

31 * Nolite ergo soliciti esse, dicentes, Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?

31 * μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα;

32 * Hęc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis.

32 * πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων.

1.Reg.3. 2.9.1 33 * Quærite ergo primùm regnum Dei & iustitiā eius: & hæc omnia adijcientur vobis.

33 * ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

34 * Nolite ergo soliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies solicitus erit sibiipsi: sufficit diei malitia sua.

34 * μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

---

k קָם בַּקָּא לְאָא ; 28 וְעַל לְבוּשָׁא מָנָא יְצַפִּין אַנְחוּן אִתְבַּקוּ בְּשׁוֹשַׁנָּא דְּבָרָא אֵיכַנָא רָבִין וְלָא m לָאֵינוּלָא עָזְלִן ;
* כְּסָא 29 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דִּין דְּאַפְלָא שְׁלֵימָן בְּכָלְּהוּ שׁוּבְחֵהּ n אִתְכַּסִּי אַיְךְ חַדָּא מִנְּהִין ; 30 אִן דֵּין לַעֲסִירָא דְּחַקְלָא
דְּיוֹמָנָא אִיתַוֹהִי וּמָחָר נָפֵל בְּתַנּוּרָא אֱלָהָא הָכַנָא מַלְבֵּשׁ לָא סַגִּי יַתִּיר לְכוֹן זְעוּרֵי הֵימָנוּתָא ;
31 לָא הָכִיל תְּאצְפוּן אוֹ תְּאמְרוּן מָנָא נְאכוֹל אוֹ מָנָא נֶשְׁתֵּא אוֹ מָנָא נֶתְכַּסֵּא ;
* בְּעָא 32 כְּלְּהֵין גֵּיר הָלֵין עַמְמֵא הוֹ דְּעָלְמָא o בָּעִין לְהֵין אֲבוּכוֹן דִּין דַּבְשְׁמַיָּא יָדַע דַּאף לְכוֹן מְתְבַּעִין הָלֵין כְּלְּהֵין ;
33 בְּעוֹ דִּין לוּקְדָם מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וְזַדִּיקוּתֵהּ וְכָלְּהֵין הָלֵין p מֶתְחַוסְפָן לְכוֹן ;
* יִסַּף 34 לָא הָכִיל q תְּאצְפוּן דְּמָחָר הוֹ גֵּיר מָחָר יָצַף דִּילֵהּ סַפֵּק לֵהּ לְיוֹמָא בִּישְׁתֵּהּ ;
* יִצַּף

Feria tertia Septimanæ ſecundæ Ieiunij.

CAP. VII.

1 NE iudicaueritis, vt ne iudicemini.
2 * Quo enim iudicio vos iudicatis, iudicabimini: & qua menſura vos metimini, menſurabitur vobis.
3 * Quid autem intueris feſtucam, quæ eſt in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo eſt, non animaduertis?
4 * Aut quomodo dicis fratri tuo, Sine educam feſtucam de oculo tuo, & ecce trabes in oculo tuo?
5 * Acceptor vultus, [pęrſonate] educito primùm trabē de oculo tuo, & tunc perſpicies ad educendam feſtucam de oculo fratris tui.
6 * Ne dederitis ſanctum canibus, nec proieceritis margaritas veſtras ante ſues, ne fortè conculcent eas pedibus ſuis, & conuerſi dilacerent vos.
7 * Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis.
8 * Quiſquis enim petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & ei qui pulſat, aperietur.
9 * Sed quis eſt vir ex vobis, qui, ſi ab eo filius eius petat panem, lapidem porrigat ei?
10 * Et, ſi piſcem petierit, num colubrum porriget ei?
11 * Quòd ſi ergo vos qui mali eſtis, noſtis munera bona dare filijs veſtris; quantò magis pater veſter qui in cælis eſt, dabit bona ijs qui rogauerint eum?
12 * Quæcunque igitur volueritis vt faciant vobis homines, ita & vos facite eis. Hoc enim eſt Lex & Prophetæ.

Matutinis Paraſceues Sabbathi præcedentis Ieiunium.

13 * Intraite per anguſtam portam, quoniam lata eſt porta & ſpacioſa via, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt illi qui abeunt per eam.
14 * Quàm parua eſt porta & ſtricta via, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt illi, qui inueniunt eam!

יוֹם תְּלָתָא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא דַּחֲרִין דְּעוֹמְרָא קפלאון ז

1 לָא תְּדוּנוּן דְּלָא תֶּחֱדִינוּן׃ 2 בְּדִינָא גַּיר דְּדַיְנִין אַנְתּוּן תֶּחֱדִינוּן וּבְכֵילְתָּא דְּמְכַיְלִין אַנְתּוּן מְתְכַיְל לְכוֹן׃
3 מָנָא דֵּין חָזֵא אַנְתְּ לְגַלָּא דְּבְעַיְנָךְ לָא בָּחַר אַנְתְּ׃ 4 אוֹ אֵיכְנָא אֲמַר אַנְתְּ לַאחוּךְ שְׁבוֹק
5 נֶסַב בַּאפָּא אֲפֵק לוּקְדָם קָרִיתָא מִן עַיְנָךְ וְהַיְדֵין נָתְבְּחַר לָךְ לְמַפְקוּ
6 לָא תֶּחְלוֹן קוּדְשָׁא לְכַלְבֵא וְלָא חַרְמוֹן מַרְגָּנִיתְכוֹן קֻדָּם חֲזִירָא דִּלְמָא נָרוּשׁוּן אֵנִין
7 שְׁאֵלוּ וְנֶתְיְהֵב לְכוֹן בְּעוֹ וְתֶשְׁכְּחוּן קוּשׁוּ וְנֶתְפְּתַח לְכוֹן׃
8 כָּל גַּיר דְּשָׁאֵל נָסֵב וְדָבְעָא מָשְׁכַּח וְלַאינָא דְנָקֵשׁ מָתְפְּתַח לֵהּ׃

---

a דִּין כְּלֵל או כְּלָא
b או כָּל
c גְּלַל
d נְפַק
e נְתַל רָמָא
f חֲפַד
g כּוּעַ
h נְקֵשׁ

CAP. VII.

ζ.

& nō iudicabimini Luc. 6. f 37. Rom. 2. a 1. Mar. 4. c 24.

1 NOlite iudicare, †vt nō iudicemini.
2 * In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini; & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.

1 * Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε.
2 * ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

A

3 * Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo nō vides?
4 * Aut quomodo dicis fratri tuo, Sine eijciam festucam de oculo tuo, & ecce trabs est in oculo tuo?

3 * τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου· τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;
4 * ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου· καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου;

5 * Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui.

5 * ὑπόκριτα ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

6 * Nolite dare sanctum canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus suis, & †conuersi dirumpant vos.

6 * μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

canes

Inf. 21. b 22. Mar. 11. c 24. Luc. 11. b 9. Ioh. 14. b 13. & 16. c 23. Iac. 1. a 6

7 * Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.
8 * Omnis enim qui petit, accipit; & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur.

7 * αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
8 * πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

9 * Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porriget ei?
10 * Aut si piscem petierit, nunquid serpentem porriget ei?

9 * ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;
10 * ἢ καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

11 * Si ergo vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris: quantò magis pater vester qui in cælis est, dabit bona petentibus se?

11 * εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

Luc. 6. d 31. Tob. 4. c 16. Luc. 13. c 24. ita

12 * Omnia ergo quæcunque vultis vt faciant vobis homines: †& vos facite illis. Hæc est enim Lex & Prophetæ.

12 * πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν καὶ οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

13 * Intrate per angustam portam: quia lata porta, & spaciosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam.
14 * Quàm angusta porta, & arcta via est quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui inueniunt eam!

13 * εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη, καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς.
14 * τί στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν.

ᵐ יִשַׁט

9 אוֹ מַנוּ מִנְכוֹן גַּבְרָא דְנָשַׁאלְיוּהִי בְּרֵה לַחְמָא לְמָא כְּאפָא ᵐמַוּשֵׁט לֵהּ׃ 10 וְאִן נוּנָא נָשַׁאלְיוּהִי לְמָא חֻוְיָא מַוּשֵׁט

ᵉיְהַב ᵒ נְתַל ᵖיְתַר

לֵהּ׃ 11 וְאִן הָכִיל אַנְתוּן דְּבִישֵׁא אַנְהוּן יָרְעִין אַנְתוּן ⁿמַוְהֲבָתָא טָבָתָא ᵒלְמֶהַל לַבְנֵיכוֹן כְּמָא ᵖיְתִירָאִית אֲבוּכוֹן

דְּבִשְׁמַיָּא נָהֵל טָבָתָא לְאִילֵּין דְּשָׁאֲלִין לֵהּ׃ 12 כֹּל מָא דְצָבֵיתוּן דְּנֶעְבְּדוּן לְכוֹן כְּנֵינָשָׁא הָכַנָא אַף אַנְתוּן עֲבְדוּ

לְהוּן הָנוֹ גִּיר נָמוֹסָא וְנְבִיָא׃

דְצַפְרָא דְעָרִיבְתָא דְשַׁבְּתָא קָרְמַיְתָא ᵃדְצוֹמָא

ᵃעִם

13 ᵇעוּלוּ בְּהַרְעָא אֲלִיצָא ᶜדַּפְתָּא הִי הַרְעָא וּרְוִיחָא אוּרְחָא אַיְדָא ᵈדְמוּבְלָא ᶜלַאבְדָנָא וְסַגִּיאָא אֲנוּן אִילֵּין דְּאָזְלִין בְּיַדֵּהּ׃

ᵇעַל ᶜפְּתָא

14 מָא קַטִּין הַרְעָא וַאלִיצָא אוּרְחָא אַיְדָא וְדַמוּבְלָא לְחַיָּא וְזָעִירָא אֲנוּן אִילֵּין דְּמָשְׁכְּחִין לָהּ׃

ᵈיְבַל ᶜאֲבַד

15 * Cauete à pſeudoprophetis, qui ꝛeniunt ad ꝛos cum ꝛeſtimentis ouium, intus autem ipſi ſunt lupi rapaces.

16 * Sed à fructibus eorum cognoſcetis eos. Num colliguntur ex ſpinis ꝛuæ, aut ex tribulis ficus?

17 * Ita omnis arbor bona, fructus bonos facit: arbor autem mala, fructus malos facit.

18 * Impoſſibile eſt arborem bonam fructus malos facere, aut arborem malam fructus bonos facere.

19 * Omnis arbor quæ non facit fructus bonos, exciditur, & in ignem cadit.

20 * Itaque à fructibus eorũ cognoſcetis eos.

21 * Non quiſquis dicit mihi, Domine mi, Domine mi, intraturus eſt in regnum cælorum; ſed is qui facit ꝛoluntatem patris mei qui in cælis eſt.

22 * Multi dicturi ſunt mihi in illo die, Domine mi, Domine mi, nunquid in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo ꝛirtutes multas edidimus?

23 * Tunc autem profitebor eis, Nunquam noui ꝛos: diſcedite à me operarij iniquitatis.

24 * Quiſquis igitur audit hos ſermones meos, eosque exequitur, aſſimilatur ꝛiro ſapienti, qui quidem extruxit domum ſuam ſuper petram.

25 * Et deſcendit pluuia, ꝛenerúntque flumina: ac flauerunt ꝛenti, & irruerunt in ipſam domum illam, neque cecidit, quippe cuius fundamenta ſuper petram iacta fuerant.

26 * Et quiſquis audit hos ſermones meos, nec eos exequitur, aſſimilatur ꝛiro ſtulto qui extruxit domum ſuam ſuper arenam.

27 * Et deſcendit pluuia, ꝛenerúntque flumina; ac flauerunt ꝛenti, & irruerunt in domum illam, atque corruit, & fuit ruina eius magna.

28 * Et factum eſt, quum abſoluiſſet Jeſchua hos ſermones ꝛt obſtupeſcerent turbæ ſuper doctrina ipſius.

29 * Docebat enim eos, ꝛt poteſtatem habens, non autem ꝛt Scribæ ipſorum & Periſchæi.

---

15 [f] אֶזְדַּהֲרוּ מִן נְבִיֵא דַּגְלֵא דְאַתְיִן לְוָתְכוֹן בִּלְבוּשֵׁא דְאִמְּרָא מִן זְלְגַו דֵּין אִיתַיְהוֹן דְאִבָּא חָטוּפָא ׃ [f] זְהַר

16 מִן פֵּאַרַיְהוֹן דֵּין [g] תֵּחְדְעוּן אֱנוּן לְמָא לָקְטִין מִן כּוּבָּא עֲנְבָא אוֹ מִן קוּרְטְבָא חֶאֱנָא ׃ [g] יְדַע

17 הָכַנָא כָּל אִילָנָא טָבָא פֵּארָא שַׁפִּירָא עָבֵד אִילָנָא דֵּין בִּישָׁא פֵּארָא בִּישָׁא עָבֵד ׃

18 לָא מֶשְׁבַּח אִילָנָא טָבָא פֵּארָא בִּישָׁא לְמֶעְבַּד וְלָא אִילָנָא בִּישָׁא פֵּארָא טָבָא לְמֶעְבַּד ׃

19 כָּל אִילָנָא דְלָא עָבֵד פֵּארָא טָבָא מֶתְפַּסַק וַבְנוּרָא נָפֵל ׃ 20 מָרֵין מִן פֵּארַיְהוֹן תֵּחְדְעוּן אֱנוּן ׃

21 לָא הָנוּא כָּל דַּאמַר לִי מָרִי מָרִי [h] עָאֵל לְמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָא אֶלָּא מִן דְעָבֵד צֶבְיָנֵה דַאבִי דְבִשְׁמַיָא ׃ [h] עַל

22 סַגִיאֵא [i] נֵאמְרוּן לִי בְּהַהוּ יוֹמָא מָרִי מָרִי לָאוּ בִשְׁמָךְ [k] אֶתְנַבִּין וּבִשְׁמָךְ שֵׁאדֵא [l] אַפֵּקָן וּבִשְׁמָךְ חַיְלֵא סַגִיאֵא עָבָרָן ׃ [i] אָמַר [k] נְבָא [l] נְפַק

15 * Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

16 * A fructibus eorum cognoſcetis eos. Luc. 6. f 44. Nunquid colligunt de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus?

17 * Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: mala autem arbor, malos fructus facit.

18 * Non poteſt † arbor bona, malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere. † autem

19 * Omnis arbor quæ nõ facit fructum bonũ, excidetur, & in ignem mittetur. Sup. 3. b 10.

20 * Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.

21 * Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: ſed qui facit voluntatem patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum. Infr. 25. b 11.

22 * Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nónne in nomine tuo prophetauimus? & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus. Act. 19. c 13.

23 * Et tunc confitebor illis, quia nunquã noui vos: diſcedite à me † qui operamini iniquitatem. omnes Pſ. 6. a 9. Inf. 25. d 41. Luc. 13. c 27. Luc. 6. g 47. Rom. 2. b 15. Iacob. 1. d 22.

24 * Omnis ergo qui audit verba mea hæc, & facit ea: aſſimilabitur viro ſapienti qui ædificauit domum ſuam ſuper petram:

25 * Et deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit. fundata enim erat ſuper petram.

26 * Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea; ſimilis erit viro ſtulto qui ædificauit domũ ſuam ſuper arenã: Iacob. 2. c 23.

27 * Et deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna. Ezech. 13 b 11

28 * Et factum eſt, cùm cõſummaſſet Ieſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina eius. Marc. 1. c 22 Luc. 4. c 32.

29 * Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum & Phariſæi.

15 * προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες.

16 * ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

17 * οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.

18 * οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.

19 * πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

20 * ἄρα γε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

21 * οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

22 * πολλοί ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;

23 * καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

24 * πᾶς οὖν ὅς τις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν.

25 * καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

26 * καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον.

27 * καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε· καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.

28 * καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

29 * ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

---

23 וְאָז אוֹדֶא לְהוֹן דְּמָמְהִים לָא יְדַעְתְּכוֹן אַרְחֵקוּ לְכוֹן מִנִּי פָּלְחֵי עַוְלָא׃ 24 כָּל הָכֵיל דְּשָׁמַע מִלַּי הָלֵין וְעָבֵד

m וְרָא מִלָּל

25 לְהֵין נָתְדַּמֵּא לְגַבְרָא חַכִּימָא הַו דִּבְנָא בַּיְתֵהּ עַל שׁוּעָא׃ 25 וְנָחֵת מְטָרָא ואתו נַהֲרָוָתָא ואתַו נַהֲרוּתָא וְנָשְׁבִי רוּחָא וְאִתְטַרְיוּ בֵּה

n אִתָּא נְשַׁב

26 בְּבַיְתָא הַו וְלָא נְפַל שֵׁהאסַו הֵי גֵּיר עַל שׁוּעָא סִימָן הָוֵי׃ 26 וְכָל מַן דְּשָׁמַע מִלַּי הָלֵין וְלָא עָבֵד לְהֵין נָתְדַּמֵּא לְגַבְרָא

o טְרָא

27 סַכְלָא דִּבְנָא בַּיְתֵהּ עַל חָלָא׃ 27 וְנָחֵת מְטָרָא וְאַתוֹ נַהֲרָוָתָא וְנָשְׁבִי רוּחָא וְאִתְטַרְיוּ בְּבַיְתָא הַו וְנָפַל וַהֲוָת

p סָם

28 מַפּוּלְתֵּהּ רַבָּא׃ 28 וַהֲוָא דְּכַד שַׁלֵּם יְשׁוּעַ מְלָא הָלֵין חֲוִירִין הַוּו כָּנְשָׁא עַל יוּלְפָנֵהּ׃

q נְפַל r אַלַּף

29 מַלֵּף הַוָא לְהוֹן גֵּיר אַיךְ מְשַׁלְטָא וְלָא אַיךְ סָפְרֵיהוֹן וַפְרִישָׁא׃

Lectio ad veſperam Dominicæ ſecundæ Ieiunij.

CAP. VIII.

1 QVum autem deſcendiſſet è monte, circundederunt eum turbæ multæ.

2 * Et ecce leproſus vnus veniens adorauit eum, & ait: Domine mi, ſi volueris, potes me mundare.

3 * Et extendens manum ſuam Jeſchua, admouit ei, & ait: Volo ego, mundus eſto. & in illa ipſa hora mundata eſt lepra eius.

4 * Et ait illi Jeſchua, Vide ne vlli dixeris: ſed abi, oſtende temetipſum ſacerdotibus, & offer oblationem ſicuti præcepit Mouſche, vt ſit eis teſtimonio.

5 * Quum autem ingreſſus fuiſſet Jeſchua Capharnachum, acceſſit ad eum Centurio quidam, & rogauit eum, inquiens.

6 * Domine mi, puer meus iacet domi & paralyticus eſt, & malè cruciatur.

7 * Ait illi Jeſchua, Ego iturus ſum, & ſanabo eum.

8 * Reſpondit ille Centurio, & ait: Domine mi, non ſum dignus, vt ingrediaris ſub tugurium meum, ſed tantum dic verbum & ſanabitur puer meus.

9 * Nam & ego ſum homo ſub poteſtate conſtitutus, & habeo ſub manu mea milites, & dico huic, ito, itque: & alteri, veni, venitque: & ſeruo meo, hoc age, & agit.

10 * Quod quum audiſſet Ieſchua miratus eſt, & ait ſecum euntibus: Amin ego dico vobis, ne in Iſroiel quidem inueni talem fidem.

11 * Ego verò dico vobis, Multi venturi ſunt ab Oriente, & ab Occidente, ſeſſurique cum Abrohom, & Iſchok, & Jakoub in regno cælorum.

12 * Filij verò regni extrudentur in tenebras exteriores, illic erit fletus & ſtridor dentium.

13 * Proinde ait Jeſchua Centurioni illi, Abi, vt credidiſti, fiat tibi: & ſanitati reſtitutus eſt puer eius in illa ipſa hora.

---

[a] קְרִיָנָא דְּרִמְשָׁא דְּיוֹם שַׁבָּא דְּשָׁרִין דְּצוֹמָא קפלאון ח [a] קְרָא

1 כַּד דִּין נְחֵת מִן טוּרָא [b] נַקְפוּהִי כֻּנְשָׁא סַגִּיאָא ׃ 2 וְהָא גַּרְבָּא חַד אֲתָא סְגִד לֵהּ וַאֲמַר מָרִי אִן צָבֵא אַנְתְּ מָשְׁכַּח [b] נְקַף עבראית יקף בְּמוֹ מִן יִדְע נוּרָע
אַנְתְּ [c] לְמַדָּכְיוּתִי ׃ 3 וּפְשַׁט אִידֵהּ יְשׁוּעַ קָרֵב לֵהּ וַאֲמַר צָבֵא אֲנָא אֶתְדַּכִּי וּבָהּ בְּשָׁעְתָּא אִתְדַּכִּי גַּרְבֵּהּ ׃ [c] דְּכָא
4 וְאֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ חֲזִי לְמָא לָאֱנָשׁ אָמַר אֶלָּא [d] זֵל חֲוֵא נַפְשָׁךְ לְכָהֲנָא וְקָרֵב קוּרְבָּנָא אַיִךְ דְּפַקֵּד מוּשֶׁא [e] לְסָהֲדוּתְהוֹן ׃ [d] אֲזַל [e] סְחַר
5 כַּד עַל דִּין יְשׁוּעַ לִכְפַרְנַחוּם קָרֵב לֵהּ קַנְטְרוֹנָא חַד וּבָעָא חָנָא מָנֵהּ וַאֲמַר ׃
6 מָרִי טַלְיִי [f] רְמֵא בְּבֵיתָא וַמְשַׁרְיָ [g] וּבִישְׁאִית מָשְׁחַנָק ׃ 7 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ אֲנָא אֶתָא וַאסֵיהִי ׃ [f] רְמָא [g] בִּישׁ
8 עָנָא קַנְטְרוֹנָא חַו וַאֲמַר מָרִי לָא שָׁוֵא אֲנָא דְּתָעוֹל תְּחֵית [h] מַטְלִי אֶלָּא בַּלְחוֹד אֱמַר בְּמִלְתָּא [i] וְנָתְאסֵא טַלְיִי ׃ [h] טָלֶל [i] אֶסָא

CAP. VIII.

η'.

Iesus Marc. 1. d 40. Luc. 5. e 12.

CVm autem descendisset† de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ. A

1 Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.

* Et ecce leprosus veniens, adorabat 2
eum, dicens, Domine, si vis, potes me mundare.

2 * καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, κύριε ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

* Et extendens Iesus manum, tetigit 3
eum, dicens, Volo. Mundare. Et confestim mundata est lepra eius.

3 * καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς, λέγων, θέλω· καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.

* Et ait illi Iesus, Vide nemini dixeris: 4
sed vade, ostende te sacerdoti, & offer
Leui. 14. a 2. munus quod præcepit Moyses in testimonium illis.

4 * καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλ' ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε τὸ δῶρον ὃ προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

* Cùm autem introisset Capharnaum, 5
Lu. 7. a 1 Ioh. 4. g 46. accessit ad eum Centurio, rogans eum,

5 * εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς καπερναούμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτόν,

* Et dicens: Domine, puer meus ia- 6
cet in domo paralyticus, & malè torquetur.

6 * καὶ λέγων, κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς βασανιζόμενος.

* Et ait illi Iesus, Ego veniam, & cu- 7
rabo eum.

7 * καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.

* Et respondens centurio, ait, Domi- 8
Lu. 7. a 6 ne non sum dignus vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & B
sanabitur puer meus.

8 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη, κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

* Nam & ego homo sum sub pote- 9
state constitutus, habens sub me milites: & dico huic, Vade, & vadit: & alij, veni, & venit: & seruo meo, fac hoc, & facit.

9 * καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

* Audiens autem Iesus, miratus est: & 10
sequentibus se dixit, Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israel.

10 * ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

* Dico autem vobis, quòd multi ab 11
Esa. 41. f 25. Mala. 1. c 11. Luc. 13. c 29. Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cælorum:

11 * λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ ἀβραὰμ, καὶ ἰσαὰκ, καὶ ἰακὼβ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

* Filij autem regni eijcientur in tene- 12
Infr. 22. b 13. Luc. 13. f 28. bras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium.

12 * οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

* Et dixit Iesus Centurioni, Vade, & 13
Pſal. 106 b 20. Sap. 16. b 12 sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est
ex puer †in illa hora.

13 * καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῃ, ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας, γενηθήτω σοι· καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

---

* שְׁלַט והוא לשון יון
ᵐ אֲזַל ᵘ אִתָּא
ᵒ דְּמַר ᵖ אִתָּא
ᵠ שְׁבַח ʳ הֵימָן ˢ דְּנַת
ᵗ עֲרַב ᵛ מִמַּךְ
ˣ נְפַק ʸ אֲתָא

ᵏ שׁוּלְטָנָא וְאִית תְּחוֹת אִידַי ˡ אֲמַר לְהָנָא ᵐ זִיל וַאֲזַל וְלְאַחֲרָנָא ᵃ אֲתָא
ᵒ אֲמַר לְעַבְדִּי דַּעֲבֵד הָדָא וְעָבֵד ׃ ᵖ שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ ᵠ לְדָאתֵין עַמֵּה אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאַף
ʳ לָא בְיִסְרָאֵל ˢ אַשְׁכַּחֵת אֵיךְ הָדָא ᵗ הֵימָנוּתָא ׃ ᵘ אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דִּין דְּסַגִּיאָא נְאתוּן מִן ᵛ מַדְנְחָא וּמִן ˣ מַעַרְבָּא
ʸ וְנִסְתַּמְכוּן עִם אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקוֹב בְּמַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא ׃
בְּנֵיהּ דִּין דְּמַלְכוּתָא ˣ נִפְקוּן לְחָשׁוֹכָא בַּרְיָא תַּמָּן נֶהֱוֵא בְּכְיָא וְחוּרֶק שִׁנַּיָּא ׃
ᶻ וַאֲמַר יֵשׁוּעַ לְקֶנְטַרוֹנָא הַו זַל אֵיכַנָּא דְּהֵימְנְתְּ נֶהֱוֵא לָךְ ᵃ וְאִתְאַסִּי טַלְיֵהּ בָּהּ בְּשָׁעְתָא ׃

Lectio ad Oblationem Septimanæ præcedentis Ieiunium.

14 * *Quúmque veniſſet Jeſchua in ædes Schemeoun, vidit ſocrum eius iacentem ac febre correptam.*

15 * *Et tetigit manum eius, & reliquit eam febris, ſurrexitque ac miniſtrauit eis.*

16 * *Quum autem eſſet veſpera, obtulerunt coram eo dæmoniacos multos, & fecit exire dæmonia eorum verbo, eoſque omnes qui malè affecti erant, ſanauit.*

17 * *Ut impleretur id quod dictum eſt per Eſchaio prophetam, dicentem: Ipſe accipiet dolores noſtros, & infirmitates noſtras ſuſtinebit.*

18 * *Quum autem vidiſſet Jeſchua turbas multas quæ circuibant ſe, iuſſit eas abire in vlteriorem* ripam.

19 * *Et acceſſit quidam Scriba, & dixit ei, Præceptor mi, ibo poſt te quocunque iueris.*

20 * *Ait illi Jeſchua, Vulpes habent luſtra, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet vbi reclinet caput ſuum.*

21 * *Alius autem ex diſcipulis eius, dixit ei: Domine mi, permitte mihi primùm ire ſepultum patrem meum.*

22 * *Jeſchua verò dixit ei, Veni poſt me & relinque mortuos ſepelientes mortuos ſuos.*

Ad veſperam Dominicæ tertiæ Ieiunij.

23 * *Et quum Jeſchua conſcendiſſet nauem, conſcenderunt cum eo diſcipuli eius.*

24 * *Et ecce commotio magna facta eſt in mari, vſqueadeo vt nauis operiretur fluctibus: ipſe autem Jeſchua dormiebat.*

25 * *Et acceſſerunt diſcipuli eius, qui excitarunt eum, & dixerunt ei: Domine noſter, libera nos, perimus.*

26 * *Ait illis Jeſchua, Quid timidi eſtis modica fide præditi? tunc ſurrexit & cohibuit ventum ac mare, & facta eſt tranquillitas magna.*

27 * *Homines verò mirati ſunt, dicentes: Quis eſt iſte, cui venti & mare obediunt?*

---

[a] קְרִינָא דְקוּרְבָא דְשַׁבְתָא קַדְמַיְתָא דְצוֹמָא

14 וְאַתָא יֵשׁוּעַ לְבַיְתֵהּ דְשִׁמְעוֹן וְחָזָא לַחֲמָתֵהּ [b] דְרַמְיָא [c] וְאָחִידָא לָהּ אֶשָׁתָא׃ 15 וְקָרֵב לְאִידָהּ וְשַׁבַּקְתַּהּ אֶשָׁתָא [b] רְמָא [c] אַחַר

[d] וְקָמַת [e] וְמְשַׁמְשָׁא חֲוָת לְהוֹן׃ 16 כַּד חֲוָא דֵין רַמְשָׁא קָרְבוּ קֳדָמוֹהִי דַיָּוְנָא סַגִּיאָא [f] וְאפֵק רַיוֵיהוֹן בְּמֵלְּחָא וְלְכֻלְּהוֹן [d] קָם [e] שַׁמֵּשׁ [f] נְפַק

אִילֵּין [g] דְכִשְׁאִית עֲבִידִין חֲוֹו אַסִּי אֱנוּן׃ 17 אַיִךְ דְּאִתְמַלֵּא מֵדֶם דְאִתְאמַר בִּיד אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא דְאָמַר דְּהוּ [h] נָסַב כְּאבַיִן [g] בִּישׁ [h] נְסַב

[i] וְכוּרְהָנַיִן נָטַעַן׃ 18 כַּד חֲזָא דֵין יֵשׁוּעַ בֶּנְשָׁא סַגִּיאָא [k] דַחְדִירִין לֵהּ פְּקַד דְּנָא זִלּוֹן לְעֶבְרָא׃ [i] כְּרֵח [k] חֲדַר

19 וְקָרֵב סָפְרָא חַד וְאָמַר לֵהּ רַבִּי אֲתֵא בָּתְרָךְ לַאתַר דְּאָזֵל אַנְתְּ׃ 20 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לְתַעֲלָא נָקְעָא אִית לְהוֹן

וְלַפָּרְחָתָא דַשְׁמַיָּא [l] מַטְלְלָא לַבְּרֵהּ דֵין דְּאֲנָשָׁא לַית לֵהּ אֵיכָא דְנָסְמוֹךְ רֵישֵׁהּ׃ [l] טַלַּל

* Et cùm veniſſet Ieſus in domum Petri, vidit ſocrum eius iacentem & febricitantem: 14

Marc. 1. c 29. Luc. 4. f 38.

* Et tetigit manum eius, & dimiſit eam febris; & ſurrexit, & miniſtrabat ei. 15

* Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes: & eijciebat ſpiritus verbo, & omnes malè habentes curauit. 16

Mar. 1. c 32. Luc. 4. g 40.

* Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam prophetam, dicentem, Ipſe infirmitates noſtras accepit: & ægrotationes †portauit. 17

Eſai. 53. g 4. 1. Pet. 2. d 24.

noſtras

* Videns autem Ieſus turbas multas circum ſe, iuſſit † ire trans fretum. 18

diſcipulos

* Et accedens vnus Scriba, ait illi, Magiſter, ſequar te, quocunque ieris. 19

Luc. 9. g 59.

* Et dicit ei Ieſus, Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput †reclinet. 20

ſuum

* Alius autem de diſcipulis eius, ait illi, Domine, permitte me primùm ire, & ſepelire patrem meum. 21

* Ieſus autem ait illi, Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. 22

* Et aſcendente eo in nauiculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius: 23

Marc. 4. d 36. Luc. 8. c 22.

* Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipſe verò dormiebat. 24

* Et acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, & ſuſcitauerunt eum, dicentes, Domine, ſalua nos, perimus. 25

* Et dicit eis †, Quid timidi eſtis modicæ fidei? Tũc ſurgens imperauit ventis & mari; & facta eſt tranquillitas magna. 26

Ieſus

* Porrò homines mirati ſunt, dicentes, Qualis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei? 27

14 * Καὶ ἐισελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν πέτρου, εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημμένην καὶ πυρέσσουσαν.

15 * καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

16 * ὀψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν.

17 * ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

18 * ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

19 * καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.

20 * καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

21 * ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

22 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

23 * Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

24 * καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε.

25 * καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤγειραν αὐτὸν, λέγοντες, κύριε σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα.

26 * καὶ λέγει αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ· καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

27 * οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες, ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;

---

m הוא לשון יון

21 אַחֲרִינָא דִּין מִן תַּלְמִידוֹהִי אֲמַר לֵהּ מָרִי m אַפֵּס לִי לוּקְדֵם אִזַל אֶקְבּוֹר אֲבִי׃

n אֶתָּא

22 וְשׁוּעַ דִּין אֲמַר לֵהּ n חָא בָּתְרִי וְשָׁבוֹק מִיְתֵא קָבְרִין מִיְתֵיהוֹן׃

דְּרַמְשָׁא וְחַד בְּשַׁבָּא וְתַלָּתָא וְרַוּמָא

23 וְכַד סְלֵק יְשׁוּעַ לְסַפִּינְתָּא סְלִקוּ עִמֵּהּ תַּלְמִידוֹהִי׃ 24 וְהָא זוּעָא רַבָּא חֲוָא בְּיַמָּא אֵיכְנָא דְּאַלְפָא מֵתְכַּסְיָא מִן

o עֵר p פְּצָא q אֲבַר

גַּלָּא הוּ דִּין יְשׁוּעַ דַּמְיךְ הֲוָא׃ 25 וְקַרְבוּ תַלְמִידוֹהִי r וְאֵעִירוּהִי וְאָמְרִין לֵהּ מָרַן s פַּצַן t אֲבְרִינַן׃ 26 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ

r דחל

לְמָנָא s דַּחוּלְתָנִין אֲנָחְנִין זְעוֹרֵי הֵימָנוּתָא הֵיךְ כֵּן וְכָאָא בְּרוּחָא וּבְיַמָּא וַהֲוָא שְׁלָיָא רַבָּא׃

t דמר u שמע

27 אֲנָשָׁא דִּין u אִתְדַּמְּרוּ וְאָמְרִין מַנּוּ הָנָא דְּרוּחָא וְיַמָּא v מְשַׁתְּמְעִין לֵהּ׃

28 * وכד אתא יֵשׁוּעַ לְעֶבְרָא לַאתְרָא דְגַדְרָיֵא אַרְעוּהִי תְּרֵין דַיְנֵא דְנָפְקִין מֵן בֵּית קְבוּרֵא בִישָׁא דְטָב אַיִךְ דְלָא אֱנָשׁ נָשְׁבַח
נֶעֱבֹר בְּהַי אוֹרְחָא ׃ 29 וְקָעוֹ וְאָמְרִין מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵהּ דַאלָהָא אֲתֵיתְ לְכָא קֳדָם זְבַנָא דְתְשַׁנְקַן ׃

30 אִיתְ הָוָא דֵיךְ לְהַל מָנְהוֹן בַּקְרָא דַחֲזִירֵא סַגִיאֵא דְרָעְיָא ׃ 31 הָנוֹן דֵין שְׁאֲלָא בָעַיִן הָווֹ מָנֵהּ וְאָמְרִין אִן מַפֵּק
אַנְתְ לַן אֶפֵּס לַן דְנֵאזַל לְבַקְרָא דַחֲזִירֵא ׃ 32 אָמַר לְהִין יֵשׁוּעַ זְלוּ וּמֵחֲרָא נְפַקוּ וְעָלוּ בַחֲזִירֵא וְכָלָה בַקְרָא הָי
מָן תְּרַצְתְ לְעֵל לַשְׁקִיפָא וְנָפְלוּ בְיַמָא וּמִיתוּ בְמַיָא ׃ 33 הָנוֹן דֵין דְרָעַיִן הָווֹ עָרְקוּ וְאָזְלוּ לַמְדִינְתָא וְחַוִיוּ כָל מֵדֵם דַהֲוָא
וְדָהָנוֹן דַיְנֵא ׃ 34 וְנָפְקַת כָּלָה מְדִינְתָא לְאוּרְעָהּ דְיֵשׁוּעַ וְכַד חֲזַאוּהִי בְעוּ מָנֵהּ דְנֶשְׁנֵא מֵן תְּחוּמַיהוֹן׃

[a] קְעָא [b] שְׁנַק

[h] דְתְשַׁנְקַן [i] דְרָעְיָא [j] נְפַק [k] בָעַיִן [l] רְעָא [m] אָזַל [n] תְּרַץ [o] חֲוָא [p] בְעָא

28 * Quúmque veniſſet Jeſchua ad vlteriorem ripam in regionem Godaræorum, occurrerunt ei duo dæmoniaci exeuntes de domo ſepulchrorum malè admodum, ita vt nemo poſſet tranſire per illam viam.

29 * Et acclamarunt, dicentes: Quid nobis & tibi Jeſchua fili Dei? veniſti huc ante tempus cruciatum nos?

30 * Erat autem procul ab eis grex porcorum multorum paſcens.

31 * Ipſi verò dæmones petebant ab eo, dicentes: Si eijcis nos, permitte nobis abire in gregem porcorum.

32 * Dixit eis Jeſchua, Abite. & ſtatim exeuntes ingreſſi ſunt porcos: & totus ille grex rectà contendit in rupem, & corruerunt in mare ac mortui ſunt in aquis.

33 * Illi autem qui paſtores agebant, fugientes ſeſe receperunt in vrbem, ac renuntiarunt quicquid acciderat, deque ipſis dæmoniacis.

34 * Exijt itaque tota ciuitas in occurſum Jeſchua: quúmque aſpexiſſent eum, petierunt ab eo, vt ex finibus ipſorum excederet.

CAP. IX.

1 * ET conſcendit nauem, traiecitque & venit in ciuitatem ſuam.

2 * Et obtulerunt ei paralyticum decumbentem in lecto: viditque Jeſchua fidem eorum, & ait paralytico illi, Bono ſis animo fili mi, remittuntur tibi peccata tua.

3 * Quidam verò è Scribis dicebant in anima ſua, Iſte blaſphemat.

4 * Jeſchua autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis, Quid cogitatis mala in corde veſtro?

5 * Vtrum enim facilius eſt, dicere, Remittuntur tibi peccata tua, an dicere, Surge & ambula?

6 * Vt autem cognoſcatis, filium hominis habere poteſtatem in terra remittendi peccata, (dixit paralytico illi) Surge, tolle lectũ tuum, & abi domum tuam.

7 * Surgens itaque abijt domum ſuam.

8 * Quæ quum vidiſſent turbæ illæ, timuerunt, Deúmque laudibus euexêre, qui dediſſet talem poteſtatem hominibus.

28 * Et cùm veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſæui nimis, ita vt nemo poſſet tranſire per viam illam.

Marc. 5. a 1. Luc. 8. d 20

D

28 * καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι, ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.

29 * Et ecce clamauerunt, dicétes, Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos?

29 * καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες, τί ἡμῖν καὶ σοὶ Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;

30 * Erat autem non longè ab illis grex porcorum multorum paſcens.

Marc. 5. b 11 Luc. 7. d 32

30 * ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη.

31 * Dæmones autem rogabant eum, dicentes, Si eijcis nos†, mitte nos in gregem porcorum.

hinc

31 * οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν, λέγοντες, εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.

32 * Et ait illis, Ite. At illi exeuntes abierũt in porcos, & ecce †impetu abijt totus grex per præceps in mare: & mortui ſunt in aquis.

magno

32 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑπάγετε· οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων· καὶ ἰδοὺ ὥρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν.

33 * Paſtores autem fugerunt: & venientes in ciuitatem, nunciauerunt omnia, & de ijs qui dæmonia habuerant.

33 * οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων.

34 * Et ecce tota ciuitas exijt obuiam Ieſu: & viſo eo, rogabant vt tranſiret à finibus eorum.

Marc. 5. b 17 Luc. 8. e 37 Act. 16. g 39

34 * καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν, παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

CAP. IX.

ϑ'.

Ieſus Marc 2. a 3. Luc. 5. d 18 Ioh 5. a 5

1 ET aſcendens † in naviculam, tranſfretauit: & venit in ciuitatem ſuam.

A

1 * Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, διεπέρασε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

2 * Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Ieſus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

2 * καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον· καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπε τῷ παραλυτικῷ, θάρσει τέκνον, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι.

3 * Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe, Hic blaſphemat.

3 * καὶ ἰδού τινες τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτος βλασφημεῖ.

4 * Et cùm vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit, Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris?

4 * καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν, ἵνατί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

Eſai. 43. d 13 tua

5 * Quid eſt facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata†: an dicere, Surge & ambula?

5 * τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι καὶ περιπάτει;

6 * Vt autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata: tunc ait paralytico, Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

6 * ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· (τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ,) ἐγερθεὶς ἆρόν σου τὴν κλίνην, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

Acto. 9. f 34

7 * Et ſurrexit, & abijt in domũ ſuam.

7 * καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

8 * Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.

8 * ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

קפאלין ט

[a] שָׁרָא ... [1] וְסַלֵּק לֵאלָפָא וַעֲבַר וְאָתָא לְמֵרְמְנְתֵּהּ׃ [2] וְקָרִבוּ לֵהּ מְשַׁרְיָא כַּד רְמָא בְעַרְסָא וְחָזָא יֵשׁוּעַ הֵימָנוּתְהוֹן וְאָמַר

[b] חֲשַׁב לְהַוֹ מְשַׁרְיָא אֶתְלַבַּב בְּרִי שְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהָיִךְ׃ [3] אֲנָשֵׁא דֵּין מִן סָפְרָא אֲמַרוּ בְּנַפְשְׁהוֹן הָנָא מְגַדֵּף׃

[4] יֵשׁוּעַ דֵּין יְדַע [b] מַחְשְׁבָתְהוֹן וְאָמַר לְהוֹן מָנָא מְחַשְׁבִין אַנְתוּן בִּישָׁתָא בְּלִבְכוֹן׃

[c] וְדַע [d] אֵזֵל [5] מָנָא גֵיר פְּשִׁיק לְמֵאמַר דְשָׁבִיקִין לָךְ חֲטָהָיִךְ אוֹ לְמֵאמַר דְקוּם הַלֵּךְ׃

[6] [c] וְהֵדְעוּן דֵּין דְשׁוּלְטָנָא אִית לַבְּרָה דְאֲנָשָׁא בַּאַרְעָא לְמָשְׁבַק חֲטָהָא אֱמַר לְהַוֹ מְשַׁרְיָא קוּם שְׁקוֹל עַרְסָךְ [d] וְזֵל

לְבַיְתָךְ׃ [7] וְקָם אֵזֵל לְבַיְתֵהּ׃ [8] כַּד חֲזוֹ דֵּין כְּנִשָׁא הָנוּן דְּחֵלוּ וְשַׁבְּחוּ לֵאלָהָא דְיָהַב שׁוּלְטָנָא דְאִיךְ הָנָא לַבְּנֵינָשָׁא׃

Feria quinta Septimanæ Candidatorum.

9 * *Quúmque Ieschua prætergrederetur illinc, vidit virum sedentem in ædibus telonariorum nomine Mathai, & ait illi: Veni post me. surgens itaque iuit post eum.*

10 * *Et quum accumberent domi venerunt publicani & peccatores multi, & accubuerunt cum Jeschua, & cum discipulis eius.*

11 * *Quæ quum vidissent Perischæi, dixerunt discipulis ipsius, Quare cum publicanis flagitiosisque edit magister vester?*

12 * *Quod quum audisset Jeschua, dixit eis: Non indigent sani medico, sed ij qui malè affecti sunt.*

13 * *Ite, discite quid sit: Misericordiam volo & non sacrificium, non enim veni vt vocarem iustos, sed peccatores.*

14 * *Tunc accesserunt ad eum discipuli Jouchanon, & inquiunt, Quare nos & Perischæi multum ieiunamus, & discipuli tui nõ ieiunant?*

15 * *Dixit eis Jeschua, Nunquid possunt filij thalami ieiunare quandiu cum eis est sponsus? Veniunt autem dies quum tolletur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt.*

16 * *Nemo immittit frustum panni nouum in vestimentum attritum vetustate, ne quid detrahat supplementum ex illo vestimento, fiatque scissura maior.*

17 * *Neque inijciunt vinum recens in vtres veteres, ne rumpantur vtres, vinúmque effundatur, & vtres pereant; sed inijciunt vinum recens in nouos vtres, & ambo conseruantur.*

Commemoratione Defunctorum.

18 * *Quum autem hæc loqueretur cum eis, veniens princeps quidã, appropinquauit & adorauit eum, inquiens, Filia mea nunc mortua est, sed veni, impone manum tuam super eam & viuet.*

19 * *Surgens itaque Jeschua ac discipuli eius, abierunt post eum.*

20 * *Et ecce mulier quæ profluuio sanguinis laborabat à duodecim annis, venit à tergo illius, tetigitque fimbriam vestimenti eius.*

21 * *Dicebat enim in anima sua [apud se]. Si solùm tetigero vestimentũ eius, sanabor ego.*

יוֹם חֲמִשָּׁא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא דְּחַוָּרֵא

9 וְכַד עָבַר יֵשׁוּעַ מִן תַּמָּן חָזָא גַּבְרָא דְּיָתֵב בֵּית סָכְסָא דַּשְׁמֵהּ מַתַּי וְאָמַר לֵהּ תָּא בָּתְרִי וְקָם אָזַל בָּתְרֵהּ׃ [a] אֲתָא

10 וְכַד סָמִיכִין בְּבַיְתָא אִתּוֹ מָכְסֵא וְחַטָּיֵא [b] אֶסְתַּמְכוּ עִם יֵשׁוּעַ וְעִם תַּלְמִידְוֹהִי׃ 11 וְכַד חָזוֹ פְּרִישֵׁא אָמְרִין [b] סְמִיךְ [c] אִתָּא [d] לְתַלְמִידְוֹהִי לְמָנָא עִם מָכְסָא וְחַטָּיֵא לָעֵם רַבְּכוֹן׃ 12 וְיֵשׁוּעַ דֵּין כַּד שְׁמַע אֲמַר לְהוֹן לָא סְנִיקִין חַלִּימָא [c] עַל אֶסְיָא אֶלָּא [d] אֲזַל [e] אֲזַל [e] עֲלַךְ לְחַיָּיא׃ [f] עִם

13 [d] זְלוּ [e] יְלַפּוּ מָנוּ חֲנָנָא בָּעָא אֲנָא וְלָא דָּבְחָתָא לָא גִּיר אִתֵּית וְאִקְרָא לְזַדִּיקָא אֶלָּא לְחַטָּיֵא׃ [f] עִם

14 הַיְדֵין קְרִבוּ לֵהּ תַּלְמִידְוֹהִי דְּיוֹחָנָן וְאָמְרִין לְמָנָא חֲנַן וּפְרִישֵׁא [g] צַיְמִינָן סַגִּיו וְתַלְמִידָךְ לָא צַיְמִין׃ g עברית חפה

15 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ דַּלְמָא מָשְׁכְחִין בְּנוֹהִי [h] דַּגְנוּנָא לְמָצֵם כְּמָא דְּחַתָּנָא עִמְּהוֹן אִתְיִן דֵּין יוֹמָתָא כַּד [i] נְשְׁחֲקֵל מֶנְהוֹן h שקל

i

Marc.2. b 14 Luc. 5. e 27.

* ET cùm transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi, Sequere me. & surgens, secutus est eum.

9 * καὶ παράγων ὁ ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τελώνιον, ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι· καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

* Et factum est: discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes, discumbebant cum Iesu & discipulis eius.

10 * καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες, συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

* Et videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis & peccatoribus mãducat magister vester?

11 * καὶ ἰδόντες οἱ φαρισαῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;

Mar. 2. c 17.

* At Iesus audiens, ait, Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus.

12 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

Osee. 6. 26 Instr. 12. a 7. 1. Tim. 1. c 15

* Euntes autem discite quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.

13 * πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν· οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Marc. 2. c 18 Luc. 5. f 33.

* Tunc accesserunt ad eum discipuli Ioannis dicentes, Quare nos & Pharisæi ieiunamus frequenter; discipuli autem tui non ieiunant?

14 * τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ ἰωάννου λέγοντες, διατί ἡμεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι;

* Et ait illis Iesus, Nunquid possunt filij sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cùm auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt.

15 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν.

* Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus, tollit enim plenitudinem eius à vestimento, & peior scissura fit.

16 * οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

* Neque mittunt vinum nouum in vtres veteres: alioquin rumpũtur vtres, & vinum effunditur, & vtres pereunt. Sed vinum nouum in vtres nouos mittunt: & ambo conseruantur.

17 * οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινούς, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.

Mar. 5. b 22. Luc. 8. f 41.

* HAEC illo loquente ad eos, ecce princeps vnus accessit, & adorabat eum, dicens, Domine filia mea modò defuncta est; sed veni, impone manum tuam super eam, & viuet.

18 * Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων εἷς ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτὴν, καὶ ζήσεται.

* Et surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius.

19 * καὶ ἐγερθεὶς ὁ ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Leui. 15. d 24. Marc. 5. c 25. Luc. 8. f 43.

* Et ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius. * Dicebat enim intra se, Si tetigero tantùm vestimentũ eius: salua ero.

20 * καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμορροοῦσα δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

21 * ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.

---

[a] בְּלָא [b] נְתַף מָחֲנָא וְהֵידִין נְצוּמוּן׃ 16 לָא אֱנָשׁ רָמֵא אוּרְקַעְתָּא חַרְתָּא עַל נַחֲתָא [k] בְּלִיָא דְלָא [l] חָתוּף [m] מַלְיוּתָהּ מִן הַו נַחֲתָא וְנָחֲוָא [n] בֶּזְעָא יַתִּירָא׃ 17 וְלָא רָמִין חַמְרָא [o] חַרְתָא בְּזֻקָא בְּלִיָתָא דְלָא [p] מָצְטַרְיָן זֻקָא וְחַמְרָא מָתְאַשַּׁד וְזֻקָא אָבְדָן אֲלָא [q] רָמִין חַמְרָא חַרְתָא בְּזֻקָא חַדְתָא וַתְרֵיהוֹן מְתְנַטְרִין׃

[r] בְּרוּכְרָנָא דַעֲנִידָא כ

18 כַּד דֵּין הָלֵין מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן אֵתָא [b] אַרכוֹנָא חַד קָרֵב סְגֵד לֵהּ וַאמַר בַּרְתִי הָשָׁא מִיתַת אֲלָא [c] תָא סִים אִידָךְ עֲלַיהָ [d] וְתֶחֱא׃ 19 וְקָם יְשׁוּעַ וְתַלְמִידוֹהִי וְאַזְלוּ בָּתַרֵהּ׃ 20 וְהָא אִנְתְתָא דְרָדָא הֲוָא דְמָהּ שְׁנִין תְּרֵתַעְסְרָא אֵתַת מִן בָּסְתָרָהּ וְקָרְבַת לְקָרְנָא דְלִבוּשֵׁא׃ 21 אָמְרָא הֲוַת גֵּיר בְּנַפְשָׁהּ אֶפֵּן בְּלְחוֹד דְלָמָאנֵהּ קָרְבָא אֲנָא [e] סְתַאסְיָא אֲנָא׃

[s] אֶפָּא [t] נְתַף [u] מְלָא [v] בְּזַע [w] חֲרַת עבראית חדש [x] עְרָא [y] רְמָא [z] דְּכַר עבראית זכר [a] למן לשון יָן [b] אֶתָא [c] תָא

22 * Jeschua autem conuersus respexit eam, & dixit ei: Bono sis animo, filia mea; fides tua seruauit te: & sanata est isthæc mulier ex illa hora.

23 * Venítque Jeschua in domum principis illius, ac videns tibicines turbásque tumultum edentes,

24 * Ait illis, Recedite vos, puella enim mortua non est, sed dormit. & subsannabant
26 eũ. * Quúmque eiecisset turbas, ingressus, prehendit eam manu eius. & surrexit puella.

26 * Et exijt hæc fama in vniuersam illam terram.

Feria sexta hebdomadæ quintæ Ieiunij.

27 * Quúmque prætergrederetur illinc Jeschua, sese adiunxerunt ei duo cæci, clamantes ac dicentes, Miserere nostri fili Dauid.

28 * Et quum domum venisset, accesserunt ad eum cæci illi: dixit eis Jeschua, Creditis me posse hoc agere? dicunt ei, Etiam Domine no-
29 ster. * Tunc tetigit oculos eorum, & ait, Vti credidistis fiat vobis.

20 * Et statim aperti sunt oculi eorum, & prohibuit eis Jeschua, dicens, Videte, nemo resciscat.

31 * Illi autem egressi, famam eius sparserunt in vniuersam illam terram.

32 * Quúmque exüisset Ieschua, obtulerunt ei mutum in quo erat dæmonium.

33 * Et eiecto dæmonio locutus est mutus: & miratæ sunt turbæ, dicentes, Nunquam apparuit tale quicquam in Israel.

34 * Perischæi verò dicebant, Per principem dæmoniorum eijcit dæmonia.

35 * Et perlustrabat Jeschua vrbes omnes & vicos, & docebat in synagogis eorum, atque prædicabat Euangelium regni, & sanabat omnes languores, omnésque dolores.

Commemoratione Apostolorum Sanctorum.

36 * Quum autem videret Jeschua turbas, misertus est earum, quòd essent fatigatæ ac dispersæ tanquam oues non habentes pasto-
37 rem. * Et ait discipulis suis: Messis multa & operarij pauci.

38 * Petite igitur à domino messis vt emittat operarios in messem suam.

---

22 יֵשׁוּעַ דֵּין אֶתְפְּנִי חֲזָה וַאמַר לָהּ אֶתְּלַבְּבִי בַּרְתִי הֵיכְנוּתְכִי אַחַיְתֵכִי וְאִתְאַסְיַת אַנְחְתָא הַי מִן הַי שָׁעְתָא׃

23 וְאִתָא יֵשׁוּעַ לְבֵיתֵהּ דַּארְכוּנָא וַחֲזָא זְמָרֵא וְכְנְשֵׁא דְּמְשְׁתַּגְשִׁין׃ 24 וְאמַר לְהוֹן פְּרוּקוּ לְכוֹן טְלִיתָא גֵּיר לָא מִיתַת שְׁנָשׁ

אֶלָּא דַּמְכָא הִי וְנָחֲכִין הֲווּ עֲלוֹתִי׃ 25 וְכַד אַפֵּק לְכֻנְשֵׁא עַל אַחֲדָה בְּאִידָהּ וְקָמַת טְלִיתָא׃ 26 וְנְפַק שְׁבָא הָנָא

בְּכָלָּה אַרְעָא הַי׃

27 וְכַד עָבַר יֵשׁוּעַ מִן חַמָּן דַּבְקוּהִי תְּמָיֵא חְרִין דְּקָעִין וַאמְרִין אֶתְרַחֵם עָלַין בְּרֵהּ דְּדָוִיד׃

28 וְכַד אֵתָא לְבֵיתָא קְרִבוּ לֵהּ הָנוּן סְמָיֵא אמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מְהַימְנִין אַנְתוּן דְּמָשְׁכַח אֶנָא הָדָא לְמֶעְבַּד אָמְרִין לֵהּ אִין מָרֵן׃

29 תֵּירִין קְרֵב לְעֵינֵיהוֹן וְאמַר אֵיכָנָא דְּהֵימֵנְתוּן נֶהֱוֵא לְכוֹן׃

22 * At Ieſus conuerſus & videns eam, dixit, Confide filia, fides tua te ſaluam fecit: & ſalua facta eſt mulier ex illa hora.

22 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν αὐτὴν, εἶπε, θάρσει θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

23 * Et cùm veniſſet Ieſus in domum principis, & vidiſſet tibicines & turbam tumultuantem,

23 * καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς, καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον,

dixit ad eos

24 * † Dicebat, Recedite: non eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum.

24 * λέγει αὐτοῖς, ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.

25 * Et cùm eiecta eſſet turba, intrauit, & tenuit manum eius†. Et ſurrexit puella.

25 * ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον.

* & dixit, Puella ſurge.

26 * Et exijt fama hæc in vniuerſam terram illam.

26 * καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

27 * Et tranſeunte inde Ieſu, ſecuti ſunt eum duo cæci clamantes, & dicentes, Miſerere noſtri, fili Dauid.

27 * καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ κράζοντες, καὶ λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ δαβίδ.

28 * Cùm autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci, & dicit eis Ieſus, Creditis quia hoc poſſum facere? Dicunt ei, Vtique Domine.

28 * ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοὶ, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.

29 * Tunc tetigit oculos eorum, dicens, Secundùm fidem veſtram fiat vobis.

29 * τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν.

30 * Et aperti ſunt oculi eorum, & comminatus eſt illis Ieſus, dicens, Videte ne quis ſciat.

30 * καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων, ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω.

31 * Illi autem exeuntes, diffamauerunt eum in tota terra illa.

31 * οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.

32 * Egreſſis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.

Inf. 12. b 22. Luc. 11. b 14. Infr. 12. b 24. Marc. 3. c 22. Luc. 11. b 15.

32 * αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον.

33 * Et eiecto dæmonio, locutus eſt mutus: & miratæ ſunt turbæ, dicētes, Nunquam apparuit ſic in Iſrael.

Marc. 6. a 6. Luc. 13. a 10.

33 * καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι, λέγοντες, οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ ἰσραήλ.

34 * Phariſæi autem dicebant, In principe dæmoniorum eijcit dæmones.

34 * οἱ δὲ φαρισαῖοι ἔλεγον, ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

35 * Et circuibat Ieſus omnes ciuitates, & caſtella, docens in ſynagogis eorum, & prædicans euangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

35 * καὶ περιῆγε ὁ ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας, καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

36 * Videns autem turbas, miſertus eſt eis: quia erant vexati, & iacentes ſicut oues non habentes paſtorem.

Marc. 6. c 34.

36 * ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.

37 * Tunc dicit diſcipulis ſuis, Meſſis quidem multa, operarij autem pauci.

Luc. 10. a 2. Iohan. 4. c 36.

37 * τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.

38 * Rogate ergo Dominum meſſis vt mittat operarios in meſſem ſuam.

38 * δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

---

[d]פְּתַח [e]יַרְעִיטָא ׀ ל֣וֹ [d]וּמְחָדָא [d]אֶתְפְּתַחִי עֵינַיְהוֹן וְכָאָא בְּהוֹן יֵשׁוּעַ וְאָמַר חֲזוֹ לָמָא אֱנָשׁ [e]נְדַע׃ ׀ ל֣וֹ הֵנוּן דֵּין נְפַקוּ [f]אַטְבוּהִי בְּכָלָּה אַרְעָא הָהִי׃
[g]דְּמַר ׀ ל֣וֹ וְכַד נְפַק יֵשׁוּעַ קַרְבוּ לֵהּ חַרְשָׁא דְּאִית עֲלוֹהִי דַּיְוָא׃ ׀ ל֣וֹ וּמִן דְּנְפַק דַּיְוָא כַּלֵּל הַו חַרְשָׁא ׀ ל֣וֹ [g]וְאִתְדַּמְּרוּ כֻּנְשָׁא וַאֲמְרִין
[h]נְפַק ׀ ל֣וֹ וְלָא מֶתְּחֲזִי אֶתְחֲזִי הָכְנָא בְּיִסְרָיֵל׃ ׀ ל֣וֹ פְּרִישָׁא דֵּין אָמְרִין הָוֵי בְּרִישָׁא דְּרַיְוָא [h]מַפֵּק דַּיְוָא׃ ׀ ל֣וֹ וּמְתְּכְרֵךְ הָוָא יֵשׁוּעַ
[i]אַלַּף [k]כְּרַז בַּמְדִינָתָא כָּלְהֵין וְקַרְוֵיָא [i]וּמַלֵּף הָוָא בַּכְנוּשְׁתְּהוֹן וּמַכְרֵז סַבְרָתָא דְּמַלְכוּתָא וּמַאסֵא כָּל [k]כּוּרְהָנִין וְכָל כְּאבִין׃

[l]בְּרִיכְרָנָא דְּשַׁלִּיחֵא קַדִּישָׁא כב

[a]וְכַד ׀ ל֣וֹ כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ לְכֻנְשָׁא אֶתְרַחֵם [b]עֲלֵיהוֹן [b]דְּלֵאִין הָוֵי [c]וְשָׁרִין אַיְךְ עָרְבָא דְּלֵית לְהוֹן [d]רָעְיָא׃ ׀ ל֣וֹ וַאֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי
[b]לְאָא [c]שְׁרָא
[d]רָעָא [c]נְפַק חֲצָדָא סַגִּי וּפָעֲלָא זְעִירִין׃ ׀ ל֣וֹ בְּעוֹ הָכִיל מִן מָרֵא חֲצָדָא [c]דְּנַפֵּק פָּעֲלָא לַחֲצָדָה׃

CAP. X.

1 ET vocauit duodecim discipulos suos, ac dedit eis potestatem contra Spiritus inquinatos vt eijcerēt eos, sanarentque quemlibet dolorem & infirmitatem.

2 * Ipsorum autem duodecim Apostolorum, nomina sunt hæc: Primus eorum Schemeoun qui vocatur Kipho, & Andreas frater eius: & Jaakoub filius Zabdai, & Jouchanon frater eius.

3 * Nec nō Philippus, & Bar-Thoulmai, & Thoumo, & Mathai publicanus: & Jaakoub filius Chalphai, & Labbi cognominatus Thaddi.

4 * Et Schemeoun Zelotes, & Jihudo Scarioutо is qui prodidit eum.

5 * Hos duodecim misit Jeschua, ac præcepit eis, dicens: In viam prophanorum, [Gentium] ne proficiscamini, nec in vrbes Samaritanorum ingrediamini:

6 * Ite potius ad oues quæ perierunt ex domo Jsroiel.

7 * Quúmque proficiscimini, prædicate ac dicite: Appropinquauit regnum cælorum.

8 * Infirmos sanate, & leprosos mundate, mortuos suscitate, dæmoniaque eijcite: gratis accepistis, gratis date.

9 * Ne comparaueritis aurum, nec argentum, neque æs in marsupijs vestris.

10 * Neque peram ad iter, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim est operarius cibo suo.

11 * In quamcunque verò vrbem aut ciuitatem introieritis, petite quisnam in ea dignus sit, & illic estote vsquedum exeatis.

12 * Et quum ingrediemini domum, postulate pacem domus.

13 * Quòd si domus illa digna fuerit, pax vestra ad eam perueniet: sinautem indigna fuerit, pax vestra super vos reuertetur.

14 * Quisquis autem non receperit vos, neque audierit sermones vestros, quum exieritis ex domo, aut ex ciuitate illa, excutite puluerem ex pedibus vestris.

15 * Equidem ego dico vobis, terram Sedoum & Omouro futuram trāquilliorem in die iudicij, vrbe illa.

מפלאון י

1 וְקָרָא לַתְּרֵעסַר תַּלְמִידוֹהִי וְיָהֵב לְהוֹן שׁוּלְטָנָא עַל רוּחֵא טַנְפָתָא דְּנַפְקוּן וְלַמַאסָיוּ כָּל כְּאֵב וּכוּרְהָן ׃ [f] אֶסָא

2 וְשׁוּמְעוֹן קָנָנָיָא וְיהוּדָא סְכַרְיוֹטָא הוּ דְאַשְׁלְמֵהּ ׃ 5 לְהָלֵין תְּרֵעסַר שַׁדַּר יֵשׁוּעַ וּפַקֵּד אֵנוּן וְאמַר בְּאוּרְחָא

דְחַנְפֵּא לָא תֵּאזְלוּן וְלַמְרִינָתָא דְשָׁמְרָיֵא לָא [h] תֵּעָלוּן ׃ 6 [i] זְלוּ לְכוּן דֵּין יַתִּירָאִית לְוָת עָרְבֵא דְאַבַּדוּ מִן בֵּית יִסְרָיֵל ׃ [h] עַל [i] אֵזַל

7 וְכַד אָזְלִין אַנְחוּן אַכְרְזוּ וְאמַרוּ דְקָרְבַת מַלְכוּתָא דַשְׁמַיָא ׃

CAP. X.

ι.

Marc. 3. b 13. & 6. a 7. Luc. 6. c 13. & 9 a 1. & 10 a 1.

ET conuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, vt eijcerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.

1 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

* Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc: Primus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Iacobus Zebedæi, & Iohannes frater eius,

2 * τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα· πρῶτος, σίμων ὁ λεγόμενος πέτρος, καὶ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· ἰάκωβος ὁ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

* Philippus & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, & Iacobus Alphei, & Lebbæus qui cognominatus est Thaddæus;

3 * φίλιππος καὶ βαρθολομαῖος· θωμᾶς καὶ ματθαῖος ὁ τελώνης· ἰάκωβος ὁ τοῦ ἁλφαίου, καὶ λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς θαδδαῖος.

* Simon Cananæus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum.

4 * σίμων ὁ καναναίτης, καὶ ἰούδας ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.

* Hos duodecim misit Iesus: præcipiens eis, † dicens: In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis:

5 * τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ ἰησοῦς, παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων, εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε·

Acto. 13. § 46.

* Sed potiùs ite ad oues quæ perierunt domus Israel.

6 * πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ.

* Euntes autem prædicate, dicentes, Quia appropinquauit regnum cælorũ.

7 * πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε, λέγοντες, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

* Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eijcite. gratis accepistis, gratis date.

8 * ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε. δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

* Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris:

Marc. 6. b 8. Luc. 9. a 3. & 10. a 4. 1. Tim. 5 c 18.

9 * μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν.

Marc. 6. b 10. Luc. 9. a 4. & 10. a 5.

* Non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgã. dignus est enim operarius cibo suo.

10 * μὴ πήραν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδους· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν.

* In quamcunque autem ciuitatem aut castellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit, & ibi manete donec exeatis.

11 * εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι· κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε.

* Intrantes autem in domum, salutate eam, dicentes, Pax huic domui.

12 * εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν. λέγοντες, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.

* Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam. si autem non fuerit digna: pax vestra ad vos reuertetur.

13 * καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.

Mar. 6. b 11. Lu. 9. a 5 Acto. 13. § 51. & 18. a 6.

* Et quicunque nõ receperit vos, neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo vel ciuitate illa, excutite puluerem de pedibus vestris.

14 * καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν.

Luc. 10. a 3.

* Amen dico vobis, Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati.

15 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ σοδόμων καὶ γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

---

* נְפַק יְהַב 8 כְּרִיזָא אַסָּו וְגַרְבָּא דַּכּוֹ מִיחָא אַקִימוּ וְרַוָּוא k אַפְקוּ מַגָּן נְסַבְתּוּן מַגָּן l הַבוּ׃ 9 לָא תֶקְנוּן דַּהֲבָא וְלָא סְאסָא וְלָא
נְחָשָׁא בְּכִיסַיכוּן׃ 10 וְלָא חַרְמָלָא לְאוּרְחָא וְלָא חַרְתִּינִין כּוּתִינִין וְלָא מְסָנָא וְלָא שַׁבְטָא שָׁוֵא הוּ גַיר פָּעֲלָא סַיְבָרְתֵּה ז
11 לַאוֵדָא דֵּין מְרִינְתָא אוֹ קִרְיְתָא דְּעָאלִין אַנְתּוּן לָהּ שְׁאַלוּ מַנוּ שָׁוֵא בָּהּ וְהַתָּן הָוֵי עַרְמָא דְּנָפְקִין אַנְתּוּן׃
* אִתְא 12 וּמָא דְּעָאלִין אַנְתּוּן לְבַיְתָא שְׁאַלוּ שְׁלָמֵהּ דְּבַיְתָא׃ 13 וְאִן הוּ דְשָׁוֵא בַּיְתָא שְׁלָמְכוּן m נְאתֵא עֲלוֹהִי אִן לָא שָׁוֵא
שְׁלָמְכוּן עֲלַיכוּן נָפְנֵא׃ 14 מַן דְּלָא דֵּין מְקַבֵּל לְכוּן וְלָא שְׁמַע מֶלַיכוּן כַּד נָפְקִין אַנְתּוּן מֶן בַּיְתָא אוֹ מִן קִרְיְתָא הַהִי
* נְפַק נוּחַ 15 פֵּצוּ חֵלָא מַן רַגְלַיכוּן׃ 15 וְאַמִין אֲמַר אֲנָא לְכוּן דְּלַארְעָא סַדוֹם וַעֲמוֹרָא נָיְחָא o בְּיוֹמָא דְּדִינָא אוֹ לַמְרִינְתָא הַהִי

Commemoratione Martyrum Sanctorum.

16 * *En ego mitto vos tanquam oues inter lupos: estote igitur prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.*

17 * *Cauete autem ab hominibus. tradent enim vos in domum iudiciorum* [prætoria,] *et in synagogis suis flagellabunt vos.*

18 * *Et coram præsidibus ac regibus, sistent vos propter me, in testimonium tum ipsorum, tum gentium.*

19 * *Quum autem tradiderint vos, ne solliciti fueritis quomodo quídue loquamini: dabitur enim vobis in illa ipsa hora quid loquamini.*

20 * *Non estis enim qui loquimini, sed Spiritus patris vestri loquitur in vobis.*

21 * *Tradet autem frater fratrem proprium ad mortem, & pater filium suum: & insurgent liberi in parentes suos, eosque ad mortem adigent.*

22 * *Et eritis exosi cuilibet homini propter nomen meum: ille verò qui perseuerauerit vsque ad finem, ipse seruabitur.*

23 * *Quum autem persequentur vos in hac vrbe, fugite vos in aliam. Amin enim dico vobis, Nequaquam absolueritis ipsas vniuersas ciuitates domus Israel, vsquedum venerit filius hominis.*

24 * *Non est discipulus præstantior magistro suo, neque seruus domino suo.*

25 * *Sufficit discipulo vt sit sicut magister ipsius, & seruo sicut dominus suus. Si semel dominum domus vocauerunt Beelzeboub, quanto magis filios domus ipsius?*

26 * *Ne igitur expauescatis ab eis. nihil est enim opertum quod non reueletur, nihilque absconditum quod non cognoscatur.*

27 * *Id quod dico vobis in tenebris, dicite in luce: & quod in aures vestras auditis, prædicate super tecta.*

28 * *Nec expauescatis ab ijs qui corpus interimunt, animam autem non possunt interimere: sed timete potius ab eo, qui potest animam & corpus perdere in gehennam.*

---

16 הָא אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְכוֹן אַיְךְ אָמְרָא בֵּינֵי דְּאֵבֵא הֲווּ הָכִיל חַכִּימֵא אַיְךְ חֲוָתָא וְתַמִּימֵא אַיְךְ יוֹנָא ׃

17 [a]אֶזְדַּהַרוּ דֵּין מִן בְּנַיְנָשָׁא מַשְׁלְמִין לְכוֹן גֵּיר לְבֵית דִּינֵא וּבְכְנוּשָׁתְהוֹן נְנַגְּדוּנָכוֹן ׃ [a]זמר

18 וְקֳדָם הִגְמוֹנֵא וּמַלְכֵא מְקָרְבִין לְכוֹן מֶטְלְתִי לְסָהֲדוּתָא דִּילְהוֹן וְדַעַמְמֵא ׃

19 אֱמַתַּי דֵּין דְּנַשְׁלְמוּנָכוֹן לָא [b]תְּאצְפוּן אֵיכַנָא אוֹ מָנָא חֶמַלִּין מֶהְיְהֵב לְכוֹן גֵּיר בְּהַי שָׁעְתָא מָא דַּחֲמַלְלוּן ׃ [b]יצף

20 לָא חֲנָא גֵּיר אַנְחוּן מְמַלְלִין אֶלָּא רוּחָא דַּאבוּכוֹן מְמַלְלָא בְּכוֹן ׃

21 נַשְׁלֵם דֵּין אָחָא לַאחוּהִי לְמוֹתָא וְאַבָּא לַבְּרֵה [c]וְנְקוּמוּן בְּנָיָא עַל אֲבָהַיהוּן [d]וַנְמִיתוּן אִנּוּן ׃ [c]קם [d]מית

Luc. 10. a. 3. * Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.

* Cauete autem ab hominibus. Tradent enim vos in concilijs, & in synagogis suis flagellabunt vos.

* Et ad præsides & ad reges ducemini propter me, in testimonium illis & gentibus.

Marc. 13. b 11. Luc. 12. b 11. * Cùm autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. C

* Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.

Luc. 21. d 16. * Tradet autẽ frater fratrem in mortem, & pater filium: & insurgent filij in parentes, & morte eos afficient.

homi nibus * Et eritis odio omnibus † propter nomen meum. qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.

*Cùm autem persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, Non consummabitis ciuitates Israel, donec veniat filius hominis.

Luc. 6. 40. Ioh. 13. b 12. & 15. c 20. * Nõ est discipulus super magistrum nec seruus super dominum suum.

* Sufficit discipulo vt sit sicut magister eius: & seruo, sicut dominus eius. Si patremfamiliàs Beel-zebub vocauerunt: quantò magis domesticos eius?

Mar. 4. c 22. Luc. 8. c 17. & 12. a 2. * Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est opertum, quod non reueletur: & occultum, quod non sciatur.

* Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta.

* Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.

16 * ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

17 * προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς.

18 * καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἔθνεσιν.

19 * ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε.

20 * οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.

21 * παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

22 * καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

23 * ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

24 * οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.

25 * ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην, Βεελζεβοὺλ ἐπεκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ;

26 * μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται.

27 * ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.

28 * καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.

---

22 וְתֶהֱווֹן סְנִיאִין מִן כָּלְנָשׁ מָטוֹל שְׁמִי אֵינָא דֵּין דְּנָסַיְבַר עַדְמָא לְחַרְתָּא הוּ נְחָא׃ 23 מָא דְּרָדְפִין לְכוֹן בַּמְדִינְתָּא
הָדָא עָרוֹקוּ לְכוֹן לָאחֳרָתָא אֲמִין גֵּיר אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא תְּשַׁלְמוֹן אֵנִין כְּרַכֵּי מְדִינָתָא דְּבִית יִסְרָיֵל עַדְמָא דְּנֵאתֵא בְּרֵהּ
דֶּאנָשָׁא׃ 24 לֵית תַּלְמִידָא דְּיַתִּיר מִן רַבֵּהּ וְלָא עַבְדָא מִן מָרֵהּ׃ 25 סָפֵק לֵהּ לְתַלְמִידָא דְּנֶהֱוֵא אֵיךְ רַבֵּהּ וְלַעַבְדָא אַיךְ מָרֵהּ
אִן לְמָרֵהּ דְּבַיְתָא קְרוּ בְּעֵלְזְבוּב חַד כְּמָא לִבְנֵי בַיְתֵהּ׃ 26 לָא הָכֵיל חֶדְחֵלִין מִנְּהוֹן לֵית גֵּיר מִדֵּם דִּכְסֵא וְלָא נֶחְגְּלָא
וְדַמְטַשֵׁי דְּלָא נֶתְיְדַע׃ 27 מִדֵּם דַּאמַר אֲנָא לְכוֹן בְּחֶשׁוכָא אוּמְרוּהִי אַנְתוּן בְּנַהֲירָא וּמִדֵּם דְּבְאדְנֵיכוֹן שָׁמְעִין אַנְתוּן
אֶכְרְזוּ עַל אִגְּרָא׃ 28 וְלָא תֶּדְחֵלוּן מִן אִילֵּין דְּקָטְלִין פִּגְרָא נַפְשָׁא דֵּין לָא מָשְׁכְּחִין לְמֶקְטַל דְּחַלוּ דֵּין יְהִירָאִית מִן מַן
דְּמָשְׁכַח דְּלָנַפְשָׁא וְלִפְגְרָא נוּבַד בְּגַהַנָּא׃

29 * Nónne duo passerculi assario veneunt, & vnus ex eis sine patre vestro non cadit
30 super terram? * Quinetiã pili capitis vestri
31 omnes numerati sunt. * Ne igitur timueritis: multis passerculis præstantiores estis.
32 * Quisquis ergo confitebitur me coram hominibus, ego quoque confitebor eum coram patre meo qui in cælis est.
33 * Qui verò abnegauerit me coram hominibus, ego quoque abnegabo eum coram patre meo qui est in cælis.

Lectio defunctorum.

34 * Ne existimetis me venisse vt mittam pacem in terram; non veni vt mittam pacem sed gladium.
35 * Veni enim vt faciam dissidere virum aduersus patrem suum, filiámque aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum
36 suã. * Et inimicos habebit vir filios domus ipsius [domesticos suos.]
37 * Qui amat patrẽ aut matrem plusquam me, non est me dignus: quíque amat filium aut filiam plus quàm me, non est me dignus.
38 * Et quicunque non baiulat crucem suam & venit post me, non est me dignus.
39 * Qui inuenerit animam suam, perdet eam, & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam.
40 * Qui recipit vos, me recipit: & qui recipit me, eum qui me misit, recipit.
41 * Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipit: quíque recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipit.
42 * Et quicunque propinauerit vni ex his paruulis calicem frigidæ tantùm in nomine discipuli: Amin ego dico vobis non perdiderit mercedem suam.

Ad oblationem amputationis capitis Iouchanon.

CAP. XI.

1 ET factum est quum finem fecisset Jeschua præcipiendi duodecim discipulis suis, discessit illinc vt doceret & prædicaret in vr-
2 bibus eorum. * Jouchanon autem in domo vinctorũ [carcere] cùm audisset opera Meschicho, misit per discipulos suos & dixit ei.

---

29 לָא חַרְתֵין צִפֳּרִין מְזַדְּבְנָן בַּאסָר וַחֲדָא מִנְּהֵין [k]בְּלַעַד מִן אֲבוּכוֹן לָא נָפְלָא עַל אַרְעָא ׃ 30 וְאִילֵכוֹן דֵּין אַף מְנָא
k עברַאית מבלא או מבלי
29 זְכֵן
30 מְנָא [m] יְהָא
31 [l] מְנָא
32 [n] קָרָא
כר [o] קְרִינָא בְּעָנִיהָא
31 דְּיִרְשְׁכוֹן כְּלְהֵין [l] מַנְיָן אִנִּין ׃ 31 לָא הָכִיל חַרְחֲלוֹן מִן צִפַּרָא סַגִּיאָתָא מִיחְרִין אַנְחוֹן ׃ 32 כְּלְנָשׁ הָכִיל דְּנַוְרָא בִּי
קָדָם בְּנַיְנָשָׁא [m] אַוְרָא בֵּהּ אַף אֲנָא קָדָם אָבִי דְּבִשְׁמַיָּא ׃ 33 מַן דֵּין דְּנָכְפּוֹר בִּי קָדָם בְּנַיְנָשָׁא אָכְפּוֹר בֵּהּ אַף אֲנָא
קָדָם אֲבִי דְּבִשְׁמַיָּא ׃
34 לָא חְסַבְּרוֹן דַּאתֵית דְּאַרְמָא שַׁיְנָא בְּאַרְעָא לָא אֲתֵית דְּאַרְמָא שַׁיְנָא אֶלָּא חַרְבָּא ׃ 35 אֲתֵית גֵּיר דְּאַפְלוּגָ גַּבְרָא עַל
אֲבוּהִי וּבְרְתָא עַל אִמָּהּ וְכַלְתָּא עַל חֲמָתָהּ ׃ 36 וּבְעֻלְדָּבָוהִי דְּגַבְרָא בְּנֵי בַיְתֵהּ ׃ 37 מַן דְּרָחֵם אֲבָא אוֹ אִמָּא
יַתִּיר מִנִּי לָא שָׁוֵא לִי וּמַן דְּרָחֵם בְּרָא אוֹ בַרְתָא יַתִּיר מִנִּי לָא שָׁוֵא לִי ׃

29 * Nónne duo paſſeres aſſe væneunt: & vnus ex illis non cadet ſuper terram D ſine patre veſtro?

30 * Veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt.

31 * Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.

32 * Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui in cælis eſt.

Mar. 8. d 38. Luc. 9. c 26. & 12 b 8. 2. Tim. b 12.

33 * Qui autem negauerit me coram hominibus: negabo & ego eum coram patre meo qui in cælis eſt.

34 * NOLITE arbitrari quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, ſed gladium.

Luc. 12. f 51.

35 * Veni enim ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ſuam.

Mich. 7. b 6.

36 * Et inimici hominis, domeſtici eius.

37 * Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus. & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.

Luc. 14. f 26.

38 * Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.

Marc. 8. d 34. Infr. 16. d 24. Luc. 9. c 24. & 14. f 26. & 17. g 33. Ioh. 12. d 25.

39 * Qui inuenit animam ſuam, perdet illam: & qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam.

Luc. 10. c 16. Ioh. 13. c 20.

40 * Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit.

41 * Qui recipit prophetam in nomine prophetæ; mercedem prophetæ accipiet. & qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet.

42 * Et quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine diſcipuli: Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.

Marc. 9. f 41

CAP. XI.

ET factum eſt: cùm conſummaſſet Ieſus præcipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſijt inde, vt doceret & prædicaret in ciuitatibus eorum.

A

1

2 * Iohannes autẽ cùm audiſſet in vinculis opera Chriſti: mittens duos de diſcipulis ſuis;

Luc. 7. c 18.

29 * ὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν;

30 * ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί.

31 * μὴ οὖν φοβηθῆτε; πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

32 * πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ, ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

33 * ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

34 * μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν. οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν.

35 * ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς.

36 * καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.

37 * ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

38 * καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

39 * ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

40 * ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.

41 * ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται· καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται.

42 * καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

ια'.

1 * Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατασσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

2 * ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

---

38 וְכָל דְּלָא שָׁקֵל זְקִיפֵהּ וְאָתֵא בָּתְרַי לָא שָׁוֵא לִי׃ 39 מַן דְּאַשְׁכַּח נַפְשֵׁא [b]נַבְּדִיהָ וּמַן דְּנָבַד נַפְשֵׁהּ מֶטַלְתִּי נָשְׁכְּחִיהָ׃

40 מַן דְּמְקַבֵּל לְכוֹן לִי מְקַבֵּל וּמַן דִּלִי מְקַבֵּל לְמַן דְּשַׁלְחַנִי מְקַבֵּל׃ 41 מַן דְּמְקַבֵּל נְבִיָא בְּשֵׁם נְבִיָא אַגְרָא

[c] שְׁקָא דְּנְבִיָא נָסֵב וּמַן דְּמְקַבֵּל זַדִּיקָא בְּשֵׁם זַדִּיקָא אַגְרָא זַדִּיקָא נָסֵב׃ 42 וְכָל [c]דְּמַשְׁקֵא לְחַד מִן הָלֵין זְעוּרָא כָּסָא דְּקָרִירָא

בְּלְחוֹד בְּשֻׁמָא דְּתַלְמִידָא אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא נָבַד אַגְרֵהּ׃

דְּקוֹרְבָא דְּפָקְרִישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן כה קפלאון יא

1 וַהֲוָא דְכַר שַׁלֵּם יֵשׁוּעַ לְמִפְקַד תְּרֵעסַר [a]תַּלְמִידוֹהִי שַׁבִּי מִן תַּמָּן [b]לְמַלָּפוּ [c]וּלְמַכְרָזָה בְּמָרְיָנָתְהוֹן׃

2 ויוֹחָנָן דִּין כַּד שְׁמַע בֵּית אֲסִירָא עָבְרוֹהִי דַּמְשִׁיחָא שַׁדַּר בִּיד תַּלְמִידוֹהִי וְאָמַר לֵהּ׃

[a] לְמַר [b] אַלַף [c] כְּרַז

3 * Túne is es qui ventúrus erat, an álios expectámus?

4 * Respondit Jeschua, & ait illis: Ite renunciate ipsi Jouchanon ea quæ auditis & videtis.

5 * Cæci vident, & claudi ambulant, leprosíque mundantur, & surdi audiunt, et mortui resúrgunt, & pauperibus euangelizatur.

6 * Ac demùm felix ille qui non impegerit in me.

7 * Quum autem abissent, cœpit Jeschua verba facere ad turbas super Jouchanon: Quid existis in desertum visuri? arúdinem à vento agitatam?

8 * Sin minus, quid visuri existis? virum vestimentis mollibus indutum? ecce ij qui mollibus vestiúntur, in aulis regum degunt.

9 * Sin minus, quid visuri existis? prophetam? Certè dico vobis, & propheta præstantiorem.

10 * Ipse enim est de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui parabit viam coram te.

11 * Verè ego dico vobis, Non surrexit inter natos mulierum maior Jouchanon Baptista, minimus autem in regno cælorum maior est eo.

12 * A diebus porrò Iouchanon Baptistæ, nunc vsque, regnum cælorum cum violentia accipitur, & violenti rapiunt illud.

13 * Nam cuncti prophetæ Léxque vsque ad Jouchanon vaticinati sunt:

14 * Et si vultis, recipite: quia is est Flijo qui venturus erat.

15 * Qui habet aures ad audiendum, audiat.

Secunda Feria Septimanæ tertiæ Ieiunij.

16 * Sed cuinam assimilabo generationem hanc? similis est pueris qui sedent in platea, & clamant ad socios suos.

17 * Et inquiunt, Cecinimus vobis, nec saltauistis; & lamentati sumus vobis, nec planxistis.

18 * Venit enim Jouchanŏ nec edens nec bibens, & aiunt, Dæmonium habet.

19 * Venit filius hominis edens & bibens, & aiunt, Ecce homo edax & bibax vini, amicúsque publicanorum ac flagitiosorum: et iustificata est sapientia à seruis suis.

---

3 אַנְתְּ הוּ דְּאָתָא אוֹ לָאָחֳרִין הוּ[d] מְסַכִּינַן׃ 4 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאמַר לְהוֹן זְלוּ[f] אֶשְׁתַּעוּ לְיוּחַנָּן אִילֵּין דְּשָׁמְעִין אַנְחוּן וְחָזַיִן 5 [g]סַמְיָא חָזַין וַחֲגִירָא מְהַלְכִין וְגַרְבָּא[h] מְתְדַּכְּיִן וְחַרְשָׁא שָׁמְעִין וּמֵיתָא קָימִין וּמֶשְׁכִּינֵא[i] מְסְתַּבְּרִין׃ 6 וְטוּבָיוּהִי לַאינָא דְּלָא נֶתְכַּשֶּׁל בִּי׃ 7 כַּד דֵּין אִזְלוּ שַׁרִי יֵשׁוּעַ לְמֵאמַר לְכֶנְשָׁא עַל יוּחַנָּן מָנָא נְפַקְתּוּן לְחוּרְבָא לְמֶחֱזֵא קַנְיָא דְּמֵן רוּחָא[k] מְתְחַזְיָא׃ 8 וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחֱזֵא גַּבְרָא[l] דְּנְחֵתָא רְכִיבָא לְבִישׁ חָא אִילֵּין דְּרָכְיָא לְבַיְשִׁין בֵּית מַלְכֵא אֱנוּן׃ 9 וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחֱזֵא נְבִיָא אִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן וְיַתִּיר מֵן נְבִיָא׃ 10 חַו גֵּיר דַּעֲלוֹהִי כְּתִיב דְּחָא אֲנָא מְשַׁדַּר מַלְאכִי קֻדָּם פַּרְצוּפָךְ[m] דְּנַתְקֵן אוֹרְחָא קֳדָמָיךְ׃ 11 אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא קָם[n] בְּיַלְדֵי נְשֵׁא דְּרַב מֵן יוּחַנָּן[o] מַעֲמְרָנָא וְעוּרָא דֵּין בְּמַלְכוּת שְׁמַיָּא רַב הוּ מָנֵּה׃

[d] סְכָא [e]אֲזַל [f]שָׁעֵי [g]סְמָא [h]דְּכָא עבראית זכו [i]סְבַר [k]זוּעַ [l]נְחַת [m]תְּקַן [n]יַלַּד [o]עָמַד עבראית סבל

* Ait illi, Tu es qui venturus es; an alium expectamus?

* Et respondens Iesus, ait illis, Euntes renuntiate Iohanni quæ auditis & viditis:

Esa. 35. a 5. & 61. a 1. * Cæci vident, claudi ambulant, lepro si mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur.

* Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me.

Luc. 7. d 24. * Illis autem abeuntibus cœpit Iesus dicere ad turbas de Iohanne, Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?

* Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.

* Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis, & plus quàm prophetam.

Mala. 3. a 1. Marc. 1. a 2. Luc. 7. d 27. * Hic est enim de quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

* Amen dico vobis, Non surrexit inter natos mulierum maior Iohanne Baptista: qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo.

Lu. 17. d 16. * A diebus autem Iohannis Baptistæ vsque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

* Omnes enim Prophetæ & Lex, vsq; ad Iohannem prophetauerunt:

Mala. 4. b 5. * Et si vultis recipere, ipse est Elias qui venturus est.

Qui habet aures audiendi, audiat.

Lu. 7. e 31. * CVI autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro: qui clamantes coæqualibus;

* Dicunt, Cecinimus vobis, & non saltastis: lamẽtauimus, & nõ planxistis.

* Venit enim Iohannes, neque manducans neque bibens: & dicunt, Dæmonium habet. * Venit filius hominis manducans & bibens: & dicunt, Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia à filijs suis.

3 * εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

4 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε.

5 * τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

6 * καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

7 * τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ ἰωάννου, τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

8 * ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν.

9 * ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; προφήτην; ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

10 * οὗτός γάρ ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

11 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν, μείζων ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστιν.

12 * ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν.

13 * πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος, ἕως ἰωάννου προεφήτευσαν.

14 * καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.

15 * ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

16 * Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν.

17 * καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.

18 * ἦλθε γὰρ ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει.

19 * ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν· καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς.

---

12 מִן יוֹמֵי יוֹחָנָן דִּין מַעְמְרָנָא וְעַרְמָא לְהָשָׁא מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא בַּקְטִירָא מְתַדְּבְּרָא וְקַטִּירַיָּא מְחַטְּפִין לַהּ׃

13 כְּלֹהוֹן גִּיר נְבִיֵּא וְאוֹרָיְתָא עַרְמָא לְיוֹחָנָן אָתְנַבְּיוּ׃ 14 וְאִן צָבִין אַנְתּוּן קַבָּלוּ דְּהַוִּיו אִלְיָא דַּעֲתִיד לְמֵאתָא׃

15 מַן דְּאִית לֵהּ אֻדְנָא דְּנָשְׁמַע נְשְׁמַע׃

16 לְמַן דִּין אֲדַמְיֵהּ לְשַׁרְבְּתָא הָדָא דָּמְיָא לְטָלְיָא דְּיָתְבִין בְּשׁוּקָא וְקָעַיִן לְחַבְרֵיהוֹן׃ 17 וְאָמְרִין זְמַרִן לְכוֹן וְלָא רַקְּדְתּוּן וְאַלִּין לְכוֹן וְלָא אֲרַקְּדְתּוּן׃ 18 אֶתָא גִּיד יוֹחָנָן דְּלָא אָכֵל וְלָא שָׁתֵא וְאָמְרִין דַּיְוָא אִית לֵהּ׃

19 אֶתָא בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא אָכֵל וְשָׁתֵא וְאָמְרִין הָא גַּבְרָא אֲכוֹלָא וְשָׁתֵא חַמְרָא וְרָחֲמָא דְּמָכְסָא וְחַטָּיֵא וְאִזְדַּקְּטוּ חָכְמְתָא מִן עֲבָדֶיהָ׃

---

a דְּבַר
b דְּמָא קְעָא
c רְקַד פירושו ספד
d פירושו זולל
e זְדַק אבראית צדק

20 * Tunc cœpit Jeſchua exprobrare vrbibus illis in quibus editæ fuerant virtutes ipſius quàm plurimæ, neque pœnitẽtiam egerant. 21 * Et dicebat, Væ tibi Courazin, væ tibi Bethzaiodo, quoniam ſi in Tzour aut in Tzaidon editæ fuiſſent virtutes illæ, quæ in vobis editæ fuerunt, iam olim in cilicijs & cinere pœnitentiam egiſſent.

22 * Verùm ego dico vobis, Tzour & Tzaidon tranquilliores futuras in die iudicij, quàm vos.

23 * Tuque Capharnachum, quæ ad cælos vſque es euecta, vſque ad inferos deprimêris: quoniam ſi in Sedom editæ fuiſſent virtutes illæ, quæ in te editæ ſunt, ſtetiſſet vſque ad hodiernum diem.

24 * Verùm ego dico tibi, terram Sedom tranquilliorem futuram in die iudicij, quàm tu.

Ad veſperam Dominica ſecunda poſt Epiphaniam.

25 * In illo tẽpore reſpondit Jeſchua, & ait: Confiteor tibi pater mi, dominator cæli & terræ quòd abſconderis hæc à ſapientibus & prudentibus, eaque reuelaueris pueruliſ.

26 * Etiam pater mi, quoniam taliſ fuit voluntas coram te.

27 * Omnia tradita ſunt mihi à patre meo, & nemo nouit filium niſi pater, nemo quoque patrem nouit, niſi filius, & cui voluerit filius reuelare.

28 * Venite ad me ô vos omnes qui defeſſi eſtis, & baiulantes onera, & ego præbebo vobis requiem.

29 * Baiulate iugum meum ſuper vos, & diſcite à me quòd mitis ſim, & humilis in corde meo, & inuenietis requiem animabus veſtris. 30 * Jugum enim meũ ſuaue eſt, & onus meum leue eſt.

CAP. XII.

1 IN illo tẽpore iter faciebat Jeſchua in Sabbatho per ſata, & diſcipuli eius eſuriebant, cœperúntque vellere ſpicas & edere.

2 * Periſchæi verò cùm aſpexiſſent eos, dicunt ei: Ecce diſcipuli tui id faciunt quod illicitum eſt factu in ſabbatho.

3 * Ipſe verò dixit eis, Legiſtísne quid fecit Dauid quum eſurijt, & ij qui cum eo erant?

---

20 הֵידֵין שָׁרִי יֵשׁוּעַ לְמִסַּדּוּ מְדִינָתָא אִילֵּין דַּהֲווֹ בְּהֵין חַיָלוֹהִי סַגִּיאָא וְלָא [c] חָבוּ ׃ 21 וַאֲמַר הֲוָא וַי לָכִי כָּורַזִין
וַי לָכִי בֵּית צַיְדָא דְּאִלּוּ בְּצוּר וַבְצַידָן הֲווֹ חַיְלָא אִילֵּין דַּהֲווֹ בְּכֶן כְּבַר דֵּין בְּסַקָּא [f] וּבְקִטְמָא חָבוּ ׃ 22 בְּרַם אֲמַר אֲנָא
לָכֵין דִּלְצוּר וְלִצַידָן נֶהֱוֵא נִיחַ בְּיוֹמָא דְּדִינָא אוּ לְכֵין ׃ 23 וְאַנְתִּי כְּפַרְנַחוּם הֲי דְּעַדְמָא לַשְׁמַיָּא [g] אֶתְתְּרִימְתִּי עַדְמָא
לַשְׁיוֹל [h] תֶּתַּחְתֵּין דְּאִלּוּ בַּסְדוֹם הֲווֹ חַיְלָא אִילֵּין דַּהֲווֹ בֵּכִי [i] קַיְמָא הֲוַת עַדְמָא לְיוֹמָנָא ׃
24 בְּרַם אֲמַר אֲנָא לָכִי דְּלַארְעָא דַּסְדוֹם נֶהֱוֵא [k] נִיחַ בְּיוֹמָא דְּדִינָא אוּ לָכִי ׃
דְּרְמְשָׁא דְּרַחֵר בְּשַׁבָּא דְּתְרֵין דְּרָתַר דַּנְחָא כז
25 בְּהַו זִבְנָא עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר [a] מָודֵא אֲנָא לָךְ אֲבִי מָרָא דִּשְׁמַיָּא וְדַארְעָא [b] דְּכַסְּיְתְּ הָלֵּין מֵן חַכִימֵא [c] וְסַכּוּלְתָנֵא [d] וְגַלְיְתְּ

[a] תֵּב
[b] פירושו אפר
[c] רָם
[d] נְחַת [e] קָם
[f] נוּחַ
[g] זְרָא [h] כְּסָא
[i] סְכַל עבראית שכל
[k] גְּלָא

*Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent pœnitentiam.

Luc. 10. b 13. *Væ tibi Corozain, væ tibi Beth-saida: quia si in Tyro & Sidône factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.

*Veruntamen dico vobis: Tyro & Sidôni remissius erit in die iudicij, quàm vobis.

*Et tu Caphernaum, nunquid vsque in cælum exaltaberis? vsque in infernum descẽdes. quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in te, fortè mansissent vsque in hanc diem.

*Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicij, quàm tibi.

D

Luc. 10. d 21. *In illo tempore respondens Iesus, dixit, Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.

*Ita pater: quoniam sic fuit placitum ante te.

*Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et nemo nouit filium nisi pater: neque patrem quis nouit, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.

Ioham. 7. d 28. & 8. b 19. & 10. c 15.

*Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos.

Iere. 6. d 16. *Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris.

2. Ioh. 5. d 3. *Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.

CAP. XII.

Marc. 2. d 23. Luc. 6. a 1. IN illo tempore abijt Iesus per sata, sabbatho: discipuli autem eius esurientes cœperunt vellere spicas, & manducare.

*Pharisæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce, discipuli tui faciunt quod non licet † facere sabbathis.

eis

1. Reg. 21. 24. *At ille dixit eis, Non legistis quid fecerit Dauid quãdo esurijt, & qui cum eo erant;

20 * τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν.

21 * οὐαί σοι χοραζίν, οὐαί σοι βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν.

22 * πλὴν λέγω ὑμῖν, τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν.

23 * καὶ σὺ καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ, ὅτι εἰ ἐν σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

24 * πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῇ σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί.

25 * ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις.

26 * ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

27 * πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

28 * δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

29 * ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραΰς εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.

30 * ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

ιβ'.

1 * Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας, καὶ ἐσθίειν.

2 * οἱ δὲ φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐτῷ, ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.

3 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαβὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ·

ᵉ צְבָא ᶠ שְׁלֵם אֲנִין לֵילוֹדָא׃ 26 אִין אֲבִי דְהָכָנָא הֲוָא ᵍ עֲבִינָא קֳדָמָיךְ׃ 27 כֹּל מֵרֵם ᶠ אִשְׁתְּלַם לִי מִן אֲבִי וְלָא אֱנָשׁ יָדַע לַבְרָא

ᵉ אִתָּא אֶלָּא אִן אַבָּא אַף לָא לַאבָּא אֱנָשׁ יָדַע אֶלָּא אִן בְּרָא וְלִמַן דְּצַבֵּא בְּרָא דְּיֶגְלֵא׃ 28 תָּו לְוָתִי כָּל לַאֱיָא וְשָׁקִילֵי סוּבָלָא

ᵏ נוּחַ ⁱ אַלֵּף ᵏ וְאָנָא ʰ אַנִיחֵיכוֹן׃ 29 שְׁקוּלוּ נִירִי עֲלֵיכוֹן וְילִפוּ מֶנִּי דְּנִיחַ אֲנָא וּמַכִּיךְ אֲנָא בְּלִבִּי וּמְשַׁכְּחִין אַנְהוֹן נְיָחָא לְנַפְשָׁתְכוֹן׃

קפאלין יב

ʲ יְבַל 30 נִירִי גִּיר בַּסִּים הוּ ᵏ וּמַובָּלִי קַלְיָלָא הִי׃

1 בְּהָהוּ זַבְנָא מְהַלֵּךְ הֲוָא יְשׁוּעַ בְּשַׁבְּתָא בֵּית זַרְעָא וְתַלְמִידוֹהִי כְּפִנוּ וְשַׁרִיו מָלְגִין שָׁבְלָא וַאכְלִין׃

2 פְּרִישָׁא דֵּין כַּד חֲזוֹ אֱנוּן אָמְרִין לֵהּ הָא תַּלְמִידָךְ עָבְדִין מֵרֵם דְּלָא שַׁלִּיט לְמֶעְבַּד בְּשַׁבְּתָא׃

ᵐ קְרָא 3 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן לָא ᵃ קְרִיתוּן מָנָא עֲבַד דָּוִיד כַּד כְּפֵן וְאִילֵּין דְּעִמֵּהּ׃

E

4 * Quomodo sit ingressus ædem Dei, & panem mensæ Domini comedit, quem non erat ei licitum comedere, nec ijs qui cum eo erant, nisi sacerdotibus tantùm.

5 * Aut non legistis in Lege, sacerdotes in templo profanare ipsum sabbathum, nullóq; 6 teneri crimine? * Ego verò dico vobis maiorem templo hîc esse.

7 * Quòd si nouissetis quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium, non condamnassetis eos quum insontes sint.

8 * Dominus enim sabbathi est filius hominis.

Feria prima Septimanæ tertiæ Ieiunij.

9 * Et discessit illinc Jeschua, venítque in synagogam eorum.

10 * Erátque homo vnus illic, cuius manus aruerat, & interrogauerunt eum, dicentes, Licét ne in sabbatho sanare? vt accusarent eum.

11 * Ipse verò dixit eis, Quis est vir ex vobis qui habeat ouem vnam, &, si ceciderit in foueam die sabbathi, non prehendat & erigat eam?

12 * Quantum autem oue præstantior est homo? Quare licet in sabbatho bene agere.

13 * Tunc dixit illi homini, Extende manum tuam. & extendit manum suam, & restituta est sicut socia sua.

14 * Et quum exissent Perischæi, consilium inierunt aduersus eum, vt perderent eum.

15 * Ieschua autem sciens, secessit illinc, & abierunt post eum turbæ multæ eásque omnes sanitati restituit.

16 * Et inhibuit eis, ne ipsum reuelarent.

17 * Vt impleretur quod dictũ est per Eschaiu prophetam, dicentem,

18 * Ecce seruus meus in quo mihi complacui, dilectus meus in quo acquiescit anima mea; Spiritum meum ponam super eum, & iudicium Gentibus prædicabit.

19 * Non litigabit neque clamabit, & nemo audiet vocem eius in platea.

20 * Arundinem quassatam non conteret, lucernam propè extinguendam non extinguet: vsquedum proferat iudicium ad victoriam.

21 * Et in eius nomine Gentes sperabunt.

---

4 אֵיכְנָא עַל לֵבְיתָא דְאֱלָהָא וְלַחְמָא דְפוּרְיָא אֲכַל הַו דְּלָא שַׁלִּיט חָנָא לֵהּ לְמֵאכַל וְלָא לְאִילֵּין דְּעִמֵּהּ אֶלָּא אֵן לְכָהֲנֵא בִּלְחוֹד ׃ 5 אוֹ לָא קְרִיתוּן בְּאוֹרְיְתָא דְכָהֲנֵא בְהֵיכְלָא [b]מַחֲלִין לָהּ לְשַׁבְּתָא וְדְלָא עֲדָלֵי אֲנוּן ׃ [b] חַלַל

6 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּרַב מִן הֵיכְלָא אִית [c]הָכָא ׃ 7 אִלּוּ דֵּין יְדַעְתּוּן מָנוּ חֲנָנָא עָבֵא אֲנָא וְלָא דָּבְחָתָא לָא מְחַיְבִין חַוְיְתוּן לְאִילֵּין דְּדְלָא עֲדָלֵי אֲנוּן ׃ [c] פירושו פא

8 [d]מָרֵהּ גִּיר דְּשַׁבְּתָא אֵיתַהּ בְּרֵהּ דַּאֲנָשָׁא ׃ דיום שבתא דשבתא דתלתא דעומא כח

9 וְשַׁנִי מִן תַּמָּן יֵשׁוּעַ וַאֲתָא לְכְנוּשְׁתְּהוֹן׳ ׃ 10 וְגַבְרָא חַד אִית הָנָא תַּמָּן [d]דְּיָבִישָׁא אִידֵּהּ וְמְשָׁאֲלִין הֲווֹ לֵהּ וַאֲמְרִין דְּאַן [d] יבש
שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא [e]לְמַאסְיוּ אַיךְ דְּנֵאכְלוּן קְרָצוֹהִי ׃ 11 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן מַנוּ מָנְכוֹן גַּבְרָא דְּאִית לֵהּ עָרְבָא חַד וְאַן [e] אֵסָא

* Quomodo intrauit in domum Dei, & panes propositionis comêdit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus?

Leui. 24. b 8. Num. 28 b 9. * Aut non legistis in lege, quia sabbathis sacerdotes in templo sabbathum violant, & sine crimine sunt?

* Dico autem vobis, quia templo maior est hic.

Ose. 6. a 6 * Si autem sciretis quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium: nunquam condemnassetis innocentes.

* Dominus enim est filius hominis etiam sabbathi.

* Et cùm inde transisset, venit in synagogam eorum.

* Et ecce homo erat manum habens aridam, & interrogabant eum, dicentes, Si licet sabbathis curare? vt accusarent eum.

* Ipse autem dixit illis, Quis erit ex vobis homo qui habeat ouem vnam, & si ceciderit hæc sabbathis in foueam, nónne tenebit & leuabit eam?

Mar. 3. a 1. Lu. 6. b 6 Deut. 22 a 4.

* Quanto magis melior est homo oue? Itaque licet sabbathis benefacere.

* Tunc ait homini, Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est sanitati sicut altera.

* Exeuntes autem Pharisęi, consilium faciebant aduersus eum, quomodo perderent eum.

* Iesus autem sciens recessit indè, & secuti sunt eum multi, & curauit eos omnes. B

* Et præcepit eis ne manifestum eum facerent.

* Vt adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam, dicentem,

* Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam spiritum meum super eũ, & iudicium gentibus nuntiabit.

Isai. 42. a 2.

* Non contendet, neque clamabit: neque audiet aliquis in plateis vocem eius. * Arundinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet: donec eijciat ad victoriã iudiciũ.

* Et in nomine eius Gẽtes sperabunt.

4 * πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;

5 * ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι;

6 * λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν ὧδε.

7 * εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους.

8 * κύριος γάρ ἐστι τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

9 * Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν.

10 * καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

11 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;

12 * πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου; ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν.

13 * τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

14 * οἱ δὲ φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

15 * ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας.

16 * καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν·

17 * ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος,

18 * ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ᾑρέτισα· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ.

19 * οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

20 * κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν·

21 * καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι.

---

12 נָפַל בְּחַבְרָא בְיוֹמָא וְשַׁבְתָּא לָא אָחֵד [f]וּמְקִים לֵהּ׃ כַּמָּא דִּין יַתִּיר בַּר אֱנָשָׁא מִן עֲרְבָא מָרֵין שַׁלִּיט הוּ בְּשַׁבְתָּא

13 לְמֶעְבַּד דְּשַׁפִּיר׃ הֵידֵין אֲמַר לְהַהוּ גַּבְרָא פְּשׁוֹט אִידָךְ וּפְשַׁשׁ אִידֵהּ [g]וְתֶקְנַת אַיךְ חֲבַרְתָּהּ׃

14 וְנַפְקוּ פְּרִישֵׁא וּמְלָכָא נְסַבוּ עֲלוֹהִי אֵיךְ [h]דְּנוֹבְדוּנֵיהִי׃ 15 יְשׁוּעַ דֵּין יְדַע וְשַׁנִי לֵהּ מִן תַּמָּן וְאַזְלוּ בָּתַרֵהּ כֻּנְשָׁא

סַגְיָאָא וְאַסִי לְכֻלְּהוֹן׃ 16 וְכָאָא בְּהוֹן דְּלָא [i]נֶגְלוּנֵיהִי׃ 17 דְּנֶתְמַלָּא מֵדֵּם דְּאִתְאֲמַר בְּיַד אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא דְּאָמַר׃

18 הָא עַבְדִּי [b]דְּאִצְטְבִית בֵּהּ חַבִּיבִי [c]דְּסָחֲחַת בֵּהּ נַפְשִׁי רוּחִי [d]אַסִים עֲלוֹהִי וְדִינָא לְעַמְמֵא נַכְרַז׃

19 [e]לָא נֶהְחַרָא וְלָא [f]נֶקְעָא וְלָא אֱנָשׁ נְשַׁמַע קָלֵהּ בְּשׁוּקָא׃ 20 קָנְיָא [g]רְעִיעָא לָא נָתֵבַר וְשַׁרְגָא דְּמִטְפְּטֵף לָא נַדְעֵךְ

עָדְמָא דְּנַפֵּק דִּינָא לְזוֹכוּתֵהּ׃ 21 וּבִשְׁמֵהּ עַמְמֵא נְסַבְּרוּן׃

[f] קָם פְּתַח
[g] תֶּקֶן
[h] אֲבַד כְּאָא
[i] גְּלָא צְבָא
[c] סְיַח פרושו רשה
[d] סָם
[e] חֲרָא עכראיתחית
[f] קְעָא
[g] רְעָע פרושו שבר

Ad veſperam Dominicæ ante Ieiunium.

22 * *Tunc obtulerunt ei dæmoniacum quendam mutum & cæcum, & ſanauit eum, ita vt mutus & cæcus loqueretur & videret.*

23 * *Et mirabantur omnes illæ turbæ, dicentes: Nónne iſte eſt filius Dauid?*

24 * *Periſchæi verò quum hæc audiſſent, aiunt, Ille non eijcit dæmonia niſi per Beelzeboub caput dæmoniorum.*

25 * *Ieſchua autem ſciens cogitationes eorum, ait illis, Omne regnum quod diuiſum fuerit aduerſus ſeipſum, vaſtabitur: & omnis domus & vrbs quæ contra ſemetipſam diuiſa fuerit, non ſtabit.*

26 * *Sed ſi Satanas Satanam eijcit, cõtra ſemetipſum diuiſus eſt: quomodo igitur ſtat regnum eius?*

27 * *Quòd ſi ego per Beelzeboub eijcio dæmonia, filij veſtri per quem eijciunt ea? propter hoc ipſi erunt vobis iudices.*

28 * *Sed ſi per ſpiritum Dei ego eijcio dæmonia, peruenit ad vos regnum Dei.*

29 * *Sed quomodo quis poteſt ingredi domum ſtrenui, & vaſa eius deprædari, niſi prius ligauerit ſtrenuum illum, & tunc domum eius deprædabitur?*

30 * *Qui non eſt mecum, contra me eſt: qui non colligit mecum, omnino diſpergit.*

31 * *Propter hoc ego dico vobis, Omnia quidem ſcelera & blaſphemiæ remittentur hominibus: blaſphemia verò in Spiritum, non remittetur hominibus.*

32 * *Et quiſquis loquutus fuerit ſermonem aduerſus filium hominis, remittetur ei: quiſquis autem in Spiritum Sanctitatis obloquetur, non remittetur ei nec in hoc ſeculo, nec in ſeculo futuro.*

33 * *Aut facite arborem bonam, & fructus eius bonos: aut facite arborem malam, & fructus eius malos. Nam à fructibus ſuis ipſa dignoſcitur arbor.*

34 * *Progenies viperarum quomodo poſſetis bene loqui, quum mali ſitis? quandoquidem ex abundantia cordis os loquitur.*

כט וַרְמְשָׁא דְּמַר בָּשְׁבָא דַּקְרֵם עָמְיָא

22 הֵידֵין קָרְבוּ לֵהּ דַּיְנָא חַד דַּחֲרַשׁ וַעֲוִיר [h] וַאסְיֵהּ אַיכַּנָא דְּחַרְשָׁא [i] וְסַמְיָא נְמַלֵּל וְנֶחֱזֵא ׃

23 [k] וּמְתְמַהְמְרִין חַוִּי כְּלְהוֹן כְּנִשָּׁא וַאמְרִין הֲלָמָא הָנוֹ בְּרֵהּ דְּדָוִיד ׃ 24 פְּרִישָׁא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ אֲמְרִין הָנָא לָא [l] מַפֵּק שֵׁאדָא אֶלָּא בְּבְעֲלְזְבוּב רִישָׁא דְּדֵיוֵא ׃ 25 וְשׁוּעַ דֵּין יְדַע [m] מַחְשָׁבָתְהוֹן וְאמַר לְהוֹן כָּל מַלְכוּ דְּתֶתְפְּלַג עַל נַפְשֵׁהּ תֶּחֱרַב וְכָל בַּי וַמְרִינָא דְּנֶתְפְּלַג עַל נַפְשֵׁהּ לָא נְקוּם ׃ 26 וְאן סָטָנָא לְסָטָנָא מַפֵּק עַל נַפְשֵׁהּ אֶתְפְּלַג אַיכַּנָא הֲכֵיל קָיְמָא מַלְכוּתֵהּ ׃

27 וְאן אֲנָא בְּבְעֲלְזְבוּב מַפֵּק אֲנָא דְיֵוֵא בְּנַיכוֹן בְּמָנָא מַפְקִין לְהוֹן מָשְׁל הָנָא הֵנוֹן נְהֶווֹן לְכוֹן [n] דַּיָּנֵא ׃ 28 וְאן בְּרוּחָא

[h] אֶמָא [i] סְמָא [k] דְּמַר [l] נְפֵק [m] חָשַׁב [n] דִּן

Sup. 9. d 32. Luc. 11. b 14.

22 * Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæcus & mutus: & curauit eum, ita vt loqueretur & videret.

22 * Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτὸν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν.

23 * Et stupebant omnes turbæ, & dicebant, Nunquid hic est Christus filius Dauid?

23 * καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ ἔλεγον, μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς Δαβίδ;

Sup. 9. d 34. Marc. 3. c 22.

24 * Pharisæi autem audientes dixerunt, Hic non eijcit dæmones nisi in Beel-zebub principe dæmoniorum.

24 * Οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον, οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.

25 * Iesus autem sciens cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum diuisum contra se desolabitur: & omnis ciuitas vel domus diuisa contra se, non stabit.

Lu. 11. c 17.

25 * εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται.

26 * Et si satanas satanam eijcit, aduersus se diuisus est: quomodo ergo stabit regnum eius?

26 * καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;

27 * Et si ego in Beel-zebub eijcio dæmones: filij vestri in quo eijciunt? Ideò ipsi iudices vestri erunt.

27 * Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν κριταί εἰσι.

28 * Si autem ego in spiritu Dei eijcio dæmones: igitur peruenit in vos regnũ Dei.

28 * εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

29 * Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, & vasa eius diripere: nisi prius alligauerit fortem, & tunc domum illius diripiet?

29 * ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει;

30 * Qui non est mecum, contra me est: & qui non congregat mecum, spargit.

30 * ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.

Marc. 3. d 28. Luc. 12. bi 10. 1. Ioh. 5 d 16.

31 * Ideò dico vobis: Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemia non remittetur.

31 * διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις.

32 * Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei. qui autem dixerit contra spiritum sanctum: non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.

32 * καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

33 * Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum. siquidem ex fructu arbor agnoscitur.

33 * ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν. ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.

Luc. 6. 845.

34 * Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cùm sitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur.

34 * γεννήματα ἐχιδνῶν πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.

דַּאֲלָהָא אֲנָא מַפֵּק אֲנָא דֱיוָא קָרֵב לָהּ עֲלֵיכוֹן מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃ 29 אוֹ אֵיכַנָא אֱנָשׁ מְשַׁבַּח דְּנָעוֹל לְבֵית חַסִינָא

וּמָאנַוֹהִי נְבוֹז אֶלָּא אִן לוּקְדָם לֵאסְרִיוֹהִי לְחַסִינָא וְהֵידִין בַּיהֵה נְבוֹז׃ 30 מַן דְּלָא הֲוֵא עִמִּי לוּקְבָלִי הוּ וּמַן דְּלָא כְּנֵשׁ

עִמִּי מְבַדַּרוּ מְבַדַּר׃ 31 מֶטֶל הָנָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכֹל חַטָּהִין וּגוּדְפִין נֶשְׁתַּבְּקוּן לַבְּנַינָשָׁא גוּדָפָא דֵּין דְּעַל רוּחָא לָא

נֶשְׁתַּבַּק לַבְּנַינָשָׁא׃ 32 וְכֹל מַן דְּנֵאמַר מִלְּתָא עַל בַּרְהּ דַּאנָשָׁא נֶשְׁתַּבַּק לֵהּ כֹּל דֵּין דְּעַל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא נֵאמַר לָא נֶשְׁתַּבַּק

לֵהּ לָא בְּעָלְמָא הָנָא וְלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי׃ 33 אוֹ עֲבֵדוּ אִילָנָא שְׁפִירָא וּפֵארוֹהִי שְׁפִירָא אוֹ עֲבֵדוּ אִילָנָא בִּישָׁא וּפֵארוֹהִי

בִּישָׁא מִן פֵּארוֹהִי הוּ גַיר מְתִידַע אִילָנָא׃ 34 יַלְדָּא דְּאַכְדְּנֵא אֵיכַנָא מְשַׁבְּחִין אַנְתוּן טָבָתָא לְמִמַלְלוּ דְּבִישִׁין

אַנְתוּן מִן הַוְתָרֵי לִבָּא גַיר מְמַלֵּל פּוּמָא׃

35 * Vir bonus è theſauris bonis depromit bona: & homo malus è theſauris malis depromit mala.

36 * Quare ego dico vobis, Quodcunque verbum ocioſum loquuti fuerint homines, de eo reddituros rationem in die iudicij.

37 * Nam ex ſermonibus tuis iuſtificaberis, & ex ſermonibus tuis condemnaberis.

Ad Veſperam commemoratione Deiparæ.

38 * Tunc reſponderunt aliqui ex Scribis & Periſchæis, & dicunt ei: Doctor velimus videre ex te ſignum.

39 * Is autem reſpondens, ait illis, Generatio mala & adulterina ſignum poſtulat, nec ſignum dabitur ei, niſi ſignum Jaunon prophetæ.

40 * Sicut enim fuit Jaunon in ventre piſcis tribus diebus, tribúsque noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ tribus diebus tribúsque noctibus.

41 * Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum hac generatione, & ream peragĕt eam, quippe qui pœnitentiam egerint prædicatione Jaunon, & ecce qui maior eſt Iaunon hîc eſt.

42 * Regina Auſtri ſurget in iudicio cum generatione hac, reámque peraget eam, quippe quæ venerit ab vlteriori terra vt audiret ſapientiam ipſius Schelemoun; & ecce qui præſtantior eſt Schelemoun, hîc eſt.

43 * Porrò quum ſpiritus immundus exierit ab homine, perluſtrat loca aquis carentia, & quærit requiem, nec inuenit.

44 * Tunc ait, Reuertar domum meam vnde exiui: & quum venit, repperit eam vacuam, verſámque ac præparatam.

45 * Tunc abit ducens ſecum ſeptem ſpiritus alios ſeipſo nequiores: & ingreſſi habitant in eo: fitque vltima conditio hominis illius peior priore. ita erit generationi huic ſceleratæ.

46 * Quum autem ipſe verba faceret ad turbas, venerunt mater & fratres eius ſtantes foris, & quærentes eum alloqui.

---

35 גַּבְרָא טָבָא מִן סִימָתָא טָבָתָא [d]מַפֵּק טָבָתָא וּגַבְרָא בִּישָׁא מִן סִימָתָא בִּישְׁתָּא מַפֵּק בִּישָׁתָא ׃ 36 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן
[d] נְפַק [e] מַלֵּל
גֵּיר דְּכָל [c] מְלָּא בַּטָּלָא דְּנֶאמְרוּן בְּנֵינָשָׁא [f]נָתְלוּן פֻּרְגָּמָה בְּיוֹמָא דְּדִינָא ׃ 37 מִן מִלַּיִךְ גֵּיר [g]תְּזְדַּכַּק וּמִן מִלַּיִךְ [h]תְּחְחַיַּב ׃
[f] נְתַל פירושו נתן
וְדַמְשָׁא [i]בְּרוּכְרָנָא וְיַלְדַת אֱלָהָא
[g] זְרַק [h] חַב
38 הֵידֵין עֲנוֹ אֲנָשָׁא מִן סָפְרָא וּמִן פְּרִישֵׁא וְאָמְרִין לֵהּ [k]מַלְפָנָא [l]צַבְיִן דְּנֶחֱזֵא מָנָךְ אָתָא ׃ 39 הוּ דֵּין עָנָא וַאמַר
[i] דְּכַר ופירושו זכרון
[k] אַלַף [l] אִבְּא
לְהוֹן שַׁרְבְּתָא בִּישְׁתָּא [m] וְגִירָתָא אָתָא בָּעְיָא וְאָתָא לָא [n]תֶּחְיְהֵבִי לָהּ אֶלָּא אָתַהּ דְּיוֹנָן נְבִיָא ׃ 40 אֵיכְנָא גֵּירְדַּהֲוָא יוֹנָן
[m] גור [n] יְהַב
בְּכַרְסָה דְנוּנָא תְּלָתָא יַמְמִין וְתְלָתָא לֵילְיָן הָכְנָא נֶהֱוֵא בְּרַה דַּאנָשָׁא בְּלֵבָּה דַּארְעָא תְּלָתָא [o]יַמְמִין וְתְלָתָא לֵילְיָן ׃
[o] יום [p]קָם
41 גַּבְרָא נִינְוֵיֵא [p]נְקוּמִין בְּדִינָא עִם שַׁרְבְּתָא הָדֵא [q]וְנַחֲיְבוּנָהּ דְּהַנוּן [r]תָּבוּ [s]בְּכְרוּזוּתֵהּ דְּיוֹנָן וְהָא דְּרַב מִן יוֹנָן הָכָן ׃
[q] חָב [r] תְּב [s] כְּרַז

35 Bonus homo de bono thesauro profert bona: & malus homo de malo thesauro profert mala.

35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει τὰ πονηρά.

36 Dico autem vobis, Quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.

36 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως·

37 Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

37 ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

38 Tunc responderunt ei quidam de Scribis & Pharisæis, dicentes, Magister, volumus à te signum videre.

38 Τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες, διδάσκαλε, θέλομεν ἀπό σου σημεῖον ἰδεῖν.

39 Qui respondens, ait illis, Generatio mala & adultera signum quærit: & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ.

Inf. 16. a 4. Luc. 11. d 29. 1. Cor. 1. c 22. Ionæ. 2. a 2.

39 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

40 Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.

40 ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

41 Viri Niniuitæ surgent in iudicio cũ generatione ista, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prędicatione Ionæ. Et ecce plus quàm Ionas hîc.

Ionæ. 3. b 5.

41 ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.

42 Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, & ecce plus quàm Salomon hîc.

3. Reg. 10. a 1. 2. Par. 9. a 1.

42 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.

43 Cùm autẽ immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit.

Luc. 11. c 24.

43 ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει.

44 Tunc dicit, Reuertar in domum meam vnde exiui. Et veniens inuenit eam vacantem, scopis mundatam, & ornatam.

44 τότε λέγει, Ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον, καὶ κεκοσμημένον.

45 Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & intrantes habitant ibi: & fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic pessimæ.

1. Pet. 2. d 20.

45 τότε πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων· οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

46 Adhuc eo loquente ad turbas, Ecce mater eius & fratres stabant foris, quærentes loqui ei.

Marc. 3. d 31. Luc. 8. c 20.

46 Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι.

---

42 מַלְכְּתָא דְּתֵימָנָא תְּקוּמִי בְּדִינָא עִם שָׁרְבְתָא הָדָא וְתַחֲיְבִיהָ דְּאַתַת מִן עֲבְרֵי הַ דְּאַרְעָא דְּתֶשְׁמַעִי חָכְמַתֵּה דְּשְׁלֵימוֹן וְהָא דְּיַתִּיר מִן שְׁלֵימוֹן הָכָא׃

43 אֱסְתַי דֵּין דְּרוּחָא טַנְפְתָא מִתְפּוּקִי מִן בַּרְנָשָׁא מְהַכְּרָא בַּאתְרָוְתָא דְּמַיָא לֵית בְּהוֹן וּבָעְיָא נַיָחָא וְלָא מְשַׁכַּחְתָא׃

44 הֵידֵין אָמְרָא אֲתָפּוּךְ לְבֵיתִי מִן אֵיכָא דְּנָפְקַת וַאתְיָא מְשַׁכַּחְתָא דַם רִיק וְחֵמִים וְמָצַת

45 הֵידֵין אָזְלָא וְדָבְרָא עַמָּה שְׁבַע רוּחִין אַחֲרְנִין דְּמָנָה בִּישִׁין וְעָאלָן וְעָמְרָן בֵּה וְחָוְיָא חַרְתֵּה דְּגַבְרָא הַו בִּישָׁא מִן קַדְמָיְתֵּה הָכַנָא נֶהֱוֵא לַהּ לְשַׁרְבְתָא הָדָא בִּישְׁתָא׃

46 כַּד הוּ דֵין מְמַלֵל לְכֻנְשָׁא אִמֵּהּ וַאחָוֹהִי קָיְמִין לְבַר וּבָעִין דְּנִמַלְלוּן עִמֵּהּ׃

ᶜ יְמִין
ᵛ נְפַק
ˣ חֲמֵם וכן בתרגום באשעיה יד עִבְרַיִת טאטא
ʸ צְבַרְת
ᵃ עוֹד כמו בוא
ᵇ אֲתָא ᶜ קָם
ᵈ בְּעָא

47 * Dixit autem ei homo quidam, Ecce mater tua & fratres tui ſtant foris, & quærunt te alloqui.

48 * Ipſe verò reſpondit, & ait illi qui hoc ei renunciauerat, Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?

49 * Et protendit manum ſuam ad diſcipulos ſuos, & ait: Ecce mater mea, & ecce fratres mei.

50 * Quiſquis enim exequitur voluntatem patris mei qui in cælis eſt, is eſt frater meus, & ſoror mea, & mater mea.

Feria quarta Septimanæ ſecundæ Ieiunij.

CAP. XIII.

1 Illo verò die egreſſus eſt Jeſchua domo, ſedítque iuxta littus maris.

2 * Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita vt conſcenderit ſederítque in naui: totáque turba ſtabat ſupra littus maris.

3 * Et multa ad eos collocutus eſt in parabolis, dicens, Ecce exijt ſeminator ad ſeminandum. 4 * Quúmque ſeminaret, contigit vt ſemen ceciderit iuxta viam, & venit auis & deuorauit illud.

5 * Aliúdque cecidit ſuper petram vbi non erat multum glebæ, & eodem momento apparuit, propterea quòd non erat profunda 6 terra. * Quum autem exortus eſſet Sol, affectum eſt calore, & quia illud non habebat radicem, exaruit.

7 * Aliud verò cecidit inter ſpinas, & aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocarunt illud.

8 * Aliud denique cecidit in terram bonam, & edidit fructus, aliud centenos, & aliud ſexagenos, & aliud tricenos.

9 * Qui habet aures ad audiendum, audiat.

10 * Et acceſſerũt diſcipuli eius & dixerunt ei, Quare in parabolis colloqueris eis?

11 * Ipſe verò reſpondit, & ait illis, Quia vobis datum eſt noſſe arcana regni cælorum; illis verò non datum eſt. 12 * Nam qui habet, dabitur ei, & abundabit ſibi: qui verò non habet, & id etiã quod habet, tolletur ab eo.

13 * Propterea in parabolis colloquor eis, quippe qui videant & non videant, audiántque & non audiant, nec intelligant.

---

47 אֲמַר לֵהּ דֵּין אֱנָשׁ חָא אִמָּךְ וַאחַיִךְ קָימִין לְבַר וּבָעֵין דַּנְמַלְלִין עִמָּךְ ׃ 48 הוּדֵין עָנָא וַאמַר לְמַן דַּאמַר לֵהּ מַן
הִי אִמִּי וּמַן אִנּוּן אָחַי ׃ 49 וַפָּשַׁט אִידֵהּ לְוָת תַּלְמִידוֹהִי וַאמַר חָא אִמִּי וְחָא אָחַי ׃ 50 כְּלְנָשׁ דֵּין דְּעָבֵד ᶜעֲבְיָנֵהּ עָבָא
דַּאבִי דְּבִשְׁמַיָּא הוּיו אָחִי וְחָתִי וְאִמִּי ׃ דְיוֹם אַרְבְּעָא בְּשַׁבָּא דְשִׁבְתָּא דַּתְּרִין דְּצוֹמָא לְא קפלאון יג

1 בְּהַו דֵּין יַוֹמָא נְפַק יֵשׁוּעַ מִן בַּיתָא וְיתֵב עַל יַד יַמָּא ׃ 2 וְאִתְכַּנְשׁוּ לְוָתֵהּ כֶּנְשָׁא סַגְיָאָא אַיִךְ ᶠדְּנֶסַק נַחֵב לֵהּ בְּאִלְפָּא ᶠנֶסַק
וְכֶלְּהּ כֶּנְשָׁא קָאֵם הֲוָא עַל סְפַר יַמָּא ׃ 3 וְסַגִּי מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן ᵍבְּפִלְאָתָא וַאמַר חָא נְפַק זָרוֹעָא לְמֶזְרַע ׃ ᵍפִּלְאֵי
4 וְכַד זָרַע אִיהּ דְּנְפַל עַל יַד אוֹרְחָא וְאתָת פָּרְחָתָא וְאכְלַתְהּ ׃ 5 וְאָחֳרָנָא נְפַל עַל ʰשׁוּעָא אֵיכָא דְּלֵית הֲוָא מֶדְרָא ʰ עִבְרִית אבן
וְכַד זְרַח אִיהּ דְּנְפַל עַל יַד אוּרְחָא וְאתָת פָּרְחָתָא וְאכְלַתְהּ ׃ 5 וְאָחֳרָנָא נְפַל עַל ʰשׁוּעָא אֵיכָא דְּלֵית הֲוָא מֶדְרָא ʰ עִבְרִית אבן
סַגְיָאָא וּבַר שָׁעֲתָה ⁱשְׁוַח מָטַל דְּלֵית הֲוָא עוּמְקָא דְּאַרְעָא ׃ 6 כַּד דְנַח דֵּין שְׁמְשָׁא ᵏחַם וּמְטַל דְּלֵית הֲוָא לֵהּ עֲקָרָא יְבֵשׁ ⁱ עִבְרִית צמח
ᵏ חֵמֶם מלשון עברית

47 ⁂ Dixit autem ei quidam, Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant, quærentes te alloqui.

48 ⁂ At ipſe reſpondens dicenti ſibi ait, Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?

49 ⁂ Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit, Ecce mater mea & fratres mei.

50 ⁂ Quicunque enim fecerit voluntatẽ patris mei qui in cælis eſt: ipſe meus frater & ſoror, & mater eſt.

CAP. XIII.

1 IN illo die exiens Ieſus de domo, ſedebat ſecus mare.

2 Marc. 4. a 1. Luc. 8. a 4. ⁂ Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ. ita vt in nauiculam aſcendens A ſederet: & omnis turba ſtabat in littore.

3 ⁂ Et locutus eſt eis multa in parabolis, dicens, Ecce exijt qui ſeminat, ſeminare.

4 ⁂ Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres, † cæli & comederunt ea.

5 ⁂ Alia autem ceciderunt in petroſa, vbi non habebant terram multam: & continuò exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.

6 ⁂ Sole autem orto æſtuauerunt: & quia non habebant radicem, aruerunt.

7 ⁂ Alia autem ceciderunt in ſpinas, & creuerunt ſpinæ, & ſuffocauerunt ea.

8 ⁂ Alia autem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud triceſimum.

9 ⁂ Qui habet aures audiendi, audiat.

10 ⁂ Et accedentes diſcipuli, dixerunt ei, Quare in parabolis loqueris eis?

11 ⁂ Qui reſpondens, ait illis, Quia vobis datum eſt noſſe myſteria regni cælorũ: B illis autem non eſt datum.

12 Infr. 25. a 29. ⁂ Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.

13 ⁂ Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.

47 ⁂ εἶπε δέ τις αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου & οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασι, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.

48 ⁂ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;

49 ⁂ καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν, ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου & οἱ ἀδελφοί μου·

50 ⁂ ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφός, καὶ ἀδελφὴ, & μήτηρ ἐστίν.

ιγ'.

1 ⁂ Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν.

2 ⁂ καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει.

3 ⁂ καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς, λέγων, ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν.

4 ⁂ καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ, καὶ κατέφαγεν αὐτά.

5 ⁂ ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλὴν, καὶ ταχέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς.

6 ⁂ ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

7 ⁂ ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, & ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.

8 ⁂ ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

9 ⁂ ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

10 ⁂ καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ, διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;

11 ⁂ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.

12 ⁂ ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, & ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

13 ⁂ διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνιοῦσι.

---

7 וְאַחֲרָנָא נְפַל בֵּית כּוּבָא וְסַלְּקוּ כּוּבָא וְחַנְקוּהִי ׃ 8 וְאַחֲרָנָא נְפַל בַּאַרְעָא טָבְתָא וְיַהַב פְּאַרָא אִיתַדְמָאָא וְאִית

1פירושו אחנים דָּשְׁתִין וְאִית דַּהֲלָתִין ׃ 9 מַן דְּאִית לֵהּ [1] אֻדְנָא דְּשָׁמַע יִשְׁמַע ׃

10 וְקָרִבוּ תַּלְמִידָוהִי וְאָמְרִין לֵהּ לְמָנָא בְּפִלָאתָא מְמַלֵּל אֲנְתְּ עַמְּהוֹן ׃

11 הוּדֵין עָנָא וְאָמַר לְהוֹן דִּלְכוֹן הוּ יְהִיב [m] לְמֶרַע [n] אֻרָזָא דְמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא לְהֵנוֹן דֵּין לָא יְהִיב ׃

12 לְמַן גִּיר דְּאִית לֵהּ [a] נֶתְיְהֵב לֵהּ וְנֶתְיַהַר לֵהּ וְלְמַן דְּלֵית לֵהּ וְאַף הַו דְּאִית לֵהּ [b] נֶשְׁתַּקֵל מִנֵּהּ ׃

13 מִטֶּל הָנָא בְּפִלָאתָא מְמַלֵּל אֲנָא עַמְּהוֹן [c] דְּחָזִין וְלָא חָזִין וְשָׁמְעִין וְלָא שָׁמְעִין וְלָא [d] מְסְתַּכְּלִין ׃

[*] יִרַע [a] רְזָא
[a] יְהַב [b] שְׁקַל [c] חָזָא
[d] סָכַל עבראית שכל

14 * Et completur in eis prophetia Eſchaio, dicentis : Auditu quidem audietis, nec intelligetis, & videndo videbitis, neque cognoſcetis.

15 * Etenim nube offuſum eſt cor populi huius, & auribus ſuis grauiter audiunt, & oculos ſuos occluſerunt, nequando videant oculis, & audiant auribus, intelligántque corde, vt conuertantur & ſanem eos.

16 * Veſtri verò felices ſunt oculi, quòd cernant: & aures veſtræ quòd audiant.

17 * Amin enim dico vobis, Multi quidem prophetæ, & iuſti perquàm deſiderarunt videre id quod videtis, neque viderunt, & audire id quod auditis, nec audierunt.

18 * Vos igitur audite parabolam ſeminis.

19 * Quiſquis audit ſermonem regni, nec intelligit eum, venit Malus, & rapit verbum quod ſatum eſt in corde ipſius, illud eſt quod iuxta viam ſeminatur.

20 * Illud verò quod ſuper petram ſatum eſt, is eſt qui audit ſermonem, & eodem momento cum gaudio excipit eum.

21 * Verùm non agit radicem in ipſum, ſed temporarius eſt: quúmque fuerit oppreſſio aut perſecutio propter ſermonem, ſtatim offenditur.

22 * Illud autem quod inter ſpinas ſatum eſt, is eſt qui ſermonem audit: ſed ſollicitudo mundi huius, & fallaciæ diuitiarum ſuffocant ipſum ſermonem, & infructuoſus fit.

23 * Illud autem quod ſuper terram bonam ſatum eſt, is eſt qui audit ſermonem meum, & intelligit, & edit fructus, profértque alius centenos, & alius ſexagenos, alius denique tricenos.

Ad oblationem Dominicæ Sacerdotum.

24 * Aliam parabolam ænigmaticè propoſuit eis, inquiens: Simile eſt regnum cælorum viro ſeminanti ſemen bonum in agro ſuo.

25 * Et quum dormirent homines, venit hoſtis eius, & ſeminauit zizania inter triticum, & abiit.

26 * Quum autem germinaſſet herba, & edidiſſet fructus, tunc apparuerunt etiam zizania.

---

14 וְשַׁלְמָא בְּהוֹן ᶜ נְבִיאוּתָה דְּאֶשַׁעְיָא דַּאֲמַר דְּשָׁמְעָא תִּשְׁמְעוּן וְלָא תֶּסְתַּכְּלוּן וּמֲחָזָא תֶּחֱזוּן וְלָא ᶠ תִּדְּעוּן׃
15 ᵍ אֲתַעֲבִי לֵהּ גִּיר לִבֵּהּ דְּעַמָּא הָנָא וּבְאֻדְנֵיהוֹן ʰ יַקִּירָאִית שָׁמְעִין וַעֲמִצוּ דִּלָּא נֶחֱזוּן בְּעֵינֵיהוֹן וְנֶשְׁמְעוּן
בְּאֻדְנֵיהוֹן וְנֶסְתַּכְּלוּן בְּלִבְּהוֹן ⁱ וְנֶתְפְּנוּן וַאֲסֵא אֲנוּן׃ 16 דִּילְכוֹן זַיִן שׁוּבַיהֵיזִין לְעֵינֵיכוֹן דְּחָזִין וְלְאֻדְנֵיכוֹן דְּשָׁמְעָן׃
17 אֲמִין גִּיר אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּסַגִּיאֵא נְבִיא וְזַדִּיקָא ᵏ אֲתַרְגְּרוּ דְּנֶחֱזוּן מַדֵּם דְּחָזִין אַנְתּוּן וְלָא חֲזוֹ וְלֶמְשְׁמַע מַדֵּם דְּשָׁמְעִין
אַנְתּוּן וְלָא שְׁמַעוּ׃ 18 אַנְתּוּן זַיִן שְׁמַעוּ מַתְלָא דְּזָרְעָא׃ 19 כָּל דְּשָׁמַע מִלְּתָא דְּמַלְכוּתָא וְלָא מְסַתְכַּל בָּהּ אָתֵא בִּישָׁא
וְחַשַׁף מָלְתָא דְּזָרִיעָא בְּלִבֵּהּ הָנוֹ הוּ דְּעַל יַד אוֹרְחָא ˡ אֶזְדְּרַע׃ 20 הוּ זַיִן דְּעַל שׁוּעָא אֶזְדְּרַע הוּ הוּ דְּשָׁמַע מִלְּתָא וּבַר
שָׁעָתָה ᵐ בְּחַדּוּתָא מְקַבֵּל לָהּ׃

ᶜ נְבִיא׳ יְדַע
ᵍ עֲבִי הוּא דְּנָק נוּסַח מִן עִבְרִי עִבְרָא סוּרִיאִית עִבְרָא
ʰ יְקַר ⁱ פְּנָא
ᵏ רְגַז עִבְרִית חָמַר
ˡ זְרַע
ᵐ חֲדָא

dicentis Isaiæ 6. c 9. Matt. 4. b 12. Luc. 8. b 10. Ioh. 12. f 44. Act. 28. f 16. Rom. 11. b 8. Luc. 10. d 23.

14 * Et adimpletur in eis prophetia Isaiæ, dicens†, Auditu audietis, & nō intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.

15 * Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt: nequando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant & conuertantur, & sanem eos.

16 * Vestri autem beati oculi quia vident, & aures vestræ quia audiunt.

17 * Amen quippe dico vobis quia multi prophetæ & iusti cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

18 * Vos ergo audite parabolam seminantis.

Marc. 4. b 14. Luc. 8. b 11.

19 * Omnis qui audit verbum regni & non intelligit, venit malus, & rapit quod C seminatum est in corde eius: hic est qui secus viam seminatus est.

20 * Qui autem super petrosa seminatus est: hic est qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud:

21 * Non habet autem in se radicem, sed est temporalis. facta autem tribulatione & persecutione propter verbum, continuò scandalizatur.

22 * Qui autem seminatus est in spinis: hic est qui verbum† audit, & solicitudo Dei seculi istius & fallacia diuitiarum suffocat verbum & sine fructu efficitur.

23 * Qui verò in terram bonam seminatus est: hic est qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud verò tricesimum.

Marc. 4. d 26.

24 * Aliam parabolam proposuit illis, dicens, Simile factum est regnum cælorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo.

Sup. 2. d 24.

25 * Cùm autem dormirent homines, vênit inimicus eius, & superseminauit D zizania in medio tritici, & abijt.

26 * Cùm autem creuisset herba, & fructum fecisset: tunc apparuerunt & zizania.

14 * καὶ ἀναπληροῦται ἐπ' αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ λέγουσα, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

15 * ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν· μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

16 * ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ, ὅτι βλέπουσι· καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούει.

17 * ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

18 * ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος.

19 * παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς.

20 * ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν·

21 * οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι· γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται.

22 * ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων· καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.

23 * ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιὼν, ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ ποιεῖ, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

24 * Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων, Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ.

25 * ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἐπέσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν.

26 * ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια.

---

21 לֵית לָהּ דֵּין עֶקָּרָא בַּהּ אֶלָּא דְּזַבְנָא הִוא וּמָא דַּחֲנָא אוֹלְצָנָא אוֹ רְדוּפְיָא מֶטֶל מִלְּתָא ח עֲנַל מֶתְכַּשֶּׁל׃ 22 הַוֹ דֵּין דְּבֵית כּוּבָא אֱזְדַּרַע הַוֹ הוּ דְּשָׁמַע מִלְּתָא וֶרְנְיָא דְּעָלְמָא הָנָא ט וְשׁוּעֵי ט דְּעוֹתְרָא חָנְקִין לָהּ לְמִלְּתָא וְדָלָא פְּאֵרָא הֲוָיָא׃ 23 הַוֹ דֵּין דְּעַל אַרְעָא טָבְתָא אֱזְדַּרַע הַוֹ הוּ דְּשָׁמַע מִלְּתִי וּמְסַתְּכַל וְיָהֵב פְּאֵרָא וְעָבֵד אִית דַּמָּאָא וְאִית דִּשְׁתִּין וְאִית דְּהִלָּתִין׃

דְּקוּרְבָּא דְּחַר בְּשַׁבָּא דְּכָתְבִין לב

24 אַחֲרָנָא מַתְלָא י אַמְתֵּל לְהוֹן וְאָמַר דְּמָיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְגַבְרָא דְּזָרַע זַרְעָא טָבָא בְּקֶרְיְתֵהּ׃ 25 וְכַד דְּמִכוּ אֲנָשָׁא אֲתָא בְּעֵל דְּבָבֵהּ וְזָרַע יזְוָנֵא בֵּינָת חִטָּא וְאָזַל׃ 26 כַּד דֵּין יעָא עִסְבָא וְעָבַד פְּאֵרָא הָיְדִין אֲתְחֲזִיו אַף זְוָנֵא׃

ח פירושו פחאם
ט רְנָא טְעָא
י עֲתַר עבראית עשר
י מְתַל עבראית משל
ל דְּמָא
מן לשון דין ב
ט עבראית יצא

27 ✱ Et acceſſerunt ſerui patrisfamiliâs & dixerunt ei, Domine noſter, nónne ſemẽ bonũ ſeminaſti in agro tuo, vnde habet zizania?

28 ✱ Ipſe autem ait illis: Homo inimicus hoc egit: cui ſubdunt ſerui ipſius, Vis vt eamus & colligamus eam?

29 ✱ At ille dixit eis, Ne fortè dum colle&turi eſtis zizania, eradicetis cum eis etiam triticum.

30 ✱ Sinite creſcant vtraque ſimul vſque ad meſſem: & tempore meſſis dicam ego meſſoribus, Colligite primùm zizania, & ligate ea in faſciculos vt comburantur: tritica verò illa cogite in horrea mea.

31 ✱ Aliam parabolam ænigmaticè propoſuit eis dicens: Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis, quod acceptum homo ſeminat in agro ſuo.

32 ✱ Et hoc quidem minimum eſt omnium ſeminum: quum autem excreuerit maximum eſt omnium olerum, & fit arbor: ita vt veniat volatile cæli nidificatum in ramis eius.

33 ✱ Aliam parabolam dixit eis: Simile eſt regnum cælorum fermẽto illi, quod acceptum mulier abdidit in tribus ſatis farinæ vſque dum totum fermentetur.

34 ✱ Hæc omnia locutus eſt Jeſchua in parabolis ad turbas, nec abſque parabolis colloquebatur eis.

35 ✱ Vt adimpleretur id quod dictum eſt per prophetam dicentem: Aperiam os meum in parabolis, eructabo abſcondita quæ fuerunt ante conſtitutionem mundi.

36 ✱ Tunc dimiſit Jeſchua turbas, venítque domum: & adierunt eum diſcipuli eius & dicunt ei, Explica nobis parabolam illam zizaniorum & agri.

37 ✱ Ipſe verò reſpondit & ait illis: Is qui ſeminat ſemen bonum, eſt filius hominis, & ager eſt mundus.

38 ✱ Semen verò bonum ſunt filij regni: Zizania verò ſunt filij illius mali.

39 ✱ Inimicus autem qui ſeminauit ea, eſt ille Satanas: meſſis verò eſt ipſa conſummatio mundi: meſſores autem Angeli.

---

27 וְקָרְבוּ עַבְדַוהִי דְמָרֵא בַיְתָא וַאמְרוּ לֵהּ מָרַן ᵃלָו זַרְעָא טָבָא זָרַעְתְּ בַּקְרִיתָךְ מִן אַיכָּא אִית בֵּהּ זִיזָנָא ׃

28 הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן גַּבְרָא בְּעֵלְדָּבָא עֲבַד הָדָא אֲמְרִין לֵהּ עַבְדַוהִי צָבֵא אַנְהְ נְאזַל נְגַבֵּא אֱנון ׃

29 הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן דַּלְמָא כַּד מְגַבְּיִן אַנְתוּן זִיזָנָא תֶּעֱקְרוּן עִמְּהוֹן אַף חִטֵּא ׃ 30 שְׁבוּקוּ ᵈרַבִּין תְּרֵיהוֹן אַכְחַדָא עַדְמָא

לְחָצָדָא וּבְזִבְנָא דְחָצָדָא אֲמַר אֲנָא לְחַצּוֹדֵא גַּבּוּ לוּקְדֵם זִיזָנֵא וַאסוּר אִגּון ᶜמֵאסָרַיְתָא ᶠדְנאקְדוּן חִטֵּא דֵין כַּנְשׁוּ אֱנִין לַאוֹצָרִי ׃

31 אַחֳרָנָא מַתְלָא ᵍאַמְחֵל לְהוֹן וְאמַר ʰדְמְיָא מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא לַפִּרְדְתָא דְחַרְוְלָא דְנְסַב גַּבְרָא זַרְעָה בַּקְרִיתֵהּ ׃

32 וְהִי זְעוּרְיָא הִי מִן כְּלְהוֹן זַרְעוּנָא מָא דֵין ⁱדַּרְבָת רַבָּא הִי מֵן בְּלְהוֹן יַרְקוּנָא וְהוְיָא אִילָנָא אַיךְ דְתֵאתָא פָּרְחָתָא דִשְׁמַיָּא ᵏחְקֵן בְּסַוכְיהָ ׃

ᵃלָו כמו לא
ᵇרְבָא
ᶜאֲסַר ᶠיקר
ᵍמְתַל כמו משל
ʰדְמָא ᶦרְבָא
ᵏקְנֵן

27 * Accedentes autem serui patris familiâs, dixerunt ei, Domine, nónne bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania?

27 * προσελθόντες ὁ ⓓ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶπον αὐτῷ, κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει τὰ ζιζάνια;

28 * Et ait illis, Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei, Vis igitur imus, & colligimus ea?

28 * ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν· οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ, θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά;

29 * Et ait, Non: ne fortè colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum.

29 * ὁ δὲ ἔφη, οὔ· μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.

30 * Sinite vtraque crescere vsque ad messem: & in tempore messis dicam messoribus, Colligite primùm zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.

30 * ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας, πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά· τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

Mar. 4. d 30. Luc. 13. d 18.

31 * Aliam parabolam proposuit eis, dicens, Simile est regnum cælorum grano sinâpis, quod accipiens homo seminauit in agro suo:

31 * ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων, ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ.

32 * Quod minimum quidem est omnibus seminibus: cùm autem creuerit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cæli veniant, & habitent in ramis eius.

32 * ὃ μικρότερον μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων ἐστὶ καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε καλιὰν εἶναι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

Luc. 13. c 21.

33 * Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus: donec fermentatum est totum.

33 * ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς, ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

Marc. 4. d 33.

34 * Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas: & sine parabolis non loquebatur eis.

34 * Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς·

Psal. 77. a 2.

35 * Vt impleretur quod dictum erat per prophetam dicentem, Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita à constitutione mundi.

35 * ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου· ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

36 * Tunc dimissis turbis venit in domũ Iesus: & accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes, Edissere nobis parabolam zizaniorum agri.

36 * τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς, καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ.

37 * Qui respondens ait illis, Qui seminat bonum semen, est filius hominis.

37 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἔστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

38 * Ager autem: est mundus. Bonum verò semen: hi sunt filij regni. Zizania autem: filij sunt nequam.

38 * ὁ δὲ ἀγρός, ἔστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν ⓓ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνιά, εἰσὶν ⓓ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ.

39 * Inimicus autem qui seminauit ea: est diabolus. messis verò, consummatio seculi est. messores autem: angeli sunt.

Apo. 14. c 15.

39 * ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά, ἔστιν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμός, συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· ⓓ δὲ θερισταί, ἄγγελοί εἰσιν.

---

33 אָחֳרָנָא מַתְלָא אֲמַר לְהוֹן דְּמְיָא מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא לַחְמִירָא דִּו דְשַׁקְלַת אִנְתְּתָא טְמָרַת בְּתְלָת סְאִין דְּקֶמְחָא עַד דְּכֻלְּהוֹן חֲמַע׃ 34 הָלֵין כֻּלְּהוֹן מַלִּיל יֵשׁוּעַ בְּפִלְאתָא לְכֶנְשָׁא וְדָלָא פַּלְאתָא לָא מְמַלֵּל הֲוָא עִמְּהוֹן׃ 35 אֵיכְ דְּנֶתְמַלְיָא
[1]נְבִיעַ [m] כְּפָא [n] רְמָא מִלָּם דְּאִתְאֲמַר בְּיַד נְבִיָּא דַּאֲמַר אֶפְתַּח פּוּמִי בְּמַתְלָא [l]וַאֲבִיעַ [m]כַּסְיָתָא דְּמִן קַדְמ [n] חַרְמְיָהּ דְּעָלְמָא׃
36 הֵידִין שְׁבַק יֵשׁוּעַ לְכֶנְשָׁא וַאֲתָא לְבַיְתָהּ וְקָרִבוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידְוֹהִי וַאֲמְרִין לֵהּ פַּשַׁק לַן מַתְלָא הַו דְּזִיזָנָא וְדָקְרְיָתָא׃
37 הוּ דֵּין עָנָא וַאֲמַר לְהוֹן הַו דְּזָרַע זַרְעָא טָבָא אִיהוֹהִי בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא׃ 38 וְקָרְיָתָא אִיתַיְהּ עָלְמָא
זַרְעָא דֵּין טָבָא בְּנֵיהּ אִנּוּן דְּמַלְכוּתָא וְזִיזָנָא דֵּין אִיתַיְהוֹן בְּנַוהִי דְּבִישָׁא׃
39 בְּעֵלְדְּבָבָא דְּזָרַע אֱנוּן אִיתַוהִי סָטָנָא חַצָּדָא דֵּין אִיהוֹהִי °שׁוּלְמֵהּ דְּעָלְמָא חָצוּדָא דֵּין מַלְאכֵא׃

* שְׁלַם

40 * Sicut itaque colliguntur zizania, & comburuntur igni, sic erit in consummatione mundi huius.

41 * Mittet Filius hominis Angelos suos, & colligent ex ipsius regno omnia scandala, omnésque agentes iniquitatem.

42 * Et proijcient eos in fornacem ignis: illic erit fletus & stridor dentium.

43 * Tunc iusti splendescent vt Sol in regno patris sui. Qui habet aures ad audiendum, audiat.

44 * Rursus simile est regnum cælorum thesauro qui absconditus est in agro, quem inuentum vir abdit, & præ gaudio abit, vendit quæcunque habet, & emit agrum illum.

45 * Rursus simile est regnum cælorum viro negociatori qui quærebat margaritas optimas.

46 * Quum autem inuenisset margaritam vnam preciosissimi precij, abijt, vendidit quæcunque habebat, ac sibi comparauit eam.

47 * Rursus simile est regnum cælorum sagenæ iactæ in mare, & ex omni genere congenti.

48 * Quæ quum est impleta, subducunt eam ad littora maris, & sedentes colligunt, quæque bona sunt proijciunt in vasa; quæ verò mala, abijciunt foras.

49 * Sic erit in consummatione mundi. Egredientur Angeli, & secernent flagitiosos à iustis.

50 * Et proijcient eos in fornacem ignis: illic erit fletus & stridor dentium.

51 * Ait illis Jeschua, Intelligitis hæc omnia? dicunt ei, Etiam Domine noster.

52 * Ait illis, Propterea omnis scriba qui edoctus est ad regnum cælorum, similis est viro patrifamilias, qui depromit è thesauro suo noua & vetera.

Ad vesperam amputationis capitis Iouchanon.

53 * Et factum est quum absoluisset Jeschua parabolas istas vt discesserit illinc:

54 * Et vbi venisset in prouinciam suam, docuit eos in synagogis eorum, ita vt obstupescerent, dicerentque: Vnde huic sapientia ista & virtutes?

---

40 אַיכַנָא הָכִיל דְּמָתְגַבִּין זִיזַנָא וְיָקְדִין בְּנוּרָא הָכַנָא נֶהֱוֵא בְּשׁוּלְמֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא׃ 41 נְשַׁדַּר בְּרֵהּ דַּאֲנָשָׁא מַלְאַכְוֹהִי
42 וְנַגְבוּן מִן מַלְכוּתֵהּ כָּל הוּן מַכְשׁוֹלָא וְכָל הוּן עָבְדֵי עַוְלָא׃ וְנַרְמוּן אִנּוּן בַּאתוּנָא דְּנוּרָא תַּמָּן נֶהֱוֵא בָּכְיָא וְחִרָק
שָׁנָא׃ 43 הָיֵדִין זַדִּיקָא נְנְהַרוּן אַיךְ שִׁמְשָׁא בְּמַלְכוּתָא דַּאֲבוּהוּן מַן דְּאִית לֵהּ אֻדְנָא דְּנָשְׁמַע נִשְׁמַע׃
44 הוֹב דְּמְיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְסִימְתָא דְּמְטַשְׁיָא בַּקְרִיתָא הֵי דְּאִשְׁכְּחָא גַּבְרָא וְטַשְׁיֵהּ וּמִן חַדּוּתֵהּ אָזַל זַבֵּן כָּל
דְּאִית לֵהּ וְזַבְנָהּ לַקְרִיתָא הֵי׃ 45 הוֹב דְּמְיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְגַבְרָא הַגְרָא דְּבָעֵא הֲוָא מַרְגְנִיָּתָא טָבָתָא׃
46 כַּד זִיִן אֶשְׁכַּח מַרְגְנִיָּתָא חֲדָא יַקִּירַת דְּמְיָא אָזַל זַבֵּן כָּל מָא דְּאִית לֵהּ וְזַבְנָהּ׃
47 תּוֹב דְּמְיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְמָצִידְתָא דְּנָפְלַת בְּיַמָּא וּמִן כָּל גְּנֶס כַּנְשַׁת׃

a נְבָא
b רְמָא נְהַר עבראית החזיר
c דְּמָא
d דְּמָא
e טְשָׁא חֲרָא
f תְּנַר
g וְקַר
h עבראית מחיר ובתרגום דמין
i עוד

40 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: sic erit in consummatione seculi.

41 Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem:

42 Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium.

43 Tunc iusti fulgebunt sicut Sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

Sap. 3. b 7. Dan. 12. a 3.

44 Iterum simile est regnũ cęlorum thesauro abscondito in agro: quẽ qui inuenit homo, abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuersa quæ habet, & emit agrum illum.

45 Iterum simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.

46 Inuenta autem vna pretiosa margarita, abijt, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.

47 Iterum simile est regnum cęlorũ sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti.

48 Quam, cùm impleta esset, educentes, & secus littus sedẽtes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.

49 Sic erit in consummatione seculi. exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum:

50 Et mittent eos in caminum ignis. ibi erit fletus & stridor dentium.

51 Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam Domine.

52 Ait illis, Ideo, omnis scriba doctus in regno cælorum, similis est homini patrifamiliâs, qui profert de thesauro suo noua & vetera.

53 Et factum est: cùm consummasset Iesus parabolas istas, transijt inde.

54 Et veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorum, ita vt mirarentur, & dicerent, Vnde huic sapientia hæc, & virtutes?

Marc. 6. a 1. Luc. 4. c 16.

40 ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ καίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος·

41 ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν.

42 καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

43 τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

44 πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει, πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

45 πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ, ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας.

46 ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

47 πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ·

48 ἣν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν, καὶ καθίσαντες, συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον.

49 οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφορίσουσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων.

50 καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

51 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.

52 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὁμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.

53 καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν.

54 καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς, καὶ λέγειν, πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη, καὶ αἱ δυνάμεις;

---

48 וְכַד מְלַת אַסְקוּהִי לְסָפְרֵי יַמָּא וְיָתְבוּ גַּבְיוּ וְמָבָא אַרְמְיוּ בְּמָאנָא וּבִישָׁא שָׁדַרוּ לְבַר׃ 49 הָכַנָא נֶהֱוֵא
בְּשׁוּלְמֵהּ דְּעָלְמָא נָפְקוּן מַלְאָכָא וַנְפְרְשׁוּן בִּישָׁא מִן בֵּינֵי זַדִּיקַא׃ 50 וְנַרְמוּן אִנּוּן בַּאתּוּנָא דְנוּרָא תַּמָּן נֶהֱוֵא בְּכְיָא
וְחוּרָק שִׁנָּאי׃ 51 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אִסְתַּכַּלְתּוּן כְּלְהֵין הָלֵין אֲמָרִין לֵהּ אִין מָרָן׃ 52 אֲמַר לְהוֹן מְטָל הָנָא כָּל סָפְרָא
דְּמָתְחַלְמַד לְמַלְכוּת שְׁמַיָּא דָּמֵא לְגַבְרָא מָרֵא בַּיְתָא דְּמַפֵּק מִן מֵימָתֵהּ חַדְתָּא וְעַתִּיקָתָא׃
דִּרְמְשָׁא לג
53 וַהֲוָא כַּד שַׁלֵּם יְשׁוּעַ מַתְלָא הָלֵין שַׁנִּי מִן תַּמָּן׃ 54 וַאֲתָא לְמַדִּינְתֵּהּ וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן בַּכְּנוּשָׁתְהוֹן אַיכָנָא
דְּנָתְהָרִין וְאָמְרִין אֵימֶכָא לֵהּ לְהָנָא חָכְמְתָא הָדָא וְחַיְלָא׃

מ נסק עבראית העלה
נ יתב במו ישב
ס גְּבָא ע רְמָא פ שְׁרָא
צ סְכַל ק לְמַר ר נְפַק
ש פירושו כריתות
ת פירושו עיר גדולה
ן וארץ סביבותיה
א תְּהַר עבראית הזמה
ב פירושו בארץ

55 * Nónne iſte eſt filius fabri? nónne mater eius vocatur Mariam, & fratres eius Iaakoub & Iouſi, & Schemeoun et Iihoudo?

56 * Et ſorores eius omnes, nónne apud nos ſunt? vnde huic ipſi iſta omnia?

57 * Et offendebantur in eo. Ipſe verò Ieſchua ait illis, Non eſt propheta deſpectus, niſi in prouincia ſua & domo ſua.

58 * Neque edidit illic virtutes multas propter incredulitatem eorum.

CAP. XIIII.

1 Illo verò tempore audiuit Heroudes Tetrarcha famam Ieſchua.

2 * Et dixit ſeruis ſuis, Iſte eſt Iouchanon Baptiſta, ipſe ſurrexit è domo mortuorum, propterea virtutes operantur in eo.

3 * Is autem Heroudes prehenderat Iouchanon, vinctúmque coniecerat in carcerem propter Heroudiadem vxorem Philippi fratris ſui. 4 * Dicebat enim ei Iouchanon, Nõ licet tibi eam habere vxorem.

5 * Et volebat eum interficere, ſed timebat à populo, quippe qui vt prophetam habebant eum.

6 * Quum autem eſſet domus natiuitatis Heroudis (id eſt, quum agerentur natalitia Heroudis) ſaltauit filia Heroudiadis coram aſſeſſoribus, & placuit Heroudi.

7 * Propterea iureiurando ſpopondit ei, ſe daturum ei quicquid petüſſet.

8 * Ipſa verò propterea quòd edocta fuerat à matre ſua, dixit, Da mihi hîc in paropſide caput Iouchanon Baptiſtæ.

9 * Et ægrè tulit rex: ſed propter iuſiurandum & aſſeſſores, præcepit ei dari.

10 * Miſitque qui amputaret caput Iouchanon Baptiſtæ in domo vinctorum.

11 * Et allatum eſt caput eius in paropſide, & datum eſt puellæ illúdque obtulit matri ſuæ. 12 * Quúmque acceſſiſſent diſcipuli eius, ſuſtulerunt truncum eius, eúmque ſepeliérunt, ac venientes renunciarunt Ieſchua.

13 * Ieſchua verò quum hoc audiſſet, diſceſſit illinc nauicula in locum deſertum ipſe ſolus: quod quum audiſſent cœtus, abierunt poſt eum per aridam ab vrbibus. 14 * Et egreſſus Ieſchua vidit turbas multas, & miſertus eſt earum ac ſanauit infirmos earum.

---

55 לָא הָוָא הָנָא בְּרֵהּ דְּנַגָּרָא לָא אִמֵּהּ [c] מְתְקָרְיָא מַרְיָם וַאֲחוֹהִי יַעֲקוֹב וְיוֹסֵא וְשָׁמְעוֹן וְיהוּדָא ׃ 56 וַאֲחָתָתֵהּ
כֻּלְּהֵין לָא הָא לְוָתַן אֵנִין אַיְמָכָא לֵהּ לְהָנָא הָלֵין כְּכֻלְּהֵין ׃ 57 וּמְתְכַּשְׁלִין הֲווֹ בֵּהּ הוּדֵין יֵשׁוּעַ אֱמַר לְהוֹן לֵית נְבִיָּא
דְּצָעִיר אֶלָּא אִן בְּמְדִינְתֵּהּ וּבְבֵיתֵהּ ׃ 58 וְלָא עֲבַד תַּמָּן חַיְלָא סַגְיָאֵא מֶטֻל לָא [d] הֵימְנוּתְהוֹן ׃

[e] עֲמַר כמושבל
[f] סְעַר עבראיה עשׂה
[g] אֲסַר
[h] רְמָא
[i] קְטַל

קַפְלָאיִן יד [x] בְּהַהוּ דֵּין זַבְנָא שְׁמַע הָרוֹדֵס טֶטְרַכָא שְׁמֵעָה דְיֵשׁוּעַ ׃
2 וְאֱמַר לְעַבְדּוֹהִי הָנוֹ יוֹחָנָן [e] מַעֲמָדָנָא הוּ קָם מִן בֵּית מְיְתָא מֶטֻל הָנָא חַיְלָא [f] מְסְתַּעֲרִין בֵּהּ ׃ 3 הוּ דֵּין הָרוֹדֵס
אֲחַר הָוָא לְיוֹחָנָן [g] וְאַסְרֵהּ [h] וְאַרְמֵיהּ בֵּית אֲסִירָא מֶטֻל הֲרוֹדְיָא אִנַּתַּת פִּילִיפּוֹס אֲחוּהִי ׃ 4 אֱמַר הָוָא לֵהּ גֵּיר יוֹחָנָן
דְּלָא שַׁלִּיט דְּהֲוָא לָךְ אַנְתַּתָּא ׃ 5 וְצָבָא הָוָא [i] לְמָקְטְלֵהּ וְדָחֵל הָוָא מִן עַמָּא דְאֵין דְּלַנְבְיָא אַחִידִין הֲווֹ לֵהּ ׃

Ioh. 6. c 42.
55 * Nónne hic est fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria: & fratres eius Iacobus & Ioseph, & Simon & Iudas?
56 * Et sorores eius, nónne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic omnia ista?
57 * Et scandalizabantur in eo. Iesus autem dixit eis: Non est propheta sine honore nisi in patria sua, & in domo sua.
Marc. 6. a 4. Luc. 4. d 24. Ioan. 4. f 44.
58 * Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

55 * οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσὴς καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας;
56 * καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;
57 * καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς; οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.
58 * καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς, διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

CAP. XIIII.

Marc. 6. b 14. Luc. 9. a 1.
1 IN illo tempore audiuit Herodes tetrarcha famam Iesu: A
2 * Et ait pueris suis, Hic est Iohannes Baptista: ipse surrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo.
3 * Herodes enim tenuit Iohannem, & alligauit eum: & posuit in carcerem propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui.
Marc. 6. c 17. Luc. 3. d 19.
4 * Dicebat enim illi Iohannes, Non licet tibi habere eam.
5 * Et volens illum occidere, timuit populum: quia sicut prophetam eum habebant.
Infr. 21 c 26.
6 * Die autem natalis Herodis saltauit filia Herodiadis in medio: & placuit Herodi.
7 * Vnde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcunque postulasset ab eo.
8 * At illa præmonita à matre sua, Da mihi, inquit, hîc in disco caput Iohannis Baptistæ.
9 * Et contristatus est rex: propter iusiurandum autem & eos qui pariter recumbebant, iussit dari.
10 * Misitque, & decollauit Iohannem in carcere.
11 * Et allatum est caput eius in disco: & datum est puellæ, & †attulit matri suæ.
illa
12 * Et accedentes discipuli eius, tulerunt corpus† eius, & sepelierunt illud: & venientes nuntiauerunt Iesu.
eius
Luc. 9. a 10. Mar. 6. d 31. Io. 6. a 2.
13 * Quod cùm audisset Iesus, secessit inde in nauicula, in locum desertum seorsum. & cùm audissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de ciuitatibus.
14 * Et exiens vidit turbam multam: & misertus est eis, & curauit languidos eorum.

ιδ'.

1 * Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρῴδης ὁ τετραάρχης τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ.
2 * καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ, οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.
3 * ὁ γὰρ Ἡρῴδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην, ἔδησεν αὐτὸν, καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ, διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.
4 * ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν.
5 * καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.
6 * γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ Ἡρῴδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ Ἡρῴδῃ.
7 * ὅθεν μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται.
8 * ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, δός μοι, φησὶν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.
9 * καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακειμένους, ἐκέλευσε δοθῆναι.
10 * καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.
11 * καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς.
12 * καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό· καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ.
13 * καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.
14 * καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀῤῥώστους αὐτῶν.

---

* רַק ' שָׁפַר " יָמָא
" נְתַל ° אֵלַף ' יַחַב
p מלשון יין
' כְּרַח ' אִתָּא
' חַוָּא כמו חזה
' רַחֵם

6 כַּד הֲוָא דֵּין בְּיוֹמָא יַלְדָּה דְּהָרוֹדְיָס ᵏ רַקְּדַת בְּרַחָה דְּהָרוֹדְיָא קֳדָם סְמִיכֵא ᶠ וְשַׁפְרַת לַהּ לְהָרוֹדֵס ׃
7 מֶטֶל הָנָא ᵐ בְּמוֹמָחָא יְמָא לַהּ ᵒ וְנָתֵל לַהּ כֹּלְמֵהּ דְּתִשְׁאֵלִי ׃ 8 הִי דֵּין מֶטֶל ° דְּמַלְפָא הָוַת לְאִמַּהּ אַמְּרַת ᵖ הַב
לִי הָרְכָא ᵍ בְּפִינָכָא רֵישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן מַעֲמָרְנָא ׃ 9 וְכֵרִיתַ לַהּ לְמַלְכָּא מֶטֶל דֵּין מוֹמָחָא וְסָמִיכֵא פְּקַד דְּנֶהְיְבַ לַהּ ׃
10 וְשַׁדַּר פַּסְקַהּ רֵישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן בֵּית אֲסִירָא ׃ 11 וְאִיתֵי רֵישֵׁהּ בְּפִינָכָא וְאִתְיְהֵב לְטַלִיתָא וְאִיתַיְהַהּ לְאִמַּהּ ׃
12 וְקָרְבוּ תַּלְמִידוֹהִי שְׁקָלוּ שְׁלָהּ קְבָרוּ וְאָתוֹ ᵗ חַוִּיוּ לְיֵשׁוּעַ ׃
13 וְיֵשׁוּעַ דֵּין כַּד שְׁמַע מִן תַּמָּן בֶּאלְפָא לַאחְרָא חוּרְבָא בַּלְחוֹדוֹהִי וְכַד שְׁמַעוּ כְּנֻשָׁא אֲזָלוּ בַּתְרֵהּ בְּיַבָּשָׁא מִן מְדִינָתָא ׃
14 וְנָפַק יֵשׁוּעַ חָזָא כְּנֻשָׁא סַגִּיאָא ᵛ וְאִתְרַחֵם עֲלֵיהוֹן וַאסִי כְּרִיהֵיהוֹן ׃

Oblatio quotidiana.

15 * *Quum autem eſſet veſpera, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, & dixerunt ei: Locus eſt deſertus, & tempus præterijt: dimitte cœtus hominum, vt adeant villas, emántque ſibi cibum.*

16 * *Ipſe verò dixit eis, Nõ opus eſt illos abire, vos date illis ad comedendum.*

17 * *Ipſi verò dicunt ei, Non habemus hîc niſi quinque placentas, & duos piſces.*

18 * *Dixit eis Jeſchua, Afferte mihi ea huc.*

19 * *Et præcepit turbis vt diſcumberent humi, accepítque illos quinque panes & duos piſces, & ſuſpexit in cælum, benedixítque & fregit, ac dedit diſcipulis ſuis, ipſi verò diſcipuli appoſuerunt turbis.*

20 * *Et comederunt omnes & expleti ſunt; & ſuſtulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos.*

21 * *Illi verò homines qui comederant fuêre quinquies mille, exceptis mulieribus & pueris.*

22 * *Et ſtatim coëgit diſcipulos ſuos conſcendere nauim, & præire ſibi in vlteriorem ripam, dum ipſe dimitteret turbas.*

23 * *Quúmque dimiſiſſet turbas, aſcendit in montem ſolus vt oraret.*

Ad Veſperam feria prima hebdomadis ſecundæ poſt Reſurrectionem.

Quum autem ingruiſſent tenebræ, ſolus erat illic.

24 * *Cæterùm nauis iam receſſerat à terra ſtadiis multis, quum agitata eſt plurimum à fluctibus: ventus enim erat ei è regione.*

25 * *Quarta autem noctis vigilia venit ad eos Ieſchua quum ambularet ſuper aquas.*

26 * *Et viderunt eum diſcipuli eius ambulantem ſuper aquas, atque conturbati ſunt, et dicebãt, Eſt viſio mendax* [id eſt, ſpectrum:] *ac præ timore ſuo clamarunt.*

27 * *Ipſe verò Jeſchua eodem momento collocutus eſt eis, inquiens, Bono eſtote animo, ego ſum, ne timeatis.*

28 * *Et reſpondens Kipho, dixit ei, Domine mi, ſi tu es, iube me venire ad te ſuper aquas.*

קורבא דכליום לד

15 כַּד הֲוָא דַּיְנָ֫ן רַמְשָׁא קְרִבוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידְוהִי וְאָמְרוּ לֵהּ אַתְרָא חוּרְבָא הוּ וְעִדְנָא עָבַר לֵהּ שְׁרִי כְּנִשָׁא דְּנֵאזְלוּן
לְקוּרְיָא וְנֶזְבְּנוּן לְהוֹן סִיבְרְתָא׃ 16 הוּדַּיְן אֲמַר לְהוֹן לָא מָתְבְּעָא לְהוֹן אַנְחוּן לְמֵאזַל הָבוּ לְהוֹן לְמֵאכַל׃ 17 הָנוּן
דַּיְן אֲמְרוּ לֵהּ לַיְת לַן תְּנָן אֶלָּא חַמֵּשׁ גְּרִיצָן וְתַרֵין נוּנִין׃ 18 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אַיְתוֹ אֲנוּן לִי לְהָרְכָא׃ 19 וּפְקַד
לְכֻנְּשָׁא לְמֶסְהַמְכוּ עַל אַרְעָא וְשְׁקַל הָנוּן חַמְשָׁא לַחְמִין וְתַרֵין נוּנִין וְחַר בַּשְׁמַיָּא וּבָרֵךְ וְקָצָא וְיָהַב לְתַלְמִידְוהִי וְהֵנוּן
תַּלְמִידְוהִי סָמוּ לְכֻנְּשָׁא׃ 20 וְאָכְלוּ כְּרֵהוֹן וְסָבְעוּ וְשְׁקַלוּ חוּתָרָא דְּקָצָיָא תְּרֵעְסַר קוּפִינִין כַּד מְלִין׃ 21 הָנוּן
דַּיְן אֲנָשָׁא דְּאָכְלוּ הֲווֹ אַלְפָא חַמְשָׁא סָפָר מִן נְשָׁא וְטַלְיָא׃ 22 וּמֵחָרָא אִלֵּץ לְתַלְמִידְוהִי דְּנֶסְקוּן לַסְּפִינְתָא

a אֲזַל
b וְיָהַב c אֲכַל
d אֲתָא
e סְמַךְ
f סָם g יְתַר
h קְצָא כמו קְצִין
i מלשון יָן
k נְסַק

* Vespere autem facto accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes, Desertus est locus, & hora iam præterijt: dimitte turbas, vt euntes in castella, emant sibi escas.

15 * ὀψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.

* Iesus autem dixit eis, Non habent necesse ire: date illis vos manducare.

16 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.

Marc. 6. c 37. Luc. 9. b 13. Iohan. 6. b 9.

* Respondérunt ei, Non habemus hîc nisi quinque panes & duos pisces.

17 * οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους, καὶ δύο ἰχθύας.

* Qui ait eis, Afferte mihi illos huc.

18 * ὁ δὲ εἶπε, φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.

* Et cùm iussisset turbam discumbere super fœnum: acceptis quinque panibus & duobus piscibus, aspiciés in cælum, benedixit & fregit, & dedit discipulis panes, discipuli autem turbis.

19 * καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοῦ χόρτου, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.

* Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos. C

20 * καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, δώδεκα κοφίνους πλήρεις.

* Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus & paruulis.

21 * οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

* Et statim compulit Iesus discipulos ascendere in nauiculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas.

Mar. 6. c 45.

22 * καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους.

* Et dimissa turba, ascendit in montem solus orare.

Iohan. 6. b 17. Luc. 6. b 12.

23 * καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι.

Vespere autem facto solus erat ibi.

Ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ.

* Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus. erat enim contrarius ventus.

24 * τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

* Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos Iesus ambulans super mare.

25 * τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

* Et vidétes eum discipuli super mare ambulantem, turbati sunt, dicentes, Quia phantasma est. Et præ timore clamauerunt.

26 * καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα, ἐταράχθησαν, λέγοντες, ὅτι φάντασμά ἐστιν. καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

* Statímque Iesus locutus est eis, dicens, Habete fiduciam: ego sum, nolite timere.

27 * εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, θαρσεῖτε· ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

* Respondens autem Petrus, dixit, Domine si tu es, iube me ad te venire super aquas.

28 * ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε, κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα.

וְנֵאזְלוּן קַדְמָוותִי לְעִבְרָא עַד הוּ שָׁרָא הַוָא לְכָנְשָׁא׃ 23 וְכַד שְׁרָא לְכָנְשָׁא סְלֵק לְטוּרָא בַּלְחוֹדוֹהִי לְמְצַלְיוּ׃
דְּרְמְשָׁא וְיָחִד בְּשִׁבְּא וַיְתֵרִין וְכָתַר קְנֵמְתָא לה

וְכַד חֶשְׁכַת בַּלְחוֹדוֹהִי הַוָא תַּמָּן׃ 24 וְאַלְפָא רְחִיקָא הַוָת מִן אַרְעָא אִסְטַרְתָּא סַגְיָא כַּד מְשְׁתַּגְשָׁא סַגִּי
מִן גַּלָּא רוּחָא גִּיר לְקוּבְלָה הַוָת׃ 25 בְּמַשְׁרְתָא דִּין רְבִיעָיְתָא דְּלֵלְיָא אֲתָא לְוָתְהוֹן יְשׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ עַל מַיָּא׃
26 וְחַזָאוּהִי תַּלְמִידוֹהִי דְּמְהַלֵּךְ עַל מַיָּא וְאִתְחֲזִיעוּ וְאָמְרִין הַוּוּ דְּגְלָא הוּ דַּחֲלָא וּמִן דָּחֲלְתְהוֹן קָעוּ׃
27 הוּ דֵּין יְשׁוּעַ כַּר שָׁעֲתָה מַלֵּל עִמְהוֹן וְאָמַר אֶתְלַבְּבוּ אֲנָא אֲנָא לָא תְּדְחָלוּן׃
28 וַעֲנָא כֵּאפָא וַאֲמַר לֵהּ מָרִי אִן אַנְתְּ הוּ פְּקוּד לִי אֲתָא לְוָתָךְ עַל מַיָּא׃

F 4

29 *Jeschua verò dixit ei, Veni. & descendit Kipho è nauicula & ambulauit super aquas vt adiret Jeschua.

30 *Sed quum vidisset ventum vehementem timuit, cœpítque demergi: & attollens vocem suam, dixit, Domine mi libera me.

31 *Et in ipsius horæ puncto porrigit manum suam Dominus noster, & prehendens eum, dixit ei, O exigua fide prædite, quare
32 dubitasti? *Quumque conscendissent nauim, conquieuit ventus.

33 *Et venerunt ij qui in naui erant, eúmq;
34 adorantes dixerunt, Verè filius Dei es. *Et nauigarunt, venerúntque in terrã Genesar.

35 *Et quum agnouissent eum viri regionis illius, miserunt in omnes vicos circumiacentes, & obtulerunt ei eos omnes qui malè, malè, inquam, affecti erant.

36 *Et rogabant eum vt tangerent vel fimbriam tantum vestimenti eius: & ij qui tetigerunt, sanitati sunt restituti.

Dominica post Pentecosten.

CAP. XV.

1 TVnc adierunt Jeschua Perischæi, & Scribæ ab Ourischlem, & inquiunt,

2 *Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum, nec abluunt manus suas quum edunt panem?

3 *Respondit Jeschua & ait illis, Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Deus enim ait,

4 *Honora patrem tuum & matrem tuam: & , Qui maledixerit patri suo, aut matri suæ, morte moriatur.

5 *Vos autem dicitis, Quisquis dixerit patri aut matri, Oblatio mea est id quod tibi proderit ex me:

6 *Nec honorauerit patrem suum aut matrem suam. Et abrogastis sermonem Dei propter traditionem vestram.

7 *Acceptores vultus [hypocritæ] benè vaticinatus est super vos Eschaio propheta, in-
8 quiens. *Populus hic labijs suis ipse honorat me, cor autẽ eorũ valdè elongatum est à
9 me. *Et frustra me reuerentur quũ doceant doctrinas, quæ sunt præcepta hominum.

10 *Porrò conuocauit turbas, & dixit eis, Audite & intelligite.

---

29 וְיֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לֵהּ תָּא וְנַחַת כְּאפָא מִן אֶלְפָא וְהַלֵּךְ עַל מַיָּא דְּנאתֵא לְוָת יֵשׁוּעַ׃ 30 וְכַד חֲזָא רוּחָא דְּקַשְׁיָא [r] קְשָׁא
31 וְשָׁרִי [a] לְמֶטְבַע [b] וְאַרִים קָלֵהּ וַאֲמַר מָרִי [c] פְּרוּקַנִי׃ 32 וּבְרֶשָׁעֲתֵהּ פְּשַׁט אִידֵהּ מָרַן [d] וַאֲחֲדֵהּ וַאֲמַר לֵהּ זְעוֹר [e] טְבַע [b] רַם [c] פְּרַק [d] אֲחַד [e]
הֵיסָנוּתָא לְמָנָא אָתְפַּלַּגְתְּ׃ 33 וְכַד סְלִקוּ לֶאלְפָא [f] שְׁלַיַת רוּחָא׃ 34 וְאִנּוּן דִּבֶאלְפָא סְגִדוּ לֵהּ וַאֲמַרוּ [f] פירושו בשמח שְׁלָא
שַׁרִירָאִית בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאלָהָא׃ 35 [g] וְרַנוּ וְאִתוּ לַארְעָא דְּגִנֵּסַר׃ 36 [h] וְאִשְׁתַּוְדְּעוּהִי אֱנָשֵׁא דַּאתְרָא הַהוּ [g] רְכָא [h] יְדַע
וְשַׁדְּרוּ לְכָל־הֵין קוּרְיֵא דְּחַדְרַיהוּן וְקַרְבוּ לֵהּ כָּל־הֵין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין׃
37 וּבָעִין חֲנוּ מְנַהּ דְּנָקְרְבוּן אֶפֵּן לְכָנְפָא בַּלְחוֹד דַּלְבוּשֵׁהּ וְאִילֵין דְּקָרְבוּ [i] אֶתְאסְיוּ׃ [i] אֶסָא

* At ipse ait, Veni. Et descendens Petrus de naucula, ambulabat super aquã vt veniret ad Iesum. D
* Videns verò ventum validum, timuit: & cùm cœpisset mergi, clamauit dicens, Domine, saluum me fac.
* Et continuò Iesus extendens manum, apprehendit eum: & ait illi, Modicæ fidei quare dubitasti?
* Et cùm ascendissent in nauiculam, cessauit ventus.
* Qui autem in naucula erant venerunt, & adorauerunt eum, dicentes, Verè filius Dei es.
Matt. 6. fin. * Et cùm transfretassent, venerunt in Terram-Genesar.
* Et cùm cognouissent eum viri loci illius, miserunt in vniuersam regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes:
* Et rogabant eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicunque tetigerunt, salui facti sunt.

29 * ὁ δὲ εἶπεν, ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ πέτρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν πρὸς τὸν ἰησοῦν.
30 * βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη· καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι, ἔκραξε, λέγων, κύριε, σῶσόν με.
31 * καὶ εὐθέως ὁ ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;
3 * καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.
33 * οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.
34 * καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὴν γῆν γεννησαρέτ.
35 * καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες ἐκ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας κακῶς ἔχοντας.
36 * καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν.

CAP. XV.

Marc. 7. a 1. TVnc accesserunt ad Iesum ab Ierosolymis Scribæ & Pharisæi, dicentes, A
* Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lauant manus suas cùm panem manducant.
* Ipse autem respondens ait illis, Quare & vos transgredimini mandatũ Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit,
* Honora patrem & matrem. &, Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. * Vos autẽ dicitis, Quicunq; dixerit patri vel matri, Munus quodcunque est ex me, tibi proderit:
* Et non honorificabit patrem suum aut matrẽ suam: & irritum fecistis mandatum Dei propter traditionẽ vestram.
* Hypocritæ bene prophetauit de vobis Isaias, dicens,
Isai. 29. d 13. Marc. 7. a 6. * Populus hic, labijs me honorat: cor autem eorum longè est à me.
* Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum. B
* Et conuocatis ad se turbis, dixit eis, Audite & intelligite.

ιε.

1 * Τότε προσέρχονται τῷ ἰησοῦ οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι, λέγοντες,
2 * διατί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.
3 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;
4 * ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο, λέγων, τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· καὶ, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.
5 * ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ, ἢ τῇ μητρὶ, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ, ὠφεληθῇς·
6 * καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ· καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.
7 * ὑποκριταί, καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν ἡσαΐας, λέγων,
8 * ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.
9 * μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.
10 * καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούετε καὶ συνίετε.

אמ׳שון יח

וְדַיָּר בִּשְׁנָא וְלַתַּר [h] פְּנִטְקוֹטִי לוֹ מֶפְּלָאוּן יה

[i] הֵידִין קְרִבוּ לְוָת יֵשׁוּעַ פְּרִישָׁא וְסָפְרָא דְּמִן אוּרְשְׁלֵם וְאָמְרִין׃ [2] לְמָנָא תַּלְמִידָךְ עָבְרִין עַל [l] מַשְׁלַמָנוּתָא דְּקַשִּׁישֵׁא
וְלָא [m] מְשִׁיגִין אִידֵיהוֹן מָא דְּאָכְלִין לַחְמָא׃ [3] עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לְמָנָא אַף אַנְחוֹן עָבְרִין אַנְחוֹן עַל פּוּקָדָנָא דַּאלָהָא
מָטוּל מַשְׁלַמָנוּתְכוֹן אֱלָהָא גִּיר אֲמַר׃ [4] [n] יַקַּר לַאבוּךְ וְלֶאמָךְ וּמַן [o] דְּמְצַחֵא לַאבוּהִי וְלֶאמֵהּ [p] מְמָת נְמוּת׃ [5] אַנְחוֹן דֵּין
אָמְרִין אַנְהוֹן כָּל מַן דְּנְאמַר לַאבָא אוֹ לֶאמָא קוּרְבָנִי מֶדֶם [q] דְּתֶהֱנֵא מָנִי׃ [6] וְלָא נְיַקַּר לַאבוּהִי אוֹ לֶאמֵהּ וּבַטְּלְתוֹן
מָלְתָא דַּאלָהָא מָטוּל מַשְׁלַמָנוּתְכוֹן׃ [7] נָסְבֵי בַּאפָּא שַׁפִּיר אֶתְנַבִּי עֲלֵיכוֹן אֶשַׁעְיָא נְבִיָא וְאָמַר׃ [8] עַמָּא הָנָא בְּסֻפְוָתֵהּ
דּוּ מְיַקַּר לִי לֶבְּהוֹן דֵּין סַגִי רַחִיק מָנִי׃ [9] [r] וַסְרִיקָאִית דָּחֲלִין לִי בַּד [s] מַלְפִין יוּלְפָנָא דְּפוּקָדָנָא דַּבְּנֵינָשָׁא׃ [10] וְקָרָא
לֶכְנָשָׁא וְאָמַר לְהוֹן שְׁמַעוּ וְאִסְתַּבְּלוּ׃

[h] דַּיָּר
[i] שְׁלֵם
[l] מֶשְׁלַח
[m] שַׁיֵּג ופירושו רוֹחַ
[n] יְקַר [o] צְחֵא [p] מוֹת
[q] חֲנָא ופירושו הועיל
[r] סָרַק עבראית ריקם
[s] אַלֵּף
[t] פָּכַל

11 * Nihil eſt quod intret per os polluens hominem, ſed quod prodit ab ore, illud ipſum inquinat hominem.

12 * Tunc acceſſerunt diſcipuli eius, & dicunt ei, Noſti Periſchæos qui audierunt hunc ſermonem offenſos fuiſſe?

13 * Ipſe verò reſpondit, & ait illis, Omnis illa plantatio quam non plantauerit Pater meus qui in cælis eſt, euelletur.

14 * Omittite eos, cæci ſunt duces cæcorum: ſed ſi cæcus cæcum ducat, ambo in foueam cadunt.

15 * Reſpondit autem Schemeoun Kipho, & dixit ei, Domine mi, interpretare nobis parabolam hanc.

16 * Ipſe verò dixit eis, Adhuc & vos non
17 intelligitis? * Noſtísne id quod intrat per os, in ventrem abire, & inde per expurgationem eïjci foras?

18 * Id autem quod ab ore prodit, à corde manat, illúdque inquinat ipſum hominem.

19 * Nam à corde ipſo manant cogitationes malæ, adulterium, cædes, ſcortatio, furtum, teſtimonium falſum, blaſphemia.

20 * Hæc ſunt quæ inquinant hominem. Sed ſi homo comederit illotis manibus, non inquinatur.

Ad veſperam Dominicæ quartæ Ieiunij.

21 * Et egreſſus eſt illinc Jeſchua venítque in fines Tzour & Tzaidon.

22 * Et ecce mulier Cananithes à finibus illis exïjt, clamans ac dicens, Miſerere ſuper me Domine mi, fili Dauid; filia mea malè vexatur à dæmonio.

23 * Ipſe verò ne verbum quidem reſpondit. Et acceſſerunt diſcipuli eius rogantes eum & dicentes, Dimitte eam, quæ clamat poſt nos.

24 * Ipſe verò reſpondit & ait illis, Non ſum miſſus niſi ad oues quæ aberrarunt à domo Iſroiel.

25 * Illa autem veniens adorauit eum, dicens, Domine mi, adiuua me.

26 * Dixit ei Jeſchua, Non decorum eſt accipere panem liberorum, & obïjcere canibus.

---

11 לָא הָוֵא מְרֵם [u]דְעָאל לְפוּמָא [x]מְסַיֵּב לְבַרְנָשָׁא אֶלָּא מֵרֵם דְנָפֵק מִן פּוּמָא הַו הוּ מְסַיֵּב לְבַרְנָשָׁא׃

12 הֵידֵין קְרִבוּ [a]תַּלְמִידוֹהִי וְאָמְרִין לֵהּ יָדַע אַנְתְּ [b]דְּפְרִישֵׁא דְשָׁמְעוּ [b]מִלְּתָא הָדָא [c]אִתְכַּשְׁלוּ׃

13 הוּ דֵּין עָנָא וְאָמַר לְהוֹן כֹּל [d]נְצָבְתָּא אַיְדָא דְלָא נְצָבָהּ אֲבִי דְבִשְׁמַיָּא [e]תֶּתְעַקַּר׃ 14 שְׁבוּקוּ לְהוֹן [f]סְמָיֵא אֱנוּן

[g]נַגּוֹרָא דְסַמְיֵא סַמְיָא דֵּין לְסַמְיָא אִן גֶּרַר תְּרֵיהוֹן בְּגוּמְצָא נָפְלִין׃ 15 וַעֲנָא שִׁמְעוֹן כְּאפָא וְאָמַר לֵהּ מָרִי פַּסֵּק לַן

[h]מַתַּלָּא הָנָא׃ 16 הוּ דֵּין אָמַר לְהוֹן עַדְמָאלְהָשָׁא אַף אַנְתוּן לָא [i]מֶסְתַּכְּלִין אַנְתוּן׃ 17 לָא יָדְעִין אַנְחוּן

דְּמֵרֵם [k]דְעָאל לְפוּמָא לְכַרְסָא הוּ אָזֵל וּמָן חַמָּן [l]בְּחַדְרֵיתָא [m]מְשְׁחֵרָא לְבַר׃ 18 מֵרֵם דֵּין דְּמֵן פּוּמָא נָפֵק מִן לֵבָּא

נָפֵק וְהַוִּי מְסַיֵּב לֵהּ לְבַרְנָשָׁא׃ 19 מִן לֵבָּא הוּ גֵּיר נָפְקָן [n]מַחְשָׁבָתָא בִּישָׁתָא [o]נַוְרָא קָטְלָא [p]זְנְיוּתָא [o]גַּנְבוּתָא

[x] עול [y] סאב
[a] לְמַד [b] מַלֵּל [c] כּשַׁל
[d] נְצַב [e] עֲקַר [f] סְמָא
[g] נְגַר [h] מְתַל עבראית משל
[i] מְכַל [k] עול
[l] דְּכָא כמו זכה או זכך
[m] שְׁרָא [n] חֲשַׁב [o] גזר
[p] זְנָא [q] גְּנַב

* Nō quod intrat in os, coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

11 * ου το εἰσερχόμενον εἰς το στόμα κοινοῖ τον ἄνθρωπον, ἀλλα το ἐκπορευόμενον ἐκ του στόματος, τουτο κοινοῖ τον ἄνθρωπον.

* Tunc accedentes discipuli eius dixerunt ei, Scis quia Pharisæi, audito verbo hoc, scandalizati sunt?

12 * τοτε προσελθοντες οἱ μαθηται αὐτου εἰπον αὐτῳ, οἶδας ὅτι οἱ φαρισαῖοι ἀκουσαντες τον λογον, ἐσκανδαλισθησαν;

Ioh. 15. a 2. Luc. 6. f. 39.

* At ille respondens ait, Omnis plantatio quam non plantauit pater meus cælestis eradicabitur.

13 * ὁ δε ἀποκριθεις εἰπε, πασα φυτεια, ἡν οὐκ ἐφυτευσεν ὁ πατηρ μου ὁ οὐρανιος, ἐκριζωθησεται.

* Sinite illos: cæci sunt, duces cæcorum. cæcus autē si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadent.

14 * ἀφετε αὐτους· ὁδηγοι εἰσι τυφλοι τυφλων. τυφλος δε τυφλον ἐαν ὁδηγῃ, ἀμφοτεροι εἰς βοθυνον ἐμπεσουνται.

* Respondens autem Petrus, dixit ei, Edissere nobis parabolam istam.

15 * ἀποκριθεις δε ὁ πετρος εἰπεν αὐτῳ, φρασον ἡμιν την παραβολην ταυτην.

* At ille dixit, Adhuc & vos sine intellectu estis?

16 * ὁ δε ἰησους εἰπεν, ακμην και ὑμεις ασυνετοι ἐστε;

* Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur?

17 * οὐπω νοειτε ὁτι παν το εἰσπορευομενον εἰς το στομα, εἰς την κοιλιαν χωρει, και εἰς ἀφεδρωνα ἐκβαλλεται;

* Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem.

18 * τα δε ἐκπορευομενα ἐκ του στοματος, ἐκ της καρδιας ἐξερχεται, κακεινα κοινοῖ τον ἄνθρωπον.

Gen. 6. a 5. & 8. d 21.

* De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ.

19 * ἐκ γαρ της καρδιας ἐξερχονται διαλογισμοι πονηροι, φονοι, μοιχειαι, πορνειαι, κλοπαι, ψευδομαρτυριαι, βλασφημιαι.

* Hæc sunt quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.

20 * ταυτα ἐστι τα κοινουντα τον ἄνθρωπον· το δε ἀνιπτοις χερσι φαγειν, οὐ κοινοῖ τον ἀνθρωπον.

* Et egressus inde Iesus secessit in partes Tyri & Sidonis.

21 * Και ἐξελθων ἐκειθεν ὁ ἰησους, ἀνεχωρησεν εἰς τα μερη τυρου και σιδωνος.

Mar. 7. a 25.

* Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egressa clamauit, dicens ei, Miserere mei Domine fili Dauid: filia mea malè à dæmonio vexatur.

22 * και ἰδου γυνη τις χαναναια ἀπο των ὁριων ἐκεινων ἐξελθουσα, ἐκραυγασεν αὐτῳ λεγουσα, ἐλεησον με κυριε, υἱε δαβιδ, ἡ θυγατηρ μου κακως δαιμονιζεται.

* Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli eius rogabant eum, dicentes, Dimitte eam: quia clamat post nos.

23 * ὁ δε οὐκ ἀπεκριθη αὐτῃ λογον. και προσελθοντες οἱ μαθηται αὐτου, ἠρωτων αὐτον, λεγοντες, ἀπολυσον αὐτην, ὁτι κραζει ὀπισθεν ἡμων.

Sup. 10. a 6. Luc. 19. b 10. Ioh. 10. d 31.

* Ipse autem respondens, ait, Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel.

24 * ὁ δε ἀποκριθεις εἰπεν, οὐκ ἀπεσταλην εἰ μη εἰς τα προβατα τα ἀπολωλοτα οἰκου ἰσραηλ.

* At illa venit & adorauit eum, dicens, Domine, adiuua me.

25 * ἡ δε ἐλθουσα προσεκυνει αὐτῳ, λεγουσα, κυριε βοηθει μοι.

* Qui respondens, ait, Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.

26 * ὁ δε ἀποκριθεις εἰπεν, οὐκ ἐστι καλον λαβειν τον ἀρτον των τεκνων, και βαλειν τοις κυναριοις.

---

[a] סָאב [b] לְעַס [c] שוג סַהֲדוּת שׁוּקְרָא גוּפָא׃ [20] הָלֵין אִנִּין דְּמְסָאֲבִין לְבַרְנָשָׁא אֵן אֲנָשׁ דִּין [d] נָלְעַס כַּד לָא [e] מְשַׁנָּן אִידוֹהִי לָא מְסָאֲבַיב׃

דְּרְמְשָׁא דְּחַד בְּשִׁבְתָא דַּאַרְבְּעָא וְעַסְרָא׃ לז

[21] וְנָפַק מִן תַּמָּן יֵשׁוּעַ וְאָתָא לַחֲחוֹמָא דְּצוּר וְדַצִידִין׃ [22] וְהָא אִנְתְּתָא כְּנַעֲנָיְתָא מִן תְּחוּמָא הָנוּן [f] נָפְקַת כַּד [g] קָעְיָא וְאָמְרָא אֶתְרַחֵם עֲלַי מָרִי בְּרֵה דְּדָוִיד בַּרְתִי בִּישָׁאִית [h] מְתְדַּבְּרָא מִן שֵׁדָא׃ [23] הוּדֵין לָא [i] פַּנְיָה פִּתְגָמָא וְקַרִבוּ תַּלְמִידוֹהִי [j] בְּעוֹ מָנֵּה וְאָמְרִין [k] שְׁרִיהּ דְּקָעְיָא בָּתְרַן׃ [24] הוּדֵין עָנָא וְאָמַר לְהוֹן לָא [l] אֶשְׁתְּדַּרִת אֶלָּא לְוָת [m] עָרְבָא [n] דְּשַׁעוּ מִן בֵּית יִסְרָיֵל׃ [25] הִי דֵין [o] אִתָּת סְגִדַת לֵהּ וְאָמְרַת מָרִי [p] עַדְרִינִי׃

[26] אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ לָא שַׁפִּיר [q] לְמִסַּב לַחְמָא דִּבְנַיָּא [r] וְלִמְרְמִיוּ לְכַלְבָּא׃

[a] סָאב [b] לְעַס [c] שוג [d] נְפַק [e] קָעָא [f] דְּבַר [g] פְּנָא תרגומאית אחיב [h] בְּעָא [i] שְׁרָא [j] שְׁרִי [k] טָעָא [l] אֶתָּא [m] עֲרַר במועד [n] נָסַב [o] רְמָא [p] עַדְרִינִי [q] לְמִסַּב לַחְמָא דִּבְנַיָּא [r] וְלִמְרְמִיוּ לְכַלְבָּא

27 * Illa verò dixit, Etiam Domine mi: quinimò canes edunt de micis quæ cadunt à mensis dominorum suorum, & viuunt.

28 * Tunc dixit ei Jeschua, O mulier magna est fides tua, fiat tibi vt vis: & sanata est filia eius ex illa hora.

29 * Et discessit illinc Jeschua, venítque iuxta crepidinem maris Galilææ: et conscendit montem, sedítque illic.

30 * Et adierunt eum turbæ quamplurimæ habentes secum claudos & cæcos, mutósque ac mancos, & alios multos, atque obiecerunt eos ad pedes ipsius Jeschua, & sanauit eos.

31 * Ita vt obstupescerent turbæ illæ quum viderent mutos loquentes, mancos sanitati restitutos, claudos ambulantes, cæcósque videntes: & laudibus euexêre Deum Israel.

Oblatio quotidiana.

32 * Ipse verò Jeschua vocauit discipulos suos, & ait illis: Ego misericordia cõmoueor erga turbam hanc, quippe qui iam triduum expectant apud me, nihilque habent quod edant: dimittere autem eos ieiunos nolo, ne fortè præ lassitudine deficiant in via.

33 * Dicunt ei discipuli eius, Vndenam haberemus in deserto panem ad explendam totam hanc turbam?

34 * Dicit eis Jeschua, Quot panes habetis? dicunt ei, Septem, & modicum piscium minutorum.

35 * Et præcepit turbis vt discumberent humi.

36 * Accepítque illos septem panes & pisces, & laudauit [Deum], fregítque ac dedit discipulis suis: discipuli verò dederunt turbis.

37 * Et comederunt omnes & saturati sunt, sustulerúntque reliquias fragmentorum plenas septem sportas.

38 * Illi autem qui comederant, fuêre quatuor mille viri præter mulieres & pueros.

39 * Quum autem dimisisset turbas, cõscenditnauim, venítque in fines Magedou.

---

27 הִיא דִּין אָמְרַת אִין מָרִי אַף כַּלְבֵּא אָכְלִין מִן פְּרִתּוּתָא דְּנָפְלִין מִן פָּתוּרָא דְּמָרַיהוֹן [k]וְחָיִין׃ 28 הֲיָדִין אָמַר לַהּ

[k] חַיָּא [1] עְבָא

יְשׁוּעַ אוֹ אַנְתְּ רַבָּא הֵי הֵימָנוּתֵכִי נֶהֱוֵא לֵכִי אֵיךְ [f] דְּצָבְיָא אַנְתְּי [a] וְאִתְאסְיַת בַּרְתָּהּ מִן הַי שָׁעְתָּא׃

[a] אַסָּא [b] יְתֵב כמו ישב

29 וְשַׁנִי מִן תַּמָּן יְשׁוּעַ וְאָתָת עַל גֻּנְבָּ וַמָּא דַּגְלִילָא וְסַלֵּק לְטוּרָא [b] וְיָתֵב תַּמָּן׃

30 וְקַרְבוּ לְוָתֵהּ כֻּנְשָׁא סַגְיָאָא דְּאִית הֲוּ עִמְּהוֹן חַגִּירֵא וְסַמְיֵא וְחַרְשֵׁא וּפִשִׁיגֵא וְאַחֲרִינֵא סַגְיָאָא [c] וְאַרְמִיו אִנּוּן לָוֹת

[c] רְמָא [d] רַמַּר [e] חֵזֵא [f] סְמָא

רַגְלוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ וְאַסִּי אִנּוּן׃ 31 אֵיךְ [d] דְּתָהֲדִמְרוּן כֻּנְשָׁא הָנוּן [e] דְּחָזִין חַרְשֵׁא דַּמְמַלְלִין וּפִשִׁיגֵא דְּמִתְחַלְמִין וְחַגִּירֵא

דַּמְהַלְכִין [f] וְסַמְיֵא דְּחָזִין וְשַׁבְּחוּ לַאלָהָא דְּיִסְרָיל׃

* At illa dixit, Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum.

* Tunc respondens Iesus, ait illi, O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora.

* Et cùm transisset inde Iesus, venit secus mare Galilææ: & ascendens in montem, sedebat ibi.

Esai. 35. a 5. Luc. 7. d 22. *Et accesserunt ad eum turbæ multæ, habentes secum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos: & proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos.

* Ita vt turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, debiles sanos, claudos ambulantes, cæcos videntes: & magnificabant Deum Israel. D

Marc. 8. a 1. * Iesus autem conuocatis discipulis suis, dixit, Misereor turbæ: quia triduo iam perseuerant mecum, & non habent quid manducent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.

* Et dicunt ei discipuli, Vnde ergo nobis in deserto panes tantos, vt saturemus turbam tantam?

* Et ait illis Iesus, Quot panes habetis? At illi dixerunt, Septem, & paucos piscículos.

* Et præcepit turbæ vt discumberent super terram.

* Et accipiens septem panes, & pisces, & gratias agens fregit, & dedit discipulis suis, & discipuli dederunt populo.

* Et comederunt omnes, & saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas.

* Erant autem qui manducauerunt, quatuor millia hominum, extra paruulos & mulieres.

* Et dimissa turba, ascendit in nauiculam, & venit in fines Magedan.

27 * ἡ δὲ εἶπε, ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν.

28 * τότε ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

29 * καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας· καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ.

30 * καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, κυλλοὺς, καὶ ἑτέρους πολλοὺς, καὶ ἔῤῥιψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς,

31 * ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας, κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν τοῦ ἰσραήλ.

32 * ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε, σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.

33 * καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;

34 * καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.

35 * καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν.

36 * καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ.

37 * καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις.

38 * οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

39 * καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια μαγδαλά.

---

[27] רַחֵם [h] חָנָא [i] אֲבַל [k] שְׁרָא [l] עָם [m] עוף [n] פירושו מאין [o] דַּקִּין אוֹ דַקִּיק [p] סַמַּד [q] עבראית קצץ [r] יִתַּר [s] קְצָצָא [t] מְלָא [u] מלשון יין [x] חֵוְיָא [y] אֲתָא

[32] קוּרְנָא דְּכֵלְיוֹם לוֹ [33] הוֹדִין יְשׁוּעַ קְרָא לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן [g] מְתְרַחֲם אֲנָא עַל בְּנָשָׁא הֲנָא דְּהָא תְלָתָא יוֹמִין [h] כַּוְיוּ לְוָתִי וְלֵית לְהוֹן מָא [i] דְּנֶאכְלוּן [k] וְדַאשְׁרֵא אֶנּוּן כַּד [l] צָיְמִין לָא צַבֵּא אֶנָא דִּלְמָא [m] נְעוּפוּן בְּאוֹרְחָא: [33] אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹהִי [n] אֵיכָּא אִית לַן בְּחוּרְבָא לַחְמָא דְּנַסַּבַע בְּנָשָׁא הָנָא בְּרֵהּ: [34] אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ כְּמָא לַחְמִין אִית לְכוֹן אָמְרִין לֵהּ שַׁבְעָא וְקַלִּיל נוּנֵא [o] דַּקִּיקָא: [35] וּפַקֵּד לְבָנְשָׁא [p] דְּנֶסְתַּמְכוּן עַל אַרְעָא: [36] וְשָׁקַל לְהָנוּן שַׁבְעָא לַחְמִין וְלַנוּנֵא וְשַׁבַּח [q] וְקָצָא וְיָהֵב לְתַלְמִידוֹהִי וְתַלְמִידֵא יָהֲבוּ לְבָנְשָׁא: [37] וְאִכְלוּ כֻּלְּהוֹן וְסַבְעוּ וְשָׁקְלוּ [r] חַוְתֵרָא [s] דַּקְצָיֵא [t] מְלָא שַׁבְעָא [u] אַסְפְּרִידִין: [38] הָנוּן דִּין דְּאִכְלוּ [x] הַוְיוּ אַרְבְּעָא אֶלְפִין גַּבְרָא סְטַר מִן נְשָׁא וְטָלְיָא: [39] וְכַד שְׁרָא לְבָנְשָׁא סְלֵק לְאִלְפָּא [y] וְאָתָא לַתְחוּמָא דְּמַגְדוּ:

CAP. XVI.

1 ET accesserunt Perischæi & Zadoukæi, tentantes eum ac rogantes eum vt signum è cælo ipsis ostenderet.

2 *Ipse verò respondit & ait illis, Quum fuerit vespera, dicitis, Serenitas erit, rubet enim cælum.

3 *Manè verò dicitis, Hodie tempestas erit, rubet enim cælum triste. Acceptores vultus, faciem quidem cæli nostis scrutari; signa verò temporis huius non nostis discernere.

4 *Generatio mala & adultera signum quærit, nec signum dabitur ei, nisi signum Jaunon prophetæ. & reliquit eos & abijt.

5 *Quum autem venissent discipuli eius in vlteriorem ripam, obliti fuerant sumere secum panem.

6 *Ipse verò dixis eis, Videte, cauete à fermento Perischæorum & Zadoukæorum.

7 *Illi autem cogitabant apud se, & dicebant se panem non sumpsisse.

8 *Jeschua verò id sciens, dixit eis, Quid cogitatis apud vos ô modica fide præditi, quòd panem non sumpsistis?

9 *Nondum intelligitis nec in memoriam reuocatis illos quinq; panes, hominum quinque millia, & quot cophinos sustuleritis?

10 *Neque illos septem panes, hominum quatuor millia, & quot Sportas sustulistis?

11 *Quomodo vos non intellexistis, me non de pane dixisse vobis, sed vt caueretis à fermento Perischæorum & Zadoukæorum?

12 *Tunc intellexerunt eum non dixisse vt cauerent à fermento panis, sed à doctrina Perischæorum & Zadoukæorum.

Commemoratione Apostolorum Sanctorum.

13 *Quum autem venisset Jeschua in regionem Cæsareæ Philippi, interrogauit discipulos suos, inquiens, Quid dicunt de me homines, me esse filium hominis?

מַפְּלִיאוֹן יו

א וְקָרְבוּ פְּרִישֵׁא וְזַדּוּקָיֵא [z] מְנַסִּין לֵהּ וְשָׁאֲלִין לֵהּ אַתָּא מִן שְׁמַיָּא [a] דַּנְחַוֵּא אִנּוּן׃ ב הוּדִין עָנָא וְאָמַר
לְהוֹן מָא דַּהֲוָא רַמְשָׁא אָמְרִין אַנְחוּן [b] צַחְוָא הוּ [c] סָמְקָת גֵּיר שְׁמַיָּא׃ ג וְבִצַפְרָא אָמְרִין אַנְחוּן יוֹמָנָא סַתְוָא הוּ
סָמְקָת גֵּיר שְׁמַיָּא [d] כְּמִרָאִית נָסְבֵי בַּאפֵּי פַּרְצוּפָא דִּשְׁמַיָּא יַדְעִין אַנְחוּן [e] דְּתָבְקִין אַתְוָתָא דְזִבְנָא הָנָא לָא יַדְעִין אַנְתוּן
[f] דְּתָפְרְשׁוּן׃ ד [g] שַׁרְבְּתָא בִּישְׁתָא [h] וְגִירְתָא אָתָא [i] בָּעְיָא וְאָתָא לָא [j] מְתְיְהֲבָא לֵהּ אֶלָּא אִן אָתָה דְיוֹנָן נְבִיָּא וְשָׁבַק
אִנּוּן וַאֲזַל׃ ה וְכַר [k] אִנּוּן חַלְמִידוֹהִי לְעֶבְרָא [l] טְעוֹ [m] דְּנָסְבוּן עִמְּהוֹן לַחְמָא׃ ו הוּדִין אֲמַר לְהוֹן
[n] חֲזוּ [o] אֶזְדַּהֲרוּ מִן חֲמִירָא דְּפְרִישֵׁא וְזַדּוּקָיֵא׃ ז הִנּוּן דִּין [p] מְתְרָעְיִן הֲוּ בְּנַפְשְׁהוֹן וַאֲמְרִין דִּלְחָמָא לָא נְסַבוּ׃ ח חָזָא [q] זְהַר [r] וְיָדַע

CAP. XVI.

ις'.

Mar. 8. b 12. Luc. 12. g 54.

1 ET accesserunt ad eum Pharisæi & Sadducæi tentantes: & rogauerunt A eum vt signum de cælo ostenderet eis.

1 * Καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς.

2 * At ille respondens, ait illis, Facto vespere dicitis, Serenum erit, rubicundum est enim cælum.

2 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὀψίας γινομένης λέγετε, εὐδία· πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός.

3 * Et manè, Hodie tempestas, rutilat enim triste cælum. Faciem ergo cæli dijudicare nostis: signa autem temporum non potestis?

3 * καὶ πρωΐ, σήμερον χειμών· πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. ὑποκριταί, τὸ μὲν πρόσωπον τ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν· τὰ δὲ σημεῖα τ καιρῶν οὐ δύνασθε;

Sup. 12. c 39. 4 * Generatio mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei nisi signum Ionæ prophetæ. Et relictis illis, abijt.

Io. 2. a 2.

4 * γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τ προφήτου. καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἀπῆλθε.

5 * Et cùm venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere.

5 * καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν.

Marc. 8. b 14. Luc. 12. a 1. 6 * Qui dixit illis, Intuemini & cauete à fermento Pharisæorum & Sadducæorum.

6 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τ ζύμης τ Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

7 * At illi cogitabant inter se, dicentes, Quia panes non accepimus.

7 * οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.

8 * Sciens autem Iesus, dixit, Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes non habetis?

8 * γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε;

B

Sup. 14. c 17. Io. 6. b 9. Sup. 15. d 34. 9 * Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum, & quinque millium hominum, & quot cophinos sumpsistis?

9 * οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;

10 * Neque septem panum, & quatuor millium hominum, & quot sportas sumpsistis?

10 * οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;

11 * Quare non intelligitis quia non de pane dixi vobis, Cauete à fermento Pharisæorum & Sadducæorum?

11 * πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν, προσέχειν ἀπὸ τ ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων;

12 * Tunc intellexerunt quia non dixerit cauendum à fermento panum, sed à doctrina Pharisæorum & Sadducæorum.

12 * τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τ ἄρτου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

Marc. 8. c 27. Luc. 9. b 18. 13 * Venit autem Iesus in partes Cæsareæ Philippi: & interrogabat discipulos suos, dicens, Quem me dicunt homines esse, filium hominis?

13 * Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τ Φιλίππου, ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τ ἀνθρώπου;

---

a חשב
b סכל עחד פירושו עבר
c מן לשון יין
d מן לשון יין
e אלף
f דמי שלח
g שאל

13 וְשׁוּעַ דִּין יְדַע וְאָמַר לְהוֹן מָנָא a מְהַחְשְׁבִין אַנְתוּן בְּנַפְשָׁכוֹן זְעִירֵי הֵימָנוּתָא דְּלַחְמָא לָא שְׁקַלְתוּן ׃
9 לָא עַדְמָא לְהָשָׁא b אָסְתַּכְלְתוּן לָא c עֲדִין אַנְתוּן לְהָנוּן חַמְשָׁא לַחְמִין דְּחַמְשָׁא אַלְפִין וְכַמָּא d קוּפִינִין שְׁקַלְתוּן ׃
10 וְלָא לְהָנוּן שַׁבְעָא לַחְמִין דְּאַרְבְּעָא אַלְפִין וְכַמָּא e אַסְפִּרִידִין שְׁקַלְתוּן ׃ 11 אֵיכַן לָא אָסְתַּכְלְתוּן דְּלָא חֲוָא
עַל לַחְמָא אֲמָרִית לְכוֹן אֶלָּא דְּתֶזְדַּהֲרוּן מִן חֲמִירָא דְּפָרִישָׁא וְדִזְדוּקָיָא ׃ 12 הֵידִין אֶסְתַּכְּלוּ דְּלָא אֲמַר דְּנֶזְדַּהֲרוּן מִן
חֲמִירָא דְּלַחְמָא אֶלָּא מִן f יוּלְפָנָא דְּפָרִישָׁא וְדִזְדוּקָיָא ׃ g בְּרוּכְרָנָא b דְּשְׁלִיחָא קַדִּישָׁא לט
13 כַּד דִּין אֲתָא יֵשׁוּעַ לַאֲתָרָא דְּקֵסָרְיָא דְּפִילִיפּוֹס i מְשַׁאֵל הֲוָא לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר מַנּוֹ אָמְרִין עֲלַי אֱנָשָׁא דְּאִיתַי
בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא ׃

14 * Ipſi verò dixerunt, Sunt qui dicunt Jou
chanon Baptiſtam, alij verò Flijo, alij deni-
que Ermio aut vnum ex prophetis.

15 * Dixit eis, Vos autem quem me dicitis
16 eſſe? * Reſpondit Schemeoun Kipho, & ait,
Tu es Meſchicho filius Dei viui.

17 * Reſpõdit Jeſchua, & dicit ei, Beatus es,
Schemeoun Bere de-Jauno [fili columbæ,] ſi-
quidem caro & ſanguis non reuelauit tibi,
ſed pater meus qui in cælis eſt.

18 * Quinetiam ego dico tibi, Tu es Kipho
[petra,] & ſuper hanc petram ædificabo Eccle
ſiam meam, & portæ inferorum non præua-
19 lebunt ei. * Tibi dabo claues regni cælorũ; &
quicquid ligaueris in terra, erit ligatum in
cælis: & quod ſolueris in terra, erit ſolutum
in cælis.

20 * Tunc præcepit diſcipulis ſuis, vt nemini
dicerent ipſum eſſe Meſchicho.

Dominica ſecunda poſt Pentecoſten.

21 * Et ex eo tempore cæpit Jeſchua indica-
re diſcipulis ſuis ſe profecturum Ouriſchlem,
& multa paſſurum à Senioribus, & à prin-
cipibus Sacerdotum, Scribísque, nec non in-
terfectum iri, atque tertio die ſurrectu-
22 rum. * Et prehendens eum Kipho, cæpit eum
obiurgare, inquiens, Propitius eſto tibi Do-
mine mi, quominus hoc tibi contingat.

23 * Ipſe verò conuerſus ait Kipho, Abi re-
trorſum à me Satana; offendiculo es mihi,
quippe qui non ſapias quæ Dei ſunt, ſed quæ
ſunt hominis.

24 * Tunc dixit Jeſchua diſcipulis ſuis, Quis-
quis voluerit venire poſt me, abneget ani-
mam ſuam, & baiulet crucem ſuam, & ve-
niat poſt me.

25 * Quiſquis enim voluerit ſeruare ani-
mam ſuam, perdet eam, & quiſquis perdi-
derit animã ſuam propter me, inueniet eam.

26 * Quid enim lucratur homo ſi mundũ vni-
uerſum poſſideat, & anima eius detrimẽtum
patiatur? aut quam dabit homo permutatio-
nem animæ ſuæ?

27 * Futurum eſt enim vt veniat filius ho-
minis in gloria patris ſui cum Angelis ſuis
ſanctis. & tunc rependet vnicuique ſecun-
dùm eius opera.

---

14 הַנוּן דֵּין אֲמַרוּ אִית דַּאֲמְרִין דְּיוֹחָנָן [u] מַעֲמְדָנָא אֲחֲרִינָא דֵּין אִלְיָא וַאֲחֲרִנָא אֶרְמְיָא אוֹ חַד מִן נְבִיָּא׃
15 אֲמַר לְהוֹן אַנְתּוּן דֵּין מָנוּ אָמְרִין אַנְתּוּן דְּאִיתַי׃ 16 עָנָא שִׁמְעוֹן כֵּאפָא וַאֲמַר אַנְתְּ אוֹ מְשִׁיחָא בְּרֵה
דְּאֱלָהָא חַיָּא׃ 17 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ טוּבַיִךְ שִׁמְעוֹן בְּרֵה דְּיוֹנָא דְּבִסְרָא וְדָמָא לָא גְלָא לָךְ אֶלָּא אֲבִי דְּבִשְׁמַיָּא׃
18 אַף אֲנָא אֲמַר אֲנָא לָךְ דַּאנְתְּ הוּ כֵּאפָא וְעַל הָדָא כֵּאפָא [x] לְעִדְתִי [y] וְתַרְעֵי דִשְׁיוֹל לָא [z] נֶחְסְנוּנָהּ׃
19 לָךְ [a] אֶתֵּל קְלִידֵי דְּמַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא וְכֹל מֵדֵּם [b] דְּתֶאסוֹר בַּאַרְעָא [c] נֶהֲוֵא אָסִיר בִּשְׁמַיָּא וּמֵדֵּם [d] דְּתֶשְׁרֵא
בְּאַרְעָא נֶהֲוֵא שָׁרֵא בִּשְׁמַיָּא׃ 20 הֵידֵין פַּקֵּד לְתַלְמִידוֹהִי דְּלָא [e] נֵאמְרוּן דְּהוּא מְשִׁיחָא׃
21 וּמִן הָדֵין שָׁרִי יֵשׁוּעַ [g] לְמֶחֱוֵי לְתַלְמִידוֹהִי דְּמִנְהַךְ לְאוּרְשְׁלֵם וְלִסְבַל מִן סָבַיָּא וְרַבָּנַיָּא וְסָפְרַיָּא וּלְמִתְקְטַל
וּבְיוֹמָא תְּלִיתָאָה לְמִקָּם׃ 22 וְנָסַב כֵּאפָא וְשָׁרִי לְגָעָרָא בֵּהּ וַאֲמַר חוּס עֲלָךְ מָרִי לָא יְהֵא לָךְ דָּא׃
23 הוּא דֵּין אִתְפְּנִי וַאֲמַר לְכֵאפָא אִזֵּל לְאָחוֹרַי סָטָנָא [f] מְעַכֵּב אַתְּ לִי דְּלָא טָעֵם אַתְּ דְּאֱלָהָא אֶלָּא דְּבְנֵי אֲנָשָׁא׃
24 הֵידֵין אֲמַר יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידוֹהִי מַן דְּבָעֵי לְמֵיתֵי בָּתְרַי לִיכְפַּר נַפְשֵׁהּ וְלִיסַב צְלִיבֵהּ וְלֵיתֵי בָּתְרַי׃
25 דְּמַן דְּבָעֵי לְמִפְרֵק נַפְשֵׁהּ לְמֶחֱוֵי יְאַבְּדִנַּהּ וּמַן דְּיְאַבֵּד נַפְשֵׁהּ בְּגִינַי לְמֶחֱוֵי יַשְׁכְּחִנַּהּ׃
26 מָה [h] דְּיִסְגֵּי לִבְנֵי אֲנָשָׁא דְּיִשְׁקוֹל כָּל עָלְמָא וְיַפְסִיד נַפְשֵׁהּ אוֹ מָה יִתֵּן בְּנֵי אֲנָשָׁא פִּרְקָן לְנַפְשֵׁהּ׃
27 אֲרוּם עֲתִידָא הִיא דְּיֵיתֵי בַּר אֱנָשָׁא בִּיקָרָא דַּאֲבוֹהִי עִם מַלְאָכוֹהִי קַדִּישַׁיָּא וְכֵדֵין יְהָבִין לְכָל חַד כְּעוֹבָדוֹהִי׃

[u] עמר פירושו שכל [x] בְּנָא [y] עוד [z] חֵסֶן [a] נְתַל [b] אֱסַר [c] הֲוָא [d] שְׁרָא [e] אֱמַר
[f] מן לשון יין [g] חֲוָא [h] מָה

14 ✠ Ὁ δὲ εἶπον, οἱ μὲν ἰωάννην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ, ἠλίαν· ἕτεροι δὲ, ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.

15 ✠ λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;

16 ✠ ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πέτρος εἶπε, σὺ εἶ ὁ χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.

17 ✠ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, μακάριος εἶ σίμων βὰρ ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

18 ✠ κἀγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.

19 ✠ καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

20 ✠ τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ χριστός.

21 ✠ Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

22 ✠ καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ, λέγων, ἵλεώς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.

23 ✠ ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ πέτρῳ, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

24 ✠ τότε ὁ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

25 ✠ ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

26 ✠ τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

27 ✠ μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ· καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

At illi dixerunt, Alij Iohannem Baptiſtam, alij autem Eliam, alij verò Ieremiá, aut vnũ ex prophetis. ✠ Dicit illis Ieſus, Vos autem quem me eſſe dicitis?

Ioh. 6. g 69. ✠ Reſpondens autẽ Simon Petrus, dixit, Tu es Chriſtus filius Dei viui.

✠ Reſpondens autem Ieſus, dixit ei, Beatus es Simon Bar-Iona: quia caro & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt.

Iohan. 1. f 42.

✠ Et ego dico tibi, Quia tu es Petrus: & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portę inferi non præualebunt aduerſus eam.

✠ Et tibi dabo claues regni cælorum. Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis; & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.

Infr. 18 c 18. Ioh. 20. c 23.

✠ Tunc præcepit diſcipulis ſuis vt nemini dicerent, quia ipſe eſſet Ieſus Chriſtus.

✠ Exinde cœpit Ieſus oſtendere diſcipulis ſuis quia oporteret eum ire Ieroſolymam, & multa pati à ſenioribus & ſcribis, & principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere.

✠ Et aſſumens eum Petrus, cœpit increpare illum, dicens, Abſit à te Domine: non erit tibi hoc.

Marc. 8. d 33.

✠ Qui conuerſus, dixit Petro, Vade poſt me ſatana, ſcandalum es mihi: quia non ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum.

D

Sup. 10. d 38. Luc. 9. c 23. & 14. c 27. 17. g 33.

✠ Tunc Ieſus dixit diſcipulis ſuis, Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.

Ioh. 12. d 25.

✠ Qui enim voluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam. qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam. ✠ Quid enim prodeſt homini, ſi mundum vniuerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua? ✠ Filius enim hominis vẽturus eſt in gloria patris ſui cum angelis ſuis: & tunc reddet vnicuique ſecundùm opera eius.

Pſal. 48. a 8. Pſal. 61. b 13. Actu. 17. g 31. Rom. 2. c 6.

Ad veſperam feſto taberna-
culorum.

28 * *Amin ego dico vobis, Sunt quidam hic aſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec viderint Filium hominis venientem in regnum ſuum.*

CAP. XVII.

1 ET *poſt ſex dies accepit Jeſchua Kipho & Jaakoub, & Jouchanon fratrem eius, & adduxit eos in montem excelſum ſolos.*

2 * *Et transformatus eſt Jeſchua coram eis, & ſplenduit facies eius vt Sol, veſtimenta verò ipſius facta ſunt candida vt lux.*

3 * *Et apparuerunt eis Mouſche & Elijo, quum loquerentur cum eo.*

4 * *Reſpondit autem Kipho & dixit Ieſchua; Domine mi, bonum eſt nos hic eſſe: & ſi vis, faciemus hic tria tabernacula, vnum tibi, vnúmque Mouſche, & vnum Elijo.*

5 * *Et adhuc eo loquente, ecce nubes lucida operuit eos: & vox facta eſt de nube, dicens: Hic eſt filius meus dilectiſſimus, in quo mihi complacui; ipſum audite.*

6 * *Quod quum audiſſent diſcipuli, prociderunt in facies ſuas, & timuerunt valde.*

7 * *Et acceſſit ad eos Jeſchua, & tetigit eos, inquiens, Surgite, ne timeatis.*

8 * *Suſtulerúntque oculos ſuos, & neminem viderunt, niſi Jeſchua ſolum.*

9 * *Quumque deſcenderent de monte, præcepit eis Jeſchua, eisque dixit, Coram nemine dixeritis viſionem hanc, donec ſurrexerit filius hominis à mortuis.*

10 * *Et interrogauerunt eum diſcipuli ſui, & dicunt ei, Quid igitur Scribæ dicunt, quòd Ilijo oporteat prius venire?*

11 * *Reſpondit Jeſchua & dixit eis, Ilijo venturus eſt prius vt omnia reſtituat.*

12 * *Ego verò dico vobis, Jam venit Elijo neque nouerunt eum, & fecerunt in eum quicquid voluerunt: ita & filius hominis vim paſſurus eſt ab eis.*

13 * *Tunc intellexerunt diſcipuli eum de Jouchanon Baptiſta ipſis verba feciſſe.*

וְרַמְשָׁא וְעַיְנָא ° וְרַמָּאֵלָא מא

° טָלַל

22 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִית אֱנָשָׁא [f]דְּקָיְמִין הָכָן דְּלָא [g]נְטְעָמוּן מוֹתָא עַדְמָא דְּנֶחֱזוֹן לַבְּרֵהּ דַּאֱנָשָׁא דְּאָתָא בְּמַלְכוּתֵהּ׃

[f] קָם [g] טְעֵם

[h] נסק

i מן חלף נחר שחלף

[k] נְהַר כמו הר עבראית

1 נְחַת ופירושו לנשים

[m] חֵיל ° חֲזָא ° טְלַל

[p] נְחַר ° טְלַל ° צְבָא

1 וּבָתַר שְׁתָּא יוֹמִין דְּבַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא וְלַיַעֲקוֹב וְלִיוֹחָנָן אֲחוּהִי [h]וְאַסֵּק
קפלאון יז
אֲנוּן לְטוּרָא רָמָא בַּלְחוֹדֵיהוֹן׃ 2 [i]וְאִשְׁתְּחֲלַף יֵשׁוּעַ קֳדָמֵיהוֹן [k]וְנְהַר פַּרְצוּפֵהּ אַיְךְ שָׁטְשָׁא [l]נַחֲוּהִי דֵּין [m]חֲוַרוּ אַיְךְ
נוּהֲרָא׃ 3 [n]וְאִתְחֲזִיו לְהוֹן מוֹשֶׁא וְאֵלִיָא כַּד מְמַלְלִין עִמֵּהּ׃ 4 עָנָא דֵּין כֵּאפָא וְאָמַר לְיֵשׁוּעַ מָרִי שַׁפִּיר
הוּ לַן דְּהָכָן נֶהֱוֵא וְאִן צָבֵא אֲנָתְ נֶעְבֵּד תְּלָתָא [o]מְטַלְלִין חַדָּא לָךְ וְחָדָא לְמוֹשֶׁא וְחָדָא לְאֵלִיָא׃
5 וְעַד הוּ מְמַלֵּל הָא עֲנָנָא [p]נַהִירְתָּא [q]אַטְלַת עֲלֵיהוֹן וְקָלָא הֲוָא מֵן עֲנָנָא דְּאָמַר הָנוֹ בְּרִי חַבִּיבָא דְּבֵהּ [r]אֶצְטְבִּירִת לֵהּ

Mar. 6.c. 8.1. Luc.9.c. 27.

* Amen dico vobis, Sunt quidam de hîc ſtantibus qui non guſtabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno ſuo.

28 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

CAP. XVII.

ιζ.

Mar.9. 2.2. Luc.9. d.28.

ET poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelſum ſeorſum:

1 * Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν, κατ' ἰδίαν.

2 * Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit facies eius ſicut Sol: veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix.

2 * καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.

3 * Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes.

3 * καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωσῆς καὶ Ἠλίας, μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες.

4 * Reſpondens autem Petrus, dixit ad Ieſum, Domine, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum, & Eliæ vnum.

4 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπε τῷ Ἰησοῦ, Κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ μίαν, καὶ μίαν Ἠλίᾳ.

5 * Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox de nube dicens, Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene complacui: ipſum audite.

2.Pet.1. d.17. Sup.3. d.17.

5 * ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς· καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε.

6 * Et audientes diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valdè.

6 * καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα.

7 * Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos: dixítque eis, Surgite, & nolite timere.

7 καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν, ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε.

8 * Leuantes autem oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſolum Ieſum.

8 * ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον.

9 * Et deſcendentibus illis de monte, præcepit eis Ieſus, dicens; Nemini dixeritis viſionem, donec Filius hominis à mortuis reſurgat.

9 * καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων, Μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

Marc. 9. b.11. Mal.4.a. 5. Sup. 11. b.14.

10 * Et interrogauerunt eum diſcipuli, dicentes, Quid ergo Scribę dicunt quòd Eliam oporteat primùm venire?

10 * καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

11 * At ille reſpondens, ait eis, Elias quidem venturus eſt primùm, & reſtituet omnia.

11 * ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα·

12 * Dico autem vobis, Quia Elias iam venit, & non cognouerunt eum, ſed fecerunt in eo quæcunque voluerunt. Sic & Filius hominis paſſurus eſt ab eis.

12 * λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἠλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.

13 * Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de Iohanne Baptiſta dixiſſet eis.

13 * τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

לְמַר דְּחַל שְׁמַעוּ׃ 6 וְכַד שְׁמַעוּ תַּלְמִידָא נְפַלוּ עַל אַפַּיהוֹן וְדָחֲלוּ טָב׃ 7 וְאִתְקָרֵב לְוָתְהוֹן יְשׁוּעַ וְקָרֵב לְחוֹן

קָם רָם וְאָמַר קוּמוּ לָא תְחָתָלוּן׃ 8 וְאַרִימוּ עֵינֵיהוֹן וְלָאנָשׁ לָא חֲזוֹ אֶלָּא מָן לְיֵשׁוּעַ בִּלְחוֹדוֹהִי׃

נְחַת אֵמַר חֶזְוָא כַּד נָחְתִין מֶן טוּרָא פַּקֵּד אֱנוּן יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לְעִין אֱנָשׁ לָא תְאָמְרוּן חֶזְוָא דְנָקוּם בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא

מֶן מֵיתֵא׃ 10 וְשַׁאֲלוּהִי תַּלְמִידָוהִי וַאֲמְרִין לֵהּ מָנָא הָכִיל סָפְרָא אֲמְרִין דְּאִלְיָא וְלֵא דְנֶאֱתֵא לוֹקְדָם׃

11 עֲנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן אִלְיָא אֲתֵא לוֹקְדָם וְכָל מֵרֵם נְשַׁלֵּם׃

עֲבַד חֲשַׁשׁ אָמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּאִלְיָא אֲתָא וְלָא יְדָעוּהִי וַעֲבַדוּ בֵּהּ כָּל מָא דְצָבוּ הָכְנָא אַף בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא עֲתִיד וְנַחַשׁ

כָּל עָמַד מְנְהוֹן׃ 13 הֵידֵין אִסְתַּכְּלוּ תַּלְמִידָא דְעַל יוּחָנָן מַעֲמְדָנָא אֲמַר לְהוֹן׃

Feria secunda hebdomadis tertiæ Ieiunij.

14 * *Quúmque venissent ad turbam, accessit ad eum homo, & procidens super genua sua, dixit ei :*

15 * *Domine mi, miserere mei & filij mei, quippe qui lunaticus sit & malè afficiatur: sæpissimè enim in ignem cadit, & sæpissimè in aquam.*

16 * *Eúmque obtuli discipulis tuis, nec potuerunt eum sanare.*

17 * *Respondit Jeschua & ait, O vos generatio infidelis & peruersa, quousque tandem ero vobiscum, & quousque tandem tolerabo vos? adducite eum mihi huc.*

18 * *Et increpauit eum Jeschua, & exijt ab illo dæmonium: & sanitati restitutus est puer ex illa hora.*

19 * *Tunc adierunt discipuli Jeschua priuatim, & dixerunt ei, Quare nos non potuimus eum sanare?*

20 * *Dixit eis Jeschua, Propter incredulitatem vestram. Amin enim ego dico vobis, Si fuisset in vobis fides instar grani sinapis, diceretis monti huic, Decede hinc, & decederet, & nihil præualeret vobis.*

21 * *Hoc verò genus* dæmoniorum *non egreditur, nisi ieiunio & oratione.*

Feria tertia Septimanæ tertiæ Ieiunij.

22 * *Quum autem conuersarentur in Galilæa, dixit eis Jeschua, Futurum est vt filius hominis tradatur in manus hominum.*

23 * *Et interficient eum, die verò tertio resurget. Et tristitia affecti sunt valdè.*

24 * *Quúmque venissent in Capharnachum accesserunt ad Kipho, ij qui accipiunt bina zuzim* [binas drachmas] *argenti capitatim, & dixerunt ei, Magister vester non tradit duas drachmas suas.*

25 * *Dicit eis, Etiam. Et quum ingressus fuisset Kipho domum, præoccupauit eum Jeschua, & ait illi, Quid tibi videtur Schemeoun? Reges terræ à quo accipiunt tributum, aut pecuniam capitatim? à filijs suis, an ab extraneis?*

יוֹם תְּרִין בְּשַׁבָּא דַּתְלָתָא דְּרַוְמָא ׃ מב

14 וְכַד אֲתוֹ לְוָת כְּנִשָׁא קְרֵב לֵהּ גְּבַרָא וַבְרַךְ עַל [v] בּוּרְכוֹהִי וַאֲמַר לֵהּ ׃ 15 מָרִי אֶתְרַחַם עֲלַי בְּרִי דְּאִית לֵהּ בַּר [v] בְּרַד
אָגָרָא [x] וּבִישָׁאִית עָבִיד כְּמָא גִּיר זַבְנִין בְּנוּרָא נָפֵל וּכְמָא זַבְנִין בְּמַיָּא ׃ 16 וְקָרֵבְתֵּהּ לְתַלְמִידָיִךְ וְלָא אֶשְׁכַּחוּ [y] לְמַאסָיוּתֵהּ ׃ [x] בִּישׁ [y] אֵסָא
17 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר אוֹן שָׁרְבְּתָא דְּלָא מְהֵימְנָא [z] וְמַעֲקַלְתָּא עַדְמָא לְאִמַּתִי אֶהֱוֵא לְוָתְכוֹן וְעַדְמָא לְאִמַּתִי [a] אֲסַיְבַרְכוֹן [z] עֲקַל [a] סְבַר
אַיְתְיוּהִי לִי לְכָא ׃ 18 וְכִאָא בֵּהּ יֵשׁוּעַ וְנַפַק מֶנֵּהּ שֵׁאדָא [b] וְאִתְאסִי טַלְיָא מִן הָי שָׁעְתָא ׃ 19 הֵידִין קְרִבוּ [b] אֵסָא
לְוַת יֵשׁוּעַ בַּלְחוֹדוֹהִי וַאֲמַרוּ לֵהּ לְמָנָא חֲנַן לָא [c] אֶשְׁכַּחַן [d] לְמַאסָיוּתֵהּ ׃ [c] שְׁכַח [d] אֵסָא
20 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מָטוֹל לָא הֵימָנוּתְכוֹן אֲמִין גֵּיר אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִן הֲוֵא בְּכוֹן הֵימָנוּתָא אַיְךְ פִּרְדְתָא דְּחַרְדְּלָא

Marc. 9. c 14. Luc. 9. c 37.

* Et cùm veniſſet ad turbam, acceſſit ad eum homo genibus prouolutus ante eum,

14 * Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτόν·

* Dicens, Domine miſerere filio meo quia lunaticus eſt, & malè patitur: nam ſæpe cadit in ignē, & crebrò in aquam. C

15 * καὶ λέγων, κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ.

* Et obtuli eum diſcipulis tuis: & nō potuerunt curare eum.

16 * καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.

* Reſpondens autem Ieſus, ait, O generatio incredula & peruerſa, quouſque ero vobiſcum? vſquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me.

17 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.

* Et increpauit illum Ieſus; & exijt ab eo dæmonium & curatus eſt puer ex illa hora.

18 * καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

* Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum ſecretò, & dixerunt: Quare nos non potuimus eijcere illum?

19 * τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ κατ' ἰδίαν, εἶπον, διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

Luc. 17. b 6.

* Dixit illis Ieſus, Propter incredulitatem veſtram. Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, tranſi hinc illuc: & tranſibit; & nihil impoſſibile erit vobis.

20 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ· καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.

* Hoc autem genus non eiicitur niſi per orationem & ieiunium.

21 * τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Mar. 9. c 31. Luc. 9. f 44. & 24. a 7. Inf. 20. c 18.

* Converſantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Ieſus: Filius hominis tradendus eſt in manus hominum:

22 * Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

* Et occident eum, & tertia die reſurget. Et contriſtati ſunt vehementer. D

23 * καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται· καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

* Et cùm veniſſent Capharnaum, acceſſerunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei, Magiſter veſter non ſoluit didrachma?

24 * ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς καπερναούμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ πέτρῳ, καὶ εἶπον, ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα;

* Ait, Etiam. Et cùm intraſſet in domum, præuenit eum Ieſus, dicens, Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum? à filijs ſuis, an ab alienis?

25 * λέγει, ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων, τί σοι δοκεῖ σίμων, ὁ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπό τίνων λαμβάνουσι τέλη, ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;

---

[a] אֲמַר [b] חֲסַן [c] עָלָא [d] תְּאַמְרִין לְטוּרָא הָנָא דְשָׁנָא מָנָא וְנִשְׁנֵא וּמְדֵם לָא [e] נְחְסַנְכוּן : [f] הָנָא דֵין גְּנָסָא לָא נְפֵק אֶלָּא [g] בְּצָמָא וּבְצָלוֹתָא׃

דְיוֹם הְלָתָא בְּשַׁבְּתָא וְשַׁבְּתָא [h] דְצוֹמָא ׃ מג

[22] כַּד [h] מְתְחַפְכִין דֵין בְּגְלִילָא אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ עָתִיד הוּ בְּרַהּ דֶאנָשָׁא [i] דְמֶשְׁתְּלֶם בְּאִידֵי בְנֵינָשָׁא ׃

[23] [k] וְנֶקְטְלוּנֵיהִי וְלִיוֹמָא תְּלָתָא נְקוּם [l] וְכֵרְיָה לְהוֹן טָב ׃ [24] וְכַד [m] אֲתוֹ לְכַפַּרְנָחוּם קָרְבוּ תָּנוּן דְנָסְבִין

חֲרִין חֵרִין [n] זוּזִין דַכְסֵף רִישָׁא לְוָת כְּאפָא וַאֲמַרוּ לֵהּ רַבְּכוֹן לָא יָהֵב חֵרִין זוּזוֹהִי ׃

[25] אֲמַר לְהוֹן אִין וְכַד עַל כְּאפָא לְבֵיתָא קַדְמֵהּ יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ מָנָא [o] מְחְזָא לָךְ שִׁמְעוֹן מַלְכֵּא דַארְעָא מִן מַן

נָסְבִין מַכְסָא וְכֻסֵּף רִישָׁא מִן בְּנַיהוֹן אוֹ מִן [p] נוּכְרָיָא ׃

[k] דיבר חוז אחד הוא אלא שזוז הוא של כסף והדינר של זהב אמר השבי:

[l] חְזָא

[m] נְכַר

26 * Dicit ei Schemeoun, Ab extraneis. Ait illi Jeschua, Ergo liberi sunt filij.

27 * Ne autem simus illis scandalo, abi ad mare, & inijce hamum, & eius piscis qui primus ascenderit aperi os, & inuenies statérẽ, ipsum accipe & offer pro me & pro te.

Feria prima tertiæ hebdomadis post Pentecosten.

CAP. XVIII.

1 EA ipsa hora accesserunt discipuli ad Jeschua, & inquiunt: Quisnam est maximus in regno cælorum?

2 * Et vocauit Jeschua puerulum, eúmque statuit inter ipsos.

3 * Et ait, Amin ego dico vobis, Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut pueruli, non intrabitis in regnum cælorum.

4 * Quisquis ergo deprimit seipsum sicut iste puerulus, is erit maximus in regno cælorum.

5 * Et quisquis exceperit quasi puerulum hunc in nomine meo, is me excipit.

6 * Quisquis autem offendiculo fuerit vni ex istis minimis qui credunt in me, satius ei fuerit vt suspenderetur mola asinaria in collo eius, ac demergeretur in profundis maris.

7 * Væ mundo à scandalis: necesse est enim vt veniant scandala, væ autem homini per quem venient scandala.

8 * Si verò manus tua aut pes tuus offendiculo tibi fuerit, amputa eum, & abijce abs te. bonum enim tibi est vt ingrediaris ad vitam quum fueris claudus aut mancus, non autem quum habueris duas manus, duósue pedes ruas in ignem æternum.

9 * Quòd si oculus tuus tibi fuerit offendiculo, effode eum, & abijce abs te. bonum enim tibi est vt cum vno oculo ingrediaris ad vitam, non autem quum habueris duos oculos, cadas in gehennam ignis.

10 * Videte ne despiciatis vnum ex istis pusillis, ego enim dico vobis, Angeli eorum in omni tempore vident faciem patris mei qui
11 in cælis est. * Venit enim filius hominis vt seruet quicquid perierat.

---

26 אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן מִן נוּכְרָיֵא אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מֵדֵין בְּנֵי [a] חֵארָא אֲנוּן בְּנָיֵא ׃ 27 וְלָא דֵּין נִכְשֵׁל אֱנוּן [b] וֹל לַיַּמָּא [a] חֵד אוחור
[c] וַאזַל [d] בַּלּוּעָא וְנוּנָא קַדְמָיָא דְּסָלֵק פְּתַח פּוּמֵהּ [c] וְתִשְׁכַּח אֶסְתְּרָא הָי סַב וְקָרֵב חֲלָפַי וְחַלָּפַיִךְ ׃ [b] אֵזַל [c] רְמָא [d] בְּלַע
[e] שְׁבַח
דְּהַר כְּשַׁבָּא דַּתְלָתָא דְּבַתַר פָּנְטִיקוֹסְטִי מר מֶפַּלְאוֹן יח
1 בְּהֵי שָׁעְתָּא קְרִבוּ תַּלְמִידֵא לְוָת יֵשׁוּעַ וַאמְרִין מַנוּ כַּי רַב בְּמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא ׃ 2 וְקָרָא יֵשׁוּעַ שַׁלְיָא [f] וַאקִימֵהּ [f] סָם
בֵּינָתְהוֹן ׃ 3 וַאמַר אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דֶּאן לָא [g] תְּתְהַפְּכוּן וְתֶהֱווֹן אַיךְ טַלְיֵא לָא [h] תֵּעָלוּן לְמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא ׃ [g] תֶּהֱפְכוּ [h] תֵּעוֹל
4 מַן הַכִיל [i] דַּמְמַכֵּךְ נַפְשֵׁהּ אַיךְ הָנָא טַלְיָא הוּ נֶהֱוֵא רַב בְּמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא וּמַן דְּנָקְבֵל אַיךְ טַלְיָא הָנָא בְּשֻׁמִי לִי הוּ [i] מְכַבֵּד
סָקְבֵל ׃ 5 וְכֹל דְּנַכְשֵׁל לְחַד מֵן הָלֵין זְעוּרֵא [k] דַּמְהַימְנִין בִּי פַּקָח הֲוָא לֵהּ דְּתֶהֱוֵא [i] תַּלְיָא רַחֲיָא דַּחֲמָרְתָא בְּצַוְּרֵהּ [k] מֵימֵן [i] תְּלֵא

* Et ille dixit, Ab alienis. Dixit illi Ieſus, Ergo liberi ſunt filij. 26

* Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem qui primus aſcenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies ſtatêrem: illum ſumens, da eis pro me & te. 27

CAP. XVIII.

IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes, Quis, putas, maior eſt in regno cælorum? 1

Marc. 9. c 34. Luc. 9. f. 46. Inf. 19. b 14. 1. Cor. 14 d 20.

* Et aduocans Ieſus paruulum, ſtatuit eum in medio eorum: 2

* Et dixit, Amen dico vobis, niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. 3

* Quicunque ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic eſt maior in regno cælorum. 4

* Et qui ſuſceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me ſuſcipit. 5

Marc. 9. f 42.

* Qui autem ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. 6

Luc. 17. a 1.

* Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim vt veniant ſcandala: verumtamen væ homini illi per quem ſcandalum venit. 7

Sup. 5. e 30. Mar. 9. g 43. eum

* Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te: abſcinde †ea, & proijce abs te: bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem vel claudum, quàm duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. 8

* Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, eſue eum, & proijce abs te: bonum tibi eſt B vnum oculum habentem in vitam intrare, quàm duos oculos habentē mitti in gehennam ignis. 9

* Videte ne contemnatis vnum ex his puſillis: dico enim vobis, quia angeli eorum in cælis ſemper vident faciem patris mei qui in cælis eſt. 10

Pſal. 33. a 8.

Luc. 19. b 10.

* Venit enim filius hominis ſaluare quod perierat. 11

26 * λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.

27 * ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβαίνοντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

ιη'.

1 * Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ, λέγοντες, τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;

2 * καὶ προσκαλεσάμενος ὁ ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν·

3 * καὶ εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

4 * ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

5 * καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.

6 * ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.

7 * οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.

8 * εἰ δὲ ἡ χείρ σου, ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὰ, καὶ βάλε ἀπὸ σου· καλόν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα, βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

9 * καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτόν, καὶ βάλε ἀπὸ σου. καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

10 * ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

11 * ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

---

a טְבַע b עִמָּךְ c מִרְוֹשׁוּאַרְךְ וְהוּא מִן לְשׁוֹן יָדַיִן d אֶחָת e פְּסַח f שְׁרָא g עוֹל h נְפַל i חֲזָא

k חֲזוֹ לָא l בְּסָא כְּמוֹ בּוּז m אֲבַר n אֶחָת

2 וּמַטְבַּע b בְּעוֹמְקוֹהִי דְּיַמָּא׃ 7 וֵי לְעָלְמָא מִן מַכְשׁוֹלָא c אֲנָנְקָא גֵּיר d וְנֵאתִין מַכְשׁוֹלָא וָיְדִין לְגַבְרָא דְּכְאִידָה
נֵאתִין מַכְשׁוֹלָא׃ 8 אֶן דֵּין אִידָךְ אוֹ רַגְלָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ e פְּסוֹקֵיהּ f וְשָׁדְיֵהּ מִנָּךְ טַב הוּ לָךְ גֵּיר g דְּתֵעוֹל לְחַיֵּא כַּד
חָגִים אַנְתְּ אוֹ כַּד פְּשִׁיג וְלָא כַּד אִיתַ לָךְ תַּרְתֵּין אִידִין אוֹ תַּרְתֵּין רַגְלִין h חֶפֵל בְּנוּרָא דְּלְעָלַם׃
9 וְאֶן חִי דְּעֵינָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ i חֲצִיהּ וְשָׁדְיֵהּ מִנָּךְ טַב הוּ לָךְ דְּבַחְדָא עֵינָא תֵּעוֹל לְחַיֵּא וְלָא כַּד אִיתַ לָךְ תַּרְתֵּין
עֵינִין חֶפֵל בְּגֵהַנָּא דְּנוּרָא׃
10 k חֲזוֹ לָא l תַּכְסוֹן עַל חַד מִן הָלֵין זְעוּרָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּמַלְאֲכֵיהוֹן בְּכָל זְבַן חָזֵן פַּרְצוּפֵהּ דַּאבִי דְּבִשְׁמַיָּא׃
11 אֲתָא גֵּיר בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא m לְנַחָא מֵרֵם n דַּאבִיד הֲוָא׃

12 * Quid vobis videtur? si fuerint homini centum oues, & errauerit vna ex eis, nonne relinquit nonaginta nouem in monte, & profectus quærit eam quæ aberrat?

13 * Quòd si inuenerit eam: Amin ego dico vobis, maiori ob eam afficietur gaudio, quàm ob nonaginta nouem, quæ non aberrarunt.

14 * Ita non est voluntas coram patre vestro qui in cælis est, vt pereat vnus ex istis pusillis.

Feria prima quartæ post Pentecosten.

15 * Si verò errauerit in te frater tuus, ito, argue eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum.

16 * Sin verò te non audierit, assume tecum vnum, duósue; vt in ore duorum aut trium testium constet omne verbum.

17 * Sin verò nec eos quoque audierit, dic ecclesiæ: quòd si nec ecclesiam ipsam audierit, sit tibi tanquam publicanus & tanquam ethnicus.

18 * Equidem ego dico vobis, Quicquid ligaueritis in terra, erit ligatum in cælis; & quicquid solueritis in terra, erit solutum in cælis.

19 * Rursum ego dico vobis, si duo ex vobis vnanimes fuerint in terra, quicquid voluerint petere, fiet eis ab ipso patre meo qui in cælis est.

20 * Vbi enim duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, illic sum inter eos.

21 * Tunc accessit ad eum Kipho, & dixit ei, Domine mi, quoties si errauerit in me frater meus, remittam ei, vsque septies?

22 * Ait illi Feschua, Non dico tibi, vsque septies, sed vsque septuagesies septies.

In parasceue Sabbathi secundi Ieiunij.

23 * Propterea assimilatum est regnum cælorum viro regi volenti recipere rationem à seruis suis.

24 * Et quum incepisset recipere, obtulerunt ei quendam debitorem decies mille talentorum.

Luc. 15. a.4

* Quid vobis videtur? si fuerint alicui cẽtum oues, & errauerit vna ex eis: nónne relinquit nonaginta-nouem in montibus, & vadit quærere eam quæ errauit?

12 * τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐννενηκονταεννέα, ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;

* Et si contigerit vt inueniat eã: amen dico vobis, quia gaudet super eam magis, quàm super nonaginta-nouem quæ non errauerunt.

13 * καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενηκονταεννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

* Sic non est voluntas ante patrem vestrum, qui in cælis est, vt pereat vnus de pusillis istis.

14 * οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρός ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων.

* Si autẽ peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.

15 * Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

Leuit. 17 a.3.

* Si autem te non audierit: adhibe tecum adhuc vnũ vel duos, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.

16 * ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα.

* Quòd si non audierit eos: dic ecclesiæ. si autem ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus & publicanus.

17 * ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

Leuit. 19 d.17. Eccl. 19. b.13. Iacob. 5. d.19. Deu. 19. c.15.

* Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terram, erũt ligata & in cælo: & quęcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo.

18 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.

1.Cor. 13 a.1. Heb. 10. d.28.

* Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunq; petierint, fiet illis à patre meo qui in cælis est.

19 * πάλιν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Iohan. 8. c.17. 2. Thess. 3.d.4.

* Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

20 * οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.

* Tunc accedens Petrus ad eum dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vsque septies?

21 * τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε, κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις;

1.Cor. 5. c.9.

Ioha. 20. d.13.

* Dixit illi Iesus: Non dico tibi vsque septies: sed vsque septuagies septies.

22 * λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, οὐ λέγω σοι, ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

Luc. 17. a.4

* Ideo assimilatum est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis.

23 * Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.

* Et cùm cœpisset rationem ponere, oblatus est ei vnus qui debebat ei decem millia talenta.

24 * ἀρξαμένου δὲ αὐτὸν συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων.

---

[c] שרא [d] שנא
[e] עבא
[f] סגל
[g] עם
[h] דמא [i] נסב [k] חשב

נְחֲוָא אֶסְיַר בִּשְׁמַיָּא וּמֵרֻם [c] וְתֻשְׁרִין בַּאַרְעָא נְהֲוָא שְׁרִי בִּשְׁמַיָּא׃ [19] תּוּב אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִן תְּרִין מִנְּכוֹן [d] נְשְׁחִיוּן
בְּאַרְעָא עַל כָּל [e] צְבוּ דְּנָשְׁאֲלִין נְהֲוָא לְהוֹן מִן לְוָת אֲבִי דְּבִשְׁמַיָּא׃ [20] אֲיכָא גְיר דְּתְרֵין אוֹ תְלָתָא כְּנִישִׁין בִּשְׁמִי תַּמָּן
אֲנָא בֵּינָתְהוֹן׃ [21] הֵידִין קְרֵב לְוָתֵהּ כֵּאפָא וַאֲמַר לֵהּ מָרִי כְּמָא זַבְנִין אֵן [f] אַחְכֵּל בִּי אָחִי אֶשְׁבּוֹק לֵהּ עַדְמָא לַשְׁבַע
זַבְנִין׃ [22] אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לָא אָמַר אֲנָא לָךְ עַדְמָא לַשְׁבַע אֶלָּא עַדְמָא לְשַׁבְעִין זַבְנִין שְׁבַע שְׁבַע׃
דְּעַרְבְּתָא וְשַׁבְּתָא דְּתְרֵין [g] דְּצוֹמָא מו
[h] מְטַל הָנָא [i] אִתְדְּמִית מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְגַבְרָא מַלְכָּא דְּצָבָא [k] וְנָסַב חוּשְׁבָּנָא מִן עַבְרוֹהִי׃
[24] וְכַד שָׁרִי לְמֶסַב קְרֵבוּ לֵהּ חַד דְּחַיָּב רְבוֹ כִּכְּרִין׃

25 * Quúmque is non haberet vnde ſolueret, iuſſit eum dominus eius venundari, vxorémque ac filios eius, quicquid denique habebat, vt ſolueret.

26 * Et procidens ſeruus ille adorabat eum, inquiens, Domine mi, longanimis eſto erga me, & omnia tibi rependam.

27 * Et miſertus eſt dominus ſerui illius, ac dimiſit eum, debitúmque ipſius remiſit ei.

28 * Exijt autẽ ſeruus ille, & inuenit vnum ex conſeruis ſuis qui debebat ei centum denarios, & prehenſum eum ſuffocabat, & dicebat ei: Da mihi quod mihi debes.

29 * Et procidens conſeruus ille ad pedes eius rogabat eum, dicens, Longanimis eſto erga me: & omnia tibi rependam.

30 * Ille verò noluit, ſed abijt; coniecit eum in carcerem, quouſque redderet quod ſibi debebat.

31 * Quum autẽ vidiſſent conſerui eorũ quod factum fuerat, ægrè tulerũt admodum: & venientes renunciarunt domino ſuo quicquid factum fuerat.

32 * Tunc aduocauit eum dominus ipſius, & dixit ei, Serue nequam, totum illud debitum remiſeram tibi, vt qui me deprecatus fuiſſes.

33 * Nónne oportuit & te miſericordia commoueri erga conſeruum tuum, ſicut ego commotus fueram erga te?

34 * Proinde excanduit dominus eius, eúmque tradidit tortoribus quouſque perſolueret quicquid ipſi debebat.

35 * Ita faciet vobis Pater meus qui in cælis eſt, niſi remiſeritis ſuo quiſque fratri ex corde veſtro errata eius.

Matutinis Dominicæ poſt feſtum Crucis.

CAP. XIX.

1 ET factum eſt quum abſoluiſſet Jeſchua hos ſermones, contulit ſe à Galilæa & venit in fines Iihoudeæ vltra Jourdenon.

2 * Venerúntque poſt eum cœtus multi, & ſanauit eos illic.

3 * Et adiernnt eum Periſchæi, ac tentabant eum, dicentes, Licet ne homini dimittere vxorem ſuam ex qualibet occaſione?

4 * Ipſe verò reſpondit, & dixit eis, Nónne legiſtis quòd is qui fecit à principio maſculum & fœminam, fecerit eos?

---

25 וְכַד לַיִת חֲנָא לֵהּ[1] לְמָפְרַע פְּקַד מָרֵהּ[m] דְּנֶזְדַּבַּן הוּ וַאנְתָּתֵהּ וּבְנוֹהִי וְכָל מַדֵּם דְּאִית לֵהּ וְנֶפְרוֹעַ ׃

26 וָנְפַל מָנוֹ עַבְדָּא סְגֵד לֵהּ וַאמַר מָרִי[n] אַנַר עֲלַי רוּחָא וְכָל מַדֵּם פָּרַע אֲנָא לָךְ ׃

27 וְאִתְרַחֵם מָרֵהּ דְּעַבְדָּא[o] וְאַתְרַחֵם[p] חוּב[q] וְשָׁרְיֵהּ[p] וְחוֹבְתֵהּ שְׁבַק לֵהּ ׃

28 נְפַק דֵּין עַבְדָּא הַו וְאִשְׁכַּח לְחַד מִן[q] כְּנוֹתֵהּ דְּחַיֵּב הֲוָא לֵהּ דִּינְרָא מָאָא וְאַחֲדֵהּ וְחָנֵק הֲוָא לֵהּ וַאמַר לֵהּ הַב לִי מַדֵּם דְּחַיֵּב אַנְתְּ לִי ׃

29 וְנָפַל הַו כְּנָתֵהּ עַל רַגְלוֹהִי בְּעָא מֵנֵהּ וַאמַר אַנַר[r] עֲלַי רוּחָא וְחָנֵק הֲוָא לֵהּ וַאמַר לֵהּ הַב לִי מַדֵּם דְּחַיֵּב אַנְתְּ לִי ׃

30 חוּדֵין לָא צְבָא אֶלָּא אֲזַל[s] אַרְמֵיהּ בֵּית אַסִּירָא עַדְמָא[t] דְּנֶחֵל לֵהּ מָא דַּהֲוָא חַיֵּב לֵהּ ׃

31 כַּד חֲזוֹ דֵּין כְּנוֹתְהוֹן מַדֵּם דַּהֲוָא[u] כְּרִית לְהוֹן טָב[v] וַאתוֹ[w] אוֹדְעוּ לְמָרְהוֹן כָּל מָא דַּהֲוָא ׃

32 הֵידֵין[a] קְרֵיהִי מָרֵהּ וַאמַר לֵהּ עַבְדָּא בִּישָׁא הַי כְּלָהּ[b] חוֹבְתָא[c] שָׁבְקֵת לָךְ[d] דַּבְּעֵיתְ מָנִי ׃

---

[1] פְּרַע [m] זְבַן
[n] אַנַר והוא כמו ארך אפין
[o] רְחֵם [p] חוּב
[q] כְּנָרֵי [r] אֱחַד
[s] רְמָא [t] נְתַל
[u] כְּנָה
[v] כְּרֵה [w] אֶתָא [x] עֲרַע [y] קְרָא
[z] חוּב [a] שְׁבַק [b] בְּעָא

* Cùm autem non haberet vnde redderet, iussit eum dominus eius vẽundari, & vxorem eius & filios, & omnia quæ habebat, & reddi. 25

* Procidens autẽ seruus ille, adorabat eum, dicens: Domine, patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. 26

* Misertus autẽ dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. 27

* Egressus autem seruus ille, inuênit vnum de conseruis suis qui debebat ei cẽtum denarios: & tenens suffocabat eum, dicens: Redde mihi quod debes. 28

* Et procidens conseruus eius ad pedes eius, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. 29

* Ille autem noluit: sed abiit, & misit eum in carcerem, donec redderet debitum. 30

* Videntes autem conserui eius quæ fiebant, contristati sunt valde: & venerunt & narrauerunt domino suo omnia quæ facta fuerant. 31

* Tunc vocauit illum dominus suus: & ait illi: Serue nequam, omne debitum illud dimisi tibi, quoniam rogasti me. 32
Luc. 7. c 23.

* Nónne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? 33

* Et iratus dominus eius, tradidit eũ tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum ei. 34

Sup. 6. b 12. Marc. 11 c 25. * Sic & pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. 35

CAP. XIX.

ET factum est, cùm consummasset Iesus sermones istos, migrauit à Galilea & venit in fines Iudææ trans Iordanem. 1 A

* Et secutæ sunt eum turbæ multæ: & curauit eos ibi. 2

Marc. 10 a 2. * Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere vxorem suam quacunque ex causa? 3

* Qui respondens, ait illis: Nõ legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam fecit eos? 4
Gen. 1. d 27

25 * μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι.

26 * πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω.

27 * σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.

28 * ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε, λέγων, ἀπόδος μοι εἴτι ὀφείλεις.

29 * πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτὸν, λέγων, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι.

30 * ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον.

31 * ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα.

32 * τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ, δοῦλε πονηρὲ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με·

33 * οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς κἀγώ σε ἠλέησα;

34 * καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ.

35 * οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.

ιθ'.

1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας πέραν τοῦ ἰορδάνου.

2 * καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.

3 * καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν, καὶ λέγοντες αὐτῷ, εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;

4 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς;

---

[i] חַנֵּן [k] שְׁלֵם [l] נְגַר [m] פְּרַע
[n] עֲבַר [o] סְכַל

כָּל מֵדֶם דְּחַיָּב לֵהּ׃ 33 הֲכַנָּא [p] נֵעְבֵּד לְכוֹן אֲבִי דְּבַשְׁמַיָּא אִן לָא תְּשְׁבְּקוּן אֱנָשׁ לַאֲחוֹהִי מִן לִבְכוֹן [q] סְכָלוּתֵהּ׃

דְּצַבְּרָא דְּמַר בִּשְׁבָא דְּרָתַר עִאדָא דְּצָלִיבָא מז

קְפַלָּאוֹן יט

[r] וְהָוָא דְּכַד שְׁלֵם יֵשׁוּעַ מְלָא הָלֵין שְׁקַל מִן גְּלִילָא וַאֲתָא לְתְחוּמָא דִּיהוּד לְעִבְרָא דְּיוֹרְדָנָן׃ 2 [s] וְאַתַּו כְּתֵרֵהּ
[t] אִתָא [u] אֲסָא [v] נְסָא
[w] שְׁרָא [x] קְרָא
[y] דְּכַר כמו זכר [z] נְקַב

בְּנֶשָׁא סַגִּיאָא [q] וַאסִי אֲכוֹן תַּמָּן׃ 3 וְקָרְבוּ לְוָתֵהּ פְּרִישָׁא [r] וְמְנַסִּין הֲווֹ לֵהּ וְאָמְרִין אִן שַׁלִּיט לֵאנָשׁ [s] דְּנֶשְׁרָא
אַנְתְּתֵהּ בְּכָל עִלָּא׃ 4 הוּדִין עָנָא וַאמַר לְהוֹן לָא [t] קְרִיתוּן דְּהוּ דְּעָבַד מִן בְּרִישִׁית [u] דְּכָרָא [x] וְנֻקְבְתָּא עָבַד אֱנוּן׃

5 * Et dixit, Propterea relinquet vir patrem ſuum, matrémq; ſuam, & adiunget ſeſe vxori ſuæ, erúntque ambo vna caro.

6 * Itaque non ſunt duo, ſed vnum corpus. quod ergo Deus coniunxit, homo ne diſiungat.

7 * Dicunt ei, Quare igitur Mouſche præcepit dare libellũ repudij, & eam dimittere?

8 * Ait illis, Mouſche propter duriciam cordis veſtri conceſſit vobis dimittere vxores veſtras. veruntamen à principio non ita fuit.

9 * Dico autem vobis, Quiſquis dimiſerit vxorem ſuam non adulteram, & duxerit aliam, mœchatur. quíque dimiſſam duxerit, mœchatur.

10 * Dicunt ei diſcipuli eius, Si tale eſt negotium inter virum & vxorem ſuam, præſtat non ducere vxorem.

11 * Ipſe verò dixit eis, Non quilibet ſufficienter capit hunc ſermonẽ, ſed cui datum eſt.

12 * Sunt enim eunuchi qui ab vtero matris ſuæ ita geniti ſunt: ſunt & eunuchi qui ab hominibus facti ſunt ſpadones: denique ſunt eunuchi qui fecere ſeipſos eunuchos propter regnum cælorum. Qui poteſt ſufficienter capere, capiat.

13 * Tunc obtulerunt ei puerulos, vt manum ſuam eis imponeret & oraret: & obiurgabant eos diſcipuli eius.

14 * Ipſe verò Jeſchua dixit eis, Sinite puerulos venientes ad me, neque prohibeatis eos: eorum enim qui ſunt ſicut iſti, eſt regnum cælorum.

15 * Et impoſuit eis manum ſuam, & abijt illinc.

Commemoratione patris Anthonij & Sanctorum ſociorum eius.

16 * Et venit quidam accedens, ac dixit ei, Doctor bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam?

17 * Ipſe verò dixit ei, Quid vocas me bonum? non eſt bonus, niſi vnus Deus. Si verò vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.

18 * Dicit ei, Quænam? at ipſe Jeſchua dixit ei, Nõ occides, Neque mœchaberis, Neq; furaberis, Neque teſtaberis teſtimoniũ falſum,

---

5 וְאָמַר מֶטֶל הָנָא נְשָׁבוּק גַּבְרָא לַאבוֹהִי וְלֶאמֵּה [y] וְנֶקַף לַאִנְתֵּתֵּה וְנֶהֲווֹן תְּרֵיהוֹן חַד בְּסַר׃ [c] מֶדִין לָא הֲוָא

6 תְּרֵין אֶלָּא חַד פְּגַר מֶדֵם הָכִיל דַּאלָהָא [z] זְוֹג בַּרְנָשָׁא לָא נְפַרֵשׁ׃ [7] אָמְרִין לֵהּ לְמָנָא הָכֵיל מוֹשֶׁא פַּקַד [a] דְּנֶתֵל

b פירושו ספר כריתות [b] כְּתָבָא דְשׁוּבְקָנָא וְנָשְׁרֵיהּ׃ [8] אֲמַר לְהוֹן מוֹשֶׁא לוּקְבַל [c] קְשִׁיוּת לֶבְכוֹן אֲפֵם לְכוֹן דְּחֶשְׁרוֹן נְשֵׁיכוֹן מֶן [d] בְּרִישִׁית

c קְשָׁא d רֵישׁ e גּוּר [f] שְׁבַק׃ [9] אָמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּמַן דְּשָׁבֵק אִנְתֵּתֵּה דְלָא [e] גַּוְרָא וְנָסֵב אָחֳרְתָא גָּאֵר וּמַן דְּנָסֵב

f שְׁבַק g פירושו ענין [g] שְׁבִיקְתָא גָּאֵר׃ [10] אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹהִי אִן הָכְנָא אִית [g] עֶדְלָיָא בֵּינֵי גַּבְרָא לַאִנְתֵּתֵּה לָא פַקָּח [h] לְמִסַּב

h כְּסַב i מַלֵּל k יְהֵב [i] הַיְמֵן פירושו פרים l וֵלֵד [k] מִן [i] דֵּיהוֹב לֵהּ׃ [11] הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן לָא כֻּלְנָשׁ סָפֵק לֵהּ [l] לְמֶלְתָא הָדָא אֶלָּא מַן

m וֵלֵד [12] אִית [l] גֵּיר [m] מְהַימְנָא דְּמֶן כַּרְסָא דְאִמְּהוֹן [m] אֶתְיְלִדוּ הָכְנָא וְאִית מְהַימְנֵא דְמֶן בְּנַיְנָשָׁא הָנוֹ מְהַימְנָא וְאִית

n נְקַף כפו קף o זוג p נְתַל

* Et dixit, Propter hoc dimittet homo patrem & matrē, & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in carne vna. 5
Ephe. 5. g 31. 1. Cor. 6 d 16.

* Itaque iam nō sunt duo: sed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo nō separet. 6

* Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandauit dare libellum repudij, & dimittere eam? 7
Deu. 24. a 1.

* Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras: ab initio autem non fuit sic. 8

* Dico autem vobis, quia quicunque 9
Sup. 5. e 32. Marc. 10 b 11. Luc. 16. d 18. 1. Cor. 7 b 11.
dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur. B

* Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere. 10

* Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. 11

* Sunt enim eunuchi qui de matris vtero sic nati sunt: & sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi qui seipsos castrauerūt propter regnum cælorum. Qui potest capere, capiat. 12

* Tunc oblati sunt ei paruuli, vt manus eis imponeret & oraret. Discipuli autem increpabant eos. 13
Marc. 10 b 13. Luc. 18. c 15. Sup. 18. a 3.

* Iesus verò ait eis: Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire: taliū est enim regnum cælorum. 14

* Et cùm imposuisset eis manus, abiit inde. 15

* Et ecce vnus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam? 16
Mar. 10. b 17. Luc. 18. d 18.

* Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Vnus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serua mandata. 17

* Dicit illi: Quæ? Iesus autē dixit: Non homicidiū facies, Non adulterabis, Non facies furtum, Nō falsum testimonium dices. 18
Exo. 20. c 13.

5 * καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

6 * ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

7 * λέγουσιν αὐτῷ, τί οὖν Μωσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν;

8 * λέγει αὐτοῖς, ὅτι Μωσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτω.

9 * λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται.

10 * λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι.

11 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται.

12 * εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω.

13 * τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς, καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

14 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

15 * καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

16 * Καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον;

17 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός· εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, τήρησον τὰς ἐντολάς.

18 * λέγει αὐτῷ, ποίας; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, τό, οὐ φονεύσεις· οὐ μοιχεύσεις· οὐ κλέψεις· οὐ ψευδομαρτυρήσεις·

מְהַיְמִנָא וְהֲנִינוּן עֲבַדוּ נַפְשְׁהוּן מְהֵימְנָא מְשַׁל [a] מַלְכוּתָא דְּשַׁמַיָּא מַן [b] וְמָשְׁכַח וְנָסְפַק נָסְפַק ׃ 15 הֵידֵין קְרִבוּ לֵהּ טְלָיֵא
[c] דְּנָסִים [d] אִידֵהּ עֲלֵיהוֹן [e] וְנָצְלָא וַבְּאוּ בְּהוֹן חַלְמִידֵיהִי ׃ 14 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן שְׁבוּקוּ טְלָיֵא [g] אָתֵין לְוָתִי וְלָא [h] תֶּכְלוּן
אֲנוּן דְּאִילֵין גִּיר דְּאִיךְ הַלֵּין אִנּוּן [i] אִיתֵיהּ מַלְכוּתָא דְּשַׁמַיָּא ׃ 13 וְסָם אִידֵהּ עֲלֵיהוֹן [k] וְאָזַל מִן תַּמָּן ׃
[l] בְּרוּכְרָנָא דְּאַבָּא אַנְטוֹנִיוֹס וְקַדִּישָׁא חַבְרַיְהִי מח

16 וְאִתָּא חַד קְרֵב וְאָמַר לֵהּ [m] מַלְפָּנָא טָבָא מָנָא דְּטַב אֶעְבַּד דְּנֶהֱוֵין לִי חַיֵּא דַּלְעָלַם ׃ 17 הוּ דֵין אֲמַר לֵהּ
מָנָא [n] קְרֵא אַנְתְּ לִי טָבָא אֶלָּא אִן חַד אֱלָהָא אִן דֵּין צְבָא אַנְתְּ [o] דְּתֵעוֹל לְחַיֵּא [p] טַר [q] פּוּקְדָנָא ׃ 18 אֲמַר
לֵהּ אֵילֵין הוּ דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ דְּלָא נָקְטוֹל וְלָא [r] תְּגִנּוֹב וְלָא תֶּסְהַד סָהֲדוּת [s] שׁוּקְרָא ׃

[a] מְלַךְ [b] סְפַק [c] סָם [d] יַד [e] עֲלָא [f] בְּאָא [g] אֲתָא [h] בְּלָא [i] אִידֵּת נמו יש [k] אָזַל [l] דְּכַר נמו זכר [m] אֱלַהּ [n] קְרָא [o] עוֹל [p] נְטַר [q] פְּקַד [r] גְּנוֹב [s] סְהַד שְׁקַר

19 * Et, Honora patrem tuum, matrémque tuam; & diliges proximum tuum vt animam tuam [teipsum.]

20 * Dicit ei ille adolescens: Hæc omnia obseruaui à pueritia mea, in quo defectuosus sum?

21 * Dixit ei Jeschua, Si vis perfectus esse, ito, vende possessionem tuam, & eroga pauperibus, & futurus est tibi thesaurus in cælis, veníque post me.

22 * Audiens autem ille adolescens hunc sermonem, abijt ægrè ferens, habebat enim possessionem multam.

23 * Jeschua verò ait discipulis suis, Amin ego dico vobis, Difficile est diuiti ingredi regnum cælorum.

24 * Rursus verò dico vobis, Facilius est camelum ingredi per foramen acus, quàm diuitem ingredi regnum Dei.

25 * Discipuli autem quum hæc audissent, obstupuerunt vehementer, & inquiunt, Quis igitur potest seruari?

26 * Intuitus est eos Jeschua, & dixit eis, Apud homines hoc est impossibile, apud Deum verò nihil non possibile est.

Matutinis festo Petri Apostoli.

27 * Tunc respondit Kipho, & dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid igitur nobis futurum est?

28 * Dicit eis Jeschua, Amin ego dico vobis, Quòd vos qui venistis post me, in sæculo nouo quum sedebit filius hominis super thronum gloriæ suæ, sedebitis & vos super duodecim sedes, & iudicabitis duodecim tribus Jsroiel.

29 * Et quisquis reliquerit domos, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut liberos, aut latifundia propter nomen meum, vnum in centum [centuplum] accipiet, & vitam æternam hæreditate possidebit.

30 * Multi autem primi erunt nouissimi, & nouissimi primi.

Lectio Pauli Apostoli.

CAP. XX.

1 SImile enim est regnum cælorum viro domino domus, qui exijt summo diluculo ad conducendos operarios pro vinea sua.

---

19 a וְיַקַּר לַאבוּךְ וְלֵאמָּךְ b וְתַחֵב לְקָרִיבָךְ אַיךְ נַפְשָׁךְ ׃ 20 אֲמַר לֵהּ חַו c עֲלֵימָא הָלֵין כֻּלְּהֵין נָטְרֵת אֲנִין מִן

21 טַלְיוּתִי טָנָא חַסִּיר אֲנָא ׃ 21 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אִן צָבֵא אַנְתְּ e גְּמִירָא f לְמֶהֲוָא g וְל זַבֵּן h קְנְיָנָךְ i וְהַב לְמִסְכִּנֵא

וְתֶהֱוֵא לָךְ סִימְתָא בַּשְׁמַיָּא k וְתָא בָּתַרִי ׃ 22 שְׁמַע דֵּין הַו עֲלֵימָא מָלְּתָא הָדֵא וְאִזַל כַּר l כַּרְיָא לֵהּ אִית הֲוָא לֵהּ גִּיר

קָנְיָנָא סַגִּיאָא ׃ 23 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר m לְתַלְמִידוֹהִי אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּעַשְׁלָא הִי לְעַתִּירָא דְּנֵעוֹל לְמַלְכוּת שְׁמַיָּא ׃

24 תּוּב דֵּין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן n דַּדְלִיל הוּ לְגַמְלָא לְמֵעַל בַּחֲרוּרָא דְּמַחַטָּא אוֹ עַתִּירָא דְּנֵעוֹל לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃

25 תַּלְמִידָא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ o תַּהִירִין הֲווֹ טָב וְאָמְרִין מַנוּ כִּי מֶשְׁכַּח p דְּנַחֵא ׃

26 q חַר בְּהוֹן יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לָוֹת בְּנֵינָשָׁא הָדָא לָא מֶשְׁכְּחָא לְוֹת אֱלָהָא דֵּין כֹּל מִדֵּם מֶשְׁכְּחָא ׃

a יְקַר b חֲבַב c עָלַם d טַל e גְּמַר f חֲוָא g אֶזַל h קְנָא i יְהֵב k אִתָּא l כְּרַח m לְמַד

n דְּלַל ופירושו קל o הְהַר p חַיָּא q חַר כמו אִם

19 Honora patrem tuum & matrem tuam. Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

20 Dicit illi adoleſcens, Omnia hæc cuſtodiui à iuuentute mea: quid adhuc mihi deeſt?

21 Ait illi Ieſus, Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.

22 Cùm audiſſet autem adoleſcés verbum, abijt triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.

23 Ieſus autem dixit diſcipulis ſuis, Amen dico vobis, quia diues difficile intrabit in regnum cælorum.

24 Et iterum dico vobis, Facilius eſt camêlum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.

25 Auditis autem his, diſcipuli mirabantur valdè, dicentes, Quis ergo poterit ſaluus eſſe?

26 Aſpiciens autem Ieſus, dixit illis, Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt. D

Marc. 10 d. 28. 27 Tunc reſpondens Petrus, dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?

Luc. 18. d. 18. 28 Ieſus autem dixit illis, Amen dico vobis, Quòd vos qui ſecuti eſtis me, in

Luc. 22. d. 30. regeneratione cùm ſederit Filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael.

29 Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.

Infr. 20. b. 16. Mar. 10. d. 31. Luc. 13. f. 30. 30 Multi autem erunt primi, nouiſſimi: & nouiſſimi, primi.

CAP. XX.

1 Simile eſt regnum cælorum homini patrifamiliâs, qui exijt primo mane conducere operarios in vineam ſuam.

19 τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου· καὶ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

20 λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος, πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ;

21 ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.

22 ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

24 πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

25 ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο σφόδρα, λέγοντες, τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;

26 ἐμβλέψας δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι· παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά ἐστι.

27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;

28 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ.

29 καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

30 πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, ἔσχατοι· καὶ οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι.

κ'.

1 Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

---

[a] שְׁלַח [b] אֶתְנָ [c] חֲרַשׁ כמו חרש [d] יִתֵּב כמו ישב [e] כֵּן לשון יון עבראית כסא [f] שְׁבַח ופירושו כבוד [g] יִתֵּב בֵּן יִרַת כמו ירש [h] סְנֵא [i] מְרֵא [k] דְּמֵי [l] אֵגַר [m] פְּעַל

27 וַחֲיִדִין עֲנָא כְּאפָּא וַאמַר לֵה הָא חַנַן שְׁבַקָן כָּל מִדֵם [n] שְׁלִיחָא מט
[o] וְאִתַין בָּתַרָךְ מָנָא כִי נֶהֱוֵא לַן ׃ 28 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאַנְתוּן דְּאִתַיתוּן בָּתְרִי בְּעָלְמָא [p] תְּרָתָא
מָא [q] דְּיָתֵב בְּרֵה דְּאֱנָשָׁא עַל [r] תְּרוֹנוֹם [s] דְּשׁוּבְחֵה [t] הֵתְבוּן אַף אֲנַחְנוֹן עַל תְּרֵעסַר כּוּרסַיָן [u] וְתְרוּנוּן תְּרֵעסַר שִׁבְטֵא דְיִסְרָיל׃
29 וְכָל אֱנָשׁ דְּשָׁבֵק בֵּתָא אוֹ אָחָא אוֹ אַחָתָא אוֹ אַבָּא אוֹ אִמָא אוֹ אַנְתְּתָא אוֹ בְנֵיָא אוֹ קוּרְיָא מָטַל שְׁמִי חַד בַּמָאָא
[v] נְקַבֵּל וְחַיֵּא דַלְעָלַם [w] נאֲרֵת ׃ 30 [x] סַגְיָאֵי קַדְמָיֵא דְנֵהֲווּן אַחֲרָיֵא וְאַחֲרָיֵא קַדְמָיֵא ׃
[y] קְרִיבָא דְכוֹלוֹס שְׁלִיחָא כ קפלאון כ
[z] דְמָיָא גֵיר מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָא לְגַבְרָא מָרֵה בַיְתָא דְנָפַק בְצַפְרָא [a] וְגאגור [b] פָּעֲלָא לְכַרְמֵה ׃

1 * Paſtus autem cum operariis denario in diem, miſit eos in vineam ſuam.
3 * Et exijt hora tertia, vidénſque alios ſtantes in platea, & ocioſos:
4 * Dixit eis, Jte & vos in vineam, & quodcunque oportuerit, dabo vobis.
5 * Illi autem abierunt. Et egreſſus rurſum ſexta & nona hora fecit itidem.
6 * Et circa vndecimam horam exijt, & inuenit alios ſtantes & ocioſos, ac dixit eis, Quid ſtatis totum diem etiam ocioſi?
7 * Dicunt ei, Quia nemo nos conducit. Quibus ſubdit, Jte & vos in vineam, & quodcunque oportuerit, accipietis.
8 * Quum autem eſſet veſpera, ait dominus vineæ, præfecto domus ſuæ, Voca operarios & da eis mercedem eorum, & incipe à nouiſſimis ad primos vſque.
9 * Quúmque veniſſent illi vndecimæ horæ, acceperunt ſinguli denarium.
10 * Et quum veniſſent primi ſperabant ſe plus reportaturos, acceperunt autem ſinguli denarium ipſi quoque.
11 * Et quum accepiſſent, obmurmurabant aduerſus patremfamilias, dicentes.
12 * Iſti nouiſſimi vnam horam operati ſunt, & adæquaſti eos nobiſcum, qui pertulimus
13 pondus diei & æſtum. * Ipſe verò reſpondit & ait vni ex eis: Miſocie, iniquus non ſum in te: nónne denario pactus es mecum?
14 * Accipe quod tuum eſt, & abi. volo autem huic nouiſſimo dare vt & tibi.
15 * Nónne mihi licet quod volo facere de ijs quæ ad me pertinent? an oculus tuus malus eſt, quia ego bonus ſum?
16 * Sic erunt nouiſſimi primi, & primi nouiſſimi. multi ſunt vocati, & pauci electi.

Feria prima 5. poſt Pentecoſten.

17 * Aſcenſurus autem erat Jeſchua ad Ouriſchlem, & aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos inter ſe & ipſos, [priuatim,] in via, & dixit eis,
18 * Ecce aſcẽdimus ad Ouriſchlem, et Filius hominis tradendus eſt principibus Sacerdotum, & Scribarum; & addicent eum morti.
19 * Tradéntque eum gentibus & illudent ei, & flagellis cædent eum, ac ſuffigent eum cruci: tertia verò die reſurget.

---

2 קַצ דֵין עִם פָּעֲלָא מִן דִינָרָא בְיוֹמָא וְשַׁדַר אִנּוּן לְכַרְמֵה׃ 3 וְנָפַק בַּהֲלַת שָׁעִין וַחֲזָא אַחֲרָנָא דְקָיְמִין
בְּשׁוּקָא וּבְטִילִין׃ 4 וְאָמַר לְהוֹן זְלוּ אַף אַנְתוּן לְכַרְמָא וּמֵדֵם דְּוַלָּא יָהֵב אֲנָא לְכוֹן׃ 5 הֵנּוּן דֵין אֲזָלוּ וְנָפַק
תּוּב בְּשֵׁה וּבְחַשְׁעָ שָׁעִין וַעֲבַד הָכוּת׃ 6 וְלָאפֵי חַד עָסְרָא שָׁעִין נְפַק וְאַשְׁכַּח אַחֲרָנָא דְקָיְמִין וּבַטָּלִין וְאָמַר לְהוֹן
מָנָא קָיְמִין אַנְתוּן יוֹמָא כְּלֵה וּבַטָּלִין׃ 7 אָמְרִין לֵה דְּלָא אֱנָשׁ אַגְרַן אֲמַר לְהוֹן וְלוּ אַף אַנְתוּן לְכַרְמָא וּמְדֵם
דְּוַלָּא נְסָבִין אַנְתוּן׃ 8 כַּד הֲוָא דֵין רַמְשָׁא אֲמַר מָרֵא כַּרְמָא לְרַבְּבִיתֵה קְרִי לְפָעֲלָא וְהַב לְהוֹן אַגְרְהוֹן וְשַׁרָא מִן
אַחֲרָיֵא וְעַדְמָא לְקַדְמָיֵא׃ 9 וְאִתּוֹ הֲנוּן דְּחַד עָסְרָא שָׁעִין נְסַבוּ דִינָר דִינָר׃ 10 וְכַד אִתּוֹ קַדְמָיֵא סְבַרוּ
דְיַתִּיר שָׁקְלִין וְשָׁקְלוּ דִינָר דִינָר אַף הֵנּוּן׃ 11 וְכַד שְׁקַלוּ רַטְנוּ עַל מָרֵא בַּיְתָא וְאָמְרִין׃ 12 הָלֵין אַחֲרָיֵא חָדָא

---

2 קְצַץ פֵּירוּשׁוֹ כָּרַת
9 נרא דְּפֶרֶק הַזּוֹהֵב אִיסָר אֶחָד מִכֹּל בְּדִינָר שֶׁל כֶּסֶף דִּינָר שֶׁל כֶּסֶף אֶחָד מִכֹּה בְּדִינָר שֶׁל זָהָב
קָס כְּטַל אֲזַל
ולא פֵּירוּשׁוֹ צָרִיךְ
אֲנַר אֲזַל יְהַב
נְסַב אֲתָא סְבַר
יְתַר שָׁקַל רְטַן

* Conuẽtione autem facta cum operarijs ex denario diurno, misit eos in vineam suam.

* Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos.

meam * Et dixit illis, Ite & vos in vineam†: & quod iustum fuerit, dabo vobis.

* Illi autem abierunt. Iterum autem exijt circa sextam & nonam horam, & fecit similiter.

* Circa vndecimam verò exijt, & inuênit alios stantes, & dicit illis, Quid hîc statis tota die otiosi?

meam * Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit. Dicit illis, Ite & vos in vineam†.

* Cùm serò autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo, Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos.

* Quum venissent ergo qui circa vndecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios.

* Venientes autem & primi, arbitrati sunt quòd plus essent accepturi, acceperunt autem & ipsi singulos denarios.

* Et accipientes murmurabant aduersus patremfamiliâs:

* Dicentes, Hi nouissimi vna hora fecerunt: & pares illos nobis fecisti qui portauimus pondus diei & æstus.

* At ille respondens, vni eorum dixit, Amice, non faciõ tibi iniuriam: nónne ex denario conuenisti mecum?

* Tolle quod tuum est, & vade: volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. * Aut non licet mihi quod volõ, facere? an oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? * Sic erunt nouissimi, primi: & primi, nouissimi. multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

Sup. 19. d 30. Mar. 10. e 38. Luc. 13. f 31. Inf. 22. b 14. Mar. 10. e 32. Luc. 18. f 31.

* Et ascendens Iesus Ierosolymam, assumpsit duodecim discipulos secretò, & ait illis: * Ecce ascendimus Ierosolymam, & Filius hominis tradetur principibus Sacerdotum & Scribis, & condemnabunt eum morte. C

* Et tradent eum Gẽtibus ad illudendum & flagellandum, & crucifigẽdum, & tertia die resurget.

2 * συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

3 * καὶ ἐξελθὼν περὶ τὴν τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς.

4 * κἀκείνοις εἶπεν, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.

5 * ὁ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως.

6 * περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς, τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;

7 * λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδείς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἂν ᾖ δίκαιον λήψεσθε.

8 * ὀψίας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.

9 * καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον.

10 * ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται· καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον.

11 * λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου,

12 * λέγοντες, ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα.

13 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν, ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι;

14 * ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί.

15 * ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;

16 * οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι· καὶ οἱ πρῶτοι, ἔσχατοι· πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

17 * Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς·

18 * ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι· καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ.

19 * καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ σταυρῶσαι· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

---

[2] שָׂעָא [g] עֲבַרוּ [h] וַאֲשַׁוִּיתְ אֱנוּן עַמַּן דְּשַׁקְלָן [i] יוֹקָרֵה דְיוֹמָא [k] וְחוּמֵה׃ [13] חוּ דֵין עָנָא וְאָמַר לְחַד מִנְּהוֹן חַבְרִי לָא [l] מְעַוֵּל

אֲנָא בָּךְ לָא הֲוָא בְּרִינָךְ [m] קְצָרַת עַמִּי׃ [14] [n] סַב דִּילָךְ [o] וְזֵל [p] צָבֵא אֲנָא דֵין דִּלְהָנָא אַחֲרָיָא [q] אֶחֵל אַיְךְ דִּלְךְ׃

[15] אוֹ לָא שַׁלִּיט לִי דְּמֵדַם דְּאָבֵד בְּדִילִי אוֹ עַיְנָךְ בִּישָׁא דְּאָנָא טָב אֲנָא׃ [16] הָכְנָא נֶהֱווֹן אֲחָרְיָא

קַדְמֵיָא וְקַדְמָיֵא אַחֲרָיָא [s] סַגִּיאִין אֱנוּן [t] קְרָיָא וְיָעוּרִין [u] גְּבִיָא׃

דְּמַר בְּשַׁבָּא ה דְּבָתַר [v] פֶּנְטִיקוֹסְטִי נא

[17] עֲתִיד הֲוָא דֵין יְשׁוּעַ [x] דְּנָסֵק לְאוּרְשְׁלֵם וְדִבֵּר לַתְרֵעסַר [y] תַּלְמִידוֹהִי בֵּינָיוֹהִי וְלֶהוֹן בְּאוּרְחָא וְאָמַר לְהוֹן׃

[18] הָא [z] סָלְקִין חָנָן לְאוּרְשְׁלֵם וּבְרֵה דֶאנָשָׁא [a] מְשַׁחְלֵם לְרַבֵּי [b] כָּהֲנֵא וְלִסָפְרֵא [c] וְנַחֲיבוּנֵיהִי [d] לְמוֹתָא׃

[19] [e] וְנַשְׁלְמוּנֵיהִי לְעַמְמֵא [f] וְנִבְזְחוּן בֵּה [g] וְנִנְגְּדוּנֵיהִי [h] וְנִזְקְפוּנֵיהִי וְלִיוֹמָא תְּלָתָא [i] נְקוּם׃

---

[a] עֲבַר [b] שְׁנָא [c] יַקִּיר [d] חֵמָא

[e] עֲבַר [f] שְׁנָא [g] יַקִּיר [h] חֵמָא

[i] עָוֶל [m] קֵץ או קִנְיָן

[n] נסב [o] אֲזַל [p] צְבָא [q] נְתַל

[r] סְנָא [s] קְרָא [t] גְּבָא

[u] מן לשון יון

[x] נָסַק פירושו עלה

[y] לְמַד [z] סַלַק [a] שְׁלַם [b] כְּתַן

[c] חוב [d] מות [e] שְׁלַם

[f] בַּזַח [g] נְגַד [h] זְקַף [i] קוֹם

10 * Tunc adiit eum mater filiorum Zabdai ipsa & filij eius, & adorauit eum, et petebat ab eo aliquid.

11 * Ipse verò dixit ei: Quid vis? Ait ei: Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus à dextera tua, & alter à sinistra tua in regno tuo.

12 * Respõdit Jeschua, et ait ei: Nescitis quid petatis. potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? aut baptismate quo ego baptizor, baptizabimini? Dicunt ei: Possumus.

13 Quibus subdit: Calicem meum bibetis, et baptismate quo ego baptizor, baptizabimini: vt sedeatis autem à dextera mea, aut à sinistra mea, non meum est vt dem, nisi iis, quibus paratum est à patre meo.

14 * Quæ quũ audissent decem, indignati sunt aduersus illos duos fratres.

15 * Et aduocauit eos Jeschua, & dixit eis: Scitis principes Gentium dominos earum esse ac magnates earum potestatẽ exercere in eas?

16 * Verùm non ita erit inter vos: sed qui voluerit inter vos maximus fieri, sit vobis minister.

17 * Et qui voluerit inter vos esse primus, fiat vobis seruus.

18 * Sicut filius hominis non venit vt sibi ministraretur, sed vt ministraret, daretque animam suam redemptionem pro multis.

Ad Oblationem Septimanæ quintæ Ieiunij.

19 * Quumque exiret Jeschua ex Hirichou, veniebat post eum turba multa.

20 * Et ecce duo cæci sedebant iuxta viam: qui quum audissent Jeschua prætereire, ediderunt vocem dicentes: Miserere nostri Domine mi, fili Dauid.

21 * Turbæ aũt obiurgabant eos vt tacerẽt: illi verò magis attollebant vocem suam dicentes, Domine noster miserere nostri fili Dauid.

22 * Et substitit Jeschua & aduocauit eos inquiens: Quid vultis faciam vobis?

23 * Dicunt ei, Domine noster vt aperiantur oculi nostri.

24 * Et misericordia commotus est erga eos, tetegitque oculos eorum, & eo momento aperti sunt oculi eorum, & abiere post eum.

Mar. 10. f 35.

* Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis, adorans & petens aliquid ab eo.

20 * τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ.

* Qui dixit ei, Quid vis? Ait illi, Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.

21 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, τί θέλεις; λέγει αὐτῷ, εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

* Respondens autem Iesus, dixit, Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Dicunt ei, Possumus.

22 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν· καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ, δυνάμεθα.

* Ait illis, Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam & sinistram, non est meum dare vobis: sed quibus paratum est à patre meo.

23 * καὶ λέγει αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου.

Mar. 10. f 41. Luc. 22. c 25

* Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus.

24 * καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν.

* Iesus autem vocauit eos ad se: & ait, Scitis quia principes gentium dominantur eorum: & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos.

25 * ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, εἶπεν, οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

* Non ita erit inter vos: sed quicunque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister.

26 * οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκονος.

*Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus.

27 * καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος.

Phil. 2. a 7.

* Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.

28 * ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Marc. 10. f 46. Luc. 18. f 35.

*Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est eum turba multa.

29 * Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἰερειχὼ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

* Et ecce duo cæci sedentes secus viam, audierunt quia Iesus transiret: & clamauerunt, dicentes, Domine, miserere nostri, fili Dauid.

30 * καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς Δαβίδ.

* Turba autem increpabat eos vt tacerent. At illi magis clamabant: dicentes, Domine, miserere nostri, fili Dauid.

31 * ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν. οἱ δὲ μεῖζον ἔκραζον, λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς Δαβίδ.

* Et stetit Iesus, & vocauit eos, & ait, Quid vultis vt faciam vobis?

32 * καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπε, τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;

* Dicunt illi, Domine, vt aperiantur oculi nostri.

33 * λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί.

* Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, & secuti sunt eum.

34 * σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

---

27 וּמַן רְצָבָא בְּכֵן דְּנֶהֱוֹא קָרְמָיָא נֶהֱוֵא לְכֵן עַבְדָא ׃
דְּנִשְׁמֵשׁ [p] וְדָנָחֵל נַפְשֵׁיהּ [q] פּוּרְקָנָא חֲלָף סַגִּיאֵא ׃

28 אֲיכְנָא דְּבַרְהּ דֶּאֱנָשָׁא לָא אִתָא [o] דְּנֶשְׁתַּמַּשׁ אֶלָּא
[r] דְּקוּרְבָּא דְּשַׁבְתָּא וְדַחְמָשָׁא [s] דְּצוֹמָא נכ

29 וְכַד נְפַק יְשׁוּעַ מִן [t] אִירִיחוֹ אִתָּא הֲוָא בַּתְרֵהּ [u] כְּנִשָׁא [x] סַגִּיאָא ׃
30 וְהָא [y] סַמְיָא חֲדָא [z] יָתְבִין הֲווֹ עַל

יַד אוּרְחָא וְכַד [a] שְׁמָעוּ דְּיָשׁוּעַ עָבַר [b] יַהֲבוּ קָלָא וַאֲמְרִין [c] אָתְרַחֵם עֲלַין מָרִי בְּרֵהּ דְּדָוִיד ׃

31 כְּנִשָׁא דִּין [d] כָּאֵין הֲווֹ בְּהוֹן [e] דְּנֶשְׁתְּקִין וְהֵנּוּן [f] יְתִירָאִית [g] אַרִימוּ קָלְהוֹן וַאֲמְרִין מָרַן אֶתְרַחֵם עֲלַין בְּרֵהּ דְּדָוִיד ׃

32 וְקָם יְשׁוּעַ וְקָרָא אֵנּוּן וַאֲמַר מָנָא [h] צָבְיִן אֲנַחְנָא [i] אֶעְבֵּד לְכוֹן ׃ 33 אֲמְרִין לֵהּ מָרַן [k] דְּנֶתְפַּתְּחָן עֵינַיִן ׃

34 וְאִתְרַחֵם עֲלֵיהוֹן וְקָרֵב לְעֵינֵיהוֹן וּבַר שָׁעֲתָהּ אִתְפַּתְּחוּ עֵינֵיהוֹן [m] וְאִזְלוּ בַּתְרֵהּ ׃

---

[o] שִׁמֵּשׁ [p] נָתַל
[q] פֻּרְקָן וגם נִקְרָא כֵּן בִּלְשׁוֹן שׁמעאל
[r] קֻרְבָּן [s] צָוֹם ופירושו תענית
[t] יְרֵחוֹ [u] כְּנֻשְׁתָּא [x] סַגָּא [y] סְמָא
[z] יְתִיב [a] שְׁמַע [b] יְהַב
[c] רְחֵם [d] כְּאֵן [e] שְׁתִיק
[f] יְתֵרָם [g] עְבָא [h] עֲבַד
[i] פְּתַח [l] עַיִן [m] אֶזַל

Ad Veſperam Dominicæ Houſchano.

CAP. XXI.

1 ET quum appropinquaſſet Ouriſchlem, veniſſetque Beth-Poge iuxta verticem mõtis olivarum, miſit Jeſchua duos ex diſcipulis
2 ſuis, & dixit eis. Ite in vicum iſtum qui vobis eſt è regione, & ſtatim inuenietis aſinam vinctam, & pullum cum ea: ſoluite, ad-
3 ducite mihi. Et ſi quis dixerit vobis quidpiã, dicite ei, quia Domino noſtro requiruntur, & confeſtim huc dimittet eõs.
4 Hoc autem totum factum eſt, vt impleretur id quod dictũ eſt per prophetã dicentẽ.
5 Dicite filiæ Tzehioun, Ecce rex tuus venit tibi humilis & inſidens aſinæ ac pullo filio aſinæ.
6 Profecti ſunt itaque diſcipuli, feceruntq; ſicut præceperat eis Jeſchua.
7 Et adduxerunt aſinam & pullum, & impoſuerunt pullo veſtimenta ſua, & equitauit ſuper eum Jeſchua.
8 Plurimæ autem turbæ ſternebant pallia ſua in via: alij verò cædebant ramos ex arboribus, & proiiciebant in via.
9 Cæterũm turbæ illæ, quæ præcedebant eum, quæque eum ſequebantur, clamabant dicentes: Ouſchano filio Dauid, benedictus ille qui venit in nomine Domini: Ouſchano in
10 excelſis. Quumque fuiſſet ingreſſus Ouriſchlem, commota eſt vniuerſa ciuitas, dicebantque: Quis hic eſt?
11 Turbæ verò dicebãt: Hic eſt Jeſchua propheta ille ex Notzrath Galileæ.
12 Et introiuit Jeſchua in templum Dei, eiecitque eos omnes qui emebant & vendebãt in templo, & ſubuertit menſas trapezitarũ, ſedeſque eorum qui venundabant columbas.
13 Et ait illis: Scriptum eſt, Domus mea, domus orationis vocabitur. vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.
14 Et adierunt eum in templo cæci & claudi, & ſanauit eos.
15 Quum autem vidiſſent principes ſacerdotum & Periſchæi miranda quæ fecerat, & puerulos qui clamabant in templo, & dicebant: Ouſchano filio Dauid, indignati ſunt.

וְרַמְשָׁא דְּחַר כְּשַׁבָּא דְּאוּשַׁעְנָא נג קְפַלְיאוֹן כא

1 וְכַד קָרֵב לְאוּרְשְׁלֵם וְאָתָא לְבֵית פְּגֵא עַל [a] גֻּבָּא טוּרָא דְּזַיְתָא שַׁדַּר יֵשׁוּעַ תְּרֵין מֵן [b] תַּלְמִידְוֹהִי 2 וְאָמַר לְהוֹן זְלוּ לַקְרְיְתָא הָדָא דִּלּוֹקְבַלְכוֹן וּמֵיָּתָא [c] דַּאסִירָא וְעֻילָא עִמָּהּ [f] שְׁרוּ [g] אַיְתוֹ לִי 3 וְאִן אֲנָשׁ אֵמַר לְכוֹן מֵדְם אֱמַרוּ לֵהּ דַּלְמָרַן [h] מָתְבְּעִין וּמֵחָדָא מְשַׁדַּר לְהוֹן לְכָא 4 הָדָא דִּין כְּלָּהּ דַּהֲוָה דֶּנְתַּמַּלָּא מִדֶּם [k] דְּאִתְאֲמַר בְּיַד נְבִיָּא דְּאָמַר 5 אֱמְרוּ לְבַרְתְּ צִהְיוֹן הָא מַלְכֵּכִי אָתֵא לֵכִי [l] מַכִּיךְ [m] וְרָכִיב עַל חֲמָרָא וְעַל עֻילָא בַּר אֲתָנְיָא 6 וְאֵיכְוֵן דַּהֲווֹ תַּלְמִידַיָּא וְעָבְדוּ אֵיכְנָא דַּפְקָדְ לְהוֹן יֵשׁוּעַ 7 [p] וְאַיְתִיו לַחֲמָרָא וְלְעֻילָא [q] וְסָמוּ עַל עֻילָא [r] נַחֲתִיהוֹן וְרָכִב 8 עֲלוֹהִי יֵשׁוּעַ וְסוֹנָאֵא [s] מְשַׁוִּין הֲווֹ מָאנֵיהוֹן בְּאוּרְחָא אַחֲרָנָא דִּין [y] פָּסְקִין הֲווֹ [x] סָוְכָא מֵן אִילָנָא [y] וְרָמִין בְּאוּרְחָא

a כטוגב b לְמַר c אֲזַל
d שְׁבַח פירושו מצא
e אֲסַר f שְׁרָא g אֲתָא
h בְּעָא i מְלָא k אֲמַר
l מְכַךְ m רָכַב n אֲזַל
o לְמַר p אֲתָא q סָם
r נְחַת s סָנָא t שָׁוֵא
u קְצַץ x סוּד y רְמָא

CAP. XXI.

κά.

Mar. 11. a.1 Luc. 19. d.29.

ET cùm appropinquassent Ierosolymis,&venissent Beth-phage ad Mõtem-oliueti,tunc Iesus misit duos discipulos, A

1 * Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητάς,

2 * dicens eis: Ite in castellũ quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam & pullum cum ea: soluite, & adducite mihi.

2 * λέγων αὐτοῖς, πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι.

3 * Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos.

3 * καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

4 * Hoc autem factum est vt adimpleretur quod dictum est per Prophetam, dicentem:

4 * Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος,

Isa.62.c. 11. Zach.9. b.9. Ioh.12.b 15

5 * Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, & sedens super asinam & pullum filium subiugalis.

5 * εἴπατε τῇ θυγατρὶ σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον, καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.

6 * Euntes autem discipuli, fecerunt sicut præcepit illis Iesus.

6 * πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταί, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς·

7 * Et adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt.

7 * ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν.

8 * Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via: alij autem cędebant ramos de arboribus,

8 * ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ.

9 * Et sternebant in via: turbæ autem quæ præcedebant & quæ sequebantur, clamabant, dicẽtes: Hosan-na filio Dauid: benedictus qui venit in nomine Domini: hosan-na in altissimis.

Psal.117 d. 26. Mar. 11. b.9. Luc. 19. f.38.

9 * ὁ δὲ ὄχλοι ὁ προάγοντες καὶ ὁ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

10 * Et cùm intrasset Ierosolymam, commota est vniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic?

10 * καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς ἱεροσόλυμα, ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα, τίς ἐστιν οὗτος;

11 * Populi autem dicebãt, Hic est Iesus propheta, à Nazareth Galilææ.

11 * οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας.

Mar. 11. b.11 Ioh. 2.c. 14. Deu. 14. d.25 Luc. 19. E.45 Isai.56. a.7

12 * Et intrauit Iesus in templum Dei, & eiiciebat omnes vendentes & ementes in templo, & mẽsas numulariorum, & cathedras vendentiũ colũbas euertit:

12 * καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς.

13 * Et dicit eis: Scriptũ est, Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam spelunca latronum.

Ier.7.b. 21.

13 * καὶ λέγει αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

Mar. 11. c.18. Luc. 19. B.47

14 * Et accessérunt ad eum cæci & claudi in templo, & sanauit eos.

14 * καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

15 * Videntes autem principes Sacerdotũ & Scribę mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes, Hosanna filio Dauid: indignati sunt,

15 * ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ, ἠγανάκτησαν·

---

14 בְּנֵשׁא דֵין אִילֵין דְּאוּלַיִן הֲוֹו קְדָמוֹהִי וַאתַיִן בַּהֲרֵה קָעֲיִן הֲוֹו וְאַמְרִין אוֹשַׁעְנָא לְבַרֵה דְדָוִיד בְּרִיךְ הַו דְּאָתֵא
בַּשְׁמֵה דְמָרְיָא אוֹשַׁעְנָא בְּמָרוֹמָא׃ 10 וְכַד עַל לְאוּרְשְׁלֵם אֶתְחְזִיעַת כְּלַהּ מְדִינְתָא וְאַמְרִין הֲוֹו מַנוּ הָנָא׃
11 כְּנֵשׁא דֵין אָמְרִין הֲוֹו הָנוֹ יֵשׁוּעַ נְבִיא דְמִן נָצְרַת דַּגְלִילָא׃
12 וְעַל יֵשׁוּעַ לְהֵיכְלָא דֵאלָהָא וְאפֵק לְכֹלְהוֹן אִילֵין דְּזָבְנִין וּמְזַבְּנִין בְּהֵיכְלָא וְסַחֵף פָּתוּרָא דְמְעָרְפָנֵא
וְכוּרְסָוָתָא דְהָנוֹן דְּמְזַבְּנִין יַוְנָא׃ 13 וְאמֵר לְהוֹן כְּתִיב הוּ דְבַיתִי בֵּית צְלוֹתָא נֶהְקְרָא אַנְתוּן דֵין עֲבַדְתּוּנֵיהִי
סְעָרְתָא וְלֶסְטֵיָא׃ 14 וְקַרְבוּ לֵהּ בְּהֵיכְלָא סְמֵיֵא וְחַגִּיסֵא וְאסִי אִנּוּן׃ 15 כַּד הֲוֹו דֵין רַבֵי
כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא הַרְמַרְתָא דְעֲבַד וְטַלְיֵא דְקָעֲיִן בְּהֵיכְלָא וְאַמְרִין אוֹשַׁעְנָא לְבַרֵה דְדָוִיד אֶתְאַבַּשׁ לְהוֹן׃

---

a אֵתָא b קָעָא c יְשַׁע d רוּם e זוּעַ f דִּן g נְפַק h עְלַל i נְפָק j זְבַן k עֲרַךְ l צְלָא m קְרָא n עִבַר o מִן לשון יון p חֲנַס q אֶסָא r חֲזָא s דְמַר t קְעָא u אֶתְבַּשׁ כמו בוש

16 * Et dicunt ei: Audis quid dicant isti? dixit eis Jeschua, Etiam. nunquam legistis, Ex ore puerulorum & infantium direxisti laudem?

Lectio Ferię quintæ hebdomadis quartæ Ieiunij.

17 * Porrò dereliquit eos, exiitque extra ciuitatem in Beth-Anio, & pernoctauit illic.

18 * Manè verò cùm reuersus fuisset in ciuitatem, esuriit.

19 * Videnscque ficum vnam in via, venit ad eam, nihilque in ea reperit nisi folia tantùm: & dixit ei, Non erùt in te amplius fructus in æternum. Et statim aruit ficus illa.

20 * Quod cùm vidissent discipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodo in momento exaruit ficus?

21 * Respondit Jeschua & ait illis: Amin ego dico vobis, si fuerit in vobis fides, neque dubitaueritis, non solùm hoc de ficu facietis, verumetiam si monti huic dixeritis, Tollitor, & cade in mare, fiet.

22 * Et quicquid petieritis oratione, & credideritis, accipietis.

23 * Et quum venisset Ieschua in templum, adierunt eum principes Sacerdotum, & Seniores populi quum doceret, & dicunt ei: Quanam auctoritate ista facis? & quis dedit tibi potestatem hanc?

24 * Respondit Ieschua, & dixit eis: Interrogabo vos & ego verbum vnum, & si dixeritis mihi, ego quoque dicam vobis quanam potestate ista faciam.

25 * Baptisma Jouchanon vndè erat? è cælo, an ex hominibus?

26 * Illi verò cogitabant in animabus suis, dicentes: Si dixerimus è cælo, dicet nobis, Quare fidem ei non adhibuistis? Sin dixerimus, ab hominibus, timemus à turbis. omnes enim vt Prophetam habebant ipsum Jouchanon.

27 * Et responderunt ei, dicentes, Nescimus. Ait illis Ieschua, Nec ego dicam vobis quanam potestate ista faciam.

---

16 וְאָמְרִין לֵהּ שְׁמַע אַנְתְּ מָנָא אָמְרִין הַלֵּין אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אִין מֻמְהוֹם לָא [a] קְרֵיתוּן וְמִן פּוּמָא דְטַלְיֵא [b] וְזֵילוּרָא
[c] תַּקַּנְתְּ [d] תֻּשְׁבּוּחְתָּא ׃ 17 וְשַׁבַק אֵנוּן וְנְפַק לֵהּ לְבַר מִן מְדִינְתָּא לְבֵית [g] עַנְיָא [h] וּבָת תַּמָּן ׃ 18 בְּצַפְרָא דֵין כַּד הֲפַךְ לְמְדִינְתָּא
כְּפַן ׃ 19 וַחֲזָא חְדָא חֲרָא בְּאוּרְחָא וְאֲתָא לְוָתָהּ וְלָא [i] אֶשְׁכַּח בָּהּ מִדֻּם אֶלָּא אִן טַרְפָּא בִּלְחוֹד וַאֲמַר לָהּ לָא
גֻּבָּוּן בְּכִי תּוּב פְּארָא לְעָלַם ׃ וּמֵחֲרָא [k] יְבִשַׁת חְדָא הֲי ׃
20 [l] וַחֲזוֹ [m] תַּלְמִידָא [n] וְהַהֲרוּ וַאֲמְרִין אֵיכְנָא כַּר שָׁעֲתָהּ יְבִשַׁת חְדָא ׃
21 עָנָא יְשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִן [o] תֶּהֱוֹא בְּכוֹן [p] הֵימַנוּתָא וְלָא [q] תֶּתְפַּלְגוּן לָא בִּלְחוֹד הָדָא דְּחְדָא

[a] קְרָא [b] וְלַד [c] תְּקַן
[d] שְׁבַח [e] קְרָא [f] עָם
[g] עֲנָא [h] בוּת פרשולון
[i] שְׁכַח
[k] יְבֵשׁ [l] חֲזָא
[m] לְמַד
[n] תְּחַר כמו תמה
[o] תֶּהֱוֵא [p] הֵימָן [q] פְּלַג

16 * Et dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Iesus autē dixit eis: Vtique. nunquam legistis, Quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?

Psalm.8. a.3

16 * καὶ εἶπον αὐτῷ, ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, ναί. οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;

16 * Et relictis illis, abiit foras extra ciuitatem in Bethaniam: ibiq́ue mansit.

17 * καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς βηθανίαν, καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ.

18 * Manè autem reuertens in ciuitatem, esuriit.

18 * πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε·

19 * Et videns fici arborem vnam secus viam, venit ad eam: & nihil inuenit in ea nisi folia tantùm. & ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuò ficulnea.

Mar. 11. b.13

19 * καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον. καὶ λέγει αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ.

20 * Et videntes discipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodo continuò aruit?

Mar. 11. c.20

20 * καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν, λέγοντες, πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ;

21 * Respondens autem Iesus, ait eis: Amen dico vobis, si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solùm de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, Tolle & iacta te in mare, fiet.

21 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται·

22 * Et omnia quæcunque petieritis in oratione credentes, accipietis.

22 * καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε.

Su.7.a.7 Mar. 11. c. 24 Ioh.15. b.7 1.Ioh. 3. d.22 Mar. 11. d.28 Luc. 20. a.2

23 * Et cùm venisset in templum, accesserunt ad eum docentem principes Sacerdotum & seniores populi, dicentes: In qua potestate hæc facis? & quis tibi dedit hanc potestatem?

23 * καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερόν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;

24 * Respondens Iesus dixit eis: Interrogabo vos & ego vnum sermonem: quem C si dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua potestate hæc facio.

24 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

25 * Baptismus Iohannis vnde erat: è cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes:

25 * τὸ βάπτισμα ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς, λέγοντες,

26 * Si dixerimus, è cælo, dicet nobis, Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus: timemus turbam. omnes enim habēt Iohannem sicut Prophetam.

habebant Sup. 14. a.5 Mar. 6.c 20

26 * ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον. πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν ἰωάννην ὡς προφήτην.

27 * Et respondentes Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis & ipse: Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

27 * καὶ ἀποκριθέντες τῷ ἰησοῦ εἶπον, οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτὸς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

---

[a] פירושו אף אן [b] אֲמַר [c] שְׁקַל [d] נְפַל [e] שְׁאַל [f] צְלָא [g] נְסַב [h] אַלַף [i] שְׁלַט [k] שְׁאַל [l] מַלַל [m] אֲמַר [n] עַמַר ב׳ שין טכל [o] אִית כמו יש [p] רְעָא [q] חַיְמִן [r] דְּחַל [s] אֶחָד [t] עֲנָא [v] יְדַע

22 וְכֹל מִדֵּם [c] וְתִשְׁאֲלוּן [f] בְּצְלוֹתָא חֶעֱבְדוּן אֶלָּא [a] אַפִּין לְטוּרָא הָנָא [b] תֵּאמְרוּן [c] דְּאִשְׁתְּקַל [d] וּפֵל בְּיַמָּא תֶּהֱוֵא׃ 23 וְכַד אֲתָא יְשׁוּעַ לְהֵיכְלָא קְרִבוּ לֵהּ רַבֵּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְּעַמָּא כַּד [h] מַלֵּף וַאֲמְרִין לֵהּ בַּאינָא וַחֲהֵימְנוּן [g] תֶּסְבּוּן׃ 24 עֲנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן [k] אֶשְׁאֲלְכוֹן אַף אֲנָא [l] מִלְּתָא חֲדָא שׁוּלְטָנָא הָנָא׃ 25 וְאִן [m] תֵּאמְרוּן לִי אַף אֲנָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן בַּיְנָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עֲבַד אֲנָא׃ [n] מַעֲמוּדִיתֵהּ דְּיוּחָנָן מִן אַיְמָכָא [o] אִיתֵיהּ מִן שְׁמַיָּא הִי הוּ מִן בְּנֵינָשָׁא הֵנוּן דִּין [p] מֶתְרַעְיִן הַוֵו בְּנַפְשְׁהוֹן וַאֲמְרִין דְּאִן נֵאמַר מִן שְׁמַיָּא אָמַר לַן עַל מָנָא לָא [q] הַימְנְתּוּנֵיהִי׃ 26 וְדִנֵאמַר מִן בְּנֵינָשָׁא [r] דָּחֲלִינַן מַן כֻּלְּהוֹן גֵּיר אַיְךְ נְבִיָא [s] אַחִידִין הֲווֹ לֵהּ לְיוּחָנָן׃ 27 [t] וַעֲנוֹ וַאֲמְרִין לֵהּ לָא [u] יְדַעִינַן אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אַף לָא אֲנָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן בַּאינָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עֲבַד אֲנָא׃

Statio secunda secundæ noctis Passionis.

28 * *Quid autem vobis videtur? vir quidam habebat filios duos, & accedens ad priorem dixit ei: Fili mi, abi, hodie cole vineam.*

29 * *Is autem respondit & ait: Nolo. Postea verò resipuit, & abijt.*

30 * *Et accedēs ad alterum, dixit ei itidem. Is verò respondit & ait: Ego Domine mi abeo: nec abijt.*

31 * *Uter ex istis duobus executus est volúntatem patris sui? Dicunt ei: Prior ille. Ait illis Ieschua: Amin ego dico vobis, Publicanos & meretrices præcuntes vobis in regnũ Dei.*

32 * *Venit enim ad vos Iouchanon via rectitudinis, neque credidistis ei. Publicani verò & meretrices crediderunt ei. Vos autem ne quidem quum hæc videretis, resipuistis postea, vt credideretis ei.*

33 * *Audite aliam parabolam. Fuit vir quidam dominus domus, qui plantauit vineam, & vndiquaque obuallauit eam maceria, foditque in ea torcular, & extruxit in ea turrim, & elocauit eã agricolis, ac peregrè profectus est.*

34 * *Quum autem appropinquasset tempus fructuũ, misit seruos suos ad agricolas vt ad se mitterent de fructibus vineæ suæ.*

35 * *Et prehenderunt agricolæ seruos eius, et alium quidem percusserunt, alium lapidibus obruerunt, alium denique trucidárunt.*

36 * *Et rursum misit seruos alios plures prioribus, & itidem fecerunt eis.*

37 * *Nouissimè autem misit ad eos filium suũ, quum diceret: Jam erubescent propter filium meum.*

38 * *Agricolæ verò quum viderent ipsum filium dixerunt inter se: Hic est hæres, venite trucidemus eum, & obtinebimus hæreditatem eius.*

39 * *Comprehensum itaque eiecerunt eum extra vineam, & interfecerunt.*

40 * *Quum venerit igitur dominus vineæ, quid facturus est agricolis istis?*

41 * *Dicunt ei: Malè malè* [inquam] *perdet eos, vineamque elocabit alijs agricolis, illi quidem reddent ei fructus, in tempore suo.*

---

[a] קוּמָא לַתְּרִין וְלֵילְיָא לַתְּרִין [b] וְחַשָּׁא נח [c] קָם [d] חֲשֵׁשׁ

28 מָנָא דֵין [c] מְתְחֲוֵא לְכוֹן גַּבְרָא חַד אִית חֲוָא לֵהּ בְּנַיָּא תְּרֵין וְקָרֵב לְוַת קַדְמָיָא וְאֲמַר לֵהּ בְּרִי [d] זִל יוֹמָנָא פְּלוֹח
בְּכַרְמָא ׃ 29 הוּ דֵין עָנָא וַאֲמַר לָא צָבֵא אֲנָא בְּחַרְתָא דֵין [e] אֶתְתְּוִי וַאזַל ׃ 30 וְקָרֵב לְוַת אָחֳרָנָא וַאֲמַר לֵהּ
הָכְוָת הוּ דֵין עָנָא וַאֲמַר אֲנָא מָרִי וְלָא אֲזַל ׃ 31 מַנּוּ מִן הַלֵּין תְּרֵיהוֹן עֲבַד [f] צְבְיָנָא דַּאבוּהִי אֲמְרִין לֵהּ מָו קַדְמָיָא
אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמָכְסָא [g] וְזָנְיָתָא [h] קַדְמִין לְכוֹן לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃
32 אֲתָא גֵיר לְוָתְכוֹן יוּחַנָן בְּאוֹרְחָא [i] דְּכָאנוּתָא וְלָא [k] הֵימַנְתּוּנְיָהִי מָכְסָא דֵין וְזָנְיָתָא הֵימְנוּהִי אֲנָתוּן דֵּין אַף לָא
[l] חֲזַיתוּן [m] אֶתְתְּוִיתוּן בְּחַרְתָא דֵּיתְהֵימְנוּן בֵּהּ ׃

[e] חֵיוָא [f] עֲבָא [g] וְנָא [h] קֶדֶם [i] כּוּן [k] חֵזָא [l] הֲוָא [m] אֲזַל

28 * Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios: & accedés ad primum, dixit: Fili, vade hodie operare in vinea mea.

28 * τί ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος τις εἶχε τέκνα δύο· καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ, εἶπε, τέκνον ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου.

29 * Ille autem respondens, ait, Nolo. Posteà autem pœnitentia motus, abiit.

29 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐ θέλω. ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπῆλθε.

30 * Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo Domine. & non iuit.

30 * καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ, εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἐγώ κύριε. καὶ οὐκ ἀπῆλθε.

31 * Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Iesus: Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedunt vos in regnum Dei.

31 * τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός; λέγουσιν αὐτῷ, ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

32 * Venit enim ad vos Iohannes in via iustitiæ, & non credidistis ei: publicani autem & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuistis posteà, vt crederetis ei.

32 * ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ. οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

Mar. 12. a. 1 Luc. 20. b. 9 Isai. 5. a. 1. b. 5 Ier. 2. d. 62

33 * Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias qui plãtauit vineam, & sepem circundedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis: & peregrè profectus est.

33 * ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε. ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.

34 * Cùm autem tempus fructuum appropinquasset, misit seruos suos ad agricolas, vt acciperent fructus eius.

34 * ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς, λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

35 * Et agricolæ apprehensis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidauerunt.

35 * καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.

36 * Iterũ misit alios seruos plures prioribus, & fecerunt illis similiter.

36 * πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων· καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

37 * Nouissimè autem misit ad eos filium suum, dicens, Verebuntur † filium meum.

37 * ὕστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

forte

38 * Agricolę autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est hæres, venite occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius.

38 * οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.

Inf. 26. a 3. & 27. a. 2 Iob. 11. g 33

39 * Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt.

39 * καὶ λαβόντες, ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν.

40 * Cùm ergo venerit Dominus vineę, quid faciet agricolis illis?

40 * ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις;

41 * Aiunt illi: Malos malè perdet: & vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis.

Psal. 127 c. 2. 2

41 * λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτοὺς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδόσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

---

33 שִׁמְעוּ אַחֲרִינָא מְתַלָּא גַּבְרָא חַד אִית חָוָא מַרְא בַּיְתָא וְנָצַב כַּרְמָא וְאַחֲרֵהּ סְיָגָא וְחָפַר בֵּהּ מְעֲצַרְתָּא וּבְנָא בֵּהּ מַגְדְּלָא וְאוֹחֲרֵהּ לְפַלָּחֵא וְחָזַק׃ 34 כַּד דֵּין מְטָא זְבָנָא דְּפֵרֵי לְהוֹן דְּרַחֲמוֹהִי לְעַבְדּוֹהִי לְוָת פַּלָּחֵא לְקַבֶּל פֵּרֵי׃ 35 וְנָסִיבוּ פַּלָּחֵא לְעַבְדּוֹהִי וְאִית דְּמָחֲאוּהִי וְאִית דְּרַגְמוּהִי וְאִית דְּקַטְלוּהִי׃ 36 וְתוּב שַׁדַּר עַבְדִּין אָחֳרָנִין סַגִּיאִין מִן קַדְמָיֵא וְהֲכָנָת לְהוֹן׃ 37 אֲחֲרִית דֵּין שַׁדַּר לְוָתְהוֹן לִבְרֵהּ כַּד אֲמַר כְּבַר נִבְהֲנוּן מִן בְּרִי׃ 38 פַּלָּחֵא דֵּין כַּד חֲזוֹהִי לִבְרָא אֲמַרוּ בֵּינֵיהוֹן הָנֵו יָרְתָא תָּו נְקַטְלִינוּהִי וְנֵאחוּד יְרָתוּתֵהּ׃ 39 וְאַחֲדוּ אַפְקוּהִי לְבַר מִן כַּרְמָא וְקַטְלוּהִי׃ 40 מָא דְּאָתֵא הֲכִיל מָרֵהּ דְּכַרְמָא מָנָא נַעֲבֵד לְפַלָּחֵא הָנוּן׃ 41 אֲמְרִין לֵהּ דְּבִישׁ בִּישׁ נַיְבֵד אֱנוּן וְכַרְמָא יְנַוַּח לְאַחֲרָנָא פַּלָּחֵא אִילֵּין דְּיֵהֲבִין לֵהּ פֵּרָא בְּזִבְנֵיהוֹן׃

---

a שְׁמַע b מְתַל c חֲדַר כמו חדר d סוג e עֲצַר f גְּדַל g אֶחָד h חֲזַק פירושו נסע i פָּלַח k שַׁדַּר l אֲחַד כמו אחז m חָא n רְגַם o קְטַל p סְנָא q חֲתַת חָוָא יְרֵת כמו רש r אָתָא s נְפַק t אֲבַר u אֶחָד v יְהַב

42 * Dixit illis Ieschua: Nunquam legistis in Scriptura, Quem lapidem reprobauerant ædificantes, is factus est in caput anguli? Ab ipso Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris?

43 * Propterea dico vobis, ablatum iri à vobis regnum Dei, & datum iri Genti edituræ fructus.

44 * Et quisquis ceciderit super hunc lapidem, confringetur; super quemcunque verò ille ceciderit, dissipabit eum.

45 * Et quum audissent principes Sacerdotum & Perischæi parabolas eius, cognouerunt eum de seipsis loqui.

46 * Et quærebant eum prehendere, sed timuerunt à turba, quia tanquam Prophetam habebat eum.

Ministerium præcedens noctem secundam passionis.

CAP. XXII.

1 ET respondit iterum Ieschua in parabolis
2 inquiens: * Assimilatur regnum cælorum viro regi, qui fecit conuiuium filio suo:
3 * Et misit seruos suos qui conuocarent inuitatos ad conuiuium, nec voluerunt venire.
4 * Et rursum misit seruos alios inquiens: Dicite inuitatis, Ecce conuiuium meum paratũ est, tauri mei & altilia mea mactata sunt, cunctáque parata sunt, venite ad conuiuium.
5 * Illi autem spreuerunt, & abiere, alius quidẽ
6 in villam suam, alius verò ad mercaturam
7 suam. * Reliqui autem comprehenderunt seruos eius, & opprobrio affecerunt, ac trucidarunt. * Quod cùm audisset rex, excanduit:
8 missisque exercitibus suis perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum concremauit. * Tũc dixit seruis suis, Conuiuium paratum est, illíque qui inuitati fuerant, non erant digni.
9 * Ite ergo ad exitus viarum, & quemcunque
10 inueneritis, vocate ad conuiuium. * Et egressi serui illi in vias, congregarunt quoscunque repererunt malos & bonos. et impleta est domus conuiuij discumbentibus. * Ingressus autem rex vt spectaret discumbentes, intuitus
11 est illic hominem non indutum vestimentis
12 conuiualibus. * Et dixit ei: Socie mi, quomodo huc ingressus es, cùm non habeas vestimenta conuiualia? Ille verò obmutuit.

---

42 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא מִן מְחוּם קְרִיחוּן בְּכְתָבָא דְּכָאפָא דַּאסְלִיו בַּנְיֵא הִי הֲוַת לְרִישָׁא דְזָוִיתָא מִן לְוָת מָרְיָא הֲוָת
43 הָדָא וְאִיתַיְהָה תְּרְמוּרְתָא בְּעַיְנִין׃ מֶטֶל הָנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּיֶשְׁתְּקֵל מָנְכוֹן מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וְיֶתְיְהֵב לַעֲמָא
44 דְּעָבֵד פֵּארֵי׃ וּמַן דְּנָפֵל עַל כְּאפָא הָדָא יֶתְרַעַע וְכָל מַן דְּהִי חָפֵל עֲלוֹהִי תְּדְרְיוֹהִי׃ 45 וְכַר שְׁמַעוּ רַבֵּי
46 כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא מַתַלוֹתִי יְדָעוּ דַעֲלַיהוֹן אֲמַר׃ וּבְעוֹ לְמֵאחֲזֵה וְדְחֵלוּ מִן כֻּנְשָׁא מֶטֶל דַּאיךְ דְלַנְבִיָא אַחִידִין
הֲווֹ׃ 1 וַעֲנָא חוּב יֵשׁוּעַ בְּמַתַלָא וְאמַר׃ 2 אֶתְדַמְיַרַת מַלכוּתָא דַשְׁמַיָא לְגַבְרָא מַלְכָא דַעֲבַד מָשְׁחוּתָא לְבְרֵה׃
3 וְשַׁדַר לְעַבְדוֹהִי דְנָקְרוֹן לְמְזַמְנָא לְמָשְׁחוּתָא וְלָא צְבוֹ לְמֵאתָא׃

---

a קְרָא b סְלָא c בְּנָא d דְּמַר e עִין f שְׁקַל g יְחַב h נְפַל i רְעַע j דְרָא פירושו שבר k מְרַגֵל l יְדַע m יְדַע n בְּעָא o אוּצָר p דְחֵל q שַׁמֵּשׁ r חֲשַׁשׁ s מְתַל t דְמָא u שְׁוָתָא x קְרָא y זְמַן z אֲבָיָא a אֲתָא

Psal. 117 c.22 Act. 4.b. 11. Rom.9. g.33 1.Pet.2. a.7 Luc. 20. c.17 Mar. 12. a.10 Zach. 12 a.3 Dan.2.c. 34

42 * Dicit illis Iesus: Nunquam legistis in scripturis, Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic est factus in caput anguli? A Domino factũ est istud & est mirabile in oculis nostris?

42 * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;

43 * Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.

43 * διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.

44 * Et qui ceciderit super lapidẽ istum, confringetur: super quem verò ceciderit, conteret eum.

44 * καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.

45 * Et cùm audissent principes Sacerdotum & Pharisæi parabolas eius, cognouerunt quòd de ipsis diceret.

45 * καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει.

46 * Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut Prophetam eum habebant.

46 * καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

CAP. XXII.

κβ'.

Luc. 14. d.16 Apo. 19. b.9

1 ET respondens Iesus, dixit iterum in parabolis eis, dicens: A

1 * Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς, λέγων,

2 * Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.

2 * ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ,

3 * Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias: & nolebant venire.

3 * καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ, καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους· καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν.

4 * Iterum misit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis, Ecce prandium meum paraui, tauri mei & altilia occisa† sunt, & omnia parata: venite ad nuptias.

4 * πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων, εἴπατε τοῖς κεκλημένοις, ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.

5 * Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam:

5 * οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ.

6 * Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumeliis affectos, occiderunt.

6 * οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν, καὶ ἀπέκτειναν.

7 * Rex autem cùm audisset, iratus est: & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit.

7 * ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε.

8 * Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt: sed qui inuitati erant, non fuerunt digni.

8 * τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.

9 * Ite ergo ad exitus viarum: & quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias.

9 * πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους.

10 Et egressi serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos: & impletæ sunt nuptiæ discũbentium.

10 * καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὗρον, πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων.

11 * Intrauit autem rex vt videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.

11 * εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου.

12 * Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.

12 * καὶ λέγει αὐτῷ, ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη.

---

4 וְהוֹב שַׁדַּר עַבְדָּא אַחֲרָנָא וְאָמַר אֱמַרוּ לַמְזַמָּנָא דְּהָא [b] שְׁרוּתִי [c] מְסַיְבָא [d] וְתוֹרַי וּמַפַּטְמֵי קְטִילִין וְכֹל מְדֻם מְטַיָּב [e] תָּו [f] לְמֶשְׁתּוֹתָא׃ 5 הֵנּוּן דֵּין [g] בְּסוֹ וַאֲזָלוּ אִית דְּלְקִרְיְתֵהּ וְאִית [h] דְּלְהָאגוֹרְתֵהּ׃ 6 שַׁרְיָא דֵּין [i] אֲחָדוּ לְעַבְדּוֹהִי וְצַעֲרוּ וְקַטָּלוּ׃ 7 כַּד שְׁמַע דֵּין מַלְכָּא רְגַז וְשַׁדַּר [k] לְחַיָּלוֹהִי אֲוֵבַד לְקָטִילַיָּא הָנּוּן וְלָמְדִינָתְהוֹן [l] אוֹקַד׃ 8 הַיְדִין אֲמַר לְעַבְדּוֹהִי [m] מְשְׁתּוּתָא [n] מְטַיְבָא וְהָנּוּן דְּמְזַמָּנִין הֲווֹ לָא [o] שָׁוִין הֲווֹ׃ [p] 9 זְלוּ הָכִיל [q] לְמַפְקָנֵי אַרְחָתָא וְכָל דְּתַשְׁכְּחִין אַנְחוֹן [r] קְרוֹ לְמֶשְׁתּוֹתָא׃ 10 וְנַפְקוּ עַבְדָּא הָנּוּן לְאוֹרְחָתָא וְכַנְּשׁוּ כָּל דְּאַשְׁכַּחוּ בִּישָׁא [t] וְטָבָא [u] וְאִתְמְלִי בֵּירְתָּ [v] מְשְׁתּוּתָא סְמִיכָא׃ 11 [x] וְעַל מַלְכָּא [y] וְנָחֲזָא סְמִיכָא וַחֲזָא תַּמָּן גַּבְרָא דְּלָא לְבִישׁ לְבוּשָׁא [z] דְּמְשְׁתּוּתָא׃ 12 וַאֲמַר לֵהּ חַבְרִי אֵיכָנָא [a] עַלְתְּ לְכָא בַּר נַחֲתָא דְּמְשְׁתּוּתָא וְלֵית לָךְ הוּדִין [b] אֶשְׁתַּתַּק׃

[a] שְׁרָא [c] טַיָּב [d] תּוֹרָא כמו שור [e] תָּו [f] לְמֶשְׁתּוֹתָא׃ [g] בְּסוֹ [h] לְאַגוֹרְתֵהּ [i] אֲחָדוּ [k] שַׁדַּר [l] לְמָדִינָתְהוֹן [m] מְשְׁתּוּתָא [n] מְטַיְבָא [o] שָׁוִין הֲווֹ [p] [q] לְמַפְקָנֵי [r] קְרוֹ [t] בִּישָׁא [u] וְטָבָא [v] אִתְמְלִי [x] [y] וְנָחֲזָא [z] לְבוּשָׁא [a] עַלְתְּ [b] אֶשְׁתַּתַּק׃ והיא כמו משתה אֶתָא שְׁתָא בָּסָא כמו בזה תְּגַר או אָגַר אַחַר חִיל וְקַר שְׁתָא טַיָּב שְׁתָא אֲזַל נְפַק קְרָא שְׁתָא טִיב מְלָא עָלַל חֲזָא שְׁתָא עָלַל שְׁתַק

13 * Tunc ait Rex miniſtris: Ligate manus ac pedes eius, eumque eiicite in tenebras exteriores; illic erit fletus & ſtridor dentium.

14 * Multi ſiquidem vocati ſunt, pauci verò electi.

Ad veſperam feria III. Septimanæ Paſſionis.

15 * Tunc abeuntes Periſchæi, conſilium inierunt quomodo aucuparentur eum in ſermone. 16 * Mittuntque ad eum diſcipulos ſuos cum domeſticis Heroudis, & dicunt ei: Doctor, nouimus te eſſe veracem, viamque Dei in veritate docere, ac nullius ſuſtinere curã, nec enim es acceptor facierum hominũ, [nec enim delectum perſonarum habes.]

17 * Dic nobis igitur, vt tibi videtur, Licet dare pecuniam, capitatim Cæſari, nec ne?

18 * Jeſchua verò cognoſcens malitiam eorũ, ait: Quid me tentatis acceptores vultus? [hypocritæ]

19 * Oſtendite mihi denarium argenti capitis [cenſus.] Illi autem obtulerunt ei denarium.

20 * Et ait illis Jeſchua: Cuius eſt imago iſta & inſcriptio?

21 * Dicunt, Cæſaris. Dixit eis: Date ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ Dei, Deo.

22 * Quod quum audiſſent mirati ſunt, & reliquerunt eum, atque abiêre.

Lectio Defunctorum.

23 IN die illo acceſſerunt Zadoukæi, & dicunt ei, Nulla eſt viuificatio mortuorum: et interrogauerunt eum, dicentes ei:

24 * Doctor, Mouſche dixit nobis: Si quiſpiam moriatur, quum non habeat liberos, accipiat frater eius vxorem ipſius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

25 * Fuerunt autem apud nos fratres septẽ: primus duxit vxorem, & mortuus eſt: quũque non habuiſſet liberos, reliquit vxorem ſuam fratri ſuo.

26 * Itidem quoque ſecundus & tertius, et vſque ad ſeptem illos.

27 * Poſt omnes autem mortua eſt et mulier.

28 * In reſurrectione ergo cuiuſnam ex iſtis ſeptem futura eſt vxor? omnes enim duxerunt eam.

29 * Reſpondit Jeſchua & dixit eis: Erratis neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei.

13 * Tunc dixit rex miniſtris:Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores:ibi erit fletus & ſtridor dentium.

Sup.8.b.12 & 13. f.42 Inf.25.d.30 Mar.12.b.13. Luc.20.c.20

14 * Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

15 * Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt vt caperent eum in ſermone.

16 * Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis, dicentes: Magiſter,ſcimus quia verax es,& viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo. non enim reſpicis perſonam hominum.

17 * Dic ergo nobis quid tibi videtur,licet cenſum dare Cęſari,an non?

18 * Cognita autem Ieſus nequitia eorum,ait: Quid me tentatis hypocritæ?

19 * Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.

20 * Et ait illis Ieſus:Cuius eſt imago hęc, & ſuperſcriptio?

21 * Dicunt ei:Cęſaris. Tũc ait illis:Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.

Rom.13.b.7

22 * Et audientes mirati ſunt, & relicto eo abierunt.

23 * In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem:& interrogauerunt eum,

24 * Dicentes:Magiſter, Moyſes dixit:Si quis mortuus fuerit non habens filium: vt ducat frater eius vxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

Mar.12.b.19. Luc.20.d.28. Act.23.b.6 Deu.25.b.5

25 * Erant autem apud nos ſeptem fratres: & primus vxore ducta defunctus eſt,& non habens ſemẽ reliquit vxorem ſuam fratri ſuo.

26 * Similiter ſecundus & tertius vſque ad ſeptimum.

27 * Nouiſſimè autem omnium & mulier defuncta eſt.

28 * In reſurrectione ergo cuius erit de ſeptem, vxor? omnes enim habuerunt eam.

29 * Reſpondens autem Ieſus, ait illis: Erratis,neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei.

13 * τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις, δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐτὸν, καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

14 * πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

15 * Τότε πορευθέντες οἱ φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ.

16 * καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων.

17 * εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὔ;

18 * γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε, τί με πειράζετε ὑποκριταί;

19 * ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου· οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον.

20 * καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἡ ἐπιγραφή;

21 * λέγουσιν αὐτῷ, καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς, ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος, καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ.

22 * καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

23 * Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν,

24 * λέγοντες, διδάσκαλε, μωσῆς εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

25 * ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησε· καὶ μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

26 * ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά.

27 * ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

28 * ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.

29 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.

---

[a] קְרַב [b] יִתֵּב [c] שְׁמַע רֵישָׁא הֵנוּן דִּיזִּין [a] קְרִבוּ לֵהּ דִּינְרָא׃ 20 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ דְּמַנּוּ צַלְמָא הָנָא וְכִתְבָא׃ 21 אָמְרִין דְּקֵסַר אֲמַר לְהוֹן [b] הַבוּ

[d] דְּמַר [e] שְׁבַק [f] אִזַל הָכִיל דְּקֵסַר לְקֵסַר וְדֵאלָהָא לֵאלָהָא׃ 22 וְכַד [c] שְׁמָעוּ [d] אֲתְדְּמַרוּ [e] וְשַׁבְקוּהִי [f] וְאַזְלוּ׃ [g] קְרִינָא [h] דְּעַנְיָרָא נח

[g] קְרָא [h] עָנַר [i] חֲמָא 23 בְּהַו יוֹמָא קְרִבוּ זַדּוּקָיֵא וְאָמְרִין לֵהּ לֵית [i] יְתִיב [k] מִיתָא [l] וְשָׁאלוּהִי וְאָמְרִין לֵהּ׃ 24 [m]מַלְפָנָא מוֹשֶׁא אֲמַר לַן דְּאֵן אֱנָשׁ

[k] מוּת [l] שְׁאל [m] אֲלַף [n] נְסִיב [o] אֲחוּהִי אֲנְתְּתֵהּ [p] וְנָקִים זַרְעָא לַאחוּהִי׃ 25 אִית הֲווֹ דִּין לְוָתַן אֲחָא שַׁבְעָא קְרָמָיֵא נְסַב

[n] מוּת [o] נְסַב [p] קוּם אֲנְתְּתֵהּ וּמִית וְלֵית הֲוָא לֵהּ בְּנָיָא שַׁבְקָהּ אֲנְתְּתֵהּ לַאחוּהִי׃ 26 הֲכָנָה אַף הוּ דִּתְרִין אַף הוּ דִּתְלָתָא וְעַדְמָא

[q] אֲחַר [r] מוּת [s] קוּם לְשַׁבְעָתֵיהוֹן׃ 27 [q] בְּתַרְמָא דִּין דְּכֻלְּהוֹן [r] מִיתַת אַף אֲנְתְּתָא׃ 28 [s] בְּקִיּוֹמְתָא הָכִיל לְאֵינָא מִן הָלֵין שַׁבְעָא [t] תְּהֲוֵא

[t] הֲוָא [u] מִלְּא [x] כְּתַב אֲנְתְּתָא כְּוָתְהוֹן גַּיר נְסִבוּהָ׃ 29 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן [u] טָעֵין אַנְתּוּן דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן [x] כְּתָבָא וְלָא חֵילֵהּ דַּאלָהָא׃

30 * Nam in reſurrectione mortuorum, neque ducunt vxores, nec mulieres habent viros; ſed ſunt inſtar angelorum Dei in cælis.
31 * De reſurrectione verò mortuorum, non legiſtis id quod dictum eſt vobis à Deo, di-
32 cente: * Ego ſum Deus Abrohom, Deus Iſchok, Deus Iaakoub. nec eſt Deus mortuorum, ſed viuentium.
33 * Quod cùm audiſſent turbæ, admirabantur ob doctrinam eius.

Matutinis feria 1 1 1. Septimanę Paſſionis.

34 * Periſchæi verò quum audiſſent eum impoſuiſſe ſilentium Zadoukeis, congregati ſunt
35 ſimul. * Et interrogauit eum vnus ex eis peritus Legis, cùm tentaret eum,
36 * Doctor, quodnam eſt præceptum maxi-
37 mũ in Lege? * Ieſchua autem dixit ei: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua, & ex tota mente tua.
38 * Iſtud eſt præceptum maximum & pri-
39 mum. * Et ſecundum ſimile eſt ei: Diliges proximũ tuum ſicut animam tuam. [reipſum.]
40 * Ab iſtis duobus præceptis pendent Lex & Prophetæ.
41 * Quum autem congregati fuiſſent Periſchæi, interrogauit eos Ieſchua inquiens:
42 * Quid dicitis de Meſchicho? cuius eſt filius? Dicunt ei: Filius eſt Dauidis.
43 * Dicit eis: Quomodo ergo per ſpiritum
44 vocat eum Dominum? Ait enim: * Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextra mea, vſque dum ponam hoſtes tuos ſubter pedes
45 tuos. * Si ergo Dauid vocat eum Dominum,
46 quomodo filius eius eſt? * Et nemo poterat ei reddere rationem: nemoque auſus eſt amplius ab illo die interrogare eum.

CAP. XXIII.

1 TVnc Ieſchua collocutus eſt turbis &
2 diſcipulis ſuis, & dixit eis: * Super cathedram Mouſche ſederunt Scribæ & Peri-
3 ſchæi. * Quicquid igitur dicent vobis vt ſeruetis, ſeruate, ac peragite; ſed iuxta opera eorum ne feceritis. dicunt enim et non faciũt.
4 * Ligantque onera grauia & imponunt humeris hominum: ipſi verò ne ſuo quidem digito volunt ea tangere.

---

30 בְּקִיְמְתָא גַּיר דְּמִיתֵא לָא נָסְבִין נָשֵׁא אַף לָא נְשֵׁא [a] חָוְיָן לְגַבְרָא אֶלָּא אַיךְ מַלְאכֵא דַּאלָהָא בַּשְׁמַיָּא [b] אִיהֵיהוֹן׃ [a] חֲוָא [b] אִית כמוש
31 עַל קְיְמְתָא דִּין דְּמִיתֵא לָא [c] קְרֵיתוּן מִדֵּם [d] דְּאֶתאמַר לְכוֹן מִן אֱלָהָא דָּאמַר׃ 32 דֵּאנָא אֲנָא אֱלָהֵה דַּאבְרָהָם [c] קְרָא [d] אֵמַר [e] מורת
[f] חַיָּא [g] תְּמָה [h] אֲלַף
אֱלָהֵה דְּאִיסְחָק אֱלָהֵה דְּיַעֲקוֹב וַאלָהָא לָא הֲוָא [e] דְּמִיתָא אֶלָּא [f] דְּחַיְיָא׃ 33 וְכַד שְׁמַעוּ בֶּנְשָׁא [g] מֶתְחַמְּהִין הֲווֹ [h] בְּיוּלְפָּנֵהּ׃
[i] חֲשַׁשׁ
דְּעַבְּרָא דַּתְלָתָא דְּשַׁבְּתָא [i] דְּחַשָּׁא׃ נט
34 פְּרִישֵׁא דִּין כַּד [k] שְׁמַעוּ דְּשַׁתֵּק לְזַדוּקָיֵא [l] אֶתְכַּנְּשׁוּ אַכְחַדָא׃ 35 [m] וְשַׁאֵלֵהּ חַד מֶנְהוֹן דְּיַדַּע נָמוּסָא כַּד [n] מְנַסֵּא
[k] שְׁמַע [l] כְּנֵשׁ [m] שְׁאַל
לֵהּ׃ 36 מַלְפָּנָא אַיְנָא [o] פּוּקְדָנָא רַב בְּנָמוּסָא׃ 37 יֵשׁוּעַ דִּין אֲמַר לֵהּ [p] דְּתֶרְחֵם לְמָרֵיא אֱלָהָךְ מִן כֻּלֵּהּ לִבָּךְ וּמִן
[n] נְסָא [o] פְּקִד [p] רְחֵם
כֻּלֵּהּ נַפְשָׁךְ וּמִן כֻּלֵּהּ חַיְלָךְ וּמִן כֻּלֵּהּ [q] רָעְיָנָךְ׃ 38 הָנוֹ פּוּקְדָנָא רַבָּא וְקַדְמָיָא׃ 39 וְדַתְּרִין [r] דְּדָמֵא לֵהּ דְּתֶרְחֵם
[q] רְעָא [r] דְּמָא

* In resurrectione enim neque nubent, neque nubétur: sed †sunt sicut angeli Dei in cælo.

* De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est à Deo dicente vobis:

Exod. 3. b.6. * Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Nō est Deus mortuorum, sed viuentium. * Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina eius.

Mar. 12. d.28 * Pharisæi autem audientes quòd silentium imposuisset Sadducæis, conuenerunt in vnum:

* Et interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum: * Magister, quod est mandatum magnum in Lege?

Deu. 6. a.5 Luc. 10. 6.27. * Ait illi Iesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

* Hoc est maximum & primū mandatum. * Secundum autem simile

Leu. 19. d. 28. Mar. 12. c.31 Mar. 12. d.35 Luc. 20. 8.41 est huic, Diliges proximum tuum sicut teipsum. * In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet & Prophetæ.

* Congregatis autem Pharisæis, interrogauit eos Iesus,

* dicēs: Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei, Dauid.

Psal. 109 a.1. * Ait illis: Quomodo ergo Dauid in Spiritu vocat eum Dominum, dicens:

* Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?

* Si ergo Dauid vocat eum Dominū, quomodo filius eius est? * Et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

CAP. XXIII.

TVnc Iesus locutus est ad turbas & ad discipulos suos, * dicēs: Super cathedram Moysi sederunt Scribę & Pharisęi.

a. Esd. 8. a.4. Luc. 11. 8.46. Act. 15. b.10. Deut. 6. b.8. Nu. 15. d.38. * Omnia ergo quęcunque dixerint vobis, seruate & facite: secundùm opera verò eorum nolite facere. dicunt enim, & non faciunt. * Alligant enim onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum; digito autem suo nolunt ea mouere.

30 * ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσιν.

31 * περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, λέγοντος,

32 * ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.

33 * καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

34 * οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσε τοὺς Σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.

35 * καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικός, πειράζων αὐ-
36 τὸν, καὶ λέγων, * διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ
37 νόμῳ; * ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου.

38 * αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή.

39 * δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς
40 σεαυτόν. * ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται.

41 * συνηγμένων δὲ τῶν φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἰη-
42 σοῦς, * λέγων, τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστι; λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ δαβίδ.

43 * λέγει αὐτοῖς, πῶς οὖν δαβὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων,

44 * εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

45 * εἰ οὖν δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι.

46 * καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον· οὐδὲ ἐτόλμησέ τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐκέτι.

κγ'.

1 * Τότε ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,

2 * λέγων, ἐπὶ τῆς μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι.

3 * πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γάρ, καὶ οὐ ποιοῦσι.

4 * δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων· τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά.

---

40 בְּהַלֵּין תְּרֵין פּוּקָדָנִין [a] תַּלְיָא [b] אוֹרָיְתָא וְנְבִיָא׃ 41 כַּד [c] כְּנִישִׁין דִּין פְּרִישָׁא שַׁאֵל אִנּוּן יְשׁוּעַ וְאָמַר׃
42 מָנָא אָמְרִין אַנְחְנוּן עַל [d] מְשִׁיחָא בַּר מַנוּ אָמְרִין לֵהּ בַּר דָּוִיד׃ 43 אָמַר לְהוֹן וְאֵיכְנָא דָּוִיד בְּרוּחַ קָרָאלֵהּ מָרְיָא
אָמַר גְּיר׃ 44 דְּאָמַר מָרְיָא לְמָרִי [e] דְּהֵב לָךְ מִן יְמִינִי עַדְמָא [f] דַּאסִיכְ בְּעֶלְדְּבָבָיךְ תְּחֵית רַגְלָיךְ׃ 45 אִן הָכִיל דָּוִיד
קָרָא לֵהּ מָרְיָא אֵיכְנָא בְּרֵהּ הוּ וְלָא אֱנָשׁ [g] אֶשְׁבַּח [h] דְּנֶחֱל לֵהּ פְּחָנָמָא׃ 46 וְלָא אֱנָשׁ [i] אַמְרַח הוּב מִן הַו יוֹמָא [k] לְמְשַׁאלוּתֵהּ׃
קְפַלָּאוֹן כג 1 תֵּירִין יְשׁוּעַ מַלֵּל עַם כְּנִשָׁא וְעִם [l] תַּלְמִידְוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן׃ 2 עַל כּוּרְסְיָה דְּמוֹשֶׁא [m] יְהֲבוּ
סָפְּרָא וַפְּרִישֵׁא׃ 3 כָּל מֵדֶם הָכִיל [n] דְּנִאמְרוּן לָכוֹן [o] דְּתֶטְּרוּן טָרוּ [p] וַעֲבְדוּ אַיךְ עֲבְדֵיהוֹן דִּין לָא תֶּעֱבְדוּן אֲמְרִין גְּיר וְלָא
עָבְדִין׃ 4 [q] וְאָסְרִין [r] מַטּוּבְלֵא [s] יַקִּירְתָא וְסָמִיכִין עַל כַּתְפָתָא וְדַבְּנַיְנָשָׁא הֲנוּן דִּין בְּצַבְעָזוֹן לָא [t] צָבְיִן [x] דְּנָקְרְבִין לְהֵיזִ׃

[a] תָּלְיָא [b] אוֹר [c] כְּנַשׁ
[d] מְשִׁיחָ [e] יְתַב כמו ישב
[f] סוּם [g] שְׁבַח [h] נְתַל
[i] מְרַח [k] שַׁאל [l] לְמַד
[m] יְתֵב [n] אֲמַר [o] נְטַר
[p] עֲבַר [q] אֲסַר [r] יְבַל
[s] יַקַר [t] סוּם [u] צְבָא
[x] קָרַב

5 * Et omnia opera ſua faciunt vt ſpectentur ab hominibus: dilatant enim phylacteria ſua, et producunt fimbrias palliorum ſuorũ:
6 * Et amant primos accubitus in cœnis, et primos conſeſſus in Synagogis.
7 * Et ſalutationem in plateis, & vocari ab hominibus Rabbi
8 * Vos autem ne vocemini Rabbi, vnus eſt enim magiſter veſter, vos autem omnes fratres eſtis.
9 * Nec patrem vocetis vobis in terra, vnus enim eſt pater veſter qui eſt in cælis.
10 * Neque vocemini Rectores, quoniam
11 vnus eſt rector veſter Meſchicho. * Qui autẽ maximus eſt inter vos, fiat vobis miniſter.
12 * Quicunque enim efferet ſeipſum, deprimetur; & qui ſeipſum depreſſerit, efferetur.

Ad ſtationem præcedentem noctem tertiam paſſionis.

13 * Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptatores vultus [hypocritæ] quippe qui exedatis domos viduarum, ea occaſione quòd producitis orationes veſtras, propterea ſubituri eſtis iudicium ſupremum.
14 * Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vultus [hypocritæ] quippe qui claudatis regnum cælorum coram hominibus. vos enim non introitis, nec eos qui introeunt ſinitis introire.
15 * Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vultus, quippe qui perluſtretis mare & aridam, vt faciatis vnum proſelytum: & quum factus eſt, facitis eum filium gehennæ duplo ſuper vos.
16 * Væ vobis duces cæci, quippe qui dicatis: Quiſquis iurat per templum, nihil eſt: quiſquis autem iurat per aurum templi, reus
17 eſt. * Stulti & cæci, vtrum enim maius eſt aurũ aut templum, quod conſecrat ipſum au-
18 rum? * Et, quiſquis iurat per altare, nihil eſt: quicunque verò iurat per oblationem quę
19 eſt ſuper ipſum, reus eſt. * Stolidi & obcæcati, vtrum enim maius eſt oblatio an altare, quod conſecrat oblationem?
20 * Qui ergo iurat per altare, iurat per ipſum ac per omnia quæ ſuper eo ſunt.
21 * Et qui iurat per templum, iurat per ipſum, & per eum qui habitat in eo.

5 * Omnia verò opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus. dilatant enim
Mar. 12. d.38 phylacteria ſua, & magnificãt fimbrias.
6 * Amant autem primos recubitus in
Luc.11. f.43. & 20.f.46 cœnis,& primas cathedras in ſynagogis,
7 * Et ſalutationes in foro,& vocari ab
Iaco.3.a.1. Mala. 1. b.6 hominibus Rabbi.
8 * Vos autem nolite vocari Rabbi .vnus eſt enim magiſter veſter, omnes autem vos fratres eſtis.
9 * Et patrem nolite vocare vobis ſuper terram : vnus eſt enim pater veſter qui in cælis eſt.
10 * Nec vocemini magiſtri : quia magiſter veſter, vnus eſt, Chriſtus. B
11 * Qui maior eſt veſtrum , erit miniſter veſter.
12 * Qui autem ſe exaltauerit, humiliabitur: & qui ſe humiliauerit,exaltabitur.
Luc. 14. c.11. & 18.c.14

13 * VAE autem vobis Scribę & Phariſęi hypocritę:quia comeditis domos viduarum,orationes longas orantes . propter hoc amplius accipietis iudicium.
-.8. Mar. 12. d.40 Luc. 20. f.47
14 * Vę vobis Scribę & Phariſæi hypocritę,quia clauditis regnum cęlorum ante homines. vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare.
15 * Væ vobis Scribæ & Phariſęi hypocritæ : quia circuitis mare & aridam , vt faciatis vnum proſelytum . & cùm fuerit factus , facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.
16 * Væ vobis duces cæci , qui dicitis: Quicunque iurauerit per templum , nihil eſt:qui autem iurauerit in auro templi, debitor eſt.
17 * Stulti & cęci, quid enim maius eſt, aurum , an templum quod ſanctificat aurum?
18 * Et quicunque iurauerit in altari,nihil eſt : quicunq; autem iurauerit in dono quod eſt ſuper illud, debet.
19 * Stulti & cæci , quid enim maius eſt, donum, an altare quod ſanctificat donum?
20 * Qui ergo iurat in altari , iurat in eo & in omnibus quæ ſuper illud ſunt. C
21 * Et quicunque iurauerit in templo, iurat in illo & in eo qui habitat in ipſo.

5 * παντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. πλατυνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, καὶ μεγαλυνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν·
6 * φιλουσί τε τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς,
7 * καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββὶ ῥαββί.
8 * ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητὴς, ὁ χριστός· πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε.
9 * καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
10 * μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς, ὁ χριστός.
11 * ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διάκονος.
12 * ὅστις δὲ ὑψώσῃ ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται. καὶ ὅστις ταπεινώσῃ ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.

13 * Οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι. διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα.
14 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.
15 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης, διπλότερον ὑμῶν.
16 * οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ λέγοντες, ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει.
17 * μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς γὰρ μείζων ἐστὶν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν;
18 * καὶ, ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει.
19 * μωροὶ καὶ τυφλοί· τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον;
20 * ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ.
21 * καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι αὐτόν.

מֶטֶל הָנָא [a]תְּקַבְּלוּן [b]דִּינָא [c]יַתִּירָא׃ 14 וַיְלִכוֹן סָפְרֵא וַפְּרִישֵׁא נָסְבֵי בַּאפֵּא דְאַחִידִין אַנְתּוּן מַלְכוּתָא דְשָׁמַיָּא
קֳדָם בְּנֵינָשָׁא אַנְתּוּן גִּיר לָא [d]עָאלִין וְלָאוֹלִין דְּעָאלִין לָא שָׁבְקִין אַנְתּוּן לְמֵעַל׃ 15 וַיְלִכוֹן סָפְרֵא וַפְּרִישֵׁא
נָסְבֵי בַּאפָּא [e]דְּמְתַּבְּרְכִין אַנְתּוּן יַמָּא [f]וְיַבֶּשְׁתָּא עָבְדִין חַד [g]גִּיּוֹרָא וּמָא דַּהֲוָא עָבְדִין אַנְתּוּן לֵהּ בְּרֵהּ דְּגֵהַנָּם [h]אַעֲפָא
עֲלֵיכוֹן׃ 16 וַיְלִכוֹן [i]נָגּוֹדָא [k]סַמְיָא דְּאָמְרִין אַנְתּוּן דְּמַן [l]דְּיַמֵּא בְּהֵיכְלָא לָא הֲוָא מִדֵּם מַן דִּין דְּיַמֵּא בִּדְהַבָּא דְּהֵיכְלָא
[m]חָאֵב׃ 17 [n]סַכְלֵא וְסַמְיָא מָנָא גִּיר רַב דְּהַבָּא אוֹ הֵיכְלָא דְּהוֹ [o]מְקַדֵּשׁ לֵהּ [p]לְדַהֲבָא׃ 18 וּמַן דְּיַמֵּא [q]בְּמַדְבְּחָא
לָא הֲוָא מִדֵּם מַן דִּין דְּיַמֵּא [r]בְּקוּרְבָּנָא דְּלֵעֲל מִנֵּהּ חָאֵב׃ 19 סַכְלֵא [s]וְעִוְרָא מָנָא גִּיר רַב קוּרְבָּנָא אוֹ מַדְבְּחָא דְּמְקַדֵּשׁ
לְקוּרְבָּנָא׃ 20 מַן דְּיַמֵּא הָכִיל בְּמַדְבְּחָא יַמֵּא בֵּהּ וּבְכָל דְּאִיתּ לְעֵל מִנֵּהּ׃ 21 וּמַן דְּיַמֵּא בְּהֵיכְלָא יַמֵּא בֵּהּ וּבְמַן [t]דְּעַמַּר בֵּהּ׃

[a] קְבַל [b] דַּן [c] יְתַר
[d] עוֹל [e] כְּרַךְ [f] וְיבֵשׁ
[g] גֵּיר [h] עֲפַף פירושו כפל
[i] נְגַר [k] סְמָא [l] יְמָא
[m] חוֹב [n] סְכָל [o] קַדֵּשׁ
[p] דְּהַבָּא כמו זהב
[q] דְּבַח כמו זבח
[r] קְרַב [s] עֵוֵר
[t] עַמַּר בלשון ישב

22 * *Quiáque iurat per cælos, iurat per thronum*
23 *Dei, & per eum qui ſedet ſuper ipſum.* *Væ
*vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vul-
tus, quippe qui decimetis mentham, & ane-
thum, atque cuminum; & omittatis grauio-
ra Legis, iudicium, & miſericordiam, atque
fidē: hæc autem oportet vt faciatis, & illa*
24 *non omittatis.* *Duces cæci: qui excolatis cu-*
25 *lices, et deglutitis camelos.* *Væ vobis Scribæ
& Periſchæi acceptores vultus, [perſonati,]
quippe qui emundetis exteriorē partē calicis
& quæ ſunt anſæ, intus autem plena ſunt ra-*
26 *pina & iniquitate.* *Periſchæi obcæcati, emū-
date primùm quod eſt intra calicem & paro-
pſidem, vt & id quod extra eſt mundū fiat.*
27 *Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores
vultus, quippe qui ſimiles ſitis ſepulchris de-
albatis, quæ extrà quidem videntur pulcher-
rima, intus verò plena ſunt oſſibus mortuo-*
28 *rum, omniáque immunditia.* *Sic & vos extrà
quidem videmini hominibus tanquam iuſti,
intus autem pleni eſtis iniquitate, & accep-
tione facierum.* [hypocriſi.]

Miniſterium ſecundę noctis tertiæ hebdomadis Paſſionis, Domi-niáque Stephani.

29 * *Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores
vultus, quippe qui extruatis ſepulchra
Prophetarum, ac præparetis monumenta iu-*
30 *ſtorum.* *Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus
patrum noſtrorum, nequaquam fuiſſemus
eis ſocij in ſanguine Prophetarum.*
31 * *Itaque teſtimonium perhibetis contra
vosmetipſos, quippe qui filij ſitis eorum qui*
32 *interfecerunt Prophetas.* * *Vos quoque
complete menſuram patrum veſtrorum.*
33 * *Serpentes, progenies viperarum, quo-*
34 *modo effugietis à iudicio gehennę?* *Propterea
ecce ego mitto ad vos Prophetas, & ſapien-
tes, & Scribas; & ex iis interfecturi eſtis,
& in crucem acturi, & ex iis flagellis cæ-
ſuri eſtis in Synagogis veſtris, & perſeque-
mini eos à ciuitate in ciuitatem.*
35 * *Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iu-
ſtorum, qui effuſus eſt ſuper terram, à ſan-
guine Hobel iuſti, vſque ad ſanguinem Ze-
cario filij Berakio, quem trucidaſtis inter
templum & altare.*

---

22 וּמַן דְּיָמֵא בַּשְׁמַיָּא יָמֵא בְּכוּרְסְיֵהּ דַּאלָהָא וּבְמַן דְּיָתֵב לְעֵל מָנֵהּ ׃ 23 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבֵי בַּאפָּא
[a] דְּמַעְסְרִין אַנְתּוּן [c] נְנְעָא וְשִׁבְּתָא וְכַמּוֹנָא [d] יַקִּירְתֵּהּ דְּנָמוֹסָא דִּינָא וְחֶנְנָא [e] וְהֵימָנוּתָא הָלֵין דִּין וְלָא הָנָיָא
[b] דְּהָעָבְרִין וְהָלֵין לָא תְּשַׁבְּקוּן ׃ 24 נָגוּרֵא סָמְיָא [f] דְּמַצַלְלִין בְּקָא [g] וּבְלְעִין גַּמְלָא ׃ 25 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבֵי
בַּאפָּא [h] דְּמְרַכִּין אַנְתּוּן לְבַרֵּהּ דְּכָסָא וְדִזְבוּרָא לְגַוַּיִן [i] מְלִין [k] חֲטוּפְיָא וְעַוְלָא ׃ 26 פְּרִישֵׁא עִוְרֵא דַּכּוֹ לוּקְדָם גַּוֵּהּ דְּכָסָא
וְדִזְבוּרָא דַּהֲוָא אָף בַּרָּהוֹן דִּכֵּא ׃ 27 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבֵי בַּאפָּא [l] דְּדָמֵין אַנְתּוּן לְקֶבְרָא [m] מְכַלְּשָׁא דְּמִן
לְבַר [n] מֶהֱחֲזִין שַׁפִּירָא מִן לְגַוַּ דִּן מְלִין גַּרְמָא [o] דְּמֵיתֵא וְכָלָּה [p] טַנְפוּתָא ׃ 28 הָכְנָא אָף אַנְתּוּן מִן לְבַר מְתְחֲזִין אַנְתּוּן
לַבְּנִינָשָׁא אַיךְ [q] זַרִיקָא וּמִן לְגַוַּ [r] מְלִין אַנְתּוּן [s] עַוְלָא [t] וּמַסָּב בַּאפָּא ׃

[a] יתב [b] עסר
[c] בלשון שמעאל בענע
[d] יקר [e] חימן [f] עלל
[g] בלע [h] דכא כמו זכה
[i] מלא [k] חטף [l] דמא
[m] כלש פירושו הלבין
[n] חזא [o] מות [p] טנף
[q] זרק כמו צדק
[r] מלא [s] עול [t] נסב

Sup.5.c.34 * Et qui iurat in cælo,iurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum. 22

Luc.11.f.42 * Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia decimatis mentam, & anethum,& cyminum,& reliquiſtis quę graviora ſunt Legis,iudicium,& miſericordiam, & fidem. hæc oportuit facere, & illa non omittere. 23

* Duces cæci,excolantes culicem,camelum autem glutientes. 24

Luc.11.c.39 * Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ:quia mundatis quod deforis eſt calicis & paropſidis, intus autem pleni eſtis rapina & immunditia. 25

* Phariſæe cæce, munda prius quod intus eſt,calicis & paropſidis,vt fiat & id quod deforis eſt, mundum. 26

* Væ vobis Scribæ & Phariſęi hypocritæ: quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ à foris parẽt hominibus ſpecioſa,intus verò plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia. 27

* Sic & vos à foris quidem paretis hominibus iuſti,intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate. 28

* Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia ædificatis ſepulchra Prophetarum, & ornatis monumẽta iuſtorum: 29

* Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguine Prophetarum. 30

* Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filij eſtis eorum qui Prophetas occiderunt. 31

* Et vos implete menſuram patrum veſtrorum. 32

Sup.3.b.7. * Serpentes genimina viperarũ,quomodo fugietis à iudicio gehennæ? 33

dico vobis, * Ideò ecce ego mitto ad vos Prophetas & ſapientes & Scribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in Synagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem: 34

* Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram,à ſanguine Abel iuſti vſque ad ſanguinẽ Zacharię filij Barachiæ,quem occidiſtis inter templum & altare. 35

Gen.4.b.8 Heb.11.4.4 2.Par.24.f.22

22 * καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτ.

23 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον· καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

24 * ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.

25 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τ ποτηρίου καὶ τ παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀδικίας.

26 * φαρισαῖε τυφλὲ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τ ποτηρίου, καὶ τῆς παροψίδ, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν.

27 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν, & πάσης ἀκαθαρσίας.

28 * οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.

29 * Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, & κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων,

30 * καὶ λέγετε, εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.

31 * ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας.

32 * καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.

33 * ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τ κρίσεως τ γεέννης;

34 * διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς, προφήτας, καὶ σοφοὺς, καὶ γραμματεῖς· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε & σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν·

35 * ὅπως ἔλθῃ ἐφ ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον, ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.

---

[a] תֻּשְׁמֶשְׁתָּא דִּתְרֵין דְּלֵילְיָא דַּתְלָתָא [b] דְּחַשָּׁא וְרַמְרֵי אֶסְטַפְנוּס פא

29 וְוֵי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא [c] נָסְבֵי בַּאפֵּא [d] דָּבְנֵין אַנְחוֹן [e] קָבְרֵא דַּנְבִיָּא [f] וְמְצַבְתִּין אַנְחוֹן בֵּית קְבוּרָא דְּזַדִּיקַא: 30 וַאמְרִין
אַנְחוֹן דְּאִלּוּ [g] הֲוִין בְּיוֹמֵי אֲבָהַתִּין לָא הֲוִין לְהוֹן [h] שׁוּתָפֵא בְּדְמָא דְּנַבְיָא: 31 מָדְּין [i] סַהֲדִין אַנְחוֹן עַל נַפְשְׁכוֹן דִּבְנָיָא
אַנְתוּן דְּהָנוֹן דְּקַטְּלוּ לַנְבִיָּא: 32 וְאַף אַנְתוּן [k] סַלְּקוּ [l] מְשׁוּחְתָּא דַּאֲבָהַתִּיכוֹן: 33 חַוְיָתָא [m] יַלְדָא [n] דְּאָכְרְנֵא אֵיכָנָא
[o] חֶעֱרְקוּן מִן דִּינָא דְּגֵהַנָּם: 34 מִטֶּל הָנָא הָא אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְוָתְכוֹן נְבִיָּא וְחַכִּימֵא וְסָפְרָא מִנְּהוֹן קָטְלִין אַנְתוּן וְזָקְפִין
אַנְתוּן וּמְנַהְרִין [p] מְנַגְּדִין אַנְתוּן בְּכְנוּשְׁתְכוֹן [q] וְתִרְדְּפוּן אֱנוּן מִן [r] מְדִינָא לַמְדִינָא: 35 אֵיכְנָא [s] דְּנֵאתֵא עֲלֵיכוֹן כְּלְּהוֹ דְּמָא
דְּזַדִּיקָא [t] דְּאִתְשֵׁד עַל אַרְעָא מִן דְּמֵהּ דְּהָבֶיל זַדִּיקָא עַד דְּמֵהּ דְּזַכַרְיָא בַּר בְּרַכְיָא הוּ דְּקַטְלְתוּן בֵּינֵי הֵיכְלָא [u] לְמַדְבְּחָא:

[a] שַׁמֵּשׁ [b] חֲשַׁשׁ [c] נָסַב [d] בְּנָא [e] קִבֵּר [f] עִבֵּד פירוש חקן [g] הֲוֵינָא [h] שְׁתַף [i] סָהֵד [k] מְלָא [l] מְשַׁח בלשון מדר [m] יֶלֶד [n] מן לשון יון [o] עָרַק [p] זַקַף [q] נָגַר [r] רְדַף [s] אִתָּא [t] אִשַּׁד כמו שרא [u] דָּבַח כמו זבח

36 * Amin ego dico vobis, venient hæc omnia
super generationem istam.
37 * Ouriſchlem, Ouriſchlē, trucidans Pro-
phetas, & lapidibus obruens eos qui ad eam
mittuntur: quoties volui congregare filios
tuos, ſicut congregat gallina pullos ſuos ſub
38 alas ſuas, nec voluiſtis? * Ecce, relin-
quitur vobis domus veſtra deſerta.
39 * Ego enim dico vobis: Non videbitis me
ab hoc tempore, vſque dum dicatis, Benedi-
ctus ille qui venit in nomine Domini.

Ad veſperam Feſto Crucis.

CAP. XXIIII.

1 ET exiit Jeſchua à templo vt abiret, et ac-
ceſſēre diſcipuli eius oſtendentes ei ædifi-
2 cium templi. * Ipſe verò dixit eis: Ecce,
nonne videtis hæc omnia? Amin ego dico vo-
bis, non relinquetur hic lapis ſuper lapidem,
3 qui non deſtruatur. * Et quum ſederet
Jeſchua ſuper montem Oliuarum, acceſſerunt
diſcipuli eius, et aiunt inter ſe et eū [ſeorſim,]
Dic nobis quando hæc fient: & quod erit ſig-
nū aduentus tui, et conſummationis mundi?
4 * Reſpondit Ieſchua, & dixit eis: Caue-
te ne quis vos inducat in errorem:
5 * Multi ſiquidem venturi ſunt in nomi-
ne meo, dicturique, Ego ſum Meſchicho:
multoſque in errorem inducent.
6 * Futurum eſt autem vt audiatis prælia,
& rumorem bellorum: videte ne turbemini.
oportet enim vt hæc omnia fiant: ſed necdum
7 finis. * Inſurget enim gens contra gen-
tem, & regnum contra regnum: eruntque
fames, & peſtilentiæ, & terræmotus in ſin-
8 gulis locis. * Hæc autem omnia prin-
cipium ſunt dolorum.
9 * Tunc tradent vos oppreſſioni, & inter-
ficient vos: eritiſque exoſi omnibus gentibus
propter nomen meum.
10 * Tunc impingent multi, & odio proſe-
quetur alius alium, & alius alium prodet.
11 * Et multi pſeudoprophetæ ſurgent, mul-
toſque inducent in errorem.
12 * Ac propter multitudinem iniquitatis,
elangueſcet charitas multorum.
13 * Qui autem ſuſtinuerit ad finem vſque,
is ſaluus erit.

---

36 אָמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן [a]דְּנָאחֵין הַלֵּין כֻּלְּהֵין עַל שָׁרְבְתָא הָדָא׃ 37 אוּרְשְׁלֵם אוּרְשְׁלֵם [b]קָטֶלֶת נְבִיֵא וְרָגְמַת
לַאיִלִין [c]דְשְׁלִיחִין לְוָתָהּ כְּמָא [d]זַבְנִין [e]צִבִית [f]דְאַבָּנֵשׁ בְּנַיכִי אַיךְ דְּכָנְשָׁא חַרְנָגוּלְתָא [g]פְּרוּגְיָהּ תְּחֵית [h]גַּפָּהּ וְלָא צְבֵיתוּן׃
38 הָא [i]מְשְׁתְּבֵק לְכוֹן בַּיְתְכוֹן חַרְבָא׃ 39 אָמַר אֲנָא לְכוֹן גִּיר דְּלָא [k]חֲזוֹנָנִי מִן הָשָׁא עַדְמָא [l]דְתֵאמְרוּן בְּרִיךְ
הַו [m]דְאֵתָא בַּשְׁמָהּ דְמָרְיָא׃ דְרְמְשָׁא דְעָארָא [n]דְצְלִיבָא סב קַפְּלָאוֹן כד
2 וְנָפַק יְשׁוּעַ מִן הֵיכְלָא [o]לְמֵאזַל וְקָרְבוּ תַּלְמִידוֹהִי [p]מְחַוְיִן לֵהּ בְּנְיָנֵהּ דְהֵיכְלָא׃ 2 הוּ דֵין אָמַר לְהוֹן לָא הָא
3 חֲזִין אַנְתּוּן הַלֵּין כֻּלְּהֵין אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא [r]תְּשְׁתְּבֵק הָרְכָא כְּאף עַל כְּאף דְּלָא [s]תֶּסְתְּחַר׃ 3 וְכַד יְתֵב יְשׁוּעַ
עַל טוּרָא דְזֵיתָא קְרִבוּ [t]תַּלְמִידוֹהִי וְאָמְרִין בֵּינֵיהוֹן וְלֵהּ אֱמָר לַן אֱמָתַי הָלֵין [u]נֶהְוִין׃

[a] אֲנָא [b] קְטַל [c] שְׁלַח [d] זבנין פירושו פעמים [e] צְבָא [f] כְּנֵשׁ פירושו אפרוחים [g] גְּפַף [h] חֲזָא [i] אֲמַר [k] אֲתָא [l] עֲלַב [m] אֲזַל [n] חֲיָא [o] שְׁבַק [p] סְתַר [q] לְמַר [r] חֲוָא

Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam. 36

Ierusalem Ierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt; quoties volui cõgregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? 37
Luc. 13. c.34. 4.Esd. 1. c.30

Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. 38

Dico enim vobis: Non me videbitis amodò, donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine Domini. 39

CAP. XXIIII.

ET egressus Iesus dè templo, ibat. Et accesserunt discipuli eius vt ostenderent ei ædificationes templi. 1
Mar. 13. a.2 Luc. 21. b.5

Ipse autem respondens, dixit illis, Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem qui non destruatur. 2

Sedente autem eo super Montem-oliueti, accesserunt ad eum discipuli secretò, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signum aduentus tui, & consummationis seculi? 3
Luc. 19. b.44

Et respondens Iesus, dixit eis: Videte ne quis vos seducat. 4
Eph. 5. b.6

Multi enim veniẽt in nomine meo, dicentes, Ego sum Christus: & multos seducent. 5
Col. 2. d. 18

Audituri enim estis prœlia & opiniones prœliorum. Videte ne turbemini, oportet enim hæc fieri: sed nondum est finis. 6

Consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum: & erunt pestilentię, & fames, & terræmotus per loca. 7

Hęc autem omnia initia sunt dolorum. 8

Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odium omnibus gẽtibus propter nomen meũ. 9
Ioh. 15. c.20. & 16. a.2 Sup. 10. c.17 Luc. 21. c.12

Et tunc scandalizabuntur multi: & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem. 10

Et multi pseudoprophetæ surgent, & seducent multos. 11

Et quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. 12

Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. 13

36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

37 ἱερουσαλὴμ, ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

38 ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.

39 λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀπ' ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

κδ'.

1 Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ· καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ.

2 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται.

3 καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν, λέγοντες, εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος;

4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, βλέπετε μήπως ὑμᾶς πλανήσῃ.

5 πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ἐγώ εἰμι ὁ χριστός· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.

6 μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι. ἀλλ' οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος.

7 ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους.

8 πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων.

9 τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλῖψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.

10 καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι, καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους.

11 καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται, καὶ πλανήσουσι πολλούς.

12 καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν.

13 ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

---

[a] אַתָּא [b] שְׁלַם [c] זְחַר
[d] טְעָא [e] סְגָא [f] אִתָּא
[g] אֲמַר [h] שְׁמַע [i] פירושו מלחמה
[k] חֲזָא [l] דְּוַר פירושו עכר
[m] קוּם [n] מוֹת [o] זוּעַ
[p] שְׁלַם [q] אַלַץ [r] סְגָא
[s] כְּשַׁל [t] דְּגַל [u] עָוֵל [x] פּוּג
[y] חֲבַב [z] סְבַר [a] חֲיָא

וּמָנָא הִי אָתָא [a] דְּמֵאתְיָהֲךְ [b] וְדִשׁוּלְמֵהּ דְּעָלְמָא׃ 4 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן [c] אִזְדַּהֲרוּ לָא אֱנָשׁ [d] נַטְעֵיכוֹן׃
5 [e] סַגִּיאֵא גְּיר [f] נְאתוֹן בְּשְׁמִי [g] וְנֵאמְרוֹן דֵּאנָא אֱנָא מְשִׁיחָא וְסַגִּיאֵא נָטְעוֹן׃ 6 עֲתִידִין אַנְתּוּן דִּין [h] לְמֶשְׁמַע
[i] קָארְסֵא וְשֶׁמְעָא דַּקְרָבָה [k] חֲזוֹ לָא [l] תְּהַדְּרוּן וְלָא גְּיר דְּכֻלְּהֵין נֶהֱוֵין אֶלָּא לָא עַדְכֵּיל שׁוּלָמָא׃ 7 [m] נְקוּם גְּיר עַמָּא עַל
עַמָּא וּמַלְכוּתָא עַל מַלְכוּתָא וְנֶהֱוֵין כַּפְנֵא [n] וּמוֹתָנֵא [o] וְזוּעֵא בְּדוּכָא דּוּכָא׃ 8 הַלֵּין דִּין כֻּלְּהֵין רֵישָׁא אֵנִין דְּחֶבְלָא׃
9 הֵידֵין [p] נַשְׁלְמוּנְכוֹן [q] לְאוּלְצָנָא וְנִקְטְלוּנְכוֹן [r] סְנִיאִין מִן כֻּלְּהוֹן עַמְמַיָּא מֶטֶל שְׁמִי׃ 10 הֵידֵין [s] נֶתְכַּשְׁלוּן
סַגִּיאֵא וְנֶסְנוּן חַד לְחַד וְנַשְׁלְמוּן חַד לְחַד׃ 11 וְסַגִּיאֵא [t] נְבִיאֵא [u] דַּגְלֵא נְקוּמוּן וְנַטְעוּן לְסַגִּיאֵא׃
12 וּמֶטֶל סַגִּיאוּת [x] עַוְלָא [y] נְפוּג חוּבָא דְסַגִּיאֵא׃ 13 מַן [z] דְּנְסַיְבַר דֵּין עַדְמָא לְחַרְתָּא הוּ [a] נְחֵא׃

14 * Et prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerſo mundo, in teſtimonium omnium gentium, & tunc veniet conſummatio.

15 * Quum autem videritis portentum immundum vaſtationis, quod dictum eſt per Daniil Prophetam, ſtans in loco ſancto, (is

16 qui legit, intelligat:) * Tunc illi qui in Iihoudæa fuerint, fugiant in montem:

17 * Et is qui fuerit in tecto, non deſcendat vt ſumat quæ ſunt in ædibus ſuis.

18 * Et qui in agro fuerit, non reuertatur retrò vt accipiat veſtimentum ſuum.

19 * Væ autem prægnantibus, & iis quæ nutrices futuræ ſunt in illis diebus.

20 * Orate verò ne fiat fuga veſtra hyeme,

21 neque Sabbatho. * Erit enim tunc oppreſſio magna, qualis non fuit ab initio mundi, nunc vſque, nec erit.

22 * Et niſi decurtati fuiſſent dies illi, non viueret omnis caro: verùm propter electos decurtabuntur dies illi.

23 * Tunc ſi quiſpiam dixerit vobis, Ecce hic eſt Meſchicho, aut hîc: ne credite.

24 * Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, edentque ſigna magnifica, adeò vt inducant in errorem (ſi fieri poſſit) etiam

25 electos. * Ecce prædixi vobis.

26 * Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt, ne exieritis: aut ecce in cubiculo eſt, ne fidem adhibueritis.

27 * Quemadmodum fulgur exit ab Oriente, & videtur in Occidentem vſque, ita futurus eſt aduentus Filij hominis.

28 * Vbicunque verò erit cadauer, ibi congregabuntur aquilæ.

29 * Statim autem poſt oppreſſionem dierum illorum Sol obtenebreſcet, & Luna non oſtendet ſplendorem ſuum, & ſtellæ cadent è cælis, & virtutes cælorum commouebuntur.

30 *Tuncque apparebit ſignum Filij hominis in cælis: & tunc plangent omnes generationes terræ, & conſpicient Filium hominis venientem ſuper nubes cælorum cum virtute & gloria multa.

31 * Et mittet angelos ſuos cum claſſici clangore magno, & congregabunt electos eius à quatuor ventis ab extremo cælorum, vſque ad extremum eorum.

---

14 וְתֶתְכְּרֵז הָדָא [a] סְבַרְתָּא דְמַלְכוּתָא בְּכֻלֵּה עָלְמָא [b] לְסָהֲדוּתָא דְכֻלְהוֹן עַמְמֵא וְהָיְדִין [c] נאתֵא שׁוּלְמָא ׃

15 מָא דִּין [d] דְּחֲזִין אַנְחוֹן אָתָא [e] טַנְפְּתָא דְחוּרְבָא דְאִתְאֲמַר בְּדָנִיאֵל נְבִיָא [f] דְקָיְמָא בְּרוּכְתָא קַדִישְׁתָא הַו [g] דְקָרֵא

16 [h] נֶסְתַּכַל ׃ 16 הֵידִין אִילֵּין דִּבִיהוּד אֵזְלוּן נֶעֱרְקִין לְטוּרָא ׃ 17 וְהַו דְּבֵאגָרָא הוּ לָא נֵחוּת לְמֶסַב דְּבֵיתֵהּ ׃

18 וְאִינָא דְּבְחַקְלָא הוּ לָא נָתְהַפַּךְ לְמֶסַב לְבָשֵׁהּ ׃ 19 וַי דִּין לְבַטְנָתָא וְלַאילִּין דְּמֵינְקָן בְּהָנוּן יוֹמָתָא

20 צַלּוּ דִּין דְּלָא נֶהֱוֵא [k] עָרוּקֵיכוֹן [l] בְּסַתְוָא וְלָא בְּשַׁבְּתָא ׃ 21 נֶהֱוֵא גִּיר הֵידִין [m] אוּלְצָנָא רַבָּא אֵינָא דְלָא הֲוָא מִן

22 [n] רֵישִׁיתֵהּ דְּעָלְמָא וְעַדְמָא לְהָשָׁא וְלָא נֶהֱוֵא ׃ וְאִלּוּלָא [o] אֶתְכַּרִיו יוֹמָתָאהָנוּן לָא [p] חַיָא הֲוָא כָּל בְּסַר

23 פָּשָׁל [q] גְּבָיָא דִּין נֶתְבַּרוּן יוֹמָתָא הָנוּן ׃ 23 הֵידִין אִן אֱנָשׁ נאמַר לְכוֹן הָא [r] הָרְכָא הוּ מְשׁוּחָא אוּ הָרְכָא לָא תְּהֵימְנוּן ׃

[a] סְבַר כמו בשר
[b] סְהַד [c] אֵתָא [d] חֲזָא
[e] טַנַף [f] קוּם [g] מְרָא
[h] סְכַל [i] צְלָא [k] עָרַק
[l] סְתָיָא פורושו חרף
[m] אֻלְצִין [n] רִישׁ [o] כְּרָא
פירושו קצר
[p] חַיָא [q] גִּבָא
[r] עברית פת [s] הֵימֵן

14 * Et prædicabitur hoc Euangeliũ regni in vniuerſo orbe, in teſtimoniũ omnibus gentibus. & tunc veniet conſummatio.

15 * Cùm ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantem in loco ſancto; (qui legit intelligat:)

16 * Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes:

17 * Et qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua:

18 * Et qui in agro, non reuertatur tollere tunicã ſuam.

19 * Væ autẽ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.

20 * Orate autem, vt non fiat fuga veſtra in hyeme vel Sabbatho.

21 * Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vſque modò, neque fiet.

22 * Et niſi breuiati fuiſſent dies illi, nõ fieret ſalua omnis caro: ſed propter electos breuiabuntur dies illi.

23 * Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hîc eſt Chriſtus, aut illic: nolite credere.

24 * Surgent enim pſeudochriſti & pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna magna & prodigia, ita vt in errorẽ inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.

25 * Ecce prædixi vobis.

26 * Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.

27 * Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret vſque in Occidentem, ita erit C & aduentus filij hominis.

28 * Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

29 * Statim autem poſt tribulationem dierum illorum Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur.

30 * Et tũc parebit ſignum filij hominis in cælo. & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & maieſtate.

31 * Et mittet angelos ſuos cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cęlorum vſque ad terminos eorum.

Mar. 13. b.14 Luc. 21. d.20 Dan. 9.g 27

Act. 1.b. 22

Mar. 13. c.21 Luc. 13. d.23

Luc. 17. g.37 Mar. 13. c.4 Luc. 21. c.25 Ezc. 32. b.7 Iſa. 13.b. 10 Ioel. 2.g. 31. & 3. c.15 Apo. 1. b.8 1. Cor. 15.g.51.

14 * καὶ κηρυχθήσε) τοῦτο τὸ ϑὰγγέλιον τ βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμϑύῃ, εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ τέλ⊙.

15 * ὅταν οὖ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ὁ ϑὰγινώσκων νοείτω.

16 * τότε ⓘ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φυγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη·

17 * ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβαινέτω ἆραι τὰ ἐκ τ οἰκίας αὐτοῦ·

18 * καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

19 * οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

20 * προσεύχεσϑε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος, μηδὲ ἐν σαββάτῳ.

21 * ἔσται γὰρ τότε θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου, ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται.

22 * καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώϑησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώϑη πᾶσα σὰρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωϑήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι.

23 * τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός, ἢ ὧδε· μὴ πι-
24 στεύσητε. * ἐγερϑήσον) γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται· καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

25 * ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν.

26 * ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστὶ, μὴ ἐξέλ-ϑητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε.

27 * ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνϑρώπου.

28 * ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσον) ⓘ ἀετοί.

29 * εὐϑέως δὲ μετὰ τὴν ϑλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσε), καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτ, καὶ ⓘ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσον).

30 * καὶ τότε φανήσε) τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τ ἀνϑρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε κόψον) πᾶσαι αἱ φυλαὶ τ γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνϑρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τ οὐ-
31 ρανοῦ, μετὰ δυνάμεως σ δόξης πολλῆς. * σ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτ μετὰ σάλπιγγος σ φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυναξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.

---

24 נְקוּמוּן גִּיר מְשִׁיחֵא דַּגְלָא וְנִבְיָא [a]דְּכַרְבוּתָא וְנֶהְלוּן אָתְוָתָא [b]רְוִרְבָתָא אַיךְ [c]דְּנַטְעוּן אִן מְשְׁכְּחָא אָף [d]לַגְּבָיָא׃
25 הָא קָדְמַת אֶמְרֵת לְכוּן׃ 26 אִן הָכֵיל נֵאמְרוּן לְכוּן הָא בְּחוּרְבָא הוּ לָא [e]תְּפְקוּן אוּ דְהָא [f]בְּתַנְיָא הוּ לָא
הְהֵימְנוּן׃ 27 אֵיכְנָא דְּבַרְקָא נָפֵק מִן [g]מַדְנְחָ אוּ מְתְחֲזָא עַדְמָא לְמַעֲרְבָא הָכְנָא תֶּהֱוֵא [h]מֵאתְיְתֵהּ דַּבְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא׃
28 אֵיכָא דֵּין דְּנֶהֱוֵא פִּגְרָא תַּמָּן נֶתְכַּנְשׁוּן נְשְׁרָא׃ 29 מֶחֳדָא דֵּין בְּתַר אוּלְצָנָא דְּיוֹמָתָא הַנּוּן שִׁמְשָׁא נֶחְשָׁךְ וְסַהֲרָא
לָא [i]נְחַוֵּא נְהֵרֵהּ וְכוֹכְבֵא [k]נָפְלוּן מִן שְׁמַיָּא וְחֵילֵא דִּשְׁמַיָּא [l]נֶתְחְזְעוּן׃ 30 וְהֵיכֵין נֶהֱחֲזֵא [m]נִישָׁא דַּבְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא בִּשְׁמַיָּא
וְהֵיכֵין [n]נִרְקְדָן כָּל־הֵין שִׁבְטָתָא דְּאַרְעָא וְנֶחֱזוּן לְבַרֵהּ דְּאֱנָשָׁא דְּאָתֵא עַל עֲנָנֵי שְׁמַיָּא עִם חֵילָא וְשׁוּבְחָא סַגִּיאָא׃
31 וְנִשְׁדַּר מַלְאֲכוֹהִי עִם [o]שִׁיפּוּרָא רַבָּא וְנִכְנְשׁוּן [p]לְגַבָּיָא דִּילֵהּ מִן אַרְבְּעַת רוּחֵא מִן רֵישְׁהוֹן דִּשְׁמַיָּא וְעַדְמָא לְרֵישְׁהוֹן׃

[a] כְּרַב כמו כנ
[b] רַבְרַב [c] טְעָא [d] גְּבָא
[e] נִפַּק [f] תַּנְיָא חדר פירושו
[g] דְּנַח כמו זרח
[h] אֲתָא [i] חַוָּא [k] נְפַל
[l] זוע [m] נִיתָּא כמו נס
[n] רַקַד בלשון ספר
[o] תוא קלש ופר [p] גְּבָא

32 * A ficu autem discite parabolam: cuius quum iam rami tenerescunt, & pullulant folia, scitis aduentare æstatem. 33 * Sic & vos quum videritis hæc omnia, scitote eam peruenisse ad portam. 34 * Amin ego dico vobis, nequaquam præterierit generatio ista, 35 vsque dum hæc omnia fiant. * Cælum & terra præteribunt, at sermones mei nequaquam præteribunt.

Lectio defunctorum.

36 * De die autem illo, & de hora illa nemo nouit, ne Angeli quidem cælorum, sed Pater tantùm.

37 * Sicut autem diebus Nouach, ita futurus est aduentus filij hominis.

38 * Sicut enim qui erant ante diluuium, edebant & bibebant, & ducebant vxores, dabantque viris, ad hūc vsque diem quo in-
39 gressus est Nouach in arcam: * Neque cognouerunt donec venisset diluuium, & abstulisset omnes: sic futurus est aduentus filij ho-
40 minis. * Tunc duo erunt in villa, vnus assumetur, & alter relinquetur.

41 * Duæ molentes in pistrino, vna assumetur, & altera relinquetur.

42 * Vigilate ergo, quia nescitis qua hora ven-
43 turus est dominus vester. * Hoc autem scitote, si sciret dominus domus quanam vigilia fur venturus sit, vigilaret; nec sineret perfodi domum suam.

44 * Propterea & vos estote parati: nam qua hora non putatis, venturus est filius hominis.

Oblatio Dominicæ Sacerdotum.

45 * Quis igitur est seruus fidelis & sapiens quem constituit dominus suus super filios domus suæ, vt det eis cibum in tempore suo?
46 * Felix ille seruus, quem quum veniet dominus eius, inuenerit ita facientem.
47 * Amin ego dico vobis, constituet eum super omnia quæ habet.
48 * Sin autem dixerit seruus ille nequam in corde suo, Dominus meus tardat aduen-
49 tum: * Cœperitque percutere conseruos suos, & comederit ac potauerit cum temu-
50 lentis: * Veniet dominus serui illius, quo die non expectat, & qua hora non nouit.

---

32 מִן תְּאֵנָא דֵּין יִלְפוּ [a] פִּלְאתָא דְּמַחְרָא [b] דְּסוֹכִיהּ [c] רָכֵּךְ [d] וּפָרְעִין טַרְפֵּיהּ יָדְעִין אַנְתּוּן [f] דְּמְטָא [g] קַיְטָא׃ 33 הָכְנָא
אַף אַנְתּוּן מָא דַּחֲזַיְתּוּן חַלִּין כְּרָהִין [h] דְּעוֹ דְּמְטַת לָהּ לְתַרְעָא׃ 34 אֲמִין אֲמַר אֱנָא לְכוֹן דְּלָא [i] חֶעֲבְרִי שַׁרְבְּתָא הָדָא
עַדְמָא דְּהַלֵּין כְּרָהוֹן נֶהֱווֹן׃ 35 שְׁמַיָּא וְאַרְעָא נֶעְבְּרוּן [k] וּמִלַּי לָא נֶעְבְּרַן׃ קְרִינָא דְּעַנְיָרָא סג
36 עַל יוֹמָא דֵּין הַו וְעַל שָׁעָתָא הֵי אֱנָשׁ לָא יָדַע אַף לָא מַלְאכֵא דִּשְׁמַיָּא אֶלָּא אַבָּא בִּלְחוֹד׃ 37 אַיכַּנָא דֵּין דְּיוֹמֵי
נוּחַ הָכַנָא תֶּהֱוֵא [l] מֵאתְיֵתֵהּ דַּבְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא׃ 38 אַיכַּנָא גֵּיר [m] דְּאִיתַיְהוּן הֲווֹ קֳדָם [n] טוֹפָנָא אָכְלִין [o] וְשָׁתֵין וְנָסְבִין
נְשֵׁי [p] וְיָהֲבִין לְגַבְרֵא עַדְמָא לְיוֹמָא [q] וְעַל נוּחַ [r] לְכֵוְלָא׃ 39 וְלָא יְדָעוּ עַדְמָא דְּאָתָא טוֹפָנָא וְשַׁקַּל לְכָלְהוֹן הָכַנָא
תֶּהֱוֵא מֵאתְיֵתֵהּ דַּבְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא׃ 40 הֵידֵין תְּרֵין נֶהֱווֹן בַּקְרִיתָא חַד נְתְּבַר וְחַד [s] נְשְׁתְּבַק׃

[a] אַלְף פִּלָּא ופירושו משל [b] סוף [c] רַכַּךְ [d] פְּרַע פירושו הצמיח [f] מְטָא [g] קיט כמו קץ [h] יְדַע [i] עֲבַר [k] מַלֵּל [l] אֶתָא [m] איתי כמו ש [n] נְטַף פירושו מבול [o] שְׁתָא [p] יְהַב [q] עַלַל [r] עברית תיבה [s] שְׁבַק

32 * Ab arbore autem fici discite parabolam, cùm iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis quia propè est æstas.

33 * Ita & vos, cùm videritis hęc omnia, scitote quia propè est in ianuis.

34 * Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia ista fiant.

Mar. 13. d.31

35 * Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.

36 * De die autem illa & hora nemo scit, neque angeli cælorum, nisi Pater solus.

Luc. 17. f.26

37 * Sicut autem in diebus Noe, ita erit & aduentus filij hominis. D

Gen. 7. b.5 1. Pet. 3. d.20

38 * Sicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, vsque ad eum diem quo intrauit Noe in arcam,

39 * Et non cognouerũt donec venit diluuium, & tulit omnes: ita erit & aduentus filij hominis.

Luc. 17. g.36

40 * Tunc duo erunt in agro: vnus assumetur, & vnus relinquetur.

41 * Duæ molẽtes in mola: vna assumetur, & vna relinquetur. †

Duo in lecto, vnus assumetur, & vnus relinquetur 1. Thes. 5 d.17 Mar. 13. d.32 Luc. 12. e.39

42 * Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit.

43 * Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam.

44 * Ideò & vos estote parati, quia qua nescitis hora filius hominis vẽturus est.

Luc. 12. e.42

45 * Quis, putas, est fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus suus super familiam suam, vt det illis cibum in tempore?

46 * Beatus ille seruus, quem, cùm venerit dominus eius, inuenerit sic faciẽtem.

47 * Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum.

Apo. 16. c.15

48 * Si autem dixerit malus seruus ille in corde suo, Moram facit dominus meus venire: 49 * Et cœperit percutere conseruos suos, manducet autem & bibat cum ebriosis:

50 * Veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua ignorat:

32 * Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος.

33 * οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

34 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται.

35 * ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

36 * Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος.

37 * ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

38 * ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν·

39 * καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

40 * τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται.

41 * δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι· μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται.

42 * γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.

43 * ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

44 * διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

45 * Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ;

46 * μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

47 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

48 * ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν·

49 * καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων·

50 * ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει·

---

41 וְתַרְתֵּין נָהֲווּן טָחֲנָן בְּרֵחַיָא חֲדָא מְתְדְּבָרָא וַחֲדָא [a]מְשְׁתְּבְקָא׃ 42 [b]אִסְתְּעִירוּ הֲכִיל דְּלָא יְדָעִין אֲנָחְנִין בַּאיזָא
שָׁעֲתָא אָתֵא מָרְכִין׃ 43 הָדָא דֵין [c]דְּעוּ דְּאִלּוּ יְדַע הֲנָא מָרֵא בַּיְתָא בַּאיזָא [d]מַשְׁרָתָא אָתֵא גַּנָּבָא מִסְתְּעִיר הֲוָא וְלָא שָׁבַק
הֲוָא [e]דְּנָחְפֵּשׁ בַּיְתֵהּ׃ 44 מֶטֶל הָנָא אַף אֲנָחְנִין הֲווֹ [f]מְסַיְבִין דַּבְשָׁעֲתָא דְּלָא סָבְרִין אֲנָחְנִין [g]נְאתֵי בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא׃
מקרבא ורחר בשעא דכתנא סר
45 מַנוּ כַּי אִיתוֹהִי עַבְדָא [h]מְהֵימְנָא וְחַכִּימָא [i]דְּאַקִּימֵהּ מָרֵהּ
עַל בְּנֵי בַיְתֵהּ [k]דְּנֵחֵל לְהוֹן [l]סַיְבְרָא בְּזִמְנֵהּ׃ 46 טוּבֵיהוֹהִי לְעַבְדָא הַהוּא דְּנַאתֵי מָרֵהּ [m]נָשְׁכְּחִיהוֹהִי דְּעָבֵד הָכָנָא׃
47 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דַּנְקִימִיהוֹהִי עַל כָּל דְּאִיתֵהּ׃ 48 אִן דֵּין נְאמַר עַבְדָא הַהוּא בְּלִבֵּהּ דְּמָרִי [n]מְוַחַר [o]לְמֵאתָא׃
49 [p]וְנָשַׁרְ לְמֶמְחָא [q]בְּנָוָתֵהּ וְנֵהֲוֵא אָכֵל וְשָׁתֵא עִם [r]רְוָיֵא׃ 50 [s]נְאתֵי מָרֵהּ דְּעַבְדָא הַהוּא בְּיוֹמָא דְּלָא סָבַר וּבְשָׁעָתָא דְּלָא יָדַע׃

[a] שְׁבַק [b] עִיר [c] יְדַע
[d] נְטַר [e] פְּלַשׁ פרושו
דקראו חקד
[f] טֵיב [g] אֵתָא [h] חַיָּמָן
[i] קוֹם [k] נָתַל [l] סְבַר
בלשון אכל
[m] שָׁכַח בלשון מצא
[n] אַחַר [o] אֵתָא [p] שְׁרָא
[q] בֵּנָה [r] וְתָא

51 * *Et ſeparabit eum, ponetque partem eius cum acceptoribus vultus* [hypocritis.] *illic erit fletus & ſtridor dentium.*

Statio tertiæ noctis ſecundæ Septimanæ Paſſionis, & Mulierum ſanctarum.

CAP. XXV.

1 *TVnc aſſimilabitur regnum cælorum decem virginibus illis, quæ ſumpſerunt lampades ſuas, & exierunt in occurſum Sponſi*
2 *& Sponſæ.* * *Quinque autem ex eis ſapien-*
3 *tes erant, & quinque fatuæ.* * *Et illæ fatuæ ſumpſerant quidem lampades ſuas, ſed*
4 *non aſſumpſerant ſecum oleum.* * *Hæ verò ſapientes ſumpſerant oleum in vaſis cum lam-*
5 *padibus ſuis.* * *Quum autem tardaret Sponſus, dormitarũt omnes, ſomnoque ſe de-*
6 *dere.* * *Et media nocte factus eſt clamor, Ecce, Sponſus venit: exite in occurſum eius.*
7 * *Tunc ſurrexerunt omnes illæ virgines,*
8 *& præpararunt lampades ſuas.* * *Dixerunt autem illæ fatuæ ſapientibus, Date nobis ex oleo veſtro, ecce enim lampades noſtræ extin-*
9 *ctæ ſunt.* * *Reſponderunt hæ ſapientes & dicunt: Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis, ite potius ad eos qui venundant, & e-*
10 *mite vobis.* * *Quum autem proficiſcerentur emptum, venit Sponſus: & hæ quæ paratæ erant introierunt cum eo in domum chori* [ad nuptias:] *clauſáque eſt ianua.*
11 * *Poſtremò verò venerunt et illæ virgines aliæ, dicentes: Domine noſter, Domine noſter,*
12 *aperi nobis.* * *Is verò reſpondit & ait eis:*
13 *Amin ego dico vobis, non noui vos.* * *Vigilate ergo, quia neſcitis diem illum neque horam.*

Dominica Sacerdotum.

14 * *Sicut enim vir qui peregrè profectus eſt, vocauit famulos ſuos, & tradidit eis poſſeſ-*
15 *ſionem ſuam:* * *Et vni quidem dedit quinque talenta, alij autem duo, alij denique vnũ; vnicuique ſecundùm facultatem ipſius; &*
16 *peregrè profectus eſt illico.* * *Profectus autem ille qui quinque talenta acceperat, negotiatus eſt ex eis, & lucratus eſt quinque alia.*
17 * *Et itidem is qui duo, negotiando lucra-*
18 *tus eſt duo alia.* * *Is autem qui acceperat vnum, profectus fodit in terram, et abdidit argentum domini ſui.*

---

51 וְנַפְלְגִיוּתֵי [a] וְנִסִּים [b] מְנַחֵה עִם נָסְבֵי בַאפָּא חַמָּן נָהֵוָא [c] בֶּכְיָא וְחִירָק [d] שִׁנֵּא ׃

קוּמָא דְתַלְתָּא דְלֵלְיָא דְתֵרִין דְחַשָּׁא וְדִגְשָׁא קַרִישְׁתָּא סה מְפַלְּאוּן סו

1 הֵידֵין [e] תֶּהְדֶּמָא מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא לַעֲסַר בְּתוּלָן הֲנִין דְנָסְבִי לַמְפַּרְיֵהִין וְנַפְקִי לְאוּרַע חַתָּנָא [f] וְכַלְתָּא ׃ 2 חַמֵּשׁ דִּין
מֶנְהֵין חַכִּימָן הֲוִי וְחַמֵּשׁ סָכְלָן ׃ 3 וְהָנִין סָכְלָתָא נְסָבִי לַמְפַּרְיֵהִין וְלָא נְסָבִי עִמְּהֵין מֶשְׁחָא ׃ 4 הָנִין דִּין חַכִּימָתָא
נְסָבִי מֶשְׁחָא בְּמָאנָא עִם לַמְפַּרְיֵהִין ׃ 5 כַּד אַוחַר דִּין חַתָּנָא [h] נָמִי כְּלְחֵין וְדַמֵּכִי ׃ 6 וַבְּפַלְגֻּתָּא דְלֵלְיָא הֲוַת [k] קְעָתָא הָא
חַתָּנָא [l] פּוּקוּ לְאוּרְעָה ׃ 7 הֵידֵין [m] קָמוּ כְּלְהֵין בְּתוּלָתָא וְתַקְּנִי לַמְפַּרְיֵהִין ׃ 8 אֲמְרָן דִּין הָנִין [n] סַכְלָתָא
לְחַכִּימָתָא [o] הַבִּין לַן מִן [p] מֶשְׁחֵכִין דִּילְכוֹן [q] דְּאֲכוּ לְהוֹן לַמְפַּרְיֵהִין [r] עֲנִי הָנֵין חַכִּימָתָא וְאָמְרָן לְמָא לָא [s] נְסַפְּקִלַן וְלָכִין אֶלָּא

[a] סוּם [b] מְנָא
ופירושו חלק
[c] בְּכָא [d] שְׁנַן [e] דְּמָא
[f] לְמַפְּיר כמו לפיד
[g] כַּלָּה [h] נוּם [k] קְעָא
[l] נְפַק [m] קוּם [n] סְכַל
[o] יְהַב [p] מִשַּׁח [q] דְּעָךְ
[r] עָנָא [s] סְפַק

51 * Et diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis. illic erit fletus & stridor dentium.

Sup. 13. f.42 Inf. 25.c 30.

51 * καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

CAP. XXV.

κέ.

1 TVnc simile erit regnum cælorum decem virginibus: quę accipientes lam A pades suas exierunt obuiam Sponso & Sponsæ.

1 * Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου.

2 * Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.

2 * πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, καὶ αἱ πέντε μωραί.

3 * Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum:

3 * αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον·

4 * Prudentes verò acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.

4 * αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν, μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν.

5 * Moram autem faciẽte Sponso, dormitauerunt omnes & dormierunt.

5 * χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκάθευδον.

6 * Media autem nocte clamor factus est, Ecce Sponsus venit, exite obuiam ei.

6 * μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν, ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται· ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.

7 * Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas.

7 * τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν.

8 * Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur.

8 * αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον, δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται.

9 * Respondерunt prudentes, dicentes: Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis.

9 * ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι, μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.

10 * Dum autẽ irent emere, venit Sponsus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cũ eo ad nuptias: & clausa est ianua.

10 * ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα.

11 * Nouissimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes, Domine, Domine, aperi nobis.

11 * ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι, κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν.

12 * At ille respondens, ait: Amen dico vobis, nescio vos.

12 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

13 * Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.

Mar. 13. d.33 Sup. 24. c.42

13 * γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

14 * Sicut enim homo peregrè proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua.

Luc. 11. b.12

14 * Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν, ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

B

15 * Et vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij verò vnum; vnicuique secundùm propriam virtutem: & profectus est statim.

15 * καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν· ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν· καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως.

16 * Abiit autem qui quinque talẽta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinque.

16 * πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα.

17 * Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo.

17 * ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο.

18 * Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui.

18 * ὁ δὲ τὸ ἓν λαβών, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

---

10 וְכַד אֲזַלִי [b] לְמִזְבַּן אֲתָא חַתְנָא וְאִיתְיַן [c] דְּמִטַּיְבָן חֲוַי [d] עַלַּי עַמֵּהּ לְבֵית חֲלוּלָא [e] וְאִתְחֲחַד תַּרְעָא ׃ 11 בְּחָרָתָא דֵּין [f] אֲתַי אַף תָּנַיִן בְּתוּלָתָא אֲחֶרְנָיָתָא וְאָמְרָן מָרָן מָרָן פְּתַח לַן ׃ 12 הוּא דֵּין עָנָא וְאָמַר לְהֵין אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכֵין דְּלָא יָדַע אֲנָא לְכֵין ׃ 13 [g] אִתְחַעִירוּ הָכֵיל דְּלָא יְדָעִין אֲנְתּוּן לְיוֹמָא הַו וְלָא לְשָׁעֲתָא ׃ סו

14 אֵיךְ גַּבְרָא גֵּיר [h] דְּאֶזַק קְרָא לְעַבְדְּוֹהִי וְאַשְׁלֶם לְהוֹן [i] קְנְיָנֵהּ ׃ 15 אִית דְּיַהֲב לֵהּ חַמֵּשׁ כְּכָרִין וְאִית דְּתַרְתֵּין וְאִית דְּחַד לְחַד כְּפוּם חֲסָנֵהּ וְאֶזַל דֵּין חַד דְּנָסַב חַמֵּשׁ כְּכָרִין [k] אִתְחַגַּר בְּהֵין [l] וְיהַר חַמֵּשׁ אָחֳרָנִין ׃ 17 וְהָכְנָת הַו דְּתַרְתֵּין אִתְחַגַּר תַּרְתֵּין אָחֳרָנִין ׃ 18 הַו דֵּין דְּנָסַב חָדָא אֵזַל חָפַר בַּאַרְעָא [m] וְטַשִׁי כְּסְפָּא דְּמָרֵהּ ׃

[a] זַלִּין לָוֹת אִילֵּן דְּמָזְבְּנִין וְזַבְּנִין לְכֵין ׃ [b] זכד אזלי [c] דמטיבן [d] עלי עמה לבית [e] חלולא [f] אתי [g] אתחעירו הכיל דלא ידעין אנתון ליומא הו ולא לשעתא ׃ [h] איך גברא גיר [i] קנינה ׃ [k] אתחגר בהין [l] ויהר [m] וטשי כספא דמרה ׃

19 * Post autem multum temporis venit dominus seruorum illorum, & recepit ab eis rationem.

20 * Et accessit is qui acceperat quinque talenta, obtulitque quinque alia, & ait, Domine mi, quinque talẽta dedisti mihi, ecce quinque alia negotiando lucratus sum supra ea.

21 * Dixit ei dominus eius: Bene est, serue bone & fidelis: in modico fidelis fuisti, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

22 * Et accessit is qui duo talenta, & ait: Domine mi, duo talenta dedisti mihi; ecce alia duo negotiando lucratus sum supra ea.

23 * Dixit ei dominus eius: Bene est, serue bone & fidelis, in modico fidelis fuisti, super multa constituam te: intra in gaudium domini tui.

24 * Accessit autem & is qui acceperat vnum talentum, & ait: Domine mi, noueram te esse virum durum, teque metere vbi non seminasti, & colligere vnde non sparsisti.

25 * Ac timui, & abiens abscondi talentum tuum in terra, en habes quod tuum est.

26 * Respondit dominus eius, & dixit ei: Serue nequam ac piger, noueras me metere vbi non seminaui, & colligere vnde non sparsi:

27 * Oportuit te committere pecuniam meam mensæ, & ego venissem ac repetissem quod meum est cum fœnore.

28 * Tollite ergo ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.

29 (*Ei enim qui habet, dabitur, & adiicietur ei: is verò qui non habet, id etiam quod habet auferetur ab eo.)

30 * Et seruum ocioſum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & stridor dentium.

Lectio in commemorationem rectorum & iustorum, Feriaque sexta Candidatorum.

31 * Quum venerit autem filius hominis in gloria sua, & omnes angeli eius sancti cum eo, tunc sedebit super thronum gloriæ suæ.

---

19 בַּתַר דֵּין זַבְנָא סַגִּיאָא אֵתָא מָרְהוֹן דְּעַבְדָּא הָנוֹן וְנָסַב מֶנְהוֹן [a] חוּשְׁבָּנָא׃ 20 וְקָרֵב הַו דְּנָסַב חָוָא חַמֵּשׁ כִּכְּרִין [b] יַהֵב כִּכְּרִין [c] אָחֳרְנִין וְאָמַר מָרִי חַמֵּשׁ כִּכְּרִין יַהַבְתְּ לִי הָא חַמֵּשׁ אָחֳרְנִין [d] אִתְתַּגַּרִת עֲלַיְהֵין׃ 21 אֲמַר לֵהּ מָרֵהּ [e] אִיו עַבְדָּא טָבָא [f] וּמְהֵימְנָא עַל קְלִיל מְהֵימַן הֲוֵיתְ עַל סַגִּי [g] אַקִימָךְ עוֹל [h] לְחַדוּתֵהּ דְּמָרָךְ׃ 22 וְקָרֵב הַו דְּתַרְתֵּין כִּכְּרַוְהִי וְאָמַר מָרִי תַּרְתֵּין כִּכְּרִין יַהַבְתְּ לִי הָא תַּרְתֵּין אָחֳרְנִין אִתְתַּגַּרִת עֲלַיְהֵין׃ 23 אֲמַר לֵהּ מָרֵהּ אִיו עַבְדָּא טָבָא וּמְהֵימְנָא עַל קְלִיל מְהֵימַן הֲוֵיתְ עַל סַגִּי אַקִימָךְ עוֹל לְחַדוּתֵהּ דְּמָרָךְ׃ 24 קְרֵב דֵּין אָף הַו דְּנָסַב חָדָא וְאָמַר מָרִי יָדַע הֲוֵית לָךְ דְּגַבְרָא אַנְתְּ [i] קַשְׁיָא [k] וְחָצֵד אַנְתְּ אֵיכָא דְּלָא [l] זְרַעְתְּ וְמָכַנֵּשׁ אַנְתְּ מִן אֵיכָא דְּלָא [m] בַּדַּרְתְּ׃ 25 [n] וְדָחֵלֶת וְאָזֵלֶת [o] טְשִׁיתָהּ כִּכְּרָךְ בַּאַרְעָא הָא אִית לָךְ דִּילָךְ׃

[a] חֲשַׁב [b] יַהֵב [c] תְּנַר כמו בלשון יון [d] חַיְמַן [e] קוּם [f] חֲדָא [g] עוֹל [h] קְשָׁא [i] חֲצַר [k] זְרַע [l] בְּרַר כמו בזר [m] דְּחַל [n] טְשָׁא

19 * Post multum verò temporis venit dominus seruorum illorum,& posuit rationem cum eis.

20 *Et accedens qui quinque talenta acceperat,obtulit alia quinque talenta,dicens: Domine,quinque talenta tradidisti mihi; ecce alia quinque superlucratus sum.

21 * Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis,super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

22 * Accessit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi: ecce alia duo lucratus sum.

23 * Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

24 * Accedens autem & qui vnum talentum acceperat, ait: Domine, scio quia homo durus es, metis vbi non seminasti, & congregas vbi non sparsisti:

25 * Et timens abij, & abscondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum est.

26 * Respondens autem dominus eius, dixit ei:Serue male,& piger,sciebas quia meto vbi non semino, & congrego vbi non sparsi:

27 * Oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, & veniens ego recepissem vtique quod meum est cum vsura.

28 * Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.

29 * Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

Sup. 13. b.12 Mar. 4. c.25 Luc.8.c. 18.& 19. d.26

30 * Et inutilem seruum eiicite in tenebras exteriores. illic erit fletus & stridor dentium.

Sup.8.b. 12.& 22. b.13

31 * Cùm autem venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ:

19 * μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

20 * καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων, κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς.

21 * ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

22 * προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπε, κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς.

23 * ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

24 * προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς, εἶπε, κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας·

25 * καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ. ἴδε ἔχεις τὸ σόν.

26 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα.

27 * ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.

28 * ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα·

29 * τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

30 * καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

31 * Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ·

---

26 עָנָא מָרֵהּ וְאָמַר לֵהּ עַבְדָא בִּישָׁא [a]וְחַבַּנָא יָדַע חַוֵית לִי דְּחָצַד אֲנָא אַיכָא דְּלָא זָרַעִית וּמְכַנֵּשׁ אֲנָא מִן אַיכָא דְּלָא בַּדַּרְתְּ׃

27 וְלֵא הֲוָא לָךְ [b]דְּתַרְמֵא כְּסְפִּי עַל פָּתוֹרָא וַאֲתֵא הֲוֵית דַּיְלִי עִם [c]רִבְיָתְהּ׃

28 [d]סַבוּ מִנֵּהּ הָכֵיל מָנֵהּ כִּכְרָא [e]וְהַבוּהִי לְהַוּ דְּאִית לֵהּ עֲסַר כִּכְרִין׃ 29 לְמַן גֵּיר דְּאִית לֵהּ יִתְיְהֵב לֵהּ [f]וְנִתְחַוְסַף לֵהּ הַוֵּין דְּלֵית לֵהּ וְאַף הַוֵּי דְּאִית לֵהּ [g]נְשְׁתְּקַל מִנֵּהּ׃ 30 וְלַעַבְרָא בַּטִּילָא [h]אַפְקוּהִי לְחָשׁוֹכָא בְּרָיָא תַּמָּן נְחֵוָא [i]בְּכְיָא וְחוּרָק [k]שִׁנָּא׃

[l]מָרְיָנָא בְּרוּכְרָנָא [m]וְכֹאנֵא וְזַרְיְקָא וַעֲרוּבְתָא דְּחַוָּרָא סו

31 מָא דַּאֲתֵא דַּיְן בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא בְּשׁוּבְחֵהּ וְכָל־הוֹן מַלְאֲכוֹהִי קַדִּישֵׁא עִמֵּהּ הֲדֵין [n]נֵתֵב עַל [o]תְּרוֹנוֹס דְּשׁוּבְחֵהּ׃

[a] חבנן ובלשון ישמעאל נקרא אלסס
[b] רְמָא [c] כמו חרבית
[d] נְסַב [e] וְיהַב [f] וְיִסַּף
[g] שְׁקַל [h] נְפַק [i] בְּכָא
[k] שַׁנֵּן [l] קְרָא [m] כון
[n] יְתֵב [o] בן לשון יון פירושו כסא

32 *Et congregabuntur coram eo omnes gentes, & separabit eas vnam ab altera, sicut pastor separat oues ab hœdis.

33 * Et statuet oues à dextera sua, & hœdos à sinistra sua.

34 * Tunc dicet rex iis qui erunt à dextera sua: Venite benedicti Patris mei, possidete regnum quod paratum est vobis à constitutione mundi.

35 * Esuriui enim, & dedistis mihi quod manducarem; ac sitiui, & propinastis mihi: hospes eram, & excepistis me.

36 * Nudus eram, & operuistis me: infirmus eram, & visitastis me: in domo vinctorum eram, & venistis ad me.

37 * Tunc dicent ei iusti illi: Domine noster, quando vidimus te esurientem, & cibauimus te? aut sitientem, et propinauimus tibi?

38 *Et quando vidimus te hospitem, & excepimus te? aut nudum, & operuimus te?

39 * Et quando vidimus te infirmum, aut in domo vinctorum, & venimus ad te?

40 * Et respondens rex dicet eis, Amin ego dico vobis, quotiescunque fecistis vni ex istis fratribus meis paruulis, mihi ipsi fecistis.

41 * Tunc dicet & iis qui erunt à sinistra sua: Abite à me maledicti in ignem illum æternũ, qui paratus est criminatori [diabolo] et angelis eius.

42 * Esuriui enim, nec dedistis mihi quod manducarem: & sitiui, nec propinastis mihi:

43 * Et hospes eram, nec excepistis me: & nudus eram, nec operuistis me: & infirmus eram, & in domo vinctorum eram, neque visitastis me.

44 * Tunc respondebunt & illi, ac dicent: Domine noster, quando vidimus te esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in domo vinctorum, nec ministrauimus tibi?

45 * Tunc respondebit & dicet eis, Amin ego dico vobis, quotiescunque non fecistis vni ex istis paruulis, nec mihi fecistis.

46 * Et abibunt isti in cruciatum æternum, iusti verò in vitam æternam.

---

32 וְנֶהְכַּנְּשׁוּן קֳדָמוֹהִי כָּלְהוֹן עַמְמַיָּא וְנַפְרֵשׁ אִנּוּן חַד מִן חַד אֵיךְ [z] רָעְיָא דַּמְפְרֵשׁ [a] עָרְבָא מִן גְּדָיָא׃

33 [b] וְנָקִים עָרְבָא מִן יְמִינֵהּ וְגַדְיָא מִן סְמָלֵהּ׃

34 הֵידֵין נְאֲמַר מַלְכָּא לְהָנוּן דְּמִן יְמִינֵהּ [c] תּוֹ בְּרִיכַוֹהִי דַּאֲבִי יְרִתוּ מַלְכוּתָא דְּעָתִידָא הֲוָת לְכוֹן מִן [d] תַּרְמִיתְהוֹן דְּעָלְמָא׃

35 כְּפְנֵת גַּיר וְיַהֲבְתּוּן לִי [e] לְמֵאכַל [f] וְצָהִירְתּ [b] וַאֲשְׁקִיתוּנָנִי צְיֵתָא כְּמוֹ צָמָא

36 עַרְטֵלְיָא הֲוִית וְכַסִּיתוּנָנִי [g] כְּרִיהָ הֲוִית [i] וְסַעַרְתּוּנָנִי וּבֵיתָא אֲסִירָא הֲוִית [m] וְאַתַּיתוּן לְוָתִי׃

37 הֵידֵין נְאֲמְרוּן לֵהּ הָנוּן זַדִּיקַיָּא מָרָן אֵמָתַי [n] חֲזַינָךְ דִּכְפֵּן אַנְתְּ [o] וְתַרְסִינָךְ אוֹ דַצְהֵא אַנְתְּ וַאֲשְׁקִינָךְ׃

38 וְאֵמָתַי חֲזַינָךְ דַּאכְסָנָיָא אַנְתְּ וְכַנַּשְׁנָךְ אוֹ דְעַרְטָלַי אַנְתְּ [p] וְכַסִּינָךְ׃

39 וְאֵמָתַי חֲזַינָךְ [q] כְּרִיהָא אוֹ בֵּירְ אֲסִירָא וְאֵתַיִן לְוָתָךְ׃

[z] רָעָא פירושו צאן
[a] עָרְבָא פירושו עזים
[b] קוּם אֵתָא
[c] יְרִתְ כמו ירש
[d] רַמָּא
[e] אֵכַל
[f] צְיֵתָא כמו צמא
[g] שְׁקָא פרושו עירום
[i] כְּרָה בלשון פקד
[m] אֵתָא חֲוָא תַּרְגָּמָא
[n] כְּפָא כְּבָרָ

32 * Et congregabuntur ante eum omnes gentes,& separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues ab hœdis:

33 * Et statuet oues quidé à dextris suis, hœdos autem à sinistris.

34 * Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt,Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.

35 * Esuriui enim,& dedistis mihi manducare. sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me.

Isai.58. b.7 Eze.18. b.7

36 * Nudus,& operuistis me. infirmus, & visitastis me. in carcere eram, & venistis ad me.

Eccl 7. d.39

37 * Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: Domine,quando te vidimus esuriẽtem,& pauimus: sitientem, & dedimus tibi potum?

38 * Quando autem te vidimus hospitem, & collegimus te? aut nudum, & cooperuimus te?

39 * Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus ad te?

40 * Et respondens rex dicet illis:Amen dico vobis, quandiu feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.

41 * Tunc dicet & his qui à sinistris erunt,Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius.

Psal. 6. b.9 Sup. 7. 23 Luc.13. f.27

42 * Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare. sitiui, & non dedistis mihi potum.

43 * Hospes eram,& non collegistis me: nudus, & non operuistis me: infirmus, & in carcere, & non visitastis me.

44 * Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem,aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non ministrauimus tibi?

45 * Tunc respondit illis,dicens: Amen dico vobis,quamdiu non feciſtis vni de minoribus his, nec mihi feciſtis.

46 * Et ibũt hi in supplicium æternum: iusti autem, in vitam æternam.

Ioh. 5. c. 28 Dan. 12. a.2

32 * καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων·

33 * καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἔρίφια ἐξ ἀριστερῶν.

34 * τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

35 * ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με.

36 * γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με.

37 * τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες, κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν;

38 * πότε δέ σε εἴδομεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνόν, καὶ περιεβάλομεν;

39 * πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρός σε;

40 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.

41 * τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ ἀριστερῶν, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.

42 * ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με.

43 * ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἀσθενὴς, καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με.

44 * τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοὶ λέγοντες, κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι;

45 * τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε.

46 * καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

---

40 וְעָנָא מַלְכָּא וְאָמַר לְהוֹן אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דַּכְמָא דַּעֲבַדְתּוּן לְחַד מִן הָלֵין אַחַי זְעִירָא לִי הוּ עֲבַדְתּוּן׃

41 הֵידֵין נאמַר[a] אַף לְהָנוּן דְּמִן סְמָלֵהּ[b] זְלוּ לְכוֹן מְנִי[c] לִישָׁא לְנוּרָא דַּלְעָלַם הֵידְמְטַיְבָא[d] לַאכְלַקְרָצָא וּלְמַלְאכְוֹהִי׃

42 כְּפְנֵת גֵּיר וְלָא יַהַבְתּוּן לִי לְמֵאכַל וַצְהֵית וְלָא אַשְׁקֵיתוּנָנִי׃ 43 וַאכְסְנָיָא הֲוִית וְלָא כַּנֵּשְׁתּוּנָנִי וְעָרְטָלָיָא הֲוִית

וְלָא כַּסֵיתוּנָנִי וַכְּרִיהָא הֲוִית וּבֵית אֲסִירָא הֲוִית וְלָא סְעַרְתּוּנָנִי׃ 44 הֵידֵין[d] נֶעֱנוּן וְאַף הָנוּן[e] וְנאמְרוּן מָרָן אֲמַתַי

[f]חֲזִינָךְ כְּפְנָא אוֹ[g] צַהְיָא אוֹ אַכְסְנָיָא אוֹ עָרְטָלָיָא אוֹ[h] כְּרִיהָא אוֹ בֵּית אֲסִירָא וְלָא שַׁמֵּשְׁנָךְ׃ 45 הֵידֵין נֶעֱנֵא וְנאמַר

לְהוֹן אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דַּכְמָא דְּלָא עֲבַדְתּוּן לְחַד מִן הָלֵין זְעִירָא אַף לָא לִי עֲבַדְתּוּן׃ 46 וְאִזְלִין הָלֵין[i] לְחַשְׁנִיקָא

דַּלְעָלַם וְזַדִּיקֵא לְחַיֵּא דַּלְעָלַם׃

[a] אֱזַל [b] לוּט [c] פירושו מקמרג [d] עָנָא [e] אֱמַר [f] חֶזְיָא [g] צְחָא כְּרֵז [h] שְׁבַק [i]

Die quinta Secretorum, & in consecratione Chrismatis.

CAP. XXVI.

1 ET factum est cùm absoluisset Ieschua hos omnes sermones, vt dixerit discipulis suis;
2 * Scitis post duos dies fore Pezcho, Filiúq; hominis traditum iri vt cruci suffigatur.
3 * Tunc congregati sunt principes Sacerdotum, et Scribæ ac Seniores populi in atriũ summi Sacerdotis qui vocabatur Kaiopho.
4 * Et consilium inierunt aduersus Ieschua vt dolo comprehenderent eũ, ac interficerent.
5 * Dicebant autem, Non in festo, ne fiat tumultus in populo.
6 * Quumque Ieschua esset in Beth-Anio, in ædibus Schemeoun leprosi,
7 * Accesserat ad eum mulier habens secum alabastrum vnguenti suauissimi magni pretij, & effuderat super caput ipsius Ieschua, cùm discumberet.
8 * Viderunt autem discipuli eius, & displicuit eis. & inquiunt, Quorsum perditio
9 hæc? * Potuit enim istud venundari magno, & dari egenis.
10 * Ieschua verò sciens, dixit eis: Quid fatigatis hanc mulierem? opus bonum operata est erga me.
11 * Nam in omni tempore egenos habebitis vobiscum, me verò non omni tempore habebitis.
12 * Id autem quod iniecit nempe *aroma istud* super corpus meum, tanquam ad sepeliẽdum
13 me fecit. * Equidem ego dico vobis, Vbicunque prædicabitur hoc Euangelium meum in vniuerso mundo, recitabitur & id quod hæc fecit in memoriam ipsius.
14 * Tunc abiit vnus ex duodecim qui vocabatur Iihoudo Scariouto ad principes Sa-
15 cerdotum, * Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego traditurus sum eum vobis? Illi autem constituerunt ei triginta argenteos.
16 * Et ex eo tempore quærebat sibi oportunitatem prodendi eum.

Die quinta hebdomadis Secretorum.

17 * Die verò prima Azymorum adierunt discipuli Ieschua, & dixerunt ei, Vbi vis paremus tibi ad manducandum Pezcho?

CAP. XXVI.

κϛ΄.

ET factum est cùm consummassset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis: 1 A

1 * Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,

Mar. 14. a.1 Luc. 22. a.1 *Scitis quia post biduum Pascha fiet, & Filius hominis tradetur vt crucifigatur. 2

2 * οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

*Tunc congregati sunt principes Sacerdotum & seniores populi in atrium principis Sacerdotum, qui dicebatur Caiphas: 3

3 * τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου καϊάφα·

*Et consilium fecerunt vt Iesum dolo tenerent, & occiderent. 4

4 * καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσι, καὶ ἀποκτείνωσιν.

*Dicebant autem: Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo. 5

5 * ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

Ioh. 11. a 3. & 12. a.3 *Cùm autem Iesus esset in Bethania in domo Simonis Leprosi, 6

6 * τοῦ δὲ ἰησοῦ γενομένου ἐν βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ λεπροῦ·

Mar. 14. a.3 *Accessit ad eum mulier habens alabastrum vnguenti pretiosi, & effudit super caput ipsius recumbentis. 7

7 * προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.

*Videntes autem discipuli, indignati sunt, dicentes, Vt quid perditio hæc? 8

8 * ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, λέγοντες, εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη;

*Potuit enim istud vęnundari multo, & dari pauperibus. 9

9 * ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς.

*Sciens autem Iesus, ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me. 10

10 * γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ.

Deut 15 b.11 habebitis. *Nam semper pauperes habetis vobiscum, me autem nō semper† habetis. 11

11 * πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

*Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me, fecit. 12

12 * βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.

*Amen dico vobis: Vbicunque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mūdo, dicetur & quòd fecit hęc in memoriam eius. 13

13 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

Mar. 14. b.10. Luc. 22. a.3 *Tunc abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes Sacerdotum: 14

14 * τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος ἰούδας ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς,

*Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos. 15

15 * εἶπε, τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια.

*Et exinde quęrebat oportunitatem vt eum traderet. 16

16 * καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

Mar. 14. b.12 Luc. 22. a.7 *Prima autem die Azymorum accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Vbi vis paremus tibi comedere Pascha? 17

17 * Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα;

---

10 יְשׁוּעַ דִּין יְדַע וְאָמַר לְהוֹן מָנָא סַלֵּיתוּן אַנְחוֹן לָהּ לְאִנְתְּתָא עֲבָדָא שַׁפִּירָא עֲבָדַת לְוָתִי׃ 11 בְּכָלְזְבַן גִּיר מִסְכֵּנָא אִית לְכוֹן עִמְּכוֹן לִידֵין לָא בְּכָלְזְבַן אִית לְכוֹן׃ 12 הָדָא דִין דְּאַרְמַת בְּסְמָא הָנָא עַל גּוּשְׁמִי אֵיךְ דְּלְמָקְבְּרָנִי עֲבָדַת׃ 13 וַאֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן וַאיכָא דְּיִתְכְּרֵז סְבָרְתִי הָדָא בְּכָלְהּ עָלְמָא נְחֵמַל אָף מְדֵם דְּעֲבָדַת הָדָא לְדוּכְרָנָהּ׃ 14 הֵידֵין אֵזַל חַד מִן תְּרֵעסַר דְּמִתְקְרָא יְהוּדָא סְכָרְיוֹטָא לְוָת רַבֵּי כָּהֲנֵא׃ 15 וַאמַר לְהוֹן מָנָא צְבִין אַנְתּוּן לְמֶהַב לִי וַאנָא מְשַׁלֵּם אֲנָא לְהּ לְכוֹן הֲנוֹן דִּין אַקִימוּ לְהּ חֶלְתִּין דְּכֶסְפָּא׃ 16 וּמִן הֵידֵין בָּעֵא הֲוָא לֵהּ פֻּלְעָא דְּנַשְׁלְמִיוּהִי׃

וְיוֹם חַמְשָׁא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא וַאֲרַזָּא סט

17 בְּיוֹמָא דִין קַדְמָיָא דְּפַטִירָא קְרִבוּ תַּלְמִידָא לְוָת יְשׁוּעַ וַאמְרוּ לֵהּ אֵיכָא צְבָא אַנְתְּ דְּנִטַיֵּב לָךְ דְּתֶהֱלַעַס פִּצְחָא׃

א לָא ב רַמָּא ג קְבֵר ד בְּרִז ה סְבַר כמו בסר ו דַּבַּר כמו זבר ז קְרָא ח צְבָא ט נְתַל י קוּם יא בְּעָא יב עברואית עלילת יג שְׁלַם יד רְזָא טו לְמַר טז עְבָא יז טַיֵּב יח לְעַס

18 * Is autem dixit eis: Proficiſcimini in ciuitatem ad quempiam, & dicite ei, Magiſter noſter inquit, Tempus meum aduenit: apud te facio Pezcho cum diſcipulis meis.

19 * Et diſcipuli eius egerunt ſicuti præceperat eis Ieſchua, & parauerunt Pezcho.

20 * Quumque eſſet veſpera, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis.

21 * Et quum ederent, ait: Amin ego dico vobis, vnus ex vobis prodit me.

22 * Et ægrè fuit eis vehementer: cæperuntque dicere ei ſinguli ex eis, Nunquid ego ſum,

23 Domine mi? * Is autem reſpondit & ait: Ille qui intingit manum ſuam mecum in patino, me proditurus eſt.

24 * Et filius hominis abit vt ſcriptum eſt de eo: væ autem homini illi per quem Filius hominis proditur: præſtaret homini illi ſi natus

25 non fuiſſet. * Reſpondit Iihoudo proditor, & ait: Nunquid ego ſum Rabbi? Dicit ei Ieſchua, Tu dixiſti.

26 * Quum autem ederent, accepit Ieſchua panem, & benedixit; fregitque, ac dedit diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, comedite, HOC EST CORPVS MEVM.

27 * Et accepit calicem, atque gratias egit, et dedit eis, dixitque: Accipite, bibite ex eo

28 vos omnes: * HIC EST SANGVIS MEVS FOEDERIS NOVI, QVI PRO MVLTIS EFFVNDITVR IN REMISSIONEM PECCATORVM.

29 * Ego dico vobis, Non bibam ab hoc tempore ex hoc genimine vitis, vſque ad diem quo bibam illud vobiſcum nouũ in regno Dei.

30 * Et dixerunt hymnodiam: exieruntque in montem Oliuarum.

Ad noctem paraſceues Crucifixionis.

31 * Tunc ait illis Ieſchua: Vos omnes offendemini in me hac nocte. ſcriptum eſt enim: Percutiam paſtorem, & diſpergentur oues

32 gregis ipſius. * Poſtquàm autem ſurrexero, præceſſurus ſum vos in Galilæam.

33 * Reſpondit Kipho, & dixit ei, Etiam ſi omnis homo offendatur in te, ego nunquam offendar in te.

34 * Dixit ei Ieſchua: Amin ego dico tibi, hac nocte antequàm cantauerit gallus, tribus vicibus abnegabis me.

---

18 הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן זְלוּ לַמְדִינְתָּא לְוָת[z] פְּלָן וְאֵמְרוּ לֵהּ רַבָּן אָמַר זַבְנִי מְטָא לֵהּ לְוָתָךְ עָבֵד אֲנָא [b]פָּצְחָא עִם תַּלְמִידַי׃

19 וְתַלְמִידוֹהִי עֲבַדוּ אֵיכְנָא דַּפְקַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [c]וְתַיְּבוּ פָּצְחָא ׃ 20 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא יְתִיב הֲוָא עִם תְּרֵעסַר

תַּלְמִידוֹהִי׃ 21 וְכַד לָעְסִין אֲמַר אָמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן חַד מִנְּכוֹן מְשַׁלֶּם לִי ׃ 22 [d]וְכָרִיז לְהוֹן טָב [c]וְשָׁרִיו

[f]לְמֵאמַר לֵהּ חַד חַד מֵהוֹן לְמָא אֲנָא מָרִי ׃ 23 הוּ דֵין עָנָא וְאָמַר מַן [g]דְּצָבַע [b]אִידֵהּ עִמִּי [i]בְּלַגְתָּא הוּ יַשְׁלֶמַנִי ׃

24 וַבְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא אָזֵל אֵיכְנָא דַּכְתִיב עֲלוֹהִי וַי לֵהּ דֵּין לְגַבְרָא הַו דְּבְאִידֵהּ בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא [k]מְשְׁתְּלֵם פַּקַּח הֲוָא לֵהּ

לְגַבְרָא הַו אִלּוּ לָא [l]אִתְיְלֵד ׃ 25 עָנָא יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא וְאָמַר לְמָא אֲנָא הוּ רַבִּי אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ ׃

26 כַּד דֵּין [m]לָעְסִין שְׁקַל יֵשׁוּעַ לַחְמָא וּבָרֵךְ [n]וְקָצָא וְיָהֵב לְתַלְמִידוֹהִי וַאֲמַר [o]סַבוּ [p]אֲכוֹלוּ הָנוֹ פִּגְרִי ׃

[z] אֵזַל כמו פלוני
[b] פְּצַח כמו פסח
[c] טַיֵּב [d] כְּרָה [e] שְׁרָא
[f] אֲמַר [g] צְבַע [h] יַד
[i] פירושו קערה
[k] שְׁלֵם [l] יְלַד [m] לְעֵם
[n] קְצָא כמו קצץ
[o] נְסַב [p] אֵכַל

18 * At Iesus dixit: Ite in ciuitatem ad quendam: & dicite ei, Magister dicit, Tempus meum propè est: apud te facio Pascha cum discipulis meis.

19 * Et fecerunt discipuli sicut cōstituit illis Iesus: & parauerunt Pascha.

Mar. 14. b.17 20 * Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis.

Luc. 22. b.14 Ioh. 13. c.21 21 * Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia vnus vestrum me traditurus est.

22 * Et contristati valdè, cœperunt singuli dicere, Nunquid ego sum Domine?

23 * At ipse respondens, ait: Qui intingit mecū manū in paropside, hic me tradet.

Psal. 40. b.10 24 * Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo: Væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.

25 * Respondens autem Iudas qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego sum, rabbi? Ait illi, Tu dixisti.

1.Cor. 11.c.24 26 * Cœnātibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit: deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: hoc est corpus meum.

27 * Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes.

28 * Hic est enim sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

29 * Dico autē vobis, Non bibam à modò de hoc genimine vitis, vsque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum nouum in regno Patris mei.

30 * Et hymno dicto, exierunt in montem Oliueti.

18 * ὁ δὲ εἶπεν, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ, ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστιν· πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.

19 * καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

20 * ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα.

21 * καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

22 * καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν, μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε;

23 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει.

24 * ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

25 * ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, εἶπε, μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί; λέγει αὐτῷ, σὺ εἶπας.

26 * ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

27 * καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες.

28 * τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

29 * λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.

30 * καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

31 * Tunc dicit illis Iesus: Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis.

Mar. 14. c.27 Ioh. 16. b.32 Zach. 13 b.7 Mar. 14. c.28. & 16.b.7 32 * Postquàm autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam.

33 * Respondens autem Petrus, ait illi: Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.

34 * Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte antequàm gallus cantet, ter me negabis.

31 * Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται γάρ, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης.

32 * μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

33 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπεν αὐτῷ, εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.

34 * ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.

---

[a] יְרֵא [b] נְסַב [c] שְׁתָא
[d] בן לשון יין ערבית נרית
[e] חַרַת כמו חדש
[f] אֶשֶׁד [g] שְׁבַק [h] שְׁתָא
[i] גְּפַתָּא כמו גפן
[k] עָרַב [l] כְּשַׁל [m] מְחָא
[n] רְעָא [o] כמו צאן
[p] קוּם [q] קְרָא בלשון שורי
[r] כְּפַר

27 וְשַׁקַל כָּסָא [a] וַאוֹדִי וְיָהֵב לְהוֹן וְאָמַר [b] סַבוּ [c] אֶשְׁתּוֹ מָנֵהּ כֻּלְּכוֹן ׃
28 הָנוֹ דְמִי [d] וְדִיתְקָא [e] חַדְתָא דִּי אֲנָה [f] מְהֵא מִשְׁתְּבַקְנָא דְחֲטָהָא ׃
29 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דַּיִן דְּלָא [h] אֶשְׁתֵּא מִן הָנָא יַלְדָא [i] דְּגַפְּנָא
עַדְמָא לְיוֹמָא דְּבֵהּ אֶשְׁתְּיֵנַּהּ עִמְּכוֹן חַדְתָא בְּמַלְכוּתָא דֵאלָהָא ׃
30 וְשַׁבְּחוּ וְנִפְּקוּ לְטוּר זֵיתָא ׃
דְּלֵלְיָא [k] רְעָרוּתָא וְזַקִּיפוּתָא ל
31 הֵיךְ אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אֲנָחְנוֹן כֻּלְּכוֹן [l] תֶּהְכְּשְׁלוֹן בִּי בְּהָנָא לֵילְיָא כְּתִיב גִּיר [m] דְּאֶמְחֵא לְרָעְיָא וְנֶהְבְּדְרוּן עָרְבָא
[o] דְּעָנַהּ ׃ 32 מִן כְּתַר [p] דְּקָאֵם אֲנָא דֵּין קֳדָם אֲנָא לְכוֹן לַגְלִילָא ׃ 33 עָנָא כֵאפָא וַאֲמַר לֵהּ אַפִּן כֻּלְּכְּשׁ
נֶתְכַּשֶׁל בָּךְ אֲנָא מֶתְחוּם לָא אֶתְכַּשַּׁל בָּךְ ׃ 34 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ אֲמִין אָמַר אֲנָא לָךְ דִּבְהָנָא לֵילְיָא קֳדָם [q] דְּנָקְרָא תַּרְנְגְלָא
תְּלָת זַבְנִין [r] תְּכְפוֹר בִּי ׃

35 * Dixit ei Kipho : Si sit mihi moriendum tecum, non abnegabo te. & itidem etiam omnes discipuli dixerunt.

36 * Tunc venit cum eis Jeschua in locum qui vocatur Ghedsimon, & ait discipulis suis, Sedete hîc vsque dum abiero oratum.

37 * Et assumpsit Kipho, & duos filios Zabdai, cœpitque commoueri, ac vehementer

38 angi. * Et ait illis, Ægritudo inest animæ meæ vsque ad mortem : expectate me hîc, & vigilate mecum.

39 * Et recessit paululum, & procidit in faciem suam, precesque fudit, & ait, Pater mi, si possibile est, prætereat me calix iste: veruntamen non vt ego volo, sed vt tu.

40 * Venitque ad discipulos suos, & reperit dormientes. & ait Kipho, Itane non potuistis vna hora vigilare mecum?

41 * Expergiscimini, & orate, ne intretis in tentationem : spiritus quidem promptus est, corpus verò infirmum.

42 * Rursus abiens secundò preces fudit, & ait: Pater mi, si non potest iste calix prætereire quin bibam eum, fiat voluntas tua.

43 * Veniensque iterùm reperit eos dormientes: oculi enim eorum grauati erant.

44 * Et reliquit eos, & abiit. rursus orauit tertia vice, eundemque sermonem dixit.

45 * Tunc venit ad discipulos suos, & ait illis, Dormite adhuc & requiescite, ecce appropinquat hora, & Filius hominis traditur in manus peccatorum.

46 * Surgite, eamus, ecce appropinquat ille qui prodit me.

47 * Et adhuc ipso loquente, ecce Jhoudo proditor, vnus ex duodecim venit, & turbæ cum eo multæ cum ensibus ac fustibus, à principibus Sacerdotum & senioribus populi.

48 * Dederat autem eis signum Ihoudo ille proditor, dicens : Quemcunque osculatus fuero, hic est: ipsum prehendite.

49 * Et confestim accessit ad Jeschua, & ait: Pax Rabbi: eumque deosculatus est.

50 * Ipse verò Jeschua dixit ei: Ob id venisti socie mi? Tunc accesserunt, inieceruntque manus suas in Ieschua, & prehenderunt eum.

---

35 אֲמַר לֵהּ כֵּאפָא אִן נֶהֱוֵא לִי רַמָּרת עִמָּךְ לָא אֶכְפּוּר כָּךְ וְהָכְנוֹת אַף כְּלֶהוֹן תַּלְמִידֵא אֲמַרוּ׃ 36 הֵידֵין אֵתָא
עִמְּהוֹן יֵשׁוּעַ לְרוּכְתָא [b] דְּמִתְקְרֵיָא גֶּדְסְמָן וַאֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי [c] תֵּבוּ הָרְכָא עַד [d] אִזַל [e] אֲצַלֵּא׃ 37 וְדַבַּר לְכֵאפָא
וַלְתַרֵיהוֹן בְּנֵי זַבְדַי וְשַׁרִי [f] לְמִתְכְּמַרוּ [g] וְלָמִתְחָעָקוּ׃ 38 וַאֲמַר לְהוֹן [h] כַּרְיָאתִי לַהּ לְנַפְשִׁי עַרְמָא [i] לְמוֹתָא [k] קָיְמוּ לִי
הָרְכָא [l] וְשַׁהֲרוּ עִמִּי׃ 39 [m] וּפְרַק קְלִיל וְנָפַל עַל אַפּוֹהִי [n] וְמִצְלֵא הָוָא וַאֲמַר אֲבִי אִן מָשְׁכְּחָא [o] נֶעֱבַרְנִי כָּסָא הָנָא
בְּרַם לָא אַיִךְ דַּאנָא צַבֵּא אֶנָא אֶלָּא אַיִךְ דַּאנְתְּ׃ 40 וְאֵתָא לְוָת תַּלְמִידוֹהִי וְאַשְׁכַּח אִנּוּן כַּר [p] דַּמְכִין וַאֲמַר לְכֵאפָא הֲכַנָא
לָא אֵשְׁכַּחְתּוּן חֲדָא שָׁעָא דְּתִשְׁהֲרוּן עִמִּי׃ 41 [q] אִתְעִירוּ וְצַלּוּ דְּלָא [r] תֵּעְלוּן לְנַסְיוֹנָא רוּחָא מְטַיְּבָא פַּגְרָא אִין [s] כְּרִיהוּ׃

[a] לְמַר [b] קְרָא [c] וְתֵב [d] אֵזַל [e] צְלָא [f] כְּמַר [g] עוֹק [h] כְּרַח [i] מוֹרֵת [k] קְנָא [l] שְׁהַר פֵּירוּשׁוֹ שְׁקַד [m] פְּרַק בִּלְשׁוֹן כּוֹר [n] אֶלָּא בִּלְשׁוֹן פּוֹל [o] עֲבַר [p] דְּמַךְ [q] עוֹד [r] עֲלַל [s] נְטָא

Ioh.13. d.38 * Ait illi Petrus: Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes discipuli dixerunt. 35

Mar.14. d.32 Luc.22. d.39 * Tunc venit Iesus cum illis in villam quę dicitur Geth-semani: & dixit discipulis suis, Sedete hîc, donec vadam illuc, & orem. 36

* Et assumpto Petro & duobus filiis Zebedęi, cœpit cōtristari & mœstus esse. 37

* Tunc ait illis: Tristis est anima mea vsque ad mortem: sustinete hîc, & vigilate mecum. 38

* Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste. veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu. 39

* Et venit ad discipulos suos, & inuenit eos dormientes: & dicit Petro, Sic non potuistis vna hora vigilare mecum? 40

* Vigilate, & orate vt non intretis in tētationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. 41

* Iterum secundò abiit: & orauit, dicens, Pater mi, si nō potest hic calix trāsire nisi bibam illum, fiat voluntas tua. 42

* Et venit iterùm, & inuenit eos dormientes: erant enim oculi eorū grauati. 43

* Et relictis illis, iterùm abiit: & orauit tertiò, eundem sermonem dicens. 44

* Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite iam, & requiescite: ecce appropinquauit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum. 45

* Surgite, eamus: ecce appropinquauit qui me tradet. 46

Mar.14. c.43 Luc.22. c.47 Ioh.18. c.3 * Adhuc eo loquente, ecce Iudas vnus de duodecim venit, & cū eo turba multa cum gladiis & fustibus, missi à principibus Sacerdotum & senioribus populi. 47

* Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcunque osculatus fuero, ipse est: tenete eum. 48

* Et confestim accedens ad Iesum, dixit, Aue rabbi. Et osculatus est eum. 49

* Dixitque illi Iesus: Amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in Iesum: & tenuerunt eum. 50

35 * λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

36 * τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ.

37 * καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον, καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.

38 * τότε λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.

39 * καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος, καὶ λέγων, πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ.

40 * καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ, οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ;

41 * γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον· ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

42 * πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν, προσηύξατο λέγων, πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.

43 * καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.

44 * καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπελθὼν πάλιν, προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.

45 * τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, καθεύδετε τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν.

46 * ἐγείρεσθε· ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.

47 * καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.

48 * ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν.

49 * καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ, εἶπε, χαῖρε ῥαββί. καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

50 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει; τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

---

42 הוּב אָזַל דְּתַרְתֵּין זַבְנִין צְלִי וְאֲמַר אֲבִי אִן לָא מְשְׁתַּח הָנָא כְּסָא דְנֶעְבַּר אֶלָּא אִן אֶשְׁתִּיתֵהּ נֶהֱוֹא [b]צֶבְיָנָךְ׃

43 וְאָתָא תּוּב [c]אַשְׁכַּח אִנּוּן כַּד [d]דְמָכִין עֵינֵיהוֹן גֵּיר [d]יַקִּירָן חֲוַי׃ 44 וְשָׁבַק אִנּוּן וְאָזַל תּוּב צְלִי דַּתְלָת זַבְנִין וְלָה

45 לְמֵלָּתָא אֲמַר׃ הֵידֵין אָתָא לְוָת תַּלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן דְּמָכוּ מִכְיָל [f]וְאִתְחַנְיָחוּ הָא [g]מְטָה שָׁעָתָא וּבְרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא

[h]מְשְׁתְּלֵם בְּאִידֵיהוֹן [i]דְּחַטָּיָא׃ 46 [k]קוּמוּ [l]נֵאזַל הָא מְטָא הַהוּ דְּמַשְׁלֵם לִי׃ 47 וְעַד הוּ מְמַלֵּל הָא יְהוּדָא מְשְׁלְמָנָא

חַד מִן תְּרֵעסַרְתָּא אָתָא וְכֻכְשָׁא עִמֵּהּ סַגִּיאָא עִם [m]סַפְסְרֵא [n]וְחוּטְרָא מִן לְוָת רַבֵּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְעַמָּא׃ 48 וְיָהֵב תְּוָא

לְהוֹן אָתָא יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא וְאָמַר לְהוֹן דְּנַשֵּׁק אֲנָא הוּא לֵהּ [o]אֲחוּדוּ׃ 49 וּמִיָּד קְרֵב לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמַר שְׁלָם רַבִּי

וְנַשְּׁקֵהּ׃ 50 הוּא דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ עַלָּהִי [p]דְּאַתְיָת חַבְרִי הָיֵדִין אַתְקְרִבוּ [q]וְאַרְמִיו אִידֵיהוֹן עַל יֵשׁוּעַ וַאֲחַדוּהִי׃

[a] שְׁתָא [b] עִבְרָא
[c] שְׁכַח בלשון מצא
[d] יְקַר [e] כַּמָּלָל [f] נוּחַ
[g] מְטָא [h] שְׁלֵם [i] חֲטָאָא
[k] קוּם [l] אֵזַל
[m] פירושו חרבים
[n] עבראית שבטים
[o] אֲחַד [p] אִתָּא [q] רְמָא

51 * Et ecce vnus ex iis qui cum Ieschua erant extendit manum suam, distrinxitque gladium, ac percussit seruum summi Sacerdotis, & abstulit auriculam eius.

52 *Tunc dixit ei Jeschua: Conuerte gladium in locum suum. ij enim omnes qui acceperint
53 gladios, gladiis morientur. * An putas me non posse petere à Patre meo, vt nunc sistat plusquàm duodecim legiones angelorum?
54 *Quomodo igitur implerentur Scripturę,
55 quum sic oporteat fieri? * In illa hora dixit Jeschua turbis: Tanquam aduersus sicarium exiuistis cum gladiis & fustibus, vt comprehendatis me. Quotidie apud vos in templo sedebam, & docebam, neque comprehendi-
56 stis me. *Hoc autem factum est vt implerentur Scripturæ Prophetarum. Tũc discipuli omnes reliquerunt eum, & aufugerunt.
57 * Illi autem qui prehenderunt Jeschua, abduxerunt eum ad Kaiopho summum Sacerdotem, vbi Scribæ & seniores congregati
58 erant. * Schemeoun autem Kipho ibat post eum procul vsque ad atrium summi Sacerdotis: & ingressus intrò sedebat cum mi-
59 nistris, vt videret finem. *Principes autem Sacerdotum, & seniores, omnisque Synagoga, quærebant aduersus Jeschua testes, vt eum morti addicerent, nec inuene-
60 runt.

* Et venerunt multi testes falsi: postremò verò accesserunt duo, & inquiunt:
61 * Iste dixit: Possum dissoluere templum Dei, & triduo ædificare ipsum.
62 * Et surrexit summus Sacerdos, & ait ei: Ne verbum quidem respondes? quid isti testificantur contra te?
63 * Ieschua verò tacebat. & subdens summus Sacerdos dixit ei: Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis si tu es Meschicho filius Dei.
64 * Ait illi Jeschua: Tu dixisti. Ego dico vobis, ab hoc tempore videbitis Filium hominis sedentem à dextera potentiæ, & venientem super nubes cælorum.
65 *Tunc summus Sacerdos scidit vestimenta sua, & ait: En blasphemauit: quid amplius exquiruntur nobis testes? ecce nunc audistis blasphemiam eius.

---

51 וְהָא חַד מִן הָנוּן דְּעִם יֵשׁוּעַ אֲוֹשִׁט אִידֵהּ וַשְׁמַט סַפְרָא [b] וּמְחָיהִי לְעַבְדֵהּ דְּרַב כָּהֲנָא וְשַׁקְלֵהּ [c] אֻדְנֵהּ׃
52 הַיְדֵין אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ [d] אַהֵפֵךְ סַפְסָרָא לְדוּכְתֵהּ כְּלְהוֹן גֵּיר הָנוּן דְּנָסְבוּ סַיְפָא בְּסַיְפָא [e] נְמוּתוּן׃ 53 אוֹ סָבַר
אַנְתְּ דְּלָא מָשְׁכַח אֲנָא [f] דֶּאבְעֵא מִן אֲבִי [g] וְנְקִים לִי חָשָׁא יַתִּיר מִן תַּרְתֵּעְסְרָא [h] לֶגְיוּנִין דְּמַלְאכֵא׃ 54 אֵיכְנָא הָכִיל
[i] נֶהְמַלוּן [k] כְּתָבָא דְּהָכְנָא וַלָּא דְּנֶהֱוֵא׃ 55 בְּהֵי שָׁעָתָא אֲמַר יֵשׁוּעַ לְכֻנְשָׁא אַיךְ דְּעַל גַּיְסָא נְפַקְתּוּן בְּסַפְסָרָא וַכְחוּטְרָא
[l] דְּתֶחְדוּנָנִי כְּלְיוֹם לְוָתְכוּן בְּהֵיכְלָא יָתֵב הֲוֵית [m] וּמַלֵּף וְלָא אֲחַדְתּוּנָנִי׃ 56 הָדָא דֵּין דַּהֲוָת דְּנֶתְמַלוּן כְּתָבֵא דַּנְבִיאֵא
וְכֵן כָּל תַּלְמִידֵהּ שְׁבָקוּהִי וַעֲרָקוּ׃ 57 וְהָנוּן דַּאחְדוּהִי לְיֵשׁוּעַ [n] אַובְלוּהִי לְוָת קַיָפָא רַב כָּהֲנָא אַיכָא דְּסָפְרָא
וְקַשִׁישֵׁא כְּנִישִׁין הֲוֹו׃ 58 שִׁמְעוֹן דֵּין כְּאפָא אָזֵל הֲוָא בָּתְרֵהּ מִן [o] רוּחָקָא עַדְמָא לְדָרְתֵהּ דְּרַב כָּהֲנָא [p] וְעָל וְתֵב לְגַו עִם

[a] יִשְׁט [b] מְחָא [c] אֱדְנָא כמו אוזן
[d] חַפֵּךְ [e] מות [f] בְּעָא
[g] קום [h] לגיון מן לשון יין
[i] מְלָא [k] כְּתַב
[l] אַחַר [m] אֵלֵף
[n] יְבַל [o] רְחַק
[p] עֲלַל

51 * Et ecce vnus ex his qui erant cum Iesu, extendens manum, exemit gladium suum, & percutiēs seruum principis Sacerdotum, amputauit auriculam eius.

51 * καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετ' ἰησοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ· καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.

52 * Tunc ait illi Iesus: Cōuerte gladium tuum in locum suum. omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.

Gen. 9. a.6 Apo. 13. c.10

52 * τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀπόστρεψον σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται.

53 * An putas quia non possum modò rogare Patrem meū, & exhibebit mihi modò plusquàm duodecim legiones angelorū?

53 * ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων;

54 * Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri?

Isa. 53. c.10

54 * πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι;

55 * In illa hora dixit Iesus turbis: Tanquam ad latronem existis cum gladiis & fustibus comprehendere me? quotidie apud vos sedebam docens in templo, & non me tenuistis.

55 * ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.

56 * Hoc autem totum factum est, vt adimplerentur scripturæ Prophetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

Sup.c. 31 Mar. 14. c.53 Luc. 22. f.54 Ioh. 18. d.24

56 * τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

57 * Tenentes autem Iesum, duxerūt ad Caipham principem Sacerdotum, vbi Scribæ & seniores conuenerant.

57 * οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν.

58 * Petrus autem sequebatur eum à longè, vsque in atrium principis Sacerdotum. Et ingressus intrò, sedebat cum ministris, vt videret finem.

58 * ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, ἰδεῖν τὸ τέλος.

Mar. 14. f. 55

59 * Principes autem Sacerdotū & omne cōcilium quærebāt falsum testimonium contra Iesum, vt eum morti traderent:

59 * οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσωσι·

60 * Et non inuenerunt, cùm multi falsi testes accessissent. Nouissimè autem venerunt duo falsi testes:

60 * καὶ οὐχ εὗρον· καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον. ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες,

Ioh.2.d. 19

61 * Et dixerunt: Hic dixit, Possum destruere templum Dei, & post triduum reædificare illud.

61 * εἶπον, οὗτος ἔφη, δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν.

62 * Et surgens princeps Sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea quæ isti aduersum te testificantur?

62 * καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;

63 * Iesus autem tacebat. Et princeps Sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis si tu es Christus filius Dei.

63 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

64 * Dicit illi Iesus, Tu dixisti. verumtamen dico vobis, à modo videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli.

Sup. 16. d.27 2.Thes.4 d. 14 Rom. 14 b.10

64 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

65 * Tunc princeps Sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens, Blasphemauit: Quid adhuc egemus testibus? ecce, nunc audistis blasphemiam.

65 * τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων, ὅτι ἐβλασφήμησε. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ.

---

[a] דַּחֲשָׁא [b] בְּעָא [c] סְחַד [d] מות [e] שְׁכַח בלשון מצא [f] אֲתָא [g] שְׁכַח בלשון יכל [h] שָׁרָא [i] בְּנָא [k] קום [l] פְּנָא [m] יְמָא [n] אֱמַר [o] חֲזָא [p] צְרָא [q] בְּעָא [r] גְּרַף

59 דְּחָשָׁא וְדַיְנֵי חַרְתָּא ; רְבִי כָּהֲנָא דִּין וְקַשִּׁישָׁא וַכְנוּשְׁתָּא כְּלָהּ בְּעַיִן הָווֹ עַל יֵשׁוּעַ סָהֲדָא אֲזִיף דְּנִמְיחוּנֵיהִי ;
60 וְלָא אַשְׁכְּחוּ סַגִּיאֵי סָהֲדָא דְּשׁוּקְרָא אֲתָרִית דִּין קְרִבוּ תְּרִין ; 61 וְאָמְרִין הָנָא אֲמַר דְּמְשַׁבַּח אֲנָא
62 וְקָם רַב כָּהֲנָא וְאָמַר לֵהּ מָדֵם מְפַנֵּא אַנְתְּ פְּתָגָמָא דְּאִשְׁרָא הֵיכְלָא דַּאלָהָא וְלַהְלָתָא יוֹמִין אֶבְנֵיוּהִי ;
מָנָא מַסְהֲדִין עֲלַיִךְ הָלֵין ; 63 יֵשׁוּעַ דִּין שַׁתִּיק הֲוָא וַעֲנָא רַב כָּהֲנָא וְאָמַר לֵהּ מוֹמָא אֲנָא לָךְ בַּאלָהָא חַיָּא דְּתֵאמַר
לַן אִן אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא ; 64 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ אֲנָא לְכוֹן דִּין דְּמִן הָשָׁא תֶּחֱזוֹנֵיהִי
לַבְּרֵהּ דֵּאנָשָׁא דְּיָתֵב מִן יְמִינָא וְחַיָּלָא וְאֵתֵא עַל עֲנָנֵי שְׁמַיָּא ;
65 הַיְדִין רַב כָּהֲנָא צְרֵי מָאנָוֹהִי וְאָמַר הָא גַּדְפָּא מָנָא מֵכִיל מֵהָבְעַיִן לַן סָהֲדָא הָא הָשָׁא שְׁמַעְתּוּן גּוּדְפֵּהּ ;

66 * Quid vultis? Reſponderunt & aiunt:
67 Reus eſt mortis. * Tunc expuerunt
in faciem eius, & infligebant ei colaphos: a-
lij verò percutiebant eum, dicentes:
68 * Vaticinare nobis Meſchicho quis te per-
69 cuſſerit. * Kipho autem ſedebat extrà
in atrio: & acceſſit ad eum ancilla quædam,
& ait illi, Tu quoque eras cum Jeſchua Na-
70 zareno. * Is autem negauit coram om-
nibus, & dixit ei, Neſcio quid dicas.
71 * Et quum exiſſet in veſtibulum, vidit
eum alia mulier, & ait illis qui illic aderant,
Erat & iſte cum Jeſchua Nazareno.
72 * Et rurſus negauit cum iureiurando, Nõ
73 noui hominem illum. * Paulò pòſt au-
tem acceſſerunt ij qui adſtabant, & dixe-
runt Kipho: Sanè & tu ex ipſis es: nam &
locutio tua tete demonſtrat.
74 * Tunc cœpit ſeipſum deuouere, ac iurare,
Non noui illum hominem. Et in illa ipſa ho-
75 ra cantauit gallus. * Et recordatus eſt
Kipho ſermonis Jeſchua, qui dixerat ei, An-
tequàm cantet gallus tribus vicibus, abne-
gabis me. Et egreſſus foras fleuit amarè.

Matutinis feria ſexta Paſſionis.

CAP. XXVII.

1 QUum autem eſſet diluculum, conſilium
iniere aduerſus Jeſchua principes Sacer-
dotum, & ſeniores populi, vt eum mortiad-
2 dicerent. * Et vincierunt eum, eumque
adduxêre, ac tradiderunt Pilato præfecto.
3 * Tunc Iihoudo proditor, quum videret
damnatum iri Jeſchua, pœnituit, & profe-
ctus retulit illos triginta argenteos ad prin-
cipes Sacerdotum & ſeniores.
4 * Et ait: Peccaui, quippe qui prodide-
rim ſanguinem iuſtum. At illi dixerunt ei:
Quid ad nos? tu noueris.
5 * Et proiecit illos argenteos in templum,
& diſceſſit; abienſque ſtrangulauit ſeſe.
6 * Principes verò Sacerdotum tulerunt
illud argentum, & aiunt: Non licet mittere
ipſum in domum oblationis, quoniam pre-
tium ſanguinis eſt.
7 * Et conſilium inierunt, emeruntque ex
eo agrum figuli, ad monumentum peregri-
norum.

---

66 מָנָא ᵃ צָבִין אַנְחְנָן עֲנָנוּ וַאֲמְרִין ᵇ חַיָּב הוּ מַוְתָא ׃ 67 הֲוִין ᶜ רָקוּ בַאפּוֹהִי ᵈ וּמְקַפְּחִין הֲווֹ לֵהּ אַחֲרָנָא דֵּין ᵉ סָחִין
הֲווֹ לֵהּ וַאֲמְרִין ׃ 68 ᶠ אֶתְנַבָּא לַן מְשִׁיחָא מַנוּ הוּ דְמָחֵךְ ׃ 69 כִּיפָּא דֵּין יָתֵב הֲוָא לְבַר בְּדַרְתָּא וְקָרְבַת לְוָתֵהּ
אַמְתָּא חָדָא וַאֲמָרָא לֵהּ אַף אַנְתְּ עִם יֵשׁוּעַ הֲוֵית נָצְרָיָא ׃ 70 הוּ דֵּין כְּפַר קֳדָם כָּלְהוֹן וַאֲמַר לָא יָדַע אֲנָא מָנָא אָמְרָא
אַנְתְּי ׃ 71 וְכַד נְפַק לְסִפָּא חֲזָתֵהּ אַחֲרָנָא וַאֲמְרָא לְהוֹן דְּהָנָא אַף הָנָא עִם יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא ׃
72 וְתוּב כְּפַר ᵍ בְּמַוְמָתָא דְּלָא יָדַע אֲנָא לֵהּ לְגַבְרָא ׃ 73 מִן בָּתַר קַלִּיל דֵּין קָרְבוּ הָנוּן ʰ דְּקָיְמִין וַאֲמְרוּ לְכִיפָּא
ⁱ שַׁרִירָאִית אַף אַנְתְּ מִנְהוֹן אַנְתְּ אַף מִמְלָלָךְ גְּיר ᵏ מְוַדַּע לָךְ ׃ 74 הֵידֵין שָׁרִי ˡ לְמַחֲרְמוּ ᵐ וְלְמֵאמַר דְּלָא יָדַע אֲנָא
לֵהּ לְגַבְרָא וּבָה בְּשָׁעְתָא קָרָא תַּרְנְגְלָא ׃

ᵃ צְבָא ᵇ חַיָּב ᶜ רָקַק ᵈ קְפַח ᵉ מְחָא ᶠ נְבָא
ᵍ יְמָא ʰ קוּם ⁱ שְׁרַר וּפִירוּשׁוֹ בְּאַמְתְּ ᵏ יְדַע ˡ חֲרַם ᵐ יְמָא

66 * Quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt, Reus est mortis.

Isa. 50. b.6 Mar. 14. g.65

67 * Tunc expuerunt in faciem eius; & colaphis eum ceciderunt, alij autem palmas in faciem eius dederunt:

68 * Dicentes; Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit?

Luc. 22. f.55 Ioh. 18. d.25

69 * Petrus verò sedebat foris in atrio: & accessit ad eum vna ancilla, dicens, Et tu cum Iesu Galilæo eras.

70 * At ille negauit coram omnibus, dicens, Nescio quid dicis.

71 * Exeunte autem illo ianuam, vidit eũ alia ancilla: & ait his qui erant ibi, Et hic erat cum Iesu Nazareno.

72 * Et iterùm negauit cum iuramento, Quia non noui hominem.

73 * Et post pusillum accesserunt qui stabant, & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum te facit.

74 * Tunc cœpit detestari & iurare quia non nouisset hominem. Et cõtinuò gallus cantauit.

75 * Et recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat, Prius quàm gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, fleuit amarè.

CAP. XXVII.

1 MAnè autem facto consilium inierũt omnes principes Sacerdotum & seniores populi aduersus Iesum, vt eum morti traderent.

Mar. 15. b.16 Luc. 22. g.61 Luc. 23. a.1 Ioh. 18. c.28

2 * Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præsidi.

3 * Tunc videns Iudas qui eum tradidit quòd damnatus esset, pœnitẽtia ductus, retulit triginta argenteos principibus Sacerdotum & Senioribus:

4 * Dicens: Peccaui, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt, Quid ad nos? tu videris.

Act. 1. c. 18

5 * Et proiectis argenteis in templo, recessit: & abiens, laqueo se suspendit.

6 * Principes autem Sacerdotum acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbanam; quia pretium sanguinis est.

7 * Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum.

66 * τί ὑμῖν δοκεῖ; ⸋ οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, ἔνοχος θανάτου ἐστί.

67 * τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν. ⸋ οἱ δὲ ἐρράπισαν,

68 * λέγοντες, προφήτευσον ἡμῖν χριστὲ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε.

69 * ὁ δὲ πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη, λέγουσα, καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου.

70 * ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων, λέγων, οὐκ οἶδα τί λέγεις.

71 * ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ, καὶ οὗτος ἦν μετὰ ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου.

72 * καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετὰ ὅρκου, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.

73 * μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες ⸋ ἑστῶτες, εἶπον τῷ πέτρῳ, ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.

74 * τότε ἤρξατο καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε.

75 * καὶ ἐμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. ⸋ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.

κζ.

1 * Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες ⸋ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ⸋ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὥστε αὐτὸν θανατῶσαι.

2 * καὶ δήσαντες αὐτὸν, ἀπήγαγον, καὶ παρέδωκαν αὐτὸν ποντίῳ πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

3 * τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς, ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις,

4 * λέγων, ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. ⸋ οἱ δὲ εἶπον, τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει.

5 * καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε, ⸋ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.

6 * ⸋ οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπον, οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν· ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι.

7 * συμβούλιον δὲ λαβόντες, ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.

---

75 * וַאֲתְרַכַּר כְּאַפָּא [b] מִלְּתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ דַּאֲמַר לֵהּ עַד לָקְדָם [c] דְּנֶקְרֵא תַּרְנְגְלָא תְּלָת זַבְנִין תֶּכְפּוֹר בִּי וְנָפַק לְבַר בְּכָא

[d] מַרִירָאִית ׃ דְּאַפְרָא דְּעָרוּבְתָא דְּחַשָּׁא ע פֶּסְלָאוֹן כז

1 כַּד דַּיְנָא הֲוָא צַפְרָא מֶלְכָּא נְסַבוּ עַל יֵשׁוּעַ רַבֵּי כָּהֲנָא וְקַשִּׁישֵׁא דְּעַמָּא אֵיךְ [e] דַּנְמִיתוּנֵיהִי ׃ 2 [f] וְאַסְרוּהִי

[g] וַאֲבָלוּהִי [h] וְאַשְׁלְמוּהִי לְפִילַטוֹס הֻגְמוֹנָא ׃ 3 הֵידֵין יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא כַּד חֲזָא [k] דְּאִתְחַיַּב יֵשׁוּעַ [l] אִתְחֲוִי וְאָזַל [m] אַהֲפֵךְ חַיִּין

תְּלָתִין דְּכַסְפָּא לְרַבֵּי כָּהֲנָא וְלִקְשִׁישֵׁא ׃ 4 וְאָמַר [n] חֲטֵיתִי דַּאשְׁלֵמִית דְּמָא [o] זַכָּיָא הֵנִין דַּיִן אֱמַרוּ לֵהּ לָךְ מָא לָן אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ ׃

5 וְשָׁדִיוּהִי כְּסְפָּא בְּהֵיכְלָא וְשַׁנִּי וְאָזַל קָנַק נַפְשֵׁהּ ׃ 6 רַבֵּי כָּהֲנֵא דַּיִן שַׁקְלוּהִי לְכְסְפָּא וְאָמְרוּ לָא שַׁלִּיט

[p] וְרָמְיוּהִי בֵּית קוּרְבָּנָא מָטוּל [q] דְּטִימֵי דְּמָא הוּ ׃ 7 וְנָסְבוּ מָלְכָּא וְזַבְּנוּ בֵּהּ [r] אֲגוּרְסֵהּ דְּפַחָרָא לְבֵית קְבוּרָא דְּאַכְסְנָיֵא ׃

M

[a] דְּכַר כמו זכר
[b] מִלֵּל [c] קְרָא לשון שור
[d] מְרַר [e] מות [f] אֲסַר
[g] וְכַל [h] שְׁלַם
[i] לשון יון
[k] חַיֵּב [l] חְמָא [m] חֲפַךְ
[n] חֲטָא [o] זְכָא
[p] רְמָא [q] לשון יון
[r] פרושו שדה

8 * Propterea dictus est ager ille, Ager sanguinis, ad hunc vsque diem.

9 * Tunc impletum est quod dictum fuerat per Prophetam, dicentem: Et accepi triginta argenteos pretium illius honorandi, de quo pacti sunt à filiis Israel.

10 * Et dedi eos pro agro figuli, vti præceperat mihi Dominus.

11 * Ipse verò Ieschua stetit coram Præfecto: & interrogauit eum Præfectus, & dixit ei: Es tu rex ille Ihoudæorum? ait illi Ieschua, Tu dixisti.

12 * Quumque accusarent eum principes Sacerdotum & Seniores, ne verbum quidem ipse respondit.

13 * Tunc dixit Pilatus: Non audis quàm multa testificentur contra te?

14 * Neque reddidit ei rationem, ne verbum quidem vllum. & hac de re admirationi fuit valdè.

15 * Porrò in omni Festo consueuerat Præfectus dimittere vinctũ vnum populo, quem ipsi voluissent.

16 * Detinebatur autem ab eis vinctus famosus, qui vocabatur Bar-Abba.

17 * Quumque fuissent congregati, dixit eis Pilatus: Vtrum vultis dimittã vobis? Bar-Abba, an Ieschua qui vocatur Meschicho?

18 * Nouerat enim Pilatus quòd per inuidiam tradidissent eum.

19 * Quum autem sederet Præfectus pro tribunali suo, misit ad eum vxor ipsius, qui diceret ei, Nihil tibi rei sit cum illo iusto. multa enim passa sum in somno meo hodie propter eum.

20 * Principes autem Sacerdotum & Seniores persuaserunt turbis, dimittendum illis esse Bar-Abba, Ieschua verò perdendum.

21 * Subdensque Præfectus, ait illis, Vtrum vultis dimittam vobis è duobus illis? Ipsi verò dixerunt, Bar-Abba.

22 * Dixit eis Pilatus: Ipsi verò Ieschua, qui vocatur Meschicho, quid faciam?

23 * Dicunt omnes, Crucifigatur. Ait illis Pilatus: Enimuerò quid mali fecit? Illi verò magis clamabant, & dicebant, Crucifigatur.

---

8 מִטֶּל הָנָא [a]אֶתְקְרִי אֲגוּרְתָא הַהוּ קְרִיתָא דַּדְמָא עַדְמָא לְיוֹמָנָא׃ 9 הֲיֵדֵין [b]אֶתְמַלִּי מִדֶּם [c]דְּאִתְאֲמַר בְּיַד נְבִיָא
[a] קְרָא [b] מְלָא [c] אֲמַר
דְּאָמַר [d]דְּנָסְבֵת תְּלָתִין דְּכֶסְפָּא דְּמְהוֹהִי [e]דְּיַקִּירָא [f]דְּקָעוּ מִן בְּנֵי יִסְרָיֵל׃ 10 [g]וְיָהֲבֵת אִנּוּן לַאֲגוּרְתָּה דְּפַחָרָא אַיְךְ
[d] נָסַב [e] יְקַר [f] קְצַץ
דַּפְקַד לִי מָרְיָא׃ 11 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ קֳדָם הִגְמוֹנָא וְשַׁאֲלֵהּ הִגְמוֹנָא וַאֲמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכָא דִּיהוּדָאֵי אֲמַר לֵהּ
[g] יְהָבוּ
יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ׃ 12 וְכַד [h]אֲכְלִין הֲווֹ קַרְצוּהִי רַבֵּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא מִדֶּם פֻּתְגָמָא הוּלָא [i]פְּנִי׃ 13 הֲיֵדֵין אֲמַר לֵהּ
[h] אָכְלִין [i] מְלָא
פִּילָטוֹס לָא שָׁמַע אַנְתְּ כַּמָּה מַסְהֲדִין עֲלָיִךְ׃ 14 וְלָא יְהֵב לֵהּ פֻּתְגָמָא אֲפִלָּא בַּחֲדָא [k]מִלָּא וְעַל הָנָא אֶתְדַּמַּר טָב׃
[k] מִלֵּל [l] דְּמַר פִּירוּשׁ תַּמָּה
15 בְּכָל עִדָּנָא דֵּין מְעַר הָנָא הִגְמוֹנָא [m]דְּנָשְׁרָא אֲסִירָא חַד לְעַמָּא אַיְנָא דְּהֵנּוּן [n]צְבִין הָווּ׃ 16 אֲסִיר
[m] שָׁרָא [n] צְבָא

8 Propter hoc vocatus est ager ille Haceldama, hoc est, ager sanguinis, vsq; in
Act. 1.c. 19 hodiernum diem.

9 Tunc impletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam, dicentem:
Ier. 11.c. 22 Et acceperunt triginta argenteos pretiũ appretiati quem appretiauerunt à filiis Israel:

10 Et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.

11 Iesus autem stetit ante Præsidem,
Mar. 15. a.2 Luc. 23. a.3 Ioh. 18. f.33 & interrogauit eum Præses, dicens: Tu es Rex Iudæorum? Dicit illi Iesus: Tu dicis.

12 Et cùm accusaretur à principibus Sacerdotum & senioribus, nihil respondit.

13 Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia?

14 Et non respondit ei ad vllum verbũ: ita vt miraretur Præses vehementer.

15 Per diem autem solennem consueuerat Præses populo dimittere vnũ vinctum quem voluissent.

16 Habebãt autem tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barabbas.

17 Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis, Barabbam, an Iesum, qui dicitur Christus?

18 Sciebat enim quòd per inuidiam tradidissent eum.

19 Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi & iusto illi. multa enim passa sum hodie per visum propter eum.

20 Principes autem Sacerdotum &
Mar. 15. b.11 Luc. 23. c.18 Ioh. 18. g.4 Act. 3.c. 14 Seniores persuaserunt populis vt peterent Barabbam, Iesum verò perderent.

21 Respondens autem Præses, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt, Barabbam.

22 Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu, qui dicitur Christus? Dicunt omnes, Crucifigatur.

23 Ait illis Præses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes: Crucifigatur.

8 * διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς σήμερον.

9 * τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ ἱερεμίου τοῦ προφήτου, λέγοντος, καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν ἰσραήλ·

10 * καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέ μοι κύριος.

11 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμών, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, σὺ λέγεις.

12 * καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

13 * τότε λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος, οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσι;

14 * καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.

15 * κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν τῷ ὄχλῳ ἕνα δέσμιον, ὃν ἤθελον.

16 * εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον βαραββᾶν.

17 * συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; βαραββᾶν, ἢ ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν;

18 * ᾔδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.

19 * καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λέγουσα, μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.

20 * οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους, ἵνα αἰτήσωνται τὸν βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.

21 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν, εἶπεν αὐτοῖς, τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον, βαραββᾶν.

22 * λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τί οὖν ποιήσω ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν; λέγουσιν αὐτῷ πάντες, σταυρωθήτω.

23 * ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον, λέγοντες, σταυρωθήτω.

---

16 וְהָוָא לְהוֹן דִּין אֲסִירָא [b] דְּמִתְקְרָא בַּר אַבָּא ׃ 17 וְכַד כְּנִישִׁין אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס לְמַן [c] צְבִין אַנְתּוּן
[a] יְדַע [b] קְרָא [c] עְבָא
[d] דְּאֶשְׁרֵא לְכוֹן לְבַר אַבָּא אוֹ לְיֵשׁוּעַ דְּמִתְקְרָא מְשִׁיחָא ׃ 18 [e] יָדַע הֲוָא גֵּיר פִּילַטוֹס דְּמִן [f] חַסָּמָא אַשְׁלְמוּהִי ׃
[d] אֶשְׁרָא [e] עבראית קנאה [f] שְׁלַם
19 כַּד יְתֵב דִּין הַגְמוֹנָא עַל [g] בִּימָא [h] שְׁלַחַת לֵהּ אִנְתְּתֵהּ וַאמַר לֵהּ לָא לָךְ וְלַהּ זַדִּיקָא סַגִּי גֵּיר [i] חֶשֶׁת בְּחֶלְמִי
[g] בִּים [h] שְׁלַח [i] חֲשַׁשׁ
מן לשון יון
יוֹמָנָא מֶטַלְתֵּהּ ׃ 20 רַבֵּי כָּהֲנֵא דִּין וְקַשִׁישָׁא [k] אַפִּיסוּ לְכֻנְשָׁא [l] דְּיֶשְׁרֵא לְהוֹן לְבַר אַבָּא לְיֵשׁוּעַ דִּין [m] דְּנַאובְדוּן ׃
[k] שְׁלַח [l] חֲשַׁשׁ [m] אֲבַד
21 וַעֲנָא הַגְמוֹנָא וַאמַר לְהוֹן לְמַן [n] צְבִין אַנְתּוּן [o] דְּאֶשְׁרֵא לְכוֹן מִן תַּרֵיהוֹן הַנּוּן דִּין אֲמַרוּ לְבַר אַבָּא ׃
[n] צְבָא [o] אֲבַד
22 אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס וְלְיֵשׁוּעַ [p] דְּמִתְקְרָא מְשִׁיחָא מָנָא אֶעֱבֶד לֵהּ אֲמְרִין כֻּלְּהוֹן [q] נְזְדְּקֵף ׃
[p] יְתַר [q] זְקַף
23 אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס מָנָא גֵּיר דְּבִישׁ עֲבַד הַנּוּן דִּין [r] יַתִּירַאית [s] קְעוֹ וַאמַרוּ נְזְדְּקֵף ׃
[r] יְתַר [s] קְעָא

24 * Pilatus autem quum videret se nihil proficere, sed magis tumultum fieri; accipiens aquam abluit manus suas in conspectu turbæ, & ait: Innoxius sum à sanguine istius iusti:
25 vos noueritis. * Et respondit omnis populus, & ait: Sanguis eius super nos, & super filios nostros.

Lectio ad tertiam horam.

26 * Tunc soluit eis Barabba, ac flagellis cedit Jeschua, eumq; tradidit vt crucifigeretur.
27 * Tunc milites Præfecti duxerunt Jeschua in prætorium, & congregarunt aduersus eum
28 vniuersam cohortem. * Et exuerunt eum, ac
29 induerunt eum chlamyde coccinea. * Et cõtexuerunt coronam spineam, & imposuêre capiti eius, & arundinem in dexteram eius: et genuflectentes sese super genua sua coram eo, illudebant ei, dicentes: Pax, rex Iihoudæorũ.
30 * Et expuerunt in faciem eius, ceperuntque arundinem, ac percutiebant eum super caput
31 ipsius. * Quumque illusissent ei, exuerunt eum chlamyde, induerunt que vestimentis suis, &
32 abduxerunt eum vt crucifigeretur. * Et quũ exissent, inuenerunt virum Kourinæum nomine Schemeoun: hunc angariarunt vt baiu-
33 laret crucem eius. * Venerúntque in locum qui vocatur Gogoultho, cuius interpretatio
34 est Cranium. * Et dederunt ei acetum bibendum mistum cum felle. & gustauit, noluit-
35 que bibere. * Quumque crucifixissent eum, partiti sunt vestimenta eius sorte; vt impleretur id quod dictum est per Prophetam: Partiti sunt vestimenta mea inter se, & su-
36 per vestem meam iecerunt sortem. * Et sedebant ac custodiebant eum illic. * Et imposuerunt super caput eius occasionem mortis eius
37 in scriptura: HIC EST IESCHVA REX ILLE IIHOVDAEORVM.

Ad sextam horam.

38 * Porrò crucifixi sunt cum eo duo latrones, vnus à dextera eius, & alter à sinistra eius.
39 * Illi autem qui transibant blasphemabant aduersus eum, & mouebant capita sua, di-
40 centes: * Destructor tẽpli, & ædificans ipsum triduo, libera animam tuam [teipsum]: si filius
41 Dei es, & descende de cruce. * Itidem et principes Sacerdotum illudebant ei cum Scribis, & Senioribus ac Perischæis, & dicebant:

---

24 פִּילַטוֹס דֵּין כַּד חָזָא דְּמִדַּם לָא [a] מְהַר אֶלָּא [b] דְּרוֹבָא הָוֵא שְׁקַל מַיָּא [c] אַשְׁיג אִידוֹהִי לְעֵין כֻּנְשָׁא וַאֲמַר
[d] מְחַסֵּי אֲנָא מִן דְּמֵהּ דְּהָנָא זַדִּיקָא אַנְחוֹן [e] חֲזָעִין׃ 25 וַעֲנוֹ כֻּלֵּהּ עַמָּא וַאֲמָרוּ דְּמֵהּ עֲלַיִן וְעַל בְּנַיִן׃
[f] קְרַיְנָא דַּחְלַת שָׁעִין עא 26 הֵידֵין שְׁרָא לְהוֹן לְבַר אַבָּא וְנַגַּד בַּפְרָגְלָא לְיֵשׁוּעַ [g] וַאֲשְׁלְמֵהּ [h] דְּנֶזְדְּקֵף׃
27 הֵידֵין [i] אֶסְטְרַטְיוֹטֵא דְּהִגְמוֹנָא דַּבְרוֹהִי לְיֵשׁוּעַ [k] לְפְרֶטוֹרִין וְכַנְּשׁוּ עֲלוֹהִי כֻּלָּהּ [l] אַסְפִּיר׃ 28 [m] וְאַשְׁלְחוּהִי
[n] וְאַלְבְּשׁוּהִי [o] כְּלֵמִים דְּזְחוֹרִיתָא׃ 29 וְגַדְּלוּ כְּלִילָא דְעוֹזְנֵיא [p] וְסַמוּ בְּרִישֵׁהּ וְקָנְיָא בִּימִינֵהּ וַבְּרַכוּ עַל [q] בּוֹרְכַיהוֹן
קָרְמוֹהִי [r] וַמְצַחְיִן הֲווּ בֵּהּ וַאֲמְרִין שְׁלֵם מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא׃ 30 [s] וּרְקוּ בְּפַרְצוּפֵהּ וְשַׁקְלוּ קָנְיָא [t] וּמְחִין הֲווֹ לֵהּ עַל
רֵשֵׁהּ׃ 31 וְכַד בַּזְּחוּ בֵּהּ אַשְׁלְחוּהִי כְּלֵמִים וַאלְבְּשׁוּהִי [u] נַחֲתוּהִי [x] וְאוּבְלוּהִי [y] דְּנֶזְדְּקֵף וְכַד נָפְקִין [z] אַשְׁכַּחוּ גַּבְרָא

[a] יִתֵּר [b] רוּב או ריב [c] שׁוּג [d] חַסִּי פירושו נקה [e] יְדַע [f] קְרָא [g] שְׁלֵם [h] זְקַף [i] במו בלשון יון [k] מן לשון יון [l] מן לשון יון [m] שָׁלַח [n] לְבַשׁ [o] מן לשון יון [p] סוּם [q] בְּרַךְ [r] בְּזַח [s] רְקַק [t] מְחָא פירושו לבושין [u] יְבַל [x] יְרַד [y] זְקַף [z] שְׁכַח

Videns autẽ Pilatus quia nihil proficeret,sed magis tumultus fieret; accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum à sanguine iusti huius: vos videritis. Et respondens vniuersus populus, dixit: Sanguis eius super nos, & super filios nostros.

Tunc dimisit illis Barabbam:Iesum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur. Tunc milites Præsidis suscipientes Iesum in Prætorium, congregauerunt ad eum vniuersam cohortem: Et exuentes eum, chlamydem coccineam circundederunt ei: Et plectentes coronam de spinis,posuerũt super caput eius, & arundinem in dextera eius. & genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Aue Rex Iudæorum.

Et expuentes in eum,acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius.

Et postquàm illuserunt ei,exuerunt eum chlamyde,& induerunt eum vestimentis eius,& duxerunt eum vt crucifigerét. Exeuntes autem inuenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc angariauerunt vt tolleret crucem eius. Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha, quod est Caluariæ locus.

Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum.&cùm gustasset,noluit bibere. Postquàm autem crucifixerunt eum,diuiserunt vestimẽta eius,sortem mittentes: vt impleretur quod dictum est per Prophetam,dicentem: Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meã miserunt sortem. Et sedentes seruabant eum. Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptã: HIC EST IESVS REX IVDAEORVM.

Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, vnus à dextris,& vnus à sinistris.

Prętereuntes autem blasphemabant eum mouentes capita sua: Et dicentes: Vah qui destruis templum Dei,& in triduo illud reædificas: salua temetipsum: si Filius Dei es,descende de cruce. Similiter & principes Sacerdotum illudentes cum Scribis & Senioribus, dicebant:

Mar.15. b.16 Ioh.19. a.1

Mar.15. b.21 Luc.23. d.26 Mar.15. b.21 Luc.23. c.33 Ioh.19. c.17

Mar.15. c.24 Luc.23. c.33 Ioh.19. c.18

Psal.21. c.19 Ioh.19. c.24

Ioh.2.d. 19

24 ἰδὼν δὲ ὁ πιλᾶτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων, ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου
25 τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπε, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

26 Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.
27 τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν
28 σπεῖραν. καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην.
29 καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ. καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ, λέγοντες, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.
30 καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔ-
31 τυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.
32 Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον κυρηναῖον, ὀνόματι σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.
33 καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον γολγοθᾶ, ὅς ἐστι λε-
34 γόμενος κρανίου τόπος, ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελε πιεῖν.
35 σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον.
36 καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ.
37 καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην, ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.
38 τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λῃσταὶ, εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ εἷς ἐξ ἀριστερῶν.
39 οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν·
40 καὶ λέγοντες, ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.
41 ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων καὶ φαρισαίων, ἔλεγον,

---

קוּרִינָיָא דִּשְׁמֵהּ שִׁמְעוֹן לְהָנָא שַׁחֲרוּ דִּנְשְׁקוּל זְקִיפֵהּ׃ 33 וְאַתּוֹ לְדוּכְתָא דְּמִתְקְרֵיָא גֻּלְגּוֹלְתָא הֲוֵי דְּמִתְפַּשְׁקָא
קָרְקָפְתָּא׃ 34 וְיָהֲבוּ לֵהּ דִּנְשְׁתֵּא חַלָּא דְּחֵלִיט בְּמֵרָתָא וְטַעֲם וְלָא צָבֵא לְמִשְׁתֵּא׃ 35 וְכַד זְקִפוּהִי פַּלְגוּ נַחֲתוּהִי
בְּפַסָּא־דְּנָחֲלָא מֶדֶם דְּאִתְאֲמַר בְּיַד נְבִיָא דְּפַלְגוּ נַחֲתֵי בֵּינַיְתְהוֹן וְעַל לְבוּשִׁי אַרְמִיו פָּסָא־ 36 וְיָתְבִין הֲווֹ וְנָטְרִין
לֵהּ תַּמָּן׃ 37 וְסָמוּ לְעֵל מִן רֵשֵׁהּ עִלְּתָא דְּמַתְוֵהּ בַּכְּתָבָא הָנוֹ יֵשׁוּעַ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא׃ דשת שין עב
38 וְאִזְדַּקְפוּ עִמֵּהּ תְּרֵין לָסְטַיָא חַד מִן יַמִּינֵהּ וְחַד מִן סְמָלֵהּ׃ 39 אִילֵּין דִּין דְּעָבְרִין חֲווֹ מְנַדְּפִין הֲווֹ עַלּוֹהִי
וּמְנַדְּדִין רֵשֵׁיהוֹן וְאָמְרִין׃ 40 סָהַד הֵיכְלָא וּבָנֵא לֵהּ לַחְלָתָא יוֹמִין פַּצָּא נַפְשָׁךְ אִן בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאלָהָא וְחוֹת מִן
זְקִיפָא׃ 41 הָכְנָה אַף רַבֵּי כָהֲנֵא מְבַוְחִין הֲווֹ עִם סָפְרָא וְקַשִׁישֵׁא וַאֲמְרִין׃

[a] שַׁחַר [b] אִתָא [c] קְרָא [d] פְּשַׁק פירושו הרגם [e] שְׁתָא [f] חֵלַט בלע פירושו [g] צָבָא [h] רָמָא [i] סום [k] עֲלַל [l] מות [m] זְקַף [n] נוד [o] גַּהַת

42 * *Alios seruauit, seipsum non potest seruare: si rex est Israel, descendat nunc de cruce, vt videamus, & credamus in eum.*

43 * *Confidit in Deo, redimat eum nunc, si vult eum. dixit enim: Filius Dei sum.*

44 * *Itidem & sicarij illi, qui erant crucifixi cum eo, exprobrabant ei.*

Ad nonam horam.

45 * *A sexta autem hora factæ sunt tenebræ super vniuersam terram vsque ad horam*
46 *nonam.* * *Et circiter horam nonam exclamauit Jeschua alta voce, & ait: Deus, Deus, quare dereliquisti me?*

47 * *Homines autem ex iis qui adstabant illic quum audissent, dicebant: Iste Iliio vocauit.*

48 * *Et in illa ipsa hora excurrit vnus ex eis, & accepit spongiam, eamque impleuit aceto, & circumposuit arundini, & propinauit ei.*

49 * *Reliqui verò dicebant: Sinite, videamus an veniat Ilijo vt redimat eum.*

50 * *Ipse verò Ieschua rursum exclamauit alta voce, & emisit spiritum suum.*

51 * *Et statim superficies ianuæ* [velum] *templi scissa est in duas partes à summo vsque ad imum, terraque commota est, et petræ scissæ.*

52 * *Et monumenta aperta sunt, & cadauera multa Sanctorum qui obdormierant,*
53 *surrexerunt.* * *Et exierunt, ac post resurrectionem suam ingressi sunt ciuitatem sanctam, & apparuerunt multis.*

54 * *Centurio autem, & qui cum eo seruabant Ieschua, quum vidissent terræmotum, & ea quæ facta fuerant, timuerunt vehementer, & dixerũt: Verè iste erat filius Dei.*

55 * *Erant autem illic mulieres multæ prospicientes eminus: illæ venerant post Jeschua à Galilæa, & ministrauerant ei.*

56 * *Quarum vna erat Mariam Magdeloitho, & Mariam mater Iaakoub & Iausi, ac mater filiorum Zabdai.*

Ad vesperam Sabbathi Annunciationis.

57 * *Quum autem esset vespera, venit vir diues à Rometho nomine Iauseph, qui & ipse discipulus fuerat Jeschua.*

---

42 לְאַחֲרָנֵא [a] אַחִי נַפְשֵׁהּ לָא מְשֵׁכַח לְמַחְיוּ אִן מַלְכָּה הוּ דְיִסְרָיֵל נֵחוּת הָשָׁא מִן זְקִיפָא [b] וְנֶחֱזֵא [c] וַנְהֵימִן בֵּהּ ׃ 43 בְּאֱלָהָא [d] תְּכִיל עַל אֱלָהָא [e] נֶפְרְקִיוּהִי הָשָׁא אִן צַבָּא בֵּהּ אֲמַר גִּיר בַּרָה אֲנָא דַאלָהָא ׃ 44 הַכְנוֹתָא אַף גַּיְמָא הָנוּן [f] דְאָזְדַקְפוּ עִמֵּהּ מְחַסְּדִין הָווּ לֵהּ ׃

עג

45 מִן שֵׁת שָׁעִין דִּין הָוָא חֶשׁוֹכָא עַל כֻּלָּהּ אַרְעָא עַדְמָא לְשָׁעָא חֶשַׁע ׃ 46 וְלָאפֵי חֶשַׁע שָׁעִין קָעָא יֵשׁוּעַ בְּקָלָא [g] רָוֹם [h] שְׁבַק כמו׳ב [i] קוֹם [k] שְׁמַע [l] מן לשון יון [m] מְלָא [n] טוֹם [o] שְׁקָא [p] פְּרַק [q] רוֹם

רָמָא וַאמַר אִיל אִיל לְמָנָא [h] שְׁבַקְתָּנִי ׃ 47 אֲנָשִׁין דִּין מִן הָנוּן [i] דְקָיְמִין הָווּ תַּמָּן כַּד [k] שְׁמַעוּ אָמְרִין הָווּ הָנָא לְאֵלְיָא קָרֵא ׃ 48 וּבָהּ בְּשָׁעָתָא רְהֵט חַד מִנְהוֹן וְשָׁקַל [l] אָסְפוּגָא [m] וְמָלָהּ חַלָּא [n] וְסָמָהּ בְּקַנְיָא [o] וּמַשְׁקֵא הֲוָא לֵהּ ׃ 49 שַׁרְיָא דִּין אָמְרִין הָווּ שְׁבוֹקוּ נֶחֱזֵא אִן אָתֵא אֵלְיָא [p] לְמֶפְרְקֵהּ ׃ 50 הוּ דִּין יֵשׁוּעַ תּוּב קָעָא בְּקָלָא [q] רָמָא

42 * Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere: si rex Israel est, descendat nunc de cruce, & credemus ei.

Sap. 2. d. 18

43 * Confidit in Deo: liberet nunc eum si vult: dixit enim, Quia Filius Dei sum.

Psal. 21. b. 9

44 * Idipsum autem & latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.

45 * A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terram, vsque ad horam nonam.

46 * Et circa horam nonam clamauit Iesus voce magna, dicens, Eli, Eli, lamma sabacthani? hoc est, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?

Psal. 21. a. 1

47 * Quidam autem illic stantes & audientes, dicebant, Eliam vocat iste.

48 * Et continuò currens vnus ex eis, acceptam spongiam impleuit aceto; & im F posuit arundini, & dabat ei bibere.

Psal. 68. c. 22

49 * Cæteri verò dicebant: Sine, videamus an veniat Elias liberans eum.

50 * Iesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum.

51 * Et ecce velum templi scissum est in duas partes, à summo vsque deorsum. & terra mota est, & petræ scissæ sunt:

2. Par. 3. d. 14

52 * Et monumenta aperta sunt: & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt.

53 * Et exeuntes de monumentis post resurrectionē eius, venerunt in sanctam ciuitatem; & apparuerunt multis.

54 * Centurio autem & qui cum eo erant custodientes Iesum, viso terræmotu & his quæ fiebant, timuerunt valdè, dicentes: Verè filius Dei erat iste.

Mar. 15. d. 40

55 * Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quæ secutæ erant Iesum à Galilęa, ministrantes ei:

56 * Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi.

Mar. 15. d. 42 Luc. 23. g. 50 Ioh. 19. g. 38

57 * Cùm autem serò factum esset, venit quidam homo diues ab Arimathæa, G nomine Ioseph, qui & ipse erat discipulus Iesu.

42 * ἄλλους ἔσωσεν· ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. εἰ βασιλεὺς Ἰσραήλ ἐστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν ἐπ' αὐτῷ.

43 * πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν· ῥυσάσθω νῦν αὐτόν, εἰ θέλει αὐτόν. εἶπε γάρ, ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός.

44 * τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λῃσαὶ οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδιζον αὐτόν.

45 * Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης.

46 * περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἠλὶ, ἠλὶ, λαμὰ σαβαχθανί; τοῦτ' ἔστι, θεέ μου, θεέ μου, ἱνατί με ἐγκατέλιπες;

47 * τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες, ἔλεγον, ὅτι Ἠλίαν φωνεῖ οὗτος.

48 * καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν.

49 * οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας σώσων αὐτόν.

50 * ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα.

51 * καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν,

52 * καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη.

53 * καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.

54 * ὁ δὲ ἑκατόνταρχος, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν, καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.

55 * ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ.

56 * ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

57 * Ὀψίας δὲ γενομένης ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοὔνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε τῷ Ἰησοῦ.

---

[a] עֲרָא
[b] זוּעַ [c] פְּתַח
[d] קוּם [e] עֲלַל
[f] חֲזָא [g] חֲזָא
[h] זוּעַ [i] שְׁרַר
[k] חֲזָא [l] רְחַק [m] אֲתָא

וְשַׁבַק רוּחָה׃ 51 וְהָא פָּרְסָא דְהֵיכְלָא [a] אֶצְטְרִי לְתַרֵין מִן לְעֵל עַד מָא לְתַחַת וְאַרְעָא [b] אֶתְזְעַת וְכַפֵּא
אֶצְטְרִי׃ 52 וְכֵית קְבוּרַיָא [c] אֶתְפַּתַּחוּ וּפַגְרַיָא סַגִּיאֵי דְקַדִּישֵׁא דְשָׁכְבִין הֲווֹ [d] קָמוּ׃ 53 וְנַפְקוּ וּבָתַר קִיֳמְתֵּהּ
[e] עַלוּ לְמַדִינְתָּא קַדִּישְׁתָּא [f] וְאִתְחֲזִיוּ לְסַגִּיאֵי׃ 54 קֶנְטַרוֹנָא דְּיִן וְדִעַמֵּהּ דְּנָטְרִין לְיֵשׁוּעַ כַּד [g] חֲזוֹ [h] זְעָא וַאֵילֵין
דַּהֲווֹ דְחִלוּ טָב וְאָמְרוּ [i] שְׁרִירָאִית הָנָא בְּרֵהּ הֲוָא דַּאלָהָא׃ 55 אִידֵּךְ הֲווֹ דִּין תַּמָּן נָשֵׁא סַגִּיאָתָא [k] דְּחָזִין הֲווֹ מִן
[l] רוּחָקָא הַלִּין [m] דְּאַתַי הֲווֹ בְּתַרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מִן גְּלִילָא וְמְשַׁמְּשִׁין הֲווֹ לֵהּ׃ 56 דַּחֲנָא מָנְהִין מַרְיָם מַגְדָּלִיתָא וּמַרְיָם
אֵמֵהּ דְּיַעֲקוֹב וְדְיוֹסִא וְאִמְהוֹן דִּבְנֵי זַבְדַי׃ דְּרַמְשָׁא דְשַׁבְּתָא דְּסָבְרָתָא עד
[a] לְמַר 57 כַּד הֲוָא דִּין רַמְשָׁא אֲתָא גַּבְרָא עַתִּירָא מִן רָמְתָא דְשִׁמֵּהּ יוֹסֵף דְּאַף הוּ [n] אֶתְתַּלְמַד הֲוָא לְיֵשׁוּעַ׃

52 * Is adiit Pilatum, petiitque corpus Jeschua. & præcepit Pilatus vt daretur ei cor-
59 pus illud. * Et accepit Jauseph corpus, & inuoluit illud linteo lini mundi.
60 * Illudque posuit in monumento suo nouo, quod excíderat in petra: & aduoluerunt saxum ingens, ac posuerunt super ostium monumenti, & abierunt.
61 * Erant autem illic Mariam Magdeloitho & Mariam altera, quæ sedebant è regione sepulchri.

Matutinis Sabbathi Annuntiationis.

62 * Die verò crastina quæ est post Parasceuem, congregati sunt principes Sacerdotum, & Perischæi ad Pilatum:
63 * Et dicunt ei: Domine noster, meminimus seductorem illum dixisse dum viueret, Tertio pòst die resurgam.
64 * Iube ergo custodiri sepulchrum vsque in tertium diem, ne fortè veniant discipuli eius & furentur eum noctu: dicantque populo, De domo mortuorum surrexit: & sit error nouissimus peior priore.
65 * Dixit eis Pilatus: Habetis custodes: ite, custodite sicut scitis.
66 * Illi autem profecti custodierunt sepulchrum, & obsignarunt saxum illud cum custodibus.

Ad vesperam Dominicæ Resurrectionis.

CAP. XXVIII.

1 VEsperè autem in Sabbatho, quum exoritura esset prima hebdomadis [Dominica,] venit Mariam Magdeloitho & Mariam altera, vt spectarent sepulchrum.
2 * Et ecce terremotus magnus factus est: Angelus enim Domini descendit de cælis, & accedens reuoluit saxum ab ostio; sedebatque
3 super illud. * Erat autem aspectus eius sicut fulgur, & vestimentum eius candi-
4 dum sicut nix. * Et præ timore ipsius contremuerunt ij qui custodiebant, & facti
5 sunt instar mortuorum. * Respondit autem Angelus, & ait mulieribus, Vos ne timeatis. scio enim Ieschua, qui crucifixus est,
6 vos quærere. * Non est hic: surrexit enim prout dixit. venite, videte locum in quo positus fuerat Dominus noster.

---

58 הָנָא קָרֵב לְוָת פִּילַטוֹס וַשְׁאל פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ וּפַקֵּד פִּילַטוֹס [a] וְיָהֵב לֵהּ פַּגְרָא ׃ 59 וְשַׁקְלֵהּ יוֹסֵף לְפַגְרָא [a] יְהַב
וְכַרְכֵהּ בַּחֲיָצָא דְכָתָנָא נַקְיָא ׃ 60 [b] וְסָמֵהּ בְּבֵית קְבוּרָא חַדְתָא דִּילֵהּ [c] דַּנְקִיר בְּכֵאפָא [d] וְעַגַלוּ כֵאפָא רַבְתָא [e] אַרְמִיו
עַל תַּרְעָא דְּבֵית קְבוּרָא וַאזַלוּ ׃ 61 אִית תַּמָּן מַרְיָם מַגְדַלְיְתָא וּמַרְיָם אַחֲרְתָא [f] דְּיָתְבָן תַּמָּן לְקוּבְלֵהּ דְּקַבְרָא ׃
וְצַפְרָא דְשַׁבְּתָא נַסְּבַרְתָא עה

62 לְיוֹמָא דֵּין דְּמָחַר דְּאִיתְהוֹן בְּתַר [g] עֲרוּבְתָא אֶתְכַּנְשׁוּ רַבֵּי כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא לְוָת פִּילַטוֹס ׃ 63 וְאָמְרִין לֵהּ מָרַן
[h] אֶתְדְּכַרַן דְּהַו [i] מַטְעְיָנָא אָמַר הַוָא כַּד חַי דְּמָן בָּתַר תְּלָתָא יוֹמִין [k] קָאֵם אֲנָא ׃ 64 פְּקוֹד הַכִּיל [l] מְזַדְהֲרִין בְּקַבְרָא עַדְמָא
לְתְלָתָא יוֹמִין דִּלְמָא [m] נֵאתוּן תַּלְמִידוֹהִי בְּלֵלְיָא וְנֵאמְרוּן לְעַמָּא דְמִן בֵּית [n] מֵיתֵא קָם וְתֵהֲוֵא [o] טוּעַת אַחֲרִיתָא

[a] יְהַב כמו נתן
[b] סוּם [c] נְקַר
[d] עֲנַל כמו גלל
[e] רַמְיוּ [f] דְּהַב [g] עַרְבָּ
[h] דְּכַר [i] טָעָא [k] קוּם
[l] זְהַר [m] אֵתָא [n] מוּת
[o] טָעָה כמו סעה

58 * Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu. Tunc Pilatus iuſſit reddi corpus.

59 * Et accepto corpore, Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda.

60 * Et poſuit illud in monumento ſuo nouo quod exciderat in petra. Et aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abiit.

61 * Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, ſedentes contra ſepulchrum.

58 * οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ, ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰη-
Θυ. τότε ὁ πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα.

59 * καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσὴφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι
καθαρᾷ.

60 * καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατό-
μησεν ἐν τῇ πέτρᾳ· καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ
θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν.

61 * ἦν δὲ ἐκεῖ μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία,
καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

62 * Altera autem die, quæ eſt poſt Paraſceuen, conuenerunt principes Sacerdotum & Phariſæi ad Pilatum,

63 * Dicentes, Domine, recordati ſumus quia ſeductor ille dixit adhuc viuēs, Poſt tres dies reſurgam.

64 * Iube ergo cuſtodiri ſepulchrum vſque in diem tertium: ne fortè veniant diſcipuli eius, & furētur eum: & dicant plebi, Surrexit à mortuis: & erit nouiſſimus error peior priore.

65 * Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiam. ite, cuſtodite ſicut ſcitis.

66 * Illi autem abeuntes, munierunt ſepulchrum: ſignantes lapidem, cum cuſtodibus.

62 * Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευήν, συνήχ-
θησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς πιλάτον,

63 * λέγοντες, κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶ-
πεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.

64 * κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης
ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς, κλέ-
ψωσιν αὐτὸν, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν·
καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.

65 * ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ πιλάτος, ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε,
ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.

66 * οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφρα-
γίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

CAP. XXVIII.

1 VEſperè autem Sabbathi quæ luceſcit in prima Sabbathi, venit Maria Mag- A
Mat. 16. b. 6 Ioh. 20. c 21 dalene, & altera Maria videre ſepulchrū.

2 * Et ecce terræmotus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de cælo: & accedens, reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum:

3 * Erat autem aſpectus eius ſicut fulgur, & veſtimentum eius ſicut nix.

4 * Præ timore autē eius exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.

5 * Reſpondens autem angelus, dixit mulieribus, Nolite timere vos: ſcio enim quòd Ieſum, qui crucifixus eſt, quæritis.

6 * Non eſt hîc: ſurrexit enim, ſicut dixit. venite, & videte locum vbi poſitus erat Dominus.

κή.

1 * Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαβ-
βάτων, ἦλθε μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία,
θεωρῆσαι τὸν τάφον.

2 * καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ κυρίου κα-
βὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς
θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.

3 * ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ
λευκὸν ὡσεὶ χιών.

4 * ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ
ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί.

5 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναιξί, μὴ
φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον
ζητεῖτε.

6 * οὐκ ἔστιν ὧδε. ἠγέρθη γὰρ, καθὼς εἶπε. δεῦτε, ἴδετε τὸν
τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος.

---

* אֲבַל ᵇ חֲתַם 55 אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס אִית לְכוֹן קֻסְטוֹנָרָא ᵃ זִלּוּ אֶזְדַּהֲרוּ אֲיכַנָּא דְיָדְעִין אַנְתּוּן׃ 66 אֲנוֹן
דֵּין אֲזַלוּ אֶזְדַּהֲרוּ בְּקִבְרָא ᵇ וַחֲתַמוּ בְּאַפָּא מָן עִם קֻסְטוֹנָרָא׃ דְּרַמְשָׁא דְּסַר בְּשַׁבָּא דְּקָנְמָתָא עוֹ קָפְלָאוֹן כח
* אִתָּא ᵈ חֲזָא 1 בְּרַמְשָׁא דֵּין בְּשַׁבְּתָא דְּנָגַהּ חַד בְּשַׁבָּא ᶜ אִתָּת מַרְיָם מַגְדְּלִיתָא וּמַרְיָם אָחֳרִיתָא ᵈ דְּנָחְזִין קִבְרָא׃
* זוּעָא ᶠ חֲוָא 2 וְהָא ᵉ זַוְעָא רַבָּא הֲוָא מַלְאָכָא גְּיוֹר דְּמָרְיָא נְחַת מִן שְׁמַיָּא וְקָרֵב עַגֵּל כְּאַפָּא מִן תַּרְעָא וְיָתֵב הֲוָא עֲלֵיהּ׃
* הֲחַל ᵍ זוּעַ 3 אִיתַּוְהִי הֲוָא דֵּין ᶠ חֶזְוֵהּ אַיְךְ בַּרְקָא וְלִבּוּשֵׁהּ חִוָּר הֲוָא אַיְךְ חַלְגָא׃ 4 וּמִן ᵍ דַּחֲלְתֵּהּ ʰ אִתְתְּזִיעוּ אִילֵּין דְּנָטְרִין
* מוּת ᵏ זְקַף הֲווּ וַהֲווּ אַיְךְ מִיתֵי׃ 5 עָנָא דֵּין מַלְאָכָא וְאָמַר לְנָשָׁא אַנְתֵּין לָא תְּרַחֲלָן יָדַע אֲנָא גְּיוֹר דְּלִישׁוּעַ ᵏ דְּאִזְדְּקַף ʲ בָּעְיִן אַנְתֵּין׃
* אֶתְתָא ᵐ אִתָּא 6 לָא הֲוָא תְּנָן קָם לֵהּ גְּיוֹר אֲיכַנָּא דַּאֲמַר ᵐ תָּאֵין ⁿ חֲזַיִן דּוּכְתָּא ᵒ דְּסִים הֲוָא בֵּהּ מָרַן׃
* טוֹם ⁿ חֲוָא

7 * Et profectæ citò dicite discipulis ipsius, Surrexit è domo mortuorum, & ecce præcedit vos in Galilæam: illic videbitis eum: ecce dixi vobis.

8 * Et abiêre citò à sepulchro cum timore et gaudio magno, & cursu contenderunt vt dicerent discipulis ipsius.

9 * Et ecce Jeschua fit eis obuiam, dixitque eis, Pax vobis. Illæ autem accedentes prehenderunt pedes eius, & adorarunt eum.

10 * Tunc dixit eis Jeschua: Ne timeatis: sed abeuntes dicite fratribus meis, vt proficiscantur in Galilæam, & illic videbunt me.

11 * Quum autem profectæ fuissent, venerunt homines ex custodibus illis in ciuitatem, & dixerunt principibus Sacerdotum quicquid factum fuerat.

12 * Et congregati sunt cum Senioribus, & consilium inierunt, dederuntque pecuniam non modicam custodibus, dicentes eis:

13 * Dicite, discipuli eius venientes furati sunt eum noctu quum dormiremus.

14 * Quod si auditum hoc fuerit coram Præfecto, nos persuadebimus ei, vosque sollicitudine liberabimus.

15 * Illi autem cùm accepissent pecuniam, egerunt sicut edocti fuerant. & exiit sermo iste inter Jhoudæos vsque in hodiernũ diem.

16 * Discipuli autem vndecim profecti sunt in Galilæam in montem, prout constituerat eis Ieschua.

17 * Et quum eum aspexissent, adorarunt eum: ex iis porrò nonnulli dubitabant.

18 * Et accedens Ieschua allocutus est eos, & dixit eis: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. sicut autem misit me Pater meus, & ego mitto vos.

19 * Ite ergo docete omnes gentes, & baptizate eas in nomine Patris, & Filij, et Spiritus Sanctitatis. 20 * Et docete eas vt seruent quicquid præcepi vobis. & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Amin.

Sancti Euangelij præconij Mathai, quod prædicauit Hebraicè in terra Palestinæ,

FINIS.

---

7 וְזִלִין בַּעֲגַל וְאֵמְרִין לְתַלְמִידוֹהִי דְּקָם מִן בֵּית מְיְתָא וְהָא קָדֵם לְכוֹן לַגְלִילָא תַּמָּן תֶּחְזוּנֵיהִי הָא אֲמִרֵת לְכִין׃
8 וְאִזְלִין עֲגַל מִן קֻבְרָא בְּרְחָלְתָא [a] וּבְחֶדְוְתָא רַבְּתָא [b] וְרָהֲטָן [c] וְנָאמְרָן לְתַלְמִידוֹהִי׃ 9 וְהָא יְשׁוּעַ פְּגַע בְּהֵין
וְאֵמַר לְהֵין שְׁלָם לְכִין הֵנֵין דֵּין קְרֵבִי אֲחַדִי רַגְלוֹהִי וְסַגְדִי לֵהּ׃ 10 הֵידֵין אֵמַר לְהֵין יְשׁוּעַ לָא תֶּדְחֲלָן אֶלָּא [f] זִלִין אֵמְרִין
לַאֲחַי דְּנֵאזְלוּן לַגְלִילָא וְתַמָּן [g] נֶחֱזוּנַנִי׃ 11 כַּד אִזְלִין דֵּין [h] אִתַּו אֱנָשָׁא מִן קֻסְטוֹנָרֵא הָנוּן לַמְדִינְתָא וְאַמְרוּ לְרַבֵּי כָּהֲנֵא
כָּל מֵרֵם דַּהֲוָא׃ 12 וְאִתְכַּנְּשׁוּ עִם קַשִּׁישֵׁא וְנִסְבוּ [i] מָלְכָא וְיַהֲבוּ כֶּסְפָּא לָא זְעוֹר לְקֻסְטוֹנָרֵא וְאָמְרִין לְהוֹן׃
13 אֱמְרוּ דְּתַלְמִידוֹהִי אִתַּו [k] גַּנְּבוּהִי בְּלֵלְיָא כַּד [l] דַּמְכִינַן׃ 14 וְאִן [m] אֶשְׁתְּמַעַת הָדָא קֳדֵם הֶגְמוֹנָא חֲנַן
[n] מְפַיְסִינַן לֵהּ וְלָכוֹן דְּלָא [o] צֶפָּחָא עָבְדִינַן׃

[a] אֲזַל [b] פירושו פחאם [c] רָהַט [d] אֲמַל [e] אֲזַל [f] חָנָא [g] אִתָּא
[i] פירושי עצה [k] גְּנַב [l] וִימַר [m] שְׁמַע [n] פִּיּוּס [o] יְצַף

Sanctum Euangelium secundum Mathæum.

* Et citò euntes, dicite discipulis eius quia surrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam. ibi eum videbitis. ecce prædixi vobis.

7 * καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε. ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.

* Et exierunt citò de monumento cum timore, & gaudio magno, currentes nunciare discipulis eius.

8 * καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

* Et ecce Iesus occurrit illis, dicēs: Auete. Illæ autem accesserunt, & tenuerūt pedes eius, & adorauerunt eum.

9 * καὶ ἰδοὺ ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων, χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ.

* Tunc ait illis Iesus: Nolite timere. ite, nunciate fratribus meis vt eant in Galilæam, ibi me videbunt.

10 * τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς, μὴ φοβεῖσθε. ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται.

* Quæ cùm abiissent, ecce quidam de custodibus venerunt in ciuitatē, & nunciauerunt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerant.

11 * πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα.

* Et congregati cū senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus,

12 * καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις,

* Dicētes: Dicite, Quia discipuli eius nocte venerūt, & furati sunt eum nobis dormientibus.

13 * λέγοντες, εἴπατε, ὅτι Ⓓ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων.

* Et si hoc auditū fuerit à præside, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus.

14 * καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.

* At illi accepta pecunia, fecerūt sicut erant edocti. Et diuulgatum est verbum istud apud Iudæos, vsq; in hodiernū diē.

15 * Ⓓ οἱ λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις, μέχρι τῆς σήμερον.

* Vndecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem, vbi cōstituerat illis Iesus.

16 * Ⓓ οἱ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.

* Et videntes eum adorauerunt, quidam autem dubitauerunt.

17 * Ⓓ ἰδόντες αὐτὸν, προσεκύνησαν αὐτῷ· Ⓓ δὲ ἐδίσασαν.

* Et accedens Iesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in cęlo & in terra.

Ioh.17. a.2 Heb.2. b.8 Mar.16. d.15

18 * καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς.

* Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti:

19 * πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,

* Docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis, & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi.

20 * διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἀμήν.

---

15 הַנּוּן דִּין כַּד נְסַבוּ כְּסַפָּא עֲבַדוּ אַיְךְ דְּאִלְפוּ אֱנוּן וְנָפְקַת [b] מִלְּתָא הָדָא בֵּית יְהוּדָיֵא עַדְמָא לְיוֹמָנָא ׃

16 תַּלְמִידָא דִּין חַדְעַסַר אֲזַלוּ לַגְלִילָא לְטוּרָא אַיְכָא [c] דְּוַעַד אֱנוּן יְשׁוּעַ ׃ 17 וְכַד [d] חֲזוֹהִי סְגֻדוּ לֵהּ מֶנְהוֹן דִּין

אָחְפַּלְגוּ הֲווֹ ׃ 18 וְקְרֵב יְשׁוּעַ מַלֵּל עַמְהוֹן וְאָמַר לְהוֹן [e] אֶתְיְהֵב לִי כָּל [f] שׁוּלְטָן בַּשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא וַאֲיכָנָא דְּשַׁדַּרְנִי

אֲבִי אָף אֱנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְכוֹן ׃ 19 [g] וְלוּ הָכִיל [h] תַּלְמְדוּ כָּלְהוֹן עַמְמַיָּא וְאַעֲמְדוּ אֱנוּן בְּשֵׁם אֲבָא וְבְרָא וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא ׃

20 וְאַלְפוּ אֱנוּן דְּנָטְרִין כָּל מָא דְּפַקֶּדְתְּכוֹן וְהָא אֱנָא עִמְּכוֹן אֲנָא כָּלְהוֹן יוֹמָתָא עַדְמָא [k] לְשׁוּלְמֵהּ דְּעָלְמָא אָמִין ׃

[a] אֶלֶף [b] מַלַּל
[c] וַעַד פירושו צוח
[d] חֲזָא [e] וְיַהֵב [f] שְׁלַט
[g] אֲזַל [h] תַּלְמֵר כמו למד
[i] עִמַּד בלשון סבל
[k] שְׁלֵם

שְׁלֵם אֲוַנְגֶּלְיוֹן קַדִּישָׁא כְּרִזוּתָא דְּמָרַן דְּאִכְרִז עֲבְרָאִית בַּאַרְעָא דְּפַלֶּסְטִינִי

Τέλος τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου εὐαγγελίου.

PROLOGVS SANCTI HIERONYMI
IN EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

MARCVS Euangeliſta Dei electus,& Petri in Baptiſmate filius, atque in diuino ſermone diſcipulus , Sacerdotium in Iſrael agens,ſecundùm carnem Leuita,ad fidem Chriſti conuerſus,Euangelium in Italia ſcripſit ; oſtendens in eo quid & generi ſuo deberet, & Chriſto. Nam initium principij in voce Propheticæ exclamationis inſtituens ordinem Leuiticæ electionis oſtendit, vt prædicans prędeſtinatum Iohannem filium Zachariæ in voce angeli annunciantis emiſſum , non ſolùm verbum carnem factum , ſed & corpus Domini in omnia per verbum diuinæ vocis animatum, in initio Euangelicæ prædicationis oſtenderet: vt qui hæc legens ſciret cui initium carnis in

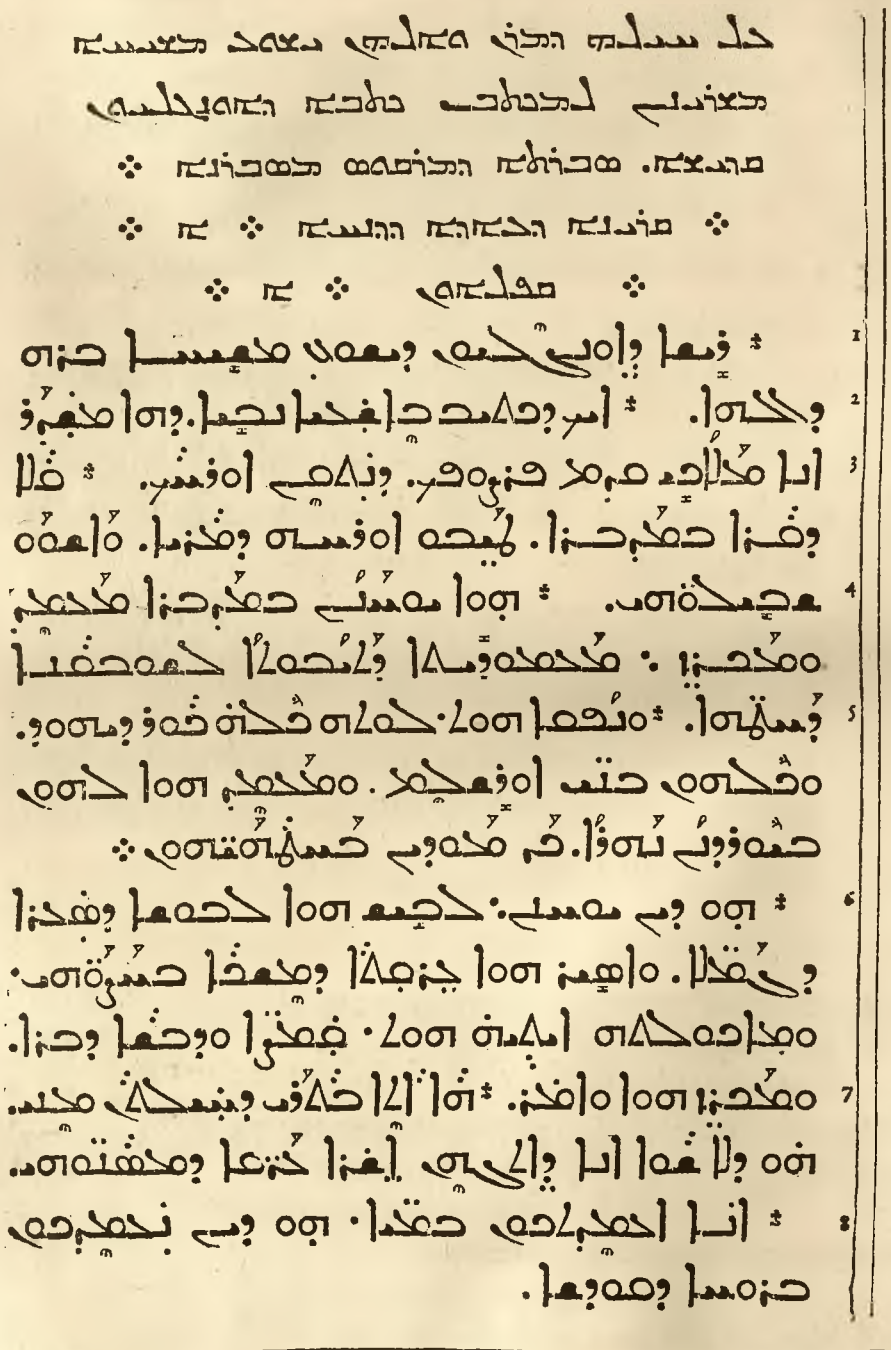

IN VIRTVTE DOMINI DEIQVE NOSTRI IESCHVA CHRISTI incipimus ſcribere librum Euangelij ſacroſancti.

Euangelium Marci Euangeliſtæ.

Guidone Fabricio Boderiano exſcriptore et interprete.

Lectio Feſti Epiphaniæ.

CAPVT I.

1 *Rincipium Euangelij Jeſchua Meſchicho filij Dei:*
2 *Sicut ſcriptum eſt in Eſchaio propheta , Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui diriget viã*
3 *tuam. Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini,& adæquate ſemitas eius.*
4 *Erat Iouchanon in deſerto baptizans, & prædicans Baptiſmum pœnitentiæ in re-*
5 *miſſionem peccatorum. Et exibat ad eum vniuerſa regio Iſhoudææ , omneſque filij Ouriſchlem: & baptizabat eos in Iourdenon flu-*
6 *mine, cùm eſſent confeſſi peccata ſua. Is autem Iouchanon amiciebatur veſtimento ex pilis camelorum, & erat præcinctus lumbos corrigia pellicea. cibus eius erant locuſtæ, &*
7 *mel agreſte. Et prædicabat ac dicebat : Ecce venit poſt me qui fortior me eſt , cuius non ſum dignus qui incuruatus ſoluam corrigias*
8 *calciamentorum . Ego baptizo vos aqua , ille verò baptizabit vos in Spiritu Sanctitatis.*

עַל חֵילֵה דְמָרָן וְאַלָהָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְשַׁרְיָנָן לְמִכְתַּב כְּתָבָא דְאוֹנְגֶלְיוֹן קַדִישָׁא
סְבְרָא דְמַרְקוֹס סַכְּרָנָא

מְרָנָא וְרַעְיָא וְרַבָּנָא פָּקְלָאוֹן א אָרָא וְעַד

1 רֵישָׁא דְאוֹנְגֶלְיוֹן דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵה דַאלָהָא ׃ 2 אַיךְ דַכְתִיב בְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָא דְהָא מְשַׁדַר אֲנָא מַלְאכִי
3 קֳדָם פַּרְצוּפָךְ דְיַתְקֵן אוֹרְחָךְ ׃ 4 קָלָא דְקָרֵא בְּמַדְבְּרָא סַיְבוּ אוֹרְחָה דְמָרְיָא וְאַשְׁווּ שְׁבוּלַוהִי ׃

מן לשון יון
סְבַר כמו נשר

Domino & Ieſu aduenientis habitaculum caro deberet agnoſcere, atque in ſe verbum vocis, quod in conſonantibus perdiderat, inueniret. Denique cùm perfecti Euangelij opus intrans, & à Baptiſmo Domini prædicare Deum inchoans, non laborauit natiuitatem carnis, quã in prioribus viderat dicere; ſed totius exprimens expoſitionem deſerti, ieiunij numerum, tentationem diaboli, congregationem beſtiarum, & miniſterium protulit angelorum: & inſtituens nos ad intelligendum, ſingula in breui compingens, ne auctoritatem factæ rei demeret, & perficiendi operis plenitudinem non negaret. Denique amputaſſe ſibi poſt fidem pollicem dicitur vt Sacerdotio reprobus haberetur: ſed tantum conſentiens fidei prædeſtinata potuit electio vt nec ſic in opere verbi perderet, quod prius meruerat in genere. nam Alexandriæ Epiſcopus fuit. cuius per ſingula opus fuit ſcire & Euangelij in ſe dicta diſponere, & diſciplinam Legis in ſe agnoſcere, & diuinam in carne Domini intelligere naturam. Quæ in nos primùm requiri oportet, dehinc inquiſita volumus agnoſci habentes mercedem exhortationis. quoniam qui plantat & qui rigat, vnum ſunt; qui autem incrementum præſtat, Deus eſt.

SANCTVM EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAPVT I.

1 INITIVM Euangelij Ieſu Chriſti filij Dei.

2 *Sicut ſcriptum eſt in Iſaia propheta: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

Mala. 3. a. 1

3 *Vox clamantis in deſerto, Parate viã Domini, rectas facite ſemitas eius.

Iſai. 40. a. 3 Ioh. 1. c. 15 Luc. 3. a. 4 Matt. 3. a. 1

4 *Fuit Iohannes in deſerto baptizans, & prædicans Baptiſmum pœnitentię in remiſſionem peccatorum.

5 *Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, & Ieroſolymitæ vniuerſi: & baptizabantur ab illo in Iordanis flumine, confitentes peccata ſua.

Matt. 3. a. 5

6 *Et erat Iohãnes veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius: & locuſtas & mel ſylueſtre edebat.

Luc. 11. c. 22 Matt. 3. c. 12 Luc. 3. c. 16 Ioh. 1. d. 27 Act. 1. a. 5. & 2. a. 4. & 11. c. 16. & 19. a. 4

7 *Et prędicabat, dicẽs: Venit fortior me poſt me, cuius non ſum dignus procumbens ſoluere corrigiam calciamentorum eius.

8 *Ego baptizaui vos aqua, ille verò baptizabit vos Spiritu ſancto.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

κεφαλ. ά.

1 Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

2 * ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

3 * φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

4 * ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

5 * Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ Ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

6 * Ἦν δὲ ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.

7 * καὶ ἐκήρυσσε λέγων, Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.

8 * ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι· αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

---

4 וְהָוָא יוחָנָן בְּמַדְבְּרָא [a] מַעְמַד [b] ומַכְרֵז [c] מְעַמוּדִיתָא [d] דַּחֲיבוּתָא לְשׁוּבְקָנָא דַחֲטָהֵא ׃

5 וְנָפְקָא הֲוָת לְוָתֵהּ כָּל כּוֹר דִיהוּד וְכָל הוֹן בְּנֵי אוּרְשְׁלֵם ומַעְמַד הֲוָא לְהוֹן בְּיוּרְדְנָן נַהֲרָא כַּד [c] מוֹדִין בַּחֲטָהֵיהוֹן ׃

6 הוּ דֵין יוחָנָן [f] לְבִישׁ הֲוָא לִבוּשָׁא דְּסַעֲרָא וַאסִיר הֲוָא עֲרָקְתָא דְּמָשְׁכָא בְּחַצוֹהִי [g] ומֵאכוֹלֵהּ אִיהֵי הֲוָת קַמְצָא וְדִבְשָׁא דְּבָרָא ומַכְרֵז הֲוָא ואמַר ׃ 7 הָא [h] אָתֵא בָּתְרִי [i] דְּחַילֵהּ מָנִי הוּ דְּלָא [k] שָׁוֵא אֲנָא [l] דְּאִתְגְּהֵן [m] אָשְׁרָא עֲרָקָא דְּמְסָנְוהִי ׃ 8 אֲנָא אַעֲמֵדְכוֹן בְּמַיָּא הוּ דֵין נַעֲמֵדְכוֹן בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא ׃

[a] עַמַר פיתושו סגל
[b] כְּרֵז [c] חַב כמו שוב
[d] שְׁבַק [e] יְרָא [f] לְבַשׁ
[g] אֵכֶל [h] אֲתָא [i] חַיִל
[k] שְׁוָא [l] גְּחֵן
[m] שָׁרָא פירושו טרע

9 * Et factum est in diebus illis vt venerit Jeschua à Nozerath Galilææ: & baptizatus
10 est in Jourdenon à Jouchanon. * Statimque vt ascendit ex aqua, vidit findi cælos, & Spiritum tanquam colum-
11 bam qui descendebat super eum. * Et vox extitit de cælis, Tu es Filius meus dilectus: in te complacui mihi.
12 * Et confestim eduxit eum Spiritus in
13 desertum. * Fuitque illic in deserto diebus quadraginta, dum tentaretur à Satana: & degebat cum feris, atque ministrabant ei Angeli.

Ad vesperam Dominicæ post Epiphaniam.

14 * Postquàm autem traditus fuit in custodiam Jouchanon, venit Ieschua in Galilæam, & prædicabat Euangelium regni Dei.
15 * Ac dicebat, Completum est tempus, & appropinquauit regnum Dei: pœnitentiam agite, & credite Euangelio.
16 * Quumque iter faceret circa mare Galilææ, conspexit Schemeoun & Andream fratrem eius iacientes retia in mare. (erant enim
17 piscatores.) * Et dixit eis Jeschua: Venite post me, & efficiam vos piscatores ho-
18 minum. * Et statim reliquerunt retia sua, ac post eum abiêre.
19 * Quumque prætergressus fuisset paululum, vidit Iaakoub filium Zabdai, & Jouchanon fratrem eius, qui & ipsi in nauicula
20 resarciebant retia sua: * Et vocauit eos, statimque reliquerunt Zabdai patrem suum cum mercenariis, ac post eum abiêre.
21 * Et quũ ingressi fuissent Capharnachum, statim docebat in Sabbathis in Synagogis eo-
22 rum. * Et mirabantur doctrinã eius: etenim docebat eos vt potestate valens, non autem vt Scribæ ipsorum.
23 * Erat porrò in Synagogis eorum homo in quo erat spiritus immundus: & vociferatus
24 est, & ait: * Quid nobis & tibi Jeschua Nazarene? venisti nos perditurus? no-
25 ui te, qui es Sanctus ille Dei. * Et obiurgauit eum Ieschua, & ait: Occlude os tuum,
26 & egredere ex eo. * Et dilacerauit eum spiritus ille immundus, & exclamauit voce magna, atque exiit ab eo.

---

9 וַהֲוָא בְיוֹמָתָא הָנוּן אֲתָא יֵשׁוּעַ מִן נָצְרַת דַּגְלִילָא וְאִתְעַמַּד בְּיוּרְדְּנָן מִן יוּחָנָן ׃
10 וּמֵחֲדָא דַסְלֵק מִן מַיָּא חֲזָא דִּ[a]פְרַק [b]נְחַת [c]אֲבָא [d]נָפַק [e]חַיְיָא [f]שְׁלֵם [g]כְּרַז [h]סְבַר [i]מְטָא [k]תַּב [l]הֵימָן [m]דְּרָמִין [n]מְצִירָתָא בְּיַמָּא אִיתַיהוּן הֲווֹ גֵּיר צַיָּדָא ׃
11 וְקָלָא הֲוָא מִן שְׁמַיָּא אַנְתְּ הוּ בְּרִי חַבִיבָא בָּךְ [o]אֶצְטְבִית׃
12 וּמֵחֲדָא [p]אַסְחַדְקוּ רוּחָא לְמַדְבְּרָא׃ 13 וַהֲוָא תַּמָּן בְּמַדְבְּרָא יוֹמָתָא אַרְבְּעִין כַּד מָתְנַסָּא מִן סָטָנָא וְאִיהַוִי הֲוָא עִם
[o] חַיְוָתָא וּמְשַׁמְּשִׁין הֲווֹ לֵהּ מַלְאֲכֵא ׃ דְּרַמְשָׁא דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּבָתַר רַנְתָא ב
14 בָּתַר [q]דְּאִשְׁתְּלֵם יֵין יוּחָנָן אֲתָא לֵהּ יֵשׁוּעַ לַגְלִילָא [g]וּמַכְרֵז הֲוָא [h]סְבַרְתָּא דְּמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא ׃
15 וְאָמַר שְׁלֵם לֵהּ זַבְנָא [i]וּמְטָת מַלְכוּתָא דַּאלָהָא [k]תּוּבוּ [l]וְהֵימְנוּ בְּסְבַרְתָּא ׃ 16 וְכַד מְהַלֵּךְ חַדְרֵי יַמָּא דַּגְלִילָא
חֲזָא לְשִׁמְעוֹן וְלַאנְדְּרָאוֹס אֲחוּהִי [m]דְּרָמִין [n]מְצִירָתָא בְּיַמָּא אִיתַיהוּן הֲווֹ גֵּיר צַיָּדָא ׃

[a] סְרַק [b] נְחַת [c] אֲבָא [d] נָפַק [e] חַיְיָא [f] שְׁלֵם [g] כְּרַז [h] סְבַר [i] מְטָא [k] תַּב [l] הֵימָן [m] דְּרָמָא [n] צַיָּד

9 ✱Et factum eſt,in diebus illis venit Ie-
Mat. 3.d 14 ſus à Nazareth Galilææ: & baptizatus
eſt à Iohanne in Iordane.
10 ✱ Et ſtatim aſcẽdens de aqua,vidit cę-
Luc.3.d. 22 los apertos, & Spiritum tanquã colum- B
bam deſcendentem,& manentẽ in ipſo.
11 ✱ Et vox facta eſt de cælis,Tu es filius
Ioh.1.d. 32 meus dilectus, in te complacui.
12 Matt.4. a.1 ✱ Et ſtatim ſpiritus expulit eũ in de-
13 Luc.4. a.1 ſertum. ✱ Et erat in deſerto quadra-
ginta diebus, & quadraginta noctibus:
& tentabatur à ſatana. eratque cum be-
ſtiis, & angeli miniſtrabant illi.

14 Matt.4. b.12 Luc.4.c. 14 Ioh.4.f. 43. ✱Poſtquàm autem traditus eſt Iohan-
nes,venit Ieſus in Galilæam, prædicans
Euangelium regni Dei:
15 ✱ Et dicens: Quoniam impletum eſt
Matt. 4. c.18 Luc.5. a.2 tempus, & appropinquauit regnũ Dei:
pœnitemini, & credite Euangelio.
16 ✱ Et præteriens ſecus mare Galilææ,
vidit Simonem & Andream fratrem e-
ius,mittentes retia in mare.(erant enim
piſcatores.)
17 ✱ Et dixit eis Ieſus:Venite poſt me, &
faciam vos fieri piſcatores hominum.
18 ✱ Et protinus relictis retibus, ſequuti
ſunt eum.
19 ✱ Et progreſſus indè puſillum, vidit
Iacobum Zebedęi & Iohannem fratrem
eius, & ipſos componẽtes retia in naui:
20 ✱Et ſtatim vocauit illos.Et relicto pa-
tre ſuo Zebedæo in naui cum mercena-
riis,ſecuti ſunt eum.
21 Matt.4. b.13 Luc. 4. c.31 ✱ Et ingrediuntur Capharnaum: &
ſtatim Sabbathis ingreſſus in Synagogã,
docebat eos.
22 Matt. 17 d. 28 Luc.4.c. 32 ✱ Et ſtupebant ſuper doctrina eius.
erat enim docens eos quaſi poteſtatem
habens, & non ſicut Scribæ.
23 ✱ Et erat in Synagoga eorum homo
in ſpiritu immundo: & exclamauit,
24 ✱Dicens:Quid nobis & tibi Ieſu Na-
zarene? veniſti perdere nos? ſcio qui ſis,
Sanctus Dei.
25 ✱ Et comminatus eſt ei Ieſus, dicens:
Obmuteſce, & exi de homine.
26 ✱ Et diſcerpens eum ſpiritus immun-
dus, & exclamans voce magna, exiit
ab eo.

9 ✱ Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς ἀπὸ
ναζαρὲτ τ γαλιλαίας, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου εἰς τὸν
10 ἰορδάνην. ✱ καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε
σχιζομένους τοὺς οὐρανούς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν
καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν·
11 ✱ καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀ-
γαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.
12 ✱ καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.
13 ✱ καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, πει-
ραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων· καὶ οἱ
ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.

14 ✱ Μετὰ δὲ τ παραδοθῆναι τὸν ἰωάννην, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς
τὴν γαλιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τ βασιλείας τ θεοῦ·
15 ✱ καὶ λέγων, ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βασι-
λεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
16 ✱ Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας,
εἶδε σίμωνα καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς.
17 ✱ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω
ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων.
18 ✱ καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν
αὐτῷ.
19 ✱ καὶ προβὰς ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν τοῦ ζε-
βεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ
πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα.
20 ✱ καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέ-
ρα αὐτῶν ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλ-
θον ὀπίσω αὐτοῦ.
21 ✱ καὶ εἰσπορεύονται εἰς καπερναούμ. καὶ εὐθέως τοῖς σάβ-
βασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκε.
22 ✱ καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδά-
σκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμ-
ματεῖς.
23 ✱ καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύ-
ματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξε,
24 ✱ λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπο-
λέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.
25 ✱ καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων, φιμώθητι, καὶ
ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.
26 ✱ καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον. καὶ
κράξαν φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.

---

17 וְאֹמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ [a]תָּא בָּתְרִי וְאֶעְבְּדִכוֹן [b]צַיָּדֵא דַּבְנָשָׁא׃ 18 וּמִיָּד שְׁבָקוּ מְצִידָּתְהוֹן וְאַזְלוּ בָּתְרֵהּ׃
19 וְכַד עָבַר קְלִיל חֲזָא לְיַעֲקוֹב בַּר זַבְדַי וְלִיוֹחָנָן אֲחוֹהִי וְאַף לְהוֹן בְּסִפִינְתָא [c]דְּמְתַקְּנִין מְצִידָּתְהוֹן׃
20 וְקָרָא אֱנוֹן וּמִיָּד שְׁבָקוּ לַאֲבְהִי זַבְדַי בִּסְפִינְתָא וְאַזְלוּ בָּתְרֵהּ׃ 21 וְכַד [d]עָלוּ לִכְפַרְנַחוּם מִיָּד [e]סַלֵּף
הֲוָא בְּשַׁבְּתָא בַּבְנוּשְׁתְּהוֹן׃ 22 [f]וְתַמְּהִין הֲווֹ [g]בְּיוּלְפָּנֵהּ מַלְּפָא הֲוָא לְהוֹן גַּיר אֵיךְ מְשַׁלְּטָאוּלָא אֵיךְ סָפְרֵיהוֹן׃
23 וְאִירֵי הֲוָא בְּכְנוּשְׁתְּהוֹן גַּבְרָא דְּאִירֵי הֲוָא בֵּהּ רוּחָא [h]טְמָאתָא וְקָעָא וְאָמַר׃ 24 מָא לַן וְלָךְ יְשׁוּעַ נָצְרָיָא
[i]אֲתֵיתְ [k]לְמֵיבְרוּתַן יָדַע אֲנָא לָךְ מַן אַנְתְּ קַדִּישָׁה דַּאלָהָא׃ 25 וְכָאַב בֵּהּ יְשׁוּעַ וַאמַר [l]סְכוֹר פּוּמָךְ [m]וּפוֹק מִנֵּהּ׃
26 [n]וְשַׁדְּרֵהּ רוּחָא [o]טְנָפְתָא וְקָרֵי בְּקָלָא [p]רָמָא וְנָפַק מִנֵּהּ׃

[a] אָתָא [b] צַיִד [c] תְּקֵן [d] עָלַל [e] אִתְפַּךְ [f] תְּמָהּ [g] בְּאוּלְפָנֵהּ [h] טְמָאָה [i] אָתֵיתָ [k] אִבַּד [l] כְּבֵר [m] נְפַק [n] שְׁרַד [o] טְנָף [p] רוּם

27 *Et obstupuerunt omnes: & alius alium interrogabant, ac dicebant: Quid hoc est, & quænam est hæc doctrina noua, vt cum imperio & ipsismet Spiritibus immundis præcipiat, & pareant ei?

28 * Et statim exiit fama eius in vniuersam regionem Galilææ.

29 * Et egressi è Synagoga venerunt domum Schemeoun & Andreæ cum Iaakoub et Jouchanon. 30 * Socrus autem Schemeoun iacebat ob febrim: & dixerunt ei de illa.

31 * Accedensque prehendit eam manu, et erexit eam, & illicò dimisit eam febris: & ministrabat eis.

32 * Sub vespere autem in occasu Solis adduxerunt ad eum illos omnes qui erant malè affecti, necnon dæmoniacos.

33 * Ciuitas autem vniuersa coacta erat ad 34 portam. * Et sanauit quamplurimos qui malè affecti erant morbis variis: & dæmonia multa eiecit: nec permittebat dæmoniis illis vt loquerentur, propterea quòd ipsum nouerant.

Matutinis Dominicæ secundæ Ieiunij.

35 * Et antelucano admodum diluculo surrexit, abiitque in locum desertum, & illic 36 orabat. * Quærebant autem eum Schemeoun, quique cum eo erant.

37 * Et quum inuenissent eum, dicunt ei: Omnes homines quærunt te.

38 * Ait illis: Ite in oppida & vrbes proximas, vt & illic prædicem: ad hoc enim veni.

39 * Et prædicabat in cunctis Synagogis eorum in vniuersa Galilæa: & eiiciebat dæ- 40 monia. * Et venit ad eum leprosus, & procidit ad pedes eius, & precabatur eum, eique dicebat, Si vis, potes me mundare.

41 * Ipse verò Ieschua misertus est eius: & extendens manum suam tetigit eum: & ait, Volo: mundus esto.

42 * Et in illa ipsa hora discessit ab eo lepra eius, ac mundus effectus est.

43 * Et inhibuit ei, & eiecit eum. Ac dixit 44 ei, * Vide vt nemini dicas: sed abi, ostende teipsum Sacerdotibus, & offer oblationem pro purgatione tua, sicuti præcepit Mousche, vt sit eis testimonio.

---

27 [a] וְאִתְדַּמְרוּ כֻּלְּהוֹן [b] וּבָעַיִן הֲווֹ חַד עַם חַד וַאֲמְרִין דְּמָנָא הִי הָדָא וּמָנָא הוּ הָנָא [c] יוּלְפָנָא [d] חַדְתָא [e] וַבְּשׁוּלְטָנָא
וְאַף לְרוּחָא טַנָּפְתָא פָּקֵד [f] וּמְשְׁתַּמְּעָן לֵהּ ׃ 28 וּמֵחָדָא נְפַק טִבְהּ בְּכֻלָּהּ אַתְרָא דַּגְלִילָאָה ׃ 29 וְנַפְקוּ מִן
כְּנוּשְׁתָּא [g] וְאַתַו לְבַיְתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן וְדָאנְדְּרֵיאוֹס עַם יַעֲקוֹב וְיוּחָנָן ׃ 30 וַחֲמָתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן [h] רַמְיָא חָמָּה [i] בְּאַשְׁתָּא
וְאַמְרוּ לֵהּ עֲלֵיהָ ׃ 31 וְקָרֵב [k] אֲחֳדֵהּ בְּאִידָהּ [l] וַאֲקִימָהּ וּמֵחָדָא שְׁבַקְתֵהּ אַשְׁתָּא וַמְשַׁמְּשָׁא חָמָּה לְהוֹן ׃
32 בְּרַמְשָׁא דֵּין [m] בְּמַעֲרְבֵי שִׁמְשָׁא [n] אַיְתִיו לְוָתֵהּ כֻּלְּהוֹן אִילֵּן [o] דְּבִישָׁאִית עֲבִידִין וְרַיוֹנֵא ׃ 33 וּמְדִינְתָא כֻּלָּהּ
כְּנִישָׁא הֲוָת עַל תָּרְעָא ׃ 34 [p] וְאַסִי לְסַגְיֵא דְּבִישָׁאִית עֲבִידִין הֲווֹ [q] בְּכוּרְהָנָא מְשַׁחְלְפָא וְדַיוֹנֵא סַגְיֵא [r] אַפֵּק וְלָא
שָׁבֵק הֲוָא לְהוֹן לְדַיוֹנֵא דַּנְמַלְּלוּן מֶטֹל דִּיְדְעִין הֲווֹ לֵהּ ׃

[a] דְּמַר [b] בְּעָא [c] אֲלַף [d] חַדַּת כמו חדש [e] שְׁלַט [f] שְׁמַע [g] אִתְּא [h] רְמָא [i] אֵשׁ [k] אֶחָד כמו אחז [l] קוּם [m] עֲרַב [n] אֵתָא [o] גִּישׁ [p] אַסָּא [q] כְּרַת [r] נְפַק

27 *Et mirati sunt omnes, ita vt conquirerent inter se, dicentes: Quidnam est hoc? quænam doctrina hæc noua: quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat, & obediunt ei?

27 * Ϛ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς αὐτοὺς, λέγοντας, τί ἐστὶ τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, Ϛ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

28 * Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilææ.

28 * ἐξῆλθε ὁ ἠ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς γαλιλαίας.

29 * Et protinus egredientes de Synagoga, venerunt in domum Simonis & Andreæ cum Iacobo & Iohanne.

Matt.8. b.14 Luc.4. f.42

29 * καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος καὶ ἀνδρέου, μετὰ ἰακώβου καὶ ἰωάννου.

30 *Decumbebat autem socrus Simonis febricitans: & statim dicunt ei de illa.

30 * ἡ δὲ πενθερὰ τοῦ σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα. καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς.

31 * Et accedēs eleuauit eam apprehensa manu eius: & continuò dimisit eam febris: & ministrabat eis.

31 * καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

32 *Vespere autem facto cùm occidisset Sol, afferebant ad eum omnes malè habentes, & dæmonia habentes.

32 * ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ τοὺς δαιμονιζομένους.

33 * Et erat omnis ciuitas congregata ad ianuam.

33 * καὶ ἦν πόλις ὅλη ἐπισυνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν.

34 * Et curauit multos qui vexabantur variis languoribus: & dæmonia multa D eiiciebat: & non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum.

Luc.4.g. 41

34 * καὶ ἐθεράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε, καὶ οὐκ ἤφιε λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ἤδεισαν αὐτόν.

35 * Et diluculò valde surgens, egressus abiit in desertum locum: ibique orabat.

35 * Καὶ πρωῒ σφόδρα λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε, καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο.

36 *Et prosecutus est eum Simon, & qui cum illo erant.

36 * καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ·

37 * Et quum inuenissent eum, dixerunt ei, Quia omnes quærunt te.

37 * καὶ εὑρόντες αὐτὸν, λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι πάντες ζητοῦσί σε.

38 * Et ait illis: Eamus in proximos vicos & ciuitates, vt & ibi prædicem: ad hoc enim veni.

Luc.4.β. 43

38 * καὶ λέγει αὐτοῖς, ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα κἀκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα.

39 * Et erat prædicans in Synagogis eorum, & in omni Galilæa: & dæmonia eiiciens.

Matt. 8. a.2 Luc.5.c. 12

39 * καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

40 *Et venit ad eum leprosus deprecans eum: & genu flexo dicit ei, Si vis, potes me mundare.

40 * καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ, ὅτι ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

41 * Iesus autem misertus eius, extendit manum suam: & tangens eum, ait illi, Volo, Mundare.

41 * ὁ δὲ ἰησοῦς σπλαγχνισθείς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, θέλω· καθαρίσθητι.

42 * Et cùm dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mūdatus est.

42 * καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη.

43 *Et comminatus est ei, statimque eiecit illum:

43 * καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν·

44 * Et dicit ei: Vide nemini dixeris: sed vade, ostende te principi Sacerdotum, & offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyses, in testimonium illis.

Leuit.14 a.3

44 * καὶ λέγει αὐτῷ, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

וַיִּצְפְּרָא רַחֲר בְּשַׁבָּא דַּתְרִין [a] דְּצוֹמָא ג

35 וַבְּצַפְרָא קַדֵּם קָם טָב וְאָזַל לַאֲתָרָא חוּרְבָא וְתַמָּן [b] מְצַלֵּא הֲוָא ׃ 36 וּבָעֵין [c] הַווֹ לֵהּ שִׁמְעוֹן וְדַעֲמֵהּ ׃

37 וְכַד אַשְׁכְּחוּהִי אָמְרִין לֵהּ כְּלְהוֹן אֲנָשָׁא בְּעַיִן לָךְ ׃ 38 אֲמַר לְהוֹן הַלֵּכוּ לְקוּרְנָיָא וְלַמְדִינָתָא דְּקָרִיבָן דְּאַף תַּמָּן

אֲכְרֵז לְהָרָא גִּיר [d] אַתֵּית ׃ 39 וּמַכְרֵז הֲוָא בְּכְלְהֵין כְּנוּשְׁתָּהוֹן בְּכָל גְּלִילָא [e] וּמַפֵּק שְׁאֹרָא ׃ 40 וַאֲתָא לְוָתֵהּ גַּרְבָא

וַנְפַל עַל רַגְלוֹהִי וּבָעָא הֲוָא מֶנֵּהּ וַאֲמַר לֵהּ אִן צָבֵא אַנְתְּ [f] לְמַדָּכְיוּתִי ׃ 41 הוּ דְּאִן יְשׁוּעַ [g] אֶתְרַחֵם עֲלוֹהִי

וַפְּשַׁט אִידֵהּ קָרֵב לֵהּ וַאֲמַר צָבֵא אֲנָא אֶתְדַּכָּא ׃ 42 וּכַד בְּשָׁעֲתָא אֲזַל מֶנֵּהּ גַּרְבָא וְאִתְדַּכִּי ׃ 43 [h] וְכָאֵא בֵּהּ [i] וְאִפְקֵהּ ׃

44 וַאֲמַר לֵהּ [k] חֲזִי לְמָא לַאנָשׁ אֲמַר אֲנָתְ [l] אֶלָּא זֵל חַוָּא נַפְשָׁךְ לְכָהֲנָא וְקָרֵב קוּרְבָנָא חֲלָף [m] תַּרְכִּיתָךְ אֵיכַנָא דְּפַקֵּד

מוֹשֶׁא לְסָהַדוּתְהוֹן ׃

[a] צום [b] צְלָא [c] הְוָה [d] אֶתָא [e] נְפַק [f] דְּכֵא [g] רְחֵם [h] כְּאָא [i] נְפַק [k] חֲזָא [l] אֲזַל [m] דְּכָא

45 * Is autem quum exiisset, cœpit prædicare multa, & diuulgare sermonem, adeò vt nequiret Ieschua apertè ingredi ciuitatem: sed foris degebat in loco deserto: & veniebant ad eum ex omni loco.

Ad oblationem Dominicę tertię Ieiunij.

CAP. II.

1 ET ingressus est rursum Jeschua in Capharnachum ad dies. Et quum audissent eum
2 domi esse, * Congregati sunt quamplurimi, ita vt non posset eos comprehendere ne vestibulum quidem ianuæ, & loquebatur cum eis sermonem. 3 * Et venerunt ad
eum, & obtulerunt ei paralyticum vt per
4 quatuor baiularetur. * Quumque non possent ad eum accedere propter turbam, conscenderunt tectum, ac deiecerunt tabulatum loci in quo erat Jeschua, demiseruntque grabatum in quo iacebat paralyticus.
5 * Quum autem vidisset Jeschua fidem eorum, dixit illi paralytico: Fili mi, remit-
6 tuntur tibi peccata tua. * Erant autem illic ex Scribis & Perischæis qui sedebant,
7 & cogitabant in corde suo: * Quid iste loquitur blasphemiam? quis potest remittere peccata, nisi vnus Deus?
8 * Jeschua autem cognouit spiritu suo quòd talia cogitarent apud se: & dixit eis, Quid ista cogitatis in corde vestro?
9 * Vtrum facilius est dicere paralytico, Remittuntur tibi peccata tua: an dicere, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?
10 * Ut autem cognoscatis quia potis est Filius hominis in terra remittere peccata,
11 dixit paralytico: * Tibi dico, Surge: tolle grabatum tuum, & abi domum tuam.
12 * Et surrexit eo ipso momento, tulitque grabatum suum, & exiit in conspectu omnium, adeò vt mirarentur omnes, & glorificarent Deum, dicentes: Nunquam vidimus quicquam tale.

Matutinis Dominicæ tertiæ post Surrectionem.

13 * Et exiit rursum ad mare: & omnes turbæ veniebant ad eum, & docebat eos.

---

45 הוּ דֵין כַּד נְפַק שַׁרִי הֲוָא מַכְרֵז סַגִּי [a] וַאטְבָה [b] לְמֶלְתָּא אֵיכְנָא דְּלָא [c] נָשְׁבַח הֲוָא יֵשׁוּעַ [d] גַּלְיָאִית [e] דְּנֵעוֹל לַמְרִינְתָּא
אֶלָּא לְבַר הֲוָא בַּאתְרָא חוּרְבָא [f] וַאתַיִן הֲווֹ לְוָתֵהּ מִן כָּל דּוּכְא׃

קפלאון ב ר דְּקוּרְבָא דְּחַר בְּשַׁבָּא דנ דְּצוֹמָא

1 [g] וְעַל הוּב יֵשׁוּעַ לְכְפַרנַחוּם לְיוֹמָתָא וְכַד שְׁמַעוּ דַּבְּבִיתָא הוּ׃ 2 אִתְכַּנְּשׁוּ סַגִּיאֵא אֵיכְנָא דְּלָא אֶשְׁבַח אֲחַד
אֲנוּן אַף לָא קֻדָם חַרְעָא וַמְמַלֵּל הֲוָא עִמְּהוֹן [h] מִלְתָא׃ 3 [i] וֵאתוּ לְוָתֵהּ [k] וַאיתַיוּ לֵהּ [l] מְשַׁרְיָא כַּד שְׁקִיל בֵּית אַרְבְּעָא׃
4 וְדְּלָא אֶשְׁבְּחוּ [m] לְמֶתקָרְבוּ לְוָתֵהּ מֶטֶל כְּנִשָׁא סְלֶקוּ לְהוּן לַאגְרָא [n] וַארִימוּ [o] תַּטלִילָא דַּאתַר דְּאִיתוֹהִי הֲוָא יֵשׁוּעַ
[p] וְשַׁבוּהִי לְעַרְסָא [q] דְּרְמֵא הֲוָא בֵּהּ מְשַׁרְיָא׃ 5 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ [r] הֵימָנוּתְהוֹן אֲמַר לְהוּ מְשַׁרְיָא בְּרִי שְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהַיִךְ׃

[a] טְבָא פירושו השמיע
[b] מַלֵּל [c] שְׁכַח בלשון יכל
[d] גְּלָא [e] עֲלַל [f] אֲתָא
[g] עָלַל [h] מַלֵּל [i] אֲתָא
[k] שְׁרָא [l] קְרֵב [m] רום
[n] טְלַל [o] שְׁבָא בלשון שלח
[p] רְמָא [q] חַיְמָן

45 * At ille egressus cœpit prædicare & diffamare sermonẽ: ita vt iam non posset manifestè introire in ciuitatem; sed foris in desertis locis esset, & conuenie-
Luc.4.g.42 bant ad eum vndique.

45 * ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλ' ἔξωθεν ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

CAP. II.

β'.

Matt. 9. a.1 Luc.5.d. 18 octo
1 ET iterum intrauit Capharnaum post dies†. & auditum est quòd in domo esset:

1 * Καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ δι' ἡμερῶν. καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι,

confe stim
2 * Et† cõuenerunt multi, ita vt non caperet neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum.

2 * καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοὶ, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον.

3 * Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur.

3 * καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν, παραλυτικὸν φέροντες αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων.

4 * Et cùm non possent offerre eum illi præ turba, nudauerunt tectum vbi erat: & patefacientes submiserunt grabatum in quo paralyticus iacebat.

4 * καὶ μὴ δυνάμενοι προσενέγκαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.

5 * Cùm autem vidisset Iesus fidem illorum, ait paralytico, Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

5 * ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ παραλυτικῷ, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

6 * Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, & cogitantes in cordibus suis:

6 * ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν,

7 * Quid hic sic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?
Iob.14. a.4 Isa.43. d.25

7 * τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός;

8 * Quo statim cognito, Iesus spiritu suo quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris?

8 * καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι οὕτως αὐτοὶ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς, τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

9 * Quid est facilius, dicere paralytico, Dimittuntur tibi peccata†: an dicere, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?
tua

9 * τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι, καὶ ἆρόν σου τὸν κράβαττον, καὶ περιπάτει;

10 * Vt autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico:)

10 * ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας· λέγει τῷ παραλυτικῷ,

11 * Tibi dico, Surge: tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.

11 * σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

12 * Et statim surrexit ille: & sublato grabato abiit †coram omnibus, ita vt mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes, quia nunquam sic vidimus.
inde

12 * καὶ εὐθέως ἠγέρθη, καὶ ἆρας τὸν κράβαττον, ἐξῆλθεν ἐνώπιον πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν, λέγοντας, ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν.

13 * Et egressus est rursus ad mare: omnisque turba veniebat ad eum, & docebat eos.

13 * Καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς.

---

a יתב
b רעא בלשון חשב
c גרף d שבח בלשון יכל
e פשק f אמר g ירע
h אזל i רמר k שבח
l חזא m קום n אתא
o אלף

6 אִיהּ הָווּ דִּין תַּמָּן מִן סָפְרָא וְפָרִישָׁא a וְיָתְבִין b וּמְהַרְהֲרִין הָווּ בְּלִבְהוֹן׃ 7 וְמָנָא הָנָא מְמַלֵּל c גּוּדָפָא מַנּוּ
d מְשְׁבַּח לְמָשְׁבַּק חֲטָהֵא אֶלָּא אִן חַד אֱלָהָא׃ 8 יְשׁוּעַ דִּין יְדַע בְּרוּחֵהּ דְּהָלֵין מְהַרְהֲרִין בְּנַפְשָׁהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן מָנָא
מְהַרְהֲרִין אַנְתּוּן הָלֵין בְּלֵבְכוֹן׃ 9 אֵידָא e פְּשִׁיקָא לְמֵאמַר לְמַשְׁרְיָא דִּשְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהַיִךְ אוֹ f לְמֵאמַר דְּקוּם שְׁקוֹל
עַרְסָךְ וְהַלֵךְ׃ 10 וְהָרְעוֹן דִּין דְּשַׁלִּיט הוּ בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא בַּאַרְעָא לְמְשְׁבַּק חֲטָהֵא אֲמַר לְמַשְׁרְיָא׃
11 לָךְ אֲמַר אֲנָא קוּם שְׁקוֹל עַרְסָךְ g וְזֵל לְבַיְתָךְ׃ 12 וְקָם פַּר שָׁעָתֵהּ וְשָׁקַל עַרְסֵהּ וְנָפַק לְעֵין כָּלְהוֹן אֲיכְנָא
i דְּנִתְדַּמְּרוּן כָּלְהוֹן k וְנְשַׁבְּחוּן לַאלָהָא כַּד אֲמְרִין דְּלָא מְמָחוּם l חֲזִין הָכְנָא׃
דַּאֲפָרָא דְּחַל בְּשַׁבָּא דג דְּתַר m קְיִמְתָא ח 13 וְנָפַק תּוּב לְיַמָּא וְכָלֵהּ כֶּנְשָׁא n אֲתֵין הָווּ לְוָתֵהּ o וּמַלֵּף הָוָא לְהוֹן׃

14 * Quumque prætergrederetur, vidit Leui filium Chalphai ſedentem in domo Publicanorum: dixitque ei, Veni poſt me: & ſurgens poſt eum abiit. 15 * Factum eſt autem quum diſcumberet in ædibus illius, vt multi telonarij et peccatores diſcumberent cum Ieſchua, & cum diſcipulis eius. erant enim quamplurimi, & poſt eum venerant. 16 * Scribæ verò & Periſchæi quum viderent eum manducantem cum telonariis ac peccatoribus, dixerunt diſcipulis ipſius: Quid eſt quod cum telonariis & peccatoribus manducat & bibit? 17 * Quod quum audiſſet Jeſchua, ait illis: Non indigent ſani medico; ſed ij qui malè malè inquam affecti ſunt. Nō veni vocatum iuſtos, ſed peccatores. 18 * Diſcipuli verò Iouchanon et Periſchæorum ieiunabant, veneruntque ac dicunt ei: Quare diſcipuli Jouchanon & Periſchæorū ieiunant, tui verò diſcipuli, tui inquam non ieiunant? 19 * Ait illis Ieſchua, Nunquid poſſunt filij thalami, quandiu Sponſus cum eis eſt, ieiunare? minimè. 20 * Venient autem dies quū auferetur Sponſus ab eis, tunc ieiunabunt in illo die. 21 * Nemo immittit panniculum nouum, & aſſuit veſtimento veteri, ne detrahat ſupplementum illud recens ex vetere, fiatque ſciſſura maior. 22 * Et nemo inijcit vinum nouum in vtres veteres, ne vinum diſrumpat vtres; & vtres pereant, ac muſtum effundatur: ſed inijciunt vinum nouum in vtres recentes.

Hebdomade quarta Ieiunij.

23 * Et factum eſt quum iter faceret Ieſchua Sabbatho per ſata, vt diſcipuli eius inter ambulandum vellerent ſpicas. 24 * Et dicunt ei Periſchæi: Vide quid faciunt Sabbatho, id nempe quod non licet. 25 * Ait illis Jeſchua: Nunquam legiſtis quid fecerit Dauid quum egeret ac fameſceret, quique cum eo erant? 26 * Quomodo ingreſſus ſit ædem Dei quum Abithor eſſet ſummus Sacerdos, & panem menſæ Domini comederit, quem non licet comedere, niſi Sacerdotibus; & dederit iis etiam qui ſecum erant?

---

14 וְכַד עָבַר חֲזָא לְלֵוִי בַּר חַלְפַּי דְיָתֵב בֵּית מָכְסָא וַאמַר לֵה [a]תָּא בָּתְרִי וְקָם אֲזַל בָּתְרֵה׃ 15 וַהֲוָא דְכַד סְמִיךְ
בְּבַיְתֵה סַגִיאֵא מָכְסָא וְחָטָיֵא סְמִיכִין הֲווֹ עִם יֵשׁוּעַ וְעִם [b]תַּלְמִידְוהִי אֵיתַיְהוֹן הֲווֹ גֵיר סַגִיאֵא וַאתַוּ בָּתְרֵה׃
16 וְסָפְרָא וּפְרִישֵׁא כַּד [c]חֲזַאוּהִי דְלָעִם עִם מָכְסָא וְעִם [d]חַטָיֵא אֱמַרוּ לְתַלְמִידְוהִי מָנוּ עִם מָכְסָא וְחַטָיֵא לָעִם
[e]וְשָׁתֵא׃ 17 כַּד שְׁמַע דֵין יֵשׁוּעַ אֱמַר לְהוֹן לָא [f]סְנִיקִין [g]חֲלִימֵא עַל [h]אָסָיָא אֶלָּא אִילֵין דְבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין לָא [i]אֵתִית
[k]דֵאקְרָא לְזַדִיקָא אֶלָּא לְחַטָיֵא׃ 18 תַּלְמִידְוהִי דְיוֹחַנָן וְדַפְרִישֵׁא [l]צָיְמִין הֲווֹ וְאתַוּ וְאמְרִין לֵה לְמָנָא תַּלְמִידְוהִי
דְיוֹחַנָן וְדַפְרִישֵׁא צָיְמִין וְתַלְמִידָךְ דִילָךְ לָא צָיְמִין׃ 19 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לְמָא מֶשְׁכְּחִין בְּנַוהִי [m]דַגְנוּנָא כְּמָא
דְחַתְנָא עַמְהוֹן הוּ דַנְצוֹמוֹן לָא׃

[a] אִתָּא [b] לְמַד [c] חֲזָא [d] חַטָּא [e] שְׁתָא [f] סְנַק [g] חֵלֶם [h] אֶסָּא [i] אִתָּא [k] קְרָא [l] צוֹם [m] גְּנַן (ופירושו חתנה)

Matt.9. Luc.5.c. 27

* Et cùm prę teriret, vidit Leui Alphæi ſedentem ad telonium: & ait illi, Sequere me. & ſurgens ſecutus eſt eum.

14 * καὶ παράγων εἶδε λεβὶν τὸν τοῦ ἀλφαίου, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον· καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι. ⁊ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

25

* Et factum eſt, cùm accumberet in domo illius, multi publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cum Ieſu & diſcipulis eius. erant enim multi qui ſequebantur eum.

15 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

16

* Et Scribæ & Phariſæi videntes quia manducaret cum Publicanis & peccatoribus, dicebant diſcipulis eius, Quare cum Publicanis & peccatoribus manducat & bibit magiſter veſter?

16 * καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει;

17

* Hoc audito, Ieſus ait illis: Non neceſſe habent ſani medico; ſed qui malè habent. Non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.

17 * καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

2.Tim.1 c.13 Matt.9. b.13 Luc.5.f. 32

18

* Et erant diſcipuli Iohannis & Phariſæi ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi, Quare diſcipuli Iohannis & Phariſæorum ieiunant: tui autem diſcipuli non ieiunant?

18 * καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύοντες· καὶ ἔρχονται, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσι;

19

* Et ait illis Ieſus: Nunquid poſſunt filij nuptiarum, quamdiu ſponſus cum illis eſt, ieiunare? Quanto tempore habent ſecum ſponſum, non poſſunt ieiunare.

19 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν.

Matt.9. b.15 Luc.5.g. 35

20

* Venient autem dies, cùm auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt in illis diebus.

20 * ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

21

* Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſtimento veteri: alioquin aufert ſupplementum nouum à veteri, & maior ſciſſura fit.

21 * καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγναφου ἐπιῤῥάπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

22

* Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin dirumpet vinum vtres, & vinum effundetur, & vtres peribunt. ſed vinum nouum in vtres nouos mitti debet.

22 * καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήσσει ὁ οἶνος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.

Matt. 12 a.3 Luc. 6. a.1 Dñs

23

* Et factum eſt iterum cùm †Sabbathis ambularet per ſata, & diſcipuli eius cœperunt progredi & vellere ſpicas.

23 * Καὶ ἐγένετο πάλιν παραπορεύεσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυας.

24

* Phariſæi autẽ dicebant ei: Ecce, quid faciunt †Sabbathis quod non licet?

24 * καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, ἴδε τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι;

diſcipuli tui 1.Re.21. b.6

25

* Et ait illis, Nunquã legiſtis quid fecerit Dauid, quando neceſſitatẽ habuit, & eſuriit ipſe & qui cum eo erant?

25 * καὶ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαβὶδ, ὅτε χρείαν ἔσχε, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;

26

* Quomodo introiuit in domũ Dei ſub Abiathar principe Sacerdotum, & panes propoſitionis manducauit, quos non licebat manducare niſi †Sacerdotibus, & dedit eis & qui cum eo erant?

26 * πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι;

Exo. 29. c.32 Leu. 8.f. 31. & 24 b.9 ſolis

---

[a] אֲתָא [b] שְׁקַל [c] רְמָא [d] חוט [e] בְּלָא [f] מְלָא [g] סְרָק [h] צְרָא [i] אִבֵּד [k] אֲשֶׁר [l] רְמָא [m] צוֹם [n] לְמַר [o] מְלַג [p] חַוָּא [q] קְרָא [r] סְנָק [s] עָלַל

20 נאהון דין יומתא דמא ב דאשתקל חתנא מנהון חדין נצומון בהו יומא : 21 לא אינש ג רמא אורקעתא
חדתא ד וחאט על מאנא ה בלוא דלא נסבא ו מליתא ה יי חדתא מן בלויא והוא ז סרקא יתירא: 22 ולא אינש רמא חמרא
חדתא בזקא בלויתא דלא חמרא ח מצרא לזקא וזקא ט אבדן וחמרא k מתאשד אלא ל רמין חמרא חדתא בזקא חדתא ;
ושבתא דארבע m דצומא ו
23 והוא דבר אזל ישוע בשבתא בית זרעא n תלמידוהי מהלכין הוו ס ומלגין שבלא : 24 ואמרין לה פרישׁ
p חזי מנא עבדין בשבתא מדם ולא שליט : 25 אמר להון ישוע לא מקהום q קריתון מנא עבד דויד כד r אסתנק
וכפן הוו ודעמה : 26 אי כנא s על ליביתה דאלהא כד אביתר רב כהנא ולחמא דפתורה דמרי׳א אכל הו ולא שליט
למאכלא אן לכהנא ויהב אף לאילן דעמה הוו :

27 * Et subdit eis, Sabbathum propter hominem creatum esse, non hominem propter
28 Sabbathum. * Dominus est ergo & Sabbathi quoque Filius hominis.

CAP. III.

1 ET ingressus est iterum Jeschua in Synagogam : eratque illic vir quidam cuius erat
2 arida manus. * Observabant autem eum an sanaret illum Sabbatho, vt deferrent
3 eum. * Et ait illi viro cuius erat arida manus: Surge in medium.
4 * Dixit autem iis quoque, Licet Sabbatho facere benè, vel malè? animam seruare, an perdere? ipsi verò tacebant.
5 * Et intuitus est eos cum indignatione, quum egrè ferret propter duriciem cordis eorum : dixitque illi homini, Extende manum tuam. & extendit : & restituta est manus
6 eius. * Et egressi sunt Perischæi eo ipso momento cum domesticis Heroudis, & consilium inierunt aduersus eum, quomodo perderent eum.
7 * Ieschua verò cum discipulis suis profectus est ad mare, & plebs multa à Galilæa cinxit eum, & à Ihoudæa:
8 * Et ab Ourischlem, & ab Edoum, & à regione quę est trans Iourdenon, & à Tzour, et à Tzoidon cœtus multi, qui audierant quęcunque fecerat, venerunt ad eum.
9 * Et ait discipulis suis, vt proximè ad se adducerent nauiculam propter turbas, ne ip-
10 sum opprimerent. * Multos enim sanauerat, adeò vt irruerent in eum vt ipsum
11 tangerent. * Illique qui habebant plagas spirituum immundorum, quum viderent eum, procidebant, & clamabant, dicentes:
12 * Tu es filius Dei. Et multum prohibebat eis, ne ipsum reuelarent.

Dominica ignis post Pentecosten.

13 * Et conscendit montem, & aduocauit quos voluit: ad eumque venerunt.
14 * Et delegit duodecim qui secum essent, et quos mitteret vt prædicarent:
15 * Haberentque potestatem curandi morbos, & eijciendi dæmonia.
16 * Et nominauit Schemeoun nomine Kipho.

---

27 וְאָמַר לְהוֹן דְּשַׁבָּתָא מָטוּל בַּרְנָשָׁא [a] אֶתְבְּרִיַה וְלָא הֲוָא בַּרְנָשָׁא מָטוּל שַׁבָּתָא׃ 28 מָרֵה הוּ הָכִיל וְאַף דְּשַׁבָּתָא
בְּרֵה דֶּאנָשָׁא׃ קפלאון ג
1 וְעַל הוּב יֵשׁוּעַ לְכְנוּשְׁתָא וְאִית הֲוָא תַּמָּן גַּבְרָא חַד [b] דִּיבִישָׁא אִידֵה׃
2 וְנָטְרִין הֲווֹ לֵהּ דֶּאן [c] מֵאסָא לֵהּ בְּשַׁבָּתָא [d] נְקַטְרְגוֹנֵיהִי׃ 3 וְאָמַר לְהוֹ גַּבְרָא דִּיבִישָׁא אִידֵה קוּם [c] בַּמְצַעְתָּא׃
4 אֶמַר דֵּין אַף לְהוֹן שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד דְּטָב אוֹ דְבִישׁ נַפְשָׁא [f] לְמַחְיוּ אוֹ [g] לְמוֹבְדוּ הֶנּוּן דֵּין שַׁתִּיקִין הֲווֹ׃
5 [h] וְחָר הֲוֹן [i] בְּחֶסְמָא כַּד [k] בַּרְיָא לֵהּ עַל [l] קְשִׁיוּת לֵבְהוֹן וְאָמַר לְהוֹ גַּבְרָא פְּשׁוּט [m] וְתֶקְנַת אִידֵה׃
6 וְנַפָּקוּ פְּרִישָׁא בַּר שָׁעָתָה עִם דְּבִית הֵרוֹדֵס וּמַלְכָּא נְסַבוּ עֲלוֹהִי אֵיכְנָא [n] דְּנוֹבְדוּנֵיהִי׃
7 וְיֵשׁוּעַ עִם תַּלְמִידוֹהִי אֵזַל לֵהּ לְוָת יַמָּא וְעַמָּא סַגִּיאָא מִן גְּלִילָא [o] נַקְפֵּה וּמִן יְהוּד׃

[a] בְּרָא
[b] יְבֵשׁ
[c] אִסָּא [d] מַטְרֵג
[e] מְצַע [f] חַיָּא
[g] אֲבַר [h] חוֹר
[i] חֲמָא [k] כְּרַז
[l] קְשָׁא [m] תִּקּן [n] אֲבַד
[o] נְקַף כמו יקף

* Et dicebat eis: Sabbathum propter hominẽ factum est, & non homo propter Sabbathum. 27

* Itaque Dominus est Filius hominis etiam Sabbathi. 28

27 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, τὸ Σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον·

28 * ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Σαββάτου.

CAP. III.

Γ'.

ET introiuit iterum in Synagogam: & erat ibi homo habens manum aridam. 1 A

Mat. 12. d.9 Luc.6. a.16

* Et obseruabant eum si Sabbathis curaret; vt accusarent illum. 2

* Et ait homini habenti manum aridam, Surge in medium. 3

* Et dicit eis: Licet Sabbathis benefacere, an malè? animam saluam facere, an perdere? At illi tacebant. 4

* Et circunspiciens eos cum ira, contristatus super cęcitate cordis eorum, dicit homini, Extẽde manum tuam. & extendit, & restituta est manus illi. 5

* Exeuntes autem Pharisæi, statim cũ Herodianis consilium faciebant aduersus eum quomodo eum perderent. 6

Matt. 12 b.14 Ioh.10. 5.39

* Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: & multa turba à Galilęa, & Iudæa secuta est eum: 7

* Et ab Ierosolymis, & ab Idumæa, & trans Iordanem: & qui circa Tyrum & Sidonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum. 8 B

Iesus vt in nauicula sibi deseruiret

* Et dixit † discipulis suis, vt † nauicula sibi deseruiret propter turbam, ne comprimerent eum. 9

* Multos enim sanabat, ita vt irruerent in eum vt illum tangerent quotquot habebant plagas. 10

* Et spiritus immundi, cùm illum videbant, procidebãt ei: & clamabant, dicentes: * Tu es filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum. 11 12

1 * Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα·

2 * καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς Σάββασι θεραπεύσει αὐτὸν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

3 * καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι εἰς τὸ μέσον.

4 * καὶ λέγει αὐτοῖς, ἔξεστι τοῖς Σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων.

5 * καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

6 * καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι, εὐθέως μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι.

7 * καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν. καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ ἀπὸ Ἰουδαίας,

8 * καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ οἱ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, πλῆθος πολὺ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν.

9 * καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν·

10 * πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας.

11 * καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ ἔκραζε λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

12 * καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσι.

Mat. 10. a.1 Luc.6.b. 13.&9. a.1 Inf. 6. a.7

*Et ascendens in montem vocauit ad se quos voluit ipse: & venerunt ad eum. 13

* Et fecit vt essent duodecim cum illo: & vt mitteret eos prædicare. 14

*Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eiiciendi dæmonia. 15

*Et imposuit Simoni nomen Petrus. 16

13 * Καὶ διαβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός· καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν.

14 * καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν,

15 * καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.

16 * καὶ ἐπέθηκε τῷ Σίμωνι ὄνομα Πέτρον·

---

8 וּמִן אוּרְשְׁלֵם וּמִן אֱדוֹם וּמֵן עֵבְרָא דְיוֹרְדָנָן וּמִן צוֹר וּמִן צַיְדָן כֶּנְשָׁא סַגִיאָא דִשְׁמַעוּ הֲוֹו כָּל דְּעָבֵד אִתּוֹהִי׃

9 וַאמַר לְתַלְמִידוֹהִי דִנְקָרְבִין לֵהּ סְפִינְתָא מָטַל כֶּנְשָׁא דִלָּא נְחִבְצוּנֵיהִי׃ 10 סַגִיאָא גִיר מַאסֵא הֲוָא עַדְמָא

דְנָגְעִין נָפְלִין עֲלוֹהִי מֶטַל דְנָחְקְרִבוּן לֵהּ׃ 11 וַאילֵין דְּאִית הֲוֵי לְהוֹן מַחֲוָתָא דְרוּחָא טַנְפָתָא מָא דַחֲזָאוּהִי נָפְלִין

הֲוֹו וְקָעֲיִן וְאָמְרִין אֲנְתְּ הוּ בְּרֵהּ דְאֱלָהָא׃ 12 וְסַגִי כְּאֵב הֲוָא בְּהוֹן דְלָא נְגְלוֹנֵיהִי׃

דְּחַר בְּשְׁבָא דְאִשְׁתָּא דְבָתַר פֶּנְטִיקוֹסְטִי ז

13 וַסְלֵק לְטוּרָא וְקָרָא לְאִילֵן דְצָבָא וְאִתּוֹ לְוָתֵהּ׃ 14 וְגָבָא תְּרֵעסַר דְנָהֲווֹן עִמֵּהּ וְדִנְשַׁדַר אֵנוּן דְנִכְרְזוּן

15 וְדְנָהֲווֹן שַׁלִּיטִין דְנַאסוּן כְּרִיהָא וְנִפְקוּן דְיֵיא׃ 16 וְשִׁמִי לְשָׁמְעוּן שְׁמָא כְּאפָא׃

---

a אֵתָא
b חֲבַץ c אֵסָא
d מְחָא e חֲזָא f קָעָא
g כְּאָא h גְּלָא
i מן לשון יין
k אֵתָא l כְּרִז m אֵסָא
n שְׁמִי כמו בלשון ישמעאל

17 * Et Iaakoub filio Zabdai, & Iouchanon fratris ipsius Iaakoub, imposuit eis nomen Benai-regheschi, quod est, Filij tonitrui.

18 * Et Andream, & Philippum, & Bar-Thoulmai, & Mathai, & Thouma, & Iaakoub filium Chalphai, & Thaddi, & Schemeoun Zeloten: 19 * Et Iihoudo Scarioutо, is qui ipsum prodidit. 20 * Venerunt-que in domum. Et congregatę sunt turbæ iterum, adeò vt ne possent quidem panẽ edere.

21 * Et audierunt patrueles eius, & exierunt vt prehenderent eum: dicebant enim eum extra mentem suam exiisse.

22 * Scribæ autem illi qui ab Ourischlem descenderant, dicebant: Beelzeboub in eo est, ac per principem dæmoniorũ eijcit dæmonia.

23 * Et aduocauit eos Ieschua, & in parabolis dixit eis: Quomodo potest Satanas Satanam eijcere? 24 * Nam si regnum contra sese diuisum fuerit, non poterit stare regnum illud. 25 * Et si domus contra se diuisa fuerit, non poterit domus illa subsistere.

26 * Et, si Satanas insurgit in seipsum, & diuisus est, non potest stare; sed finem habet.

27 * Nemo potest ingredi ædes strenui, & diripere vasa illius, nisi prius strenuum illum vinxerit, & tunc ædes eius diripiet.

28 * Amin dico vobis, omnia quidem peccata & blasphemiæ quibus blasphemauerint homines remittentur eis.

29 * At quisquis blasphemauerit in Spiritum Sanctitatis, non habebit remissionem in æternum; sed reus erit iudicij æterni.

30 * Propterea quòd dicebant spiritum immundum in eo esse.

Matutinis Commemorationis Deiparæ Mariam.

31 * Porrò venerunt mater & fratres eius stantes foris, miseruntque qui vocaret eum 32 ad seipsos. * Sedebat autem circa eum turba: & dixerunt ei: En mater tua & fratres tui foris quærunt te. 33 * Et respondit ac dixit eis: Quæ est mater mea, & quinam 34 sunt fratres mei? * Et respexit in eos qui sedebant coram se, & ait: Ecce mater 35 mea, & ecce fratres mei. * Etenim qui executus fuerit voluntatem Dei, is est frater meus, & soror mea, & mater mea.

---

17 וְלִיעֲקוֹב בַּר זַבְדַי וְלִיוֹחָנָן אֲחוּהִי דְיַעֲקוֹב [2] סָם לְהוֹן שְׁמָא בְּנֵירְגֶשׁ דְאִיתַיהּוּהִי בְּנֵירַעֲמָא ׃ 18 וְאַנְדְרָאוֹס
וּפִילִיפּוֹס וּבַר תּוֹלְמַי וּמַתַּי וְתָאוּמָא וְיַעֲקוֹב בַּר חַלְפַּיְהִדִי וְשָׁמְעוֹן [b] קַנְנָיָא ׃ 19 וְיְהוּדָא סְכַרְיוֹטָא הַוָּא דְאַשְׁלְמֵהּ ׃
20 [c] וְאִתַּוּ לְבֵיתָא וְאִתְכַּנְּשׁוּ כְּנִשָׁא חוּב אַיכַנָּא דְלָא [d] פָּשְׁכִין הֲווֹ לַחְמָא לְמֵאכַל ׃ 21 וְשָׁמְעוּ אָחֵיהִי וְנָפְקוּ
[e] לְמֵאחֲדֵהּ אָמְרִין הֲווֹ גֵיר דְמֵן הַוונֵהּ נָפֵק ׃ 22 וְסָפְרֵא אֵילֵין דְמֵן אוּרְשְׁלֵם נְחֵתוּ אָמְרִין הֲווֹ בְּעֵל זְבוּב אִית בֵּהּ
וּבְרִישָׁא דְדַיְוֵא [g] מַפֵּק דַיְוֵא ׃ 23 וְקָרָא אֵנוּן יְשׁוּעַ [h] וְבַמַּחְלֵא אֲמַר לְהוֹן אַיכַנָּא מֶשְׁכַּח סָטָנָא [i] לְמַפְקוּ ׃
24 אִן מַלְכוּתָא גֵיר עַל נַפְשָׁהּ תֶּחְפַּלַּג לָא [k] מֶשְׁכְּחָא לְמֶקֶם מַלְכוּתָא הֲי ׃ 25 וְאִן בַּיְתָא עַל נַפְשָׁהּ נֶחְפַּלַּג לָא
מֶשְׁכַּח בַּיְתָא הַו לְמֶקֶם ׃ 26 וְאִן הוּ דְסָטָנָא קֵם עַל נַפְשֵׁהּ וְאִתְפַּלַּג לָא מֶשְׁכַּח לְמֶקֶם אֶלָּא חַרְתֵּהּ הֲי ׃

[a] טוֹם [b] קִנַּן [c] אִתָּא
[d] שְׁכַח בלשון יכל
[e] אֶחַד פירושו נשמטה
[f] נְפַק
[g] מְתַל כמו משל
[h] נְפַק
[i] קוּם

17 Et Iacobum Zebedæi,& Iohannem fratrem Iacobi: & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt,Filij tonitrui.

18 Et Andream, & Philippum,& Bartholomæum,& Matthæum,& Thomã, & Iacobum Alphæi, & Thaddæum, & Simonem Cananæum,

19 Et Iudam Iſcariotem, qui & tradidit illum.

Mat. 9.d 34.& 12. b.24 Luc. 11. b.15

20 Et veniunt ad domum: & conuenit iterum turba, ita vt non poſſent neque panem manducare.

21 Et quum audiſſent ſui, exierunt tenere eum. dicebant enim, Quoniam in furorem verſus eſt.

22 Et Scribæ qui ab Ieroſolymis deſcenderant,dicebãt, Quoniam Beel-zebub habet, & quia in principe dæmoniorum eiicit dęmonia.

23 Et conuocatis eis, in parabolis dicebat illis, Quomodo poteſt Satanas Satanam eiicere?

24 Et ſi regnum in ſe diuidatur, nõ poteſt regnum illud ſtare.

25 Et ſi domus ſuper ſemetipſam diſpertiatur,non poteſt domus illa ſtare.

26 Et ſi Satanas conſurrexerit in ſemetipſum, diſpertitus eſt, & nõ poterit ſtare; ſed finem habet.

Mat. 12. c.31 Luc.12. b.10 1.Ioh. 5. d.16

27 Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in domum eius diripere, niſi prius fortem alliget, & tunc domum eius diripiet.

28 Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blaſphemię quibus blaſphemauerint.

habebit

29 Qui autem blaſphemauerit in Spiritum ſanctum, nõ† habet remiſſionem in æternum, ſed reus erit ęterni delicti.

30 Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet.

Mat. 12. c.46 Luc.8.c. 19

31 Et veniunt mater eius & fratres: & foris ſtantes miſerunt ad eum, vocantes eum.

32 Et ſedebat circa eum turba: & dicunt ei,Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te.

33 Et reſpondens eis, ait, Quæ eſt mater mea & fratres mei?

34 Et circunſpiciens eos qui in circuitu eius ſedebant, ait, Ecce mater mea & fratres mei.

35 Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & ſoror mea, & mater eſt.

17 καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου· καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα βοανηργές, ὅ ἐστιν, υἱοὶ βροντῆς·

18 καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ βαρθολομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ἁλφαίου, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν καναναῖον·

19 καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.

20 καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν.

21 καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γάρ, ὅτι ἐξέστη.

22 καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβάντες, ἔλεγον, ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ, ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

23 καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν;

24 καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη·

25 καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη.

26 καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει.

27 οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ· καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.

28 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν·

29 ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως·

30 ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.

31 Ἔρχονται οὖν οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· καὶ ἔξω ἑστῶτες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν.

32 καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν. εἶπον δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου, καὶ οἱ ἀδελφοί σου, καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε.

33 καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ ἀδελφοί μου;

34 καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους, λέγει, ἴδε ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου·

35 ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου, καὶ ἀδελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστί.

---

27 לָא אֱנָשׁ מְשַׁכַּח [a] דְּנֵעוֹל לְבֵית חַסִינָא וְנֵחְשׁוֹף מָאנָוהִי אֶלָּא אִן לוּקְדָם לְחַסִינָא [b] נַאסוֹר וְהֵידִין בַּיְתֵהּ [c] נֵבוּז׃

28 אֲמִין אֲמַר אֱנָא לְכוֹן דְּכֻלְּהוֹן חֲטָהֵא [d] וּגוּדְפֵא דְּנִגְדְּפוּן בְּנֵינָשָׁא [c] נְשַׁהֲבְקוּן לְהוֹן׃ 29 מַן דֵּין דְּנִגְדֵּף עַל

רוּחָא דְּקוּדְשָׁא לַיְת לֵהּ שׁוּבְקָנָא לְעָלַם אֶלָּא מְחַיֵּב הוּ [f] לְדִינָא דְּלָעְלַם׃ 30 מְטוּל דַּאמְרִין הֲוָו דְּרוּחָא [g] טַנְפָתָא

אִית בֵּהּ׃ ח וְצַפְּרָא [h] דְּרוּכְנָא [i] דְּיִלְדַת אֻמֵּהּ מַרְיָם

31 [k] וְאַחְוֹהִי [l] קָיְמִין לְבַר וְשַׁדְּרוּ [m] דְּנֶקְרוֹנֵיהִי לְהוֹן׃ 32 יָתֵב הֲוָא דֵּין חַדְרוֹהִי כְּנִשָׁא וְאָמְרוּ לֵהּ הָא

אִמֵּךְ וְאַחָיִךְ לְבַר [n] בָּעְיִן לָךְ׃ 33 וַעֲנָא וְאָמַר לְהוֹן מַן הִי אִמִּי וּמַן אִנּוּן אֲחַי׃ 34 [o] וְחָזַר בַּאילֵין דְּיָתְבִין לְוָתֵהּ

וְאָמַר הָא אִמִּי וְהָא אֲחַי׃ 35 מַן גִּיר דְּנֶעְבֶּד [p] צְבְיָנֵהּ דַּאלָהָא הוּא אָחִי וְאָחְתִי וְאִמִּי׃

[a] עַלַל [b] אִסַר [c] בְּזַז [d] גְּרָף [e] שְׁבַק [f] דִּין כמו זמר [g] טִנְפָא [h] דְּכַר כמו זכר [i] יְלַד [k] אֶתָא [l] קום [m] קְרָא [n] בְּעָא [o] חור [p] צְבָא

CAP. IIII.

1 RVrsus autem cœpit docere iuxta littus maris: & congregati sunt ad eum cœtus quamplurimi, ita vt ascenderet sederetque in naui in mari, & omnis turba stabat humi iuxta mare.

2 * Ac docebat eos in parabolis multa, dicebatque in doctrina sua:

3 * Audite, Ecce exiit seminator ad semi-
4 nandum: * Et quum seminaret, aliud quidem cecidit iuxta viam; venitque volucris, & deuorauit illud.

5 * Aliud autem cecidit super petram, vbi non erat terra multa, & in momento exortum est, quoniam non erat profunda terra.

6 * Quum autem exortus esset Sol, calore affectum est; & quia non habebat radicem,
7 aruit. * Aliud autem cecidit inter spinas, & ascenderunt spinæ, ac suffocauerunt illud, fructusque non edidit.

8 * Aliud autem cecidit in terram bonam; et ascendit creuitque, ac edidit fructus, aliud quidem tricenos, & aliud sexagenos, aliud denique centenos.

9 * Et dicebat, Qui habet aures ad audiendum, audiat.

10 * Quum autem essent soli, interrogauerunt eum ij qui cum eo erant vna cum duodecim ipsius de parabola hac.

11 * Et dixit eis Jeschua: Vobis datum est nosse arcanum regni Dei: extraneis verò om-
12 nia in parabolis fiunt: * Vt quum viderint, videant, & non videant; & quum audierint, audiant, & non intelligant; nequãdo conuertantur, & remittantur eis peccata
13 ipsorum. * Et dixit eis, Nescitis parabolam hanc, & quomodo cunctas parabolas
14 scietis? * Seminator qui seminat, sermo-
15 nem seminat. * Isti autem qui sunt iuxta viam, ij sunt in quibus seminatur sermo: sed quũ audierunt statim venit Satanas, tollitq; ipsum sermonẽ qui seminatus est in corde eo-
16 rum. * Isti autem qui super petram semen excipiunt, ij sunt qui quum audierint sermonẽ,
17 statim cum gaudio recipiunt eum. * Et non habent radicem in animis suis, sed temporarij sunt: quumque fit oppressio aut persecutio propter sermonem, statim offenduntur.

קפלאון ד

1 הוּב דֵּין שַׁרִי הֲוָא [a] מַלֵּף עַל יַד יַמָּא וְאִתְכַּנְּשׁוּ לְוָתֵהּ כֻּנְּשָׁא סַגִּיאָא
אַיךְ [b] דְּנָסַק [c] נְחֵב לַהּ בַּסְפִינְתָּא בְּיַמָּא וְכֻלֵּהּ כֻּנְּשָׁא [d] קָאֵם הֲוָא עַל אַרְעָא עַל יַד יַמָּא ׃ 2 וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן
בְּמַחֲלָא סַגִּי וַאֲמַר הֲוָא [e] בְּיוּלְפָּנֵהּ ׃ 3 שְׁמַעוּ הָא נְפַק זָרוֹעָא [g] לְמִזְרַע ׃ 4 וְכַד זָרַע אִית דַּנְפַל עַל יַד אוּרְחָא
וְאָתָא [h] פָּרְחָתָא [i] וְאִכְלֵהּ ׃ 5 אָחֳרָנָא דֵּין נְפַל עַל [k] שׁוּעָא אֵיכָא דְּלֵית הֲוָא אַרְעָא סַגִּי וּבַר שָׁעֲהָה [l] בְּלַץ מְטָל
דְּלֵית הֲוָא [m] עוּמְקָא דְּאַרְעָא ׃ 6 בַּר דְּנַח דֵּין שְׁמְשָׁא חֲמָא וּמְטָל דְּלֵית הֲוָא לֵהּ עֻקְרָא יְבֵשׁ ׃ 7 וְאָחֳרָנָא נְפַל
בֵּית כּוּבֵא וְסַלְקוּ כּוּבֵא וְחַנְקוּהִי וּפֵארֵא לָא יְהַב ׃ 8 אָחֳרָנָא דֵּין נְפַל עַל אַרְעָא טָבְתָא וְסַלֵּק וְרָבָא וְיָהֵב פֵּארֵא
אִית דְּחַלְתִּין וְאִית דְּסָאָא ׃ 9 וַאֲמַר הֲוָא מַן דְּאִית לֵהּ אֻדְנָא דְּנִשְׁמַע נִשְׁמַע ׃

[a] אַלַּף [b] נְסַק [c] יְתֵב [d] קוּם [e] מְתַל [f] אַלֵּף [g] זְרַע [h] אֲתָא [i] אֲכַל [k] פירושו סוּף [l] בְּלַץ [m] עֻמְקָא

CAP. IIII.

Mat. 13. a.1 Luc.8. a.4

1 ET iterum cœpit docere ad mare, & congregata eſt ad eum turba multa, A ita vt nauim aſcendens ſederet in mari, & omnis turba circa mare ſuper terram erat:

2 * Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina ſua:

3 * Audite: ecce, exiit ſeminans ad ſeminandum. 4 * Et dum ſeminat, aliud cecidit circa viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt illud.

5 * Aliud verò cecidit ſuper petroſa, vbi nõ habuit terram multam: & ſtatim exortum eſt, quoniam non habebat altitudinem terræ. 6 * Et quando exortus eſt Sol, exæſtuauit: & eò quòd non habebat radicem, exaruit.

7 * Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocauerunt illud, & fructum non dedit.

8 * Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum aſcendentem & creſcentem, & afferebat vnũ †triginta, & vnum †ſexaginta, & vnum †centum.

†trice ſimus †ſexag ſimus † cent ſimus

9 * Et dicebat, Qui habet aures audiẽdi, audiat. 10 * Et cùm eſſet ſingularis, interrogauerunt eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolam.

11 * Et dicebat eis, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei: illis autem qui foris ſunt, in parabolis omnia fiunt:

Iſa.6.c Mat.13 b.14 Luc.8.1 10 Ioh.12. 40 Act. 2. f.26 Rom.1 b.8

12 * Vt videntes videant, & non videãt: & audientes audiant, & nõ intelligant: ne quando conuertantur, & dimittantur eis peccata.

13 * Et ait illis: Neſcitis parabolam hãc? & quomodo omnes parabolas cognoſcetis? 14 * Qui ſeminat, verbum ſeminat.

15 * Hi autem ſunt qui circa viam: vbi ſeminatur verbum, & cùm audierint, confeſtim venit Satanas, & aufert verbum quod ſeminatum eſt in cordibus C eorum. 16 * Et hi ſunt ſimiliter qui ſuper petroſa ſeminantur: qui cùm audierint verbum, ſtatim cum gaudio accipiunt illud: 17 * Et non habent radicem in ſe, ſed temporales ſunt: deinde orta tribulatione & perſecutione propter verbum, confeſtim ſcandalizantur.

δ'.

1 * Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολὺς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον, καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς.

2 * καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλὰ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,

3 * ἀκούετε. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι·

4 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτό.

5 * ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλὴν, καὶ ἀθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς·

6 * ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

7 * καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ συνέπνιξαν αὐτὸ, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε.

8 * καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενα, καὶ ἔφερεν ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.

9 * καὶ ἔλεγεν, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

10 * ὅτε δὲ ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν.

11 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται,

12 * ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι· καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι, καὶ μὴ συνιῶσι· μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα.

13 * καὶ λέγει αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην; καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε;

14 * ὁ σπείρων, τὸν λόγον σπείρει.

15 * οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ Σατανᾶς, καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

16 * καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἱ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν·

17 * καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν· εἶτα γενομένης θλίψεως, ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζονται.

---

10 כַּד הֲוָו דִּין בַּלְחוֹדֵיהוֹן שַׁאלוּהִי הָנוּן דְּעִמֵּהּ עִם תְּרֵעסַרְתֵּהּ מַתָּלָא הָדֵו׃ 11 וְאָמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ לְכוֹן [a] יְהִיב

12 דְּ[d] חָזִין נָחֲזוֹן וְלָא נֶחֱזוֹן וְכַד [b] לְמֵרַע [c] אַרְזָא דְּמַלְכוּתָהּ דַּאלָהָא לְבַרְיָא דִּין כָּל מַתָּלָא הֲוָא׃

13 וְאָמַר לְהוֹן לָא יָדְעִין אַנְתּוּן לָהּ לְמַתָּלָא [e] נְשְׁמְעוּן וְלָא [f] נְסַתְּכְלוּן דַּלְמָא [g] נְתְפְּנוּן וְנְשְׁתַּבְּקוּן לְהוֹן חַטָּהַיהוֹן׃

14 זָרוּעָא דְּזָרַע [i] מִלְּתָא [h] חְדָעִין׃ 15 הָלֵין דִּין דְּעַל יַד אוּרְחָא זְרַע אִנּוּן

16 דְּמִזְדְּרָעָא בְּהוֹן מִלְּתָא וּמָא דַּשְׁמַעוּ מֵחֲדָא אָתָא סָטָנָא וְשָׁקַל לָהּ לְמִלְּתָא דְּזִרְיָא בְּלֵבְהוֹן׃

17 וְהָנוּן דְּעַל שׁוּעָא אֱזְדַּרְעוּ הָלֵין אִנּוּן דְּמָא דַּשְׁמַעוּ מִלְּתָא מְחָדְרָא [l] בְּחַדּוּתָא מְקַבְּלִין לָהּ׃

וְלֵית לְהוֹן עִקָּרָא בְּנַפְשְׁהוֹן אֶלָּא דְּזַבְנָא אַנּוּן וּמָא דַּהֲוָא [m] אוּלְצָנָא אוֹ [n] רְדוּפְיָא מֶטֶל [o] מִלְּתָא [p] עֲגַל מִתְבַּשְׁלִין׃

[a] יְתֵב
[b] יְדַע [c] אַרְזָא מן
[d] רָזָא [e] חֲזָא
[f] סָכַל כמו שכל
[g] כְּנָא [h] שְׁבַק [i] יְדַע
[k] מְלַל [l] זְרַע
[m] חַרָא [n] אלץ [o] רְדַף
[p] מְלַל פירושו פתאם

18 * Ifti porrò qui inter ſpinas ſemen excipiunt, hi ſunt qui audiunt ſermonem:
19 * At ſollicitudo mundi huius, & fallacia diuitiarum, & reliquiæ cupiditatum aliarũ introeuntes ſuffocant ipſum ſermonem, & fit infructuoſus.
20 * Ifti denique qui in terram bonam ſemen exceperunt, ij ſunt qui audiunt ſermonem, recipiuntque, ac edunt fructus, in tricenis, & in ſexagenis, & in centenis.
21 * Et ſubdit eis: Nunquid venit lucerna vt ſubter modium ponatur, aut ſubter lectũ? nonne facta eſt vt candelabro imponatur?
22 * Non eſt enim quicquam occultum quod non reueletur, nihilque fit in abſcondito quin
23 manifeſtetur. * Si quis habet aures ad audiendum, audiat.

Septimana Candidatorum.

24 * Porrò dixit eis: Videte quid audiatis: qua menſura metimini, remenſum erit vobis et adiicietur vobis, illis nempe qui audiũt.
25 * Qui enim habet, dabitur ei: & qui non habet, etiam id quod habet tolletur ab eo.
26 * Inſuper dicebat, Ita eſt regnum Dei, vt
27 ſi quis iaciat ſemen in terram: * Et dormiat, exurgatque noctu & interdiu, & ſemen germinet et aſſurgat, quum ipſe neſciat.
28 * Terra enim producit fructus, & primũ fit herba, & deinde ſpica, poſtremò autem frumentum perfectum in ſpica.
29 * Quum autem pinguis eſt fructus, ſtatim immittit falcem, quoniam aduenit meſſis.
30 * Item dicebat, Cuinam comparabimus regnum Dei, aut quanam collatione conferemus illud?
31 * Velut grano ſinapis illud ſimile eſt quod ſatum eſt in terra: minimum eſt omnium ſeminum quæ ſunt ſuper terram.
32 * Quumque ſatum eſt aſſurgit, euaditque maximum omnium olerum, editque ramos magnos, ita vt poſſit in vmbra eius volucris habitare.
33 * In parabolis hiſce ſimilibus alloquebatur eos Ieſchua per ſimilitudines, prout poterant audire.
34 * Nec abſque parabolis colloquebatur eis: ſuis autem diſcipulis inter ſe et eos [priuatim] interpretabatur omnia.

---

18 וְהָנוּן דְּבֵית כּוּבָא מְזַרְעִין הָלֵין אֱנוּן אִילֵין דְּשָׁמְעִין מִלְּתָא׃
19 וְרַנְיָא דְעָלְמָא הָנָא וְטוּעֲנָח דְעוּתְרָא וְשָׁרְיָא
[a] זְרַע
[b] רְנָא פירושי שקר
[c] טְעָח כמו טְעָא
[d] רְנַג [e] עוּל [f] טוּב
[g] סוּם [h] טְעָא [i] גְּלָא
[k] חֲזָא [l] כּוּל
[m] יְסַף [n] יְתֵב
[o] שְׁקַל

20 וְהָנוּן דְּבֵית אַרְעָא טָבְתָא אָזְרְעוּ הָלֵין אֱנוּן
21 דְּשָׁמְעִין מִלְּתָא וְמְקַבְּלִין וְיָהְבִין פְּאַרְיָא בַּחֲדָתִין וּבְשִׁתִּין וּבְמָאָא׃
22 נְתְחְסִים אוּ תְחִית עַרְמָא לָא הָוָא דְעַל מְנָרְתָא נְתְחְסִים׃ לֵית גֵּיר מְדֵם
23 דְּטְשֵׁא דְלָא נְחְגְּלָא וְלָא הָוָא בְּטוּשְׁיָא
דְשַׁבְתָּא דְחַוְרָא ט
וְלָא מְחְגְּלָא׃ אֵן אֱנָשׁ אִית לֵהּ אֻדְנָא דְנָשְׁמַע נְשְׁמַע׃
24 וְאֲמַר לְהוֹן חֲזוֹ מָנָא שָׁמְעִין אַנְחוּן בְּהֵי כְּיִלְתָא דְמְכִילִין אַנְחוּן מְתְחְכִיל לְכוֹן וּמְתְחוֹסַף לְכוֹן לַאִילֵין דְּשָׁמְעִין׃
25 מַן דְּאִית לֵהּ גֵּיר נְתְיְהֵב לֵהּ וּמַן דְּלֵית לֵהּ אַף הַוּ דְּאִית לֵהּ נְשְׁתְּקַל מִנֵּהּ׃

18 * Et alij ſunt qui in ſpinis ſeminãtur: hi ſunt qui verbum audiunt;

19 * Et ærumnæ ſeculi,& deceptio diuitiarum, & circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur.

1.Tim. 6 c.17

20 * Et hi ſunt qui ſuper terram bonam ſeminati ſunt: qui audiunt verbum, & ſuſcipiunt, & fructificãt,vnum† triginta,vnum†ſexaginta,& vnum† centum.

† tricesimum †ſexagesimum †centesimum

21 * Et dicebat illis: Nunquid venit lucerna vt ſub modio ponatur? aut ſub lecto? nonne vt ſuper candelabrum ponatur?

Mat. 5.b 15 Luc.8.c. 16.& 11. c.33

22 * Non eſt enim aliquid abſconditum quod non manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed vt in palam veniat.

Mat. 10. c.26. c.8 c.17

23 * Si quis habet aures audiendi,audiat.

24 * Et dicebat illis,Videte quid audiatis. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adiicietur vobis.

25 * Qui enim habet,dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo.

Matt.7. 8.2. Luc.6.f. 38 Mat. 13. b.12. & 25.c.29 Luc.8.c. 18.& 19. d.26

26 * Et dicebat,Sic eſt regnum Dei,quẽadmodum ſi homo iaciat ſementem in terram,

Mat. 13. d.21 Luc. 13. d.19

27 * Et dormiat: & exurgat nocte & die, & ſemen germinet, & increſcat dum neſcit ille.

28 * Vltrò enim terra fructificat,primùm herbam,deinde ſpicam,deinde plenum frumentum in ſpica.

29 * Et cũ ex ſe produxerit fructus,ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt meſſis.

30 * Et dicebat: Cui aſſimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud?

31 * Sicut granum ſinapis:quod cùm ſeminatum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſeminibus quæ ſunt in terra:

32 * Et cùm†ſeminatum fuerit,aſcẽdit†, & fit maius omnibus oleribus: & facit ramos magnos,ita vt poſſint ſub vmbra eius aues cæli habitare.

†natum †in arborem Mar.13. v.34

33 * Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire:

34 * Sine parabola autem non loquebatur eis: ſeorſum autem, diſcipulis ſuis diſſerebat omnia.

18 * καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι, οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες,

19 * καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συμπνίγουσι τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.

20 * καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον, καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.

21 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ;

22 * οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν, ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

23 * εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

24 * Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν.

25 * ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

26 * καὶ ἔλεγεν, οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς,

27 * καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστᾷ καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός·

28 * αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ.

29 * ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.

30 * καὶ ἔλεγε, τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν;

31 * ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

32 * καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.

33 * καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν.

34 * χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα.

---

26 וְאָמַר הָנָא הָכְנָא הֲי מַלְכוּתָא דֵאלָהָא אֵיךְ אֱנָשׁ דְּרַמֵא זַרְעָא בַּארְעָא׃ 27 וְנִדְמָךְ וְנָקוּם בְּלֵלְיָא וּבְאִימָמָא
וְזַרְעָא גָּרְבָא וְנָארֵךְ כַּד הוּ לָא יָדַע׃ 28 אַרְעָא גִּיר מַיְתְיָא לָהּ לְפָארָא וְלוּקְדָם הָוֵא עָסְבָא וּבַתְרָה שִׁבְלָא אֲחַרַיִת
דֵּין חִטְתָא מְשַׁמְלִיתָא בְּשִׁבְלָא׃ 29 מָא דְּשַׁמֵּן דֵּין פָּארָא מַחֲרָא אָתְיָא מַגָּלָא דְּמַטִי חֲצָרָא׃ 30 וְאָמַר לְמָנָא נְדַמְיֵהּ
לְמַלְכוּתָא דֵאלָהָא וּבַאינָא מַתָלָא יְהֵי דְּמָא דֵּאזַרְעָה בַּארְעָא זְעוּרְיָא הֲי מִן 31 אֵיךְ פִּרְדְתָא הֲי דְּחַרְדָלָא הֲי דְּמָא דֵּאזַרְעָה בַּארְעָא זְעוּרְיָא הֲי מִן
כָּלְהוֹן זַרְעוּנֵי דְּעַל אַרְעָא׃ 32 וּמָא דֵּאזַרְעַת סָלְקָא וְהָוְיָא רַבָּא מִן כָּלְהוֹן יַרְקוּנֵא וְעָבְדָא סוֹכֵא רַוְרְבָתָא אֵיךְ
דְּבִטְלָלֵהּ פָּרַחְתָא׃ 33 בְּמַתָלֵא דֵּאיךְ הָלֵין מְמַלֵל הָוָא עַמְהוֹן יְשׁוּעַ מַתָלָא אַיךְ דְּמִשְׁכְּחִין הָוֵי לְמִשְׁמַע׃
34 וְלָא מַתָלֵא לָא מְמַלֵל הָוָא עַמְהוֹן לְתַלְמִידוֹהִי דִּין בֵּינָוֹהִי וְלָהוֹן מְפַשֵׁק הָוָא כָּל מִדֵם׃

a רְמָא b דְּמָךְ c קוּם d יוֹם e רְבָא f אֶרֶךְ g אֶחָא h מְלָא מזה נעשה שמלא i דְּמָא k מְתָל כמו משל l זְרַע m סוּף n רַבָּב o שְׁכַן

Feria quinta hebdomadis quintæ Ieiunij.

35 * *Porrò dixit eis in illo die ſub veſpera, Tranſeamus in vlteriorem ripam.*

36 * *Et reliquerunt turbas, & acceperunt eum quum eſſet in naui: nauiculæ autem a-*
37 *liæ cum eis erant.* * *Et factus eſt turbo magnus, ventuſque, & fluctus irruebant in nauim, ac propè implebatur.*

38 * *Ipſe autem Feſchua ſuper ceruical dormiebat in poſteriori parte nauis: & venerunt ac excitarunt eum, dicuntque ei, Magiſter noſter, non eſt tibi curæ quòd perimus?*

39 * *Surrexit itaque & obiurgauit ventum, aitq; mari, Quieſce, obmuteſce tu. Et cõquieuit ventus, et facta eſt tranquillitas magna.*

40 * *Et dixit eis, Quid ita pauidi eſtis? & quare nulla eſt in vobis fides?*

41 * *Et timuerunt timore magno, & dicebant vnus ad alterum, Quiſnam iſte eſt, vt venti & mare obediant ei?*

Matutinis v. Feria v. Ieiunij.

CAP. V.

1 VEnit autem vltra mare in regionem Go-
2 *daræorum.* * *Quumque exiret è naui, occurrit ei de domo ſepulchrorum homo habens ſpiritum immundum.*

3 * *Et degebat in monumentis, & catenis nemo poterat eum vincire.*

4 * *Propterea quòd quoties compedibus et catenis vinctus fuerat, catenas fregerat, compedéſque abruperat; ac nemo poterat eum ſubiugare.*

5 * *Et in omni tempore noctu & interdiu in monumentis & in montibus erat, clamabátque, & allidebat ſeipſum lapidibus.*

6 * *Quum autem vidiſſet Feſchua procul, curſu contendit & adorauit eum:*

7 * *Et exclamauit voce magna, et ait, Quid mihi & tibi Feſchua fili Dei altiſſimi? adiuro te per Deum ne me crucies.*

8 * *Dicebat enim ei, Egredere ex homine,*
9 *ſpiritus immunde.* * *Et interrogauit eum, Quod tibi nomen eſt? Dixit ei, Legio eſt nomen noſtrum, ſiquidem multi ſumus.*

10 * *Et efflagitabat ab eo multùm, ne emitteret ipſum extra illam regionem.*

יוֹם חֲמִשָּׁא וְשַׁבְּתָא דַּחֲמִשָּׁא [a] דְּצַוְמָא

35 וַאֲמַר לְהוֹן בְּהָהוּ יוֹמָא בְּרַמְשָׁא נֶעֱבַר לַן לְעֵבְרָא׃ 36 וְשָׁבְקוּ לְכֶנְשָׁא וְדַבְּרוּהִי כַּד בַּסְפִינְתָא הוּ וְסַפִינָא
אָחֳרִנִיתָא אִית הֲוַי עִמֵּהוֹן׃ 37 וַהֲוָת עַלְעָלָא רַבְתָא וְרוּחָא וְגַלָּלֵא נָפְלִין הֲווֹ בַּסְפִינְתָא וְקָרִיבָא הֲוַת [b] דְּתֶתְמְלֵא׃
38 הוּ דֵין יְשׁוּעַ עַל [c] בְּסַרְיָא דְּמָךְ הֲוָא בְּחָרְתָה דַּסְפִינְתָא [d] וְאַתוֹ [e] אַקִימוּהִי וַאֲמְרִין לֵהּ רַבַּן לָא בְּטִיל לָךְ [f] דְּאִבְּדִינַן׃
39 וְקָם [g] וְכָאֲ בְּרוּחָא וַאֲמַר לְיַמָּא [g] שְׁלִי [h] זְגִיר אַנְתְ וְשֶׁלְיַת רוּחָא וַהֲוָא [i] נַוְחָא רַבָּא׃ 40 וַאֲמַר לְהוֹן לְמָנָא
[k] דַּחוֹלְתָנִין אַנְתוּן הָכַנָא וְלָמָא לַית בְּכוֹן הֵימָנוּתָא׃ 41 וְדָחְלוּ דְּחַלְתָא רַבְתָא וַאֲמְרִין הֲווֹ חַד לְחַד מַנוּ כַּי הָנָא
דְּרוּחָא וְיַמָּא [l] מְשְׁתַּמְעִין לֵהּ׃

[a] צוֹם
[b] מְלָא
[c] סָרְיָא כמו סלי
[d] אִתָא [e] קוּם
[f] אֲבַד [g] שְׁלָא
[h] זְגַר פירושו שתק
[i] נוּחַ [k] דְּחַל
[l] שְׁמַע

* Et ait illis in illa die, cùm ſerò eſſet factum, Tranſeamus contra.

Mat. 8. d. 23 Luc. 8. c. 22 * Et dimittentes turbam, aſſumunt eum ita vt erat in naui: & aliæ naues erant cum illo.

* Et facta eſt procella magna venti, & fluctus mittebat in nauim, ita vt impleretur nauis.

* Et erat ipſe in puppi ſuper ceruical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi, Magiſter, non ad te pertinet quia perimus?

* Et exurgens comminatus eſt vento, & dixit mari, Tace, obmuteſce. Et ceſſauit vētus: & facta eſt trāquillitas magna.

* Et ait illis, Quid timidi eſtis? nec-dum habetis fidem? * Et timuerunt timore magno: & dicebant ad alterutrū, Quis, putas, eſt iſte, quia & ventus & mare obediunt ei?

CAP. V.

Mat. 8. d 28 Luc. 8. d. 26 ET venerunt trās fretum maris in regionem Geraſenorum. A

* Et exeunti ei de naui, ſtatim occurrit de monumentis homo in ſpiritu immundo,

* Qui domicilium habebat in monumentis. & neq; catenis iam quiſquam poterat eum ligare:

* Quoniam ſæpe compedibus & catenis vinctus, dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſſet. & nemo poterat eum domare.

* Et ſemper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans & concidens ſe lapidibus.

* Videns autem Ieſum à longè, cucurrit & adorauit eum:

* Et clamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi Ieſu fili Dei altiſſimi? adiuro te per Deum ne me torqueas.

* Dicebat enim illi, Exi ſpiritus immunde ab homine†.

* Et interrogabat eū, Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei, Legio mihi nomen eſt: quia multi ſumus.

deprecabantur * Et †deprecabatur eum multum, ne ſe expelleret extra regionem.

35 * καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὀψίας γενομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.

36 * καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ' αὐτοῦ.

37 * καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη· καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι.

38 * καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων. καὶ διεγείρουσιν αὐτόν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα;

39 * καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ, σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

40 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε οὕτω; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν;

41 * καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;

ε.

1 * Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν.

2 * καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ,

3 * ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασι. καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι,

4 * διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι, καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετρίφθαι, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυε δαμάσαι.

5 * καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασι, καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις.

6 * ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ,

7 * καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεὸν μή με βασανίσῃς.

8 * ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.

9 * καὶ ἐπηρώτα αὐτόν, τί σοι ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων, λεγεὼν ὄνομά μοι· ὅτι πολλοί ἐσμεν.

10 * καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά, ἵνα μὴ αὐτοῦ ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας.

---

1 וְאָתָא לְעֵבְרָא דְיַמָּא לַאתְרָא דְגַדָּרָיֵא׃ 2 וְכַד נְפַק מִן סְפִינְתָא פְּגַע בֵּהּ מִן בֵּית קְבוּרָא גַּבְרָא דְאִית בֵּהּ רוּחָא טַנְפְתָא׃ 3 וְעָמַר הֲוָא בֵית קְבוּרָא וּבְשִׁשְׁלָתָא אָנָשׁ לָא מְשַׁבַּח הֲוָא לְמַאסְרֵהּ׃ 4 מָטַל דְכַל אֲמַתִי דַהֲוָא שְׁלִיל וְשִׁשְׁלָתָא מְתַבַּר הֲוָא וְסוֹטְמָא מְפַסֵּק הֲוָא וְלָא אָנָשׁ מְשַׁבַּח הֲוָא לְטַכְּשֵׁהּ׃ 5 וּבְכָל זִבְנָן בְּלֵילְיָא וּבְאִימָמָא בְּבֵית קְבוּרָא וּבְטוּרָא אֲיהֲוִי הֲוָא וְקָעֵא הֲוָא וּמְצַלֵּף נַפְשֵׁהּ בְּאַבְנִין׃ 6 כַּד חֲזָא דֵין לְיֵשׁוּעַ מִן רְחִיקָא רְהִיט סְגֵד לֵהּ׃ 7 וְקָעֵא בְּקָלָא רָמָא וַאֲמַר מָא לִי וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵהּ דְאֵלָהָא עִלָּיָא אֲנָא לָךְ בַּאלָהָא דְלָא תְשַׁנְקַנִי׃ 8 אֲמַר הֲוָא לֵהּ גְּיִר פּוֹק מִן בַּרְנָשָׁא רוּחָא טַנְפָא׃ 9 וְשַׁאלֵהּ אֲיכַנָא שְׁמָךְ אֲמַר לֵהּ לֶגְיוֹן שְׁמַן מָטַל דְסַגִּיאָא חָנַן׃ 10 וּבָעָא הֲוָא מָנֵהּ סַגִּי דְלָא נְשַׁדְּרִיוּהִי לְבַר

[a] אֲסַר [b] תְּבַר כמו שכר [c] כְּבַשׁ [d] יוֹם [e] קָעֵא [f] רְחַק [g] רוּם [h] רוּם [i] יְמָא [k] נְפַק [l] מן לשון יון [m] שַׁדַּר

11 * Erat autem illic ad montem grex mag-
12 nus porcorum pascens. *Et efflagitabant
ab eo illi dæmones, dicentes, Mitte nos in
istos porcos, vt in eos ingrediamur.
13 *Et permisit eis: exieruntque spiritus illi
immundi, & ingressi sunt porcos: & excur-
rit ille grex in rupem, & ruit in mare, circi-
ter bis mille, & suffocati sunt aquis.
14 *Illi autem qui pascebant eos fugerunt,
& dixerunt in ciuitate & in pagis: & exie-
runt vt viderent id quod factum fuerat.
15 *Et venerunt ad Ieschua, & viderunt
eum qui fuerat dæmoniacus vestitum, &
verecundum, atque sedentem, eum inquam
in quo fuerat legio: & perterriti sunt.
16 *Et renunciarunt eis qui viderant quo-
modo actum esset cum ipso dæmoniaco, nec-
non de illis porcis.
17 *Et cœperunt efflagitare ab eo, vt fini-
bus ipsorum excederet.
18 *Quumque conscendisset nauim, petebat
ab eo is qui dæmoniacus fuerat, vt cũ eo esset.
19 *Nec permisit ei: sed dixit ei, Abi domũ
tuam ad homines tuos, & renuncia eis quid
fecerit tibi Dominus, quodque tui misertus
20 fuerit. *Abijt itaque & cœpit præ-
dicare in Decapoli quid fecisset sibi Jeschua:
cunctique mirabantur.

Lectio Martyrum & Defunctorum.

21 *Quumque traiecisset Ieschua naui in il-
lam vlteriorem ripam, rursus congregati sunt
iuxta eum cœtus plurimi dum esset iuxta lit-
22 tus maris. *Venit autem quidam no-
mine Juvoroschus ex principibus Synagogæ:
quumque vidisset eũ, procidit ad pedes eius.
23 *Et efflagitauit ab eo multùm, ac dixit ei,
Filia mea malè affecta est: veni, impone ei
manum tuam, & sanabitur ac viuet.
24 *Et abiit Ieschua cum eo: & sese adiun-
xit ei turba multa, & comprimebant eum.
25 *Quædam autẽ mulier, quæ erat in pro-
fluuio sanguinis à duodecim annis:
26 *Quæ quidem multa fuerat perpessa à
medicis plurimis, & expenderat quicquid
habebat, nihilque adiuta fuerat, quinimò
magis angebatur.

---

11 אִיתַ הֲוָא תַּמָּן לְוָת טוּרָא בַּקְרָא רַבְּתָא רַחֲזִירָא ᵃ דְּרָעָיָא ׃ 12 ᵇ וּבָעֲיִן הֲווֹ מֶגֵּה הָנוּן שְׁאֵדָא וְאָמְרִין שַׁדַּר
לַן עַל הָנוּן חֲזִירָא דַּבְּהוּן ᶜ בֵּעוּל ׃ 13 וְאַפֵּס לְהוּן וַנָּפְקוּ רוּחָא הַלֵּין טַנְפָתָא וְעָלוּ בַּחֲזִירָא ᵈ וְרָהְטַת הֵי בַּקְרָא
ᵉ לַשְׁקִיפָא וְנָפְלַת בְּיַמָּא אַיךְ תְּרִין אַלְפִין ᶠ וְאִתְחַנָּקוּ בְּמָיָא ׃ 14 וְהָנוּן ᵍ דְּרָעַיִן הֲווֹ לְהוּן עָרָקוּ וְאָמְרוּ בְּמְדִינְתָא
וְאַף בְּקוּרְיָא וְנָפְקוּ ʰ לְמֶחֱזָא מַדְּם דַּהֲוָא ׃ 15 ⁱ וְאִתּוֹ לְוָת יֵשׁוּעַ וְחָזָאוּהִי לְהַהוּ דְּשֵׁאדָוּתִי כַּד לָבִישׁ וַמְנַכַּף וְיָתֵב
הַהוּ דְּרָאִית הֲוָא בֵּהּ לֶגְיוֹן וְדָחֵלוּ ׃ 16 ᵏ וְאִשְׁתַּעְיוּ לְהוּן הָנוּן דַּחֲזוּ דְּאֵיכָנָא הֲוָא לְהַהוּ דְּשֵׁאדָוּתִי וְאַף עַל הָנוּן חֲזִירָא ׃
17 וְשָׁרִיו בָּעַיִן מָגֵּה דְּנֵאזַל לְהּ מִן תְּחוּמְהוֹן ׃ 18 וְכַד סָלֵק לַסְפִינְתָא בָּעָא הֲוָא מֶגֵּה הַהוּ דְּשֵׁאדָוּתִי דְּעִמֵּהּ נֶהֱוֵא ׃
19 וְלָא שַׁבְקֵהּ אֶלָּא אֱמַר לֵהּ ˡ זֵל לְבַיְתָךְ לְוָת אֱנָשָׁיךְ ᵐ וְאִשְׁתַּעָא לְהוּן מַדְּם דַּעֲבַד לָךְ מָרְיָא וְדְאִתְרַחֵם עֲלָיךְ ׃

ᵃ רְעָא ᵇ בְּעָא ᶜ עֲלַל ᵈ רְהַט ᵉ פירושוסלע ᶠ חֲנַק ᵍ רְעָא ʰ חֲזָא ⁱ אֲתָא ᵏ שְׁעָא פירושו סיפר ˡ אֲזַל ᵐ שְׁעָא

Matt.8. d.30 Luc.8.d. 32 in agris

11 * Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, pascens†:

12 * Et deprecabantur eum spiritus, dicentes, Mitte nos in porcos, vt in eos introeamus.

13 * Et concessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus immundi, introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus est in mare, ad duo millia, & suffocati sunt in mari.

14 * Qui autem pascebant eos, fugerũt, & nuntiauerũt in ciuitatem & in agros. Et egressi sunt videre quid esset facti.

venerũt

15 *Et† veniũt ad Iesum, & vident illum qui à dęmonio vexabatur, sedentem, vestitum, & sanæ mentis; & timuerunt.

16 * Et narrauerunt illis, qui viderant, qualiter factum esset ei qui dæmonium habuerat: & de porcis.

Luc.8.d 37 Act.16. d.39

17 * Et rogare cœperunt eum, vt discederet de finibus eorum.

18 * Cumque ascenderet nauim, cœpit illum deprecari qui à dæmonio vexatus fuerat, vt esset cum illo.

19 * Et non admisit eum, sed ait illi, Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui.

20 * Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus: & omnes mirabantur.

ascẽdisset

21 * Et cùm †transcẽdisset Iesus in naui rursum trans fretum, conuenit turba C multa ad eum, & erat circa mare.

Mat.9.c. 18 Luc. 8.f. 41

22 * Et venit quidam de archisynagogis nomine Iairus: & videns eum, procidit ad pedes eius:

23 * Et deprecabatur eum multùm, dicẽs, Quoniam filia mea in extremis est, veni, impone† manus super eam, vt salua sit & viuat.

manũ suam

24 * Et abiit cũ illo, & sequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.

Leu. 15. d.24 Mat.9.c. 20. Luc.8.f. 43

25 *Et mulier quæ erat in profluuio sanguinis annis duodecim;

26 * Et fuerat multa perpessa à complurib medicis, & erogauerat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat:

11 * Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη.

12 * καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες ⓐ δαίμονες, λέγοντες, πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν.

13 * καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι· καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ.

14 * ⓐ δὲ βόσκοντες αὐτοὺς χοίρους ἔφυγον, καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστὶ τὸ γεγονός.

15 * καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον, καὶ σωφρονοῦντα τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα· καὶ ἐφοβήθησαν.

16 * διηγήσαντο δὲ αὐτοῖς ⓐ ἰδόντες, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων·

17 * καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

18 * καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθείς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ.

19 * ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σούς, καὶ ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος ἐποίησε, καὶ ἠλέησέ σε.

20 * καὶ ἀπῆλθε, καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον.

21 * Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν.

22 * καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτόν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ,

23 * καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν πολλὰ, λέγων, ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ· καὶ ζήσει.

24 * καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.

25 * καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα,

26 * καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα·

---

20 וְאָזַל וְשָׁרֵי מַכְרֵז בְּעַסְרַת מְדִינָתָא דְּמֵרם דַּעֲבַד לֵהּ יֵשׁוּעַ וְכֻלְּהוֹן תְּמִיהִין הֲווֹ׃

21 וְכַד עֲבַר יֵשׁוּעַ בְּסַפִּינְתָּא לְהֵעוֹ עֲבָרָא הוּב אֶתְכַּנְּשׁוּ עֲלוֹהִי כְּנִשָּׁא סַגִּיאָא כַּד אִיהוֹהִי עַל יַמָּא׃ 22 וְאָתָא חַד דְּשַׁמֵּהּ יָאִירָשׁ מִן רַבֵּי כְּנוּשְׁתָּא וְכַד חֲזָיהִי נָפַל לָוָת רַגְלוֹהִי׃ 23 וּבָעָא הָוָא מֵנֵּהּ סַגִּי וְאָמַר לֵהּ בְּרָתִי בִּישָׁאִית עֲבִידָא תָּא סִים אִידָךְ עֲלֵיהָ וְתֶחֱלֵמִי וְתֶחֱיֵא׃ 24 וְאָזַל עִמֵּהּ יֵשׁוּעַ וְדַבִּיק הָוָא לֵהּ כְּנִשָּׁא סַגִּיאָא וְחָבְצִין הָווֹ לֵהּ׃ 25 אִנְתְּתָא דֵּין חָרָא דְּאִיהִי הָוָת בְּמַרְדְּיָתָא דַּדְמָא שְׁנִין הַרְתַּעְסְרָא׃ 26 אִידָא וְסַגִּי סָבְלַת מִן אֲסַוָתָא סַגִּיאֵא וְאַפְקַת כָּל מִדֵּם דְּאִית לָהּ וּמִדֵּם לָא אֶתְעַדְּרַת אֶלָּא אַף יַתִּירָאִית אֶתְאַלְצַת׃

[a] מְרָא [b] עֲנַר [c] סְנָא [d] חֲזָא [e] נִישׁ [f] אִתָּא [g] טוּם [h] חֲלַס [i] חֲיָא [k] אִית כמו״ש [l] דְּרָא [m] אִסָּא [n] נְפַק [o] עָדָר כמו עזר [p] וְתַר [q] אִלֵּץ

27 * Quum audisset de Ieschua, venit in compressione turbæ à tergo eius, & tetigit vestimentum eius.

28 * Dicebat enim, Si vel vestimentum eius tetigero, seruabor.

29 * Et statim exaruit fons sanguinis eius: et sensit corpore suo se sanatam esse à plaga sua.

30 * Ieschua autem statim cognouit apud se virtutem exiisse à semetipso: & conuersus ad turbam, ait, Quis tetigit vestimenta mea?

31 * Dixerunt ei discipuli eius, Vides turbas quæ opprimunt te: & ais, Quis tetigit me?

32 * Et circunspiciebat vt videret quis hoc fecisset.

33 * Tunc mulier illa quum timeret ac tremeret, quippe quæ nosset quid actum fuisset cum ea, veniens procidit coram eo, & dixit ei omnem veritatem.

34 * Ipse verò dixit ei: Filia mea, fides tua te seruauit: abi in pace, & esto sana ex plaga tua.

35 * Et adhuc eo loquente, venerunt quidam è domo principis Synagogæ, & inquiunt, Filia tua mortua est, quid amplius facessis negotium Doctori?

36 * Ieschua autem audiit sermonem quem dicebant: & ait illi principi Synagogæ, Ne timeas, tantummodo crede.

37 * Nec permisit vt quisquam iret secum, nisi Schemeoun Kipho, & Iaakoub, & Iouchanon frater Iaakoub.

38 * Et venerunt domum illius principis Synagogæ, viditque tumultuantes, & flentes ac eiulantes.

39 * Et introit, dixitque eis, Quid perstrepitis ac fletis? puella non est mortua, sed dormit.

40 * Et subsannabant eum. Ipse verò Ieschua eiecit omnes, accepitque patrem puellæ & matrem eius, & eos qui secum erant, & ingreditur eò vbi iacebat puella.

41 * Et prehendit manum puellæ, ac dixit ei, Puella surge:

42 * Et eo momento surrexit puella, & ambulabat. erat enim filia annorum duodecim. Et mirati sunt admiratione magna.

43 * Præcepit autem eis multùm, ne quis id resciscere: dixítque vt darent ei quid ad manducandum.

---

27 כַּד שְׁמַע עַל יֵשׁוּעַ [a] אֲתָה בְּחָבְצָא דְכֻנְשָׁא מִן בָּסְחָרֵה וְקָרְבַת לַלְבוּשֵׁה ׃ 28 אָמְרָא הֲוָת גֵּיר דְאַפֵּן לַלְבוּשֵׁה

[a] אֵתָא [b] יִבַּשׁ

קָרְבָא אֲנָא חָיָא אֲנָא ׃ 29 וּמֶחֳדָא [b] יְבְשַׁת [c] מַעְיָנָא דַדְמָהּ [d] וְאִרְגִּשַׁת בְּפַגְרָהּ [e] דְאִתַּאסְיַת מִן [f] מְחוּתָהּ ׃

[c] עֵין [d] רְגַשׁ [e] אֶסָא [f] מְחָא

30 יֵשׁוּעַ דֵּין מֶחֳדָא יְדַע בְּנַפְשֵׁהּ דְחַיְלָא נְפַק מֶנֵּהּ [g] וְאִתְפְּנִי לְוָת כֻּנְשָׁא וַאמַר מַנוּ קָרֵב לְמָאנִי ׃ 31 אָמְרִין לֵהּ

[g] פְּנָא [h] לְמַר

[h] תַּלְמִידוֹהִי חָזֵא אַנְתְּ לְכֻנְשָׁא דְחָבְצִין לָךְ וְאַמַר אִנְתְּ מַנוּ קָרֵב לִי ׃ 32 [i] וְחָאֵר הֲוָא דְנֶחֱזֵא מַנוּ הֲוָא עֲבַד ׃

[i] חוֹר [k] רְתַת

33 הָיְדִין אִנְתָּא כַּד דַחְיְלָא [k] דְיְדְעַת מָא דַהֲוָא לָהּ אֶתַת נָפְלַת קֳדָמוֹהִי וְאִמְרַת לֵהּ כְּלֵהּ שְׁרָרָא ׃

[l] יְדַע [m] חַיָּא

34 הוּ דֵין אֲמַר לָהּ בְּרְחִי הֵימָנוֹתְכִי [m] אַסְיְתֵכִי זְלִי בְּשְׁלָמָא וְהֵנִיתִי חֲלִימָא מִן [n] מְחוּתֵכִי ׃ 35 וְעַד הוּ מְמַלֵּל

[n] מְתָא [o] אִתָּא

[p] מוֹת [q] עַמַל [r] אַלַף

---

27 * Quum audisset de Ieschua, venit in compressione turbæ à tergo eius, & tetigit vestimentum eius.

28 * Dicebat enim, Si vel vestimentum eius tetigero, seruabor.

29 * Et statim exaruit fons sanguinis eius: et sensit corpore suo se sanatam esse à plaga sua.

30 * Ieschua autem statim cognouit apud se virtutem exiisse à semetipso: & conuersus ad turbam, ait, Quis tetigit vestimenta mea?

31 * Dixerunt ei discipuli eius, Vides turbas quæ opprimunt te: & ais, Quis tetigit me?

32 * Et circunspiciebat vt videret quis hoc fecisset.

33 * Tunc mulier illa quum timeret ac tremeret, quippe quæ nosset quid actum fuisset cum ea, veniens procidit coram eo, & dixit ei omnem veritatem.

34 * Ipse verò dixit ei: Filia mea, fides tua te seruauit: abi in pace, & esto sana ex plaga tua.

35 * Et adhuc eo loquente, venerunt quidam è domo principis Synagogæ, & inquiunt, Filia tua mortua est, quid amplius facessis negotium Doctori?

36 * Ieschua autem audiit sermonem quem dicebant: & ait illi principi Synagogæ, Ne timeas, tantummodo crede.

37 * Nec permisit vt quisquam iret secum, nisi Schemeoun Kipho, & Iaakoub, & Iouchanon frater Iaakoub.

38 * Et venerunt domum illius principis Synagogæ, viditque tumultuantes, & flentes ac eiulantes.

39 * Et introit, dixitque eis, Quid perstrepitis ac fletis? puella non est mortua, sed dormit.

40 * Et subsannabant eum. Ipse verò Ieschua eiecit omnes, accepitque patrem puellæ & matrem eius, & eos qui secum erant, & ingreditur eò vbi iacebat puella.

41 * Et prehendit manum puellæ, ac dixit ei, Puella surge:

42 * Et eo momento surrexit puella, & ambulabat. erat enim filia annorum duodecim. Et mirati sunt admiratione magna.

43 * Præcepit autem eis multùm, ne quis id resciscere: dixítque vt darent ei quid ad manducandum.

* Cùm audiſſet de Ieſu, venit in turba retrò, & tetigit veſtimentum eius. 27

* Dicebat enim, Quia ſi vel veſtimentum eius tetigero, ſalua ero. 28

* Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis eius: & ſenſit corpore quia ſanata eſſet à plaga. 29

* Et ſtatim Ieſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem quæ exierat de illo, conuerſus ad turbam, aiebat, Quis tetigit veſtimenta mea? 30

* Et dicebant ei diſcipuli ſui, Vides turbam comprimentē te, & dicis, Quis me tetigit? 31

* Et circunſpiciebat videre eam quæ hoc fecerat. 32

* Mulier verò timens & tremens, ſciēs quod factum eſſet in ſe, venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem. 33

Luc.7.g. 50 * Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te ſaluam fecit: vade in pace, & eſto ſana à plaga tua. 34

núcij modò * Adhuc eo loquente veniunt †ad archiſynagogum, dicentes, Quia filia tua †mortua eſt: quid vltrà vexas magiſtrū? 35

Luc.8.g. 49 * Ieſus autem audito verbo quod dicebatur, ait archiſynagogo, Noli timere: tantummodo crede. 36

* Et non admiſit quenquam ſe ſequi, niſi Petrum, & Iacobum, & Iohannem fratrem Iacobi. 37

‡ Et veniunt in domum archiſynagogi, & †videt tumultum, & flentes, & eiulantes multùm. 38

vidit

Mat.9.c. 24 * Et ingreſſus ait illis, Quid turbamini & ploratis? puella non eſt mortua, ſed dormit. 39

* Et irridebant eum. Ipſe verò eiectis omnibus, aſſumit patrem & matrē puellæ, & qui ſecum erant, & ingrediuntur vbi puella erat iacens. 40

Act.9.g. 40 * Et tenens manum puellæ, ait illi, Talitha cumi, quod eſt interpretatum, Puella (tibi dico) ſurge. 41

* Et confeſtim ſurrexit puella, & ambulabat: erat autem annorum duodecim. & obſtupuerunt ſtupore magno. 42

iuſsit * Et præcepit illis vehemēter vt nemo id ſciret: & †dixit dari illi manducare. 43

27 * ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

28 * ἔλεγε γάρ, ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι.

29 * καὶ αὐτίκα ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος.

30 * καὶ αὐτίκα ὁ Ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε, τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων;

31 * Καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις, τίς μου ἥψατο;

32 * καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν.

33 * ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ, ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

34 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.

35 * Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον;

36 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ, μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.

37 * καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου.

38 * καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον, κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά.

39 * καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς, τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

40 * καὶ κατεγέλων αὐτοῦ· ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαντας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον κατακείμενον.

41 * καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ, ταλιθὰ κούμι, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειραι.

42 * καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον, καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ.

43 * καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ, ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦτο, καὶ εἶπε δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

---

a מְלַל b אָזַל
c אִתָּא d רְחַב
e בְּכָא f אֲלִיל
g מוּת h נְפַק
i עֲלַל k רָמָא
l קוּם m דְּמַר
n יְרַע o נְתַל
p לְעַס

36 יְשׁוּעַ דֵּין שְׁמַע פ לְמִלְּתָא דְּאַמְרוּ וְאָמַר לְהוֹ רַב כְּנוּשְׁתָּא לָא תֵּדְחַל בַּלְחוֹד הֵימִן׃ 37 וְלָא שְׁבַק לְאָנָשׁ b דְּנֵאזַל
עִמֵּהּ אֶלָּא לְשִׁמְעוֹן כֵּאפָא וְלְיַעֲקוֹב וְלְיוֹחָנָן אֲחוּהִי דְיַעֲקוֹב׃ 38 c וְאָתוֹ לְבֵיתָא דְּהוֹ רַב כְּנוּשְׁתָּא וַחֲזָא d דַּהֲיבִין
c וּבָכִין f וּמֵילִלִין׃ 39 וְעַל וְאָמַר לְהוֹן מָנָא רְהִיבִן אַנְתּוּן וּבָכִין טְלִיתָא לָא g מִיתַת אֶלָּא דַּמְכָא הִי׃
40 וְגָחֲכִין הֲווֹ עֲלוֹהִי הוּדֵין יְשׁוּעַ h אַפֵּק לְכֻלְּהוֹן וְדַבַּר לַאבוּהָ דַּטְלִיתָא וְלֵאמָּהּ וְלְהָנוֹן דְּעִמֵּהּ i וְעַל לַאיכָא k דְּרַמְיָא
l קוּם m דְּמַר׃ 41 וְאָחַד בְּאִידָהּ דַּטְלִיתָא וְאָמַר לָהּ טְלִיתָא קוּמִי׃ 42 וּבַר שָׁעָתָהּ n קָמַת טְלִיתָא וַהֲוָת
אִיתֵיהּ הֲוָת גֵּיר בַּרַת שְׁנִין תַּרְתֵּעסְרָא וּמְתַדְּמְרִין הֲווֹ m דּוּמָרָא רַבָּא׃ 43 וּפַקֵּד אֲנוּן סַגִּידְלָא אֱנָשׁ o נֵדַע הָדָא
וְאָמַר p דְּנֶהְלִנּוּן לָהּ לְמֶלְעַס׃

Ad oblationem Dominicæ ſextæ poſt Epiphaniam.

CAP. VI.

1 ET egreſſus eſt illinc Jeſchua, venitque in prouinciam ſuam, & ſeſe adiunxerunt ei diſcipuli eius.

2 * Quumque eſſet Sabbathum, cœpit docere in Synagoga: multique qui audierunt admirati ſunt, ac dicebant, Vndenam huic iſta, & quænam eſt hæc ſapientia quæ data eſt ei, vt virtutes tales per manus eius fiant?

3 * Nonne iſte eſt faber ille filius Mariam, & frater Iaakoub, & Jauſi, & Iihoudo, et Schemeoun? &, nonne ſorores eius hic apud nos ſunt? & offendebantur in ipſo.

4 * Et ait illis Jeſchua: Non eſt Propheta deſpectus, niſi in prouincia ſua, & in ædibus cognatorum ſuorum, & in domo ſua.

5 * Et non poterat edere illic ne vnam quidem virtutem, niſi quòd ægrotis paucis impoſuit manum ſuam, atque ſanauit.

6 * Et mirabatur ob defectum fidei eorum.

Dominica VII. poſt Pentecoſten.

Et perluſtrabat pagos dum doceret.

7 * Et aduocauit duodecim ſuos, cœpitque mittere eos binos: ac dedit eis poteſtatem eiiciendi ſpiritus immundos.

8 * Ac præcepit eis vt nihil ferrent aditer, niſi virgam tantùm: non peram, nec panem, nec æs in ipſorum marſupiis.

9 * Sed vt calcearent ſandalia, nec induerent duas tunicas.

10 * Et dixit eis, In quamcunque domum introieritis, illic eſtote vſquedum exeatis illinc.

11 * Et quicunque non receperint vos, nec audierint vos, quum egrediemini illinc, excutite puluerem qui ſubeſt pedibus veſtris in teſtimonium ipſis. Equidem dico vobis tranquilliorem fore Sedoum & Omouro in die iudicij, ciuitate illa.

12 * Et egreſſi ſunt ac prædicarunt vt pœnitentiam agerent homines.

13 * Dæmoniaque multa eijciebant: vngebantque oleo infirmos multos, & ſanabant eos.

CAP. VI.

ϛ'.

Mat. 13. f.54 Luc.4.e. 16 Ioh.4.f. 44

1 ET egressus indè, abiit in patriam suam: & sequebantur eum discipu- A
li sui.

1 * Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, & ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 * Et facto Sabbatho, cœpit in Synagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes, Vndè huic hæc omnia? & quæ est sapientia quæ data est illi, & virtutes tales quę per manus eius efficiuntur?

2 * καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν· καὶ πολλοὶ ἀκούοντες, ἐξεπλήσσοντο λέγοντες, πόθεν τούτῳ ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ, & δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται;

Ioh.6.e. 42

3 * Nonne hic est faber, filius Mariæ, frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ, & Simonis? nonne & sorores eius hîc nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo.

3 * οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς μαρίας, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου, καὶ ἰωσῆ, καὶ ἰούδα, καὶ σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

Mat. 13. f.57 Luc.4.d. 24 Ioh. 4.f. 44

4 * Et dicebat illis Iesus, Quia non est Propheta sine honore, nisi in patria sua, & in cognatione sua, & in domo sua.

4 * ἔλεγεν δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι, & ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

5 * Et non poterat ibi virtutem vllam facere: nisi paucos infirmos, impositis manibus, curauit:

5 * καὶ οὐκ ἠδυνάτο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀῤῥώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας, ἐθεράπευσε.

6 * Et mirabatur propter incredulitatem eorum.

6 * καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

Et circuibat castella in circuitu docens.

Καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων.

Matt.9. d.53 Luc.13. d.22

7 * Et vocauit duodecim: & cœpit eos mittere binos; & dabat illis potestatem spirituum immundorum.

7 * καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.

Mat.10. a.1 Sup.3.b. 14

8 * Et præcepit eis ne quid tollerent in via, nisi virgam tantùm: non perã, non B
panem, neque in zona æs:

8 * καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον· μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν·

Luc. 9. a.1 Act.12. b.8

9 *Sed calceatos sandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.

9 * ἀλλ' ὑποδεδεμένους σανδάλια· καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας.

10 * Et dicebat eis: Quocunque introieritis in domum, illic manete donec exeatis indè.

10 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν.

Matt. 10 b.14 Luc. 9. a.5

11 * Et quicunque non receperint vos, nec audierint vos, exeuntes indè excutite puluerem de pedibus vestris in testimonium illis.

11 * καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις ἢ γομόρροις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Act.13.f 31.& 18. b.6

12 * Et exeuntes prædicabant vt pœnitentiam agerent:

12 * καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι·

Isa.5.c. 14 sanabãtur

13 * Et dæmonia multa eiiciebant: & vngebant oleo multos ægros, & †sanabant.

13 * καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀῤῥώστους, καὶ ἐθεράπευον.

---

7 וְקָרָא לַתְרֵעסַרְתֵּה וְשָׁרִי דַּנְשַׁדַּר אִנּוּן תְּרֵין תְּרֵין וְיָהֵב לְהוֹן שׁוּלְטָנָא עַל רוּחֵא סַנְפָּתָא דְּנַפְקוּן׃ 8 וּפַקֵּד אִנּוּן
דְּלָא נְשָׁקְלוּן מְדָם לְאוֹרְחָא אֶלָּא אִן שַׁבְטָא בִּלְחוֹד לָא תַּרְמָלָא וְלָא לַחְמָא וְלָא נְחָשָׁא בְּכִיסֵיהוֹן׃
9 אֶלָּא נֶסְאִנּוּן סְלָרָא וְלָא נֶלְבְּשׁוּן תַּרְתֵּין כּוּתִינִין׃ 10 וְאָמַר לְהוֹן לַאִינָא דַּיְתָא דְּעָאלִין אַנְתּוּן תַּמָּן הָוֵו
עַדְמָא דְּנָפְקִין אַנְתּוּן מִן תַּמָּן׃ 11 וְכָל מִן דְּלָא נְקַבְּלוּנְכוּן וְלָא נְשַׁמְעוּנְכוּן מָא דְּנָפְקִין אַנְתּוּן מִן תַּמָּן פְּצוּ
חֲלָא דַּבְּתַחְתָּיָא דְּרַגְלֵיכוּן לְסָהֲדוּתְהוֹן וְאָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוּן דְּנֶהֱוֵא נִיחַ לְסְדוֹם וְלַעֲמוֹרָא בְּיוֹמָא דְּדִינָא אִי
לַמְדִינְתָא הַהִי׃ 12 וְנַפְקוּ תְּוֵו וְאַכְרִזוּ דַּנְתְּובוּן׃ 13 וְשֵׁדָא סַגְיָאֵא מַפְקִין תְּוֵו וּמְשִׁחִין תְּוֵו בְּמֶשְׁחָא
כְּרִיהָא סַגְיָאֵא וּמַאסִין תְּוֵו׃

a שְׁלַט b נְחָשׁ c פִּיס d פַּאן e פירושו סנדל או מנעל f עוֹל g שְׁמַע h נְפַץ i פירושו עפר k סְחַר l נוּחַ m דוּן n כְּרַז o תֵּב כמו שוב פירושו נחם p נְפַק q מְשַׁח r כְּרַח s אֵסָת

Matutinis amputationis capitis
Iouchanon Baptiſtæ.

14 * *Audiit autem Heroudes rex de Ieſchua,*
(innotuerat enim ei nomen ipſius) & dice-
bat, Iouchanon Baptiſta ſurrexit è domo mor
tuorum, propterea virtutes operantur in eo.

15 * *Alij dicebant, Iliio eſt. & alij, Prophe-*
ta eſt ſicut vnus ex Prophetis.

16 * *Quum autem audiſſet Heroudes, ait,*
Iouchanon eſt, cuius amputaui caput: ipſe
ſurrexit è domo mortuorum.

17 * *Ipſe enim Heroudes miſerat prehenſum*
Iouchanon, eumque coniecerat in domũ vin-
ctorum, propter Heroudiadem vxorem Phi-
lippi fratris ſui, quam duxerat.

18 * *Dicebat enim Iouchanõ Heroudi, Non*
licet tibi ducere vxorem fratris tui.

19 * *Ipſa autem Heroudias inſidiabatur ei,*
& volebat eum interficere, nec poterat.

20 * *Namque Heroudes timebat à Ioucha-*
non, propterea quòd ſciebat eum eſſe virum
iuſtum & ſanctum: & obſeruabat eũ; mul-
taque audierat ab eo, feceratque; ac ſuauiter
audiebat eum.

21 * *Et factus eſt dies notabilis dum Herou-*
des in domo natiuitatis ſuæ cœnã faceret ma-
gnatibus ſuis, & chiliarchis, atque princi-
pibus Galilææ.

22 * *Et ingreſſa filia Heroudiadis ſaltauit:*
& placuit Heroudi, ijſque qui accumbebant
cum eo: & ait rex puellæ, Pete à me quic-
quid volueris, & dabo tibi.

23 * *Ac iureiurando ſpopondit ei, Quod-*
cunque petieris à me, dabo tibi, vſque ad di-
midium regni mei.

24 * *Tunc exiit, dixitque matri ſuæ, Quid*
petam ab eo? Dixit ei, Caput Iouchanon Ba-
ptiſtæ.

25 * *Et ſtatim ingreſſa eſt cum cupiditate ad*
regem, & dixit ei, Volo ego vt hac hora des
mihi in diſco caput Iouchanon Baptiſtæ.

26 * *Ægrè autem admodum id tulit rex: ta-*
men propter iuſiurandum, ac propter accum-
bentes, noluit ei denegare.

27 * *Sed confeſtim miſit rex carnificem, præ-*
cepitque vt afferret caput Iouchanon. Pro-
fectus itaque amputauit caput Iouchanon in
domo vinctorum.

---

14 וְשָׁמַע הֶרוֹם מַלְכָּא עַל יֵשׁוּעַ [b] אִתְיְדַע הֲוָא לֵהּ גִּיר שְׁמֵהּ וְאָמַר [a] עֲמַר בלשון סבל [b] ידע
הֲוָא יוֹחָנָן מַעֲמְרָנָא קָם מִן בֵּית [c] מִיתֵא מָטָל הָנָא חַיֶּלָא [d] מֶסְתַּעֲרִין בֵּהּ׃ 15 אַחֲרְנָא אָמְרִין הֲוָו דְּאִלְיָא הוּ וַאֲחָרְנָא [c] מות [d] סער בלשון עצה
נְבִיָא הוּ אַיְךְ חַד מִן נְבִיֵא׃ 16 כַּד שְׁמַע דֵּין הֶרוֹדֵם אֲמַר יוֹחָנָן הוּ דְּאִנָא [e] פְּסֵקֵהּ רִישֵׁהּ הוּ קָם מִן בֵּית מִיתֵא׃ 17 הוּ [e] פְּסַק [f] אֶחָד
גֵּיר הֶרוֹדֵם שַׁדַּר הֲוָא [f] אֶחֲדֵהּ לְיוֹחָנָן [g] וַאַרְמִיהּ בֵּית אֲסִירֵא מָטָל הֶרוֹדְיָא אַנְתַּת פִּילִיפּוֹס אֲחוּהִי הֲי דַּנְסַב׃ 18 אֲמַר הֲוָא [g] רָמָא [h] נָסַב
גֵּיר יוֹחָנָן לְהֶרוֹדֵם דְּלָא שַׁלִּיט לָךְ [h] דְּהַסַּב אַנְתַּת אֲחוּךְ׃ 19 הֲיְדִין הֶרוֹדְיָא [i] לְחִימָא הֲוָת לֵהּ [k] וְצָבְיָא הֲוָת [l] לְמֶקְטְלֵהּ [i] לְחֵם בלשון ארב
וְלָא מָשְׁכְחָא הֲוָה׃ 20 הֶרוֹדֵם גֵּיר דָּחֵל הֲוָא מִן יוֹחָנָן עַל דְּיָדַע הֲוָא דְּגַבְרָא הוּ זַרִיקָא וְקַדִּישָׁא וַמְנַטֵּר הֲוָא לֵהּ [k] עָבָא [l] קְטַל
[m] וְסַגִּיאָתָא שָׁמַע הֲוָא לֵהּ וְעָבֵד [n] וּבְסִימָאוּת שָׁמַע הֲוָא לֵהּ׃ [m] סְנָא [n] בְּפֶס

Mat. 14. a.1 Luc.9. a.7 * Et audiuit rex Herodes (manifestũ enim factum est nomẽ eius) & dicebat, Quia Iohannes Baptista resurrexit à mortuis, & propterea virtutes operantur in illo.

14 * Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡρῴδης· φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἔλεγον, ὅτι ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ.

* Alij autem dicebant, Quia Elias est. alij verò dicebãt, Quia Propheta est, C quasi vnus ex Prophetis.

15 * ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἠλίας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι προφήτης ἐστὶν, ὡς εἷς τῶν προφητῶν.

Matt. 14 a.2 * Quo audito, Herodes ait, Quem ego decollaui Iohannem, hic à mortuis resurrexit.

16 * ἀκούσας δὲ ὁ ἡρῴδης εἶπεν, ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα ἰωάννην, οὗτός ἐστιν· αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν.

Luc.3. d.19 * Ipse enim Herodes misit ac tenuit Iohannem, & vinxit eum in carcerem propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam.

17 * αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρῴδης ἀποστείλας ἐκράτησε τὸν ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν.

* Dicebat enim Iohannes Herodi, Nõ licet tibi habere vxorem fratris tui.

Leu. 18. b.16

18 * ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡρῴδῃ, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.

* Herodias autem insidiabatur illi: & volebat occidere eum, nec poterat.

19 * ἡ δὲ ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο·

* Herodes enim metuebat Iohãnem, sciens eum virum iustum & sanctum: & custodiebat eum: & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.

20 * ὁ γὰρ ἡρῴδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτὸν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ, πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε.

* Et cùm dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit principibus & tribunis & primis Galilææ.

21 * καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε ἡρῴδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς γαλιλαίας·

* Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus, rex ait puellæ, Pete à me quod vis, & dabo tibi.

22 * καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς ἡρωδιάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ ἡρῴδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοί.

Esth. 5. b.6 * Et iurauit illi, Quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.

23 * καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐάν μου αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.

* Quæ cùm exisset, dixit matri suæ, Quid petam? At illa dixit, Caput Iohan D nis Baptistæ.

24 * ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς, τί αἰτήσωμαι; ἡ δὲ εἶπε, τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτίσου.

* Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petiuit dicens, Volo vt protinus des mihi in disco caput Iohannis Baptistæ.

25 * καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο, λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτίσου.

* Et contristatus est rex. Propter iusiurandum & propter simul discumbentes noluit eam contristare:

26 * καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς, διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι.

* Sed misso speculatore præcepit afferri caput eius in disco: & decollauit eum in carcere.

27 * καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα, ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ·

---

21 וַהֲוָא יוֹמָא ᵃ יְדִיעָא כַּד הֲרוֹדֵס בְּבֵית יַלְדֵהּ ᵇ חַשָּׁמְיְתָא עֲבַד הֲוָא ᶜ לְרוּרְבָּנוֹהִי ᵈ וְלִכְיִלְיַרְכָא וְלְרִישֵׁהּ דַּגְלִילָאֵ׃

22 ᵉ וְעָלַת בַּרְתָּהּ דְּהַרוֹדְיָא ᶠ רַקְדַת ᵍ וְשַׁפְרַת לֵהּ לְהֲרוֹדֵס וְלְאִילֵין ʰ דְּסָמִיכִין עִמֵּהּ וַאֲמַר מַלְכָּא לְטַלְיְתָא שְׁאֲלִי מָנִי

מֵדֵם ⁱ דְּצָבְיָא אֲנָתִי ᵏ וְאֶתֵּל לָכִי ׃ 23 וְוַמָּא לָהּ דְּמַדֵם ˡ דְּהֶשְׁאֲלִינִי אֶתֵּל לָכִי עַדְמָא לְפֶלְגָא דְמַלְכוּתִי ׃

24 הֵידִין נְפְקַת וַאֲמְרָא לְאִמַּהּ מָנָא אֶשַׁאֲלִיוּהִי אֲמְרָא לָהּ רִישֵׁהּ דְיוּחָנָן ᵐ מַעֲמְדָנָא ׃ 25 וּמֵחֲדָא ᵒ עָלַת

ᵖ בְּבַטְהִילוּתָא לְוָת מַלְכָּא וַאֲמְרָא לָהּ ᵠ צְבְיָא אֲנָא כְּחָדָא ˢ דְּתֶתֵּל לִי עַל פִּינָכָא רִישֵׁהּ דְיוּחָנָן מַעֲמְדָנָא ׃

26 ˢ וְכְרִירַת לֵהּ סַגִּי לְמַלְכָּא מֶטֶל דִּין ᵗ מוֹמָתָא וּמֶטֶל מְסִיבֵא לָא צְבָא ᵘ דְּנֶגְלְזֵהּ ׃

27 אֱלָא מֵחֲדָא שַׁדַר מַלְכָּא ˣ אֶסְפּוּקְלָטְרָא וַפְקַד ʸ דַּיְתֵהּ רִישֵׁהּ דְיוּחָנָן וְאַזַל פַּסְקֵהּ רִישֵׁהּ דְיוּחָנָן בֵּית אֲסִירֵא ׃

ᵃ יַדִּיעַ ᵇ חֶשֶׁם פירושו משתה ערב ᶜ רַבָּב מן לשון יון ᵈ עַלַל ᵉ רָקַד בלשון כרכר ᶠ שָׁפַר ᵍ סָמַךְ ʰ צְבָא ⁱ נְתַל ʲ וְמָא ᵏ גְּלָן ˡ וְמָא ᵐ שְׁאַל ⁿ עָמַד ᵒ עָלַל ᵖ פירושו תאותא וריגתא ᵠ צְבָא ʳ נְתַל ˢ כְּרַר ᵗ יְמָא ᵘ גְּלָן ˣ אֶסְפְּקְלָטוֹר מן לשון יון ʸ אֲתָא

28 * Et attulit in disco, deditque puellæ, & ipsa puella dedit matri suæ.

29 * Et audierunt discipuli eius, & venerunt, sustuleruntque truncum eius, & posuerunt in domo sepulchri.

Ad oblationem quotidianam.

30 * Et congregati sunt Apostoli ad Jeschua, & dixerunt ei quæcunque fecerant, et quæcunque docuerant.

31 * Et dixit eis, Venite vos, ibimus in desertum nos soli; & quiescite paululum. Erant enim plurimi qui ibant veniebantque; nec erat eis locus ne comedendi quidem.

32 * Et abierunt in locum desertum navigio
33 solitarij. * Ac viderunt eos plurimi dum proficiscerentur, & agniti sunt illi: & in aridam concurrerunt ex omnibus ciuitatibus coram eo illuc.

34 * Et egressus Jeschua vidit cœtus multos, & misertus est eorum, quippe qui similes essent ouibus non habentibus pastorem: cœpitque docere eos multa.

35 * Quumque multum temporis præteriisset, adierunt eum discipuli eius, ac dicunt ei, Iste locus desertus est, multumque temporis præteriit.

36 * Dimitte eos vt eant in agros circumiacentes vicosque, & comparent sibi panem. nihil enim habent ad manducandum.

37 * Ipse verò dixit eis, Date vos ipsis ad comedendum. Dicunt ei, Ibimus empturi ducentis denariis panem, & dabimus eis comesturis?

38 * Is autem dixit eis, Ite, videte quot panes habeatis hîc. quumque vidissent, dicunt ei, Quinque panes, & duos pisces.

39 * Et præcepit eis vt facerent omnes discumbere per ordines super gramine.

40 * Discubuerunt itaque per ordines centeni & quinquageni.

41 * Et accepit illos quinque panes & duos pisces, & suspexit in cælum, ac benedixit, fregitque panem, & dedit discipulis suis vt apponerent eis: & illos duos pisces partiti sunt omnibus.

42 * Comederuntque omnes, et expleti sunt.

43 * Et sustulerunt fragmentorum duodecim cophinos plenos, & ex piscibus.

---

28 וַאִיתִי [a] בְּפִינָכָא וְיַהֵב לַטְלִיתָא וְהִי טְלִיתָא [b] יָהֲבַת לְאִמַּהּ׃ 29 וְשָׁמְעוּ תַּלְמִידְוֹהִי [c] וְאַתַו שְׁקַלוּ [d] שְׁלַדָּהּ
וְסָמוּ בְּבֵית קְבוּרָא׃ וְקוּרְבָא וְכָלְיוּם יו
30 וְאִתְכַּנְשׁוּ שְׁלִיחֵא לְוָת יֵשׁוּעַ וְאַמְרוּ לֵהּ כָּל מָא דַּעֲבַדוּ וְכָל מָא [f] דַּאלַפוּ׃ 31 וְאֲמַר לְהוֹן [g] תָּו לְכוֹן [h] נְאזַל
לְדַבְרָא בַּלְחוּדַיִן [i] וְאִתְנִיחוּ קַלָּל אִית הָוּו גָּיר סַגִיאֵי דַאזְלִין וַאתַיִן וְלַית הָוָא לְהוֹן אַתְרָא אַף לָא [k] לְמֵאכַל׃
32 וְאַזְלוּ לַאתְרָא חוּרְבָא בַּסְפִינְתָא בַּלְחוּדַיהוֹן׃ 33 וְחָזוֹ אִנּוּן סַגִיאֵא כַּד אָזְלִין [l] וְאִשְׁתַּוּדַעוּ אִנּוּן וּבְיַבְשָׁא
[m] רְהֲטוּ מִן כָּלְהִין מְדִינָתָא קַדְמָוהִי לְתַמָּן׃ 34 וְנָפַק יֵשׁוּעַ חָזָא כְּנִשָׁא סַגִיאָא [n] וְאִתְרַחֵם [o] עֲלֵיהוֹן [p] דְּדַמִּין
[p] לְעָרְבֵא דְּלַית לְהוֹן [q] רָעְיָא וְשַׁרִי הָוָא [r] לְמַלָּפוּ אִנּוּן סַגִיאָתָא׃

[a] מן לשון יון ופירושו קערה
[b] יְהַב [c] אֻמָּא [d] שלד הוא גוף מבלי ראש
[e] סוס
[f] אַלַף [g] אָתָא [h] אָזַל
[i] נוּחַ [k] אֶכֶל [l] יַרַע
[m] רְהֵט [n] רְחֵם [o] רַחֵם
[p] פירושו צאן
[q] רָעָא [r] אַלַף

28 * Et attulit caput eius in disco: & dedit illud puellę,& puella dedit matri suę.

28 * καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς.

29 * Quo audito, discipuli eius venerũt, & tulerunt corpus eius, & posuerunt illud in monumento.

29 * καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον, καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν τῷ μνημείῳ.

30 * Et conuenientes Apostoli ad Iesum, renunciauerunt ei omnia quæ egerant & docuerant.

30 * Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησαν, καὶ ὅσα ἐδίδαξαν.

31 * Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi,& nec spatium manducandi habebant.

Mat. 14. b.13 Luc.9.a. 10

31 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον· ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.

32 * Et ascendentes in nauim, abierunt in desertum locum seorsum.

32 * καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν.

33 * Et viderunt eos abeuntes,& cognouerũt multi: & pedestres de omnibus ciuitatibus cõcurrerunt illuc, & præuenerunt eos.

33 * καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας· καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ, καὶ προῆλθον αὐτούς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν.

Mat.9. d 36.&14. b.14

34 * Et exiens, vidit turbam multam Iesus: & misertus est super eos, quia erant sicut oues non habentes pastorem: & cœpit illos docere multa.

34 * καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.

Mat. 14. b.15

35 * Et cùm iam hora multa fieret,accesserunt discipuli eius, dicentes, Desertus est locus hic, & iam hora præteriit:

35 * καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης, προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγουσιν, ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή·

Luc.9.b. 12

36 * Dimitte illos, vt euntes in proximas villas & vicos, emant sibi cibos quos manducent.

36 * ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν.

Mat. 14. b.16 Luc.9.b. 13

37 * Et respondens ait illis, Date illis vos manducare. Et dixerũt ei, Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare.

37 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν· καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν δηναρίων διακοσίων δηναρίου ἄρτους, καὶ δώσομεν αὐτοῖς φαγεῖν;

38 * Et dicit eis, Quot panes habetis? ite & videte. Et cùm cognouissent, dicunt, Quinque, & duos pisces.

Iohan.6. a.9

38 * ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσι, πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.

39 * Et præcepit illis vt accumbere facerent omnes, secundum contubernia super viride fœnum.

39 * καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς διακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.

40 * Et discubuerunt in partes per centenos & quinquagenos.

40 * καὶ ἀνέπεσον πρασιαὶ πρασιαὶ, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα.

41 * Et acceptis quinq; panibus & duobus piscibus, intuens in cælum, benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis vt ponerent ante eos: & duos pisces diuisit omnibus.

41 * καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς· καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε πᾶσι.

42 * Et manducauerunt omnes, & saturati sunt.

42 * καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν·

43 * Et sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piscibus.

43 * καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.

---

35 וְכַד הֲוָא [a] עִדָּנָא סַגִיאָא קְרִבוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידוֹהִי וַאמְרִין לֵהּ הָנָא אַתְרָא חוּרְבָא הוּ וְעִדָּנָא סַגִי׃

36 [b] שְׁרִי אִנּוּן דְּנָאזְלִין לַאגוּרְסָא דַּחְדְרִין וְלִקוּרְיָא [c] וְנֶזְבְּנוּן לְהוֹן לַחְמָא לֵית לְהוֹן גִּיר מֵדֵם [d] לְמֵאכַל׃

37 הוּא דִין אֲמַר לְהוֹן [e] הַבוּ לְהוֹן אַנְתּוּן [f] לְמֵלַעַם אָמְרִין לֵהּ נֵאזַל נֶזְבַּן דְּמַאתַיִן דִּינָרִין לַחְמָא [g] וְנֶהֵל לְהוֹן לַעְסִין׃

38 הוּא דִין אֲמַר לְהוֹן [h] זְלוּ [i] חֲזוּ כְּמָא לַחְמִין אִית לְכוֹן הָרְכָא וְכַד חֲזוֹ אָמְרִין לֵהּ חַמְשָׁא לַחְמִין וְחֵרֵין נוּנִין׃

39 וְפַקֵּד לְהוֹן [k] דְּנִסְמְכוּן

40 לְכֻלְּנָשׁ סְמָכִין סְמָכִין עַל עִסְבָא׃

41 וְאִסְתַּמְכוּ סְמָכִין סְמָכִין דַּמְאָא מָאָא וְדַחֲמִשִׁין חֲמִשִׁין׃

42 וְנַסַב הָנוּן חַמְשָׁא לַחְמִין וְתֵרֵין נוּנִין [l] וְחָר בִּשְׁמַיָּא וּבָרֵךְ וְקָצָא לַחְמָא [m] וְיָהֵב לְתַלְמִידוֹהִי דְּנִסְימוּן לְהוֹן וְהָנוּן תְּרֵין נוּנִין פַּלֵּגוּ לְכֻלְּהוֹן׃

43 וְאִכְלוּ כְּהוֹן וְסַבַּעוּ׃ וַשְׁקַלוּ [n] קְצָיָא תְּרֵעסַר [o] קוּפִינִין כַּד [p] מְלִין וּמִן נוּנֵא׃

[a] פירושו עה
[b] שְׁרָא
[c] זְבַן
[d] אֵכֶל
[e] וְהַב
[f] לְעַם
[g] נְתַל
[h] אֱזַל
[i] חֲזָא
[k] סְמַךְ
[l] חוֹר
[m] סוּם
[n] קְצָא כמו קְצִין
[o] מן לישן יון
[p] מְלֵא

44 * *Erant autem qui comederant panem quinquies mille viri.*

45 * *Et statim coegit discipulos suos conscendere nauem, & traiicere ante ipsum in vlteriorem ripam ad Beth-Zaiodo, donec ipse dimitteret turbas.*

46 * *Quumque ablegasset eos, profectus est in montem vt oraret.*

Lectio quotidiana in vniuersum.

47 * *Quum autem esset vespera, nauis erat in medio maris, & ipse solus in terra.*

48 * *Et vidit eos vexatos dum sulcarent mare (erat enim ventus eis contrarius) vigilia verò quarta noctis venit ad eos Jeschua dum ambularet super aquas: volebatque eos præterire.* 49 * *Illi autem viderunt eum ambulantem super aquas, & reputarunt apud se visionem esse fallacem* [spectrũ]: 50 *& exclamarunt.* * *(Omnes enim videbant eum, & timuerunt) & ipso momento collocutus est eis, & dixit eis, Bono estote animo, ego sum: ne timeatis.* 51 * *Et ascendit ad eos in nauem, et conquieuit ventus: & vehementer admirabantur ac obstupescebant apud se.* 52 * *Non enim intellexerant de pane illo, propterea quòd cor eorum offusum erat nube.* 53 * *Quumque traiecissent, venerunt in terram Gheneşar.*

54 * *Et quum exissent è naui, eo momento agnouerunt eum viri regionis illius.*

55 * *Et percurrerunt vniuersam terram illam, cœperuntque adducere eos qui malè, malè* inquam *affecti erant, baiulantes eos in grabatis, quò loci audiebant eum esse.*

56 * *Et quocunque ingrederetur in pagos & vrbes, in plateis ponebant infirmos, efflagitabantque ab eo vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent: & ij omnes qui tangebant eum, sanabantur.*

Medio ieiunio. CAP. VII.

1 ET' congregati sunt ad eum Perischæi & Scribæ qui veniebant ab Ourischlem.

2 * *Et viderunt quosdam ex discipulis eius edentes panem, illotis ipsorum manibus, & conquesti sunt.*

---

44 אִיתַיהוֹן תְּרֵין דֵּין דַּאכַלוּ לַחְמָא חַמְשָׁא אַלְפִין גַּבְרִין׃
45 וּמִיָּד אֲלַץ לְתַלְמִידוֹהִי [a]דְּנָסְקוּן לַסְּפִינְתָּא
[b]וְנֵאזְלוּן קֳדָמוֹהִי לְעִבְרָא לְבֵית צַיְדָא עַד שָׁרֵא הוּ לְכֶנְשָׁא׃
46 וְכַד שָׁרָא אֱנוּן אֲזַל לְטוּרָא [c]לְמִצְלֵיוּ׃
[d]קֳרֵנָא דְּכֻלְּהוֹם [e]גְּנָאִית יז
47 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא סְפִינְתָּא אִיתֵיהּ הֲוָת מְצָעַת יַמָּא וְהוּ בְּלַחוֹדוֹהִי עַל אַרְעָא׃
48 וַחֲזָא אֱנוּן [f]דְּמִשְׁתַּנְקִין
[g]כַּד [h]רָדֵין רוּחָא גֵּיר לוֹקְבֵלְהוֹן הֲוָת [i]וּבְמַשְׁרְתָא רְבִיעָיְתָא דְּלֵלְיָא אֲתָא לְוָתְהוֹן יֵשׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ עַל מַיָּא וְצָבָא הֲוָא
דְּנֶעֱבַר אֱנוּן׃ 49 הֵנוּן דֵּין [j]חֲזָאוּהִי דְּמְהַלֵּךְ עַל מַיָּא וְסַבְרוּ לְהוֹן דְּחֶזְוָא הוּ [k]דַּגְלָא [l]וְקָעוּ׃ 50 כְּלְהוֹן גֵּיר חֲזָאוּהִי
וְדַחֲלוּ וּכַד שָׁעֲתָה מַלֵּל עִמְּהוֹן וְאָמַר לְהוֹן [m]אִתְלַבְּבוּ אֲנָא אֲנָא לָא תֶּדְחָלוּן׃ 51 וְסָלֵק לְוָתְהוֹן לַסְּפִינְתָּא [n]וְשָׁלְיַת
[o]נַפְסָ [p]אֲזַל [q]צְלָא בלשון פח [r]קְרָא [s]גְּנָא
פירושו נכל ענין [t]שְׁנַק [u]רְדָא [v]נְטַר [w]חֲזָא [x]דְּגַל [y]קְעָא [z]לַבָּב [aa]שְׁלָא

Mat. 14. e.21 * Erant autem qui manducauerant, quinque millia virorum.

Ioh. 6. b.10 * Et statim coëgit discipulos suos ascendere nauim, vt præcederent eum trãs fretum ad Bethsaidam: dum ipse dimitteret populum.

* Et cùm dimisisset eos, abiit in montem orare.

* Et cùm serò esset, erat nauis in medio mari, & ipse solus in terra.

* Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare: & volebat præterire eos.

* At illi vt viderunt eum ambulantem supra mare, putauerunt phantasma esse: & exclamauerunt.

* Omnes enim viderunt eum, & turbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis, Confidite, ego sum: nolite timere.

* Et ascendit ad illos in nauim, & cessauit ventus. Et plus magis intra se stupebant.

* Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum.

Matt. 14 d.35 * Et cùm transfretassent, venerunt in terram Genezareth: & applicuerunt.

* Cumque egressi essent de naui, continuò cognouerunt eum:

* Et percurrentes vniuersam regionem illam, cœperũt in grabatis eos qui se malè habebant, circunferre, vbi audiebant eum esse.

* Et quocunque introibat in vicos, vel in villas aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabãtur eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum, salui fiebant.

CAP. VII.

conuenerunt ET † conueniunt ad eum Pharisæi & quidam de Scribis, venientes ab Hierosolymis.

Matt. 5. a.2 * Et cùm vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus, id est, non lotis, manducare panes, vituperauerunt.

44 * καὶ ἦσαν ⓘ φαγόντες τοὺς ἄρτους, πενταχισχίλιοι ἄνδρες.

45 * καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον.

46 * καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

47 * Καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.

48 * καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν· ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς. καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς.

49 * οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν·

50 * πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, θαρσεῖτε· ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

51 * καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον· καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον.

52 * οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις. ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρωμένη.

53 * καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν Γεννησαρέτ, καὶ προσωρμίσθησαν.

54 * καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτὸν,

55 * περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστι.

56 * καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται. καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσῴζοντο.

ζ.

1 * Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι, καί τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων.

2 * καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσὶ, τοῦτ' ἔστιν, ἀνίπτοις, ἐσθίοντας ἄρτους, ἐμέμψαντο.

---

[a] רוּמַר [b] תְּחַר כמו חזה [c] סְכַל [d] עב מזה בנין עָבְדָא [e] אִתָּא [f] רְחֵט שְׁרָא [g] אִתָּא [h] אִית כמו ש [i] עִוֵּל [k] סוּם [l] כְּרֵי [m] בְּעָא [n] כְּנַף [o] אֲמָא [p] אִתָּא [q] חֲזָא [r] שׁוּג [s] עָרַל פירוש ורחץ

[t] רְחֵיצָה פרישׁא וְסַפְרָא [u] וְכַנְשׁוּ לְוָתֵהּ פְּרִישָׁא וְסַפְרַיָּא [v] דְּאַתּוּ מִן אוּרְשְׁלֵם : [w] וְחָזוֹ אֲנָשִׁין מִן תַּלְמִידָוֹהִי דְּאָכְלִין לַחְמָא כַּד לָא מְשַׁנָּן אִידֵיהוֹן [x] וְאִתְעַדָּלוּ :

3 * Omnes enim Iihoudæi & Periſchæi, niſi curiosè abluerint manus ſuas, non comedunt, propterea quòd tenent traditionem ſeniorum.

4 * Et à plateis redeuntes niſi intincti non comedunt: & multa alia ſunt ea quæ receperunt obſeruanda, nempe lotiones calicum, et œnophororum, vaſorumque æneorum, atque lectorum.

5 * Et interrogarunt eum Scribæ & Periſchæi, Quare diſcipuli tui non ambulant iuxta traditionem Seniorum, ſed quum non abluerint manus ſuas comedunt panem?

6 * Ipſe verò dixit eis, pulcrè vaticinatus eſt contra vos Eſchaio propheta, ô acceptores vultus, [hypocritæ] ſicut ſcriptum eſt, Populus iſte labiis me honorat, cor autem eorum admodum elongatum eſt à me.

7 * Fruſtraque reuerentur me, quũ doceant doctrinas quæ ſunt mandata filiorũ hominũ.

8 * Quũ omittatis enim mandata Dei, & teneatis traditionem hominum, lotiones calicum & œnophororum, illaque multa his ſi-
9 milia: * Dixit eis, Bellè peruertitis mandatum Dei, vt confirmetis traditionem veſtram.

10 * Mouſche enim dixit, Honora patrem tuum & matrem tuam: &, Qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur.

11 * Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri ſuo aut matri ſuæ, Donum meum eſt id quo ex me abundabis.

12 * Nec permittitis ei vt quicquam faciat patri ſuo aut matri ſuæ.

13 * Et abrogatis ſermonem Dei propter traditionem quam tradidiſtis: & ſimilia huiuſmodi multa facitis.

14 * Et aduocauit Ieſchua turbam vniuerſam, ac dixit eis, Audite me vos omnes, & intelligite:

15 * Nihil eſt quod extra hominem ſit & intret in eum, quod poſſit eum contaminare: ſed quod exit ab eo, illud contaminat hominem.

16 * Cui ſunt aures ad audiendum, audiat.

17 * Quum autem ingreſſus eſſet Ieſchua domum præ turba, interrogarunt eum diſcipuli eius de hac parabola.

---

3 כְּלְהוֹן גֵּיר יְהוּדָיֵא וּפְרִישֵׁא אִן הוּ דַּבְטִילָאִיתָא לָא מְשִׁיגִין אִידֵיהוֹן לָא לָעְסִין מֶטֶל דַּאחִירִין מַשְׁלָמְנוּתָא דְּקַשִּׁישֵׁא:
4 וּמֶן שׁוּקָא אִן לָא עָמְדִין לָא לָעְסִין וְסַגִּיאָתָא אִירֵת אִילֵן דְּקַבְּלוּ דְּנָטְרִין מַעֲמוּדִיתָא דְּכָסֵא וְדְּקְסְטָא
וְדְּמָאנֵי נְחָשָׁא וְדְּעַרְסָתָא: 5 וְשַׁאלוּהִי סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא לְמָנָא תַּלְמִידֵיךְ לָא מְהַלְכִין אַיךְ מַשְׁלָמְנוּתָא דְּקַשִּׁישֵׁא
אֶלָּא כַּד לָא מְשִׁיגִין אִידֵיהוֹן אָכְלִין לַחְמָא: 6 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן שַׁפִּיר אֶתְנַבִּי עֲלֵיכוֹן אֶשַׁעְיָא נְבִיָא נָסְבֵי בַּאפָּא
אַיךְ דְּכְתִיב דְּעַמָּא הָנָא בְּסְפָוֵתֵה הוּ מְיַקַּר לִי לֵבְהוֹן דֵּין סַגִּי רַחִיק מֶנִי: 7 וַסְרִיקָאִירֵת דַּחֲלִין לִי כַּד מַלְפִין
יוּלְפָנֵא דְּפוּקְדָנֵא דַּבְנַיְנָשָׁא: 8 כַּד שְׁבַקְתּוּן גֵּיר פּוּקְדָנֵא דְּאלָהָא וְאחִירִין מַשְׁלָמְנוּתָא דַּבְנַיְנָשָׁא
מַעֲמוּדִיתָא דְּכָסֵא וְדְּקְסְטָא וְסַגִּיאָתָא אִילִין דְּלְהָלִין דְּמִין:

a בְּטַל b אחַר
c שְׁלַם d נְטַר
e עְמַד בלשון ישמ
f לְמַד g נְבָא
h יְקַר i סְרַק
k אֱלַף
l פְּקַד m עמַד
n דְּמָא

* Pharisæi enim & omnes Iudæi, nisi crebrò lauerint manus, non mãducant, tenentes traditionem Seniorum:

venientes * Et à foro†, nisi baptizentur, non comedunt. & alia multa sunt quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum & vrceorum, & ęramẽtorum, & lectorum.

* Et interrogabant eum Pharisæi & Scribæ, Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

* At ille respondens, dixit eis, Bene prophetauit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorũ longè est à me.

Isa. 29. d.13

* In vanum autem me colunt, docentes doctrinas †præcepta hominum.

& * Relinquentes enim mãdatum Dei, tenetis traditiones hominum, baptismata vrceorum & calicum: & alia similia his facitis multa.

B

facitis * Et dicebat illis, Bene irritum† facitis præceptum Dei, vt traditionem vestram seruetis.

* Moyses enim dixit, Honora patrem tuum & matrem tuam: &, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.

Exod.20 b.12 Deut.5. b.16 Eph. 6. a.2 Exod. 21 c.16 Leuit.20 b.9 Pro. 20. c.20

* Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri aut matri, Corban, (quod est, donum) quodcunque ex me, tibi profuerit:

* Et vltrà non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri:

* Rescindentes verbum Dei per traditionem vestram quam tradidistis. & similia huiusmodi multa facitis.

turbas Mat. 15. 2.10 * Et aduocans iterum †turbam, dicebat illis, Audite me omnes, & intelligite.

* Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare. sed quæ de homine procedunt, illa sunt

coinquinãt quæ †communicant hominem.

* Si quis habet aures audiendi, audiat.

* Et cùm introisset in domum à turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam.

3 * Ⓗ γὰρ φαρισαῖοι καὶ πάντες Ⓘ ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων·

4 * καὶ ἀπ' ἀγορᾶς, ἐὰν μὴ βαπτίζωνται, οὐκ ἐσθίουσι· καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν, ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων, καὶ ξεστῶν, καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν.

5 * ἔπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν Ⓗ φαρισαῖοι καὶ Ⓖ γραμματεῖς, διατί Ⓘ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι κ̄τ̄ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον;

6 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι καλῶς προεφήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται, οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.

7 * μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.

8 * ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων· Ⓒ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

9 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε.

10 * Μωσῆς γὰρ εἶπε, τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου· καὶ, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.

11 * ὑμεῖς δὲ λέγετε, ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, κορβᾶν, ὅ ἐστι δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ, ὠφεληθῇς.

12 * καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ,

13 * ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε. Ⓒ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

14 * καὶ προσκαλεσάμενος πάλιν τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀκούετέ μου πάντες καὶ συνίετε.

15 * οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν, ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον.

16 * εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

17 * καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν Ⓘ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς·

---

* קוֹם

9 אֲמַר לְהוֹן שַׁפִּיר טָלְמִין אַנְתּוּן פּוּקְדָנָא דַּאלָהָא [a]דְּתִקְיְמוּן מַשְׁלְמָנוּתְכוֹן׃ 10 מוֹשֶׁא גַּיר אֲמַר יַקַּר לַאבוּךְ וְלֶאמָּךְ
וּמַן [b]דְּמָצֵית לַאבָּא אוֹ לֶאמָּא [c]מָוֹתָא נְמוּת׃ 11 אַנְתּוּן דֵּין אָמְרִין אֲנַתּוּן אִן נַאמַר גַּבְרָא לַאבוּהִי אוֹ לֶאמֵּה קוּרְבָנִי מֵדֵם
דְּמָנִי [d]תִּאתַר׃ 12 וְלָא שָׁבְקִין אַנְתּוּן לֵהּ דְּנֶעֱבַד מֵדֵם לַאבוּהִי אוֹ לֶאמֵּה׃ 13 [e]וּמְסַלִּין אַנְתּוּן [f]מִלָּתָא
דַּאלָהָא מָטֶל מַשְׁלְמָנוּתָא [g]דַּאשְׁלֶמְתּוּן [h]וְדַמְיָן לְהַלֵּין סַגִּיאָתָא עָבְדִין אַנְתּוּן׃ 14 וְקָרָא יְשׁוּעַ לְכֻנְשָׁא כְּלֵהּ וַאמַר
לְהוֹן [i]שׁוּמְעוּנִי כֻּלְכוֹן [k]וְאִסְתַּכָּלוּ׃ 15 לַית מִדֵּם דִּלְבַר מִן בַּרְנָשָׁא הַו [l]וְעָאל לֵהּ וְמָשְׁכַּת [m]מְסַיֵּב לֵהּ אֶלָּא מִדֵּם
דְּנָפֵק מֶנֵּהּ הַו הוּ מְסַיֵּב לְבַרְנָשָׁא׃ 16 מַן דְּאִית לֵהּ אֻדְנָא דְּנָשְׁמַע נִשְׁמַע׃
17 בַּר דֵּין [n]עַל יְשׁוּעַ לְבֵיתָא מִן כֻּנְשָׁא שַׁאלוּהִי תַּלְמִידוֹהִי עַל [o]מַתָּלָא הַו׃

* קוֹם
[a] עֵדָא פירושו לוֹש
[b] מוֹת [c] יִתַּר
[d] סְלָא [e] מְלֵל
[f] שְׁלַם [g] דְּמָא
[h] שְׁמַע [i] סְכַל
[k] עוֹל [l] סַיֵּב
[m] עָלַל [n] מְתַל

18 ✠ Dixit eis, Itane & vos desipitis, vt non cognoscatis, quodcunque extrinsecus ingreditur in hominem, non posse eum contami-
19 nare? ✠ Quippe quod non intret in cor eius, sed in ventrem eius, & egeratur per purgationem, purgans omnem cibum.
20 ✠ Quod autem egreditur ex homine, illud contaminat hominem.
21 ✠ Intrinsecus enim ex corde hominum exeunt cogitationes malæ, adulterium, scorta-
22 tio, furtum, cædes, ✠ Auaritia, iniuria, scelus, dolus, proteruia, oculus malus, blasphemia, elatio, stultitia.
23 ✠ Hæc omnia scelera intrinsecus exeunt, et contaminant hominem.

Matutinis Dominicæ quartæ Ieiunij.

24 ✠ Illinc surrexit Ieschua, venitque in fines Tzour & Tzaidon: & introiit in domũ quandam, nolebatque vt quisquam ipsum sciret. neque potuit latere.
25 ✠ Statim enim audiit mulier quædam profectionem eius, in cuius filia erat spiritus immundus, venitque ac procidit ante pedes ip-
26 sius. ✠ Illa autem mulier erat Gentilis, ex Phœnicia Syriæ: & efflagitabat ab eo vt eijceret dæmonium ex filia sua.
27 ✠ Et ait illi Ieschua: Permitte prius vt saturentur filij: non enim decorum est accipere panem filiorum, & obijcere canibus.
28 ✠ Ipsa verò respondit & dixit ei, Etiam Domine mi, sed & canes sub mensis comedunt micas filiorum.
29 ✠ Dixit ei Ieschua, Abi: propter hunc sermonem exiit dæmonium ex filia tua.
30 ✠ Abiit itaque domum suam, & inuenit filiam suam dum iaceret in lecto, & eiectum ab ea dæmonium eius fuisse.
31 ✠ Rursus exiit Ieschua à confinio Tzour, & Tzaidon, venitque ad mare Galilææ ad confinium Decapolis.
32 ✠ Et adduxerunt ei surdum quendam difficulter loquentem, & efflagitabant ab eo vt imponeret ei manum.
33 ✠ Eum autem abduxit è turba solum, & immisit digitos suos in aures illius: expuitque, ac tetigit linguam eius.
34 ✠ Et suspexit in cælum, ac suspirauit: dixitque ei, Adaperitor.

---

18 אֲמַר לְהוֹן הָכְנָא אַף אַנְתּוּן עֲטִילִין אַנְתּוּן לָא יְדָעִין אַנְתּוּן דְּכֹל מִדֵּם דְּמִן לְבַר עָאל לְבַרְנָשָׁא לָא מְשָׁבַּח מְסָיְבְ
19 לֵה׃ דְּלָא הַוָא לְלֵבֵּה עָאל אֶלָּא לְכַרְסֵה וּמִשְׁתְּרֵא בְּתַדְכִיתָא דְמִדַּכְיָא כְּלָה מֵאכוּלְתָא׃
20 מְדֵם דִּין דְּנָפֵק מִן בְּרְנָשָׁא הוּ הוּ מְסָיְבְ לְבְרְנָשָׁא׃ 21 מִן לְגַו גֵּיר מִן לֵבָּא דִּבְנֵי נָשָׁא נָפְקָן מַחְשְׁבָתָא
בִּישָׁתָא גּוֹרָא זְנִיוּתָא גַּנְבוּתָא קְטָלָא׃ 22 עֲלוּבוּתָא בִּישׁוּתָא נְכְלָא צַחֲנוּתָא עֵינָא בִּישְׁתָא גּוּדָּפָא שַׁבְחַרְנוּתָא
שַׁכְלְתָנוּתָא׃ 23 הָלֵין כְּלְהֵין בִּישָׁתָא מִן לְגַו הוּ נָפְקָן וּמְסָיְבָן לֵה לְבַרְנָשָׁא׃

יט

וְצַפְרָא דְּחַר בְּשָׁבָא דַּארְבְּעָא וְעָמָא 24 מִן תַּמָן קָם יֵשׁוּעַ וְאָתָא לַחְחוֹמָא דְצוֹר וְדְצַיְדָן וְעַל לְבַיְתָא חַד וְלָא צָבֵא הֲוָא דֶּאנָשׁ לֵיְדַע בֵּהּ וְלָא אֶשְׁתַּבַּח דְּנֶטְשָׁא׃

a שְׁרָא b וְכָא c אֲכַל d חֲשַׁב e גּוֹר f זְנָא g שַׁבְחַר h שְׁטָא i יְדַע k טָשָׁא

18 * Et ait illis, Sic & vos imprudentes eſtis? Non intelligitis quia omne extrinſecus introiens in hominem, non poteſt eum †communicare:

coinquinare

19 * Quia non intrat in cor eius, ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum exit, purgans omnes eſcas?

20 * Dicebat autem, Quoniam quæ de homine exeũt, illa †communicant hominem.

coinquinãt

21 * Abintus enim de corde hominum malę cogitationes procedunt, adulteria,

Gen.6. a.5. & 8. d.21

22 * Furta, auaritię, nequitię, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia.

23 * Omnia hęc mala abintus procedũt, & †communicant hominem.

coinquinãt

24 * Et inde ſurgens abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latêre.

Mat. 15. 6.21

25 * Mulier enim ſtatim vt audiuit de eo, cuius filia habebat ſpiritum immundum, intrauit, & procidit ad pedes eius.

26 * Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſſa genere. & rogabat eum vt dæmonium eiiceret de filia eius.

27 * Qui dixit illi, Sine prius ſaturari filios. non eſt enim bonũ ſumere panem filiorum, & mittere canibus.

28 * At illa reſpondit, & dixit illi, Vtique Domine. nam & catelli comedunt D ſub menſa de micis puerorum.

29 * Et ait illi, Propter hunc ſermonem vade, exiit dęmonium à filia tua.

30 * Et cùm abiiſſet domum ſuam, inuenit puellam iacentem ſupra lectum, & dæmonium exiiſſe.

31 * Et iterùm exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.

Mat.9. d 32 Luc. 11. b.14

32 * Et adducunt ei ſurdum & mutum: & deprecabantur eum vt imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba ſeorſum,

33 * Miſit digitos ſuos in auriculas eius: & expuens, tetigit linguam eius.

34 * Et ſuſpiciens in cælum, ingemuit: & ait illi, Ephphetha, quod eſt, Adaperire.

18 * καὶ λέγει αὐτοῖς, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι·

19 * ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον πάντα τὰ βρώματα;

20 * ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

21 * ἔσωθεν γὰρ, ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι,

22 * κλοπαὶ, πλεονεξίαι, πονηρίαι δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη.

23 * πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

24 * Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου καὶ Σιδῶνος. καὶ εἰσελθὼν εἰς τινὰ οἰκίαν, οὐδένα ἤθελεν γνῶναι· καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν.

25 * ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ.

26 * ἦν δὲ ἡ γυνὴ ἑλληνὶς, συροφοινίκισσα τῷ γένει. καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.

27 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα. οὐ γὰρ καλόν ἐστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

28 * ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. 29 * καὶ εἶπεν αὐτῇ, διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε· ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου.

30 * καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημμένην ἐπὶ τῆς κλίνης.

31 * καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως.

32 * καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα.

33 * καὶ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ πτύσας, ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ,

34 * καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφφαθά, ὅ ἐστι, διανοίχθητι.

---

25 מֵחָרָא גִּיר שְׁמַעַת אַנְחָתָא חָדָא ᵃ מְשְׁלָחָה וְאִית לְבִרְתָּהּ רוּחָא טַנְפְּתָא וְאַתָּת נָפְלַת קֳדָם רַגְלוֹהִי׃ 26 הָי דִּין אַנְחָתָא אִיתַיהּ הָוַת חַנָּפְתָא מִן פּוּנִיקִי דְסוּרְיָא ᵇ וּבָעְיָא הָוַת מָנֵהּ ᶜ דְנָפֵק לְרֵיעָא מִן בְּרָהּ׃ 27 וְאָמַר לָהּ יְשׁוּעַ שְׁבוֹקִי לוּקְדָם ᵈ נֶסְבְּעִין בְּנַיָּא לָא הָוֵת גֵּיר שַׁפִּירָא ᶜ וְנַרְמָא ᶠ לְכַלְבָּא׃ 28 הָי דִּין עָנַת וַאֲמָרָא לֵהּ אִין מָרִי אָף כַּלְבָּא מִן חֵיתֵי פָּתוּרָא אָכְלִין פַּרְתּוֹחֵי דְבָנַיָּא׃ 29 אֲמַר לָהּ יְשׁוּעַ ᶠ זִלִּי מְטֹל הָדָא ʰ מִלְּתָא נְפַק לֵהּ שְׁאָרָא מִן בְּרָתְכִי׃ 30 וְאָזְלַת לְבֵיתַהּ ᶦ וְאַשְׁכְּחַת בַּרְתָּהּ כַּד ᵏ רְמְיָא בְּעַרְסָא וְנָפִיק מִנָּהּ שְׁאִדָה׃ 31 חוּב נְפַק יְשׁוּעַ מִן תְּחוּמָא דְצוּר וְדָצִידֹן וַאֲתָא לְיַמָּא דַּגְלִילָא לְתְחוּמָא דְעֶסְרַת מְדִינָתָא׃ 32 וַאיתַיוּ לֵהּ חַרְשָׁא חַד ᵐ פֵּאקָא ⁿ וּבָעַיִן לֵהּ דִּנְזוּם עֲלוֹהִי אִידָא׃ 33 וְנַגְּדָה מִן כְּנְשָׁא בַּלְחוֹדוֹהִי ᵒ וְאַרְמִי אֶצְבְּעָתֵהּ בְּאוּדָנָוֹהִי ᵖ וְרָק וְקָרֵב לְלִשָׁנֵהּ׃ 34 ᵍ וְחַר בַּשְׁמַיָּא ʳ וְאִתְחַנַּח וַאֲמַר לֵהּ ˢ אֶתְפַּתַּח׃

ᵃ נֶשַׁל בלשון נסע ᵇ בְּעָא ᶜ נְפַק ᵈ סְבַע ᵉ נְסַב ᶠ רְמָא ᵍ אֲזַל ʰ מַלָּל ⁱ שְׁכַח ᵏ רְמָא בלשון מצא ˡ אֲתָא ᵐ פירושו פסילום או מנסגם ⁿ בְּעָא ᵒ סוּם ᵖ רְמָא ᵠ רַמֵּק ʳ חוּר ˢ אֶנַח ᵗ פְּתַח

35 * *Atque in illa hora adapertæ ſunt eius auriculæ, ſolutumque vinculum linguæ ipſius, & locutus eſt facillimè.*

36 * *Et admonuit eos ne id cuiquam diceret: ſed quanto magis ipſe interdixerat eis, tanto magis illi prædicabant.*

37 * *Magiſque obſtupeſcebant, dicentes, Omnia bene facit: ſurdos facit vt audiant, & non loquentes vt loquantur.*

Ad oblationem quotidianam.

CAP. VIII.

1 IN *illis autem diebus, quum turba multa eſſet, nec eſſet quicquam quod ederent, aduocauit diſcipulos ſuos, & ait illis:*

2 * *Miſericordia commoueor ſuper turbam hanc, quippe qui iam triduum congregati ſint* præſtolentur *apud me, nihilque habeant quod comedant.*

3 * *Quod ſi dimiſero eos ad domum ſuam, quum ieiuni ſint, deficient in via: quidam enim ex eis è longinquo venerunt.*

4 * *Dicunt ei diſcipuli eius, Vndenam poteſt aliquis hîc in deſerto ſaturare pane illos omnes?*

5 * *Et interrogauit eos quot panes haberent. dicunt ei, Septem.*

6 * *Et præcepit turbis vt diſcumberent humi. accepitque illos ſeptem panes, & benedixit, fregitque, ac dedit diſcipulis ſuis vt apponerent. & apposuerunt turbis.*

7 * *Erant & piſciculi pauci, ſuper quos etiã benedixit, dixitque vt & eos apponerent.*

8 * *Et comederunt, & ſaturati ſunt: cæterùm ſuſtuleruntreliquias fragmentorum ſeptem ſportas.*

9 * *Erant autem homines qui comederant circiter quater mille. Et di-*

10 *miſit eos,* * *conſcenditque ſtatim nauem cum diſcipulis ſuis, & venit in regionem Dalmonoutho.*

Feria III. hebdomadis Candidatorum.

11 * *Et exierunt Periſchæi, cœperuntque diſceptare cum eo: & rogabant eum ſignum è*

12 *cælo, quum tentarent eum.* * *Et ingemuit ſpiritu ſuo, & ait, Cur poſtulat ſignum generatio iſta? Amin dico vobis, non dabitur ſignum generationi huic.*

---

35 וּבְהּ בְּשָׁעְתָּא אִתְפַּתְּחוּ אֲדָנְוֹהִי [a] וְאִשְׁתְּרִי [b] אֶסָרָא דְּלִשָׁנֵהּ וּמַלֵּל [c] פְּשִׁיקָאִית׃ 36 וְזַהַר אֲנוּן דְּלָא לֶאנָשׁ

[a] שְׁרָא [b] אִסְתַּר [c] פְּשַׁק [d] יְתַר [e] דְּמַר

לָא נֵאמְרִין וְכָמָא דְּהוּ מְזַהַר הָוָא לְהוֹן הֵנּוּן יַתִּיר מַכְרְזִין הֲווֹ׃ 37 [d] וְיַתִּירָאִית [e] מָתְדַּמְּרִין הֲווֹ וַאמְרִין דְּכָל מִדֵּם

שַׁפִּיר עָבֵד לְחַרְשָׁא עָבֵד דְּשָׁמְעִין וְלִדְלָא מְמַלְּלִין דְּנָמַלְּלִין׃

דְּקוּרְבָא דְּכָלְיוֹם כ קפלאין ח

1 בְּהָנּוּן דִּין יוֹמָתָא כַּד כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא אִית הֲוָא וְלָא אִית הֲוָא מִדֵּם [f] דְּנֵאכְלוּן קְרָא לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן׃

2 [g] מָתְרַחֵם אֲנָא עַל כֶּנְשָׁא הָנָא דְּהָא תְלָתָא יוֹמִין [h] קָיְמוּ לְוָתִי וְלֵית לְהוֹן מָנָא נֵאכְלוּן׃ 3 וְאִן הוּ [i] דְּשַׁרֵא אֲנָא

[f] אֵכַל [g] רַחֵם [h] קְנָא [i] שְׁרָא [k] עוֹם [l] עוף כת׳ עיף [m] אִתָּא

לְהוֹן כַּד [k] צָיְמִין לְבָתֵּיהוֹן [l] עֲיִפִין בְּאוֹרְחָא אֲנָשָׁא דִּין מָנְהוֹן מִן רוּחָקָא [m] אַתְיָאִין׃ 4 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹהִי אֵימָכָא

מַשְׂבַּח אֱנָשׁ הָרָכָא בְּחוּרְבָא דְּנַסַּבַּע לַחְמָא לְהֵלֵּין כֻּלְּהוֹן׃

* Et ſtatim apertæ ſunt aures eius: & ſolutum eſt vinculum linguę eius, & loquebatur rectè. 35

* Et præcepit illis ne cui dicerent. Quantò autem eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabant: 36

Gen.1.d 28. Eccl.39. c.21 * Et eo amplius admirabantur, dicentes, Bene omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui. 37

CAP. VIII.

Mat.15. d.32 cum Ieſu IN diebus illis iterum cùm turba multa eſſet†, nec haberẽt quod manducarent: conuocatis diſcipulis, ait illis: 1 A

* Miſereor ſuper turbam: quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent. 2

* Et ſi dimiſero eos ieiunos in domum ſuam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt. 3

* Et reſponderunt ei diſcipuli ſui, Vnde illos quis poterit hîc ſaturare panibus in ſolitudine? 4

* Et interrogauit eos, Quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem. 5

* Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram. Et accipiens ſeptem panes, gratias agens, fregit: & dabat diſcipulis ſuis vt apponerent: & apposuerunt turbæ. 6

* Et habebant piſciculos paucos: & ipſos benedixit, & iuſſit apponi. 7

* Et manducauerunt, & ſaturati ſunt: & ſuſtulerunt quod ſuperauerat de fragmentis, ſeptem ſportas. 8

* Erant autem qui manducauerant, quaſi quatuor millia: & dimiſit eos. 9

Mat.15. d.39 * Et ſtatim aſcendens nauim cum diſcipulis ſuis, venit in partes Dalmanutha. 10

Mat.16. a.1 Luc.11. g.54 * Et exierunt Phariſæi, & cœperunt conquirere cum eo, quærẽtes ab illo ſignum de cælo, tentantes eum. 11 B

* Et ingemiſcens ſpiritu, ait, Quid generatio iſta ſignum quærit? Amen dico vobis, ſi dabitur generationi iſti ſignum. 12

35 * καὶ διὰ τοῦτο διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαὶ, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.

36 * καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν· ὅσον δ' αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσοτέρως ἐκήρυσσον·

37 * καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, καλῶς πάντα πεποίηκε· καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

η'.

1 * Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, πάμπολλου ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς,

2 * σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι.

3 * καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ. τινὲς γὰρ αὐτῶν μεμακρόθεν ἥκασι.

4 * καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας;

5 * καὶ ἐπηρώτα αὐτοὺς, πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.

6 * καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι. καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.

7 * καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας, εἶπε παραθεῖναι καὶ αὐτά.

8 * ἔφαγον οὖν, καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας.

9 * ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι· καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.

10 * καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.

11 * Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν.

12 * καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει, τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.

---

5 וְשַׁאֵל אֱנוֹן הוּ כַּמָּא לַחְמִין אִית לְכוֹן אָמְרִין לֵהּ שַׁבְעָא ׃ 6 וּפַקֵּד לְכֶנְשָׁא [h] דְּנֶסְתַּמְכִין עַל אַרְעָא וְנָסַב הָנוֹן שַׁבְעָא לַחְמִין וּבָרֵךְ וְקָצָא וְיָהֵב לְתַלְמִידוֹהִי דְּנֶסְיְמוּן וְסָמוּ לְכֶנְשָׁא׃ 7 וְאִית הֲווֹ נוּנָא קְלִיל וְאַף עֲלֵיהוֹן בָּרֵךְ וְאָמַר דְּנֶסְיְמוּן אֱנוֹן ׃ 8 וְאֶכְלוּ וְסָבְעוּ וְשָׁקְלוּ [k] תְּוָתְרָא [l] דְּקָצְיָא שַׁבְעָא [m] אֶסְפְּרִידִין ׃ 9 אִיתַיְהוֹן הֲווֹ דִּין אֲנָשָׁא דְּאָכְלוּ אַיךְ אַרְבְּעָא אַלְפִין וְשָׁרָא אֱנוֹן ׃ 10 וְסַלֵּק מֵחָרָא לְסָפִינְתָּא עִם תַּלְמִידוֹהִי וְאָתָא לַאתְרָא דְּרַלְמָנוּתָא ׃

דְּתַלְתָּא בְּשַׁבָּא וְשַׁבְּתָא דְּחַוְּרָא כא

11 וְנַפְקוּ פְּרִישֵׁא [a] וְשָׁרִיו [b] לְמֶבְעָא עִמֵּהּ וְשָׁאֲלִין הֲווֹ לֵהּ אָתָא מִן שְׁמַיָּא כַּד [c] מְנַסִּין לֵהּ ׃ 12 [d] וְאִתְחַנַּח בְּרוּחֵהּ וְאָמַר מָנָא בָּעְיָא אָתָא שַׁרְבְּתָא הָנָא אֲמִין אָמַר אֱנָא לְכוֹן דְּלָא [e] תֶּתְיְהֵב לָהּ אָתָא לְשַׁרְבְּתָא הָנָא ׃

[h] סְמַךְ [i] טוּם
[k] יִתֵּר
[l] קְצָא כמו קְצִין
[m] מן לשון יון
[a] שְׁרָא [b] בְּעָא
[c] נְסָא [d] אֱנַח
[e] וְהֵב

13 * Et reliquit eos, conſcenditque nauem, & abierunt in illam vlteriorem ripam.

14 * Oblitique fuerant aſſumere ſecum panem, nec niſi vnam placentam habebant ſecum in naui.

15 * Et præcepit eis, dixitque, Videte, cauete à fermento Periſchæorum, & à fermento Heroudis.

16 * Diſcertabant itaque vnus cum alio, ac dicebant, Nempe panem non habemus.

17 * Ieſchua autem cognouit, & ait illis, Quid diſſertatis quòd panem non habetis? nondum cognoſcitis, nec intelligitis? adhuc cor durum eſt vobis?

18 * Et ſunt vobis oculi, nec videtis; ſunt et aures vobis, nec auditis, nec meminiſtis.

19 * Quũ illos quinque panes fregi pro quinque millibus hominum, quot cophinos fragmentorum plenos ſuſtuliſtis? dicunt ei, Duodecim.

20 * Subdit eis, Et quum ſeptem pro quatuor millibus, quot ſportas fragmentorum plenas ſuſtuliſtis? dicunt, Septem.

21 * Ait illis, Quomodo necdum intelligitis?

22 * Venit autem Beth-zaiodo: & adduxerunt ei cæcum, efflagitabantque ab eo vt tangeret illum.

23 * Et prehendit manum cæci, & eduxit eum extra pagum: expuitque in oculos eius, ac impoſuit manum ſuam; & interrogauit eum ecquid videret.

24 * Suſpexit itaque, & ait, Video homines inſtar arborum ambulantium.

25 * Rurſus impoſuit manum ſuam oculis ipſius, & reſtitutus eſt, & videbat omnia dilucidè.

26 * Et dimiſit eum ad domum ſuam, et ait, Nec in pagum illum introieris, neque dixeris cuiquam in pago.

27 * Prodiit autem Ieſchua & diſcipuli eius in vicos Cæſarææ Philippi: & interrogabat diſcipulos ſuos in via, & dicebat eis, Quem me dicunt homines eſſe?

28 * Illi verò dixerunt, Iouchanon Baptiſtã: et alij Iliio, alij denique vnum ex Prophetis.

29 * Dixit eis Jeſchua, Vos autem quem me dicitis eſſe? Reſpondit Schemeoun Kipho, & ait illi, Tu es Meſchicho filius Dei viuentis.

---

13 וְשָׁבַק אֱנוּן וְסָלֵק לְסָפִינְהָא וְאָזְלוּ לְהוֹ עִבְרָא׃ 14 f וְטַעוּ דְנָסְבוּן עִמְּהוֹן לַחְמָא וְאֶן לָא חַדָּא גְּרִיצְתָּא לַיִת
חָוָא עִמְּהוֹן בַּסְפִינְתָּא׃ 15 וּפַקֵּד אֱנוּן וְאָמַר לְהוֹן g חֲזוֹ h אָזְדַּהֲרוּ מִן חֲמִירָא דְּפָרִישָׁא וּמִן חֲמִירָה דְּהֵרוֹדֵס׃
16 וּמִתְחַשְּׁבִין הֲווֹ חַד עִם חַד וְאָמְרִין דִּלַחְמָא לַיִת לַן׃ 17 יְשׁוּעַ דַּיִן יְדַע וְאָמַר לְהוֹן מָנָא מִתְחַשְּׁבִין אַנְתּוּן דִּלַחְמָא
לַיִת לְכוֹן לָא עַדְמָא לְהָשָׁא יְדִעִין אַנְתּוּן וְלָא i מְסַתְּכְּלִין אַנְתּוּן עַדְכִיל לֶבָא k קַשְׁיָא אִית לְכוֹן׃ 18 וְעַיְנֵא אִית לְכוֹן וְלָא
l חָזִין אַנְתּוּן וְאִדְנָא אִית לְכוֹן וְלָא שָׁמְעִין אַנְתּוּן וְלָא m עָהֲדִין אַנְתּוּן׃ 19 כַּד הֲלֵין חַמְשָׁא לַחְמִין n קְצִית לְחַמְשָׁא אַלְפִין
כְּמָא o קוּפִינִין דַּקְצָיֵא כַּד מְלֵין שְׁקַלְתּוּן אָמְרִין לֵהּ תְּרֵעסַר׃ 20 אֵמַר לְהוֹן וְכַד שַׁבְעָא לְאַרְבְּעָא אַלְפִין כְּמָא
p אֶסְפִּרִידִין דַּקְצָיֵא כַּד q מְלֵין שְׁקַלְתּוּן אָמְרִין שַׁבְעָא׃ 21 אֵמַר לְהוֹן אֵיכוֹ לָא עַדְמָא לְהָשָׁא r מְסַתְּכְּלִין אַנְתּוּן׃

f טְעָא g חֲזָא
h זְהַר i סְכַל
k קְשָׁא l חָזָא
m עָחַר פירורו זכר
n קְצָא o מן לשון יון
p מן לשון יון
q מְלָא
r סְכַל

13 * Et dimittens eos, ascendit iterum nauim, & abiit trans fretum.

13 * καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἐμβὰς πάλιν εἰς πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.

Mat. 16. a.5 panem

14 * Et obliti †sunt panes sumere: & nisi vnum panem non habebant secum in naui.

14 * καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.

15 * Et præcipiebat eis, dicens: Videte & cauete à fermento Pharisæorum, & fermento Herodis.

15 * καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς, λέγων, ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης Ἡρῴδου.

16 * Et cogitabant ad alterutrum, dicentes, Quia panes non habemus.

16 * καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν.

17 * Quo cognito, ait illis Iesus, Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondũ cognoscitis nec intelligitis? adhuc cęcatum habetis cor vestrum?

17 * καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν;

18 * Oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? Nec recordamini

18 * ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε,

Sup. 6.f. 41 Ioh. 6.b. 11

19 * quando quinque panes fregi in quinque millia: & quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei, Duodecim.

19 * ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα.

20 * Quãdo & septem panes in quatuor millia, quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei, Septem.

20 * ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.

21 * Et dicebat eis, Quomodo nondum intelligitis?

21 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς οὐ συνίετε;

22 * Et veniunt Bethsaidam: & adducunt ei cęcum, & rogabant eum vt illum tangeret.

22 * καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδάν· καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλόν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται.

23 * Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuẽs in oculos eius, impositis manibus suis, interrogauit eum si quid videret.

23 * καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης· καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει.

24 * Et aspiciens, ait, Video homines velut arbores, ambulantes.

24 * καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε, βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, ὡς δένδρα περιπατοῦντας.

25 * Deinde iterum imposuit manus super oculos eius: & cœpit videre, & restitutus est, ita vt clarè videret omnia.

25 * εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι· καὶ ἀπεκατεστάθη, καὶ ἐνέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας.

26 * Et misit illum in domum suam, dicens, Vade in domum tuam: & si in vicum introieris, nemini dixeris.

26 * καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων, μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ.

Mat. 16. b.13

27 * Et egressus est Iesus & discipuli eius in castella Cæsareæ Philippi: & in via interrogabat discipulos suos, dicens eis, Quem me dicunt esse homines?

27 * καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου. καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;

Luc.9.b. 18

28 * Qui responderunt illi, dicentes, Alij Iohannem Baptistam, alij Eliam, alij verò quasi vnum de Prophetis.

28 * οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, καὶ ἄλλοι Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ὡς ἕνα τῶν προφητῶν.

29 * Tunc dicit illis, Vos verò quem me esse dicitis? Respondens Petrus, ait ei, Tu es Christus.

29 * καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ Χριστός.

---

22 וְאָתָא לְבֵית צַיְדָא׃ וְאַיְתִיוּלֵהּ סַמְיָא׃ וּבָעֲיִן מֵנֵּהּ דְּנֶקְרוֹב לֵהּ׃ 23 וְאָחַד בְּאִידֵהּ דְּסַמְיָא׃ וְאַפְּקֵהּ לְבַר מִן קְרְיְתָא׃ וְרָק בְּעֵינוֹהִי׃ וְשַׂם אִידֵהּ וְשַׁאֲלֵהּ דְּמָנָא חָזֵא׃ 24 וְהַר וְאָמַר חָזֵא אֲנָא בְּנֵינָשָׁא אֵיךְ אִילָנֵא דְּמַהֲלְכִין׃ 25 חוּב שָׂם אִידֵהּ עַל עֵינוֹהִי וְתַקֵּן וְחָזֵא הָוָא כְּל מֵדֵם נַהֲיָרְאִית׃ 26 וְשַׁדְּרֵהּ לְבֵיתֵהּ וְאָמַר אַף לָא לַקְרְיְתָא תֵּעוֹל וְלָא תֵּאמַר לֶאנָשׁ בַּקְרְיְתָא׃ 27 וְנְפַק יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידוֹהִי לִקְוֵרְיֵא דְּקֵסָרְיָא דְּפִילִיפּוֹס וּבְאוֹרְחָא שָׁאֵל לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן מָנוּ אָמְרִין עֲלַי אֱנָשָׁא דְּאִיתִי׃ 28 הִנּוּן דֵּין אֲמְרוּ דְיוֹחָנָן מַעְמְדָנָא וְאָחֳרָנָא דְּאֵלְיָא וְאָחֳרָנָא חַד מִן נְבִיָּא׃ 29 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַנְתּוּן דֵּין מָנוּ אָמְרִין אַנְתּוּן עֲלַי דְּאִיתִי עָנָא שִׁמְעוֹן כְּאפָא וְאָמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא חָיָא׃

[a] אתא כמ״ש [b] נחר כמו זהר [c] עלל [d] אמר [e] איתי כמו״ש [f] עמר [x] נפק [y] רקק [z] טום [a] חור

30 * *Et inhibuit eis, vt nemini id dicerent de*
31 *se.* * *Cœpitque docere eos, nempe Filium hominis multa perpessurum, & reprobatum iri à Senioribus, & à principibus Sacerdotum, necnon à Scribis: interficiendum denique,*
32 *ac tertio die surrecturum.* * *Et apertè eum sermonem loquebatur. Et prehendit eum Ki-*
33 *pho, cœpitque eum obiurgare.* * *Ipse verò conuersus, & conspicatus discipulos suos, obiurgauit Schemeoun, & ait, Abi retrorsum à me Satana, quippe qui non mediteris quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.*

Lectio Martyrum.

34 * *Porrò aduocauit Jeschua turbas cum discipulis suis, & dixit eis, Quicunque voluerit venire post me, abneget semetipsum; & baiulet crucem suam, & veniat post me.*
35 * *Etenim quisquis voluerit seruare animam suam, perdet eam: quisquis autem perdiderit animam suam propter me, & propter*
36 *Euangelium meum, seruabit eam.* * *Quid enim vtilitatis percipiet homo si vniuersum orbem lucratus fuerit, animæ verò suæ detri-*
37 *mentum patiatur?* * *Aut quam dabit homo*
38 *cõpensationem animæ suæ?* * *Nam quemcunque puduerit mei, meorumque sermonum in generatione ista scelerata & adultera, Filium hominis etiam pudebit eius, quum venerit in gloriam Patris sui cum Angelis suis sacrosanctis.*

Ad oblationem festo Tabernaculorum.

CAP. IX.

1 * *POrrò dicebat eis, Amin dico vobis, sunt quidam hîc adstantes, qui non gustabunt mortem, donec viderint regnum Dei venisse*
2 *cum virtute.* * *Post sex autem dies accepit Jeschua Kipho, & Iaakob, & Iouchanon, & subduxit eos in montem excelsum solos, ac transformatus est ante oculos*
3 *eorum.* * *Et coruscabat vestimentum eius, & factum est bene candidum vt nix, quale homines dealbare in terra non possunt.*
4 * *Et apparuerunt eis Mousche & Eliio, dum loquerentur cum Jeschua.*
5 * *Ac dixit ei Kipho, Rabbi, bonum est nobis hîc esse: & faciemus tria tabernacula, tibi vnum, & Mousche vnum, & Eliio vnum.*

30 * Et comminatus est eis ne cui dicerent de illo.

31 * Et cœpit docere eos, quoniam oportet Filium hominis pati multa, & reprobari à Senioribus & à summis Sacerdotibus & Scribis, & occidi; & post tres dies resurgere.

32 * Et palàm verbũ loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.

33 * Qui conuersus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicẽs, Vade retro me satana; quia non sapis quæ Dei sunt, sed quę hominum.

34 * Et conuocata turba cum discipulis suis, dixit eis, Si quis vult me sequi, deneget semetipsum: & tollat crucẽ suam, & sequatur me.

Mat. 10. d.38. & 16.d.24.

35 * Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me & Euangelium, saluam faciet eam.

Luc.9.c. 27. & 14 f.17 Luc.17. f.33 Ioh.12. d.25

36 * Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum, & detrimẽtum animæ suæ faciat?

37 * Aut, quid dabit homo commutationis pro anima sua?

38 * Qui enim me †cõfusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice: & Filius hominis †cõfundetur eum, cùm venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.

confessus Mat. 10. d.33 Luc.9.d. 26.& 12. b.9

confitebitur

30 * καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ.

31 * καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι·

32 * καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ.

33 * ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ, λέγων, ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

34 * Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

35 * ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν.

36 * τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;

37 * ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

38 * ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

CAP. IX.

Mat. 16. d.27 Luc.9.d. 27

1 ET dicebat illis, Amẽ dico vobis, quia sunt quidam de hîc stãtibus qui non A gustabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute.

Mat. 17. n.1 Luc.9.d. 28. assumpsit

2 * Et post dies sex †assumit Iesus Petrũ, & Iacobum, & Iohannem: & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis.

3 * Et vestimenta eius facta sunt splendentia & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere.

4 * Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant loquentes cum Iesu.

5 * Et respõdens Petrus ait Iesu, Rabbi, bonum est nos hîc esse: & faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnũ, & Eliæ vnum.

θ'.

1 * Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.

2 * καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν,

3 * καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιών, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι.

4 * καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας σὺν Μωσεῖ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ.

5 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, ῥαββὶ, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσεῖ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ μίαν.

---

38 כָּל גֵּיר [i] דְּנֶבְהַת בִּי [k] וַבְּמֶלַי בְּשַׁרְבְּתָא הָדָא חַטִיתָא [l] [m] וְגַיְרְתָא וְאַף בְּרֵה דְּאֲנָשָׁא נֶבְהַר בֵּה מָאדְאָתָא [n] בְּשׁוּבְחָא דְּאֲבוּהִי עִם מַלְאֲכוֹהִי קַדִישֵׁא׃

1 וְאָמַר הָוָא לְהוֹן אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִית אֱנָשָׁא [c] דְּקָמִין תְּנַן דְּלָא [d] נְטַעֲמוּן [c] מוֹתָא עַדְמָא [f] דְּנֶחֱזוֹן מַלְכוּתֵהּ דֶּאֱלָהָא [g] דְּאָתַת בְּחַיָלָא׃ 2 וּבָתַר שְׁתָא יוֹמִין דְּבַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא וְלִיעֲקוֹב וְלִיוֹחָנָן [h] וְאַסֵק אִנּוּן לְטוּרָא [i] רַמָא בַּלְחוֹדֵיהוֹן [k] וְאִשְׁתַּחֲלַף לְעֵנֵיהוֹן׃ 3 [l] וּמַזְהַר הָוָא לְבוּשֵׁהּ [m] וּמַחְוַר טָב אַיִךְ תַּלְגָא אֵיכְנָא דְּבַנַיָנָשָׁא לְמַחְוַרְ בַּאַרְעָא לָא מָשְׁכְּחִין׃ 4 [n] וְאִתְחֲזִיו לְהוֹן מוּשֵׁא וְאֵלְיָא כַּד מְמַלְלִין עִם יֵשׁוּעַ׃ 5 וְאָמַר לֵהּ כֵּאפָא רַבִּי שַׁפִּיר הוּלַן דְּהָכָא נֶהֱוֵא וְנַעֲבַד תְּלַת מְטַלְלִין לָךְ חַדָא וְלִמוּשֵׁא חֲדָא וְלֵאלְיָא חֲדָא׃

[i] בְּחַת כמו בוש
[k] מְלֵל [l] חֲטָא [m] גור
[n] שְׁבַח [a] עֵר [b] טְעַם
[c] קוּם [d] טְעַם [e] מות
[f] חֲזָא [g] אֲתָא [h] נְסַק
[i] רום [k] חֲלַף זְחַר נגה
[l] חֲוַר פירושו לבן
[m] חֲזָא

6 * Neſciebat autem quid diceret: erant enim in timore.

7 * Et extitit nubes, eoſque obumbrauit: & vox edita eſt è nube, dicens, Hic eſt Filius meus dilectus: ipſum audite.

8 * Et eueſtigio cùm circunſpexiſſent diſcipuli, neminem viderunt, niſi Jeſchua ſolum ſecum.

9 * Quum verò deſcenderent è monte, præcipiebat eis, ne cui dicerent quod viderant, niſi quùm ſurrexiſſet Filius hominis à mortuis.

10 * Continuerunt itaque illum ſermonem apud ſe: & quærebant quid eſſet hic ſermo, Quum ſurrexiſſet è domo mortuorum.

11 * Et interrogabant eum, dicentes, Quid igitur dicunt Scribæ, Iliio oportere prius venire?

12 * Dixit eis, Iliio venturus eſt prius, vt reparet omnia: &, ſicut ſcriptum eſt de Filio hominis, vt multa patiatur, ac reprobetur.

13 * Sed dico vobis, & Iliio venit, & egerunt in eum quicquid voluêre, ſicut ſcriptum eſt de eo.

Dominica hebdomadis quartæ Ieiunij.

14 * Quumque veniſſet ad diſcipulos ſuos, vidit cum eis turbam multam, & Scribas diſceptantes cum eis.

15 * Et in eo momento omnis turba reſpexit eum, & obſtupuit: & accurrentes poſtularunt pacem eius, [ſalutarunt eum.]

16 * Et interrogabat Scribas, Quid diſceptatis cum eis?

17 * Et reſpondit vnus ex turba, & ait, Doctor, adduxi filium meum ad te, in quo eſt ſpiritus non loquens:

18 * Et vbicunque conculcauerit eum, conterit eum, diſcerpit, ac frendet dentibus ſuis, & exareſcit: & dixi diſcipulis tuis vt eijcerent eum, nec potuerunt.

19 * Reſpondit Jeſchua, & dixit ei, O vos generatio incredula, quouſque tandem ero vobiſcum? quouſque tandem ſuſtinebo vos? adducite eum ad me.

20 * Adduxerunt itaque ad eum: quumque vidiſſet eum ſpiritus, eo momento contriuit eum, ecciditque in terram: & volutabatur, atque diſcerpebat.

---

6 לָא דִּין יַדְעָה֙וָא מָנָא אֲמַר אִיהַיהוּן חַוָו גִיר בְּרַחְלְתָא ׃ 7 וַהֲוָת עֲנָנָא ° וּמַטְלְלָא חֲוָת עֲלֵיהוּן וְקָלָא הַוָא מִן
עֲנָנָא דַאמַר הָנֵו בְּרִי חַבִיבָא לֵה שְׁמַעוּ ׃ 8 וּמִן ף שֵׁלְיָא כַּד ף חֲרוּ חַלְמִידָא לַאנָשׁ לָא ר חֲזוּ אֶלָּא אִן לְיֵשׁוּעַ בַּלְחוֹדוֹהִי
עַמְהוּן ׃ 9 וְכַד ש נָחְתִין מִן טוּרָא מְפַקֵד הָוָא לְהוּן דְּלַאנָשׁ לָא ת נאמְרוּן מַדֵם דַחְזוּ אֶלָּא אִן מָא דְקָם בְּרֵה דַאנָשָׁא
מִן " מִיתֵא ׃ 10 x וַאחַדוּהָ y לְמִלְתָא בְּנַפְשְׁהוּן z וּבָעִין חַוָו דְמָנָא הִי חָדָא מִלְתָא דְמָא דְקָם מִן בִּית מִיתֵא ׃
11 וַמְשַׁאלִין חַוָו לֵה וְאמְרִין מָנָא הָכִיל אָמְרִין סָפְרֵא דְאלְיָא ª וָלֵא דְנָאתֵא לוּקְדֵם ׃ 12 אֲמַר לְהוּן אִלְיָא
אַתָא לוּקְדֵם דְכֹל מַדֵם ב נַתְקֵן וְאיכְנָא כְּתִיב עַל בְּרֵה דַאנָשָׁא דְסַגִי ג נֵחֵשׁ ד וְנֶסְחְלָא ׃
13 אֶלָּא אָמַר אֲנָא לְכוּן דְאף אִלְיָא אֵתָא וַעֲבַדוּ בֵּה כָּל מָא ה דַצְבוּ אַיכְנָא דַכְתִיב עֲלוֹהִי ׃

° טַלַל ף פירושו פתאם
ר חור ש חֲזָא
ת נְחַת ª אֲמַר
ו מות ב אֲחַד
ז מַלַל ג בְּעָא
ח פירושו צרוך
ט תְקֵן ד חֲשַׁשׁ
י פֶּלָא ה צְבָא

6 * Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.

7 * Et facta est nubes obumbrans eos: Et venit vox de nube, dicens, Hic est filius meus charissimus: audite illum.

8 * Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Iesum tantùm secum.

9 * Et descendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam, quę vidissent, narrarent; nisi cùm Filius hominis à mortuis resurrexerit.

Mat. 17. b.9

10 * Et verbum continuerunt apud se; conquirentes quid esset, Cùm à mortuis resurrexerit.

11 * Et interrogabant eum, dicentes, Quid ergo dicunt Pharisæi, & Scribę, Quia Eliam oportet venire primum?

Mala.4. a.5

12 * Qui respondens, ait illis, Elias cùm venerit primò, restituet omnia: & quo modo scriptum est in Filium hominis, vt multa patiatur, & contemnatur.

Isa. 53. a.3

13 * Sed dico vobis, quia & Elias venit, (& fecerunt illi quæcunque voluerunt) sicut scriptum est de eo.

Mala.4. b.5
Mat. 17. b.12

14 * Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.

15 * Et cōfestim omnis populus videns Iesum, stupefactus est, & expauerunt: & accurrentes, salutabant eum.

16 * Et interrogauit eos, Quid inter vos conquiritis?

17 * Et respondens vnus de turba, dixit, Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum:

Mat. 17. b.14
Luc. 9.c. 37

18 * Qui vbicunque eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arescit: & dixi discipulis tuis vt eiicerent illum, & non potuerunt.

19 * Qui respondens eis, dixit, O generatio incredula, quandiu apud vos ero? quandiu vos patiar? afferte illum ad me.

20 * Et attulerunt eum. Et cùm vidisset eum, statim spiritus conturbauit illum: & elisus in terram, volutabatur spumās.

6 * οὐ γὰρ ἤδει τί λαλήσῃ, ἦσαν γὰρ ἔμφοβοι.

7 * καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε.

8 * καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν.

9 * καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

10 * καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν, πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι;

11 * καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

12 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάντα. καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ.

13 * ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ Ἠλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.

14 * Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς.

15 * καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.

16 * καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς, τί συζητεῖτε πρὸς ἑαυτούς;

17 * καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπε, διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον.

18 * καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.

19 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖ, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με.

20 * καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν. καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλίετο ἀφρίζων.

וְיַחַר כְּשַׁבְתָּא וְשַׁבְתָּא וַאַרְבַּע [a] וְרַצוֹמָא כד

14 וְכַד אֲתָא לְוָת תַּלְמִידוֹהִי חֲזָא לְוָהוֹן כֶּנְשָׁא סַגְיָא וְסָפְרֵא כַּר [b] בָּעֵין עִמְּהוֹן׃ 15 וּכַר שָׁעֲתָה כֻּלֵּה כֶּנְשָׁא
[c] חֲזָאוּתֵי [d] וְתָוְהוּ [e] וְרָהֲטוּ שֵׁאלוּ בִשְׁלָמֵהּ׃ 16 וְמִשְׁאֵל הֲוָא לְסָפְרָא מָנָא דָּרְשִׁין אַנְתּוּן עִמְּהוֹן׃ 17 וַעֲנָא חַד
מִן כֶּנְשָׁא וְאָמַר [f] מַלְפָנָא [g] אַיְתִית בְּרִי לְוָתָךְ דְּאִית לֵהּ רוּחָא דְּלָא מְמַלָּלָא׃ 18 וַאֵיכָא [h] דְּמַדְרְכָא לֵהּ הָכְּטָא
לֵהּ [i] וּמַרְעָת וְמָחֲרַק שִׁנּוֹהִי וְיָבֵשׁ וְאָמְרֵת לְתַלְמִידָיךְ [k] דְּנִפְקוּנֵיהִי וְלָא אֵשְׁכַּחוּ׃ 19 עֲנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לֵהּ אוֹן
שַׁרְבְּתָא דְּלָא [l] מְהֵימְנָא עַדְמָא לְאַמַּתַי אֶהֱוֵא עִמְּכוֹן וְעַדְמָא לְאַמַּתַי [m] אֲסַיְבְּרֵכוֹן [n] אַיְתָאוּהִי לְוָתִי׃
20 וְאַיְתִיוּהִי לְוָתֵהּ וְכַד [o] חֲזָתֵהּ רוּחָא כַּר שָׁעֲתָה חַבַטְתֵּהּ וְנָפַל עַל אַרְעָא [p] וּמִתְבַּעַךְ הֲוָא [q] וּמַרְעֵית׃

[a] צוֹם [b] בְּעָא
[c] חֲזָא [d] הְוָה
[e] רְהֵט [f] אֲלַף
[g] אֲתָא [h] דְּרַךְ
[i] רְעָע כמו רצץ
[k] נְפַק [l] חֵימָן [m] סַיְבַר
[n] אֲתָא [o] חֲזָא
[p] בַּעַק [q] רְעָע

21 * Et interrogauit Ieschua patrem illius, Quantum temporis est iam ex quo ita est? dixit ei, Jam à pueritia sua.

22 * Ac pluries abiecit eum in ignem & in aquas, vt perderet eum. sed si quid potes, adiuua me, & miserere mei.

23 * Dixit ei Jeschua, Si tu potes credere, omnia possunt fieri credenti.

24 * Et confestim clamauit pater pueri flens, et ait, Credo ego, succurre defectui fidei meæ.

25 * Quum autem videret Jeschua accurrentem populum, & congregatum ad se, obiurgauit Spiritum illum immundum, & ait illi, Spiritus surde, & non loquens, ego præcipio tibi, Exi ab eo, nec amplius ingrediaris in eum.

26 * Et clamauit dæmonium illud multùm, atque contudit eum & exiit: & factus est instar mortui, ita vt multi dicerent eum mortuum esse.

27 * Jpse verò Ieschua prehendit manum eius, & erexit eum.

28 * Quum autem Ieschua ingressus esset domum, interrogarunt eum discipuli eius priuatim, Quare nos non potuimus eijcere illud?

29 * Dixit eis, Hoc genus nullo modo eijci potest, nisi ieiunio & oratione.

30 * Quumque exisset illinc, transibant in Galilæam, nolebatque quemquam id scire.

31 * Docebat enim discipulos suos, & dicebat eis, Filius hominis tradendus est in manus hominum, & interiment eum; quumque interemptus fuerit, die tertio resurget.

32 * Jlli verò nesciebant hunc sermonem, timebantque eum interrogare.

Dominica quinta post Pentecosten.

33 * Venerunt autem in Capharnachum. quumque domum ingressi fuissent, interrogabat eos, Quid disceptabatis in via inter vos?

34 * Ipsi verò tacebant: contenderant enim in via vnus cum alio, quis esset maximus eorum.

---

21 וְשַׁאֵל יֵשׁוּעַ לַאבוּהִי דְּכָמָא לֵהּ זַבְנָא הָא מִן דְּהָכְנָא הוּ אֲמַר לֵהּ הָא מִן טַלְיוּתֵהּ ׃ 22 וְזַבְנִין סַגִיאָן אַרְמְיַהּ
בְּנוּרָא וַבְמַיָּא דְּתִוּבְדִיוּהִי אֱלָּא מַרְחֵם דְּמָשְׁכַח אַנְתְּ עֲדְרִינִי וְאִתְרַחֵם עֲלַי ׃ 23 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אִן מָשְׁכַח אַנְתְּ
דַּהֲמֵימִן כָּל מֵדֵם מָשְׁכַח דְּנֶהֱוֵא לְמַן דַּמְהַמֵּין ׃ 24 וּבַר שָׁעָתֵהּ קְעָא אֲבוּהִי דְּטַלְיָא כַּר בְּכָא וְאמַר מְהַמֵּין אֲנָא
עַדַר לְחַסְרוּת הֵימָנוּתִי ׃ 25 כַּר חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ דְּרַהֵט עַמָּא וּמְחַכֵּנֵשׁ לְוָתֵהּ כְּאָא בְּהָי רוּחָא טַנְפְּתָא וַאמַר לָהּ רוּחָא
עַדַר לְחַסְרוּת הֵימָנוּתִי ׃ 25 כַּר חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ דְּרַהֵט עַמָּא וּמְחַכֵּנֵשׁ לְוָתֵהּ כְּאָא בְּהָי רוּחָא טַנְפְּתָא וַאמַר לָהּ רוּחָא
חַרְשָׁתָא דְּלָא מְמַלָּא אֲנָא פַּקֵד אֲנָא לֵכִי פּוּקִי מֶנֵּהּ וְתוּב לָא תֶּעָלִינִי לֵהּ ׃ 26 וְקָעָא שְׁאנָא הַו סַגִי וְשְׁחַקַהּ
וְנָפַק וַהֲוָא אַיְךְ מִיתָא נְאמְרִין דְּמִית לֵהּ ׃ 27 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲחַדֵהּ בְּאִידֵהּ וְאקִימֵהּ ׃
28 כַּר עַל דֵּין יֵשׁוּעַ לְבַיְתָא שַׁאלוּהִי תַּלְמִידוֹהִי בַּלְחוֹדַיְהוֹן לְמָנָא חְנַן לָא אֶשְׁכַּחַן לְמַפְקוּתֵהּ ׃

a רְמָא b אִבַּר c עֲדַר כמו׳ עזר d חַיְמִן e בְּכָא f חֲרַשׁ g נְפַק h שַׁחַק i מוּת k קוּם l שַׁאַל m שְׁכַח בלשון כל n נְפַק

21 * Et interrogauit patrem eius, Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait, Ab infantia:

21 * καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ, πόσος χρόνος ἐστὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπε, παιδιόθεν.

22 *Et frequenter eum in ignem & in aquas misit, vt eum perderet. sed si quid potes, adiuua nos, misertus nostri.

22 * καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς τὸ πῦρ ἔβαλε, καὶ εἰς τὸ ὕδωρ, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.

23 * Iesus autem ait illi, Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti.

23 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τὸ, εἰ δύνασαι πιστεῦσαι· πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.

24 * Et continuò exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat, Credo Domine: adiuua incredulitatem meam.

24 * καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύων ἔλεγε, πιστεύω κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.

25 * Et cùm vidisset Iesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi, Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & amplius ne introeas in eum.

25 * ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ, τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφόν, ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.

26 * Et exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo: & factus est sicut mortuus, ita vt multi dicerent, Quia mortuus est.

26 * καὶ κράξας, καὶ πολλὰ σπαράξας αὐτὸν, ἐξῆλθε. καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρὸς, ὥστε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν.

27 * Iesus autem tenens manum eius, eleuauit eum: & surrexit.

27 * ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἤγειρεν αὐτὸν, καὶ ἀνέστη.

28 * Et cùm introisset in domum, discipuli eius secretò interrogabant eum, Quare nos non potuimus eiicere eum?

28 * καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

29 * Et dixit illis, Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione & ieiunio.

29 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν· εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Mat. 17. d.22

30 * Et indè profecti, prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quenquam scire.

30 * καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ.

Luc.9. c.21

31 * Docebat autem discipulos suos, & dicebat illis, Quoniam Filius hominis Tradetur in manus hominum, & occident eum; & occisus tertia die resurget.

31 * ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων· καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ ἀποκτανθεὶς, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

32 *At illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum.

32 * οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

33 *Et venerunt Caphernaum. qui cùm domi esset, interrogabat eos, Quid in via tractabatis?

33 * Καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα αὐτούς, τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε;

Mat. 18. a.1 Luc.9. f. 46

34 * At illi tacebant. siquidem in via inter se disputauerant, quis eorum maior esset.

34 * οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων.

---

29 אֵמַר לְהוֹן הָנָא גְנָסָא בְּמֵדֵם לָא מְשְׁכַח לְמֶפַק אֱלָּא [g] בְּצוֹמָא [h] וּבְצַלוֹתָא ׃ 30 וְכַד נְפַק מִן תַּמָּן עֲבְרִין הֲווֹ
בַּגְלִילָא וְלָא צָבֵא הֲוָא דְּאִנָשׁ [i] נְדַע בֵּהּ ׃ 31 [k] מַלֵּף הֲוָא גֵיר לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן דִּבְרֵהּ דְּאִנָשָׁא [l] מְשְׁתְּלֵם
[m] בְּאִידֵי בְּנֵינָשָׁא [n] וְנֶקְטְלוּנֵיהִי וּמָא דְּאִתְקְטַל בְּיוֹמָא תְּלָתָא [o] נְקוֹם ׃ 32 הִנוּן דֵּין לָא יְדָעִין הַוֹלָה [p] לְמֶמְלְתָא
וְדָחֲלִין הֲווֹ [q] דְּנְשָׁאלוּנֵיהִי ׃

[g] צום [h] צְלָא [i] יְדַע
[k] אַלֵּף [l] שְׁלֵם [m] יַד
[n] קְטַל [o] קום
[p] מֵלֵל [q] שַׁאֵל

דְּחַר בְּשָׁבָא רח וְלָבַתר [r] בֶּנְטְקוֹסְטֵי כח

[r] מן לשון יון

35 [b] וְאִתָו לְכְפַר נַחוּם [c] וְכַד [c] עַל לְבַיְתָא מְשָׁאֵל הֲוָא לְהוֹן וְמָנָא [d] מֶתְחַשְׁבִין הֲווֹן בְּאוֹרְחָא בֵּינָתְכוֹן ׃
[b] אִתָא [c] עָלַל [d] חֲשַׁב
[*] חָרָא פירשו הרב
34 הִנוּן דֵּין שַׁתִיקִין הֲווֹ [e] אִתְחָרִיו הֲווֹ גֵיר בְּאוֹרְחָא חַד עִם חַד דְּמַנוּ רַב בְּהוֹן ׃

35 * Et consedit Jeschua, vocauitque duodecim, ac dixit eis, Qui voluerit esse primus, erit postremus omnium, et omnium minister.

36 * Et accepit puerulum quendam, eumque statuit in medio: & quum recepisset eum super brachia sua, dixit eis:

37 * Quisquis excipit quasi hunc puerulum in nomine meo, me excipit: & quisquis me excipit, non me excipit, sed eum qui misit me.

38 * Dixit ei Iouchanon, Magister mi, vidimus hominem eijcientem dæmonia in nomine tuo, & prohibuimus eum, propterea quòd non adhæreat nobis.

39 * Dixit eis Ieschua, Ne prohibeatis eum, nemo enim est qui edat virtutes in nomine meo, & possit citò maledicere de me.

40 * Quicunque ergo non fuerit contra vos, pro vobis est.

41 * Quisquis enim propinauerit vobis calicem aquæ, eo nomine quòd ipsius Meschicho sitis: Amin dico vobis, nequaquam perdiderit mercedem suam.

42 * Et quisquis offendiculo fuerit vni ex istis paruulis qui credunt in me, satius ei fuisset, si imposita fuisset mola asini collo ipsius, fuissetque proiectus in mari.

43 * Quod si offendiculo tibi fuerit manus tua, eam amputato: satius tibi fuerit mancum ingredi ad vitam, quàm quum habueris duas manus, abeas in gehennam.

44 * Vbi vermis eorum non moritur, nec ignis eorum extinguitur.

45 * Et si pes tuus offendiculo tibi fuerit, abscinde eum: melius tibi fuerit ingredi ad vitam claudum, quàm quum habueris duos pedes cadas in gehennam.

46 * Vbi vermis eorum non moritur, nec ignis eorum extinguitur.

47 * Denique si oculus tuus offendiculo tibi fuerit, eum effodito: satius tibi fuerit cum vno oculo ingredi ad regnũ Dei, quàm quum habueris duos oculos cadas in gehẽnam ignis.

48 * Vbi vermis eorum non moritur, nec ignis eorum extinguitur.

49 * Quilibet enim igne salietur, & omne sacrificiũ sale salietur.

50 * Bonus est sal: sed si sal insipidus fuerit, quonam salietur? Sit in vobis sal, & in pace estote vnus cum alio.

---

35 f וְיהֵב יֵשׁוּעַ וְקָרָא לַתְּרֵעסַר וְאמַר לְהוֹן מַן g דְּצָבָא דְּנֶהֱוֵא קַדְמָיָא נֶהֱוֵא אַחֲרָיָא דְּכֻלְּנָשׁ וּמְשַׁמְּשָׁנָא דְּכֻלְּנָשׁ ׃
36 וְנָסַב טְלָיָא חַד h וְאקִימֵהּ בֶּמְצַעְתָּא וְשַׁקְלֵהּ עַל i דְּרָעוֹהִי וַאמַר לְהוֹן ׃ 37 כְּל מַן דְּמְקַבֵּל אַיךְ הָנָא טְלָיָא
בְּשְׁמִי לִי הוּ מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל לָא הֲוֵא לִי מְקַבֵּל אֶלָּא לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי ׃ 38 אֱמַר לֵהּ יוחַנָן רַבִּי k חֲזִין אֱנָשׁ l דְּמַפֵּק
שֵׁאדֵא בְּשְׁמָךְ m וְכְּלִינָוחִי עַל דְּלָא n נֶעֱקַף לַן ׃ 39 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא תֶּכְלוּנִיהִי לֵירֵת גֵּיר אֱנָשׁ דְּעָבֵד חַיְלָא בְּשְׁמִי
וּמְשַׁבַּח o עֲגַל אָמַר עֲלַי דְּבִישׁ ׃ 40 מַן דְּלָא הֲוֵא הָכִיל לוקְבֶלכוֹן חֲלָפֵיכוֹן הוּ ׃ 41 כְּל גֵּיר p דְּנַשְׁקֵיכוֹן כָּסָא
דְּמַיָא בַּלְּהוּד בְּשְׁמָא דְּדַמְשִׁיחָא אֲנָחוֹן אֲמִין אָמַר אֱנָא לְכוֹן דְּלָא q נֶאבַד אַגְרֵהּ ׃ 42 וְכְּל מַן דֶּנְכְשַׁל לַחַד מַן הָלֵין
זְעוּרָא r דְּמַהֵימְנִין בִּי פַּקַח הֲוֵא לֵהּ אֶלּוּ s רַמְיָא הֲוָת רַחְיָא דַּחֲמָרָא בְּצַוְּרֵהּ t וְשַׁדֵּא בְּיַמָּא ׃

f יִתֵּב g צְבָא
h קוּם i דְּרַע
k חֲוָא l נְפַק
m כְּלָא
n נְקַף כמודגש
o עכראית פתאם
p שְׁקָא q אֲבַד r חֵימִין
s רְמָא t שָׁרָא

35 * Et residens vocauit duodecim: & ait illis, Si quis vult primus esse, erit omniũ nouissimus, & omniũ minister. 36 * Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum. quẽ cùm complexus esset, ait illis:

37 * Quisquis vnum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicunque me susceperit, non me suscipit, sed eum qui misit me.

38 * Respondit illi Iohannes, dicens, Magister, vidimus quendam in nomine tuo Luc.9.f.49 Mat.9.f.38. eiicientem dæmonia, qui non sequitur nos: & prohibuimus eum.

39 * Iesus autem ait, Nolite prohibere eum. nemo est enim qui faciat virtutẽ 1.Cor. 12.a.3 in nomine meo, & possit citò malè loqui de me. 40 * Qui enim non est aduersum vos, pro vobis est.

41 * Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ † in nomine meo, quia Mat.10.d.42 Mat.18.a.6 Luc.17.a.2 Christi estis: Amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

42 * Et quisquis scandalizauerit vnum ex his pusillis credẽtibus in me: bonum est ei magis si circundaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur.

43 * Et si scandalizauerit te manus tua, Mat.5.c.30.& 18.a.2 abscinde illam: bonum est tibi debilem introire in vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, 44 * Vbi vermis eorum Esa.66.f.42 non moritur, & ignis non extinguitur.

45 * Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum: bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quàm duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis inextinguibilis:

46 * Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

47 * Quòd si oculus tuus scandalizat te, eiice eum. bonũ est tibi luscum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis;

48 * Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

49 * Omnis enim igne salietur: & omnis victima sale salietur. Leu.2.c.13 Mat.5.b.13 Luc.14.f.34

50 * Bonum est sal. quòd si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.

35 * Καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἴτις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος.

36 * καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ, εἶπεν αὐτοῖς,

37 * ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.

38 * Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, λέγων, διδάσκαλε, εἴδομέν τινα τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν.

39 * Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με.

40 * Ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν.

41 * Ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὅτι Χριστοῦ ἐστέ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

42 * Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.

43 * Καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλόν σοί ἐστι κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν Γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·

44 * ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

45 * Καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλόν ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν, ἢ σοὺ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·

46 * ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

47 * Καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός·

48 * ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

49 * Πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται.

50 * Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

---

43 אִן דֵּין מַכְשְׁלָא לָךְ אִידָךְ [u] פְּסוֹקֵיהּ פַּקַח הוּ לָךְ פְּשִׁינָא [z] דְּתֵעוֹל לְחַיֵּא אוֹ כַּד אִיתֵי לָךְ תַּרְתֵּין אִידִין [y] תְּאזַל לְגֵהַנָּא׃

44 אֲיכָא [z] דְּתוֹלַעְהוֹן לָא [a] מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא [b] דָּעְכָא׃

45 וְאִן רַגְלָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ פְּסוֹקֵיהּ פַּקַח הוּ לָךְ דְּתֵעוֹל לְחַיֵּא חֲגִיסָא אוֹ כַּד אִיתֵי לָךְ תַּרְתֵּין רַגְלִין [c] תֶּפֵּל בְּגֵהַנָּא׃

46 אֲיכָא דְּתוֹלַעְהוֹן לָא מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא דָּעְכָא׃

47 וְאִן עֵינָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ [d] חֲצִיהּ פַּקַח הוּ לָךְ דְּבַחֲדָא עֵינָא תְּעוֹל לְמַלְכוּתָה דַּאלָהָא אוֹ כַּד אִיתֵי תַּרְתֵּין עֵינִין תֶּפֵּל בְּגֵהַנָּא׃

48 אֲיכָא דְּתוֹלַעְהוֹן לָא מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא דָּעְכָא׃

49 כָּל גֵּיר בְּנוּרָא [g] מֶתְמְלַח וְכָל [f] דְּבְחָא בְּמֶלְחָא תֶּתְמְלַח׃

50 שַׁפִּירָא הִי מֶלְחָא אֵן דֵּין מֶלְחָא [g] תֶּפְכַּר בְּמָנָא תֶּתְמְלַח תֶּהֱוֵא בְּכוֹן מֶלְחָא [h] וְבַשִׁינָא הֲווּ חַד עִם חַד׃

[u] פְּסַק [x] עֲלֵל [y] אֲזַל
[z] תּוֹלַע [a] מוּת [b] דְּעַךְ
[c] נְפַל
[d] חֲצָא פירושו נקר
[e] מְלַח [f] דְּבַח כמוזבח
[g] בְּכָר
[h] שִׁינָא פירושו שלום

Benedictione Sponſi & Sponſæ.

CAP. X.

1 ET ſurrexit illinc, venitque in fines Jihou
dææ vltra Jourdenon : & adierunt eum
illuc turbæ multæ, ac docebat eos iterum, vti
conſueuerat.

2 * Acceſſerunt autem Periſchæi tentantes
eum, & interrogantes, an liceret viro di-
mittere vxorem ſuam.

3 *Dixit eis, Quid præcepit vobis Mouſche?

4 *Illi verò dicunt, Mouſche permiſit no-
bis ſcribere libellum repudij, & dimittere.

5 * Reſpondit Ieſchua & dixit eis, Prop-
ter duritiem cordis veſtri ſcripſit vobis præ-
ceptum iſtud.

6 *Ab initio verò maſculum & fœminam
effinxit eos Deus.

7 * Propterea relinquet vir patrem ſuum
& matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ.

8 * Et erunt duo vna caro: nec amplius e-
runt duo, ſed vna caro.

9 * Quod ergo Deus copulauit, homo ne ſe-
paret.

10 * Et interrogarunt eum rurſus diſcipuli
ſui domi hac de re.

11 * Et dixit eis, Quicunque dimiſerit vxo-
rem ſuam, & duxerit aliam, mœchatur.

12 * Quòd ſi mulier dimiſerit maritum ſuũ,
fueritque alterius, mœchatur.

13 * Cæterùm obtulerunt ei pueros, vt tan-
geret eos : diſcipuli verò ipſius obiurgabant
eos qui ipſos offerebant.

14 * Jeſchua verò quum hoc vidiſſet, diſpli-
cuit ei: & ait illis, Sinite pueros venientes
ad me, nec prohibeatis eos: talium enim qua-
les hi ſunt, eſt regnum Dei.

15 * Amin dico vobis, Quicunque non exce-
perit regnum Dei ſicut puerulus, non ingre-
dietur illud.

16 * Quumque tuliſſet eos ſuper brachia ſua,
impoſuit eis manum ſuam, ac benedixit eis.

Ad veſperam Dominicæ quartæ
poſt Epiphaniam.

17 * Quumque iter faceret, accurrẽs quidam
procidit in genua ſua, & interrogabat eum,
ac dicebat, Doctor bone, quid faciam vt hæ-
reditate poſſideam vitam æternam?

CAP. X.

ι.

Mat. 19. a. 1.

1 ET inde exurgens, venit in fines Iudææ vltra Iordanem: & conueniunt A iterum turbæ ad eum. & ſicut conſueuerat, iterum docebat illos.

1 * Κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τ ἰουδαίας, διὰ τοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτὸν, καὶ, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.

2 * Et accedentes Phariſæi, interrogabant eum, Si licet viro vxorem dimittere? tentantes eum.

2 * καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτὸν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι; πειράζοντες αὐτόν.

3 * At ille reſpondens, dixit eis, Quid vobis præcepit Moyſes?

3 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμῖν ἐνετείλατο μωσῆς;

Deu. 24. a. 1.

4 * Qui dixerunt, Moyſes permiſit libellum repudij ſcribere & dimittere.

4 * οἱ δὲ εἶπον; μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, καὶ ἀπολῦσαι.

5 * Quibus reſpondens Ieſus, ait, Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum iſtud.

5 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην.

Gen. 1. d 27. Mat. 19. a. 4.

6 * Ab initio autem creaturę maſculum & fœminam fecit eos Deus.

6 * ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός· καὶ εἶπεν,

Gen. 2. d 24. 1. Cor. 6 d 16.

7 * Propter hoc relinquet homo patrẽ ſuum & matrem; & adhærebit ad vxorem ſuam.

7 * ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

8 * Et erunt duo in carne vna. Itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro.

8 * καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ.

Epheſ. 5. g. 31. 1. Cor. 7 b. 10.

9 * Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet.

9 * ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

10 * Et in domo iterum diſcipuli eius de eodem interrogauerunt eum.

10 * καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν.

11 * Et ait illis, Quicunque dimiſerit vxorem ſuam & aliam duxerit: adulteriũ committit ſuper eam. B

11 * καὶ λέγει αὐτοῖς, ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.

12 * Et ſi vxor dimiſerit virum ſuum, & alij nupſerit, mœchatur.

12 * καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται.

Mat. 19. b. 13. Luc. 18. c 15.

13 * Et offerebant illi paruulos, vt tangeret illos. Diſcipuli autem comminabantur offerentibus.

13 * καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν.

14 * Quos cùm videret Ieſus, indignè tulit, & ait illis, Sinite paruulos venire ad me: & ne prohibueritis eos: taliũ enim eſt regnum Dei.

14 * ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

15 * Amen dico vobis: Quiſquis non receperit regnum Dei velut paruulus, non introibit in illud.

15 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

intrabit

16 * Et complexans eos, & imponens manus ſuper illos, benedicebat eos.

16 * καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὰ, εὐλόγει αὐτά.

17 * Et cùm egreſſus eſſet in via, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum, dicẽs, Magiſter bone, quid C faciam vt vitam æternam percipiam?

17 * Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν, προσδραμών τις, καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτὸν, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

Mat. 19. c 16. Luc. 18. d 18.

---

9 גור
10 כְּאֵשׁ בְּאֵשׁ אֶתְמָא
11 כְּלָא
12 עָלַל
13 סוּם
14 רְנַח כְּמוֹ זְרַח
15 רְדָא בְּרַךְ אַלַּף טוּב

12 וְאִן אַנְחְתָא חֶשְׁרָא בַּעֲלָה וְהֲוָא לַאחְרָנָא גַּיְרָא׃ 13 וּמְקָרְבִין הֲווֹ לֵהּ טְלָיֵא דְּנָקְרוּב לְהוֹן תַּלְמִידוֹהִי
דֵּין כְּאֵן הֲווֹ בְּהָלִין דְּמְקָרְבִין לְהוֹן׃ 14 יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד חֲזָא אֶתְבָּאשׁ לֵהּ וְאֲמַר לְהוֹן שְׁבוּקוּ טְלָיֵא אֲתִין לְוָתִי וְלָא
תֶּכְלוּן אֲנוּן דְּאִילֵין גַּיר דְּאִיךְ הָלֵין אִנּוּן אִיתֵיהּ מַלְכוּתָא דְּאֱלָהָא׃
15 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָל דְּלָא נְקַבֵּל מַלְכוּתָא אַיִךְ טְלָיָא לָא נֵעוֹל לָהּ׃ 16 וַאֲשְׁקַל אִנּוּן עַל
וְרָעוֹהִי וְסָם אִידֵהּ עֲלֵיהוֹן וּבְרִיךְ אִנּוּן׃

דְּנַפְשָׁא דְּחַר כְּשַׁנָּא דד דְּנַתַּר דְּנַחְתָא כז

17 וְכַד נָגֵא בְּאוּרְחָא רְהַט חַד וְנָפַל עַל בּוֹרְכוֹהִי וְמִשְׁאַל לֵהּ וַאֲמַר מַלְפָּנָא טָבָא אֲנָא אֶעְבַּד דְּאֶרֶת חַיֵּא וְלָעְלַם׃

18 ‡ Dixit ei Jeschua, Quid me vocas bonũ? non est bonus, nisi vnus Deus.

19 ‡ Mandata nosti, Non mœchaberis, Non furaberis, Non occides, nec testaberis testimonium falsum, Non inferes iniuriam: Honora patrem tuum, & matrem tuam.

20 ‡ Ille verò respondit, & dixit ei, Doctor, hæc omnia obseruaui à pueritia mea.

21 ‡ Jeschua autem eum conspicatus, dilexit eum, & ait illi, Vnum tibi deest, Abi, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & futurus est tibi thesaurus in cælis: & accipe crucem tuam ac post me venito.

22 ‡ Ille verò contristatus est hoc sermone, & abijt quum esset vehementer anxius, habebat enim diuitias multas.

23 ‡ Respiciens autẽ Jeschua discipulos suos, dixit eis, Quàm difficile est ijs quibus sunt diuitiæ ingredi regnum Dei!

24 ‡ Discipuli verò obstupescebant ad hos sermones ipsius. Et subdit iterum Jeschua, ac dixit eis, Filij mei quàm difficile est ijs qui confidunt diuitiis suis, ingredi regnum Dei!

25 ‡ Facilius est camelum intrare per foramen acus, quàm diuitem in regnum Dei ingredi.

26 ‡ Illi verò magis obstupescebant, & dicebant inter se, Quis potest seruari?

27 ‡ Conspicatus autem eos Jeschua, dixit eis, Apud homines hoc possibile non est, sed apud Deũ: omnia enim possibilia sunt apud Deum.

Petri Apostoli.

28 ‡ Cœpit autem Kipho dicere, Ecce nos reliquimus omnia, & adhæsimus tibi. Respondit Jeschua & ait,

29 ‡ Amin dico vobis, Nemo est qui reliquerit domos, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut liberos, aut latifundia propter me, aut propter Euangelium meum:

30 ‡ Quin accipiat vnũ in centum [centuplum] nunc tempore isto, domos, & fratres, & sorores, & matres, & liberos, & latifundia cum persecutione, & in seculo venturo vitam perennem.

31 ‡ Multi autem primi sunt, qui erunt postremi, & postremi primi.

---

21 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מָנָא קָרֵא אֲנָחְ לִי טָבָא לַיִת טָבָא אֶלָּא אִן חַד אֱלָהָא ׃ 19 פּוּקְדָנֵא יָדַע אַנְתְּ לָא תְּגִנּוֹב לָא תְּקְטוֹל וְלָא תְּסְהַד סָהַדוּתָא דַּגְלָתָא לָא תְּטְלוּם יַקַּר לַאבוּךְ וְלֵאמָךְ ׃ 20 הוּ דֵין עָנָא וַאמַר לֵהּ מַלְפָּנָא הָלֵין כְּרֹהַיִן נָטְרֵת אֲנִין מִן טַלְיוּתִי ׃ 21 יֵשׁוּעַ דֵין חַר בֵּהּ וַאחֲבֵהּ וַאמַר לֵהּ חָסִירָא לָךְ זֵל זַבֵּן כָּל מֵדֵם דְּאִית לָךְ וְהַב לְמִסְכְּנָא וְתֶהֱוֵא לָךְ סִימְתָא בַּשְׁמַיָא וְתַב צְלִיבָךְ וְתָא בַּתְרִי ׃ 22 הוּ דֵין אֶתְכְּמַר בְּמִלְתָא הָדָא וְאַזַל כַּד עַיְקָא לֵהּ אִית חֲוָא לֵהּ גֵּיר נָכְסָא סַגִּיאָא ׃ 23 חַר דֵין יֵשׁוּעַ בְּתַלְמִידוֹהִי וַאמַר לְהוֹן כְּמָא עַטְלָא לַאילֵין דְּאִית לְהוֹן נָכְסָא דְּנֶעֱלוֹן לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃ 24 תַּלְמִידֵא דֵין מֶתְדַּמְרִין הֲווֹ עַל מַלּוֹהִי וַעֲנָא הוּב וְיֵשׁוּעַ וַאמַר לְהוֹן בְּנַי כְּמָא עַטְלָא לַאילֵין דְּתְכִילִין עַל נָכְסַיהוֹן דְּנֶעֱלוֹן לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃

a בְּקַר b גוּר c סְחַר d דְּגַל פירושו כוב e טְלַם f נְטַר g חוּר h אַחַב i אֲזַל j יְחַב k סוּם l נְסַב m צְלַב n אֲתָא o כְּמַר p מַלֵּל q עַיִק r עֲלַל s רְמַר t מַלֵּל u תְּבַל

18 * Iesus autem dixit ei, Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi vnus, Deus.

19 * Præcepta nosti, Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne falsum testimoniū dixeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum & matrem.

Mat. 19. c 16. Luc. 18. d 18. Exo. 20. c 15.

20 * At ille respondens, ait illi, Magister, hæc omnia obseruaui à iuuentute mea.

21 * Iesus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei, Vnum tibi deest: vade, quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni, sequere me.

22 * Qui contristatus in verbo, abijt mœrens: erat enim habens multas possessiones.

23 * Et circunspiciens Iesus, ait discipulis suis, Quàm difficile qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt!

24 * Discipuli autem obstupescebant in verbis eius. At Iesus rursus respondens Dait illis, Filioli, quàm difficile est confidentes in pecunijs, in regnum Dei introire!

25 * Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.

26 * Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos, Et quis potest saluus fieri?

27 * Et intuens illos Iesus, ait, Apud homines impossibile est: sed non apud Deū. omnia enim possibilia sunt apud Deum.

28 * Ecce nos dimisimus omnia: & secuti sumus te.

Mat. 19. d. 27. Luc. 18. e 28.

29 * Respondens Iesus, ait, Amen dico vobis, Nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter Euangelium:

30 * Qui non accipiet centies tantū nunc in tempore hoc: domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persecutionibus; & in seculo futuro vitam æternam.

31 * Multi autem erunt primi, nouissimi; & nouissimi, primi.

Mat. 19. d. 30. Luc. 13. f. 30.

18 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.

19 * τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου & τὴν μητέρα.

20 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

21 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἓν σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· & δεῦρο ἀκολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν.

22 * ὁ δὲ συγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 * καὶ περιβλεψάμενος ὁ ἰησοῦς, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται.

24 * οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς, τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

25 * εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

26 * οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

27 * ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγει, παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ τῷ θεῷ· πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

28 * Ἤρξατο δὲ ὁ πέτρος λέγειν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.

29 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου·

30 * ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ ἀδελφὰς, καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀγροὺς, μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

31 * πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.

---

[a] חוט [b] סְבַר כמו בשר [c] עָלַל [d] אֲתָא [e] יִתַּד [f] תְּדַף [g] חַיָּא [h] חוּר [i] גֶּמֶךְ פירשו רנק

25 פְּשִׁיק הוּ לְגַמָּלָא דְּנֶעוּל בְּחַרְוָא דַּמְחַטָּא אוֹ עֲתִירָא לְמַלְכוּתָהּ דֵּאלָהָא לְמֵעַל׃ 26 וְהָנוּן דֵּין יַתִּירָאִין
מֶחַדְּרִין וְהָווּ וְאָמְרִין בֵּינֵיהוֹן מַנוּ מָשְׁכַוּן לְמָחֵא׃ 27 חַד בֵּין בְּהוֹן יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לְוָת בְּנֵינָשָׁא הָדָא לָא
מָשְׁכָא אֶלָּא לְוָת אֱלָהָא כָּל מִדֵּם גֵּיר מָשְׁכָא לְוָת אֱלָהָא׃ דְּפֻטְרוֹס שְׁלִיחָא כח
28 וְשָׁרִי כְּאפָא לְמֵאמַר הָא חַנַן שְׁבַקְנָן כָּל מִדֵּם וְנָקְפְנָךְ עָנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר׃
29 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלֵית אֱנָשׁ דְּשָׁבֵק בָּתָּא אוֹ אֲבָא אוֹ אִמָּא אוֹ אַנְתְּתָא אוֹ בְּנָיָא אוֹ קוּרְיָא
מְטָלְהִי וּמְטַל סְבַרְתִּי׃ 30 וְלָא נְקַבֵּל חַד בְּמָאָה הָשָׁא בְּזַבְנָא הָנָא בָּתָּא וְאָחָא וְאִמְּהָתָא וּבְנָיָא וְקוּרְיָא
עִם רְדוּפְיָא וּבְעָלְמָא דָּאתֵי חַיֵּא דְּלָעְלַם׃ 31 סַגִּיאֵי דֵּין קַדְמָיֵא דְּנָהֲווֹן אַחֲרָיֵא וְאַחֲרָיֵא קַדְמָיֵא׃

32 * Quum aſcenderent autem per viam ad Ouriſchlem, ipſe Jeſchua anteibat eis, & percellebantur, ibántque poſt eum timentes. Et aſſumpſit ſuos duodecim, cœpítque eis dicere id quod ſibi futurum erat.

33 * Ecce aſcendimus ad Ouriſchlem, & Filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, Scribíſque: & condemnabunt eum ad mortem ac tradent eum Gentibus.

34 * Et illudent ei, cædéntque flagellis, & conſpuent in faciem eius, eum denique interficient, & tertia die reſurget.

Ad Oblationem Dominica VI. Ieiunij.

35 * Acceſſerunt autem ad eum Jaakoub & Jouchanon filij Zabdai, & dicunt ei, Magiſter, velimus vt quicquid poſtulauerimus, facias nobis.

36 * Dixit eis, Quid vultis vobis faciam?

37 * Dicunt ei, Da nobis vt vnus ſedeat à dextera tua, & alter à ſiniſtra tua in gloria tua.

38 * Ipſe verò dixit eis, Neſcitis quid poſtuletis. poteſtis bibere calicem, quem ego bibo, & baptiſmate quo ego baptizor, baptizabimini?

39 * Dicunt ei, Poſſumus, ſubdit eis Jeſchua, Calicem quem ego bibo, bibituri eſtis, & baptiſmate quo ego baptizor, baptizabimini.

40 * Vt ſedeatis autem à dextera mea & à ſiniſtra mea, non eſt meum dare, niſi ijs quibus id paratum eſt.

41 * Quæ quum audiſſent decem, cœperunt obmurmurare cõtra Jaakoub & Jouchanon.

42 * Et aduocauit eos Jeſchua, ac dixit eis, Scitis eos qui exiſtimantur principes Gentium, dominos earum eſſe, & magnates earum poteſtatem in eas exercere?

43 * At non ita erit inter vos, ſed quicunque voluerit inter vos fieri magnus, erit vobis miniſter.

44 * Et quiſquis ex vobis voluerit fieri primus, erit ſeruus omnium.

45 * Nam & Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.

---

32 כַּד סָלְקִין הֲוֹו דֵּין בְּאוּרְחָא לְאוּרְשְׁלֵם הוּ יֵשׁוּעַ קֳדָם הֲוָא לְהוֹן ᶜ וּמֶתְדַּמְּרִין הֲוֹו וְאָזְלִין בָּתְרֵהּ כַּד דַּחִילִין וְדַבַּר
לַתְרֵעסַרְתֵּהּ וְשָׁרִי ᶠ דְּנָאסַר לְהוֹן מַדְּם דַּעֲתִיד דֶּנֶהֲוֶא לֵהּ ׃
33 דְּהָא סָלְקִין חָנַן לְאוּרְשְׁלֵם וּבַר ᵍ נָשָׁא ᵍ מֶשְׁתְּלֵם לְרַבֵּי כָּהֲנֵא וְלִסְפְרֵא ʰ וְנַחֲיבוּנֵיהִי ⁱ לְמוֹתָא וְנַשְׁלְמוּנֵיהִי
לְעַמְמֵא ׃ 34 ᵏ וְנַבְּזְחוּן בֵּהּ ˡ וְנַנְגְּרוּנֵיהִי ᵐ וְנֶרְקוּן בַּאפּוֹהִי ⁿ וְנֶקְטְלוּנֵיהִי וּבְיוֹמָא דַּתְלָתָא ᵒ נְקוּם ׃
דְּקוּרְבָא דְּחַד בְּשַׁבָּא דו ᵖ דְּיוֹמָא כט
35 וְקָרְבוּ לְוָתֵהּ יַעֲקוֹב וְיוֹחָנָן בְּנֵי זַבְדַי וְאָמְרִין לֵהּ ᵇ מַלְפָנָא ᶜ צְבִין חָנַן דְּכָל דְּנִשְׁאַל תֶּעֱבֵד לַן ׃
36 וְאָמַר לְהוֹן מָנָא צְבִין אֲנָתוּן אֶעֱבֵד לְכוֹן ׃ 37 אָמְרִין לֵהּ ᵈ הַב לַן דְּחַד ᶜ בַּהֵב מִן יַמִּינָךְ וְחַד מִן סְמָלָךְ ᶠ בְּשׁוּבְחָךְ ׃

ᵃ דְּמַר ᵇ אֲמַר
ᶜ שְׁלֵם ᵈ חַיִּב
ᵉ מוֹת ᶠ בְּזַח
ᵍ נְבַר ʰ רְקַם
ⁱ קְטַל ʲ קוּם
ᵏ צוֹם ˡ אֲלַף
ᵐ צְבָא ⁿ יְהֵב
ᵒ יְתֵב ᵖ שְׁבַח

32 * Erant autem in via ascendentes Ierosolymam: & præcedebat illos Iesus, & E
Mat. 20. c. 17. Luc. 18. f. 31. stupebant: & sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ essent ei euentura.

33 * Quia ecce ascédimus Ierosolymam, & Filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, & Scribis & senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus.

34 * Et illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum.

35 * Et tertia die resurget. Et accedunt
Mat. 20. f. 20. ad eum Iacobus & Iohannes filij Zebedęi, dicétes, Magister, volumus vt quodcunque petierimus facias nobis.

36 * At ille dixit eis, Quid vultis vt faciam vobis?

37 * Et dixerunt, Da nobis vt vnus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua.

38 * Iesus autem ait eis, Nescitis quid petatis. potestis bibere calicem quem ego bibo: aut baptismo quo ego baptizor, baptizari? F

39 * At illi dixerunt ei, Possumus. Iesus autem ait eis, Calicem quidem quem ego bibo bibetis, & baptismo quo ego baptizor baptizabimini:

40 * Sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est.

41 * Et audientes decem, cœperunt indi-
Mat. 20. f. 24. gnari de Iacobo & Iohanne.

42 * Iesus autem vocans eos, ait illis, Sci-
Luc. 22. f. 25. tis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum potestatem habent ipsorum.

43 * Non ita est autem in vobis: sed quicunque voluerit fieri maior, erit vester minister.

44 * Et quicunque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus.

45 * Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

32 * ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο· καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν.

33 * ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι,

34 * καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

35 * Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, οἱ υἱοὶ ζεβεδαίου, λέγοντες, διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν, ποιήσῃς ἡμῖν.

36 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν;

37 * οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ ἀριστερῶν σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.

38 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι;

39 * οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυνάμεθα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε.

40 * τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.

41 * καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ ἰακώβου καὶ ἰωάννου.

42 * ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτούς, λέγει αὐτοῖς, οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

43 * οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος.

44 * καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος.

45 * καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

---

[g] שָׁתָא [h] עֲמַר׃

38 הוֹדֵין אֲמַר לְהוֹן לָא יָדְעִין אַנְתּוּן מָנָא שָׁאֲלִין אַנְתּוּן מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן [g]דְּתֶשְׁתּוֹן כָּסָא דְּאֲנָא שָׁתֵא אֲנָא [h]וּמַעֲמוּדִיתָא
דְּאֲנָא עָמֵד אֲנָא תֶּעְמְדוּן׃ 39 אָמְרִין לֵהּ מֶשְׁכְּחִינַן אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ כָּסָא דְּשָׁתֵא אֲנָא תִּשְׁתּוֹן וּמַעֲמוּדִיתָא
דְּאֲנָא עָמֵד אֲנָא תֶּעְמְדוּן׃ 40 [i]וְדֵתִיבוּן דֵּין מִן יַמִּינִי וּמִן סְמָלִי לָא הָוָת דִּילִי [k]לְמִתַּל אֶלָּא לַאילֵין דְּמִטַּוָּבָאו׃
41 וְכַד שְׁמַעוּ עֲמָרָא [m]שַׁרִיו רָטְנִין עַל יַעֲקוֹב וְיוֹחָנָן׃ 42 וְקָרָא אֵנוּן יְשׁוּעַ וְאֲמַר לְהוֹן יָדְעִין אַנְתּוּן דַּאילֵין
דְּסַחֲבְרִין רֵישֵׁא דְעַמְמֵא מָרֵיהוֹן אֵנוּן [o]וְרַבָּנֵיהוֹן שַׁלִּישִׁין עֲלֵיהוֹן׃ 43 לָא דֵין הָכַנָא נֶהֱוֵא בֵּינָתְכוֹן אֶלָּא
מַן [p]דְּצָבָא בְכוֹן דְּנֶהֱוֵא רַבָּא נֶהֱוֵא לְכוֹן מְשַׁמְּשָׁנָא׃ 44 וְאֵינָא מֶנְכוֹן דְּצָבָא דְּנֶהֱוֵא קַדְמָיָא נֶהֱוֵא עַבְדָּא
דְּכֻלְּנָשׁ׃ 45 וְאַף בְּרֵהּ גֵּיר דַּאֲנָשָׁא לָא אֵתָא [q]דְּנְשַׁמְּשׁ אֶלָּא דְּנְשַׁמְּשׁ [r]וְדִנְתֶּל נַפְשֵׁהּ [s]פּוּרְקָנָא חֲלָף סַגִּיאֵא׃

[i] יְתִב [k] נְתַל [l] מַיְמִי
[m] שְׁרִי
[n] סְבַר [o] רְבַב
[p] צְבָא
[q] שַׁמֵּשׁ [r] נְחַל [s] פִּרְקָ

46 * Venerunt autem Hirichou: quúmque exiret Jeschua ab Hirichou ipse & discipuli eius, turbáque multa, Timai filius Timai cæcus sedebat iuxta viam, atque mendicabat.

47 * Et audijt ipsum esse Jeschua illum Nazarenum, cœpítque clamare ac dicere, Fili Dauid miserere mei.

48 * Et obiurgabant eum multi vt taceret: ille verò magis clamabat & dicebat, Fili Dauid miserere mei.

49 * Substitit autem Jeschua, ac præcepit eum accersiri. accersunt itaque cæcum illum, & dicunt ei, Bono sis animo, surge, vocat te.

50 * Ille verò cæcus reliquit pallium suum, & surgens venit ad Jeschua.

51 * Dixit ei Jeschua, Quid vis faciam tibi? ille verò cæcus dixit ei, Domine mi, vt videam.

52 * Ieschua autem dixit ei, Vide, fides tua te seruauit, & illicò recepit visum, & ambulabat per viam.

CAP. XI.

Matutinis Dominicæ Palmarum.

1 QVúmque appropinquaret per decliue Beth-Poghe & Beth-Anio ad montem Oliuarum, misit duos è discipulis suis, & dixit eis:

2 * Ite in pagum illum qui est vobis è regione, & eo momento quo ingrediemini in eum, reperietis pullum vinctum, in quo nullus ex filijs hominum equitauit: soluite, eúmque adducite.

3 * Quòd si quispiam dixerit vobis, Cur facitis hoc? dicite ei, Quia domino nostro requiritur, & statim huc mittet eum.

4 * Profecti autem inuenere pullum vinctum iuxta portam foris in platea. quúmque soluerent,

5 * Quidã ex ijs qui astabant dixerunt eis, Quid facitis, qui soluitis pullum?

6 * Illi verò dixerunt eis, Prout præceperat eis Jeschua, & dimiserunt eos.

7 * Adduxerúntque ipsum pullum ad Jeschua, & iniecerunt ei vestimenta sua & equitauit in eo Jeschua.

8 * Multi verò sternebant pallia sua per viam, alij autem amputabant ramos ex arboribus, & sternebant in via.

---

46 וַאֲתַו לְאִירִיחוֹ וְכַד נְפַק יֵשׁוּעַ מִן אִירִיחוֹ הוּ וְתַלְמִידוֹהִי וְכֻנְשָׁא סַגְיָאָא סִימֵי בַר טִימַי סַמְיָא יָתֵב חָוָא עַל יַד
אוּרְחָא וְחָדַר׃ 47 וְשָׁמַע דְיֵשׁוּעַ הוּ נָצְרָיָא וְשָׁרִי לְמֶקְעָא וְלְמֵאמַר בְּרֵהּ דְדָוִיד אָתְרַחַם עָלַי׃
48 וְכָאֵין חֲנוֹ בְּהּ סַגְיֵאָא דְנָשְׁתוּק הוּ דֵין יַתִּירָאִית קָעָא חָוָא וְאָמַר בְּרֵהּ דְדָוִיד אָתְרַחַם עָלַי׃
49 וְקָם יֵשׁוּעַ וְפָקַד דְנֶקְרוּנֵיהִי וַקְרָאוּהִי לְסַמְיָא וְאָמְרִין לֵהּ אֶתְלַבַּב קוּם קָרָא לָךְ׃ 50 הוּדֵין סַמְיָא
שְׁרָא לְבֻשֵׁהּ וְקָם אֵתָא לְוָת יֵשׁוּעַ׃ 51 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מָנָא צָבֵא אֲנָחְ אֶעֱבֵד לָךְ הוּדֵין סַמְיָא אֲמַר לֵהּ רַבִּי
דֶאֶחְזֵא׃ 52 וְיֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ חֲזִי הֵימָנוּתָךְ אַחְיָתָךְ וּמֶחָדָא אֶתְחֲזִי לֵהּ וַאֲזַל חָוָא בְּאוּרְחָא׃
דְצִפְרָא וְחַד בְּשַׁבָּא דְאוֹשַׁעְנָא ל קפלאון יא וְכַד קָרֵב לְאוּרְשְׁלֵם עַל גַּנְבָּא בֵּית פַּגֵא וּבֵית

---

46 ᵃ וַאֲתַו ᵇ אֵתָא ᵇ סְמָא
47 ᵃ וְשָׁמַע ᵇ קְעָא ᵇ אֲמַר
48 ᵃ וְכָאֵין ᵇ שְׁתַק ᵇ יְתֵר
49 ᵃ וְקָם ᵇ קְרָא ᵇ סְמָא
50 ᵃ רְחַם ᵇ קְרָא ᵇ סְמָא
51 ᵃ אֵתָא ᵇ סְמָא
ᵇ קְעָא ᵇ אֲמַר
ᵃ חֲנָא ᵇ חֵימָן ᵇ חֲיָא

Mat. 20. d. 29. Luc. 18. f. 35.

46 * Et veniunt Iericho: & proficiſcente eo de Iericho, & diſcipulis eius & plurima multitudine, filius Timæi Bartimęus cæcus, ſedebat iuxta viam mendicans.

47 * Qui cùm audiſſet quia Ieſus Nazarenus eſt: cœpit clamare & dicere, Ieſu fili Dauid, miſerere mei.

48 * Et comminabantur illi multi, vt taceret. At ille multò magis clamabat, Fili Dauid, miſerere mei.

49 * Et ſtans Ieſus præcepit illum vocari. & vocant cæcum, dicentes ei, Animæquior eſto, ſurge, vocat te.

50 * Qui proiecto veſtimento ſuo exiliens, venit ad eum.

51 * Et reſpondens Ieſus, dixit illi, Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei, Rabboni vt videam.

52 * Ieſus autem ait illi, Vade, fides tua te ſaluum fecit. Et confeſtim vidit, & ſequebatur eum in via.

46 * καὶ ἔρχονται εἰς ἱεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ ἱεριχὼ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς τιμαίου βαρτίμαιος ὁ τυφλὸς ἐπάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

47 * καὶ ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν, υἱὸς δαβὶδ ἰησοῦ, ἐλέησόν με.

48 * καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαβὶδ, ἐλέησόν με.

49 * καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι· καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν, λέγοντες αὐτῷ, θάρσει, ἔγειραι· φωνεῖ σε.

50 * ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν.

51 * καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ, ῥαββουνί, ἵνα ἀναβλέψω.

52 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε. καὶ ἠκολούθησε τῷ ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

CAP. XI.

ια.

Mat. 21. a. 1. Luc. 19. c. 29.

1 ET cùm appropinquarent Ieroſolymæ & Bethaniæ ad montem oliuarum, mittit duos ex diſcipulis ſuis,

2 * Et ait illis, Ite in caſtellũ quod contra vos eſt: & ſtatim introeuntes illuc, inuenietis pullum ligatum, ſuper quem nullus adhuc hominum ſedit: ſoluite illum, & adducite.

3 * Et ſi quis vobis dixerit, Quid facitis? dicite quia Domino neceſſarius eſt: & continuò illum dimittet huc.

4 * Et abeuntes inuenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in biuio: & ſoluunt eum.

5 * Et quidam de illic ſtantibus, dicebant illis, Quid facitis ſoluentes pullum?

6 * Qui dixerunt eis ſicut præceperat illis Ieſus: & dimiſerunt eis.

Ioh. 12. b. 14.

7 * Et duxerunt pullum ad Ieſum: & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.

8 * Multi autem veſtimenta ſua ſtrauerunt in via: alij autem frondes cædebant de arboribus, & ſternebant in via.

1 * Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἱερουσαλὴμ, εἰς βηθσφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

2 * καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν. καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

3 * καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστέλλει ὧδε.

4 * ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν.

5 * καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον;

6 * οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς.

7 * καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ.

8 * πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν· ἄλλοι δὲ στοιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν.

---

a אֲזַל b עוּל
c רְכַב d שְׁרָא e אִתָּא
f בְּעָא
g קוּם
h שְׁרָא i אִתָּא k רְמָא l שְׁנָא
m סוּף

עֲנָיָא לְהוֹן טוּרָא דְזֵיתָא שַׁדַּר תְּרֵין מֵן תַּלְמִידָוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן׃ 2 זִלוּ לְקַרְיְתָא הָדֵין דְּלְקוֹבְלָן וּבַר שָׁעָתָה דְעָאלִין אֲנְתוּן לֵהּ מָשְׁכְחִין אֲנְתוּן עֵילָא דְּאֵסִיר דְּאֵנָשׁ מֵן בְּנֵי אֱנָשָׁא לָא רְכִבָה שְׁרוּ אַיְתָאוּהִי׃ 3 וְאִן אֱנָשׁ נְאמַר לְכוּן מָנָא עָבְדִין אֲנְתוּן הָדָא אֱמְרוּ לֵהּ דְּלְמָרָן מְתְבְּעָא וּמְחָדָא מְשַׁדַּר לֵהּ לְכָא׃ 4 וְאַזְלוּ אַשְׁכַּחוּ עֵילָא דְּאֵסִיר עַל תַּרְעָא לְבַר בְּשׁוּקָא וְכַד שָׁרִין חָווֹ׃ 5 אֲנָשִׁין מֵן אִילֵין דְּקָיְמִין אֲמַרוּ לְהוֹן מָנָא עָבְדִין אֲנְתוּן עֵילָא׃ 6 הֵנוּן דֵּין אֲמַרוּ לְהוֹן אַיְךְ דְּפַקֵּד אֱנוּן יֵשׁוּעַ וְשַׁבָּקוּ אֱנוּן׃ 7 וְאַיְתְיוּהִי לְעֵילָא לְוָת יֵשׁוּעַ וְאַרְמִיו עֲלוֹהִי מָאנֵיהוֹן וְרָכַב עֲלוֹהִי יֵשׁוּעַ׃ 8 סַגִּיאָא דֵּין מְשַׁוִּין בְּאוֹרְחָא וְנַחְתִּיוּהוֹן בְּאוֹרְחָא וַאֲחָרְנָא פָּסְקִין הֲווֹ סָוְכָא מֵן אִילָנָא וּמְשַׁוִּין בְּאוֹרְחָא׃

9 * *Illíque qui anteibant, quíque [ſequebantur,] clamabant & dicebant, Houſchaano, Benedictus ille qui venit in nomine Domini.*

10 * *Et benedictum regnum illud veniens patris noſtri Dauid. Houſchaano in excelſis.*

11 * *Et ingreſſus eſt Jeſchua in Ouriſchlem in templum, & conſpexit omnia: quum autem eſſet tempus veſpertinum, exijt in Beth-Anio cum duodecim.*

12 * *Et poſtero die quũ exijſſet è Beth-Anio,*
13 *eſurijt.* * *Et cõſpicatus ficum vnã è lõginquo, in qua erant folia, venit ad eam, num reperiret in ea quicquam. quúmque veniſſet, nihil reperit in ea niſi folia. non enim tempus erat ficuum.*

14 * *Et ait illi, Poſthac & in æternum nemo ex te fructus comedat: & audierunt diſcipuli eius.*

15 * *Venerunt autem in Ouriſchlem, & ingreſſus eſt Jeſchua in templum Dei: cœpítq; eijcere eos qui emebant & vendebant in templo, & ſubuertit menſas trapezitarum, & cathedras eorum qui vendebant columbos.*

16 * *Nec permittebat vt quiſquam transferret vas intra templum.*

17 * *Docebátque ac dicebat eis, Nónne ſcriptum eſt, Domus mea, domus orationis vocabitur ab omnibus gentibus? vos autem eam feciſtis ſpeluncam latronum.*

18 * *Et audierunt principes Sacerdotum, & Scribæ, quærebántque quomodo perderent eum. timebant enim ab eo, propterea quòd vniuerſus populus percelleretur ob doctrinam eius.*

Septimanæ ſecundæ Ieiunij.

19 * *Quúmque eſſet veſpera, exierunt extra ciuitatem.*

20 * *Manè autem quum tranſirent, viderunt ficum illam exaruiſſe radicitus.*

21 * *Et recordatus eſt Schemeon, & dixit ei, Domine mi, ecce ficus illa, cui imprecatus es,*
22 *exaruit.* * *Et reſpondit Jeſchua, & ait illis, Sit in vobis fides Dei.*

23 * *Amin dico vobis, Quicunque dixerit monti huic, tollitor, & cade in mare; nec dubitauerit in corde ſuo, ſed crediderit futurum id quod dicit, fiet ei quicquid dixerit.*

---

9 וְהָנּוּן דַּקְדָּמַיְתְהִי וְהָנּוּן דְּבָתְרֵהּ קָעֲיִן הֲוֹוּ וְאָמְרִין ס אוֹשַׁעֲנָא פ בְּרִיךְ הוּא דַּאֲתָא בִּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא ׃
10 וּבְרִיכָא הִי מַלְכוּתָא ק דַּאֲתָיָא דְּאַבּוּן דָּוִיד אוֹשַׁעֲנָא ד בְּמָרוֹמֵא ׃ 11 וְעַל יְשׁוּעַ לְאוּרְשְׁלֵם לְהֵיכְלָא וְחָזָא
כָּל מַדְּם כַּר הֲוָא דַּיְנָן ג עִדָּנָא דְּרַמְשָׁא נְפַק לְבֵית עַנְיָא עִם תְּרֵעסַר ׃ 12 וְלִיוֹמָא אָחֳרָנָא כַּד נְפַק מִן בֵּית עַנְיָא כְּפֵן ׃
13 וְחָזָא תְּאֵנָא חֲדָא מִן ט רוּחָקָא דְּאִית בָּהּ טַרְפָּא וְאָתָא לְוָתָהּ דְּאַן נָשְׁכַּח בָּהּ מִדַּם וְכַד אֲתָא לָא אַשְׁכַּח בָּהּ אֶלָּא
אִן טַרְפָּא זַבְנָא גֵּיר לָא הֲוָא דְּתְאֵנָא ׃ 14 וְאָמַר לָהּ כ מֵכִיל וְלָעָלַם אֱנָשׁ מָגֵכִי פְּאֵרָא לָא ל נֵאכוֹל וַשְׁמַעוּ
תַּלְמִידוֹהִי ׃ 15 וְאַתּוֹ לְאוּרְשְׁלֵם וְעַל יְשׁוּעַ לְהֵיכְלָא דַּאלָהָא וְשָׁרִי ה דְּנַפֵּק לַאילֵין דְּזָבְנִין וּמְזַבְּנִין בְּהֵיכְלָא וְהַפַּךְ
פִּתּוּרֵא ב דְּמְעָרְפָּנֵא ג וְכוּרְסְוָתָא דְּהָנּוּן דְּמְזַבְּנִין יָוְנָא ׃ 16 וְלָא שָׁבֵק הֲוָא דְּאִנָשׁ נָעֵבַר מָאנָא בְּגַו הֵיכְלָא ׃

ס קָרָא פ יְשַׁע ק בְּרִךְ
ד אָתָא ר רוּם ש עֲלַל
ג פירושו זמן

ה רְחַק
כ פירושו מעשה
ל אֵכַל מ אָתָא נ נְפַק
ס עֲרַף
ע פירושו משבים

9 * Et qui præibant,& qui sequebantur clamabant, dicentes, Hosan-na, benedictus qui venit in nomine Domini.

10 *Benedictum quod venit regnum patris nostri Dauid, Hosan-na in excelsis.

11 * Et introiuit Ierosolymam in templum: & circunspectis omnibus, cùm iam vespera esset hora, exijt in Bethaniam cum duodecim.

12 * Et alia die cùm exirent à Bethania, esurijt.

13 *Cúmque vidisset à longè ficum habentem folia, vênit siquid fortè inueniret in ea. Et cùm venisset ad eam, nihil inuenit præter folia. non enim erat tempus ficorum.

14 *Et respondens dixit ei, Iam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli eius. 15 * Et veniunt Ierosolymã. Et cùm introisset in templum, cœpit eijcere vendentes & ementes in templo, & mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit.

16 * Et non sinebat vt quisquam transferret vas per templum.

17 * Et docebat, dicens eis, Nónne scriptum est, Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum.

18 * Quo audito, principes Sacerdotum & Scribæ, quærebant quomodo eum perderent. timebant enim eum: quoniam vniuersa turba admirabatur super doctrina eius.

19 * Et cùm vespera facta esset, egrediebatur de ciuitate.

20 * Et cùm manè transirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus.

21 * Et recordatus Petrus, dixit ei, Rabbi, ecce ficus cui maledixisti, aruit.

22 * Et respondens Iesus ait illis, Habete fidem Dei.

23 * Amen dico vobis, Quia quicunque dixerit huic monti, Tollere & mittere in mare, & non hæsitauerit in corde suo, sed crediderit quia quodcunque dixerit, fiat: fiet ei.

Mat. 21. r. 9. Luc. 19. f. 38. Psa. 117. d. 24. Mat. 21. c. 10. Luc. 19. d 45. Mat. 21. b. 19. iterum Isai. 56. b. 7. Iere. 16. b. 11. Mat. 21. b. 19.

9 * καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννά· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου·

10 * εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαβίδ· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

11 * καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱερουσόλυμα ὁ Ἰησοῦς, εἰς τὸ ἱερόν· καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

12 * καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας, ἐπείνασε·

13 * καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν, ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ· καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτῇ, οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων.

14 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·

15 * καὶ ἔρχονται εἰς Ἱερουσόλυμα· καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς, κατέστρεψε.

16 * καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ.

17 * καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς, οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν.

18 * καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσουσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτὸν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

19 * Καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγίνετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως.

20 * καὶ πρωὶ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν·

21 * καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ, ῥαββὶ, ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηράσω, ἐξήρανται.

22 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, ἔχετε πίστιν θεοῦ.

23 * ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ.

---

[17] וַיַּלֶף הֲוָא וְאָמַר לְהוֹן לָא כְּתִיב דְּבֵיתִי בֵּית צְלוֹתָא נָתְקְרָא לְכָל עַמְמָא אַנְתּוּן דַּיִן עֲבַדְתּוּנֵיהִי מְעָרַת גְּלֵסְטָיֵא׃ [18] וְשָׁמְעוּ רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרָא וּבָעַיִן הֲווֹ דְאֵיכְנָא נְוַבְרוּנֵיהִי דְּחִלִין הֲווֹ גֵּיר מֶנַּהּ מֶטֶל דְּכֻלֵּהּ עַמָּא תַּמְהִין הֲוָה עַל אֻלְפָנֵיהּ׃ [19] וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא נְפָקוּ לְבַר מִן מְדִינְתָּא׃ [20] וְכַד צַפְרָא כַּד יְבִישָׁא מִן עִקָּרָה׃ [21] וְאִתְדְּכַר שִׁמְעוֹן וַאֲמַר לֵהּ רַבִּי הָא תְּאֵנְתָא דְּלַטְתְּ יְבִשַׁת׃ [22] וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן תֶּהֱווֹא בְּכוֹן הֵימָנוּתָא דֵּאלָהָא׃ [23] אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמַן דְּנֵאמַר לְטוּרָא הָנָא נִתְעַקַּר וּפֵל בְּיַמָּא וְלָא נְהַפַּךְ בְּלִבֵּהּ אֶלָּא נְהֵימִין דְּהַוֵא הוּ מִלֵּהּ דֵּאמַר נֶהֱוֵא לֵהּ מֶדֵם דֵּאמַר׃

[17] a אֻלְפָא b צְלָא c קְרָא
[18] d מן לשון יון e בְּעָא f תָּמְרֵי g תַּזְוָא
[19] h אַלְף
[20] i עוּם k חַזְוָא
[21] l זכר כמו זכר m יבש n חִיסֵן
[22] o יוט p יבש q חַיְמָן
[23] r אֲמַר s שְׁקַל t נְפַל

24 * Propterea dico vobis, Quicquid orauerítis & petieritis, credite vos accepturos, & fiet vobis.

25 * Et quum adstiteritis ad fundendas preces, remittite si quid habetis aduersus aliquem, vt & Pater vester qui est in cælis, remittat vobis offensas vestras.

26 * Si autem vos non remiseritis, nec etiam Pater vester qui in cælis est, remittet vobis offensas vestras.

27 * Et venerunt rursus in Ourischlem; quúmque ambularet in templo, venerunt ad eum principes Sacerdotum, & Scribæ, & Seniores, ac dicunt ei.

28 * Quanam auctoritate hæc facis? & quis dedit tibi auctoritatem istam vt hæc facias?

29 * Ipse verò Ieschua ait illis, Interrogabo vos & ego verbum vnum, vt dicatis mihi: & ego vobis dicam, quanam auctoritate hæc facio.

30 * Baptisma ipsius Iouchanon vndenam erat? è cælo, an ex hominibus? dicite mihi.

31 * Et ratiocinabantur apud se, ac dicebant, Si dixerimus ei, E cælo, dicet nobis: Quare ergo fidem ei non adhibuistis?

32 * Quòd si dixerimus, Ex hominibus, timor imminet à populo. omnes enim tenebant [existimabant] ipsum Iouchanon verè prophetam fuisse.

33 * Responderunt itaque ac dicunt ipsi Ieschua, Nescimus. subdit eis: Nec ego dicam vobis, quanam auctoritate hæc facio.

CAP. XII.

1 ET cæpit colloqui eis per parabolas: Vir quidam plantauit vineam, & obuallauit eam sepimento, & fodit in ea torcular, exstruxítque turrim, & elocauit eam agricolis, ac peregrè profectus est.

2 * Misítque seruum suum ad agricolas suo tempore, vt de fructibus vineæ acciperet.

3 * Illi verò percusserunt eum, vacuúmque

4 dimisere. * Et misit rursus ad eos seruum alium: sed & illum lapidarunt & vulnerarunt, eúmque dimiserunt cum ignominia.

5 * Et misit rursus alium, sed & eum interfecerunt: multos denique seruos alios misit, quorum nonnullos percusserunt, cæteros verò trucidarunt.

---

24 מֶטֻל הָנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכֹל מֶדֵם [k] רַמְצַלִּין אַנְחוֹן וְשָׁאֲלִין אַנְחוֹן הַיְמִנוּ דְּנָסְבִין אַנְחוֹן וְנֶהֱוֵא לְכוֹן ׃

25 וּמָא [l] דְּקִימִין אַנְחוֹן [m] לְמְצַלָּיו שְׁבוֹקוּ מֶדֵם דְּאִית לְהוֹן עַל אֱנָשׁ דָּאף אֲבוכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא נָשְׁבוֹק לְכוֹן סַכְלוּתְכוֹן ׃

26 אֶן דֵּין אַנְחוֹן לָא שָׁבְקִין אַף לָא אֲבוכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא נָשְׁבוֹק לְכוֹן סַכְלוּתְכוֹן ׃ [n] 27 וַאֲתַו תּוּב לְאוּרְשְׁלֶם

וְכַד מְהַלֵּךְ הֲוָא בְּהֵיכְלָא אֲתוֹ לְוָתֵהּ רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא וְקַשִּׁישֵׁא וַאֲמְרִין לֵהּ ׃ [o] 28 בַּאינָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד

אַנְתְּ וּמַנוּ יְהַב לָךְ שׁוּלְטָנָא הָנָא דְּהָלֵין עָבֵד ׃ [p] 29 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן אֶשַׁאלְכוֹן אַף אֶנָא [q] מִלְּתָא חֲדָא

וַהֲבוּ לִי וְאֶנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן בַּאינָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד אֲנָא ׃ [r] 30 מַעֲמוֹדִיתֵהּ דְּיוֹחָנָן מִן [s] אֵימְכָא הֲי

מִן שְׁמַיָּא אוֹ מִן בְּנֵינָשָׁא אֱמַרוּ לִי ׃ [t] 31 וְאִתְחַשְׁבוּ בְנַפְשְׁהוֹן וְאָמְרוּ דְּאִן נֵאמַר לֵהּ דְּמִן שְׁמַיָּא אֲמַר לַן

[k] צְלָא בלשון סוף
[l] קום [m] צְלָא
[n] אֵתְא
[o] שְׁלַט
[p] שַׁאַל [q] מַלֵּל
[r] אֲמַר [s] עֲמַר
[t] פירושו אי מזה
[u] חֲשַׁב

Mat.7.a.7. & 21. b.22.
24 * Propterea dico vobis, Omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis: & euenient vobis.

Luc.11. b.9. Mat.6.b. 14.& 18. d.35.
25 * Et cùm ſtabitis ad orandum, dimittite ſiquid habetis aduerſus aliquem: vt & pater veſter qui in cælis eſt, dimittat vobis peccata veſtra.

26 * Quòd ſi vos non dimiſeritis: nec pater veſter qui in cælis eſt, dimittet vobis peccata veſtra. D

27 * Et veniunt rurſus Ieroſolymam. Et cùm ambularet in templo, accedunt ad eum ſummi Sacerdotes & Scribę, & Seniores,

Mat.21. b.15. Luc.20. a.1.
28 * Et dicunt ei, In qua poteſtate hæc facis? & quis dedit tibi hanc poteſtatem vt iſta facias?

29 * Ieſus autem reſpondens, ait illis, Interrogabo vos & ego vnum verbum, & reſpondete mihi: & dicam vobis in qua poteſtate hæc faciam.

30 * Baptiſmus Iohannis, de cælo erat, an ex hominibus? reſpondete mihi.

31 * At illi cogitabant ſecum, dicentes, Si dixerimus, de cælo, dicet, Quare ergo non credidiſtis ei?

32 * Si dixerimus, ex hominibus; timebant populum. omnes enim habebant Iohannem quia verè propheta eſſet.

33 * Et reſpondentes dicunt Ieſu, Neſcimus. Et reſpondens Ieſus ait illis, Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc faciam.

CAP. XII.

Mat.21. d.33. Luc.20. b.9. Iſaiæ.5. a.1. Iere.2. d.21.
1 * ET cœpit illis in parabolis loqui: Vineam paſtinauit homo, & circundedit ſepem, & fodit lacum, & ædificauit A turrim, & locauit eam agricolis: & peregrè profectus eſt.

2 * Et miſit ad agricolas in tempore ſeruum, vt ab agricolis acciperet de fructu vineæ.

3 * Qui apprehenſum eum ceciderunt: & dimiſerunt vacuum.

4 * Et iterum miſit ad illos alium ſeruum: & illum in capite vulnerauerunt, & contumelijs affecerunt.

5 * Et rurſum alium miſit, & illum occiderunt: & plures alios: quoſdam cædentes, alios verò occidentes.

24 * διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν.

25 * καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετέ κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

26 * εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

27 * καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱερουσόλυμα· καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντι αὐτῷ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι.

28 * καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς;

29 * ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

30 * τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι.

31 * καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

32 * ἀλλ' εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων· ἐφοβοῦντο τὸν λαόν. ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην, ὅτι ὄντως προφήτης ἦν.

33 * καὶ ἀποκριθέντες λέγουσι τῷ Ἰησοῦ, οὐκ οἴδαμεν· καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

ιβ.

1 * Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν, ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος, καὶ περιέθηκε φραγμὸν, καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε.

2 * καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος.

3 * οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, καὶ ἀπέστειλαν κενόν.

4 * καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον.

5 * καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε· κἀκεῖνον ἀπέκτειναν· καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτείνοντες.

ז חִוִּמֵן שְׁרַר פירושו באמת
א עֲנָא ב יְדַע
ב מְתַל
ג חֲרַר פירושו סבב
ד פירושו גדר
ה עֲצַר ו גָּדַל ז אֶחָד
ח פירושו נסע
ט נְסַב י מְחָא
כ רָגַם ל עְלַף מ מְחָא

2 וְלָמָּנָא לָא הַיְמָנְתוּנֵיהִי׃ 3 וְאַן נְאמַר דְּמִן בְּנֵי אֲנָשָׁא דְּחַלְתָּא הִי מִן עַמָּא כְּלְהוֹן גַּיר אֲחִידִין הֲווּ לֵהּ לְיוּחָנָן דְּשַׁרְיָא׃
3 וַעֲנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ לְיֵשׁוּעַ לָא וְדַעְינָן אֲמַר לְהוֹן וְאַף לָא אֲנָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן בַּאיזָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד
קפלאון יב
אֲנָא׃ 1 וְשָׁרִי דְּנָמַלֵּל עַמְּהוֹן בְּמַתָּלָא גַּבְרָא חַד נְצַב כַּרְמָא וְאַחֲרֵהּ סְיָגָא וְחָפַר בֵּהּ מַעְצַרְתָּא וּבְנָא בֵּהּ מַגְדְּלָא
וְאוֹחֲרֵהּ לְפַלָּחָא וְחָזַק׃ 2 וְשַׁדַּר לְוָת פַּלָּחָא עַבְדֵּהּ בְּזִמְנָא דְּמִן פְּארֵי דְּכַרְמָא נָסַב׃ 3 הֲנוֹן דֵּין
בְּצַעֲרָא׃ 4 וְשַׁדַּר תּוּב אַחֲרָנָא וְאַף לְהַו קַטְּלוּהִי וְלִסַּגְיָא עַבְדָּא אַחֲרָנָא שַׁדַּר וּמִנּהוֹן מְחַו מָנְהוֹן דֵּין קַטְּלוּ׃

6 * Tandem verò vnicum filium dilectum habebat, quem misit ad eos vltimum: dicebat enim, Jam reuerebuntur filium meum.

7 * Jlli verò agricolæ dixerunt apud se, Hic est hæres, venite, interficiamus eum, & nostra erit hæreditas.

8 * Prehenderunt itaque, trucidarunt eũ, eumque eiecerunt extra vineam.

9 * Quid ergo faciet dominus vineæ? veniet, perdet agricolas illos, dabitque hanc vineam aliis.

10 * Ne hanc quidem scripturam legistis? Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, is
11 factus est in caput anguli. * A domino factũ est istud, & est mirabile in oculis nostris.

12 * Et quærebant eum prehendere, sed timebant à populo: sciebãt enim aduersus ipsos eum dixisse hanc parabolam, & reliquerunt
13 eum, atque abiére. * Porrò miserunt ad eum quosdam è Scribis, & ex domesticis Heroudis vt aucuparentur eum in sermone.

14 * Jlli autem venerunt, & interrogauerũt eum, Doctor, nouimus te veracem esse, nulliúsque sustinêre sollicitudinem [neminemque curare] nec enim respicis in faciem hominis, sed in veritate viam Dei doces. Licet dare pecuniam capitatim Cæsari, nec ne? demus, an non demus?

15 * Jpse verò cognouit fraudem eorum, & ait illis, Quid me tentatis? adferte mihi de-
16 narium vt videam. * Et protulerunt ei, & ait illis, Cuius est imago hæc & inscriptio?
17 illi autem dixerunt, Cæsaris. * Ait illis Jeschua, Quæ sunt Cæsaris, date Cæsari; & quæ Dei, Deo. Et admirabantur super eo.

Ad Oblationem defunctorum.

18 * Venerunt porrò Zadoukæi ad eum, ij qui dicunt non esse resurrectionem: & inter-
19 rogabant eum, dicentes. * Doctor, Mousche scripsit nobis, Si mortuus fuerit frater alicuius, & reliquerit vxorem, liberos autem non reliquerit, accipiat ipsius frater vxorem eius, & suscitet semen fratri suo.

20 * Septem erãt fratres, primus duxit vxorem & mortuus est, nec reliquit semen.

21 * Et secundus accepit eam, & mortuus est, quum nec ipse reliquisset semen: & tertius itidem.

---

6 לְחַרְתָּא דֵין חַד בְּרָא חֲבִיבָא אִית לֵהּ וְשַׁדְרֵהּ לְוָתְהוֹן אַחֲרַיָת אֲמַר גֵּיר כְּבַר [n] נֶהֱווֹן מִן בְּרִי׃ 7 וְהִנּוּן
דֵּין פְּלָחֵא אֲמַרוּ בְּנַפְשְׁהוֹן הָנוֹ [o] יְרֵתָא [p] תָּו נֶקְטְלִיוּהִי וְתֶהֱוֵא דִילַן יְרֵתוּתָא׃ 8 וְנַסַּבוּ קַטְלוּהִי [q] וְאַפְקוּהִי לְבַר מִן כַּרְמָא׃
9 מָנוֹ הֲכִיל נֶעֱבֵד מָרֵא כַּרְמָא נֵאתֵא [r] וְנֶהְלִיוּהִי כַּרְמָא לַאֲחֳרֵנָא ׃ 10 וְאַף לָא כְּתָבָא הָנָא
[s] קַרְיְהוּן דְּכָאפָא [t] דְּאִסְתְּלִיו [x] בַּנָּיָא הִי הֲוַת לְרֵישָׁא דְּזָוְיְתָא׃ 11 מִן לְוָת מָרְיָא הֲוַת הָדָא וְאִיתֵיהּ [y] חֶדְמוּרְתָּא בְּעַיְנִין׃
12 [z] וּבָעֲיִן הֲווֹ לְמֶאֱחֲדֵהּ וְדְחֲלוּ מִן עַמָּא יְדַעוּ גֵּיר דַּעֲלֵיהוֹן אֲמַר מַתְלָא הָנָא וְשַׁבְקוּהִי וְאַזְלוּ׃ 13 וְשַׁדַּרוּ לְוָתֵהּ
אֲנָשָׁא מִן סָפְרֵא וּמִן דְּבֵית הֵרוֹדֵס [a] דְּנְצוּדוּנֵיהִי [b] בְּמִלְּתָא ׃ 14 וְהִנּוּן דֵּין [c] אֲתוֹ וְשָׁאלוּהִי [d] מַלְפָנָא יָדְעִינָן דְּשַׁרִיר אַנְתְּ
וְלָא שְׁקִיל אַנְתְּ [e] צֵפְתָּא לֶאנָשׁ לָא גֵיר [f] חָאֵר אַנְתְּ בַּשְׁרָא אֶלָּא בַּשְׁרָא אוֹרְחָא דַּאלָהָא [g] מַלֵּף אַנְתְּ שַׁלִּיט

[o] בֶּחֱת [o] יְרֵת כמו ירש
[p] אִתָּא [q] נְפַק [r] אֵבַר
[s] נְתַל [t] קְרָא
[v] סְלָא פירושו מאס
[x] בְּנָא [y] רֵמַר [z] אֵחַר
[a] עוֹר [b] מַלֵּל [c] אֲהָא
[d] אַלֵּף [e] יְצַף [f] חוֹר
[g] אַלֵּף

6 * Adhuc ergo vnum habens filium charissimum: & illum misit ad eos nouissimum, dicens, Quia reuerebuntur filium meum.

6 * ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων, ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

7 *Coloni autem dixerunt ad inuicem, Hic est hæres; venite, occidamus eum: & nostra erit hæreditas.

7 * ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς αὐτούς, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.

8 * Et apprehendētes eum, occiderunt, & eiecerunt extra vineam.

8 * καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.

9 * Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos: & dabit vineam alijs.

9 * τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται, καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργούς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.

Psa. 117. d.22. Isai. 28. d.16. Actor. 4. b.11. Rom. 9. g.33. 1. Pet. 2. a.8. Mat. 21. d.42.

10 * Nec scripturam hanc legistis? Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli:

10 * οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε; λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας·

11 * A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.

11 * παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.

12 * Et quærebant eum tenere: & timuerunt turbam. cognouerunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

12 * καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

Mat. 22. b 15. Luc. 20. d.20.

13 * Et mittunt ad eum quosdam ex Pharisæis & Herodianis: vt eum caperent in verbo.

13 * καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν τινας τῶν φαρισαίων καὶ τῶν ἡρῳδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ.

14 *Qui venientes dicūt ei, Magister, scimus quia verax es, & nō curas quenquam: nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces. licet dare tributum Cæsari: an non dabimus?

14 * οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις· ἔξεστι κῆνσον καίσαρι δοῦναι, ἢ οὔ; δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν;

15 * Qui sciens versutiam illorū, ait illis, Quid me tentatis? afferte mihi denarium vt videam.

15 * ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς, τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω.

16 *At illi attulerunt ei. Et ait illis, Cuius est imago hæc, & inscriptio? Dicunt ei, Cæsaris.

16 * οἱ δὲ ἤνεγκαν· καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, καίσαρος.

Rom. 13. b. 7.

17 * Respondēs aūt Iesus dixit illis, Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo.

17 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ.

Mat. 22. c. 23. Luc. 20. d.27.

18 * Et venerunt ad eum Sadducæi qui dicunt resurrectionem non esse: & interrogabant eum, dicentes,

18 * Καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες·

19 * Magister, Moyses nobis scripsit, vt si cuius frater mortuus fuerit, & dimiserit

Deu. 25. a. 5.

vxorem, & filios non reliquerit: accipiat frater eius vxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo.

19 * διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

20 *Septem ergo fratres erant: & primus accepit vxorem, & mortuus est nō relicto semine.

20 * ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα.

21 * Et secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste reliquit semen. Et tertius similiter.

21 * καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως.

---

15 וְלָמָּה תְנַסּוּן יָתִי סַבּוּ לִי דִינָרָא וְאֶחֱזֵא׃ 16 וְאַיְתִיו לֵהּ וְאָמַר לְהוֹן דְּמַנּוּ צַלְמָא הָנָא וּכְתָבָא הָנֵין דִּין אֲמָרוּ דְּקֵסָר׃ 17 וַאֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ דְּקֵסָר לְקֵסָר וְדֵאלָהָא לֵאלָהָא וְתְמַהוּ הֲווֹ בֵּהּ׃ 18 וְאִתַּוּ זְדוּקָיֵא לְוָתֵהּ הָנֵין דַּאמְרִין קְיָמְתָא לַית וְשָׁאֲלִין הֲווֹ לֵהּ וַאֲמְרִין׃ 19 מַלְפָנָא מוֹשֵׁא כְּתַב לַן דְּאֵן אָחוּהִי דְּאִנְשׁ וְשָׁבֵק אִנְתְּתֵהּ וּבְנָיָא לָא שָׁבֵק גְּבַר אָחוּהִי אִנְתְּתֵהּ וְנָקִים זַרְעָא לַאחוּהִי׃ 20 שַׁבְעָא אֲחִין אִית מָאן אָחוּהִי דְּאִנְשׁ וְשָׁבֵק אִנְתְּתָא וְבָנָיָא לָא שָׁבֵק זַרְעָא׃ 21 וְדָהֲרִין נְסָבָהּ וּמִית וְלָא שְׁבֵק זַרְעָא הוּ שְׁבֵק זַרְעָא וְדָתְלָתָא הָכְנוֹת׃

i נְתַל k נְסָא f אֲתָא

m יְהֵב n תְּמָהוּ

z עֲנַר

u אֲתָא c קוֹם d אַלֵּף

e מוֹת f נְסַב g קוֹם

א פירושו ן

22 * Denique acceperunt eam ſeptem illi, nec reliquerunt ſemen : poſtrema omnium mortua eſt & ipſa mulier.

23 * In reſurrectione ergo, cuiuſnam ex eis futura eſt uxor? ſiquidem ſeptem illi duxerunt eam.

24 * Dixit eis Jeſchua, An non propterea erratis, quòd neſciatis ſcripturas, neque virtutem Dei?

25 * Quum enim reſurrexerint à mortuis, nec ducunt uxores, nec ſunt fœminæ viris, ſed ſunt inſtar Angelorum qui in cælis ſunt.

26 * De mortuis verò quod reſurgant, non legiſtis in libro Mouſche, quomodo è rubo dixerit ei Deus, Ego ſum Deus Abrohom, & Deus Iſchok, & Deus Jaakoub?

27 * Nec eſt Deus mortuorum, ſed viuentium. vos ergo multùm erratis.

Matutinis Dominicæ quartæ poſt Epiphaniam.

28 * Et acceſſit unus è Scribis, & audijt eos diſceptantes, vidítque eum illis perbellè reddidiſſe rationem, & interrogauit eum quodnam eſſet præceptum primum omnium.

29 * Ait illi Jeſchua, Primum omnium præceptorum eſt, Audi Iſroiel, Dominus Deus noſter, Dominus unus eſt.

30 * Item, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua, iſtud eſt præceptum primum.

31 * Et ſecundum ei ſimile, Diliges proximum tuum ſicut animam tuam: præceptum aliud maius iſtis non eſt.

32 * Dixit ei Scriba ille, Bene Domine mi, verúmque dixiſti; ſiquidem unus eſt Deus, nec eſt alius præter eum.

33 * Quem ſi diligat homo ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima, & ex tota virtute: diligátque proximum ſuum ſicut ſeipſum, plus eſt quàm omnia holocauſta, &

34 ſacrificia. * Jeſchua autem videns eum ſapienter reddidiſſe rationem, reſpondit & ait illi, Non es procul à regno Dei. Et nemo auſus eſt amplius eum interrogare.

35 * Et reſpondit Jeſchua, & ait quum doceret in templo, Quomodo dicunt Scribæ Chriſtum eſſe filium Dauid?

---

22 וְשִׁבְעָתַיהוֹן נְסִבוּהָ וְלָא שְׁבַקוּ זַרְעָא אֲחֳרַיָּה בְּלַהוֹן [i] מִיתַת אַף הִי אִנְתְּתָא ׃ 23 [k] בְּקִימְתָא הָכִיל דַּאינָא [i] מוֹת [k] קום
מָנְהוֹן תֶּהֱוֵא אִנְתְּתָא שַׁבְעָתַיהוֹן גֵּיר נְסִבוּהָ ׃ 24 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הָנָא מָטֵל הָדָא [l] טָעֵין אִנְתּוּן דְּלָא יָדְעִין [l] שְׁעֵ
אִנְתּוּן כְּתָבָא וְלָא חַיְלֵה דַּאלָהָא ׃ 25 מָא גֵּיר דְּקָמוּ מִן מִיתֵא לָא נָסְבִין נְשֵׁא אָף לָא נְשֵׁא [m] הָוִין לְגַבְרָא אֶלָּא [m] חֵוֵ
אַיךְ מַלָּאכָא דְּבִשְׁמַיָּא אִיתַיהוֹן ׃ 26 עַל מִיתֵא דֵּין דְּקִימִין לָא [n] קְרִיתּוּן בְּכִתָבָא דְמוּשֶׁא אֵיכָנָא מִן סַנְיָא אֲמַר לֵה [n] קְרֵא
אֱלָהָא אֲנָא אֱנָא אֱלָהֵה דַּאבְרָהָם וַאלָהֵה דְּאִסְחָק וַאלָהֵה דְּיַעֲקוֹב ׃ 27 וְלָא הָנָא אֱלָהָא דְּמִיתֵא אֶלָּא דְּחַיֵּא אַנְתּוּן [o] רְנַח כמו זרח
הָכִיל סַגִּי טָעֵין אַנְתּוּן ׃ דְּצַדְּרָא דְּחַד בְּשַׁבָּא רד וְכָתַר [p] דַּנְחָא לג [p] תב בלשון ענה
28 וַקְרֵב חַד מִן סָפְרֵא וְשָׁמַע אֵנּוּן דְּדָרְשִׁין וַחֲזָא דְּשַׁפִּיר [q] אַתִּיב לְהוֹן פֻּתְגָמָא וְשַׁאֲלַה אֵינָא [q] פּוּקְדָנָא קַדְמָיָא [q] פְּקַד

22 Et acceperunt eam similiter septem, & non reliquerunt semen. Nouissima omnium defuncta est & mulier.

23 In resurrectione ergo cùm resurrexerint, cuius de his erit vxor? septē enim habuerunt eam vxorem.

24 Et respondens Iesus, ait illis, Nónne ideo erratis, non scientes scripturas, neque virtutem Dei?

25 Cùm enim à mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli † in cælis.

Dei

26 De mortuis autem quòd resurgant, non legistis in libro Moysi, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens,

Exod. 3. b. 6. Mat. 22. d. 32. Luc. 20. f. 37.

Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob?

27 Non est Deus mortuorū, sed viuorum. Vos ergo multum erratis.

22 καὶ ἔλαβον αὐτὴν ὁμοίως οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

23 ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.

24 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ;

25 ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

26 περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωσέως, ἐπὶ τοῦ βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς, λέγων, ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ;

27 οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζώντων· ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε.

28 Et accessit vnus de Scribis qui audierat illos conquirentes. & videns quoniam bene illis responderit, interrogauit eum quod esset primum omnium mandatum.

29 Iesus autem respondit ei, Quia primum omnium mandatum est, Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est.

Deut. 6. a. 4.

30 Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum.

31 Secundum autem simile est illi, Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Maius horū aliud mandatum non

Leui. 19. d. 18. Mat. 22. d. 39. Rom. 13. c. 9. Galat. 5. c. 14. Iacob. 2. b. 8.

est. 32 Et ait illi Scriba, Bene Magister, in veritate dixisti, quia vnus est Deus, & non est alius præter eum.

33 Et vt diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam seipsum: maius est omnibus holocautomatibus & sacrificijs.

34 Iesus autem videns quòd sapienter respondisset, dixit illi, Non es longè à regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.

35 Et respondens Iesus, dicebat, docens in templo, Quomodo dicunt Scribæ Christum filium esse Dauid?

Mat. 22. d. 42. Luc. 20. g. 41.

28 Καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολή;

29 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν, ἄκουε Ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι.

30 καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου· αὕτη πρώτη ἐντολή.

31 καὶ δευτέρα ὁμοία, αὕτη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν· μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.

32 καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς, καλῶς διδάσκαλε ἐπ' ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.

33 καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ τῶν θυσιῶν.

34 καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ, οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

35 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγε διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς υἱός ἐστι Δαβίδ;

---

[22] דְּכֻלְּהוֹן׃ [29] אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ קַדְמָיָא מִן כֻּלְּהוֹן פּוּקְדָנָא שְׁמַע יִסְרָיֵל מָרָיָא אֱלָהַן מָרְיָא חַד הוּ׃

[30] וְתֶרְחֵם לְמָרְיָא אֱלָהָךְ מִן כֻּלְּהּ לִבָּךְ וּמִן כֻּלְּהּ נַפְשָׁךְ וּמִן כֻּלְּהּ [d] רְעוּתָךְ וּמִן כֻּלְּהּ חֵילָךְ הָנוֹ פּוּקְדָנָא קַדְמָיָא׃

[31] וְדִתְרִין דְּדָמֵא לֵהּ [e] וְתַחֵב לְקָרִיבָךְ אֵיךְ נַפְשָׁךְ פּוּקְדָנָא אָחֳרָנָא דְּרַב מִן חַיִּין לַיִת׃ [32] אֲמַר לֵהּ הָוֵי סָפְרָא

שַׁפִּיר רַבִּי וַשְׁרָרָא אֲמַרְתְּ דְּחַד הוּ וְלַיִת אָחֳרִין לְבַר מִנֵּהּ׃ [33] וְדֶרְחֵמְיוּהִי אֱנָשׁ מִן כֻּלְּהּ לִבָּא וּמִן כֻּלְּהּ [g] רְעוּתָא

וּמִן כֻּלְּהּ נַפְשָׁא וּמִן כֻּלְּהּ חֵילָא וְדֶרְחֵם קְרִיבֵהּ אֵיךְ נַפְשֵׁהּ יַתִּירָא הִי מִן כֻּלְּהוֹן [h] יַקְּרָא [i] וְרִבְחָא׃

[34] וְיֵשׁוּעַ דְּיַן [k] חֲזָיְהִי [l] דְּחַכִּימָאִית [m] מַפְּנֵא פִּתְגָמָא וַעֲנָא וַאֲמַר לֵהּ לָא הָוַיְתְּ רַחִיק מִן מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וְלָא אֱנָשׁ

[35] וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר כַּד [o] מַלֵּף בְּהֵיכְלָא אֵיכַנָא אָמְרִין סָפְרָא דְּמְשִׁיחָא בְּרֵהּ הוּ דְּדָוִיד׃

[g] רְעָיְנָא כמו רצוה
[h] אֲחַב כמו אהב
[i] רְחֵם [s] רְעָיְנָא
[k] יקר ופירושו עלות
[l] דְּכַר כמו זכר
[m] חֲזָא [l] חֵכֶם
[n] פְּנָא בלשון השיב
[o] מְרַח [o] אֲלַף

36 * Quandoquidem ipſemet Dauid ait per ſpiritum Sanctitatis, Dixit Dominus Domino meo ſede à dextera mea, donec ponam hoſtes tuos ſcabellum ſubter pedes tuos.

37 * Ipſe ergo Dauid vocat eum Dominum meum: & quomodo filius eius eſt? & omnis turba audiebat eum periucundè.

38 * Porrò in doctrina ſua dicebat eis, Cauete à Scribis qui volunt cum ſtolis incedere, amántque ſalutationem in compitis.

39 * Primóſque conſeſſus in Synagogis: & primos accubitus in cœnis.

40 * Illi deuorant ædes viduarum, ea occaſione quòd prorogent preces ſuas. iſti recepturi ſunt iudicium maius.

Matutinis feſti Crucis.

41 * Dúmque ſederet Jeſchua è regione gazophylacij ſpectabat quomodo turbæ inijcerent pecuniam in gazophylacium, multíque diuites inijciebant multum.

42 * Veniens autem vidua quædam pauperrima iniecit duo minuta, quod eſt octaua pars.

43 * Et aduocauit Jeſchua diſcipulos ſuos, & ait illis, Amin dico vobis, Iſta vidua pauperrima pluſquam omnes homines qui coniecerunt, coniecit in gazophylacium.

44 * Cuncti ſiquidem ex eo quod ſibiipſis redundat coniecére, at iſta è penuria ſua quicquid habebat coniecit, omnem, inquam, poſſeſſionem ſuam.

CAP. XIII.

1 QVúmque exiret Jeſchua è templo, dixit ei vnus ex diſcipulis ſuis, Magiſter, ecce vide quales lapides, & qualia ædificia.

2 * Jeſchua autem dixit ei, Vides iſta ædificia magnifica? non relinquetur hic lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur.

3 * Et quum ſederet Jeſchua in Monte oliuarum è regione templi, interrogarunt eum Kipho & Jaakoub, & Jouchanon, & Andreas ſoli:

4 * Dic nobis quando hæc futura ſunt, & quod eſt ſignum, quum appropinquabunt hæc omnia ad conſummationem?

---

36 הוּ גֵּיר דַּוִיד אֲמַר בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא דַּאֲמַר מָרְיָא לְמָרִי [a] חֵב לָךְ מִן יַמִּינִי עַדְמָא [b] דַּאסִים בְּעַלְוַתְבַּיךְ כּוּבְשָׁא תְּחִית [a] יתֵב [b] סוּם [c] בְּסַם
רַגְלַיִךְ ׃ 37 הוּ הָכִיל דַּוִיד קָרֵא לַהּ מָרִי וְאֵיכַנָא בְּרֵהּ אִיתַוהִי וְכֻלֵּהּ כֶּנְשָׁא שָׁמַע חַנָא לַהּ [c] בְּסִימָאִית ׃ [d] אֶלֵף [e] זְחַר [f] עְבָא
38 [d] וַכְּיוּלְפָּנָא אָמַר חָנָא לְחוֹן [e] אֶזְדַּהֲרוּ מִן סָפְרָא [f] דְּרַצְיִן [g] דְּבְאסְטָלָא נְהַלְכוּן וְרַחְמִין שְׁלָמָא בְּשׁוּקָא ׃ [g] אֶסְטָלָא מִלְּשׁוֹן יָן
39 וְרִישׁ [h] מַוְתְבָא בַּכְּנוּשָׁתָא וְרִישׁ סַמְכָא [i] בְּחָשְׁמְיָתָא ׃ 40 הַנוּן דַּאכְלִין בָּתָּא דַּארְמְלָתָא [k] בְּעֶלְתָא [l] דְּמוּרכִין [h] יִתֵב חֲשֵׁם [k] עֲלֵל [l] אֹרֶךְ
[m] צְלוֹתְהוֹן הֵנוּן נְקַבְּלוּן דִּינָא יַתִּירָא ׃ דְּצַפְּרָא דְּעָאדָא דְּצְלִיבָא לד [m] עְלָתָא
41 וְכַד יְתֵב יֵשׁוּעַ לוּקְבַל בֵּירַת גַּזָא [a] חָאֵר חֲוָא אֵיכָנָא כֶּנְשָׁא [b] רָמֵין [c] עוּרְפָּנָא בֵּירַת גַּזָא וְסַגִּיאָא עַתִּירָא רָמֵין [a] חור [b] רָמְיָא
[c] פירושו כסף חהום
הָוֹו סָגִי ׃ 42 [d] וַאתַת אַרְמַלְתָא חָדָא מְסַכְּנְתָא [c] אַרְמֵית תְּרֵין מְנִין דְּאִיתַיהוֹן שָׁמוּנֵא ׃ [d] אָתָת [e] רָמָא

36 * Ipse enim Dauid dicit in Spiritu sancto, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

Psal. 109 a. 1.

36 * αὐτὸς γὰρ Δαβὶδ εἶπεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ, λέγει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

37 * Ipse ergo Dauid dicit eum Dominum: & vnde est filius eius? Et multa turba eum libenter audiuit.

37 * αὐτὸς οὖν Δαβὶδ λέγει αὐτὸν κύριον· καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.

38 * Et dicebat eis in doctrina sua, Cauete à Scribis, qui volunt in stolis ambulare, & salutari in foro,

Mat. 23. a. 6. Luc. 11. f. 43. & 20. g. 46.

38 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγορᾶις·

39 * Et in primis cathedris sedere in synagogis, & primos discubitus in cœnis:

39 * καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.

40 * Qui deuorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium.

40 * οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

41 * Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium, & multi diuites iactabant multa.

Luc. 21. a. 1.

41 * Καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά.

42 * Cùm venisset autem vna vidua pauper, misit duo minuta, quod est quadrans.

42 * καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης.

43 * Et conuocans discipulos suos, ait illis, Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit qui miserunt in gazophylacium.

43 * καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον.

44 * Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miserunt: hæc verò de penuria sua omnia quæ habuit, misit totum victum suum.

44 * πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

CAP. XIII.

ιγ'.

1 ET cùm egrederetur de templo, ait illi vnus ex discipulis suis, Magister, Aspice quales lapides, & quales structuræ.

Mat. 24. a. 2. Luc. 21. a. 5.

1 * Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι, καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.

2 * Et respõdens Iesus, ait illi, Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur.

Luc. 19. g. 44.

2 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.

3 * Et cùm sederet in Monte oliuarum contra templum, interrogabant eum seperatim Petrus & Iacobus, & Iohannes, & Andreas.

3 * καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, καὶ Ἀνδρέας·

4 * Dic nobis quãdo ista fient? & quod signum erit quando hæc omnia incipient consummari?

4 * εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα πάντα συντελεῖσθαι.

---

43 וְקָרָא יְשׁוּעַ לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן אָמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָדָא אַרְמַלְתָּא מְסַכְּנְתָּא יַתִּיר מִן כֻּלְּהוֹן אֲנָשָׁא דְּרָמִין

44 אַרְמְיַת בֵּית נַנָּא׃ | כֻּלְּהוֹן גֵּיר מִן מַדֻּם דְּיַתִּיר לְהוֹן [f] אַרְמִיו הָדָא דִּין מִן חַסִּירוּתָא כָּל מֵדֵם דְּאִית הֲוָא לַהּ

קפלאון יג

1 וְכַד נְפַק יְשׁוּעַ מִן הֵיכְלָא אֲמַר לֵהּ חַד מִן תַּלְמִידוֹהִי [h] מַלְפָּנָא הָא [i] חֲזִי אֵילֵין כְּאפֵּא וַאֵילֵין [k] בְּנְיָנָא׃

2 יְשׁוּעַ דִּין אֲמַר לֵהּ חָזֵא אַנְתְּ הָלֵין בְּנְיָנָא [l] דְּורְבֵא לָא [m] מֶשְׁתַּבְקָא הָרָכָא כְּאף עַל כְּאף דְּלָא [n] מְסְתַּחְרָא׃

3 וְכַד יְתֵב יְשׁוּעַ בְּטוּרָא דְּזֵיתָא לוּקְבֵל הֵיכְלָא שַׁאלוּהִי כְּאפָּא וְיַעֲקוֹב וְיוֹחָנָן וְאַנְדְּרֵיאוֹס בַּלְחוֹדֵיהוֹן׃

4 אֲמַר לַן אֵמָתַי הָלֵין [o] נְהֲווֹן וּמָנָא הִי אָתָא מָא דְּכַרְכִין הָלֵין כֻּלְּהֵין [p] לְמֶשְׁתַּלְמוּ׃

[a] רְמָיָא [b] קְנְיָא [c] אֶלֶף [d] חֲזָא [e] גְּנָא [f] רְבָב [g] שְׁבַק [h] סְתַר או פְּתַר פירוש חרס [i] חֲזָא [k] שְׁלֵם

5 ‡ Ipſe verò Ieſchua cæpit eis dicere, Videte, ne quis inducat vos in errorem.

6 ‡ Multi ſiquidem venturi ſunt in nomine meo, dicturíque, Ego ſum: & multos aberrare facient.

7 ‡ Quum autem audieritis prælia, & rumorem bellorum, ne timeatis, futurum eſt enim vt hæc fiant, ſed nondum finis.

8 ‡ Surget enim gens in gentem, & regnum in regnum, fiéntque terræmotus in ſingulis locis, & erunt fames & tumultus. Hæc ſunt initium dolorum.

9 ‡ Cauete autem vobiſmetipſis: tradent enim vos in iudicia [prætoria] & in ſynagogis eorum flagellis cædemini, & coram regibus & præfectis ſiſtemini propter me, vt ſit eis teſtimonio.

10 ‡ Prius autem prædicandum eſt Euangelium meum in omnibus gentibus.

11 ‡ Quum autem tradendos vos adducent, ne ſitis antè ſolliciti quid loquamini, neque meditemini: ſed id ipſum quod datum fuerit vobis illa ipſa hora, eloquimini. non enim eſtis loquentes, ſed Spiritus Sanctitatis.

12 ‡ Tradet autem frater fratrem ſuum ad mortem, & pater filium ſuum: & inſurgent filij contra patres ſuos, & enecabunt
13 eos. ‡ Et eritis exoſi omnibus propter nomen meum. Qui verò ſuſtinuerit vſque in finem, hic ſaluus erit.

14 ‡ Quum autem videritis portentum illud immundum vaſtationis, quod dictum eſt per Daniil prophetam, ſtans vbi non oportet (qui legit, intelligat) tunc illi qui fuerint in Iihoudæa, fugiant in montem.

15 ‡ Et qui fuerit in tecto ne deſcendat, nec ingrediatur vt auferat quicquam ex ædibus
16 ſuis. ‡ Et qui fuerit in agro, is ne reuertatur retro vt tollat veſtimentum ſuum.

17 ‡ Væ autem vterum ferentibus, & ijs
18 quæ lactauerint per illos dies. ‡ Orate verò ne fiat fuga veſtra hyeme.

19 ‡ Fiet enim in illis diebus oppreſſio, qualis non exſtitit à principio creationis quam creauit Deus, nunc vſque nec erit.
20 ‡ Et niſi Dominus decurtaſſet dies illos, ſalua non eſſet omnis caro: ſed propter electos quos elegit, decurtauit dies illos.

---

5 וְהוּא יֵשׁוּעַ שָׂרִי [i] לְמֵאמַר לְהוֹן [k] חֲזוּ דְּלָמָא אֱנָשׁ [l] יַטְעֵיכוֹן׃ 6 סַגִּיאָא גֵיר [m] נֵאתוֹן בְּשֻׁמִי וְנֵאמְרוֹן דְּאֲנָא
אֲנָא [n] וְלָסַגָּיאֵא יַטְעוֹן׃ 7 מָא דֵין דִּשְׁמַעְתּוּן קְרָבָא וְטֵבָא [o] וְקִרְסָא לָא תֶּרְחָלוּן עֲדַיִן הוּ גֵיר דְּנֶהֱוֵא אֶלָּא
לָא עַדְכֵיל חַרְתָּא׃ 8 [p] נְקוּם גֵּיר עַמָּא עַל עַמָּא וּמַלְכוּ עַל מַלְכוּ וְנֶהֱוֵין [q] זַוְעָא בְּרוּכָא וּוּכָא וְנֶהֱוֵין [r] כַּפְנֵיָא
[s] וְשִׁגּוּשֵׁיָא הָלֵין רֵישָׁא אֲנִין דְּחֶבְלָא׃ 9 [t] חֲזוֹ דֵין אַנְתּוּן נַפְשְׁכוֹן נַשְׁלְמוּנְכוֹן גֵּיר [u] לְדִינֵי וּבְכְנוּשְׁתְּהוֹן תֶּחְנַגְּדוּן
וַקְדָם [v] מַלְכֵי וְהִגְמוּנֵא תְּקוֹמוּן מֶשְׁלְחִי [x] לְסָהֲדוּתְהוֹן׃ 10 לוּקְדָם [y] דֵּין עֲתִידָא [z] דְּתֶתְכְּרֵז כְּרַזְתִּי בְּכָלְהוֹן עַמְמַיָּא׃
11 אֲמַתַּי דְּמַקְרְבִין לְכוֹן דֵּין דְּנַשְׁלְמוּנְכוֹן לָא תֶּקְדְּמוּן [a] תְּאַצְפוּן מָנָא חְמַלְּלוּן וְלָא [b] חָרְנוּן אֶלָּא הַו מַדְם [c] דְּמָתְיְהֵב
לְכוֹן בְּהֵי שָׁעָתָא הָנָא מַלְּלוּ לָא הֲוָא גֵיר אַנְתּוּן מְמַלְּלִין אֶלָּא רוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

[i] אֲמַר [k] חֲזָא [l] נְשָׁא
[m] אֲתָא [n] סָנָא
[o] קְרֶסֶס ופירושו מלחמה
[p] קוּם [q] זוּעַ [r] כְּפֵן
[s] שְׁגַשׁ [t] חֲזָא [v] דִּין
[x] סָהַד [y] כְּרֵז
[z] יֵצֵף [a] רְנָא [b] יְהֵב

5 * Et respondens Iesus cœpit dicere illis, Videte, ne quis vos seducat.

Ephe.5. b.6. 2.Th.2. a.3.

6 * Multi enim venient in nomine meo dicentes, Quia ego sum: & multos seducent.

7 * Cùm audieritis autem bella & opiniones bellorum, ne timueritis. oportet enim hæc fieri: sed nondum finis.

8 * Exurget enim gens contra gentem, & regnum super regnum: & erũt terræmotus per loca, & fames. Initium dolorum, hæc.

B

9 * Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in concilijs: & in synagogis vapulabitis, & ante præsides & reges stabitis propter me, in testimonium illis.

10 * Et in omnes gentes primùm oportet prædicari Euangelium.

Mat.10. b.19. Luc.12. b.31. & 21.c.14.

11 * Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini. non enim vos estis loquentes: sed Spiritus sanctus.

12 * Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & consurgent filij in parentes, & morte afficient eos.

13 * Et eritis odio omnibus, propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem, hic saluus erit.

Dan.9. g.27. Mat.24. b.16. Luc.21. d.23.

14 * Cùm autem videritis abominationem desolationis stantem, vbi non debet (qui legit, intelligat) tunc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes:

15 * Et qui super tectum, ne descendat in domum, nec introeat vt tollat quid de domo sua.

16 * Et qui in agro erit, non reuertatur retro, tollere vestimentum suum.

17 * Væ autem prægnãtibus & nutrientibus in illis diebus.

C

18 * Orate verò vt hyeme non fiant.

19 * Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit Deus vsque nunc, neque fient.

20 * Et nisi breuiasset Dominus dies, nõ fuisset salua omnis caro: sed propter electos quos elegit, breuiauit dies.

5 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς, ἤρξατο λέγειν, βλέπετε μήτις ὑμᾶς πλανήσῃ.

6 * πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.

7 * ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος.

8 * ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν. καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα.

9 * Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

10 * καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον.

11 * ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

12 * παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

13 * καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

14 * ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς ὅπου οὐ δεῖ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω· τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη.

15 * ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

16 * καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὤν, μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

17 * οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

18 * προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος.

19 * ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλῖψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς, ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται.

20 * καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, οὓς ἐξελέξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας.

---

12 נַשְׁלֵם דִּין אָחָא לַאחוהִי [c] לְמַוְתָא וַאבָא לַבְּרֵה [d] וְנקוּמון בְּנַיָא עַל אַבְהַיהון וְנַמְיתון אִנון׃ 13 וְתֶהֱוֹון

[e] מות [d] קום

14 סְנִיאִין מִן כָּל נָשׁ מְטָל שְׁמִי מַן דִּין דְּנַסַּיבַר עַדְמָא לְחַרְתָא הוּ [f] נְחֵא׃ 14 מָא דִּין [g] דְּחַזַיחון אָתָא טַנְפָּתָא דְּחוּרְבָא

[e] סְנָיאָה [f] תַּיָא [g] חֲזָא

15 וּמַן [k] דְּבֵאנָרָא הוּ לָא [l] נְחוּת וְלָא [m] נֵעוּל לְמֶשְׁקַל מֵרֵם מִן בַּיְתֵהּ׃ 16 וּמַן דְּבְחַקְלָא הוּ לָא נָתְהֵפֵךְ לְבָסְתַּרָה

[h] קום [i] כְּכַל

[k] פירושו גג [l] נְחַת [m] עֲלָל

17 וַיבֵין [n] לְבָטְנָתָא וְלָאילֵין [o] דְּמֵינְקָן בְּהָנון יוֹמָתָא׃ 18 [p] צַלוּ דִין דְּלָא נֶהֱוֵא עֲרוּקיכון

[n] בְּטַן [o] יְנַק [p] צְלָא

19 נֶהֱוֵא גִיר בְּיוֹמָתָא הָנון [q] אוּלְצָנָא דְּלָא הֲוָא אַכְוָותֵהּ מִן רֵישׁ בְּרִיתָא דְּבָרָא אֱלָהָא וְעַדְמָא לְהָשָׁא וְלָא

[q] פירושו חורף [r] אִתַּי [s] בְּרָא פירושו קצר

20 נֶהֱוֵא׃ 20 וְאִלוּלָא מָרֵיא [s] דְּכַרִי יוֹמָתָא הָנון לָא חֵיֵא הֲוָא כָּל בִּסַר אֲלָא מָטָל [t] גְּבִיא דְּגְבָא כַּרִי יוֹמָתָא הָנון׃

[t] גְּבָא

21 * Tunc ſiquis dixerit vobis, Ecce hic eſt Meſchicho, & ecce illic, ne credatis.

22 * Surgent enim Pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, & edent ſigna & miracula, & ſeducent, ſi poſſit fieri, etiam electos.

23 * Vos autem cauete, ecce prædixi vobis omnia.

24 * Porrò in illis diebus poſt oppreſſionem illam Sol obſcurabitur, nec Luna dabit ſplendorem ſuum.

25 * Et ſtellæ cadent è cælo, & virtutes cælorum commouebuntur.

26 * Túncque videbunt Filium hominis venientem in nubibus cum virtute magna, & cum gloria.

27 * Et tunc mittet Angelos ſuos, & congregabit electos ſuos à quatuor ventis ab extremo terræ ad extremum vſque cæli.

28 * A ficu autem diſcite parabolam. Quum eius tenereſcunt rami, & germinant folia, ſcitis aduenire æſtatem.

29 * Ita & vos quum videritis hæc fieri, ſcitote propè eſſe ad valuas.

30 * Amin dico vobis, Nequaquam præterierit generatio iſta, vſque dum hæc omnia fiant.

31 * Cælum & terra præteribunt, nec ſermones mei præteribunt.

32 * Cæterùm de die illo & illa hora nemo nouit, ne Angeli quidem cælorum, nec ipſe Filius, ſed Pater.

33 * Cauete, vigilate & orate: neſcitis enim quando futurum ſit hoc tempus.

34 * Eſt enim tanquam vir qui peregrè profectus eſt, reliquítque domum ſuam, ac dedit poteſtatem ſeruis ſuis, & vnicuique opus ſuum, ianitori verò præcepit vt vigilans eſſet.

35 * Vigilate ergo, quippe qui neſciatis quando venturus ſit Dominus domus, veſpere, an media nocte, an in cantu galli, an manè.

36 * Ne quum venerit derepentè, inueniat vos dormientes.

37 * Quod autem vobis dico, vobis omnibus idipſum dico, eſtote vigilantes.

---

21 הֵידֵין אֱנָשׁ נֵאמַר לְכוֹן הָא הָכָא הוּ מְשִׁיחָא וְהָא [a] הָר תִּמַּן לָא תְהֵימְנוּן ׃ 22 נְקוּמוּן גֵּיר מְשִׁיחֵי
וְדַבָּלוֹתָא וְנִבְיֵא דְכַדְבוּתָא [b] וְנָהְלִין אָתְוָתָא [c] וְחֻרְמָרְתָא [d] וְנֶטְעִין אִן מָשְׁכְּחָא אַף [e] לַגְּבֵיאָ ׃ 23 אַנְתּוּן דֵּין [f] אֶזְדַּהְרוּ
הָא קַדְמֵת אֶמְרֵת לְכוֹן כָּל מַדֵּם ׃ 24 בְּהָנוּן דֵּין יוֹמָתָא בָּתַר אוּלְצָנָא הַוּ שֶׁמְשָׁא נָחְשַׁךְ וְסַהֲרָא לָא [g] נָתֵל נוּהֲרֵה ׃
25 וְכוֹכְבֵא [h] נָפְלִין מִן שְׁמַיָּא [i] וְחַיְלָתָא דְשְׁמַיָּא [k] נֶתְחַזְיָעִין ׃ 26 וְהָיֵדִין [l] נָחְזוֹנֵיהִי לַבְּרֵהּ דֶאנָשָׁא כַּד אָתֵא
בַּעֲנָנָא עִם חַיְלָא רַבָּא וְעִם שׁוּבְחָא ׃ 27 וְהָיֵדִין נְשַׁדַּר מַלְאכוֹהִי וְנִכַּנֵּשׁ [m] לַגְּבוֹהִי מִן אַרְבְּעָתַיהֵין רוּחֵי
מִן רֵישֵׁהּ דַּאַרְעָא וְעַדְמָא לְרֵישֵׁהּ דִּשְׁמַיָּא ׃ 28 מִן תְּאֵנָא דֵּין [n] וִלְפוּ פִּלְאתָא דְמָא [o] דְּרַךְ סוֹכִיהָ [p] וַפְּרַעוּ טַרְפֵּיהָ
יְדָעִין אַנְתּוּן דַּמְטָא קַיְטָא ׃ 29 הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן מָא דַּחֲזַיתוּן הַלֵּין דְּהָוִין [q] דַּעוּ דְּקָרִיבָא הִי עַל תַּרְעָא ׃

[a] הָר כמו הרי
[b] נְתַל [c] דְּמַר [d] טְעָה
[e] גְּבָא [f] זְהַר [g] נְתַל
[h] נְפַל [i] חֵיל [k] זוּעַ
[l] חֲזָא [m] גְּבָא
[n] יַלַף כמו אלף
[o] דֶּרֶךְ [p] פירושו צמח
[q] נֵרֶע

Matt. 24. d. 26. Luc. 21. b. 8.

* Et tunc si quis vobis dixerit, Ecce, hîc est Christus, ecce illic: ne credideritis.

21 * καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδὲ ὧδε ὁ χριστός, ἢ, ἰδὲ ἐκεῖ, μὴ πιστεύσητε.

* Exurgent enim pseudochristi & pseudoprophetæ: & dabunt signa & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos.

22 * ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

* Vos ergo videte, ecce prædixi vobis omnia.

23 * ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν πάντα.

* Sed in illis diebus post tribulationem illam Sol contenebrabitur, & Luna non dabit splendorem suum.

Ezec. 32. b. 7. Isai. 13. b. 10. Ioel. 2. c. 10. g. 3. 1. & 3. c. 15.

24 * ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις μετὰ τὴν θλῖψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς.

* Et stellæ cæli erunt decidentes, & virtutes quæ in cælis sunt, mouebuntur.

25 * καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.

* Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus, cum virtute multa & gloria.

26 * καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.

Mat. 24. c. 13.

* Et tunc mittet angelos suos, & congregabit electos suos à quatuor ventis, à summo terræ vsque ad summum cæli.

27 * καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.

* A ficu autem discite parabolam. Cùm iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia: cognoscitis quia in proximo sit æstas.

28 * ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·

* Sic & vos cùm videritis hæc fieri, scitote quòd in proximo sit in ostijs.

29 * οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

* Amen dico vobis, Quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant.

30 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται.

* Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

31 * ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Mat. 24. d. 42.

* De die autem illo vel hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius: nisi Pater.

32 * περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.

* Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit.

33 * βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν.

* Sicut homo qui peregrè profectus reliquit domum suam: & dedit seruis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori præcepit vt vigilet.

34 * ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ.

* Vigilate ergo, nescitis enim quando dominus domus veniat; serò, an media nocte, an gallicantu, an manè.

35 * γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ, ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ.

* Ne cùm venerit repentè, inueniat vos dormientes.

36 * μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας·

* Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.

37 * ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω, γρηγορεῖτε.

---

30 אָמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא תֶעְבַר שַׁרְבְּתָא הָדָא עַד־מָא דְּהָלֵין כֻּלְּהֵין נֶהְווֹן׃
31 שְׁמַיָּא וְאַרְעָא נֶעְבְּרִין זְמִלַּי לָא נֶעְבְּרִין׃ 32 עַל דֵּין יוֹמָא הָוֹ וְעַל שָׁעְתָא הִי אֱנָשׁ לָא יַדַּע אַף לָא מַלְאֲכֵא דִּשְׁמַיָּא וְלָא בְּרָא אֶלָּא אֲבָא׃
33 חֲזוֹ אִסְתְּעִירוּ וְצַלּוֹ לָא גִיר יָדְעִין אֲנַחְנוֹן אֵמָתַי הוֹ זַבְנָא׃
34 אֵיךְ גַּבְרָא הוֹ גִיר דַּחֲזַק וְשָׁבַק בַּיְתֵהּ וְיָהֵב שׁוּלְטָנָא לְעַבְדּוֹהִי וְלֵאנָשׁ עֲבִידְתֵּהּ וְלְתַרְעָא פַּקֵּד דְּנֵהֱוֵא עִיר׃
35 אִסְתְּעִירוּ הָכֵיל דְּלָא יְדָעִין אֲנַחְנוֹן אֵמָתַי אֲתֵא מָרֵהּ דְּבַיְתָא בְּרַמְשָׁא אוֹ בְּפָלְגֵהּ דְּלֵילְיָא אוֹ בְּמִקְרָא תַּרְנְגְלָא
36 אוֹ בְצַפְרָא׃ דַּלְמָא נֵאתֵא מִן שְׁלָיָא וְנִשְׁכַּחְכוֹן כַּד דַּמְכִין אֲנַחְנוֹן׃
37 לְכֻלְכוֹן הוֹ אָמַר אֲנָא הַוְיתוֹן עִירִין׃ מְרֵם דַּלְכוֹן דֵּין אָמַר אֲנָא

ᵃ חֲוֵא
ᵇ מַלֵּל
ᶜ חֲזֵא ᵈ עוֹר ᵉ צְלֵא
ˣ פירושו נסע
ᶠ שְׁלֵט
ᵍ עוֹר ʰ קְרֵא
ⁱ אֶתְרֵא
ʲ עוֹר

Lectio in Conſecratione Chriſmatûm.

CAP. XIIII.

1 DVobus autem poſt diebus erat Pezcho Azymorum, & quærebant principes Sacerdotum, & Scribæ quomodo dolo prehenderent eum, & eum interficerent.

2 * Dicebantque, Non in feſto, ne fiat tumultus in populo.

3 * Et quum ipſe eſſet in Beth-Anio in ædibus Schemeoun leproſi, dum accumberet, venit mulier habens ſecum alabaſtrum aromatis nardi præſtantiſſimæ, multi pretij: & aperuit illud, effudítque ſuper caput ipſius Jeſchua.

4 * Erant autem quidam ex diſcipulis quibus id diſplicebat apud ſe, & dixerũt, Quorſum facta eſt perditio huius aromatis?

5 * Poterat enim venundari amplius quàm trecentis denariis, & dari pauperibus, & murmurabant in eam.

6 * Jpſe verò Jeſchua dixit, Omittite eam. quid ei moleſti eſtis? bonum opus operata eſt
7 in me. * Nam omni tẽpore pauperes habebitis vobiſcum: & quandocunque volueritis, poteſtis eis benefacere: ego verò non omni tẽpore ero apud vos.

8 * Hæc quod habuit, egit: & præoccupauit, tanquam ad ſepulturam aromate condijt corpus meum.

9 * Equidem dico vobis, Vbicunque prædicabitur hoc Euangelium meum in vniuerſo mundo, id etiam quod iſta egit, narrabitur in memoriam ipſius.

10 * Iihoudo autem Scariouto vnus ex duodecim, abijt ad principes Sacerdotum, vt proderet eis Jeſchua.

11 * Illi verò quum hæc audiſſent lætati ſunt: & polliciti ſunt argentum ei ſe daturos: proinde quærebat ſibi opportunitatem prodendi eum.

12 * Et primo die Azymorum, quo ſacrificant Jihoudæi Pezcho, dicunt ei diſcipuli ipſius, Quò loci vis vt eamus tibi paraturi vt co-
13 medas Pezcho? * Et miſit duos è diſcipulis ſuis, dixítque eis, Jte in ciuitatem, & ecce occurret vobis homo baiulans vas aquale, ite poſt eum.

---

[a] מְרִינָא בְּקוּדֶשׁ [b] מוּרְנָן לֵה קַפְלָאוֹן יְד

1 בָּתַר תְּרֵין יוֹמִין הָוָא פִּצְחָא דְּפַטִּירֵא [c] וּבָעֵין הַווֹ רַבֵּי כַּהֲנֵא וְסָפְרֵא אֵיכַנָא בְּנֶכְלָא [d] נֶאחְדוֹנֵיהִי
2 וְנֶקְטְלוֹנֵיהִי: וְאָמְרִין הַווֹ לָא [f] בְּעַדְעָדָא דְּלְמָא נֶהֱוֵא [g] שְׁגוּשְׁיָא בְּעַמָּא: 3 וְכַד הוּ אִיתַוהִי הָוָא בְּבֵית
עַנְיָא בְּבֵיהָה דְּשִׁמְעוֹן נַרְבָא כַּד סְמִיךְ [h] אֶתַת אַנְחָתָא דְּאִית עֲלֵיהּ [i] שָׁטִיפְתָּא דְּבֻסְמָא דְּנַרְדִּין רִישָׁיָא סַגִּי [k] דְּמָיָא וַפְּתַחַהּ
[l] וְאִשְׁפַּעְהָה עַל רִישֵׁהּ דְּיֵשׁוּעַ: 4 אִית הַווֹ דֵּין אֱנָשָׁא מִן תַּלְמִידֵיהּ [m] דְּאִתְאֲבָשׁ לְהוֹן בְּנַפְשְׁהוֹן וְאָמְרוּ דַּלְמָא הָוָא
[n] אַבְּדָנָא דְּחָנָא בָּסְמָא: 5 מֶשְׁכַּח הָוָא גֵּיר [o] לְמֶזְּדַּבְנוּ יַתִּיר מִן חֻלַּת סָאָא דִּינָרִין [p] וְלֶמְתִיהַבוּ לְמִסְכֵּנֵא [q] וּמְזַדְעָפִין
דָּוָו בָּהּ: 6 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר [r] שׁוּבְקוּהָ מָנָא [s] מַהֲרִין אַנְחוֹן לָהּ עֲבָדָא שַׁפִּירָא עָבְדָה לָוָתִי:

[a] קְרָא
[b] הוּא שְׁמָן הַקֹּדֶשׁ
[c] בְּעָא [d] אֲחַר [e] קְטַל
[f] וְעַר [g] שְׁגַשׁ [h] אֵתְתָא
[i] הוּא כְּלִי לְשָׁמָן
[k] פֵּירוּשׁוֹ מְחִיר
[l] שְׁפַע [m] בְּאֵשׁ [n] אֲבַד
[o] זְבַן [p] יְהַב [q] זְעַף [r] שְׁבַק
[s] מְהַר פֵּירוּשׁוֹ הַלְאוֹת

CAP. XIIII.

ιδ'.

Mat. 26. a. 2. Luc. 22. a. 1.

1 ERat autem Pascha & Azyma post biduum: & quærebant summi Sacerdotes & Scribæ quomodo eum dolo tenerent & occiderent.

1 * Ην δὲ τὸ πάσχα, καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας· καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν.

2 * Dicebant enim, Non in die festo, ne fortè tumultus fieret † in populo.

populi

2 * ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ.

Mat. 26. a. 6. Ioh. 12. a. 3.

3 * Et cùm esset Bethaniæ in domo Simonis Leprosi, & recumberet, venit mulier habens alabastrum vnguenti nardi spicati pretiosi: & fracto alabastro, effudit super caput eius.

3 * καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου, νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς· καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς.

Mat. 26. a. 8. Ioh. 12. a. 4.

4 * Erant autem quidam indignè ferentes intra semetipsos, & dicentes, Vt quid perditio ista vnguenti facta est?

4 * ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ λέγοντες, εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν;

5 * Poterat enim vnguentum istud venundari plus quàm trecentis denarijs, & dari pauperibus. Et fremebant in eam.

5 * ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.

6 * Iesus autem dixit, Sinite eam: quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me.

6 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο ἐν ἐμοί.

7 * Semper enim pauperes habetis vobiscum: & cùm volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper † habetis.

habebitis

7 * πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

8 * Quod habuit hæc, fecit: præuenit vngere corpus meum in sepulturam.

8 * ὃ ἔσχεν αὕτη, ἐποίησε· προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.

9 * Amen dico vobis, Vbicunque prædicatum fuerit Euangelium istud in vniuerso mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius.

9 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

Mat. 26. b. 14. Luc. 22. a. 4.

10 * Et Iudas Scariotes vnus de duodecim abijt ad summos Sacerdotes, vt B proderet eum illis.

10 * καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα προδῷ αὐτὸν αὐτοῖς.

11 * Qui audientes gauisi sunt: & promiserunt ei pecuniam se daturos. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet.

11 * οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. Καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν προδῷ.

Mat. 26. b. 16. Luc. 22. a. 6.

12 * Et primo die Azymorum quando pascha immolabant, dicunt ei discipuli, Quò vis eamus, & paremus tibi vt manduces pascha?

12 * καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα;

13 * Et mittit duos ex discipulis suis, & dicit eis, Ite in ciuitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans: sequimini eum.

13 * καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ.

---

7 בְּכָלְוְבַן גִּיר מְסַכְּנָא אִית לְכוֹן עִמְכוֹן וְאִמַּתַי o דְּצָבְיִן אַנְתּוּן מְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן דְּהֵיטָבִין לְהוֹן דְּשַׁפִּיר אֶנָא דַּיִן לָא בְּכָלְוְבַן p אִיתַי לְוָתְכוֹן׃ 8 הַדְּאִיתָה הֲנָא לָהּ לְהָרָא עֲבַדַת וְקַדְמַת אַיְךְ q דְּלִקְבוּרְתָא s בְּסָמַת גּוּשְׁמִי׃ 9 וְאִמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכֹל אֲתָר סְבַרְתִּי t דְּיֶהֱכְרֵז סְבַרְתִּי הָרָא בְּכָלֶּהּ עָלְמָא וְאַף מֶה דְּעָבְדַת הָרָא יִתְמַלֵּל לְדוּכְרָנָהּ׃ 10 יְהוּדָא דֵּין סְכַרְיוֹטָא חַד מִן תְּרֵעסַר רַבִּי כָּהֲנֵא אֲזַל לְוָת רַבִּי כָּהֲנֵא אַיְךְ u דְּנַשְׁלְמִיוּהִי לְהוֹן לֵישׁוּעַ׃ 11 הָנוּן דֵּין כַּד שְׁמַעוּ x וְאִשְׁתַּוּדִיו כְּסָפָא z דְּנֶתְלוֹן לֵהּ וּבָעָא הֲנָא לֵהּ a פְּלָעָא דְּנַשְׁלְמִיוּהִי׃ 12 וּבְיוֹמָא קַדְמָיָא דְּפַטִּירָא דְּבֶהּ b דְּבְחִין יְהוּדָיֵא c פִּצְחָא אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹהִי אֵיכָא עָבֵא אֲנַתְּ d דְּנֵאזַל נְטַיֵּב לָךְ e דְּתֵאכוֹל פִּצְחָא׃ 13 וְשַׁדַּר תְּרֵין מִן f תַּלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן g זְלוּ לַמְדִינְתָּא וְהָא פָּגַע בְּכוֹן גַּבְרָא דְּשָׁקִיל מָאנָא דְּמַיָּא זְלוּ בָּתְרֵהּ׃

---

o עִבְדָא p אִית כמו יש
q קֳבַר r בְּשֶׂם s קְבֵר
t דְּכַר כמו זכר
u שְׁלֵם x חֲדָא y יְדָא z נְתַל
a פירושו עלילה
b דְּבַח כמו זבח
c פֶּצַח כמו פסח
d אֲזַל e לְמַר f אֲזַל

14 * Et quò loci ingreſſurus eſt, dicite domino domus, Magiſter noſter ait, Vbi eſt domus conuiuij vbi comedam cum diſcipulis meis
15 Pezcho? * Et ecce oſtĕdet vobis cœnaculũ magnum ſtratum ac præparatum: illic parate
16 nobis. * Exierũt itaque diſcipuli eius, & venerunt in ciuitatem, & repererunt prout dixerat eis, parauerúntque Pezcho.
17 * Quúmque eſſet veſpera, venit cum dodecade ſua.
18 * Et quum accumberent, ac măducarent, dixit Jeſchua, Amin dico vobis; vnus ex vobis qui comedit mecum ipſe prodet me.
19 * Jlli verò cœperunt angi, & dicunt ei ſigillatim, Nunquid ego ſum?
20 * Jpſe verò ait illis, Vnus è duodecim qui intingit mecum in paropſide.
21 * Et Filius hominis abit ſicut ſcriptum eſt de eo: Væ autem homini illi per quem proditur Filius hominis: præſtaret homini illi, ſi natus non fuiſſet.
22 * Quúmque illi manducarent, accepit Ieſchua panem & benedixit, fregítque, ac dedit eis, & ait illis, Accipite, Hoc eſt ipſum corpus meum.
23 * Et accepit calicem, & gratias egit, benedixítque ac dedit eis, & biberunt ex eo omnes.
24 * Et dixit eis, Hic eſt ſanguis meus teſtamenti noui, qui pro multis effunditur.
25 * Amin dico vobis me amplius non bibiturum ex generatione vitis, vſque ad diem illum, quo bibam eam recenter in regno Dei.
26 * Et laudes cantarunt, exieruntque in Montem oliuarum.

Nocte Crucifixionis.

27 * Et dixit eis Jeſchua, Vos omnes offendemini in me iſta nocte. Scriptum eſt enim, Percutiam paſtorem, & diſſpergentur oues ipſius.
28 * Sed quum ſurrexero, præibo vobis in
29 Galilæam. * Dixit ei Kipho, Si omnes offendantur, ego verò non item.
30 * Ait illi Jeſchua, Amin dico tibi, Hodie nocte iſta priuſquam cantauerit gallus duabus vicibus, ter negabis me. * Jlle verò
31 magis dicebat, Etiamſi mihi moriendum ſit tecum, non negabo te Domine mi. Jtidem autem vt ipſe & omnes diſcipuli dicebant.

---

14 וְלַאיכָא [h] דְעָאל אֱמַרוּ לְמָרֵא בַיְתָא דְמַשְׁרְיָא [i] אַיכוֹ בֵּית אֵמַר אַיכוֹ דֶּאכוּל עִם תַּלְמִידַי פִּצְחָא׃
15 וְהָא [k] מְחַוֵּא לְכוֹן [l] עֻלְיְתָא רַבְתָּא [m] דַּמְשַׁוְיָא [n] וּמְטַיְבָא תַּמָּן תַּקְּנוּ לַן׃ 16 וַנְפָקוּ תַּלְמִידְוֹהִי [o] וְאַתוֹ לַמְדִינְתָּא
וְאַשְׁכַּחוּ אַיכְנָא דֶּאמַר לְהוֹן וְתַיְּבוּ פִּצְחָא׃ 17 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא אֲתָא עִם תְּרֵעַסְרְתֵּהּ׃ 18 וְכַד סְמִיכִין
וְאָמְרִין אֱמַר יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲנָא לְכוֹן דְּחַד מִנְּכוֹן דְּאָכֵל עִמִּי הוּ נְשַׁלְמַנִי׃ 19 הֵנּוּן דֵּין שָׁרִיו [p] מֶהְהָעִיקִין וְאָמְרִין
לֵה חַד חַד לְמָא אֲנָא׃ 20 הוּ דֵּין אֱמַר לְהוֹן חַד מִן תְּרֵעסַר דְּצָבַע עִמִּי [q] בְּלַגְתָּא׃ 21 וּבְרֵהּ דֶּאנָשָׁא אָזֵל אַיכְנָא
דִּכְתִיב עֲלוֹהִי [r] וְוַי דֵּין לְגַבְרָא הַהוּ דְּבְאִידֵהּ [s] מְשְׁתְּלֵם בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא פַּקַח הֲוָא לֵה לְגַבְרָא הַהוּ אֶלּוּ לָא [t] אֶתְיְלֵד׃
22 וְכַד הֵנּוּן לָעְסִין נְסַב יֵשׁוּעַ לַחְמָא וּבָרֵךְ וְקָצֵא [u] וְיָהֵב לְהוֹן וֶאמַר לְהוֹן [v] סַבוּ הָנָא אִיהוֹהִי פִּגְרִי׃

[h] עוֹל [i] שְׁרָא [k] חָזֵא [l] עֲלַח [m] שְׁוָא [n] טַיֵּב [o] אָתָא
[p] עוֹק כְּמוֹ עִיק
[q] פֵּירוּשׁוֹ קְעָרָה
[r] שְׁלֵם [s] וִילֵד
[t] נְסַב

14 * Et quocunque introierit, dicite domino domus, Quia magister dicit, Vbi est refectio mea, vbi pascha cum discipulis meis manducem?

15 * Et ipse vobis demonstrabit cœnaculum grande, stratum: & illic parate nobis. 16 * Et abierunt discipuli eius, & venerunt in ciuitatem: & inuenerũt sicut dixerat illis, & parauerunt pascha.

17 * Vespere autẽ facto, venit cum duodecim. 18 * Et discũbẽtibus illis & mãducantibus, ait IESVS, Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. C

19 * At illi cœperunt contristari, & dicere ei singulatim, Nunquid ego?

20 * Qui ait illis, Vnus ex duodecim qui intingit mecum manum in catino.

21 * Et Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo: væ autem homini illi per quem Filius hominis tradetur. bonum erat ei, si non esset natus homo ille. 22 * Et manducantibus illis, accepit Iesus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc est corpus meum. 23 * Et accepto calice, gratias agens dedit eis. & biberunt ex illo omnes.

24 * Et ait illis, Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur.

25 * Amen dico vobis, Quia iam non bibam de genimine vitis vsque in diem illum cùm illud bibam nouum in regno Dei. 26 * Et hymno dicto exierunt in Montem oliuarum.

27 * Et ait eis Iesus, Omnes scandalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est: Percutiam pastorẽ, & dispergentur oues.

28 * Sed posteaquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam.

29 * Petrus autem ait illi, Et si omnes scandalizati fuerint in te: sed non ego.

30 * Et ait illi Iesus, Amẽ dico tibi, Quia tu hodie in nocte hac, priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus. 31 * At ille amplius loquebatur, Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant.

Mat. 26. b. 20. Luc. 22. b. 14. Ioh. 13. c. 21.

Luc. 22. c. 21.

Psal. 40. c. 10. Actor. 1. c. 16. Mat. 26. b. 24.

1. Co. 11 c. 24.

Ioh. 16. d. 32.

Zach. 13 a. 7.

Inf. 16. b. 7.

14 * καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;

15 * καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγαιον μέγα ἐστρωμένον, ἕτοιμον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν.

16 * καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν· καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

17 * καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.

18 * καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ.

19 * ὁ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι, καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς, μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ;

20 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον.

21 * ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

22 * καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ὁ ἰησοῦς ἄρτον, καὶ εὐλογήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

23 * καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς· καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες.

24 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον.

25 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

26 * καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

27 * Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα.

28 * ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν.

29 * ὁ δὲ πέτρος ἔφη αὐτῷ, καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' οὐκ ἐγώ.

30 * καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σὺ σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.

31 * ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον, ἐάν με δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι· ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.

---

23 וַנִּסַּב כָּסָא [n] וְאוֹדִי וּבָרֵךְ וְיָהַב לְהוֹן [x] וְאִשְׁתִּיו מִנֵּהּ כֻּלְּהוֹן ׃ 24 וְאָמַר לְהוֹן הָנוֹ דְמִי [y] דְּדַיָּתְקָא [z] חֲדָתָא
דְּחֻלָּף סַגְיָאָא [a] מֶתְאַשֵּׁד ׃ 25 אָמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהוּב לָא אֶשְׁתֵּא מִן [b] יַלְדָּא [c] דַּגְפְּתָא עַדְמָא לְיוֹמָא הַו דְּבֵהּ [d] אֶשְׁתְּיוּהִי
[c] חַדְתָאִית בְּמַלְכוּתָהּ דֵּאלָהָא ׃ 26 וְשַׁבְּחוּ וְנַפְקוּ לְטוּר זֵיתָא ׃ [d] דְּקִיפוּתָא לוֹ
27 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ כֻּלְּכוֹן תֶּתְכַּשְׁלוּן בִּי בְּהָנָא לֵלְיָא כְּתִיב גֵּיר [b] דְּאַמְחֵא [e] לְרַעְיָא וְנִתְבַּדְּרוּן [d] אִמְּרוּהִי ׃
28 אֱלָּא מָא [c] דְּקָמֶת קְדֵם אֲנָא לְכוֹן לַגְלִילָא ׃ 29 אֱמַר לֵהּ כֵּאפָא אִן כֻּלְּהוֹן נֶתְכַּשְׁלוּן אֱלָּא לָא אֲנָא ׃
30 אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֲמִין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּאַנְתְּ יוֹמָנָא בְּלֵלְיָא הָנָא קֹדֶם [f] דְּנֶקְרָא תַּרְתֵּין זַבְנִין תְּלַת תֶּכְפּוֹר בְּיִ
31 הוּדִין [g] יַתִּירְאִית אָמַר הֲוָא דְאַן נֶהֱוֵא לִי [h] לְמֵמַת עִמָּךְ לָא אֶכְפּוֹר בָּךְ מָרִי וְאַכְוָתְהוֹן אַף כֻּלְּהוֹן חַלְּמִידָא אֲמָרוּ ׃

[x] יהב [y] שתא [z] פירושו בריה בן לשון יין
[a] חדת כמו חדש [b] אשד כמו שדא [b] ילד
[c] כמו גפן [d] שתא [c] חדת
[d] זקף [b] מחא [c] רעיא בלשון פרנס
[d] עבראית צאן [e] קום
[f] קרא [g] יתר [h] מות

32 * Et venerunt in locum qui vocatur Gadsimon, aitque discipulis suis, Sedete hic, donec preces fudero.

33 * Et duxit secum Kipho, & Jaakoub, & Jouchanon: cœpitque contristari & angi.

34 * Et ait illis, Ægritudo inest animæ meæ vsque ad mortem: expectate me hic, & vi-
35 gilate. * Et accessit paululum, procidítque in terram, & orabat, vt, si fieri posset, transiret ab eo illa hora.

36 * Et ait, Pater, Pater mi, tu potes omnia, transfer à me calicem istum: verumtamen non voluntas mea, mei, inquam, ipsius, sed tua fiat.

37 * Veniens autem inuenit eos dormientes, aítque Kipho, Schemeoun dormis? non potuisti vna hora vigilare?

38 * Vigilate & orate, ne intretis in tentationem: Spiritus vult, & promptus est, sed
39 est corpus infirmum. * Et profectus iterum
40 orauit, & eundē sermonē dixit. * Et cōuersus rursum veniens inuenit eos dormientes, propterea quòd eorū oculi grauati erant, neque
41 sciebant quid ei dicerent. * Venit autem tertia vice, & ait illis, Dormite adhuc & requiescite: propè est finis, venítque hora, & ecce traditur Filius hominis in manus flagi-
42 tiosorum. * Surgite, eamus: ecce appropinquat is qui prodit me.

43 * Et adhuc ipso loquente venit Jihoudo Scariouto vnus ex duodecim, & cū eo multi cum ensibus & fustibus, à principibus Sacerdotum, & Scribis & Senioribus.

44 * Dederat autē eis signum proditionis proditor ille, & dixerat, Quemcunque oscula-
45 tus fuero, ipse est, prehēdite eum cautè, eumq; abducite. * Et eo momēto appropinquauit,
46 & dixit ei, Rabbi, Rabbi, eumque deoscula-
47 tus est. * Illi verò iniecerūt in eum manus, & prehenderunt eum.

* Vnus autē ex ijs qui adstabāt distrinxit gladium ac percussit seruum principis sacer-
48 dotum, abstulitq; eius auriculam. * Ipse verò Jeschuá respōdit & ait eis, Tanquam aduersus sicarium existis contra me cum gladijs & fustibus vt prehendatis me.

49 * Quotidie apud vos eram dum docebam in templo, neque prehendistis me. Sed vt ad implerentur scripturæ hoc factum est.

---

32 וְאַתָּא לְדוּכְתָא אִידָא דְּמִתְקְרֵיָא גַּדְסְמָן וְאָמַר לְתַלְמִידוֹהִי תֻּבוּ הָרְכָא עַד מְצַלֵּא אֲנָא׃
33 וְדָבַר עִמֵּהּ לְכֵאפָא וְלְיַעֲקוֹב וְלִיוּחָנָן וְשָׁרִי לְמִתְכְּמַרִּי וְלְמֶהְחָעָקוּ׃ 34 וְאָמַר לְהוֹן כַּרְיָא הִי לָהּ לְנַפְשִׁי
עַדְמָא לְמוֹתָא קָנוּ לִי הָרְכָא וְאִתְחָעִירוּ׃ 35 וְקָרֵב קָלִיל וְנָפַל עַל אַרְעָא וַמְצַלֵּא הֲוָא דְאִן מֶשְׁכְּחָא תֶּעֱבַר מִנֵּהּ
שָׁעְתָא׃ 36 וְאָמַר אַבָּא אֲבִי כֹּל מִדֵּם מֶשְׁבַּח אַנְתְּ אַעְבַּר מָנִי כַּסָּא הָנָא אֱלָּא לָא צְבִינִי דִּילִי אֱלָּא דִּילָךְ׃
37 וְאָתָא אֶשְׁכַּח אִנּוּן כַּד דְּמִכִין וְאָמַר לְכֵאפָא שִׁמְעוֹן דְּמַכְתְּ לָךְ לָא אֶשְׁכַּחְתְּ חָדָא שָׁעָא לְמִתְחָעַרִּי׃
38 אִתְחָעִירוּ וְצַלַּוּ לָא תֶּעֱלוּן לְנֶסְיוּנָא דוּחָא צְבְיָא וְמַטַּוְבָא אֱלָּא פַּגְרָא כְּרִיהּ׃ 39 וְאָזַל תּוּב צְלִי וְהִי
מֵלֵל יְקַר׃ 40 וַהֲפַךְ תּוּב אָתָא אֶשְׁכַּח אִנּוּן כַּד דְּמִכִין מְטַל דְּעֵינֵיהוֹן יְקִירָן הֲוֵי וְלָא יְדָעִין הֲוֵו מָנָא נְאַמְרוֹן לֵהּ׃

---

[1] אַתָּא [k] קְרָא [l] יְתֵב [m] צְלָא [n] כְּמַר [o] עוֹק [p] כְּרַח [q] מוֹת [r] קְנָא [s] עוֹר [t] עֲבַר [u] אֶבָּא [v] דְּמַךְ [w] שְׁכַח בלשון יכל [x] עוֹר [y] צְלָא [z] עוֹל [a] נְסָא [b] אֲבָא [c] כְּרַח [d] מֵלֵל [e] יְקַר

Mat. 26. d. 36. Luc. 22. d. 40.

32 * Et veniunt in prædium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis, Sedete hîc donec orem.

33 * Et assumit Petrum, & Iacobum, & Iohannem secum: & cœpit pauere & tædere. 34 * Et ait illis, Tristis est anima mea vsque ad mortẽ: sustinete hîc & vigilate.

35 * Et cùm processisset paululum, procidit super terram: & orabat vt, si fieri posset, transiret ab eo hora.

36 * Et dixit, Abba, pater, omnia tibi possibilia sunt: transfer calicem hunc à me. sed non quod ego volo, sed quod tu.

37 * Et venit, & inuenit eos dormientes. Et ait Petro, Simon dormis? non potuisti vna hora vigilare?

38 * Vigilate, & orate vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro verò infirma.

39 * Et iterum abiens orauit eundem sermonem, dicens.

40 * Et reuersus, denuò inuenit eos dormientes (erant enim oculi eorum grauati) & ignorabant quid respõderent ei.

41 * Et venit tertiò, & ait illis, Dormite iam & requiescite. Sufficit, venit hora. Ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum. 42 * Surgite, eamus. ecce, qui me tradet, propè est.

43 * Et adhuc eo loquente, venit Iudas Scariotes vnus de duodecim, & cum eo turba multa cũ gladijs & lignis, † à summis Sacerdotibus & Scribis, & Seniori-

missi Mat. 26. d. 43. Luc. 22. c. 47. Ioh. 18. a. 3.

bus. 44 * Dederat autem traditor eius signum eis dicens, Quemcunque osculatus fuero, ipse est: tenete eum, & ducite cautè. 45 * Et cùm venisset, statim accedens ad eum, ait, Aue Rabbi. & osculatus est eum. 46 * At illi manus iniecerunt

Iesum in †eum: & tenuerunt eum.

47 * Vnus autem quidam de circunstantibus educens gladium, percussit seruum summi Sacerdotis: & amputauit illi auriculam.

48 * Et respondens Iesus, ait illis, Tanquam ad latronem existis cum gladijs & lignis comprehendere me?

49 * Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuistis. sed vt impleantur scripturæ.

32 * καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα γεθσημανῆ· καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξωμαι. 33 * καὶ παραλαμβάνει τὸν πέτρον, καὶ ἰάκωβον, καὶ ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.

34 * καὶ λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε. 35 * καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσηύχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστι, παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα.

36 * καὶ ἔλεγεν, ἀββᾶ ὁ πατὴρ, πάντα δυνατά σοι. παρένεγκε τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σύ.

37 * καὶ ἔρχεται, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ πέτρῳ, σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι;

38 * γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

39 * καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον 40 εἰπών. * καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημένοι· καὶ οὐκ ἤδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσι.

41 * καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον, καὶ λέγει αὐτοῖς, καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν.

42 * ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικε.

43 * καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται ἰούδας εἷς ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων.

44 * δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, σύσσημον αὐτοῖς, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτὸν, καὶ ἀπάγετε ἀσφαλῶς. 45 * καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ λέγει, χαῖρε ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

46 * οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

47 * εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.

48 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με;

49 * καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.

---

41 וְאָתָא דְּתִלְתָא זַבְנִין וְאֵמַר לְהוֹן דְּמַכוּ [h] מְכִיל [i] וְאִתְחַנְיוּ [k] מְטָה חַדְתָא [l] וְאָתָה שָׁעֲתָא וְהָא [m] מְשְׁתְּלֵם בְּרַה דֶּאֱנָשָׁא

[n] בְּאִידַיהוֹן [o] דְּחַטָּיָא ׃ 42 [p] קוּמוּ נֵאזַל הָא קָרֵב הוּ דְּמְשְׁלֵם לִי ׃ 43 וְעַד הוּ מְמַלֵּל אֶתָא יְהוּדָא חְכָרְיוֹטָאָ

חַד מִן תְּרֵעְסַר וְעִמֵּה סַגִּיאָא עַם [q] סַפְסְרָא וְחוּטְרָא מִן לְוָת רַבָּי כָּהֲנָא וְסָפְרָא וְקַשִּׁישֵׁא ׃ 44 וְיָהֵב לְהוֹן אָתָא

[r] מְשְׁלְמָנָא הַו דְּמְשְׁלֵם וְאֵמַר הַו דְּנָשֵׁק אֱנָא הוּיוּ [s] אֲחִדוּתֵי [t] זְהִירָאִית [v] וַאוּבְלוּתֵי ׃ 45 וּבַר שָׁעֲתָה קָרֵב וְאֵמַר לֵהּ

רַבִּי רַבִּי וְנַשְׁקֵהּ ׃ 46 [x] הֵנוּן דֵּין [x] אַרְמִיו עֲלוֹהִי אִידָא וַאֲחַדוּהִי ׃ 47 חַד דֵּין מִן הֲנוּן [y] דְּקָיְמִין שְׁמַט סַיְפָא [z] וּמְחָיֵהִי

לְעַבְדֵהּ דְּרַב כָּהֲנָא וְשַׁקְלֵהּ אֲדְנֵהּ ׃ 48 הוּ דֵּין יְשׁוּעַ עֲנָא וְאֵמַר לְהוֹן אַיךְ דְּעַל גַּיְסָא נְפַקְתּוּן עֲלַי בְּסַיְפָא וּבְחוּטְרָא

[a] דְּתֵאחֲדוּנָנִי ׃ 49 בְּלְיוֹם לְוָתְכוֹן הֲוֵית בַּד [b] מַלֵּף אֲנָא בְּהֵיכְלָא וְלָא אֲחֲדְתּוּנָנִי אֶלָּא דְּנָשְׁלְטוֹן כְּתָבָא הָדָא ׃

h פירושו עור i נוח k מטא l אתא m משתלם יד n באידיהון o דחטיא p קום q פירושו חרבים r משלם s אחד כמו את t זהיר u זבל x רמא y קום z מחא a אחד b אלף

50 *Tunc dereliquerunt eum discipuli ipsius,
51 & aufugerunt. * Quidã autẽ adolescens veniebat post eum, eratque amictus sindone nu-
52 dus, & prehenderunt eum. *Ipse verò reliquit sindonem, & aufugit nudus.
53 * Et abduxerũt Jeschua ad Kaiopho summum Sacerdotem: & congregati sunt apud eum cuncti principes Sacerdotum, & Scri-
54 bæ, & Seniores. * Schemeoun autẽ procul veniebat post eum vsque ad atrium interius summi Sacerdotis, & sedebat cum ministris,
55 atque calefaciebat se ante ignem. *Principes autem Sacerdotum, & omnis eorum synagoga quærebant aduersus Jeschua testimoniũ, vt eum morti addicerent, nec inueniebant.
56 * Quum enim multi testificarentur aduersus eum, non erant æqualia eorum testi-
57 monia. * Quidam autem insurrexerunt in eum testes falsi, & dixerunt.
58 * Nos audiuimus eum dicentem, Ego dissoluo templum hoc manibus factum, & tribus diebus ædifico aliud nõ factum manibus.
59 * Sed ne sic quidem æquale erat eorum te-
60 stimonium. * Porrò surrexit summus Sacerdos in medium, & interrogauit Jeschua, & ait, Ne verbum quidem respondes? quid isti testificantur contra te?
61 * Ipse verò Jeschua tacebat, & nihil ei respondit. Et rursus interrogauit eum summus Sacerdos, & ait, Túne es ille Meschicho filius Benedicti?
62 * Ipse verò Jeschua, dixit ei, Ego sum, & videbitis Filium hominis sedentem à dextera virtutis, & venientem super nubes cæ-
63 lorum. * Summus autem Sacerdos scidit tunicam suam, & ait, Quorsum amplius requi-
64 runtur nobis testes? * En ex ore ipsius audistis blasphemiam: quid vobis videtur? illi verò omnes iudicarunt eum esse reum mortis.
65 * Et cæperunt quidam conspuere in vultum ipsius, & velare faciem eius, & alapis eum cædere, ac dicere, Vaticinare. Ministri quoq; percutiebant eũ super maxillas ipsius.
66 * Quúmque Schemeoun esset inferius in atrio, venit quædam adolescentula quæ erat
67 summi Sacerdotis. *Vidit eum calefacientem sese, & respiciens in eum dixit ei, Et tu cum Jeschua Nazareno eras.

---

50 הֵידֵין שַׁבְקוּהִי [c] תַּלְמִידוֹהִי וַעֲרָקוּ׃
51 וְעַלֵימָא [d] חַד אָתֵא הֲוָא בַּתְרֵה וַעֲטִיף הֲוָא סְדוֹנָא עַרְטֵל וַאֲחַדוּהִי׃
52 הוּדֵין שָׁבַק סְדוֹנָא וַעֲרַק עַרְטֵל׃
53 וְאוּבִלוּהִי לְיֵשׁוּעַ לְוָת קַיָפָא רַב כָּהֲנֵא [f] וְאִתְכַּנְשׁוּ לְוָתֵהּ כָּל הוּן רַבֵי
54 כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא וְקַשִׁישֵׁא׃ שָׁמְעִין דֵּין מִן [g] רוּחָקָא אָתֵא הֲוָא בָּתְרֵה עַרְמָא לְגַו דָּרְתֵהּ וְרַב כָּהֲנֵא וְיָתֵב הֲוָא
55 עִם [h] מְשַׁמְּשָׁנֵא וְשָׁחֵן לוּקְבַל נוּרָא׃ רַבֵי כָּהֲנֵא דֵּין וְכֹלֵהּ כְּנִשְׁתְּהוּן [h] בָּעֵין הֲווֹ עַל יֵשׁוּעַ [i] סָהֲדוּתָא [k] דַּנְמִיתוּנֵיהִי
וְלָא אַשְׁכַּחוּ׃
56 כַּד סַגְיָאָא גַיר מַסְהֲדִין עֲלוֹהִי לָא [l] שַׁוְיִן הֲוֵי סָהֲדוּתְהוּן׃
57 אֱלָשִׁין דֵּין [m] קָמוּ עֲלוֹהִי סָהֲדֵא [n] דְשׁוּקְרָא וְאָמְרוּ׃
58 הָנָא דַּעֲבִיד [p] בְּאִידָיָא וְלַחְלָתָא יוֹמִין תְּלָת בְּנָא אָחֳרָנָא דְלָא עֲבִיד בִּידָיָא׃
59 וְאַף לָא הָכָנָא [q] שַׁוְיָא סָהֲדוּתְהוּן׃

[c] לְמַר [d] אִיתָךְ
[e] יְבֵל [f] כְּנַשׁ
[g] רְחַק
[h] בְּעָא [i] סְהַר
[k] מוּת
[l] שְׁוָא
[m] קוּם [n] שְׁקַר [o] שְׁמַע
[p] יַר [q] שְׁוָא

Mat. 26. f. 56.

50 * Tunc discipuli eius relinquẽtes eum, omnes fugerunt.

50 * καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον.

51 * Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo: & tenuerunt eum. 52 * At ille reiecta sindone, nudus profugit ab eis:

51 * καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθησεν αὐτῷ, περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ· καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι.
52 * ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν.

Luc. 22. f. 54. Ioh. 18. a. 13.

53 * Et adduxerunt Iesum ad summum Sacerdotem: & cõuenerunt omnes Sacerdotes, & Scribæ, & Seniores.

53 * καὶ ἀπήγαγον τὸν ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς.

54 * Petrus autem à longè secutus est eũ vsque intrò in atrium summi Sacerdotis: & sedebat cum ministris ad ignem, & calefaciebat se.

54 * καὶ ὁ πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως· καὶ ἦν συνκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.

Mat. 62. f. 59.

55 * Summi verò Sacerdotes & omne concilium quærebant aduersus Iesum testimonium, vt eum morti traderent, nec inueniebant. 56 * Multi enim testimoniũ falsum dicebant aduersus eum: & conuenientia testimonia non erant.

55 * Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ ἰησοῦ μαρτυρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ ηὕρισκον.
56 * πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν.

57 * Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant aduersus eum, dicentes, 58 * Quoniam nos audiuimus eum

57 * καί τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, λέγοντες·
58 * ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω.

Iohan. 2. d. 19.

dicentem, Ego dissoluam templum hoc manu factum, & per triduum aliud non manufactum, ædificabo.

59 * Et non erat conueniens testimoniũ illorũ. 60 * Et exurgens summus Sacerdos in medium, interrogauit Iesum, dicẽs, Non respondes quicquã ad ea quæ tibi obijciuntur ab his?

59 * καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν.
60 * καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον, ἐπηρώτησε τὸν ἰησοῦν, λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;

61 * Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum summus Sacerdos interrogabat eum: & dixit ei, Tu es Christus filius Dei benedicti?

61 * ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ;

Mat. 24. c. 30.

62 * Iesus autem dixit illi, Ego sum, & videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis, & venientem cum nubibus cæli. 63 * Summus autem Sacerdos scindens vestimẽta sua, ait, Quid adhuc desideramus testes? 64 * Audistis blasphemiam. quid vobis videtur? Qui omnes condemnauerunt eum esse reum mortis. 65 * Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cædere, & dicere ei, Prophetiza. & ministri alapis eum cædebant. 66 * Et cùm

62 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἐγώ εἰμι· καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.
63 * ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαῤῥήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;
64 * ἠκούσατε τῆς βλασφημίας· τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἔνοχον εἶναι θανάτου.
65 * καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐτὸν, καὶ λέγειν αὐτῷ, προφήτευσον· καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον.

Mat. 26. f. 69. Luc. 22. f. 55. Ioh. 18. c. 17.

esset Petrus in atrio deorsum, venit vna ex ancillis summi Sacerdotis. 67 * Et cùm vidisset Petrũ calefacientẽ se, aspiciens illum, ait, Et tu cum Iesu Nazareno eras.

66 * καὶ ὄντος τοῦ πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω, ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως·
67 * καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ, λέγει, καὶ σὺ μετὰ τοῦ ναζαρηνοῦ ἰησοῦ ἦσθα.

---

60 וְקָם רַב כָּהֲנָא בֵּמְצַעְתָּא וְשַׁאֲלֵהּ לְיֵשׁוּעַ וְאָמַר לָא [q] מְפַנֵּא אַנְתְּ פָּתְגָמָא מָנָא מַסְהֲדִין עֲלָיִךְ הָלֵין׃
61 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ שָׁתִיק הֲוָא וּמְדֻם לָא [r] עֲנָיְהִי וְתוּב שַׁאֲלֵהּ רַב כָּהֲנָא וְאָמַר אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ [s] דְּמְבָרְכָא׃
62 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ אֲנָא [t] אֲנָא וְתֶחֱזוֹן לַבְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא דְּיָתֵב מִן יַמִּינָא דְחַיְלָא וַאֲתֵא עַל עֲנָנֵי שְׁמַיָּא׃
63 רַב כָּהֲנָא דֵין צְרָא כּוּתֹנֵהּ וַאֲמַר מָנָא מְכֵיל [u] מְתְבָּעִין לָךְ סָהֲדָא׃ 64 הָא מִן פּוּמֵהּ שְׁמַעְתּוּן [x] גִּדְפָּא מָנָא
65 [y] מָתְחֲזֵא לְכוֹן הִנּוּן דִּין כְּלָהוֹן [z] דָּנוּ דְחַיָּב הוּ [a] מָוְתָא׃ [b] 65 וְשָׁרִיו אֲנָשִׁין [c] רָקִין בְּפַרְצוּפֵהּ [d] וּמְחַפִּין אַפּוֹהִי [e] וּמְקַפְּחִין
לֵהּ וְאָמְרִין אִתְנַבָּא וְרַחֲשָׁא [f] מָחִין הֲווֹ לֵהּ עַל [g] פֻּכּוֹהִי׃ 66 וְכַד שָׁמְעִין לְהַחַת בְּרֵהּ [h] אִתָּהּ חֲוָא עֲלֵימְתָא דְרַב
כָּהֲנָא׃ 67 [i] חֲזָתֵהּ דְּשָׁחִן [k] וְחָרְתַּבְהּ וַאֲמְרָא לֵהּ וְאַף אַנְתְּ עִם יֵשׁוּעַ הֲוֵיתְ נָצְרָיָא׃

[q] פְּנָא כמו ענת
[r] עָנָא
[s] בְּרַךְ עבראית הקבה
[t] חֲזָא [u] גְּרַף [x] חֲזָא
[y] דִּין [a] מוֹת [b] שְׂרִי
[c] רְקַק [d] חֲפַף [e] קְפַח
[f] מְחָא [g] פֻּדָּק פירושו לחי
[h] אִתָּא [i] חֲזָא [k] חור

68 * Ipse verò inficiatus est, & ait, Ego nescio quid tu dicas. Et exiuit extrà in vestibulum, & cantauit gallus.

69 * Et rursus eum conspicata puella illa, cœpit dicere ijs qui adstabant, Iste quoque ex ipsis est.

70 * Ipse verò rursum negauit. Et paulò post iterum ij qui adstabant dixerunt Kipho, Verè & tu ex ipsis es; namque Galilæus es, & sermo tuus similis est.

71 * Ipse autem cœpit se deuouere, & iurare, Non noui hominem istum quem dicitis. 72 * Et in illa ipsa hora gallus cantauit secunda vice. Et recordatus est Schemeoun sermonis ipsius Jeschua quem dixerat ei, Priusquam cantauerit gallus duabus vicibus, ter me negabis: cœpítque flere.

Lectio ad Matutinas in Parasceue Crucifixionis.

CAP. XV.

1 STatim autem diluculo consilium inierunt principes Sacerdotum cum Senioribus, & cum Scribis, & cum tota synagoga: ac vinxerunt Jeschua, eúmque abduxére, & tradiderunt Pilato præsidi.

2 * Interrogauit autem eum Pilatus, Tú ne es ille rex Jihoudæorum? Ipse verò respondit & ait ei, Tu dixisti.

3 * Et accusabant eum principes Sacerdotum in multis.

4 * Ipse verò Pilatus rursus interrogauit eum, & dixit ei, Ne verbum quidem respondes? vide quàm multa testificantur contra te. 5 * Ipse autem Jeschua nullum verbum protulit, ita vt miraretur Pilatus.

6 * Moris autem erat vt in quocunque festo dimitteretur eis vinctus vnus, quem ipsi postulassent. 7 * Erat autem aliquis qui vocabatur Bar-Abba vinctus cũ seditiosis illis qui cædem in seditione fecerant. 8 * Et vociferatus est populus, cœpítque postulare, prout consuetum erat ipsis, faceret.

9 * Ipse verò Pilatus respondit, & ait, Vultis dimittam vobis regem illum Jihoudæorũ?

10 * Nouerat enim Pilatus quòd per inuidiam tradiderant eũ principes Sacerdotum. 11 * Principes aũt Sacerdotum magis concitarunt turbas vt dimitteretur eis Bar-Abba.

---

68 הוּ דֵין כְּפַר וְאָמַר לָא יָדַע אֱנָא מָנָא אָמְרָא אַנְתִּי וְנָפַק לְבַר לְסִפָּא וְקָרָא תַּרְנְגְלָא׃ 69 וַחֲזָתַהּ תּוּב עֲלֵימְתָא
הָי וְשָׁרְיַת דְּתְאמַר לַאילֵין דְּקָימִין דַּאף הָנָא מִנְהוֹן הוּ׃ 70 הוּדֵין תּוּב כְּפַד וּבָתַר קַלִיל הוּב אִילֵין דְּקָימִין אֲמַרוּ
לְכְאפָּא שַׁרְיָרְאִית מָנְהוֹן אַנְתְּ אַף גֵּיר גְּלִילָיָא אַנְתְּ וּמִמַלְלָךְ דָּמֵא׃ 71 הוּדֵין שָׁרִי הָנָא מַחְרֵם וְיָמֵא
דְּלָא יָדַע אֱנָא לֵהּ לְגַבְרָא הָנָא דַּאמְרִין אַנְתּוּן׃ 72 וּבָה בְּשָׁעְתָא קָרָא תַּרְנְגְלָא דְּתַרְתֵּין זִבְנִין וְאִתְדְּכַר שִׁמְעוֹן
סָלְתָא דֵּישׁוּעַ דַּאמַר הָנָא לֵהּ דַּקְדָם דְּנָקְרָא תַּרְנְגְלָא תַּרְתֵּין זַבְנִין תְּלַת תָּכְפוּר בִּי וְשָׁרִי וְנִבְכֵּא׃

מְחָרָא בְּצַפְרָא עָבְדוּ מַלְכָא וְרַבֵּי כָּהֲנָא עִם קַשִׁישָׁא וְעִם סָפְרָא וְעִם כְּלַהּ כְּנוּשְׁתָא וַאסָרוּ לְיֵשׁוּעַ וְאוֹבִלוּהִי

---

[1] שַׁרִי m קום [2] שְׁרַר o וְמָא p יְמָא [3] דְּבַר כמו זכר [4] מַלֵּל r קְרָא s נְבָא [5] קְרָא t עֲרַב u זְקַף [6] אֲסַר v יְבַל

68 * At ille negauit, dicens, Neque scio, neque noui quid dicas. Et exijt foras ante atrium: & gallus cantauit.

69 Mat. 26. g.71. * Rursus autem cùm vidisset illum ancilla, cœpit dicere circunstantibus, Quia hic ex illis est.

70 Luc. 22. f. 58. Ioh. 18. c 25. * At ille iterum negauit. Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro, Verè ex illis es: nam & Galilæus es.

71 * Ille autem cœpit anathematizare & iurare, Quia nescio hominem istum quem dicitis.

72 Mat. 26. g.75. Ioh. 13. d.38. * Et statim iterum gallus cantauit. Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei Iesus, Prius quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

CAP. XV.

1 Mat. 27. a. 1. Luc. 22. g.66. Ioh. 18. d.28. ET confestim, manè cõsilium facientes summi Sacerdotes cum Senioribus, & Scribis, & vniuerso concilio, vincientes Iesum, duxerunt & tradiderunt Pilato. A

2 * Et interrogauit eum Pilatus, Tu es rex Iudæorum? At ille respondens, ait illi, Tu dicis.

3 Mat. 27. b.12. Luc. 23. a.6. * Et accusabant eum summi Sacerdotes in multis.

4 Ioh. 18. f.33. * Pilatus autem rursum interrogauit eum, dicens, Non respondes quicquam? vide in quantis te accusant.

5 * Iesus autem amplius nihil respondit: ita vt miraretur Pilatus.

6 * Per diem autem festum solebat dimittere illis vnum ex vinctis quemcunque petissent.

7 * Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerant homicidium.

8 * Et cùm ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis.

9 * Pilatus autem respondit eis, & dixit, Vultis dimittam vobis regem Iudæorum?

10 * Sciebat enim quòd per inuidiam tradidissent eum summi Sacerdotes.

11 * Pontifices autem cõcitauerunt turbam, vt magis Barabbam dimitteret eis.

68 * ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων, οὐκ οἶδα, οὐτὲ ἐπίσταμαι τί σὺ λέγεις. καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον· καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε.

69 * καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν, πάλιν ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστηκόσιν, ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν.

70 * ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο· καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ, ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει.

71 * ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε.

72 * καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε· καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δὶς, ἀπαρνήσῃ με τρίς. καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε.

ιε.

1 * Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωὶ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν, καὶ παρέδωκαν τῷ Πιλάτῳ.

2 * καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, σὺ λέγεις.

3 * καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

4 * ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν.

5 * ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλάτον.

6 * Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον, ὃν παρῃτοῦντο.

7 * ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν.

8 * καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς.

9 * ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;

10 * ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς.

11 * οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.

וְאַשְׁלְמוּתְהִי לְפֵילַטוֹס [f] הֲגְמוֹנָא׃ [2] וְשַׁאֲלֵה פֵּילַטוֹס אֲנָתְ הוּ מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא הוּ דֵין עָנָא וְאָמַר לֵהּ אֲנָתְ אֲמַרְתְּ׃

[3] וְאָכְלִין קָרֵיצוּהִי רַבֵּי כָּהֲנֵא [h] בְּסַגִיאָתָא׃ [4] הוּ דֵין פֵּילַטוֹס תּוּב שַׁאֲלֵה וְאָמַר לֵהּ לָא [i] מְפַנַּא עָנוּתָ

פִּתְגָמָא [k] חֲזִי כְּמָא מַסְהֲדִין עֲלָיךְ׃ [5] הוּ דֵין יְשׁוּעַ מְרֵם פִּתְגָמָא לָא יְהֵב אֵיכְנָא [l] דְּנָחְדְּמַר פֵּילַטוֹס׃

[6] [m] מְעַר הֲוָא דֵין בְּכָל עֵדְנָא [n] לְמֶשְׁרָא לְהוֹן אֲסִירָא חַד אֵינָא דְשָׁאֲלִין׃ [7] וְאִיתּ הֲוָא חַד [o] דְּמֶתְקְרָא בַּרְאַבָּא

דַּאֲסִיר הֲוָא עִם עָבְרֵי [p] אֶסְטַסִין הָנוּן דְּקַטָלָא בְּאֶסְטַסִין עֲבַדוּ׃ [8] [q] וְקָעוֹ עַמָּא [r] וְשָׁרִיו [s] לְמֶשְׁאַל אֵיךְ דַּמְעַר הֲוָא

עֲבֵד לְהוֹן׃ [9] הוּ דֵין פֵּילַטוֹס עָנָא וְאָמַר [t] צְבִין אַנְתּוּן [u] אֶשְׁרָא לְכוֹן מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא׃ [10] יָדַע הֲוָא גֵּיר פֵּילַטוֹס

דְּמִן [x] חַסָמָא אַשְׁלְמוּתְהִי רַבֵּי כָּהֲנֵא׃ [11] רַבֵּי כָּהֲנֵא דֵין [y] יְהִירָאִיה [z] הַפְּטוּ לְכֶנְשָׁא דַּלְבַר אַבָּא [a] בָּשְׁרָא לְהוֹן׃

f מן לשון יון
g פירושו מקטרגין
h סַגְיָא i פְּנָא בלשון עטה
k חֲזִי l דְּמַד m נְעַר
n קְרָא o מן לשון יון
q חָעָא r שְׁרִי s שְׁאַל
t צְבָא u שְׁרָא
x פירושו קנאה y יְתַר
z הֲפַט כמו חטף a שְׁרָא

12 * At ipſe Pilatus dixit eis: Quid igitur vultis faciam iſti, quem vos vocatis Regem
13 Iihoudæorum? * Illi verò rurſus vociferati ſunt, Crucifige eum.
14 * Ipſe autẽ Pilatus ſubdit eis: Quid enim mali fecit? Illi verò magis clamabant: Cruci-
15 fige eum. * Pilatus autẽ voluit facere voluntatem turbarũ, & ſoluit eis Bar-Abba, tradiditq́ne eis Ieſchua quum flagellatus eſſet vt crucifigeretur.
16 * Cæterùm milites abduxerunt eum in atrium interius quod eſt prætorium, & aduocauerunt totam cateruam.
17 * Et induerunt eum purpura, & implexã impoſuerunt ei coronam ſpineam.
18 * Cæperuntq́ue eum ſalutare: Aue Rex Iihoudæorum.
19 * Et percutiebant eum in caput ipſius calamo, & conſpuebant in faciem eius, ac ſummittebant genua ſua, & adorabant eum.
20 * Quumq́ue illuſiſſent ei, exuerunt eũ purpura, & induerunt eum veſtimentis ipſius, eumq́ue eduxerunt vt cruci ſuffigerent.

Ad horam tertiam.

21 * Porrò angariarunt quendam prætereuntem Schemeoun Kourinæum (venientem ex pago, patrem Alexandri, & Rufi) vt baiularet crucem eius.
22 * Et adduxerũt eum in locum Golgoutho, qui exponitur Cranium capitis.
23 * Et dederunt ei bibendum vinum miſtũ cum myrrha: ipſe verò non ſumpſit.
24 * Quumq́ue cruci ſuffixiſſent eum, partiti
25 ſunt veſtimenta eius, & iecerunt ſuper ea ſortem, quid quis acciperet. * Erat autem hora tertia, quum cruci affixerunt eum.
26 * Eratq́ue inſcripta occaſio mortis ipſius inſcriptione illa, HIC EST REX ILLE IIHOVDAEORVM.
27 * Inſuper crucifixerunt cum eo duos latrones, vnũ à dextera eius, & alterũ ab eius
28 ſiniſtra. * Et impleta eſt ſcriptura quæ dicit; Cùm flagitioſis annumeratus eſt.

Media die.

29 * Quinetiã ij qui præteribant blaſphemabant in eum, & motantes capita ſua dicebãt, O tu qui diſſoluis templum & ædificas illud triduo!

---

12 חוּ דֵין פִּילַטוֹס אֵמַר לְהוֹן מָנָא הָכִיל[b] צָבִין אַנְחוּן אֶעֱבֵד לְהָנָא דִקְרִין אַנְחוּן מַלְכָּא דְיִהוּדָיֵא׃ 13 הֵנוּן דֵין תּוּב
[a] קָעוֹ [d] זְקוֹפְיָהִי׃ 14 חוּ דֵין פִּילַטוֹס אֵמַר לְהוֹן מָנָא גֵיר דְּבִישׁ עֲבַד וְהֵנוּן [c] יַתִּירָאִית קָעֵין הַוֵו זְקוֹפְיָהִי׃
15 פִּילַטוֹס דֵין צָבָא דְנֶעֱבֵד [f] צְבְיָנָא לְכֶנְשָׁא וַשְׁרָא לְהוֹן לְבַר אֲבָא וְאִשְׁלֵם לְהוֹן לְיֵשׁוּעַ כַּד מְנַגַּד [g] וְדֶנְזְקֵף׃
[h] 16 אֶסְטַרְטְיוֹטֵא דֵין [i] אַובִּלוּהִי לְגוֹ דָרְהָא דְאִיתֵיהּ [k] פְּרֶטוּרִין [l] וְקָרוֹ לְכָלְהּ [m] אֶסְפִּיר׃
17 וְאַלְבְּשׁוּהִי אַרְגְּוָנָא וְגַדְלוּ [n] סָמוּלְהּ כְּלִילָא דְכוּבָא׃ 18 וְשַׁרִיו לְמֶשָׁאל בַּשְׁלֵמֵה שְׁלֵם מַלְכָּא דְיִהוּדָיֵא׃
[o] 19 וּמַחִין הַוֵו לֵהּ עַל רֵישֵׁהּ בְּקַנְיָא [p] וְרָקִין הַוֵו בַּאפּוּהִי וּבָרְכִין הַוֵו עַל [q] בּוּרְכוּהוֹן וְסָגְדִין לֵהּ׃
20 וְכַד בַּזּוּהּ בֵּהּ [r] אַשְׁלְחוּהִי אַרְגְּוָנָא וְאַלְבְּשׁוּהִי מָאנוֹהִי [s] וַאפְּקוּהִי [t] דְנֶזְקְפוּנֵיהִי׃

[b] צְבָא [c] קָעָא [d] זְקַף
[e] יַתֵּר
[f] צָבָא [g] זְקַף [h] וְבַל
[i] מן לשון עין [k] מן לשון עין
[l] קְרָא
[m] מן לשון עין
[n] סוּם [o] מְחָא
[p] רְקַק [q] בְּרַךְ
[r] שְׁלַח [s] נְפַק [t] זְקַף

Mat. 27. c. 28. Luc. 23. c. 14. Ioh. 18. g. 39. & 19. a. 6. dicentes,

12 * Pilatus autem iterum respondens, ait illis, Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum? 13 * At illi iterum clamauerũt†, Crucifige eum.

12 * ὁ δὲ πιλάτος ἀποκριθεὶς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς, τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε βασιλέα τῶν ἰουδαίων;

13 * οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.

14 * Pilatus verò dicebat illis, Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, Crucifige eum.

14 * ὁ δὲ πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.

15 * Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit Iesum flagellis cæsum vt crucifigeretur.

15 * ὁ δὲ πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν· καὶ παρέδωκε τὸν ἰησοῦν, φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ.

Mat. 27. c. 27. Ioh. 19. a. 2.

16 * Milites autem duxerunt eum in atrium prætorij, & conuocant totam cohortem.

16 * οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν.

17 * Et induunt eum purpura, & imponunt ei, plectentes spineam coronam.

17 * καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον.

18 * Et cœperunt salutare eum, Aue rex Iudæorum.

18 * καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν, Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

19 * Et percutiebant caput eius arundine: & conspuebant eum. & ponentes genua, adorabant eum.

19 * καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.

20 * Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum vestimentis suis, & educunt illum vt crucifigerent eum.

20 * καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια· καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

Mat. 27. d. 32. Luc. 23. d. 26.

21 * Et angariauerunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, vt tolleret crucem eius.

21 * Καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα σίμωνα κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

Mat. 27. d. 33. Luc. 23. c. 33. Ioh. 19. c. 17.

22 * Et perducunt illum in Golgotha locum quod est interpretatum, Caluariæ locus.

22 * καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ γολγοθᾶ τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου τόπος.

23 * Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit.

23 * καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον. ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε.

Mat. 27. d. 35. Luc. 23. d. 34. Ioh. 19. d. 23.

24 * Et crucifigentes eum, diuiserunt vestimenta eius, mittentes sortem super C eis, quis quid tolleret.

24 * καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν, διεμέριζον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ, τίς τί ἄρῃ.

25 * Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum.

25 * ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

26 * Et erat titulus causę eius inscriptus, REX IVDAEORVM.

26 * καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

27 * Et cum eo crucifigũt duos latrones; vnum à dextris, & alium à sinistris eius.

27 * καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστάς; ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ.

Isai. 53. d. 12.

28 * Et impleta est scriptura quæ dicit, Et cum iniquis reputatus est.

28 * καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη.

29 * ET prætereuntes blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes; Iohan. 2. c. 19. Vah qui destruis templum†, & in tribus Dei diebus reædificas.

29 * Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες, οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν·

---

[a] אַתְיָא [b] נַלָּל פירושו המקום [c] וְחִב [d] שְׁתָא [e] חֲלַט פירושו מזג [f] רְמָא [g] פירושו גזר [h] עֲלַל [i] מות [j] מן לשון יין [k] עָוֵל [l] גזר

דַּחְלַת שְׁעִין לח

27 וְשַׁחְרוּחַד וְעָבַר הֲוָא שְׁמְעוֹן קוּרִינָיָא דְאַתָא הֲוָא מִן קְרִיְתָא אֲבוּהִי דַּאלְכְסַנְדְרוֹס וְרוּפוֹם וְנָשְׁקוּל זְקִיפָה׃

22 וְאִיתְיוּהִי [b] לְגֻלְגּוֹלְתָא [c] דּוּכְתָא דְמַתְפְּשְׁקָא קַרְקַפְתָא׃

23 [d] וְיַהֲבוּ לֵהּ [e] לְמֶשְׁתֵא חַמְרָא [f] דְחֵלִיט בֵּהּ מוּרָא הוּדִין לָא נְסַב׃

24 וְכַד זַקְפוּהִי פַּלְגוּ מָאנָוהִי [g] וְאַרְמִיו

25 עֲלֵיהוֹן [h] פֻּסָא מַנוּ, מָנָא נָסַב׃

26 אִית הֲוָא דִין שָׁעָא הִלְתָא כַּד זַקְפוּהִי׃ וְכְתִיבָא הֲוָת [i] עִלְּתָא [k] דְמַוְתֵהּ

27 וְזַקְפוּ עִמֵּהּ תְּרֵין [l] לְסְטַיָא חַד מִן יְמִינֵהּ וְחַד מִן סְמָלֵהּ׃

28 וְשְׁלֵם

בְּכְתָבָא הָנוֹ מַלְכָא דִיהוּדָיָא׃

כְּחָבָא וְאַמַר וְעִם [m] עָוְלָא אֶתְחֲשֵׁב׃

דְפָלְגֵהּ וְיַמָא לט

29 וְאִף אִילֵין דְעָבְרִים הֲווֹ מְגַדְפִין הֲווֹ עֲלוֹהִי [n] מְנִידִין רֵישֵׁיהוֹן וְאָמְרִין אוֹן שָׁרֵא הֵיכְלָא וּבְנָא לֵהּ לְהַלְמָא וְיוֹמִין׃

30 * Libera teipſum, & deſcende de cruce.

31 * Similiter autem & principes Sacerdotum ridebant vnus cum alio, nec non Scribæ, & dicebant, Alios ſeruauit, ſeipſum non poteſt ſeruare.

32 * Meſchicho ille rex Iſroiel deſcendat nunc de cruce, vt videamus & credamus ei: Quinetiam illi qui erant crucifixi cum eo, exprobrabant ei.

Ad nonam horam.

33 * Quúmque eſſent ſex horæ, factæ ſunt tenebræ ſuper vniuerſam terram vſque ad horam nonam.

34 * Et hora nona exclamauit Jeſchua alta voce, & ait, Jl, Jl, lemono ſchebakthoni, hoc eſt, Deus mi, Deus mi, quare dereliquiſti me?

35 * Quidam autem qui audierunt ex ijs qui adſtabant, dicebant, Jlijo vocauit.

36 * Cucurrit autem quidam, & impleuit ſpongiam aceto, alligauítque calamo vt propinaret ei. Et dicebant, Sinite, videamus an veniat Jlijo deſcenſum ei præbiturus.

37 * Ipſe verò Jeſchua clamauit alta voce, & expirauit.

38 * Et ſuperficies valuarum templi ſciſſa eſt in duas partes, à ſummo vſque ad imum.

39 * Quum vidiſſet autem Centurio ille qui adſtabat ex aduerſo eius, eum ita clamaſſe, & expiraſſe, dixit: Verè homo iſte erat filius Dei.

40 * Erant autem mulieres procul ſpectantes, Mariam Magdeloitho, & Mariam mater Iaakoub minoris & Jouſi, & Scholoum.

41 * Jllæ quum ipſe eſſet in Galilæa, adhæserant ei, & miniſtrauerant ei, aliæque quamplurimæ quæ aſcenderant cum eo ad Ouriſchlem.

Ad Veſperam Sabbathi.

42 * Et quum eſſet veſpera Paraſceue, hoc eſt, ante Sabbathum:

43 * Venit Jauſeph ille ex Rometho honorabilis ſenator, qui & ipſe præſtolabatur regnum Dei: & confidens introijt ad Pilatum, petijtque corpus ipſius Jeſchua.

44 * Pilatus autem miratus eſt ſi iam mortuus eſſet, & aduocauit Centurionem. & interrogauit eum an iamdudum mortuus eſſet.

---

30 פְּצָא נַפְשָׁךְ [b] וְחוּס מִן זְקִיפָא׃

31 וְהָכְנָא אָף רַבֵּי כָּהֲנָא [c] גָּחֲכִין הֲווֹ חַד עִם חַד וְסָפְרָא וְאָמְרִין אַחֲרָנָא

32 מְשִׁיחָא מַלְכֵּה דְיִסְרָיֵל [e] נֵחוּת הָשָׁא מִן זְקִיפָא [f] דְּנֶחֱזֵא [g] וְנְהֵימֵן בֵּה וְאַף הָנוּן

דְּאֶשְׁתָּע שָׁעִין מ

33 וְכַד הֲוָי שֵׁת שָׁעִין הֲוָא חֲשׁוֹכָא עַל כְּלָּה אַרְעָא עַדְמָא לְשָׁעָא תְּשַׁע׃

34 וּבִתְשַׁע שָׁעִין קָעָא יֵשׁוּעַ בְּקָלָא

[b] רָמָא וַאמַר אִיל אִיל לְמָנָא שְׁבַקְתָּנִי [c] דְּאִיהֵיהּ אֱלָהִי לְמָנָא שְׁבַקְתָּנִי׃

35 וַאנָשִׁין דַּשְׁמַעוּ מִן הָנוּן [d] דְּקִימִין

אָמְרִין הָווֹ לְאֵלְיָא קָרֵא׃

36 רְהֵט דֵּין חַד וַמְלָא [e] אָסְפוּנָא [f] חַלָּא וַאסַר בְּקָנְיָא [g] וְנַשְׁקִיוּהִי וֶאמְרוּ שְׁבוּקוּ נֶחֱזֵא

אִן אָתָא אֵלְיָא [h] מָחֵה לֵהּ׃

37 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ קָעָא בְּקָלָא [i] רָמָא וַשְׁלֵם׃

38 וַאפֵּי תַּרְעָא דְהֵיכְלָא [k] אֶתְּטְרִי

[b] נְחַת [c] נֶחַך

[d] חֲיָא [e] נְחַת [f] חֶזֵא

[g] חַיְמִין

[h] הֵוֵא

[b] רוֹם [c] אִית כְּמוֹ שׁ

[d] קוֹם [e] מִן לְשׁוֹן יֵרֵד

[f] פִּירוּשׁוֹ חוֹסֵךְ [g] שְׁקָא

[h] נְחַת [i] רוֹם [k] עָרָא

30 *Saluum fac temetipsum descendens de cruce.

30 * σῶσον σεαυτὸν, & κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.

31 *Similiter & summi Sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant, Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere.

31 * ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων, ἔλεγον, ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι.

32 *Christus rex Israel descendat nunc de cruce: vt videamus & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, conuitiabantur ei.

32 * ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν· καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.

33 *Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram vsque in horam nonam.

33 * Γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης.

34 *Et hora nona exclamauit Iesus voce magna, dicens, Eloi, eloi, lamma sabacthani? quod est interpretatum, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?

Psal. 21. v. 1. Mat. 27. c. 46.

34 * καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ ἐβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἐλωΐ ἐλωΐ, λαμὰ σαβαχθανί; ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες;

35 *Et quidam de circumstantibus audientes dicebant, Ecce, Eliam vocat.

35 * καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες, ἔλεγον, ἰδοὺ ἠλίαν φωνεῖ.

36 *Currens autem vnus, & implens spongiam aceto, circunponénsque calamo potum dabat ei, dicens, Sinite: videamus si veniat Elias ad deponendum eum.

Psal. 68. v. 22.

36 * δραμὼν δὲ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθείς τε καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν, λέγων, ἄφετε, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας καθελεῖν αὐτόν.

37 *Iesus autem emissa voce magna expirauit.

37 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε.

38 *Et velum templi scissum est in duo, à summo vsque deorsum.

38 * καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω.

39 *Videns autem centurio qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait, Verè hic homo filius Dei erat.

39 * ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν, ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ.

40 *Erant autem & mulieres de longe aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater, & Salome:

Mat. 27. v. 55.

40 * ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαληνὴ, & μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ σαλώμη.

41 *Quæ, cùm esset in Galilæa, sequebantur eum & ministrabant ei, & aliæ multæ quæ simul cum eo ascenderant Ierosolymam.

Luc. 8. v. 2.

41 * αἳ & ὅτε ἦν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱεροσόλυμα.

42 *Et cùm iam serò esset factum quia erat Parasceue, quod est ante sabbathum:

Mat. 27. v. 57. Luc. 23. v. 50. Ioh. 19. v. 38.

42 * καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ, ὅ ἐστι προσάββατον·

43 *Venit Ioseph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipse erat expectás regnũ Dei: & audacter introiuit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu. 44 *Pilatus autẽ mirabatur si iam obiisset. Et accersito centurione, interrogauit eum si iam mortuus esset.

43 * ἦλθεν ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἁριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, & τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς πιλάτον, & ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

44 * ὁ δὲ πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε· & προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε.

---

[1] קום [m] שרר
[n] חוא [o] רחק [p] חזא
[q] נקף פירושו דנק
[r] ערב
[s] יקר פירושו נכבד
[t] פרושו יתע מן לשון יש
[u] מות
[v] פירושו זמן או עת

[41] לַהֲרִין מַן לְעֵל עַדְמָא לְתַחְתָּ׃ [42] כַּד חֲזָא דֵין קֶנְטוּרְיוֹנָא דְּקָאֵם הֲוָא לְוָתֵהּ דְּקַאֵם כְּנָא קָעָא וְשֵׁלֵם אֲמַר [m] שְׁרִירָאִית
הֲנָא גַּבְרָא בְּרֵהּ הֲוָא וַאלָהָא׃ [40] אִיתּ [n] הֲוֵי דִּין נְשָׁא מִן [o] רוּחָקָא [p] דְּחָזִין הֲוֵי מַרְיָם מַגְדְּלִיתָא וּמַרְיָם אֵמֵהּ
וְיַעֲקוֹב וְעוּרָא וְדִיוֹסָא וְשָׁלוֹם׃ [41] הֲנֵין דְּכַד הוּ בְגָלִילָא [q] נַקִּיפָן הֲוֵי לֵהּ וּמְשַׁמְּשָׁן לֵהּ וְאַחֲרָנָיְתָא סַגִּיאָתָא
דְּסַלְקִי הֲוֵי עִמֵּהּ לְאוּרְשְׁלֵם׃ וְרַמְשָׁא וְשַׁבְּתָא מָא
[42] וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא [a] וַעֲרוּבְתָא דְּאִיתֵיהּ קֻדָּם שַׁבְּתָא׃ [43] אֲתָא יוֹסֵף הַו דְּמִן רָמְתָא [b] מְיַקְּרָא [c] בּוּלְוְטָא
אֲיָנָא וַאף הוּ מְסַבֵּא הֲוָא לְמַלְכוּתָא וַאלָהָא וְאִמְרַח וְעַל לָוָת פִּילַטוֹס וְשַׁאל פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃
[44] פִּילַטוֹס דִּין תְּמַהּ וַאן מִן כְּרוּ [d] מִית וְקָרָא לְקֶנְטוּרְיוֹנָא וְשַׁאֲלֵהּ דְּאִן מִן קֻדָּם [e] עִדְנָא מִית׃

45 * Quúmque didicisset, dedit corpus ipsius Iausepho.

46 * Emítque Iausepho linteum, & ipsum detractum inuoluit eo: ac deposuit in sepulchro quod excisum erat in rupe: & aduoluit saxum ad ostium sepulchri.

47 * Mariam verò Magdeloitho, & Mariam illa Iousi mater spectabant vbi poneretur.

CAP. XVI.

1 ET quum præterijsset Sabbathum, Mariam Magdeloitho, & Mariam Iaakoub, & Scholoum, emerunt aromata, vt venirent eum vnctura.

Oblatio Dominicæ Resurrectionis.

2 * Diluculo verò prima sabbathi venerunt ad domum sepulchri quum Sol esset exortus.

3 * Et dicebant apud se, Sed quis reuoluturus est nobis saxum ab ostio domus sepul-

4 chri? * Et respicientes vident deuolutum esse saxum. erat enim ingens admodum.

5 * Ingressæ itaque in domum sepulchri conspicantur adolescentem sedentem à dextera, & indutum stola candida, & perculsæ sunt.

6 * Is autem dixit eis, Ne timeatis, Jeschua Nazarenum quæritis illum qui fuit crucifixus: surrexit, non est hic: en locus vbi positus fuerat.

7 * Sed abite dicturæ discipulis ipsius, & Kipho, Ecce præit vobis in Galilæam, illic eum videbitis, sicut dixit vobis.

8 * Quod quum audissent, currentes exiluerunt è sepulchro: tenebat enim eas stupor & tremor, & nemini quicquam dicebant, quippe quæ expauescerent.

9 * Diluculo autem prima sabbathi resurrexit, & apparuit primùm ipsi Mariam Magdeloitho, ex qua septem dæmonia eiecerat.

10 * Et ea profecta annunciauit ijs, qui cum eo fuerant, lugentibus ac flentibus.

11 * Qui quum audissent eas dicentes ipsum viuere, & apparuisse sibi, fidem eis haud quaquam adhibuere.

12 * Postea apparuit duobus ex ipsis alia specie, quum ambularent & proficiscerentur in villam.

13 * Et illi profecti dixerunt cæteris, qui ne illis quidem crediderunt.

45 * Et cùm cognouisset à centurione, donauit corpus Ioseph.

46 * Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens eum inuoluit sindone, & posuit eum in monumento quod erat excisum de petra, & aduoluit lapidem ad ostium monumenti.

47 * Maria autem Magdalene, & Maria Ioseph aspiciebant vbi poneretur.

45 * καὶ γνοὺς ἀπὸ τ̃ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ.

46 * καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καὶ καθελὼν αὐτὸν, ἐνείλησε τῇ σινδόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τ̃ μνημείου.

47 * ἦν δὲ μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.

CAP. XVI.

ις'.

Mat. 28. a. 1. Luc. 24. a. 1. Ioh. 20. a. 1.

1 * ET cùm transisset sabbathum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. A

1 * Καὶ διαγενομένου τ̃ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν τὸν ἰησοῦν.

2 * Et valde manè vna sabbathorum, veniunt ad monumentum, orto iam Sole.

2 * καὶ λίαν πρωῒ τ̃ μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τ̃ ἡλίου.

3 * Et dicebant ad inuicem, Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumẽti?

3 * καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς, τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τ̃ θύρας τ̃ μνημείου;

4 * Et respicientes viderunt reuolutum lapidem. erat quippe magnus valdè.

4 * καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα.

Mat. 28. a. 5. Luc. 24. a. 4. Ioh. 20. c. 14.

5 * Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida: & obstupuerunt.

5 * καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς, περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.

6 * Qui dixit illis, Nolite expauescere: Iesum quæritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hîc, ecce locus vbi posuerunt eum.

6 * ὁ δὲ λέγει αὐταῖς, μὴ ἐκθαμβεῖσθε· ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη· οὐκ ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν.

7 * Sed ite, dicite discipulis eius & Petro quia †præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. B

7 * ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτ̃, καὶ τῷ πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.

† præcedet Mat. 26. c. 32. Sup. 14. c. 28.

8 * At illę exeuntes, fugerunt de monumento; inuaserat enim eas tremor & pauor: & nemini quicquam dixerunt. timebant enim.

8 * καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τ̃ μνημείου. εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.

Ioh. 20. d. 16. Luc. 8. a. 2.

9 * Surgens aũt Iesus manè prima sabbathi, apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat septem dæmonia.

9 * ἀναστὰς δὲ ὁ ἰησοῦς πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον μαρίᾳ τῇ μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια.

10 * Illa vadens nũtiauit his qui cum eo fuerant, lugentibus & flentibus.

10 * ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτ̃ γενομένοις, πενθοῦσι καὶ κλαίουσι.

11 * Et illi audientes quia viueret, & visus esset ab ea, non crediderunt. C

11 * κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ, καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν.

Luc. 24. b. 13.

12 * Post hæc autem duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia effigie, euntibus in villam.

12 * μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν.

13 * Et illi euntes nuntiauerunt cæteris: nec illis crediderunt.

13 * κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.

מ בְּעָא נ זְקַף ס פּוּם
ע אֲזַל פ חֲוָא
צ תְּהַר כמו הזה
ק רְתַת ר רְחַל
ש חֲזָא ת נְפַק
א אֲבַל ב בְּכָא
ג חַיָּתָן ד דָּמָא

מ בָּעֵין אַנְחִין הַו נ וְאִזְדְּקַף קָם לֵהּ לָא חֲוָא חְנָן הָא דּוּכְתָּא אֵיכָא ס וְיָתִים הָוָא ׃ 7 אָלָא פ זִלִין אֲמַרִין לְתַלְמִידוֹהִי
וְלִכאפָא דְּהָא קָדֵם לְכוֹן לַגְלִילָא תַּמָּן ק תֶּחֱזוּנֵיהִי אֵיכַנָא דַּאֲמַר לְכוֹן ׃ 8 וְכַד שְׁמַעוּ עַרְקוּ וַנְפְּקוּ מִן קַבְרָא אֲחִיד
הָוָא לְהֵין גִּיר צ תְּהָרָא שׁ וְרָתִיתָא וְלֵאנָשׁ מְדִם לָא אֲמַרִין ק דַּחִילָן הֲווֹ גִּיר ׃
9 בְּשַׁפְרָא דֵין בְּחַד בְּשַׁבָּא קָם נ וְאִתְחֲזִי לוּקָדֵם לְמָרִים מַגְדְּלָיְתָא דְּהִי וְשַׁבְעָא שֵׁאדִין א אַפֵּק הָוָא מֶנָּהּ ׃
10 וְהִי אֲזָלַת סַבְּרַת לְהָנוּן דְּעַמֵּהּ הָווֹ ע וְאַבִילִין הֲווֹ וּבָכִין ׃ 11 וְהִנּוּן כַּד שְׁמַעוּ דְּאִתְחֲזִי
לְהֵין לָא ת הֵימְנוּ אֲנִין ׃ 12 בָּתַר הָלֵין אִתְחֲזִי לַחֲרִין מָנְהוֹן ב בְּדְמוּתָא אַחֲרְתָא כַּד מָהַלְכִין וְאָזְלִין לְקִרְיְתָא ׃
13 וְהִנּוּן אֲזָלוּ אֲמַרוּ לְשַׁרְבָּא אָף לָא לְהָנוּן הֵימְנוּ ׃

AdOblationem Aſcenſionis.

14 * *Poſtremò verò apparuit ipſis duodecim quum diſcumberent, & exprobrauit exiguam eorum fidem, & duriciē cordis ipſorū, quippe qui ijs qui conſpexerant eum ſuſcitatum, non credidiſſent.*

15 * *Et ait illis, Proficiſcimini in vniuerſum mundum, & prædicate Euangelium meum omni creaturæ.*

16 * *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.* 17 *Signa autem eos qui crediderint hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, & linguis nouis loquētur.* 18 *Et ſerpentes tollent: &, ſi toxicum mortiferum biberint, non nocebit eis. Manus ſuas imponent ægrotis, & ſanitati reſtituentur.*

19 *Porrò Ieſchua Dominus noſter poſtquam locutus cum eis fuiſſet, cælos conſcēdit, conſeditque à dextera Dei.* 20 *Illi verò exierunt ac prædicarunt vbique, & Dominus noſter adiuuabat eos, & confirmabat ſermones eorum per ſigna quæ ipſi edebant.*

דקורנא [a] דסולקא מג

14 אֲחַרַיתָ דֵּין [b] אִתְחֲזִי לְתְרֵעסַר כַּד סָמִיכִין וְחַסֵּד [c] לְזָעוּרוּת הֵימָנוּתְהוֹן [d] וְלִקְשִׁיוּת לִבְּהוֹן דְּלָהֲנִין דְּאִתְחֲזָאוּהִי דְּקָם
לָא [c] הֵימִנוּ: 15 וְאֲמַר לְהוֹן [f] זְלוּ לְעָלְמָא כְּלֵהּ [g] וְאַכְרְזוּ סְבַרְתִּי בְּכָלָּה [h] בְּרִיתָא:
16 אֲיְנָא דְּמְהֵימֵן [i] וְעִמַּר חָיֵא וְאִינָא דְּלָא מְהֵימֵן [k] מְתְחַיַּב: 17 אָתְוָתָא דֵּין לְאִילֵּין דְּמְהֵימְנִין הָלֵּין
[l]נְקְפָן בְּשְׁמִי שְׁאֵדָא [m] נִפְקִין וְבְלִשָׁנָא [n] חַדְתָא נְמַלְלוֹן: 18 וְחַוְיָתָא נְשָׁקְלוֹן וְאִן סַמָּא [o] דְּמַוְתָא [p] נְשְׁתִּין לָא [q] נַהַר

[a] סֵלֵק
[b] חֲזָא [c] זְעַר [d] קְשָׁא
[e] חֵימִן [f] אֲזַל [g] כְּרֵז [h] בְּרָא
[i] עְמַר בלשון שבל
[k] חוב [l] נְקַף [m] נִפַּק
[n] חַדַת [o] מוֹת [p] שְׁתָא
[q] הֲרָא בלשון נזק

סליק אונגליון קדישא דמרקוס שליחא דאמר ואכרז ברומי בלשן רומאי

Abſolutum eſt Euangelium ſacroſanctum nuntium Marci, quod locutus eſt & annuntiauit in Roma Romanè.

Luc. 24. c. 36. Ioh. 20. c. 19.

14 * Nouissimè recumbentibus illis vndecim apparuit: & exprobrauit incredulitatem eorum & duritiam cordis, quia ijs qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.

Mat. 28. d. 19.

15 *Et dixit eis, Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ.

16 * Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.

17 * Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, Linguis loquentur nouis.

Acto. 16. p. 18. Actor. 2. a. 4. & 10 g. 46.

18 * Serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ęgros manus imponẽt, & bene habebũt.

Acto. 28. a. 5. Acto. 18. b. 8.

19 * Et Dominus quidem Iesus postquã loquutus est eis, assumptus est in cęlum, & sedit à dextris Dei.

Luc. 24. b. 51.

20 * Illi autem profecti prædicauerunt vbique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

14 * ὕστερον, ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον, οὐκ ἐπίστευσαν.

15 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.

16 * ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται.

17 * σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι, γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς·

18 * ὄφεις ἀροῦσι, κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει· ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἕξουσι.

19 * ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ.

20 * ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. ἀμήν.

יא * סוּם כְּרִית חֶלֶם אֶנּוּן וְאִידֵיהוֹן נְסִיכוּן עַל כְּרִיוְהָא וְנָתְחַלְמוּן׃

יב * יְתֵב כְּרֵז מִן יְמִינָא דַאלָהָא׃

יג * עֲדַר כמו עזר
* שְׁרַר מַלֵּל אָתָא כמו אות

יט יֵשׁוּעַ דֵּין מָרָן מִן בָּתַר דְּמַלֵּל עִמְהוֹן לַשְׁמַיָּא סְלֵק וְיָתֵב מִן יְמִינָא דֵאלָהָא׃

כ הִנּוּן דֵּין נְפָקוּ וַאכְרִזוּ בְּכָל דּוּכָא וּמָרָן מְסַיַּע וּמַרַן מַעַדַּר הָוָא לְהוֹן וּמַשַּׁר מֲלֵיהוֹן בְּאָתְוָתָא דְעָבְדִין חָזוֹ׃

שְׁלֵם אֲוַנְגֶּלְיוֹן קַדִּישָׁא סְבַרְתָּא דְמַרְקוֹס דְמַלֵּל וְכָבַר דְהוּמָאִית בַּדְהוּמָא׃

Τέλ⊙ τοῦ κ̄ᾱ Μαρκου ἁγίου εὐαγγελίου.

PROLOGVS SANCTI HIERONYMI
IN EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

LVCAS Syrus natione Antiochenſis,arte medicus,diſcipulus Apoſtolorum, poſtea Paulum ſecutus vſque ad conſummationem eius, ſeruiens Domino ſine crimine: nam neque vxorem vnquam habens, neque filios; ſeptuaginta & quatuor annorum obijt in Bithynia,plenus Spiritu ſancto. Qui cùm iam ſcripta eſſent Euangelia, per Matthæum quidem in Iudæa, per Marcum autem in Italia; ſancto inſtigante Spiritu in Achaiæ partibus hoc ſcripſit Euangeliũ,ſignificans etiã ipſe in principio ante ſuũ alia eſſe deſcripta. Cui extra ea quæ ordo Euangelicæ diſpoſitionis expoſcit; ea maximè neceſſitas laboris fuit,vt primùm Græcis fidelibus omni prophetatione venturi in carnem Dei Chriſti manifeſtata humanitate, ne Iudaicis fabulis attenti in ſolo Legis deſiderio tenerẽtur: vel,ne hæreticis fabulis,& ſtultis ſollicitationibus ſeducti excíderent à veritate, elaboraret. Dehinc vt in prin-

IN NOMINE DOMINI
DEIQVE NOSTRI IESCHVA Meſchicho, ſigillamus Euangelium ſacroſanctum nuntium Lucæ Euangeliſtæ, quod locutus eſt, & annuntiauit Ionicè in Alexandria magna.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Lectio Matutinis Annuntiationis ipſius Zecario.

QVoniam plurimi voluerunt ſcribere narrationes earum actionum, in quibus nos contenti acquieuimus,
2 * Prout tradiderunt nobis ij, qui à principio ſpectatores ac miniſtri fuerunt ipſius ſer-
3 monis: * Viſum eſt etiam mihi quippe qui fuerim impensè proximus illis omnibus, ordine ſuo cuncta ad te ſcribere, victorioſiſſime
4 Theophile. * Vt recognoſcas veritatem eorũ ſermonũ quibus eruditus fuiſti. CAP. I.
5 FVit in diebus Heroudis regis Iihoudææ Sacerdos quidam nomine Zecario ex miniſterio domus Abia: vxor autem eius ex filiabus Aharoun, cuius
6 nomen erat Eliſchebaa. * Erant autẽ ambo iuſti coram Deo, & ambulantes in omnibus mãdatis eius,& in iuſtitia Domini inculpatè.

בְּשֵׁם מָרָן וַאלָהַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׳ חָתְמִינַן אֲוַנְגֶלְיוֹן קַדִישָׁא סְבַרְתָא
דְלוּקוֹס ׳ מְסַבְרָנָא דְמַלַל וְסַבַר ׳ יוֹנָאִית בַּאלֶכְסַנְדְרִיָא רַבְּתָא :
מֶרֵינָא וְצַפְרָא דְסוּכְרֵה דַזְכַרְיָא : קפלאון א
1 מָטַל דְמַגְיָא צְבוּ וְנִכְתְּבוּן ׳ חֻשְׁעִיתָא ׳ דְסוּעָרְנֵא אִילֵין דַחְנַן ׳ מְפַסְקִין בְּהוֹן : 2 אַיךְ מְסַרוּ לַאשְׁלְמוּ לַן ׳ סְעָר ענראיא עשה ׳ פּוּם
חֲתַם
סְבַר ׳ יַן
קְרָא
שָׁעִי

cipio Euangelij Iohannis natiuitate præſumpta, cui Euangelium ſcriberet, & in quo electus ſcriberet indicaret: conteſtans in ſe completa eſſe, quæ eſſent ab alijs inchoata. Cui ideo poſt baptiſmum filij Dei à perfectione generationis in Chriſto impletæ, repetendæ à principio natiuitatis humanæ poteſtas permiſſa eſt, vt requirentibus demonſtraret, in quo apprehendens erat per Nathan filium Dauid, introitu recurrentis in Deum generationis admiſſo, indiſparabilis Dei prædicans in hominibus Chriſtum ſuum, perfecti opus hominis redire in ſe per filium faceret, quæ per Dauid patrem venientibus iter præbebat in Chriſto. Cui Lucæ non immeritò & ſcribendorum Actuum Apoſtolorum poteſtas in miniſterio datur, vt Deo in Deum pleno, & filio perditionis extincto; oratione ab Apoſtolis facta, ſorte Domini electionis numerus compleretur. Sicque Paulus conſummationem Apoſtolicis actibus daret, quem diu contra ſtimulum recalcitrantem Dominus elegiſſet. Quod & legentibus ac requirentibus Deum, & ſi per ſingula expediri à nobis vtile fuerat: ſciens tamen quòd operantem agricolam oporteat primùm de fructibus ſuis edere; vitauimus publicam curioſitatem, ne non tam volentibus Deum demonſtraſſe videremur, quàm faſtidientibus prodidiſſe.

PROOEMIVM BEATI LVCAE IN EVANGELIVM SVVM.

QVONIAM quidem multi conati ſunt ordinare narrationem quæ in nobis completę ſunt rerum; A

* Sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipſi viderunt & miniſtri fuerunt ſermonis: * Viſum eſt & mihi aſſequuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optime Theophile.

Acto. 1. 1. * Vt cognoſcas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAP. I.

EVIT in diebus Herodis regis Iudææ, ſacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia: & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Eliſabeth. * Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedẽtes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.

1. Para. 24. 1. 10.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΟΥΚΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

1 Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων·

2 καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου,

3 ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε·

4 ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

5 Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, ἱερεύς τις ὀνόματι Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ. 6 ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.

ᵏ יְצַף
ˡ טֶכְסָא סעמוסוד
ᵐ גְּצַח תַּלְמִיד בכו למד
ⁿ עֲדַל

3 אֲתְחֲזִי אַף לִי מֶטֶל דְּקַרִיב חֲוִית יַצִּיפָאִית לְכֻלְּהוֹן דְּכָל
מַדְמֵי בְּטֶכְסָה אָכְתּוּב לָךְ נַצִּיחָא תֵּאוֹפִילָא ׃ 4 וְיֵחֲדַע שְׁרָרָא דְּמִלָּא אִילֵּין דְּאִתְהַלְמַדְתְּ לְהֵין ׃
5 הֲוָא בְיוֹמָתֵהּ דְּהוֹרוֹדֵס מַלְכָּא דִיהוּדָא כָּהֲנָא חַד דְּשְׁמֵהּ הֲוָא זְכַרְיָא מִן הֶשְׁמָתָא דְּבִית אֲבִיָא וְאִנְתְּתֵהּ מִן בְּנָתָה
דְּאַהֲרוֹן שְׁמַהּ הֲוָא אֱלִישְׁבַע ׃
6 תְּרֵיהוֹן דֵּין זַדִּיקִין הֲווֹ קֳדָם אֱלָהָא וּמַהְלְכִין בְּכֻלְּהוֹן פּוּקְדָנָוהִי וְכֻכְאנוּתֵהּ דְּמָרְיָא דְּלָא עֲדָלִי ׃

7 * Nullum porrò habebant filium; quandoquidem Eliſchebaa erat ſterilis, ambóq; erant multorum dierum.

8 * Factum eſt autem quum ipſe ſacerdotio fungeretur in ordine miniſterij ſui coram Deo;

9 * Ritu ſacerdotij accidit ei, vt componeret ſuffitus: & ingreſſus eſt templum Domini.

10 * Tota verò turba populi orabat foris tempore ſuffitus.

11 * Et apparuit ipſi Zecario Angelus Domini ſtans à dextera altaris ſuffimenti.

12 * Et conturbatus eſt Zecario quum vidiſſet eum, & tremor irruit in eum.

13 * Dixit autem ei Angelus, Ne timeas Zecario, quoniam exaudita eſt oratio tua, & vxor tua Eliſchebaa pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Iouchanon.

14 * Erítque tibi gaudio & exultationi, ac plurimi gaudebunt ipſius natiuitate.

15 * Etenim futurus eſt magnus coram Domino; nec vinum, nec ſiceram bibet; & Spiritu Sanctitatis replebitur adhuc ipſe in vtero matris ſuæ exiſtens.

16 * Multóſque ex filiis Iſroiel conuertet ad Dominum Deum ipſorum.

17 * Et ipſe præcedet eũ in Spiritu & virtute Elijo prophetæ, vt conuertat cor patrum in filios, eóſque qui ſunt immorigeri ad ſcientiam rectorum, ac præparet Domino populum perfectum.

18 * Et ait Zecario Angelo, Quomodo iſtud ſciam? ego enim ſum ſenex, & vxor mea prouecta in diebus ſuis.

19 * Et reſpondit Angelus ac dixit ei, Ego ſum Gabriel qui adſto coram Deo, & miſſus ſum vt te alloquar, & hæc tibi euangelizem.

20 * Nunc ſilebis, nec poteris loqui, ad eum vſque diem quo hæc fiant: quia non credidiſti hiſce ſermonibus meis, qui implebuntur tempore ſuo.

---

7 וְלָא וְיַת חַנָּא לְהוֹן מָטַל דְּאֶלִישְׁבַע עֲקַרְתָּא הֲוָת וְתַרֵיהוֹן סַגִּיאֵי בְּיוֹמָתְהוֹן הֲווֹ׃

8 וַהֲוָא חַנָּא וְדִין כַּד מְכַהֵן הֲוָא בְּטָכְסָא [n] דְּהֵשְׁמְשְׁתֵּהּ קֳדָם אֱלָהָא׃ [o] בְּעָדָנָא דְּכָהֲנוּתָא מְטָיְתֵהּ [p] דְּנִסִּים

[n] שַׁמָּשׁ [o] נַעַר [p] סָם

9 בְּסִמָּא וְעַל לְהֵיכְלֵהּ דְּמַרְיָא׃ 10 וְכֹלֵּהּ כְּנִשָׁא דְּעַמָּא מְצַלֵּא הֲוָא לְבַר [q] בְּעָדָנָא דְּבְסִמָּא׃

[q] עֲרָנָא עבראית עת

11 וְאִתְחֲזִי לֵהּ לְזְכַרְיָא מַלְאָכָא דְּמַרְיָא דְּקָאֵם מִן יְמִינָא דְּמַדְבְּחָא דְּבְסִמָּא׃

[r] שְׁנַשׁ

12 [r] וְאִשְׁתְּגַשׁ זְכַרְיָא כַּד חֲזָיֵהּ וְדַחְלָא [s] נְפַלַת עֲלוֹהִי׃ 13 וַאֲמַר לֵהּ מַלְאָכָא לָא תְּדַחַל זְכַרְיָא מָטַל דְּאִשְׁתְּמַעַת [s] שְׁמַע

[t] צְלוֹתָךְ וְאִנְתְּתָךְ אֱלִישְׁבַע [u] תְּאֵלְדִי לָךְ בְּרָא וְתִקְרָא שְׁמֵהּ יוֹחָנָן׃

[t] צְלָא [u] יְלַד

14 וְתֶהֱוֵא לָךְ חֲדוּתָא [x] וְרַוָּחָא וְסַגְיָאִין נְחָרִין [y] בְּמִוְלָדֵהּ׃ 15 נֶהֱוֵא גֵּיר רַב קֳדָם מָרְיָא וְחַמְרָא וְשִׁכְרָא לָא

[x] חֵדֶא [y] יְלַד

7 * Et non erat illis filius: eò quòd esset Elisabet sterilis,& ambo processissent in diebus suis.

8 * Factum est autem : cùm sacerdotio fungeretur †in ordine vicis suæ ante Deum;

Zacharias

9 * Secundùm consuetudinem sacerdotij, sorte exijt vt incẽsum poneret ingressus in templum Domini.

Exo. 30. c. 17. Leui. 16. d. 17.

10 * Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi.

11 * Apparuit autem illi Angelus Domini, stans à dextris altaris incensi.

12 * Et Zacharias turbatus est,videns: & timor irruit super eum.

13 * Ait autem ad illum Angelus, Ne timeas Zacharia , quoniam exaudita est deprecatio tua : & vxor tua Elisabet pariet tibi filium , & vocabis nomen eius Iohannem.

Infr. f. 36

14 * Et erit gaudium tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt. B

15 * Erit enim magnus coram Domino· & vinum & siceram non bibet : & Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.

16 * Et multos filiorum Israel conuertet ad Dominum Deum ipsorum.

17 * Et ipse præcedet ante illum in Spiritu & virtute Eliæ : vt conuertat corda patrum in filios , & incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam.

Mat. 11. b. 14. Mal. 4. b. 6.

18 *Et dixit Zacharias ad Angelum, Vnde hoc sciam ? ego enim sum senex : & vxor mea processit in diebus suis.

19 * Et respondens angelus dixit ei , Ego sum Gabriel qui asto ante Deum : & missus sum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare.

20 * Et ecce , eris tacens , & non poteris loqui vsque in diem quo hæc fiant: pro eo quòd non credidisti verbis meis, quę implebuntur in tempore suo.

7 * καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον· καθότι ἡ ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

8 * ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ·

9 * κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου·

10 * καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος.

11 * ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος.

12 * καὶ ἐταράχθη ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν.

13 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, μὴ φοβοῦ ζαχαρία· διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου. καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην.

14 * καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρήσονται.

15 * ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ.

16 * καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν.

17 * καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.

18 * καὶ εἶπε ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον, κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς.

19 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, ἐγώ εἰμι γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρός σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα.

20 * καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.

---

16 וְסַגְיָאִין מִן בְּנֵי יִסְרָיֵל נַפְנֵא אֱנוּן לְוָת מָרְיָא אֱלָהֲהוֹן׃
17 וְהוּ נָאזֵל קֳדָמוֹהִי בְּרוּחָא וַחֲיָלָא דְּאֵלְיָא נְבִיָּא דְּנַפְנֵא לִבָּא דַּאֲבָהָא עַל בְּנָיָא וְלָאִילִין דְּלָא מְהָפְּכִין לִידַּעְהָא דְּכָאנֵא וְנָטַיִב לְמָרְיָא עַמָּא גְּמִירָא׃
18 וַאֲמַר זְכַרְיָא לְמַלְאָכָא אֵיכָנָא אִדַּע הָדָא אֲנָא גֵּיר אִיתַי סָבָא וְאִנַּתְתִּי סְגִיאַת בְּיוֹמָהָה הִי׃
19 וַעֲנָא מַלְאָכָא וְאֲמַר לֵהּ אֲנָא אֲנָא גַּבְרִיאֵיל דְּקָאֵם וְאִשְׁתְּלַחֵת דַּאֲמַלֵּל עִמָּךְ וְאַבְשָׂרָךְ הָלֵין׃
20 מַכֵּיל תֶּהֱוֵא שָׁתִיק וְלָא תְּשַׁכַּח לְמַמְלוּ עַדְמָא לְיוֹמָא דְּהָלֵין נְהֲווֹן עַל דְּלָא הֵימַנְתְּ לְמִלַּי הָלֵין דְּמִתְמַלְיָן בְּזִבְנְהוֹן׃

* פַּנָא b טְפַּס
* נֶרַע
d שְׁלַח c סְבַר
e מְכִיל עבראית ועתה
f מְלֵל b מְלָא
g h דְּמִתְמַלְיָן בְּזִבְנְהוֹן׃

21 * Populus autem ſtabat, ac præſtolabatur ipſum Zecario, & mirabantur ſuper retardatione ipſius in templo.

22 * Quum exiret autem Zecario non poterat alloqui eos, & intellexerunt eum viſionem vidiſſe in templo, & ipſe nutu innuebat eis: & manſit mutus.

23 * Quúmque impleti fuiſſent dies miniſterij eius, venit domum ſuam.

24 * Et factum eſt poſt dies illos vt vterum ferret Eliſchebaa vxor ipſius, & occultaret ſeſe quinque menſibus, ac diceret.

25 * Nempe iſta fecit mihi Dominus diebus quibus reſpexit me vt auferret opprobrium meum inter homines.

Ad Annuntiationem Deiparæ.

26 * Menſe autem ſexto miſſus eſt Gabriel Angelus à Deo in Galilæam in vrbem nomine Nozerath:

27 * Ad virg nem deſponſatam viro nomine Jauſeph è domo Dauid, & nomen virginis erat Mariam.

28 * Et ingreſſus eſt ad eam, & dixit ei, Pax tibi, ô plena gratia, Dominus noſter tecum eſt, benedicta es inter mulieres.

29 * Illa verò quum vidiſſet, turbata eſt eius ſermone, & meditabatur qualis eſſet pax iſta [ſalutatio.]

30 * Et dixit ei Angelus, Ne timeas Mariam, inueniſti enim gratiam apud Deum.

31 * Ecce enim concipies vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius JESCHVA.

32 * Hic erit magnus, & filius Altiſſimi vocabitur, eiáque dabit Dominus Deus thronum Dauid patris ipſius.

33 * Et regnabit ſuper domum Jaakoub in æternum, & regni eius non erit finis.

34 * Dixit Mariam ad Angelum, Quomodo fiet iſtud, quandoquidem vir non eſt mihi cognitus?

35 * Reſpondit Angelus, & dixit ei, Spiritus Sanctitatis veniet, & virtus Altiſſimi obumbrabit ſuper te: propterea is qui naſciturus eſt ex te ſanctus ipſe, ac Filius Dei vocabitur.

36 * Et ecce Eliſchebaa cognata tua & ipſa concepit filium in ſenectute ſua, & hic eſt menſis ſextus ei quæ vocatur ſterilis.

---

21 עַמָּא דִּין קָאֵם הָוָא וּמִסַּבֵּא לִזְכַרְיָא ׀ וְתַמִּיהִין הָווּ עַל תּוֹחַרְתֵּהּ דְּבְהֵיכְלָא׃ 22 כַּד נְפַק דִּין זְכַרְיָא לָא מְשַׁכַּח
הָוָא דְּנָמַל עִמְּהוֹן ׀ וְאִסְתַּכַּלוּ דְּחָזָא חֲזָא בְּהֵיכְלָא וְהוּ מָרְמֵז רָמֵז הָוָא לְהוֹן וְקָוֵי כַּד חֶרֶשׁ׃ 23 וְכַד אֶתְמַלְיוּ יוֹמָתָא
דְּתָשְׁמֶשְׁתֵּהּ אֵזָא לְבֵיתֵהּ׃ 24 וְהָוָא מִן בָּתַר יוֹמָתָא הָנוּן בָּשְׁנַת אֱלִישְׁבַע אַנְתְּתֵהּ וַמְטַשְׁיָא הָוָת נַפְשָׁהּ יַרְחָא חַמְשָׁא
וַאֲמְרָא הָוָת׃ 25 דְּהָלֵין עֲבַד לִי מָרְיָא בְּיוֹמָתָא דְּחָר בִּי לְמֶסַב חֶסְרִי דְּבֵית בְּנַיְנָשָׁא׃

ב דְּסוּכְרֵהּ דְּיַלְדַת אֱלָחָא

26 בְּיַרְחָא דֵּין דְּאִשְׁתָּא אֶשְׁתְּלַח גַּבְרִיאֵל מַלָאכָא מִן לָוָת אֱלָהָא לַגְלִילָא לְמָרִינְתָא דְּשְׁמָהּ נָצְרַת׃ 27 לְוַת
בְּתוּלְתָא דְּמְכִירָא לְגַבְרָא דְּשְׁמֵהּ יוֹסֵף מִן בַּיְתֵהּ דְּדָוִיד וְשְׁמָהּ דְּבְתוּלְתָא מַרְיָם׃ 28 וְעַל לְוָתָהּ מַלָאכָא וְאֲמַר לָהּ

---

[1] תְּמָה [2] אֲחַר [3] שְׁכַח
[4] סְבַל [5] חֲזָא [6] מְלָא
[7] שְׁשָׁא
[8] נְסַב
[9] סְבַר
[10] שֵׁת [11] שְׁלַח [12] נַן
[13] רָם

21 * Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quòd tardaret ipse in templo.

22 * Egressus autem nō poterat loqui ad illos, & cognouerunt quòd visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, & permansit mutus. C

23 * Et factum est: vt impleti sunt dies officij eius, abijt in domum suam.

24 * Post hos autem dies concepit Elisabet vxor eius: & occultabat se mensibus quinque, dicens:

25 * Quia sic fecit mihi Dominus in diebus quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.

26 * In mense autem sexto, missus est angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth;

Mat. 1. c. 18.

27 * Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid: & nomen virginis, Maria.

28 * Et ingressus angelus, ad eam dixit, Aue gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.

vidisset

29 * Quę cùm audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio.

30 * Et ait angelus ei, Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum.

Isai. 7. c. 14. Infr. 2. c. 21. Matt. 1. d. 21.

31 * Ecce concipies in vtero, & paries filium: & vocabis nomen eius IESVM.

32 * Hic erit magnus; & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius:

Dan. 7. d. 14. & 9. 27. Mich. 4. b. 7.

33 * Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.

34 * Dixit autem Maria ad angelū: Quomodo fiet istud; quoniam virum non cognosco?

35 * Et respondens angelus, dixit ei: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur D Filius Dei.

36 * Et ecce Elisabet cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua: & hic mensis, sextus est illi quæ vocatur sterilis.

21 * καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν· καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.

22 * ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. C αὐτὸς γὰρ διανεύων αὐτοῖς, C διέμενε κωφός.

23 * καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

24 * μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα·

25 * ὅτι οὕτω μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.

26 * Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα Ναζαρὲτ,

27 * πρὸς παρθένον μεμνησευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ἰωσὴφ, ἐξ οἴκου Δαβίδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου, Μαριάμ.

28 * καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν, εἶπε, χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ κύριος μετά σου, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν.

29 * ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος.

30 * καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, μὴ φοβοῦ Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ.

31 * καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

32 * οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

33 * καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

34 * εἶπε δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον, πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;

35 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ.

36 * καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενίς σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ, τῇ καλουμένῃ στείρᾳ.

שְׁלָם לְכִי מַלְיָח טִיבוּתָא מָרַן עַמְּכִי בְּרִיכַת בְּנֵשְׁתָּא ׃ 29 וְהִידֵין כַּד חָזַת אִתְרַהֲבַת בְּמִלְּתֵהּ וּמְתַחֲשְׁבָא חֲוַרְ
דְּמָנוּ שְׁלָמָא הָנָא ׃ 30 וַאֲמַר לַהּ מַלְאָכָא לָא תְּדַחֲלִין מַרְיָם אַשְׁכַּחְתִּי גִיר טִיבוּתָא לְוָת אֱלָהָא ׃ 31 הָא
גִּיר תְּקַבְּלִין בִּטְנָא [a]וְתֵאלְדִין בְּרָא וְתֶקְרִין שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ ׃ 32 הָנָא נֶהֱוֵא רַב וּבְרֵהּ [b]דְּעִלָּיָא נֶתְקְרָא וְיִתֶּל לֵהּ מָרְיָא
אֱלָהָא כּוּרְסְיֵהּ דְּדָוִיד אֲבוּהִי ׃ 33 וְנִמְלֹךְ עַל בֵּיתֵהּ דְּיַעֲקוֹב לְעָלַם וְלִמַלְכוּתֵהּ סוֹף לָא נֶהֱוֵא ׃ 34 אֲמְרָא מַרְיָם
לְמַלְאָכָא אֵיכְנָא תֶּהֱוֵא הָדָא דְּגַבְרָא לָא חֲכִים לִי ׃ 35 עָנָא מַלְאָכָא וַאֲמַר לָהּ רוּחָא דְּקוּדְשָׁא [c]תֵּאתֵא וְחֵילָהּ
[d]דְּעִלָּיָא נְגַן עֲלַיכִי מְטַל הָנָא הַו דְּמִתְיְלֵד מֶנֵּכִי קַדִּישָׁא הוּ וְבְרֵהּ דֵּאלָהָא נֶתְקְרָא ׃
36 וְהָא אֱלִישְׁבַע אַתְּנָתְכִי אַף הִי בְּטָנָא בְּרָא בְּסֵיבוּתָהּ וְהָנָא יַרְחָא [e]דְּאִשְׁתָּא לָהּ לְהֵי דְּמִתְקַרְיָא עֲקַרְתָּא ׃

[a] רְחַב
[b] יְלַד [c] אֵתָא [d] נְגַן וּפְעָמוֹ הוּא חֵילָהּ דְּעִלָּיָא נְעֵבֵר עֲלַיכִי גְּנוֹנָא ;
[e] שֵׁת עִבְרָאִית מש

37 * Quoniam Deo nihil eſt difficile.
38 * Ait Mariam, Ecce ego ſum ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Et abijt Angelus ab ea.

Profectio ipſius Mariam ad Eliſchebaa.

39 * Surrexit autem Mariam in diebus illis, & profecta eſt ſtudioſè in montem in ciuita-
40 tem Jihoudææ. * Et ingreſſa domum Zecarıo, petijt pacem ipſius Eliſchebaa.
41 * Et factum eſt quum audiret Eliſchebaa ſalutationem ipſius Mariam, vt exultaret fœtus in vtero eius, & repleta eſt Spiritu
42 Sanctitatis. * Exclamauítque alta voce, & dixit ipſi Mariam: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus eſt fructus qui eſt in
43 vtero tuo. * Undenam hoc mihi, vt mater Domini mei veniat ad me?
44 * Ecce enim quum incidit vox ſalutationis tuæ in aures meas, gaudio magno ſubſultauit fœtus in vtero meo.
45 * Et ô felix quæ credidit, quia futurum eſt complementum earum rerum, quæ dictæ
46 ſunt ei à Domino. * Et ait Mariam, Magnificat anima mea Dominum.
47 * Et exultauit ſpiritus meus in Deo Ser-
48 uatore meo. * Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. ecce enim ex hoc tempore beatitudinem mihi tribuent omnes generationes.
49 * Quia egit apud me magnifica ille qui po-
50 tens eſt, & ſanctum nomen eius. * Et miſericordia eius in ætates & generationes ſuper
51 eos, qui timent ipſum. * Fecit victoriam brachio ſuo, & diſſipauit ſuperbos mente cordis
52 ipſorum. * Deturbauit potẽtes de cathedris,
53 & exaltauit humiles. * Eſurientes ſaturauit
54 bonis, & diuites dimiſit inaniter. * Adiuuit Iſroiel ſeruum ſuum, & recordatus eſt miſe-
55 ricordiæ ſuæ. * Sicut locutus eſt cum patribus noſtris, cũ Abrohom, & cũ ſemine eius in ſæ-
56 culum. * Manſit aũt Mariam apud Eliſchebaa quaſi mẽſes tres, et reuerſa eſt domũ ſuã.

Matutinis Natiuitatis ipſius Iouchanõ.

57 * Ipſi autem Eliſchebaa factum eſt tempus pariendi, & peperit filium.
58 * Et audierunt vicini, filijque cognationis eius, Deum magnificaſſe gratiam ſuam erga eam, & congratulabantur ei.

---

37 מְטֻל דְּלָא עָטֵל לַאלָהָא מֶדֵם׃ 38 אָמְרָא מַרְיֶם הָא אֶנָא אַמְתֵּהּ דְּמָרְיָא נֶהֱוֵא לִי אַיךְ מְלָתָךְ וְאזַל מַלְאכָא
מִן לְוָתָהּ׃ [a] מאזַלְתָּהּ דְּמַרְיֶם צִיר אֱלִישְׁבַע ג [a] אֶזַל
39 [b] קָמַת דֵּין מַרְיֶם בְּהוּן יְוֵמָתָא הָנוּן וְאזַלַת בְּטוּלָאוּת לְטוּרָא לַמְרִינְתָא דִיהוּד׃ 40 וְעָלַת לְבֵיתֵהּ דְּזַכְרְיָא [b] קָם
41 וְשַׁאלַת שְׁלָמָהּ דְּאלִישְׁבַע׃ 41 יַהֲוָא דְכַד שְׁמַעַת אֱלִישְׁבַע שְׁלָמָהּ דְּמַרְיֶם דָּץ עוּלָא בְּכַרְסָהּ [c] וְאִתְמַלְיַת רוּחָא [c] מְלָא
דְקוּדְשָׁא׃ 42 [d] וְקַעֲת בְּקָלָא [e] רָמָא וְאמְרַת לְמַרְיֶם מְבָרְכְתָא אַנְתְּי בְּנֶשָׁא וּמְבָרַךְ הוּ פְּארָא דִּבְכַרְסֵכִי׃ [d] קְעָאת [e] רָם
43 אַיכְמָא לִי הָדָא דְּאמֵהּ דְּמָרִי תֵּיתֵא לְוָתִי׃ 44 הָא גַּיר כַּד נְפַל קָלָא דַּשְׁלָמֵכִי בְּאוְדַנַי בְּחַדוּתָא רַבְתָּא דָּץ עוּלָא
בְּכַרְסִי׃ 45 וְטוּבֵיהּ לַאיְדָא [f] דְּהַימְנַת דְּהֲוָא שוּלְמָא לַאילֵין דְּאתְמַלֵּל עַמַּהּ כְּמָן לְוָת מָרְיָא׃ 46 וְאמְרַת מַרְיֶם [g] מְגוּרְבָא [f] הֵימֵן דְּרִבְיָא

37 * Quia nõ erit impossibile apud Deũ omne verbum.

37 * ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα.

38 * Dixit autem Maria, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum. Et discessit ab illa Angelus.

38 * εἶπε δὲ μαριάμ, ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου· καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

39 * Exurgens autem Maria in diebus illis, abijt in montana cum festinatione in ciuitatem Iuda:

39 * Ἀναστᾶσα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὸ ὀρεινὸν μετὰ σπουδῆς, εἰς πόλιν ἰούδα.

40 * Et intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elisabeth.

40 * καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν ἐλισάβετ.

41 * Et factum est: vt audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in vtero eius: & repleta est Spiritu sancto Elisabeth.

41 * καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ ἐλισάβετ.

42 * Et exclamauit voce magna, & dixit, Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

42 * καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

43 * Et vnde hoc mihi vt veniat mater Domini mei ad me?

43 * καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός με;

44 * Ecce enim vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.

44 * ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου.

45 * Et beata quæ †credidit, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt †ei à Domino.

45 * καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα· ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου.

† credidisti tibi

46 * Et ait Maria:

Magnificat anima mea Dominum.

46 * καὶ εἶπε μαριάμ, Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον.

47 * Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.

47 * καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου·

48 * Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. ecce enim ex hoc beatã me dicent omnes generationes.

48 * ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

49 * Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius.

49 * ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

50 * Et misericordia eius †à progenie in progenies, timentibus eum.

50 * καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

† in progenies & progenies

51 * Fecit potentiam in brachio suo: dissipersit superbos mente cordis sui.

51 * ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ· διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.

52 * Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.

52 * καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς.

53 * Esurientes impleuit bonis: & diuites dimisit inanes.

53 * πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.

Isai. 51. b. 9. Psal. 32. b. 10. Isai. 29. c. 15. Psal. 33. b. 11. 2. Reg. 2. b. 5.

54 * Suscepit Israel puerum suũ, †memorari misericordiæ suæ.

54 * ἀντελάβετο ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους,

† recordatus

55 * Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula.

55 * (καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ) εἰς τὸν αἰῶνα.

Isai. 30. d 18. & 41. b. 8. & 54 b. 5.

56 * Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus: & reuersa est in domum suam.

56 * ἔμεινε δὲ μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

F

Ier. 31. a. 3. & d 20 Psa. 131. c. 11.

57 * Elisabeth autẽ impletum est tempus pariendi: & peperit filium.

57 * Τῇ δὲ ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτόν, καὶ

58 * Et audierunt vicini & cognati eius quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.

58 * ἐγέννησεν υἱόν. * καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.

ℵ חָרָא ו חוּא ך מִכָּךְ

ו נַתַּל ך רַב ומזה רַוַּב חלף רבוב

ם חַיִל ף רְעָא בלשון רצה

ץ שעמו ריקם

ק קָוָא

ר ולַד

ש יִלַּד ף חָרָא

59 * Et factum est die octauo vt venerint circunciſuri puerulum, & vocarunt eum no-
60 mine patris ipſius, Zecario. * Et reſpondit mater eius, ac dixit eis, Non ita, ſed voca-
61 bitur Iouchanon. * Et dicunt ei, Nemo eſt in proſapia tua qui vocetur hoc nomine.
62 * Innuebant itaque patri eius quomodo vellet ei nomen imponi.
63 * Petiýtq; codicillos, & ſcripſit, inquiens, Iouchanon eſt nomẽ eius. Et miratus eſt vnuſ-
64 quiſque. * Et illico apertum eſt os eius, & eius lingua, & loquutus eſt, benedixítque
65 Deo. * Et exſtitit pauor ſuper omnes vicinos eorum, & in vniuerſo monte Iſhoudæa iſta prolata ſunt.
66 * Omnes autem qui audierunt cogitabant in corde ſuo, ac dicebant, Quiſnam futurus eſt puerulus iſte? & manus Domini erat cum
67 eo. * Et repletus eſt Zecario pater eius Spiritu Sanctitatis, ac vaticinatus eſt, dicens,
68 * Benedictus Dominus Deus Iſroiel, quippe qui viſitauerit populum ſuum, fece-
69 rítque redemptionem eius. * Et erexerit nobis cornu ſalutis in domo Dauid ſerui ſui.
70 * Sicut locutus eſt per os vatum ſuorum ſanctorum, qui à ſæculo fuerunt:
71 * Se nos liberaturum ab hoſtibus noſtris, & è manu omnium, qui oderunt nos.
72 * Ac miſericordia ſua vſurum cum patribus noſtris, ſeque memorem futurum teſtamenti ſui ſancti.
73 * Necnon iuriſiurandi quod iurauit Abrohom patri noſtro, ſe daturum nobis.
74 * Vt liberaremur de manu inimicorum noſtrorũ & abſq; timore ſeruiremus corã eo,
75 * Omnibus diebus noſtris cum iuſtitia.
76 * Tuque puerule, Propheta Altiſſimi vocaberis, quandoquidem ambulabis ante faciẽ
77 Domini, vt pares viam eius. * Vt des cognitionẽ vitæ populo ſuo in remiſſionem pec-
78 catorum eorum. * Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri quibus inuiſit nos oriens
79 ex alto: * Vt luceat eis qui ſunt in tenebris, & in vmbris mortis ſedent, vt dirigat pedes
80 noſtros in viam pacis. * Puerulus autem creſcebat, & corroborabatur Spiritu & in deſerto fuit ad hunc vſque diem quo ſe oſtenderet apud Iſroiel.

---

59 וַהֲוָא לְיוֹמָא דַּהֲמָנְיָא וְאַתַו [d] לְמָגְזַרַהּ לְטַלְיָא [c] וְקָרִין לֵהּ בְּשֻׁמָא דַּאֲבוּהִי זְכַרְיָא ׃ 60 וַעֲנַת אִמֵּהּ [e] גְּזַר [c] קְרָא
61 וַאֲמָרָא לְהוֹן לָא הָכַנָא אֶלָּא נֶתְקְרָא יוֹחָנָן ׃ 62 וַאֲמַרוּ לַהּ דְּלֵית אֱנָשׁ דְּמֶתְקְרָא בִּשְׁרְכְּתֵכִי בִּשְׁמָא הָנָא ׃
62 וְרַמְזוּ לַאֲבוּהִי דְּאֵיכְנָא צָבֵא [f] דְּנִשַׁמְיוּהִי ׃ 63 וְשֵׁאל [g] פִּנְקִיתָא וַכְּתַב וַאֲמַר יוֹחָנָן הוּ שְׁמֵהּ וְאִתְדַּמַר כֻּלָּנָשׁ ׃ [f] שְׁמִי עִבְרָאִית לוּחַ סוֹפֵר
64 וּמֵחָדָא אִתְפְּתַח פּוּמֵהּ וְלִשָׁנֵהּ וּמַלֵּל וּבָרֵךְ לַאלָהָא ׃ 65 וַהֲוָת [h] דָּחְלָתָא עַל כֻּלְּהוֹן שְׁכֲבֵיהוֹן וְכֻכְלֵהּ [g] דִּחַל
טוּרָא דִּיהוּד הָלִין מָתְחַלְּלָן הֲוֵי ׃ 66 וְכֻלְּהוֹן דַּשְׁמַעוּ מָתְחַשְׁבִין הֲוֵו בְּלֵבְהוֹן וַאֲמְרִין מָנָא כַּי נֶהֱוֵא טַלְיָא הָנָא
וְאִידֵהּ דְּמָרְיָא אִית הֲוָת עִמֵּהּ ׃ 67 [i] וְאִתְמְלִי זְכַרְיָא אֲבוּהִי רוּחָא דְּקוּדְשָׁא [k] וְאִתְנַבִּי וַאֲמַר ׃ 68 מְבָרַךְ [i] מְלֵא [k] נְבָא
הוּ מָרְיָא אֱלָהָא דְּיִסְרָיֵל דַּסְעַר עַמֵּהּ וַעֲבַד לֵהּ [l] פּוּרְקָנָא ׃ 69 [m] וְאָקִים לַן קַרְנָא דְּפוּרְקָנָא בְּבֵיתֵהּ דְּדָוִיד עַבְדֵּהּ ׃ [l] פֻּרְק [m] קֶם

Gen. 17. c. 19. & 22.c. 16. Sup.b.14

59 * Et factum est: in die octauo venerunt circuncidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui, Zachariam.

59 * καὶ ἐγένετο, ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, & ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,

60 * Et respondens mater eius, dixit: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes.

60 ζαχαρίαν. * καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶπεν, οὐχὶ ἀλλὰ κληθήσεται ἰωάννης.

61 * Et dixerũt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine.

61 * & εἶπον πρὸς αὐτὴν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου,

62 * Innuebant autẽ patri eius, quẽ vellet vocari eum.

62 ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. * ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν.

63 * Et postulans pugillarem, scripsit dicens: Ioannes est nomen eius. Et mirati sunt vniuersi.

Sup.b 13

63 * καὶ αἰτήσας πινακίδιον, ἔγραψε, λέγων, ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἐθαύμασαν πάντες.

64 * Apertum est autem ilico os eius, & lingua eius: & loquebatur benedicens Deũ.

64 * ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ διηνοίχθη, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν.

65 * Et factus est timor super omnes vicinos eorum: & super omnia mõtana Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc.

65 * καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα.

66 * Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo, dicentes: Quis, putas, puer iste erit? Etenim manus Dñi erat cum illo.

66 * καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες, τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ χεὶρ κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ.

67 * Et Zacharias pater eius repletus est Spiritu sancto: & prophetauit, dicens:

67 * καὶ ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε, λέγων.

68 * Benedictus Dominus Deus Israel: quia visitauit & fecit redemptionem plebis suæ.

Infr. 2. d. 30. Mat. 1. d. 21.

68 * εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο, καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ.

69 * Et erexit cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri sui.

69 * καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ δαβὶδ τοῦ

70 παιδὸς αὐτοῦ. * καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ,

Psa. 131. d. 17. Psa. 73. c. 12.

71 * Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos:

Ierc. 23. a. 6. & 30 b. 10.

71 * σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς·

72 * Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris: & memorari testamenti sui sancti.

72 * ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ.

Gen. 22. c. 16. Ier. 31. f. 33. Heb. 6. c. 13. & d. 17.

73 * Iusiurandũ quod iurauit ad Abrahã patrẽ nostrum, daturum se nobis.

73 * ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ

74 δοῦναι ἡμῖν, * ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας, λατρεύειν αὐτῷ,

1. Pet. 1. c. 15.

75 * In sanctitate & iustitia corã ipso, omnibus diebus nostris.

75 * ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ, πάσας τὰς

76 ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. * & σὺ παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ·

Mal. 4. b. 5. Sup. b 17

76 * Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciẽ Domini parare vias eius,

77 * Ad dandã sciẽtiam salutis plebi eius, in remissionẽ peccatorũ eorum.

77 * τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν·

Zacha. 3. d. 9. & 6. c. 12. Mala. 4. a. 2.

78 * Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos Oriẽs ex alto,

78 * διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους·

79 * Illuminare his qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

79 * ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

80 * Puer autem crescebat & confortabatur spiritu, & erat in desertis vsque in diem ostensionis suæ ad Israel.

80 * τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε & ἐκραταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν ἰσραήλ.

---

70 אַיִךְ דְּמַלֵּל בְּפוּמָא דִּנְבִיּוֹהִי קַדִּישֵׁא דְּמִן עָלַם׃

71 וְנִפְרָקָן מִן בָּעֲל דְּבָבַיִן וּמִן אִידָא דְּכֹלְהוֹן סָנְאַיִן׃

72 וְעָבַד חֶנָּנֵה עִם אֲבָהַיִן וְעָהַד לִדְחֵיקוּהִי קַדִּישְׁתָּא׃

73 [n] וּמוֹמָתָא דִּימָא לְאַבְרָהָם אֲבוּן [o] דְּנָהֵל לַן׃

74 דְּנֶחְפְּרֻק מִן אִידָא דִּבְעֲלֵי דְּבָבַיִן וַיְלָא [p] נֶפְלוּחַ קֳדָמוֹהִי׃

75 כָּל יוֹמָתַן [q] בִּכְאנוּתָא׃

76 וְאַנְתְּ טְלָיָא נְבִיֵּה [r] דְּעֲלָיָא תֶּתְקְרֵא [s] תְּאזֵל גֵּיר קֳדָם פַּרְצוּפֵי דְּמָרָיָא דְּחַטָּיֵב אוֹרְחֵה׃

77 דְּנָהֵל מַדְּעָא דְּחַיֵּא לְעַמֵּה בְּשׁוּבְקָנָא דְּחִשְׁהַיְהוֹן׃

78 בְּרַחֲמֵא דְּחַנָּנָא דֵאלָהַן דְּבֵהּ עֶסְעָרָן [t] דְּנָחָא מִן

79 [x] לְמַנְהָרוּ לַאילֵין דְּבֶחְשׁוֹכָא וְכַטְלָלָא דְּמוֹתָא יָתְבִין [y] וְדָנָחֲרוּץ רַגְלַיִן בְּאוֹרְחָא דְּשַׁלְמָא׃

80 טְלָיָא דֵּין רָבֵא הֲוָא וּמְתְחַיֵּל בְּרוּחָא וּבְחוּרְבָא אִיתוֹהִי הֲוָא עַרְמָא לְיוֹמָא [z] דְּהַתְחַוְיוּתֵהּ דְּלוֹת יִסְרָיֵל׃

[n] יומא [o] נתל
[p] פלח [q] כון
[r] עלא [s] אזל
[t] דנח עבראית זבח
[x] רם
[y] נהר [z] חזא

Matutinis festo Natiuitatis.

CAP. II.

1 FActum est autem in diebus illis, vt exiret edictum ab Augusto Cæsare vt describeretur vniuersus populus possessionis eius.

2 Hæc descriptio prima facta est sub præfectura Kyreni in Syria.

3 Et proficiscebatur vnusquisque, vt describeretur, in suam ciuitatem.

4 Ascendit autem & ipse Iauseph à Nozerath Galilææ, ad Iihoudæam in ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethlechem (quandoquidem erat ex domo, & ex prosapia ipsius Dauid.)

5 Cum Mariam sponsa sua vterum ferente, vt illic describeretur.

6 Et factum est dum illic essent, vt implerentur dies, quibus ipsa pareret.

7 Peperitque filium suum primogenitum, ac inuoluit eum fasciis, & reclinauit eum in præsepi, quia non erat eis locus vbi habitarent.

8 Erant autem pastores in ea regione qui degebant illic, & custodiebant custodias noctis super greges suos.

9 Et ecce Angelus Dei venit ad eos, gloriáque Domini illuxit eis, ac timuerunt timore magno.

10 Et dixit eis Angelus, Ne timeatis: ecce enim annuntio vobis gaudium magnum quod futurum est toti mundo.

11 Natus est enim vobis hodie Redemptor, qui est Dominus Meschicho in ciuitate Dauid.

12 Et hoc erit vobis signum, Inuenietis infantem inuolutum fasciis, & positum in præsepi.

13 Et derepentè apparuerunt cum Angelo multi exercitus cælestes glorificantes Deum ac dicentes:

14 Gloria Deo in excelsis, & super terram pax, & voluntas bona hominibus.

15 Et factum est quum discederent ab eis Angeli in cælos vt locuti sint pastores vnus ad aliũ, dixeríntq;, Proficiscamur vsq; in Bethlechem, & videamus sermonem istum qui factus est, prout Dominus patefecit nobis.

וסַפְּרָא דְעַאדָא דְיַלְדָא ר קפלאון ב

1 וַהֲוָא בְּיוֹמָתָא הָנוּן נַפַּק פּוּקְדָנָא מִן אַגוּסְטוֹס קֵסַר דְּנֶהְכְּתֵב כֻּלֵּה עַמָּא דְאוּחְדָנֵה׃ 2 הָדָא מְכְתְּבָנוּתָא קַדְמָיְתָא הֲוָת הֲגֶמָנוּתָא דְקוּרִינָוס בְּסוּרְיָא׃ 3 וַאזֵל הֲנָא כֻּלָּנָשׁ דְּנֶהְכְּתֵב בַּמְדִינְתֵּהּ׃ 4 סְלֵק הֲנָא דֵין וְאַף יוֹסֵף מִן נָצְרַת דַּגְלִילָא לִיהוּד לַמְדִינְתֵּהּ דְּמֶתְקְרָיָא בֵּית לְחֶם מְטֶל דְּאִיתוֹהִי הֲנָא מִן בַּיְתֵּהּ וּמִן שַׁרְבְּתֵּהּ דְּדָוִיד׃ 5 עִם מַרְיָם מְכִירְתֵּהּ כַּד בַּטְנָא דְתַמָּן נָתְכְּתֵב׃ 6 וַהֲנָא דְכַד תַּמָּן אֱנוּן יַלְדַת׃ 7 וְיָלְדָה בְּרֵהּ בּוּכְרָא וְכַרְכְתֵּהּ בְּעָזְרוֹרֵא וְאַרְמֵיהּ בְּאוּרְיָא מֶטֶל דְּלֵית הֲנָא אֶתְמַלְיוּ יַוטָתָהּ דְּתַאלְרוּ׃ 8 רַעְוָתָא דֵין אִית הֲוּו בֵּהּ בַּאתְרָא דְּשָׁרִין הֲוּו תַּמָּן וְנָטְרִין הֲוּו מַטְרָתָא לְהוֹן דּוּכְתָא אֵיכָא דְּשָׁרִין הֲוּו׃

a אַחַד עַשְׂרֵה וּשְׁתֵּי מֵאוֹת
b כְּתַב
c מֶרְצָא
d מְכַר
e וְלַד
f רְמָא
g שְׁרָא
h רְעָא

CAP. II.

1 FActum est autem,in diebus illis exijt edictum à Cęsare Augusto,vt describeretur vniuersus orbis.

2 * Hæc descriptio prima, facta est à præside Syriæ Cyrino.

3 * Et ibant omnes vt profiterentur, singuli in suam ciuitatem.

4 * Ascendit autem & Ioseph à Galilæa de ciuitate Nazareth,in Iudęam,in ciuitatem Dauid quæ vocatur Beth-lehem: eo quòd esset de domo & familia Dauid:

Mich.5. a.2. Matt.2. a.6. Ioh.7. f.42.

5 * Vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore prægnante.

6 * Factum est autem:cùm essent ibi,impleti sunt dies vt pareret.

7 * Et peperit filium suum primogenitum,& pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præsepio : quia non erat eis locus in diuersorio.

8 * Et pastores erant in regione eadem vigilantes,& custodientes vigilias noctis super gregem suum.

9 * Et ecce,angelus Domini stetit iuxta illos,& claritas Dei circunfulsit illos, & timuerunt timore magno.

10 * Et dixit illis angelus , Nolite timere: ecce enim euãgelizo vobis gaudiũ magnum, quod erit omni populo:

11 * Quia natus est vobis hodie Saluator qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid.

12 * Et hoc vobis signum, Inuenietis infantem pannis inuolutum , & positum in præsepio.

13 * Et subitò facta est cum angelo multitudo militiæ cælestis laudantiũ Deum, & dicentium:

14 * Gloria in altissimis Deo : & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

15 * Et factum est vt discesserunt ab eis angeli in cælum , pastores loquebantur ad inuicem : Transeamus vsque Bethlehem , & videamus hoc verbum quod factum est, quod † Dominus † ostendit nobis.

fecit &

β'.

1 * Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ καίσαρος αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.

2 * αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας κυρηνίου.

3 * καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

4 * ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ἐκ πόλεως ναζαρὲτ, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δαβὶδ, ἥτις καλεῖται βηθλεὲμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς δαβίδ,

5 * ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικὶ, οὔσῃ ἐγκύῳ.

6 * ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν.

7 * καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

8 * καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες, καὶ φυλάσσοντες τὰς φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν.

9 * καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς· καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν.

10 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ.

11 * ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος, ἐν πόλει δαβίδ.

12 * καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

13 * καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου, αἰνούντων τὸν θεὸν, καὶ λεγόντων·

14 * δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

15 * καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν ⊙ ἄγγελοι, καὶ ⊙ ἄνθρωποι ⊙ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους, διέλθωμεν δὴ ἕως εἰς βηθλεὲμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.

וְהָיָה מַלְאָכָא דַּאלָהָא אֲתָא לְוָתְהוֹן ׃ [9] וְאָתְבִּיחַת דְּמָרְיָא אַנְהָרַת עֲלֵיהוֹן וּדְחִלוּ דְחִלְתָּא רַבְּתָא ׃ [10] וַאמַר לְהוֹן מַלְאָכָא לָא תֶּדְחֲלוֹן מָא גֵּיר מְסַבַּר אֲנָא לְכוֹן חַדוּתָא דְּחֶדְוָא לְכֻלֵּה עַלְמָא ׃ [11] אֶתְיֶלֶד לְכוֹן גֵּיר יוֹמָנָא פָּרוּקָא דְּאִיתָהוֹהִי מְשִׁיחָא בְּמְדִינְתָּה דְּדָוִיד ׃ [12] וְהָדָא לְכוֹן אָתָא מְשְׁכָּחִין אֲנָהוֹן עוּלָא דַּכְרִיךְ בְּעִזְרוּרֵא וְסִים בְּאוּרְיָא ׃ [13] וּמִן שְׁלִי אֲתְחֲזִי עִם מַלְאָכָא חֵילָתָא סַגְיָאָא דְּשָׁמַיָּא כַּד מְשַׁבְּחִין לַאלָהָא וְאָמְרִין ׃ [14] תְּשְׁבוּחְתָּא לַאלָהָא בְּמְרוֹמָא וְעַל אַרְעָא שְׁלָמָא וְסַבְרָא טָבָא לִבְנֵינָשָׁא ׃ [15] וַהֲוָא כַּד אֲזְלוּ מִן לְוָתְהוֹן מַלְאָכָא לִשְׁמַיָּא מַלּוּ רְעָוָתָא חַד עִם חַד וְאָמְרִין נְעֹבַר עַד בֵּית לְחֶם וְנֶחֱזֵי לְמִלְּתָא הָדָא דַּהֲוַת אַיְךְ דְּמָרְיָא אוֹדַע לַן ׃

[k] רְעָא שְׁבַח [l] חָדָא [m] וְלֵד שְׁבַח כלשון מצא [n] רֵם עבראית בשורית [o] רְעָא [p] נְעֹ

16 * Venerunt itaque festinanter, & inuenerunt Mariam, & Iausephb, & infantem positum in præsepi.

17 * Quúmque vidissent, notum fecerunt sermonem, qui dictus eis fuerat super illo puerulo.

18 * Et omnes qui audierunt mirati sunt super ijs quæ sibi dicta fuerant à pastoribus.

19 * Mariam verò conseruabat hos omnes sermones, & voluebat in corde suo.

20 * Et reuersi sunt pastores illi glorificantes ac laudantes Deum super omnibus quæ viderant & audierãt, prout dictum fuerat eis.

Matutinis Introitus Domini nostri in templum.

21 * Quúmque completi fuissent octo dies, vt circuncideretur puerulus, vocatum est nomen eius IESCHVA, quod vocatum fuerat ab Angelo, priusquam conceptus fuisset in vtero.

22 * Et quum impleti fuissent dies purgationis eorum secundùm legem Mousche, adduxerunt eum ad Ourischlem, vt sisterent eum coram Domino.

23 * Sicut scriptum est in Lege Domini, Omnis masculus aperiens vuluam, Sanctus Domini vocabitur.

24 * Et vt darent sacrificium, prout dictum est in Lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbæ.

25 * Erat autem vir quidam in Ourischlem, cuius nomen erat Schemeoun, & vir iste rectus erat & iustus, ac præstolabatur consolationem Israel: Spiritúsque Sanctitatis erat super eo. 26 * Ac dictum ei fuerat à Spiritu Sanctitatis ipsum non visurum mortem vsq; dum vidisset Meschicho Domini.

27 * Hic ipse venerat per Spiritum in templum. quúmque introducerent parentes Ieschua puerulum, vt agerent pro eo sicuti præceptum fuerat in Lege:

28 * Suscepit eum in vlnas suas, & benedixit Deo, & ait: 29 * Nunc dimitte seruum tuum, Domine mi, secundùm verbum tuum, in pace. 30 * Ecce enim viderunt oculi mei illum tuum Misericordem. 31 * Quem præparasti in conspectu omnium populorum. 32 * Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam populo tuo Israel.

---

16 וְאַתָּו [ע] מְסַרְהֲבָאִית וְאַשְׁכַּחוּ לְמַרְיָם וְלִיוֹסֵף וְלָעוּלָא [ה] דְּסִים בְּאוּרְיָא ׃ 17 וְכַד חֲזוֹ אוֹדָעוּ לְמִלְּתָא
[ע] עבראית פתאם
[ה] סָם
[ז] דְּמַר
[ח] פַּחַם בלשון חשב
דְּאִתְמַלֶּלַת עִמְּהוֹן עֲלוֹהִי עַל טַלְיָא ׃ 18 וְכֹלְהוֹן דְּשִׁמְעוּ [ז] אִתְדַּמְּרוּ עַל אִילֵּין דְּאִתְמַלִּלִי לְהוֹן מִן רְעוּתָא ׃
19 מַרְיָם דֵּין נְטָרָא הֲוָת כֹּלְהֵין מִלֶּא הָלֵין [ח] וּמְפַחְמָא בְּלִבָּהּ ׃ 20 וַהֲפָכוּ רְעוּתָא הָנוּן כַּד מְשַׁבְּחִין
וּמְהַלְּלִין לַאלָהָא עַל כָּל דַּחֲזוּ וְשִׁמְעוּ אֵיכָנָא דְּאִתְמַלֵּל עִמְּהוֹן ׃
דְּצַפְּרָא [ב] וְמֵעֲלְתֵּהּ וְמָרָן לְהֵיכְלָא ׃ [ב] עַל
21 וְכַד מַלּוּ תְּמָנְיָא יוֹמִין דְּנָתְגְּזַר טַלְיָא אֶתְקְרִי שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ דְּאִתְקְרִי מִן מַלְאָכָא קֻדָּם [ב] דְּנֶחְבְּטִן בְּכַרְסָא ׃ [ב] בְּטֶן
22 וְכַד אִתְמַלִּיו יוֹמָתָא [ג] דְּתַדְכִיתְהוֹן אֵיךְ נָמוֹסָא דְמוּשֶׁא [ד] אַסְקוּהִי לְאוּרְשְׁלֵם [ג] דְּנַקְרִימוּנֵיהִי קֻדָּם מָרְיָא ׃ [ד] דְּכָא [ה] נִסָּן [ו] מָם

16 * Et venerunt festinantes: & inuenerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in præsepio.

17 * Videntes autem, cognouerũt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc.

18 * Et omnes qui audierãt, mirati sunt, & de his quę dicta erãt à pastoribus ad ipsos.

19 * Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.

20 * Et reuersi sunt pastores, glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant, & viderant sicut dictum est ad illos.

16 * καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦραν τήν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσὴφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

17 * ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου.

18 * καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς.

19 * ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

20 * καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

Gen. 17. b. 12. Leui. 12. a. 3. Sup. 1. c. 31. Mat. 1. d. 21.

21 * Et postquam consummati sunt dies octo, vt circũcideretur puer: vocatũ est nomen eius IESVS, quod vocatum est ab Angelo, prius quàm in vtero conciperetur.

21 * Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτὸν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΣ, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

Leui. 12. a. 6.

22 * Et postquam impleti sunt dies purgationis eius secundum legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, vt sisterent eum Domino,

23 * (Sicut scriptum est in lege Domini: Exo. 13. a. 2. Num. 8. c. 16. Quia omne masculinũ adaperiens vluam, sanctum Domino vocabitur.)

Leui. 12. b. 8.

24 * Et vt darent hostiã secundum quod dictũ est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

22 * καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς, κατὰ τὸν νόμον Μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι τῷ κυρίῳ·

23 * καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται.

24 * καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν, κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν.

25 * Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, & homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel: & Spiritus sanctus erat in eo.

26 * Et responsum acceperat à Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini.

27 * Et venit in spiritu in templum. Et cùm inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo.

28 * Et ipse accepit eum in vlnas suas, & benedixit Deum, & dixit:

29 * Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace.

30 * Quia viderunt oculi mei salutare tuum.

31 * Quod parasti ante faciem omnium populorum.

32 * Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.

25 * καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα Συμεών, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ· καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν.

26 * καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου.

27 * καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ·

28 * καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν Θεὸν, καὶ εἶπε,

29 * νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ.

30 * ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου·

31 * ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν.

32 * φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.

E

---

23 אַיִךְ דַּכְתִיב בְּנָמוֹסָא דְמָרְיָא דְכָל זְכוּרָא פֶּתַח מַרְבְּעָא קַדִישָׁא דְמָרְיָא נֶתְקְרָא׃ 24 וְדֶנַחְלוּן דִּבְחָתָא אַיכַנָא
דְאָמִיר בְּנָמוֹסָא דְמָרְיָא זוּגָא דְשׁוּפְנִיָא אוֹ תְרֵין פְּרוּגָא דְיוֹנָא׃ 25 גְּבָרָא דֵין חַד אִיתַ הֲוָא בְּאוּרְשְׁלֵם שְׁמֵהּ הֲוָא
שִׁמְעוֹן וְגַבְרָא הָנָא כְּאִין הֲוָא וְזַדִיק וְמִסְתַּבָּא הֲוָא לְבוּאֵהּ דִיסְרָאֵל וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא אִיתַ הֲוָה עֲלוֹהִי׃
26 וְאָמִיר הֲוָא לֵהּ מִן רוּחָא דְקוּדְשָׁא דְלָא נֶחֱזֵא מָוְתָא עַדְמָא דְנֶחֱזֵא מְשִׁיחָא דְמָרְיָא׃ 27 הוּ הָנָא אֲתָא
הֲוָא בְּרוּחָא לְהֵיכְלָא וְכַד עָיְלִין לֵהּ אֲבָהַוהִי לְיַשׁוּעַ טָלְיָא דְנַעְבְּדוּן חֲלָפוֹהִי אַיכַנָא דְפָקִיד בְּנָמוֹסָא׃
28 קַבֶּלֵהּ עַל דְרַעֲוֹהִי וּבָרֵךְ לֵאלָהָא וְאָמַר׃ 29 מְכֵיל שְׁרִי אַנְתְּ לֵהּ לְעַבְרָךְ מָרִי אֵיךְ מִלְּתָךְ בְּשְׁלָמָא׃
30 דְהָא חֲזוֹ עֵינַי חֲנָנָךְ׃ 31 הַוּ דְטַיְבְתְּ בְּפַרְצוֹפָא דְכָלְהֵין אַמְוָתָא׃ 32 נְוְהָרָא לְגַלְוָנָא דְעַמְמַיָא וְשׁוּבְחָא לְעַמָךְ יִסְרָאֵל׃

דְּכַר עבראית זכר
עבראית רחם
דְּבַח עבראית זבח
עבראית אפרחים
כֵּין סְבָא עבראית צנח
בַּוָּא עבראית מות
עַל או עָלַל
שְׁרָא מַלַל
גְּלָא

33 * *Iauſeph autem & mater eius mirabantur ſuper ijs, quæ dicebantur de eo.*

34 * *Et benedixit eis Schemeoun, & dixit Mariam matri ipſius, Ecce hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſroiel, & in ſignum contradictionis.*

35 * *Cæterùm animam tui ipſius traijciet lancea, vt reuelentur cogitationes cordium multorum.*

Ad Oblationem Introitus Domini noſtri.

36 * *Porrò Channo Prophetiſſa filia Phanuil de tribu Aſchir & ipſa erat decrepita diebus, anniſque ſeptem cum marito ſuo vixerat à virginitate ſua.*

37 * *Et erat vidua quaſi annorum octoginta & quatuor, nec diſcedebat à templo: ſed ieiunio & oratione colebat* [Deum] *die noctéq;.*

38 * *Quinetiam ipſa ſurrexit ea ipſa hora, & gratias egit Domino, ac loquebatur de eo cum quolibet præſtolãte redemptionem ipſius Ouriſchlem.*

39 * *Quúmque perfeciſſent omnia ſecundum Legem Domini, reuerſi ſunt, in Galilæam in Nozerath ciuitatem ſuam.*

40 * *Puerulus autem creſcebat, & corroborabatur Spiritu, ac replebatur ſapientia, & gratia Dei erat ſuper eum.*

41 * *Et homines* [parentes] *eius quotannis adibant Ouriſchlem in feſto Pezcho.*

Dominica poſt Natiuitatem.

42 * *Quúmque eſſet filius annorum duodecim, aſcenderunt prout conſueuerant in feſto.*

43 * *Et quum impleti fuiſſent dies, illi reuerſi ſunt: Feſchua verò puer remanſit in Ouriſchlem, Iauſeph & matre eius neſcientibus.*

44 * *Putabant enim eum eſſe cum filiis ſocietatis ipſorum: quúmque veniſſent iter diei vnius, requirebant eum apud ſuos homines, & apud vnumquemque notum ſuum.*

45 * *Nec inuenerunt eum. Et reuerſi ſunt rurſus ad Ouriſchlem, ac requirebant eum.*

---

33 יוֹסֵף דֵּין וְאִמֵּהּ [s] תַּמִּיהִין הֲוִו עַל אִילֵּין דְּמִתְמַלְלִין הֲוֵי עֲלוֹהִי ׃ 34 וּבָרֵךְ אֲנוּן שִׁמְעוֹן וְאָמַר לְמַרְיָם אִמֵּהּ [t] תְּמֵר
הָא חָנָא [u] סִים [v] לְמַפּוּלְתָא [x] וְלָקְיָמָא דְּסַגְיָאֵא בְּיִסְרָיֵל וְלַאתָא [y] דְּיִתְרְעֵנָא ׃ [s] תֵּם [y] נְפַל [x] קָם [y] חָרָא
35 וּבְנַפְשְׁכִי דֵּין דְּיֵלְכִי חֶעֱבַר רוֹמְחָא אֵיךְ דְּנָתְגַלְיָן [z] מַחְשְׁבָתָא דְּלֵבְוָתָא דְּסַגְיָאֵא ׃ [z] חֶשֵׁב
דְּקוּרְבָּא דְּמָעֲלְתֵהּ דְּמָרָן ׃
36 [a] וְחַנָּא דֵּין [b] נְבִיתָא בַּרְתֵּהּ דְּפְנוּאֵיל מִן שַׁבְטָא דַּאשִׁיר אָף הִי קַשִּׁישַׁת בְּיוֹמָתָהּ הֲוָת וְשָׁבַע שְׁנִין עִם בַּעְלָהּ [a] חַנִּן [b] נְבָא
חָיָת מִן בְּתוּלוֹתָהּ ׃ 37 וַהֲוָת אַרְמַלְתָא אַיךְ שְׁנִין תְּמָנְאִין וְאַרְבַּע וְלָא פָּרְקָא הֲוָת מִן הֵיכְלָא [c] וּבְצוֹמָא [c] צֵם
[d] וְכִצְלוֹתָא פָּלְחָא הֲוָת בְּאִימְמָא וְבְלֵלְיָא ׃ 38 וְאָף הִי [e] קָמַת בָּהּ בְּשָׁעָתָא וְאוֹדַת לְמָרְיָא וּמְמַלְלָא הֲוָת [d] צְלוֹ [e] קָם

33 * Et erat Ioseph & mater eius mirantes super his quæ dicebantur de illo.

34 * Et benedixit illis Simeon: & dixit ad Mariam matrem eius, Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur:

Isai. 8. c. 14. Rom. 9. g. 32. 1. Pet. 2. b. 8.

35 * (Et tuam ipsius animam pertransibit gladius) vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.

36 * Et erat Anna prophetissa filia Phanuel, de tribu Aser: hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua.

37 * Et hæc vidua erat vsque ad annos octoginta quatuor: quæ non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus F seruiens nocte ac die.

38 * Et hæc ipsa hora superueniens confitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem † Israel.

Ieruſalem

39 * Et vt perfecerunt omnia secundùm legẽ Domini, reuersi sunt in Galilæam, in ciuitatem suam Nazareth.

40 * Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu, plenus sapientia: & gratia Dei erat in illo.

41 * Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem, in die solenni Paschæ.

Exo. 23. c. 15. & 34. b. 17. Deut. 16 a. 1.

42 * Et cùm factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis in Ierosolymam secundùm consuetudinem diei festi.

43 * Consummatisque diebus cùm redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, & non cognouerunt parentes eius.

44 * Existimantes autem illum esse in comitatu, venerũt iter diei: & requirebant eum inter cognatos & notos.

45 * Et non inuenientes, regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum.

33 * καὶ ἦν ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.

34 * καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς συμεών, καὶ εἶπε πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον.

35 * καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία· ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

36 * Καὶ ἦν ἄννα προφῆτις θυγάτηρ φανουὴλ ἐκ φυλῆς ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετ' ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς·

37 * καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοηκοντατεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν.

38 * καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσαλήμ.

39 * καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν ναζαρέτ.

40 * τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

41 * καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα.

42 * Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβαινόντων αὐτῶν εἰς ἱεροσόλυμα, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς,

43 * καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτούς, ὑπέμεινεν ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνω ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ.

44 * νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδόν· καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς.

45 * καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν.

עֲלוֹהִי עִם כָּלְנָשׁ דַּמְסַכָּא הֲוָא לְפוּרְקָנֵהּ דְּאוּרְשְׁלֵם׃ 39 וְכַד שַׁלְּמוּ כָּל מִדַּם אֵיךְ דְּבְנָמוֹסָא דְּמָרְיָא הַפְּכוּ
לַגְלִילָא לְנָצְרַת ᶠ מְדִינַתְהוֹן׃ 40 טְלְיָא דִין רָבָא הֲוָא וּמִתְחַיִל בְּרוּחָא וּמָתְמְלָא חָכְמְתָא וְטִיבוּתָא דַּאלָהָא אִית
הֲוָה עֲלוֹהִי׃ 41 וַאֲנָשׁוֹהִי בְּכָל שְׁנָא אָזְלִין הֲווּ לְאוּרְשְׁלֵם בְּעַדְעָדָא דְּפָצְחָא׃
דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּבָתַר יַלְדָא ח
42 וְכַד הֲוָא בַּר שְׁנִין תַּרְתַּעְסְרָא סְלֵקוּ אֵיכְנָא ᶻ דְּמָעְדִין הֲווּ לְעָדְעָדָא׃ 43 וְכַד שַׁלְּמוּ יוֹמָתָא הַפְּכוּ לְהוֹן יֵשׁוּעַ
דִּין טַלְיָא ᵇ פֵּשׁ לֵהּ בְּאוּרְשְׁלֵם וְיוֹסֵף וְאִמֵּהּ לָא יְדָעוּ׃ 44 סָבְרִין הֲווּ גֵּיר דְּעִם כְּנֵי ᶜ לְוִיתְהוֹן הוּ וְכַד אֲתוֹ ᵈ מַרְיָא
יוֹמָא חַד בְּעַאוּהִי לֵוָת אֲנָשֵׁיהוֹן וַלָוָת מַן דְּיַדְעִי לְהוֹן׃ 45 וְלָא אַשְׁכְּחוּהִי וַהֲפַכוּ לְהוֹן תּוּב לְאוּרְשְׁלֵם וּבָעֵין הֲווּ לֵהּ׃

ᶻ נִין

ᵃ מְעַר או עָד ופירושו הרגיל
ᵇ פֵּישׁ ופירושו עמר
ᶜ לְוָא ᵈ רְדָא פירושו חלך

46 * Tribus verò pòst diebus inuenerunt eum in templo ſedentem in medio doctorum, & audientem ab eis, ac interrogantem eos.

47 * Et mirabantur ij omnes, qui audiebant eum ob ſapientiam & reſponſa ipſius.

48 * Vtque viderunt eum, mirati ſunt, & ait illi mater ipſius, Fili mi, cur ita feciſti nobis? quoniam ecce ego & pater tuus cum multa anxietate quærebamus te.

49 * Dixit eis; Cur quærebatis me? neſcitis quòd in domo patris mei oportet me eſſe?

50 * Illi verò non intellexerunt ſermonem quem dixerat eis.

51 * Et deſcendit cum eis, venítque Nozerath: & ſubiectus erat eis, mater verò ipſius conſeruabat hos omnes ſermones in corde ſuo.

52 * Porrò Feſchua creſcebat ſtatura & ſapientia ſua, nec non gratia apud Deum & homines.

Ad Oblationem feſti Epiphaniæ.

CAP. III.

1 ANno autem decimoquinto regni Tiberij Cæſaris, ſub præfectura Pontij Pilati in Iihoudæa, dum eſſet Tetrarcha Heroudes in Galilæa & Philippus frater eius Tetrarcha in Ituria, & in regione Tracouno: & Luſania Tetrarcha Abilenes.

2 * In principatu Sacerdotii [pontificatu] Chanon & Kaiopho factus eſt ſermo Dei ad Iouchanon filium Zecario, in deſerto.

3 * Venítque in vniuerſam regionem circumiacentem Iourdenon, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.

4 * Sicut ſcriptum eſt in libro ſermonum Eſchaio prophetæ, dicentis, Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini, & dirigite in planiciem ſemitas Dei noſtri.

5 * Omnes valles implebuntur, omnésque montes & colles deprimentur: & fiet tumulus, humilis, & aſpera regio plana.

6 * Videbítque omnis caro ſalutem Dei.

7 * Porrò dicebat turbis illis qui ad ipſum veniebant vt baptiſarentur, Progenies viperarum quis indicauit vobis vt fugeretis à futura ira?

---

46 וּמִן בָּתַר תְּלָתָא יוֹמִין אַשְׁכְּחוּהִי בְּהֵיכְלָא בַּר יָתֵב מָצְעַת [c] מַלְפָּנֵא וְשָׁמַע מֶנְהוֹן וְמִשְׁאֵל לְהוֹן ׃ 47 [f] וְתַמִּיהִין [e] אַלֵּף [f] תְּמַהּ
48 חֲוִוּ כְּלְהוֹן אִילֵּין דְּשָׁמְעִין הֲוֹוּ לֵהּ בְּחָכְמְתֵהּ וּבְפִתְגָמוֹהִי ׃ 48 וְכַד חֲזַאוּהִי תְּמַהוּ וַאֲמַרַת לֵהּ אֵמֵהּ בְּרִי לְמָנָא עֲבַדְתְּ
לַן הָכַנָּא דְּהָא אֲנָא וַאבוּךְ בְּטוּרָפָא סַגִיאָא [g] בָּעֵין הֲוִינָן לָךְ ׃ 49 אֲמַר לְהוֹן מָנָא בָּעֵין הֲוִיתוּן לִי לָא יְדָעִין אַנְתוּן [g] בְּעָא
דְּבֵית אֲבִי וְלֵא לִי דְּאִהְוֵא ׃ 50 הֵנוּן דֵּין לָא [h] אֶשְׁתְּוַדְעוּ לְמִלְּתָא דְּאֲמַר לְהוֹן ׃ 51 וְנְחֵת עִמְּהוֹן וַאֲתָא לֲנָצְרַת [h] יְדַע
[i] וּמְשְׁתַּעֲבַד הֲוָא לְהוֹן אֵמֵהּ דֵּין נָטְרָא הֲוָת כָּלְהֵין מִלֵּא בְּלִבַּהּ ׃ 52 [i] יֵשׁוּעַ דֵּין רָבֵא הֲוָא בַּקּוּמְתֵהּ וּבְחָכְמְתֵהּ [i] עַבַד או שַׁעְבַּר
וְקוּרְבָא דְּאַרְעָא וְדִנְחָא ט קפלאון ג
וַבְטַיבוּתָא לְוָת אֱלָהָא וַבְנֵינָשָׁא ׃
[1] בְּשְׁנַת חַמְשַׂעְסַר דֵּין דְּמַלְכוּתֵהּ דְּטִבֶּרְיוּס קֵסַר בְּהִגְמָנוּתָא דְּפַנְטְיוּס פִּילַטוּס בִּיהוּד בַּד רִישָׁא רְבִיעָיָא הֵרוֹדֵס

46 ‡ Et factum est: post triduum inuenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.

47 ‡ Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius.

Mat. 7. d. 28. Mar. 1. b. 22. Infr. 4. c. 32. Ioh. 7. b. 15.

48 ‡ Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum, Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.

49 ‡ Et ait ad illos, Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his quæ patris mei sunt, oportet me esse?

50 ‡ Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos.

51 ‡ Et descendit cum eis, & venit Nazareth: & erat subditus illis. Et mater eius conseruabat omnia verba hæc in corde suo.

52 ‡ Et Iesus proficiebat sapientia & ætate, & gratia apud Deum & homines.

CAP. III.

1 ANno autem quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris, procurante Pontio A Pilato Iudæam, Tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius Tetrarcha Iturææ & Trachonitidis regionis, & Lysania Abilinæ Tetrarcha,

2 ‡ Sub principibus Sacerdotum Anna & Caipha: factum est verbum Domini super Iohannem Zachariæ filium, in deserto.

3 ‡ Et venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.

Matt. 3. a. 1. Mar. 1. b. 3.

4 ‡ Sicut scriptum est in libro sermonum Isaiæ prophetæ: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. B

Isai. 40. a. 3. Ioh. 1. c. 23.

5 ‡ Omnis vallis implebitur: & omnis mons & collis humiliabitur. & erunt praua in directa; & aspera in vias planas.

6 ‡ Et videbit omnis caro salutare Dei.

7 ‡ Dicebat ergo ad turbas quę exibant vt baptizarentur ab ipso, Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira?

Mat. 3. b. 7.

46 ‡ καὶ ἐγένετο, μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς.

47 ‡ ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ.

48 ‡ καὶ ἰδόντες αὐτὸν, ἐξεπλάγησαν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε, τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.

49 ‡ καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ἤδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;

50 ‡ καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

51 ‡ καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ· καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς· καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

52 ‡ καὶ Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

γ'.

1 ‡ Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ τετραρχοῦντος τῆς Γαλιλαίας Ἡρῴδου, Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχοῦντος τῆς Ἰτουραίας καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος,

2 ‡ ἐπὶ ἀρχιερέων Ἄννα καὶ Καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

3 ‡ καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

4 ‡ ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος, φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

5 ‡ πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται· καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας.

6 ‡ καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.

7 ‡ ἔλεγου οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

בַּגְלִילָא וּפִילִיפּוֹס אֲחוּהִי רִישָׁא רְבִיעָיָא בְּאִיטוּרַיָא וּבַאחְרָא דַּטְרַכוֹנָא וְלוּסַנְיָא רִישָׁא רְבִיעָיָא דַּאבִילֵנֵא׃

2 בְּרִבוּת כָּהֲנוּתָא דְּחַנָּן וְקָיְפָא הֲוָה מֵימְרָא דַּאלָהָא עַל יוּחָנָן בַּר זְכַרְיָא בְּחוּרְבָא׃

3 וַאתָא בְּכֹלֵּהּ אַתְרָא דְּחִדְרֵי יוֹרְדְנָן בַּר מַכְרֵז מַעֲמוּדִיתָא דְּחַיְבוּתָא לְשׁוּבְקָנָא דַּחֲטָהֵא׃

4 אֵיכְנָא דְּכְתִיב בְּפִתְגָמָא דְּמִלֵּא דַּאשַׁעְיָא נְבִיָא דַּאמַר קָלָא דְּקָרֵא בְּחוּרְבָא תַּיְבוּ אוּרְחָה דְּמָרְיָא וְתַרְוִוצוּ בַּפְּקַעְתָא שְׁבִילָא לַאלָהַן׃

5 כָּל בִּקְעָה נֶחְלָא וְכָל טוּרָא וְרָמְתָא נִתְמַכְּכוּן וְנֶהֱוֵא עַרְמָא לְשַׁפְיָא וְאֹרְחָא עַסְקָא לַפְּקַעְתָא׃

6 וְנֶהֱוֵא כָּל בְּסַר חַיֵּא דַּאלָהָא׃

7 וַאמַר הָוָא לְכָנְשָׁא אִילִין דְּאִתְיִן הֲוֹוֹ לְמֶעְמַר יַלְדָא וְאִכְדָנָא מַנוּ חַוִיכוּן לְמֶעְרַק מִן רוּגְזָא דַּעֲתִיד׃

a רְבָא b כַּחֵן
c עִמַּד ופירושו טבל
d תַּב e עבראיה שוב
f תְּרַץ פקעא נאשר בקעא
g שְׁפָיָא

8 * Edite ergo fructus dignos pœnitentia, nec incipiatis dicere apud vosmetipsos: Est nobis pater Abrohom. dico enim vobis, ex istis lapidibus posse Deum suscitare filios ipsi Abrohom.

9 * Ecce autem securis posita est ad radicem arboris. omnis igitur arbor fructus bonos non edens, exciditur, & in ignem abijcitur.

10 * Et interrogauerunt eum turbæ, dicentes: Quid igitur faciemus?

11 * Respondit, & ait illis: Qui habet duas tunicas, det nõ habenti: & qui habet cibum, itidem faciat.

12 * Quinetiam venerunt publicani vt baptisarẽtur, ac dicunt ei: Doctor, quid faciemus?

13 * Ipse verò dixit eis: Ne exegeritis plus quàm constitutum est vobis exigendum.

14 * Et interrogauerunt eum cultores militiæ, dicuntque, Nos etiam quid faciemus? dixit eis: Neminem concusseritis, neque calumnie mini: & sufficiant vobis stipendia vestra.

15 * Quum autem expectaret populus de Iouchanon, & omnes cogitarent in cordibus suis, quòd forsan esset Meschicho;

16 * Respondit Iouchanon & ait illis: Ecce ego baptiso vos aqua, venit autem post me is qui potẽtior me est, cuius non sum dignus qui soluam corrigiam calceamentorum, ipse bapti sabit vos in Spritu Sanctitatis, & igni.

17 * Ipse tenet cribrum manu sua, & repurgat aream suam, ac triticum colligit in horrea sua, & paleas comburet igni inextinguibili.

18 * Quinetiam alia multa docebat, & annunciabat populo.

19 * Heroudes autem Tetrarcha propterea quòd argueretur à Iouchanon de Heroudiade vxore Philippi fratris eius, ac de omnibus flagitiis, quæ patrarat:

20 * Addidit & hoc supra omnia, quòd inclusit Iouchanon in domo vinctorum.

21 * Factum est autem quum baptisaretur omnis populus, vt & Ieschua baptisaretur: ac dum oraret, aperiretur cælum.

---

8 עֲבֵדוּ וְכָיל פֵּארֵא דְשָׁוְיִן לַתְיָבוּתָא וְלָא [h]תְּשָׁרִין לְמֵאמַר בְּנַפְשְׁכוֹן וַאבָא אִית לַן אַבְרָהָם אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר [h] שְׁרָא
דְמִן חֲלֵין כְּאִפֵּא מְשַׁכַּח אֱלָהָא [i]לְמָקְמוּ בְּנָיָא לַאבְרָהָם ׃ [i] קָם [k] עבראית גרון
9 הָא דֵין [k] נְרָגָא סִים עַל עֻקָּרָא דְאִילָנָא כָּל אִילָנָא ׃
דָּכְיל דְּפֵארֵא טָבָא לָא עָבֵד פָּחְפֵּק וְכְנוּרָא נָפֵל ׃ 10 וּמְשַׁאלִין חֲוֵו לֵהּ כְּנֵשָׁא וַאמְרִין מָנָא הָכְיל נֶעֱבֵד ׃
11 עָנָא וַאמַר לְהוֹן מַן דְאִית לֵהּ תַּרְתֵּין כוּתִינִין נֶחֱל לְמַן דְּלֵית לֵהּ וּמַן דְאִית לֵהּ סַיְבְרָתָא הָכְנָא נֶעֱבֵד ׃
12 וַאתָו אַף מָכְסָא לְמֶעְמַד וַאמְרִין לֵהּ [l]מַלְפָנָא מָנָא נֶעֱבֵד ׃ 13 הוּדִין אֲמַר לְהוֹן לָא [m]תְּחְבְּעוּן מֵדֵם יַתִּיר [l] אַלַף [m] תְּבַע
עַלְמָא דַּפְקִיד לְכוֹן לְמֶתְבַע ׃ 14 וּמְשַׁאלִין חֲוֵו לֵהּ פָּלְחֵי [n] אַסְטַרְטִיא וַאמְרִין מָנָא נֶעֱבֵד אַף חָנַן אֲמַר לְהוֹן לָא [x] מן לשון יון
בְּאנָשׁ תְּחַטְּנָרוּן וַלְאנָשׁ לָא תֶּעֱשְׁקוּן וְנֶסְפְּקֵן לְכוֹן [o] אַפְסָנְיָתְכוֹן ׃ [o] אַפְסָנְיָא מלשון יון

8 ✱Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ. & ne cœperitis dicere; Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis, suscitare filios Abrahæ.

9 ✱Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonũ, †excidetur, & in ignem †mittetur.

10 ✱Et interrogabant eum turbæ, dicentes, Quid ergo faciemus?

11 ✱Respondens autem, dicebat illis, Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.

12 ✱Venerunt aũt & publicani vt baptizarentur: & dixerunt ad illum, Magister, quid faciemus?

13 ✱At ille dixit ad eos, Nihil amplius quàm quod constitutum est vobis, faciatis.

14 ✱Interrogabant autem eum & milites, dicentes, Quid faciemus & nos? Et ait illis, Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendijs vestris.

15 ✱Existimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Iohanne, ne fortè ipse esset Christus:

16 ✱Respondit Iohannes, dicens omnibus, Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius non sum dignus soluere corrigiam calceamentorum eius: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni.

17 ✱Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream suam, & cõgregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

18 ✱Multa quidem & alia exhortans euangelizabat populo.

19 ✱Herodes autem Tetrarcha cùm corriperetur ab illo de Herodiade vxore fratris sui Philippi, & de omnibus malis quæ fecit Herodes:

20 ✱Adiecit & hoc super omnia, & inclusit Iohannem in carcerem.

21 ✱Factum est autem cùm baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato & orante, apertum est cælum:

excidi-tur
mitti-tur

Iaco. 2. c. 15. 1. Ioh. 3. c. 17.

Mat. 3. c. 11. Mar. 1. a. 8. Ioh. 1. d. 26.

Acto. 1. a 5. & 11. b. 16. & 19. a. 4. Mat. 3. c. 12.

Mat. 14. a. 3. Mar. 6. c. 17.

Matt. 3. c. 13. Mar. 1. a. 9. Ioh. 1. d. 32.

8 ✱ποιήσατε οὖν καρπὸς ἀξίους τ῀ μετανοίας, ⓒ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δυναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τ῀ Ἀβραάμ.

9 ✱ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτε῀, καὶ εἰς πῦρ βάλλε῀.

10 ✱καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν ⓘ ὄχλοι, λέγοντες, τί οὖν ποιήσομεν;

11 ✱ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς, ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότω τ῀ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως ποιείτω.

12 ✱ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι, ⓒ εἶπον πρὸς αὐτὸν, διδάσκαλε, τί ποιήσομεν;

13 ✱ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε.

14 ✱ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες, καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδένα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.

15 ✱προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τ῀ Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστὸς,

16 ✱ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης ἅπασι λέγων, ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, ⓤ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτ῀· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί.

17 ✱ⓤ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτ῀, ⓒ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ· τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

18 ✱πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν.

19 ✱ὁ δὲ ἡρῴδης ὁ τετραάρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτ῀ περὶ ἡρωδιάδος τ῀ γυναικὸς τ῀ ἀδελφοῦ αὐτ῀ φιλίππου, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πονηρῶν ὁ ἡρῴδης·

20 ✱προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ κατέκλεισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

21 ✱ἐγένετο δὲ ἐν τ῀ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν, καὶ ἰησοῦ βαπτισθέντος, καὶ προσευχομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανὸν,

---

15 כַּד דַּיָּן מַסְבַּר הֲוָא עַמָּא עַל יוֹחָנָן וְכֻלְהוֹן מְהַחֲשְׁבִין הֲוֹו בְּלֵבְהוֹן דִּרְמָא הוּא מְשִׁיחָא׃

16 עָנָא יוֹחָנָן וְאָמַר לְהוֹן אֲנָא הָא מַעֲמַר אֲנָא לְכוֹן בְּמַיָּא אָתֵא דַּיָּן בָּתְרִי הָו דְּחַיִּלְתָּן מָנִי הָו דְּלָא שְׁוָא אֲנָא דְּאִשְׁרָא עָרְקָא דְּמְסָנָוהִי הוּ נָעֵיל כִּין בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וּבְנוּרָא׃ 17 הָו דְּאַחִיד רַפְשָׁא בְּאִידֵהּ וּמְרַבֵּא אַרְעוֹהִי וְחֵשֵׁא

כֻּנֵּשׁ לְאוּצָרוֹהִי וְתֻבְנָא [a] נוּקְד בְּנוּרָא דְּלָא דָּעֲכָא׃ 18 אַף אַחֲרָנֵיתָא דַּיָּן סַגִּיאָתָא [b] מַלֵּף הֲוָא וּמְבַשַּׂר לְעַמָּא׃

19 הָרוֹדֵס דַּיָּן טְטְרַרְכָא מִטֻּל [c] דְּמְחַכְּמֵס הֲוָא מִן יוֹחָנָן עַל הֲרוֹדְיָא אַנְתַּת פִּילִיפּוֹס אֲחוּהִי וְעַל כֻּלְּהֵין בִּישָׁתָא

דְּעָבַד הֲוָא׃ 20 [d] אוֹסֵף אַף הָרָא עַל כֻּלְּהֵין וְחַבֶּשׁ לְיוֹחָנָן בֵּית אֲסִירָא׃ 21 הֲוָא דַּיָּן כַּד

עַמַּר כֻּלֵּהּ עַמָּא וְאַף יֵשׁוּעַ עַמַּר וְכַד מְצַלֵּא [e] אֶתְפַּתַּח שְׁמַיָּא׃

[a] חַיִל
[b] אֵלַף
[c] כְּמֵס עבראית שח
[d] יְסֵף
[e] פְּתַח

22 * Descēderétque Spiritus Sanctitatis supra eum specie corporea columbina, & vox ederetur de cœlis, dicens: Tu es ille filius meus dilectus, in te mihi complacui.

Ad vesperam Dominicæ secundæ post Epiphaniam.

23 * Ipse verò Jeschua erat quasi filius annorum triginta: & existimabatur filius Jausephi filij Heli.

24 * Filij Matethath, filij Leui, filij Malchi, filij Jani, filij Jausephi,

25 * Filij Mathetha, filij Amouz, filij Nachoum, filij Chesli, filij Nagi,

26 * Filij Moth, filij Mathath, filij Samei, filij Iausephi, filij Jihoudo,

27 * Filij Jouchanon, filij Roso, filij Zourbobel, filij Schelathil, filij Niri:

28 * Filij Malchi, filij Adai, filij Kousam,

29 filij Elmoudod, filij Jr: * Filij Jousi, filij Eliosar, filij Jouram, filij Mathitho, filij Leui:

30 * Filij Schemeoun, filij Jihoudo, filij Jausephi, filij Iounon, filij Eliokim:

31 * Filij Malio, filij Mani, filij Matetha, filij Nothon, filij Dauid:

32 * Filij Jschai, filij Oubid, filij Booz, filij Sa-

33 lmoun, filij Nachschoun, * Filij Aminodob, filij Orō, filij Chesroun, filij Pares, filij Jihudo:

34 * Filij Jaakoub, filij Jschok, filij Abrohom, filij Tharach, filij Nochour:

35 * Filij Soroug, filij Areou, filij Polog, filij

36 Hobor, filij Scholoch: * Filij Kainan, filij Arphaxad, filij Schim, filij Nouach, filij Lamech.

37 * Filij Mathouslach, filij Chanouc, filij Jared, filij Mahaloloil, filij Kainan:

38 * Filij Anousch, filij Schith, filij Odom, qui ex Deo.

CAP. IIII.

1 PORrò Jeschua quum plenus esset Spiritu Sanctitatis, reuersus est à Jaurdenon, & duxit eum Spiritus in desertum,

2 * Diebus quadraginta, vt tētaretur à criminatore [diabolo.] Neque comedit quicquā in illis diebus. quúmq; exacti essent, tum de-

3 mum esuriit. * Et dixit ei criminator: Si filius Dei es, dic lapidi huic vt fiat panis.

4 * Respondit Jeschua, & dixit ei: Scriptum est, non pane tantūmodo viuit filius hominis, sed omni verbo Dei.

---

22 וְנָחַת רוּחָא דְקוּדְשָׁא עֲלוֹהִי בְּדְמוּת גוּשְׁמָא דְיוֹנָא וְקָלָא הֲוָא מִן שְׁמַיָּא דַאמַר אַנְתְּ הוּ בְּרִי חַבִיבָא בָךְ אֶצְטְבִיתּ׃
דְרַמְשָׁא דְחַד בְּשַׁבָּא דַתְרִין דְכָתַר נַגְחָא ׃ ו

23 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ אִיתַוהִי הֲוָא אַיךְ בַּר שְׁנִין תְּלָתִין וּמִסְתְּחַבַר הֲוָא בַּר יוֹסֵף בַּר הֵלִאי ׃ 24 בַּר מַטְּתָה בַּר לֵוִי בַּר
מַלְכִּי בַּר יַאנַי בַּר יוֹסֵף ׃ 25 בַּר מַתְּתָא בַּר עָמוֹץ בַּר נָחוּם בַּר חֶסְלִי בַּר נַגַי ׃ 26 בַּר מָאת בַּר מַתָּת בַּר שִׁמְעִי בַּר
יוֹסֵף בַּר יְהוּדָא׃ 27 בַּר יוּחָנָן בַּר רֻסָא בַּר זְרֻבָּבֶל בַּר שַׁלַתְאִיל בַּר נֵרִי ׃ 28 בַּר מַלְכִּי בַּר אֲדַי בַּר קוֹסָם בַּר אֶלְמוֹדָד
בַּר עִיר ׃ 29 בַּר יוֹסֵא בַּר אֱלִיעֶזֶר בַּר יוֹרֵם בַּר מַתִּתְיָה בַּר לֵוִי ׃ 30 בַּר שִׁמְעוֹן בַּר יְהוּדָא בַּר יוֹנָם בַּר
אֶלְיָקִים׃ 31 בַּר מַלְיָא בַּר מַאנִי בַּר מַטְּתָא בַּר נָתָן בַּר דָּוִד ׃ 32 בַּר אִישַׁי בַּר עוֹבִיד בַּר בָּעַז בַּר סַלְמוֹן בַּר נַחְשׁוֹן ׃

f נְחַת h דְּמָא h צְבָא
i סְבַר

22 * Et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum: & vox de cælo facta est: Tu es filius meus dilectus: in te complacuit mihi.

Isa. 42. a. 1. Mat. 4. d. 17. & 17. a. 5. Infr. 9. d. 33. 2. Pet. 1. c. 19. Mat. 13. g. 55. Mar. 6. a. 3. Infr. 4. d. 22. Ioh. 1. f. 45. & 6. 6. 42.

22 * καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει, ὡσεὶ περιστερὰν, ἐπ' αὐτόν· καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι, λέγουσαν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν σοὶ εὐδόκησα.

23 * Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorũ triginta, vt putabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli, 24 * Qui fuit Matthat, qui fuit Leui, qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph, 25 * Qui fuit Mattha thiæ, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, 26 * Qui fuit Ma hath, qui fuit Matthathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, 27 * Qui fuit Iohanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, 28 * Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosam, qui fuit Elmadan, qui fuit Her, 29 * Qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit Matthat, qui fuit Leui, 30 * Qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Eliacim, 31 * Qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit Matthatha, qui fuit Nathan, qui fuit Dauid,

32 * Qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson, 33 * Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ, 34 * Qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahę, qui fuit Thare, qui fuit Nachor, 35 * Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale, 36 * Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech, 37 * Qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit Iared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan, 38 * Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adã, qui fuit Dei.

Mat. 1. b. 6.

CAP. IIII.

1 IEsus autem plenus Spiritu sancto, regressus est à Iordane: & agebatur in A 2 Spiritu in deserto, * Diebus quadraginta, & tẽtabatur à diabolo. Et nihil manducauit in diebus illis: & cõsummatis illis postea esurijt. 3 * Dixit autẽ illi diabolus, Si filius Dei es, dic lapidi huic vt panis fiat. 4 * Et respondit ad illum Iesus, Scriptum est, Quia non in pane solo viuet homo, sed in omni verbo Dei.

Matt. 4. a. 1. Mar. 1. b. 12. Deut. 8. a. 2. Matt. 4. a. 4.

23 * Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος, ὢν, ὡς ἐνομίζετο υἱὸς Ἰωσὴφ τοῦ Ἡλὶ,
24 * τοῦ Ματθὰτ, τοῦ Λευὶ, τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἰαννὰ, τοῦ Ἰωσὴφ,
25 * τοῦ Ματταθίου, τοῦ Ἀμὼς, τοῦ Ναοὺμ, τοῦ Ἐσλὶ, τοῦ Ναγγαὶ,
26 * τοῦ Μαὰθ, τοῦ Ματταθίου, τοῦ Σεμεὶ, τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Ἰούδα,
27 * τοῦ Ἰωαννᾶ, τοῦ Ῥησὰ, τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιὴλ, τοῦ Νηρὶ,
28 * τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἀδδὶ, τοῦ Κωσὰμ, τοῦ Ἐλμωδὰμ, τοῦ Ἤρ,
29 * τοῦ Ἰωσὴ, τοῦ Ἐλιέζερ, τοῦ Ἰωρεὶμ, τοῦ Ματθὰτ, τοῦ Λευὶ,
30 * τοῦ Συμεὼν, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Ἰωνὰμ, τοῦ Ἐλιακεὶμ,
31 * τοῦ Μελεὰ, τοῦ Μαϊνὰ, τοῦ Ματταθὰ, τοῦ Ναθὰμ, τοῦ Δαβὶδ,
32 * τοῦ Ἰεσσαὶ, τοῦ Ὠβὴδ, τοῦ Βοὸζ, τοῦ Σαλμὼν, τοῦ Ναασσὼν,
33 * τοῦ Ἀμιναδὰβ, τοῦ Ἀρνὶ, τοῦ Ἑσρὼμ, τοῦ Φαρὲς, τοῦ Ἰούδα,
34 * τοῦ Ἰακὼβ, τοῦ Ἰσαὰκ, τοῦ Ἀβραὰμ, τοῦ Θάρα,
35 * τοῦ Ναχὼρ, τοῦ Σαρούχ, τοῦ Ῥαγαὺ, τοῦ Φαλὲκ, τοῦ Ἑβὲρ, τοῦ Σαλὰ,
36 * τοῦ Καϊνὰμ, τοῦ Ἀρφαξὰδ, τοῦ Σὴμ, τοῦ Νῶε, τοῦ Λάμεχ,
37 * τοῦ Μαθουσάλα, τοῦ Ἐνὼχ, τοῦ Ἰαρὲδ, τοῦ Μαλελεὴλ, τοῦ Καϊνὰμ,
38 * τοῦ Ἐνὼς, τοῦ Σὴθ, τοῦ Ἀδὰμ, τοῦ Θεοῦ.

δ'.

1 * Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου· καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον,
2 * ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου· καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν.
3 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος.
4 * καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων, γέγραπται, ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι Θεοῦ.

---

33 בַּר עַמִּינָדָב בַּר אַרְם בַּר חֶצְרוֹן בַּר פָּרֶץ בַּר יְהוּדָה׃ 34 בַּר יַעֲקוֹב בַּר אִיסְחָק בַּר אַבְרָהָם בַּר תֶּרַח
35 בַּר נָחוֹר׃ בַּר סְרוּג בַּר אַרְעוּ בַּר פָּלֶג בַּר עֵבֶר בַּר שָׁלַח׃ 36 בַּר קֵינָן בַּר אַרְפַּכְסַד בַּר שֵׁם בַּר נוֹחַ בַּר לֶמֶךְ׃
37 בַּר מְתוּשֶׁלַח בַּר חֲנוֹךְ בַּר יֶרֶד בַּר מַהֲלַלְאֵל בַּר קֵינָן׃ 38 בַּר אֱנוֹשׁ בַּר שֵׁית בַּר אָדָם דְּמִן אֱלָהָא׃

דְּחַר בְּשַׁבָּא דְּמִאעַל צוֹמָא יא קְפַלְאוּן ד

1 וְיֵשׁוּעַ דֵּין כַּר מְלֵא רוּחָא דְּקוּדְשָׁא הֲפַךְ מִן יַרְדְּנָן וְדַבַּרְתֵּה רוּחָא לְחוּרְבָא׃ 2 יוֹמָתָא אַרְבַּעִים דְּוָתְנַסֵּא מִן אָכֵל קַרְצָא
וְלָא לְעֵם מֵדֵם בְּהָנוּן יוֹמָתָא וְכַד שַׁלֵם אִנּוּן לְחַרְתָּא כְּפֵן׃ 3 וְאֲמַר לֵהּ אָכֵל קַרְצָא אִן בְּרֵהּ דַּאלָהָא אֱמַר לְכַאפָא
הָדָא דְּתֶהֱוֵא לַחְמָא׃ 4 עָנָא וְיֵשׁוּעַ וַאמַר לֵהּ כְּתִיב חוּדְלָא הֲוָא בְּלַחְמָא בַּלְחוֹד חָיֵא בַּרְנָשָׁא אֶלָּא בְּכָל פֻּתְגָם דַּאלָהָא׃

5 * Et ſubduxit eum Satanas in montem excelſum, & oſtendit ei omnia regna terræ modico tempoe.

6 * Aitq; ei criminator, Tibi dabo poteſtatẽ hanc vniuerſam, & gloriam eius; quia mihi tradita eſt, & cuicunque voluero do eam.

7 * Si ergo adoraueris coram me, tua erunt omnia.

8 * Reſpondit autem ei Jeſchua, ac dixit ei, Scriptum eſt, Dominum Deum tuum adorabis, eíque tantum ſeruies.

9 * Et adduxit eum in Ouriſclem, eúmque ſtatuit ſupra pinaculum templi, & ait ei, Si tu es Filius Dei, deijce teipſum hinc deorſum.

10 * Scriptum eſt enim, Angelis ſuis præcipiet de te, vt cuſtodiant te.

11 * Et in vlnis ſuis tollent te, ne offendas pedem tuum lapide.

12 * Subdit autem Jeſchua, & ait ei, Dictum eſt, Non tentabis Dominum Deum tuum.

13 * Quúmq; abſoluiſſet criminator has omnes tentationes ſuas, ſeceſſit ab eo vſque ad tempus.

Circunciſio Domini noſtri.

14 * Et reuerſus eſt Ieſchua cum virtute Spiritus in Galilæam, exiítq; de eo fama in vniuerſam regionem circumiacentem.

15 * Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, & celebrabatur ab omnibus.

16 * Venit autem Nozerath, vbi fuerat nutritus, & ingreſſus eſt de more in ſynagogam die ſabbathi, ſurrexítque ad legendum.

17 * Et datus eſt ei liber Eſchaio prophetæ, & aperit Jeſchua librum, & inuenit locum vbi ſcriptum erat.

18 * Spiritus Domini ſuper me, & propterea vnxit me vt euangelizem pauperibus, & miſit me vt ſanitati reſtituam contritos corde.

19 * Et prædicem captiuis remiſſionem, & cæcis viſum, ac dimittã confractos in libertatem. Denique vt prædicem annum acceptum Domino. 20 * Et complicauit librum, tradidítque miniſtro, & ſeſſum abijt. Omnium autem, qui erant in ſynagoga, oculi conſpicabantur eum.

21 * Et cœpit dicere ad eos, Hodie impleta eſt ſcriptura hæc quæ eſt in auribus veſtris.

---

5 וַאֲקִמֵהּ סָטָנָא לְטוּרָא [b] רָמָא [c] וְחַוִיהּ לְהֵין מַלְכְוָתָא דְאַרְעָא [d] בְּעָדְנָא זְעוּרָא׃
6 וְאֲמַר לֵהּ אָכֵל קָרְצָא לָךְ [e] אֶחֵל שׁוּלְטָנָא הָדָא כְּלֵהּ וְשׁוּבְחֵהּ דִּלִי מַשְׁלַם וְלְמַן דְּאַצְבֵא יָהֵב אֲנָא לֵהּ׃
7 אֵן הָכֵיל תֶּסְגוּד קֳדָמַי דִּילָךְ נֶהֱוֵא כְּלֵהּ׃ 8 עֲנָא דֵין יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ כְּתִיב הוּ דִּלְמָרְיָא אֱלָהָךְ תְּסְגוּד וְלֵהּ
בַּלְחוֹדוֹהִי [f] תְּפָלּוּחַ׃ 9 [g] וַאֲיתְיֵהּ לְאוּרְשְׁלֵם [h] וַאֲקִימֵהּ עַל כְּנְפָא דְהַיכְלָא וַאֲמַר לֵהּ אִן בְּרֵהּ אַנְתְּ דְּאֱלָהָא
[i] אַרְמָא נַפְשָׁךְ מֶכָּא לְתַחֲרַת׃ 10 כְּתִיב גֵּיר דִּלְמַלְאכוֹהִי נְפַקֵּד עֲלָיִךְ [k] דְּנִנְטְרוּנָךְ׃
11 וְעַל דְּרָעֵיהוֹן נְשַׁקְלוּנָךְ דְּלָא [l] תְּתְקֵל רַגְלָךְ בְּכֵאפָא׃ 12 עֲנָא דֵין יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ אֲמִיר הוּ דְּלָא
תְּנַסֵּא לְמָרְיָא אֱלָהָךְ׃ 13 וְכַד שַׁלֵּם [m] נְסִיוֹנַיְהִי פְּרַק מִן לְוָתֵהּ עַד זִבְנָא׃

[a] נְסַק [b] רֵם [c] חֲוָא
[d] פירושו עת
[e] נְתַל
[f] פְּלַח
[g] אִתָא [h] קֵם
[i] רְמָא [k] נְטַר
[l] תְּקַל
[m] נְסָא

5 * Et duxit illum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis:

6 * Et ait illi, Tibi dabo potestatē hanc vniuersam, & gloriam illorum: quia mihi tradita sunt, & cui volo do illa. B

7 * Tu ergo si procidens adoraueris coram me, erunt tua omnia.

8 * Et respondens Iesus, dixit illi, Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis: & illi soli seruies. Deu. 6. c. 13. & 10. d. 20.

9 * Et duxit illum in Ierusalem, & statuit eum super pinnam templi: & dixit illi, Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum.

10 * Scriptum est enim quòd Angelis suis mandauit de te, vt conseruent te: Psal. 90. c. 11.

11 * Et quia in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

12 * Et respondens Iesus, ait illi, Dictum est, Non tentabis Dominum Deum tuum. Deu. 6. c. 16.

13 * Et consummata omni tentatione diabolus recessit ab illo, vsq; ad tempus.

5 * καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν, ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου·

6 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν.

7 * Σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου, ἔσται σοῦ πᾶσα.

8 * καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ· γέγραπται, Προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

9 * καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἰερουσαλὴμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εἰ ὁ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω·

10 * γέγραπται γάρ, Ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περί σου τοῦ διαφυλάξαι σε.

11 * καὶ Ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.

12 * καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅτι εἴρηται, Οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.

13 * καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

14 * Et regressus est Iesus in virtute Spiritus in Galilæam: & fama exijt per vniuersam regionem de illo. Mat. 4. b. 12. Mar. 1. b. 14. Ioh. 4. f. 43. C

15 * Et ipse docebat in synagogis eorum: & magnificabatur ab omnibus.

16 * Et venit Nazareth vbi erat nutritus: & intrauit secundùm consuetudinem suam die sabbathi in synagogam, & surrexit legere. Mat. 13. f. 54. Mar. 6. a. 1.

17 * Et traditus est illi liber Isaiæ prophetæ. Et vt reuoluit librum, inuenit locum vbi scriptum erat.

18 * Spiritus Domini super me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus misit me; sanare contritos corde. Isai. 61. a. 1.

19 * Prædicare captiuis remissionem, & cæcis visum, dimittere confractos in remissionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.

20 * Et cùm plicuisset librum, reddidit ministro, & sedit. Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum. D

21 * Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris.

14 * Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξῆλθε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ.

15 * καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

16 * καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρὲτ, οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.

17 * καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου· καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, εὗρε τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον·

18 * Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμέ-

19 νους τὴν καρδίαν, * κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν.

20 * καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ.

21 * ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς, Ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.

---

* גְּזוּרְתֵּהּ דְּמָרָן יב

14 וַהֲפַךְ יֵשׁוּעַ בְּחַיְלָא דְרוּחָא לַגְלִילָא וְנַפַק עֲלוֹהִי טָבָא בְּכֻלֵּהּ אַתְרָא דְחַדְרַיהוּן׃ 15 וְהוּ מַלֵּף בְּכַנּוּשָׁתְהוֹן

16 וּמְשְׁתַּבַּח הֲוָא מִן כָּל אֱנָשׁ׃ 16 וַאֲתָא לְנָצְרַת אַיכָא דְאִתְרְבִי וְעַל אַיכְנָא דְמָעַד הֲוָא לְכַנּוּשְׁתָּא בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְקָם

לְמֶקְרָא׃ 17 וְאִתְיְהִב לֵהּ סֵפְרָא דְאַשְׁעְיָא נְבִיָּא וּפְתַח יֵשׁוּעַ סֵפְרָא וְאַשְׁכַּח רוּכְתָּא אַיכָא דַכְתִיב׃ 18 רוּחָה דְמָרְיָא

עֲלַי וּמֶטֶל הָנָא מְשָׁחַנִי לְמִסַּבְּרוּ לְמִסְכְּנֵא וְשַׁלְחַנִי לְמַאסָיוּ לַחְבִירֵי לִבָּא׃ 19 וּלְמִכְרַז לִשְׁבְיָא שׁוּבְקָנָא וְלַעְוִירָא

חֲזָיָא וְלְמְשָׁרְרוּ לַחְבִירָא בְּשׁוּבְקָנָא וְלְמִכְרַז שְׁנָתָא מְקַבְּלְתָּא לְמָרְיָא׃ 20 וּבְרִךְ סָפְרָא וְיָהֲבֵהּ לְמְשַׁמְשָׁנָא וְאָזַל יָתֵב

כְּלְהוֹן דֵּין דְּבְכַנּוּשְׁתָּא עֵינֵיהוֹן חָיְרִן הֲווֹ בֵּהּ׃ 21 וְשָׁרִי לְמֵאמַר לְוְהוֹן דְיוֹמָנָא אֶשְׁתַּלַם כְּהָנָא הָנָא דְּבְאוּדְנֵיכוֹן׃

* גְּזֵרָה
* אֲזַל
* שְׁבָח * רְבָא
* מְעַד או זְעַר
* יְהַב פירושו נתן
* מְשַׁח ומזה הוא ישוע אמיר משיחא
* אֶסְיָא * תַּבְּרָ עבראית סבר
* שְׁבָא * חַר * שְׁלַם

22 * Et perhibebant ei teſtimonium cuncti, ac mirabantur ob ſermones gratiæ qui prodibant ex ore ipſius, dicebántque, Nónne iſte fuit filius Iauſeph?

23 * Ait illis Jeſchua, Jam dicetis mihi hanc parabolam, Medice, cura teipſum: & quæcunque audiuimus te exequutum fuiſſe in Capharnachum, exequere & hîc in ciuitate tua.

24 * Jpſe verò inquit, Amin dico vobis, nullum eſſe prophetam, qui recipiatur in prouincia ſua.

25 * Veritatẽ etenim dico vobis, multas exſtitiſſe viduas in domo Jſroiel in diebus Jlijo prophetæ quum clauſi ſunt cæli annis tribus, & menſibus ſex, ita vt fuerit fames magna in vniuerſa terra [prouincia.]

26 * Sed ad nullam earũ miſſum fuiſſe Jlijo, niſi ad Tzarphath Tzaidon ad mulierem viduam.

27 * Pluriméque fuere leproſi in Jſroiel diebus Eliſchá vatis, & ne vnus quidem ex eis purgatus eſt, niſi Naamon ille Aramæus.

28 * Quúmque hæc audiſſent ij qui erant in ſynagoga, cuncti repleti ſunt furore.

29 * Et ſurrexerunt, ac eiecerunt eum extra ciuitatem, eúmque adduxere vſque ad verticem montis ſupra quem ciuitas eorum erat exſtructa, vt eum deijcerent de rupe.

30 * Jpſe verò tranſijt per medium eorum, & abijt.

Ad veſperas feria ſexta hebdomadis ſextæ Ieiunij.

31 * Et deſcendit in Caphernachum ciuitatem Galilææ, & docebat eos in Sabbathis.

32 * Et mirabantur ob doctrinam eius, quippe cuius ſermo auctoritate polleret.

33 * Erat autem in ſynagoga vir habens ſpiritum dæmonij immundi, & exclamauit alta voce.

34 * Aítque, Omitte me, quid nobis & tibi Jeſchua Nazarene? veniſti nos perditum? noui te, qui es ſanctus ille Dei.

35 * Et ipſum obiurgauit Ieſchua, dixítque, Claude os tuum, & exi ab eo: eum itaque abiecit dæmonium in medium, & exijt ab eo, nihil in eum peruerſi agens.

---

22 וְסָהֲדִין הֲוָו לֵהּ כֻּלְּהוֹן וּמְתְדַּמְּרִין חַוָו בְּמִלָּא דְּטַיבוּתָא דְּנָפְקָן חֲוֵי מִן פּוּמֵהּ וַאֲמְרִין הֲוָו לָא הָנָא בַּר יוֹסֵף׃ 23 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ כְּבַר תֵּאמְרוּן לִי מַתָּלָא הָנָא [a] אַסְיָא אֶסָא נַפְשָׁךְ וְכָל דַּשְׁמַעְן דַּעֲבַדְתְּ בַּכְפַרְנַחוּם [a] אסיא עֲבֵד אָף הָרָכָא בַּמְדִינְתָךְ׃ 24 חוּ דֵין אֲמַר אֲמַין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלֵית נְבִיָא דְּמִתְקַבֵּל בַּמְדִינְתֵהּ׃ 25 [b] שְׁרָרָא גֵּיר אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּסַגִי אַרְמְלָתָא אִית הֲוֵי בְּבֵית יִסְרָיֵל בְּיוֹמֵי אֵלִיָא נְבִיָא כַּד [c] אֶתְחַחֲדוּ שְׁמַיָא שְׁנִין תְּלָת וְיַרְחִא [d] שְׁתָא וַהֲוָא כַּפְנָא רַבָּא בְּכָלָּה אַרְעָא׃ 26 וְלָוֹת חֲדָא מֶנְהֵין לָא [e] אֶשְׁתְּדַר אֵלָא לְצָרְפַת דְּצַיְדֹן לְוָת אַרְמַלְתָא׃ 27 וְסַגְיָאָא גַּרְבָא אִית הֲוֵי בְּבֵית יִסְרָיֵל בְּיוֹמֵי אֱלִישַׁע נְבִיָא וְחַד מִנְּהוֹן לָא [f] אֶתְדְּכִי אֶלָּא אִן נַעֲמָן אֲרַמָיָא׃ 28 וְכַד שְׁמַעוּ הֲוֵי הֵלֵּין הָנוּן דְּבְכְנוּשְׁתָא אִתְמְלִיוּ [g] חֵמְתָא כֻּלְּהוֹן׃

[b] פירושו אמת [c] אֶתְחַר [d] עבראית שש [e] שְׁרַר [f] דְּכֵי [g] חֲמַם

22 * Et omnes testimonium illi dabant: & mirabantur in verbis gratię, quæ procedebãt de ore ipsius, & dicebant, Nonne hic est filius Ioseph?

22 * καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τ χάριτ@, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τ στόματος αὐτ, καὶ ἔλεγον, οὐχ υἱός ἐστιν ὁ υἱὸς ἰωσήφ;

23 * Et ait illis, Vtique dicetis mihi hanc similitudinem, Medice, cura teipsum: quãta audiuimus facta in Caphernaum, fac & hîc in patria tua.

23 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην, ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν. ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ καπερναούμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.

Ioh. 4. f. 44. 3. Reg. 17 b. 9.

24 * Ait autem, Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus est in patria sua.

24 * εἶπε δέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

25 * In veritate dico vobis, Multę viduæ erant in diebus Eliæ in Israel, quando clausum est cælum annis tribus & mensibus sex, cùm facta esset fames magna in omni terra.

Iaco. 3. d. 18.

25 * ἐπ' ἀληθείας λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἠλίου ἐν τῷ ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

26 * Et ad nullam illarũ missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.

26 * καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη ἠλίας, εἰ μὴ εἰς σάρεπτα τ σιδῶνος, πρὸς γυναῖκα χήραν.

4. Reg. 5. d. 14.

27 * Et multi leprosi erant in Israel sub Elisæo propheta: & nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus.

27 * καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ ἐλισαίου τ προφήτου ἐν τῷ ἰσραήλ, & οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ νεεμὰν ὁ σύρος.

28 * Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc audientes.

28 * καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα.

29 * Et surrexerunt, & eiecerunt illum extra ciuitatem: & duxerunt illum vsq; ad supercilium montis, super quem ciuitas illorum erat ædificata, vt præcipitarent eum.

29 * καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τ πόλεως, & ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τ ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ καταχρημνίσαι αὐτόν.

30 * Ipse autem transiens per medium illorum, ibat.

30 * αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, ἐπορεύετο.

Matt. 4. b. 13. Mar. 1. b. 21.

31 * Et descendit in Caphernaum ciuitatem Galilææ: ibiq́ue docebat illos sabbathis.

31 * Καὶ κατῆλθεν εἰς καπερναοὺμ πόλιν τ γαλιλαίας· καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι.

Mat. 7. d. 28. Mar. 2. a. 23.

32 * Et stupebant in doctrina eius: quia in potestate erat sermo ipsius.

32 * καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

33 * Et in synagoga erat homo habens dæmonium immundum: & exclamauit voce magna,

33 * καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ,

34 * Dicens, Sine, quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio te qui sis, Sanctus Dei.

34 * λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τ θεοῦ.

35 * Et increpauit illum Iesus, dicens, Obmutesce, & exi ab eo. Et cùm proiecisset illum dęmonium in medium, exijt ab illo, nihílque illum nocuit.

35 * καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων, φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν.

---

29 וְקָמוּ h אַפְקוּהִי לְבַר מִן מְדִינְתָּא וְאֵיתִיהִי עַד מָא לְגֵבִינָא דְטוּרָא הַו דְּמְדִינָתְהוֹן בְּנָיָא עֲלַוהִי k דְּתֶשְׁדוֹנֵיהִי

מִן i שְׁקִיפָא ׃

30 הוּ דִּין עָבַר בֵּינֵיהוֹן וְאָזַל ׃

דְּרָמְשָׁא וְעָרִיבְתָּא וְשַׁבְתָּא דָה דְצוֹמָא יג

31 וְנָחֵת לְכְפַרְנַחוּם מְדִינְתָּא דְגַלִילָא m וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן n בְּשַׁבְּתָא ׃ 32 וְתָמְיִהִין הֲווּ בְּיוּלְפָּנֵהּ דְּמִשְׁלְטָא הֲוָה

מֵלֵּהּ ׃ 33 וְאִית הֲוָא בְּכְנוּשְׁתָּא גַּבְרָא דְאִית בֵּהּ רוּחָא דְשֵׁאדָא טַנְפָּא וְזָעַק בְּקָלָא רָמָא ׃

34 וְאָמַר שְׁבוֹקִינִי מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא אֵתֵיתְ ° לְמוּבְרוּתַן יָדַע אֲנָא לָךְ מַן אַנְתְּ קַדִּישֵׁהּ דְּאֱלָהָא ׃

35 וְכָאֲבֵהּ יֵשׁוּעַ וְאָמַר סְכוֹר פּוּמָךְ p וּפוֹק מֵנֵּהּ q וְשַׁדְיֵהִי שֵׁאדָא בְּמֶצְעֲתָא וְנָפַק מִנֵּהּ כַּד לָא סָרַח בֵּהּ מַדְמֵ ׃

g נְפַק i אֵתָא k שְׁדָא

וצירושו סלע

m אַלַף ומ"ף נמקום מאלף

n שְׁבַת וה מחפסק

° אֵתַר p נְפַק

q שְׁדָא

36 * Et ſtupor inuaſit omnes, ita vt colloquerentur adinuicem, dicentes, Qualiſnam eſt ſermo iſte, quòd cum imperio & virtute præcipiat ſpiritibus immundis, & exeant?

37 * Et peruaſit de eo fama in totam regionem circumiacentem.

38 * Quúmque egreſſus fuiſſet Jeſchua è ſynagoga, introiuit domum Schemeoun: ſocrus autem ipſius Schemeoun premebatur febre maxima, & rogarunt eum in gratiam illius.

39 * Adſtans itaque ſupra eam, obiurgauit febrem, & dimiſit eam: ſtatímque ipſa ſurrexit, & miniſtrabat eis.

40 * Occidente verò Sole ij omnes qui habebant infirmos variis affectos morbis, adducebant illos ad eum: ipſe verò vnicuique eorum manum ſuam imponebat, eóſque ſanitati reſtituebat.

41 * Quinetiam exibant dæmonia ex quamplurimis vociferantia ac dicẽtia, Tu es Meſchicho ille filius Dei: & prohibebat eis, nec ſinebat ea loqui, quòd noſſent ipſum eſſe Meſchicho.

42 * Sub diluculo autem diei egreſſus abijt in locum deſertum: & turbæ quærebant eum, venerúntque vſque ad ipſum, & tenebant eum, ne ab ipſis diſcederet.

43 * Ipſe verò Jeſchua dixit eis, Quin & alijs ciuitatibus oportet me annunciare regnum Dei, qui ad hoc miſſus ſim.

44 * Et is prædicabat in ſynagogis Galilææ.

Dominica ſecunda poſt Surrectionem.

CAP. V.

1 FActum eſt autem cùm coacta eſſet ad eum turba ad audiendum ſermonem Dei, vt ipſe ſtaret iuxta littus maris Geneſar.

2 * Et vidit duas naues ſtantes ſuper crepidinẽ maris, & piſcatores qui deſcenderant ex ijs, eluebántque retia ſua.

3 * Una autem earum erat Schemeoun Kipho. quúmque deſcendiſſet Jeſchua, ſedit in ea, & dixit vt proueherent eam paululum ab arida in aquas: ſedebátque ac docebat turbam è naui.

---

36 וְתֻמְהָא אֵחַד לְכֻלָּנָשׁ וַמְמַלְלִין חָדָא עִם חָדָא וְאָמְרִין מָנָא הִי כֵּי מִלְּתָא הָדָא דַּבְּשׁוּלְטָנָא וַבְּחַיָלָא פָּקְנָא לְרוּחֵא
טַנְפָּתָא וְנָפְקָן׃ 37 וְנָפַק עֲלוֹהִי טָבָא בְּכֻלֵּה אַתְרָא דְּחַדְרֵיהוֹן׃ 38 וְכַד נְפַק יְשׁוּעַ מֵן כְּנוּשְׁתָּא עַל
לְבַיְתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן וְחָמָתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן אֲלִיצָא חַוָת בְּאִשְׁתָּא רַבְּתָא וַבְּעָו מֶנֵּהּ מְטַלְתָהוֹ׃
39 וְקָם לְעֵל מֶנַּהּ וְכָאֲא בְּאִשְׁתָּא וְשַׁבְקַתֵּהּ וּמְחָדָא [a] קָמַת וַמְשַׁמְשָׁא חָוַת לְהוֹן׃ [a] קם
40 [b] בְּמַעְרַבִי שֻׁמְשָׁא דֵין כָּלֵהוֹן אִילֵין דְּאִית חָוַו לְהוֹן כְּרִיהֵא וַכְּרִיהָנָא [c] בְּכוּרְהָנָא מְשַׁחְלְפָא [d] אַיתִיו אֱנוֹן לְוָתֵהּ הוֹ [b] עֲרֵב, כְּרֵח [c] סוּם, אֲתָא
דֵין עַל חַד חַד מֶנְהוֹן אִידֵהּ [e] סָאֵם חָנָא [f] וּמָאסָא חָנָא לְהוֹן׃ [d] סוּם, אֲתָא
41 וְנָפְקִין חָוַו אַף שְׁאָרָא מֵן סַגְיָאֵא כַּד [g] מַזְעַקִין וְאָמְרִין דַּאנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא וְכָאֵא חָנָא בְּהוֹן וְלָא שָׁבֵק [g] זְעַק

36 * Et factus est pauor in omnibus, & colloquebantur ad inuicem, dicentes, Quod est hoc verbum, quia in potestate & virtute imperat immundis spiritibus, & exeunt?

37 * Et diuulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.

38 * Surgens autem Iesus de synagoga, introiuit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogauerunt illum pro ea.

Mat. 8. b. 14. Mar. 1. c. 30.

39 * Et stans super illam imperauit febri: & dimisit illam. Et continuò surgens, ministrabat illis.

40 * Cùm autem Sol occidisset, omnes qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens curabat eos.

41 * Exibant autem dæmonia à multis, clamantia & dicentia, Quia tu es filius Dei: & increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.

Mar. 1. c. 34.

42 * Facta autem die, egressus ibat in desertum locum: & turbæ requirebant eum, & venerunt vsque ad ipsum: & detinebant illum ne discederet ab eis.

Mar. 1. d. 45.

43 * Quibus ille ait, Quia & alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei: quia ideo missus sum.

44 * Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

CAP. V.

1 FActum est autem, cùm turbæ irruerent in eum, vt audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth.

2 * Et vidit duas naues stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant, & lauabant retia.

Mat. 4. c. 18. Mar. 1. b. 16.

3 * Ascendens autem in vnam nauem quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pusillum. Et sedens docebat de nauicula turbas.

ε'.

36 * καὶ ἐγένετο θάμβος ἅπα πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται;

37 * καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.

38 * ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος· πενθερὰ δὲ τοῦ σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.

39 * καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.

40 * δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς, ἐθεράπευσεν αὐτούς.

41 * ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιμὰς οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

42 * γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτὸν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν.

43 * ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.

44 * καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς γαλιλαίας.

ς'.

1 * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην γεννησαρέτ.

2 * καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν, ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα.

3 * ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἀπὸ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους.

---

42 וַיְהִי כַּד חֲמוֹ עַמְמַיָּא דְּאַתְרָא וְאָתוֹ לְוָתֵיהּ וַהֲווֹ מְבַעְיָן דְּלָא יִפְרַשׁ מִנְּהוֹן׃

43 וַאֲמַר לְהוֹן דִּבְעִירָן לִי אַף לִשְׁאָר קִרְוֵי אַתְרָא מִטַּעֲמָא דְּאִתְרְחִיצְנָא לְמִכְרֵז מַלְכוּתָא דֵּאלָהָא דְּעַל הָכֵי אִשְׁתְּדַרְתִּי׃

44 וַהֲוָה מַכְרֵז בְּכַנּוּשָׁתָא דְּגַלִּילָא׃

ד שְׁדַר פידושו שלח

ה אֶחָד עבראית אחד

ו וְתֵיתֵי עַרְמָא לְוָתֵהּ וְלָא נְאוֹזֵל לֵהּ מִן רְוָתְהוֹן׃

ז וְהוּא מְכַרֵז הֲוָא בְּכַנּוּשָׁתָא דְּגַלִּילָא׃

ח קָם

ט עֲיֵר

י דִּבֵּר

ז וַהֲוָה כַּד כְּנַשׁ עֲלוֹהִי כְּנָשָׁא לְמִשְׁמַע מֵימְרָא דֵּאלָהָא וְהוּא קָאֵם חֲנָא עַל יַד יַמָּא דְּגֶנֵּסַר׃

ב וַחֲזָא סְפִינֵא תַּרְתֵּין דְּקָיְמָן עַל גֶּנְבָּ יַמָּא וְצַיָּדַי דְּסִלֲקוּ מֶנְהֵין מְשִׁיגִין מְצִידָתְהוֹן׃

ג וְחָזָא מֶנְהֵין דְּשַׁמְעוֹן

4 * Quúmque ceſſaſſet loqui, dixit ipſi Schemeoun, Ducite in profundum, et proijcite retia veſtra ad piſcandum.

5 * Reſpondit Schemeoun, & dixit ei, Rabbi, tota nocte fatigati ſumus, nihílque cepimus, tamen iuxta ſermonem tuum proijcio rete.

6 * Et quum hoc feciſſent, concluſerunt multos admodum piſces, ita vt diſrumperetur rete eorum.

7 * Et innuerunt ſociis ſuis qui erant in alia nauicula, vt venirent ſibi opem laturi. quúmque veniſſent, impleuerunt ambas illas nauiculas, ita vt propè mergerentur.

8 * Quum autem hoc videret Schemeoun Kipho, procidit ante pedes ipſius Ieſchua, & dixit ei, Peto à te Domine mi, vt diſcedas à me, quippe qui homo peccator ſim.

9 * Etenim pauor inuaſerat eum, omnéſque qui cum eo erant, propter capturam illam piſcium, quam comprehenderant.

10 * Itidem autem & Iaakoub & Jouchanon filios Zabdai qui erant ſocij Schemeoun. Dixit autem Jeſchua, Ne timeas, poſt hac piſcaturus es homines ad vitam.

11 * Et impulerunt illas naues ad terram, omniáque reliquerunt, ac poſt eum abiere.

Matutinis Dominicæ v. Ieiunij.

12 * Quúmque Jeſchua eſſet in vna vrbium, veniens vir quidam plenus omnino lepra, vidit Jeſchua, procidítque in faciem ſuam, & efflagitabat ab eo, ac dicebat ei, Domine mi, ſi vis, potes me mundare.

13 * Et extendens manum ſuam Jeſchua, tetigit eum, & dixit ei, Volo ego, mundus eſto. Et eo momento diſceſſit ab eo lepra ipſius.

14 * Et præcepit ei, Nemini dixeris, ſed ito, oſtende tete ſacerdotibus, & offer oblationem pro purgatione tui, ſicut præcepit Mouſche, vt hoc ſit eis teſtimonio.

15 * Exijt autem de eo fama magis, ita vt congregaretur populus multus vt audiret ab eo, ſanitatíque reſtitueretur à morbis ſuis.

16 * Jpſe verò ſecedebat in deſertũ, & orabat.

---

4 וְכַד שְׁתֵק מִן מַמְלְלֵהּ אֲמַר לְשִׁמְעוֹן דְּברוּ לְעוּמְקָא ° וְארְמוּ מְצִידָתְכוֹן לְצַיָדָא׃ 5 עָנָא שִׁמְעוֹן וַאמַר לֵהּ
רַבִּי לֵלְיָא כְּלֵהּ לָאֵין וּמִדֵּם לָא אֶחְדַן עַל מִלָתָךְ דֵּין רָמֵא אֲנָא מְצִידְתָא׃ 6 וְכַד הָדָא עֲבַדוּ חֲבַשוּ נוּנֵא סַגְיָאֵא
דְּשַׁב ף וּמְצַטַרְיָא הֲוָת מְצִידַתְהוֹן׃ 7 וְרַמוּ לְחַבְרֵיהוֹן דְּבִסְפִינְתָא אַחֲרְתָא דְנֵאחוֹן ף נְעַדְרוֹן אֱנוֹן וְכַד אֵתוֹ מְלַו
אֱנֵין סְפִינֵא תַּרְתֵּיהֵין אַיךְ דְקַרִיבָן הֲוֵי לְמֶטְבַע ר׃ 8 כַּד חֲזָא דֵין שִׁמְעוֹן כְּאפָּא נְפַל קֻדָם רַגְלוֹהִי דְיֵשוּעַ וַאמַר
לֵהּ בָּעֵא אֲנָא מָנָךְ מָרִי פְּרוֹק לָךְ מָנִי דְּגַבְרָא אֲנָא ש חַטָיָא׃ 9 תְּמָהָא גִיר אַחֲדֵהּ הֲוָא וְלְכֻלְהוֹן דְּעִמֵּהּ עַל צַיְדָא
דַּו דְנוּנֵא דְצָדוּ׃ 10 הֲכֵוָת דֵין אַף לְיַעֲקוֹב וְלְיוֹחָנָן בְּנֵי זַבְדַי דְאִיתַיהוֹן חַבַי ר שׁוּתְפֵּא דְשִׁמְעוֹן אַמַר דֵין יֵשוּעַ לָא
תְּדָחַל מִן הָשָׁא בְּנֵי אֱנָשָׁא הֲוֵוא ש צָאֵד לְחַיָא׃ 11 וּקְרִבוּ אֱנֵין סְפִינֵא לַארְעָא וְשַׁבְקוּ כְּל מֵדֵם וַאתַו בָּתַרֵהּ׃

° רְמָא
ף עָדַר עבראית עזר
ר טְבַע
ש חַטָא
ש שְׁתַף
ש צוד

4 * Vt ceſſauit autem loqui, dixit ad Simônem, Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam.

5 * Et reſpõdens Simon, dixit illi, Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.

6 * Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam: rumpebatur autem rete eorum.

7 * Et annuerunt ſocijs qui erant in alia naui vt venirent & adiuuarent eos. Et venerunt & impleuerunt ambas nauiculas: ita vt † mergerentur.

8 * Quod cùm videret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu, dicens, Exi à me, Domine, quia homo peccator ſum.

9 * Stupor enim circundederat eum & omnes qui cum illo erant, in captura piſcium quam ceperant.

10 * Similiter autem Iacobum & Iohannem filios Zebedæi, qui erant ſocij Simonis. Et ait ad Simonem Ieſus, Noli timere: ex hoc iam, homines eris capiens.

11 * Et ſubductis ad terram nauibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum.

4 * ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα, ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν.

5 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων εἶπεν αὐτῷ, ἐπιστάτα, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες, οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον.

6 * καὶ τοῦτο ποιήσαντες, συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ· διερρήγνυτο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν.

7 * καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλθον, καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά.

8 * ἰδὼν δὲ σίμων πέτρος, προσέπεσε τοῖς γόνασι Ἰησοῦ, λέγων, ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ· ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε.

9 * θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων, ἣν συνέλαβον.

10 * ὁμοίως δὲ καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, υἱοὺς ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ σίμωνι· καὶ εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα ὁ Ἰησοῦς, μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.

11 * καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Mat. 8. a. 2. Mar. 1. d. 40.

12 * Et factum eſt, cùm eſſet in vna ciuitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Ieſum, & procidens in faciem †, rogauit eum dicens; Domine, ſi vis, potes me mundare.

13 * Et extendens manum, tetigit eum, dicens, Volo, Mundare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.

14 * Et ipſe præcepit illi vt nemini diceret: ſed, Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer pro emundatione tua ſicut præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

Leu. 14. a. 4.

15 * Perambulabat autem magis ſermo de illo, & conueniebant turbæ multæ vt audirent, & curarentur ab infirmitatibus ſuis.

16 * Ipſe autem ſecedebat in deſertum, & orabat.

12 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας, καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων, κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

13 * καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, εἰπών, θέλω· καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.

14 * καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου, καθὼς προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

15 * διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν.

16 * αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ προσευχόμενος.

וַיַּפְרֵא וְחַד בְּשַׁבָּא וְשַׁבְתָּא רח וְיַצּוֹמָא ירח

12 וְכַד הֲוָא יֵשׁוּעַ בַּחֲדָא מִן מְדִינָתָא אִתָּא גַּבְרָא חַד דְּמְלֵא כְּלַּה גַּרְבָּא חֲזָא לְיֵשׁוּעַ וְנָפַל עַל אַפּוֹהִי וּבָעָא הֲוָא מָנֵה
וְאָמַר לֵהּ מָרִי אִן צָבֵא אַנְתְּ מְשָׁבַּח אַנְתְּ לְמַרָּכְיוּתִי ׃
13 וְפָשַׁט אִידֵהּ יֵשׁוּעַ קְרֵב לֵהּ וְאָמַר לֵהּ צָבֵא אֲנָא אִתְרַכָּא וּבְרַ שָׁעָתָה אֱזַל מָנֵה גַּרְבָּה ׃
14 וּפְקַדֵהּ דְּלָאנָשׁ לָא [d] תְּאמַר אֶלָּא [c] זֵל חֲוֵא נַפְשָׁךְ לְכָהֲנָא וְקָרֵב קוּרְבָּנָא חֲלָף [f] תַּרְכִיתָךְ אֵיכְנָא דְּפַקֵד מוֹשֶׁא
לְסָהֲדוּתְהוֹן ׃ 15 וְנָפַק עֲלוֹהִי טָבָא יַתִּירָאִית וּמְתְכַּנַּשׁ הֲוָא עַמָּא סַגִּיאָא לְמֶשְׁמַע מָנֵה [g] וְלְמֶתְאסָיוּ מִן
[h] כּוּרְהָנֵיהוֹן ׃ 16 הוּא יִן מְשַׁנֵּא הֲוָא [i] לְרַבְּרָא וְמְצַלֵּא ׃

[a] אָמַר [b] אֱזַל [c] וְכָא
[d] אָמַר [e] כמו מדנר
[f] בָּרָא [g] כמו מדנר

17 ‡ Et factum eſt quodam die quum doceret Jeſchua vt ſederent Periſchæi, & Doctores legis, qui venerant ex omnibus pagis Galilææ, & Jihoudææ, & Ouriſchlem, & virtus Domini adeſſet ei ad ſanandum eos.

18 ‡ Quidam autem attulerunt in lecto virum quendam paralyticum, & quærebant eum inferre, ſiſteréque coram eo.

19 ‡ Quúmque non inuenirent quomodo inferrent eum propter multitudinem populi, aſcenderunt in tectum, ac demiſerunt eum cum lecto ipſius è tabulato in medium coram ipſo Jeſchua.

20 ‡ Quum vidiſſet autem Jeſchua fidem eorum, dixit paralytico illi, O homo, remittuntur tibi peccata tua.

21 ‡ Et cœperunt Scribæ & Periſchæi ratiocinari, dicentes, Quis eſt iſte, qui loquitur blaſphemiam? Quis poteſt remittere peccata, niſi Deus ſolus?

22 ‡ Jeſchua verò ſciens cogitationes eorum, ait illis, Quid cogitatis in cordibus veſtris?

23 ‡ Utrùm facilius eſt dicere, Remittuntur tibi peccata tua, aut dicere, Surge, ambula?

24 ‡ Ut autem cognoſcatis Filium hominis poteſtatẽ habere in terra dimittendi peccata, ait paralytico, Tibi dico, Surge, tolle lectum tuũ, & abi domum tuam.

25 ‡ Et ſtatim ſurrexit ad oculos eorum [ij] ſpectantibus] tulítq; lectum ſuum, & abijt domum ſuam quum glorificaret Deum.

26 ‡ Stupor autem inuaſit omnes, & glorificabant Deum: repletíque ſunt timore, & inquiunt, Sanè vidimus hodie miranda.

27 ‡ Poſthæc exijt Jeſchua, & conſpicatus publicanum nomine Leui ſedentem inter publicanos dixit ei, Veni poſt me.

28 ‡ Itaque reliquit omnia, & ſurgens poſt eum, abijt.

29 ‡ Et fecit ei Leui domi ſuæ epulum opiparum, erátque cœtus multus publicanorum et aliorum cum eis accumbentium.

30 ‡ Et murmurabant Scribæ & Periſchæi, dicebántque diſcipulis eius, Cur cum publicanis & peccatoribus editis & bibitis?

---

17 וַהֲוָא בְחַד מִן יוֹמָתָא כַּד [k] מַלֶּף הֲוָא יֵשׁוּעַ יָתְבִין הֲווֹ פְּרִישָׁא וּמַלְפֵי נָמוֹסָא דְּאַתּוֹ הֲווֹ מִן כָּל קוּרְיָא דַּגְלִילָא וְדִיהוּד
וְדְאוּרְשְׁלֵם וְחַיְלָא דְּמָרָיָא אִיתַוהִי הֲוָא לְמַאסְיוּהִין׃ 18 וְאַנָּשָׁא אַיתִיו בְּעַרְסָא גַּבְרָא חַד [l] מְשַׁרְיָא וּבָעֵין הֲווֹ
[m] דְּנַעֲלוּן [n] נְסִימוֹנֵיהִי קֳדָמוֹהִי׃ 19 וְכַד לָא [o] אֶשְׁכַּחוּ דְּאֵיכָנָא נַעֲלוּנֵיהִי מָטֶל סוּגְיָא דְּעַמָּא סְלֶקוּ לְהוֹן לְאַגָּרָא
[p] וְשַׁבּוּהִי עִם עַרְסֵה מִן [q] חֲטֵילְיָא לְמַצַּעַת קֳדָמוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ׃
20 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ [r] הֵימָנוּתְהוֹן אֲמַר לְהוֹ מְשַׁרְיָא גַּבְרָא שְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהֵיךְ׃
21 [s] וְשָׁרִיו סָפְרֵא וַפְּרִישָׁא מֶחְחַשְׁבִין וְאָמְרִין מַנוּ הָנָא דְּמַמֵּלֵל גּוּדְפָא מַנוּ מָשְׁבַח לְמֶשְׁבַק חֲטָהֵא אֱלָּא אֱן אֱלָהָא
בִּלְחוֹד׃ 22 יֵשׁוּעַ דֵּין יְדַע מַחְשְׁבָתְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן מָנָא מְחַשְׁבִין אַנְתוּן בְּלֵבְבוֹן׃

[k] אַלַף
[l] שְׁרָיָא
[m] עוּל [n] סָם
[o] שְׁכַח ופירושו מצא
[p] שוּב ופירושו חוריד
[q] טְלַל [r] חֵימִן [s] שְׁרָיָא

17 * Et factum est in vna dierum, & ipse sedebat docens. Et erant Pharisęi sedentes, & legis doctores qui venerant ex omni castello Galilææ, & Iudææ, & Ierusalem: & virtus Domini erat ad sanandum eos.

17 * καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων· καὶ ἦσαν καθήμενοι φαρισαῖοι, καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἱ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς γαλιλαίας καὶ ἰουδαίας, καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ δυνάμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς.

18 * Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum.

Mat. 9. a. 2. Mar. 2. a. 3.

18 * καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ.

19 * Et non inuenientes qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, & per tegulas summiserũt eum cum lecto in medium, ante † Iesum.

ipsum

19 * καὶ μὴ εὑρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν, διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ, εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ ἰησοῦ.

20 * Quorum fidem vt vidit, dixit, Homo, remittuntur tibi peccata tua.

20 * καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

21 * Et cœperunt cogitare Scribæ & Pharisæi, dicentes, Quis est hic qui loquitur blasphemias? quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

21 * καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, λέγοντες, τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός;

22 * Vt cognouit autem Iesus cogitationes eorum, respondens dixit ad illos, Quid cogitatis in cordibus vestris?

22 * ἐπιγνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς, τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

23 * Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge & ambula?

23 * τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι καὶ περιπάτει;

24 * Vt autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi dico, Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

24 * ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· εἶπε τῷ παραλελυμένῳ· σοὶ λέγω, ἔγειραι καὶ ἆρας τὸ κλινίδιόν σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

25 * Et confestim consurgens coram illis, tulit † in quo iacebat: & abijt in domum suam, magnificans Deum.

lectum

25 * καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἆρας ἐφ' ᾧ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν.

26 * Et stupor apprehendit omnes: & magnificabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes, Quia vidimus mirabilia hodie.

26 * καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες, ὅτι εἴδομεν παράδοξα σήμερον.

Mat. 9. a. 9. Mar. 2. b. 14.

27 * Et post hæc exijt, & vidit publicanum nomine Leui, sedentem ad Telonium, & ait illi, Sequere me.

27 * καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε, καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι λευὶν, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.

28 * Et relictis omnibus, surgens secutus est eum.

28 * καὶ καταλιπὼν ἅπαντα, ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

29 * Et fecit ei conuiuium magnum Leui in domo sua: & erat turba multa publicanorum, & aliorum qui cum illis erant discumbentes.

29 * καὶ ἐποίησε δοχὴν μεγάλην λευὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολὺς, καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι.

Matt. 9. b. 11. Mar. 2. b. 16.

30 * Et murmurabant Pharisæi & Scribę eorum, dicẽtes ad discipulos eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?

30 * καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες, διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;

---

[a] נדע [b] שרא [c] אזל [d] תמה [e] מלא [f] חזא [g] דמר [h] פירושו משחה הגדול שמחקלים בו אנשים רבים

29 אֵידָא פְּשִׁיקָא לְמֵאמַר דְּשַׁבְּיקִין לָךְ חֲטָהַיִךְ אוֹ לְמֵאמַר דְּקוּם הַלֵךְ׃ 24 וְהַדְעוּן דְּרְשׁוּלִיט הוּ בְּרָה
דְּאֱנָשָׁא בַּאַרְעָא דְּנָשְׁבוּק חֲטָהָא אֵמַר לְמִשְׁרָיָא לָךְ אֵמַר אֲנָא קוּם שְׁקוֹל עַרְסָךְ וְזֵל לְבַיְתָךְ׃ 25 וּמֵחָנָא קָם
לְעֵינֵיהוֹן וְשָׁקַל עַרְסֵה וַאזַל לְבַיְתֵה כַּד מְשַׁבַּח לַאלָהָא׃ 26 וְתְמְהָא אֲחַד לְכֻלְנָשׁ וּמְשַׁבְּחִין הֲוֵי לַאלָהָא
וְאִתְמְלִיוּ דְּחָלְתָא וְאָמְרִין דַּחֲזִין יַוְמָנָא חֲרִמְרָתָא׃ 27 בָּתַר הָלֵין נְפַק יֵשׁוּעַ וַחֲזָא מָכְסָא דְּשְׁמֵה לֵוִי דְּיָתֵב
בֵּית מָכְסָא וְאָמַר לֵהּ תָּא בָּתְרִי׃ 28 וְשָׁבַק כָּל מִדֵם וְקָם אַזַל בָּתְרֵהּ׃
29 וְעָבַד לֵהּ לֵוִי בְּבֵיתֵהּ קוּבְלָא רַבָּא וְאִיתּ הֲוָא כְּנִשָׁא סַגִיָאָא דְּמָכְסֵא וְדְאָחֲרָנָא דְּמִתְכִין הֲוֵי עִמְּהוֹן׃
30 וְרָטְנִין הֲווֹ סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא וְאָמְרִין לְתַלְמִידוֹהִי לְמָנָא עִם מָכְסֵא וְחַטָיֵא אָכְלִין אַנְתּוּן וְשָׁתִין׃

31 * Et reſpondit Jeſchua, & ait illis, Non requiritur ſanis medicus, ſed ijs qui malè ma lè [inquam] affecti ſunt.

32 * Non veni vt vocarem iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.

33 * Illi autem dicunt ei, Quare diſcipuli ipſius Iouchanon ieiunant perſeueranter, & orant, etiam Periſchæorum: tui verò edunt & bibunt?

34 * Ipſe autem dixit eis, Num poteſtis efficere vt filij thalami, quandiu ſponſus cum ipſis eſt, ieiunent?

35 * Venient autem dies quum attolletur ſponſus ab eis, tunc ieiunabunt illis diebus.

36 * Dicebátque eis parabolam, Nemo abſcindit fruſtum è veſtimento nouo, & immittit in veſtem vetuſtate attritam, ne nouum findat, & attritum non repleat fruſtum è recenti.

37 * Et nemo inijcit vinum recens in vtres veteres, alioquin diſrumpit vinum recens vtres, ipſúmque muſtum effunditur, & vtres pereunt.

38 * Sed vinum recens in vtres nouos inijciunt, & ambo conſeruantur.

39 * Nemóque bibit vinum vetus, & ſtatim petit nouum: dicit enim, Vetus eſt ſuauius.

Matutinis feria III. hebdom. v. Ieiunij.

CAP. VI.

1 FActum eſt autem Sabbatho quum ambularet Jeſchua per ſata, vt diſcipuli eius vellerent ſpicas, confricarentque manibus ſuis, atque comederent.

2 * Quidam autem ex Periſchæis, dicunt eis, Cur facitis quod Sabbatho illicitum eſt factu?

3 * Reſpondit Jeſchua, & ait illis, Ne hoc quidem legiſtis quod fecit Dauid cùm eſuriret ipſe, & ij qui cum eo erant?

4 * Quòd introierit in ædem Dei, & panem menſæ Domini ſumpſerit, ederit, dederítque ijs qui ſecum erant: id quod non licet comedere, niſi Sacerdotibus tantùm?

5 * Et ſubdit eis, Quin & dominus eſt Sabbathi Filius hominis.

---

31 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לָא מֶחְבְּעָא [i]אָסְיָא לְחַלִּימֵא אֶלָּא לַאֲילֵין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין׃ 32 לָא אֲתֵית דְּאֶקְרֵא
לְזַדִּיקָא אֶלָּא לְחַטָּיָא [k]לְתֵיבוּתָא׃ 33 הִנּוּן דֵּין אָמְרִין לֵהּ לְמָנָא תַּלְמִידוֹהִי דְּיוֹחָנָן צָיְמִין [l]אֲמִינָאִית [m]וּמְצַלִּין אַף
דְּפְרִישֵׁא דִּילָךְ דֵּין אָכְלִין וְשָׁתַיִן׃ 34 הוּ דֵּין אָמַר לְהוֹן לָא מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְבְנָוהִי [n]דְּגְנוּנָא כְּמָא דְּחַתָּנָא עִמְּהוֹן
חָעְבְּדִין [o]דְּנְצוּמִין׃ 35 נְאחוּן דֵּין יוֹמָתָא כַּד [p]נֶחְתְּרִים חַתָּנָא מֶנְּהוֹן הָיְדִין נְצוּמִין בְּהָנוּן יוֹמָתָא׃
36 וְאָמַר לְהוֹן מַתְלָא דְּלָא אֱנָשׁ קָאד [q]אוּרְקַעְתָּא מִן מָאנָא חַדְתָּא [r]וְרָמֵא עַל מָאנָא [s]בְּלְיָא דְּלָא לְחַדְתָּא [t]קָאד
וְלַבְּלְיָא לָא שַׁלְמָא אוּרְקַעְתָּא דְּמִן חַדְתָּא׃ 37 וְלָא אֱנָשׁ רָמֵא חַמְרָא חַדְתָּא בְּזִקָא בְּלְיָתָא וְאִן דֵּין לָא מְבַזַּע חַמְרָא
חַדְתָּא לְזִקָא וְהוּ חַמְרָא [u]מְתְאשַׁד וְזִקָא אָבְדָן׃ 38 אֶלָּא חַמְרָא חַדְתָּא בְּזִקָא חַדְתָּא וְרָמִין וְתַרֵיהוֹן מְתְנַטְּרִין׃

[i] אֶסְיָא
[k] תֵּב [l] אֲמַן [m] צְלָא
[n] עבראית חפה
[o] צָם [p] רָם
[q] פירושו וחזיכה
[r] רְמָא [s] בְּלָא
[t] קוד ופירושו ברית
[u] אֲשַׁר

31 * Et respondens Iesus, dixit ad illos, Non egent qui sani sunt, medico: sed qui malè habent.

32 * Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.

1. Tim. 1 c. 15. Mat. 9. b. 14. Mar. 2. c. 18.

33 * At illi dixerunt ad eum, Quare discipuli Iohannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciunt, similiter & Pharisæorum: tui autem edunt & bibunt?

34 * Quibus ipse ait, Nunquid potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere ieiunare?

35 * Venient autem dies: & cùm ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus.

36 * Dicebat autem & similitudinem ad illos, quia nemo commissuram à nouo vestimento † immittit in vestimentum vetus: alioquin & nouum rumpit, & veteri non conuenit commissura à nouo.

mittit

37 * Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin † rumpet vinum nouum vtres, & † ipsum effundetur, & vtres peribunt.

Matt. 9. b. 17. Mar. 2. c. 20. rumpit vinum

38 * Sed vinum nouum in vtres nouos mittendum est: & vtraque conseruantur.

39 * Et nemo bibens vetus, statim vult nouum. dicit enim, Vetus melius est.

CAP. VI.

1 * FActum est autem in Sabbatho secundo primo, cùm transiret per sata, A vellebant discipuli eius spicas, & manducabant confricantes manibus.

Mat. 12. a. 1. Mich. 2. d. 13.

2 * Quidam autem Pharisæorum, dicebant illis, Quid facitis quod non licet in Sabbathis?

3 * Et respondẽs Iesus ad eos, dixit, Nec hoc legistis quod fecit Dauid, cùm esurisset ipse & qui cum illo erant:

4 * Quomodo intrauit in domum Dei, & panes propositionis sumpsit, & manducauit, & dedit his qui cum ipso erãt, quos non licet manducare nisi tantùm Sacerdotibus?

1. Reg. 21 b. 6. Exo. 29. c. 32. Leu. 8. f. 31. & 24. b. 9.

5 * Et dicebat illis, Quia Dominus est Filius hominis, etiam sabbathi.

31 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτούς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

32 * οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

33 * οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, διατί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου νηστεύουσι πυκνὰ, καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν φαρισαίων· οἱ δὲ σὰ ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν;

34 * ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νηστεύειν;

35 * ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

36 * ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.

37 * καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκούς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται·

38 * ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότερα συντηροῦνται.

39 * καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν, εὐθέως θέλει νέον· λέγει γάρ, ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

ς'.

1 * Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων· καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας, καὶ ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσί.

2 * τινὲς δὲ τῶν φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι;

3 * καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ ἰησοῦς, οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησε δαβὶδ, ὁπότε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες,

4 * ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;

5 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

ס״ג וְלָא אֲנָשׁ שָׁתֵא חַמְרָא עַתִּיקָא וּמִחֲדָא בָּעֵא חַדְתָּא אֲמַר גֵּיר עַתִּיקָא בַּסִּים׃
דַּעֲפָּרָא דִּתְלַתָּא דְּשַׁבְּתָא רת דְּצוֹמָא יו קפלאון ו

א מַלְּגִ | 1 חֲנָא דִּין כְּשַׁבְּתָא כַּר מְהַלֵּךְ יְשׁוּעַ בֵּית זַרְעָא וְתַלְמִידוֹהִי [a] מָלְגִין הֲווֹ שָׁבְלָא וּפָרְכִין הֲווֹ בְּאִידֵיהוֹן וַאֲכְלִין׃
2 אֱנָשִׁין דִּין מִן פְּרִישָׁא אֲמְרִין לְהוֹן מָנָא עָבְדִין אֲנָחוֹן מֶרֹם וְלָא שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד׃
3 עֲנָא יְשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן וְלָא קָרֵיתוּן [b] מֶרֹם דַּעֲבַד דָּוִיד כַּד כְּפֵן הוּ וַאִילֵּין דְּעִמֵּה׃
ב קְרָא | ג עֲלֹ בוא 4 [c] דְּעַל לְבַיְתָה דַּאלָהָא וְלַחְמָא דְּפוּרְיָא דְּמָרְיָא נְסַב אֲכָל וְיָהַב לַאילֵּין דְּעִמֵּה הוֹן וְלָא שַׁלִּיט הֲוָא לְמֵאכַל אֶלָּא
לְכָהֲנֵא בִּלְחוֹד׃ 5 וַאֲמַר לְהוֹן דְּמָרֵה הוּ דְּשַׁבְּתָא בְּרֵה דַּאנָשָׁא׃

6 * Factum est autem alio Sabbatho vt ingrederetur in synagogã, docerétque. Erat autẽ ibi homo, cuius manus dextera arida erat.

7 * Et Scribæ & Pharisæi obseruabant eum, an ipsum curaret sabbatho, vt inuenirent quomodo deferrent eum.

8 * Ipse verò, qui cognoscebat cogitationes eorum dixit homini illi, cuius manus erat arida: Surge, prodi in mediũ synagogæ. Quumque veniisset, staretque,

9 * Ait illis Jeschua: Interrogabo vos, quid licet sabbatho facere bene an male? animam seruare, an perdere?

10 * Et intuitus est eos omnes, & dixit ei: Extende manum tuam. Extendítque, & restituta est manus eius sicut socia ipsius.

11 * Illi verò repleti sunt inuidia, & colloquebantur vnus cum alio, quid facerent ipsi Jeschua.

Apostolorum & Martyrum.

12 * Factum est autem in diebus illis vt exiret Jeschua in montem precandi gratia: illicq; pernoctauit in oratione.

13 * Et quum illuxisset, aduocauit discipulos suos, & selegit ex eis duodecim, quos Apostolos nominauit.

14 * Schemeoun illum, quem nominauit Kipho, & Andream fratrem eius: & Jaakoub, & Iouchanon, & Philippũ, & Bar-Thoulmai.

15 * Et Mathai, & Thouma, & Jaakoub filium Chalphai, & Schemeoun, qui vocatur Zelotes.

16 * Et Jihoudo filium Jaakoub, & Jihoudo Secariouto illum qui fuit proditor.

17 * Et descendit cum eis Jeschua, stetitque in planicie: & cœtus multus discipulorum eius, et multitudo turbæ populi ex tota Jihoudæa & ex Ourischlẽ, & è portu maris Tzour & Zaidon.

18 * Qui venerant vt audirent sermonem eius, & sanarentur à morbis suis. Et ij, qui vexabantur à spiritibus immundis, & sanitati restituti sunt.

19 * Totáque turba quærebat eum tangere. virtus enim prodibat ex eo, omnésque sanabat.

---

6 וַהֲוָאדֵין לְשַׁבְתָּא אָחֳרִתָּא [c] עַל לַכְנוּשְׁתָּא [d] וּמַלֵּף הֲוָא וְאִית הֲוָא תַּמָּן גַּבְרָא דְּאִידֵהּ דְּיַמִּינָא יַבִּישָׁא הֲוָת׃

7 וְסָפְּרֵא וַפְּרִישֵׁא נָטְרִין הֲווֹ לֵהּ אִן הוּ [e] דְּמֵאסֵא בְּשַׁבְּתָּא דְּנָשְׁכְּחוּן נֵאכְלוּן קַרְצוּהִי׃ 8 הוּדֵין דְּיָדַע הֲוָא

[f] מַחְשָׁבָתְהוֹן אֲמַר לְהוּ גַּבְרָא דְּיַבִּישָׁא אִידֵהּ קוּם [g] תָּא לָךְ לְמֶצְעָא כְּנוּשְׁתָּא וְכַד אֲתָא וְקָם׃ 9 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ

[h] אֲשַׁאֲלִכוֹן מָנָא שְׁלִיט בְּשַׁבְּתָּא לְמֶעְבַּד דְּשָׁב אוֹ דְּבִישׁ נַפְשָׁא [i] לְמִחְיוֹ אוֹ [k] לְמוֹבְדוֹ׃ 10 וְחַר בְּהוֹן בְּכֻלְּהוֹן וַאֲמַר

לֵהּ פְּשׁוֹט אִידָךְ וַפְּשַׁט [m] וְתִקְּנַת אִידֵהּ אַיךְ חֲבַרְתָּהּ׃ 11 הִנּוּן דֵּין אִתְמְלִיוּ [n] חֲסָמָא וּמְמַלְּלִין הֲווֹ חַד עִם חַד דְּמָנָא

נֶעְבְּדוּן לֵהּ לְיֵשׁוּעַ׃ בַּשְׁלִיחֵא וּרְסָחֲרָא יז

12 הֲוָא דֵּין בְּיוֹמָתָא הָנּוּן נְפַק יֵשׁוּעַ לְטוּרָא [o] לְמִצְלֵיוּ וְתַמָּן [p] אֲגַהּ הֲוָא בְּצָלוֹתֵהּ דַּאלָהָא׃

---

[a] עָלַל [b] אַלַף [c] אֶסָּא [d] חָשַׁב [e] אִתָּא [f] שְׁאַל [g] חַיָּא [h] אֵבַר

i עִבְרִית שֵׁנִי

[k] תִּקֵּן [l] פֵּרוּשׁוֹ קְנָאת רֵעָה

[m] עָלַל [n] אַלַף [o] עִבְרִית לֵיט

6 * Factum est autem in alio sabbatho, vt intraret in synagogam, & doceret. Et erat ibi homo, & manus eius dextra erat arida.

Matt.12. a.10. Mar.3. a.1.

7 * Obseruabant autem Scribę & Pharisæi si in sabbatho curaret: vt inuenirent vnde accusarent eum.

8 * Ipse verò sciebat cogitationes eorum: & ait homini qui habebat manũ aridam, Surge; & sta in medium. Et surgens stetit.

9 * Ait autem ad illos Iesus, †Interrogo vos, si licet sabbathis benefacere an malè? animam saluam facere an perdere?

Interrogabo

10 * Et circunspectis omnibus, dixit homini, Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus eius.

11 * Ipsi autem repleti sunt insipientia: & colloquebãtur ad inuicem, quidnam facerent de Iesu.

6 * ἐγένετο δὲ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά.

7 * παρετήρουν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει· αὐτὸν, ἵνα εὕρωσι κατηγορίαν αὐτοῦ.

8 * αὐτὸς δὲ ἤδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν· καὶ εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη.

9 * εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτούς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς, τί ἔξεστι τοῖς σάββασιν, ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι;

10 * καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτούς, εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησεν οὕτω. καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

11 * αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ ἰησοῦ.

12 * FACTVM est autem in illis diebus, exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

13 * Et cùm dies factus esset, vocauit discipulos suos: & elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominauit.

Matt.10. a.1. Mar.3. b.13.& 6.a.7. Inf.9.a 1

14 * Simonem quem cognominauit Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobum & Iohannem, Philippum & Bartholomæum,

15 * Matthæum & Thomam, Iacobum Alphæi & Simonem qui vocatur Zelotes,

16 * Et Iudam Iacobi, & Iudam †Iscariotem, qui fuit proditor.

Scariot

17 * Et descendens cum illis stetit in loco campestri, & turba discipulorũ eius, & multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa & Ierusalem; & maritima Tyri & Sidonis:

18 * † Qui venerant vt audirent eum, & sanarentur à languoribus suis. Et qui vexabantur à spiritibus immundis, curabantur.

Quæ

19 * Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.

12 * ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ.

13 * καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε·

14 * σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασε πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, φίλιππον καὶ βαρθολομαῖον,

15 * ματθαῖον καὶ θωμᾶν, ἰάκωβον τὸν τοῦ ἁλφαίου, καὶ σίμωνα τὸν καλούμενον ζηλωτὴν,

16 * ἰούδαν ἰακώβου, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης.

17 * καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς ἰουδαίας, καὶ ἱερουσαλὴμ, καὶ τῆς παραλίου τύρου καὶ σιδῶνος.

18 * οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν, καὶ οἱ ὀχλούμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων· καὶ ἐθεραπεύοντο.

19 * καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο, καὶ ἰᾶτο πάντας.

---

13 וְכִי קָרָא לְתַלְמִידוֹהִי וּגְבָא מִנְהוֹן תְּרֵעסַר הָנוּן דַּשְׁלִיחֵא שַׁמִי אֱנוּן׃

14 שִׁמְעוֹן הַוֹ דְשַׁמִי כֵאפָא וַאנְדְרֵאוֹס אֲחוּהִי וְיַעֲקוֹב וְיוּחָנָן וּפִילִיפּוֹס וּבַר תּוֹלְמַי׃

15 וּמַתַּי וְתָאוּמָא וְיַעֲקוֹב בַּר חַלְפַּי וְשִׁמְעוֹן דְּמָתְקְרָא טַנָּנָא׃

16 וְיהוּדָא בַר יַעֲקוֹב וְיהוּדָא סְכַרְיוֹטָא הַו דַּהֲוָא מַשְׁלְמָנָא׃

17 וְנָחֵת עִמְהוֹן יְשׁוּעַ וְקָם בְּפָקְעָתָא וְכֶנְשָׁא סַגְיָא דְתַלְמִידוֹהִי וְסוּגְיָא דְכֶנְשָׁא דְעַמָּא מִן כָּלְהוּ יְהוּד וּמִן אוּרְשְׁלֵם וּמִן מְפַר יַמָּא דְצוּר וְדַצַיְדָן׃

18 דַּאתוּ דְשָׁמְעוּן מָלְתֵהּ וְדַאתְאַסְיוֹן מִן כּוּרְהָנַיהוּן וְאַיְלִין דְּמַתְאַלְצִין מִן רוּחֵא סַנְפָתָא וּמַתַּאסְיִין הֲווֹ׃

19 וְכָלְהוּ כֶּנְשָׁא בָּעַיִן הֲווֹ לְמִתְקְרְבוּ לֵהּ חַיְלָא גֵּיר נָפֵק הֲוָא מִנֵּהּ וְלָכְלְהוּן מַאסֵא הֲוָא׃

Z 2

[a] נַחַת כמו ירד
[b] סַגְיָא ופירושו המון
[c] אַסְיָא עבראית רפא
[d] אַלֵּץ
[e] קָרַב

Feria VI. hebdomadis IIII.
Ieiunij.

20 * Et ſuſtulit oculos ſuos ſuper diſcipulis ſuis, & ait, O vos beati egeni, quoniam veſtrum eſt regnum Dei.

21 * O vos beati qui nunc eſuritis, quippe qui ſaturabimini: ô vos beati, qui nunc fletis, quippe qui ridebitis.

22 * O vos beati quum oderint vos homines, & ſeparauerint vos vobíſque exprobrauerint, & eiecerint nomen veſtrum tanquam improborum propter Filium hominis.

23 * Gaudete in illo die & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis: ſic enim faciebant patres eorum prophetis.

24 * Sed væ vobis diuitibus, quoniam recepiſtis conſolationem veſtram.

25 * Væ vobis ô ſaturi, quoniam eſurietis. Væ vobis nunc ridentibus, quoniam flebitis, & lugebitis.

26 * Væ vobis, quum bene dixerint de vobis homines: ſic enim fecerunt pſeudoprophetis patres eorum.

27 * At vobis dico qui auditis, Diligite inimicos veſtros & benefacite ijs qui oderunt vos.

28 * Et benedicite ijs, qui vobis malè precantur, & orate pro ijs, qui vim vobis inferunt.

29 * Et qui percuſſerit tibi maxillam, præbe ei alteram: & ab eo qui abſtulerit pallium tuum, ne tuam etiam tunicam prohibeto.

30 * Cuilibet poſcenti à te, dato, & ab eo qui abſtulerit quod tuum eſt, ne repetito.

31 * Et prout vultis faciant vobis homines, itidem & vos eis facite.

32 * Si enim diligitis eos qui diligunt vos, quænam eſt gratia veſtra? quandoquidem & peccatores, eos à quibus diliguntur, amant.

33 * Et ſi benefeceritis ijs, qui benefaciunt vobis, quænam eſt gratia veſtra? quandoquidem & peccatores itidem faciunt.

34 * Et ſi mutuum dederitis ei, à quo putatis vobis repenſum iri, quænam eſt gratia veſtra? Nam etiam flagitioſi flagitioſis mutuum dant, vt æquè recipiant.

---

20 וְאִרִים עֵינוֹהִי עַל תַּלְמִידוֹהִי וֶאֱמַר טוּבַיכוֹן מִסְכֵּנֵא דְּדִילְכוֹן הִי מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃ 21 טוּבַיכוֹן אִילֵין דְּכַפְנִין הָשָׁא דְּתֶסְבְּעוּן טוּבַיכוֹן לִדְבֶרֵין הָשָׁא דְּתִתְגַּחֲכוּן׃ 22 טוּבַיכוֹן מָא דְּסָנִין לְכוֹן בְּנֵינָשָׁא וּמַפְרְשִׁין לְכוֹן וּמְחַסְּדִין לְכוֹן וּמְפַקְּדִין שְׁמְכוֹן אַיךְ בִּישׁ חֲלַף בְּרַה דַּאנָשָׁא׃ 23 חֲדוֹ בְּהַו יוֹמָא וְזִיעוּ דַּאגְרְכוֹן סַגִּי בַּשְׁמַיָא הָכַנָא עָבְדִין חֵיוֵי אֲבָהָתְהוֹן לַנְבִיֵא׃ 24 בְּרַם וַי לְכוֹן עַתִּירֵא דְּקַבֶּלְתוּן בּוּיָאכוֹן׃ 25 וַי לְכוֹן סַבְעֵא דְּתֶתְכְּפְנוּן וַי לְכוֹן דְּדַגָּחֲכִין הָשָׁא דְּתֶתְבְּכוֹן׃ 26 וַי לְכוֹן כַּד נֶהֱווֹן אֲמְרִין עֲלֵיכוֹן בְּנֵינָשָׁא דְּהָכַנָא גִיר עָבְדִין לַנְבִיֵא דְּדַגָּלוֹתָא אֲבָהָתְהוֹן׃ 27 לְכוֹן דֵּין אֲמַר אֲנָא לַדְּשָׁמְעִין אֲחֵבוּ לַבְּעֲלֵדְבַיכוֹן

f רם
g בְּבָא h גְּחַךְ כמו שחק
i סְנָא k נְפַק
l חֲדָא m רוץ
n בְּוָיָא
o אֲבַל
p דְּגַל ופירושו כוב
q אֲחַב במוחכב או אחב

Mat.5. a.2. * Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos,dicebat,Beati pauperes:quia vestrũ est regnum Dei.

Isai.65. b.12. Isa.61. a.3. & 66.b.10. Mat.5. a.11. * Beati qui nunc esuritis;quia saturabimini. Beati qui nunc fletis: quia ridebitis.

* Beati eritis cùm vos oderint homines,& cùm separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum D tanquam malum, propter Filium hominis.

* Gaudete in illa die & exultate: ecce enim merces vestra multa est in cælo. Amos.6. a.1. secundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.

Eccl.31. a.8. Isai.65. c.12. * Veruntamen væ vobis diuitibus, quia habetis consolationem vestram.

* Vę vobis qui saturati estis: quia esurietis. Væ vobis qui ridetis nunc: quia lugebitis, & flebitis.

* Væ cùm benedixerint vobis omnes homines: secundum hæc enim faciebãt pseudoprophetis patres eorum.

Mat.5. c.44. * Sed vobis dico qui auditis, Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos.

* Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.

Mat.5. f.39. 1.Cor.6. b.7. ci * Et qui te percutit in maxillam,præbe † & alteram. & ab eo qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere.

* Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua sunt,ne repetas.

Matt.7. b.12. Tob.4. c.16. * Et prout vultis vt faciant vobis homines,& vos facite illis similiter.

Mat.5. g.46. * Et si diligitis eos qui vos diligunt: quæ vobis est gratia? nam & peccatores, diligentes se diligunt.

* Et si benefeceritis his qui vobis benefaciunt:quæ vobis est gratia? si quidem E & peccatores hoc faciunt.

Mat.5. g.42. Deut.15. b.8. * Et si mutuum dederitis his à quibus speratis recipere: quæ gratia est vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, vt recipiant æqualia.

20 * Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἔλεγε, μακάριοι οἱ πτωχοί· ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

21 * μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν· ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν· ὅτι γελάσετε.

22 * μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνεκεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

23 * χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

24 * πλὴν καὶ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις· ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν.

25 * καὶ οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι· ὅτι πεινάσετε. καὶ οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν· ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.

26 * καὶ ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

27 * ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσι, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς.

28 * εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς.

29 * τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς.

30 * παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει.

31 * καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

32 * καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι.

33 * καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι.

34 * καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα.

וַעֲבֵדוּ דְשַׁפִּיר לַאוּלַיִן דְּסָנֵיזִן לְכוֹן׃ 28 וּבָרְכוּ לַאוּלַיִן דְּלָיטִין לְכוֹן וְצַלּוּ עַל אִילֵּין דְּדַבְּרִין לְכוֹן בְּקְטִירָא׃

29 וְלִדְמַחֲא לָךְ עַל כַּפָּךְ קָרֵב לֵהּ אָחֳרָנָא וּמִן מַן דְּשָׁקֵל מַרְטוּתָךְ לָא תְּכַלָּא אַף כִּיתוּנָךְ׃

30 לְכָל דְּשָׁאֵל לָךְ הַב לֵהּ וּמִן מַן דְּשָׁקֵל דִּילָךְ לָא תְּחָבַע׃ 31 וְאֵיכְנָא דְּצָבִין אֲנָתוּן דְּנֶעְבְּדוּן לְכוֹן בְּנֵינָשָׁא

הָכְוָה עֲבִדוּ לְהוֹן אַף אֲנָתוּן׃ 32 אִין גִּיר מְחַבִּין אֲנָתוּן לַאוּלַיִן דְּמְחַבְּבִין לְכוֹן אֵידָא הִי טִיבוּתְכוֹן אַף גִּיר חַטָּיֵא

לַאוּלַיִן דְּמְחַבְּבִין לְהוֹן רָחְמִין׃ 33 וְאִן עָבְדִין אֲנָתוּן דְּטָב לַאוּלַיִן דְּמְסָאֲבִין לְכוֹן אֵידָא הִי טִיבוּתְכוֹן אַף חַטָּיֵא

גִּיר הָכְנָא עָבְדִין׃ 34 וְאִן מְוַזְפִין אֲנָתוּן לְמַן דְּסָבְרִין אֲנָתוּן דְּהָפְרָעוֹן מֵנֵּהּ אֵידָא הִי טִיבוּתְכוֹן

אַף חַטָּיֵא גִּיר לְחַטָּיֵא מְוַזְפִין דְּהָכְוָה נֶהְפְּרָעוֹן׃

ז לָט ח אֲלָא
ט קְטַר ופירושו עושק או גזלה
י מְחָא יא בַּסָּא ופירושו לחי
יב יְהַב יג תְּבַע
יד טָאבָא כמו הטיב
טו וְזַף יג פְּרַע עבראית גבל

35 * Verùm diligite inimicos vestros, & benefacite eis, mutuúmque date, neque repromittatis vobis hominis expectationem: & erit copiosa merces vestra, eritísque filij Altissimi, quippe qui suauis sit erga improbos & ingratos.

36 * Estote ergo misericordes, sicut & pater vester misericors est.

Ad vesperas quarta Feria præcedente Ieiunium, ac de Patribus.

37 * Ne iudicate, & non iudicabimini: ne condemnate, & non condemnabimini; absoluite, & absoluemini.

38 * Date & dabitur vobis: mensuram bonam & expansam profusamque inijcient in sinum vestrum. Eadem enim mensura qua metimini, remensum fiet vobis.

39 * Porrò dicebat eis parabolam, Num potest cæcus cæcum ducere? nónne ambo in foueam cadent?

40 * Non est discipulus præstantior magistro. verumenimuerò quisquis est perfectus, erit instar magistri sui.

41 * Quid enim intueris festucam, quæ est in oculo fratris tui, trabs autem quæ in oculo tuo est, non apparet tibi?

42 * Vel quomodo potes dicere fratri tuo, Frater mi, sine eijciam festucam ex oculo tuo, quum ecce trabs quæ est in oculo tui ipsius, nõ appareat tibi? Acceptor vultus, [personate] educito primùm trabem ex oculo tuo, & tũc erit tibi visus ad educendum festucam ex oculo fratris tui.

43 * Non est arbor bona, quæ edat fructus malos, nec arbor mala, quæ edat fructus bo-
44 nos. * Omnis enim arbor ex fructu suo dignoscitur. Cur enim colligent è spinis ficus? nec etiam è rubo demetunt vuas.

45 * Vir bonus è bonis thesauris cordis sui depromit bona, & homo nequam ex thesauris malis cordis sui depromit mala: siquidem ex abundantia cordis loquuntur labia.

46 * Quid me vocatis Domine mi, Domine mi, & quod dico non facitis?

47 * Quicunque venit ad me, & audit sermones meos, eósque exequitur, ostendam vobis cui similis sit.

---

35 בְּרֵם אֲחֵבוּ לַבְּעֵל דְּבָבֵיכוֹן וְאוּטָבוּ לְהוֹן וְאוֹזְפוּ וְלָא תֶּפְסְקוֹן סַבְרָא דֶּאנָשׁ וְנֶהֱוֶא סַגִּי אֶגָרְכוֹן וְתֶהֱווֹן בְּנַוהִי
d דְּרָמָא דְּהוּ בַּסִּים הוּ עַל בִּישֵׁא וְעַל c כְּפוּרְיָא : 36 f הֲווֹ הָכִיל f מְרַחֲמָנֵא אַיכַּנָא דְּאַף אֲבוּכוֹן מְרַחֲמָנָא הוּ :

דְּרַמְשָׁא דַּאַרְבְּעָא וְשַׁבְּתָא קַדְמָיְתָא וְצַוּמָא וַאֲבָהָתָא יט

37 לָא תְּדוּנוֹן וְלָא g מֶתְדְּיְנִין אֲנַחְנוֹן לָא תְּחַיְּבוֹן וְלָא מֶתְחַיְּבִין אֲנַחְנוֹן h שְׁרוֹ וְתֶשְׁתְּרוֹן : 38 i הַבוּ וּמְתִיהֲבִ לְכוֹן
k בְּכֵילְתָא טָבְתָא l וְרַקִּיעָתָא m וּמְשַׁפַּעְתָּא n נַרְמוֹן o בְּעוּבֵיכוֹן בְּהַי גֵּיר בְּיֵלְתָא דַּמְכִילִין אֲנַחְנוֹן מֶתְחַכִּיל לְכוֹן :

39 וַאֲמַר הֲוָא לְהוֹן מַהְלָא לְמָא מֶשְׁבַּח p סַמְיָא לְסַמְיָא q לְמַדְרוּ לָא תְּרֵיהוֹן בְּגוּמְצָא נָפְלִין :

40 לַית תַּלְמִידָא דְּיַתִּיר מֶן רַבֵּה כְּלָנָּשׁ גֵּיר דַּגְמִיר נֶהֱוֵא אַיךְ רַבֵּה : 41 מָנָא גֵּיר חָזֵא אַנְתְּ גֻּלָּא דַּבְעֵינֵה דַּאחוּךְ

d דְּרַם ופירושו עליון
e בְּפַר f רְחֵם
g דְּן h שְׁרָא i יְהֵב
k כּוּל l רַקָּע m שְׁפַּע
n רְמָא o עוּב פירושו חיק
p סְמָא q דְּבַר

Mat. 5. g. 44.

35 * Veruntamen diligite inimicos vestros: benefacite & mutuum date, nihil inde sperantes: & erit merces vestra multa. & eritis filij Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos.

35 * πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε οἱ υἱοὶ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς.

36 * Estote ergo misericordes, sicut & Pater vester misericors est.

36 * γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί.

Mat. 7. a. 1.

37 * Nolite iudicare & non iudicabimini. nolite condemnare, & non condemnabimini. dimittite, & dimittemini.

37 * Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε.

38 * Date, & dabitur vobis: mensuram bonam & confertam & coagitatam & superfluentem dabunt in sinum vestrũ. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.

38 * δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν, πεπεσμένον καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

Mat. 8. a. 2. Mar. 4. c. 24. Mat. 15. b. 14.

39 * Dicebat autem & illis similitudinem: Nunquid potest cæcus cæcum ducere? nónne ambo in foueam cadent?

39 * εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται;

40 * Nõ est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius.

40 * οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

41 * Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: trabem autem quę in oculo tuo est, non consyderas?

41 * τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;

Mat. 10. c. 24. Ioh. 13. b. 16. & 15. c. 20. Mat. 7. a. 3.

42 * Aut quomodo potes dicere fratri tuo, Frater, sine, eijciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem nõ videns? Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo: & tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui.

42 * ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑπόκριτα, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Mat. 7. c. 17.

43 * Non est enim arbor bona quæ facit fructus malos: neque arbor mala faciens fructum bonum.

43 * οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν· οὐδὲ δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.

Matt. 7. c. 16. & 12. c. 33.

44 * Vnaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant vuam.

44 * ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν.

45 * Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: & malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia enim cordis, os loquitur.

45 * ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

Mat. 7. c. 21. Rom. 12. b. 13. Iaco. 1. d. 22.

46 * Quid autem vocatis me Domine, Domine: & non facitis quæ dico?

46 * τί δέ με καλεῖτε, κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;

47 * Omnis qui venit ad me, & audit sermones meos, & facit eos: ostendam vobis cui similis sit.

47 * πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων, καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος.

---

42 קְרִיתָא דֵין דְּבַעֵינָךְ לָא ᵃ מֶחְחַזְיָא לָךְ ׃ אוֹ אֵיכַנָא מְשְׁבַּח אַנְתְּ לְמֵאמַר לַאחוּךְ אֲחִי שְׁבוֹק ᵇ אַפֵּק גְּלָא מִן עֵינָךְ דְּהָא קְרִיתָא דְּבַעֵינָךְ דִּילָךְ לָא מֶחְחַזְיָא לָךְ נָסֵב בַּאפָּא אַפֵּק לוקדם קְרִיתָא מֵן עֵינָךְ וְהַיְדִין נֶחְחֲזֵא לָךְ לְמַפְקוּ גְּלָא מִן עֵינֵהּ דַּאחוּךְ ׃ 43 לָא אִית אִילָנָא טָבָא דְּעָבֵד פֵּארָא בִּישָׁא אַף לָא אִילָנָא בִּישָׁא דְּעָבֵד פֵּארָא טָבָא ׃ 44 כָּל אִילָנָא גַּיר מִן פֵּארֵוהִי הוּ ᵃ מִתְיְדַע לְמָא גַּיר לָקְטִין מִן כוּבָּא תְּאנָא וְאַף לָא מִן סַנְיָא קָשְׁפִין עֲנָבָא ׃ 45 גַּבְרָא טָבָא מִן סִימָתָא טָבְתָא דְּבֵלְבֵהּ ᵇ מַפֵּק טָבָתָא וְגַבְרָא בִּישָׁא מִן סִימָתָא בִּישְׁתָא דְּבֵלְבֵהּ מַפֵּק בִּישָׁתָא מִן ᶜ מַלֵּי לִבָּא גַּיר מְמַלֶּלָן פֻּמְהוֹן ׃ 46 מָנָא קָרִין אַנְתּוּן לִי מָרִי מָרִי וּמֵרֵם דְּאַמַר אֲנָא לָא עָבְדִין אַנְתּוּן ׃ 47 כָּל אֱנָשׁ דְּאֵתֵא לְוָתִי וְשָׁמַע ᵈ מִלַּי וְעָבֵד לְהֵין ᶜ אֲחַוֵּיכוּן לְמָנָא דְמֵא ׃

ᵃ חזא ᵇ נפק ᶜ יתר ᵈ מלל ᵉ חזא

48 * Similis est viro ædificanti domum, qui fodit & excauauit, posuítque fundamentum super petram. Cùm aũt ingruisset inundatio, erupit inundatio in domum illam, nec potuit eam conquatere: positum enim erat fundamentum eius super petram.

49 * Is autem qui audit, & non exequitur, similis est viro ædificanti domum suam super puluerem absq; fundamento: quúmq; erupit in eam flumen, illico cecidit, fuítque casus domus illius maximus.

Ad oblationem Dominicæ IIII. Ieiunij.

CAP. VII.

1 QVúmque absoluisset hos omnes sermones audiente populo, ingressus est Ieschua Capharnachoum.

2 * Seruus autem Centurionis cuiusdam malè affectus erat, qui quidem erat ipsi pretiosus, ac propè moribundus.

3 * Audijtque de Ieschua & misit ad eum Seniores Iihoudæorum, & efflagitabat ab eo vt veniret seruum suum seruaturus.

4 * Illi autem quum venissent ad Ieschua, efflagitabant ab eo studiosè, ac dicebant, Dignus est cui hoc facias.

5 * Diligit enim gentem nostram, quinetiam domum synagogæ exstruxit nobis.

6 * Porrò Ieschua iter faciebat cum eis. Quum autem non longè abesset à domo, misit ad eum Centurio amicos suos, qui dicerent ei, Domine mi, ne fatigeris, non enim dignus sum vt intres sub tectum meum.

7 * Propterea indignus fui qui venirem ad te: sed dic verbo, & sanabitur puer meus.

8 * Quandoquidem & ego sum homo sub potestate constitutus, suntque sub manibus meis milites, & dico huic, Ito, & abit: & alteri, Venito, venítque: & seruo meo, Hoc facito, & facit.

9 * Quum autem hæc audisset Ieschua admiratus est eum, & conuersus dixit turbæ post se venienti: Ego dico vobis, ne in Israel quidem inueni fidem huic similem.

10 * Et reuersi sunt domum ij qui missi fuerant, inuenerúntque seruum illum, qui ager fuerat, sanitati restitutum.

48 * Similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & posuit fundamentum supra petram. inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, & non potuit eam mouere: fundata enim erat supra petram.

48 * ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρας δὲ γενομένης, προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτήν. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

49 * Qui autem audit, & non facit; similis est homini ædificanti domum suã supra terram sine fundamento, in quam illisus est fluuius: & continuò cecidit, & facta est ruina domus illius magna.

49 * ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσέρρηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

CAP. VII.

ζ.

1 CVm autem implesset omnia verba sua in aures plebis, intrauit Capharnaum.

1 * Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καπερναούμ.

Mat. 8. a. 5. Ioh. 4. f. 46.

2 * Centurionis autem cuiusdam seruus malè habens, erat moriturus qui illi erat pretiosus.

2 * ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἔμελλε τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.

3 * Et cùm audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudæorum, rogans eum vt veniret, & saluaret seruum eius.

3 * ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

4 * At illi cùm venissent ad Iesum, rogabant eum sollicitè, dicentes ei, Quia dignus est vt hoc illi præstes.

4 * οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξει τοῦτο.

5 * Diligit enim gentem nostram: & synagogam ipse ædificauit nobis.

5 * ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν.

Matt. 8. a. 8.

6 * Iesus autem ibat cum illis. Et cùm iam non longè esset à domo, misit ad eum centurio amicos, dicens, Domine, noli vexari. Non enim sum dignus vt sub tectum meum intres.

6 * ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς· ἤδη δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατοντάρχης φίλους, λέγων αὐτῷ, Κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς·

7 * Propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus vt venirem ad te: sed dic verbo, & sanabitur puer meus.

7 * διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

8 * Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, Vade, & vadit: & alio, Veni & venit: & seruo meo, Fac hoc, & facit.

8 * καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

9 * Quo audito, Iesus miratus est: & conuersus, sequentibus se turbis, dixit, Amen dico vobis, Nec in Israel tantam fidem inueni.

9 * ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, ἐθαύμασεν αὐτόν. καὶ στραφεὶς, τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε, λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

10 * Et reuersi qui missi fuerãt, domum, inuenerunt seruum qui languerat, sanum.

Psal. 106 d. 20. Sap. 16. b. 12.

10 * καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες, εἰς τὸν οἶκον, εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.

---

[a] טָלַל
[b] שְׁנָא [c] אִפְּא [d] שַׁעֲבֵד
[e] מלשון יין
[f] אֲזַל [g] אֲתֵי
[h] רְמַר פירושו המה
[i] פְּנָא
[j] שְׁבַח בלשון מגא
[k] חַיְמָן [l] שַׁדַּר [m] כְּרַז

5 רָחֵם גֵּיר לְעַמָּן וְאַף בֵּית כְּנוּשְׁתָּא הוּ בְּנָא לַן ׃
6 וַאֲזַל עִמְּהוֹן כַּד דֵּין לָא סַגִּי רַחִיק מִן בַּיְתָא שַׁדַּר לְוָתֵהּ קָנְטְרוֹנָא רַחֲמוֹהִי וְאָמַר לֵהּ מָרִי לָא תֶּעֱמַל לָא גֵּיר שָׁוֵא אֲנָא דְּתֵעוֹל תְּחוֹת מְטַלְלִי׃
7 מָטֶל הַו אֲנָא לָא שְׁוִית דַּלְוָתָךְ אִתָּא אֶלָּא אֱמַר בְּמִלְּתָא וְנֶתְאַסֵּא טַלְיִי׃
8 אַף אֲנָא גֵּיר גַּבְרָא דְּמִשְׁעַבַּד אֲנָא תְּחוֹת שׁוּלְטָנָא וְאִית תְּחוֹת אִידַי אֶסְטַרְטִיוֹטָא וַאֲמַר אֲנָא לְהָנָא זְהַל וְאָזֵל וְלַאחֳרָנָא זְתָא וְאָתֵא וְלְעַבְדִי דְּעֲבֵד הָדָא וְעָבֵד ׃
9 כַּד שְׁמַע דֵּין יְשׁוּעַ הָלֵין אֶתְדְּמַר בֵּהּ וְאִתְפְּנִי וַאֲמַר לְכֶנְשָׁא דְּאִתָּא בָּתְרֵהּ אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאַף לָא בְּיִת יִסְרָיֵל אֶשְׁכַּחִת אֵיךְ הָדָא הֵימָנוּתָא ׃
10 וְהַפְכוּ הָנוּן דְּאִשְׁתַּדְּרוּ לְבַיְתָא וְאַשְׁכַּחוּ לְעַבְדָּא הַו דַּבְּרִיה הָוָא כַּד חָלִים ׃

Ad oblationem Dominicæ
v. Ieiunij.

11 * Et factum eſt poſtero die vt proficiſceretur in ciuitatem nomine Nain, & diſcipuli eius cum eo, cœtúſque multus.

12 * Quum autem appropinquauit portæ ciuitatis, vidit comitantes mortuum, qui vnicus fuerat matri ſuæ, ipſáque mater erat vidua, & turba multa filiorũ ciuitatis [ciuium] erat cum ea.

13 * Vidit autem Ieſchua, & miſertus eſt eius, dixítque ei, Ne fleas.

14 * Et profectus tetigit loculum. ij autem qui baiulabant eum ſubſtitere, & ait, Adoleſcens tibi dico, ſurge.

15 * Et reſedit defunctus ille, cœpítque loqui, & dedit eum matri ſuæ.

16 * Et inuaſit omnes tremor, & glorificabant Deum, ac dicebant, Sanè propheta maximus ſurrexit inter nos, & inuiſit Deus populum ſuum.

17 * Exijt de eo ſermo iſte in vniuerſam Iſhoudæam, & in vniuerſam regionem circumiacentem. 18 * Et renuntiarunt Iouchanon diſcipuli eius hæc omnia.

Dominica poſt Epiphaniam.

19 * Et aduocauit Iouchanon duos ex diſcipulis ſuis, eóſque miſit ad Ieſchua, & ait, Túne is es qui venturus erat, an alium expectamus?

20 * Et venerunt ad Ieſchua, dicúntque ei, Iouchanon Baptiſta miſit nos ad te, & ait, Túne is es qui venturus erat, an alium expectamus?

21 * Illa autem ipſa hora multos ſanauit à morbis & à plagis, & à ſpiritibus malis, multíſque cæcis tribuit viſum.

22 * Et reſpondit Ieſchua & dixit eis, Ite, dicite Iouchanon quæcunque vidiſtis & audiſtis: quòd cæci videant, & claudi ambulent, & leproſi mundentur, & ſurdi audiant, & mortui ſuſcitentur, pauperibus denique euangelizetur.

23 * Et beatus eſt qui non impegerit in me.

24 * Quum autem abijſſent diſcipuli Iouchanon, cœpit Ieſchua verba facere ad turbas ſuper Iouchanon, Quid exiſtis in deſertum viſuri? arundinem vento agitatam?

דְּקוּרְבָא דְּחַד בְּשַׁבָּא דרח [s] דְּצוֹמָא כא

11 וַהֲוָא לְיוֹמָא דְּבָתְרָה אֲזַל הֲוָא לַמְדִינְתָּא דְּשְׁמָהּ נַאִין וְתַלְמִידוֹהִי עִמֵּהּ וְכֻנְשָׁא [h] סַגִּיאָא׃ 12 וְכַד קָרֵב

לְתַרְעָא דַּמְדִינְתָּא חָזָא כַּד [i] מְלַיִּין [k] מִיתָא [j] דְּיְחִידָיָא הֲוָא לֵאמֵהּ וְהִי אִמֵּהּ אַרְמַלְתָּא הֲוָת וְכֻנְשָׁא סַגִּיאָא דַּבְנֵי מְדִינְתָּא

עִמָּהּ׃ 13 וְחָזַהּ דַּיְנ יֵשׁוּעַ [m] וְאִתְרַחֵם [n] עֲלֵיהּ וַאמַר לָהּ לָא [o] תֶּבְכִּין׃ 14 וְאֲזַל קְרֵב לְעַרְסָא וְהָנוּן דַּשְׁקִילִין

עַמָּהּ׃ 15 [r] וְחֵזַהּ דַּיְנ יֵשׁוּעַ [m] וְאִתְרַחֵם עֲלֵיהּ וַאמַר לָהּ לָא [n] תֶּבְכִּין׃ 14 וְאֲזַל קְרֵב לְעַרְסָא וְהָנוּן דַּשְׁקִילִין

עַמָּהּ׃ 15 וַאמַר לֵיהּ [o] קוּם וַאמַר עֲלַיְמָא לָךְ אֲמַר אֲנָא קוּם׃ 15 וִיתֵב הַו מִיתָא וְשָׁרִי [p] לְמִמְלַלוּ [q] וְיַהֲבֵהּ לֵאמֵהּ׃

16 [r] וְאַחֲרַת דְּחַלְתָּא לַאנָשֵׁא כְּלְהוֹן וְמְשַׁבְּחִין הֲוָו לַאלָהָא וַאמְרִין דְּנְבִיָא רַבָּא קָם [s] בֵּן וְסַעַר אֱלָהָא לְעַמֵּהּ׃

17 וְנָפְקַת עֲלוֹהִי [t] מֶלְתָּא הָדֵא בְּכָלְהּ יְהוּד וּבְכָלֵּהּ אַתְרָא דְּחַדְרֵיהוֹן׃ 18 [u] וְאשְׁתַּעִיו לְיוֹחָנָן תַּלְמִידוֹהִי הָלֵין כְּלְהֵין׃

[s] צוֹם
[h] סְגִיָא
[i] לְנָא [k] מוּת [j] יַחִיד
[m] רַחֵם [n] בְּכִי
[o] קוּם [r] אֲלַף [q] יְהַב
[r] אֲחַר [t] סְעַר בלשון פקד
[s] מַלֵּל
[u] שְׁעָא פרושו סְפַּר

Iesus

11 * Et factum est: deinceps ibat †in ciuitatem quæ vocatur Naim: & ibant cum eo discipuli eius, & turba copiosa.

12 * Cùm autem appropinquaret portę ciuitatis, ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ: & hæc vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa.

13 * Quam cùm vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere.

14 * Et accessit, & tetigit loculum. hi autem qui portabant, steterunt. Et ait: C Adolescens, tibi dico, surge.

15 * Et resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ.

16 * Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitauit plebem suam.

Luc.24. c.19. Ioh.4. c.19.& 6.b.14. & 7.f.40

17 * Et exiit hic sermo in vniuersam Iudæam de eo, & in omnem circa regionem.

18 * Et nuntiauerunt Iohanni discipuli eius de omnibus his.

11 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς, ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ ⓓ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ, καὶ ὄχλος πολύς.

12 * ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς, υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ.

13 * καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος, ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, μὴ κλαῖε.

14 * καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ· ⓓ οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν· καὶ εἶπε, νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.

15 * καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

16 * ἔλαβε δὲ φόβος πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες, ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

17 * καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

18 * καὶ ἀπήγγειλαν ἰωάνῃ ⓓ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων.

Mat. 12. a.2.

19 * Et conuocauit duos de discipulis suis Iohannes, & misit ad Iesum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

20 * Cùm autem venissent ad eum viri, dixerunt: Iohannes Baptista misit nos ad te, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

21 * In ipsa autem hora multos curauit à languoribus † & plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donauit visum.

sujs

22 * Et respondens, dixit illis: Euntes renuntiate Iohanni quæ audistis & vidistis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, D mortui resurgunt, pauperes euangelizantur:

Isai.29. f.18. 32.a.5. Matt.15. d.30. Isai.61. a.1. Mat.11. a.7.

23 * Et beatus est quicunque non fuerit scandalizatus in me.

24 * Et cùm discessissent nuntij Iohannis, cœpit de Iohanne dicere ad turbas: Quid existis in desertum videre, arundinem vento agitatam?

19 * Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἰωάνης, ἔπεμψε πρὸς τὸν ἰησοῦν, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

20 * παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον, ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός σε, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

21 * ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων, καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν.

22 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε· ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

23 * καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

24 * ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ ἰωάννου, τί ἐξελήλυθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

דְּחַר בְּשַׁבָּא דְּבָתַר [a] דַּנְחָא כב

19 וְקָרָא יוֹחָנָן לַתְרֵין מִן תַּלְמִידּוֹהִי וְשַׁדַּר אֵנוּן לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמַר אַנְתְּ הוּ הוּ [b] דְּאָתֵא אוֹ לַאֲחֳרִין הוֹ [c] מְסַבְּרִינַן׃

20 וְאָתוֹ לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמְרִין לֵהּ יוֹחָנָן [d] מַעְמְדָנָא שַׁדְּרַן לְוָתָךְ וְאָמַר אַנְתְּ הוּ הַהוּ דְּאָתֵא אוֹ לַאֲחֳרִין הוּ מְסַבְּרִינַן׃

21 בָּהּ דִּין בְּהֵי שָׁעֲתָא סַגִּיאָא אַסִּי מִן כּוּרְהָנֵא וּמִן [f] מַחֲוָתָא וּמִן רוּחֵי בִּישָׁתָא וּלְסַגִּיאֵי [g] סְמָיֵא יַהֵב חֶזְוָא׃ [h] לְמֶחְזָא

22 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן [i] זְלוּ אֱמַרוּ לְיוֹחָנָן כָּל מֵדֵם דַּחֲזִיתוּן וְשִׁמַעְתּוּן דַּסְמָיָא חָזְיִן וְחָגְרֵא [k] מְהַלְכִין וְגַרְבָא [l] מְטַהַרְכִין

וְחַרְשָׁא שָׁמְעִין [m] וּמֵיתָא [n] קָיְמִין וּמִסְכֵּנָא [o] מְסַחַבְּרִין׃ 23 וְטוּבֵהוֹי לְמַן דְּלָא נִתְכְּשֵׁל בִּי׃ 24 כַּד דֵּין אֲזָלוּ תַּלְמִידּוֹהִי

דְּיוֹחָנָן שָׁרִי יֵשׁוּעַ [p] לְמֵאמַר לָכְנְשָׁא עַל יוֹחָנָן מָנָא נְפַקְתּוּן לְחוּרְבָא לְמֶחְזָא קָנְיָא דְּמִן רוּחָא [q] מְתְחַזְיָא׃

[a] דנח כמו׳ דח
[b] אַתְּ [c] כְּנָא
[d] עַמַּר
[e] כְּרַה [f] מְחָא [g] סְמָא
[h] לְחַזָּא [i] אֲזַל
[k] רְכָא [l] מוּת [m] קוּם
[n] סְבַר כמו בשר
[o] אֲמַר [p] זוּעַ

25 * Sin autem quid visum existis? virum mollibus vestimentis indutum? ecce ij qui vestimentis glorioſis & delicatis vtuntur, in aulis regum degunt.

26 * Sin minus, quid visum existis? prophetam? Certè dico vobis & propheta præstantiorem.

27 * Hic est de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui complanabit viam tuam coram te.

28 * Dico vobis, Non est propheta inter natos mulierum maior Iouchanon Baptista: minimus autem in regno Dei maior est eo.

29 * Et totus populus qui audierat, publicani quoque iustificarunt Deum, qui baptizati fuerant baptismo Iouchanon.

30 * Perischæi verò & Scribæ calumniati sunt apud se voluntatem Dei, qui non baptizati fuerunt ab eo.

31 * Cuinam igitur assimilabo homines generationis huius? & cui similes sunt?

32 * Similes sunt pueris sedentibus in plateis, & inclamantibus ad socios suos, dicentibúsque, Cecinimus vobis, neque saltastis, ac lamentum edidimus vobis, neque fleuistis.

33 * Venit enim Iouchanon Baptista, panem non edens, nec bibens vinum, & dicitis, Dæmonium in eo est.

34 * Venit Filius hominis edens & bibens, & dicitis, Ecce vir helluo, & bibax vini, amicúsque publicanorum & flagitioſorum.

35 * Sed iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis.

Ad horam tertiam Feria quinta Arcanorum.

36 * Venit autem vnus ex Perischæis efflagitans ab eo, vt secum manducaret. ingressus itaque domum Perischæi illius discubuit.

37 * Et mulier peccatrix erat in illa ciuitate. quæ quum nosset in domo Perischæi eum accubuisse, accepit alabastrum vnguenti.

38 * Et stans retro ad pedes eius, flebat, cœpítque lachrymis suis irrigare pedes eius, pilísque capitis sui abstergebat eos, & deoscubatur pedes eius, & vngebat aromate.

---

25 וְאַן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחְזָא גֻּבְרָא דְּנַחֲתָא רְכִיכֵא לְבִישׁ הָא אִילֵין דְּבַלְבּוּשָׁא [q] מְשַׁבְּחָא [r] וּבְפוּנְקָא אִיתַיְהוּן בֵּית מַלְכֵּא אֲנוּן ׃ 26 וְאַן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן [s] לְמֶחְזָא נְבִיָּא אִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן וְיַתִּיר מִן נְבִיָּא ׃
27 הָנוֹ דַּעֲלוֹהִי כְּתִיב דְּהָא אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא מַלְאכִי קֻדָּמ פַּרְצוּפָךְ [t] דְּנַתְקֵן אוֹרְחָא קֳדָמָיךְ ׃
28 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלֵית נְבִיָּא [u] בְּיַלִּידֵי נָשָׁא דְּרַב מִן יוֹחָנָן [x] מַעֲמְּדָנָא וְעוֹרָא דִּין בְּמַלְכוּתָא דַּאלָהָא רַב הוּ מָנֵּה ׃
29 וְכֻלֵּה עַמָּא דִּשְׁמַעוּ אַף מָכְסֵא [y] זַדְקוּ לַאלָהָא דַּעֲמְּדוּ [z] מַעֲמוּדִיתֵהּ דְיוֹחָנָן ׃ 30 פְּרִישֵׁא דִּין וְסָפְרָא טָלְמוּ
בְּנַפְשְׁהוֹן [a] עֲבְיָנָא דַּאלָהָא דְּלָא אֶתְעַמְּדוּ מָנֵּה ׃ 31 לְמַן הָכִיל [b] אֲדַמֵּא לַאנָשָׁא דְּשַׁרְבְּתָא הָדָא וְלִמַן דְּמִין ׃
32 דָּמִין לְטַלְיָא דְיַתְבִין בְּשׁוּקָא [c] וְקָעַיִן לְחַבְרֵיהוֹן וְאָמְרִין זַמַּרְנָן לְכוֹן וְלָא רַקַּדְתּוּן וַאלַיִן לְכוֹן וְלָא [d] בְּכֵיתוּן ׃

[q] שְׁבַח [r] פְּנַק [s] חֲזָא [t] תְּקֵן [u] יְלַד [x] עָמַד [y] זְרַק נכו אדק [z] עָמַד בלשון סבל [a] צְבָא [b] דְּמָא [c] קָעָא [d] בְּכָא

* Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt & delitijs, in domibus regum sunt.

25 * ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν·

* Sed quid existis videre? prophetam? Vtique dico vobis, & plusquam prophetam.

26 * ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

Mal.4. a.1. Mat. 11. b.10. Mar. 1. a.2.

* Hic est de quo scriptū est: Ecce ego mitto angelum meū ante faciem tuam qui præparabit viam tuam ante te.

27 * οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

* Dico enim vobis, maior inter natos mulierum propheta Iohanne Baptista nemo est. qui autem minor est in regno Dei, maior est illo.

28 * λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστι.

* Et omnis populus audiens & publicani, iustificauerunt Deum, baptizati baptismo Iohannis. E

29 * καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν Θεὸν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου.

* Pharisæi autem & legis periti consilium Dei spreuerunt in semetipsos, non baptizati ab eo.

30 * οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.

* Ait autem Dominus, Cui ergo similes dicam homines generationis huius, & cui similes sunt?

31 * εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης; καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι;

Mat. 11. b.16.

* Similes sunt pueris sedentibus in foro, & loquentibus adinuicem, & dicentibus, Cantauimus vobis tibiis, & non saltastis: lamentauimus, & non plorastis.

32 * ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν, ἠυλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.

* Venit autem Iohannes Baptista neque manducans panem, neque bibens vinum: & dicitis, Dæmonium habet.

Mat. 3. a.4. Mar. 1. a.6.

33 * ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς μήτε ἄρτον ἐσθίων, μήτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε, δαιμόνιον ἔχει.

* Venit Filius hominis manducans & bibens: & dicitis, Ecce homo deuorator & bibens vinum, amicus publicanorum & peccatorum.

34 * ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν.

* Et iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis.

35 * καὶ ἐδικαιώθη ἡ Σοφία ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.

* ROGABAT autem illum quidam de Pharisæis vt manducaret cum illo. Et F ingressus domum Pharisæi discubuit.

36 * Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου, ἀνεκλίθη.

* Et ecce mulier quæ erat in ciuitate, peccatrix, vt cognouit quòd † accubuit in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti.

Mat. 26. a.7. Mar. 14. a.3. Ioh. 12. a.3. Iesus

37 * καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλός, ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου·

* Et stans retrò secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.

38 * καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ.

---

33 אֲתָא גִּיר יוֹחָנָן מַעְמְדָנָא לָא אָכֵל לַחְמָא וְלָא שָׁתֵא חַמְרָא וְאָמְרִין אַנְתּוּן שְׁאַרָא אִית בֵּהּ ׃
34 אֲתָא בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא אָכֵל וְשָׁתֵא וְאָמְרִין אַנְתּוּן הָא גַּבְרָא [e] אֲכוֹלָא וְשָׁתֵא חַמְרָא וְרָחֲמָאדְמַכְּסָא [f] וְדַחֲטָיָא ׃
35 [g] וְאִזְדַּרְקַת [h] חָכְמְתָא מִן כָּלְהוֹן בְּנֵיהָ ׃

רַתְלַת שָׁעִין דְּחַמְשָׁא [a] וְאַתְיָא כג

36 אֲתָא דֵּין בְּעָא מָנֵהּ חַד מִן פְּרִישָׁא [b] דְּנֶלְעֵם עִמֵּהּ [c] וְעַל לְבַיְתֵהּ דְּפְרִישָׁא הַו [d] אֶסְתַּמָּךְ ׃ 37 וְאִנְתְּתָא [e] חַטָּיְתָא
אִית בַּוְת בַּמְדִינְתָא הָיְ וְכַד [f] יְדַעַת דְּבְבַיְתֵהּ דְּפְרִישָׁא הוּ סְמִיךְ נָסְבַת [g] שַׁתִּיפְתָא דְּבֻסְמָא ׃ 38 [h] וְקָמַת בֻּסְתָרָה לְוָת רַגְלוֹהִי
[i] וּבְכְיָא הַוָת [k] וְשָׁרִית בִּדְמְעֵיהָ [l] מְצַבְּעָא רַגְלוֹהִי וּבְמַשְׁעָרָא דְרִישָׁהּ [m] מְשַׁוְיָא לְהֵין וּמְנַשְׁקָא הַוָת רַגְלוֹהִי [n] וּמְשָׁחָא בֻּסְמָא ׃

[e] אֲכַל פירושו זולל
[f] חַטָּא [g] זְדַק [h] חֲכַם
[a] רְבִיעָא [b] לְעַס
[c] עֲלַל [d] סְמַךְ [e] חַטָּאָה
[f] וּרְע [g] הוא כלי לשמן
[h] קוּם [i] בְּכָא [k] שָׁרִי
[l] צְבַע [m] שָׁוָא בלשון קנח
[n] מְשָׁח

39 * Quum autem vidisset Pharisæus ille qui vocauerat eum, cogitauit apud se, & ait, Iste si esset propheta, nosset quænam sit, & qualis rumor peccatricis huius mulieris quæ tetigit ipsum.

40 * Respondit autem Jeschua, & dixit ei, Schemeoun habeo quiddam quod tibi dicam. Ait ei, dic Rabbi.

41 * Subdit ei Jeschua, Duo debitores erant vni domino debiti [creditori:] vnus debebat ei denarios quingentos, alter verò denarios quinquaginta.

42 * Quúmque essent non soluendo, vtrisque remisit debitū. vter igitur eorum magis eum diliget?

43 * Respondit Schemeoun & ait, Puto eum cui multa remissa sunt. Dixit ei Jeschua, Rectè iudicasti.

44 * Et conuersus ad mulierem illam, dixit ipsi Schemeoun; Vides hanc mulierem? domum tuā ingressus sum, aquam pedibus meis non dedisti, hæc autem lachrymis suis pedes meos lauit, & capillis suis absterfit eos.

45 * Tu non es osculatus me, hæc autem ecce ex quo ingressa est, non desijt pedes meos deosculari.

46 * Tu oleo caput meum non vnxisti, hæc autem oleo aromatico pedes meos vnxit.

47 * Propterea dico tibi, remissa esse ei scelera eius multa, propterea quòd multum dilexerit: is autem cui paululum remittitur, paululum diligit.

48 * Et dixit mulieri illi, Remittuntur tibi scelera tua.

49 * Cœperunt autem ij qui accumbebant dicere apud se, Quis est iste qui etiam scelera

50 remittit? * Jeschua verò dixit ei mulieri, Fides tua te seruauit: ito in pace.

Feria v. Hebdomadis secundæ Ieiunij.

CAP. VIII.

1 ET factum est post hæc, vt perlustraret Jeschua vrbes & vicos, prædicarétque, ac euangelizaret regnum Dei, & duodecim eius erant cum eo:

2 * Necnon mulieres illæ quæ sanatæ fuerant à morbis, et à spiritibus malis, Mariam quæ vocatur Magdeloitho, ea est ex qua septem dæmonia exierant:

---

39 כַּד חָזָא דֵּין פְּרִישָׁא הַו °דַּקְרִיהִי אִתְחַשַּׁב בְּנַפְשֵׁהּ וְאָמַר הָנָא אִלּוּ נְבִיָּא הֲוָא יָדַע הֲוָא מַן הִי וּמָא pטַבָּה
40 qוְחַשְׁיְתָא הִי אַנְתְּתָא דְּקָרְבַת לֵהּ ׃ 40 עָנָא דֵּין יְשׁוּעַ וְאָמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן מֶרֵם אִית לִי rוְאֵמַר לָךְ אֵמַר לֵהּ
אֵמַר רַבִּי ׃ 41 אֵמַר לֵהּ יְשׁוּעַ חֲרִין sחַיָּבָא אִית הֲוָו לְחַד מָרֵא חַוָּבָא חַד חַיָּב הֲוָא לֵהּ דִּינָרֵא חַמֵּשׁ מְאָא
וַאֲחָרִינָא דִּינָרֵא חַמְשִׁין ׃ 42 וְלֵית הֲנָא לְהוֹן tלְמִפְרַע לַחֲרֵיהוֹן שְׁבַק אֵינָא הָכִיל מֶנְחוֹן יַתִּיר uנַחֲבִיהִי ׃
43 עָנָא שִׁמְעוֹן וְאָמַר סָבַר אֲנָא דְּהַו xוְאִשְׁתְּבַק לֵהּ סַגִּי אֵמַר לֵהּ יְשׁוּעַ yחְרִיצָאִית zדָּנְתְּ ׃
44 aוְאִתְפְּנִי לְוָת הַי אַנְתְּתָא וְאָמַר לְשִׁמְעוֹן חֲזֵא אַנְתְּתָא הָדָא לְבַיְתָךְ bעֲלֵית מַיָּא לְרַגְלַי cלָא יְהַבְתְּ הָדָא דֵּין
בְּדִמְעַיָּה רַגְלַי dצַבְעָה וּבְסַעֲרָה cשַׁנְיַת אַנִּין ׃ 45 אֲנְתְּ לָא fנַשַּׁקְתָּנִי הָדָא דֵּין הָא מִן דְּעָלַת לָא gשְׁלַיַת

° קְרָא pטְבָא כמו רטה
q חַטָּאָא rאֲמַר
s חוב
t פְּרַע uחֲבַב כמו אהב
x שְׁבַק yתְּרַץ z דּוֹן
a פְּנָא bעָלַל c יַהֵב
d צְבַע eשְׁוָא פירוש קנח
f נְשַׁק gשְׁלָא חדל

39 * Videns autem Pharisæus qui vocauerat eum, ait intra se, dicens, Hic si esset propheta, sciret vtique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est.

40 * Et respondens Iesus, dixit ad illum, Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magister, dic.

41 * Duo debitores erant cuidam fœneratori: vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

42 * Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtrisque. Quis ergo eum plus diligit?

43 * Respondens Simon dixit, Æstimo quia is cui plus donauit. At ille dixit ei, Recte iudicasti.

44 * Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit.

45 * Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos.

46 * Oleo caput meum non vnxisti: hæc autem vnguento vnxit pedes meos.

47 * Propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

48 * Dixit autem ad illam, Remittuntur tibi peccata.

Mat. 9. a. 2.

49 * Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere intra se, Quis est hic qui etiam peccata dimittit?

50 * Dixit autem ad mulierem, Fides tua te saluam fecit: vade in pace.

Mar. 5. c. 34.

CAP. VIII.

1 ET factum est deinceps, & ipse iter faciebat per ciuitates & castella prædicans & euangelizans regnum Dei: & duodecim cum illo;

2 * Et mulieres aliquæ quæ erant curatæ à spiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant:

Mar. 16. c. 9.

39 * ἰδὼν δὲ ὁ φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, λέγων, οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι.

40 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δέ φησι, διδάσκαλε, εἰπέ.

41 * δύο χρεοφειλέται ἦσαν δανιστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα.

42 * μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν, εἰπέ, πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει;

43 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπεν, ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὀρθῶς ἔκρινας.

44 * καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ σίμωνι ἔφη, βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ μοι ἐπὶ τοὺς πόδας οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε.

45 * φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.

46 * ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας.

47 * οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαὶ, ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ.

48 * εἶπε δὲ αὐτῇ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι.

49 * καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν;

50 * εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

η.

1 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμην, κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ,

2 * καὶ γυναῖκές τινες αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, μαρία ἡ καλουμένη μαγδαληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει·

---

a מְשַׁח b חַטָּאָא
c אֶחָב כמו אהב
d שְׁבַק e חֲבַב או אֶחַב
f שָׁרִי g הַיְמֵן
h חַוָּא i אֲזַל
k צוֹם l כְּרַז
m סְבַר כמו נשר
n אֶסָּא o כְּרַה p קְרָא

רַגְלַי לַמְנַשְׁקוּ׃ 46 אַנְתְּ מְשַׁחְתְּ לְרֵישִׁי לָא h מְשַׁחְתְּ דֵּין בְּמֶשְׁחָא דְּבֵסְמָא רַגְלַי מְשַׁחַת׃ 47 חֲלַף
הָדָא אֲמַר אֲנָא לָךְ דַּשְׁבִיקִין לָהּ i חֲטָהֶיהָ סַגִּיאָא מָטָל k דַּאֲחֲבַת סַגִּי הָוֵדִין דְּקַלִּיל l מָשְׁחֲבַק לַהּ קַלִּיל m מַחֲב׃
48 וַאֲמַר לָהִי אֲנָחְתָא שְׁבִיקִין לֵכִי חֲטָהֵיכִי׃ 49 n שָׁרִיו דֵּין הָנוּן דְּסָמִיכִין אֲמְרִין בְּנַפְשְׁהוֹן מַנוּ הָנָא
דְּאַף חֲטָהָא שָׁבַק׃ 50 יְשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לְהִי אֲנָחְתָא o הֵימָנוּתֵכִי p אַחְיֵתֵכִי q זְלִי בְּשְׁלָמָא׃
דְּחַמְשָׁא דְּשַׁבְתָּא דְּתֹרִין r דְּצוֹמָא כר קפלאון ח

1 וַהֲוָא מִן בָּתַר הָלִין מְהָכְרָךְ הֲנָא יְשׁוּעַ בְּמְדִינָתָא וּבְקוּרְיָא b וּמְכְרֵז הֲוָא c וְמְסַבַּר מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וְתְרֵעסַרְחָה עִמֵּהּ׃
2 וְנְשֵׁא הֲנִין d דְּאַתְאסֵי מִן e כּוּרְהֲנָא וּמִן רוּחֵא בִּישְׁתָּא מַרְיַם f דְּמְתַקְרְיָא מַגְדָּלְיְתָא הֵי דְּשַׁבְעָא שֵׁדִין נְפַקוּ מִנָּהּ׃

3 * Et Iouchan uxor Couza præfecti domui Heroudis, & Schouſchan, aliæque plurimæ, illæque miniſtrabant eis ex facultatibus ſuis.

4 * Quúmque multa turba coacta eſſet & ex omnibus ciuitatibus conuenirent ad eum, dixit per parabolas.

5 * Exijt ſeminator ad ſeminandum ſemen ſuum: quúmque ſeminaret, aliud cecidit iuxta uiam, & conculcatum eſt, ac uolucres comederunt illud.

6 * Aliud autem cecidit ſuper petram, & illicò germinauit, & quia non habebat humorem, exaruit.

7 * Aliud autem cecidit inter ſpinas, & germinarunt cum eo ſpinæ, ac ſuffocarunt illud.

8 * Aliud denique cecidit in terram bonam & pulchram, ac germinauit, & edidit fructum unum in cẽtum [centuplum.] Hæc quum dixiſſet clamabat, Qui habet aures ad audiendum, audiat.

9 * Et interrogarunt eum diſcipuli eius, quæ eſſet iſta parabola.

10 * Ipſe uerò dixit eis, Vobis etenim datum eſt noſſe arcana regni Dei, cæteris autem illis pẽr parabolas dictum eſt, ut uidentes non uideant, & audientes non intelligant.

11 * Eſt autem hæc parabola: Semen eſt ſermo Dei.

12 * Ji autem qui ſecus uiam, ſunt qui audiunt ſermonem, & ueniens inimicus tollit ſermonem ex cordibus eorum, ne credant, & ſalui fiant.

13 * Qui autẽ ſuper petram, ij ſunt, qui quum audierint, cum gaudio excipiunt ſermonem, & radicem non habent, ſed temporaria eſt fides eorum, & tempore tentationis impingunt.

14 * Quod autem inter ſpinas cecidit, ij ſunt qui audiunt ſermonem, ſed à ſolicitudine, diuitijsque, & concupiſcentiis mundi ſuffocantur, fructúſque non edunt.

15 * Quod autem in terram bonam, ij ſunt qui corde humili bonóque audiunt ſermonem & amplectuntur, edúntque fructus in patientia.

---

5 וְיוּחַן אַנְתַּת כוּזָא רַבְּבַיְתֵהּ דְּהֵרוֹדֵס וְשׁוּשַׁן וְאָחֳרָנְיָתָא [g] סַגִּיאָתָא אִילֵּין דְּמְשַׁמְּשָׁן הֲוַי לְהוֹן מִן [h] קְנְיָנֵיהֵין ׃

4 וְכַד כֶּנְשָׁא סַגְיָא הֲוָא וּמִן כָּל מְדִינָן [i] אָתִין הֲווֹ לְוָתֵהּ אֲמַר [k] בְּמַתְלָא ׃ 5 נְפַק זָרוֹעָא [l] לְמִזְרַע

זַרְעֵהּ וְכַד זָרַע אִיתּ דְּנְפַל עַל יַד אוֹרְחָא [m] וְאִתְחְדִישׁ [n] וְאכַלְתֵּהּ פָּרְחָתָא ׃ 6 וְאָחֳרָנָא נְפַל עַל שׁוּעָא וּבַר

שָׁעֲתֵהּ [o] יְעָא וְדָלְיַת הֲוָא לֵהּ [p] חֲלִילוּתָא יְבֵשׁ ׃ 7 וְאָחֳרִינָא נְפַל בֵּית כּוּבָא וְיִעוּ עִמֵּהּ כּוּבָא [q] וַחֲנָקוּתְהִי ׃

8 וְאָחֳרָנָא נְפַל בַּאַרְעָא [r] טָבְתָא וְשַׁפִּירְתָּא וְיִעָא וְעָבַד פֵּארָא חַד בַּמְאָה הָלֵין כַּד אֲמַר [s] קָעֵא הֲוָא דְּמַן דְּאִית

לֵהּ [t] אֻדְנָא דְּנְשְׁמַע נְשְׁמַע ׃

9 וְשַׁאלוּתְהִי חַלְמִידוֹהִי דְּמָנוּ מַתְלָא הָנָא ׃ 10 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן לְכוֹן הוּ גֵּיר [u] יְהִיב [x] לְמֵדַע [y] אֲרָזָא דְּמַלְכוּתָא

[g] סְגִיאָן [h] קִנְיָנָא [i] אֶתְיָן [k] מְתַל [l] זֶרַע [m] דּוּשׁ [n] אֲכַל [o] יְעָא כמו יצא או הצמיח קפירושו ליחה [q] חֲנַק [r] טוֹב [s] קְעָא [t] אֻזְנָא כמו אוזן [u] יְהֵב [x] יְדַע [y] רָזָא

3 * Et Iohanna vxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multæ quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.

3 * καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρῴδου, καὶ Σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαὶ, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

4 * Cùm autem turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad eum, dixit per ſimilitudinem:

Mat. 13. a. 3. Mar. 4. a. 2.

4 * συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν, εἶπε διὰ παραβολῆς,

5 * Exijt qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum. & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cæli comederunt illud.

5 * ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ· καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό.

6 * Et aliud cecidit ſupra petram: & natum aruit, quia non habebat humorem.

6 * καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα.

7 * Et aliud cecidit inter ſpinas: & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocauerunt illud.

7 * καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό.

8 * Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum, fecit fructum cẽtuplum. Hæc dicens clamabat, Qui habet aures audiendi, audiat.

8 * καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. Ταῦτα λέγων ἐφώνει, Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

9 * Interrogabant autem eum diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola.

Mat. 13. a. 10. Mar. 4. b. 10.

9 * ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη.

10 * Quibus ipſe dixit, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant, & audientes non intelligant.

Iſaiæ 6. c. 9. Mat. 13. b. 14. Mar. 4. b. 12. Ioh. 12. f. 40. Act. 28. f. 26. Rom. 11. b. 8.

10 * ὁ δὲ εἶπεν, Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.

11 * Eſt autem hæc parabola: Semen eſt verbum Dei.

11 * ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.

12 * Qui autem ſecus viam: hi ſunt qui audiunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalui fiant.

12 * οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν, εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.

13 * Nam qui ſupra petram: qui cùm audierint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum. & hi radices non habent: †quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

qui

13 * οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἵτινες ὅταν ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται.

14 * Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui audierunt, & à ſolicitudinibus & diuitijs, & voluptatibus vitæ, euntes, ſuffocantur, & non referunt fructum.

14 * τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι.

15 * Quod autem in bonam terram: hi ſunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

15 * τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ, ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσι, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.

וַאלָהא לְהָנוֹן דִּין דְּשַׁרְכָא בַּפְּלָאתָא מְתָאמַר דְּכַד חָזִין לָא נָחְזוֹן וְכַד שָׁמְעִין לָא נֶסְתַּכְלוֹן ׃

וְהָנוֹן דִּין מַתְלָא זַרְעָא אִיתַוהִי מֶלְתָא דַּאלָהָא ׃ וְהָנוֹן דִּין דְּעַל יַד אוּרְחָא אִיהֵיהוֹן דְּשָׁמְעִין מֶלְתָא

וְאתָא בְּעֵל דְּבָבָא שָׁקֵל מֶלְתָא מִן לִבְהוֹן דִּלָא נְהֵימְנוֹן וְנִחוֹן ׃ וְהָלֵין דִּין דְּעַל שׁוּעָא הָלֵין אֲנוֹן דְּמָא דְּשָׁמְעוּ

בְּחֲדוּתָא מְקַבְּלִין לָהּ לְמֶלְתָא וְעִקָּרָא לַיְת לְהוֹן אֶלָּא דְּזַבְנָא הֵי הַיְמָנוּתְהוֹן וּבְזַבַן נֶסְיוֹנָא מְתַכְּשְׁלִין ׃

וְהוֹ דִּין דִּנְפַל בֵּית כּוּבֵּא הָלֵין אֲנוֹן אִילֵין דְּשָׁמְעִין מֶלְתָא וּבְצַפְּתָא וַבְעוּתְרָא וּבִרְגִינְתֵהּ דְּעָלְמָא מְתְחַנְקִין

וּפְאֵרָא לָא יָהֲבִין ׃ וְהוֹ דִּין דְּבַארְעָא טָבְתָא הָלֵין אֲנוֹן אִילֵין דִּבְלִבָּא שַׁפְיָא וְטָבָא שָׁמְעִין מֶלְתָא

וְאַחֲדִין וְיָהֲבִין פְּאֵרָא בְּמַסַּיְבָרְנוּתָא ׃

[a] פְּלָא [b] אֲמַר [c] חֲזָא
[d] סְכַל כְּמוֹ שכל
[e] מַלֵּל [f] הֵימִן
[g] חַיָּא [h] חֲרָא
[i] נְצַף [h] נִצָּא
[l] רְגַג
[m] שְׁפָא
[n] קְבַר

Cõmemoratione Deiparæ Mariam.

16 ‡ *Nemo accendit lucernam, & operit eam vase, aut ponit eam subter lectum, sed eam imponit candelabro, vt quicunque ingrediatur, videat lumen eius.*

17 ‡ *Nihil est enim occultum quod non reueletur, nec absconditum, quod nõ cognoscatur, & veniat in apertum.*

18 ‡ *Videte quomodo audiatis. Qui enim habet dabitur ei, & qui non habet, etiam id quod putat habere, tolletur ab eo.*

19 ‡ *Venerunt autem ad eum mater & fratres eius, nec poterant eum alloqui propter turbam.*

20 ‡ *Et dicunt ei, Mater tua & fratres tui stant foris, volúntque te videre.*

21 ‡ *Ipse verò respondit & ait illis, Si sunt mater mea & fratres mei, qui audiunt sermonem Dei, eumque exequuntur.*

Ad vesperam Dominicæ v. Ieiunij.

22 ‡ *Porrò factum est quodam die, vt Ieschua conscensa naui sederet in ea, & discipuli eius: & dixit eis, Transeamus in vlteriorem ripam maris.*

23 ‡ *Quumq; nauigarent, somno se dedit ipse Ieschua, & factus est turbo venti in mari, & propè erat nauis vt mergeretur.*

24 ‡ *Et accedentes excitarunt eum, dicuntq; ei, Magister noster, Magister noster, perimus. Ipse verò surrexit, et obiurgauit ventos, & fluctuationes aquarum, & quieuerunt, ac facta est tranquillitas.*

25 ‡ *Et dixit eis, Vbi est fides vestra? hi autem quum expauescerent mirabantur, dicentes vnus ad alium: Quisnam iste est, vt & ventis imperet, fluctuationibusque, & mari, & obediant ei?*

26 ‡ *Porrò nauigarunt veneruntque in regionem Godaræorum quæ est in vlteriori ripa ex aduerso Galilææ.*

27 ‡ *Quumque exisset in terram, occurrit ei homo quidam ex vrbe, in quo erat dæmonium à tempore multo, & vestimento non amiciebatur, nec in ædibus degebat, sed in monumentis.*

28 ‡ *Quum autem vidisset Ieschua, exclamauit & procidit coram eo, & alta voce dixit, Quid nobis & tibi Ieschua fili Dei Altissimi? peto à te ne me crucies.*

---

[a] בְּרוּכְרָנָא [b] דְּיַלְדַת אֱלָהָא מַרְיָם כרז

16 לָא אֱנָשׁ [c] מַנְהַר שְׁרָגָא [d] וּמְחַפֵּא לֵהּ בְּמָאנָא אוֹ [e] סָאֵם לֵהּ תְּחִית עַרְסָא אֶלָּא סָאֵם לֵהּ לְעֵל מִן מְנָרְתָא דְּכָל [f] דְּעָיֵל
נְהוֹרָא נִחְזֵה ׃ 17 לֵית גֵּיר מְכַסְיָא דְּלָא נֶתְגְּלֵא וְלָא [g] דְּמִסְתְּשִׁי דְּלָא [h] נֶתְיְדַע [i] וְנֵאתֵא [k] לְגַלְיָא ׃ 18 חֱזוֹ אֵיכְנָא
שְׁמַעְתּוּן מַן דְּאִית לֵהּ גֵּיר [l] נֶתְיְהֵב לֵהּ וּמַן דְּלֵית לֵהּ אַף הַו דְּסָבַר דְּאִית לֵהּ [m] נֶשְׁתְּקֵל מִנֵּהּ ׃ 19 אֵתוֹ דֵּין לְוָתֵהּ אִמֵּהּ וַאֲחוֹהִי
וְלָא מָשְׁכְּחִין הֲווֹ דַּנְמַלְּלוּן עִמֵּהּ מְטֻל כְּנְשָׁא ׃ 20 וְאֶמְרוּ לֵהּ אִמָּךְ וַאֲחָיִךְ [n] קָיְמִין לְבַר [o] וְצָבְיִן [p] לְמֶחְזָיֵךְ ׃ 21 הוּ דֵּין
עָנָא וְאָמַר לְהוֹן הָלֵין אִנּוּן אִמִּי וַאֲחַי אִילֵּין דְּשָׁמְעִין [q] מֶלְתָא דַּאלָהָא וְעָבְדִין לָהּ ׃ דְּרְמְשָׁא דְּחַר בְּשַׁבָּא רח [r] דְּצוֹמָא כו

22 הָוָא דֵּין בְּחַד מַן יוֹמָא סְלֵק יְשׁוּעַ יְהֵב בַּסְפִינְתָא הוּ וְתַלְמִידוֹהִי וְאֶמַר לְהוֹן [b] נֶעְבַר לְהָוֵי עֶבְרָא דְּיַמְּתָא ׃

[a] דְּכַר [b] וְלַד
[c] נְהַר [d] חֲפָא [e] סוּם
[f] עוֹל [g] טְשָׁא
[h] יְדַע [i] אֵתָא [k] גְּלָא
[l] יְהַב [m] שְׁקַל
[n] קוּם [o] אָבָא [p] חֲזָא
[q] מִלָּא
[r] צוֹם [b] עֲבַר

Mat. 5. b. 15. Mar. 4. c. 21.

16 * Nemo autem lucernam accendens, operit eam vase, aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit, vt intrantes videant lumen.

Mat. 10. c. 26. Mar. 4. c. 22.

17 * Non est enim occultum quod non manifestetur: nec absconditum quod non cognoscatur, & in palàm veniat.

quid Mat. 13. b. 12. & 25. c. 29. Mar. 4. c. 25.

18 * Videte ergo †quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicunque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.

Mat. 12. d. 46. Mar. 3. d. 31.

19 * Venerunt autem ad illum mater & fratres eius: & non poterant adire eum præ turba.

20 * Et nuntiatum est illi: Mater tua & fratres tui stant foris, volentes te videre.

21 * Qui respondens, dixit ad eos, Mater mea & fratres mei, hi sunt qui verbum Dei audiunt & faciunt.

Mat. 8. c. 23. Mar. 4. d. 36.

22 * FACTVM est autem in vna dierum: & ipse ascendit in nauiculam, & discipuli eius, & ait ad illos, Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt.

23 * Et nauigantibus illis obdormiuit: & descendit procella venti, in stagnum, & D complebantur, & periclitabantur.

24 * Accedentes aũt suscitauerunt eum, dicentes, Præceptor, perimus. At ille surgens, increpauit ventum & tempestatem aquæ: & cessauit: & facta est tranquillitas.

25 * Dixit autem illis, Vbi est fides vestra? Qui timentes, mirati sunt ad inuicem, dicentes, Quis putas hic est, quia & ventis & mari imperat, & obediunt ei?

Matt. 8. d. 28. Mar. 5. c. 1.

26 * Et nauigauerunt ad regionem Gerasenorum, quæ est contra Galilæam.

de naui

27 * Et cùm †egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis.

28 * Is vt vidit Iesum, procidit ante illũ: & exclamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi est Iesu fili Dei altissimi? obsecro te ne me torqueas.

16 * Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, καλύπτει αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς.

17 * οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθήσεται, καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

18 * βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

19 * παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον.

20 * καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ, λεγόντων, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες.

21 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς, μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες, καὶ ποιοῦντες αὐτόν.

22 * Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· καὶ ἀνήχθησαν.

23 * πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο, καὶ ἐκινδύνευον.

24 * προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτόν, λέγοντες, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.

25 * εἶπε δὲ αὐτοῖς, ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

26 * καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς Γαλιλαίας.

27 * ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱματίου οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.

28 * ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοί Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς.

---

23 וְכַד [c] רָדַיִן דִּמְךָ לֵהּ הוּ יֵשׁוּעַ וַהֲוָה עַלְעָלָא דְרִיחָא בַּיְמָתָא וְקָרִיבָא הֲוָה סְפִנְתָא [d] לְמֶטְבַּע׃

24 וְקָרִבוּ [e] אֶעִירוּהִי וְאָמְרִין לֵהּ רַבָּן רַבָּן אֲבְדִינַן הוּ דַיִן קָם וְגָעַר בְּרוּחָא [f] וּבְמַחְשׁוֹלָא [g] וְנָחוּ [h] וַהֲוָא שְׁלָיָא׃

25 וְאָמַר לְהוֹן אַיְכָא הֵי [i] מֵהֵימָנוּתְכוֹן הֲנִין דַיִן כַּד דָחִילִין [j] מְחַוַּמְרִין הֲוֹו וְאָמְרִין הַד לְחַד מַנּוּ כִּי הָנָא דְּאַף לְרוּחָא פְּקֵד וְלַמַּחְשׁוֹלָא [m] וְמִשְׁתַּמְעִין לֵהּ׃ [n] [26] וְרַדוּ [o] וְאַתוֹ לַאֲתָרָא דְגַדְרָיֵא דְאִיהוֹהִי בְּעֶבְרָא לְוָקְבָל גְּלִילָא׃

27 וְכַד נְפַק לַאַרְעָא פְּגַע בֵּהּ גַּבְרָא חַד מִן מְדִינְתָא דְאִירַת הֲוָא בֵּהּ דַיְוָא מִן זַבְנָא [p] וּמָאנָא לָא לָבֵשׁ הֲוָא וַבְּבַיְתָא לָא [q] עָמַר הֲוָא אֶלָּא בְּבֵית קְבוּרֵי׃

28 כַּד חֲזָא דַיִן לֵישׁוּעַ קָעָא וְנָפַל קֳדָמוֹהִי וּבְקָלָא [r] רָמָא אֲמַר מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵהּ דְאֵלָהָא [s] מְרֵימָא בָּעֵא אֲנָא מָנָךְ לָא [t] תְּשַׁנְקִנִי׃

[c] רְדָא [d] טְבַע
[e] עוֹר [f] אְבַד
[g] מַחְשׁוֹלָא כמו נחשול
[h] נוּחַ [i] שְׁלָא [k] חֵימָן
[l] דְּמַר [m] שְׁמַע [n] רְדָא
[o] אֶתָא [p] סְגָא
[q] פירושו שכן [r] רוּם
[s] רוּם [t] שְׁנַק

29 * Præcipiebat enim Jeſchua ſpiritui immundo vt exiret ab homine: multum enim iam temporis fuerat, ex quo captiuum detinebat eum: & vinciebatur catenis, compedibúſque cuſtodiebatur: & fregerat vincula ſua, & ducebatur à dæmonio in deſertum.

30 * Interrogauit autem eum Jeſchua, Quod eſt nomen tuum? dixit ei, Legio. quandoquidem dæmonia multa ingreſſa erant in eum.

31 * Et efflagitabăt ab eo, ne præciperet ipſos abire in abyſſum.

32 * Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcens in monte, & efflagitabant ab eo vt permitteret ipſis in porcos ingredi. Et permiſit eis.

33 * Et exierunt dæmonia ex homine, & ingreſſi ſunt in porcos: & rectâ contendit totus ille grex ad ſaxum, & ceciderunt in mare, ac ſuffocati ſunt.

34 * Quum autem vidiſſent paſtores quod factum fuerat, fugerunt, renuntiarúntque in ciuitates, & in pagos.

35 * Et exierunt quidam vt viderent quod factum fuerat, venerúntque ad Jeſchua, & inuenerunt hominem illum à quo exierant dæmonia, veſtitum, & verecundum, ac ſedentem ad pedes ipſius Jeſchua: & timuerunt.

36 * Et recitarunt eis illi qui viderant quomodo ſanitati reſtitutus fuerat homo ille dæmoniacus.

37 * Et efflagitabant ab eo vniuerſi cœtus Godaræorum vt abſcederet à ſe, quippe quos timor magnus inuaſerat: ipſe autem Jeſchua conſcendit nauem, & reuerſus eſt ab eis.

38 * Porrò vir ille à quo exierant dæmonia, efflagitabat ab eo, vt cum eo eſſet, ſed dimiſit eum Jeſchua, & dixit ei:

39 * Reuertere domum tuam, & recita id quod fecit tibi Deus. Abijt itaque & prædicabat per totam ciuitatem quod fecerat ei Jeſchua.

Matutinis Dominicæ v. Ieiunij.

40 * Quum autem redijſſet Jeſchua, excepit eum turba multa, omnes enim conſpicabantur eum.

---

29 פְּקַד הֲוָא לֵהּ גֵּיר יֵשׁוּעַ לְרוּחָא טַנְפָא [y] לְמֶפַּק מִן בַּרְנָשָׁא סַגִּי הֲוָא לֵהּ גֵּיר זַבְנָא הָא מִן [x] דַּשְׁבָא הֲוָא לֵהּ [y] וְמִתְאסַר
[z] נִפַּק [x] שְׁבָא [y] אֲסַר
הֲוָא בְּשִׁשְׁלָתָא וּבְכֶבְלָא מֶתְנַטַּר הֲוָא וּמְפַסֵּק הֲוָא אֱסוּרוֹהִי וּמְתְדַּבַּר הֲוָא מִן שֵׁדָא לְחוּרְבָא ׃
[z] מן לשון יין
30 שְׁאֵלֵהּ דֵּין יֵשׁוּעַ מַן שְׁמָךְ אֱמַר לֵהּ [a] לֶגְיוֹן מֶטֶל דְּדַיְיוֵא סַגִּיאָא עֲלוֹלִין הֲוָא בֵּהּ ׃
[a] בְּעָא [z] אֲזַל
31 [b] וּבָעֵין הֲוָו מֶנֵּהּ דְּלָא נֶפְקוּד לְהוֹן [c] לְמֵאזַל לַהְהוּמָא ׃ 32 אִית הֲוָא דֵּין תַּמָּן בַּקְרָא דַּחֲזִירָא סַגִּיאָא [b] רְעָא [c] תְּרַע
33 [d] דְּרָעְיָא כְּטוֹרָא וּבָעֵין הֲוָו מֶנֵּהּ דְּנַפֵּם לְהוֹן דְּבַחֲזִירָא גֻּלְוֹן וְאַפֵּם לְהוֹן ׃ 33 וְנַפְקוּ שְׁאֵדָא מֵן גַּבְרָא וְעַלוּ בַּחֲזִירָא [d] פירוש סלע
[e] חֲנַק [h] חֲזוֹ [e] וְרָעְיָא [f] לְשִׁקְיָפָא וַנַפְלוּ בְּיַמְתָא [g] וְאִתְחֲנַקוּ ׃ 34 כַּד [h] חֲזוֹ דֵּין [i] רְעוֹתָא מֵדֵם דַּהֲוָא עָרְקוּ
[f] חֲנַק [g] חֲנָא [i] רְעָא [k] שָׁעִי [l] אִתְא
[k] וַאשְׁתַּעִיו בְּמְרִינָתָא וּבְקוֹרְיָא ׃ 35 וְנַפְקוּ אֱנָשָׁא דְּהֲוָא [l] וְאַתוֹ לְוָת יֵשׁוּעַ וְאַשְׁכְּחוּהִי לְגַבְרָא

29 Præcipiebat enim ſpiritui immũdo vt exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum,& vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus: & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta.

29 παρήγγελλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτὸν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων τὰ δεσμὰ, ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους.

30 Interrogauit autem illum Ieſus, dicens, Quod tibi nomen eſt? At ille dixit, Legio. quia intrauerunt dæmonia multa in eum.

30 ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων, τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ δὲ εἶπε, λεγεών· ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν.

31 Et rogauerunt illum ne imperaret illis vt in abyſſum irent.

31 καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

Mat. 8. d. 30. Mar. 5. a. 11.

32 Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte: & rogabãt eum vt permitteret eis in illos ingredi: Et permiſit illis.

32 ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.

33 Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intrauerunt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in ſtagnũ, & ſuffocatus eſt.

33 ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην, καὶ ἀπεπνίγη.

34 Quod vt viderunt factum qui paſcebant, fugerunt; & nuntiauerunt in ciuitatem & in villas.

34 ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γενόμενον, ἔφυγον. καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.

35 Exierunt autem videre quod factum eſt: & venerunt ad Ieſum, & inuenerunt hominem ſedẽtem à quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente ad pedes eius: & timuerunt.

35 ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονὸς, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ἰησοῦν· καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν.

36 Nuntiauerunt autem illis & qui viderant, quomodo ſanus factus eſſet à legione.

36 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς.

37 Et rogauerunt illum omnis multitudo regionis Geraſenorum vt diſcederet ab ipſis, quia magno timore tenebãtur. Ipſe autem aſcendens nauim, reuerſus eſt.

37 καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν· ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν.

38 Et rogauit illum vir à quo dæmonia exierant, vt cum eo eſſet. Dimiſit autem eum Ieſus, dicens:

38 ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων,

39 Redi in domum tuã, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per vniuerſam ciuitatem, prædicans quanta illi feciſſet Ieſus.

39 ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθε καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς.

40 FACTVM eſt autem: cùm rediiſſet Ieſus, excepit illum turba. Erant autem omnes expectantes eum.

40 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν.

---

[a] גבף [o] שעי כמו סיפר
[p] אסא [q] בעא [r] אזל
[s] אחר כמו אוח
[t] שרא [u] שעא
[x] כרז
[y] צום
[z] חול

29 הָוָ דַּנְפַקוּ שְׁאַרוּהִי כַּד לְבִישׁ [a] וְמִנַּכַּף וְיָתֵב לְוָת רַגְלַוהִי דְיִשׁוּעַ וְרִחֲלוּ ׃ [o] 36 וְאִשְׁתַּעִיו לְהוֹן אִילֵין דַּחֲזוּ אֵיכְנָא
[p] אָתַאסִי נַבְרָא הַוּדַיְנָאי ׃ [q] 37 וּבְעֵין הַוּוּ מִנֵּה כֻּלֵּה כֶּנְשָׁא דְּגַרְגֵּיָא [r] דְּנֵאזַל לֵה מִן לְוָתְהוֹן מָטַל דְּדַחֲלָתָא
רַבְתָּא [s] אָחֲרַת אֱנוּן הוּ דֵּין יְשׁוּעַ סְלֵק לַסְפִינְתָּא וַהֲפַךְ מִן לְוָתְהוֹן ׃ 38 הַוּ דֵּין גַּבְרָא דַּנְפַקוּ מִנֵּה שְׁאַרָא בָּעֵי
הֲוָא מִנֵּה דַּלְוָתֵה נֶהֱוֵא [t] וְשַׁרְיָהִי יְשׁוּעַ וְאָמַר לֵה ׃ 39 הָפוֹךְ לְבַיְתָךְ [u] וְאִשְׁתָּעֵא מָרֵם דַּעֲבַד לָךְ אֱלָהָא וְאָזַל
[x] וּמַכְרֵז הֲוָא בְּכֹלָּה מְדִינְתָּא מָרֵם דַּעֲבַד לֵה יְשׁוּעַ ׃
דְּצַפְרָא דְּחַר בְּשַׁבָּא דח [y] דְּצוֹמָא כז
[z] כַּד הָפַךְ דֵּין יְשׁוּעַ לְקִבְלָה כְּנִשָׁא סַגִּיאָא כְּלְהוֹן גֵּיר לֵה [b] חָיְרִין הֲוּוּ ׃ 40

41 * Ac vir quidam nomine Iuuoroſch princeps ſynagogæ, procidit ante pedes ipſius Jeſchua, & poſtulabat ab eo, vt ingrederetur ædes ipſius.

42 * Erat enim ei vnica filia circiter annos duodecim nata, ac prope erat vt moreretur. Quum autem abiret cum eo ipſe Jeſchua, turba multa comprimebat eum.

43 * Quædam verò mulier cuius eruperat ſanguis ab annis duodecim, quæ quidem in medicos totam ſubſtantiam ſuam impenderat, nec potuerat à quoquam curari:

44 * Acceſſit à tergo ipſius, tetigítque oram veſtimenti eius, & ſtatim ſubſtitit profluuium ſanguinis eius. 45 * Et dixit Ieſchua, Quis tetigit me? Quúmque omnes negarent, dixit ei Schemeoun Kipho, & qui cum eo erant, Magiſter noſter, turbæ te conſtringunt, & opprimunt: & dicis, Quis tetigit me?

46 * Ipſe verò ſubdit, Aliquis tetigit me, ego ſiquidem noui virtutem à me exiſſe.

47 * Illa porrò mulier quum videret quòd eum non fefelliſſet, venit tremens, & procidens adorauit eum, dixítque in conſpectu totius populi quâ ob cauſam tetigiſſet, & quomodo ſtatim ſanitati fuiſſet reſtituta.

48 * Ipſe verò Jeſchua dixit ei, Bono ſis animo filia mea, fides tua te ſeruauit: abi in pace.

49 * Et adhuc eo loquente venit quidam ex ædibus principis ſynagogæ, & dixit ei, Mortua eſt filia tua, Ne laborem exhibeas Doctori.

50 * Jeſchua verò audijt, & dixit patri ipſius puellæ, Ne timeas, tantummodo crede, & 51 ſeruabitur. * Venit autem Jeſchua domum, nec permiſit quemquam intrare ſecum, niſi Schemeoun, & Jaakoub, & Jouchanon, & patrem puellæ ac matrem eius.

52 * Omnes autem flebant & plangebant ſuper ea. Jeſchua verò dixit, Ne fleueritis, nec enim mortua eſt, ſed ſoporata.

53 * Et irridebant eum, quippe qui ſcirent 54 eam mortuam eſſe. * Ipſe verò eiecit omnes foras, & apprehendit manum eius, vocauítque & dixit, Puella, ſurge. 55 * Et reuerſus eſt ſpiritus eius, ac illicò ſurrexit: & præcepit vt darent ei quid manducandum.

---

41 וְגַבְרָא חַד דְּשְׁמֵהּ יָאִרְשׁ רֵישׁ כְּנוּשְׁתָּא נְפַל קֻדָּם רַגְלַוהִי דְּיֵשׁוּעַ וּבָעָא חֲוָא מֶנֵּהּ [c] דְּנֵעוֹל לְבֵיתֵהּ ׃

42 [d] בְּרְתָא גְיר [e] יְחִידְיתָא אִית חֲוָת לֵהּ אַיךְ בְּרִית שְׁנִין תַּרְתַּעְסְרָא וְקָרִיבָא הֲוָת [f] לְמָמָת וְכַד אֵזֵל עִמֵּהּ הוּ יֵשׁוּעַ כְּנָשָׁא

43 סַגְיָאָא חָבֵץ הֲוָא לֵהּ ׃ [g] אִתְרְעַ הֲוָא דְּמָהּ שְׁנִין תַּרְתַּעְסְרָא הֲיָת דְּבֵירְת [h] אָסְוָתָא כְּלֵהּ

[i] קָנְיָנֵהּ [k] אֶשְׁכְּחַת דְּמִן בְּסְתָרֵהּ וְקָרְבַת לְכָנְפָא דְמָאנֵהּ ׃ 44 אִתְקָרְבַת מִן [k] אַפְקַת וְלָא

וּמִחָרָא [l] קָמַת [m] מַרְדִיתָא דְּדִמָהּ ׃ 45 וְאֲמַר יֵשׁוּעַ מַנוּ קָרֵב לִי וְכַד כְּחִשִׁין כֻּלְּהוֹן כָּפְרִין אֲמַר לֵהּ שַׁמְעוֹן כֵּאפָא

וְדַעֲמֵהּ רַבָּן כְּנִשָּׁא [n] אָלְצִין לָךְ [o] וְחָבְצִין וְאָמַר אֲנָשׁ מַנוּ קָרֵב לִי ׃ 46 הוּ דֵּין אֲמַר אֱנָשׁ קָרֵב לִי אֲנָא גְיר

[p] יְדַעְתְּ דְּחַיְלָא נְפַק מֶנִּי ׃ 47 הֲיָת דֵּין אַנְחָתָא כַּד [q] חָזַת דְּלָא [r] טָעֲתָהּ [s] אֲתַת כַּד [t] רְחִיתָא וְנָפְלַת סָגְדַת

[c] עַלַל
[d] יַחִיד [e] מוֹרֶת
[f] תְּרַע פִּירְשׁוֹ פֶּרֶץ
[g] אֶסָּא [h] חֶנָא [i] נִכְּסִין
[k] שְׁבַח בִּלְשׁוֹן יָכֹל
[l] קוּם [m] רָדָא [n] אֵלֵץ
[o] חֲבֵץ [p] יְרֵעַ [q] חֲזָא
[r] טָעָא [s] אָתָא [t] רָתַת

Mat. 9. c. 18. Mar. 5. b. 22.

41 * Et ecce venit vir cui nomen Iairus, & ipse princeps synagogæ erat: & cecidit ad pedes Iesu, rogans eum vt intraret in domum eius.

41 * καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ, ᾧ ὄνομα ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τ̃ συναγωγῆς ὑπῆρχε, ⓒ πεσὼν παρὰ τοὺ πόδας τοῦ ἰησοῦ, παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

42 * Quia vnica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur.

42 * ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν δ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν, ⓐ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν.

43 * Et mulier quędam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogauerat omnem substantiam suam, nec ab vllo potuit curari:

43 * καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι·

44 * Accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius: & confestim stetit fluxus sanguinis eius.

44 * προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς.

45 * Et ait Iesus, Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus dixit Petrus, & qui cum illo erant, Præceptor, turbę te comprimunt & affligunt, & dicis, Quis me tetigit?

45 * καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δ πάντων, εἶπεν ὁ πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἐπιστάτα, ⓐ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, ⓒ λέγεις, τίς ὁ ἁψάμενός μου;

46 * Et dixit Iesus, Tetigit me aliquis: & nam† ego noui virtutem de me exijsse.

46 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἥψατό μου τις; ἐγὼ γὰρ ἔγνων δυνάμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ.

47 * Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes eius: & ob quam causam tetigerit eum, indicauit coram omni populo: & quemadmodum confestim sanata sit.

47 * ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα.

48 * At ipse dixit ei, Filia, fides tua saluam te fecit: vade in pace.

48 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θάρσει θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

49 * Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei, Quia G mortua est filia tua, noli vexare illum.

49 * ἔτι δ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον.

50 * Iesus autem audito hoc verbo, respondit patri puellæ, Noli timere: crede tantùm, & salua erit.

50 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσε⟨ται⟩.

51 * Et cùm venisset domum, non permisit intrare secum quenquam, nisi Petrum, & Iacobum, & Iohannem, & patrem & matrem puellæ.

51 * εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα εἰμὴ πέτρον καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον, καὶ τὸν πατέρα τ̃ παιδὸς, καὶ τὴν μητέρα.

52 * Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit, Nolite flere, non est mortua puella, sed dormit.

52 * ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε, μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

53 * Et deridebant eum, scientes quòd mortua esset.

53 * καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.

54 * Ipse autem tenens manum eius clamauit, dicens, Puella surge.

54 * αὐτὸς δ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας τ̃ χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε λέγων, ἡ παῖς ἐγείρου.

55 * Et reuersus est spiritus eius: & surrexit continuò. Et iussit illi dare manducare.

55 * καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα· καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν.

לֵה וְאִמְרַת לְעִין עַמָּא כְּלֵה מְטַל אַיְדָא [u] עֻלְתָא קֳרְבַת וְאֵיכְנָא מֵחָנָא [x] אֲתַאסְיַת ׃ 48 הוּדֵין יְשׁוּעַ אֱמַר לָהּ

[y] אֶתְלַבְּבִי בְּרְתִי [z] חַיְמָנוּתְכִי [a] אַתְיַהְכִי [b] זְלִי בְּשְׁלָמָא ׃ 49 וְעַד הוּ מְמַלֵּל אֲתָא אֱנָשׁ מִן דְּבֵית רַב כְּנוּשְׁתָּא וְאֱמַר

לֵהּ [c] מִיתַת לָהּ בַּרְתָךְ לָא [d] תַּעֲמֵל [c] לְמַלְפָנָא ׃ 50 וְיְשׁוּעַ דֵּין שְׁמַע וְאֱמַר לַאבוּהָ דְּטַלְיְתָא לָא תֵּרְחַל בַּלְחוֹד הַיְמֵן

וְחֵיֵא ׃ 51 אֲתָא דֵּין יְשׁוּעַ לְבֵיתָא וְלָא שְׁבַק לַאֲנָשׁ [f] דְּנֵעוֹל עַמֵּהּ אֱלָא לְשִׁמְעוֹן וְלְיַעֲקוֹב וְלְיוֹחָנָן וְלַאבוּהָ

דְּטַלְיְתָא וְלְאִמָּהּ ׃ 52 כְּלְהוֹן דֵּין [g] בָּכִין הֲווֹ וּמְרַקְדִין עֲלֵיהּ יְשׁוּעַ דֵּין אֱמַר לָא תֵּבְכוֹן לָא גִיר מִיתַת אֱלָא

[h] דַּמְכָא הִי ׃ 53 וְגָחֲכִין הֲווֹ עֲלוֹהִי דְּיָדְעִין דְּמִיתַת לָהּ ׃ 54 הוּדֵין [i] אַפֵּק לְכֻלְּנָשׁ לְבַר [k] וְאַחֲדָהּ בְּאִידָהּ

וְקָרָא וֶאֱמַר טְלִיתָא [l] קוּמִי ׃ 55 [m] וְהָפְכַת רוּחָא וּמְחָדָא קָמַת וְפַקֵּד [n] דְּנֶתְּלוֹן לָהּ [o] לְמֵאכַל ׃

[v] עֲלַל [x] אֵסָא [r] לַבַּב
[z] חַיְמָן [a] אֲזַל [b] אֵזַל
[c] מוּת [d] עֲמַל [e] אַלֵּף
[f] עֲלַל
[g] בְּכָא [h] רְמַךְ פירושו ישן
[i] נְפַק [k] אֲחַר [l] קוּם
[m] חֲפַךְ [n] נְתַל [o] אֲכַל

56 * *Et obstupuerunt parentes eius. Ipse verò admonuit eos, vt nemini dicerent quod factum fuerat.*

Ad vesperam Dominicæ v. post Surrectionem, ac de Apostolis.

CAP. IX.

1 *ET aduocauit Ieschua dodecadem suam, & dedit eis virtutem & imperium in omnia dæmonia, & morbos curandi.*

2 * *Misitque eos vt prædicarent regnum Dei, & sanarent infirmos.*

3 * *Et dixit eis, Nihil feretis ad iter, non scipionem, neque peram, neque panem, neque argentum, neque duas tunicas habebitis.*

4 * *Et in quamcunque domum introieritis, illic estote, & illinc exite.*

5 * *Et quicunque non exceperint vos, quum egrediemini ex illa ciuitate, etiam puluerem à pedibus vestris excutite aduersus eos in testimonium.*

6 * *Exierunt itaque Apostoli, & perlustrabant pagos & ciuitates, & euangelizabant, sanabántque in omni loco.*

7 * *Audijt autem Heroudes Tetrarcha quæcunque fiebant manu eius, & mirabatur. Propterea quòd quidam dicebant Iouchanon surrexisse à domo mortuorum.*

8 * *Alij verò dicebant Elijo apparuisse: alij denique prophetam ex prophetis antiquis resurrexisse.*

9 * *Et ait Heroudes, Caput Iouchanon ego amputaui, quis est autem iste de quo hæc audio? Et volebat eum videre.*

10 * *Quúmque reuersi essent Apostoli, renuntiarunt Jeschua quicquid fecerant. Et duxit eos solos in locum desertum Bethzaiodo.*

11 * *Turbæ autem quum cognouissent, profectæ sunt post eum: & excepit eos, & colloquebatur eis de regno Dei, eósque qui sanatione egebant, sanabat.*

Oblationis quotidianæ.

12 * *Quum autem cœpisset dies inclinare, accesserunt discipuli eius, & dicunt ei, Dimitte cœtus vt proficiscantur in pagos circumiacentes & oppida, vt diuertant in eis, inueniántque sibi cibum, quia in loco deserto sumus.*

---

56 וַתְּמַהוּ אֲבָהֵיהָ הוּדִין זַהַר אֵנוּן דַּלָּאנָשׁ לָא [p] נְאמְרוּן מְדֵם דַּהֲוָא׃

דרמשא דחד בשבא דר כח קפלאון ט

1 וְקָרָא יֵשׁוּעַ לַתְרֵעסַרְהָה וְיַהֵב לְהוּן חַיְלָא וְשׁוּלְטָנָא עַל כָּלְהוּן שֵׁאדָא [a] וּכוּרְהָנֵא [b] לְמַאסְיוּ׃ 2 וְשַׁדַּר אֵנוּן [c] לְמַכְרָזוּ
מַלְכוּתָהּ דַּאלָהָא וְלְמַאסְיוּ כְּרִיהֵי׃ 3 וְאמַר לְהוּן מְדֵם לָא תֶּשְׁקְלוּן לְאוּרְחָא לָא שַׁבְטָא וְלָא [d] חַרְמָלָא וְלָא לַחְמָא וְלָא
כֶּסְפָּא וְלָא תַּרְתֵּין כּוּתִינֵין [e] נֶהֱוֵין לְכוּן׃ 4 וְלַאינָא בַּיתָא [g] דְּעָאלֵין לֵהּ תַּמָּן הֲווּ וּמִן תַּמָּן [h] פּוּקוּ׃ 5 וְלְמַן דְּלָא מְקַבְּלִין
לְכוּן מָא דְּנָפְקִין אַנְתוּן מִן מְדִינְתָא הֵי אַף [i] חֵלָא מִן רַגְלֵיכוּן [k] פְּצוּ עֲלֵיהוּן לְסָהֲדוּתָא׃ 6 וְנָפְקוּ שְׁלִיחֵא וּמְתְכַּרְכִין הֲווּ בְּקוּרְיָ
וּבְמְדִינְתָא וּמְסַבְּרִין הֲווּ וּמַאסְיִין בְּכָל דּוּכְ׃ 7 שְׁמַע דֵּין הָרוֹדֵשׁ [m] טֶטְרַרְכָּא כְּלְהֵין דְּהָוֵין הֲוֵי בְּאִידֵהּ [n] וּמִתְדַּמַּר הֲוָא מָטֵל

[a] שְׁלַט [b] כְּרָז [c] אֱמָא
[d] כְּרָז
[e] בלשון ישמעאלית אקח
[f] חֲנָא [g] עוֹל [h] נְפַק
[i] פירוש אפר
[k] נְפַץ [l] אֱסָא
[m] מן לשון יון [n] רְמַר
[p] תְּמַהּ [q] אֲמַר

56 * Et stupuerunt parentes eius, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

CAP. IX.

Mat. 10. a.1 Mar. 3.b 13 Iesus

1 COnuocatis autem † duodecim Apostolis, dedit illis virtutem & potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarent.

Mat. 10. a.9 Mar. 6. a.8

2 * Et misit illos prædicare regnũ Dei, & sanare infirmos.

3 * Et ait ad illos, Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.

4 * Et in quamcunque domum intraueritis, ibi manete, & indè ne exeatis.

5 * Et quicunque non receperint vos: exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem pedum vestrorum excutite, in testimonium supra illos.

Act. 13.g 51

6 * Egressi autem circuibant per castella euangelizantes, & curantes vbique.

Mat. 14. a.1 Mar. 6.b 14

7 * Audiuit autem Herodes Tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo: & hæsitabat eò quòd diceretur à quibusdam, Quia Iohannes surrexit à mortuis:

8 * A quibusdam verò, Quia Elias apparuit: ab aliis autem, Quia Propheta vnus de antiquis surrexit.

9 * Et ait Herodes, Iohannem ego decollaui: Quis est autem iste de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

Mat. 14. b.13 Mar. 6.d 31

10 * Et reuersi Apostoli, narrauerunt illi quæcunque fecerunt: & assumptis illis, secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaidæ.

11 * Quod cùm cognouissent turbę, secutæ sunt illũ: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei: & eos qui cura indigebant, sanabat.

Mat. 14. b.15 Mar.6.c. 36

12 * Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim, dixerunt illi, Dimitte turbas, vt euntes in castella villasque quæ circa sunt, diuertant, & inueniant escas: quia hîc in loco deserto sumus.

56 * καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

θ'.

1 * Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν·

2 * καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας·

3 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδους, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν.

4 * καὶ εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε.

5 * καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς.

6 * ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

7 * Ἤκουσε δὲ ἡρῴδης ὁ τετραρχης τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερται ἀπὸ τῶν νεκρῶν·

8 * ὑπό τινων δὲ, ὅτι Ἠλίας ἐφάνη· ἄλλων δὲ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

9 * καὶ εἶπεν ἡρῴδης, Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

10 * καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά.

11 * οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες, ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ δεξάμενος αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο.

12 * Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ, Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς, καταλύσωσι, καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν· ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.

---

* מוּת ᵖ חֲזָא
ᵖ פְּסַק
ᵍ שְׁעָא פירושו סיפר
ʳ יְדַע ˢ אֲזַל
ᵗ סְנַק ˣ אֵיתָא
ʸ צְלָא פירושו נשה
ᶻ אֲזַל ᵃ שְׁרָא
ᵇ אִית עברית יש

8 אַחֲרָנָא דִּין אָמְרִין חֲדָא דְּאֵלִיָּא ᵖ אִתְחֲזִי וְאָחֳרָנָא דְּנָבִיא מִן
נְבִיֵּא קַדְמָיָא קָם׃ 9 וְאָמַר הֲרוֹדֵס רִישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן אֲנָא ᵍ פְּסַקְת מִנּוּהִי דִּין הָנָא דְּהֵלִין שָׁמַע אֲנָא עַלָּוהִי וְצָבָא הֲוָא
דְּנֶחְזֵיוהִי׃ 10 וְכַד הֲפַכוּ שְׁלִיחֵא ʳ אִשְׁתַּעִיו לְיֵשׁוּעַ כֹּל מֵדֶם דַּעֲבַדוּ וְדַבַּר אִנּוּן בַּלְחוֹדֵיהוֹן לַאֲתַר חוּרְבָא דְּבֵית צַיְדָא׃
11 כֻּנְשָׁא דִּין כַּד ˢ יְדַעוּ ᵗ אֲזַלוּ בָּתְרֵהּ וְקַבֵּל אִנּוּן וּמַלֵּל הֲוָא עִמְּהוֹן עַל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וְלַאילֵּן ᵘ דַּסְנִיקִין הֲווֹ עַל
אַסְיוּתָא ˣ מַאסֵא הֲוָא׃ דְּקוּרְבָא דְּכֻלְיוֹם כט
12 כַּד דִּין שַׁרִי יוֹמָא ʸ לְמֶצְלָא קְרִבוּ תַּלְמִידוֹהִי וְאָמְרִין לֵהּ שְׁרִי לְכֻנְשָׁא ᶻ דְּנֵאזְלוּן לְקוּרְיָא וְלַכְפָרוּנֵא
ᵃ דְּנִשְׁרוּן בְּהוֹן וְנֶשְׁכְּחוּן לֶהוֹן סַיְבְרָא מֶטֶל דְּבַאתְרָא חוּרְבָא ᵇ אִיתַין׃

13 * Dixit eis Ieschua: Date eis vos quid edendum. Ipsi verò dixerunt, Non sunt nobis plusquàm quinque panes & duo pisces, nisi proficiscamur et emamus cibum toti huic
14 populo. * Aderant enim quasi quinque millia virorum. Dixit eis Ieschua, Facite eos discumbere per singulos discubitus homines
15 quinquagenos. * Et ita fecerunt discipuli, & fecerunt discumbere illos omnes.
16 *Et accepit Ieschua istos quinque panes et duos pisces, & suspexit in cælum, benedixitque, & fregit ac dedit discipulis suis, vt apponerent turbis.
17 * Comederuntque omnes & expleti sunt; Et sustulerunt fragmentorum, quæ superfuerunt, duodecim cophinos.

Festo Apostolorum.

18 * Quumque oraret solus, et discipuli eius essent cum eo, interrogauit eos, & ait, Quem me dicunt esse cœtus?
19 * Responderunt & dicunt ei, Iouchanon Baptistam, alij autem Iliio, alij denique Prophetam ex antiquis Prophetis resurrexisse.
20 * Dixit eis, Vos autem quem me dicitis esse? Respondit Schemeoun, & ait, Meschicho Dei.
21 * Ipse verò prohibuit eis, eosque admonuit vt nemini hoc dicerent.
22 * Et ait illis, Futurum est vt Filius hominis multa perpetiatur, & reprobetur à Senioribus & principibus Sacerdotum, Scribisque, & vt interimant eum; ac die tertia resurgat.
23 * Dicebat autem coram omnibus, Quicunque voluerit venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & veniat post me.
24 * Quisquis enim voluerit animam suam seruare, perdet eam: quisquis autem perdet animam suam propter me, is seruabit eam.
25 * Quid enim iuuat hominẽ lucrari mundum vniuersum, animam verò suam perdere, aut detrimentum sui facere?
26 * Quem autem puduerit mei, meorumque sermonum, pudebit eius Filium hominis, quum venerit in gloria Patris sui, cum Angelis ipsius sacrosanctis.

---

13 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [b] הַבוּ לְהוֹן אַנְחוּן [c] לְמֵאכַל הֵנּוּן דַּיִן אָמְרִין לַית לַן יַתִּיר מֵן חַמְשָׁא לַחְמִין וְתַרֵין נוּנִין אֶלָּא אַן
אֵזְלַן וְזַבְנַן סַיְבְרָא לְחָנָא כְּלֵה עַמָּא׃ 14 הֲוִין הָווּ גֵּיר אַיְךְ חַמְשָׁא אַלְפִין גַּבְרִין אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [d] אַסְמְכוּ אִנּוּן סָמְכָא
חַמְשִׁין אֱנָשִׁין בַּסָּמְכָא׃ 15 וַעֲבַדוּ [e] הָכְוָת תַּלְמִידָא וְאַסְמְכוּ לְכֻלְּהוֹן׃ 16 וְנָסַב יֵשׁוּעַ הָנּוּן חַמְשָׁא לַחְמִין וְתַרֵין
נוּנִין [f] וְחַר בַּשְׁמַיָּא וּבָרֵךְ [g] וְקָצָא וְיָהֵב [h] לְתַלְמִידוֹהִי [i] דַּנְסִימוּן לְכֻנְשָׁא׃ 17 [k] וְאֵכְלוּ כֻּלְּהוֹן וְסָבְעוּ וְשַׁקְּלוּ קְצָיָא מֵדֵם
[l] דְּיַתְרוּ תְּרֵעְסַר [m] קוּפִינִין׃ [n] דְּעַיְרָא דְּשַׁלִּיחָא ל

18 וְכַד מְצַלֵּא בַּלְחוֹדוֹהִי וְתַלְמִידוֹהִי עִמֵּהּ שַׁאֵל אִנּוּן וְאָמַר מַנּוּ אָמְרִין עֲלַי כְּנֻשָּׁא דְּאִיתַי׃ 19 עָנַוּ וְאָמְרִין
לֵהּ יוּחָנָן [o] מַעֲמְדָנָא וְאָחֳרָנָא דְּאֵלִיָּא וְאָחֳרָנָא דֵּין דַּנְבִיָּא חַד מֵן נְבִיֵּא קַדְמָיֵא קָם׃

[b] יְהַב [c] אֵכֶל [d] סְמַךְ
[e] פירושו כן
[f] חור כמו הבוש
[g] קְצָא [h] לְמַר [i] סָם
[k] אֵכַל [l] יְתַר [m] מלשון יֵתֵר
[n] פירושו יום שוב
[o] עֲמַד

13 * Ait autem ad illos, Vos date illis manducare. At illi dixerunt, Non sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo pisces: nisi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas.

13 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν· οἱ δὲ εἶπον, οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ ἰχθύες δύο, εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.

14 * Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad discipulos suos, Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos.

14 * ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πενταχισχίλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα.

discubuerũt 15 * Et ita fecerunt. Et †discumbere fecerunt omnes.

15 * καὶ ἐποίησαν οὕτω, καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας.

16 * Acceptis autem quinque panibus & duobus piscibus, respexit in cœlum, & benedixit illis: & fregit, & distribuit discipulis suis, vt ponerent ante turbas.

16 * λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.

17 * Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

17 * καὶ ἔφαγον, καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων, κόφινοι δώδεκα.

Mat. 16. b.13 Mar.8.c. 27 18 * Et factum est, cùm solus esset orãs, erant cum illo & discipuli: & interrogauit illos dicens, Quem me dicunt esse turbæ? 19 * At illi respondentes, dixerunt, Iohannem Baptistam, alij autem C Eliam, alij verò quia vnus Propheta de prioribus surrexit.

18 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ μόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς, λέγων, τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι;

19 * οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν· ἄλλοι δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ, ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

20 * Dixit autem illis, Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit, Christum Dei.

20 * εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε, τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ.

21 * At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc:

21 * ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο·

Mat. 17. c.23 Mar. 8.d 31. 22 * Dicens, Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à Senioribus & principibus Sacerdotum & Scribis, & occidi; & tertia die resurgere.

22 * εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

Mat. 10. d.38. & 16.d.24. Mar.8.d 34 23 * Dicebat autem ad omnes, Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.

23 * ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Inf.14.f. 27.& 17. g.33 Ioh.12.d 25 24 * Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam suam propter me, saluam faciet illam.

24 * ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.

25 * Quid enim proficit homo, si lucretur vniuersum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat?

25 * τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθείς;

Mat. 10. c.33. 26 * Nam qui me erubuerit & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua & Patris, & sanctorum Angelorum.

Mar.8.d 38 2.Tim.2 b.12 26 * ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

---

20 אֲמַר לְהוֹן אֲנְתוּן דֵּין מַנּוּ אָמְרִין אַנְתּוּן דְּאִיתַי עֲנָא שַׁמְעוֹן וְאָמַר [p] מְשִׁיחֵהּ דַּאלָהָא׃ 21 הוּדִּין כְּאָ

בְּהוֹן וְזָהַר אֱנוּן דְּהָדָא לְאנָשׁ לָא [q] נאמְרִין׃ 22 וְאָמַר לְהוֹן דֵּין דְּעָתִיד הוּ בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא דְּסַגִיאָתָא [r] נֶחֱשׁ וְנִסְתְּלָא

מִן קַשִׁישֵׁא וְרַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרָא [s] וְנֶקְטְלוֹנֵיהִי וְלִיוֹמָא דְתְלָתָא נְקוּם׃ 23 וַאמַר הֲוָא קֳדָם כֹּלְנָשׁ מַן דְּצָבֵא

דְּנֵאתֵא בְּתַרִי [u] נֶכְפּוֹר בְּנַפְשֵׁהּ וְנֶשְׁקוֹל זְקִיפֵהּ כְּלְיוֹם וְנֵאתֵא בָּתַרִי׃ 24 מַן גֵּיר דְּצָבֵא דְנַפְשֵׁהּ [x] נַחֵא [y] מָוֵד

לָהּ מַן דֵּין דְּנוֹבֵד נַפְשֵׁהּ מָטְלָתִי הָנָא מַחֵא לָהּ׃ 25 [z] מָנָא גֵיר מֶתְעַדַּר בַּרְנָשָׁא דְּנֵאתַר עָלְמָא כְּלֵהּ נַפְשֵׁהּ דֵּין

נָוֵבד אוֹ [a] נֶחְסַר׃ 26 [b] מַן דְּנֶבְהַת בִּי דֵּין וּבְמִלַּי נֶבְהַרְת בֵּהּ בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא מָא וְאֵתֵא בְּשׁוּבְחָא דַּאבוּהִי עִם

מַלְאֲבוֹהִי קַדִּישֵׁא׃

[p] משח
[q] אמר [r] חשש
[s] סרא [t] קטל
[u] כפר [x] חיא
[y] אבד
[z] עדר עברית עזר
[a] חסר
[b] בחת כמו בוש

Matutinis festo Tabernaculorum.

27 * *Veritatem dico vobis, sunt quidam qui hic adstant, qui non gustabunt mortem vsquedum viderint regnum Dei.*

28 * *Factum est autem post hæc verba circiter octo dies, vt assumpserit Jeschua Schemeoun, et Iaakoub, & Jouchanon, conscenderitque montem vt oraret.*

29 * *Quumque precaretur, mutata est Species vultus eius, & vestimenta eius facta sunt candida, atque coruscabant.*

30 * *Et ecce duo viri colloquebantur ei, qui erant Mousche & Iliio,*

31 * *Qui apparebant in gloria: cæterùm verba faciebant de ipsius exitu, quem completurus erat in Ourischlem.*

32 * *Erant autem grauati somno Schemeoun & ij qui cum eo erant. vixque experrecti fuerant quum viderunt gloriam eius, et duos illos viros qui stabant cum eo.*

33 * *Quumque cœpissent discedere ab eo, dixit Schemeoun ipsi Jeschua, Magister mi, Bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Mousche vnum, & Iliio vnum. & nesciebat quid diceret.*

34 * *Quumque hæc dixisset, extitit nubes, & operuit eos: & timuerunt quum spectarent Mousche & Iliio, qui ingrediebantur nubem.*

35 * *Et vox extitit de nube, dicens, Hic est Filius meus dilectus, eum audite.*

36 * *Quumque vox illa extitisset, inuentus est Ieschua solus: & illi siluerunt, neminique dixerunt illis diebus quod conspicati fuerant.*

Feria 11. hebdomadę 11. Ieiunij.

37 * *Et factum est postero die quum descenderent de monte, vt occurrerent eis turbæ multæ.*

38 * *Et vir quidam è turba exclamauit, & ait, Doctor, peto à te respice in me pro filio meo, qui vnicus est mihi.*

39 * *Spiritus autem arripit eum, & derepentè vociferatur, frendétque dentibus suis, ac discerpit; & vix discedit ab eo, quin comminuerit eum.*

וַעֲנָרָא וְעָאנָא [z] וְמַטָּלְיָא לא

27 [b] שְׁרָרָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִית אֱנָשָׁא [c] דְּקָיְמִין הָרָכָא דְּלָא [d] נְטָעֲמוּן [e] מוֹתָא עַדְמָא [f] דְּנֶחֱזוּן מַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃

28 הֲוָא דֵּין בָּתַר [g] מֶלָּא הָלֵין אַיךְ תְּמָנְיָא יוֹמִין דַּבַּר יֵשׁוּעַ לְשֶׁמְעוֹן וְלִיעֲקוֹב וְלִיוחָנָן וְסַלֵּק לְטוּרָא [h] לְמֶצְלֵי׃

29 וְכַד הוּ כְּצַלֵּא [i] אֶשְׁתַּחֲלַף [k] חֶזְוָא דַּאפּוֹהִי וְנַחֲתוֹהִי [l] חִוַּרוּ [m] וּמְבַרְקִין [n] הֲווּ ׃ 30 וְהָא תְּרֵין גַּבְרִין מְמַלְלִין חֲווּ עִמֵּה

דְּאִיתַיהוֹן מוּשֶׁא וְאֵלִיָּא ׃ 31 דְּאִתְחֲזִיו [o] בְּתֶשְׁבּוּחְתָא אֲמְרִין הֲווּ דֵּין עַל [p] מַפְקָנֵהּ דַּעֲתִיד הֲוָא [q] דְּנֶשְׁתַּלֵּם בְּאוּרְשְׁלֵם ׃

32 [r] וְיַקִּרוּ הֲווּ לְהוֹן [s] בְּשֵׁנְתָא שֶׁמְעוֹן וְהָנוּן דְּעִמֵּהּ וְלַמַּחֲסַן [t] אֶתְתְּעִירוּ וַחֲזוֹ שׁוּבְחֵהּ וְלָהֳנוֹן תְּרֵין אֱנָשִׁין דְּקָיְמִין הֲווּ

לְוָתֵהּ ׃ 33 וְכַד [u] שָׁרִיו [x] לְמִפְרַשׁ מִנֵּהּ אֲמַר שֶׁמְעוֹן לְיֵשׁוּעַ רַבִּי שַׁפִּיר הוּ לַן דְּהָכָא נֶהֱוֵא וְנֶעְבֵּד תְּלָת מַטְלִין לָךְ חֲדָא

וְלְמוּשֶׁא חֲדָא וְלְאֵלִיָּא חֲדָא וְלָא יָדַע הֲוָא מָנָא אֲמַר ׃

[z] טְלַל [b] פירושו אמת [c] קָם [d] טְעָם [e] מות [f] חֲזָא [g] מַלֵּל [h] צְלָא [i] חֲלַף [k] חֲזָא [l] חֲוַר כמו לבן [m] בְּרַק [n] חֲוָא [o] שְׁבַח [p] נְפַק [q] שְׁלֵם [r] יְקַר כבד [s] יִשַׁן [t] עוֹר [u] שְׁרָא [x] פְּרַשׁ

Mat. 16. d. 28 Mar. 9. a. 1

* Dico autem vobis verè, Sunt aliqui hîc ſtantes, qui non guſtabunt mortem donec videant regnum Dei.

27 * λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Mat. 17. a. 1 Mar. 9. a. 2.

* Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies octo, & aſſumpſit Petrum & Iacobum, & Iohannem, & aſcendit in montem vt oraret.

28 * ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτώ, καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

* Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus eius altera: & veſtitus eius albus & refulgens.

29 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.

* Et ecce duo viri loquebantur cum illo. erant autem Moyſes & Elias,

30 * καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καὶ Ἠλίας,

* Viſi in maieſtate: & dicebant exceſſum eius, quem completurus erat in Ieruſalem.

31 * οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἤμελλε πληροῦν ἐν Ἰερουσαλήμ.

* Petrus verò, & qui cum illo erant, grauati erant ſomno. & euigilantes, viderunt maieſtatem eius, & duos viros qui ſtabant cum illo.

32 * ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ· διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ.

* Et factum eſt, cùm diſcederent ab illo, ait Petrus ad Ieſum, Præceptor, bonum eſt nos hîc eſſe: & faciamus tria tabernacula, vnum tibi, & vnum Moyſi, & vnum Eliæ: neſciens quid diceret.

33 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοι, καὶ μίαν Μωσεῖ, καὶ μίαν Ἠλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει.

* Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, & obumbrauit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem.

34 * Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη, καὶ ἐπεσκίαζεν αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην.

Mat. 3. d 17 2. Pet. 1. c. 17

* Et vox facta eſt de nube, dicens, Hic eſt Filius meus dilectus: ipſum audite.

35 * καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός· αὐτοῦ ἀκούετε.

* Et dum fieret vox, inuentus eſt Ieſus ſolus. Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant.

36 * καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, εὑρέθη Ἰησοῦς μόνος. καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασιν.

Mat. 17. b. 14 Mar. 9. c. 17

* Factum eſt autem, in ſequenti die, deſcendentibus illis de monte, occurrit illi turba multa.

37 * ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

* Et ecce vir de turba exclamauit, dicens, Magiſter, obſecro te, reſpice in filium meum, quia vnicus mihi eſt.

38 * καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἐβόησε, λέγων, Διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπιβλεψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου· ὅτι μονογενής ἐστί μοι.

* Et ecce ſpiritus apprehendit eum, & ſubitò clamat, & elidit, & diſſipat cum cum ſpuma, & vix diſcedit dilanians eum.

39 * καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συντρίβον αὐτόν.

---

34 וְכַד אֲמַר חֲלַיִן דֵּנָא עֲנָנָא [y] וַאטְלַת עֲלֵיהוֹן [z] וְדָחֲלוּ כַּד חֲזוֹ לְמֵיעַל [a] וְלְאֵלֵיָא [a] וְעַלוּ בַּעֲנָנָא ׃

35 וְקָלָא הֲוָא מִן עֲנָנָא דַּאמַר הָנוֹ בְּרִי חַבִיבָא לֵהּ שְׁמַעוּ ׃

36 וְכַד הֲוָא קָלָא [b] אֶשְׁתְּכַח וַשׁוּעַ בַּלחוֹדוֹהִי וְהֵנוּן שְׁתִקוּ וְלֵאנָשׁ לָא אֲמַרוּ בְּהָנוּן יוֹמָתָא מִדֶּם דַּחֲזוֹ ׃

דַּחֲרִין בְּשַׁבְּתָא וְשַׁנְיָתָא דב [c] רְצוֹמָא לב

37 וַהֲוָא לְיוֹמָא דְּבָתַר דֵּ [d] נָחְתִין מִן טוּרָא [e] פְּגַעוּ בְהוֹן כֶּנְשָׁא סַגִיאָא ׃

38 וְגַבְרָא חַד מִן כֶּנְשָׁא הַו קָעֵי וַאמַר [f] סַלְפָנָא בָּעֵי אֲנָא מֶנָךְ [g] אִתְפְּנִי עֲלַי בְּרִי דִּיחִידָאי הוּ לִי ׃

39 וְרוּחָא [h] עָרְיָא עֲלוֹהִי וּמִן שְׁלִיָא קָעֵי [i] וּמַחֲרַק שַׁנְוֹהִי [k] וּמְרַעֵד וְלָמַחְסַן פָּרְקָא מְנֵהּ מָא [l] דַּשְׁתַּקְתֵּהּ ׃

[y] טַלַל [z] דָּחַל [a] עָלַל
[b] שְׁכַח [c] צָם
[d] נְחַת [e] פְּגַע
[f] אֵלַף [g] פְּנָא
[h] עָרָא ופירושו גזל
[i] חָרַק
[k] רָעַע נמו ראץ
[l] שְׁתַק

40 * Et efflagitaui à discipulis tuis vt eiicerẽt
41 eum, neque potuerunt. * Respondit autem Ieschua, & ait, O vos generatio incredula & peruersa, quousque tandem ero apud vos, & sustinebo vos? Adducito huc filium tuum.
42 * Quumque adduceret eum, prostrauit eum dæmonium illud, & stridere fecit eum. & obiurgauit Jeschua Spiritum illũ immundum, & sanauit puerum, eumque reddidit
43 patri suo. * Et admirabantur omnes ob magnificentiam Dei: quãque vnusquisque percelleretur super omnibus quæ faciebat Je-
44 schua, dixit discipulis suis: * Reponite vos sermones istos in aures vestras: Futurum est enim vt Filius hominis tradatur in manus ho-
45 minum. * Illi autem non assecuti sunt cognitione hunc sermonem, propterea quòd erat occultus ab eis ne cognoscerent eum: timebántque eum interrogare de hoc sermone.
46 * Et intrauit in eos cogitatio, quisnam es-
47 set eorum maximus. * At Ieschua cognoscens cogitationem cordis eorum, accepit puerulum,
48 & statuit eum apud se. * Et dixit eis, Quicunque exceperit puerulum huic similem in nomine meo, me excipit: & quisquis me exceperit, excipit eum qui misit me. Etenim qui minimus est inter vos omnes, is erit ma-
49 ximus. * Et respondit Jouchanon, & ait, Magister noster, vidimus quendam eiicientem dæmonia in nomine tuo: & prohibuimus eum, quia post te non venit nobiscum.
50 * Dixit eis Jeschua, Ne prohibeatis: qui enim non est aduersum vos, pro vobis est.

Ad vesperas Dominicæ sextæ post Resurrectionem.

51 * Et factum est quum implerentur dies ascensionis eius, præparauit vultum suum vt proficisceretur ad Ouirschlem.
52 * Misitque nuntios ante faciem suam, & profecti introierunt in pagũ Schamaritano-
53 rum, vt præpararent ei. * Neque receperunt eum, quòd præ se ferret speciem proficiscentis ad Ouirschlem. * Quod quum
54 vidissent Iaakoub & Jouchanon eius discipuli, dixerunt ei, Domine noster, vis dicamus vt descendat ignis de cælo, & consumat eos, sicut & Iliio fecit?

---

40 m וּבְעִית מִן תַּלְמִידָיךְ דְּנַפְקוּנֵיהִי וְלָא אֶשְׁכַּחוּ׃ 41 עָנָא וְיֵן יֵשׁוּעַ וַאמַר אוֹן שַׁרְבְּתָא דְּלָא מְהֵימְנָא
n וּמְעַקְמָא עַדָּמָא לְאמַתַי אֶהֱוֵא לָוְחְכוֹן o וֶאסַיבְּרכוֹן קְרָבָיהִי לְכָא לַבְּרָךְ׃ 42 וְבַד מְקָרֵב לֵהּ a אַרְמְיֵהּ דֵיוָא
b דַּוֹ וְמַעֲמֵהּ וְכָאָא יֵשׁוּעַ בְּרוּחָא דְּהָי c טַנְפְּתָא d וַאסְיֵהּ לְטַלְיָא e וְיַהֲבֵהּ לַאבוּהִי ׃ 43 f וְאִתְדַּמַרוּ כְּלְהוֹן g בְּרַבוּתֵהּ
דְּאלָהָא וְכַד כְּלְנָשׁ מֶתְדַּמַר הָוָא עַל כְּל דְּעָבֵד יֵשׁוּעַ אֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי ׃ 44 h סִימוּ אַנְחוֹן i מֶלֵּא הָלֵין בְּאדְנַיכוֹן
בְּרֵהּ גֵּיר דֶאנָשָׁא עֲתִיד k דְּנֶשְׁתְּלֵם בְּאידֵי בְּנַיְנָשָׁא ׃ 45 הֶנוּן וֵין לָא l אֶשְׁתְּוִדְעוּהִי לְמֶלְתָא הָדָא מֶטֶל m דַּמְכַסְיָא
דְּהוָת מְגַּהוֹן דְּלָא n נַדְעוּנֵהּ וְדָחְלִין הַוֵו o וַנְשַׁאלוּנֵיהִי עֲלֵיהּ עַל מֶלְתָא הָדָא ׃ 46 p וְעָלַת בְּהוֹן q מַחְשַׁבְתָא דְּמַנוּבִי
רַב בְּהוֹן ׃ 47 יֵשׁוּעַ דֵין יְדַע מַחְשַׁבְתָא דְּלֵבְהוֹן וַנְסַב טַלְיָא r וַאקִימֵהּ לְוָתֵהּ ׃

m בְּעָא n עָקַם o קְבַר
a רָמָא כמו השליך
b עָסָא כמו החריק
c טְנַף d אַסָא e יְהַב
f דְּמַר g רַבָּא h סָם
i מַלַּל k שְׁלַם l יְדַע
m כָּסָא n יְדַע שְׁאַל
p עָלַל q חֶשֶׁב r קָם

40 * Et rogaui discipulos tuos vt eiicerẽt illum, & non potuerunt.

40 * καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτὸ, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

41 * Respondens autem Iesus, dixit, O generatio infidelis & peruersa, vsquequo ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

41 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου.

42 * Et cùm accederet, elisit illũ dæmonium, & dissipauit. Et increpauit Iesus spiritum immundũ; & sanauit puerum: & reddidit illum patri eius.

42 * ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν. ἐπετίμησε δὲ ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.

43 * Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusque mirantibus in omnibus quę faciebat, dixit ad discipulos suos:

43 * ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,

44 * Ponite vos in cordibus vestris sermones istos, Filius enim hominis futurum est vt tradatur in manus hominum.

44 * θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

45 * At illi ignorabant verbum istud, & erat velatum ante eos, vt F non sentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.

45 * οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

Inf. 22. c.24 Mat. 18. a.1 Mar. 9. c 34

46 * Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum maior esset.

46 * εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.

47 * At Iesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum secus se:

47 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ.

48 * Et ait illis, Quicunque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit: & quicunque me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic maior est.

48 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας.

49 * Respondens autem Iohannes, dixit, Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo eiicientem dæmonia: & prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum.

49 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰωάννης εἶπεν, ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα, ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν.

50 * Et ait ad illum Iesus, Nolite prohibere. qui enim non est aduersum †nos, pro †nobis est.

50 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν.

vos vobis

51 * Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius, & ipse faciẽ suam firmauit vt iret in Ierusalem.

51 * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε τοῦ πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ·

52 * Et misit nuntios ante conspectum suum: & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, vt pararent illi.

52 * καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην Σαμαρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ.

53 * Et non receperunt eum, quia facies eius erat euntis in Ierusalem.

53 * καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτὸν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς ἱερουσαλήμ.

54 * Cùm vidissent autem discipuli eius Iacobus & Iohannes, dixerunt, Domine, vis dicimus vt ignis descendat de cęlo, & consumat illos?

54 * ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, εἶπον, κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς, ὡς καὶ ἠλίας ἐποίησε;

---

48 וְאָמַר לְהוֹן כְּלְמַן דְּמְקַבֵּל טְלְיָא אַיִךְ הָנָא בְּשְׁמִי לִי הוּ מְקַבֵּל וּמַן דִּלִי מְקַבֵּל מְקַבֵּל לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי אֲנָא גֵּיר מַזְעוֹר בְּכָלְכוֹן הָנָא [s]נֶהֱוֵא [t]רַב׃ 49 וְעָנָא יוֹחָנָן וְאָמַר רַבָּן [u]חֲזִין אֱנָשׁ [v]דְּמֵפֵק שֵׁאדָא בַּשְׁמָךְ [w]וְכַלַּינְיהִי עַל דְּלָא אָתָא עִמַּן בָּתְרָךְ׃ 50 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא תֵּכְלוּן מַן גֵּיר דְּלָא [x]הֲוָא לוּכְבָלְכוֹן [y]חֲלָפֵיכוֹן הוּ׃

דַּרְמְשָׁא דְּחַר בְּשַׁבָּא דּוֹ וְבָתַר [y]קְנִמְתָּא לג

51 וַהֲוָא דְּכַד [z]מְתְמַלְיָן יוֹמָתָא דְּסוּלְקֵהּ [b]אֶתְקַן פַּרְצוּפֵהּ [c]וְנָאזַל לְאוּרְשְׁלֵם׃ 52 וְשַׁדַּר מַלְאֲכִין קֳדָם פַּרְצוּפֵהּ וְאָזְלוּ וְעָרוֹ לְקִרְיְתָא דְּשָׁמְרָיֵא אַיִךְ דְּנַתְקַנוּן לֵהּ׃ 53 וְלָא קַבְּלוּהִי מִטֶּל דְּפַרְצוּפֵהּ לְאוּרְשְׁלֵם סְיִם הֲוָא לְמֵאזַל׃ 54 וְכַד [d]חֲזוֹ יַעֲקוֹב וְיוֹחָנָן תַּלְמִידוֹהִי אֲמְרִין לֵהּ מָרָן צָבֵא אַנְתְּ דְּנֵאמַר [e]וְתֵחוּת נוּרָא מִן שְׁמַיָּא [f]וְתֵסְיֵף אֲנוּן אַיִךְ דַּאף אֵלִיָּא עֲבַד׃

[s] חֲזָא [t] חֲזָא [u] נְבִיָּא [v] כְּלָא [w] כְּלָא [x] מְלָא [y] קָם [z] מְלָא [a] סְלַק [b] תְּקַן [c] אֲזַל [d] חָזָא [e] נְחַת [f] סוּף

55 * Et conuersus obiurgauit eos, & ait: Nescitis cuius spiritus vos sitis.

56 * Filius enim hominis non venit vt perderet animas, sed vt seruaret. Profecti sunt

57 itaque in pagum alium. * Quumque iter facerent, dixit ei quidam, Post te ibo quocunque ieris, Domine mi.

58 * Dixit ei Jeschua, Vulpes lustra habent, & volucres cæli nidos; Filius autem hominis non habet vbi reclinet caput suum.

59 * Et ait ad alium, Post me venito. Ille verò dixit ei, Domine mi, permitte mihi vt prius abeam sepultum patrem meum.

60 * Dixit ei Ieschua, Sine mortuos sepelientes mortuos suos: tu verò, Ito, euangeliza regnum Dei.

61 * Dixit ei alius, Post te ibo, Domine mi: sed permitte mihi prius vt proficiscar valedicturus filiis domus meæ, & veniam.

62 * Dixit ei Jeschua, Nemo admouet manũ suam ad aratrum paris boum, & respicit à tergo, & aptus est ad regnum Dei.

Feria quarta Septimanę Candidatorum.

CAP. X.

1 POst hæc secreuit Ieschua è discipulis suis alios septuaginta; misitque eos binos ante faciem suam in omnem locum & ciuitatem quò futurum erat vt ipse veniret.

2 * Et dixit eis, Messis quidem multa, operarij verò pauci: petite igitur à Domino messis, vt emittat operarios in messem suam.

3 * Ite, ecce ego mitto vos tanquam oues inter lupos.

4 * Ne portaueritis vobis marsupia, neque peras, neque calceos: & pacem vllius in via ne petieritis, [& neminē in via salutaueritis.]

5 * Et in quamcunque domum introieritis, primùm dicite, Pax huic domui.

6 * Quod si fuerit illic filius pacis, requiescet super eum pax vestra: sin minus, pax vestra ad vos reuertetur.

7 * In ea autem ipsa domo estote edentes et bibentes ex iis quæ ipsi habuerint. dignus est enim operarius mercede sua. Nec transieritis de domo in domum.

---

55 [g] וְאָהֲפְנִי וַכְּאָא בְּהוֹן וְאָמַר לָא יָדְעִין אַנְחוֹן דַּאִיתָא אַנָחוֹן רוּחָא ׃ 56 בְּרֵה גִּירְדַּאנָשָׁא לָא אֵתָא [h] לְמוּבְדוּ
נַפְשָׁתָא אֶלָּא [i] לְמַחְיוּ וְאָזְלוּ לְהוֹן [a] לַקְרִיתָא אָחֳרָתָא ׃ 57 וְכַד אָזְלִין בְּאוֹרְחָא אָמַר לֵהּ אֱנָשׁ [b] אִתֵּא בָּתְרָךְ לַאתַר
דָּאזֵל אַנְתְּ מָרִי ׃ 58 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ [c] לְתַעֲלָא נָקְעָא אִירִי לְהוֹן [d] וְלִפְרָחָא דִּשְׁמַיָּא [c] מַטְלְלָא לַבְּרֵה דֵּין דַּאנָשָׁא
לַית לֵהּ אֵיכָא [f] דְּנָסְמוֹךְ רִישֵׁהּ ׃ 59 וְאָמַר לְאָחֳרָנָא [g] תָּא כָּתְרִי הַוֵּין אֲמַר לֵהּ מָרִי [h] אַפֵּס לִי לוּקְדֵם [i] אִזַל
אֶקְבּוֹר אֲבִי ׃ 60 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ שְׁבוֹק מִיְתָא קָבְרִין מִיְתֵיהוֹן וְאַנְתְּ [k] זֵל סַבַּר מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא ׃
61 אֲמַר לֵהּ אָחֳרָנָא אִתֵּא בָּתְרָךְ מָרִי לוּקְדֵם דֵּין אַפֵּס לִי אִזַל אֱשַׁלֵּם לְבָנֵי בַּיְתִי וְאֵתֵא ׃
62 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לָא אֱנָשׁ רָמֵא אִידֵהּ עַל [l] חַרְבָּא דְּפַדְּנָא [m] וְחָאֵר לְבָסְתַּרֵהּ וְחָשַׁח לְמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא ׃

[a] פְּנָא [b] אֵבַד [c] חַיָּא
[d] פירוש שדה
[e] אִתָּא
[f] תַּעַל עבראיה שועל
[g] פְּרַח [h] טְלַל [i] סְמַךְ
[k] אִתָּא [l] מן לשון יִן אֵזַל
[m] אֵזַל פירוש מחרשה
[n] חָר

55 * Et cõuersus increpauit illos, dicens, Nescitis cuius spiritus estis.

55 * στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς·

56 * Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare. Et abierunt in aliud castellum.

Ioh.3.b. 17.&12. 8.47

56 * ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι· καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

57 * Factum est autem ambulantibus illis in via, dixit quidã ad illum, Sequar te quocunque ieris †.

Dñe

57 * ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέ τις πρὸς αὐτὸν, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ, κύριε.

58 * Dixit illi Iesus, Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet vbi caput reclinet.

Mat.8.c. 19

58 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

59 * Ait autem ad alterum, Sequere me. Ille autem dixit, Domine, permitte mihi primùm ire, & sepelire patrem meum.

59 * εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον, ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου.

60 * Dixitque ei Iesus, Sine vt mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, & †annuntia regnum Dei.

& †

60 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

61 * Et ait alter, Sequar te Domine; sed permitte mihi primùm renuntiare his qui domi sunt.

61 * εἶπε δὲ καὶ ἕτερος, ἀκολουθήσω σοι κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου.

62 * Ait ad illum Iesus, Nemo mittens manum suam ad aratrum, & aspiciens retrò, aptus est regno Dei.

62 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

CAP. X.

ί.

1 POst hæc autem designauit Dominus & alios septuaginta duos, & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum quò erat ipse venturus.

A

1 * Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.

2 *Et dicebat illis, Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.

Mat. 9.d 37

2 * ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

3 * Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.

Mat. 10. b.16 Mar.6. 8.8

3 * ὑπάγετε· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων.

4 * Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta: & neminem per viam salutaueritis.

4.Reg.4. 6.29

4 * μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε.

5 * In quamcunque domum intraueritis, primùm dicite, Pax huic domui.

5 * εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.

6 * Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem, ad vos reuertetur.

6 * καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαήσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.

7 * In eadem autem domo manete edentes & bibentes, quæ apud illos sunt. dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum.

Mat. 10. b.10 Deut. 24 c.14 1.Tim. 5 c.18

B

7 * ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

ᵃ חֻוֵר
ᵇ לְמַר
ᶜ בְּעָא ᵈ נְפַק
ᵉ עבראית זאב
ᶠ שְׁאַל ᵍ עוֹל
ʰ נוּחַ ⁱ חֶפֶד
ʲ שְׁתָא ᵏ שְׁנָא

יוֹם אַרְבְּעָא כְּשַׁבְּתָא ˡ וְחַוְרָא לר קפלאון ו

ᵐ בָּתַר הָלֵין פְּרַשׁ יְשׁוּעַ מִן ⁿ תְּלַמִידוֹהִי אַחֳרָנָא שַׁבְעִין וְשַׁתַּר אִנּוּן תְּרֵין תְּרֵין קֳדָם פַּרְצוּפֵהּ לְכָל אֲתַר וַאֲתַר דַּעֲתִיד
ᵒ לְמֵיתֵי לְמֵאזַל ׃ ² וַאֲמַר לְהוֹן חַצָּדָא סַגִּי וּפָּעֲלָא זְעוּרִין ᵖ בְּעוּ הָכִיל מִן מָרֵא חַצָּדָא ᵍ דְּנַפֵּק פָּעֲלָא לַחֲצָדֵהּ ׃
³ זְלוּ הָא אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְכוֹן כְּאִיךְ אִמְּרֵא ʳ דְּאָבָא ׃ ⁴ לָא תְּשַׁקְלוּן לְכוֹן כִּיסָא וְלָא תַּרְמִלָּא וְלָא מְסָנֵא
וּבְשַׁלָמָא ˢ דְּאִנָשׁ בְּאוֹרְחָא ᵗ לָא ׃ ⁵ וְלַאינָא בַּיְתָא ᵘ דְּעָאלִין אַנְחוֹן לוּקְדוּם אֱמַרוּ שְׁלָמָא לְבַיְתָא ׃
ᵛ נוּחַ ˣ חֶפֶד ⁶ וְאִן אִית תַּמָן בַּר שְׁלָמָא ʸ נְתְחַנְיַח עֲלוֹהִי שְׁלָמְכוֹן וְאִן דַּיִן לָא שְׁלָמְכוֹן עֲלֵיכוֹן ᶻ נֶהֱפוֹךְ ׃ 7 בַּהּ דֵּין בְּבַיְתָא
ᶻ שְׁתָא ᵃ שְׁנָא וְוֹן כַּד לָעְסִין אַנְחוֹן ᵛ וְשָׁתִין מִן דִּילְהוֹן שָׁוֵא הוּגֵיר פָּעֲלָא אַגְרֵהּ וְלָא ᵃ חְשַׁנּוֹן מִן בַּיְתָא לְבַיְתָא ׃

8 * Et in quamcunque vrbem introieritis, & exceperint vos, edite quod appositum fuerit vobis.

9 * Et sanate eos qui ægroti fuerint in ea: & dicite eis, Appropinquauit ad vos regnum Dei.

10 * In quamcunque autem ciuitatem introieritis, nec exceperint vos, exite in plateas, & dicite:

11 * Sed & puluerem qui adhæsit nobis in pedibus nostris ex vrbibus vestris, excutimus vobis: veruntamen hoc scitote, appropinquasse ad vos regnum Dei.

12 * Dico vobis Sedoum pacatiorem fore in die illo, illa ciuitate.

13 * Væ tibi Kourazim, væ tibi Beth-zaiodo: nam si in Tzour & Tzaidon editæ fuissent virtutes quæ editæ sunt in vobis, iamdiu cum sacco & cinere pœnitentiam egissent.

14 * Verùm Tzour & Tzaidon futuræ sunt vobis tranquilliores in die iudicij.

15 * Et tu Kepharnachum, quæ ad cælum vsque exaltata es, ad inferos vsque deprimêris.

16 * Qui vos audit, me audit: & qui vos reiicit, me reiicit: & qui me reiicit, reiicit eum qui misit me.

17 * Porrò reuersi sunt septuaginta illi quos miserat, cum gaudio magno; & dicunt ei, Domine noster, etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo.

18 * Ipse verò dixit eis, Conspicabar Satanam instar fulguris cadentem è cælo.

19 * Ecce do vobis potestatem calcandi serpentes, & scorpiones, & omnem vim inimici: & nihil vos lædet.

20 * Verùm in hoc ne gaudeatis, quòd dæmonia subijciantur vobis: sed gaudete quòd nomina vestra scripta sint in cælis.

21 * Ea ipsa hora exultauit Ieschua Spiritu Sanctitatis, & ait, Confiteor tibi, Pater mi, Domine cæli & terræ, quòd hæc absconderis à sapientibus, & prudentibus, & reuelaueris ea infantibus: etiam Pater mi, quia talis fuit voluntas coram te.

---

8 וְלַאיְדָא מְדִינְתָא דְעָאלִין אַנְתּוּן וְמַקַּבְלִין לְכוּן [a]לְעַסוּ מִדֶם [b]דְמֶתְהַסִים לְכוּן׃ 9 וְאַסוּלַאיְלִין [d]דְכַרְיֵהִין
10 בַּהּ וְאַמְרוּ לְהוּן [c]קָרְבַת עֲלֵיכוּן מַלְכוּתְהּ דַאלָהָא׃ לַאיְדָא דִין [f]מְדִינְתָא [g]דְעָאלִין אַנְתּוּן וְלָא [h]נְקַבְּלוּנְכוּן
11 [i]פּוּקוּ לְכוּן בְּשׁוּקָא וְאַמְרוּ׃ וְאַף חֻלָא דְדַבֵּק לַן בְּרַגְלַין מֵן מְדִינְתְכוּן [k]נַפְצִינַן לְכוּן בְּרֶם הָרָא דַעוּ דְקָרְבַת
12 לָהּ עֲלֵיכוּן מַלְכוּתְהּ דַאלָהָא׃ אֲמַר אֲנָא לְכוּן דְלַסְדוֹם נֶהֱוֵא [l]נִיחַ בְּיוֹמָא הַו אוּ לַמְדִינְתָא הָי׃
13 וַיְלֵכִי כְוָרַזִין וַי לֵכִי בֵּית צַיְדָא דְאִלוּ בְצוֹר וְבְצַיְדָן הֲווּ חַיְלֵא דַהֲווּ בְּכֵין בְּבָר דִין בְּסַקָּא [m]וְבְקֻטְמָא [n]תָּבוּ׃
14 בְּרֶם לְצוֹר וְלְצַיְדָן נֶהֱוֵא נִיחַ בְּיוֹמָא דְדִינָא אוּ לְכֵין׃
15 וְאַנְתִי כְּפַרְנַחוּם הָי דְעַדְמָא לַשְׁמַיָא [o]אֶתְחֲרִימְתִי עַדְמָא לַשְׁוֵול [p]תֵּתַחְתֵּין׃

[a] לְעֵת [b] דָּם [c] אֶתָּא [d] כְּרֵיהֵי [e] קָרֵב [f] דִּין [g] עוֹל [h] קִבֵּל [i] נְפֹק [k] נְפַץ [l] נוֹחַ [m] פירישו אפר [n] תָּב שמושב [o] רַם [p] נֶחֱתִּי

8 *Et in quamcunque ciuitatem intraueritis, & ſuſceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis:

9 * Et curate infirmos qui in illa ſunt: & dicite illis, Appropinquauit in vos regnum Dei.

10 * In quamcunque autem ciuitatem intraueritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes in plateas eius, dicite,

11 Act.13. c.51 * Etiam puluerem qui adhæſit nobis de ciuitate veſtra, extergimus in vos. tamen hoc ſcitote, quia appropinquauit regnum Dei.

12 * Dico vobis, quia Sodomis in die illa remiſſius erit, quàm illi ciuitati.

13 Mat. 11. c.21 * Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sidone factæ C fuiſſent virtutes quę factę ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere ſedentes pœnitterent.

14 * Veruntamen Tyro & Sidoni remiſſius erit in iudicio, quàm vobis.

15 * Et tu Capharnaum vſque ad cælum exaltata, vſque ad infernum demergêris.

16 Mat. 10. d.40 Ioh.13. c.20 *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.

17 * Reuerſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gaudio, dicentes, Domine, etiam dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo.

18 * Et ait illis, Videbam Satanam ſicut fulgur de cælo cadentem.

19 * Ecce, dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.

20 * Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus vobis ſubiiciuntur: gaudete autem quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.

21 †in †ſancto Mat. 11. d.25 *In ipſa hora exultauit †ſpiritu†, & dixit, Confiteor tibi pater, Domine cæli D & terræ, quòd abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Etiam Pater, quoniam ſic placuit ante te.

8 * καὶ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν,

9 * καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς, ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

10 * εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε,

11 * καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν, ἀπομασσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

12 * λέγω ὑμῖν, ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

13 * οὐαί σοι, Χωραζίν, οὐαί σοι, Βηθσαϊδά· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι μετενόησαν.

14 * πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν.

15 * καὶ σὺ Καπερναούμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ.

16 * ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.

17 * ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες, κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου.

18 * εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα.

19 * ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ.

20 * πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται· χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

21 * ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ· ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

---

16 מַן דְּשָׁלְכוֹן שָׁמַע לִי שָׁמַע וּמַן דְּלָכוֹן [m] טָלֵם לִי הוּ טָלֵם וּמַן דְּלִי טָלֵם טָלֵם לְמַן [n] דְּשַׁלְחַנִי׃

17 [o] וַהֲפַכוּ הָנוּן שַׁבְעִין דְּשַׁדַּר [p] בְּחַדּוּתָא רַבְּתָא וְאָמְרִין לֵהּ מָרָן אַף שֵׁדַיָּא [q] מְשְׁתַּעְבְּדִין לַן בְּשִׁמָךְ ׃

18 הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן חָזֵא הֲוִית לֵהּ לְסָטָנָא דְּנָפַל אַיְךְ בַּרְקָא מֵן שְׁמַיָּא ׃

19 הָא יָהֵב אֲנָא לְכוֹן [r] שׁוּלְטָנָא [s] דְּהַיְתוּן [t] דָּיְשִׁין חֲוָתָא וְעַקְרְבֵא וְכֹלֵּהּ חֵילֵהּ דְּבְעֵלְזְבֻבָא וּמֵרֵם לָא [u] נַהֲרְכוֹן׃

20 בְּרֵם בְּהָדָא לָא [x] תֶּחֱדוֹן דְּשֵׁדַיָּא מְשְׁתַּעְבְּדִין לְכוֹן אֶלָּא חֲדוֹ דְּשְׁמָהֵיכוֹן [y] אִתְכְּתִבוּ בַּשְׁמַיָּא ׃

21 בָּהּ בְּשָׁעְתָּא [z] רְנַז יְשׁוּעַ בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא וְאָמַר [a] מְוֹדֵא אֲנָא לָךְ אֲבָי מָרֵא דִּשְׁמַיָּא וְדַאַרְעָא [b] דְּכַסִּית הָלֵּין מִן חַכִּימֵא וְסַכְלְתָנֵא [c] וְגַלֵּית אִנִּין [d] לְיַלְדֵּא אֵין אֲבִי דְּהָכְנָא הֲוָא [c] צְבְיָנָא קֳדָמָיךְ ׃

[m] פירושובזה או מאס
[n] שְׁלַח [o] חֲפַךְ [p] חֲדָא
[q] מן עבד נתר שעבד
[r] שְׁלַט [s] חֲוָא
[t] רוש [u] הֲרָא
[x] חֲדָא [y] כְּתַב
[z] רְנַז [a] יְדָא [b] כְּסָא
[c] גְּלָא [d] יֶלֶד [e] צְבָא

22 * Et conuerſus ad diſcipulos ſuos, dixit eis, Omnia tradita ſunt mihi à Patre meo: & nemo nouit quis ſit Filius, niſi Pater; & quis ſit Pater, niſi Filius, & ſi cui voluerit Filius reuelare.

23 * Item conuerſus ad diſcipulos ſuos ſeorſim, dixit, Felices oculi qui vident quod vos videtis.

24 * Etenim dico vobis, multos Prophetas & Reges voluiſſe videre quod videtis, neque vidiſſe: & audire quod auditis, nec audiſſe.

Ad veſperas Dominicæ ſextæ Ieiunij.

25 * Ecce autem Scriba quidam ſurrexit vt tentaret eum, & ait, Doctor, quid faciam, vt hæreditate poſſideam vitam æternam?

26 *Ipſe verò Ieſchua dixit ei, In Lege quomodo ſcriptum eſt, quomodo legis?

27 * Reſpondit & dixit ei, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & ex tota mente tua: & proximum tuum ſicut animam tuam, [reipſum.]

28 * Dixit ei Ieſchua, Rectè dixiſti: hoc age, & viues.

29 *Ille autem quum vellet iuſtificare ſemetipſum, dixit ei, Ecquis eſt proximus meus?

30 * Subdit ei Ieſchua: Vir quidam deſcendebat ab Ouriſchlem in Hirichou; & irruerunt in eum latrones, & expoliarunt eum, vulneraruntque; & miſſum eum fecerunt quum vix ſubſiſteret in eo anima: atque abiêre.

31 * Accidit autem vt Sacerdos quidam deſcenderet per illam viam; & vidit eum, ac præteriit.

32 * Similitèr & Leuita veniens acceſſit ad illum locum; & vidit eum, ac præteriit.

33 *Vir autem Schamaritanus, quũ iter faceret, venit quò loci erat ipſe; viditque eum,

34 & miſertus eſt eius. * Acceſſit itaque, et obligauit vulnera eius; infuditque in ea vinum & oleum: ac impoſuit aſino ſuo, & adduxit eum in diuerſorium, & eius curam

35 egit. * Manè autem diei proferens duos denarios, dedit hoſpiti; & dixit ei, Curam illius age: & ſiquid ſuprà impenderis, quum reuertar, ego reddam tibi.

---

22 [f]וְאִתְפְּנִי לְוָת [g]תַּלְמִידוֹהִי וַאֲמַר לְהוֹן כֹּל מְרַם [h]אִשְׁתְּלֶם לִי מִן אֲבִי וְלָא אֱנָשׁ יָדַע מַנּוּ בְּרָא אֶלָּא אַן אֲבָא וּמַנּוּ
אֲבָא אֶלָּא אַן בְּרָא וְלִמַן דְּאַן נְצִבָא בְּרָא וְיֶגְלֵא ׃ 23 וְאִתְפְּנִי לְוָת תַּלְמִידוֹהִי בַּלְחוֹדֵיהוֹן וַאֲמַר טוּבַיְהֵין לְעֵינָא
[i]דְּחָזִין מְרַם דַּאנְתּוּן חָזִין ׃ 24 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דַּנְבִיָא סַגִּיאָא וּמַלְכָּא [k]צְבוּ דְּנֶחֱזוֹן מְרַם דְּחָזִין אַנְתּוּן וְלָא [l]חָזוֹ
[m]וְלְמֶשְׁמַע מְרַם דַּאנְתּוּן שָׁמְעִין וְלָא שְׁמַעוּ ׃ דַּרְמְשָׁא וְדַר בְּשַׁבָּא דוּ [n]דְּצוֹמָא לח
25 וְהָא סָפְרָא חַד קָם [d]דְּנְסַיוּהִי וַאֲמַר [o]מַלְפָּנָא [p]אָעְבֵד [q]דְּאֵרַת חַיֵּא דְּלְעָלַם ׃ 26 הוּ דֵּין יְשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ
בְּנָמוּסָא אַיכַּנָא כְּתִיב אַיכַּנָא קָרֵא אַנְתְּ ׃ 27 עָנָא וַאֲמַר לֵהּ [h]וְתִרְחַם לְמָרֵיָא אֱלָהָךְ מִן כֻּלֵּהּ לֵבָךְ וּמִן כֻּלֵּהּ
נַפְשָׁךְ וּמִן כֻּלֵּהּ חַיָּלָךְ וּמִן כֻּלֵּהּ [i]רְעְיָנָךְ וְלִקְרִיבָךְ אַיךְ נַפְשָׁךְ ׃

[f] וַיְהִי [g] תַּלְמִידָיו [h] נִשְׁתַּלֵּם לִי מִן אָבִי וְלֹא אִישׁ יוֹדֵעַ מִי הוּא הַבֵּן כִּי אִם הָאָב וּמִי הוּא הָאָב כִּי אִם הַבֵּן וְאֲשֶׁר יִרְצֶה הַבֵּן לְגַלּוֹת לוֹ׃ [i] רֹאִים [k] וְרַבִּים מִן הַנְּבִיאִים וּמְלָכִים חָמְדוּ לִרְאוֹת אֵת אֲשֶׁר אַתֶּם רֹאִים וְלֹא רָאוּ [l] וְלִשְׁמֹעַ אֵת אֲשֶׁר אַתֶּם שֹׁמְעִים וְלֹא שָׁמְעוּ׃ [m] וַיְהִי בָּעֶרֶב בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת בְּעָבְרוֹ דֶּרֶךְ [n] הַשָּׂדוֹת׃ [o] רַבִּי [p] מָה אֶעֱשֶׂה [q] לְחַיֵּי עוֹלָם׃ [r] וַיֹּאמֶר אֵלָיו מָה כָּתוּב בַּתּוֹרָה אֵיךְ אַתָּה קוֹרֵא׃ [s] בֵּן [t] אָב [u] שָׁמַע [v] עָם [w] אֱלֹהִים [x] עָבַר [y] יָרֵת [z] תָּם [a] רָעָה

* Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et nemo ſcit quis ſit Filius, niſi Pater: & quis ſit Pater, niſi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.

* Et conuerſus ad diſcipulos ſuos, dixit, Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Mat. 13. b.1.

* Dico enim vobis, quòd multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt; & audire quæ auditis, & non audierunt.

* Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit tentans illum, & dicens, Magiſter, Equid faciendo vitã æternam poſſidebo? Mat. 22. d.35 Mar. 12. c.28

* At ille dixit ad eum, In Lege quid ſcriptum eſt? quomodo legis?

* Ille reſpondens, dixit, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mẽte tua: & proximum tuum ſicut teipſum. Deut. 6. a.5

* Dixitque illi, Rectè reſpondiſti: hoc fac, & viues.

* Ille autem volens iuſtificare ſeipſum, dixit ad Ieſum, Et quis eſt meus proximus?

*†Suſcipiens autem Ieſus, dixit, Homo quidam deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiã deſpoliauerunt eum: & plagis impoſitis, F abierunt ſemiuiuo relicto. Suſpiciens

* Accidit autem vt Sacerdos quidam deſcenderet eadem via: & viſo illo, præteriuit.

* Similiter & Leuita, cùm eſſet ſecus locum, & videret eum, pertranſiit.

*Samaritanus autem quidam iter faciens, venit ſecus eum: & videns eum, miſericordia motus eſt.

* Et appropiãs alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponẽs illum in iumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam eius egit.

*Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario: & ait, Curam illius habe: & quodcunque ſupererogaueris, ego, cùm rediero, reddam tibi.

22 * πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ. καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

23 * Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς, κατ' ἰδίαν εἶπε, μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.

24 * λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

25 * καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη, ἐκπειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων, διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

26 * ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

27 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

28 * εἶπε δὲ αὐτῷ, ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ.

29 * ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ τίς ἐστί μου πλησίον;

30 * ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ εἰς Ἰεριχὼ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα.

31 * κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθεν.

32 * ὁμοίως δὲ καὶ Λευίτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.

33 * Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων, ἦλθε κατ' αὐτὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη·

34 * καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον. ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ.

35 * καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ, τι δ' ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με, ἀποδώσω σοι.

---

28 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ [k]הֲרִיצֵיתָ אֲמַרְתִּי חָרָא עֲבֵד [l]וְתֶחְיֶא׃ 29 הוּא דֵין כַּד צְבָא [m]לְמִזְדַּקְפָא נַפְשֵׁהּ אֲמַר לֵהּ וּמַנּוּ קָרִיבַי׃ 30 וַאֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ גַּבְרָא חַד [n]נָחֵת הֲוָא מִן אוּרְשְׁלֵם לְאֵרִיחוֹ וְנָפַל עַלָּוֹהִי [o]לְסָטַיָּא וְשַׁלְחוּהִי [p]וְסַחֲאוּי וְשַׁבְקוּהִי כַּד קַלִּיל [q]קַיְמָא בַּהּ נַפְשָׁא [r]וְאַזְלוּ׃ 31 [s]וּגְרַשׁ כָּהֲנָא חַד נָחֵת הֲוָא בְּאוּרְחָא הָהִי וַחֲזָיֵהִי וַעֲבַר׃ 32 וְהָכְנָא אָף לֵוָיָא אֲתָא מְטָא לְהָהִי דּוּכְתָא וַחֲזָיֵהִי וַעֲבַר׃ 33 [u]אֲבָל דֵּין שָׁמְרָיָא כַּד [v]רָרָא הֲוָא אֲתָא אַיְכָא דְּאִיתַּוֹהִי וַחֲזָיֵהִי [w]וְאִתְרַחֵם עֲלָוֹהִי׃ 34 וְאִתְקְרַב וַעֲצַב [x]מַחֲוֵהּ [y]וְנָצַל עֲלֵיהֵין חַמְרָא [z]וּמְשָׁחָא וְסָמֵהּ עַל חֵמְרֵהּ [a]וְאַסְקֵהּ [b]לְפוּתְקָא [c]וְאִתְכְּטֵל לֵהּ עֲלָוֹהִי׃ 35 וְלַצְפְּרָה דֵּינָרִין תְּרֵין [d]אַפֵּק חֵרִין דִּינָרִין יְהַב [e]לְפוּתְקָנָיָא וַאֲמַר לֵהּ [f]וּצְפֵי דִּילֵהּ וְאֵן מֵרֵם יַתִּיר חַפֵּק מָאדְהֲפֵךְ אֲנָא יְהֵב אֲנָא לָךְ׃

*תרין חנא [m]זדק [n]נחת [o]מן לשון יון [p]שלח [q]קים [r]קם [s]גרש פירושו קרה [t]רחם [u]בטל [v]נפק [w]פירושו אדון והמלון [x]מחא [y]רחם [z]נצל כמו נחל [a]משח [b]סם [c]אתא [d]פירוש המלון [e]בטל [f]נפק [g]פירושו אדון והמלון [h]יצף

36 * Quis igitur horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in manus la-
37 tronum? * Ille verò dixit, Is qui misertus est eius. Subdit ei Ieschua, Abi, & tu fac similiter.

Lectio in commemorationem Mulierum sanctarum.

38 * Et factum est quum ipsi iter facerent vt introierit in vicum quendã, & mulier Mortho nomine excepit eum domi suæ.

39 * Erat autem ei soror nomine Mariam, quæ veniens consedit ad pedes Domini nostri, & audiebat sermones eius.

40 * Mortho autem distrahebatur multo ministerio: & veniens dixit ei, Domine mi, non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ei opem mihi ferat.

41 * Respondit Ieschua, & dixit ei, Mortho, Mortho, sollicita es, & distraheris circa plurima.

42 * At vnum est quod requiritur. Mariam verò partem bonam elegit sibi, quæ non auferetur ab ea.

Ad vesperas Feria tertia hebdomadis præcedentis Ieiunium.

CAP. XI.

1 ET factum est quum ipse oraret quodam in loco, vt absoluit, dixit ei vnus è discipulis suis, Domine noster, doce nos orare, sicut & Iouchanon docuit discipulos suos.

2 * Dixit eis Ieschua, Quum oratis, sic dicite: Pater noster qui es in cælis, Sanctificetur nomen tuum: Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua vt in cælo, & in terra.

3 * Da nobis panem indigentiæ nostræ quotidie.

4 * Et remitte nobis peccata nostra. nam et nos remittimus omnibus qui debent nobis. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo.

5 * Et subdit eis, Quis vestrum habebit amicum, & proficiscetur ad eum media nocte, & dicet ei, Amice mi, da mihi mutuò tres placentas:

6 * Quandoquidem amicus venit ad me ab itinere, & non habeo quod apponam ei.

---

36 מַנוּ הָכִיל מִן הָלֵין תְּלָתָא [i] מְתְחֵזֵא לָךְ דַּהֲוָא קָרִיבָא לְהַו דִּנְפַל בְּאִידֵי גַיָּסֵא׃ 37 הוּ דֵין אֲמַר הַו דְּאִתְרַחֵם
עֲלוֹהִי אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ [k] זֵל אַף אַנְתְּ הָכְנָא [l] הֲוַיְתְּ עָבֵד׃ [m] מָרְיָנָא [n] בְּרוּכְרָנָא דְּנְשֵׁא קַרִישָׁתָא לז
38 וַהֲוָא דְּכַר הֵנוּן [o] רָדֵין בְּאוּרְחָא עַל לַקְרִיתָא חֲדָא וַאנְחָתָא דַּשְׁמָהּ מָרְתָא קַבֵּלְתֵּהּ בְּבֵיתֵהּ׃
39 וְאִית הָוָת לָהּ [a] חָתָא דַּשְׁמָהּ מַרְיָם וְאִתָּת [b] יָתְבַת לָהּ לְוָת רַגְלוֹהִי דְּמָרָן וְשָׁמְעָא הֲוָת [c] מְלַוֹהִי׃
40 מָרְתָא דֵּין [d] עָנְיָא הָוָת [e] בְּהַשְׁמָשְׁתָא סַגְיָאתָא [f] וְאִתְרַת אֲמְרָא לֵהּ מָרִי לָא בְּטִיל לָךְ דְּחָתִי שְׁבַקְתַנִי בַּלְחוֹדַי
לְמְשַׁמְשוּ אֲמַר לָהּ [g] מְעַדְרָא לִי׃ 41 עָנָא יְשׁוּעַ וְאמַר לָהּ מָרְתָא מָרְתָא [h] יָצְפַתִי [i] וְרַהִיבַתִי עַל [k] סַגְיָאתָא׃
42 חָדָא הִי דֵּין [l] דְּמִתְבַּעְיָא מַרְיָם דֵּין [m] מָנָתָא טָבְתָא [n] גְּבַת לָהּ דָּי דְּלָא תֶּחֱנַסַב מִנָּהּ׃

[a] חַנָּא [k] אֶזֵל [l] חֲוָא
[m] קְרָא [n] דְּכַר כמו זכר
[o] רַבָּא כמו אחות
[a] יתב [b] מְלֵל [c] עָנְיָא
[d] שַׁמֵּשׁ [e] אָתָא [f] עַדַּר
כמו עזר [g] יְצַף [h] רְחַב
[i] סְנָא [k] בְּעָא
[l] פירוש חלק [m] גְּבָא

* Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones?

* At ille dixit, Qui fecit misericordiã in illum. Et ait illi Iesus, Vade & tu fac similiter.

* Factum est autem dum irent, & ipse intrauit in quoddã castellum: & mulier quędam Martha nomine, excepit illum in domum suam:

* Et huic erat soror nomine Maria. quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.

* Martha autem satagebat circa frequens ministerium. quæ stetit, & ait, Domine, non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, vt me adiuuet.

* Et respondens dixit illi Dominus, Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima.

* Porrò vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

36 * τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς;

37 * ὁ δὲ εἶπεν, ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

38 * ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα, ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

39 * καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ.

40 * ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν. ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε, κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.

41 * ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά·

42 * ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

CAP. XI.

ET factum est, cùm esset in quodam loco orans, vt cessauit, dixit vnus ex discipulis eius ad eum, Domine, doce nos orare, sicut docuit & Iohannes discipulos suos.

Mat. 6. b. 9

* Et ait illis, Cùm oratis, dicite, Pater, sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum†.

† Fiat volũtas tua sicut in cælo & in terra. †quotidie †nos †debitoribus nostris

* Panem nostrum quotidianum da nobis †hodie:

* Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem & †ipsi dimittimus † omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.

* Et ait ad illos, Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, Amice, commoda mihi tres panes: * Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum.

ια'.

1 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

2 * εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὅταν προσεύχησθε, λέγετε, πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

3 * τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν.

4 * καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

5 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ, φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους,

6 * ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ·

דַּרְמְשָׁא דַּהֲלָתָא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא קַרְמַיְתָא דְּצוֹמָא לז קפלאון יא

ז וַהֲוָא דְּכַד מְצַלֵּא בְּרוּכְתָא חָדָא כַּד שְׁלִים אֲמַר לֵהּ חַד מִן תַּלְמִידְוֹהִי מָרָן אַלֵּפִין לַמְצַלָּיו אֲיכָנָא דַּאף יוֹחָנָן אַלֵּף לְתַלְמִידְוֹהִי ׃ ב אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אֲמַתַי דְּמְצַלֵּין אֲנָחְוֹן קָאֲנָא חֲוַיְתְוֹן אָמְרִין אֲבוּן דְּבִשְׁמַיָּא נְתְקַדַּשׁ שְׁמָךְ תֵּאתֵא מַלְכוּתָךְ נֶהֱוֵא צְבְיָנָךְ אֵיךְ דְּבִשְׁמַיָּא אַף בְּאַרְעָא ׃ ג הַב לַן לַחְמָא דְּסוּנְקָנַן כְּיוֹמָא ׃ ד וְשָׁבוֹק לַן חֲטָהַין אַף חֲנַן גַּיר שָׁבְקַן לְכָל דְּחַיָּבִין לַן וְלָא תַּעֲלַן לְנִסְיוֹנָא אֶלָּא פְּרוֹקִין מִן בִּישָׁא ׃ ה וְאֲמַר לְהוֹן מַנּוּ מִנְּכוֹן דְּאִית לֵהּ רַחְמָא וְנֵאזַל לְוָתֵהּ בְּפֶלְגוּתָא לֵילְיָא וְנֵאמַר לֵהּ רַחֲמֵי אֲשֵׁאלִינִי הַלְּתָא גְּרִיצָן ׃ ו מָטַל דְּרַחְמָא אִתָּא לְוָתִי מִן אוּרְחָא וְלֵית לִי מֵרַם דַּאסִים לֵהּ ׃

* צְלָא p לְמַד q אַלַּף r אִתָא s עְבֵיד t חוּב u חַב x סְנַק y חוּב z עִיל או עָלַל a נְסָא b פְּרַק c פַּלֵּג d קם

7 * Et ille amicus eius intus respondeat & dicat ei, Ne mihi molestiam exhibeas: ecce enim ostium clausum est, & filij mei mecum sunt in lecto, non possum surgere vt dem tibi.

8 * Dico vobis, Etiamsi propter amicitiam non dederit, at propter importunitatem surget, & dabit quantum ei requiritur.

9 * Ego quoque dico vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.

10 * Quisquis enim petit, accipit: & qui quærit, inuenit; & pulsanti aperietur.

11 * Quis enim ex vobis pater, si petierit ab eo filius panem, nunquid lapidem porriget ei? & si piscem rogauerit eum, nunquid pro pisce porriget ei serpentem?

12 * Et si petierit ab eo ouum, nunquid ipse scorpionem ei porriget?

13 * Si vos igitur quum sitis mali, nostis munera bona dare filiis vestris, quanto magis Pater vester è cælis dabit Spiritum Sanctitatis, iis qui rogauerint eum?

Feria tertia hebdomadis sextæ Ieiunij.

14 * Quumque eiecisset dæmonium quod erat mutum, factum est postquàm exiisset dæmonium illud, vt loqueretur mutus ille: & mirati sunt cœtus.

15 * Quidam verò ex iis dixerunt, In Beelzeboub principe dæmoniorum eijcit iste dæmonia.

16 * Alij verò quum tentarent eum, signum è cælo petebant ab eo.

17 * Jeschua verò qui sciebat cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum diuisum aduersus semetipsum, vastabitur: & domus quæ in seipsam diuisa est, cadet.

18 * Quod si Satanas in seipsum diuisus est, quomodo subsistet regnum eius? nam dicitis per Beelzeboub eiicere me dæmonia.

19 * Quòd si ego per Beelzeboub eiicio dæmonia, filij vestri per quem eiiciunt? Propterea ipsi erunt vobis iudices.

20 * Sin autem digito Dei eiicio dæmonia, peruenit ad vos regnum Dei.

---

7 וְהוּ רָחֵם מִן לְגַו [c]נָעֵנָא וְנֵאמַר לֵהּ לָא [f]תַּהֲרִינִי דְּהָא תַּרְעָא אֲחִיד הוּ וְבָנַי עִמִּי בְּעַרְסָא לָא מְשַׁכַּח אֲנָא [g]דְּאקוּם
[h]וְאֶהֵל לָךְ ׃ 8 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִן מְטַל רָחְמוֹתָא לָא נֶהֱל לֵהּ מֶטֶל [i]יְצִיפוּתָא נְקוּם וְנֶהֱל כְּמָא דְּמָתְבְּעָא לֵהּ ׃
9 אַף אֲנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן שַׁאלוּ [k]וְנֶהְיֶהּ לְכוֹן בְּעוֹ וְתֶשְׁכְּחוּן [l]קוּשׁוּ וְנֶתְפְּתַח לְכוֹן ׃
10 כָּל גֵּיר דְּשָׁאֵל נָסֵב וְדָבָעָא מָשְׁכַּח וְדָנָקֵשׁ מָתְפַּתַּח לֵהּ ׃ 11 אֵינָא גֵּיר מָנְכוֹן אֲבָא [a]דְּנָשְׁאֵלִיוֹהִי בְּרֵהּ
לַחְמָא לְמָא כְּאַפָּא [b]מְשׁוֹט לֵהּ וְאֵן נוּנָא נָשְׁאֵלִיוֹהִי לְמָא חֲלָף נוּנָא חֱוָיָא מְשׁוֹט לֵהּ ׃
12 וְאֵן [c]בֵּרְתָא נָשְׁאֵלִיוֹהִי לְמָא הוּ עָקְרָבָא מְשׁוֹט לֵהּ ׃ 13 וְאֵן אַנְתּוּן דְּבִישֵׁא אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן [d]מְוַהֲבָתָא
טָבָתָא [e]לְמִתַּל לַבְנֵיכוֹן כְּמָא יַתִּיר אֲבוּכוֹן מִן שְׁמַיָּא נְהֵל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא לַאוּלִין דְּשָׁאֲלִין לֵהּ ׃

a עָנָא b חֲרָא c פידושבשה d יְהַב e נְתַל f קָם g נְתַל h יְצַף i וְהַב k נְקַשׁ l וְשַׁט m שְׁאַל

* Et ille deintus respõdens dicat, Noli mihi molestus esse; iam ostiũ clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere & dare tibi.

* Et ille si perseuerauerit pulsans: dico vobis, etsi non dabit illi surgens, eò quòd amicus eius sit, propter improbitatẽ tamẽ eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios.

Mat. 7.a 7 & 21. b.22 Marc. 11 c.24

* Et ego dico vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.

* Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit; & pulsanti aperietur.

Ioh.14.b 13.& 15. a.7.& 16 c.23 Iac.1.a. 5. Mat.7.b. 9.

* Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? aut piscem, nunquid pro pisce serpentem dabit illi?

* Aut si petierit ouum, nunquid porriget illi scorpionem?

* Si ergo vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester †de cęlo dabit Spiritum bonum petentibus se?

cælestis

Mat.9.d 32.& 12 b.22

* Et erat eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cùm eiecisset dæmonium, locutus est mutus: & admiratæ sunt turbæ.

Mar.3.c 21

* Quidam autem ex eis dixerunt, In Beelzebub principe dęmoniorum eiicit dæmonia.

* Et alij tentantes, signum de cælo quærebant ab eo.

* Ipse autẽ vt vidit cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum in se diuisum, †desolabitur, & domus supra domum †cadet.

†desolatur †cadit

* Si autem & Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius? quia dicitis in Beelzebub me eiicere dęmonia.

* Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij vestri in quo eiiciunt? Ideò ipsi iudices vestri erunt.

* Porrò si in digito Dei eiicio dęmonia, profectò peruenit in vos regnũ Dei.

7 * κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ, μή μοι κόπους παρέχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι.

8 * λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρῄζει.

9 * κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

10 * πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

11 * τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον δώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

12 * ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠόν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον;

13 * εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες, οἴδατε ἀγαθὰ δόματα διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ, δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

14 * Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο δὲ, τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.

15 * τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

16 * ἕτεροι δὲ πειράζοντες, σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ.

17 * αὐτὸς δὲ εἰδὼς τὰ διανοήματα αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.

18 * εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.

19 * εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται.

20 * εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

יוֹם תְּלָתָא בְּשַׁבָּא וְשַׁבְּתָא וּ רְבִיעָאָא לח

14 וְכַד [g] מַפֵּק שְׁאַרָא וַאיתַוהִי חַרְשָׁא הֲוָא וְכַד נְפַק הֲוּ שְׁאַרָא מַלֵּל וַהוֹ חַרְשָׁא [h] וְאִתְרַמְרוּ כֻּנְשָׁא׃ 15 וְאִנְשָׁא
דִּין מִנְהוֹן אֲמְרוּ בְּבְעֵלְזְבוּב רֵישָׁא דְּרַיְוָא מַפֵּק הָנָא דֵּיוָא׃ 16 אָחֳרָנָא דִּין כַּד [i] מְנַסִּין לֵהּ אָתָא מִן שְׁמַיָּא שָׁאֲלִין
מִנֵּהּ׃ 17 וְיָשׁוּעַ דִּין דְּיָדַע הֲוָא [k] מַחְשְׁבָתְהוֹן אֲמַר לְהוֹן כָּל מַלְכוּ דְּתִתְפַּלַּג עַל נַפְשָׁהּ תֶּחֱרַב וּבַיְתָא דְּעַל [l] קְנוּמֵהּ
מֶתְפַּלַּג נָפֵל׃ 18 וְאַן סָטָנָא עַל נַפְשֵׁהּ אֶתְפַּלַּג אֵיכַנָא [m] תְּקוּם מַלְכוּתֵהּ דְּאָמְרִין אַנְחְנָא דְּבְבְעֵלְזְבוּב מַפֵּק
אֲנָא דֵּיוָא׃ 19 וְאַן אֲנָא בְּבְעֵלְזְבוּב מַפֵּק אֲנָא דֵּיוָא בְּנֵיכוֹן בְּמָנָא מַפְּקִין מָטוּל הָנָא הֲנוֹן [n] נְהָווֹן לְכוֹן דַּיָּנָא׃
20 אִן דִּין [o] בְּאֶצְבְּעָא דַאלָהָא מַפֵּק אֲנָא דֵּיוָא [p] קְרִבַת לָהּ עֲלֵיכוֹן מַלְכוּתֵהּ דַאלָהָא׃

[g] עם
[h] נפק
[i] דמר כמו חמה
[k] נסא [l] חשב
[m] מדתשו עצמו
[n] קם
[o] חנא כמו אצבעת
[p] קרב

21 * Quum strenuus quispiam armatus custodit atrium suum, in pace est possessio eius.

22 * Sin autem venerit aliquis fortior eo, eumque vicerit, vniuersam eius armaturam aufert qua ipse confidebat; & spolia eius diuidit.

23 * Qui non est mecum, cõtra me est; quique non colligit mecum, spargit spargendo.

24 * Spiritus impurus quum exierit ab homine, profectus perlustrat per loca aquis carentia, vt quærat sibi requiem. quumque non inuenit, ait, Reuertar domum meam vnde sum egressus.

25 * Si veniat autem inuenit eam scopatam & paratam.

26 * Tunc profectus assumit septem spiritus alios seipso nequiores: & ingrediuntur, ac degunt illic; fitque finis hominis illius longè deterior eius principio.

Lectio in Festo Deiparæ Mariam.

27 * Quumque hæc loqueretur, attollit mulier quædam vocem suam è turba, & dixit ei, Beatus vterus qui te portauit, & vbera quæ lactauerunt te.

28 * Dixit ei ipse, Beati illi qui audiunt sermonem Dei, & custodiunt eum.

29 * Quumque congregarentur cœtus, cœpit dicere, Generatio hæc scelesta signum requirit, & signum non dabitur ei, nisi signum Jaunon Prophetæ.

30 * Quemadmodum enim fuit Jaunon signum Niniuitis, ita erit & Filius hominis generationi huic.

31 * Regina Austri surget in iudicio cum hominibus generationis istius, eosque reos peraget, quippe quæ venerit ab vlterioribus terræ partibus, vt audiret sapientiam ipsius Schelemoun: & ecce præstantior Schelemoun hic est.

32 * Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, eamque peragent ream, quippe qui pœnitentiam egerint prædicatione Jaunon: & ecce præstantior Iaunon hic est.

33 * Nemo accendit lucernam, eamque ponit in abdito, aut subter modium; sed super candelabrum, vt ij qui introeunt videant lumen eius.

---

21 אֲמַתַי דְּחַסִינָא כַּד מְזַיַּן נְטַר דָּרְחֵה בְּשַׁיְנָא הוּ קְנְיָנֵהּ ׃ 22 אִן דֵּין נאתֵא מַן דְּחַסִין מִנֵּהּ נְזַכְיוּהִי כְּלֵהּ זַיְנֵהּ
שְׁקַל הוּ דְּחֵכִיל הֲוָא עֲלוֹהִי וּבְזָתֵהּ מְפַלֵּג ׃ 23 מַן דְּלָא הֲוָא עַמִי לוּקְבְלִי הוּ וּמַן דְּלָא כָּנֵשׁ עַמִי מְבַדַּר וּמְבַדַּר ׃
24 רוּחָא טַנְפְּתָא מָא דְּנָפְקָת מִן בַּרְנָשָׁא אָזְלָא מְחַכַּרְכָא בַּאתְרָוָתָא דְּמַיָּא לַיִת בְּהוֹן וְתָכְעָא לָהּ נָיְחָא וּמָא וְלָא
אַשְׁכְּחַת אָמְרָא אֵהֲפוֹךְ לְבֵיתִי אַיְתֵכָא דְּנָפְקֵת ׃ 25 וְאַן אֲתַת אַשְׁכְּחַתֵהּ דַּחֲמִים וְמְצַבַּת ׃
26 הֵידֵין אָזְלָא דָּבְרָא שְׁבַע רוּחִין אַחֲרָנִין דְּבִישִׁין מִנֵּהּ וְעָאלָן וְעָמְרָן תַּמָּן וְהֲוָיָא חַרְתֵהּ דְּבַרְנָשָׁא הַו בִּישָׁא יַתִּיר
מִן קַדְמָיְתֵהּ ׃ 27 וְכַד הָלֵין מְמַלֵּל הֲוָא אַרִימַת אִנְתְּתָא חָדָא קָלָהּ מִן כָּנְשָׁא וְאָמְרַת לֵהּ טוּבְיָהּ לְכַרְסָא דְּטָעֲנָתָךְ וְלַחְדָיָא

---

21 זין זְטַר קְנָא זְכָא פירושו נצח תְּכָל עִבְרִית בטח
22 בְּזַז בְּדַר כמו בזר
23 כְּרַךְ פירושו הור בְּעָא
24 נוּחַ שְׁכַח הֵפֵךְ
25 פירושו מאין חֲמִים
26 עוּל עְמַר פירושו ישב אַחַר קְרָא יְלַד

* Cùm fortis armatus cuſtodit atriũ ſuum, in pace ſunt ea quæ poſſidet. 21

* Si autem fortior eo ſuperueniens vicerit eum, vniuerſa arma eius †auferet in quibus confidebat, & ſpolia eius †diſtribuet. 22

auffert

diſtribuit

* Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit. 23

* Cùm immundus ſpiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquoſa, quærens requiem. Et non inueniens, dicit, Reuertar in domum meam vnde exiui. 24

* Et cùm venerit, inuenit eam ſcopis mundatam & ornatam. 25

* Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus †nequiores ſe, & ingreſſi habitãt ibi. Et fiunt nouiſſima hominis illius D peiora prioribus. 26

ſecum

* Factum eſt autem, cùm hæc diceret, extollẽs vocem quædam mulier de turba, dixit illi, Beatus venter qui te portauit, & hubera quæ ſuxiſti. 27

* At ille dixit, Quinimò beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. 28

* Turbis autẽm concurrentibus cœpit dicere, Generatio hæc, generatio nequam eſt: ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ Prophetæ. 29

Mat. 12. c.39 Ioh. 2. a.2 Rom. 10 a.1 2.Par.9. a.1

* Nam ſicut fuit Ionas ſignum Niniuitis, ita erit & Filius hominis generationi iſti. 30

* Regina Auſtri ſurget in iudicio cum viris generationis huius, & condemnabit illos: quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis. & ecce plus quàm Salomon hîc. 31

* Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cũ generatione hac, & condemnabunt illam: quia pœnitentiam egerunt ad prędicationem Ionę. & ecce plus quàm Ionas hîc. 32

Ion.3. b.5 Mat. 5.b 25. Mar.4.c. 21

* Nemo lucernam accendit, & in abſcondito ponit, neque ſub modio: ſed ſupra candelabrum, vt qui ingrediuntur, lumen videant. 33

21 * ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

22 * ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.

23 * ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.

24 * ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν· καὶ μὴ εὑρίσκον, λέγει, ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον·

25 * καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.

26 * τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.

27 * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ, μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας.

28 * αὐτὸς δὲ εἶπε, μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.

29 * τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν, ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστι· σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου·

30 * καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευίταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

31 * Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶντος. καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶντος ὧδε.

32 * ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.

33 * οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, εἰς κρυπτὴν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.

---

1 וַאֹינְקוּךְ׃ 28 אֲמַר לַהּ הוֹ טוֹבִיהוֹן לַאילִין דִּשְׁמַעִין מְלֵּתֵהּ דַּאלָהָא וְנָטְרִין לַהּ׃ 29 וְכַד מִתְכַּנְשִׁין

ᵃ יְנַק ᵐ מַלֵּל ⁿ כְּנִשׁ

הַוָו כְּנָשֵׁא שַׁרִי לְמֵאמַר שָׁרְבְּתָא הָדָא בִּישַׁת אָתָא בְּעָיָא וְאָתָא לָא תִּתְיְהֵב לַהּ אֶלָּא אָתֵהּ דְיוֹנָן נְבִיָא׃

ᵒ אֲמַר ᵖ בְּעָא ᵠ יְהַב

30 אֲיכְנָא גֵּיר דַּהֲוָא יוֹנָן אָתָא לְנִינְוֵיֵא הָכְנָא ʳ נֶהֱוֵא אַף בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא לְשָׁרְבְּתָא הָדָא׃

ʳ תָּוֵא ˢ יַמִּין ᵗ קָם

31 מַלְכְּתָא ˢ דְּתֵימְנָא ᵗ תְּקוֹמִי בְּדִינָא עִם אֱנָשָׁא דְּשָׁרְבְּתָא הָדָא ᵘ וְתַחַיְבִי אֱנוּן דְּאַתַת מִן עֶבְרַיְהּ דַּאֲרְעָא דְּתֶשְׁמַעִי

ᵘ תָּב כמו שוב

חָכְמְתֵהּ דִּשְׁלֵימוֹן וְהָא דְּיַתִּיר מִן שְׁלֵימוֹן ˣ הָכָא׃ 32 גַּבְרֵי נִינְוֵיֵא נְקוּמוּן בְּדִינָא עִם שָׁרְבְּתָא הָדָא וְנַחַיְבוּנָהּ

ˣ הָכָא ʸ דְּתָבוּ ᶻ בְּכַרְוָזוּתֵהּ דְּיוֹנָן וְהָא דְּיַתִּיר מִן יוֹנָן הָכָא׃

ʸ פירושו נר ᶻ כְּרַז ᵃ נְחַר

33 לָא אֱנָשׁ ᵃ מְנַהַר ᵇ שְׁרָגָא ᶜ וְסָאֵם לֵהּ ᵈ בְּכֻסְיָא אוֹ

ᵇ סַם ᶜ כְּסָא ᵈ פִּירוּשׁוֹ נר

תְּחֵית מָאתָא אֶלָּא לְעֵל מִן מְנָרְתָא דַּאילֵין דְּעָאלִין נֶהֱוֹן נְהָרֵהּ׃

34 * Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. quum igitur oculus tuus fuerit ſimplex, etiã totum corpus tuum erit lucidum. ſin autem fuerit malus, & totum corpus tuum erit te-
35 nebroſum. * Caue igitur ne lumen quod in
36 te eſt, tenebræ ſint. * Verum enimuerò ſi totum corpus tuũ lucidum fuerit, nec habuerit vllam partem tenebroſam, erit lucidum totũ inſtar lucernæ, quæ ardendo te illuſtrat.

Feria IIII. hebdomadis VI. Ieiunij.

37 * Quum autẽ locutus eſſet, efflagitauit ab eo Periſchæus quidam vt epularetur apud ſe; & ingreſſus diſcubuit.
38 * Ille verò Periſchæus quum vidiſſet eum, miratus eſt, quòd non prius abluiſſet ſeſe ante prandium ſuum.
39 * Dixit autem ei Ieſchua, Nunc vos Periſchæi exteriorem calicis paropſidiſque partem purgatis; at quod intra vos eſt, plenum eſt rapina & ſcelere.
40 * Expertes rationis, nonne qui fecit quod foris eſt, idem & quod intus eſt fecit?
41 * Verùm id quod eſt date in eleemoſynam, & ecce omnia erunt vobis munda.
42 * Sed væ vobis Periſchæis, quippe qui decimetis mentham & rutam, & omne olus, præteritis autem iudicium & charitatem Dei. Hæc autem oportuit vt faceretis, et illa non omitteretis.
43 * Væ vobis Periſchæis, quippe qui diligatis primos conſeſſus in Synagoga, & ſalutationem in plateis.
44 * Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vultus, quippe qui ſitis inſtar ſepulcrorum quæ non innoteſcunt, & ſuper ea ambulant homines, nec norunt.
45 * Reſpondit autem vnus è Scribis, & dixit ei, Doctor, quum iſta dicis, nos quoque
46 probro afficis. * Ipſe verò dixit, Væ etiam vobis Scribæ, quippe qui oneretis homines oneribus grauiſſimis, vos autem ne vno quidem ex digitis veſtris attingitis onera illa.
47 * Væ vobis, quippe qui extruatis ſepulcra Prophetarum, quos Patres veſtri intereme-
48 runt. * Vos igitur teſtes eſtis, & acquieſcitis operibus Patrum veſtrorum. ij enim interfecerunt eos, vos autem exſtruitis ſepulcra eorum.

---

34 שְׁרָגָה דְּפַגְרָךְ ᶜ אִיהֵיהּ עֵינָךְ אִסְתַּי הָכִיל דְּעֵינָךְ פְּשִׁיטָא אָף כְּלֵּה פַּגְרָךְ נְהֵוָא נַהִיר אִן דֵּין תֶּהֱוֵא בִישָׁא וְאַף
פַּגְרָךְ נְהֵוָא חֶשׁוּךְ ׃ 35 ᶠ אֶזְדַּהַר הָכִיל דִּלְמָא נוּהֲרָא דְּבָךְ חֶשׁוּכָא הוּ ׃ 36 אִן דֵּין כְּלֵּה פַּגְרָךְ נַהִיר הוּ
וְלַית בֵּהּ מְנָתָא מֵרֵם חֶשׁוּכָא נְהֵוָא מַנְהַר כְּלֵּה אַיְךְ דְּשָׁרְגָא ᵍ בְּדַלֶּקָה מַנְהַר לָךְ ׃
דַּארְבְּעָא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא דו דְּצוֹמָא מ
37 כַּד דֵּין מְסַהֵל בְּעָא מָנֵּהּ פְּרִישָׁא חַד ᵉ דְּנָשְׁתַּרָא לְוָהֶה ᵇ וְעַל ᶜ אֶסְתַּמֵךְ ׃ 38 הַוּ דֵּין פְּרִישָׁא כַּד ᵈ חֲזָיְתֵהּ ᵉ אֶתְדַּמַר
דְּלָא לוּקְדָם ᶠ עֲמַר מִן קֻדָּם ᵍ שָׁרוּתָהּ ׃ 39 אֲמַר לֵהּ דֵּין יֵשׁוּעַ הָשָׁא אַנְתוּן פְּרִישֵׁא בַּרֵּהּ דְּכָסָא ʰ וְדְפִינָכָא מְדַכֵּין
אַנְתוּן לְגַו מָנְכוּן דֵּין ⁱ מְלָא ᵏ חָטוּפְיָא וּבִישָׁתָא ׃ 40 חַסִירֵי ˡ רַעְיָנָא לָא הֲוָא מִן דַּעֲבַד דְּלְבַר וְדִלְגַוֹהוּ עֲבַד ׃

ᵃ אוֹת כמו ש
ᵇ זְהַר ᶜ רְלַק
ᵈ שְׁרָא ᵉ עֲלַל
ᶠ סְמַךְ ᵍ חֲזָא
ʰ דְּמַר פירוש רחץ
ⁱ שָׁרָא ʲ מן לשון יין
ᵏ מְלָא ˡ חֲסַף
ᵐ רְעָא

* Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totũ corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. * Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebræ sint.

* Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habés aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.

* Et cùm loqueretur, rogauit illum quidam Pharisęus vt pranderet apud se. † Et ingressus recubuit.

Iesus autem

* Pharisæus autem cœpit intra se reputans dicere, quare non baptizatus esset ante prandium.

* Et ait Dominus ad illum, Nunc vos Pharisęi quod deforis est calicis & catini mundatis; quod autẽ intus est vestrum, plenum est rapina & iniquitate.

Mat. 25. c.25

* Stulti, nonne qui fecit quod deforis est, etiam id quod de intus est, fecit?

* Veruntamen quod superest, date eleemosynam: & ecce omnia mũda sunt vobis. * Sed væ vobis Pharisæis, quia decimatis mẽtam & rutam & omne olus, & præteritis iudicium & charitatem Dei. hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.

Inf.20.ε 46 Mat.23. a.6 Mar.12. c.38

* Væ vobis Pharisæis, quia diligitis primas cathedras in Synagogis, & salutationes in foro. * Væ vobis Scribę & Pharisęi hypocritæ, quia estis vt monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes suprà, nesciunt.

* Respondens autem quidam ex Legisperitis, ait illi, Magister, hæc dicens, etiam contumeliam nobis facis.

* At ille ait, Et vobis Legisperitis væ, quia oneratis homines oneribus quæ portare non possunt, & ipsi vno digito vestro non tangitis sarcinas. * Vę vobis, qui ędificatis monumẽta Prophetarum, Patres autem vestri occiderunt illos.

Mat. 23. a.4

* Profectò testificamini & consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidẽ eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulchra.

34 * ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.

35 * σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοί, σκότος ἐστίν.

36 * εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.

37 * Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν ὁ ἀνέπεσεν.

38 * ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.

39 * εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.

40 * ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε;

41 * πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν.

42 * ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

43 * οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

44 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.

45 * Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.

46 * ὁ δὲ εἶπε, καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα· καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις.

47 * οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς.

48 * ἄρα μαρτυρεῖτε, καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν· ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα.

---

41 בְּרַם מְדֻם דְּאִית [m] הַבּוּהִי [n] בְּוֻדְקְתָא וְהָא כֹל מְדֵם [o] דְּכָא הוּ לְכוֹן׃ 42 אֱלָא וַי לְכוֹן פְּרִישֵׁא [p] דַּמְעַשְּׂרִין אֲנְתוּן [q] נַנְעָא וּפִגְנָא וְכָל יֹרֶק וְעָבְרִין אֲנְתוּן עַל [r] דִּינָא וְעַל [s] חוּבָא דַּאלָהָא הֲלֵין דִּין [t] וְלָא הֲוָא [u] דְּתֶעְבְּדוּן וְהָלֵין לָא חֲשְׁבְּקוּן׃ 43 וַי לְכוֹן פְּרִישֵׁא דְּרָחְמִין אֲנְתוּן רֵישׁ [x] מוֹתְבָא בַּכְנוּשְׁתָּא וְשַׁלְמָא בְּשׁוּקָא׃ 44 וַי לְכוֹן סָפְרָא דַּפְרִישֵׁא [y] נַסְבֵי בְּאפֵּא דְּאִתֵּיכוֹן אֵיךְ קִבְרָא דְּלָא יְדִיעִין וּבְנֵינָשָׁא מְהַלְכִין עֲלֵיהוֹן וְלָא יַדְעִין׃ 45 וַעֲנָא חַד מִן סָפְרָא וַאמַר לֵהּ [z] סַלְפָנָא כַּד הָלֵין אָמַר אַנְתְּ וְאַף לָן מְצַעַר אַנְתְּ׃ 46 הוּ דֵין אֲמַר אַף לְכוֹן סָפְרָא וַי [a] דְּמִטַּעֲנִין אֲנְתוּן לַבְּנֵינָשָׁא [b] טְוִבְלֵא יְקִירְתָא וְאַנְתוּן בְּחָדָא מִן [c] צְבְעָתְכוֹן לָא קָרְבִין אַנְתוּן לְהֵין לְמִוְבְּלֵא׃ 47 וַי לְכוֹן דְּבָנִין אַנְתוּן קִבְרֵא דִּנְבִיָא דַּאבָהַיכוֹן קְטָלוּ אִנּוּן׃ 48 [d] סָהֲדִין אַנְתוּן הָכִיל [e] וְצָבִין אַנְתוּן בְּעוֹבְדֵא דַּאבָהַיכוֹן דְּהִנּוּן קְטָלוּ אִנּוּן וְאַנְתוּן [f] בָּנִין אַנְתוּן קִבְרֵיהוֹן׃

[m] יְחֵב [n] זְדַק כמו אדק [o] וְדָכָא [p] עָסֵר [q] כמו גם בלשון ישמעאל [r] דִּן [s] חֶסֶד [t] עֲבַר [u] יֵתֵב כמו ישב [x] נָסַב [y] אֲלַף [z] טָעַן [a] יְוַבַּל [b] עבראית אצבעה [c] סְחֵד [d] עָבָא [e] בְּנָא

Lectio ad oblationem Annunciationis Zecario.

49 * *Propterea & Sapientia dixit, Ecce ego mittam ad eos Prophetas & Apostolos, quorum alios persequentur, alios trucidabunt.*

50 * *Vt requiratur sanguis omnium Prophetarũ qui effusus est ex quo conditus est mundus à generatione ista:*

51 * *A sanguine Hobil, vsque ad sanguinem Zecario illius, qui interfectus est inter templum & altare. Sanè dico vobis, requiretur ab ista generatione.*

52 * *Væ vobis Scribæ, quippe qui sustuleritis claues scientiæ, nec vos introistis, nec non ipsos qui introibant prohibuistis.*

53 * *Quumque hæc eis diceret, cœperunt Scribæ & Perischæi id ægrè ferre, & corripiebantur furore, & aucupabantur verba eius,*

54 * *Dolumque ei nectebant in multis, dum quærerent carpere quidpiam ex ore ipsius, vt possent eum deferre.*

Lectio in commemorationem Martyrum.

CAP. XII.

1 *QVum autem congregatæ essent multitudines cœtuum plurimorum, adeò vt alij alios conculcarent, cœpit Ieschua dicere discipulis suis, Inprimis cauete vobisipsis à fermento Perischæorum, quod est vultus acceptio.* [personata simulatio.]

2 * *Nihil enim opertum est, quod non reueletur, neque occultum quod non innotescat.*

3 * *Quoniam quæcunque in tenebris dixistis, in luce audientur; & quod in penetralibus in aures susurrastis, supra tecta prædicabitur.*

4 * *Dico autem vobis amicis meis, ne timueritis ab iis qui interficiunt corpus, & posteà non habent quod amplius faciant.*

5 * *Ostendam autem vobis quem timeatis, eum qui postquàm interfecerit, potens est vt conijciat in gehennam: etiam dico vobis hũc timete.*

6 * *Nonne quinque passeres veneunt duobus assariis? & vnus ex eis non datur obliuioni coram Deo:*

7 * *Quinimò omnes pili comæ capitis vestri numerati sunt: ne igitur timueritis, multitudine passerum præstantiores estis.*

---

49 * מטל הנא אף חכמתא אמרת דהא אנא אשדר להון נבייא ושליחיא
50 * מנהון נרדפון ונקטלון: 50 * דנתחבע דמא דכלהון נבייא דאתאשד מן דאתברי עלמא מן שרבתא הדא:
51 * מן דמה דהבל עד דמא לדמה דזכריא הו דאתקטל ביני חיכלא למדבחא אין אמר אנא לכון דמתחבע מן
שרבתא הדא: 52 * ויו לכון ספרא דשקלתון קליד דידעתא אנתון לא עלתון ולאילין דעאלין כליתון:
53 * ולמכד אמר להון שריו ספרא ופרישיא מתבאש להון ומתחמתין הוו ומתכסין מלוהי: 54 * ונכלין
לה בסגיאתא כד בעין למאחד מדם פומה דנשכחון לאכלון קרצוהי: 1 * כד אתכנשו רבותא דכנשא סגיאא אינגא
דנדישון חד לחד שרי ישוע למאמר לתלמידוהי לוקדם אזדהרו

מ קרנא סבר תבע
אשד ברא דבח כמו זבח
עול בלא באש
חמת פירושו חמת מלל
נכל בעא אחד כמו מדעם או מאומה ! פירושו
הלשין קרא דבר זכר
רבב רוש אמר
זהר

* Propterea & sapientia Dei dixit, Mittam ad illos Prophetas & Apostolos, & ex illis occident & persequentur: 49

* Vt inquiratur sanguis omnium Prophetarum, qui effusus est à constitutione mundi à generatione ista; 50

Gen. 4. b.8 2. Par. 24.c.21 * A sanguine Abel, vsque ad sanguinem Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione. 51

* Væ vobis Legisperitis, quia tulistis clauem scientiæ: ipsi non introistis, & eos qui introibant prohibuistis. 52

* Cùm autem hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisæi & Legisperiti grauiter insistere, & os eius opprimere de multis; 53

* Insidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore eius, vt accusarent eum. 54

CAP. XII.

circunstãtibus MVltis autem turbis † concurrentibus, ita vt se inuicem conculcarét, A cœpit dicere ad discipulos suos, Attendite à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis. 1

Mat. 16. n.6 Mar. 8.b 15 Mat. 10. c.26 Mar.4.c. 21 * Nihil enim opertum est, quod non reueletur: neque absconditum, quod non sciatur. 2

* Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis. 3

* Dico autem vobis amicis meis, Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius quid faciant. 4

* Ostendam autem vobis quem timeatis: timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. ita dico vobis, hunc timete. 5

* Nonne quinque passeres veneunt dipõdio; & vnus ex illis non est in obliuione coram Deo? 6

Mat. 10. n.32 Mar. 8.d 38 * Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus pluris estis vos. 7

49 * Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν, ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσι καὶ ἐκδιώξουσιν.

50 * ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης,

51 * ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἅβελ, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

52 * οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς· ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.

53 * λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς συνέχειν, καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων,

54 * ἐνεδρεύοντες αὐτὸν, καὶ ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

ιϛ.

1 * Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον, προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.

2 * οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται.

3 * ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται· καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων.

4 * λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι.

5 * ὑποδείξω δὲ ὑμῖν, τίνα φοβηθῆτε. φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι, ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

6 * οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

7 * ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠριθμημέναι. μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

---

1 בְּנַפְשְׁכוֹן מִן חֶמְירָא דְּפְרִישָׁא דְּאִיתָהוֹהִי s סַמָּב בַּאפֵּא׃ 2 לַית דִּין מִדֵּם דְּכַסְיָא דְּלָא x נֶתְגְּלֵא וְלָא " דְּמִטַּשִׁי דְּלָא
x נָתְיְדַע׃ 3 כָּל גֵּיר דְּבְחֶשׁוֹכָא אֶמְרְתוּן בְּנְהִירָא y נֶשְׁתְּמַע וּמִדֵּם z דְּבְתַוּנֵא a בְּאוּדְנָא b לַחֶשְׁתוּן עַל אֻגְּרָא c נֶתְכְּרֵז׃
4 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דִּין לְרַחֲמַיָּא תְּרְחֲמוּן מִן אִילֵּין דְּקָטְלִין פִּגְרָא וּמִן בָּתַרְכֶן לֵית לְהוֹן מִדֵּם יַתִּיר d לְמֶעְבַד׃
5 e אֲחַוִיכוֹן דִּין מִן מַן תְּרְחֲלִין מִן הוֹ דְּמִן בָּתַר דְּקָטֵל שַׁלִּיט f לְמַרְמִיו בְּגֵהַנָּא אִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמִן הָנָא דְּחַלוּ׃
6 לָא חַמֵּשׁ צִפָּרִין g מָזְדַּבְּנָן בַּחְרִין אַסָּרִין וְחָדָא מִנְּהוֹן לָא h טָעְיָא קֳדָם אֱלָהָא׃
7 דְּיוֹלְכוֹן דִּין אַף מֻנָּא דְּסַעֲרָא דְּרִישְׁכוֹן כְּלְהֵין i מְנַיָּן אֱנִיז לָא הָכִיל תְּרְחֲלִין דְּמִן k סוּגְיָא דְּעִפְּרָא l מְיַחֲרִין אַנְתּוּן׃

a חדר עבראית אחנים
b לְחַשׁ c כְּרִז d עֲבַד
e חַוָא f רְמָא g זְבַן
h טָעָא עבראית שכח
i מְנָא k סְגָא
l יתר

8 * Dico autem vobis, quicunque confessus me fuerit coram hominibus, etiam Filius hominis confitebitur eum coram Angelis Dei.

9 * Qui verò abnegauerit me coram hominibus, abnegabitur ipse coram Angelis Dei.

10 * Et quisquis proferet sermonem aduersus Filium hominis, remittetur ei: qui verò aduersus Spiritum Sanctitatis blasphemauerit, non remittetur ei.

11 * Quum autem stiterint vos in Synagogis coram Principibus & Præsidibus, ne solliciti sitis quomodo deprometis spiritum, [defensione vtemini] aut quid dicetis.

12 * Spiritus enim Sanctitatis docebit vos illa ipsa hora, quæ vos oporteat dicere.

Feria sexta hebdomadæ III. Ieiunij.

13 * Dixit autem ei quidam è turba illa, Doctor, dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem.

14 * Jeschua autem dixit ei, Heus tu, quis me constituit super vos iudicem, aut partitorem?

15 * Et ait discipulis suis, Cauete ab omni auaritia: neque enim in abundantia diuitiarum est vita.

16 * Dixitque eis parabolam: Viri cuiusdam diuitis protulit terra multos prouentus:

17 * Et animo versabat, & dicebat, Quid faciam? nec enim habeo vbi cogam prouentus meos.

18 * Subditque, Hoc faciam, diruam horrea mea, & ædificabo ac dilatabo ea, & cogam illic omnes fructus meos & bona mea.

19 * Et dicam animæ meæ, Anima mea, sunt tibi bona plurima reposita in multos annos: requiesce, ede, bibe, oblectare.

20 * Dixit autem ei Deus, Expers rationis, hac nocte animam tuam repetunt abs te. Quæ quæ parasti, cuiusnam futura sunt?

21 * Ita est qui reponit sibi thesauros, & in Deo non est dives.

22 * Et ait discipulis suis, Propterea dico vobis, ne solliciti sitis de anima vestra, quid esuri sitis; nec de corpore vestro, quid induetis.

23 * Quandoquidem anima præstantior est cibo, & corpus indumento.

2.Ti.2.b 12 Mat. 12. c.32 Mar. 3.d 28

8 * Dico autem vobis, Omnis quicunque confessus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis confitebitur illũ coram angelis Dei.

9 *Qui autem negauerit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei.

10 * Et omnis qui dicit verbum in Filiũ hominis, remittetur illi: ei autem qui in Spiritum sanctum blasphemauerit, non remittetur.

Mat. 20. b.19 Mar. 13. b.11

11 * Cùm autem inducent vos in synagogas, & ad magistratus & potestates, nolite solliciti esse qualiter, aut quid respondeatis, aut quid dicatis:

12 * Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere.

13 * Ait autem ei quidam de turba, Magister, dic fratri meo vt diuidat mecum hæreditatem.

14 * At ille dixit ei, Homo, quis me constituit iudicem aut diuisorem super vos?

15 * Dixitq; ad illos, Videte & cauete ab omni auaritia: quia non in abundantia cuiusquam vita eius est, ex his quę possidet.

Eccl. 11. c.19

16 * Dixit autem similitudinem ad illos, dicens, Hominis cuiusdam diuitis huberes fructus ager attulit.

17 * Et cogitabat intra se, dicens, Quid faciam, quia non habeo quò congregem C fructus meos?

18 * Et dixit, Hoc faciam: Destruam horrea mea, & maiora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea:

19 *Et dicam animę meæ, Anima habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.

20 * Dixit autem illi Deus, Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem parasti, cuius erunt?

21 * Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum diues.

Psal. 54. d.25 Mat. 6.d 25 1.Pet.5. b.7 vestro

22 * Dixitque ad discipulos suos, Ideo dico vobis, Nolite solliciti esse animæ vestræ quid mãducetis, neque corpori† quid induamini.

23 * Anima plus est quàm esca, & corpus plus quàm vestimentum.

8 * λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν ἑαυτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ·

9 * ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

10 * καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται.

11 * ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς, καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε, ἢ τί εἴπητε.

12 * τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

13 * Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.

14 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς;

15 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.

16 * εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, λέγων, ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα,

17 * καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων, τί ποιήσω; ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου.

18 * καὶ εἶπε, τοῦτο ποιήσω, καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθά μου,

19 * καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου.

20 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός, ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται;

21 * οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.

22 * εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε.

23 * ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

---

[1] אַקְהֲלֵנִי עֲלֵיכוֹן [m] דַּיְנָא [n] וְמַפְרְנָנָא ׃ [15] וַאֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי [o] אֶזְדַּהֲרוּ מִן כְּלָה [p] וְעַנוּתָא מֶטֶל דְּלָא הֲוָא [q] בְּיַתִירוּתָא
דְּנֶכְסָא אִית [r] חַיֵּא ׃ [16] וְאַמַר [s] מַתְלָא לְוָתְהוֹן גַּבְרָא חַד עַתִּירָא [t] אֲעֲלַת לֵהּ אַרְעָה עַלְלָתָא סַגִיאָתָא וּמְחַשֵּׁב הֲוָא
בְּנַפְשֵׁהּ ׃ [17] וַאֲמַר מָנָא אֶעֱבֵד דְּלֵית לִי אֵיכָא [u] דְּאֶחְמוֹל עַלְלָתַי ׃ [18] וְאַמַר הָדָא אֶעֱבֵד [x] אֶסְתּוֹר בֵּית [y] קְפָסַי וְאֶבְנֵא
וְאוֹרֵב אֲנוֹן וְאֶחְמוֹל תַּמָּן כָּלֵּהּ עִבּוּרִי וְטָבָתַי ׃ [19] וַאֲמַר לְנַפְשִׁי נַפְשִׁי אִית לֵכִי טָבָתָא סַגִיאָתָא דְּסִתַּן לִשְׁנַיָּא סַגִיאָתָא
[z] אֶחְחֲנִיחִי [a] אֲכוֹלִי [b] אֶשְׁתַּי אֶחֱבַסְמִי ׃ [20] אֲמַר לֵהּ דֵּין אֱלָהָא חַסִיר [c] רָעְיָנָא בְּהָנָא לֵלְיָא נַפְשָׁךְ תָּבְעִין לֵהּ טָנָךְ וְהָלֵין [d] דְּסַיֵּבְתְּ
לְמַן [e] נֶהֱוִין ׃ [21] הָכַנָא הוּ מַן דְּסָאֵם לֵהּ סִיסָתָא וּבַאלָהָא לָא עַתִּיר ׃ [22] וַאֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי מֶטֶל הָנָא לְכוֹן אֲמַר אֶנָא לָא
[f] תְּאַצְפוּן לְנַפְשְׁכוֹן מָנָא תֵּאכְלוּן וְלָא לְפַגְרְכוֹן מָנָא [g] חֲלְבְּשׁוּן ׃ [23] נַפְשָׁה גִּיר יַתִירָא מִן סַיְרָתָא וּפַגְרָא מִן לְבוּשָׁא ׃

[1] מָם [m] דִּין [n] פְּלַג [o] זְהַר
[p] עִבְרִאִית נִצַּע וְשֹׁרֶשׁ הִיא
עֲנָא [q] יְתֵר [r] חַיָּא [s] מְתַל
כְּמוֹ מָשָׁל [t] עֲרַל [u] חֲמַל
כְּמוֹ כְּנַס [x] טְתַר [y] פִּירוּשׁוֹ אוֹצְרוֹתַי
[z] נוּחַ [a] אֱכַל [b] שְׂתָא
[c] רְעָא [d] טִיב [e] הֲוָא [f] סָם
[g] וּצְף [h] לְבַשׁ

24 * Conſiderate coruos, qui nec ſeminant nec metunt, quibus nec eſt cella nec horreum; Deus tamen alit eos. quanto igitur vos præſtatis volucribus?

25 * Quis autem ex vobis, quum ſollicitus fuerit, poteſt addere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum?

26 * Quod ſi ne id quidem minimum poteſtis, quid de cæteris ſolliciti eſtis?

27 * Conſiderate lilia quomodo creſcant, quę nec laborant, neque nent: dico autem vobis, ne Schelemoun quidem in tota gloria ſua amictum fuiſſe vt vnum ex eis.

28 * Quòd ſi herbam, quæ hodie eſt in agro, cras verò coniicitur in clibanum, Deus ita circumueſtit; quanto magis vos, modica fide præditi?

29 * Vos itaque ne quæſieritis quid edatis aut bibatis, nec immoretur mens veſtra in iſtis.

30 * Hæc enim omnia gentes huius mundi requirunt. Pater autem veſter nouit & vobis hæc deſiderari.

31 * Verùm quærite regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis.

Lectio Epiſcoporum.

32 * Ne timueris, ô parue grex, quia vult Pater veſter dare vobis regnum.

33 * Vendite poſſeſſionem veſtram, & date eleemoſynam: facite vobis marſupia quæ non veteraſcunt, et theſaurum qui non præterit in cælis; quò fur non appropinquat, & vbi tinea non corrumpit.

34 * Vbi enim eſt theſaurus veſter, ibi erit & cor veſtrum.

35 * Sint præcincti lumbi veſtri, & accenſæ lucernæ veſtræ.

36 * Et eſtote ſimiles viris præſtolantibus dominum ſuum, quando reuerſurus ſit à domo conuiuij [à nuptiis]: vt quum venerit, ac pulſauerit, confeſtim aperiant ei.

37 * Felices ſerui illi, quos quum venerit Dominus ipſorum, inueniet vigilantes. Amin dico vobis, præcinctus lumbos faciet vt diſcumbant, & tranſiens miniſtrabit eis.

---

24 אִתְבַּקוּ[k] בַּנְעָבֵא דְּלָא זָרְעִין וְלָא חָצְדִין וְלֵית לְהוֹן חַוָנֵא וּבֵירֵ קָפְסֵא וַאלָהָא[l] מְתַרְסֵא לְהוֹן כְּמָא חָכִיל אַנְתוּן יַתִּירִין אַנְתוּן מִן[m] פָּרְחָתָא׃ 25 אֵינָא דֵין מִנְּכוֹן כַּר יָצֵף מָשְׁכַּח[n] לְמוֹסְפוּ עַל[o] קוּמְתֵהּ אַמְתָא חֲדָא׃ 26 אִן דֵין אַף לָא זְעוּרְתָא מְשְׁכְּחִין אַנְתוּן מָנָא עַל שְׁרָכָא יְצָפִין אַנְתוּן׃ 27 אִתְבַּקוּ בְּשׁוּשַׁנֵא אֵיכַנָא[p] רַבְיִן דְּלָא[q] לָאְיִן וְלָא[r] עָזְלָן אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּאַף לָא שְׁלֵימִין בְּכֻלֵּהּ[a] שׁוּבְחֵהּ[b] אִתְכַּסִי אַיִךְ חֲדָא מִן הַלֵּין׃ 28 אִן דֵין לַעֲמִירָא דְּיוֹמָנָא אִיתַוהִי בְּחַקְלָא וּמַחַר נָפֵל בְּהַנוּרָא אֱלָהָא הָכַנָא[c] מַלְבֵּשׁ כְּמָא יַתִּיר לְכוֹן זְעוּרֵי הֵימָנוּתָא׃ 29 וְאַנְתוּן לָא[d] תֶּבְעוּן מָנָא[e] תֵּאכְלוּן וּמָנָא[f] תֶּשְׁתוּן וְלָא[g] נָפְהֵא[h] רַעֲיָנְכוֹן בְּהַלֵּין׃ 30 הַלֵּין גֵּיר כֻּלְּהֵין עַמְמֵא הוּ דְּעָלְמָא[i] בְּעֵין אַף לְכוֹן דֵּין אֲבוּכוֹן יָדַע דְּמָתְבַּעְיָן לְכוֹן הַלֵּין׃ 31 בְּרֵם בְּעוֹ מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא וְהַלֵּין כֻּלְּהֵין[k] מֶתְתּוֹסְפָן לְכוֹן׃

[i] בְּמָא עברית עורבים
[j] תַּרְסָא בנין זמן ארבע אותיות פרנס
[k] אַתְבַּקוּ פרח[m] יסף[o] קם[n]
[p] רַבָּא[q] לָאָא[r] עָזַל[a] שׁבח[b] כסא[c] לבש[d] בעא[e] אכל[f] שתא[g] פהא[h] רעא[i] בעא[k] יסף

* Considerate coruos,quia non semi- 24
nant neque metunt,quibus non est cellarium neq; horreum, & Deus pascit illos.Quanto magis vos pluris estis illis?

* Quis autem vestrum cogitando po 25
test adiicere ad staturam suam cubitum vnum?

* Si ergo neque quod minimum est 26
potestis, quid de cæteris solliciti estis?

* Considerate lilia quomodo cres- 27
cunt: non laborant, neque nent. dico D autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut vnum ex istis.

* Si autem fœnum quod hodie est in 28
agro,& cras in clibanum mittitur,Deus sic vestit: quanto magis vos, pusillæ fidei?

* Et vos nolite quærere,quid manduce- 29
tis,aut quid bibatis:& nolite in sublime tolli:

autem * Hæc† enim omnia gentes mundi 30
quærunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis.

*Veruntamen quærite primùm regnum Dei, † & hæc omnia adiicientur vobis.

& iustitiam eius,

* Nolite timere pusillus grex, quia 32
complacuit Patri vestro dare vobis regnum.

Mat. 19. c.21 * Vendite quę possidetis,& date eleemosynam. Facite vobis sacculos qui nō veterascunt, thesaurum non deficientem in cęlis, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.

Mat. 6. 6.20.

* Vbi enim thesaurus vester est,ibi & 34
cor vestrum erit. E

* Sint lumbi vestri præcincti, & lu- 35
cernæ ardentes in manibus vestris.

*Et vos similes hominibus expectan- 36
tibus dominum suum quando reuertatur à nuptiis: vt cùm venerit & pulsauerit, confestim aperiant ei.

* Beati serui illi, quos cùm venerit 37
Dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis,quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.

24 * καταν ο ήσατε τους κόρακας, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη· καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν;

25 * τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

26 * εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;

27 * καταν ο ήσατε τὰ κρίνα, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

28 * εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

29 * καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε·

30 * ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων.

31 * πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

32 * Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.

33 * πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει.

34 * ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.

35 * ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι,

36 * καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.

37 * μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς.

---

f קְרָא m מן לשון יון עבראית צופים
n דְּחַל o נְתַל p קְנָא
q וְהַב כמו צדקה
r בְּלָא s סָם t נוז עבר פירושו
u גְּנַב v חֲוָא
w נְהַר כמו זהר a דְּמָא
b סְכָא c פְּנָא d שְׁתָא
e עוּר f אֲסַר g סְמַר

l מְרַיְנָא m דְּאִפְּיסְקוֹפָא מר

52 לָא n חֲדַחַל גֻּזְרָא זְעִרָא דַּצְבָא אֲבוּכוֹן o דְּנָחֵל לְכוֹן מַלְכוּתָא ׃ 33 זַבְּנוּ p קְנְיַנְכוֹן q וְהָבוּ r זְדָקְתָא עֲבֵדוּ
לְכוֹן כִּיסֵי דְּלָא s בְּלִין t וְסִימְתָא דְּלָא u גְּנֵיזָא בִּשְׁמַיָּא אֲיכַנָּא x דְּגַנָּבָא לָא קָרֵב וְסָסָא לָא מְחַבֵּל ׃
34 אֲיכָא גֵּיר דְּאִיתֵיהּ סְיִמַתְכוֹן תַּמָּן y נְהֲוָא אַף לֵבְכוֹן ׃ 35 נְהֲווֹן אֲסִירִין חַצַיכוֹן z וּמַנְהֲרִין שַׁרְגֵיכוֹן ׃
36 וְהֲווֹ a דְּמִין לַאֲנָשָׁא b דְּמְסַבְּרִין לְמָרְהוֹן דְּאִמְתַי c נְפְנֵא מִן בֵּית d מֶשְׁתּוּתָא דְּמָא דְּאִתָא וְנָקֵשׁ מְחָרָא נְפְתְּחוּן לֵהּ ׃
37 טוּבַיְהוֹן לְעַבְדָא הָנוּן אִילֵין דְּנְאִתֵי מָרְהוֹן וְנֶשְׁכַּח אִנּוּן כַּד e עִירִין אִסְתִּין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן f דְּנֵאסוּר חַצַוֹהִי
g וְנַסְמֵךְ אִנּוּן וְנֶעְבַּר נְשַׁמֵּשׁ אִנּוּן ׃

38 ✱ Et si vigilia secunda aut tertia venerit, & ita inuenerit, felices serui illi.

39 ✱ Hoc autem scitote, si sciret dominus domus quanam vigilia venturus sit fur, vigilaret, nec sineret perfodi domum suam.

40 ✱ Et vos igitur estote parati, quoniam qua hora non putatis, venturus est Filius hominis.

41 ✱ Dixit ei Schemeoun Kipho, Domine noster, nobis dicis parabolam hanc, an etiam omnibus?

42 ✱ Dixit ei Ieschua, Quisnam est præfectus domus fidelis & sapiens, quem constituet dominus super famulitium suum, vt det demensum in tempore suo?

43 ✱ Felix ille seruus, quem quum venerit dominus eius, inueniet ita facientem.

44 ✱ Verè dico vobis, constituet eum super vniuersam possessionem suam.

45 ✱ Sin autem dixerit seruus ille in corde suo, Dominus meus tardat aduentum: cœperitque percutere seruos & ancillas domini sui, & cœperit edere, bibere, & inebriari:

46 ✱ Veniet dominus serui illius die quo non putat, & hora quam non nouit: & separabit eum, & ponet partem eius cum iis qui sunt infideles.

47 ✱ Porrò seruus ille qui nouit voluntatem domini sui, nec se comparauit iuxta voluntatem ipsius, vapulabit multis.

48 ✱ Is verò qui non nouit, & fecit digna plagis, vapulabit plagis paucis. Nam cuicunque multum datum est, multum repetetur ab eo: & apud quem multum depositum est, amplius reposcent ab ipsius manu.

Lectio petitionis.

49 ✱ Ignem veni proiecturus in terram, & quid volo si iam accensus est?

50 ✱ Sed baptismo baptizandus sum, multumque constringor quousque adimpleatur.

51 ✱ Putatis me pacem venisse vt mittam in terram? dico vobis, minimè, sed dissidia.

52 ✱ Posthac enim erunt quinque in domo vna dissidentes tres aduersus duos, & duo aduersus tres.

---

38 וְאִן [h] בְּמַטְרָתָא דְּהַרְחֵין או דַּתְלַת נֶאתֵא וְנָשְׁכַּח הָכַנָא טוּבַיהוֹן לְעַבְדֵא הָנוּן׃ 39 הָדָא דֵין [i] יַדְעוּ דְּאִלוּ יָדַע
הֲוָא מָרֵא בַּיְתָא בְּאֵידָא מַטְרָתָא אָתֵא גַנָבָא [k] מְתְחָעִיר הֲוָא וְלָא שָׁבֵק הֲוָא [l] דְּנֶתְפְּלֵשׁ בַּיְתֵהּ׃ 40 אַף אַנְתּוּן הָכֵיל הֲווֹ
[m] מְטַיְבֵא דַּבְהֵי שָׁעָתָא דְּלָא סָבְרִין אַנְתּוּן אָתֵא בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא׃ 41 אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן כְּאפָא מָרַן לְוָתַן אָמַר אַנְתְּ לָהּ
[n] לְמַהְלָא הָנָא אוֹ אַף לְוָת כָּלְנָשׁ׃ 42 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מַנוּ כַּי אִיתַוהִי רַב בַּיְתָא [a] מְהֵימְנָא וְחַכִימָא [b] דַּנְקִימְיוּהִי
מָרֵהּ עַל [c] חֶשְׁמֶשְׁתֵּהּ [d] דְּנֶתֵּל פְּרָסָא בְּזִבְנֵהּ׃ 43 טוּבַיהוֹן לְהַו עַבְדָא [c] דְּנַאתֵא מָרֵהּ [f] נֶשְׁכְּחִיוּהִי דְּעָבֵד הָכַנָא׃
44 שְׁרִירָאִית אָמַר אֶנָא לְכוֹן דַּנְקִימְיוּהִי עַל כֻּלֵּהּ [h] קָנְיָנֵהּ׃ 45 אִן דֵּין [i] נֵאמַר עַבְדָא הַו בְּלִבֵּהּ דְּמָרִי [k] מַוחַר
לְמֵאתָא וְנָשַׁרֵא [l] לְמָחָא לְעַבְדֵא וְלַאמְהָתָא דְּמָרֵהּ וְנָשַׁרֵא [m] לְמֵלַעַם [n] וְלִמְשָׁתָא [o] וְלִמְרַוָא׃

[h] נְטַר [i] יְדַע [k] עוּר
[l] פְּלַשׁ [m] טַיֵב
[n] מְתַל כמו משל
[a] הַיְמִן [b] קַם [c] שַׁמָּשׁ
[d] נְתַל [e] אֵתָא [f] שְׁכַח
פירושו שְׁרַר פירושו מצא
[h] קָנָא [i] אֲמַר [k] אֲחַר
[l] מְחָא [m] לְעַס [n] שְׁתָא
[o] חַיָא

38 * Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati sunt serui illi.

38 * καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ οὕτω, μακάριοί εἰσιν ⓓ δοῦλοι ἐκεῖνοι.

39 * Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam.

Mat. 14. d.43 Apoc. 16 c.15

39 * τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχε), ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

40 * Et vos estote parati: quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.

40 * καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

41 * Ait autem ei Petrus, Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes?

41 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας;

42 * Dixit autem Dominus, Quis, putas, est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus supra familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram?

42 * εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον;

43 * Beatus ille seruus, quem cùm venerit Dominus, inuenerit ita facientem.

43 * μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσῃ ποιοῦντα οὕτως.

44 * Verè dico vobis, quoniam supra omnia quæ possidet, constituet illum.

44 * ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

45 * Quòd si dixerit seruus ille in corde suo, Moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere seruos & ancillas, & edere & bibere, & inebriari:

45 * ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι· καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι,

46 * Veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum, partemque eius cum infidelibus ponet.

46 * ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

47 * Ille autem seruus qui cognouit voluntatem domini sui, & non se præparauit, & non fecit secundùm voluntatem eius, vapulabit multis.

47 * ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσε) πολλάς·

48 * Qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commẽdauerunt multum, plus petent ab eo.

48 * ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσε) ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσε) παρ' αὐτοῦ· καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.

49 * Ignem veni mittere in terram: & quid volo, nisi vt accendatur?

49 * πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη;

50 * Baptisma autem habeo baptizari: & quomodo coarctor, vsquedum perficiatur?

50 * βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ;

51 * Putatis quia pacem veni † dare in terram? Non, dico vobis: sed separationem.

Mat. 10. d.34 mittere

51 * δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν.

52 * Erunt enim ex hoc, quinq; in domo vna diuisi, tres in duos, & duo in tres.

52 * ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσί, καὶ δύο ἐπὶ τρισί.

---

46 נאתא מָרֵה דְעַבְדָא הַהוּ בְיוֹמָא דְלָא סָבַר וּבְשָׁעָתָא דְלָא יָדַע ׀ וְנֶפְלְגִיוהִי ׀ וְנִסְיָם מְנָתֵהּ עִם הָנוּן דְלָא מְהֵימְנִין׃

47 עַבְדָא דִין אַיְנָא דְיָדַע צְבְיָנֵהּ דְמָרֵהּ וְלָא טַיִּב לֵהּ אַיְךְ צְבְיָנֵהּ נֶבְלַע סַגִּיאָתָא׃ 48 הָוֹדִין דְלָא יָדַע וְעָבַד מְרֵם

דְשָׁוֵא לְמַחְוָתָא נֶבְלַע מַחְוָתָא זְעוּרְיָתָא כָּל גֵּיר דְאִתְיְהֵב לֵהּ סַגִּי סַגִּי נֶתְחְבַע מִנֵּהּ וְלַהּוּ דְאִתְגְעַל לֵהּ סַגִּי יַתִּירָאִית נְתְחְבְעוּן בְּאִידֵהּ׃ קְרֵינָא דְבְעוֹתָא מח

49 נוּרָא אִתְיֵת בְּאַרְעָא וְצָבֵא אֲנָא אֶלּוּמֵן כַּדוּ חֵבַת׃ 50 וּמַעֲמוּדִיתָא אִית לִי דְאִתְעְמַד וְסַגִּי

אֱלִיץ אֲנָא עַדְמָא דְהֶשְׁתַּמְלָא׃ 51 סְבְרִין אַנְחְנוֹן דְשֵׁינָא אִתְיֵת דְאַרְמֵא בְּאַרְעָא אֲמַר אֲנָא לָכוֹן דְלָא אֶלָּא

פְּלְגוּתָא׃ 52 מִן הָשָׁא גֵּיר נֶהֱווֹן חַמְשָׁא בְּבַיְתָא חַד בְּפִלִיגִין תְּלָתָא עַל תְּרֵין וְתְרֵין עַל תְּלָתָא׃

53 * Siquidem dissidebit pater aduersus filium suum, & filius aduersus patrem suum: mater aduersus filiam suam, & filia aduersus matrem suam: socrus aduersus nurum suam, & nurus aduersus socrum suam.

54 * Et dicebat turbis, Quando videtis nubem exorientem ab Occasu, statim dicitis, Venit pluuia: & ita fit.

55 * Quumque flantem Austrum, dicitis, Æstus erit: & fit.

56 * Acceptores vultus, [personati,] faciem cæli & terræ nostis discernere, hoc autē tempus quomodo non diiudicatis?

57 * Cur autem per vosmetipsos non iudicatis veritatem?

58 * Quum enim proficisceris cum aduersario tuo ad magistratum, interea dum ès in via, da mercedem vt libereris ab eo; ne adducat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor conijciat te in carcerem.

59 *Equidem dico tibi, Non exibis illinc, vsquequo reddideris vltimum octauum.

Lectio Dominicæ secundæ post festum Crucis.

CAP. XIII.

1 EO autem tempore venientes quidam renunciarunt ei de Galilæis illis, quorum Pilatus miscuerat sanguinem cum ipsorum sacrificiis.

2 * Et respondit Ieschua ac dixit eis, Putatis hos Galilæos sceleratiores fuisse omnibus Galilæis, quoniam talia passi sunt?

3 * Non, dico vobis, imò verò nisi vos omnes pœnitentiam egeritis, similiter peribitis.

4 * Aut illos octodecim super quos cecidit turris in Siloucho, & necauit eos, putatis flagitiosiores omnibus hominibus qui degunt in Ourischlem?

5 * Minimè: dico autem vobis, nisi pœnitentiam egeritis omnes, itidem peribitis.

6 *Porrò dixit parabolam hanc: Ficum habebat quidam plantatam in vinea sua, & venit quærens in ea fructus, nec inuenit.

7 * Et dixit agricolæ, Ecce tres sunt anni, ex quo venio quærens fructus in ficu ista, nec inueni: excinde eam; quorsum terram ociosam detinet?

---

53 נֶתְפַּלֵּג גִּיר אַבָּא עַל בְּרֵה וּבְרָא עַל אֵבוהִי אֵמָא עַל בַּרְתָּה וּבַרְתָּא עַל אֵמָּה חֲמָתָא עַל כַּלְתָּה [l] וְכַלְתָּא עַל חֲמָתָה ׃

54 וְאַמַר לְכֶנְשָׁא מָא [m] דַּחֲזַיתוּן עֲנָנָא [n] דְּדָנְחָא מִן [o] מַעַרְבָא מֵחָדָא אָמְרִין אַנְתוּן טָרָא אָתָא וְהַוִא הָכַנָא ׃

55 וּמָא [p] דְּנָשְׁבָא [q] תֵּימָנָא אָמְרִין אַנְתוּן [r] דְּחוּמָא הָוָא וְהָוָא ׃

56 [s] נַסְבֵי בַּאפָּא פַּרְצוּפָא דִּשְׁמַיָּא וְדַארְעָא יְדְעִין אַנְתוּן [t] דְּהֵפְרְשִׁין [u] זַבְנָא דִּין הָנָא אַיכַנָא לָא פָּרְשִׁין אַנְתוּן ׃

57 לְמָנָא [a] דִּין מִן נַפְשָׁכוּן לָא [v] דַּיְנִין אַנְתוּן קוּשְׁטָא ׃

58 מָא גִּיר [b] דָּאזֵל אַנְתְּ עִם בְּעַל דִּינָךְ לְוָת [c] אַרְכוֹנָא עַד בְּאוּרְחָא אַנְתְּ הַב [d] תֵּאגוּרְתָּא וְתֶתְפַּרַק מָנֵּה דִּלְמָא [f] נַוּבְלָךְ לְוָת

דַּיְנָא וְדַיְנָא [g] נַשְׁלְמָךְ [h] לְגַבָּיָא וְגַבָּיָא נַרְמִיךְ בֵּית אֲסִירֵי ׃

59 וַאמִין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּלָא [k] תֶּפוּק מִן תַּמָּן עַד דְּמָא [l] דְּחֵתֵל [m] שָׁמוּנָא אַחֲרָיָא ׃

---

[l] כְּלַל או כלה
[m] חֲזָא [n] וְרַח [o] עֲרֵב
[p] נְשַׁב [q] יְמִין [r] חַמָּא
[s] נְסַב [t] פְּרַשׁ כמו זמן
[u] זַן [v] אָזַל עבראית שר
[f] וְהַב [c] אֲגַר [f] יְבַל
[g] שְׁלַם [h] גְּבָאן [i] רְמָא
[k] נְפַק [l] נְתַל כמו שמן

* Diuidentur pater in filium, & filius in patrem ſuum; mater in filiam, & filia in matrem; ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam. 53

* Dicebat autem & ad turbas, Cùm videritis nubem oriẽtem ab occaſu, ſtatim dicitis, Nimbus venit: & ita fit. 54 Matt. 16 a. 8

* Et cùm Auſtrum flantem, dicitis, Quia æſtus erit: & fit. 55

* Hypocritæ, faciem cæli & terræ noſtis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis? 56

* Quid autem & à vobiſipſis non iudicatis quod iuſtum eſt? 57

* Cùm autem vadis cum aduerſario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo; ne fortè trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. 58 Mat. 5. d 25

* Dico tibi, Non exies indè, donec etiam nouiſſimum minutum reddas. 59

53 * διαμερισθήσ(ε)ται πατὴρ ἐφ' υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί· μήτηρ ἐπὶ θυγατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί· πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς.

54 * ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, ὄμβρος ἔρχεται· καὶ γίνε(ται) οὕτω.

55 * καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε, ὅτι καύσων ἔσται· καὶ γίνεται.

56 * ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε;

57 * τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;

58 * ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ὁ κριτής σε τῷ πράκτορι παραδῷ, καὶ ὁ πράκτωρ βάλῃ σε εἰς φυλακήν.

59 * λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν καὶ τὸν ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

CAP. XIII.

ιγ'.

ADerant autem quidam ipſo in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, A quorũ ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſacrificiis eorum. 1

* Et reſpõdens dixit illis, Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt? 2

* Non, dico vobis: ſed niſi pœnitentiã habueritis, omnes ſimiliter peribitis. 3

* Sicut illi decem & octo ſupra quos cecidit turris in Siloe, & occidit eos: putatis quia & ipſi debitores fuerint præter B omnes homines habitantes in Ieruſalẽ? 4

* Non, dico vobis: ſed ſi non pœnitentiã habueritis, omnes ſimiliter peribitis. 5

* Dicebat autem hanc ſimilitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua: & venit quærens fructum in illa, & non inuenit. 6

* Dixit autem ad cultorem vineæ, Ecce anni tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio. Succide ergo illam: vt quid etiam terram occupat? 7

1 * Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πιλᾶτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν.

2 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, δοκεῖτε ὅτι οἱ γαλιλαῖοι οὗτοι, ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι ταῦτα πεπόνθασιν;

3 * οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε.

4 * ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωάμ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς· δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἰερουσαλήμ;

5 * οὐχί, λέγω ὑμῖν. ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε.

6 * ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν παραβολήν, συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν.

7 * εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν, ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἱνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;

---

a וְרַבח כמו וגבח
b חֲטָא p חֵב
c אֲבַד r גָּרַל
d שְׁלַח
e עָמַר פירושו ושב
f מְתַל כמו משל x נָעַב
g שְׁכַח z בְּלַח a פְּסַק
h בְּטַל

1 בְּהַו דִּין זַבְנָא אֲתַו אֲנָשִׁין אֲמַרוּ לֵהּ עַל גְּלִילָיֵא דְּנִין מִן קַפְלָאוּן יג
דְּפִילַטוֹס חֲלַט דַּמְהוֹן עִם דִּבְחֵיהוֹן׃ 2 וַעֲנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן סָבְרִין אַנְתּוּן דְּהָנוֹן גְּלִילָיֵא חַיָּיבִין הֲווֹ יַתִּיר מִן כָּל אֱלָהִין
גְּלִילָיֵא דְּהָכָנָא הֲוָא אֱנוֹן׃ 3 לָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן דִּין דְּאַף כָּל אִין לָא תְּתוּבוּן הָכָנָא תְּאבְּדוּן׃ 4 אוֹ הָנוֹן תְּמָנְתַּעסַר
דְּנָפַל עֲלֵיהוֹן מַגְדְּלָא בְּשִׁילוּחָא וְקַטֵּל אֱנוֹן סָבְרִין אַנְתּוּן דְּחַיָּיבִין הֲווֹ יַתִּיר מִן כָּל אֱלָהִין בְּנֵינָשָׁא דְּעָמְרִין בְּאוּרְשְׁלֵם׃
5 לָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן דִּין דְּאִן לָא תְּתוּבוּן כָּל אֲכְוָהְהוֹן תְּאבְּדוּן׃ 6 וְאָמַר מְתַלָּא הָנָא חַתָּא אִיתַ הֲוָה לְאִנָשׁ
דַּנְצִיבָא בְּכַרְמֵהּ וְאָתָא בְּעָא בֵּהּ פֵּארָא וְלָא אַשְׁכַּח׃ 7 וְאָמַר לְפַלָּחָא הָא תְּלַת שְׁנִין אָתֵא אֲנָא בָּעֵא אֲנָא פֵּארָא
בְּחַתָּא הָדָא וְלָא מַשְׁכַּח אֲנָא פְּסוֹקֵיהּ לְמָנָא מְבַטְּלָא אַרְעָא׃

8 * Dixit ei agricola, Domine mi, dimitte eam & hoc anno, vsquequo excoluero eam,
9 ac ſtercorauero: * Et ſi ediderit fructus, dimittes: ſin minus, cur viueret? excindes eam.

Lectio ad veſperas hebdomadis v. Ieiunij.

10 * Quum autem doceret in Sabbatho in
11 vna ex Synagogis, * Erat illic mulier habens ſpiritum inualetudinis ab annis octodecim, & incuruata erat, nec poterat omninò ex-
12 tendi. * Viditque eam Jeſchua: & eam aduocauit, ac dixit ei, Mulier, abſoluta es ab inualetudine tua.
13 * Et impoſuit ei manum ſuam, & illico erecta eſt: & glorificauit Deum.
14 * Reſpondit autem princeps Synagogæ cùm excanduiſſet, quòd ſanaſſet Sabbatho Jeſchua: & ait turbis, Sex ſunt dies quibus oportet operari, in his venite ſanitatem recepturi, & non in die Sabbathi.
15 * Ieſchua verò reſpondit & dixit ei, Acceptor vultus [perſonate] vnuſquiſque veſtrũ Sabbatho, nonne ſoluit bouem ſuum aut aſinum ſuum à præſepi, & abit aquatum?
16 * Hanc autem, quæ eſt filia Abrohom, & quam vinxerat criminator [diabolus] iam ab octodecim annis, non oportuit ſolui ab iſto vinculo die Sabbathi?
17 * Quumque hæc diceret, pudore ſuffuſi ſunt ij omnes qui adſtabant ex aduerſo eius. totus verò populus gaudebat ſuper omnibus miraculis quæ fiebant per manum ipſius.
18 * Porrò dicebat Jeſchua, Cuinam ſimile eſt regnum Dei, & cuinam aſſimilabo illud?
19 * Simile eſt grano ſynapi, quod acceptum vir proiecit in hortum ſuum, & creuit, euaſitque in arborem magnam; & volatile cæli nidificauit in eius ramis.
20 * Rurſum dixit Ieſchua, Cuinam ſimile eſt regnum Dei?
21 * Simile eſt fermento quod acceptum mulier abdidit in farinæ ſatis tribus, donec tota fermentetur.
22 * Cæterùm peragrabat per pagos & vrbes, dum doceret ac proficiſceretur ad Ouriſchlem.

---

8 אֲמַר לֵהּ פַּלָּחָא מָרִי שְׁבוֹקֵיהּ אַף הָדָא שַׁנְתָּא עַד אֲפְלִיחָהּ וַאזְבְלִיהּ׃ 9 וְאִן עָבְדָה פֵּארָא וְאִן לָא לְמָא תֵּחֵי
תְּפְסְקִיהּ׃ קְרַיְנָא דְרַמְשָׁא דְשַׁבְּתָא דָה רְצוֹמָא מז
10 כַּד דְּיִן מַלֵּף יֵשׁוּעַ בְּשַׁבְּתָא בַּחֲדָא מִן כְּנוּשְׁתָּא׃ 11 אִית הֲוָת תַּמָּן אַנְחְתָא דְאִית הֲוָה לַהּ רוּחָא דְכוּרְהָנָא שְׁנִין
תְּמַנְעֶסְרֵא וְכִפְיָא הֲוָת וְלָא מְשְׁכְּחָא הֲוָת דְּתֶתְפְּשְׁטִי לַגְמָר׃ 12 חֲזָהּ דֵּין יֵשׁוּעַ וְקָרְהָ וְאמַר לַהּ אַנְחְתָא שְׁרִיתִי מִן
כּוּרְהָנֵכִי׃ 13 וְסָם אִידָהּ עֲלֵיהּ וּמֵחֲרָא אֶתְפְּשְׁטַת וְשַׁבְּחַת לַאלָהָא׃ 14 עָנָא דֵּין רַב כְּנוּשְׁתָּא כַּד מֶתְחַמַּת עַל
דְּאַסִי בְשַׁבְּתָא יֵשׁוּעַ וְאמַר לְכֻנְשָׁא שְׁתָּא אֱנוּן יוֹמִין דַּבְּהוֹן הֲוִיהוֹן אֲתִין מֶתְאסִין וְלָא בְיוֹמָא
דְשַׁבְּתָא׃ 15 יֵשׁוּעַ דֵּין עָנָא וְאמַר לֵהּ נָסֵב בַּאפֵּא חַד חַד מִנְכוֹן בְּשַׁבְּתָא לָא שָׁרֵא תּוֹרֵהּ אוֹ חֲמָרֵהּ מִן אוּרְיָא

---

a שְׁבַק d פְּלַח
b זִבֵּל f עַבַד h חַיָּא k מְרָא
c עָם e אֵלֵף g כְּנֵשׁ i כְּרֵח
h כְּפַף i פְּשַׁט כמו׳ גמרי
i חֲזָא m קְרָא n שְׁרָא
o שְׁבַח p חֲמַת או חמם
q אֵסָא פירוש שש r פְּלַח
s אִתָּא פירוש שורו

8 * At ille respondens dixit illi, Domine, dimitte illam & hoc anno, vsque dum fodiam circa illam, & mittam stercora.

9 * Et si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam. C

10 * Erat autem docens in Synagoga eorum Sabbathis:

11 * Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.

12 * Quam cùm videret Iesus, vocauit eam ad se, & ait illi, Mulier, dimissa es ab infirmitate tua.

13 * Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum.

14 * Respõdens autem Archisynagogus, indignans quia Sabbatho curasset Iesus, dicebat turbæ, Sex dies sunt in quibus oportet operari. in his ergo venite, & curamini; & non in die Sabbathi.

15 * Respondens autem ad illum Dominus, dixit Hypocritæ, vnusquisque vestrum Sabbatho non soluit bouem suum, aut asinum à præsepio, & ducit adaquare?

16 * Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligauit Satanas, ecce, decem & octo annis, non oportuit solui à vinculo isto die Sabbathi?

17 * Et hæc cùm diceret, erubescebant omnes aduersarij eius: & omnis populus gaudebat in vniuersis quæ gloriosè fiebant ab eo.

Mat. 13. d. 31 Mar. 4. c. 30 18 * Dicebat ergo, Cui simile est regnũ Dei, & cui simile æstimabo illud?

19 * Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, & creuit: & factum est in arborem magnam, & volucres cæli requieuerunt in ramis eius.

20 * Et iterùm dixit, Cui simile æstimabo regnum Dei?

Mat. 13. c. 33 21 * Simile est fermẽto, quod acceptum mulier abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur totum. F

22 * Et ibat per ciuitates & castella docẽs, & iter faciens in Ierusalem.

8 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτῷ, κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν, καὶ βάλω κόπρια,

9 * κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.

10 * Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι·

11 * καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἣ πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτὼ, καὶ ἦν συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές.

12 * ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησε, καὶ εἶπεν αὐτῇ, γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου.

13 * καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀνορθώθη· καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν.

14 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ, ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου.

15 * ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν, ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ, ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει;

16 * ταύτην δὲ θυγατέρα ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς, ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

17 * καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

18 * ἔλεγε δὲ, τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;

19 * ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὔξησε. & ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, & τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

20 * & πάλιν εἶπε, τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ;

21 * ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

22 * καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων, & πορείαν ποιούμενος εἰς ἱερουσαλήμ.

וְאוּל[x] מַשְׁקָא ׃ 16 הָדָא דֵּין דִּבְרָתֵהּ הִי דְּאַבְרָהָם[y] ׳ דְּאַסְרָהּ[z] אֶכְלְקְרָצָא תְּמָנְעֶסְרָא שְׁנִין לָא וְלָא חֲנָא דְּתֶשְׁתְּרָא
מִן הָנָא אֲסוּרְיָא בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא ׃ 17 וְכַד הֲלֵין אֲמַר חֲנָא בָּהֲתִין חֲוֹו כְּלְהוֹן אֵילִין[c] דְּקָיְמִין חֲוֹו לְקוּבְלֵהּ וְכָלְהּ
עַמָּא חֲדֵא חֲנָא בְּכָלְהֵין[d] דְּהָוִין חֲוֹי בְּאִידֵהּ ׃ 18 אֲמַר חֲנָא דֵּין יְשׁוּעַ לְמָנָא[f] דָּמְיָא מַלְכוּתָא דַּאלָהָא
וְלְמָנָא אֲדַמְיֵהּ ׃ 19 דָּמְיָא לַפְּרִדְתָא דְּחַרְדְּלָא הִי דְּנְסַב גַּבְרָא[g] אַרְמָיָה[h] בְּגִנְּתֵהּ[i] וְרָבָה וַהֲוָת אִילָנָא רַבָּא[k] וּפָרַחֲתָא
דַּשְׁמַיָּא[l] אַקְנַת בְּסוֹבְיֵהּ ׃ 20 תוּב אֲמַר יְשׁוּעַ לְמָנָא אֲדַמְיֵהּ לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃ 21 דָּמְיָא לַחְמִירָא הַו
דְּנְסְבַת[m] אַנְתָּא[n] טְמָרַת בְּקֻמְחָא דְּהָלַת סָאִין עַדְמָא דְּכְלָהּ[o] חֲמַע ׃ 22 וְרָהֲא חֲנָא בְּקוּרְיָא וּבְמְדִינָתָא כַּד
מְלֵף וְאָזַל לְאוּרְשְׁלֵם ׃

[x] שקא
[y] אסר [x] פירושו מלשין
[z] שרא [a] בהת כמו בוש
[c] קם [d] תמה [e] חוא
[f] דמא [g] רמא [k] גנן
[i] רבא [k] פרח [l] קנן
[m] נסב [n] טמר
[o] כמו חמץ [p] רבא

Lectio in commemorationem Iuſtorum & Patrum.

23 * Interrogauit autem eum quidam, Num pauci ſint illi qui ſeruentur? Jeſchua verò dixit eis:

24 * Contendite intrare per portam anguſtã: ſiquidem dico vobis, multi ſtudebunt intrare, nec poterunt.

25 * Ex qua hora ſurrexerit dominus domus, & occluſerit oſtium, & eritis ſtantes foris & pulſantes ad oſtium, & cœperitis dicere, Domine noſter, domine noſter, aperi nobis. tum is reſpondebit & inquiet, Dico vobis, non noui vnde vos ſitis.

26 * Et incipietis dicere, Coram te comedimus & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti.

27 * Et dicet vobis, Non noui vnde vos ſitis: diſcedite à me operatores mendacij.

28 * Illic erit fletus & ſtridor dentium, quũ videritis Abrohom, & Iſchok, & Jaakoub, omneſque Prophetas in regno Dei, vos autem eiiciemini foras.

29 * Et venient ab Oriente & ab Occidente, & à Meridie, & ab Aquilone, ac diſcumbent in regno Dei.

30 * Et ecce ſunt vltimi qui erunt primi, et ſunt primi qui erunt vltimi.

31 * Eo ipſo die acceſſerunt quidam ex Periſchæis, & dicunt ei, Exi, abi hinc, quoniam Heroudes vult te trucidare.

32 * Dixit eis Jeſchua, Ite, renunciate vulpi illi, Ecce eiicio dæmonia, & ſanationes perago hodie & cras, & tertia die conſummabor.

33 * Veruntamen oportet me hodie & cras operari, & altera die iter faciam, quia fieri non poteſt vt Propheta pereat extra Ouriſchlem.

34 * Ouriſchlem Ouriſchlem trucidans Prophetas, & lapidibus obruens eos qui ad eam miſſi ſunt: quoties volui congregare filios tuos, ſicut gallina congregat pullos ſuos ſubter alas ſuas, & noluiſtis.

35 * En relinquitur vobis domus veſtra deſerta. Etenim dico vobis, non videbitis me, quouſque dicatis, Benedictus ille qui venit in nomine Domini.

---

[a] קְרֵינָא [b] בְּרוּכְרָנָא [c] דְּכְאֵנָא וְאַבָּחָתָא מח [23] [d] שַׁאלָה דֵין אֲנָשׁ דְּאַן זְעוּרִין אִנּוּן אִילֵין דְּחָאֵין יִשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לְהוֹן: [e] אֶתְכַּחְשׁוּ [f] [24] [g] לְמֶעַל בְּחַרְעָא [h] אֱלִיצָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּסַגְיָאִין [i] נֶבְעוּן לְמֵעַל וְלָא נָשְׁכְּחוּן: [25] מִן שָׁעָתָא [k] דְּנָקוּם מָרֵא בַּיְתָא [l] וְנֶאחוּד חַרְעָא וְחָשְׁרוּן קָיְמִין לְבַר [m] וְנָקְשִׁין בְּחַרְעָא [n] וְחַשְׁרוּן [o] לְמֵאמַר מָרַן מָרַן פְּתַח לַן [p] וְנֶעֱנֵא הוּ וְנֵאמַר אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא יַדַּע אֲנָא לְכוֹן [q] אַיְמָכָּא אַנְתוּן: [26] וְתְּשְׁרוּן לְמֵאמַר קֳדָמַיִךְ [r] אֲכַלַן וְאִשְׁתַּיִן וּבְשׁוּקַיִן [s] אַלַּפְתְּ: [27] וְנֵאמַר לְכוֹן לָא יַדַּע אֲנָא לְכוֹן אַיְמָכָּא אַנְתוּן [t] פְּרוּקוּ לְכוֹן מִנִּי [x] פָּלְחֵי שׁוּקְרָא: [28] תַּמָּן נֶהֱוֵא [y] בְּכְיָא וְחוֹרָק שִׁנַּיָּא כַּד [z] חֶזוֹן לְאַבְרָהָם וְלִיסְחָק וְלְיַעֲקוֹב וְלְכָלְהוֹן נְבִיֵּא בְּמַלְכוּתָא דַאלָהָא אַנְתוּן דֵּין תֶּהֱווֹן [b] מַפְקִין לְבַר: [29] וְנֵאתוּן מִן [c] מַדְנְחָא וּמִן [d] מַעַרְבָּא וּמִן [c] תֵּימָנָא וּמִן גַּרְבָּיָא [f] וְנִסְתַּמְכִין בְּמַלְכוּתָא דַאלָהָא:

[a] קְרֵינָא דְּכַר כוֹן [d] שְׁאל [b] אֲלַץ [e] חַיָּא כְּתַשׁ [f] עוֹל [b] אֲלַץ [g] בְּעָא קָם [l] אֲחַר [m] נְקַשׁ [h] שְׁרָא [o] אֲמַר [p] עָנָא [i] פירושו מאין [r] אֲכַל [s] אַלַּף [t] פְּרַק [x] פָּלַח [y] בְּכָא [z] חֲזָא [a] נְפַק [c] דְּנַח כמו וזה [b] עָרַב [c] יְמַן [f] סְמַךְ

23 * Ait autem illi quidam, Domine, si pauci sunt qui saluantur? Ipse autem dixit ad illos:

24 * Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quærēt intrare, & non poterunt.

Mat. 7.b 13

25 * Cùm autem intrauerit paterfamilias, & clauserit ostiū, & incipietis foris stare, & pulsare ostium, dicētes: Domine, aperi nobis: & respondens dicet vobis, Nescio vos vnde sitis.

Mat. 25 a.10

26 * Tunc incipietis dicere, Manducauimus coram te & bibimus, & in plateis nostris docuisti.

27 * Et dicet vobis, Nescio vos, vndè sitis: discedite à me omnes operarij iniquitatis.

Mat. 7.c. 23. & 25 d.41 Psal. 6. b.9

28 * Ibi erit fletus & stridor dentium: cùm videritis Abraham, & Isaac, & Iacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

29 * Et venient ab Oriente & Occidente, & Aquilone & Austro, & accumbēt in regno Dei.

30 * Et ecce sunt nouissimi qui †erunt primi; & sunt primi, qui †erunt nouissimi.

erant Mat. 19. d.30. & 20.b.16 Mar. 10. d. 31 erant

31 * In ipsa die accesserunt quidam Pharisæorum, dicentes illi: Exi & vade hinc, quia Herodes vult te occidere.

32 * Et ait illis, Ite, & dicite vulpi illi, Ecce eiicio dæmonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consummor.

33 * Veruntamen oportet me hodie & cras & sequenti die ambulare: quia non capit Prophetam perire extra Ierusalem.

34 * Ierusalem, Ierusalem quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum auis nidum suum sub pennis, & noluisti?

Mat. 23. d.37

35 * Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cùm dicetis, Benedictus qui venit in nomine Domini.

Inf. 19.f. 38

23 * εἶπε δέ τις αὐτῷ, κύριε, εἰ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ σῳζόμενοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς,

24 * ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.

25 * ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι, καὶ κρούειν τὴν θύραν, λέγοντες, κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

26 * τότε ἄρξεσθε λέγειν, ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας·

27 * καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας.

28 * ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.

29 * καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

30 * καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι· καὶ εἰσὶ πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι.

31 * ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες Φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν· ὅτι Ἡρῴδης θέλει σε ἀποκτεῖναι.

32 * εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια, καὶ ἰάσεις ἀπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι·

33 * πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι· ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἰερουσαλήμ.

34 * Ἰερουσαλὴμ Ἰερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

35 * ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἥξῃ ὅτε εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

---

30 וְהָא אִית אֲחָרָיֵא דְּנָהֲווּן קַדְמָיֵא וְאִית קַדְמָיֵא דְּנָהֲווּן אֲחָרָיֵא׃ 31 בְּהּ בְּהַהוּא יוֹמָא

ב נְפַק ג אֲזַל ד קְטַל

ה קָרְבוּ אֱנָשָׁא מִן פְּרִישָׁיֵא וַאֲמְרִין לֵהּ [h]פּוֹק זֵל לָךְ מִכָּא מֶטֶל דְּהוֹרוֹדֵס עָבֵא [k]לְמֶקְטְלָךְ׃ 32 אֱמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ זִלּוּ אֱמַרוּ

ו נְבִיא ז מְטָא ח אַפְסָא

לְתַעֲלָא הָנָא דְּהָא [l]מַפֵּק אֲנָא שֵׁאדֵא [m]וְאַסְוָתָא עָבֵד אֲנָא יוֹמָנָא וּמָחָר וְלַיוֹמָא דַּתְלָתָא [n]מְשָׁתְּמֵלָא אֲנָא׃

ט כְּעֵין פירושו עשה

33 בְּרַם וָלָא לִידַיוֹמָנָא וּמָחָר [o]אֶסְעוֹר וְלַיוֹמָא אֲזַל מֶטֶל דְּלָא מְשַׁכְּחָא דַּנְבִיָא [p]נֵאבַד לְבַר מִן אוּרְשְׁלֵם׃

י אֲבַד יא רְגַם

34 אוּרְשְׁלֵם אוּרְשְׁלֵם קָטְלַת נְבִיָא [q]וְרָגְמַת לַאוּלִין דַּשְׁלִיחִין לָוָתָהּ כַּמָּא זַבְנִין [r]צְבִית [s]לְמִכְנְשׁוּ בְּנַיכִי אֵיךְ

יב צְנָא יג כְּנַשׁ

יד פְּרַג טו גְּפַף

חַרְנָגוֹלָתָא דְּכָנְשָׁא [t]פַּרוּגְיָהּ תְּחֵית [u]גַּפְיָהּ וְלָא צְבִיתוּן׃ 35 הָא [x]מְשְׁתְּבַק לְכוֹן בַּיְתְכוֹן חַרְבָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר

טז שְׁבַק יז חֲזָא

[y]דְּלָא חֲזוֹנְנִי עַדְמָא דְּתֵאמְרוּן בְּרִיךְ הַדָּאתָא בַּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא׃

Lectio Feria III. hebdomadis IIII. Ieiunij.

CAP. XIIII.

1 ET factum est, quum ingressus fuisset domum vnius ex primoribus Perischæis, vt ederet panem die Sabbathi, & ipsi obseruarent eum.

2 * Et ecce homo quidam qui congregauerat aquas [hydropicus] erat coram eo.

3 * Et respondit Ieschua, & dixit Scribis & Perischæis, Licétne Sabbatho sanare?

4 * Illi verò tacuerunt. Et prehendit eum ipse, ac sanauit eum, dimisitque.

5 * Et subdit eis, Quis est ex vobis si ceciderit filius eius aut bos eius in puteũ die Sabbathi, qui non statim hauriens educat eum?

6 * Et non poterant ei dare responsum super hac re.

7 * Dicebat autem parabolam iis qui fuerant illic inuitati, eò quòd conspiceret eos eligentes loca primorum accubituum.

8 * Quum inuitatus fueris ab aliquo ad domum conuiuij, [ad nuptias,] ne abieris accubitum primo consessu, ne fortè illic sit inuitatus aliquis te honoratior.

9 * Veniatque is qui te & eum vocauit, ac dicat tibi, Da huic locũ: & pudore suffundêris, quum assurrexeris & obtinueris alium locum.

10 * Sed quum inuitatus fueris, vade discubitum in vltimum locum, vt quum venerit is qui te vocauit, dicat tibi, Amice mi, ascende superius. & erit tibi gloria coram omnibus qui tecum discumbunt.

11 * Quoniam omnis qui extollit sese, deprimetur; & qui sese depresserit, extollêtur.

12 * Porrò dixit ei qui ipsum vocauerat, Quum facis prandium aut cœnam, ne vocaueris amicos tuos, nec etiam fratres tuos aut cognatos tuos, neque vicinos tuos diuites, ne & ipsi vocent te, & fiat tibi hæc cõpensatio.

13 * Sed quum facis epulum, voca paupères, afflictos, claudos, cæcos.

14 * Et beatus eris: quia non habent vnde tibi rependant, fiet enim tua retributio in resurrectione iustorum.

ᵃ קְרִינָא דְיוֹם ג בְּשַׁבָּא דְשַׁבְּתָא דד ᵇ דְצוֹמָא מט קְפָאלִין יד

1 וַהֲוָא דְכַר עַל לְבַיתָא דְחַד מִן רֵישֵׁא דְפְרִישֵׁא ᶜ דְנֵאכוּל לַחְמָא בְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְהִנּוּן ᵈ נָטְרִין חֲוַו לֵהּ ׃

2 וְהָא גַבְרָא חַד ᶜ דַּכְנִישׁ הֲוָא מַיָּא אִיתַ הֲוָא קֳדָמוֹהִי ׃ 3 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וְאֲמַר לְסָפְרֵא וְלַפְרִישֵׁא דֵאן שַׁלִּיט

בְּשַׁבְּתָא ᵉ לְמַאסָיוּ ׃ 4 וְהִנּוּן ᵍ שְׁתְקוּ ʰ וְאַחֲדֵהּ הוּ וַאסְיֵהּ ⁱ וְשַׁרְיֵהּ׃ 5 וְאֲמַר לְהוֹן מַנוּ מִנְכוֹן ᵏ דְנָפֵל בְּרֵהּ אוֹ

תּוֹרֵהּ ˡ בְּבְרָא בְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְלָא סְחָרָא ᵐ דְלָא ⁿ מַסֵּק לֵהּ ׃ 6 וְלָא אֶשְׁכַּחוּ ᵒ לְמֶחַל לֵהּ פְּתְגָמָא עַל הָדָא ׃

7 וַאֲמַר הֲוָא מַהְלָא לְוַת הִנּוּן ᵖ דַּמְזַמְּנִין חַמָּן עַל דְּחָזָא הֲוָא לְהוֹן ᵠ דַּמְגַבִּין דּוּכְיָתָא דְרִישׁ מְסָכָא ׃ 8 אֲמַתַי

דְּמָזְמַן אַנְתְּ מִן אֱנָשׁ לְבֵית ˢ מָשְׁתוּתָא לָא ˢ תְּאזַל ᵗ תֶּסְחְתֵּךְ לָךְ בְּרִישׁ סְמָכָא דַּלְמָא נֶהֱוֵא מְזַמַּן חַמָּן אֱנָשׁ ᶻ דַּמְיַקַּר מָנָךְ ׃

ᵃ קְרָא ᵇ עִם ᶜ אֵכַל ᵈ נְטַר ᵉ כְּנֵשׁ ᶠ אֱמָטָא ᵍ שְׁתַק ʰ אֲחַד ⁱ שְׁרָא ʲ נְפַל כמו באר ᵐ דְלָא פירושו שאב ⁿ נְסַק ᵒ נְתַל ᵖ זְמַן ᵠ גְּבָא ʳ זְמַן ˢ שְׁתָא ᵗ אֵזַל ᵘ סְמַר ᵛ וְקַר

CAP. XIIII.

ET factum est, cùm intrasset Iesus in 1
domum cuiusdam principis Pharisæorum Sabbatho manducare panem, A
& ipsi obseruabant eum.

* Et ecce homo quidam hydropicus 2
erat ante illum.

* Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos & Pharisæos, dicens, Si licet Sab 3
batho curare?

* At illi tacuerunt. ipse verò apprehensum sanauit eum: ac dimisit. 4

* Et respondens ad illos, dixit, Cuius 5
vestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die
Sabbathi?

* Et non poterant ad hæc respondere illi. 6

* Dicebat autem †ad inuitatos para- 7
& bolam, intẽdens quomodo primos ac- B
cubitus eligerent, dicens ad illos:

* Cùm inuitatus fueris ad nuptias, 8
non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo:

* Et veniens is qui te & illum voca- 9
uit, dicat tibi, Da huic locum: & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere.

* Sed cùm vocatus fueris, vade, re- 10
cumbe in nouissimo loco: vt cùm ve-
Pro. 25. a.7 nerit qui te inuitauit, dicat tibi, Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria C
coram simul discumbentibus.

* Quia omnis qui se exaltat, humi- 11
liabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

* Dicebat autem & ei qui se inuita- 12
Mat. 23. b.12 Inf.18. c.14 Tob. 4. b.7 Pro.3. a.9 uerat, Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos diuites, ne fortè & ipsi te reinuitent, & fiat tibi retributio.

* Sed cùm facis conuiuium, voca pau- 13
peres, debiles, claudos, & cæcos;

* Et beatus eris, quia non habent re- 14
tribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.

ιδ'.

1 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν.

2 * καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ.

3 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ φαρισαίους, λέγων, εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν;

4 * Οἱ δὲ ἡσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτὸν, καὶ ἀπέλυσε.

5 * καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε, τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται,

6 * καὶ οὐκ εὐθέως ἀναστάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα.

7 * Ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς,

8 * ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ,

9 * καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.

10 * ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι, φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι.

11 * ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

12 * Ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μή ποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.

13 * ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλούς.

14 * καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

---

9 וְנֹאתָא הַו מַן דְּלָךְ וְלֵה קָרָא וְנֵאמַר לָךְ דְּהַב דּוּכְתָא לְהָנָא [a] וְתֵיבַהַת כַּד [b] קָאֵם אַנְתְּ וְאֵחֵד אַנָּתְ דּוּכְתָא אַחֳרָיְתָא׃

10 אֶלָּא מָא וֵיאִזְדַּמַנְתְּ [c] זֵל אֶסְתַּמֵּךְ לָךְ בְּחָרְתָא דְּמָא וֵיאֲתָא הַו [d] דַּקָרָךְ נֵאמַר לָךְ רַחֲמִי [e] אֶתְעֲלָא לְעֵל וֵאסְתַּמֵּךְ וְתֵהֲוֵא לָךְ [f] חֶשְׁבוּחְתָא קֳדָם כָּלְהוֹן דַּסְמִיכִין עַמָּךְ׃

11 מֶטֻל דְּכָל [g] דַּנְרִים נַפְשֵׁהּ [h] נֶתַּמַּכַּךְ וְכָל דְּנַמֵּךְ נַפְשֵׁהּ נֶתְחָרִים׃

12 אֵמַר דֵּין לֵהּ [i] דַּקְרֵיהִי מָא דְּעָבַד אַנְתְּ [k] שָׁרוּתָא אוֹ [l] חֶשָׁמִיתָא לָא תְּהֵוֵא קָרֵא רַחֲמָיךְ אַף לָא אֲחָיךְ אוֹ אַתְיָנָיךְ וְלָא [m] שְׁבֵנָיךְ עֲתִירֵא דְּלְמָא אַף הִנּוּן [n] נָקְרוּנָךְ וְנֶהֱוֵא לָךְ [o] פּוּרְעָנָא הָנָא׃

13 אֶלָּא מָא דְּעָבַד אַנְתְּ [p] קוּבְלָא קְרִי לְמִסְכֵּנָא [q] סְגִיפָּא [r] חֲגִיסָא [s] סְמָיָא׃

14 וְטוּבַיךְ דְּלֵית לְהוֹן דְּנַפְרְעוּנָךְ נֶהֱוֵא גַיר פּוּרְעָנָךְ [t] בְּקִימָא דְּזַדִּיקָא׃

[y] וְנֹאתָא [z] יְהַב [a] בְּהַת [b] קָאֵם [c] אִזַל [d] קְרֵא [e] עֲלָא [f] שְׁבַח [g] רֵם [h] נֶתַּמַּךְ [i] קְרֵא [k] שְׁרֵא [l] הוא משחה ערב [m] שְׁבַב פירושו שכן [n] קְרֵא [o] פְּרַע [p] קֻבַּל [q] סְנַף [r] חֲנַם [s] סְמָא [t] קָם

15 * Hæc autem quum audisset quidam ex iis qui discumbebant, dixit ei, Beatus ille qui comedet panem in regno Dei.

16 * Dixit ei Ieschua, Vir quidam fecit cœnam magnam, & conuocauit multos.

17 * Misitque seruum suum tempore cœnæ, vt diceret iis qui conuocati erant, Ecce omnia parata sunt vobis; venite.

18 * Et cœperunt ab vno omnes se excusare. Dixit ei primus, Villam emi, & constringor exire eam visurus: peto à te, concede mihi vt sim excusatus.

19 * Alter dixit, Quinque iuga boum emi, & vado probatum eos. peto à te, concede mihi vt sim excusatus.

20 * Alius dixit, Vxorem duxi, & propterea non possum venire.

21 * Venit itaque seruus ille, & hæc renuntiauit Domino suo. Tunc excanduit dominus domus, dixitque seruo suo, Exi citò in plateas & vicos vrbis, hucque introducito paupere s & dolore affectos, claudosque & cæcos.

22 * Et ait seruus, Domine mi, factum est vt præcepisti, & adhuc est locus.

23 * Et dixit dominus seruo suo, Exi in vias & sepes, & coge intrare, vt impleatur domus mea.

24 * Dico enim vobis, ne vnum quidem ex iis hominibus qui vocati fuerant, gustaturum ex cœna mea.

Lectio commemoratione Monachorum.

25 * Quumque iter facerent cum eo cœtus multi, conuersus dixit eis:

26 * Qui venit ad me, & non odit patrem suum & matrem suam, & fratres suos & sorores suas, & vxorem suam & liberos suos, atque adeò animam suam, discipulus mihi esse non potest.

27 * Et qui non baiulat crucem suam, & post me venit, discipulus mihi non potest esse.

28 * Quis enim ex vobis velit ædificare turrim, quin prius sedens cõputet sumptus suos, an habeat vnde perficiat eam?

29 * Ne quum posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes spectatores illudant ei:

---

15 בַּר שְׁמַע דֵּין חַר מִן הָנוּן [a]דַּסְמִיכִין הֲלֵין אֲמַר לֵהּ [b]טוּבוֹהִי לְמַן [c]דְּנֵאכוֹל לַחְמָא בְּמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא ׃

16 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ גַּבְרָא חַר עָבַר [d]חֲשָׁמְיתָא רַבְּתָא וְקָרָא [e]לְסַגִּיאָא ׃ 17 וְשַׁדַּר עַבְדֵּהּ [f]בְּעִדָּנָא דַּחֲשָׁמְיתָא [g]דְּנֵאמַר לַאילֵּין [h]דְּקֵרִיזְתָא כְּלֹמְדִם [i]סְטַיבּ לְכוּן [k]הָו ׃ 18 [l]וְשָׁרִיו מִן חַד כְּלְהוּן [m]לְמִשְׁתְּאלוּ אֲמַר לֵהּ קַדְמָיָא קְרִיתָא [n]וְזָבִנְתּ [o]וְאִלֵּיץ אֲנָא [p]דְּאִפּוּק [q]אֶחֱזִיהּ בָּעֵא אֲנָא מָנֵךְ [s]שְׁבוּקְנִי דְּמִשְׁתְּאֵל אֱנָא ׃ 19 אָחֳרָנָא אֲמַר חַמְשָׁא [t]זוּגִין תַּוּרָא [u]זָבְנֵת וְאָזֵל אֲנָא [x]דְּאַבְקֵא אִנּוּן בָּעֵא אֲנָא מָנֵךְ שְׁבוּקְנִי דְּמִשְׁתְּאֵל אֱנָא ׃ 20 אָחֳרָנָא אֲמַר אִנְתְּתָא [y]כְּסֵבְרֵת וּמִטֶּל הָדָא לָא [z]מְשַׁכַּח אֲנָא [a]דְּאֵתֵא ׃ 21 וְאֵתָא הַו עַבְדָּא וְאֲמַר לְמָרֵהּ הֲלֵין הֵידֵין [b]רְגֵז מָרֵא בַּיְתָא וְאֲמַר לְעַבְדֵּהּ [c]פּוֹק [d]בַּעֲנַל לְשׁוּקָא וְלִבְרְיָתָא דַּמְרִינְתָא וְאֵעֵל לָכָא לְמִסְכְּנֵא וְלִמְכָאבָא וְלִמְחַגְּרָא וְלַעֲוִירָא ׃

[a] סְמַךְ [b] טוּב [c] אֵכֵל
[d] פֵּירוּשׁ מִשְׁתֶּה עָרֹךְ
[e] סַגָּא [f] פֵּירוּשׁ זְמַן אוֹ עֵת
[g] אֲמַר [h] קְרָא [i] טַיֵּב
[k] אִתָּא [l] שְׁרָא [m] שְׁאֵל
[n] זְבַן [o] אֵזֵל [p] נְפַק
[q] חֲזָא [r] בְּעָא [s] שְׁבַק
[t] זוּג [u] אָזַל [x] בְּקָא [y] נְסַב
[z] שְׁכַח [a] אֵתָא [b] רְגֵז [c] נְפַק
[d] פֵּירוּשׁ פְּתַאם

15 * Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi, Beatus qui manducat panem in regno Dei.

15 * ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ, μακάριος ὃς φάγεται ἄριστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

16 * At ipſe dixit ei, Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos.

16 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλούς·

Mat. 22. a.2 Apo. 19. b.9

17 * Et miſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata ſunt omnia.

17 * καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, ἔρχεσθε· ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα.

18 * Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei, Villã emi, & neceſſe habeo exire & videre illam. rogo te, habe me excuſatum.

18 * καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.

19 * Et alter dixit, Iuga boum emi quinque, & eo probare illa. rogo te, habe me excuſatum.

19 * καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.

20 * Et alius dixit, Vxorem duxi, & ideò non poſſum venire.

20 * καὶ ἕτερος εἶπε, γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.

21 * Et reuerſus ſeruus, nunciauit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamilias, dixit ſeruo ſuo, Exi citò in plateas & vicos ciuitatis; & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

21 * καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ ἀναπήρους, καὶ τυφλοὺς, καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε.

22 * Et ait ſeruus, Domine, factum eſt vt imperaſti: & adhuc locus eſt.

22 * καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί.

23 * Et ait Dominus ſeruo, Exi in vias & ſepes: & compelle intrare, vt impleatur domus mea.

23 * καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον, ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου.

24 * Dico autem vobis, quia nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.

24 * λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.

25 * Ibant autem turbæ multæ cum eo: & conuerſus dixit ad illos:

25 * Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς·

Mat. 10. d.37

26 * Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

26 * εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφὰς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

Mat. 10. d.30. & 16.d.24. Mar. 8.d 34

27 * Et qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

27 * καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

28 * Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, nõne prius ſedens computat ſumptus qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum:

28 * τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν,

29 * Ne poſtquam poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei:

29 * ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ.

---

22 וַאמַר עַבְדָא מָרִי הֲוָא אֵיכְ דְּפַקֵּדְתָּ וְהוֹב אִית אַתְרָא׃ 23 וַאמַר מָרֵא לְעַבְדֵהּ פוֹק לְאוּרְחָתָא וְלְבִירָת
24 סַיְגָא וְאלוּץ דְּנֶעְלוּן דְּנֶתְמְלֵא בַּיתִי׃ אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּחַד מִן הָנוּן אֱנָשָׁא דְּקָרִין הֲוָו לָא טְעִמוּן
מִן חֲשָׁמִיתִי׃ 25 וְכַד אָזְלִין הֲוָו עַמֵּהּ כֶּנְשָׁא סַגִיאָא וְאֶתְפְּנִי וַאמַר לְהוֹן׃ 26 מַן דָּאתֵא לְוָתִי וְלָא סָנֵא לַאבוּהִי וְלֵאמֵהּ וְלַאחוֹהִי
וְלַאחָוָתֵהּ וְלַאנְתְּתֵהּ וְלִבְנוֹהִי וְאַף לְנַפְשֵׁהּ תַּלְמִידָא לָא מְשַׁכַּח דְּנֶהֱוֵא לִי׃ 27 וּמַן דְּלָא שָׁקֵל צְלִיבֵהּ וְאֵתָא בָּתְרִי
תַּלְמִידָא לָא מְשַׁכַּח דְּנֶהֱוֵא לִי׃ 28 מַנוּ גֵּיר מָנְכוֹן דְּצָבֵא דְּנֶבְנֵא מִגְדְּלָא וְלָא לוּקְדָם יָתֵב חָשֵׁב נַפְקֻתֵהּ אִן אִית
לֵהּ לְמַשְׁלְמוּתֵהּ׃ 29 דִּלְמָא כַּד נְסִים שַׁוְיָא יְסוֹדָא וְלָא נָשְׁכַּח לְמַשְׁלְמוּ כֹּל דְּחָזִין נֶהֱווֹן מְבַזְּחִין בֵּהּ׃

30 * *Dicantque, Homo iste cœpit ædificare, & non potuit perficere.*

31 * *Aut quis rex proficiscens vt bello decernat cum rege socio suo, non prius cogitet num possit cum decem millibus occurrere ei, quivenit aduersus ipsum cũ viginti millibus?*

32 * *Sin minus, dum adhuc est procul ab eo, mittit caduceatores, & expostulat pacem.*

33 * *Ita quisquis ex vobis non relinquit omnem possessionem suam, non potest mihi esse discipulus.*

34 * *Bonus est sal: si verò & ipse sal insipidus fuerit factus, quo salietur?*

35 * *Neque in terram, neque in sterquilinium abit: foras eum abijciunt. Cui sunt aures ad audiendum, audiat.*

CAP. XV.

1 *Accedebant autem ad eum Publicani & peccatores, vt ipsum audirent.*

2 * *Et Scribæ ac Perischæi murmurabant, & dicebant, Iste peccatores suscipit, & cum eis esitat.*

3 * *Et dixit eis Ieschua hanc parabolam:*

4 * *Quis est vir ex vobis, habens centum oues, & perdiderit vnam ex illis, qui non relinquat nonaginta nouem in deserto, & proficiscatur quæsiturus eam quæ periit, vsquedum inuenerit eam?*

5 * *Quumque inuenit eam, lætatur, &* 6 *baiulat eam super humeros suos:* * *Venitque domum suam, & conuocat amicos suos & vicinos suos, et ait illis, Gaudete mecũ, quippe qui inuenerim ouem meam quæ perierat.*

7 * *Dico vobis ita fore gaudium in cælo super vno peccatore qui pœniteat, maius quàm super nonaginta nouem iustis, qui non egent pœnitentia.*

8 * *Aut quænam est mulier habens decem zuzim, [drachmas] & perdiderit vnam ex illis, quæ non accendat lucernam, & scopet domum, quæratque sibi accuratissimè, vsquequo inuenerit eam?*

9 * *At quum inuenit eam, conuocat amicas & vicinas suas, & ait illis, Lætamini mecum, quippe quæ inuenerim drachmam meã, quæ perdita fuerat.*

10 * *Dico vobis, ita fore gaudium coram Angelis Dei super vno peccatore pœnitente.*

---

30 וְאָמְרִין דְּהָנָא גַּבְרָא שָׁרִי [d] לְמִבְנָא וְלָא אֵשְׁכַּח לַמְשַׁלְמוּ׃ 31 אוֹ מַנּוּ מַלְכָּא דְּאָזַל לְקָרָבָא [c] לְמֶחְפַּשׁוּ עִם
מַלְכָּא חַבְרֵהּ וְלָא לוּקְדָּם [f] מֶחְרַעֵי [g] דְּאִן מְשָׁכַּח בְּעֶסְרָא אַלְפִין [g] לְמֵאתָא עַלּוֹהִי בְּעֶסְרִין אַלְפִין׃
32 וְאִן דֵּין לָא עַד הוּ רַחִיק מִנֵּהּ מְשַׁדַּר [h] אִיזְגְּדָא [i] וּבָעֵא עַל שְׁלָמָא׃ 33 הָכְנָא כָּל אֱנָשׁ מִנְּכוֹן דְּלָא שָׁבֵק כָּלֵּהּ
[k] קְנְיָנֵהּ לָא מְשַׁכַּח דְּנֶהֱוֵא לִי [l] תַּלְמִידָא׃ 34 שַׁפִּירָא הִי מֶלְחָא אִן דֵּין אַף מֶלְחָא [m] חֲפִכָה בְּמָנָא [n] חֶתְמְלַח׃
קפלאון טו
35 לָא לַאַרְעָא וְלָא לְזִבְלָא אֲזְלָא לְבַר [o] שָׁדִין לֵהּ מִן דְּאִית לֵהּ [p] אֻדְנָא [q] דְּנָשְׁמַע נְשְׁמַע׃

1 [r] מֶתְקָרְבִין הֲווּ דֵּין לְוָתֵהּ מָכְסֵא [s] וְחַטָּיֵא [t] דְּנָשְׁמְעוֹנֵיהִי׃ 2 וְסָפְּרָא וַפְּרִישֵׁא [t] דַּהֲווּ וְאָמְרִין הָנָא לְחַטָּיֵא
מְקַבֵּל [u] וְאָכֵל עִמְּהוֹן׃ 3 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [x] מַתַּל [x] הָנָא׃ 4 מַנּוּ מָנְכוֹן גַּבְרָא דְּאִית לֵהּ מָאָא [y] עָרְבִין וְאִן

[d] בְּנָא [e] כְּתַשׁ פִּרוּשׁוּ בְּלַחַם
[f] רָעָא [g] אֲרַע [h] פירושו חֲשַׁמְנִים אוֹ מַלְכִים
[i] בְּעָא [k] קְנָא [l] לְמַד
[m] פְּכָה [n] מְלַח [o] שְׁרָא
[p] עִבְרִית אזנים
[q] שְׁמַע [r] קְרַב [s] חֲטָא
[t] שְׁמַע [u] רְשַׁן [x] אֵכֵל
[x] מְתַל כמו משל
[y] פירושו צאן

30 * Dicentes, Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare?

31 * Aut quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se?

32 * Alioquin adhuc illo longè agẽte, legationẽ mittens, rogat ea quę pacis sunt.

33 * Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

34 * Bonum est sal. Si autem sal euanuerit, in quo condietur?

Mat.5.b 13 Mar.9.g. 50

35 * Neque in terram, neque in sterquilinium vtile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

CAP. XV.

1 ERant autem appropinquantes ei publicani & peccatores, vt audirẽt illũ. A

2 * Et murmurabant Pharisæi & Scribæ, dicentes, Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

3 * Et ait ad illos parabolam istam, di-

4 cens: * Quis ex vobis homo qui habet

Mat. 18. b, 12

centum oues, & si perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit nonagintanouem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inueniat eam?

5 * Et cùm inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens:

6 * Et veniens domum, conuocat amicos & vicinos, dicens illis, Congratulamini mihi, quia inueni ouẽ meam quæ perierat. B

7 * Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cælo super vno peccatore pœnitentiã agente, quàm super nonagintanouem iustis, qui non indigent pœnitentia.

8 * Aut quæ mulier habens drachmas decem: si perdiderit drachmam vnam, nonne accendit lucernam, & euerrit domum, & quærit diligenter, donec inueniat?

eam

9 * Et cùm inuenerit, conuocat amicas & vicinas, dicens, Congratulamini mihi, quia inueni drachmã quam perdideram.

10 * Ita, dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.

30 * λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι;

31 * ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν;

32 * εἰ δὲ μήγε, ἔτι πόρρω αὐτοῦ ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.

33 * οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

34 * καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;

35 * οὔτε εἰς γῆν, οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

ιέ.

1 * Ησαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἀκούειν αὐτοῦ.

2 * καὶ διεγόγγυζον οἵ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες, ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται, καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.

3 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων,

4 * τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐνενηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὕρῃ αὐτό.

5 * καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων·

6 * καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας; λέγων αὐτοῖς, συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.

7 * λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνενηκονταεννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας.

8 * ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως οὗ εὕρῃ·

9 * καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας; λέγουσα, συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα.

10 * οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

---

[a] נְאֻבַד חַד מִנְּהוֹן לָא שָׁבַק תִּשְׁעִין וְתִשְׁעָא [b] בְּרְבְרָא וְאָזֵל בָּעָא לְהַוִּי אֲבַד עַרְמָא [b] וְנָשְׁכְּחִיוּהִי ׃ 5 וּמָא דְאִשְׁכְּחֵה

[c] חֲדָא וְשָׁקֵל לֵהּ עַל כַּתְפָּהִי ׃ 6 [d] וְאָתֵא לְבַיְתֵהּ [e] וְקָרֵא [f] לְרַחֲמוֹהִי [g] וְלִשְׁבַנְוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן [h] חֲדוּ עִמִּי דְאִשְׁכְּחֵת

עָרְבִי [i] דַּאֲבִיד הֲוָא ׃ 7 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָכְנָא תֶּהֱוֹא חֲדוּתָא בִּשְׁמַיָּא עַל חַד חַטָּיָא [k] דְּתָאֵב או עַל תִּשְׁעִין וְתִשְׁעָא

זַדִּיקִין דְּלָא [l] מֶתְבָּעְיָא לְהוֹן [m] תִּיבוּתָא ׃ 8 או אֵיזָא הִי אִנְתְּתָא דְאִית לָהּ עֶסְרָא [n] זוּזִין [o] וְתֵּובֵד חַד מֶנְּהוֹן וְלָא

[p] מְנַהֲרָא שְׁרָגָא [q] וְחָמָא בַּיְתָא [r] וּבָעְיָא לֵהּ [s] בְּטִילָאִית עַרְמָא דְתָשְׁכְּחִיוּהִי ׃ 9 וּמָא דְאִשְׁכַּחֵה קָרְיָא לְרַחֲמָתֵהּ

וְלִשְׁבַנְוֹהִי וְאָמְרָא לְהֵין חֲדִין עִמִּי דְאִשְׁכַּחֵת זוּזִי דַּאֲבִיד הֲוָא ׃ 10 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָכְנָא תֶּהֱוֹא חֲדוּתָא קֳדָם

מַלְאֲכַוְהִי דַּאלָהָא עַל חַד חַטָּיָא דְּתָאֵב ׃

[a] אֲבַד [b] כמו מדפר שְׁכַח [c] חֲדָא [d] אֲתָא [e] קְרָא [f] רַחֲם [g] שְׁבֵב פירוש שכן [h] חֲדָא [i] אֲבַד [k] תָּב כמו שוב [l] בְּעָא [m] הָב [n] זה הוא רבע שקל כסף [o] אֲבַד [p] נְהַר [q] חֲמָא כמו חמם עבראית שאטא [r] בְּעָא בְּטַל בהשתדלות פירושו

Ad veſperas Feria quinta hebdomadis præcedentis Ieiunium.

11 * *Et dicebat eis rurſum Ieſchua, Vir quidam habebat filios duos:* 12 * *Et dixit ei filius eius minor natu, Pater mi, da mihi partem quæ mihi contingit ex domo tua. Diuiſit itaque eis poſſeſſionem ſuam.*

13 * *Paucis autem pòſt diebus collegit filius ille minor quæcunque ad ſe peruenerant, & profectus eſt in regionem longinquam; et illic dilapidauit ſubſtantiam ſuam dum profusè* 14 *viueret.* * *Quumque conſumpſiſſet quicquid habebat, fuit fames magna in regione illa, & cœpit egere.*

15 * *Abiens itaque ſeſe adiunxit vni ex filiis ciuitatis* [ciuibus] *regionis illius; & ille miſit eum in villam, vt paſceret ſues.*

16 * *Et concupiſcebat implere ventrem ſuum ex ſiliquis illis quas edebant ſues, & nemo ei dabat.*

17 * *Quumque ad ſe rediiſſet, ait, Quot ſunt nunc mercenarij in domo patris mei, qui abundant pane; ego verò hîc fame pereo!*

18 * *Surgam, proficiſcar ad patrem meum, et dicam ei, Pater mi, peccaui in cælum, & co-*
19 *ram te:* * *Neque amplius ſum dignus qui vocer filius tuus: fac me vt vnum ex mercenariis tuis.*

20 * *Surgens igitur venit ad patrem ſuum. quumque adhuc longè abeſſet, vidit eum pater ipſius, & miſertus eſt eius: & accurrens incidit in collũ eius, & eum deoſculatus eſt.*

21 * *Dixit autem ei filius eius, Pater mi, peccaui in cælum, & coram te; neque ſum dignus qui vocer filius tuus.*

22 * *Dixit verò pater ipſius ſeruis ſuis, Depromite ſtolam primam, & induite eum; & ponite annulum in manum eius, & cal-*
23 *ciate eum ſoleis.* * *Et adducite, mactate bouem ſaginatum, & edamus, ac oble-*
24 *ctemur.* * *Quia iſte filius meus mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus eſt. cœperuntque oblectari.*

25 * *Ipſe autem filius eius ſenior erat in villa. quumque veniſſet et appropinquaſſet domui, audiuit vocem concentus multorum.*

26 * *Et aduocauit vnum ex pueris, & ſciſcitatus eſt ab eo, quid iſtud eſſet.*

* Ait autem, Homo quidam habuit 11
duos filios:

* Et dixit adolescentior ex illis patri, 12
Pater, da mihi portionem substantiæ
meæ † quæ me contingit. Et diuisit illis sub-
stantiam.

* Et non post multos dies, congrega- 13
tis omnibus, adolescentior filius pere-
grè profectus est in regionem longin-
quam; & ibi dissipauit substãtiam suam
viuendo luxuriose.

*Et postquàm omnia consummasset, 14
facta est fames valida in regione illa; & D
ipse cœpit egere.

* Et abiit, & adhæsit vni ciuium re- 15
gionis illius. & misit illum in villam
suam, vt pasceret porcos.

* Et cupiebat implere ventrem suum 16
de siliquis quas porci manducabant: &
nemo illi dabat.

* In se autem reuersus, dixit, Quanti 17
in do- mercenarij † patris mei abundant pani-
mo bus; ego autem hîc fame pereo!

* Surgam, & ibo ad patrem meum, 18
& dicam ei, Pater, peccaui in cælum &
coram te:

*Iã non sum dignus vocari filius tuus: 19
fac me sicut vnum de mercenariis tuis. E

* Et surgens venit ad patrem suum. 20
Cùm autem adhuc longè esset, vidit il-
lum pater ipsius, & misericordia motus
est; & accurrens cecidit super collum e-
ius, & osculatus est eum.

* Dixitque ei filius, Pater, peccaui in 21
cælum & coram te: iam non sum di-
gnus vocari filius tuus.

* Dixit autẽ pater ad seruos suos, Ci- 22
tò proferte stolam primã, & induite illũ;
& date annulum in manum eius, & cal-
ciamenta in pedes eius: * Et adducite 23
vitulum saginatum, & occidite, & man- F
ducemus, & epulemur: * Quia hic filius 24
meus mortuus erat, & reuixit; perierat,
& inuentus est. Et cœperunt epulari.

* Erat autẽ filius eius senior in agro: 25
& cùm veniret & appropinquaret do-
mui, audiuit symphoniam & chorum:

* Et vocauit vnum de seruis, & inter- 26
hoc es- rogauit quid † hæc essent.
set.

11 * Εἶπε δέ, ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς·

12 * καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί, πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.

13 * καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.

14 * δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.

15 * καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους.

16 * καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ.

17 * εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, εἶπε, πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι.

18 * ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ, πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου,

19 * καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου.

20 * καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη. καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

21 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱὸς, πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου.

22 * εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ, ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας.

23 * καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν·

24 * ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη· καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι.

25 * ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν. 26 * καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων, ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα.

---

18 וְאָקוּם אֵזַל לְוָת אֲבִי וֵאמַר לֵהּ אֲבִי חָטִית בַּשְׁמַיָּא וְקֳדָמָיךְ ׃ 19 וְלָא מְכֵיל אֶשְׁוֵא אֶנָא דִּבְרָךְ אֶתְקְרֵא
פירוש עזר
עֲבֵדְנִי אֵיךְ חַד מִן אַגִּירָיךְ ׃ 20 וְקָם אֵתָא לְוָת אֲבוּהִי וְעַד הוּ רַחִיק חֲזָיְתֵהּ אֲבוּהִי וְאִתְרַחֵם עֲלוֹהִי וְרָהֵט
נְפַל עַל צַוְרֵהּ וְנַשְׁקֵהּ ׃ 21 וְאֲמַר לֵהּ בְּרֵהּ אֲבִי חָטִית בַּשְׁמַיָּא וְקֳדָמָיךְ וְלָא שָׁוֵא אֶנָא דִּבְרָךְ אֶתְקְרֵא ׃
22 אֲמַר דֵּין אֲבוּהִי לְעַבְדּוֹהִי אַפְקוּ אֶסְטְלָא רִישָׁיְתָא וְסִימוּ עֶזְקְתָא בְּאִידֵהּ וַאֲסָא אִנּוּהִי מְסָנָא ׃
23 וְאַיְתוֹ קְטוּלָא דְּפַטְמָא וְנֶאכוֹל וְנֵיתְבַּסַּם ׃ 24 דְּהָנָא בְרִי מֵיתָא הֲנָא וְחַיָּא וַאֲבִירָא חָיָא
וְאִשְׁתְּכַח וְשַׁרְיוּ לְמֶתְבַּסָּמוּ ׃ 25 הוֹ דֵין בְּרֵהּ קַשִּׁישָׁא בַּקְרִיתָא הֲוָא וְכַד אֲתָא וְקָרֵב לְוָת בַּיְתָא שְׁמַע קָל זְמָרָא
דַּסַּגְיָא ׃ 26 וְקָרָא לְחַד מִן טַלְיָא וְשָׁאֲלֵהּ מָנוֹ הָנָא ׃

27 ‡ *Dixit ei, Frater tuus venit: & mactauit pater tuus bouem illum ſaginatum, quòd*
29 *ſanum eum receperit.* ‡ *Et indignatus eſt, noluitque introire. egreſſus autem pater*
28 *eius, efflagitauit ab eo.* ‡ *Is verò dixit patri ſuo, Ecce, tot annos ſeruio tibi ſeruitutẽ; nec vnquam tranſgreſſus ſum mandatum*
tuum, nec vnquam dediſti mihi hœdum, vt oblectarer cum amicis meis.
30 ‡ *Huic autem filio tuo quũ profuderit poſſeſſionem tuam cum meretricibus, & venit, mactaſti ei bouem illum ſaginatum.*
31 ‡ *Dixit ei pater ipſius, Fili mi, in omni tempore tu es mecũ; & omnia mea tua ſunt.*
32 ‡ *Oblectari autem nos oportebat & gaudere, quòd iſte frater tuus mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus eſt.*

Lectio matutinis Dominicæ antequàm ingrediatur Ieiunium.

CAP. XVI.

1 *PORRÒ dixit parabolam ad diſcipulos ſuos: Homo quidam erat diues, & habebat præfectum domus: & delatus eſt apud eum, vt qui ſubſtantiam eius profunderet.*
2 ‡ *Itaque vocauit eum dominus eius, & dixit ei, Quid iſtud eſt quod audio de te? redde mihi rationẽ diſpenſationis tuæ. Non enim poteris amplius mihi eſſe præfectus domus.*
3 ‡ *Dixit autem præfectus domus apud ſe, Quid faciam, quum dominus meus auferat à me diſpenſationem? quia fodere non poſſum, & mendicare pudet.*
4 ‡ *Noui quid faciam, vt quum exierim à diſpenſatione, recipiant me in domos ſuas.*
5 ‡ *Et conuocauit vnumquemque ex debitoribus domini ſui: dixitque primo, Quantũ*
6 *debes domino meo?* ‡ *Dixit ei, Centum metretas olei. Ait illi, Accipe librum tuum; & ſede citò, ſcribe quinquaginta metretas.*
7 ‡ *Et dixit alij, Tu verò quantum debes domino meo? Dixit ei, Centum coros frumenti. Ait illi, Accipe librum tuum, & ſede, ſcribe octoginta coros.*
8 ‡ *Et laudauit Dominus noſter præfectum domus iniquũ, quòd prudenter feciſſet. Filij enim ſeculi eius prudentiores ſunt filiis lucis in hac generatione ſua.*

27 * Isque dixit illi, Frater tuus venit: & occidit pater tuus vitulum saginatum, quia saluum illum recepit.

28 * Indignatus est autem, & nolebat introire. Pater ergo illius egressus cœpit rogare illum.

29 * At ille respondens, dixit patri suo, Ecce tot annis seruio tibi, & nunquam G mandatum tuum præteriui; & nũquam dedisti mihi hœdum, vt cũ amicis meis epularer:

30 * Sed postquàm filius tuus hic, qui deuorauit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.

31 * At ipse dixit illi, Fili, tu semper mecum es; & omnia mea tua sunt.

32 * Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus est.

27 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει· καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν· ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν.

28 * ὠργίσθη δὲ, καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν.

29 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί, ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον· καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ·

30 * ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος, ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.

31 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν·

32 * εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει· ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος, νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη.

CAP. XVI. ις'.

1 DIcebat autem & ad discipulos suos: Homo quidam erat diues qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud A illum, quasi dissipasset bona illius.

2 * Et vocauit illum, & ait illi, Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare.

3 * Ait autem villicus intra se, Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? fodere non valeo; mendicare erubesco.

4 * Scio quid faciam, vt cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas.

5 * Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo, Quantum debes domino meo?

6 * At ille dixit, Centum cados olei. Dixitque illi, Accipe cautionem tuam: & B sede, citò scribe quinquaginta.

7 * Deinde alio dixit, Tu verò quantum debes? Qui ait, Centum coros tritici. Ait illi, Accipe literas tuas, & scribe octoginta.

8 * Et laudauit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filij huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.

1 * Ελεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ, ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

2 * καὶ φωνήσας αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ, τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.

3 * εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος, τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι.

4 * ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μεταστῶ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.

5 * καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγε τῷ πρώτῳ, πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου;

6 * ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα.

7 * ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε, σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ λέγει αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.

8 * καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσιν.

---

z מְפַרֵחַ ׃ 2 a וַקְרָיֵהּ מָרֵהּ וְאָמַר לֵהּ מָנוֹ הָנָא דְשָׁמַע אֲנָא עֲלָיְךָ b הַב לִי c חוּשְׁבָּנָא דְרַבַּת d בַּיתוּתָךְ לָא גְיר מֶשְׁכַּח
אַנְתְּ מְכִיל רַב בַּיְתָא דְהָדֵין וָא לִי ׃ 3 אֲמַר הַו רַב בַּיְתָא בְּנַפְשֵׁהּ מָנָא אֶעְבֵּד דְּמָרִי שָׁקֵל לֵהּ מָנִי רַבַּת בַּיתוּתָא e וְאַחְפּוּר
לָא מֶשְׁכַּח אֲנָא f וְלִמְחַדַּר g בָּהֵת אֲנָא ׃ 4 h יְדַעֵת מָנָא אֶעְבֵּד דְּמָא i דְנֶפְקַת מִן רַבַּת בַּיתוּתָא k נְקַבְּלוּנַנִי בְּבָתַּיהוֹן ׃
5 וְקָרָא לְחַד חַד מִן l חַיָּבֵא דְמָרֵהּ וַאֲמַר לְקַדְמָיָא כְּמָא חַיָּב אַנְתְּ לְמָרִי ׃ 6 אֲמַר לֵהּ מְאָא מַהֲרִין m מְשְׁחָא
אֲמַר לֵהּ n סַב כְּתָבָךְ o וְתֵב בַּעֲגַל כְּתוֹב חַמְשִׁין מַהֲרִין ׃ 7 וַאֲמַר לְאָחֳרָנָא אַנְתְּ כְּמָא חַיָּב אֲמַר לֵהּ מְאָא
כּוֹרִין p חֲטָא אֲמַר לֵהּ קַבֵּל כְּתָבָךְ q וְתֵב כְּתוֹב תְּמָנִין כּוֹרִין ׃ 8 וְשַׁבַּח מָרֵן לְרַב בַּיְתָא r דְעַוְלָא s דְּחַכִּימָאִיה עֲבַד
בְּנַוְהִי גֵּיר דְּעַלְמָא הָנָא חַכִּימִין אִנּוּן מִן בְּנַוְהִי דְנוּהֲרָא בְּשַׁרְבַּתְהוֹן הִלֵּא ׃

z פֶּרַח פירושו פר
a קְרָא b יְהַב c חֶשְׁבּ
d בֵּית e חֲפַר f חֲדַר כמו חזר
g בְּחַת h יְדַע i נְפַק
k קַבֵּל l חוּב m מָשַׁח
n סַב o יְתַב
p פירושו חִטִּין
q וְתֵב r עַוֶל s חָכָם

9 * Sed & hoc vobis dico, Facite vobis amicos ex hoc momouno [hiſce diuitiis] iniquitatis, vt quum defecerit, illi recipiant vos in tabernacula ſempiterna.

10 * Qui in modico fidelis eſt, & in multo fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, etiam in multo iniquus eſt.

11 * Si ergo in momouno iniquitatis fideles non fuiſtis, verum quis credet vobis?

12 * Et ſi in eo quod veſtrum non erat, non eſtis inuenti fideles, quod veſtrum eſt quis dabit vobis?

13 * Nullus eſt ſeruus qui valeat duobus dominis ſeruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum honorabit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſeruire, & Momouno.

14 * Periſchæi autem quum hæc omnia audiſſent, propterea quòd amabant pecuniam, irridebant eum.

15 * Jeſchua verò dixit eis, Vos eſtis ij qui iuſtificant ſepſos coram hominibus: Deus autem nouit corda veſtra. Quod elatum eſt inter homines, coram Deo abominationi eſt.

16 * Lex & Prophetæ vſque ad Iouchanon: ab eo tempore regnum Dei euangelizatur, & quiuis ipſum corripit vt introeat.

17 * Facilius eſt autem cælum & terram tranſire, quàm elementum vnum è Lege præterire.

18 * Quiſquis dimittit vxorem ſuam, & ducit aliam, mœchatur: & quiſquis ducit derelictam, mœchatur.

Lectio ad veſperas Dominicæ defunctorum.

19 * Porrò vir quidam diues erat, & amiciebatur byſſo & purpura; & quotidie ſeſe oblectabat magnificè.

20 * Et pauper quidam erat nomine Loozar, & proiectus fuerat ad portam illius diuitis, quum eſſet affectus vlceribus:

21 * Et deſiderabat explere ventrem ſuum ex fragmentis quæ cadebant à menſa diuitis illius: ſed & canes veniebant lăbentes vlcera eius.

22 * Factum eſt autem vt moreretur pauper ille: et attulerunt eum Angeli in ſinum Abrohom: quinetiam diues ille mortuus eſt, ac ſepultus.

---

9 וְאַף אֲנָא אֲמַר אֶנָא לְכוֹן דַּעֲבִדוּ לְכוֹן רַחֲמֵא מִן מָמוֹנָא הָנָא דְּעַוְלָא דְּמָא דַּגְמַר [z] נְקַבְּלוּנָכוֹן [u] בַּמַּטַּלְיָהוֹן
דַּלְעָלַם׃ 10 מַן דַּבְקַלִּיל [a] מְהֵימַן אַף בְּסַגִּי מְהֵימַן הוּ וּמַן דְּבְקַלִּיל [b] עַוָל אַף בְּסַגִּי עַוָל הוּ׃
11 אִן הָכִיל בְּמָמוֹנָא דְּעַוְלָא מְהֵימְנֵא לָא [c] הֲוֵיתוּן [d] שְׁרָרָא לְכוֹן מַנּוּ מְהֵימַן׃ 12 וְאִן בְּדִלָּא דִּילְכוֹן לָא [e] אֶשְׁתְּכַחְתּוּן
מְהֵימְנֵא דִּילְכוֹן מַנּוּ [f] נְתֵל לְכוֹן׃ 13 לֵית עַבְדָא דְּמֶשְׁכַּח לְתַרְתֵּין [g] מָרְוָן [h] לְמִפְלַח אוֹ גִיר לְחַד [i] נָסְבָא וְלָא חֳרָנָא
[k] נָרְחַם אוֹ לַחַד [l] נְיַקַּר וְלָא חֳרָנָא [m] נְשׁוּט לָא [n] מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן [o] לְמִפְלַח לַאלָהָא וְלָמָמוֹנָא׃ 14 פְּרִישָׁא דֵּין כַּד
[p] שְׁמַעוּ הָלֵין כְּלְהֵין סָטֵל דְּרָחְמִין הֲווּ כָּסְפָא [q] סְמִיקִין הֲווּ בֵּהּ׃ 15 וְיֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לְהוֹן אַנְתּוּן אִנּוּן [r] דַּמְזַרְקִין
בַּפְּשֵׁהוּן קֳדָם בְּנֵינָשָׁא אֱלָהָא דִּין יָדַע [s] לִבְוָתְכוֹן דְּמֶרֶם [t] דְּרָם בֵּית בְּנֵי נָשָׁא קֳדָם אֱלָהָא נְדִיד הוּ׃

[z] קַבֵּל [a] טָלַל [b] חַיָּיִן
[c] עָוַל [d] הֲוָא פידושו אסה
[e] שְׁכַח [f] נָתַל [g] מָרָא
[h] פָּלַח [i] סְנָא [k] רְחַם
[l] יַקַּר [m] שׁוּט פידושו בוח
[n] שְׁכַח [o] פָּלַח [p] שְׁמַע
[q] מוק פידושו זָרַק
כמו ארק [s] לִבָּב [t] רוּם

9 * Et ego vobis dico, Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis: vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

9 * καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω, ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.

10 * Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est.

10 * ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι· καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν.

11 * Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod verum est quis credet vobis?

11 * εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει;

12 * Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis?

12 * καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει;

13 * Nemo seruus potest duobus dominis seruire; aut enim vnum odiet, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterum contemnet. non potestis Deo seruire & mammonæ.

13 * οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει· οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

14 * Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant auari: & deridebant illum.

14 * ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν.

15 * Et ait illis, Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra. quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.

15 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστιν.

16 * Lex & Prophetæ, vsque ad Iohannem. ex eo regnum Dei euangelizatur, & omnis in illud vim facit.

16 * ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

17 * Facilius est autem cælum & terram præterire, quàm de Lege vnum apicem cadere.

17 * εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.

18 * Omnis qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.

18 * πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει· καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει.

19 * Homo quidam erat diues, † & induebatur purpura & byssо; & epulabatur quotidiè splendidè.

19 * Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς.

20 * Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus:

20 * πτωχὸς δέ τις ὀνόματι λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος,

21 * Cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa diuitis †: sed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius.

21 * καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ.

22 * Factum est autē vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno.

22 * ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη.

qui Mat. 10. b.12 1.Cor. 7 b.10

& nemo illi dabat:

---

16 נְמוֹסָא וְנְבִיֵא עַדְמָא לְיוֹחָנָן מִן הֵידִין מַלְכוּתָא דַאלָהָא מְסְתַּבְּרָא וְכֹל לָהּ חָבֵץ זְנֵעוֹל ׃ 17 פְּשִׁיק הוּדִין
דַשְׁמַיָא וְאַרְעָא נֶעְבְּרִין אוֹ אָתוּתָא חָדָא מִן נְמוֹסָא תֶּעְבַּר ׃ 18 כֹּל מַן דְשַׁרֵא אִנְתְּתֵהּ וְנָסַב אָחֳרְתָא גָּאֵר וְכֹל מַן
דְנָסֵב שְׁבִיקְתָא גָּאֵר ׃ קְרִינָא דְרַמְשָׁא דְהַר בְּשַׁבָּא רַעְנִידָא נג
19 גַּבְרָא דִין חַר עַתִּירָא אִיתַהֲוָא וְלָבֵשׁ הֲוָא בּוּצָא וְאַרְגְּוָנָא וְכָלִיוֹם מְתְבַּסַם הֲוָא גַּאוְאִית׃ 20 וּמִסְכְּנָא
חַד אִית הֲוָא דַשְׁמֵהּ לָעְזַר וְרְמֵא הֲוָא לְוָת תַּרְעֵהּ דְהַו עַתִּירָא כַּר מְמַחֵי בְּשׁוּחָנָא ׃ 21 וּמְתְיַאֵב הֲוָא
בַּרְסֵהּ מִן פַּרְחָוֵהּ דְנָפְלִין מִן פָּתוּרֵהּ דְהַו עַתִּירָא אֶלָּא אָף כַּלְבָא אָתַיִן הֲוִו מְלַחְכִין שׁוּחָנוֹהִי ׃
22 הֲוָא דִין וּמִית הַו מְסְכְּנָא וְאוּבְלוּהִי מַלְאכֵא לְעוּבֵהּ דְאַבְרָהָם אָף הַו דִין עַתִּירָא מִית וְאִתְקְבַר ׃

---

[a] סְבַר כמו בשר [b] חָבֵץ [c] עֲלַל [d] עֲבַר [e] שְׁרָא [f] גּוֹר [g] שְׁבַק [h] קְרָא [i] עֲנַד [j] לְבַשׁ [k] נְסָם [l] גְּאָה [m] כְּבַן [n] רְמָא [o] מְחָא [p] יְאוּב [q] מְלָא [r] נְפַל [s] אִתָּא [t] לְחַך כמולקק [u] שְׁחַן [v] מוּת [w] יְבַל

23 * Quumque torqueretur in inferis, eleuauit oculos suos eminus, viditque Abrohom & Loozar in sinu eius.

24 * Et clamauit alta voce, aitque, Pater mi Abrohom, miserere mei, & mitte Loozar vt intingat extremum digitum suum in aquam, & humectet mihi linguam meam: ecce enim crucior in hac flamma.

25 * Dixit ei Abrohom, Fili mi, recordare te recepisse bona tua in vita tua, et Loozar mala sua: nunc autem ecce requiescit hic, tu verò cruciaris.

26 * Et cum his omnibus, est ingens hiatus positus inter nos & vos, vt ij qui velint hinc transire ad vos, non possint; nec etiam illinc transire ad nos.

27 * Dixit ei, Ergo efflagito à te, pater mi, vt eum mittas domum patris mei:

28 * Sunt enim mihi quinque fratres: proficiscatur testificaturus eis, ne & ipsi veniãt in hunc locum cruciatus.

29 * Dixit ei Abrohom, Habent Mousche & Prophetas: audiant eos.

30 * Ille verò dixit ei, Non, pater mi Abrohom, sed si quispiam ex mortuis proficiscatur ad eos, pœnitentiam acturi sunt.

31 * Dixit ei Abrohom, Si Mousche & Prophetas non audiunt, nec si quispiam ex mortuis surrexerit, credituri sunt ei.

Lectio ad vesperas Feria v I. septimanæ præcedentis Ieiunium.

CAP. XVII.

1 DIcebat autem Jeschua discipulis suis, Nõ potest quin eueniant scandala: væ autem ei per quem eueniunt.

2 * Satius ei fuerit si mola asinaria appẽdatur collo ipsius, & abiectus fuerit in mare, quàm sit offendiculo vni ex istis pusillis.

3 * Cauete vobisipsis. Si peccauerit frater tuus, increpa eum: & si conuersus fuerit, remitte ei.

4 * Et si septies in die offenderit te, & septies in die reuertatur ad te, & dixerit, Pœnitet me; remitte ei.

5 * Et dixerunt Apostoli Domino nostro, Adauge nobis fidem.

---

23 וְכַד מִשְׁתַּנַק בְּשָׁאוּל אֲרִים עֵינוֹהִי מִן רוּחָקָא וַחֲזָא לַאבְרָהָם וְלַלָּעָזַר בְּעוּבֵהּ׃ 24 וְקָרָא בְּקָלָא [a] רָמָא וַאֲמַר אֲבִי אַבְרָהָם [b] אָתְרַחֵם עָלַי וְשַׁדַּר לְלָעָזַר [c] דְּיֶצְבּוֹעַ רֵישׁ עֶבְעֵהּ בְּמַיָּא [d] וְנַרְטֵב לִי לְשָׁנִי דְּהָא [e] מְשְׁתַּנַק אֲנָא בְּשַׁלְהֲבְיתָא הָדָא׃ 25 אֲמַר לֵהּ אַבְרָהָם בְּרִי [f] אִתְדַּכַּר [g] דְּקַבֶּלְתְּ [h] טָבָתָךְ בְּחַיֶּיךְ וְלָעָזַר בִּישָׁתֵהּ וְהָשָׁא הָא [i] מִתְחַנְיֵתְ הָרְכָא וְאַנְתְּ [j] מְשְׁתַּנַק׃ 26 וְעִם הָלֵין כֻּלְּהֵין [m] הַוָתָא רַבְתָא [n] סִימָא בֵּינַיִן וְלָכוֹן דְּאִילֵין [o] דְּצָבִין מֶעְבָּא וְדָנָעֲבְרוּן לְוָתְכוֹן לָא יָכְלִין וְאַף לָא דְּמִן תַּמָּן נֶעְבְּרוּן לְוָתַן׃ 27 אֲמַר לֵהּ מָרֵין [p] בָּעֵא אֲנָא מֵנָּךְ אֲבִי דְּתְשַׁדְּרִיוּהִי לְבֵית אֲבִי׃ 28 חַמְשָׁא גֵּיר אַחִין אִית לִי [r] דְּנָאזַל [s] נְסַהֵד אֱנוֹן דְּלָא אַף הֵנוֹן [t] נְאתוֹן לְדוּכְתָא הָדָא׃ 29 אֲמַר לֵהּ אַבְרָהָם אִית לְהוֹן מוֹשֶׁא וְנְבִיֵא [x] נְשְׁמְעוּן אֱנוֹן׃

[a] רוּם [b] רַחֵם [c] צְבַע [d] רְטַב [e] שְׁנַק [f] דְּכַר כמו זכר [g] קַבֵּל [h] טוּב [i] חַוָּא [k] נוּחַ [l] שְׁנַק [m] חֲוָה פירושו החום [n] סָם [o] צְבָא [p] עֲבַר [q] בְּעָא [r] אָזַל [s] סַהֵד [t] אֲתָא [x] שְׁנַק [y] שְׁמַע

*Eleuans autem oculos suos cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius:

*Et ipse clamans dixit, Pater Abraham, miserere mei; & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquâ, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

*Et dixit illi Abraham, Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.

*Et in his omnibus, inter nos & vos chaos magnum firmatum est; vt hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint; neque indè huc transmeare.

*Et ait, Rogo ergo te pater, vt mittas eum in domum patris mei.

*Habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.

*Et ait illi Abraham, Habent Moysen & Prophetas: audiant illos.

*At ille dixit, Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.

*Ait autem illi, Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

CAP. XVII.

ET ait ad discipulos suos, Impossibile est vt non veniant scandala: væ autem illi per quem veniunt.

Mat. 18. a.7 Mar.9.f.42 Mat. 18. c.21 Luc. 19. d.17 Eccl.19. b.13

*Vtilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius, & proiiciatur in mare, quàm vt scandalizet vnum de pusillis istis.

*Attendite vobis: Si peccauerit in te frater tuus, increpa illum: & si pœnitentiam egerit, dimitte illi.

*Et si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicens, Pœnitet me; dimitte illi.

*Et dixerunt Apostoli Domino, Adauge nobis fidem.

23 * καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ·

24 * καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε, πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ·

25 * εἶπε δὲ Ἀβραάμ, τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι.

26 * καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δυνῶνται· μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν.

27 * εἶπε δέ, ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου.

28 * ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.

29 * λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ, ἔχουσι Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν.

30 * ὁ δὲ εἶπεν, οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν.

31 * εἶπε δὲ αὐτῷ, εἰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδ' ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

ιζ.

1 * Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται·

2 * λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων.

3 * προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ.

4 * καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ ἐπὶ σέ, λέγων, μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ.

5 * καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, πρόσθες ἡμῖν πίστιν.

---

30 הוּ דֵין אֲמַר לֵהּ לָא אֲבִי אַבְרָהָם אֱלָא אִן אֱנָשׁ מִן מְיְתָא נְאזַל לָוָתְהוֹן חָיְבִין׃ 31 אֲמַר לֵהּ אַבְרָהָם
אִן לְמוֹשֶׁא וְלִנְבִיָא לָא שָׁמְעִין אַף לָא אִן אֱנָשׁ מִן מְיְתָא נְקוּם מְהֵימְנִין לֵהּ׃
קְרַנָא דְרַמְשָׁא דְעַרְבְתָא דְשַׁבְתָא מַרְמִיתָא רְשׁוּמָא נר קפלאון יז
1 וַאֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי לָא מֶשְׁתְּחָא דְלָא נְאחוֹן מַכְשׁוֹלָא וַי דֵין לְהוֹ דְּבְאִידָה נְאתִין׃
2 פָּקַח לְהוֹן אֱלוֹרַחֲיָא דְחִמְרָא חְלִיָא בְצַוְרֵהּ וְשַׁדְרָא בְיַמָּא אוֹ דְנָכְשֵׁל לְחַד מִן הָלֵין זְעוּרָא׃ 3 אֶזְדָּהַרוּ
בְנַפְשְׁכוֹן אִן נֶחְטָא אָחוּךְ כְּאִיבֵהּ וְאִן תָּאֵב שְׁבוּק לֵהּ׃ 4 וְאִן שְׁבַע זַבְנִין בְיוֹמָא נֶסְכֹּל בָּךְ וְשַׁבַע זַבְנִין
בְיוֹמָא נֶתְפְּנָא לְוָתָךְ וְאֲמַר תָּאֵב אֲנָא שְׁבוּק לֵהּ׃ 5 וַאֲמַרוּ שְׁלִיחֵא לְמָרָן אוֹסֵף לַן הֵימָנוּתָא׃

מוּת אֲזַל
תְּבַכְּמוּ שׁוּב קָם
הֵימִן קְרָא
עִם לְמַר אִתְּתָא
כְּשַׁל יָד הְלָא
שְׁנָא חַד חֲטָא
כְּאָא הֵב סְכַל פְּנָא
אֱמַר נְפַק הֵימִן

6 ✣ Dixit eis, Si haberetis fidem inſtar grani ſinapis, diceretis huic ſycamino, Eradicator, & plantator in mari, & obediret vobis.

7 ✣ Quis ex vobis habet ſeruum ducentem iugum boum, aut paſcentem oues, cui quum venerit ab agro dicat ſtatim, Tranſi, diſcumbe?

8 ✣ Sed dicit ei, Para mihi quod cœnem, & præcinctus lumbos miniſtra mihi, vſquedum edero ac bibero, & poſteà tu quoque edes ac bibes.

9 ✣ Nunquid gratiam recipit illius ſerui, quia fecit quod ipſi iniunctum fuerat? Non puto.

10 ✣ Ita et vos, quum feceritis ea omnia quæ iniuncta ſunt vobis, dicite, Serui inutiles ſumus. nam quod debuimus facere, fecimus.

Ad oblationem Dominicæ hebdomadis ſecundæ Ieiunij.

11 ✣ Et factum eſt cùm proficiſceretur Jeſchua ad Ouriſchlem, vt tranſierit per Schamaritanos in Galilæam.

12 ✣ Quumque propè ingrederetur vicum quendam, occurrerunt ei decem viri leproſi, & ſteterunt procul.

13 ✣ Et extulerunt vocem ſuam, dicentes, Magiſter noſter Ieſchua, miſerere noſtri.

14 ✣ Et quum vidiſſet eos, dixit eis, Jte, oſtendite vos Sacerdotibus. Et dum proficiſcerentur, mundati ſunt.

15 ✣ Vnus autem ex ipſis, vt vidit ſe eſſe mundatum, reuerſus eſt, & alta voce glorificabat Deum.

16 ✣ Procidítque in faciem ſuam ante pedes Ieſchua, gratias ei agens. Erat autẽ iſte Schamaritanus.

17 ✣ Reſpondit autem Jeſchua, & ait, Nonne erant decem illi qui mundati ſunt? vbi ſunt nouem?

18 ✣ Quare ſeparati ſunt, quin redierint daturi gloriam Deo, niſi iſte qui eſt ex populo extraneo?

19 ✣ Et dixit ei, Surge, abi, fides tua te ſeruauit.

---

6 אֲמַר לְהוֹן אִן אִית הֲוָה לְכוֹן חֵימָנוּתָא אַיִךְ פִּרְדָתָא דְחַרְדְלָא אָמְרִין חֲוַיתוּן לְתוּתָא הָנָא דְאִתְעַקַר וְאִתְנַעַב
בְיַמָא וּמְשְׁתְמַעְהָוָא לְכוֹן׃ 7 מַנוּ מִנְכוֹן דְאִית לֵהּ עַבְדָא דְדָבַר פַּדְנָא אוֹ דְרָעָא עָנֵא וְאַן נְאתֵי מִן חַקְלָא
אֲמַר לֵהּ מֵחָדָא עֲבַר אֶסְתַמַךְ׃ 8 אֶלָא אֲמַר לֵהּ טַיֵב לִי מֵרֵם וְאִתְחֲשֵׁם וְאַסוֹר חַצַיךְ שַׁמַשִׁינִי עַדְמָא וְאֵיכַלְעַם
וְאִשְׁתֵא וּבַתְרֵכֵן אָף אַנְתְ תֵּילַעַם וְחִשְׁתֵא׃
9 לְמָא טַיבוּתֵהּ מְקַבֵּל דְהַהוּ עַבְדָא דַעֲבַד מֵרֵם וְאִתְפְקַדְלֵהּ לָא סָבַר אֲנָא׃
10 הָכַנָא אָף אַנְתוּן כַּד תְהֵוֹן כְּלֵהֵין דְפְקִידָן לְכוֹן אֲמַרוּ דְעַבְדָא חֲנַן בְטֵילָא דְמֵרֵם דְוַחַיבִין הֲוֵין
לְמֶעְבַד עֲבַדָן׃

---

a פִּרְד b חֲרְדָל c רְעָא d עָנָא e אֵיתָא f סְמַךְ g עַקְמוּצָאן h חֲשַׁשׁ i אֲסַר k שְׁמֵשׁ l לְעֵם m שְׁתָא n טַיב o פְּקַר p בְּטַל q חוּב r חֲוָא s עֲבַר
x פִּרְד y הֲוָא z עֲקַר
a רְבַר נחת
b פְּדָן c רְעָא
d עָנָא
e אֵיתָא f סְמַךְ h חֲשַׁשׁ
פירוש אבל בערב
i אֲסַר k שְׁמֵשׁ l לְעֵם
m שְׁתָא n טַיב o פְּקַר
p בְּטַל q חוּב r חֲוָא
s עֲבַר

Mat. 17. c.20 † habueritis † dicetis obediet

* Dixit autem Dominus, Si † habueretis fidem sicut granū sinapis, † diceretis huic arbori moro, Eradicare, & transplantare in mare; & † obediret vobis.

6 * εἶπε δὲ ὁ κύριος, εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ, ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

boues, &

* Quis autem vestrum habens seruum arantē aut pascentem †, qui regresso de agro dicat illi, Statim transi, † recumbe:

7 * τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ αὐτῷ, παρελθὼν, ἀνάπεσαι.

* Et non dicat ei, Para quod cœnem; & præcinge te, & ministra mihi donec manducem & bibam; & post hæc tu manducabis & bibes?

8 * ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι, ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ;

* Nunquid gratiam habet seruo illi, quia fecit quæ ei imperauerat? Non C puto.

9 * μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ.

* Sic & vos cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.

10 * οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.

* Et factum est, dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam.

11 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς ἰερουσαλὴμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου σαμαρείας καὶ γαλιλαίας.

* Et cùm ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decē viri leprosi, D qui steterunt à longè:

12 * καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπηντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόρρωθεν.

* Et leuauerunt vocem, dicentes, Iesu præceptor, miserere nostri.

13 * καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν, λέγοντες, ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.

Leu. 14. 2.2

* Quos vt vidit, dixit, Ite, ostendite vos Sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt.

14 * καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς, ἐκαθαρίσθησαν.

* Vnus autem ex illis, vt vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum:

15 * εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν.

* Et cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens: & hic erat Samaritanus.

16 * καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν σαμαρείτης.

* Respondens autem Iesus, dixit, Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?

17 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ;

* Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.

18 * οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος.

* Et ait illi, Surge, vade: quia fides tua te saluum fecit.

19 * καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

וְרַקִּירָא דְּחַד בְּשַׁבְּתָא דַּתְרִין רְצוֹמָא נח

11 וַהֲוָא דְכַד אָזֵל יֵשׁוּעַ לְאוּרְשְׁלֵם עֲבַר הֲוָא בֵּית שֹׁמְרָיָא לַגְלִילָא׃ 12 וְכַד קָרִיב לְמֵעַל לַקְרְיְתָא חֲדָא אַרְעוֹהִי עֶסְרָא אֱנָשִׁין גַּרְבָּא וְקָמוּ מִן רוּחָקָא׃ 13 וַאֲרִימוּ קָלְהוֹן וַאֲמְרִין רַבַּן יֵשׁוּעַ אֶתְרַחַם עֲלַין׃ 14 וְכַד חֲזָא אֱנוּן אֲמַר לְהוֹן זְלוּ אֶתְחַזּוֹ לְכָהֲנֵא וְכַד אָזְלִין אֶתְדַּכִּיו׃ 15 חַד דֵּין מֶנְהוֹן כַּד חֲזָא דְאִתְדְּכִי הֲפַךְ לֵהּ וְבָקְלָא רָמָא 16 מְשַׁבַּח הֲוָא לַאלָהָא׃ וְנָפַל עַל אַפּוֹהִי קֳדָם רַגְלוֹהִי דְיֵשׁוּעַ כַּד סָגֵד לֵהּ וְהוּ הָנָא שֹׁמְרָיָא הֲוָא׃ 17 עָנָא דֵין יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לָא הֲוָא עֶסְרָא הֲוֹן הַלֵּין אִתְדְּכִי אַיְכָא אֱנוּן תְּשַׁעָא׃ 18 לְמָא פְּרִישׁוּ דְנָאתוּן נְתִלִּין לְמֵיהַב תֻּשְׁבְּחָתָא לַאלָהָא אֶלָּא הָנָא דְמִן עַמָּא הוּ נוּכְרָיָא׃ 19 וַאֲמַר לֵהּ קוּם זֵל הֵימָנוּתָךְ אַחֲיָתָךְ׃

Lectio Feria quinta hebdomadis tertiæ Ieiunij.

20 * Quumque interrogarẽt Ieschua quidam ex Perischæis, quando venturum esset regnum Dei; respondit & dixit eis, Non veniet regnum Dei cum obseruationibus.

21 * Neque dicent, Ecce hic est, & en ecce illic est. Ecce enim regnum Dei intra vos est.

22 * Dixit autem discipulis suis, Venient dies quum desiderabitis videre vnum ex diebus Filij hominis, nec videbitis.

23 * Et si dixerint vobis, Ecce hîc est, & en ecce illic est, ne abieritis.

24 * Nam sicut fulgur coruscat è cælo, & quicquid est sub cælo illuminat, ita erit Filius hominis die suo.

25 * Prius autem futurum est vt patiatur multa, & reprobetur ab hac generatione.

26 * Et prout factum est in diebus Nouach, ita futurum est in diebus Filij hominis.

27 * Edebant et bibebant, & ducebãt vxores, dabanturque viris, vsque ad hunc diem quo ingressus est Nouach in arcam; venitque diluuium & perdidit omnes.

28 * Et quemadmodum rursus factum est in diebus Lout: edebant & bibebant, & emebant ac vendebãt, & plantabant, ac ædificabant. 29 * Quo autem die Lout excessit è Sedoum, pluit Dominus ignem et sulphur è cælo, & perdidit omnes.

30 * Ita futurum est quo die reuelabitur Filius hominis.

31 * In illo die qui fuerit in tecto, & vasa eius in ipsa domo, ne descendat vt sumat ea: & qui in agro fuerit, non reuertatur retrò.

32 * Memineritis vxoris Lout.

33 * Quisquis voluerit seruare animã suam, perdet eam; & qui perdiderit animã suam, seruabit eam.

34 * Dico vobis, illa nocte duo erunt in vno lecto, vnus assumetur, & alter relinquetur.

35 * Item duę erunt molentes simul, vna assumetur, & altera relinquetur.

36 * Duo erunt in agro, vnus assumetur, & alter relinquetur.

37 * Responderunt, & dicunt ei: Vbi, Domine noster? dixit eis, Vbi erit corpus, illuc congregabuntur aquilæ.

ז קְרֵינָא דְחַמְשָׁא בְשַׁבָּא וְשַׁבְּתָא דג דְצוֹמָא נו

20 וְכַד שַׁאלוּהִי לְיֵשׁוּעַ מִן פְּרִישֵׁא אֵפַתַי אָתְיָא מַלְכוּתָהּ דַּאלָהָא עָנָא וַאמַר לְהוֹן לָא אָתָיָא מַלְכוּתָהּ דַּאלָהָא
21 בְּנְטוּרָתָא׃ וְלָא אָמְרִין הָא הָרְכָא הִי וְהָא הָר חַמָּן הִי הָא גֵּיר מַלְכוּתָהּ דַּאלָהָא לְגַו מָּנְכוֹן הִי׃
22 וַאמַר לְתַלְמִידוֹהִי נָאתוֹן יוֹמָתָא דְתֶתְרַגְּרְגוּן לְמֶחְזָא חַד מִן יוֹמָתָא דַּבְּרֵהּ דַּאנָשָׁא וְלָא תֶחֱזוֹן׃ 23 וְאִן
נְאמְרִין לְכוֹן הָא הָרְכָא הוֹ וְהָא הָר חַמָּן הוֹ לָא תְאוֹלוּן׃ 24 אֵיכְנָא גֵּיר דְּבַרְקָא בָּרֵק מִן שְׁמַיָּא וְכֻלֵּהּ תְּחֵית
שְׁמַיָּא מְנַהֵר הָכְנָא נֶהֱוֵא בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא בְּיוֹמֵהּ׃ 25 לוּקְדָם דֵּין עֲתִיד הוּ דְּנֶתְחַשׁ סַגְיָאתָא וְנֶסְתְּלָא מִן שַׁרְבְּתָא הָדָא׃
26 וְאֵיכְנָא דַּהֲוָא בְּיוֹמָתֵהּ דְּנוֹחָא הָכְנָא נֶהֱוֵא בְּיוֹמָתֵהּ דַּבְּרֵהּ דַּאנָשָׁא׃

ז קְרֵינָא ² שְׁאַל ³ אֵתָיָא
⁴ נְטַר כמו נצר ⁵ הָר
כמו הרי
⁶ לְמַד ⁷ אֲתָא ⁸ רְגַז
⁹ חֲזָא ¹⁰ חֲוָא ¹¹ אֲמַר
¹² הָר כמו הרי
¹³ אֲזַל ¹⁴ בְּרַק ¹⁵ נְהַר
כמו זהר
¹⁶ חֲוָא ¹⁷ חַשַׁשׁ ¹⁸ סָגֵא
¹⁹ סְלָא מאס

20 *Interrogatus autē à Phariſæis, quando venit regnum Dei, †reſpondit eis, & dixit, Non †venit regnum Dei cum obſeruatione: 21 * Nequedicent, Ecce hîc, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos eſt.

22 * Et ait ad diſcipulos ſuos, Venient dies quando deſideretis videre vnum E diem Filij hominis, & non videbitis.

23 * Et dicent vobis, Ecce hîc & ecce illic: nolite ire, neque ſectemini.

24 * Nam ſicut fulgur coruſcans ſub cælo, in ea quæ ſub cælo ſunt, fulget; ita erit Filius hominis in die ſua.

25 * Primùm autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

26 *Et ſicut factum eſt in diebus Noë, ita erit & in diebus Filij hominis. F

27 * Edebant & bibebant, vxores ducebant & dabantur ad nuptias, vſque in diem qua intrauit Noë in arcam; & venit diluuium, & perdidit omnes.

28 * Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot: edebant & bibebant, emebant & vendebant, plantabant & ędificabant:

29 * Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cælo, & omnes perdidit:

30 * Secundùm hæc erit qua die Filius hominis reuelabitur.

31 * In illa die qui fuerit in tecto, & vaſa eius in domo, ne deſcendat tollere G illa: & qui in agro, ſimiliter non redeat retrò.

32 * Memores eſtote vxoris Lot.

33 * Quicūque quæſierit animam ſuam ſaluam facere, perdet illam: & quicunque perdiderit illam, viuificabit eam.

34 * Dico vobis, in illa nocte erunt duo in lecto vno, vnus aſſumetur, & alter relinquetur:

35 * Duæ erunt molentes in vnum, vna aſſumetur, & altera relinquetur.

36 * Duo in agro, vnus aſſumetur, & alter relinquetur.

37 * Reſpondentes dicunt illi, Vbi Domine? Qui dixit illis, Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

Sup.9.c.24. Mat.10.d.39 Mar.8.d.35 Ioh.12.d.25 Matt.24 d.40 1.Theſ.4 d.17

20 * Επερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως·

21 * οὐδὲ ἐροῦσιν, ἰδοὺ ὧδε, ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν.

22 * εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε.

23 * καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ὧδε, ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθητε, μηδὲ διώξητε.

24 * ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.

25 * πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

26 * καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

27 * ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.

28 * ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ· ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν·

29 * ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας·

30 * κατὰ ταῦτα ἔσται ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.

31 * ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.

32 * μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ.

33 * ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτήν, ζωογονήσει αὐτήν.

34 * λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.

35 * δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· μία παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται.

36 * δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.

37 * καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, ποῦ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί.

---

27 וְאָכְלִין הֲווֹ וְשָׁתִין נְסָבִין נָשֶׁא וְיַהֲבִין לְגַבְרָא עַד יוֹמָא דְעַל נוּחָ לְכֶוְלָא וְאֲתָא טוֹפָנָא וְאוֹבַד לְכֻלָּנָשׁ׃

28 וְאִיכָנָא חוּב דַּהֲוָא בְּיוֹמָתֵהּ דְּלוֹט דַּאֲכְלִין הֲווֹ וְשָׁתִין וְזָבְנִין וּמַזְבְּנִין וְנָצְבִין הֲווֹ וּבָנִין׃ 29 בְּיוֹמָא דִין דְּנָפַק

לוֹט מִן סְדוֹם אַמְטַר מָרְיָא נוּרָא וּכְבְרִיתָא מִן שְׁמַיָּא וְאוֹבַד לְכֻלְּהוֹן׃ 30 הָכַנָּא נֶהֱוֵא בְּיוֹמָא דְּמָתְגְּלֵא בְּרֵהּ דַּאֲנָשָׁא׃

31 בְּהַהוּא יוֹמָא מַן דְּבַאֲרָא הוּא וּמָאנָוֹהִי בְּבֵיתָא לָא נֵחוֹת דְּנָשְׁקוֹל אֵנוּן וּמַן דְּבְחַקְלָא הוּא לָא נְתָהֵךְ לְבָסְתְּרָה׃

32 אָחְדְּרוּ לָאנְתְּהּ דְּלוֹט׃ 33 מַן דְּצָבָא נַפְשֵׁהּ נְוֹבְדִינַהּ וּמַן דְּנוֹבֵד נַפְשֵׁהּ נַחְיִנַּהּ׃ 34 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דַּבְּהַהוּ

לֵלְיָא תְּרֵין נֶהֱווֹן בַּחֲדָא עַרְסָא חַד נְתְדַּבַּר וַאֲחֳרָנָא נְשְׁתְּבַק׃ 35 וְתַרְתֵּין נֶהֱווֹן טָחְנָן בַּחֲדָא חֲדָא תְּתְדַּבַּר וַאֲחֳרָנָא תְּשְׁתְּבַק׃

36 תְּרֵין נֶהֱווֹן בְּחַקְלָא חַד נְתְדַּבַּר וַאֲחֳרָנָא נְשְׁתְּבַק׃ 37 עֲנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ לַאֵיכָא מָרָן אֲמַר לְהוֹן אֵיכָא דְּפַגְרָא

אכל שתא נסב יהב עלל כול ירושו חיבה נטף אבד אכל שתא זבן נצב מטר כמו גפרית אבר גלא נחת הפך רכר כמו זכר חיא אבר דבר כלשון לקח

Lectio in vespera Sabbathi præcedentis Ieiunium.

CAP. XVIII.

1 DIxit autẽ etiã eis parabolam, vt omni tẽpore orarent, nec ipsis esset tædio. 2 *Iudex quidam erat in quadam vrbe, qui nec Deum timebat, nec homines reuerebatur.

3 *Porrò vidua quædam erat in illa vrbe, & venit ad eum, aitque, Vindica me ab aduersario meo.

4 *Noluit autem per multum tempus: posthæc verò dixit apud se, Etsi Deum non timeam, nec homines reuerear:

5 *Tamen quia molestiam exhibet mihi hæc vidua, vindicabo eam, ne omni tempore veniens, negotium mihi faceſſat.

6 *Et dixit Dominus noster, Audite quid dicat iudex ille iniquus.

7 *Deus autem non magis faciet vindictam electorum suorum, clamantium ad ipsum die ac nocte, et protrahet Spiritum suum [longanimis erit] in eos?

8 *Dico vobis, faciet vindictam eorum citò. Veruntamen quum venerit Filius hominis, num reperturus est fidem in terra?

9 *Porrò dicebat hanc parabolam aduersus eos qui sibi confidebant se esse iustos, omnésque despiciebant.

10 *Duo homines ascenderunt in templum vt preces funderent, vnus Perischæus, & alter Publicanus:

11 *Et ecce Perischæus stabat inter se & animam suã [secreto], et hæc precabatur: Deus, gratias ago tibi, quòd non sim sicut cæteri homines rapaces, & iniurij, & mœchi; nec sicut iste Publicanus.

12 *Sed ieiuno bis in hebdomade; & decimas do omnium quæ possideo.

13 *Ille verò Publicanus stabat procul, nolebatque vel oculos suos in cælum attollere: sed percutiebat pectus suum, dicebatque, Deus, propitius esto mihi peccatori.

14 *Dico vobis, descendit iste iustificatus domum suam, potius quàm Perischæus ille. Nam quicunque se extollit, deprimetur; & quicunque se deprimit, extolletur.

CAP. XVIII. ιή.

1 DIcebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare, & non deficere:

1 * Ελεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν,

Eccl. 18. c. 22. 1. Thes. 5 c. 17

2 * Dicens, Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerebatur.

2 * λέγων, κριτής τις ἦν τις ἐν πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος.

3 * Vidua autem quædam erat in ciuitate illa: & veniebat ad eum, dicēs, Vindica me de aduersario meo.

3 * χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, λέγουσα, ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου.

4 * Et nolebat per multum tempus. Post hęc autem dixit intra se, Etsi Deum non timeo, nec hominem reuereor;

4 * καὶ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι,

5 * Tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouissimo veniens sugillet me.

5 * διά γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτὴν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με.

16 * Ait autem Dominus, Audite quid iudex iniquitatis dicit.

6 * εἶπε δὲ ὁ κύριος, ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει.

7 * Deus autem non faciet vindictam electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis?

7 * ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ μακροθυμεῖ ἐπ' αὐτοῖς;

8 * Dico autem vobis, quia citò faciet vindictam illorum. Veruntamen Filius minis veniens, putas, inueniet fidem in terra?

8 * ναὶ λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

9 * † Dixit autem ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabantur cæteros, parabolam istam:

9 * εἶπε δὲ πρός τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς, τὴν παραβολὴν ταύτην·

dicens 10 * †Duo homines ascēdebant in templum vt orarent; vnus Pharisæus, & alter Publicanus.

10 * ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης.

11 * Pharisęus stans, hæc apud se orabat; Deus gratias ago tibi, quia nō sum sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri; velut etiam hic Publicanus.

11 * ὁ φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο, ὁ θεὸς, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοὶ, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης.

12 * Ieiuno bis in Sabbatho: decimas do omnium quæ possideo.

12 * νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι.

13 * Et Publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad cęlum leuare: sed percutiebat pectus suum, dicens, Deus propitius esto mihi peccatori.

13 * καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ' ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ, λέγων, ὁ θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.

14 * Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. quia omnis qui se exaltat, humiliabitur; & qui se humiliat, exaltabitur.

Sup. 14. b. 11. Mat. 23. b. 12

14 * λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ γὰρ ἐκεῖνον. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

בְּרֹם נ נְאֹתָא בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא וְנֶשְׁכַּח כַּי ס הֵימָנוּתָא עַל אַרְעָא : 9 וַאֲמַר הַוָא מַחֲלָא הָנָא לְוָקְבָל אֱנָשָׁא אִילֵין דְּהָכִילִין עַל נַפְשְׁהוֹן ר דְּאִיתַיהוֹן זַדִּיקָא ש וּבָסִין עַל כְּלָנָשׁ : 10 תְּרֵין גַּבְרִין ת סְלִקוּ לְהֵיכְלָא ק לְמִצְלֵי חַד פְּרִישָׁא וְאָחֳרָנָא
סָכָנָא : 11 וְהוּ פְּרִישָׁא ד קָאֵם הָוָא בַּיְנוֹהִי לְנַפְשֵׁהּ וְהָלֵין מְצַלֵּא הָוָא אֱלָהָא ג סַגִּי דְּלָא הָוִית אַיִךְ שָׁרְנָא
דְּאֱנָשָׁא ף חָטוּפֵא ע וְעָלוּבָא ח וְגַיְרָא וְלָא אַיִךְ הָנָא סָכָנָא : 12 אֶלָּא צ אֲנָא תְּרֵין בְּשַׁבְּתָא ק וַמְעַסַּר אֲנָא כָּל מֵדֵם
דְּקָנֵא אֲנָא : 13 הַוֵין סָכְנָא ם קָאֵם הָוָא מִן ר רוּחֲקָא וְלָא ש צָבֵא הָוָא אַף לָא ע עֵינוֹהִי ק נְרִים לַשְׁמַיָּא אֶלָּא

בְּרֵם ת נְאֹתָא בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא וְנֶשְׁכַּח כַּי ס הֵימָנוּתָא עַל אַרְעָא : 9 וַאֲמַר הַוָא מַחֲלָא הָנָא לְוָקְבָל אֱנָשָׁא אִילֵין דְּהָכִילִין
עַל נַפְשְׁהוֹן ר דְּאִיתַיהוֹן זַדִּיקָא ש וּבָסִין עַל כְּלָנָשׁ : 10 תְּרֵין גַּבְרִין ת סְלִקוּ לְהֵיכְלָא ק לְמִצְלֵי חַד פְּרִישָׁא וְאָחֳרָנָא
סָכָנָא : 11 וְהוּ פְּרִישָׁא ד קָאֵם הָוָא בַּיְנוֹהִי לְנַפְשֵׁהּ וְהָלֵין מְצַלֵּא הָוָא אֱלָהָא ג סַגִּי דְּלָא הָוִית אַיִךְ שָׁרְנָא
דְּאֱנָשָׁא ף חָטוּפֵא ע וְעָלוּבָא ח וְגַיְרָא וְלָא אַיִךְ הָנָא סָכָנָא : 12 אֶלָּא צ אֲנָא תְּרֵין בְּשַׁבְּתָא ק וַמְעַסַּר אֲנָא כָּל מֵדֵם
דְּקָנֵא אֲנָא : 13 הַוֵין סָכְנָא ם קָאֵם הָוָא מִן ר רוּחֲקָא וְלָא ש צָבֵא הָוָא אַף לָא ע עֵינוֹהִי ק נְרִים לַשְׁמַיָּא אֶלָּא
טָרֵף הָוָא עַל ס חַדְיֵהּ וַאֲמַר אֱלָהָא ת חוּנַיְנִי ש לְחַטָיָא : 14 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דַּנְחַת הָנָא ע מְזַדַּק לְבֵיתֵהּ יַתִּיר מִן הַו
פְּרִישָׁא כְּלָנָשׁ גִּיר דַּנְרִים נַפְשֵׁהּ נֶהְמַכַּךְ וְכָל מַן דְּנַמֵּךְ נַפְשֵׁהּ נֶתְתְּרִים :

Ff 4

א אֶתָא ב חַיְמָן ג מְתַל ד תְּכַל ה אִית ו בְּסָא
כמו בזה
ז סְלַק ח עְלָא ט קָם י יְרָא כ חַטָף ל עַלַב
מ פִּירוּשׁ עשק נ גּוֹר ס עָם ע עֲפַר פ קְנָא
צ קָם ק רַחֵק ר צְבָא ש עַיִן ת רָם
א טָרַף ב חָרָא ג חָנַן ד חָטָא ה נְחֵת ו זְרַק
כמו צדק

15 * *Adferebant autem ad eum infantes, vt tangeret eos: & viderunt eos discipuli eius, eosque obiurgarunt.*

16 * *Ipse verò Ieschua aduocauit eos, dixitque eis, Sinite puerulos venire ad me, nec prohibeatis eos: eorum enim est, qui sicut isti sunt, eorum* inquam *regnum cælorum.*

17 * *Amin dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei tanquam puerulus, non ingredietur illud.*

Lectio patris Antonij & conseruorum eius.

18 * *Et interrogauit eum vnus ex primoribus, dixitque ei, Doctor bone, quid faciam vt hæreditate possidcam vitam æternam?*

19 * *Dixit ei Ieschua, Cur me vocas bonum? nemo bonus nisi vnus Deus.*

20 * *Mandata nosti: Non occides, Nec mœchaberis, Nec furaberis, Nec perhibebis testimonium falsum: Honora patrem tuum & matrem tuam.*

21 * *Dixit ei, Hæc omnia obseruaui à pueritia mea.*

22 * *Quod quum audisset Ieschua, dixit ei, Vnum tibi deest, Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus; & erit tibi thesaurus in cælo; atque post me venito.*

23 * *Ipse verò quum hæc audisset, mœrore affectus est: erat enim diues admodum.*

24 * *Quumque vidisset Ieschua eum mœrore affici, ait, Quàm difficile est iis qui habent diuitias ingredi regnum Dei!*

25 * *Facilius est camelum per foramen acus introire, quàm diuitem in regnum Dei.*

26 * *Dicunt ei ij qui audierant, Ecquis potest saluus fieri?*

27 * *Ieschua verò ait, Ea quæ apud homines impossibilia sunt, apud Deum possunt fieri.*

28 * *Dixit ei Schemeoun Kipho, Ecce nos reliquimus omnia, & venimus post te.*

29 * *Dixit ei Ieschua: Amin dico vobis, nemo est qui reliquerit domos, aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios propter regnum Dei;*

30 * *Qui non recepturus sit duplicia multa hoc tempore, & in seculo venturo vitam æternam.*

---

15 קַרְבוּ וְהָוֹוּ לֵהּ דֵּין [b] יַלּוּדָא וְנֶקְרוּב לְהוּן [c] וַחֲזוֹ אִנּוּן [d] תַּלְמִידָוֹהִי [c] וְכָאֲוּ בְּהוּן׃

16 הוּ דֵּין יְשׁוּעַ קְרָא אֲנּוּן וְאֲמַר לְהוּן [f] שְׁבוּקוּ טַלְיֵא [g] אֲתֵין לְוָתִי וְלָא [h] תְּכְלוּן אֲנּוּן דְּדַאילֵין גֵּיר דַּאיךְ הַלֵּין אֲנּוּן דְּיִלְהוּן

17 הִי מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָא׃ אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוּן דְּמַן דְּלָא נְקַבֵּל מַלְכוּתָא דֵּאלָהָא אַיךְ טַלְיָא לָא [i] נֵעוּל לָהּ׃

[k] קְרֵינָא דַאבָא אַבָּטְנוּיוֹס וְדִכְנָתָהּ נח

18 [a] וְשַׁאלֵהּ חַד מֶן [b] רִישָׁנֵא וְאֲמַר לֵהּ [c] מַלְפָּנָא [d] טָבָא מָנָא אֶעְבֵּד [e] וְאֵרַת חַיֵּא דְּלָעְלַם׃ 19 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ מָנָא

[f] קָרֵא אַנְתְּ לִי טָבָא וְלַיִת טָבָא אֶלָּא אִן חַד אֱלָהָא׃ 20 [g] פּוּקְדָנָא יַדַּע אַנְתְּ לָא תְּקְטוֹל וְלָא [h] תְּגוּר וְלָא [i] תְּגְנוּב וְלָא

[k] תְּסְהַד סָהֲדוּתָא [l] דְּשׁוּקְרָא [m] יַקַר לַאבוּךְ וְלְאִמָּךְ׃ 21 אֲמַר לֵהּ הָלֵין כְּלְהֵין [n] נְטָרֵת אֱנִין מֶן טַלְיוּתִי׃

[b] יַלַד [c] חֲזָא [d] לְמַד

[e] כְּאָא [f] שְׁבַק [g] אֲתָא

[h] כְּלָא

[i] עֲלַל [k] קְרָא [a] שְׁאַל

[b] רֵישׁ [c] אַלַף [d] טוב

[e] וְרַת כמו ירש [f] קְרָא

[g] פְּקַר [h] גזר [i] גְּנַב

[k] סְהַד [l] שְׁקַר [m] יְקַר

Mat. 19. b.13 Mar. 10. b.13

15 * Afferebant autem ad illum & infantes, vt eos tangeret. Quod cùm viderent discipuli, increpabant illos.

16 * Iesus autem conuocans illos, dixit, Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos: talium est enim regnum Dei.

17 * Amen dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei sicut puer, nō intrabit in illud.

Mat. 19. c.16 Mar. 10. b.17

18 * Et interrogauit eum quidam princeps, dicens, Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo?

19 * Dixit autem ei Iesus, Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus Deus.

Exod.20 b.13

20 * Mandata nosti: Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, Non falsum testimonium dices: Honora patrem tuum & matrem.

21 * Qui ait: Hęc omnia custodiui à iuuentute mea.

22 * Quo audito, Iesus ait ei, Adhuc vnum tibi deest: omnia quæcunque habes, vende, & da pauperibus; & habebis thesaurum in cælo: & veni sequere me.

23 * His ille auditis, contristatus est: quia diues erat valdè.

24 * Videns autem Iesus illum tristem factum, dixit, Quàm difficilè, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt!

25 * Facilius est enim camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.

26 * Et dixerunt qui audiebant, Et quis potest saluus fieri?

27 * Ait illis, Quę impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.

28 * Ait autem Petrus, Ecce, nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.

29 * Qui dixit eis, Amen dico vobis, nemo est qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios propter regnum Dei,

30 * Et non recipiat multo plura in hoc tempore, & in seculo futuro vitam æternam.

15 * προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

16 * ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτὰ, εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

17 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

18 * Καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρχων, λέγων, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

19 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.

20 * τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.

21 * ὁ δὲ εἶπε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

22 * ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ, ἔτι σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.

23 * ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, περίλυπος ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.

24 * ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον, εἶπε, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ·

25 * εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

26 * εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

27 * ὁ δὲ εἶπε, τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

28 * εἶπε δὲ ὁ πέτρος, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.

29 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ,

30 * ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

---

22 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ חַדָּא [o]חַסְרָא לָךְ זַל זַבֵּן כָּל מַדְ[p]דְאִית לָךְ [q]וְהַב לְמִסְכְּנֵא וְתֶהֱוֵא לָךְ [r]סִימְתָא בִּשְׁמַיָּא [s]וְתָא בָּתַרִי׃ 23 הוּ דֵּין כַּד שְׁמַע הָלֵין [t]כְּרִית לֵהּ עֲתִיר הֲוָא גֵּיר טָב׃ 24 וְכַד חָזָא יֵשׁוּעַ דְּכָרִית לֵהּ אֲמַר אֵיכָנָא עַשְׁלָא לַאִילֵּין דְּאִית לְחוֹן [u]בֻּכְסֵא [x]דְּנֶעְלִין לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃ 25 [y]דְּלֵילָא הִי לְגַמְלָא [z]דְּמִתְחַטָא נָעוּל אוּ עֲתִירָא לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃ 26 אָמְרִין לֵהּ אִילֵּין [b]דְּשָׁמְעוּ וּמַנוּ מָשְׁכַח [c]לְמֶחֱא׃ 27 וְיֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר אִילֵּין דְּלָוֹת בְּנֵינָשָׁא לָא [d]מֶשְׁכְּחִין לְוֹת אֱלָהָא מָשְׁכְּחִין [e]לְמֶהֱוֵא׃ 28 אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן כְּאפָא וְתָא חֲנַן [f]שְׁבַקן כָּל מִדְּם [g]וְאתַין בָּתְרָךְ׃ 29 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלֵית אֱנָשׁ דְּשָׁבַק בָּתִּא אוּ אֲבָהָא אוּ אֱחָא אוּ אִנְהָתָא אוּ בְּנָיָא מֶטֶל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃ 30 וְלָא נְקַבֵּל [h]בְּאַעֲפָא [i]סַגִּיאָא בְּהָנָא זַבְנָא וּבְעָלְמָא [k]דְּאתֵי חַיֵּא דְּלְעָלַם׃

---

[o] חֲסַר [p] יְתֵב [q] סְכַן [r] טוּם [s] אֲתָא [t] כְּרַח [u] נִכְסִם [x] עֲלַל [y] רְלַל ופירושו קָלִיל [z] חֲרַר [a] חוּט [b] שְׁמַע [c] לְחֵיָא [d] שְׁכַח [e] לְחֵיָא [f] שְׁבַק [g] אֲתָא [h] עִוף או עֲפַף [i] סְנָא [k] אֲתָא [l] חֵיָא

Feria v. hebdomadis vi. Ieiunij.

31 * Et accepit Ieschua dodecadem suam, & dixit eis, Ecce, ascendimus ad Ourischlem, & perficientur omnia quæ scripta sunt in Prophetis aduersus Filium hominis.

32 * Tradetur enim gentibus; & illudent ei, & consputent in vultum eius, ac flagellis cædent eum. 33 * Et afficient eum ignominia, eumque trucidabunt, ac die tertia resurget.

34 * Illi autem nihil horum intellexerunt: sed latebat eos sermo iste, & nesciebant hæc quæ dicebantur eis.

35 * Porrò quum appropinquaret Hirichou, cæcus quidam sedebat iuxta viam, & men-
36 dicabat. * Et audiit vocem turbæ transeuntis; & scisciatus est quisnam hic esset.

37 * Dicunt ei, Ieschua Nazarenus transit.

38 * Clamauit itaque & ait, Ieschua fili Dauid, miserere mei.

39 * Ii autem qui iter faciebant ante ipsum Jeschua, obiurgabant eum vt taceret: ille verò magis clamabat, Fili Dauid, miserere
40 mei. * Et substitit Jeschua, iussitque eum ad se vocari. quumque ei appropinquasset,
41 interrogauit eum, * Dixitque ei, Quid vis faciam tibi? Ille verò dixit, Domine mi, vt
42 videam. * At Jeschua dixit ei, Videto. fides tua te seruauit.

43 * Eoque momento vidit; ac veniebat post eum, & glorificabat Deum: totusque populus quum hoc vidisset, tribuebat laudē Deo.

CAP. XIX.

1 Quumque ingressus esset Jeschua, &
2 transiret per Hirichou: * Vir quidam nomine Zaccai diues erat, & magister Pu-
3 blicanorum. * Et volebat videre Ieschua quisnam esset, nec poterat præ turba, quòd statura paruus esset Zaccai.

4 * Et cucurrit ante Jeschua, conscenditque ficum insipidam, [sycomorum], vt eum conspicaretur, quoniam futurum erat vt illac transiret. 5 * Vt autem venit ad eum locum, Jeschua vidit eum; & dixit ei, Festina, descende Zaccai, hodie enim oportet
6 me domi tuæ adesse. * Festinans itaque descendit, & excepit eum gaudens.

Mat. 20. b.17 Mar. 10. c.32

* Assumpsit autem Iesus duodecim, 31
& ait illis, Ecce ascendimus Ierosolymã, F
& consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.
* Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur: 32
* Et postquàm flagellauerint, occident eum; & die tertia resurget. 33
* Et ipsi nihil horum intellexerunt: & erat verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur. 34

Mat. 20. d.29 Mar. 10. e.46

* Factum est autem, cùm appropinquaret Iericho, cæcus quidam sedebat secus viam, mendicans; 35
* Et cùm audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. G 36
* Dixerunt autem ei, quòd Iesus Nazarenus transiret. 37
* Et clamauit, dicens, Iesu fili Dauid, miserere mei. 38
* Et qui præibant, increpabant eum vt taceret. Ipse verò multo magis clamabat, Fili Dauid, miserere mei. 39
* Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se. Et cùm appropinquasset, interrogauit illum, 40
* Dicens, Quid tibi vis faciam? At ille dixit, Domine, vt videam. 41
* Et Iesus dixit ei, Respice: fides tua saluum te fecit. 42
* Et confestim vidit: & sequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs, vt vidit, dedit laudem Deo. 43

CAP. XIX.

ET ingressus perambulabat Iericho. 1
* Et ecce vir nomine Zacchæus, & hic princeps erat publicanorum, & ipse A diues: 2
* Et quærebat videre Iesum quis esset, & non poterat præ turba; quia statura pusillus erat. 3
* Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum, vt videret eum: quia inde erat transiturus. 4
* Et cùm venisset ad locum, suspiciẽs Iesus vidit illũ, & dixit ad illum, Zacchęe, festinans descende; quia hodie in domo tua oportet me manere. 5
* Et festinans descendit, & excepit illum gaudens. 6

31 * Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπε πρὸς αὐτούς, ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν, τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου·
32 * παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθήσεται, καὶ ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται,
33 * καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται·
34 * καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.
35 * ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς Ἱερειχώ, τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.
36 * ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο.
37 * ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται.
38 * καὶ ἐβόησε λέγων, Ἰησοῦ υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με.
39 * καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με.
40 * σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· ἐπιστὰς δὲ αὐτὸν ἐπηρώτησεν αὐτὸν,
41 * λέγων, Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.
42 * καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.
43 * καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν, ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.

ιθ'.

1 * Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱερειχώ·
2 * καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος,
3 * καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστι, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου· ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν.
4 * Καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι.
5 * καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτὸν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι.
6 * καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων.

קום קְרָא שׁאל דִּין אֲמַר מָרִי דְּאִתְוָא ׃ 41 וְאָמַר לֵהּ מָנָא צָבֵא אַנְתְּ אֶעְבֵּד לָךְ הִי
צְבָא עֲבַד חָזָא וְשַׁעְוַפְקֵד דְּנָקְרִינֵיהִי לְוָתֵהּ וְכַד קָרֵב לְוָתֵהּ שַׁאֲלֵהּ ׃ 42 וְאָמַר לֵהּ מָנָא צָבֵא אַנְתְּ אֶעְבֵּד לָךְ הִי
חָזָא עֲבַד חָזָא חֵזוֹי הַיְמָנוּתָךְ אַחֲיַתָךְ ׃ 43 וּבַר שָׁעָתָה חָזָא וְאָתָא הַוָא בָתְרֵהּ
הַיְמֵן אֲתָא הַוָא לַאלָהָא וְכֵלֵהּ עָמָא דַחֲוָא יַהֵב הַוָא שׁוּבְחָא לַאלָהָא ׃ קפאלין טז וְכַד עַל יְשׁוּעַ
שְׁבַח עָלַל עָבָא וַעֲבַר בְּאִירִיחוֹ ׃ 2 גַּבְרָא חַד דְּשׁוּמֵהּ הַוָא זַכַּי עַתִּירָא הַוָא וְרַב מָכְסָא ׃ 3 וְצָבָא הַוָא דְּנָחֵוָא לְיֶשׁוּעַ דְּמַנוּ
רְחֵט סְלֵק פְּכַרְ וְלָא מְשַׁכַּח הַוָא מִן כְּנִשָׁא מְטַל דְּבַקּוֹמֵהּ זְעוּר הַוָא זַכַּי ׃ 4 וְרָהֵט קַדְמָה לְיֶשׁוּעַ וְסַלֵק לֵהּ לְתִתָא פְּכִיהָא
חוּז זַכַּי חָזָא עֲבַר נְחַת וְכַד אֲתָא לְהַי דּוּכְתָא יֶשׁוּעַ חֲזִיהִי וְאָמַר לֵהּ אִסְתַּרְהַב נְחֵת וְקַבְּלֵהּ כַּד חָדָא ׃ 5 וְכַד אֲתָא לְהַי דּוּכְתָא יֶשׁוּעַ חֲזִיהִי וְאָמַר לֵהּ אִסְתַּרְהַב נְחֵת וְקַבְּלֵהּ כַּד חָדָא ׃ 6 וְאִסְתַּרְהַב נְחֵת וְקַבְּלֵהּ כַּד חָדָא ׃
יוֹמָנָא גִיר וְלָא דַבַּיתָךְ אֶהֱוֵא ׃ 6 וְאִסְתַּרְהַב נְחֵת וְקַבְּלֵהּ כַּד חָדָא ׃

g פירושו צדיק

7 * Quum autem hoc vidissent, omnes murmurabant, dicentes, Apud hominem peccatorem ingressus diuertit.

8 * Stetit autem Zaccai, & dixit ipsi Ieschua, Ecce, Domine mi, dimidium facultatum mearum do pauperibus: & cuicumque aliquid per iniuriam eripuerim, quadruplum retribuo.

9 * Dixit ei Jeschua, Hodie facta est salus huic domui, eò quòd iste quoque est filius Abrohom. 10 * Venit enim Filius hominis vt quærat, & seruet quod perierat.

11 * Et quum hæc audirent, addidit sermoni parabolam, eo quòd esset prope Ourischlē, & quòd putarent fore vt eo momento appareret regnum Dei.

12 * Et ait, Vir quidam maximo stemmate natus, profectus est in regionem longinquam, vt acciperet sibi regnum, & reuerteretur.

13 * Et aduocauit decem seruos suos, deditque eis decem minas, & dixit eis, Negotiamini donec veniam.

14 * Filij autem ciuitatis ipsius oderant eum; miseruntque legatos post eum, & inquiunt, Nolumus hunc regnare super nos.

15 * Quumque accepisset regnum, & reuersus fuisset, iussit vocari ad se seruos illos quibus dederat argentum, vt cognosceret quid vnusquisque ex eis negotiatus fuisset.

16 * Venit autem primus, & ait, Domine mi, mina tua decem minas lucrifecit.

17 * Dixit ei, Euge serue bone, quia in minimo inuentus es fidelis, dominaberis super decem vrbes [arces].

18 * Et venit secundus, & ait, Domine mi, mina tua quinque minas fecit.

19 * Dixit & isti, Tu quoque dominaberis super quinque ciuitates.

20 * Alius autem venit, & ait, Domine mi, ecce mina illa tua quæ penes me fuit posita in sindone.

21 * Timui enim à te, quippe qui homo durus sis, & auferas id quod non deposuisti, ac metas quod non seminasti.

22 * Dixit ei, Ex ore tuo te iudicabo, serue nequam: noueras enim me esse hominem durum, qui auferam quod non deposui, & me tam quod non seminaui.

---

7 כַּד [m] חֲזוֹ דֵּין כֻּלְּהוֹן [n] רָטְנִין הֲווֹ וְאָמְרִין דְּלְוָת גַּבְרָא [o] חַטָּיָא [p] עַל שְׁרָא׃ * 8 קָם דֵּין זַכַּי וְאָמַר לְיֵשׁוּעַ הָא מָרִי
[q] פֶּלְגוּת [r] נְכְסַי יָהֵב אֶנָא [s] לְמִסְכֵּנֵא וְלְכָלְנָשׁ מִדֵּם [x] דְּעָלְבֵת בַּאַרְבְּעָא [y] פַּרַע אֲנָא׃ 9 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ יוֹמָנָא הָווֹ חַיֵּא
לְבַיְתָא הָנָא מֶטֵל דְּאַף הָנָא בְּרֵהּ הוּ דְּאַבְרָהָם׃ 10 אֵתָא גֵּיר בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא [z] וְנַחֵא הוּ מִדֵּם [b] דַּאֲבִיד הָווֹא׃
11 וְכַד [c] שְׁמָעִין הֲווֹ הָלֵין [d] אוֹסֵף [e] לְמֵאמַר [f] מַתְלָא מֶטֵל דְּקָרִיב הֲוָא לְאוּרְשְׁלֵם [g] וְסָבְרִין הֲווֹ דַּהֲוָה שָׁעֲתָא עֲתִידָא
[h] דְּתִתְגְּלֵא מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃ 12 וַאמַר גַּבְרָא חַד בַּר [i] טוּהֲמָא רַבָּא אֲזַל לַאתְרָא רַחִיקָא דְּנֶסַב לֵהּ מַלְכוּתָא
[m] וְנֶהְפוֹךְ׃ 13 וַקְרָא עֲסַרָא עַבְדְוהִי וְיָהֵב לְהוֹן עֲסַרָא [k] מְנִין וַאמַר לְהוֹן אִתְתַּגְּרוּ עַד אֲתָא אֲנָא׃
14 בְּנֵי מְדִינְתֵּהּ דֵּין מָנִין הֲווֹ לֵהּ וְשַׁדַּרוּ אִינְגַּדָא בָּתְרֵהּ וַאמְרִין לָא צָבִינִן דְּנִמְלֵךְ עֲלַין הָנָא׃

[m] חֲזָא [n] רְטַן [o] חַטָּא [p] עֲלַל [q] קוּם [r] פְּלַג [s] נְכַס [t] יְהַב [u] סְכַן [x] עֲלַב פירושו גנבל [y] בְּרָע [z] חַיָּא [b] אֲבַד [c] שְׁמַע [d] אֲסַף [e] אֲמַר [f] מְתַל במן משל [g] סְבַר [h] גְּלָא [i] פירוש מיוחס [k] מָנֶה בסקרא הוא ס׳ סלים ובדר״ הוא מאה זוז

* Et cùm viderent omnes, murmurabant, dicétes, quòd ad hominem peccatorem diuertisset. 7

* Stans autem Zacchæus, dixit ad 8
Iesum †Dominum, Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & siquid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.

* Ait Iesus ad eum, Quia hodie salus 9
domui huic facta est, eo quòd & ipse filius sit Abrahæ.

Matt. 18 b. 12 * Venit enim Filius hominis quærere, & saluum facere quod perierat. 10

*Hęc illis audientibus, adiiciens, dixit 11
parabolam, eo quòd esset prope Ierusalem, & quia existimarét quòd confestim regnum Dei manifestaretur.

Mat. 25. b. 14 * Dixit ergo, Homo quidam nobilis 12
abiit in regionem longinquam accipere C sibi regnum, & reuerti.

* Vocatis autem decem seruis suis, 13
dedit eis decem mnas, & ait ad illos, Negotiamini dum venio.

* Ciues autem eius oderant eum: & 14
miserunt legationem post illum, dicentes, Nolumus hunc regnare super nos.

* Et factum est vt rediret, accepto re- 15
gno, & iussit vocari seruos quibus dedit pecuniam, vt sciret quantum quisque negotiatus esset.

* Venit autem primus, dicens, Domi- 16
ne, mna tua decem mnas acquisiuit.

* Et ait illi, Euge bone serue, quia in 17
modico fuisti fidelis, eris potestatem ha bens supra decem ciuitates.

* Et alter venit, dicens, Domine, mna 18
tua fecit quinque mnas.

* Et huic ait, Et tu esto super quinque 19
ciuitates.

* Et alter venit, dicens, Domine, ec- 20
ce mna tua quam habui repositam in sudario.

* Timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti. 21

* Dicit ei, De ore tuo te iudico, serue 22
nequam. sciebas quòd ego homo austerus sum, tollens quod non posui, & metens quod non seminaui:

7 * καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέγοντες, ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι.

8 * σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν κύριον, ἰδοὺ τὰ ἡμίσιά μου τῶν ὑπαρχόντων, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς. καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.

9 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν.

10 * ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

11 * ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς εἶπε παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἱερουσαλὴμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.

12 * εἶπεν οὖν, ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι.

13 * καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πραγματεύσασθε ἕως ἔρχομαι.

14 * οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ, λέγοντες, οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

15 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, εἶπε φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῷ τίς τί διεπραγματεύσατο.

16 * παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου προσειργάσατο δέκα μνᾶς.

17 * καὶ εἶπεν αὐτῷ, εὖ, ἀγαθὲ δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.

18 * καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησε πέντε μνᾶς.

19 * εἶπε δὲ καὶ τούτῳ, καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων.

20 * καὶ ἕτερος ἦλθε, λέγων, κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ·

21 * ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.

22 * λέγει δὲ αὐτῷ, ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε· ἤδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα·

---

15 וְכַד נְסַב מַלְכוּתָא ׀ וְתָפַךְ אֲמַר דְּיִקְרוּן לֶהּ עַבְדַיָּא דִּי יְהַב לְהוֹן כַּסְפָּא דְּיִנְדַּע כָּל חַד מֶנְהוֹן מָנָא

16 אִתְתַּגַּר׃ וְאָתָא קַדְמָיָא וַאֲמַר מָרִי מַנָּיךְ עֲסַרָא מְנִין אַוְתַר׃ 17 אֲמַר לֶהּ אִיוֹ עַבְדָא טָבָא דִּבְקַלִּיל

18 אִשְׁתַּכַּחְתְּ מְהֵימַן תֶּהֱוֵא שַׁלִּיט עַל עֲסַרָא כַּרְכִין׃ וְאָתָא תִּנְיָנָא וַאֲמַר מָרִי מַנָּיךְ חַמְשָׁא מְנִין עֲבַד׃ 19 אֲמַר אַף

לְהָנָא אֱהֵי עַל חַמְשָׁא כַּרְכִין׃ 20 וְאָתָא אָחֳרָנָא וַאֲמַר מָרִי הָא מַנָּיךְ הָוֵי דְּאִירִ חֲנָא לְוָתִי כַּד

סְדִינָא׃ 21 דְּחֵלִת גִּיר מָנָךְ דְּגַבְרָא אַנְתְּ קַשְׁיָא וְשָׁקֵל אַנְתְּ מֵדֵם דְּלָא סָמֵתְּ וְחָצֵר אַנְתְּ מֵדֵם דְּלָא

זְרַעְתְּ׃ 22 אֲמַר לֶהּ מִן פּוּמָךְ אֲדוּנָךְ עֲבָדָא בִּישָׁא יָדַע הֲוֵיתְּ לִי דְּגַבְרָא אֲנָא קַשְׁיָא וְשָׁקֵל אֲנָא מֵדֵם דְּלָא

סָמֵת וְחָצֵר אֲנָא מֵדֵם דְּלָא זְרַעְתְּ׃

---

a חֲפַךְ b קְרָא c יַהֲב
d יְדַע e תְּגַר f אִתְנָא
g מְנָא h יְתַר
i מן לשון יון
l טוב m שְׁבַח n הֵימֵן
o שְׁלַט p מְנָא q חֲוָא
r סוּם s אִתְנָא t סוּם
u כמו פרקין או סחר
v דְּחַל w קְשָׁא x שְׁקַל
y חָצַר z זְרַע

23 * *Quare non dedisti argentum meum super mensam, & ego veniſſem & illud repetiſſem cum ſuis vſuris?*

24 * *Illis autem qui adſtabant coram ſe dixit, Tollite ab eo minam, & date ei penes quem ſunt decem minæ.*

25 * *Dicunt ei, Domine noſter habet decem minas.*

26 * *Ait illis, Dico vobis, Vnicuique habenti dabitur; ei autem qui nihil habet, id etiam quod habet, auferetur ab eo.*

27 * *Verùm meos illos inimicos qui noluerunt me regnare ſupra ſe, adducite eos, & trucidate eos coram me.*

Dominica Palmarum.

28 * *Quumque hæc dixiſſet Ieſchua, progreſſus eſt vt proficiſceretur ad Ouriſchlem.*

29 * *Et quum appropinquaſſet Beth-Poge, & Beth-Anio iuxta verticem montis, qui vocatur Domus oliuarum, miſit duos ex diſcipulis ſuis;*

30 * *Et dixit eis, Ite in pagum illum qui vobis eſt è regione: quumque ingreſſi fueritis, ecce inuenietis pullum alligatum, in quo nemo vnquã equitauit; ſoluite, adducite eum.*

31 * *Et ſi quis vos interrogauerit, Quare ſoluitis eum? ſic dicetis ei, Domino noſtro requiritur.*

32 * *Et profecti ſunt ij qui miſſi fuerant, & inuenerunt prout dixerat eis.*

33 * *Quumque ſoluerent pullum illum, dicunt eis domini eius, Quare ſoluitis pullum hunc?*

34 * *At dixerunt eis, Quia Domino noſtro requiritur.*

35 * *Et adduxerunt eum ad Ieſchua, & iniecerunt ſuper pullum pallia ſua, & equitare fecerunt Ieſchua in eo.*

36 * *Quum autem iter faceret, ſubſternebant pallia ſua in via.*

37 * *Quumque appropinquaret ad deſcenſum montis domus Oliuarum, cœpit omnis cœtus diſcipulorum lætari, & glorificare Deum alta voce de omnibus virtutibus quas viderant.*

38 * *Et dicebant, Benedictus Rex ille qui venit in nomine Domini: pax in cælo, & gloria in excelſis.*

---

23 לָמָּנָא לָא [k]יְהֵבְתְּ כָּסְפִּי עַל פָּתוֹרָא וַאֲנָא [l]אָתֵא הֲוִית [m]וְחָבַע לֵהּ עִם [n]רִבְיָתֵהּ : 24 וְלַהֲנוּן [o]דְּקָיְמִין קֳדָמוֹהִי
אֲמַר [p]סַבוּ מָנְיָא [q]מִנֵּיהּ [r]וְהַבוּ לְהַוּ דְּאִית לֵהּ עֲסָרָא מְנִין : 25 אָמְרִין לֵהּ מָרַן אִית לֵהּ עֲסָרָא מְנִין :
26 אֲמַר לְהוֹן אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלְכָל מַן דְּאִית לֵהּ [s]נְתִיהֵב לֵהּ וּמִן הַוּ דְּלֵית לֵהּ אָף הַוּ דְּאִית לֵהּ [t]נְתְנְסֵב מִנֵּהּ :
27 בְּרַם לְהָנוּן בְּעֵלְדְּבָבַי אִילֵּין דְּלָא [u]צְבוֹ [x]דְּאִמְלֵךְ עֲלֵיהוֹן [y]אֵיתַי אֲנוּן [z]וְקַטְלוּ אֵנוּן קֳדָמַי :

דְּחַר בְּשַׁבָּא [a]דְּאוֹשַׁעְנָא ס

28 וְבַד אֲמַר הָלֵין יְשׁוּעַ נְפַק לְקָדְמוֹהִי [b]דְּנָאזַל לְאוּרְשְׁלֵם : 29 וְכַד [c]מַטִי לְבֵית פַּגֵּא וּבֵית עַנְיָא עַל [d]גֻּבְּ טוּרָא
דְּמָתְקְרֵא דְּבֵית זַיְתָא שַׁדַּר תְּרֵין מִן תַּלְמִידוֹהִי : 30 וְאָמַר לְהוֹן זְלוּ לְקִרְיְתָא הַי דְּלְקוֹבְלָן וְכַד עָאלִין אַנְתוּן תַּא

[k] יַתְּב [l] אֲתָא [m] תְּבַע
[n] רְבָא כמו תרבית
[o] קוּם [p] נְסַב [q] מְנָא
[r] יְהֵב [s] יְהֵב [t] נְסַב
[u] צְבָא [x] מַלַּךְ [y] אֵיתָא
[z] קְטַל [a] יְשַׁע והוא אגודת עזרבי בחל שבושלין בחג הסכות ואנחנו משיחיים בחג תמרים
[b] אֵזַל [c] מְטָא [d] כמו גב

* Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum vsuris vtique exegissem †illam? 23

illud?

* Et astantibus dixit, Auferte ab illo mnã, et date illi qui decem mnas habet. 24

* Et dixerunt ei, Domine, habet decẽ mnas. 25

* Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur†: ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo. 26

sup. c. 18 Mat. 13. b. 12. 25. c. 29 Mar. 4. c. 25

* Veruntamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me. 27

& abundabit:

* Et his dictis, præcedebat ascendens Ierosolymam. 28

* Et factum est, cùm appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montẽ qui vocatur Oliueti, misit duos discipulos suos: 29

Mat. 21. a. 1 Mar. 11. a. 1

* Dicens, Ite in castellum quod contra†est: in quod introeuntes, inuenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo vnquã hominum sedit: soluite illum, & adducite. 30

vos

* Et siquis vos interrogauerit, Quare soluitis? sic dicetis ei, Quia Dominus operam eius desiderat. 31

* Abierunt autem qui missi erant: & inuenerunt sicut dixit illis, stantem pullum. 32

* Soluentibus autem illis pullum, dixerunt domini eius ad illos, Quid soluitis pullum? 33

* At illi dixerunt, Quia Dominus cũ necessarium habet. 34

* Et duxerunt illum ad Iesum. Et iactãtes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Iesum. 35

Ioh. 12. b. 14

* Eunte autem illo substernebant vestimenta sua in via. 36

* Et cùm appropinquaret iam ad descensum montis oliueti, cœperunt omnes turbæ †descendentiũ gaudentes laudare Deum voce magna, super omnibus quas viderant virtutibus: 37

discipulorum

* Dicentes, Benedictus qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo: & gloria in excelsis. 38

23 * καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου τῆς τραπέζης, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό;

24 * καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν, ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν, καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι.

25 * καὶ εἶπον αὐτῷ, κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.

26 * λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

27 * πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.

28 * καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα.

29 * Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

30 * εἰπών, ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην· ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισε. λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

31 * καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ διατί λύετε, οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ· ὅτι ὁ κύριος, αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

32 * ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι, εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.

33 * λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, τί λύετε τὸν πῶλον;

34 * οἱ δὲ εἶπον, ὁ κύριος, αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

35 * καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. καὶ ἐπιῤῥίψαντες ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν.

36 * πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ.

37 * ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων,

38 * λέγοντες, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.

---

k שכח בלשון מצא
l אָסַר m רָכַב n שָׂרָא
o אֲתָא p שַׁאל q שְׁרָא
r בְּעָא s אָזַל
t שְׁדַר u שְׁכַח
בלשון מצא
v שְׁרָא w מְרָיָא x בְּעָא
y אֲתָא z רָמָא a רְכַב
b פְּרַשׁ c נְחַת d שְׁרָא
e לְמַד f שְׁבַח g רוּם

k מְשַׁבְּחִין אֲנַחְנָא עִילָא l דַּאסִיר דְּאִנָּשׁ מִן מְהוּמָא לָא m רְכַב עֲלוֹהִי n שְׁרוֹ o אִיתַאוּהִי ׃ 31 וְאִן אֱנָשׁ p מְשַׁאֵל לְכוֹן
לְמָנָא q שָׁרִין אֲנַחְנָא לֵהּ הָכַנָא אֱמַרוּ לֵהּ לְמָרַן r מָחְבְּעָא ׃ 32 a וְאִזְלוּ הָנוּן b דַּאשְׁתַּדְּרוּ c וַאשְׁכַּחוּ אִיכַּנָא
דַּאמַר לְהוֹן ׃ 33 וְכַד d שָׁרִין לֵהּ לְעִילָא אֲמְרִין לְהוֹן e מָרְוֹהִי מָנָא שָׁרִין אֲנַחְנָא עִילָא הַו ׃ 34 וַאמַרוּ לְהוֹן
דַּלְמָרַן f מָחְבְּעָא ׃ 35 g וְאִיתַוּהִי לְוָת יְשׁוּעַ h וְאַרְמִיו עַל עִילָא מָאנַיהוֹן i וְאַרְכְּבוּהִי לְיֵשׁוּעַ עֲלוֹהִי ׃
36 כַּד דֵּין אָזֵל k פָּרְשִׁין הַוּו מָאנַיהוֹן בְּאוֹרְחָא ׃ 37 וְכַד קָרֵב l לְמַחְתָּא דְּטוּרָא דְּבֵית זַיְתָא m שָׁרִיו כְּלֵהּ כֶּנְשָׁא
n דְּתַלְמִידַא חָדְרִין o מְשַׁבְּחִין לַאלָהָא בְּקָלָא p רָמָא עַל כָּל חַיְלָא דַּחֲזוֹ ׃
38 q וְאָמְרִין הַוּו בְּרִיךְ הַו מַלְכָּא דַּאתָא בְּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא שְׁלָמָא בִּשְׁמַיָּא וְשׁוּבְחָא בְּמָרוֹמָא ׃

39 * Quidam autem ex Periſchæis è media turba dicunt ei, Rabbi, obiurga diſcipulos tuos.

40 * Ait illis, Dico vobis, ſi ſiluerint iſti, lapides clamabunt.

Ad veſperas ſecunda Feria hebdomadis Paſſionis.

41 * Quumque appropinquaſſet, vidiſſetque ciuitatem, fleuit ſuper ea.

42 * Et ait, Nempe ſi tu noſſes ea quæ ſunt ad pacem tuam, vel ſaltem iſto die tuo, nunc autem occulta ſunt ab oculis tuis.

43 * Aduenient autem tibi dies, quibus obſidebunt te hoſtes tui, & cingent te ab omni
44 loco. * Et euertent te, filioſque tuos intra te: neque relinquent in te lapidem ſuper lapidem, eò quòd non noueris tempus viſitationis tuæ.

45 * Quumque ingreſſus eſſet in tẽplum, cœpit eijcere eos qui emebant in eo et vendebãt.

46 * Et ait illis, Scriptum eſt, Domus mea, domus orationis eſt: vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.

47 * Et ipſe docebat quotidie in tẽplo. Principes autem Sacerdotum, & Scribæ & Seniores populi ſtudebant eum perdere.

48 * Nec inueniebant quid agerent ei: omnis enim populus pendebat ab eo, vt ipſum audiret.

Ad ſtationem tertiam noctis tertiæ Paſſionis. CAP. XX.

1 ET factum eſt quodã ex diebus illis, quum doceret in templo populum, & euangelizaret, vt inſurrexerint in eum principes Sacerdotum & Scribæ cum Senioribus:

2 * Et dicunt ei, Dic nobis quanam poteſtate hæc facias, & quis eſt ille qui dedit tibi hanc poteſtatem?

3 * Reſpondit Ieſchua, & dixit eis, Interrogabo vos & ego ſermonem: itaque dicite
4 mihi: * Baptiſma Iouchanon è cælo erat, an ex hominibus?

5 * Illi autem cogitabant apud ſe, & dicebant, Si dixerimus, è cælo, dicet nobis, Quare ergo fidem ei non adhibuiſtis?

6 * Sin autem dixerimus, ex hominibus, lapidibus obruet nos omnis populus. perſuaſum enim habent Iouchanon Prophetam eſſe.

---

39 אֱנָשָׁא דִּין מִן פְּרִישָׁא מִן בֵּינֵי כְּנִשָׁא אָמְרִין לַהּ רַבִּי [x] כְּאִי [y] בְּתַלְמִידָיךְ ׃ 40 אֵמַר לְהוֹן אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִן
סא
הָלֵין [z] נֶשְׁתְּקוּן כְּאִפָּא [a] נְקַעֲיָן ׃ דְּמִשְׁא דַּתְּרִין בְּשַׁבָּא וְשַׁבְּתָא דְּחַשָּׁא
41 וְכַד קָרֵב וַחֲזָא [b] לְמְדִינְתָּא כְּכָא עֲלַיהָ ׃ 42 וְאָמַר אֶלּוּ כַּי [c] יְדַעְתִּי אִילֵין [d] דְּאִיתַיְהִין דְּשַׁלֲמֵכִי אֲפִּין בְּהָנָא
יוֹמֵכִי חָשָׁא דִּין [e] אֶתְכַּסִּי לְהֵין מִן עֵינֵיכִי ׃ 43 [f] נְאתוּן לֵכִי דִּין יוֹמָתָא [g] דְּנָחְדְּרוּנֵכִי בְּעֵלְדַּבַּיכִי [h] וְנֵאלְצוּנֵכִי מִן כָּל
דוּכָא ׃ 44 [i] וְנִסְחְפוּנֵכִי וְלַבְּנֵיכִי בְּגַוְכִי וְלָא [k] נֶשְׁבְּקוּן בֵּכִי כְּאף עַל כְּאף חֲלָף דְּלָא יַדְעְתִּי זַבְנָא [l] דְסוּעֲרַנֵכִי ׃
45 וְכַד [m] עַל לְהֵיכְלָא [n] שָׁרִי [o] לְמַפָּקוּ לְאִילֵין [p] דְּזַבְנִין בֵּהּ וְמְזַבְנִין ׃
46 וְאָמַר לְהוֹן [q] כְּתִיב דְּבַיתִי בֵּית [r] צְלוֹתָא אִיתַוְתִי אֲנַחְנוֹן דִּין [s] עֲבַדְתּוּנַיהִי מְעָרְתָא [t] דְּלֶסְטַיְא ׃

[x] כְּאָא [y] לְמַר [z] שְׁתֵק [a] קְעָא [b] רֶן [c] יְרַע [d] אִית [e] כְּסָא [f] אֱתָא [g] מַחַר [h] אֵלַץ [i] סְחַף [k] שְׁבַק [l] סְעַר [m] עָלַל [n] שְׁרָא [o] נְפַק [p] זְבַן [q] כְּתַב [r] עָלָא [s] עֲבַר [t] מְעוֹשָׁן יוֹן

39 * Et quidam Phariſæorum de turbis, dixerunt ad illum, Magiſter increpa diſcipulos tuos.

40 * Quibus ipſe ait, Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.

41 * Et vt appropinquauit, videns ciuitatem, fleuit ſuper illam, dicens, G

42 * Quia ſi cognouiſſes & tu, & quidē in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.

43 * Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circunda bunt te, & coanguſtabunt te vndique.

44 * Et ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt: & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem: eò quòd nō cognoueris tempus viſitationis tuæ.

45 * Et ingreſſus in templum, cœpit eiicere vendentes in illo & ementes:

46 * Dicens illis, Scriptum eſt, Quia domus mea, domus orationis eſt. Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

47 * Et erat docens quotidie in templo. Principes autem Sacerdotum & Scribæ & principes plebis quęrebant illum perdere:

48 * Et non inueniebant quid facerent illi. Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens illum.

Mat. 24. a.2 Mar. 13. a.2 Inf. 21. a.6 Mat. 21. b.12 Mar. 11. b.15 Iſai. 56. c.7 Iere. 7. b.11

CAP. XX.

Mat. 21. b.23 Mar. 11. d.27

1 ET factum eſt, in vna dierum docente illo populum in templo & euangelizante, conuenerunt principes Sacerdotum & Scribæ cum Senioribus: A

2 * Et aiunt dicentes ad illum, Dic nobis in qua poteſtate hæc facis? aut, Quis eſt qui dedit tibi hanc poteſtatem?

3 * Reſpondens autem Ieſus, dixit ad illos, Interrogabo vos & ego vnum verbum. reſpondete mihi:

4 * Baptiſmus Iohannis de cælo erat, an ex hominibus?

5 * At illi cogitabant intra ſe, dicentes, Quia ſi dixerimus, de cælo, dicet, Quare ergo non credidiſtis illi?

6 * Si autem dixerimus ex hominibus, plebs vniuerſa lapidabit nos: certi ſunt enim Iohannem Prophetam eſſe.

39 * καί τινες τῶν φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτὸν, διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.

40 * καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, ⓐ λίθοι κεκράξονται.

41 * Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ,

42 * λέγων, ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σὺ, καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου.

43 * ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπί σε, καὶ περιβαλοῦσιν ⓐ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν,

44 * καὶ ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί· καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ· ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.

45 * καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας·

46 * λέγων αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς ἐστιν· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

47 * καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· ⓐ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ⓐ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ ⓐ πρῶτοι τοῦ λαοῦ·

48 * καὶ οὐχ ηὕρισκον τὸ, τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

κ'.

1 * Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ & εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν ⓐ ἀρχιερεῖς καὶ ⓐ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις·

2 * καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, λέγοντες, εἰπὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην.

3 * ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον, καὶ εἴπατέ μοι·

4 * τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;

5 * ⓐ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, ὅτι ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

6 * ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς. πεπεισμένος γάρ ἐστιν ἰωάννην προφήτην εἶναι.

---

47 וְהוּ מַלֵּף חֲוָא כָּל יוֹם בְּהֵיכְלָא רַבֵּי כָּהֲנֵא דִּין וְסָפְרָא וְקַשִׁישֵׁא דְעַמָּא בָּעַיִן חֲווֹ לְמַוְבְּדוּתֵהּ׃ 48 וְלָא

אַלַף בְּעָא אֲבַר
שְׁבַח בלשון מצא
תְּלָא שְׁמַע קוּם
חֲשַׁשׁ אַלַף סְבַר
כמו נשר
קוּם שְׁלַט יְהֵב
שְׁלַט שַׁאל מַלֵּל
עַמָּד בלשון סב
חֲשַׁב אֲמַר חַיְמַן

47 וְהוּ מַלֵּף חֲוָא כָּל יוֹם בְּהֵיכְלָא רַבֵּי כָּהֲנֵא דִּין וְסָפְרָא וְקַשִׁישֵׁא דְעַמָּא בָּעַיִן חֲווֹ לְמַוְבְּדוּתֵהּ׃ 48 וְלָא

קפאלין כ

2 וַאֲמְרִין לֵהּ אֱמַר לַן בַּאיזָנָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבַד אַנְתְּ וּמַנוּ הַו דְּיַהֵב לָךְ שׁוּלְטָנָא הָנָא׃ 3 עָנָא וְאָמַר
לָהוֹן אֲשָׁאֲלִנוֹן וְאַף אֲנָא מִלְּתָא וְאֵמְרוּ לִי׃ 4 מַעֲמוּדִיתֵהּ דְיוֹחָנָן מִן שְׁמַיָּא הַוָת אוֹ מִן בְּנֵי אֱנָשָׁא׃
5 וְהֵנוֹן דִּין מְהַחֲשְׁבִין הַוָו בְּנַפְשְׁהוֹן וְאָמְרִין דְּאַן נֵאמַר מִן שְׁמַיָּא אֲמַר לַן מָטָל מָנָא לָא הֵימְנְחוֹנְיָתוּ׃
6 אֶן דִּין נֵאמַר מִן בְּנֵינָשָׁא רָגְמִין לַן עַמָּא כֻּלֵּהּ מְפַסְּקִין גִּיר דְּיוֹחָנָן נְבִיָּא הוּ׃

7 * Et dixerunt ei, Nescimus vnde esset.
8 * Ait illis Jeschua, Nec ego dico vobis quanam potestate hæc faciam.
9 * Porrò cœpit dicere ad populum parabolam hanc: Vir quidam plantauit vineam, & elocauit eam agricolis, & peregrè abfuit multum tempus.
10 * Et in tempore misit seruum suum ad agricolas, vt darent ei ex fructibus vineæ: agricolæ verò cæciderunt eum, ac dimiserunt inanem.
11 * Et addidit misitque alterum seruum suum: illi verò eum verberarunt, & ignominia affecerunt, ac dimiserunt inanem.
12 * Adiecit itaque & misit tertium: at illi & istum percusserunt atque eiecerunt.
13 * Dixit Dominus vineæ, Quid faciam? mittam filium meum dilectum, forsitan spectabunt eum, & reuerebuntur.
14 * Quum autem vidissent eum agricolæ, ratiocinati sunt apud se, & inquiunt: Iste est hæres; venite, trucidemus eum; nostraque futura est hæreditas.
15 * Et eiecerunt eum extra vineam, ac trucidarunt. Quid igitur eis faciet dñs vineæ?
16 * Veniet, & perdet agricolas illos, dabitque vineam aliis. Hoc autem quum audisset, dixerunt, Nequaquam hoc fiet.
17 * Ille verò intuitus eos, dixit, Ecquid est illud quod scriptum est, Lapis quem reprobauerunt ædificantes, ipse factus est in caput cornu anguli?
18 * Et quisquis ceciderit super eum lapidem, confringetur; & in quemcunque cadet, dissipabit eum.
19 * Studebant autem principes Sacerdotum & Scribæ inijcere in eum manus eo momento, sed sibi timebant à populo. cognouerunt enim contra ipsos eum dixisse hanc parabolam.
20 * Et miserunt ad eum insidiatores qui se iustos esse simularent, vt aucuparentur eũ in sermone, & traderent eum iudicio, & potestati Præsidis. * Itaque interrogarunt eum ac dicunt ei, Doctor, scimus te rectè loqui et docere, nec accipere facies, [nec delectum personarum habere,] sed in veritate viam Dei docere.
22 * Licet nobis dare pecuniam capitatim Cæsari, an non?

---

7 וְאָמְרוּ לֵהּ לָא יְדָעִינַן מִן[m] אֵיכְּבָא הֲוָי׃ 8 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ וְלָא אֲנָא אֲמַר אֶנָא לְכוֹן בְּאֵינָא[n] שׁוּלְטָנָא הָלֵין
עָבֵד אֲנָא׃ 9 [o]וְשָׁרִי[p] דְּנָאמַר לְעַמָּא [q]מַתְלָא הָנָא גַּבְרָא חַד [r]דַּנְצַב כַּרְמָא [s]וְאוֹחֲרֵהּ לְפַלְחֵא[t] וְאַבְעֵד זַבְנָא סַגִּיאָא׃
10 וּבְזִבְנָא שַׁדַּר עַבְדֵּהּ לְוָת פַּלְחֵא [x]דְּנֶתְלוֹן לֵהּ מִן פֵּארֵא דְּכַרְמָא פַּלְחֵא דֵּין [y]מְחַאוּהִי [z]וְשַׁדְּרוּהִי כַּד [a]סְרִיק׃
11 [b]וְאוֹסֵף וְשַׁדַּר לְעַבְדֵּהּ אַחֳרָנָא הָנוּן דֵּין אַף לְהַו מְחַאוּהִי [c]וְצַעֲרוּהִי וְשַׁדְּרוּהִי כַּד סְרִיק׃
12 וְאוֹסֵף וְשַׁדַּר דְּתַלְתָּא הֵנוּן דֵּין אַף לְהַו [d]צַלְפוּהִי [e]וְאַפְקוּהִי׃
13 אֲמַר מָרֵא כַּרְמָא מָנָא אֶעְבֵּד אֲשַׁדַּר בְּרִי חַבִּיבָא כְּבַר [f]נְחְזוֹנֵיהִי[g] וְנֶתְכַּחְדוּן׃ 14 כַּד [b]חֲזַאוּהִי דֵּין פַּלְחֵא
בְּמַחְשְׁבִין הַוּוּ בְּנַפְשְׁהוֹן וְאָמְרִין הָנַו [k]יְרֵתָא הַו נְקַטְלִיוּהִי וְתֶהֱוֵא יְרוּתָא דִּילַן׃ 15 וְאַפְקוּהִי לְבַר מִן כַּרְמָא

[m] פירוש אי מזה
[n] שְׁלַט [o] שָׁרָא [p] אֲמַר
[q] מְתַל [r] נְצַב [s] אָחַר
במו אחת
[t] פְּלַח" בְּעַר פירוש נסע
[x] נְתַל [y] מְחָא [z] שַׁדַּר
[a] סְרַק במו ריק
[b] יִסַּף [c] צְעַר [d] צְלַף
[e] נְפַק [f] חֲזָא [g] כְּחַד
[h] חֲזָא [i] חָשַׁב [k] יְרַת

7 ⁂Et resp̃derunt se nescire vnde esset.
8 ⁂Et Iesus ait illis,Neque ego dico vobis in qua potestate hæc facio.
9 ⁂ Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc:Homo†plátauit vineam, & locauit eam colonis : & ipse peregre fuit multis temporibus.
10 ⁂ Et in tempore misit ad cultores seruum, vt de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum inanem.
11 ⁂ Et addidit alterum seruum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes, & afficiẽtes contumelia,dimiserunt inanẽ.
12 ⁂ Et addidit tertium mittere : qui & illum vulnerantes eiecerunt.
13 ⁂ Dixit autem dominus vineæ,Quid faciam ? mittam filium meum dilectum : forsitan cùm hunc viderint , verebuntur.
14 ⁂ Quem cùm vidissent coloni, cogitauerunt intra se , dicentes , Hic est hæres, occidamus illum, vt nostra fiat hæreditas.
15 ⁂ Et eiectum illum extra vineam, occiderunt . Quid ergo faciet illis dominus vineæ?
16 ⁂ Veniet, & perdet colonos istos , & dabit vineam aliis . Quo audito , dixerunt illi, Absit.
17 ⁂ Ille autem aspiciens eos, ait , Quid est ergo hoc quod scriptum est,Lapidem quem reprobauerunt ædificantes , hic factus est in caput anguli?
18 ⁂ Omnis qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum.
19 ⁂ Et quærebant principes Sacerdotum & Scribæ mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum . cognouerunt enim quòd ad ipsos dixerit similitudinem hanc.
20 ⁂ Et obseruantes , miserunt insidiatores qui se iustos simularent , vt caperent eum in sermone,& traderent illum principatui & potestati Prę̃sidis.
21 ⁂ Et interrogauerunt eum , dicentes, Magister , scimus quia rectè dicis & doces : & non accipis personam; sed viam Dei in veritate doces.
22 ⁂ Licet nobis tributum dare Cę̃sari, an non?

quidam Mat. 21. c.35 Mar. 12. a.1 Isa.5.a.1 Ier. 2.d. 21

Mat. 22. b.15 Mar. 12. b.13

Psal.117 c.21 Act. 4.b. 11 Rom.9. §.33 1.Pet.2. b.8 Isa. 28.d

Mat. 21. d.42

7 ⁂ καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.
8 ⁂ καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς , οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.
9 ⁂ Ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα , καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκανούς·
10 ⁂ καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν, ἐξαπέστειλαν κενόν.
11 ⁂ καὶ προσέθετο πέμψαι ἕτερον δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες, ἐξαπέστειλαν κενόν.
12 ⁂ καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον.
13 ⁂ εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται.
14 ⁂ ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ, διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς , λέγοντες , οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία.
15 ⁂ καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;
16 ⁂ ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους , καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ εἶπον , μὴ γένοιτο.
17 ⁂ ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπε, τί οὖν ἐστι τὸ γεγραμμένον τοῦτο, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;
18 ⁂ πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον, συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ , λικμήσει αὐτόν.
19 ⁂ καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ , καὶ ἐφοβήθησαν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπε.
20 ⁂ καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου , εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.
21 ⁂ καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον , ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·
22 ⁂ ἔξεστιν ἡμῖν καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὔ;

---

16 נְאֻם׃ וְנוֹבֵד לְפַלְחֵא חָנָן מָרָא כַּרְמָא׃ וְנֶחֱל כַּרְמָא לְאָחֳרָנָא כַּד׃ שְׁמַע
17 דֵּין אֲמַרוּ לָא׃ חֲוָוא הָרָא׃ הוּ דִין׃ חַר בְּהוֹן וְאָמַר וּמָנָא הִי הָי׃ דַּכְתִּיבָא דְכָאפָא׃ רַאסְלִיו׃ בַּנַּיָא הִי הֲוַת לְרֵישׁ
18 קַרְנָא׃ דְּזוֹיְתָא׃ וְכָל מַן׃ דִּנְפֵל עַל הָי כְאפָא׃ נֶחְרַעַע וְכָל מַן דְּהִי חֻפֵּל עֲלוֹהִי׃ תְּדַרְיוֹהִי׃
19 דֵּין רַבֵּי כָּהֲנַא וְסָפְרֵא׃ דְּנַרְמוּן עֲלוֹהִי אִידָיָא בְּהֵי שָׁעְתָא׃ וְדַחֲלוּ מִן עַמָּא יְדַעוּ גֵּיר דַּעֲלֵיהוֹן אֲמַר׃ מַתְלָא הָנָא׃
20 וְשַׁדַּרוּ לְוָתֵהּ׃ גְּשׁוּשֵׁא דְּמִתְחַזְּיִן בְּזַדִּיקָא דְּנֵאחְדוּנֵיהִי בְּמִלְּתָא וּנְשַׁלְמוּנֵיהִי לְדַיָּנָא וְלִשׁוּלְטָנֵהּ דְּהַגְמוֹנָא׃
21 וְשַׁאלוּהִי וַאמְרִין לֵהּ מַלְפָנָא יָדְעִינַן דַּהְרִיצָאִית מְמַלֵּל אַנְתְּ וּמַלֵּף אַנְתְּ וְלָא נָסֵב אַנְפִּין בַּאפָּא אֶלָּא בְּקוּשְׁטָא
אוֹרְחָא דַּאלָהָא מַלֵּף אַנְתְּ׃ 22 שַׁלִּיט לַן דְּנֶהֵל כְּסַף רִישָׁא לְקֵסַר אוֹ לָא׃

א אֲבַר ב נְתַל ג שְׁמַע
ד חֲוָא ה חוֹר ו כְּתַב
ז סְלָא ח בְּנָא ט זָיְתָא
פירושו פִּנָּה
י נָפַל כ רָעַע במורעץ
ל דְּרָא פירושו שבר
מ בָּעָא נ רְמָא ס רְחַל
ע מְתַל במו משל
פ גְּשַׁשׁ פירוש מרגלים
צ מִן לשון יִן באב

23 *Ipſe verò animaduertit eorum aſtutiam, & ait, Quid me tentatis?

24 *Oſtendite mihi denarium. Cuius habet imaginem & inſcriptionem? Illi autem inquiunt, Cæſaris.

25 *Dixit eis Jeſchua, Reddite igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ Dei, Deo.

26 *Nec potuerunt carpere ex eo ſermonem coram populo: & mirati ſunt ſuper eius reſponſo: & ſiluerunt.

Lectio Mulierum defunctarum.

27 *Cæterùm acceſſerunt quidam ex Sadoukæis illis, qui dicunt nullam eſſe reſurrectionem, & interrogarunt eum,

28 *Dicuntque ei, Doctor, Mouſche ſcripſit nobis, Si cuius frater obierit habens uxorem ſine liberis, ducat frater eius uxorem ipſius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

29 *Septem autem fratres fuerunt, primusque duxit uxorem, & mortuus eſt ſine liberis.

30 *Et duxit eam ſecũdus in uxorem ſuam, & iſte mortuus eſt ſine liberis.

31 *Rurſum & tertius accepit eam: ſimiliterque & illi ſeptem, & mortui ſunt, neque reliquerunt liberos.

32 *Et mortua eſt ad extremum ipſa quoque mulier.

33 *In reſurrectione ergo cuiuſnam eorũ futura eſt uxor? illi enim ſeptem duxerunt eam.

34 *Dixit eis Jeſchua, Filij huius ſeculi ducunt uxores, & mulieres fiunt virorum.

35 *Illi verò qui ſeculo illo digni fuerint, et reſurrectione quæ eſt à domo mortuorum, nec ducunt uxores, nec etiam mulieres fiunt virorum.

36 *Nequaquam enim amplius mori poſſunt. ſunt enim inſtar Angelorum, et ſunt filij Dei, quum filij ſint reſurrectionis.

37 *Suſcitari autem mortuos Mouſche quoque demonſtrauit: meminit enim in rubo dũ ait, Dominus Deus Abrohom, & Deus Iſchok, & Deus Jaakoub.

38 *Deus autem non eſt mortuorum, ſed uiuorum: omnes enim viuunt ei.

39 *Reſponderunt autem quidam ex Scribis, & dicunt ei, Doctor perbellè dicis.

40 *Nec amplius audebant interrogare eum ulla de re.

---

23 הוּדֵין ᵃ אֶסְתַּכַּל ᵇ חַרְעוּתְהוֹן וְאָמַר מָנָא ᶜ מְנַסִּין אַנְתּוּן לִי ׃ 24 ᵈ חַוְיוּנִי דִינָרָא דְמַן אִיתַּ בֵּהּ צַלְמָא
ᵃ סְכַל ᵇ חֲרַשׁ עִבְרִית עֹרֶם
ᶜ נָסָא ᵈ חַוָּא ᵉ כְּתַב
ᵉ וְכָתִיבְתָא הֲנוּן דֵּין אֲמְרִין דְּקֵסָר ׃ 25 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ ᶠ הָבוּ הָכִיל דְּקֵסָר לְקֵסָר וְדֵאלָהָא לַאלָהָא ׃
ᶠ יְהֵב ᵍ שְׁכַח
26 וְלָא ᵍ אֶשְׁכַּחוּ ʰ לְמֵאחַד מִנֵּהּ מִלְּתָא קֻדָּם עַמָּא ⁱ וְאִתְדַּמַּרוּ עַל פִּתְגָמֵהּ ʲ וְשַׁתְקוּ ׃
בַּלִּשׁוֹן יָכֹל
ᵐ מֶרֵנָא רַבִּשָּׁא ⁿ דְּעָנְרָן טֹג
ʰ אֶחַד ⁱ מַלֵּל ʲ דְּמַר
27 קְרִבוּ דֵּין אֲנָשִׁין מִן זַדּוּקָיָא הָנוּן דַּאמְרִין ᵒ דְּקָיְמָתָא לַית ᵖ וְשַׁאלוּהִי׃ 28 וַאמְרִין לֵהּ ᵖ מַלְפָּנָא מוּשֶׁא כְּתַב לַן דְּאִן
ᵏ שְׁתֵק ˡ קְרָא ᵐ עֲנַר
ᵒ קוֹם ᵖ שְׁאל ᵠ אַלֵּף
אֱנָשׁ ᵏ נְמוּת אֲחוּהִי דְּאִית לֵהּ אַנְתְּתָא וְדָלָא בְנָיָא ᵍ נְסַב אַנְתְּתָא וְקַדָּמָיָא נְסַב אַנְתְּתָא וּמִית דְּלָא בְנָיָא ׃
ʳ מוּת ˢ נְסַב ᵗ קוֹם
29 שַׁבְעָא דֵּין אַחִין הֲווֹ וְקַדָּמָיָא נְסַב אַנְתְּתָא וּמִית דְּלָא בְנָיָא ׃ 30 ᵛ וְנִסְבַתָּה דַּתְּרִין לַאנְתְּתָה וְהָנָא מִית דְּלָא בְנָיָא ׃

23 *Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos, Quid me tentatis?

24 *Ostendite mihi denarium. Cuius habet imaginem & inscriptionem? Respondentes dixerunt, Cæsaris.

Rom. 13 b.7 25 *Et ait illis, Reddite ergo quæ sunt Cęsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.

26 *Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in responso eius, tacuerunt.

Mat. 22. c.23 Mat. 12. b.18 27 *Accesserunt autem quidam Sadducæorum, qui negãt esse resurrectionem, E & interrogauerunt eum,

28 *Dicentes, Magister, Moyses scripsit nobis, Si frater alicuius mortuus fuerit habens vxorem, & hic sine liberis fuerit, vt accipiat eam frater eius vxorem, & suscitet semen fratri suo.

Deut. 25 a.5

29 *Septem ergo fratres erant, & primus accepit vxorẽ, & mortuus est sine filiis.

30 *Et sequens accepit illã, & ipse mortuus est sine filio.

31 *Et tertius accepit illam. similiter & omnes septem, & non reliquerunt semen; & mortui sunt.

32 *Nouissimè omniũ mortua est & mulier. 33 *In resurrectione ergo, cuius eorum erit vxor? siquidem septem habuerunt eam vxorem.

34 *Et ait illis Iesus, Filij huius seculi nubunt, & traduntur ad nuptias:

35 *Illi verò qui digni habebuntur seculo illo & resurrectione ex mortuis, neq; F nubent, neque ducent vxores:

36 *Neque vltrà mori poterunt: æquales enim angelis sunt: & filij Dei sunt, cùm sint filij resurrectionis.

37 *Quia verò resurgãt mortui, & Moyses ostẽdit secus rubum, sicut dicit Dominum, Deum Abraham, & Deum

Exod. 3. b.6 Mat. a 22. d.32 Mar. 12. c.26 Isaac, & Deum Iacob.

38 *Deus autem non est mortuorum, sed viuorum. omnes enim viuunt ei.

39 *Respondentes autem quidam Scribarũ, dixerunt ei, Magister, bene dixisti.

40 *Et amplius nõ audebant eum quicquam interrogare.

23 * καταναήσας ὁ αὐτῶν τὴν πανουργίαν, εἶπε πρὸς αὐτούς, τί με πειράζετε;

24 * Ἐπιδείξατέ μοι δηνάριον. τίνα ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, Καίσαρος.

25 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.

26 * καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ. καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ, ἐσίγησαν.

27 * Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν,

28 * λέγοντες, διδάσκαλε, Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

29 * ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν ἄτεκνος·

30 * καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος·

31 * καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα, καὶ ἀπέθανον·

32 * ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

33 * ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.

34 * καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται·

35 * οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται·

36 * οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γάρ εἰσι· καὶ υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες.

37 * ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροὶ, καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει Κύριον τὸν θεὸν Ἀβραὰμ, καὶ τὸν θεὸν Ἰσαὰκ, καὶ τὸν θεὸν Ἰακώβ.

38 * θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.

39 * ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμματέων, εἶπον, Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας.

40 * οὐκ ἔτι οὐδὲν ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.

---

37 וְדַחְלָתָא חוּב נַסְבָה וְחָכְוֹת וְאַף שַׁבְעָתַיכוֹן וּמִיתוּ וְלָא שְׁבַקוּ בְּנָיָא ׃ 32 וּמִיתַת בְּתַרְתָא וְאַף אַנְתְּתָא ׃
33 בְּקִימְתָא הָכֵיל דְּאִינָא מָנְהוֹן חֲוֵא אַנְתְּתָא שַׁבְעָתַיהוֹן גִּיר נַסְבוּהָ ׃ 34 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ בְּנוֹהִי דְעָלְמָא
הָנָא נָסְבִין נָשֵׁא וְנָשֵׁא הַוְיִן לְגַבְרָא ׃ 35 הִנּוּן דִּין דְּלַהּוּ עָלְמָא שְׁוֵו וְלִקְיֹמְתָא דְּמִן בֵּית מִיתֵא לָא נָסְבִין נָשֵׁא וְאַף
לָא נָשֵׁא הַוְיִן לְגַבְרָא ׃ 36 אַף לָא גִיר חוּב לְמֵמַת מְשַׁכְּחִין אֵיךְ מַלְאכָא אֲנוּן גִּיר וּבְנָיָא אִיתַיהוּן דְּאֱלָהָא מְטַל דַּהֲווֹ
בְּנָיָא דְּקִימְתָא ׃ 37 דְּקִימִין דִּין מִיתֵא אַף מוֹשֶׁא בְּדֶק אַדְּכַר גִּיר בְּסַנְיָא כַּד אֲמַר מָרְיָא אֱלָהּ דְּאַבְרָהָם וֵאלָהּ
דְּאִיסְחָק וֵאלָהּ דְּיַעֲקוֹב ׃ 38 אֱלָהָא דִּין לָא הֲוָא דְּמִיתֵא אֶלָּא דְּחַיֵּא גִּיר כֻּלְּהוֹן אֲנוּן לֵהּ ׃
39 וַעֲנוֹ אֲנָשִׁין מִן סָפְרָא וְאָמְרִין לֵהּ מַלְפָנָא שַׁפִּיר אֲמַר אַנְתְּ ׃ 40 וְלָא חוּב אִתְרַחוּ לְמִשְׁאֲלוּתֵהּ עַל מְדֵם ׃

---

a קום b חֲוָא c נְסַב
d חֲוָא e שְׁוָא f קום
g מות h שְׁבַח בלשון כל
i אית j כַּדֵּק
עבראית חגיד
k דְּכַר כמו זכר
l מַנְיָא כמו אסנה
m מַנְיָא כמו אסנה
n מות o חַיָּא p עֲנָא
q אֱלָף r מְרַח s שְׁאַל

Ad oblationem Dominicæ quintæ poſt Epiphaniam.

41 * *Porrò dicebat eis, Quomodo dicunt Scribæ de Meſchicho, eum eſſe filium Dauid?*

42 * *Quum ipſe Dauid dicat in libro Pſalmorum, Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextera mea,*

43 * *Donec ponam hoſtes tuos ſub pedibus tuis.*

44 * *Si Dauid ergo vocat eum, Dominum meum, quomodo filius eius eſt?*

45 * *Et audiente vniuerſo populo, dicebat diſcipulis ſuis:*

46 * *Cauete à Scribis qui volunt ambulare cum ſtolis, & amant ſalutationes in plateis, primoſque conſeſſus in Synagogis, & primos accubitus in cœnis.*

47 * *Iſti deuorant domos viduarum ea occaſione quòd prorogent orationes ſuas: iſti ſubibunt grauius iudicium.*

CAP. XXI.

1 COnſpicatus autem Ieſchua diuites illos *qui conijciebant in ærarium oblationes ſuas:*

2 * *Vidit etiam viduam quandam pauperrimam coniicientem octauas duas.*

3 * *Et ait, Verè dico vobis, hæc vidua pauper coniecit pluſquàm omnes.*

4 * *Hi enim omnes ex eo quod redundabat eis, coniecerunt in domum oblationis Dei hęc autem ex penuria ſua quicquid poſſidebat coniecit.*

Ad oblationem Feſto Crucis.

5 * *Quumque dicerent quidam de templo, quòd lapidibus pulcherrimis oblationibuſque ornatum eſſet:*

6 * *Dixit eis Ieſchua, In his quæ ſpectatis, venient dies quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.*

7 * *Et interrogabant eum, dicentes, Doctor, quando hæc futura ſunt? & quod eſt ſignum quum hæc appropinquauerint vt fiant?*

8 * *Ipſe verò dixit eis, Videte ne ſeducamini: multi ſiquidem venient in nomine meo, dicéntque, Ego ſum Meſchicho. & tempus illud prope eſt. ne igitur poſt eos ambulaueritis.*

---

41 וְאָמַר הָוָא לְהוֹן אֵיכַנָא אָמְרִין סָפְרָא עַל מְשִׁיחָא דַּבְרֵהּ הוּ דְּדָוִיד ׃ 42 וְהוּ דָוִיד אֲמַר בַּכְתָבָא ᵇ וְמַזְמוּרָא
דְּאָמַר מָרְיָא לְמָרִי ᶜ חֵב לָךְ מִן יַמִינִי ׃ 43 עַדְמָא ᵈ דָאשִׂים בְּעֶלְבָּבַיךְ חֵחִיתְ רַגְלָיךְ ׃ 44 אִן דָוִיד הָכִיל קָרֵא
לֵהּ מָרִי אֵיכַנָא בְּרֵהּ הוּ ׃ 45 וְכַד כְּלֵהּ עַמָא שְׁמַע הָוָא אֲמַר ᶠ לְתַלְמִידוֹהִי ׃ 46 ᵍ אֶזְדַהַרוּ מִן סָפְרָא ʰ דְצָבִין
ᵏ לְמֶהַלָכוּ ᵏ בְּאִסְטָלָא ˡ וְרָחְמִין שְׁלָמָא בְּשׁוּקָא וְרִישׁ ᵐ מַוחְבָא בְּכְנוּשָׁתָא וְרִישׁ ⁿ מָסְכָא ᵒ בַּחְשָׁמָיָתָא ׃ 47 הָנוּן ᵖ דְאָכְלִין
בָּתֵּי דְאַרְמַלְתָא ᵠ בְּעֻלְתָא ʳ דְמַורְכִין ˢ צְלוֹתְהוֹן הֵנוּן נְקַבְּלִין ᵗ דִינָא ᵘ יַתִירָא ׃

קפלאין כא

1 ˣ חָד דִין יְשׁוּעַ בְּעַתִירֵא אִילֵין ʸ דְרָמִין הָוּו בֵּית גַּזָא ᶜ קוּרְבָּנֵיהוֹן ׃ 2 וַחֲזָא אָף אַרְמַלְתָא חֲדָא מְסַכְּנְתָא

ᵃ דְכַר כמוזרח ᶜ כְּתַב פירושו ספר
ᵇ זְמַר ᵈ יְתֵב ᵉ טוּם
ᵉ קְרָא ᶠ לְמַד ᵍ זְהַר
ʰ צְבָא ⁱ חֲלַף ᵏ מן לשון יין
ˡ רַחַם ᵐ יְתֵב ⁿ סְמַךְ
ᵒ חֲשַׁם ᵖ אֲכַל ᵠ עֲלַל
ʳ יְרַד ˢ צְלָא ᵗ דִן יִתֵר
ᵘ חוּר ᵛ רְמָא ᵡ קְרֵב

* Dixit autem ad illos, Quomodo dicunt Christum filium esse Dauid? 41

Mat. 22. d.44 Mar. 12. d.36 Psal.109 a.1 * Et ipse Dauid dicit in libro Psalmorum, Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextris meis, 42

* Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? 43

* Dauid ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius eius est? 44

Mat. 23. a.6 Mar. 12. d.38 * Audiente autem omni populo, dixit discipulis suis: 45

Sup. 11. f.43 * Attendite à Scribis qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in Synagogis, & primos discubitus in conuiuiis: 46

* Qui deuorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorem. 47

41 * Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, πῶς λέγουσι τὸν χριστὸν υἱὸν δαβὶδ εἶναι·

42 * καὶ αὐτὸς δαβὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου,

43 * ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

44 * δαβὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ· καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;

45 * ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,

46 * προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλοῦντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις·

47 * οἱ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

CAP. XXI.

Mar. 12. d.41 RESpiciens autem, vidit eos qui mittebãt munera sua in gazophylacium A diuites. 1

* Vidit autem & quandam viduam pauperculam, mittentem æra minuta duo. 2

* Et dixit, Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes misit. 3

* Nam omnes hi, ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum quem habuit, misit. 4

* Et quibusdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus & donis or- B natum esset, dixit: 5

Mat. 24. a.2 Mar. 13. a.2 Sup. 19. g.44 * Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis supra lapidem, qui non destruatur. 6

* Interrogarunt autem illum, dicentes, Præceptor, quando hæc erunt: & quod signum cùm fieri incipient? 7

* Qui dixit, Videte ne seducamini. multi enim venient in nomine meo, dicentes, Quia ego sum: & tempus appropinquauit, nolite ergo ire post eos. 8

κά.

1 * Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους·

2 * εἶδε δέ τινα καὶ χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά·

3 * καὶ εἶπεν, ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων ἔβαλεν·

4 * ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε.

5 * Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε,

6 * ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον ὃς οὐ καταλυθήσεται.

7 * ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;

8 * ὁ δὲ εἶπε, βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε· μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.

---

[d] רְמָא [e] סְכַן [f] חֲסַר
[g] קְנָא [h] רְמָא [i] אֶלַב
[k] אֲבַת פירושו הקן
[l] חֲזָא [m] אִתָא [n] שְׁבַק
[o] סְתַר בלשון חרב
[p] שְׁאַל [q] אֲלַף [r] חֲוָא
[s] חֲזָא [t] טְעָא [v] אֲמַר
[x] אֲזַל

[d] וַאֲרְמִית שָׁמוּנָא תְּרִין׃ 3 וַאֲמַר שְׁרָרָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָדָא אַרְמַלְתָּא [e] מְסַכְּנְתָּא אַרְמִית יַתִּיר מִן
כֹּלְנָשׁ׃ 4 כֻּלְּהוֹן גֵּיר הָלֵין מָא דְיַתִּיר הֲוָא לְהוֹן אַרְמִיו בֵּית קוּרְבָּנָא וַאֲלָהָא הָדָא דִּין מִן [f] חַסִירוּתָהּ כָּל [g] דְּקַנְיָא הֲוָת
[h] אַרְמַיְתָהּ׃ דְּקוּרְבָּא רְאָרָא [i] רַאֲלִיבָא סא
5 וְכַד אָמְרִין הָווֹ אֲנָשִׁין עַל הֵיכְלָא דְּבְכְאפָא שַׁפִּירְתָא וּבְקוּרְבָּנִא [k] מְצַבָּה׃ 6 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ הָלֵין דְּחָזִין אֲנָחוֹן
[m] נְאתוֹן יוֹמָתָא דְּבְהוֹן לָא [n] חֶשְׁחְבֵק כְּאף עַל כְּאף דְּלָא [o] חֶסְחְתַר׃ 7 [p] וְשַׁאלִין הָווֹ לֵהּ וַאֲמְרִין [q] מַלְפָנָא אֵמָתַי
הָלֵין [r] נֶהֱווֹן וּמָנָא הִי אָתָא מָא דְּקְרִיבִן הָלֵין דֶּנֶהֱווֹן׃ 8 הוּדִין אֲמַר לְהוֹן [s] חֲזוֹ לְמָא [t] חֶטְעוֹן סַגִּיאָא גֵּיר נְאתוֹן
בְּשֻׁמִי [v] וְנְאמְרִין דֶּאנָא אֲנָא מְשִׁיחָא וְזַבְנָא קְרֵב לָא דִּין [x] תְּאזְלוֹן בָּתְרְהוֹן׃

9 * Quumque audieritis bella, & tumultus, ne extimueritis. Futurũ est enim vt hæc primùm fiant. sed necdum perueniet finis.

10 * Insurget enim gens contra gentem, & regnum contra regnum.

11 * Et terræmotus ingentes futuri sunt singulis in locis, itẽ fames & pestilentiæ: eruntque terriculamenta & expulsiones, & signa magna è cælo apparebunt, magnæque tempestates erunt.

12 * Sed ante hæc omnia iniicient in vos manus, vosque persequentur, & tradent vos in Synagogas, & domum vinctorum: & sistent vos coram regibus & præsidibus propter nomen meum.

13 * Hæc autem erunt vobis testimonio.

14 * Sed reponite in corde vestro vos non esse instruendos ad depromendum spiritum. [ad reddendam rationem.]

15 * Ego enim dabo vobis os & sapientiam illam, cui non poterunt obsistere omnes inimici vestri.

16 * Tradent autem vos parentes vestri, & fratres, & patrueles, & amici vestri, mortique adigent nonnullos ex vobis.

17 * Et eritis exosi omnibus propter nomen meum.

18 * Sed pilus à capite vestro non peribit.

19 * Verùm per patientiam vestram possideatis animam vestram.

20 * Quum autem videritis Ourischlem cingi ab exercitu, tunc scitote appropinquare vastationem eius.

21 * Tunc ij qui sunt in Iihoudæa, fugiant in montem, quique intra eam sunt, euadant: et qui sunt in agris, non ingrediantur eam.

22 * Nam hi sunt dies vltionis, vt impleatur quicquid scriptum est.

23 * Væ autem iis quæ fuerint prægnantes, ijsque quæ lactentes fuerint in illis diebus. erit enim oppressio ingens in terra, & ira in
24 populo isto. * Cadentque acie gladij, & captiui abducentur in omnem regionem: & Ourischlem erit conculcata à gentibus, vsquequo impleantur tempora Gentium.

25 * Et erunt signa in Sole & Luna & sideribus, & in terra angustia gentium, & complosio manuum præ stupore sonitus maris;

---

9 וּמָא דִשְׁמָעִין אַנְחִין קְרָבָא [y] וְשִׁגּוּשָׁיָא לָא [z] תְּרַחֲלִין עֲתִידָן אִנִּין גֵּיר הָלֵין לוּקְדַם לְמֶהֱוֵא אֶלָּא לָא עַדְכִיל [a] מְטָת
10 חַרְתָא׃ [b] נְקוּם גֵּיר עַמָּא עַל עַמָּא וּמַלְכוּ עַל מַלְכוּ׃ 11 [c] וְזוּעָא [d] רַוְרְבָא נֶהֱוִין בְּדוּכָא דוּכָא וְכַפְנָא
[e] וּמוֹתָנָא וְנֶהֱוִין [f] דְּחָלָתָא [g] וְסוּרְדָא וְאָתְוָתָא רַוְרְבָתָא מִן שְׁמַיָּא נָתְחָזִין [h] וְסַתְוָא רַוְרְבָא נֶהֱוִין׃ 12 לְקַדַם דֵּין הָלֵין כְּלְהֵין
[i] נַרְמִין עֲלֵיכוֹן [k] אִידָיָא [l] וְנֶרְדְּפוֹנָכוֹן [m] וְנַשְׁלְמוֹנָכוֹן לַכְּנוּשָׁתָא וְלְבֵּירִיתָ אֲסִירָא [n] וַנַקְרִבוֹנָכוֹן קְדַם מַלְכָא [o] וְהַגְמוֹנָא
מָטָל שְׁמִי׃ 13 הַוְיָא לְכוֹן דֵּין לְסָהֲדוּתָא׃ 14 [p] סִימוּ דֵּין בְּלֵבְכוֹן דְּלָא חֶהֱוִין [q] מְחַוְלְפִין [r] לְמַפַּק רוּחָא׃
15 אֲנָא גֵּיר [s] אֶהֵל לְכוֹן פּוּמָא וְחָכְמְתָא אַיְדָא דְּלָא [t] נֶשְׁכְּחוּן [u] לְמֶקֱם לְקוּבְלָה כְּלְהוֹן כְּעֲלְרְבַיכוֹן׃
16 [v] נַשְׁלְמוֹנָכוֹן דֵּין אֲבָהַיכוֹן וַאֲחַיְנֵיכוֹן וְרַחְמַיכוֹן [w] וְנִמְיהוּן מָנְכוֹן׃

[y] שְׁגַשׁ [z] דְּחַל [a] מְטָא
[b] קוּם [c] זוּעָ [d] רַבָּב
[e] מוּת [f] דַּחַל [g] הֶרֶד
[h] סַתְוָא [i] רְמָא [k] יַד
[l] רְדַף [m] שְׁלַם [n] קְרֵב
[o] מִן לִשָׁן יוָן נְצִיב
[p] סוּם [q] אֲלַף [r] נְפַק
[s] נַתַל [t] שְׁכַח
בִּלְשׁוֹן יָכל
[v] קוּם [w] שְׁלַם [x] מוּת

* Cùm autem audieritis prælia & seditiones,nolite terreri: oportet primùm hæc fieri,sed nondum statim finis.

* Tunc dicebat illis,Surget gens contra gétem, & regnum aduersus regnum:

* Et terræmotus magni erunt per loca, & pestilentiæ & fames, terroresque C de cælo,& signa magna erunt.

* Sed ante hæc omnia iniicient vobis manus suas: & persequentur tradentes in synagogas & custodias, trahentes ad reges & præsides propter nomẽ meum.

* Continget autem vobis in testimonium.

* Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis.

*Ego enim dabo vobis os & sapientiam:cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri.

* Trademini autem à parentibus & fratribus,& cognatis & amicis:& morte afficient ex vobis. D

* Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum:

* Et capillus de capite vestro non peribit.

* In patientia vestra possidebitis animas vestras.

Mat. 24. b.15 Mar. 13. b.14 Dan. 9. g 27. * Cùm autem videritis circundari ab exercitu Ierusalem:tunc scitote quia appropinquauit desolatio eius.

* Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus, nõ intrent in eam.

*Quia dies vltionis hi sunt,vt impleãtur omnia,quæ scripta sunt.

* Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. erit enim E pressura magna supra terrã, & ira in populo hoc.

* Et cadent in ore gladij: & captiui ducentur in omnes gentes. & Ierusalem calcabitur à Gentibus:donec impleãtur tempora nationum.

Mat. 24. c.29 Mar. 13. c.14 Isai. 13. b 10 Ezec. 32 b.7 Ioel. 3. c. 15 * Et erunt signa in sole & luna & stellis:& in terris pressura gentium præ cõfusione sonitus maris & fluctuum,

* ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.

10 * τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν.

11 * σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται· φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται.

12 * πρὸ δὲ τούτων ἁπάντων, ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσι παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας σύνεκεν τοῦ ὀνόματός μου.

13 * ἀποβήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

14 * θέτε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι·

15 * ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ἣ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.

16 * παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων, καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ ἀδελφῶν, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν·

17 * καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου·

18 * καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.

19 * ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

20 * ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἰερουσαλήμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.

21 * τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκχωρείτωσαν· καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν·

22 * ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πλησθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα.

23 * οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ·

24 * καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ Ἰερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν.

25 * καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου,

---

17 וְתֶהֱווֹן סָנְיָאִין מִן כָּל אֱנָשׁ מֶטֶל שְׁמִי׃ 18 וּמָנָא מִן רֵישְׁכוֹן לָא תֵאבַדִי׃ 19 בְּמַסַיְבְרָנוּתְכוֹן דִּין

ᵐ מְכַתָּא פֵּרוּשׁ שְׁעָר
ⁿ אֲבַד ᵒ סְבַר ᵖ קְנָא
ᵍ חֲזָא ʳ חֲרַר כְּמוֹ חוֹר
ˢ יְדַע ᵗ חֲרַב ᵘ עֲרַק
ˣ עֲלַל ʸ תְּבַע ᶻ בְּטַן
ᵃ יְנַק ᵇ אִלַּץ ᶜ רְנַז
ᵈ נְפַל ᵉ שְׁבָא ᶠ רוּשׁ
ᵍ פְּשַׁךְ פֵּרוּשׁ סִפֵּק

26 * *Et commotio quæ eiiciet animas hominum præ timore eius quod inuaſurum eſt terram: & commouebuntur virtutes cælorum.*

27 * *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, magnáque gloria.*

28 * *Quum autem hæc incipient fieri, bono animo eſtote, & attollite capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra.*

Ad veſperas Dominicæ poſt Feſtum Crucis.

29 * *Porrò dicebat eis parabolam: Videte ficum & omnes arbores:*

30 * *Quæ quum pullulauerint, ſtatim ex eis intelligitis propè eſſe æſtatem.*

31 * *Ita & vos quum videritis hæc fieri, ſcitote propè eſſe regnum Dei.*

32 * *Amin dico vobis, haudquaquam præterierit generatio iſta, quouſque hæc omnia fiant.*

33 * *Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea minimè tranſibunt.*

34 * *Cauete autẽ vobis ipſis nequando grauentur corda veſtra crapula, & ebrietate, & ſollicitudine ſæculi, & repentè vobis ſuperueniat dies ille:*

35 * *Nam inſtar laquei illaqueabit eos omnes qui habitant in ſuperficie vniuerſæ terræ.*

36 * *Vigilate igitur omni tempore, & orate, vt digni habeamini qui effugiatis hæc quæ futura ſunt, & conſiſtatis coram Filio hominis.*

37 * *Interdiu autem docebat in templo: noctu verò exiens, pernoctabat in monte, qui vocatur Domus oliuarum.*

38 * *Et totus populus manè veniebãt ad eum in templum, vt audirent ſermonem eius.*

Ad veſperam Feria v I. Crucifixionis.

CAP. XXII.

1 APpropinquabat autem feſtum Azymorum, quod vocatur Pezcho.

2 * *Et quærebant principes Sacerdotum et Scribæ quomodo trucidarent eum: timebant enim à populo.*

3 * *Introiuit autem Satanas* [aduerſarius] *in Iiboudo, vocatum Secariouto, qui erat è numero duodecim.*

---

26 וְזוּעָא דְּמַפֵּק נַפְשָׁתָא דִּבְנֵינָשָׁא מִן דְּחַלְתָּא דְּמֵתֵי עַל אַרְעָא וְנֶחְזְעוּן חַיְלָא דִּשְׁמַיָּא׃
27 וְהָיְדִין נֶחְזוּנֵיהִי לִבְרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא דְּאָתֵי בַּעֲנָנֵא עִם חַיְלָא סַגִּיאָא וְשׁוּבְחָא רַבָּא׃ 28 מָא דֵּין דְּשָׁרֵי
הָלֵין דְּנֶהְוֵין אֶתְלַבְּבוּ וְאֶרֵימוּ רֵישֵׁיכוֹן מְטָל דְּקָרֵב לֶהּ פּוּרְקָנְכוֹן׃
וְרַמְשָׁא וְדָר בְּשַׁבָּא וְדָבַר עִדָּן וַעֲלִיבָא סו

29 וְאֲמַר הָוָא לְהוֹן סַהֲלָא חֲזוֹ לְתְאֵנָא וְלְכֹלְהוֹן אִילָנָא׃ 30 דְּמָא דְּמַפְּרְעִין מְחָדָא מָנְהוֹן מְסְתַּכְּלִין אַנְתּוּן
וְיָדְעִין דְּהָשְׁתָּא קָרִיב הוּא מַלְכוּתָא דֵּאלָהָא׃ 31 הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן מָא דַּחֲזֵיתוּן הָלֵין דְּהָוֵין דְּעוּ דְּקָרִיבָא הִי מַלְכוּתָא דֵּאלָהָא׃ 32 אֲמִין אֲמַר
אֲנָא לְכוֹן דְּלָא הָעֲבְרִי שַׁרְבְּתָא הָדָא עַדְמָא דְּכֹלְהֵין הָלֵין נֶהְוֵין׃ 33 שְׁמַיָּא וַאַרְעָא נֶעְבְּרוּן וּמִלַּי לָא נֶעְבְּרֶן׃

[a] נְפַק [b] דְּחַל [c] אֵתָא
[d] זוּעַ [e] חֲזָא [f] אֵתָּ
[g] שְׁבַח [h] חֲוָא [i] לְבַב
[j] רוּם [k] פְּרַק [l] מְתַל
כמו משל
[m] חֲזָא [n] פְּרַע
פירושו מצמיחים
[o] סְכַל [p] קִישָׁא כמו קיש
[q] חֲזָא [r] חֲוָא [s] יְדַע
[t] עֲבַר [u] מַלַּל

26 ✱ Areſcentibus hominibus præ timore & expectatione,quæ ſuperuenient vniuerſo orbi.nam virtutes cælorum mouebuntur:

26 ✱ ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ . αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

27 ✱ Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna & maieſtate.

27 ✱ καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.

28 ✱ His autem fieri incipientibus,reſpicite & leuate capita veſtra: quoniam appropinquat redemptio veſtra.

Rom.8. d.23 F

28 ✱ ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν· διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

29 ✱ Et dixit illis ſimilitudinem, Videte ficulneam & omnes arbores:

29 ✱ Καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς· ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα·

30 ✱ Cùm producunt iam ex ſe fructum, ſcitis quoniam propè eſt æſtas.

30 ✱ ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·

31 ✱ Ita & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote,quoniam propè eſt regnum Dei.

31 ✱ οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

32 ✱ Amen dico vobis quia non præteribit generatio hæc,donec omnia fiant.

32 ✱ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται.

33 ✱ Cælum & terra tranſibunt: verba autem mea non tranſibunt.

33 ✱ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· ⟨◊⟩ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Rom.13. d.13

34 ✱ Attendite autem vobis,ne fortè grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ: & ſuperueniat in vos repentina dies illa.

34 ✱ προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη·

35 ✱ Tanquam laqueus enim ſuperueniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ.

35 ✱ ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ προσωπον πάσης τῆς γῆς.

36 ✱ Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere iſta omnia quæ futura ſunt,& ſtare ante filium hominis.

36 ✱ ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

37 ✱ Erat autem diebus docens in templo: noctibus verò exiens,morabatur in monte qui vocatur Oliueti.

37 ✱ ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν·

38 ✱ Et omnis populus manicabat ad eũ in templo audire eum.

38 ✱ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

CAP. XXII.

κϛ'.

Mat.26. a.2 Mar.14. a.1 1 APpropinquabat autem dies feſtus Azymorum,qui dicitur Paſcha:

1 ✱ Ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγομένη πάσχα·

2 ✱ Et quærebant principes ſacerdotum & Scribæ,quomodo eum interficerent; timebant verò plebem.

2 ✱ καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ, πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

Mat.26. b.14 Mar.14. b.10 Scariot 3 ✱ Intrauit autem ſatanas in Iudam qui cognominabatur † Iſcariotes, vnum de duodecim:

3 ✱ εἰσῆλθε δὲ Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα.

ה 34 אֱזַדַּהַרוּ דִּין בְּנַפְשְׁכוֹן דִּלָּא מִתְחוּם נאקרין לְבַיְתְכוֹן בָּאסוּתוּתָא וּבְרַוָיוּתָא וּבְצַעֲפָתָא דְעָלְמָא וּמִן שְׁלְיָא
נְאתֵא עֲלֵיכוֹן יוֹמָא הַו׃ 35 אֲרֵי צַפְחָתָא גִיר בְּצַפַּח עַל כָּלְהוֹן אִילֵין דְיָתְבִין עַל אַפֵּיהּ דְכָלָּה אַרְעָא׃
36 הֲווּ הָכִיל שָׁהֲרִין בְּכָלְבָן וְמִצַלִּין דְתֶשְׁווּן לְמֶעְרַק מִן הַלֵּין דַעֲתִידִין לְמֶהֱוֵא וְתֶקוֹמוּן קֳדָם בְּרֵהּ דֶאנָשָׁא׃
37 בְּאִסְמָא דִין מַלֵּף הֲוָא בְּהֵיכְלָא וּבְלֵלְיָא נָפֵק הֲוָא בָּאֵת בְּטוּרָא דְמִתְקְרָא דְבִית זַיְתָא׃ 38 וְכָלָּה עַמָּא
מְקַדְמִין הֲווּ לְוָתֵהּ לְהֵיכְלָא לְמִשְׁמַע מִלְּתֵהּ׃ דְרִמְשָׁא דְעָרוּבְתָא בַּזְקִיפוּתָא סז קפאלין בב
קָרִיב הֲוָא דִין עֲדְעָא דְפִסְחָא דְמִתְקְרֵא פִּצְחָא׃ 2 וּבָעֲיִן הֲווּ רַבֵי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא דְאֵיכַנָא נְקְטְלִנֵיהִי
דַחְלִין הֲווּ גִיר מִן עַמָּא׃ 3 עַל הֲוָא דִין סָטָנָא בִּיהוּדָא דְמִתְקְרֵא סְכַרְיוֹטָא דְאִיתוֹהִי הֲוָא מִן מָנְיָנָא דִתְרֵעסַר׃

ס זְחַר ✱ יִקַר פירוש כבד
ע עבראית זוללה
ק רָוָא יִצַף מֵן שְׁלְיָא
עבראית פתאם
ר צַפַּח עבראית יקש
ש יְתֵב כמו ישב
ת שְׁחַר פירוש שקד
א צְלָא שְׁוָא ב קוּם
ג וּם אֶלֶף בורז
עבראית לוז
ד עבראית חג

4 * Et abiens collocutus est cum principibus Sacerdotum & Scribis & Magistris militiæ templi, vt ipsis eum proderet.
5 * Et gauisi sunt, ac pacti sunt se daturos
6 ei pecuniam. * Et spopondit eis: quærebatque sibi opportunitatem, vt proderet eum ipsis absque turba.
7 * Aduenit autem dies Azymorum, in qua moris erat mactari Pezcho.
8 * Et misit Jeschua Kipho & Jouchanon, dixitque eis, Ite parate nobis Pezcho, vt man
9 ducemus. * Ipsi verò dixerunt ei, Vbi vis paremus?
10 * Dixit eis, Ecce quum introieritis in ciuitatem, occurret vobis vir baiulans hydriam aquæ, abite post eum.
11 * Et quò loci ingredietur, dicite domino domus, Magister noster ait, Vbinam est domus conuiuij [diuersorium] vbi edam Pezcho cum discipulis meis?
12 * Et ecce hic ostendet vobis cœnaculum domus conuiuij, illic parate.
13 * Profecti itaque inuenerunt prout dixerat eis: & parauerunt Pezcho.
14 * Quumque adesset constitutum tempus, veniens Ieschua discubuit, & duodecim Apostoli cum eo.
15 * Et dixit eis, Desiderio desideraui hoc Pezcho manducare vobiscum priusquàm pa-
16 tiar. * Dico enim vobis me non amplius comesturum illud, quousque compleatur in
17 regno Dei. * Et accepit calicem, et gratias egit, ac dixit, Accipite hoc, & diuidite
18 inter vos: * Dico enim vobis, me non bibiturum de generatione vitis, donec ve-
19 niat regnum Dei. * Et accepit panem, & gratias egit; fregitque, & dedit eis: & ait, Hoc est corpus meum quod pro vobis traditur. hoc facite in mei memoriam.
20 * Similiter etiam de calice, postquàm cœnassent, dixit, Hic est calix testamenti noui in sanguine meo, qui pro vobis effunditur.
21 * Veruntamen ecce manus eius qui pro-
22 dit me est in mensa. * Et Filius hominis abit prout definitum est: veruntamen væ homini illi, cuius manu proditur.
23 * Cœperũt autem disquirere inter se, quisnam esset ex eis qui hoc patraturus esset.

---

4 וְאָזַל סַלֵּל עִם רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא וְרַבֵּי חֵילָא דְּהֵיכְלָא אֵיךְ [a] דְּנַשְׁלְמִיוּהִי לְהוּן ׃ 5 [h]וְחָדִיו [i]וַאקִימוּ [k]דְּנֶהְלוּן
לֵהּ כְּסָפָא ׃ 6 [l]וְאִשְׁתַּוִּי לְהוּן [m]וּבָעָא הֲוָאלֵהּ [n]פֻּלְעָא דְּנַשְׁלְמִיוּהִי לְהוּן בְּלָעֲדֵי מִן כְּנָשָׁא ׃ 7 וּמַטִּי יוֹמָא
דְּפַטִירָא דְּבֵהּ אִיתֵי הֲוָא עַיְדָא [o]דְּנִתְנְכַס [p]פִּצְחָא ׃ 8 וְשַׁדַּר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא וַלְיוּחָנָן וַאמַר לְהוּן [q]זְלוּ [r]טַיְבוּ לַן פִּצְחָא
[s]דְּנֵכוֹל ׃ 9 הֵנוּן דַּיִן אֱמַרוּלֵהּ אֵיכָא [t]צָבָא אַנְתְּ דְּנְטַיֵּב ׃ 10 אֱמַר לְהוּן הָא מָא [u]דְּעָאלִין אַנְתּוּן [x]לַמְדִינְתָא
פָּגַע בְּכוֹן גַּבְרָא דָּשְׁקִיל גְּרָבָא דְּמַיָּא [y]זְלוּ בָּתְרֵהּ ׃ 11 וְאֵיכָא [z]דְּעָאל אֱמַרוּ לְמָרֵהּ דְּבֵיתָא רַבָּן אֱמַר אַיְנוֹ בֵּירְ
[a]מַשְׁרְיָא אֵיכָא [b]דֵּאכוֹל פִּצְחָא עִם [c]תַּלְמִידַי ׃ 12 וְהָא הוּ [c]מְחַוֵּא לְכוֹן [d]עֵלִיתָא חֲדָא רַבְּתָא [e]דְּמַשְׁוְיָא תַּמָּן [f]טַיְבוּ׃
13 וַאזְלוּן [g]אַשְׁכְּחוּ אֵיךְ דַּאמַר לְהוּן וְטַיְבוּ פִּצְחָא ׃ 14 [f]וְכַד הֲוָא עָדְנָא אֵתָא יֵשׁוּעַ אָסְחֵמֵךְ וַתְרֵעסַר שְׁלִיחֵהּ עִמֵּהּ ׃

[a] שְׁלַם [b] חֲדָא [c] קוּם
[d] נְתַל [e] וְדָא [f] בְּעָא
[g] עברַאיה עִילָּאה
[h] נְכֵם [i] פְּצַח כמו פסח
[k] אֵזַל [l] טֵיב [m] לְעֵס
[n] עְבָא [o] עוּל [p] רַן
[q] אֵזַל [r] עוּל [s] שְׁרָא
[t] אֲכַל [u] חַוָּא [x] עַלָּא
[y] שָׁעָא [z] טֵיב [a] שָׁעָה
בלשון נפש

* Et abijt, & locutus est cum principibus sacerdotum & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis.
* Et gauisi sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare.
* Et spopondit. Et quærebat opportunitatem vt traderet illum sine turbis.
Mat. 26. b. 17 Mar. 14. b. 12 * Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha.
* Et misit Petrum & Iohannem, dicens, Euntes parate nobis pascha, vt manducemus.
* At illi dixerunt, Vbi vis paremus?
* Et dixit ad eos, Ecce, introeuntibus vobis in ciuitatem, occurret vobis homo †amphoram aquę portans: sequimini eum in domum in quam intrat.
quidam
* Et dicetis patrifamilias domus, Dicit tibi magister, Vbi est diuersorium vbi Pascha cum discipulis meis manducem?
* Et ipse ostendet vobis cœnaculum magnum stratum: & ibi parate.
* Euntes autem inuenerunt sicut dixit illis; & parauerunt Pascha.
Mat. 26. b. 20 Mar. 14. b. 17 * Et cùm facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo.
* Et ait illis, Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum, antequàm patiar.
* Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.
* Et accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite & diuidite inter vos.
* Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.
1. Cor. 11. c. 24 * Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens, Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. hoc facite in meam commemorationem.
* Similiter & calicem, postquàm cœnauit, dicens, Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.
Mat. 26. b. 21 Mar. 14. c. 20 Ioan. 13. b. 18 Psal. 40. b. 10 * Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa.
* Et quidem Filius hominis secùdùm quod definitum est, vadit: veruntamen væ homini illi per quem †tradetur.
traditur
* Et ipsi cœperunt quærere inter se, quis esset ex eis qui hoc facturus esset.

4 * καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὸ, πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς.
5 * Οἱ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι·
6 * καὶ ἐξωμολόγησε, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἀτερὸχλου.
7 * Ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα.
8 * καὶ ἀπέστειλε Πέτρον καὶ Ἰωάννην, εἰπὼν, πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν.
9 * Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν;
10 * Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων. ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν ὅ εἰσπορεύεται.
11 * Καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας, Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, Ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;
12 * κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε.
13 * ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.
14 * καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ·
15 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν·
16 * λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
17 * καὶ δεξάμενος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε, λάβετε τοῦτο, καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς·
18 * λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.
19 * Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν·
20 * ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.
21 * πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης·
22 * καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὡρισμένον· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται.
23 * καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ, τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.

---

15 וְאָמַר לְהוֹן רָגְתָא רַגְתַנִי דָּתָנָא פִּצְחָא אֲכוֹל עִמְכוֹן קָדֵם ק דֵּאחַשׁ׃ 16 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּמֵכִיל
לָא א אֶכְלִיוְהִי עַדְמָא דְּנֶשְׁלֵם בְּמַלְכוּתָה דַאלָהָא׃ 17 וְנָסַב כָּסָא וְאוֹדִי וְאָמַר סַבוּ הָנָא וּפַלְגוּ בֵּינָתְכוֹן׃
18 אֲמַר אֲנָא גֵּיר לְכוֹן דְּלָא אֶשְׁתֵּא מִן יְלָרָא מ דְּגֶפְתָּא עַדְמָא דְּיֵתֵא מַלְכוּתָא דַאלָהָא׃ 19 וְנָסַב לַחְמָא וְאוֹדִי
וַקְצָא וְיָהֵב לְהוֹן וְאָמַר הָנוֹ פִּגְרִי דְּעַל אַפֵּיכוֹן מָתִיהֵב הָדָא חַיְתוֹן עֲבְדִין לְדוּכְרָנִי׃ 20 וְהָכְנוֹת אַף עַל כָּסָא מִן בָּתַר
נ דְּאַחְשְׁמוּ אֲמַר הָנָא כָּסָא ס דְּיַתְקָא פ חַדְתָא בְּדְמִי דְּחַלָפַיכוֹן פ מָתְאשֵׁד׃ 21 בְּרַם הָא אִידֵהּ ת דְּמַשְׁלְמָנִי עַל פַּתּוֹרָא׃
22 וּבְרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא אָזֵל אֵיכְנָא ת דְּאִתְפְּרַשׁ בְּרַם וָי לְהַהוּ גַּבְרָא דְּבְאִידֵהּ מָשְׁתְּלֵם׃ 23 וְשָׁרִיו ר דְּנַעֲקְבוּן
בֵּינָתְהוֹן דְּמַנּוּ בֵּי מֶנְהוֹן הַוּ דְּהָדֵא עָתִיד ע לְמֶסַר׃

24 * Exſtitit autem etiam contentio inter eos, quiſnam inter eos eſſet maior.

25 * Ipſe autem Ieſchua dixit eis, Reges gentium ſunt domini earum; quiáque poteſtatem in eas habent, benefici vocantur.

26 * Vos verò non item. ſed qui maximus eſt inter vos, ſit quaſi minimus: & qui princeps eſt, ſit tanquam miniſter.

27 * Vter enim maior eſt ille qui accumbit, an ille qui miniſtrat? nonne eſt ille qui accumbit? At ego ſum inter vos ſicut ille qui miniſtrat.

28 * Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis.

29 * Et ego promitto vobis, prout promiſit mihi Pater meus, regnum;

30 * Vt edatis & bibatis in menſa regni mei: & ſedeatis ſuper thronos, ac iudicetis duodecim tribus Iſroiel.

Lectio noctis Feria ſexta Crucifixionis.

31 * Porrò dixit Ieſchua, Schemeoun, ecce Satanas poſtulat vt ventilet vos ſicut triticum.

32 * Ego verò rogaui pro te, ne deficiat fides tua: quin & tu quo tempore conuerſus fueris, tum confirma fratres tuos.

33 * Schemeoun autem dixit ei, Domine mi, tecum paratus ſum, & ad domum vinctorum [carcerem,] & ad mortem.

34 * Dixit ei Ieſchua, Dico tibi Schemeoun, non cantaturum hodie gallum, vſquedum ter negaueris, me tibi haud notum eſſe. Item dixit eis:

35 * Quando miſi vos abſque marſupiis, & peris, calceisque, num quid defuit vobis?

36 * Dicunt ei, Sanè nihil. Dixit eis, Nunc qui habet marſupium, accipiat; itidemque & peram: & qui non habet gladium, vendat pallium ſuum, & comparet ſibi gladium.

37 * Dico enim vobis, etiam illud ſcriptum oportere adimpleri in me, Cum ſceleratis numeratus eſt. Nam omnia quæ de me ſcripta fuerant, finem habent.

38 * At illi dixerunt ei, Domine noſter, ecce hîc ſunt duo gladij. Dixit eis, Sufficiunt.

39 * Et egreſſus eſt profectusque vti conſueuerat, in montem domus oliuarum: & abierunt poſt eum etiam diſcipuli eius.

---

24 וַהֲוָא דֵין אֲף [z]חֶרְיָנָא בֵּינָתְהוֹן דְּמַן אִית בְּהוֹן דְּרַב׃ 25 הוּא דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן מַלְכֵיהוֹן דְּעַמְמָא מָרֵיהוֹן אֲנוּן [y]חָרָא [x]שַׁלַּט [w]טוּב
2 וְרַשְׁלִיטִין עֲלֵיהוֹן עָבְדֵי [b]טָבְתָא [c]מְהֵקְרִין׃ 26 אַנְתוּן דֵּין לָא הֲכַנָּא אֶלָּא אֵינָא דְּרַב בְּכוֹן נֶהֱוֵא אַיִךְ זְעוּרָא וְאֵינָא [c]קְרָא [d]שַׁמֵּשׁ [c]קַמָּךְ
דְּרִישָׁא הוּ אַיִךְ [d]מְשַׁמְּשָׁנָא׃ 27 מַנוּ גֵּיר רַב הַוּ [e]דְּסָמִיךְ אוּ הַוּ דְּמְשַׁמֵּשׁ לָא הֲוָא הַוּ דְּסָמִיךְ אֶלָּא דֵּין [f]אִיתַי בֵּינָתְכוֹן [f]אית כמו ש
אַיִךְ הַוּ דְּמְשַׁמֵּשׁ׃ 28 אַנְתוּן אֱנוּן [g]דְּכַתַּרְתוּן לְוָתִי [h]בְּנָסְיוֹנַי׃ 29 וְאֵנָא [i]מָשְׁתַּוֵּרְנָא אֲנָא לְכוֹן אַיִךְ דְּאִשְׁתַּוַּרְנִי [g]כתר עבראית עמד
לִי אֲבִי מַלְכוּתָא׃ 30 [k]דְּתֵאכְלוּן [l]וְתֶשְׁתּוּן עַל פַּתוֹרָא דְּמַלְכוּתָא דִּילִי [m]וְתֵחְבוּן עַל כּוּרְסָוָתָא [n]וְתִדּוֹנוּן תְּרֵעסַר [h]נִסָּא [i]וְרָא [k]אֵכֶל
שִׁבְטֵא דְּיִסְרָאֵל׃ [o]מָרֵיא דְּלֵלְיָא [p]דְּעָרוּבְתָא [q]דְּזַקִּיפוּתָא סח [l]שְׁתָא [m]יְתֵב [n]דִּין
31 וַאֲמַר יֵשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן שִׁמְעוֹן הָא סָטָנָא שָׁאֵל [r]דְּנֶעְרוֹבְכוֹן אַיִךְ דַּלְחֵטָא׃ 32 וְאֵנָא [s]בְּעִית עֲלַיִךְ דְּלָא [o]קְרָא [p]עֲרַב [q]זְקַף
[r]עָרֵב [s]בָּעָא [t]חַסַּר

24 * Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior.

25 * Dixit autem eis, Reges gentium dominantur eorum: & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur.

26 * Vos autem non sic: sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator.

27 * Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat:

28 * Vos autem estis qui † permansistis mecum in tentationibus meis.

29 * Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum:

30 * Vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel.

31 * Ait autem Dominus†, Simon, Simon, ecce satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum:

32 * Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.

33 * Qui dixit ei, Domine, tecum paratus sum & in carcerē, & in mortem ire.

34 * Et ille dixit, Dico tibi, Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me.

35 * Et dixit eis, Quando misi vos sine sacculo & pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis?

36 * At illi dixerunt, Nihil. Dixit ergo eis, Sed nunc qui habet sacculum, tollat, similiter & peram: & qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium.

37 * Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod scriptum est, oportet impleri in me, Et cum iniquis reputatus est. Etenim ea quæ sunt de me, finē habent.

38 * At illi dixerunt, Domine, ecce duo gladij hîc. At ille dixit eis, Satis est.

39 * Et egressus ibat secundùm consuetudinem in montem oliuarum. Secuti sunt autem illum & discipuli.

Mat. 20. d.25 Mar. 10. f.42 — Mat. 10. b.9 — manſiſtis — Simoni, Simon — Mat. 26. e.34 Mar. 14. c.30 — Mat. 10. b.9 — Iſai. 53. d.12 — Mat. 26. d.36 Mar. 14. d.32 Ioh. 18. a.1

24 * ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων.

25 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν, εὐεργέται καλοῦνται.

26 * ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος· καὶ ὁ ἡγούμενος, ὡς ὁ διακονῶν.

27 * τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ εἰμὶ ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν.

28 * ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου.

29 * κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου, βασιλείαν·

30 * ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου, ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

31 * Εἶπε δὲ ὁ κύριος, Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον.

32 * ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου.

33 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

34 * ὁ δὲ εἶπε, Λέγω σοι, Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.

35 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπον, Οὐδενός.

36 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς, Ἀλλὰ νυνὶ ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλήσει τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.

37 * λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό, Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.

38 * οἱ δὲ εἶπον, Κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἱκανόν ἐστι.

39 * καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

---

[u] הֲיִמָּנוּתָךְ וְאַף אֲנָחְנָה בְּזַבֵּן [x] אֶתְפַּנִי וְשַׁרַר לַאחֵיךְ׃ [33] שְׁמָעוּן דֵּין אֲמַר לֵהּ מָרִי עַמָּךְ [y] מְסַתַּב אֲנָא וְלִבְּיַת אֲסִירָא

[z] וְלִמוֹתָא׃ [34] אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֲמַר אֲנָא לָךְ שְׁמָעוּן דְּלָא [a] נֶקְרָא הַרְנָגְלָא יוֹמָנָא עַדְמָא דַּחְלָתָא זַבְנִין [b] תֶּכְפּוּר דְּלָא

יָדַע אַנְתְּ לִי וְאֲמַר לָהּוֹן׃ [35] כַּר שַׁדַּרְתְּכוֹן דְּלָא כִּיסָא וְלָא הַרְמָלָא וּמָסָנָא לְמָא חֲסַר לְכוֹן מֵרֵם׃

[36] אָמְרִין לֵהּ וְלָא מֵרֵם אֲמַר לְהוֹן מָן דְּאִית לֵהּ כִּיסָא [c] נָסַב וְהָכָנָא אַף הַרְמָלָא וּמַן דְּלֵית לֵהּ סַיְפָא

[d] נְזַבֵּן נַחְתֵּהּ וְנֶזְבֵּן לֵהּ סַיְפָא׃ [37] אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דַּאף הָדָא [e] דְּכְתִיבָא וְלֵא [d] דְּחֶתְמַלָּא בִּי דְּעֵם [g] עֲוֵלָא

[h] אֶתְמְנָא כְּהוֹן גֵּיר דַּעֲלַי [g] אֶשְׁתַּלְמוּ׃ [38] וְהָנוֹן אָמְרִין לֵהּ מָרָן הָא הָרְכָא אִיהִי תְּרִין סַיְפִין אֲמַר לְהוֹן [k] סַפְקִין׃

[39] וְנָפַק וְאָזַל אַיְךְ דַּמְעַר הָוָא לְטוּרָא דְּבִירַת זַיְתָא [l] וְאָזְלוּ בָּתְרֵהּ נַאף תַּלְמִידוֹהִי׃

[v] חִימָן [z] פְּנָא — [r] טוֹב [z] מוּת — [a] קְרָא [b] כְּפַר — [c] נְסַב [d] זְבַן — [e] כְּתַב [f] מְלָא — [g] עָוֵל [h] מְנָא — [i] שְׁלַם [k] סְפַק — [l] אָזַל

40 * Quumque peruenisset ad eum locum, dixit eis, Orate, ne intretis in tentationem.

41 * Et ipse recessit ab eis quasi ad iactum lapidis, positisque genibus precabatur.

42 * Et dicebat, Pater, si vis, prætereat me calix iste: veruntamen non voluntas mea,

43 sed tua fiat. * Et visus est ei Angelus de cælo confirmans eum.

44 * Quumque esset in angore, intentius orabat; & erat sudor eius quasi grumi sanguinis, cadebátque in terram.

45 * Et surrexit ab oratione sua, venitque ad discipulos suos, & inuenit eos dormien-

46 tes præ angustia. * Et dixit eis, Quid dormitis? surgite, & precamini, ne intretis in

47 tentationem. * Et adhuc eo loquente, ecce turba, & is qui vocabatur Iihoudo vnus ex duodecim, præibat eis; & accessit ad Ieschua, eumque deosculatus est. (Nam hoc signum dederat eis, Quëcunque osculatus fue-

48 ro, ipse est.) * Dixit ei Ieschua, Iihoudo, osculo prodis Filium hominis?

49 * Quum autem viderent ij qui cum eo erant quod fiebat, dicunt ei, Domine noster,

50 Percutiemus eos gladiis? * Et percussit vnus ex eis seruum principis Sacerdotum, & abstulit ei auriculam eius dexteram.

51 * Respondit Ieschua, & ait, Satis est huc vsque. Et tetigit auriculam vulnerati illius, & sanauit eum.

52 * Et dixit Ieschua iis qui venerant contra seipsum, principibus Sacerdotum, & senioribus, & magistris militiæ templi, Tanquam aduersus latronem exiistis aduersum me cum gladiis & fustibus, vt prehenderetis

53 me. * Quotidie vobiscum eram in templo, nec extendistis in me manus: sed hæc est hora vestra & potestas tenebrarum.

54 * Et comprehensum eum adduxerunt in domum principis Sacerdotum. Schemeoun autem procul veniebat post eum.

55 * Cæterùm accenderunt ignem in medio atrij, & consederunt circa eum; seditque & ipse Schemeoun inter eos.

56 * Et vidit eum puella quædam sedentem ad ignem; eumque intuita, dixit, Et iste cum

57 eo erat. * Ipse autem abnegauit, & ait, Mulier, non noui eum.

---

40 וְכַד [1]מַטוּ לְרוּכְתָא אֲמַר לְהוֹן [m]צַלּוּ וְלָא [n]תֵּעָלוּן [o]לְנִסְיוֹנָא׃ 41 וְהוּ [p]פְּרַק מִנְּהוֹן אֵיךְ [q]מַשְׁרְיָא כְּאַפָּא
[r]וְסָם בּוּרְכָא וְסָצַלָּא הֲוָא׃ 42 וַאֲמַר אֲבָא אִן [s]צְבָא אַנְתְּ [t]נַעְבַּרְנִי כָּסָא הָנָא בְּרַם לָא [u]צְבְיָנִי אֶלָּא דִּילָךְ נֶהֱוֵא׃
43 [x]וְאִתְחֲזִי לֵהּ מַלְאכָא מִן שְׁמַיָּא [y]דַּמְחַיֵּל לֵהּ׃ 44 וְכַד הֲוָא [z]בְּרֵחֲלְתָא [a]חַכְיָבְאִית מְצַלֵּא הֲוָא וַהֲוָת [b]דּוּעַתֵּהּ
אַיִךְ [c]שֵׁלְתֵּא דַּדְמָא וְנָפַל עַל אַרְעָא׃ 45 וְקָם מִן [d]צְלוֹתֵהּ וַאֲתָא לְוָת תַּלְמִידוֹהִי [e]וְאַשְׁכַּח אִנּוּן כַּד [f]דְּמִכִין מִן [g]עָקְתָא׃
46 וַאֲמַר לְהוֹן מָנָא [h]דַּמְכִין קוּמוּ [i]וְצַלּוּ [k]לְנִסְיוֹנָא׃ 47 וְעַד הוּ מְמַלֵּל הָא כְּנְשָׁא וְהַו
[l]דְּמִתְקְרֵא יְהוּדָא חַד מִן תְּרֵעסַר אֲתָא קֳדָמֵיהוֹן וְקָרֵב לְוָת [m]יְשׁוּעַ וְנַשְׁקֵהּ הָדָא גִּיר אָתָא יַהֲב הֲוָא לְהוֹן דַּאינָא דְּנָשֵׁק
אֲנָא הוּא׃ 48 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ יְהוּדָא בְּנוּשְׁקָתָא מַשְׁלֵם אֲנָתְ לְבַרהּ דַּאנָשָׁא׃

[1] מְטָא [m] צְלָא [n] עֲלָא עָלַל
[o] נְסָיוֹנָא [p] פְּרַק עברית סור
[q] שְׁרָא [r] סוּם [s] צְבָא
[t] עֲבַר [u] צְבָא [x] חֲזָא
[y] חַיֵּל [z] רְחַל [a] תְּכַב
[b] דּוּעַ [c] הַמה רפיסי דם
[d] צְלָא [e] שְׁכַח בלעז מצא
[f] עוּק [g] רְמַד [h] צְלָא
[i] עָלַל [k] נְסָא [l] קְרָא

40 * Et cùm peruenisset ad locum, dixit illis, Orate, ne intretis in tentationem.

41 * Et ipse auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: & positis genibus, orabat; 42 * Dicens, Pater, si vis, transfer calicem istum à me. Veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat.

43 * Apparuit autem illi angelus de cælo, confortans eum. 44 Et factus in agonia, prolixiùs orabat.

* Et factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.

45 * Et cùm surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, inuenit eos dormientes præ tristitia.

46 * Et ait illis, Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in tentationem.

47 * Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui vocabatur Iudas, vnus de duodecim, antecedebat eos, & appropinquauit Iesu vt oscularetur eum.

48 * Iesus autem dixit illi, Iuda, osculo Filium hominis tradis?

49 * Videntes autem hi qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei, Domine, si percutimus in gladio?

50 * Et percussit vnus ex illis seruũ principis Sacerdotum, & amputauit auriculam eius dexteram.

51 * Respondens autem Iesus, ait, Sinite vsque huc. Et cùm tetigisset auriculam eius, sanauit eum.

52 * Dixit autem Iesus ad eos qui venerant ad se, principes Sacerdotum & magistratus templi, & seniores, Quasi ad latronem existis cum gladiis & fustibus?

53 * Cùm quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me: sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. 54 * Comprehendentes autem eũ, duxerunt ad domum principis Sacerdotũ: Petrus verò sequebatur eum à longè.

55 * Accenso autem igne in medio atrij, & circunsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.

56 * Quem cùm vidisset ancilla quędam sedentem ad lumen, & eum fuisset intuita, dixit, Et hic cum illo erat.

57 * At ille negauit eum, dicens, Mulier, non noui illum.

40 * γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου εἶπεν αὐτοῖς, προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.

41 * καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο,

42 * λέγων, πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω.

43 * ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν.

44 * καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύχετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.

45 * Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης·

46 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί καθεύδετε; ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.

47 * Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγόμενος ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα, προήρχετο αὐτούς, καὶ ἤγγισε τῷ Ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν. 48 Ἰησοῦς δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;

49 * ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ, κύριε, εἰ παταξομεν ἐν μαχαίρᾳ;

50 * καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν.

51 * Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἐᾶτε ἕως τούτου. καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν.

52 * εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους πρὸς αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων.

53 * καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ· ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστιν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

54 * Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν.

55 * ἁψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν.

56 * ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ, εἶπε, καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν.

57 * ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν, λέγων, γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν.

---

49 כַּר חֲזוֹ דֵּין אִילֵּין דְּעִמֵּהּ מֵרֵם דַּהֲווֹא אָמְרִין לֵהּ מָרָן נְמְחֵא אֶנּוּן בְּסַיְפָא׃ 50 וּמְחָא חַד מִנְּהוֹן לְעַבְדֵּהּ
דְּרַב כָּהֲנָא וְנַסְבָה דְיַמִּינָא׃ 51 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר כְּדוּ עַרְמָא לְהָרָא וְקָרֵב לְאֻדְנֵהּ דְּהוּ וְאַסְיֵהּ׃
52 וְאָמַר יֵשׁוּעַ לְהָנוּן דַּאֲתוֹ עֲלוֹהִי רַבֵּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא וְרַבֵּי חֵילָא דְּהֵיכְלָא אַיְךְ דְּעַל לֶסְטָיָא נְפַקְתּוּן עֲלַי בְּסַיְפָא
וּבְחוּטְרָא דְּתֶחְדּוֹנְנִי׃ 53 כְּיוֹם עַמְכוֹן הֲוִית בְּהֵיכְלָא וְלָא אוֹשַׁטְתּוּן עֲלַי אִידָיָא אֶלָּא הָרָא הִי שָׁעַתְכוֹן וְשׁוּלְטָנָא
דְּחֶשׁוּכָא׃ 54 וְאַחַדוּ אִתְיְהִי לְבֵיתֵהּ דְּרַב כָּהֲנֵא וְשָׁמְעוֹן אֲתָא הֲוָא בַּתְרֵהּ מִן רוּחָקָא׃ 55 אַוּחַדוּ נוּרָא
בְּמָצְעַת דָּרְתָא וְיָתְבִין הֲווֹ חַדְרֵיהּ וְיָתֵב אָף הוּ שָׁמְעוֹן בֵּינָתְהוֹן׃ 56 וְחָזַתְהּ עַלֵּימְתָא חָדָא וְרַיְתֵב לְנוּרָא נוּרָא
וְחָרַת בֵּהּ וַאֲמָרָא אָף הָנָא עִמֵּהּ הֲוָא׃ 57 הוּ דֵּין כְּפַר וַאֲמַר אַנְחֵתָא לָא יָדַע אֲנָא לֵהּ׃

---

49 כר חזו דין אילין דעמה מרם דהוא אמרין לה מרן נמחא אנון בסיפא׃ 50 ומחא חד מנהון לעבדה
דרב כהנא ונסבה דימינא׃ 51 ענא ישוע ואמר כדו עדמא להרא וקרב לאדנה דהו ואסיה׃
52 ואמר ישוע להנון דאתו עלוהי רבי כהנא וקשישא ורבי חילא דהיכלא איך דעל לסטיא נפקתון עלי בסיפא
ובחוטרא דתחדונני׃ 53 כיום עמכון הוית בהיכלא ולא אושטתון עלי אידיא אלא הרא הי שעתכון ושולטנא
דחשוכא׃ 54 ואחדו אתיהוי לביתה דרב כהנא ושמעון אתא הוא בתרה מן רוחקא׃ 55 אוחדו נורא
במצעת דרתא ויתבין הוו חדריהי ויתב אף הו שמעון בינתהון׃ 56 וחזתה עלימתא חדא ורתב לנורא נורא
וחרת בה ואמרא אף הנא עמה הוא׃ 57 הו דין כפר ואמר אנחתא לא ידע אנא לה׃

* חזא מחא ארנא כמו׳ און
בלע פירוש נבח אסא
מן לשון יין
אחד ושט יחד
מירשו יקר
עבראיתבתיך
חזא יתב
חור

58 * Et paulò pòſt vidit eum alius, & dixit ei, Tu quoque ex ipſis es. Kipho verò ait, Non ſum.

59 * Et poſt vnam horam alius contendebat, dicebatque, Verè & iſte cum eo erat: etenim Galilæus eſt.

60 * Dixit Kipho, O homo, neſcio quid dicas. & ſtatim dum ipſe loqueretur, cantauit gallus.

61 * Et conuerſus Ieſchua, intuitus eſt Kipho: & recordatus eſt Schemeoun ſermonis Domini noſtri, qui dixerat ipſi, Priuſquàm cecinerit gallus, ter abnegabis me.

62 * Et egreſſus foras Schemeoun, fleuit amarè.

63 *Porrò homines illi qui tenebant Jeſchua, illudebant ei.

64 * Et obuoluebant eum, ac percutiebant eum in faciem ipſius, dicentes, Vaticinare quis te percuſſit.

65 * Aliáque quamplurima blaſphemabant ac dicebant in eum.

Lectio matutinis paraſceues Crucifixionis.

66 * Quumque illuxiſſet, congregati ſunt Seniores, & Principes, & Scribæ, & ſubduxerunt eum in domum congregationis ſuæ.

67 * Et inquiunt ei, Si tu es ille Meſchicho, dic nobis. Dixit eis, Si dixero vobis, non credetis mihi.

68 * Quòd ſi interrogauero vos, nec dabitis mihi reſponſum, nec dimittetis me.

69 * Ab hoc tempore erit Filius hominis ſedens à dextera virtutis Dei.

70 * Dicunt autem omnes, Tu es ergo Filius Dei? ait illis Ieſchua, Vos dicitis, quia ego ſum.

71 * Dicunt, Quid amplius requiruntur nobis teſtes? nos enim audiuimus ex ore ipſius.

CAP. XXIII.

1 ET ſurrexit omnis cœtus eorum, & adduxerunt eum ad Pilatum.

2 * Cœperuntque eum accuſare, dicentes, Iſtum inuenimus ſeducẽtem gentem noſtram, & vetantem argentum capitatim dari Cæſari: & dicentem de ſeipſo, ſe eſſe regem illum Meſchicho.

---

58 וּבָתַר קַלִיל [d] חֲזָיהִי אַחֳרָנָא וְאָמַר לַהּ אַף אַנְתְּ מֶנְהוֹן אַנְתְּ כְּאַפָּא דֵּין אֲמַר לָא הֲוִית׃ 59 וּבָתַר שָׁעָא
חְדָא אַחֳרָנָא [c] סָחֲרָא הֲוָא וְאָמַר [f] שַׁרְיָאִית אַף הָנָא עִמֵּהּ הֲוָא עֲמֵּהּ גְּלִילָיָא הוּ גִּיר׃ 60 אֲמַר כְּאַפָּא גַּבְרָא
לָא יַדַּע אֲנָא מָנָא אָמַר אַנְתְּ וּמִחָדָא כַּד הוּ מְמַלֵּל קְרָא תַּרְנְגֹלָא׃ 61 [g] וְאִתְפְּנִי יֵשׁוּעַ [h] וְחָר בְּכְאַפָּא [i] וְאִתְדְּכַר
שֻׁמְעוֹן [k] מִלְּתֵהּ דְּמָרַן דַּאֲמַר הֲוָא לֵהּ דַּקְדֶּם [l] דְּנֶקְרָא תַּרְנְגֹלָא [m] תֶּכְפּוֹר בִּי תְּלָת זַבְנִין׃ 62 וְנְפַק לְבַר שַׁמְעוֹן בְּכָא
[n] מְרִירָאִית׃ 63 וְגַבְרָא [o] דַּאחִיזִין הֲוּו לְיֵשׁוּעַ [p] מְבַזְחִין הֲוּו בֵּהּ׃ 64 [q] וַמְחַפִּין הֲוּו לֵהּ [r] וּמְחִין הֲוּו לֵהּ
עַל אַפּוֹהִי וְאָמְרִין [s] אָתְנַבָּא מַנּוּ מְחָךְ׃ 65 וַאחֳרְנָיָתָא [t] סַגִּיאָתָא [u] מְגַדְּפִין הֲוּו וְאָמְרִין עֲלוֹהִי׃

[a] חֲזָא [b] חֲרָא
פירוש מריב
[c] שְׁרַר [e] פְּנָא [h] חוּר
[i] דְּכַר כמוזכר
[k] מַלֵּל [l] קְרָא [m] כְּפַר
[n] קְרַר [o] אֲחַר כמו אחז
[p] בְּזַח [q] חֲפָא [r] מְחָא
[s] נַבָּא [t] גְּרַף

Mat.26. g.73 Mar.14. g.79 58 * Et poſt puſillum alius videns eum, dixit, Et tu de illis es. Petrus verò ait, O homo non ſum.

58 * καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν, ἔφη, καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ πέτρος εἶπεν, ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.

Ioh.18. c.26 59 *Et interuallo facto, quaſi horæ vnius, alius quidam affirmabat, dicens, Verè & hic cum illo erat. nam & Galilæus eſt.

59 * Καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διϊσχυρίζετο, λέγων, ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν.

60 * Et ait Petrus, Homo neſcio quid dicis. Et continuò adhuc illo loquente G cantauit gallus.

60 * εἶπε δὲ ὁ πέτρος, ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα, ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ.

61 *Et conuerſus Dominus reſpexit Petrum. Et recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat, Quia prius quàm Mat.26. c.34 Mar.14. c.30 gallus cantet, ter me negabis.

61 * καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψε τῷ Πέτρῳ· καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς.

Ioh.13.d 38 62 * Et egreſſus foras, Petrus fleuit amarè.

62 * καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ Πέτρος ἔκλαυσε πικρῶς.

63 * Et viri qui tenebant Ieſum, illudebant ei, cædentes.

63 * καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν Ἰησοῦν, ἐνέπαιζον αὐτῷ, δέροντες.

64 *Et velauerunt eum, & percutiebant faciem eius. & interrogauerunt eum, dicentes, Prophetiza, quis eſt qui te percuſſit?

64 * καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν, ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, προφήτευσον τίς ἐστιν ὁ παίσας σε;

65 * Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum.

65 * καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.

Mat.27. a.1 Mar.15. a.1 Ioh.18. c.28 66 * Et vt factus eſt dies, conuenerunt Seniores plebis & principes Sacerdotũ, & Scribæ, & duxerunt illum in concilium ſuum, dicentes;

66 * Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν,

67 * Si tu es Chriſtus, dic nobis. Et ait illis, Si vobis dixero, non credetis mihi:

67 * λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν· εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε·

68 * Si autem & interrogauero, non reſpondebitis mihi, neque dimittetis.

68 * ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι, ἢ ἀπολύσητε.

69 * Ex hoc autem erit Filius hominis ſedens à dextris virtutis Dei.

69 * ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ.

70 * Dixerunt autem omnes, Tu ergo es Filius Dei? Qui ait, Vos dicitis, quia ego ſum.

70 * εἶπον δὲ πάντες, σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι.

71 * At illi dixerunt, Quid adhuc deſideramus teſtimonium? ipſi enim audiuimus de ore eius.

71 * οἱ δὲ εἶπον, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

CAP. XXIII.

κγ'.

1 ET ſurgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum. A

1 * Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἦγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πιλάτον.

Mat.27. a.2 2 * Cœperunt autem illum accuſare, dicentes, Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram, & prohibentem Mat.22. b.21 tributa dari Cæſari: & dicẽtem ſe Chriſtum regem eſſe. Mar.12. b.17

2 * ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες, τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι.

---

a קְרָא b זַקָף c נִגַּהּ
d נְסַק e אֲמַר f חֵיוַן
g שַׁאל h בְּנָא i שָׁרָא
k בְּעָא a קוּם b אֲתָא
c שְׁרָא
d פירוש מקטרגין לה
e שְׁכַח בלשון מצא
f מְטָא g כְּאָא h נְתַל

a קְרֵינָא דְצִפְרָא דְעָרוּבְתָא b דְזָקִיפוּתָא כט

66 וְכַד c נָגְהַת אֶתְכַּנָּשׁוּ קַשִׁישֵׁא וְרַבֵּי כָּהֲנָא וְסָפְרָא d וְאַסְקוּהִי לְבֵית כְּנוּשְׁתְּהוֹן: 67 וְאָמְרִין לֵהּ אִן אַנְתְּ הוּ
מְשִׁיחָא אֱמַר לַן אֱמַר לְהוֹן אִן e אֲמַר לְכוֹן לָא f תְּהֵימְנוּנַנִי: 68 וְאִן g אֲשַׁאֲלְכוֹן לָא h מְפַנְּיִן אַנְתּוּן לִי פְּתְגָמָא אוֹ
i שָׁרִין אַנְתּוּן לִי: 69 מִן הָשָׁא נֶהֱוֵא בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא יָתֵב מִן יְמִינָא דְחַיְלָא דֶאֱלָהָא: 70 אָמְרִין דֵּין כֻּלְּהוֹן אַנְתְּ
הוּ הָכִיל בְּרֵהּ דֶּאֱלָהָא אֱמַר לְהוֹן וְשׁוּעַ אַנְתּוּן אָמְרִין אַנְתּוּן דַּאֲנָא אֲנָא: 71 אָמְרִין מָנָא חוּב k מְתְבְּעִין לַן סָהֲדָא
חֲנַן גִּיר שְׁמַעַן מִן פּוּמֵהּ: קפלאין כג a וְקָמוּ כֻּלֵּהּ כְּנִשְׁתְּהוֹן b וְאִיתְיְהִי לְוָהּ פִּילַטוֹס: 2 c וְשָׁרְיוּ d אָכְלִין קַרְצוֹהִי
וְאָמְרִין לְהָנָא e אִשְׁכַּחַן f דְּמַטְעֵא עַמָּן g וְכָאֵא דַּכְסֵף רִישָׁא לְקֵסַר לָא h נָתֵל וְאָמַר עַל נַפְשֵׁהּ דְּמַלְכָּא הוּ מְשִׁיחָא:

3 * *Pilatus autem interrogauit eum, & dixit ei, Tune es Rex ille Iihoudæorum? Ait illi, Tu dixisti.*

4 * *Et dixit Pilatus principibus Sacerdotum & turbæ, Nullam inuenio occasionem aduersus hominem istum.*

5 * *At illi clamabant & dicebant, Conturbat gentem nostram dum docet per vniuersam Iihoudæam exorsus à Galilæa huc vsque.*

6 * *Pilatus verò quum audisset nomen Galilææ, interrogauit num vir Galilæus esset.*

7 * *Quumque cognouisset eum ad potestatẽ Heroudis pertinere, remisit eum ad Heroudẽ, propterea quòd in Ourischlem esset illis diebus.*

8 * *Heroudes autem quum vidisset Ieschua, gauisus est vehementer. desiderabat enim eum videre à multo tempore, eò quòd audierat de eo quamplurima: sperabatque se signum aliquod ab eo visurum.*

9 * *Et sermonibus multis interrogauit eum. Jeschua verò nullum ei responsum dedit.*

10 * *Stabant autem principes Sacerdotum & Scribæ, ac pertinaciter accusabant eum.*

11 * *Heroudes verò despicatui eum habuit ipse & milites eius. quumque illusisset ei, induit eum veste coccinea, & remisit eum ad Pilatum.*

12 * *Et eo ipso die facti sunt amici Pilatus et Heroudes inter sese: inimicitia enim fuerat antea inter eos.*

13 * *Conuocauit autem Pilatus principes Sacerdotum, & magistratus populi,*

14 * *Et ait illis, Obtulistis mihi hunc hominem, vt qui peruertat populum vestrum: & ecce, ego interrogaui eum diligenter in conspectu vestro, nullamque causam inueni in viro isto ex omnibus quibus detulistis eum.*

15 * *Sed ne Heroudes quidem. ipsum enim remisi ad eum, & ecce nihil dignum morte factum est ei.*

16 * *Eum igitur castigabo, dimittamque.*

17 * *Mos enim erat dimittendi eis vnum in Festo.*

18 * *Exclamauit autem vniuersa turba, & ait, Tolle hunc, & dimitte nobis Bar-Abba.*

19 * *Qui quidem propter seditionem & cædem factam in ciuitate, coniectus fuerat in domum vinctorum.*

---

3 פִּילַטוֹס דֵּין שַׁאלֵהּ וַאמַר לֵהּ אַנתְּ הוּ מַלכָא דִּיהוּדָיֵא אֱמַר לֵהּ אַנתְּ אֱמַרתְּ׃ 4 וַאמַר פִּילַטוֹס לַרבֵי כָּהֲנֵא וְלִכנִשָׁא אֱנָא מֵדֵם[1] עִלָּתָא לָא מַשׁכַּח אֲנָא עַל גַּברָא הָנָא׃ 5 הִנוּן דֵּין[k] מַתקְפִין הֲווּ וַאמְרִין[a] דְּשַׁגשֵׁה לְעַמָּא כַּד[b] מַלֵּף בְּכָלָּה יְהוּד וְשָׁרִי מִן גְּלִילָא וְעַדמָא לְהָרכָא׃ 6 פִּילַטוֹס דֵּין כַּד שְׁמַע שְׁמָא דַגְּלִילָא שַׁאֵל דְּאִן גַּברָא הוּ גְּלִילָיָא׃ 7 וְכַד יְדַע דְּמִן חֵזַית[c] שׁוּלטָנָא הוּ דְּהֵרוֹדֵם שַׁדְּרֵהּ לָוָתֵהּ דְּהֵרוֹדֵם מֶטֶל דְּבְאוּרשְׁלֵם הֲוָא בְּהָנוּן יוֹמָתָא׃ 8 הֵרוֹדֵם דֵּין כַּד[d] חֲזָיהִי לְיֵשׁוּעַ[e] חֲרִי טַב[f] עֲבָא הֲוָא גֵּיר לְמֶחֱזֵהּ מִן זַבנָא[g] סַגִיאָא מֶטֶל דְּשָׁמַע הֲוָא עֲלוֹהִי׃ 9 וּמִלֵּא סַגִיאָתָא מְשַׁאֵל הֲוָא לֵהּ יֵשׁוּעַ דֵּין מֵדֵם[h] פִּתגָמָא לָא אֲהֵיבַה׃ 10 קִימִין הֲווּ דֵּין רַבֵי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא[m] וַעוּיָאִית[n] אָכְלִין הֲוָו קַרצוֹהִי׃

[1] עִלָּל [2] זְעַק [3] שְׁנַשׁ
[4] אֲלַף [5] שְׁלַט [6] חֲזָא
[7] חֲרִי [8] עֲבָא [9] סְנָא
[10] סְבַר [11] מַלֵּל
[12] תַּב כמו שוב
[13] קוּם [14] עָוַז
[15] פירוש מלשינין

Mat. 27. b. 11 Mar. 15. a. 2 Ioh. 18. f. 33

3 * Pilatus autem interrogauit eum, dicens, Tu es rex Iudæorũ? At ille respondens ait, Tu dicis.

3 * ὁ δὲ πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, σὺ λέγεις.

4 * Ait autem Pilatus ad principes Sacerdotum & turbas, Nihil inuenio causæ in hoc homine.

4 * ὁ δὲ πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους, οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ.

cõmouit

5 * At illi inualescebant, dicẽtes, † Commouet populum docens per vniuersam Iudæam, incipiens à Galilæa vsque huc.

5 * οἱ δὲ ἐπίσχυον, λέγοντες, ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως ὧδε.

6 * Pilatus autem audiẽs Galilæam, interrogauit si homo Galilæus esset.

6 * πιλάτος δὲ ἀκούσας γαλιλαίαν, ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος γαλιλαῖός ἐστι.

7 * Et vt cognouit quòd de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Ierosolymis erat illis diebus.

7 * καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας ἡρῴδου ἐστὶν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς ἡρῴδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.

8 * Herodes autem viso Iesu, gauisus est valdè: erat enim cupiens ex multo B tempore videre eum, eò quòd audiret multa de eo: & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.

8 * ὁ δὲ ἡρῴδης ἰδὼν τὸν ἰησοῦν ἐχάρη λίαν· ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον.

9 * Interrogabat autem eum multis sermonibus. at ipse nihil illi respondebat.

9 * ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ.

10 * Stabant autem principes Sacerdotũ & Scribæ, constanter accusantes eum.

10 * εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ.

11 * Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo: & illusit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum.

11 * ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἡρῴδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπρὰν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ πιλάτῳ.

12 * Et facti sunt amici Herodes & Pilatus in ipsa die. nam anteà inimici erant adinuicem.

12 * ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ, τε πιλάτος καὶ ἡρῴδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς.

13 * Pilatus autem conuocatis principibus Sacerdotum, & magistratibus, & plebe,

13 * πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν,

14 * Dixit ad illos, Obtulistis mihi hunc hominem, quasi auertentem populum: & ecce ego coram vobis interrogãs, nullam causam † inueni in homine isto, ex his in quibus eum accusatis.

14 * εἶπε πρὸς αὐτοὺς, προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαὸν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον, ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ·

Ioh. 18. g 38. & 19. a. 4

15 * Sed neque Herodes. nam remisi vos ad illum, & ecce, nihil dignum morte actum est ei.

15 * ἀλλ' οὐδὲ ἡρῴδης· ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ.

16 * Emendatum ergo illum dimittam.

16 * παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

17 * Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum, vnum.

17 * ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα.

18 * Exclamauit autem simul vniuersa turba, dicens, Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam:

18 * ἀνεκραύγασαν δὲ παμπληθεὶ λέγοντες, αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν βαραββᾶν·

19 * Qui erat propter seditionem quandam factam in ciuitate & homicidium, missus in carcerem.

19 * ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον, βεβλημένος εἰς φυλακήν.

---

11 הֵרוֹדֵס דֵּין שָׂטֵה הוּ° וּפַלְחוֹהִי וְכַד ᵖמְבַוַּח ᵍאַלְבְּשֵׁה ʳנַחֲתָא וְשַׁדְּרֵה לְוָה פִּילַטוֹס׃

12 וּבְהָו יוֹמָא הֲווֹ רָחְמָא פִּילַטוֹס וְהֵרוֹדֵס עִם חֲדָדָא ˢבְּעֲלְדְּבוּהָא הֲוָת גִּיר מִן קֶדֶם בֵּינָתְהוֹן׃

13 קְרָא דֵּין פִּילַטוֹס לְרַבִּי כָּהֲנָא ᵘוְלִארְכּוֹנֵא וְעַמָּא׃ 14 וַאמַר לְהוֹן קָרֵבְתּוּן לִי גַּבְרָא הָנָא אַיךְ ˣמַהֲפֵךְ עַמְכוֹן וְהָא אֲנָא ʸעַקְבְּחֵה לְעֵינֵיכוֹן ᶻוְעָלְתָא מָרֵם לָא אַשְׁכַּחַת בְּגַבְרָא הָנָא מִן כָּל ᵃדְּמַרְשִׁין אַנְתּוּן בֵּהּ׃

15 אֶלָּא אַף לָא הֵרוֹדֵס שַׁדְּרֵתֵה גִּיר לְוָתֵהּ וְהָא לָא מָרֵם ᵇדְּשָׁוֵא ᶜלְמוֹתָא ᵈסְעִיר לֵהּ׃ ᵉ16 אֶרְדִּיוּהִי הָכִיל ᶠוְאֶשְׁבְּקִיוּהִי׃ ᵍ17 עֲיָדָא גִּיר אִית הֲוָא דְּנָשֵׁרָא לְהוֹן חַד בְּעַדְעָדָא׃ 18 קְעוֹ דֵּין כְּלֶהּ כְּנִשָׁא וַאמְרִין שְׁקוֹלַיהִי לְהָנָא וְשָׁרִי לַן לְבַרְאַבָּא׃ 19 הוּ אֵינָא דְּמָטַל אֶסְטַסִים וְקָטְלָא דַּהֲוָא בְּמְדִינְתָּא רְמֵא הֲוָא בֵּית אֲסִירֵא׃

° פֻּלֹח פירושו אבשי מלחמה
ᵖ בּוֹז ᵍ לְבַשׁ ʳ נְחַת
ˢ פירוש תחלה שני
ᵗ עבראית שבאה
ᵘ מן לשון יין
ˣ חַפֵּךְ ʸ עֲקַב פירוש חקר
ᶻ עָלַל ᵃ רְשָׁא פירוש קטרג
ᵇ שָׁוְא ᶜ מות
ᵈ סְעַר בלשון עשה
ᵉ רְמָא ᶠ שְׁבַק
ᵍ פירוש מנהגה

20 * Rursum autem allocutus est eos Pilatus, dum vellet dimittere Ieschua.

21 * Illi verò vociferabantur, dicentes, Crucifige eum, crucifige eum.

22 * Ille autem tertiò dixit eis, Quid enim mali fecit iste? nullã occasionem dignam morte inueni in eo. castigabo eum igitur, & dimittam.

23 * At ipsi instabant alta voce, & rogabant eum, vt ipsum crucifigerent: & inualescebat vox eorum ac principum Sacerdotum.

24 * Pilatus autem iussit fieri postulationem eorum.

25 * Et dimisit eis illum qui propter seditionem & cædem coniectus fuerat in domum vinctorum [carcerem], illum quẽ petierant: Jeschua verò tradidit eorum voluntati.

Ad horam tertiam.

26 * Quumque abducerent eum, prehenderunt Schemeoun Kourinæum, qui veniebat ex villa, & imposuerunt ei crucem ferendam ponè Jeschua.

27 * Veniebat autem post eum multitudo populi, & mulierum illarum quæ plangebant & lamentabantur super eo.

28 * Et conuersus ad eas Jeschua, ait, Filiæ Ourischlem, ne flete super me, verùm super vobisipsis flete, & super filiis vestris.

29 * Ecce enim veniunt dies quibus dicent, Beatæ steriles, & vteri qui non pepererunt, & vbera quæ non lactauerunt.

30 * Tunc incipietis dicere montibus, Cadite super nos: & collibus, Operite nos.

31 * Quòd si in ligno viridi ista faciunt, in arido quid fiet?

32 * Porrò veniebant cum eo duo alij malefici vt trucidarentur.

33 * Quumque venissent ad locum quendam qui vocatur Caluaria, crucifixerunt eum illic, illosque maleficos, vnum à dextera eius, & alterum à sinistra.

Medio die.

34 * Ipse verò Ieschua dicebat, Pater, remitte eis, nesciunt enim quid faciunt. Et partiti sunt vestimenta eius, ac super eis iecerunt sortem.

---

20 תוב דֵין מַלֵּל עַמְּהוֹן פִּילַטוֹס כַּד צָבֵא דְּנֶשְׁרָא לְיֵשׁוּעַ ׃ 21 וְהִנּוּן דֵּין קָעַיִן וַוו וְאָמְרִין זְקוּפֵיהִי זְקוּפֵיהִי ׃
22 הוּ דֵּין דְּתִלַּת זַכְנִין אֲמַר לְהוֹן מָנָא גִּיר דְּבִישׁ עֲבַד הָנָא מְדֵם עִלְּתָא דְּשַׁוְיָא לְמַוְתָא לָא אֶשְׁכַּחַת בֵּהּ אֶרְדֵּיוּהִי
הָכֵיל וַאֲשְׁבְּקִיוּהִי ׃ 23 וְהִנּוּן דֵּין חָכְבִין וַוו בְּקָלָא רָמָא וְשָׁאלִין וַוו לֵהּ דְּנֶזְקְפִּינֵיהִי וַעֲשַׁיִן וַוו קָלְהוֹן דִּילְהוֹן
וְדְרַבֵּי כָּהֲנֵא ׃ 24 פִּילַטוֹס דֵּין פְּקַד דְּתֶהֱוֵא שְׁאֵלְתְּהוֹן ׃ 25 וַשְׁרָא לְהוֹן לְהַוו דְּמָטַל אֶסְטַמִּים וְקָטְלָא רְמָא
הָוָא בַּיִת אֲסִירֵא הוּ דְּשָׁאלוּ לְיֵשׁוּעַ דֵּין אַשְׁלֵם לְצֶבְיָנְהוֹן ׃ דִּתְלַת שְׁעִין ע

26 וְכַד מְטוֹבְלִין לֵהּ אֲחַזוּ לְשִׁמְעוֹן קוּרִינָיָא דְּאָתֵא מִן קִרְיְתָא וְסָמוּ עֲלוֹהִי זְקִיפָא דְּנֶטְעַן בָּתְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ ׃
27 וַאֲתֵא הֲוָא בָּתְרֵהּ סוּגָּא דְּעַמָּא וְנָשֵׁא אִילִין דְּמַרְקְדָן הֲווֹ וְאִלֵּין עֲלוֹהִי ׃

---

a קָעָא זְקַף
b שְׁאַל עָשָׂן במו חסן
c מן לשון יין עבראית אשת דור
d אֲסַר צָבָא יִבֵּל
e סוּם זְקַף פְּעַן סְגָא
f רְמַר פירוש ספר אֵלָּא במו ילל פירוש זָנַח
g עֲלִילָה או סִבַּת
h שְׁוָא שִׁכַּח בלשון מצא
i רְדָא תְּכַב רום

20 * Iterùm autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Iesum.

21 * At illi succlamabant, dicentes, Crucifige, crucifige eum.

Mat. 27. c.25 Mar. 15. b.14 22 * Ille autem tertiò dixit ad illos, Quid enim mali fecit iste? nullã causam mortis inuenio in eo. corripiam ergo illum, & dimittam.

23 * At illi instabant vocibus magnis, postulantes vt crucifigeretur: & inualescebant voces eorum.

24 * Et Pilatus adiudicauit fieri petitionem eorum.

25 * Dimisit autem illis eum qui propter homicidiũ & seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant: Iesum verò tradidit voluntati eorum.

Mat. 27. d.32 Mar. 15. b.21 26 * Et cùm ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem, venientem de villa: & imposuerunt illi crucem portare post Iesum.

27 * Sequebatur autem post illum multa turba populi & mulierum: quæ plangebant & lamentabantur eum.

28 * Conuersus autem ad illas Iesus, dixit, Filiæ Ierusalem, nolite flere super me; sed super vos ipsas flete, & super filios vestros.

29 * Quoniam, ecce, venient dies, in quibus dicent, Beatæ steriles, & ventres qui non genuerunt, & hubera quę non lactauerunt.

Isai.2.d. 39 Osee 10. b.8 Apo.6.d 16.9.a.6 30 * Tunc incipient dicere montibus, Cadite super nos; & collibus, Operite nos.

31 * Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?

32 * Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo, vt interficerentur.

Mat. 27. d.33 Mar. 15. b.22 Ioh. 19. c.17 33 * Et postquàm venerunt in locum qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum; & latrones, vnum à dextris, & alterum à sinistris.

34 * Iesus autem dicebat, Pater, dimitte illis. non enim sciunt quid faciunt. Diuidentes verò vestimenta eius, miserunt sortes.

20 * πάλιν οὖν ὁ πιλάτος προσεφώνησε, θέλων ἀπολῦσαι τὸν ἰησοῦν.

21 * οἱ δὲ ἐπεφώνουν, λέγοντες, σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν.

22 * ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτούς, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ. παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

23 * οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων.

24 * ὁ δὲ πιλάτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν.

25 * ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς τὴν φυλακήν, ὃν ἠτοῦντο· τὸν δὲ ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν.

26 * Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι σίμωνός τινος κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ, ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ ἰησοῦ.

27 * ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν αἳ καὶ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν.

28 * στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ ἰησοῦς εἶπε, θυγατέρες ἰερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν·

29 * ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσι, μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἔθρεψαν.

30 * τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσι, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς· καὶ τοῖς βουνοῖς, καλύψατε ἡμᾶς.

31 * ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται;

32 * ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.

33 * καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.

34 * Ὁ δὲ ἰησοῦς ἔλεγε, πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον.

---

h פְּנָא i בְּנָא k אִתָּא
l אֵמַר m טוב בלשון אשרי
n תַּר כמו שד
o וְנֵק p שָׁרִי q נְפַל
r רוֹם s כְּסָא t יְבֵשׁ
u אֶתָא v קְרָא

28 h וְאִתְפְּנִי לְוָתְהוֹן יֵשׁוּעַ וְאָמַר בְּנָת אוּרְשְׁלֶם לָא i תְּבְכְּיָן עֲלַי בְּרַם עַל נַפְשְׁכֶן בְּכְיָן וְעַל בְּנֵיכֶן׃
29 וְהָא k אָתַיִן יוֹמָתָא דַּבְּהוֹן l נְאמְרוּן m טוּבַיְהִין לְעַקְרָתָא וְלִכְרֵסָתָא דְּלָא יְלֵדוּ n וְלַתְרֵיָא דְּלָא o אֵינֵקוּ׃
30 תָּדִין p תִּשְׁרוּן לְמֵאמַר לְטוּרָא q דִּפְלוּ עֲלַיִן r וְלִרְמָתָא s דְּכַסְיָנָן׃ 31 דֵּאן בְּקַיְמָא רַשְׁיָא הָלֵין עֲבִדִין
t בְּיַבִּישָׁא מָנָא נֶהֱוֵא׃ 32 וְאָתַיִן הֲווֹ עִמֵּהּ תְּרֵין אַחֲרָנִין עָבְדֵי בִישָׁתָא דְּנֶתְקַטְלוּן׃ 33 וְכַד u אֲתוֹ לְדוּכְתָא
חֲדָא x דְּמִתְקְרְיָא קַרְקַפְתָּא זַקְפוּהִי תַּמָּן וְלָהֳנוּן עָבְדֵי בִישְׁתָּא חַד מִן יַמִּינֵהּ וְחַד מִן סְמָלֵהּ׃

רַפְלָגֵה דְיַמָּא א

x קַרְקַפְתָּא y גולגלתא
34 וְהוּא יֵשׁוּעַ אֲמַר הֲוָא אֲבָא שְׁבוֹק לְהוֹן לָא גֵּיר יָדְעִין מָנָא עָבְדִין וּפַלְגוּ נַחֲתוֹהִי z וְאַרְמִיו עֲלֵיהוֹן b פְּסָא׃

35 * Stabat autem populus conſpiciens. & ſubſannabant eum etiam proceres, & dicebant, Alios ſeruauit, ſeruet ſeipſum: ſi hic eſt Meſchicho ille electus Dei.

36 * Quinetiam illudebant ei milites dum ac-
37 cederent, & offerrent ei acetum: * Dicerent-
que ei, Si tu es rex ille Iihoudæorum, ſerua te-
38 ipſum. * Erat autem etiam inſcriptio ſcripta ſuper eum, Ionicè, & Romanè, & Hebraicè, HIC EST REX ILLE IIHOVDAEORVM.

39 * Vnus autẽ ex maleficis illis qui ſuſtenſi erant cum eo, blaſphemabat eum, dicebátque, Si tu es Meſchicho ille, ſerua teipſum, & ſeruanos quoque.

40 * At obiurgauit eum ſocius eius, & dixit ei, Ne Deum quidem times, qui & ipſe ſis in eodem iudicio?

41 * Et nos quidem iuſtè: nam prout digni fuimus, & prout egimus, luimus pœnas: iſte verò nihil odioſum egit.

42 * Et dixit Ieſchua, Memento mei Domine mi, quum veneris in regnum tuum.

43 * Ait illi Ieſchua, Amin dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo.

Ad nonam horam Feria ſexta Crucifixionis.

44 * Erat autem circiter hora ſexta, & factæ ſunt tenebræ ſuper vniuerſam terram, vſque ad horam nonam.

45 * Et Sol obſcuratus eſt, ſciſſáque ſuperficies portæ[velum] templi per medium.

46 * Et clamauit Ieſchua alta voce, dixitque, Pater mi, in manus tuas depono ſpiritum meum. hoc dixit, & tradidit ſpiritum.

47 * Quum vidiſſet autem Centurio quod factum fuerat, glorificauit Deum, & ait, Verè hic homo iuſtus erat.

48 * Omnéſque cœtus illi qui coacti fuerant ad hoc ſpectaculum, quum vidiſſent quod actum fuerat, reuerſi ſunt percutientes pectora ſua.

49 * Stabant autem procul omnes noti ipſius Ieſchua, & fœminæ illæ quæ venerant cum eo à Galilæa, iſtáque ſpectabant.

Crepuſculo Sabbathi Annunciationis.

50 * Porrò vir quidam nomine Iauſeph, ſenator à Rometho ciuitate Iihoudææ, erat vir bonus & iuſtus:

---

35 c קָאֵם הָוָא דֵין עַמָּא וְחָזָא d וּמַסַיְקִין הֲווֹ בֵּהּ אָף e אַרְכְּוָנֵא וְאָמְרִין לַאֲחָרָנָא אַחֵי f נַחָא נַפְשֵׁהּ אִן הוּיוּ מְשִׁיחָא
g גְּבִיהָּ דַּאלָהָא׃ 36 וְמַבְזְחִין הֲווֹ בֵּהּ אָף h אֶסְטְרַטְיוֹטֵא כַּד קָרְבִין לְוָתֵהּ וּמַקְרְבִין לֵהּ i חַלָּא׃ 37 וַאמְרִין לֵהּ אִן אַנְתְּ
הוּ מַלְכָּא דְיִהוּדָיֵא k אַחֵא נַפְשָׁךְ׃ 38 אִית הָוָא דֵין אָף כְּתָבָא דַּכְתִיב לְעֵל מָנֵהּ l יוֹנָאִית וְרוּמָאִית וְעִבְרָאִית
הָנוּ מַלְכָּא דְיִהוּדָיֵא׃ 39 חַד דֵין מִן הָנוּן עָבְרֵי בִישְׁתָּא m דַּצְלִיבִין הֲווֹ עַמֵּהּ מְגַדֵּף הָוָא עֲלוֹהִי וְאָמַר אִן אַנְתְּ
הוּ מְשִׁיחָא n פְּעָא נַפְשָׁךְ וּפְעָא אָף לַן׃ 40 וַכְאָא בֵּהּ חַבְרֵהּ וְאָמַר לֵהּ אָף לָא מִן אֱלָהָא דָּחֵל אַנְתְּ דַּאף אַנְתְּ בֵּהּ אַנְתְּ
o בְּדִינָא׃ 41 וְחַנַן p כְּאנָאִית אַיךְ q וְשַׁוִין הַוִין גִּיר וְאֵיךְ דַּעֲבַדְנָן r אָתְפְּרַעְנָן הָנָא דִין מֵרֵם s דַּסְכָּנָא לָא עֲבִיד לֵהּ׃ 42 וְאָמַר
לְיֵשׁוּעַ t אֶתְדַּכְּרִינִי מָרִי מָא דְאַתְּא אַנְתְּ בְּמַלְכוּתָךְ׃ 43 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמַר אֲנָא לָךְ u דְּיוֹמָנָא עִמִי תֶּהֱוֵא v בְּפַרְדֵיסָא׃

c קום d ממם
e מן לשון יון עבראית שרים
f חַיָּא g גִּבָּא
h מן לשון יון פירוש אנשי מלחמת i פירש הומץ
k חַיָּא l יַוָן m עֶלֶב n פְּעָא פירוש חפלש
o דון p כון q שָׁוָא r כְּרַע
s קָנָא t דְּכַר u יום
x מן לשון פרס עבראית גן עדן

35 * Et stabat populus spectans. & deridebant eum principes cum eis, dicentes, Alios saluos fecit, se saluum faciat, si hic est Christus, Dei electus.

35 * καὶ εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς, λέγοντες, ἄλλους ἔσωσε, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός.

36 * Illudebant autem ei & milites, accedentes, & acetum offerentes ei:

36 * ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ,

Et 37 * †Dicentes, Si tu es rex Iudæorum, saluum te fac.

37 * καὶ λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.

38 * Erat autem & superscriptio scripta super eũ literis Græcis, & Latinis, & Hebraicis, HIC EST REX IVDAEORVM.

38 * ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.

39 * Vnus autem de his qui pendebant latronibus, blasphemabat eum, dicens, Si tu es Christus, saluum fac teipsum, & nos.

39 * εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτὸν, λέγων, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς.

40 * Respondens autem alter, increpabat eum, dicens, Neque tu times Deum, qui †quòd in eadem damnatione es?

40 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων, οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεὸν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ;

41 * Et nos quidem iustè; nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali gessit.

41 * καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν. οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε.

42 * Et dicebat ad Iesum, Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum.

42 * καὶ ἔλεγε τῷ Ἰησοῦ, μνήσθητί μου κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

43 * Et dixit illi Iesus, Amen dico tibi, Hodie mecum eris in paradiso.

43 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

44 * Erat autem ferè hora sexta: & tenebræ factæ sunt in vniuersam terram, vsque in horam nonam.

44 * Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης.

45 * Et obscuratus est Sol: & velum templi scissum est medium.

45 * καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον.

Psal. 30. a.6. 46 * Et clamans voce magna Iesus, ait, Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens, expirauit.

46 * καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς, εἶπε, πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν.

47 * Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificauit Deum, dicens, Verè hic homo iustus erat.

47 * ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν θεὸν, λέγων, ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.

48 * Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua, reuertebantur.

48 * καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον.

49 * Stabant autem omnes noti eius à longè: & mulieres quę secutæ eum erant à Galilæa hæc videntes.

49 * εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

Mat. 27. g.57. Mar. 15. d.43. Ioh. 19. g.38 50 * Et ecce vir nomine Ioseph, qui erat decurio, vir bonus & iustus:

50 * Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσὴφ, βουλευτὴς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος.

וְתַשַּׁע שָׁעִין רְעָרִיכְתָּא בְּזִקִיפוּתָא עב

44 אִית חֲוַי דֵּין אַיךְ שָׁעָא שֵׁת וַהֲוָא חֶשׁוכָא עַל כְּלָהּ אַרְעָא עַדְמָא לַחְשַׁע שָׁעִין׃ 45 וְשִׁמְשָׁא חֶשֵׁךְ וְאִצְטְרִי

אַפֵּי תַּרְעָא דְּהֵיכְלָא מִן מְצַעְתָּהּ׃ 46 וַקְרָא יֵשׁוּעַ בְּקָלָא רָמָא וַאמַר אַבִּי בִּאידָיךְ סָאֵם אֲנָא רוּחִי הָרָא אֵמַר

וְשָׁלֵם׃ 47 כַּד חֲזָא דֵּין קְנְטְרוֹנָא מִדְּהֲוָא שַׁבַּח לַאלָהָא וַאמַר שְׁרִירָאִית הָנָא גַּבְרָא זַדִּיקָא הֲוָא׃

48 וְכָל הוֹן כְּנִשָׁא אִילֵין דַּכְּנִישִׁין הֲווֹ לַחֲזָתָא הָרָא כַּד חֲזוֹ מַדְּהֲוָא הַפְכוּ כַּד טָרְפִין עַל חַדְיֵיהוֹן׃

49 וְקִימִין הֲווֹ מִן רוּחָקָא כָּל הוֹן וְיַדְעוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ וְנָשֵׁא אִילֵין דְּאתַי הֲוֵי עַמֵּה מִן גְּלִילָא וְחָזַיִן הֲוֵי הָלֵין׃

דְּלָנָה שַׁבְתָּא דְּסַכַּרְתָּא עג 50 גַּבְרָא דֵּין חַד דְּשׁמֵהּ יוֹסֵף בּוּלְוְטִי מִן רָמְתָא מְדִינְתָּא דִּיהוּד גַּבְרָא הֲוָא טָבָא וְזַדִּיקָא׃

[a] עַרַב [b] זַקַף [c] עְרָא
[c] רוּם [d] יַר [e] סוּם
[f] פירושו שר מאה אנשי׳ מרחמה
[g] שְׁרַר [h] חֲזָא [i] חָפַף
[k] חֲדִי פירושו חיק
[l] קוּם [m] רְחַק [n] יְדַע
[o] אַתָא [p] חֲזָא
[q] מן לשון יון עבראית יועץ
[r] טוב

51 * Iste non consenserat voluntati & facinori eorum: & expectabat regnum Dei.
52 * Iste inquam adijt Pilatum, & petiit corpus Ieschua. 53 * Et detraxit illud, inuoluitque linteo lineo, & posuit illud in monumento excisо, in quo nemo adhuc positus fuerat.
54 * Cæterùm dies erat Parasceues, & Sabbathum pòst illucescebat.
55 * Accesserunt autem mulieres istæ quæ cum eo venerant à Galilæa, & inspexerunt sepulchrum, & quomodo positũ esset corpus eius.
56 * Reuersæ verò parauerunt vnguenta, & aromata: ac Sabbatho quieuerunt, sicuti præceptum est.

CAP. XXIIII.

1 PRimo autem hebdomadis aurora adhuc obscura, venerunt ad monumentum, attuleruntque aromata illa quæ parauerant: erant autem cum eis mulieres aliæ.
2 * Et inuenerunt lapidẽ reuolutum à monumento: 3 * Et ingressæ sunt, nec inuenerunt corpus Ieschua.
4 * Factumque est dum ipsæ obstupescerent super hoc, ecce duo viri astiterunt super eis, quorum coruscabat vestimentum.
5 * Et perterrefactæ sunt, inclinaruntque facies suas in terram: at ipsi dixerunt eis, Quid quæritis viuentem cum mortuis?
6 * Non est hîc, surrexit. Reuocate in memoriam quæ collocutus fuerit vobis dum ipse 7 esset in Galilæa, * Dixeritque, Futurum vt ipse Filius hominis traderetur in manus hominum sceleratorum, crucique suffigeretur, ac tertia die resurgeret.
8 * Et ipsæ recordatæ sunt sermonum eius.
9 * Et reuersæ sunt à sepulchro, dicuntque hæc omnia illis vndecim & cæteris.
10 * Erant autem Mariam Magdeloitho, & Iouchan, & Mariam mater Iaakoub, & reliquæ cum eis erant, quæ hæc dicebant Apostolis.
11 * Et visa sunt in oculis eorum verba ista quasi deliria, neque crediderunt eis.
12 * Schemeoun autem surrexit, & cucurrit ad sepulchrum, & introspiciens videt lintea reposita tantummodo, abiitque dum miraretur apud se super hoc quod factum fuerat.

---

51 הָנָא לָא שָׁלִם הֲוָא [c] לְצֵבְיָנְהוֹן [d] וְלִסְעָרְנָהוֹן [e] וַמְסַכֵּא הֲוָא לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃ 52 הָנָא קָרֵב לְוָת פִּילַטוֹס
וְשָׁאל פַּגְרֵה דְּיֵשׁוּעַ ׃ 53 [f] וְאַחֵתֵה וְכָרְכֵה [g] בַּחֲיָצָא דַּפְתָנָא [h] וְסָמֵה בְּבֵירָ קְבוּרָא [i] נְקִירָא הַוּ דְּלָא אֱנָשׁ עַרְכִיל
[k] אֲתְחְסִים הֲוָאבֵהּ ׃ 54 וְיוֹמָא עָרוּבְתָא הֲוָת וְשַׁבְּתָא [l] נָגְהַת הֲוָת ׃ 55 קַרִיבָן [m] הֲווֹ דֵּין נְשֵׁא הַלֵּין [n] דְּאַתַי עִמֵּהּ
מִן גְּלִילָא וַחֲזָיוּהִי לְקַבְרָא וְאֵיכָא אֲתְחְסִים פַּגְרֵהּ ׃ 56 וְהָפַכִי טַיְבִי בֻּסְמָא [o] וְהֵרוּמֵא וּבְשַׁבְּתָא שְׁלִי אַיִךְ דַּפְקִיד ׃

[a] מז לשון יון לשכת כלשון מצא
[b] עַנָל כמו גלגל
[c] עִזל [d] תְּמַהּ [e] קוּם [f] אֶבָא [g] סְעַר [h] סָבָא כמו צפה [i] נְחַת [k] חֲיָצָא פֵּירוּשׁ סדין [l] סוּם [m] נְסַר [n] סוּם [o] נְגַח [p] חֲוָא [q] אֲתָא

51 * Hic non cõsenserat consilio & actibus eorum, ab Arimathea ciuitate Iudęę, qui expectabat & ipse regnum Dei.

52 * Hic accessit ad Pilatũ, & petiit corpus Iesu: 53 * Et depositum inuoluit in sindone, & posuit eum in monumento excisо, in quo nondum quisquam positus fuerat.

54 * Et dies erat parasceues, & Sabbathum illucescebat.

55 * Subsecutæ autẽ mulieres quæ cum eo venerant de Galilęa, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus eius.

56 * Et reuertentes parauerunt aromata & vnguenta: & Sabbatho quidem siluerunt secundùm mandatum.

CAP. XXIIII.

Mat. 28. c.1 Mar. 16. c.2 Ioh. 20. c.1

1 VNa autem Sabbathi valdè diluculò venerunt ad monumentum, portantes quæ parauerant aromata.

2 * Et inuenerunt lapidem reuolutum à monumento.

3 * Et ingressæ, non inuenerunt corpus Domini Iesu.

4 * Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterũt secus illas in veste fulgenti.

5 * Cùm timerent autem, & declinarẽt vultum in terram, dixerũt ad illas, Quid quæritis viuentem cum mortuis?

6 * Non est hîc, sed surrexit. recordamini qualiter locutus est vobis, cùm adhuc in Galilæa esset, 7 * Dicens, Quia oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi: & die tertia resurgere.

Mat. 16. c.21. 17. c.23 Mar. 9.e 31 Sup. 9. c.20

8 * Et recordatæ sunt verborum eius.

9 * Et regressæ à monumento, nuntiauerunt hæc omnia illis vndecim, & cæteris omnibus. 10 * Erat autem Maria Magdalene, & Iohanna, & Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quę dicebant ad Apostolos hæc.

11 * Et visa sunt ante illos sicut deliramẽtum verba ista, & non crediderunt illis.

12 * Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: & procũbens vidit linteamina sola posita, & abiit secum mirans quod factum fuerat.

51 * Οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ὃς προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ·

52 * οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ, ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

53 * καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος.

54 * καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευὴ, καὶ σάββατον ἐπέφωσκε.

55 * κατακολουθήσασαι δὲ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ.

56 * ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα. Καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν, κατὰ τὴν ἐντολήν.

κδ΄.

1 * Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέως ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα, φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς.

2 * εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου·

3 * καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

4 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις.

5 * ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν τὰ πρόσωπα εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς, τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν;

6 * οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ,

7 * λέγων, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.

8 * καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.

9 * καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς.

10 * ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία Ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἱ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα·

11 * καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς.

12 * ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα· καὶ ἀπῆλθε, πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.

---

5 וַתְּהִי בְּרַחֲלָתָא [g] וְכַפֵּי אַפַּיְהֶן בַּאֲרָעָא וַאֲמַרִין לְהֶן מָנָא [h] בָּעַיִן אַנְהִוּן חַיָּא עִם [i] מְיְתָא׃

6 לַיְתְוְהִי חָנָן קָם לָהּ [k] עֲהַדִין דְּמַלֵּל עִמְּכִין כַּד הוּ בַּגְלִילָא׃ 7 וְאָמַר הָיָא דַּעְתִּיד הוּ בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא [l] וְנֶשְׁתְּלֵם וְתִצְלַב וְתָנִין [p] אֶתְדְּכַרִין [q] לְמַלְוֹהִי׃ 8 וַהֲפָכִי מִן קְבְרָא וַאֲמַרִין הָלֵין דְּלְהֶן לְחַד עֲסַר וְלִסְרָנָא׃ 9 וַהֲפָכִי מִן קְבְרָא וַאֲמַרִין הָלֵין דְּלְהֶן לְחַד עֲסַר וְלִסְרָנָא׃ 10 אִיהַיְהֶן הָוֵי דִּין מָרְיָם מַגְדְּלָיְתָא וְיוֹחַן וּמָרְיָם אֶמֵּהּ דְּיַעֲקוֹב וְסָרְנָא דְּעַמְּהֶן הָלֵין דַּאֲמְרִי הָוֵי לְשְׁלִיחֵא׃ 11 וְאִתְחֲזִי בְּעֵינֵיהוֹן [s] מְלֵא הָלֵין אַיְךְ [t] שָׁנְיָא וְלָא הֵימְנוּ אֵנִין׃ 12 שְׁמְעוֹן דִּין קָם וְרָהֵט לְקַבְרָא [x] וְאַדִּיק חָזָא כְּתָנֵא [y] וְסָמִיכִין בַּלְחוֹד וַאֲזַל כַּר מְתְּמַר בְּנַפְשֵׁהּ עַל מֶרֶם דַּהֲוָא׃

[g] כְּפָא כמו כִּפָּה
[h] בְּעָא [i] מוֹת [k] עֶחֱד
[l] שְׁלַם [m] חֲטָא [n] צְלַב
[o] קוֹם [p] דְּכַר [q] מַלֵּל [s] שְׁנָא
פירוש דברים מבלי שום
[t] הֵימֵן [x] אַבְּיִן
פירוש הביט לגו
[y] סוֹם

Feria II. hebdomadis Candidatorum.

13 * Et ecce duo ex eis eo ipso die iter faciebant ad pagum nomine Emauos, distantem ab Ourischlem stadiis sexaginta.

14 * Ipsíque colloquebantur inter se de his omnibus quæ euenerant.

15 * Dumque ipsi colloquerentur, & sese mutuò rogitarent, venit ipse Ieschua, & assequutus est eos, & iter faciebat cum eis.

16 * Oculi autem eorum tenebantur, ne agnoscerent eum.

17 * Et dixit eis, Qui sunt hi sermones quos loquimini vnus cum alio dum ambulatis, mœstíque estis?

18 * Et respondit vnus ex eis, cui nomen Kleioupha, & dixit ei, Tune solus es extraneus ab Ourischlem, qui nescias quid factum sit in ea istis diebus?

19 * Dixit eis, Quid? Dicunt ei, De Jeschua illo à Nozrath, qui fuit vir Propheta, poténs que fuit in sermone & opere coram Deo, & coram vniuerso populo.

20 * Quem tradiderunt principes Sacerdotum & Seniores iudicio mortis, & crucifixerunt eum.

21 * Nos autem sperabamus eum esse qui redempturus esset Israel. & ecce iam tres sunt dies, ex quo hæc omnia facta sunt.

22 * Sed & mulieres ex nobis obstupefecerunt nos, diluculò præuenientes fuerunt ad monumentum.

23 * Quæ quum non inuenissent corpus eius, venerunt, dicentes nobis, se vidisse Angelos illic, qui dicunt eum viuere.

24 * Quinetiam quidam ex nobis profecti sunt ad monumentum, & ita inuenerunt prout dixerant mulieres; ipsum verò non viderunt.

25 * Tunc dixit eis Jeschua, O expertes rationis, & graues corde ad credendum iis omnibus quæ locuti sunt Prophetæ!

26 * Nonne hoc futurum erat, vt pateretur Meschicho, & ingrederetur in gloriam suam?

27 * Et exorsus est à Mousche & ab omnibus Prophetis, & explicabat de se ex omnibus Scripturis.

28 * Et appropinquabant pago illi in quem proficiscebantur; et ipse fingebat eis quasi in locum longinquum iter haberet.

---

13 וְהָא תְּרֵין מִנְּהוֹן בְּהַהוּא יוֹמָא אָזְלִין לִכְפַר עֲמָאוּס דִּי רְחִיקָא מִן אוּרְשְׁלֵם שִׁתִּין סְטָדְיָן׃ 14 וְהֵנּוּן מְמַלְלִין הָווּ חַד עִם חַד עַל כָּל אִנּוּן דִּי אִתְרַחִישׁוּ׃ 15 וְכַד הֵנּוּן מְמַלְלִין הָווּ וּבָעַיִן חַד עִם חַד אֲתָא הוּ יֵשׁוּעַ וּמַשִׁי אִנּוּן וַהֲלַךְ הָוָא עִמְּהוֹן׃ 16 וְעֵינֵיהוֹן אֲחִידָן הָווּ דְּלָא נְסָתְּכְלוּנֵיהִי׃ 17 וְאָמַר לְהוֹן מָנָא אִנִּין מִלֵּי דִּי אַתּוּן מְמַלְלִין אַנְחוּן חַד עִם חַד כַּד מְהַלְכִין אַנְחוּן וְכְמִירִין אַנְחוּן׃ 18 וַעֲנָא חַד מִנְּהוֹן דִּשְׁמֵהּ קְלֵיוּפָא וְאָמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ כִּי בַּלְחוֹדָיךְ נוּכְרָיָא כֵּן אוּרְשְׁלֵם וְלָא יָדַע אַנְתְּ מִדֵּם דַּהֲוָא בָּהּ בְּהָנּוּן יוֹמָתָא׃ 19 וְאָמַר לְהוֹן מָנָא אֶמְרִין לֵהּ עַל יֵשׁוּעַ הַוּ דְּמִן נָצְרַת גַּבְרָא דַּהֲוָא נְבִיָא וְחַיִל הָוָא בְּמִלְּתָא וּבְעַבָדָא קֳדָם אֱלָהָא וְקֳדָם כָּלֵּה עַמָּא׃

---

a דְּיוֹם תְּרֵין בְּשַׁבָּא b דְּחֵילָא עַר
a חֲוַר פֵּירוּשׁוֹ לִכְפַר
b מִן לְשׁוֹן יָקָר
c גְּבַר פֵּירוּשׁוֹ קְרוֹבוֹ
d בְּעָא e אֲחַר
f סְכַל g מַלֵּל
h כְּמַר i נְכַר
k יוֹם l חַיִל

Mar. 16. c.12

* Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Ierusalē, nomine Emmaus.

13 * Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ Ἰερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα Ἐμμαούς·

* Et ipsi loquebantur ad inuicem de his omnibus quæ acciderant.

14 * καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων.

* Et factum est, dum fabularentur & secum quærerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.

15 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς·

* Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent.

16 * οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν.

* Et ait ad illos, Qui sunt hi sermones quos confertis ad inuicem ambulantes, & estis tristes?

17 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἐστὲ σκυθρωποί;

* Et respondens vnus, cui nomen Cleophas, dixit ei, Tu solus peregrinus es in Ierusalem, & non cognouisti quæ facta sunt in illa his diebus?

18 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εἷς ᾧ ὄνομα Κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτόν, σὺ μόνος παροικεῖς Ἰερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;

* Quibus ille dixit, Quæ? Et dixerūt, De Iesu Nazareno, qui fuit vir Propheta, potens in †opere & sermone coram Deo & omni populo.

† omni

19 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ·

* Et quomodo eū tradiderūt summi Sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum.

20 * ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

* Nos autē sperabamus quia ipse esset redempturus Israel: & nūc super hęc omnia, tertia dies est hodie quòd hæc facta sunt.

21 * ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ. ἀλλά γε σὺν πᾶσι τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο.

* Sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quę ante lucem fuerunt D ad monumentum:

22 * ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον,

* Et non inuento corpore eius, venerunt, dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere.

23 * καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἦλθον, λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν.

* Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt; ipsum verò non inuenerunt.

24 * καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτω καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.

* Et ipse dixit ad eos, O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quę locuti sunt Prophetæ.

25 * καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς αὐτούς, ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται·

*Nonne hęc oportuit patiChristum, & ita intrare in gloriam suam?

26 * οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;

* Et incipiens à Moyse & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de ipso erant.

27 * καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμήνευσεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ.

* Et appropinquauerunt castello quò ibant: & ipse se finxit longiùs ire.

28 * καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πορεύεσθαι.

---

m 20 וְאַשְׁלְמוּתְהִי רַבֵּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא לְדִינָא וּמָמוֹתָא וְצַלְּפוּתְהִי׃ 21 וְחִנָּן דִּין סָבְרִין הֲוִין דְּהוּא עָתִיד הֲוָא לְפָרְקָיוּתְהִי לְיִסְרָיֵל וְהָא חֲלָתָא יוֹמִין מִן דְּהֲלִין כְּלְהֵין הֲוַי׃ 22 אֶלָּא אַף נְשֵׁא מָנָן צַתְמְהָן קַדְמֵי הֲוַי לְבֵית קְבוּרָא׃ 23 וְכַד לָא אַשְׁכַּחְתְּ פִּגְרֵהּ אֲתֵי אָמְרָן דְּמַלְאכָא חָזִין חֲמָן וְאָמְרִין עֲלוֹתְהִי דְּחַיְתְהוּ׃ 24 וַאף אֲנָשֵׁא מָנָן אֲזָלוּ לְבֵית קְבוּרָא וְאַשְׁכַּחוּ הָכְנָא אֵיךְ מָא דַּאֲמָרִי נְשֵׁא לֵהּ דִּין לָא חָזוֹ׃ 25 הֵידִין אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אוֹ חֲסִירֵי רָעְיָנָא וְיַקִּירֵי לְבָא לְמִתְאֲמָנוּ בְּכָלְהֵין אִילֵּין דְּמַלִּלוּ נְבִיֵּא׃ 26 לָא הֲוָא הָלֵין עָתִיד הֲוָא דְּנִסְיַבַּר מְשִׁיחָא וְדֵנָעֵל לְחֶשְׁבוּתְהֵהּ׃ 27 וְשָׁרִי הֲוָא מִן מוֹשֶׁא וּמִן כְּלְהוֹן נְבִיֵּא וּמְפַשַּׁק הֲוָא לְהוֹן עַל כַּנְפֵּשֵׁהּ מִן כְּלְהוֹן כְּתָבָא׃ 28 וְקָרְבוּ הֲווֹ לְקִרְיָתָא דְּאָזְלִין הֲווֹ לַהּ וְהוּא מַסְבַּר הֲוָא לְהוֹן דְּאוֹרְךְ הֲלִיכָא רַחִיקָא אָזֵל הֲוָא׃

m שְׁלַם ° וְ מות
ס פֵּרַק בלשון מלפ
ג חֲוָא ד תְּמַה ה אֲתָא
ו חֲזָא ז חֲוָא ח אֲמַר
ט חֲזָא י רָעָא כמו רצה
כ וְקַר ל חֵימָן מ עֲלַל
נ שָׁבַח ס הוֹכָא פירוש מקום

29 * *At coegerunt eum; dicuntque ei, Mane apud nos, quoniam dies nunc inclinat ad tenebras. & ingressus est vt maneret cum eis.*

30 * *Factum est autem quum discubuisset cum eis, accepit panem & benedixit, fregitque & dedit eis.*

31 * *Et illicò aperti sunt oculi eorum, & agnouerunt eum: ipse verò ablatus est ab eis.*

32 * *Et dicebant alter alteri, Nonne cor nostrum ardebat in nobis dum colloqueretur nobis in via, & explicaret nobis Scripturas?*

33 * *Et surrexerunt ea ipsa hora, & reuersi sunt ad Ourischlem; & inuenerunt vndecim congregatos, & eos qui cum ipsis erant;*

34 * *Dicentes, Verè surrexit Dominus noster, & apparuit Schemeoun.*

35 * *Quinetiam ipsi renunciarunt ea quæ contigerunt in via; & quomodo innotuit eis dum frangeret panem.*

Ascensionis Domini nostri.

36 * *Quumque hæc loquerentur, Ieschua astitit inter eos, & dixit eis, Pax vobiscũ: ego sum, ne timeatis.*

37 * *At ipsi perterrebantur & expauescebant: putabant enim se Spiritum videre.*

38 * *Dixit eis Jeschua, Quid commouemini, & quare ascendunt cogitationes in corda vestra?*

39 * *Videte manus meas & pedes meos, quia ego sum. contrectate me, & agnoscite. nam Spiritus carnem & ossa non habet, prout me videtis habere.*

40 * *Et quum hæc dixisset, ostendit eis manus suas pedésque suos.*

41 * *Quumque adhuc non crederent præ gaudio suo, & mirarentur, dixit eis, Habetis hic quid manducandum?*

42 * *Ipsi verò dederunt ei partem piscis assi,*

43 *& ex fauo mellis.* * *Et accepit, comeditque in eorum conspectu.*

44 * *Et dixit eis, Hi sunt sermones quos locutus sum vobiscum dum apud vos essem, oportere impleri quicquid scriptum est in Lege Mousche & in Prophetis & Psalmis de me.*

45 * *Tunc aperuit eorum mentem vt intelligerent Scripturas.*

---

29 [f]וְאַלְצוּהִי וַאֲמְרִין לֵהּ [g]פּוּשׁ לְוָתַן מֶט֠ל דְּיוֹמָא הָשָׁא [h]רְכִּין לְהּ לְמֶחְשַׁךְ וְעַל [i]דְּנִקְנָא לְוָתְהוֹן׃ 30 וַהֲוָא דְּבַד
[k]אֶסְתֶּמֶךְ עִמְּהוֹן נְסַב לַחְמָא וּבָרֵךְ וְקָצָא וְיָהֵב לְהוֹן׃ 31 וּמֶחֲדָא [l]אֶתְפְּחָתִי עֵינֵיהוֹן [m]וְאִשְׁתַּוְדְּעוּתְהִי וְהוּ
[n]אֶשְׁתְּקֵל לֵהּ מֶנְּהוֹן׃ 32 וַאֲמְרִין חַד לְחַד לָא הֲנָא לִבָּן [o]יְקִיד הֲוָא [p]בְּגַוָּן כַּד מְמַלֵּל עִמָּן בְּאוֹרְחָא וְמְפַשֵּׁק לָן
כְּתָבָא׃ 33 [q]וְקָמוּ בַּהּ בְּשָׁעְתָּא [r]וְהָפְכוּ לְאוּרְשְׁלֵם וְאִשְׁכַּחוּ לְחַדְעַסְרַ דְּכִנִישִׁין וְלָאִילִּין דְּעִמְּהוֹן׃ 34 כַּד אֲמְרִין
[s]דְּשַׁרִירָאִית קָם מָרָן [t]וְאִתְחֲזִי לְשִׁמְעוֹן׃ 35 וְאַף הֵנּוּן [u]אֶשְׁתַּעִיו אִילִּין דַּהֲוַי בְּאוֹרְחָא וְאֵיכְנָא [v]אִתְיְדַע לְהוֹן כַּד [w]קְצָא
[x]דְּסוּלְקָה דְּמָרָן עִה
לַחְמָא׃ 36 וְכַד הָלֵין מְמַלְלִין הֲוָו יְשׁוּעַ קָם בֵּינָתְהוֹן וְאָמַר לְהוֹן שְׁלָמָא עִמְּכוֹן אֲנָא לָא [b]תְּדְחָלוּן׃ 37 וְהֵנּוּן [c]אִתְרְהֲבוּ

[f] אֵלֵץ [g] פּוּשׁ פירושו גוח
[h] רְכִּין פירושו נפה
[i] קְרַב [k] סְמַךְ [l] פְּתַח
[m] וְדַע [n] שְׁקַל [o] יְקַד
[p] גַּוֵּי [q] קוּם [r] חֲפַךְ
[s] שְׁרַר [t] חֲזָא [u] שְׁעָא או שַׁעֵי [v] יְדַע [w] קְצָא
[x] סְלַק [b] דְּחַל [c] רְהֵב

29 * Et coëgerunt illum,dicentes, Mane nobiſcum†,quoniã aduesperaſcit,& inclinata eſt iam dies.Et intrauit cum illis.

Domine

30 * Et factum eſt, dum recũberet cum eis, accepit panem,& benedixit,ac fregit, & porrigebat illis.

31 * Et aperti ſunt oculi eorum , & cognouerunt eum:& ipſe euanuit ex oculis eorum.

32 * Et dixerunt ad inuicem,Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis , dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?

33 * Et ſurgentes eadem hora, regreſſi ſunt in Ieruſalem : & inuenerunt congregatos vndecim , & eos qui cum illis erant,

34 * dicentes, Quòd ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.

E

35 * Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via : & quomodo cognouerunt eum in fractione panis.

Mar.16. c.14 Ioh.20. c.19

36 * Dum autem hæc loquuntur , ſtetit Ieſus in medio eorum , & dicit eis , Pax vobis: ego ſum, nolite timere.

37 * Conturbati verò & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre.

38 *Et dixit eis,Quid turbati eſtis,& cogitationes aſcendunt in corda veſtra?

39 * Videte manus meas & pedes , quia ego ipſe ſum. palpate & videte,quia ſpiritus carnem & oſſa non habet,ſicut me videtis habere.

F

40 *Et cùm hoc dixiſſet,oſtendit eis manus & pedes.

41 *Adhuc autẽ illis non credentibus,& mirantibus præ gaudio , dixit , Habetis hîc aliquid quod manducetur?

42 * At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & fauum mellis.

43 * Et cùm manducaſſet coram eis, ſumens reliquias dedit eis.

44 * Et dixit ad eos,Hæc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos cùm adhuc eſſem vobiſcum,quoniam neceſſe eſt impleri om

G

nia quæ ſcripta ſunt in Lege Moyſi , & Prophetis, & Pſalmis de me.

45 * Tunc aperuit illis ſenſum, vt intelligerent Scripturas.

29 * καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, λέγοντες, μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ, καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς.

30 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς.

31 * αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν ⓐ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν.

32 * καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;

33 * καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς Ἰερουσαλὴμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς,

34 * λέγοντας, ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως, καὶ ὤφθη Σίμωνι·

35 * καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

36 * Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν.

37 * πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν.

38 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί τεταραγμένοι ἐστὲ, καὶ διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

39 * ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου· ὅτι αὐτός ἐγώ εἰμι. ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα.

40 * καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.

41 * ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς, καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς, ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε;

42 * ⓑ οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου·

43 * καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγε.

44 * εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὗτοι ⓒ οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς, ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ.

45 * τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφὰς,

---

38 וַהֲוַוּ בְּדַחֲלְתָא סַגְּרִין הֲווּ גַּיר דְּרוּחָא [d] חָזַיִן׃ 39 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ מָנָא [c] מְהַתְּזִיעִין אַנְתּוּן וּמָנָא סָלְקָן [f] מִתְּשַׁבָּתָא
עַל [g] לֵבָוָתְכוֹן׃ 39 חֲזוֹ [h] אִידַי וְרַגְלַי דְּאָנָא אָנָא [i] גּוּשׁוּנַנִי [k] וְדַעוּ דְּלָרוּחָא בְּסָרָא וְגַרְמָא לַיְתָה לָהּ אֵיךְ דְּחָזַיִן אַנְתּוּן
דְּאִית לִי׃ 40 וְכַד הָלֵין אֲמַר חֲוִי אֱנוּן אִידּוֹהִי וְרַגְלוֹהִי׃ 41 וְכַד עַדְמָא לְהָשָׁא לָא [l] מְהֵימְנִין הֲווּ מִן
חֲדְוָתְהוֹן [m] וּמִתְתַּמְהִין הֲווּ אֲמַר לְהוֹן אִית לָכוֹן מְדֻם [o] תְּנָן [p] לְמֵאכַל׃ 42 הַנּוּן דִּין יְהֲבוּ לֵהּ [q] מִנָּתָא מִן נוּנָא
[r] דַּטְוָיָא וּמִן [s] כַּבָּרִיתָא דְּדָבְשָׁא׃ 43 וְנָסַב אֲכַל לְעֵינֵיהוֹן׃ 44 וַאֲמַר לְהוֹן הָלֵין אֱנִין [t] מֶלֵּא דְּמַלֶּלֵת עִמְּכוֹן
כַּד לְוָתְכוֹן הֲוִית [u] דְּוֶלָא הֲוָא [x] דְּכָתִיב בְּנָמוֹסָא דְמוֹשֶׁא וּבְנְבִיָא [y] וְבִמְזְמוֹרָא עֲלַי׃
45 הֱדֵין פְּתַח [z] רָעְיָנְהוֹן [a] לְמִסְהַכָּלוּ כְּתָבָא׃

[d] חֲזָא [e] זוּעַ [f] חֲשַׁב [g] לֵב [h] יַד [i] גְּשַׁשׁ [k] יְדַע [l] הֵימִן [m] חֶדְוָה [n] תְּמַהּ
[o] פירוש בָּא [p] אֲכַל [q] מְנָה [r] טָוֹת [s] פירוש נוּפָת [t] מַלֵּל [u] וְלָא פירוש צָרִיךְ
[x] שְׁלֵם [y] זְמַר [z] רְעָא בְּסוּרִיָּה סְכַל [a]

46 * Et dixit eis, Ita ſcriptum eſt, & ita expediebat pati Meſchicho, & reſurgere à domo mortuorum tertio die:

47 * Et prædicari in eius nomine pœnitentiam in remiſſionem peccatorum in cunctis gentibus, ita vt exordium eſſet ab Ouriſchlē.

48 * Vos autem eſtis teſtes horum.

49 * Et ego mittam ſuper vos promiſſum Patris mei: vos autem expectate in Ouriſchlem ciuitate, vſquequò induamini virtute ex alto.

50 * Et eduxit eos vſque in Beth-Anio, & eleuauit manus ſuas, eiſque benedixit.

51 * Et factum eſt dum benediceret eis, ſeparatus eſt ab eis, & conſcendit cælos.

52 * Ipſi autem adorauerunt eum, et reuerſi ſunt ad Ouriſchlem cum gaudio magno.

53 * Et omni tempore erant in templo glorificantes & benedicentes Deum. Amin.

Abſolutum eſt Euangelium ſacroſanctum Lucæ Euangeliſtæ.

46 וַאֲמַר לְהוֹן דְּהָכְנָא כְּתִיב וְהָכְנָא זַרִיק [b] דְּנֶחֱשׁ מְשִׁיחָא [c] וְדָנְקוּם מִן בֵּית [d] מִיתֵא לַתְּלָתָא יוֹמִין ׃
47 וְדֶיתְכְּרֵז בַּשְׁמֵה [f] תְּיוּבְתָא [g] לְשׁוּבְקָנָא דַּחֲטָהֵא בְּכָלְהוֹן עַמְמֵא [h] וְשׁוּרְיָא מִן אוּרְשְׁלֵם ׃
48 וְאַנְתּוּן אִנּוּן סָהֲדֵא דְּהָלֵין ׃ 49 וְאָנָא אֶשַׁדַּר עֲלֵיכוֹן [i] מִלְכָנָא דְּאָבִי אַנְתּוּן דֵּין [k] קָנוּ בְּאוּרְשְׁלֵם מְדִינְתָא
עַדְמָא [l] דְּתֶלְבְּשׁוּן חֵילָא מִן [m] רוּמָא ׃

[b] חֶשֶׁשׁ [c] קוּם [d] מוֹת [f] כְּרֵז [g] תֵּב [i] שְׁבַק [k] שְׁרִי [l] מְלַךְ [k] קְוָא [l] לְבַשׁ [m] רוּם

Psal. 18. a. 7.

* Et dixit eis, Quoniam sic scriptum[46] est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die.

* Et prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in[47] omnes gentes, incipientibus ab Ierosolyma.

Actor. 1. b. 8. Ioh. 14. d. 26. & 15. d. 26. Actor. 1. a. 4. mittam

* Vos autem testes estis horum. * Et[48] ecce ego† mitto promissum patris mei[49] in vos: vos autē sedete in ciuitate, quoad vsque induamini virtute ex alto.

* Eduxit autem eos foras in Betha-[50] niam: & eleuatis manibus suis benedixit eis.

Ioh. 15. d Mar. 16. d. 19. Actor. 1. b. 9.

* Et factum est: dum benediceret il-[51] lis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum.

* Et ipsi adorantes regressi sunt in Ie-[52] rusalem cum gaudio magno.

* Et erant semper in templo, laudan-[53] tes & benedicentes Deum. Amen.

46 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὕτω γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ·

47 * καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ ἱερουσαλήμ.

48 * ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων.

49 * καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους.

50 * ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς βηθανίαν· καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς.

51 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς, διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν.

52 * καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης.

53 * καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν· ἀμήν.

---

* נְפַק רוּם יְרוּשְׁלֶם 50 וְאַפֵּק אִנּוּן עַד מָא לְבֵית עַנְיָא וְאָרִים אִידָוהִי וּבָרֵךְ אִנּוּן׃ 51 וַהֲוָא כַּד מְבָרֵךְ לְהוֹן אִתְפְּרַשׁ מִנְּהוֹן
* סְגַר הַפַּד חֲרָא וְסָלֵק לַשְׁמַיָּא׃ 52 הִנּוּן דֵּין סְגִדוּ לֵהּ וַהֲפַכוּ לְאוּרְשְׁלֶם בְּחֶדוּתָא רַבְּתָא׃ 53 וּבְכָלְזְבַן
* אִית
אֵיהֵיהוֹן הֲוֹו בְּהֵיכְלָא בַּר מְשַׁבְּחִין וּמְבָרְכִין לַאלָהָא אֲמִין׃

* סָבַד נכו נשר

שְׁלַם אֲוַנְגֶלְיוֹן קַדִּישָׁא דְלוּקוֹס * מְסַבְּרָנָא׃

Τέλος τοῦ κατὰ λουκᾶν ἁγίου εὐαγγελίου.

PROLOGVS IN EVANGELIVM SECVNDVM IOHANNEM.

HIC EST Iohannes Euãgeliſta vnus ex diſcipulis Domini, qui virgo à Deo electus eſt: quem de nuptijs volentẽ nubere vocauit Deus. Cui virginitatis in hoc duplex teſtimoniũ datur in Euãgelio, quòd & præ cęteris dilectus à Deo dicitur, & huic matrẽ ſuam pendens in cruce commẽdauit Dominus, vt virginem virgo ſeruaret. Denique manifeſtãs in Euangelio quod erat ipſe incorruptibilis verbi opus inchoans. ſolus verbũ carnem factum eſſe, nec lumen à tenebris comprehenſum fuiſſe teſtatur, primum ſignũ ponens quod in nuptijs fecit Dominus, oſtẽdens quòd ipſe erat; vt legentibus demonſtraret, quòd vbi Dominus inuitatus ſit, deficere nuptiarum vinum

ܐܘܢܓܠܝܘܢ ܩܕܝܫܐ ܕܪܘܙܬܐ ܕܝܘܚܢܢ ܕܡܠܠ ܘܐܟܪܙ ܝܢܐܝܬ ܒܐܦܣܘܣ

ܒܫܡ ܡܪܢ ܘܐܠܗܢ ܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܗܬܡܝܢ ܐܘܢܓܠܝܘܢ ܩܕܝܫܐ ܕܪܘܙܬܐ ܕܝܘܚܢܢ ܒܪܘܙܐ ✣ ܩܪܝܢܐ ܕܥܐܪܐ ✣ ܘܝܠܕܗ ܕܡܪܢ ✣ ✣ ✣

debeat,& veteribus immutatis,noua omnia quę à Chriſto inſtituũtur appareant.Hoc autem Euangeliũ ſcripſit in Aſia,poſtea quàm in Pathmos inſula Apocalypſim ſcripſerat, vt cui in principio canonis incorruptibile principiũ prænotatur in Geneſi,ei etiã incorruptibilis finis per virginẽ in Apocalypſi redderetur,dicẽteChriſto:Ego ſum alpha & Ω mega.Et hic eſt Iohannes qui ſciens ſuperueniſſe diem receſſus ſui,cõuocatis diſcipulis ſuis in Epheſo, per multa ſignorũ experimenta promens Chriſtum,deſcendẽs in defoſſum ſepulturę locum,facta oratione poſitus eſt ad patres ſuos; tã extraneus à dolore mortis quàm à corruptione carnis inuenitur alienus . Tum poſt omnes Euangelium ſcripſit:& hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel ſcriptorum temporis diſpoſitio vel librorũ ordinatio ideò à nobis per ſingula non exponitur,vt ſciendi deſiderio collato & quærẽtibus fructus laboris & Deo magiſterij doctrina ſeruetur.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOHANNEM.

CAP. I.

IN PRINCIPIO erat Verbum , & Verbum erat apud Deũ,& Deus erat verbum.

Hoc erat in principio apud Deum.

Omnia per ipſum facta ſunt:& ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt.

In ipſo vita erat,& vita erat lux hominum:

Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non conprehenderunt.

Matt.3. a.2. Mar.1. a.2. Fuit homo miſſus à Deo,cui nomen erat Iohannes. Hic vênit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine , vt omnes crederent per illum.

Non erat ille lux: ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine.

Infr.3. c.19. Erat lux vera , quæ illuminat omnẽ hominem venientem in hunc mundũ.

Heb.11. a.3. In mundo erat , & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit.

In propria venit,& ſui eum non receperunt.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

κεφαλ. α'.

1 Ν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν
πρὸς τὸν θεὸν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος.
2 οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν.
3 πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς
αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν.
4 ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων.
5 καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.
6 ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα
αὐτῷ ἰωάννης.
7 οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ
φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ.
8 οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ
φωτός.
9 ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.
10 ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.
11 εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.

---

2 הָיָה 3 כָּל 5 נְחַר כפו׳ה 6 זַיִד פְּחַד

2 הָנָא אִיהוִהי הֲוָא בְּרִישִׁיהּ לְוָת אֱלָהָא׃
3 בָּהּ חַיֵּא הֲוָא וְחַיֵּא אִיתַיהוּן נְהֲרָא דְּבִנְינָשָׁא׃
4 וְנְהֲרָא בְּחֶשׁוֹכָא מַנְהַר וְחֶשׁוֹכָא לָא אַדְרְכֵהּ׃
5 הָנָא אֵתָא לְסָהֲדוּתָא דְּנִסְהַד עַל נְהֲרָא דְּכֻלְּנָשׁ נְהֵימֵן
6 בֵּאִידָה׃ לָא הוּ הֲוָא נְהֲרָא אֶלָּא דְּנִסְהַד עַל נְהֲרָא׃
7 אִיהוִהי הֲוָא גֵּיר נְהֲרָא דַּשְׁרָא דְּמַנְהַר לֶכְלָנָשׁ
8 דְּאֵתֵא לְעָלְמָא׃ 9 בְּעָלְמָא הֲוָא וְעָלְמָא בְּאִידָה הֲוָה וְעָלְמָא לָא יְדָעֵהּ׃
10 לְדִילֵהּ אֵתָא וְדִילֵהּ לָא קַבְּלוּהִי׃

12 * Jis autem qui receperunt eum, dedit potestatem vt filij Dei fierent, ijs, [inquam,] qui credunt in nomen eius.

13 * Ji qui non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo geniti sunt.

14 * Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & spectauimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ ac veritatis.

15 * Jouchanon testatus est de eo, & clamauit & ait, Hic est de quo dicebam, Ponè me venit, & fuit ante me, quoniã prior me est.

16 * Et ex plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

17 * Quandoquidem Lex per Mousche data est; veritas autem & gratia per IESCHVA Meschicho fuit.

Matutinis Dominicæ post Epiphaniam.

18 * Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus ille Deus qui est in sinu Patris sui, ipse annunciauit.

19 * Et hoc est testimonium ipsius Jouchanon quando miserunt ad eum Jihoudæi ab Ourischlem, Sacerdotes & Leuitas vt interrogarent eum, Tu quis es?

20 * Et confessus est, neque negauit: & confessus est, Non sum ego Meschicho.

21 * Et interrogauerunt eum rursus, Quid ergo? Jlijo es? & ait, Non sum. Es tu propheta? & ait, Minimè.

22 * Dixerúntque ei, Ecquis es? vt demus responsum ijs qui miserunt nos: quid dicis de
23 teipso? * Ait, Ego sum Vox clamantis in deserto, Complanate viam Domini prout di-
24 xit Eschaio propheta. * Jlli autem qui missi
25 fuerant ex Perischæis erant. * Et interrogauerunt eum ac dixerunt ei, Quid igitur baptizas si tu non es Meschicho, neque Jlijo,
26 neque propheta? * Respondit Jouchanon, & dixit eis, Ego baptizo in aqua, sed inter vos stat ille, quem vos nescitis.

27 * Js est qui ponè me venit, & fuit ante me: is, [inquam,] cuius nõ sum dignus qui soluam corrigias calceamentorum.

28 * Hæc in Beth-Anio facta sunt trans Jourdenon, vbi baptizabat Jouchanon.

---

12 אִילֵין דִּין דְּקַבִּלוּהִי יַהֵב לְהוֹן [k] שׁוּלְטָנָא דִּבְנֵיָא דַּאלָהָא נֶהֱווֹן לַאילֵין [l] דְּמְהַימְנִין בִּשְׁמֵהּ ׃ 13 אִילֵין דְּלָו מִן
דְּמָא וְלָא מִן [m] צְבְיָנָא דְּבִסְרָא וְלָא מִן צְבְיָנָא דְּגַבְרָא אֶלָּא מִן אֱלָהָא [n] אִתְיְלִדוּ ׃ 14 [o] וּמִלְתָּא בְּסִרָא [p] וַאגֶּן בֵּן
[q] וְחָזֵין [r] שׁוּבְחֵהּ שׁוּבְחָא אַיך [s] דְּיִחִידָיָא דְּמִן אַבָּא [t] מְלֵא [u] טַיבוּתָא [v] וְקוּשְׁטָא ׃ 15 יוּחָנָן סְהֵד עֲלָוהִי וַקָּעָא וְאמַר
הָנוֹ הוּ דֶּאמְרֵת דְּבָתְרִי אֲתָא וְהָוָא לֵהּ קְדָמַי מֶטֶל דְּקַדְמָיָא הוּ מֶנִּי ׃ 16 וּמִן [x] מַלְיוּתֵהּ חֶנַן כְּלַן נְסַבְנָן וְטַיבוּתָא חֲלָף
טַיבוּתָא ׃ 17 מֶטֶל דְּנָמוּסָא בְּיַד מוּשֶׁא [y] אִתְיְהֵב שְׁרָרָא דֵּין וְטַיבוּתָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָוָא ׃
דְּצַפְּרָא דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּבָתַר [z] דַּנְחָא ב
18 אֱלָהָא לָא חֲזָא אֱנָשׁ מִן מְתוּם יְחִידָיָא אֱלָהָא הַו דְּאִיתָהוֹהִי [b] בְּעוּבָא דַּאבוּהִי הוּ [c] אֶשְׁתַּעִי ׃ 19 וְהָדָא הִי סָהֲדוּתֵהּ דְּיוּחָנָן

[k] שֶׁלַט [l] הַיְמֵן
[m] צְבָא [n] יֶלֶד [o] מַלֵּל
[p] אַגַּן [q] חֲזָא [r] שְׁבַח
[s] יְחִיד [t] טוֹב פירושו אמת
[u] מָלֵא [v] יְהֵב
[x] רַנַח כמו זרת
[y] עוּבָא פירושו חיק
[z] שְׁעָא פירושו הגד

12 * Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.

13 * Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.

14 * Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis; & vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis.

15 * Iohannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens, Hic erat quem dixi, Qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat.

16 * Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

17 * Quia lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christũ facta est.

18 * Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus Filius qui est in sinu Patris ipse C enarrauit.

19 * Et hoc est testimonium Iohannis, quando miserunt Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes & Leuitas ad eum, vt interrogarent eum, Tu quis es?

20 * Et confessus est, & non negauit: & confessus est, Quia non sum ego Christus.

21 * Et interrogauerunt eum, Quid ergo? Elias es tu? Et dixit, Non sum. Propheta es tu? Et respondit, Non.

22 * Dixerunt ergo ei, Quis es, vt responsum demus his qui miserunt nos? quid dicis de teipso?

23 * Ait, Ego vox clamantis in deserto, dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta.

24 * Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis.

25 * Et interrogauerũt eum, & dixerunt ei, Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?

26 * Respondit eis Iohannes, dicens, Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum D stetit quem vos nescitis.

27 * Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est: cuius ego non sum dignus, vt soluam eius corrigiam calceamenti.

28 * Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, vbi erat Iohannes baptizans.

12 * ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

13 * οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν.

14 * καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.

15 * ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε, λέγων, οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.

16 * καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος.

17 * ὅτι ὁ νόμος διὰ μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ἐγένετο.

18 * Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

19 * καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἐξ ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ λευίτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτὸν, σὺ τίς εἶ;

20 * καὶ ὡμολόγησε, καὶ οὐκ ἠρνήσατο. καὶ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός.

21 * καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, τί οὖν; ἠλίας εἶ σύ; καὶ λέγει, οὐκ εἰμί. ὁ προφήτης εἶ σύ; καὶ ἀπεκρίθη, οὔ.

22 * εἶπον οὖν αὐτῷ, τίς εἶ, ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς; τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ;

23 * ἔφη, ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν ἡσαΐας ὁ προφήτης.

24 * καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαίων.

25 * καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, καὶ εἶπον αὐτῷ, τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστὸς, οὔτε ἠλίας, οὔτε ὁ προφήτης;

26 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης λέγων, ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε·

27 * αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.

28 * ταῦτα ἐν βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ ἰορδάνου, ὅπου ἦν ἰωάννης βαπτίζων.

---

[a] שָׂאַל [b] יָרֵא [c] יָרֵא [d] בַּד שַׁדְּרוּ לְוָתָה יְהוּדָיֵא מִן אוּרְשְׁלֵם כָּהֲנֵא וְלֵוָיֵא [c] דִּנְשַׁאלוּנֵיהִי אַנְתְּ מַן אַנְתְּ ׃ [d] 20 וְאוֹדִי וְלָא כְּפַר וְאוֹדִי דְּלוֹ אֲנָא אֲנָא מְשִׁיחָא ׃ 21 וְשַׁאלוּהִי חוּב מָנָא הָכִיל אִלֵּיָא אַנְתְּ וְאָמַר לָא אֵיתַי נְבִיָּא אַנְתְּ וְאָמַר לָא ׃ 22 וְאָמְרוּ לֵהּ

[e] נְתַל [f] שְׁוָא מַנּוּ אַנְתְּ דְּנֶחֱל פָּתְגָמָא לְאִילֵּין דְּשַׁדְּרוּן מָנָא אָמַר אַנְתְּ עַל נַפְשָׁךְ ׃ 23 אֲמַר אֲנָא קָלָא דְּקָרֵא בְּמַדְבְּרָא [g] דַּשְׁווּ אוֹרְחַת דְּמָרְיָא אֵיכְנָא דַּאֲמַר אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא ׃ 24 וְתָנוּן דִּין [b] דְּאִשְׁתַּדְּרוּ מִן פְּרִישֵׁא הֲווֹ ׃ 25 וְשַׁאלוּהִי וְאָמְרוּ לֵהּ מָנָא

[h] שַׁדַּר הָכִיל [i] מַעְמֵד אַנְתְּ אִן לָא אֵיתַיִךְ מְשִׁיחָא וְלָא אִלֵּיָא וְלָא נְבִיָּא ׃ 26 עֲנָא יוֹחָנָן וְאָמַר לְהוֹן אֲנָא מַעְמֵד אֲנָא

[i] עֲמַד פרושו שכל [k] קוּם בְּמַיָּא בֵּינָתְכִין דִּין [k] קָאֵם הוּ דַּאִנְתּוּן לָא יְדָעִין אַנְתּוּן לֵהּ ׃ 27 הָנוֹ הוּ דְּבָתְרִי אֲתָא וַהֲוָא לֵהּ קְדָמֵי הוּ דַּאֲנָא לָא

[l] שְׁרָא שְׁוֵא אֲנָא [l] דַּאשְׁרֵא עַרְקָא דְּמְסָנְוהִי ׃ 28 הָלֵין בְּבֵית עַנְיָא הֲווֹ בְּעִבְרָא דְּיוֹרְדָנָן אֲיכָא דְּמַעְמֵד הֲוָא יוֹחָנָן ׃

Ad Oblationem Dominicæ poſt Ephaniam.

29 * *Poſtero autem die vidit Iouchanon Ieſchua venientem ad ſe, & ait, Ecce Agnus ille Dei qui tollit peccatum mundi.*

30 * *Hic eſt de quo dicebam, Ponè me venit vir, & fuit ante me, quoniam prior me eſt.*

31 * *Et ego non noueram eum, ſed vt innoteſcat Iſroieli, propterea veni aqua baptizatum.*

32 * *Et teſtatus eſt Iouchanon, dixítque, Conſpicatus ſum Spiritum deſcendentem de cælis quaſi columbam, manſitque ſuper eum.*

33 * *Et ego non noueram eum, ſed qui miſit me vt baptizarem aqua, ille mihi dixerat, Super quem viſurus es deſcendentem Spiritum & commorantem ſuper eum, hic baptizat in Spiritu Sanctitatis.*

34 * *Et ego vidi, & teſtor hunc eſſe Filium Dei.*

35 * *Cæterùm alio die ſtabat Iouchanon, & duo ex diſcipulis eius.*

36 * *Et intuitus Ieſchua ambulantem, ait, Ecce Agnus Dei.*

37 * *Audierúntque duo eius diſcipuli dum diceret, & abierunt poſt Ieſchua.*

38 * *Et conuerſus Ieſchua reſpexit eos venientes poſt ſe, dixítque eis, Quid quæritis? Dicunt ei, Magiſter noſter vbi degis?*

39 * *Dixit eis, Venite, & videbitis. Illi autem venerunt & viderunt vbi degeret, & apud eum fuerunt die illo: & erat quaſi hora decima.*

40 * *Vnus autem ex ijs qui hæc audierant à Iouchanon & abierant poſt Ieſchua, erat Andreas frater Schemeoun.*

41 * *Iſte vidit prius Schemeoun fratrem ſuum, & dixit ei, Inuenimus Meſchicho.*

42 * *Et adduxit eum ad Ieſchua. Intuitus autem eum Ieſchua, ait, Tu es Schemeoun filius Iauna* [Columbæ] *tu vocaberis Kipho* [Petra].

Ad Oblationem Dominicæ III. poſt Epiphaniam.

43 * *Porrò die altero voluit Ieſchua exire in Galilæam, & inuenit Philippum, dixítque, ei, Poſt me venito.*

---

29 וְלִיּוֹמָא דְּבָתְרָא חָזָא יוֹחָנָן לְיֵשׁוּעַ דְּאָתָא לְוָתֵהּ וְאָמַר הָא [b] אָמְרֵה דְּאֶלָהָא הַו דְּשָׁקֵל [c] חַשִׁיתֵהּ דְּעָלְמָא ׃

30 הָנַו הַו דַּאֲנָא אֲמֵרֵה עֲלַוֹהִי דְּבָתְרַי אֲתָא גַּבְרָא וַהֲוָא לֵהּ קָדְמַי מֶטֹל דְּקַדְמַי הוּ מֶנִי ׃ 31 וַאֲנָא לָא יְדַע

חַזִית לֵהּ אֶלָּא [d] דְּנָהְיַע לִיסְרָיֵל מֶטֹל הָנָא [e] אֲתִית אֲנָא דַּבְמַיָּא [f] אַעְמֵד ׃ 32 [g] וְאַסְהֵד יוֹחָנָן וְאָמַר [h] דַּחֲזִית לָרוּחָא

[i] דְּנָחְתָא מִן שְׁמַיָּא אַיִךְ יוֹנָא [k] וְקָוְיַת עֲלַוֹהִי ׃ 33 וַאֲנָא לָא יָדַע חַוִית לֵהּ אֶלָּא מַן דְּשַׁדְּרַנִי דַּאעַמֵּד בְּמַיָּא הוּ אֲמַר

לִי דַּאינָא דְּחָזֵא אַנְתְּ דְּנָחָא רוּחָא וּמְקַוְיָא עֲלַוֹהִי הָנַו מַעְמֵד בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא ׃

34 וַאֲנָא חָזִית וַאסְהֵדֵת דְּהָנַו בְּרֵהּ דַּאלָהָא ׃ 35 [l] וַלִיּוֹמָא אַחֲרָנָא קָאֵם הֲוָא יוֹחָנָן וְתַרִין מֵן תַּלְמִידוֹהִי ׃

a דְּנַח כמו זרח
b פרושו שת c חֲטָאָא
d יְדֵע אֶתְא עַמַּד סְהֵד
h חֲזָא i נְחַת k קְוָיָא
l קוֹם

29 * Altera die vidit Iohannes Iesum venientem ad se, & ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit † peccatum mundi.

peccata

30 * Hic est de quo dixi, Post me venit vir, qui ante me factus est: quia prior me erat.

31 * Et ego nesciebam eum, sed vt manifestetur †in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans.

Israeli E

32 * Et testimonium perhibuit Iohannes, dicens: Quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de cælo, & mansit super eum.

Matt. 3. d. 16. Mar. 1. b. 19. Luc. 3. c. 22.

33 * Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto.

34 * Et ego vidi: & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.

35 * Altera die iterum stabat Iohānes, & ex discipulis eius duo.

36 * Et respiciens Iesum ambulantem, dicit: Ecce Agnus Dei.

37 * Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum.

38 * Conuersus autem Iesus, & videns eos sequentes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei, Rabbi quod dicitur interpretatum Magister, vbi habitas?

39 * Dicit eis: Venite, & videte. Venerūt, & viderunt vbi maneret, & apud eum manserūt die illo: hora autem erat quasi decima.

F

40 * Erat autem Andreas frater Simonis Petri, vnus ex duobus qui audierant à Iohanne, & secuti fuerant eum.

41 * Inuenit hic primùm fratrem suum Simônem, & dicit ei, Inuenimus Messiam, quod est interpretatum, Christus.

42 * Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.

43 * In crastinum voluit exire in Galilæam: & inuenit Philippum. Et dicit ei Iesus, Sequere me.

29 * Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ ἰωάννης τὸν ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.

30 * οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον, ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.

31 * κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων.

32 * καὶ ἐμαρτύρησεν ἰωάννης, λέγων, ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν.

33 * κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

34 * κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

35 * τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

36 * καὶ ἐμβλέψας τῷ ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ.

37 * καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ.

38 * στραφεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ῥαββὶ, ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον, διδάσκαλε, ποῦ μένεις;

39 * λέγει αὐτοῖς, ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει· καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα ἦν ὡς δεκάτη.

40 * ἦν ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου, εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ ἰωάννου, καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ.

41 * εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ, εὑρήκαμεν τὸν μεσσίαν· ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον ὁ χριστός.

42 * καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς εἶπε, σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος.

43 * Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀκολούθει μοι.

---

36 וְחַר בִּישׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ וְאָמַר הָא אִמְּרֵהּ דַּאלָהָא׃
37 וְשַׁמְעוּ תְּרֵיהוֹן תַּלְמִידוֹהִי כַּד אֲמַר וְאִזְלוּ לְהוֹן בָּתְרֵהּ
38 דְּיֵשׁוּעַ׃ m וְאִתְפְּנִי יֵשׁוּעַ וַחֲזָא אִנּוּן דְּאָתַיִן בָּתְרֵהּ וְאָמַר לְהוֹן מָנָא n בָּעֵין אִנְתּוּן לֵהּ רַבִּן אֵיכָא הַנָּא אַנְתְּ׃
39 אֲמַר לְהוֹן תּוֹ p וְתֶחְזוֹן הֲנוֹן דֵּין אֵתּוֹ וַחֲזוֹ אֵיכָא דַּהֲנָא וְלָוֵתֵהּ הֲווֹ יוֹמָא הַו וְאִית הֲוֵי אֵיךְ שָׁעָא עָסַר׃ 40 חַד דֵּין
מִן הָנוֹן דַּשְׁמַעוּ מִן יוּחָנָן וְאִזְלוּ בָּתְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ אִיתַּוהִי הֲוָא אַנְדְּרֵאוֹס אֲחוּהִי דְּשִׁמְעוֹן׃ 41 הָנָא חֲזָא לוּקְדָם לְשֶׁמְעוֹן
אֲחוּהִי וְאָמַר לֵהּ q אֶשְׁכַּחְנָיְהִי לְמְשִׁיחָא׃ 42 וַאֵיתְיֵהּ לְוָתֵהּ יֵשׁוּעַ s וְחַר בֵּהּ יֵשׁוּעַ וְאָמַר אַנְתְּ הוּ שִׁמְעוֹן בְּרֵהּ דְּיוֹנָא
אַנְתְּ t תֶּחְקְרָא כִּיפָא׃ וְקוֹרְנָא דְּחַר כְּשַׁבָּא רנ דְּכַתַּר דְּנַחְתָּא ד
43 וְלְיוֹמָא אַחֲרָנָא צְבָא יֵשׁוּעַ u לְמִפַּק לַגְלִילָא וְאַשְׁכַּח לְפִילִיפּוֹס וַאמַר לֵהּ b תָּא בָּתְרִי׃

m בְּנָא ᵃ בְּעָא ᵃ
n אֵיתָא ᵖ חֲזָא ᵖ
o שְׁבַח בלשון מצא
p אִתָא ˢ חוֹר
q קְרָא ᵗ
s נָפַק ᵇ אִתָא ᵇ

44 * Ipse verò Philippus erat ex Beth-zaiodo [domo piscationis,] ex ciuitate Andreæ & Schemeoun.

45 * Philippus autem inuenit Nathanail, & dixit ei, Illum de quo scripsit Mousche in Lege, & in Prophetis, inuenimus, qui est Jeschua ille filius Jauseph ex Nozrath.

46 * Dixit ei Nathanail, A Nozrath potest quicquam boni esse? Dixit ei Philippus, Veni, & videbis.

47 * Vidit antem Jeschua ipsum Nathanail venientem ad se, & ait de eo, Ecce verè filius Jsroiel, in quo dolus non est.

48 * Dixit ei Nathanail, Vnde me cognoscis? ait illi Ieschua, Priusquam tè vocaret Philippus, quum esses sub ficu, vidi te.

49 * Respondit Nathanail & dixit ei, Magister mi, tu es ille filius Dei, tu es ille rex Jsroiel.

50 * Dixit ei Jeschua, Propterea quòd dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis? maiora his videbis.

51 * Dixit ei, Amin amin dico vobis, Deinceps videbitis cælos apertos, & Angelos Dei, dum ascendent & descendent ad Filium hominis.

Matutinis Dominicæ qua ingreditur Ieiunium.

CAP. II.

1 CÆterùm die tertio factum est conuiuium in Kotne ciuitate Galilææ: matérque Ieschua illic aderat.

2 * Quin & ipse Jeschua, ac discipuli eius, vocatus est ad illud conuiuium.

3 * Et defecerat vinum, quum dixit ei mater ipsius Jeschua, Vinum non habent.

4 * Dixit ei Jeschua, Quid mihi & tibi mulier? nondum venit hora mea.

5 * Dixit eius mater ministris, Quodcunque dixerit vobis, facite.

6 * Erant autem ibi hydriæ lapideæ sex quæ positæ fuerant ad purgationem Jihoudæorum capientes singulæ binas metretas aut ternas.

7 * Dixit eis Jeschua, Jmplete has hydrias aqua: & impleuerunt eas ad summum vsque.

---

44 הוּ דֵין פִּילִיפּוֹס אִיתּוֹהִי חֲוָא מִן בֵּית [c] צַיְדָא מִן מְדִינְתָּהּ דַּאנְדְּרֵיאוֹס וְדִשְׁמְעוֹן ׃ 45 וּפִילִפּוֹס אָשְׁכַּח לְנַתַאנָאֵיל

[c] צוד

וְאָמַר לֵהּ הַוּ דַּכְתַב עֲלוֹהִי מוֹשֶׁא בְּנָמוֹסָא וּבְנְבִיֵּא [d] אֶשְׁכַּחְנָיְתִי דְּיֵשׁוּעַ הוּ בַּר יוֹסֵף דְּמִן נָצְרַת ׃

[d] שְׁכַּח

46 אֲמַר לֵהּ נַתַאנָאֵיל מִן נָצְרַת מָשְׁכַּח מֵרֵם [e] דְּטָב נֶהֱוֵא אֲמַר לֵהּ פִּילִיפּוֹס [f] תָּא וְתֶחְזֵא ׃

[e] טוב [f] אֱתָא

47 [g] וַחֲזָיְתִי יֵשׁוּעַ לְנַתַאנָאֵיל כַּד אָתֵא לְוָתֵהּ וַאמַר עֲלוֹהִי הָא [h] שַׁרְיָראִית בַּר יִסְרָיֵל [i] דְּנָכְלָא לַית בֵּהּ ׃

[g] חֲזָא [h] שְׁרָר [i] נְכַל

48 אֲמַר לֵהּ נַתַאנָאֵיל מִן אֵימָכָא יָדַע אַנְתְּ לִי אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ עַד לָא [k] נֶקְרִיךְ פִּילִיפּוֹס כַּד תְּחֵית תְּחָא אַנְתְּ [l] חֲזָיְתָךְ ׃

[k] קְרָא [l] חֲזָא

49 עָנָא נַתַאנָאֵיל וַאמַר לֵהּ רַבִּי אַנְתְּ הוּ בְּרֵהּ דַּאלָהָא אַנְתְּ הוּ מַלְכֵּהּ דְּיִסְרָיֵל ׃ 50 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ

עַל דַּאמְרֵת לָךְ דַּחֲזָיְתָךְ תְּחֵית תְּחָא [m] מְהֵימַן אַנְתְּ דְּרוֹרְבָן מִן הָלֵין תֶּחֱזֵא ׃ 51 אֲמַר לֵהּ אַמִּין אַמִּין אֲמַר

[m] תֵּימָן [n] לְכַב

44 * Erat autem Philippus à Bethsaida, ciuitate Andreæ & Petri.

Ierem. 23. a. 5. Ezec. 34. d. 23. 37. f. 24. 8. 35. Dan. 9. f. 24. g. 25.

45 * Inuenit Philippus Nathanael, & dicit ei, Quem scripsit Moyses in Lege & Prophetæ, inuenimus Iesum filium Ioseph, à Nazareth.

46 * Et dixit ei Nathanael, A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus, Veni & vide.

G

47 * Vidit Iesus Nathanael venientem ad se, & dicit de eo, Ecce verè Israelita, in quo dolus non est.

48 * Dicit ei Nathanael, Vnde me nosti? Respondit Iesus & dixit ei, Prius quàm te Philippus vocaret, cùm esses sub ficu, vidi te.

49 * Respondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es filius Dei, tu es rex Israel.

50 * Respondit Iesus, & dixit ei, Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis: maius his videbis.

51 * Et dicit ei, Amen, amen dico vobis, Amodò videbitis cælum apertum, & angelos Dei ascendentes, & descendentes, supra Filium hominis.

Mat. 24. e. 30. 28. d. 18.

44 * Ἦν δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ βηθσαϊδὰ ἐκ τῆς πόλεως ἀνδρέου καὶ πέτρου.

45 * εὑρίσκει φίλιππος τὸν ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὃν ἔγραψε μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν, ἰησοῦν τὸν υἱὸν ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ ναζαρέτ.

46 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ναθαναὴλ, ἐκ ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ φίλιππος, ἔρχου καὶ ἴδε.

47 * εἶδεν ὁ ἰησοῦς τὸν ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ, ἴδε ἀληθῶς ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι.

48 * λέγει αὐτῷ ναθαναὴλ, πόθεν με γινώσκεις; ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, πρὸ τοῦ σε φίλιππον φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν, εἶδόν σε.

49 * ἀπεκρίθη ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ, ῥαββεί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ.

50 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις· μείζω τούτων ὄψει.

51 * καὶ λέγει αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

CAP. II.

β'.

1 ET tertia die nuptiæ factę sunt in Cana Galilææ: & erat mater Iesu ibi. A

2 * Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius ad nuptias.

3 * Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum, Vinum non habent.

4 * Et dicit ei Iesus, Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea.

5 * Dicit mater eius ministris, Quodcumque dixerit vobis, facite.

6 * Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ, secundum purificationẽ Iudæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas.

7 * Dicit eis Iesus, Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vsque ad summum.

1 * Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαίας· καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ ἐκεῖ.

2 * ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.

3 * καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ πρὸς αὐτόν, οἶνον οὐκ ἔχουσι.

4 * λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, τί ἐμοὶ καὶ σοί γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου.

5 * λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, ὅ, τι ἂν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε.

6 * ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.

7 * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω.

---

* פְּתַח ᵖ נִפְתַּח
* צוֹם
ᵇ שְׁתָא
ᶜ קְרָא
ᵈ אֲתָא שִׁמְשׁ
ᵉ סוּם
ᵍ דְּכָא נִכְּוּ וְכֵהּ
ʰ אֲתַר ⁱ מְלָא

אֲנָא לְכוֹן דְּמֵן הָשָׁא חֲזוֹן שְׁמַיָּא ᵒ דַּפְתִּיחִין וּמַלְאֲכוֹהִי דַּאלָהָא כַּד סָלְקִין ᵖ וְנָחֲתִין לְוָת בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא׃

דְּצַפְרָא דְּחַד בְּשַׁבָּא רַעֲלָל ᵃ צוֹמָא ר׳ קפלאון ב

1 וְלְיוֹמָא דְּתְלָתָא הֲוָת ᵇ מְשְׁהוּתָא בְּקָנְטָנָא מְדִינְתָא דַּגְלִילָא וְאִמֵּהּ דְּיֵשׁוּעַ תַּמָּן הֲוָת׃ 2 וְאַף הוּ יֵשׁוּעַ

וְתַלְמִידוֹהִי ᶜ אֶתְקְרִי לָהּ לְמֶשְׁתּוּתָא׃ 3 וְחַסַר חֲוָא חַמְרָא וַאמְרָא לָהּ אִמֵּהּ לְיֵשׁוּעַ חַמְרָא לֵית לְהוֹן׃

4 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ מָא לִי וְלֵכִי אַנְתְּתָא לָא עַדְכִיל ᵈ אַתַת שָׁעָתִי׃ 5 אָמְרָא אִמֵּהּ ᶜ לְמַשְׁמְשָׁנֵא מַדֵּם וַאמַר

לְכוֹן עֲבֵדוּ׃ 6 אִית הֲוֵי דֵּין תַּמָּן אַגָּנֵא דְכַאפָּא שַׁת ᶠ דְּסִימָן ᵍ לְתַדְכִיתָא דִיהוּדָיֵא ʰ וַאחֲזָן תְּרֵין רְבָעִין אוֹ

תְּלָתָא׃ 7 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ ⁱ מְלוֹ אִנֵּין מַיָּא לַאגָּנֵא וּמַלוֹ אִנֵּין עַדְמָא לְעֵל׃

8 * Dixit eis, Haurite adhuc & offerte præcipuo discumbenti [architriclino] itaq; obtulerunt.

9 * Quum autem gustasset ipse architriclinus aquas illas quæ factæ fuerant vinum, nesciebat autem vnde esset: sed ministri sciebant, quippe qui impleuissent eas aqua, vocat architriclinus sponsum.

10 * Et dixit ei, Vnusquisque prius vinum bonum offert, & quum inebriati fuerint [conuiuæ] tunc quod minimum est: tu autem seruasti vinum optimum nunc vsque.

11 * Hoc fuit primum signum quod edidit Jeschua in Kotne Galilææ, & notam fecit gloriam suam: & crediderunt in eum discipuli eius.

Ad Oblationem Sabbathi suscitationis Loozar.

12 * Postea descendit in Capharnachum ipse, & mater eius, & fratres ac discipuli eius, illícque fuerunt paucis diebus.

13 * Et propè erat Pezcho Jihoudæorum, & ascendit ad Ourischlem Jeschua.

14 * Ac inuenit in templo eos qui vendebant boues & oues, & columbas, & trapezitas sedentes.

15 * Fecítque sibi flagellum è fune, ac omnes eiecit è templo, & oues & boues, & trapezitas: & effudit nummos eorum, mensásque subuertit.

16 * Et ijs qui vendebant columbas ait, Tollite hinc ista, neque faciatis domum patris mei domum mercatus.

17 * Et recordati sunt eius discipuli scriptum esse, Zelus domus tuæ deuorauit me.

18 * Responderunt autem Jihoudæi & dixerunt ei, Quod signum ostendis nobis vt ista facias?

19 * Respondit Jeschua, & dixit eis, Destruite templum hoc, & tribus diebus ego erigam illud.

20 * Dicunt ei Iihoudæi, Quadraginta & sex annis ædificatum est templum istud, & tu tribus diebus illud eriges?

21 * Ipse verò hoc dicebat de templo corporis sui.

22 * Quum autem surrexißet à domo mortuorũ, recordati sunt discipuli eius quòd hoc dixisset: & crediderunt Scripturis, & sermoni quem dixerat Jeschua.

---

8 אֱמַר לְהוֹן [k] זְלוּעוּ [l] מֵכִיל [m] וְאוֹתוּ לְרֵישׁ סְמָכָא וַאוֹתִיו׃ 9 וְכַד טְעֵם הַו רֵישׁ סְמָכָא מַיָא הָנוּן דַהֲווּ חַמְרָא
וְלָא יַדַע הָוָא מִן [n] אַיְמָכָא הָוָא מְשַׁמְשָׁנֵא דֵין יְדָעִין הָווּ דְהֵנוּן [o] מְלוּ אֵנוּן לְמַיָא קָרָא רֵישׁ סְמָכָא לְחַתָנָא׃
10 וְאָמַר לֵהּ כָּלָנָש לוּקְדָם חַמְרָא טָבָא [p] סַיְתָא וּמָא [q] דַאַרְוִיו חַיְדִין אַיְנָא [r] דַבְּצִיר אַנְתְּ דֵין [s] נְטַרְתָּיהִי לְחַמְרָא טָבָא
עַדְמָא לְחָשָׁא׃ 11 הָדָא הִי אָתָא קַדְמָיְתָא דַעֲבַד יֵשׁוּעַ בְּקַטְנָא דַגְלִילָא [t] וְאוֹדַע [u] שׁוּבְחֵהּ [x] וְהֵימִנוּ בֵּהּ תַּלְמִידָוהִי׃
דְקוּרְבָא דְשַׁבְּתָא [z] דְנוּחֲמֵהּ [a] דְלָעֲזַר ו
12 בָּתַר הָדָא נְחֵת לַכְּפַרְנַחוּם הוּ וְאִמֵּהּ וְאַחָוהִי וְתַלְמִידָוהִי וְתַמָּן הָווּ קַלִיל יוֹמָתָא׃ 13 וְקָרִיב הָוָא פָּצְחָא
דִיהוּדָיֵא וְסָלֵק לְאוּרְשְׁלֵם יֵשׁוּעַ׃ 14 וְאַשְׁכַּח בְּהַיְכְלָא לְהֵלֵין דְמְזַבְּנִין [b] תּוֹרֵא וְעָרְבֵא וְיוֹנָא [c] וְלַמְעַרְפְּנֵא דְיָתְבִין׃

[k] זְלַע כמו זלח או שאב
[l] פירושו עוד [m] אֶתָא
[n] עבראית אומזה
[o] מְלָא [p] אֶתָא [q] רְוָא
[r] בְּצַר [s] נְטַר [t] זְרַע
[u] שְׁבַח [x] הַיְמַן
[z] נְחַם בלשון קום
[a] תּוֹרָא כמו שור
[b] פירושו צאן [c] עֵרֶב
[d] עֵרֶב

* Et dicit eis Iesus, Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.
8 * καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ· καὶ ἤνεγκαν.

* Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factum, & non sciebat vnde esset, ministri autem sciebant qui hauserant aquam: vocat sponsum archi triclinus;
Iust. 4. f. 46.
9 * ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον· καὶ οὐκ ἤδει πόθεν ἐστίν, οἱ δὲ διάκονοι ἤδεισαν Ⓐ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ. φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος·

* Et dicit ei, Omnis homo primùm bonum vinum ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem seruasti bonum vinum vsque adhuc.
10 * καὶ λέγει αὐτῷ, πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, Ⓒ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι.

*Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ: & manifestauit gloriam suam, & crediderunt in eũ discipuli eius.
11 * ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ ἰησοῦς ἐν κανᾷ τ῀ γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ.

hæc * Post †hoc descendit Capharnaum ipse & mater eius, & fratres eius, & discipuli eius: & ibi manserunt non multis diebus.
12 * Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς καπερναούμ, αὐτὸς Ⓒ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ὐ πολλὰς ἡμέρας.

* Et propè erat Pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam:
13 * καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς.

* Et inuenit in templo vendẽtes oues & boues, & columbas, & numularios sedentes.
14 * καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους.

* Et cùm fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oues quoque & boues, & numulariorum effudit æs, & mensas subuertit.
15 * καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων, πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας· Ⓒ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα, καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε.

* Et his qui columbas vendebant, dixit, Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domũ negotiationis.
16 * καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν, ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, οἶκον ἐμπορίου.

* Recordati sunt verò discipuli eius quia scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me.
Psal. 68. b. 10.
17 * ἐμνήσθησαν ὅ Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεταί με.

* Responderunt ergo Iudæi & dixerunt ei, Quod signum ostendis nobis quia hæc facis?
18 * ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς;

* Respondit Iesus, & dixit eis, Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.
Mat. 26. f. 61. 27. c. 40. Mar. 14. f. 58. 23. c. 29.
19 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.

* Dixerunt ergo Iudæi, Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?
20 * εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν;

* Ille autem dicebat de templo corporis sui.
21 * ἐκεῖνος Ⓒ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.

* Cùm ergo resurrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat. & crediderunt scripturæ, & sermoni quem dixit Iesus.
Psal. 3. b. 5. 56. b. 9
22 * ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ τῶν νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ Ⓒ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ ἰησοῦς.

---

15 וַיַּעַשׂ לוֹ c פִּרְגֹּל מִן חֲבָלִים וַיְגָרֵשׁ f אֹתָם מִן הַהֵיכָל וְאֶת הַצֹּאן וְהַבָּקָר וַיְשַׁפֵּךְ אֶת כְּסַף הַשֻּׁלְחָנִים וְהַמְּטִלִּים g הָפָךְ׃
16 וְאֶל יוֹנֵי הַמְּכֹרִים אָמַר שְׂאוּ אֵלֶּה מִזֶּה וְאַל h תַּעֲשׂוּ בֵּית מַסְחָר לְבֵית אָבִי׃
17 k וַיִּזְכְּרוּ תַלְמִידָיו כִּי כָתוּב קִנְאַת בֵּיתְךָ l תֹּאכְלֵנִי׃
18 m וַיַּעֲנוּ אֵלָיו הַיְהוּדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ מָה אוֹת
19 n תַּרְאֵנוּ לָנוּ כִּי תַעֲשֶׂה כָּזֹאת׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם o סְתֹרוּ הַהֵיכָל הַזֶּה וּבִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אָקִים p אֹתוֹ׃
20 וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַיְהוּדִים אַרְבָּעִים וְשֵׁשׁ שָׁנִים q נִבְנָה הַהֵיכָל הַזֶּה וְאַתָּה בִּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תָּקִים אֹתוֹ׃
21 הוּא דִּבֶּר אָמַר הַזֶּה עַל הַהֵיכָל וְהַפְּגָרָה׃
22 כַּד קָם מִן בֵּית r מִיתָא s אִתְדְּכָרוּ תַּלְמִידוֹהִי דְּהָדָא

f מן לשון יין עבראית השוש כְּפַּק
g פירושו מעות
h עֲבַד
i תְּנַר k דְּכַר l אֲכַל
m עָנָה n חָוָא
o סְתַר בלשון הרס
p קוּם q בְּנָא r מות
s דְּכַר t הֵימֵן v מַלַל

Matutinis Dominicæ poſt Epiphaniam & de Baptiſmo.

23 * *Quum autem eſſet Jeſchua in Ouriſchlem in Pezcho die feſto, multi crediderũt in eum, qui viderunt ſigna quæ edebat.*

24 * *Ipſe autem Jeſchua non credebat eis ſemetipſum, quippe qui noſſet omnes.*

25 * *Nec indigeret vt quiſquam ei teſtaretur de quouis homine, ipſe enim nouerat quid eſſet in homine.*

CAP. III.

1 *ERat autem ibi vnus ex Periſchæis, cui nomen erat Nikodimous princeps Jhoudæorum.*

2 * *Hic venit ad Jeſchua noctu, & dixit ei, Magiſter mi, ſcimus te à Deo miſſum fuiſſe doctorem: nemo enim poteſt hæc ſigna edere, quæ tu edis, niſi qui Deum habeat ſecum.*

3 * *Reſpondit Jeſchua, & dixit ei, Amin amin dico tibi, Niſi quis genitus fuerit denuò, non poteſt videre regnum Dei.*

4 * *Dixit ei Nikodimous, Qui fieri poteſt vt naſcatur homo ſenex? nunquid poteſt iterum in vterum matris ſuæ duabus vicibus introire & gigni?*

5 * *Reſpondit Jeſchua & dixit ei, Amin amin dico tibi, Niſi quis genitus fuerit ex aqua & Spiritu, non poteſt ingredi regnum Dei.*

6 * *Quod natum eſt ex carne, caro eſt; & quod natum eſt ex Spiritu, Spiritus eſt.*

7 * *Ne mireris quòd dixerim tibi, Oportet vos naſci denuò.*

8 * *Spiritus quò loci vult ſpirat, & vocem eius audis, ſed neſcis vnde veniat & quò vadat, ita eſt quiſquis genitus eſt ex Spiritu.*

9 * *Reſpondit Nikodimous, & dixit ei, Quomodo poſſunt hæc fieri?*

10 * *Reſpondit Jeſchua & dixit ei, Tu es doctor in Jſroiel, & hæc neſcis?*

11 * *Amin amin dico tibi, Quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, ſed teſtimonium noſtrum non recipitis.*

וְצַפְרָא וְהַר בְּשַׁבְתָּא וְכַתַּר [a] נַיְנָתָא [b] נַדְמַעְמוּדִיתָא ז

[a] וְנַח [b] עַמַר
[c] חִימִין [d] חֲזָא
[e] אַתָא כמו אות
[f] סְחֵר
[a] פירושו שרמן לשון יון

[b] שְׁרַר [c] אַלַף
[d] יְלַד [e] חֲזָא

23 כַּד אִיהַוּוֹהִי חֲוָא יֵשׁוּעַ בְּאוּרְשְׁלֵם בְּפֶצְחָא בְּעִדְעָנָא סַגִּיאֵא [c] הֵימְנוּ בֵּהּ [d] דַּחֲזוֹ אָתְוָתָא דְּעָבֵד ׃ 24 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ
25 לָא מְהֵימֵן חֲוָא לְהוֹן נַפְשֵׁהּ מֶטֶל דְּהוּ יָדֵע חֲוָא לְכֻלָּנָשׁ ׃ 25 וְלָא סְנִיק חֲוָא דֵּאנָשׁ [f] נֶסְהַד לֵהּ עַל כָּל בַּרְנָשׁ הוּ גֵּיר יָדֵע
חֲוָא מָנָא אִית בְּבַרְנָשָׁא ׃ קפלאין ג 1 אִית חֲוָא דֵּין חַמָּן חַד מֵן פְּרִישֵׁא
נִיקְדֵימוֹם שְׁמֵהּ חֲוָא [a] אַרְכוֹנָא דִּיהוּדָיֵא ׃ 2 חֲנָא אֲתָא לְוָת יֵשׁוּעַ בְּלֵלְיָא וְאֲמַר לֵהּ רַבִּי יָדְעִינַן דְּמֵן אֱלָהָא [b] אֶשְׁתַּדַּרְתְּ
[c] מַלְפָנָא לָא גֵּיר אֱנָשׁ מֶשְׁכַּח הָלֵין אָתְוָתָא לְמֶעְבַּד דְּאַנְתְּ עָבֵד אֱלָהָא עִמֵּהּ ׃ 3 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאֲמַר
לֵהּ אֲמִין אֲמִין אֲמָר אֱנָא לָךְ דְּאֵן אֱנָשׁ לָא מֶשְׁכַּח [d] מִתְיְלֵד מִן דְּרִישׁ לָא מֶשְׁכַּח [e] דְּנָחֲזֵא מַלְכוּתֵהּ דֵּאלָהָא ׃

23 * Cùm autem esset Ierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius quę faciebat.

24 * Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eò quòd ipse nosset omnes.

25 * Et quia opus ei nō erat vt quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

23 * ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.

24 * αὐτὸς δὲ ὁ ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας·

25 * καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

CAP. III.

γ'.

1 ERat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum.

2 * Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei, Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister, nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.

3 * Respondit Iesus & dixit ei, Amen, amen dico tibi, Nisi quis renatus fuerit denuò, non potest videre regnum Dei.

4 * Dicit ad eum Nicodemus, Quomodo potest homo renasci, cùm sit senex? nunquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire & renasci?

5 * Respondit Iesus, Amen, amen dico tibi, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu†, non potest introire in regnum Dei.

† sancto

6 * Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex Spiritu, Spiritus est.

7 * Non mireris, quia dixi tibi, oportet vos nasci denuò.

8 * Spiritus vbi vult spirat: & vocem eius audis, sed nescis vnde veniat, † & quò vadat: sic est omnis qui natus est ex spiritu.

† Psa. 134. a. 8. aut

9 * Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri?

10 * Respondit Iesus, & dixit ei: Tu es magister in Israel, & hæc ignoras?

11 * Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis.

1 * Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν φαρισαίων, νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν ἰουδαίων.

2 * οὗτος ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ῥαββί, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ.

3 * ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

4 * λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νικόδημος, πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι;

5 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

6 * τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι.

7 * μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι, δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.

8 * τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος.

9 * ἀπεκρίθη νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ, πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι;

10 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;

11 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε.

---

4 אֲמַר לֵהּ נִיקָדִימוֹס אֵיכְכָא מְשְׁכַּח גְּבַר סָבָא f וְלָמָא מֶשְׁכַּח תּוּב לְכַרְסָא וְיֶאמֵהּ וְתֶתְרְחֵין זַבְנִין g לְמֵעַל

5 h וְיֶתְיְלֵד׃ עָנָא יְשׁוּעַ וַאמַר לֵהּ אֲמִין אֲמִין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּאֵן אֱנָשׁ לָא מְיְתֵילֵד מִן מַיָא וְרוּחָא לָא מְשְׁכַּח

6 דְּנָעוּל לְמַלְכוּתָא דַאלָהָא׃ מִדֵם דִילִיד מִן בִּסְרָא הוּא וּמִדֵם דִילִיד מֵן רוּחָא רוּחָא הוּא׃ 7 לָא i תְּתְדַמַר

8 דְאֶמְרֶת לָךְ דְּוִלָא לְכוּן l לְמֶתְיְלַד מִן דְּרִישׁ׃ רוּחָא אֲתַר m דְצָבְיָא n נָשְׁבָא וְקָלֵהּ שָׁמַע אַנְתְּ אֶלָא לָא יָדַע אַנְתְּ

9 o אַיכְּנָא p אֶתְיָא וְלָא אֵיכָא q אָזְלָא הָכְנָא r אִיתְוְהִי כְּלֶנֶשׁ דִילִיד מֵן רוּחָא׃ עָנָא נִיקָדִימוֹס וַאמַר לֵהּ אַיכְנָא

10 s מֶשְׁכְּחָן הָלֵין t לְמֶהְוֵא׃ עָנָא יְשׁוּעַ וַאמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ u מַלְפָנֵהּ דְיִסְרָיֵל וְהָלֵין לָא יָדַע אַנְתְּ׃

11 אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לָךְ דְּמֶדֵם v דַיְדְעִינַן מְמַלְלִינַן וּמֶדֵם w דַחֲזַין x מַסְהָדִינַן וְסָהֲדוּתַן לָא מְקַבְּלִין אַנְתּוּן׃

f פירושו זקן
g עָלַל h וְלַד
i דַמַר k פירושו אדון
l וְלַד m צְבָא n נְשַׁב
o פירושו אימתי
p אֶתָא q אִית
r שְׁבַח בלשון יכל
s חַיָא t אַלַף
u יָדַע v חֲזָא w סְהַד

12 * Si terrena dixi vobis, neque creditis quomodo, si dixero vobis cælestia, credetis mihi?

Matutinis medij ieiunij.

13 * Porrò nemo ascendit in cælum nisi qui descendit è cælo, Filius hominis qui ipse est in cælo.

14 * Et quemadmodum extulit Mousche serpentem in deserto, ita futurum est vt extollatur Filius hominis.

15 * Vt quisquis credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

16 * Ita enim dilexit Deus mundum vt Filium suum vnicum dederit, vt quisquis credit in eum, nõ pereat, sed habeat vitã æternã.

17 * Non enim misit Deus Filium suum in mundum vt condemnet mundum, sed vt seruetur mundus per eum.

18 * Qui credit in eum non condemnatur, qui verò non credit, iam condemnatus est, quippe qui non crediderit in nomen vnigeniti Filij Dei.

19 * Hæc est autem condemnatio, quia Lux venit in mundum, & dilexerunt homines tenebras potius quàm Lucem, fuerunt siquidem opera eorum mala.

20 * Quisquis enim odiosa mala agit, odit Lucem: nec venit ad Lucem, ne arguantur opera
21 eius. * Qui verò agit veritatem, venit ad Lucem vt innotescant opera ipsius, quòd in Deo facta sint.

Ad Oblationem Encæniis Ecclesiæ.

22 * Postea venit Jeschua & discipuli eius in terram Jhoudææ, & illic conuersabatur cum eis, & baptizabat.

23 * Baptizabat autem & Iouchanon in In-Joun, quod est iuxta crepidinem Scholim; quoniam aquæ erant illic multæ: & veniebant & baptizabantur.

24 * Nondum enim coniectus fuerat Jouchanon in domum vinctorum. 25 * Orta est autem quæstio vni ex discipulis Jouchanon cũ Jhoudæo quodam de purgatione.

26 * Et venerunt ad Jouchanon, & dixerunt ei, Magister noster, Js qui tecum erat vltra Jourdenon, de quo testimonium perhibuisti, en & ipse baptizat, multique veniunt ad eum.

---

12 אִין דְּבַארְעָא אֶמְרֵת לְכוֹן וְלָא מְהֵימְנִין אַנְהוֹן אֵיכַנָא אִן אֶמַר לְכוֹן דְּבַשְׁמַיָא תְּהֵימְנוּנְנִי׃
דְּצַפְרָא דְּפָלְגֻּתָא דְּצוֹמָא ח

13 וְלָא אֱנָשׁ סְלֵק לַשְׁמַיָא אֶלָּא הַוּ דְּנַחֵת מִן שְׁמַיָא בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא הוּ דְּאִיתַוְהִי בִּשְׁמַיָא׃ 14 וְאֵיכַנָא דְּאָרִים
מוֹשֶׁא חֲוְיָא בְּמַדְבְּרָא הָכַנָא עֲתִיד לְמֶתְהֲרְמוּ בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא׃ 15 דְּכָלְנָשׁ דְּמְהֵימִן בֵּהּ לָא נֶאבַד אֶלָּא נֶהֱוֹוֹן לֵהּ חַיֵּא דְּלְעָלַם׃
16 הָכַנָא גֵּיר אֱלָהָא לְעָלְמָא אֵיכַנָא דְּלַבְּרֵהּ יְחִידָיָא נָתֵל דְּכָל מַן דְּמְהֵימִן בֵּהּ לָא נֶאבַד אֶלָּא נֶהֱוֹוֹן לֵהּ חַיֵּא
דְּלְעָלַם׃ 17 לָא גֵּיר שַׁדַּר אֱלָהָא לַבְּרֵהּ לְעָלְמָא דְּנְדוֹנְיוּהִי לְעָלְמָא אֶלָּא דְּנְחֵא עָלְמָא בְּאִדֵּהּ׃ 18 מַן דְּמְהֵימִן בֵּהּ לָא
מִתְדִּין וּמַן דְּלָא מְהֵימִן מַן כַּדוּ דִּין הוּ דְּלָא הֵימִן בִּשְׁמֵהּ דִּיחִידָיָא בְּרֵהּ דֵּאלָהָא׃ 19 הָנוּ דִּין דִּינָא דְּנוּהֲרָא אֶתָא

---

a חַיִּמִּין
b צוֹם
c אִית כמו יש d רוֹם e הַיִּמִּן f אֲבַד
g אַחֵב כמו אהב
h יְחִד i נְתַל
k דּוֹן l חֲיָא m דוֹן

12 * Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixero vobis cælestia, credetis?

12 * εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε;

13 * Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis qui est in cælo.

13 * Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.

14 * Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto: ita exaltari oportet Filium hominis:

Num. 21 c. 9.

14 * καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου·

15 * Vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

15 * ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον·

1. Ioh. 4. b. 9.

16 * Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret: vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

16 * οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

17 * Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.

17 * οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.

18 * Qui credit in eum, non iudicatur. qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non † credidit in nomine vnigeniti Filij Dei.

credit

18 * ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται· ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

C

19 * Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem: erant enim eorum mala opera.

Sup. 1. a. 9.

19 * αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα.

20 * Omnis enim qui † malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.

mala

20 * πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

21 * Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta.

21 * ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα· ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασμένα.

22 * Post hęc venit Iesus & discipuli eius in terram Iudæam: & illic morabatur cum eis, & baptizabat.

22 * Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν, καὶ ἐβάπτιζεν.

23 * Erat autem & Iohannes baptizans in Ænon iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur.

Infr. 4. a. 1.

23 * ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο.

24 * Nondum enim missus fuerat Iohannes in carcerem.

24 * οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης.

25 * Facta est autem quæstio ex discipulis Iohannis cũ Iudæis de purificatione.

25 * ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίων περὶ καθαρισμοῦ.

26 * Et venerunt ad Iohannem, & dixerunt ei, Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.

Sup. 1. c. 19.

26 * καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

לְעָלְמָא וְאַחֲבוּ בְּנֵינָשָׁא לְחֶשׁוֹכָא יַתִּיר מִן [n] דַּלְנוּהָרָא [o] אִיתַיְהוֹן הֲוֹו גִּיר עֲבָדַיהוֹן בִּישָׁא׃ [20] כָּל גִּיר [p] דְּסַנְיָתָא עָבֵד סָנֵא לְנוּהָרָא וְלָא אָתֵא לָוָת נוּהָרָא דִּלָּא [q] נֶתְכַּסְסוּן עֲבָדְוֹהִי׃ [21] הַו דִּין דְּעָבֵד [r] שְׁרָרָא אָתֵא לָוָת נוּהָרָא [s] וְנֶתְחַזְעוּן עֲבָדְוֹהִי דְּבַאלָהָא עֲבִידִין׃ דְּקוּרְבָּא [t] דְּחוּדַת [b] עָרְתָא ט

[22] בָּתַר הָלֵין אָתָא יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידְוֹהִי לַאַרְעָא דִּיהוּד וְתַמָּן [c] מְתְהַפַּךְ הֲוָא עִמְּהוֹן [d] וּמַעֲמַד׃ [23] אַף יוּחָנָן דִּין מַעֲמֵד הֲוָא בְּעֵין יַן דְּעַל גֶּנְבְּ שָׁלִים מֶטֶל דְּמַיָּא אִיתּ הֲוֹו תַּמָּן סַגִּיאֵי [e] וַאֲתַיִן הֲוֹו וְעָמְדִין׃ [24] לָא גִּיר עַדְכִיל נְפַל הֲוָא יוּחָנָן בֵּית אֲסִירֵי׃ [25] הֲוָת הֲוָת דֵּין [f] בְּעָתָא לְחַד מִן תַּלְמִידְוֹהִי דְּיוּחָנָן עִם יְהוּדָאֵי [g] חַד עַל חַדְכִיתָא׃ [h 26] וְאַתַו לְוָת יוּחָנָן וְאָמְרוּ לֵהּ רַבִּן הַו דְּעִמָּךְ הֲוָא בְּעִבְרָא דְּיוֹרְדָנָן דַּאנְתְּ [i] סַהֲדְתְּ עֲלָוֹהִי הָא אַף הוּ מַעֲמֵד [k] וְסַגִּיאֵי אָתַיִן לְוָתֵהּ׃

[n] נְחַר כמו זהר [o] אִירְ [p] סְנָא [q] כנס [r] פירושו אמת [s] וְרַע [t] חֲרַת כמו חדש [b] כמו עידה [c] חֲפַךְ [d] עֲמַר [e] אִתָא [f] בְּעָא [g] דְּכָא כמו זכה [h] אִתָא [i] סְהֵד [k] מְנָא

27 * Respondit Jouchanon, & dixit eis: Non potest homo recipere quicquam ex animi sui voluntate, nisi datum ei fuerit de cælo.

28 * Vos estis mihi testes me dixisse: Non sum Meschicho, sed missus sum coram eo.

29 * Qui habet Sponsam, Sponsus est: amicus autem Spōsi illius, qui stat & audit eum, gaudio magno gaudet propter vocem Sponsi. hoc ergo gaudium meum ecce impletum est.

30 * Illum oportet crescere, me verò minui.

31 * Is enim qui supernè venit, supra omnes est: is autem qui de terra, de terra est, & terrena loquitur: is qui è cælo venit, supra
32 omnes est. * Et quod vidit & audiuit, testatur: & testimonium eius nemo recipit.

33 * Qui autem recipit eius testimonium, ob-
34 signauit Deum esse veracem. * Is enim quem Deus misit, verba ipsius Dei loquitur: non enim in mensura dedit Deus Spiritum.

35 * Pater diligit Filium, & omnia dedit in manus eius.

36 * Qui credit in Filium, habet vitam æternam; qui verò nō †satisfactus est de Filio, non videbit vitam, sed ira Dei commorabitur super eum.

† אתספס hoc in loco plura significat quàm vt vno verbo exprimi possit.

CAP. IIII.

1 COgnouit autem Jeschua audisse Perischæos ipsum discipulos multos facere, magisque baptizare quàm Jouchanon:

2 (Quanquam ipse Jeschua non baptizaret sed discipuli eius.)

3 * Et reliquit Jihoudæam, & venit iterum in Galilæam.

Nocte diei genuflexionis Pentecostes.

4 * Opus autem erat ei vt veniens transiret per Schamaritanos.

5 * Venit itaque in vrbem Schamaritanorum, quæ vocatur Schocar, iuxta tumulum agri, quem dedit Jaakoub Jausephfilio suo.

6 * Eratque ibi fons aquarum Jaakoub: ipse autem Jeschua fatigatus erat ex labore itineris, sedebatque ad fontem, & erat hora sexta.

---

27 עָנָא יוחַנָן וְאמַר לְהוֹן לָא מְשְׁכַּח בַּרְנָשָׁא [l] לְמֶסַב מִן [m] צְבוּת נַפְשֵׁה מֵרֵם אֱלָא אִן [n] אֶתְיְהֵב לֵהּ מִן שְׁמַיָא ׃

28 אַנְתוּן סָהֲדִין אַנְתוּן לִי דַאמְרִת דַאנָא לָא הַוִית מְשִׁיחָא אֱלָא שְׁלִיחָא אֲנָא דַקְדָמוֹהִי ׃ 29 מַן דְאִית לֵהּ [o] כַּלְתָא

חַתָנָא הוּ [p] רְחִמֵהּ דֵין דְחַתָנָא הַו [q] דְקָאֵם [r] וְצָאֵת לֵהּ [s] חֲדוּתָא רַבְתָא חֲדָא מָטֵל קָלֵהּ דְחַתָנָא חֲדָא הָכִיל חֲדוּתָא דִילִי הָא

[t] מְסַלְיָא ׃ 30 לְהַו הוּ וְלָא הֲוָא [u] לְמֶרְבָא וְלִי [x] לְמֶטְבָר ׃ 31 הַו גֵיר דְמִן לְעֵל אֲתָא [y] לְעֵל מִן כָּל הוּ וְהוּ דְמִן אַרְעָא מִן

אַרְעָא הוּ וּמִן אַרְעָא מְמַלֵל הַו דְמִן שְׁמַיָא אֲתָא לְעֵל מִן כָּל הוּ ׃ 32 וּמֵרֵם דַחֲזָא וְשַׁמַע מַסְהַד [y] וְסָהֲדוּתֵהּ לָא אֱנָש

קְבֵל ׃ 33 הַו דִין דְקַבֵּל סָהֲדוּתֵהּ חָתֵם דַאלָהָא [y] שְׁרִירָא הוּ ׃ 34 אֵינָא גֵיר דַאלָהָא שַׁדְרֵהּ [z] מַלֵא הוּ דַאלָהָא

מְמַלֵל לָא הֲוָא גֵיר [a] בְּכַילָא יַהֵב אֱלָהָא רוּחָא ׃ 35 אֲבָא [b] מְחַב לַבְּרָא וְכָל מֵרֵם יַהֵב [c] בְּאִידוֹהִי ׃ 36 מַן דְמְהַימֵן בַּבְּרָא

[l] נְסַב [m] צְבָא [n] יְהֵב
[o] כַּלָּל [p] רְחֵם
[q] קוּם [r] צוּת פירושו שמע
[s] חֲדָא [t] מְלָא [u] רְבָא
[x] בְּצַר [y] סְהֵד
[y] פ׳ רושו אמיתי
[z] מְלֵל כול ופירוש שיעור
[a] אֲחֵב כמו אהב [b] יר

27 * Respondit Iohannes & dixit, Non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cælo.

27 * ἀπεκρίθη ἰωάννης καὶ εἶπεν, οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

28 * Ipsi vos mihi testimoniũ perhibetis, quod dixerim, Non sum ego Christus: sed quia missus sum ante illum. (supr. 1. 20.)

28 * αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον, οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστὸς, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου.

29 * Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter vocẽ sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est.

29 * ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται.

30 * Illum oportet crescere: me autem minui.

30 * ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν· ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι.

31 * Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur. Qui de cælo venit, super omnes est.

31 * ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστί.

32 * Et quod vidit & audiuit, hoc testatur: & testimonium eius nemo accipit.

32 * καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει.

33 * Qui †accepit eius testimonium, signauit quia Deus verax est. (autem accepit)

33 * ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστιν.

34 * Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur. non enim ad mensuram dat Deus Spiritum. (Rom. 3. 2. 4. Infr. 8. 26.)

34 * ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ. οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα.

35 * Pater diligit filium: & omnia dedit in manu eius.

35 * ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

36 * Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. (1. Io. 5. b. 10.)

36 * ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

CAP. IIII.

δ'.

1 VT ergo cognouit Iesus quia audierunt Pharisæi quòd Iesus plures discipulos facit, & baptizat, quàm Iohannes: (Sup. 3. 22.)

1 * Ὡς οὖν ἔγνω ὁ ἰησοῦς ὅτι ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι ὅτι ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ ἰωάννης·

2 * Quanquam Iesus non baptizaret, sed discipuli eius:

2 * καίτοιγε ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·

3 * Reliquit Iudæam, & abijt iterum in Galilæam.

3 * ἀφῆκε τὴν ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

4 * OPORTEBAT autẽ eum transire per †Samariam. (mediam)

4 * ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς σαμαρείας.

5 * Venit ergo in ciuitatem Samariæ quæ dicitur Sichar, iuxta prędium quod dedit Iacob, Ioseph filio suo. (Gen. 33. d. 19. 48. d. 22. Ios. 24. g. 32.)

5 * ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας, λεγομένην συχὰρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν ἰακὼβ ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

6 * Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. hora† erat quasi sexta. (autem)

6 * ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ ἰακώβ. ὁ οὖν ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη.

---

a טְפַח c חַוָּא f רְנַז
a עֲמַד בלשון סגל
b לְמַר
c בֶּרֶךְ d מגלשין
e עֲבַר f אֶתָּא g קְרָא
h גֻּבְבָ כמו גבעה
i פירושו מקור k לְאָא כמו לאה
l תֶּחֱב m חָוָא

Ll 3

7 * Venit autem mulier ex Schomerin vt hauriret aquam: & dixit ei Jeschua, Da mihi aquam bibendam.

8 * Porrò discipuli eius introierant in vrbem vt emerent sibi cibum.

9 * Dicit ei mulier illa Schamaritana, Quomodo tu, Jihoudæus cùm sis, à me petis potum quæ sum mulier Schamaritana? nulla enim intercedit familiaritas Jihoudæis cũ Schamaritanis.

10 * Respondit Jeschua & dixit ei, Si scires donum illud Dei, & quis est iste qui dicit tibi, Da mihi potum, tu petijsses ab eo, & dedisset tibi aquas viuas.

11 * Dicit ei mulier illa, Domine mi, situlam non habes, & puteus profundus est; vndenam tibi sunt aquæ viuæ?

12 * Nunquid tu es maior patre nostro Jaakoub, is qui dedit nobis puteum hunc, ipseque ex eo bibit & filij eius ac eius oues?

13 * Respondit Jeschua & dixit ei, Quisquis bibet ex istis aquis, iterum sitiet.

14 * Quisquis autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternũ: sed aquæ illæ quas ego dabo ei, fient in eo fons aquarum salientium in vitam æternam.

15 * Dicit ei mulier illa, Domine mi, da mihi ex his aquis, ne rursus sitiam, nec veniam hinc haustum.

16 * Dixit ei Jeschua, Abi voca virum tuum, & veni huc.

17 * Dicit ei, Non habeo maritum. dixit ei Jeschua, Benè dixisti, Non habeo maritum.

18 * Quinque enim maritos habuisti, & iste quem nunc habes, non est maritus tuus, hoc verum dixisti.

19 * Dixit ei mulier illa, Domine mi, video te esse prophetam.

20 * Patres nostri in hoc monte adorauerunt, vos autem dicitis in Ourischlem esse locum illum vbi oportebat adorare.

21 * Dicit ei Jeschua, Mulier crede mihi, venit hora, quum neque in hoc monte, neque etiam in Ourischlem adorabitis Patrem.

---

7 וְאָתַת אִנְתְּתָא מִן שֹׁמְרִין [a] דְּתֵּמְלֵא מַיָּא וְאָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ [c] הַבִּילִי מַיָּא [b] אֶשְׁתֵּי׃ 8 תַּלְמִידוֹהִי דִּין [d] עַל׀
הַוּוֹ לַמְרִינְתָא דְּנֶזְבְּנוּן לְהוֹן סַיְבְרְתָא׃ 9 אָמְרָא לֵהּ הֵי אַנְתְּתָא שֹׁמְרָיְתָא אֵיכְּנָא אַנְתְּ יְהוּדָיָא אִנְתְּ וּמִנִּי שָׁאֵל
אַנְתְּ לְמֶשְׁתֵּי [e] וְאִיתַי אִנְתְּתָא שֹׁמְרָיְתָא לָא גְּיִר [f] מְתְחַשְׁחִין יְהוּדֵיָא עִם [g] שֹׁמְרֵיָא׃
10 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לָהּ אִלּוּ יְדָעָא הֲוַיְתִי [h] מַוְהַבְתָא דַּאלָהָא וּמַנּוּ הָנָא דְּאָמַר לֵכִי [i] הַב לִי אֶשְׁתֵּי אַנְתִּי שָׁאֵלָא [j] וְהֲוַיְתִי
לֵהּ וְיָהֵב לֵכִי מַיָּא חַיֵּא׃ 11 אָמְרָא לֵהּ אִנְתְּתָא הֵי מָרִי לָא [k] דְּוֹלָא אִית לָךְ [l] וּבְרָא עַמִּיקָא אַיְמָכָא לָךְ מַיָּא
חַיֵּא׃ 12 לְמָא אַנְתְּ רַב אִנְתְּ מִן אֲבוּן יַעֲקוֹב הַוּ דְּהוּ יָהֵב לַן בְּרָא הָדֵא וְהוּ מָנַהּ [m] אֶשְׁתֵּי וּבְנָוהִי [n] וְעָנֵהּ׃
13 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לָהּ כָּל דְּנֶשְׁתֵּי מִן הָלֵין מַיָּא חוֹב [o] נָעֲהֵא׃ 14 כָּל דִּין דְּנֶשְׁתֵּי מִן מַיָּא דַּאנָא אֶהֵל

[a] מְלֵא [b] יַהֵב [c] שְׁתָא [d] עַלַל [e] אִיתִי כמו יש [f] חַשַׁח [g] יַהֵב [h] חֵיֵא [i] דְּלָא וכמו דלי [j] כמו באר [k] שְׁתָא [l] עֵן כמו אזן [m] עְתָא כמו אמא

7 * Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus, Da mihi bibere.

8 * Discipuli enim eius abierant in ciuitatem vt cibos emerent.

9 * Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu, Iudæus cùm sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana? non enim coütuntur Iudæi Samaritanis.

10 * Respondit Iesus & dixit ei: Si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam.

11 * Dicit ei mulier, Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus est: vnde ergo habes aquam viuam?

12 * Nunquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius?

13 * Respondit Iesus, & dixit ei, Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum:

14 * Sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

15 * Dicit ad eum mulier, Domine, da mihi hanc aquam, vt non sitiam: neque veniam huc haurire.

16 * Dicit ei Iesus, Vade, voca virum tuum, & veni huc.

17 * Respondit mulier, & dixit, Non habeo virum. Dicit ei Iesus, Bene dixisti, quia non habeo virum.

18 * Quinque enim viros habuisti: & nunc quem habes, non est tuus vir, hoc verè dixisti.

19 * Dicit ei mulier, Domine, video quia Propheta es tu.

20 * Patres nostri in monte hoc adorauerunt, & vos dicitis, quia Ierosolymis est locus vbi adorare oportet.

Deu. 12. & 6.

21 * Dicit ei Iesus, Mulier crede mihi, quia veniet hora, quando neq; in monte hoc neque in Ierosolymis adorabitis Patrem.

7 * ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, δός μοι πεῖν.

8 * (ἡ) γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι.

9 * λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ σαμαρεῖτις, πῶς σὺ ἰουδαῖος ὢν, παρ' ἐμοῦ πεῖν αἰτεῖς ὅσης γυναικός σαμαρείτιδός; οὐ γὰρ συγχρῶνται ἰουδαῖοι σαμαρείταις.

10 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, εἰ ἤδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν.

11 * λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν;

12 * μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;

13 * ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν·

14 * ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

15 * λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή, κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν.

16 * λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.

17 * ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν, οὐκ ἔχω ἄνδρα· λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω.

18 * πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας.

19 * λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ, κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ.

20 * (ὁ) πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου δεῖ προσκυνεῖν.

21 * λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, γύναι, πίστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί.

לֹה לָא נָצְחָא לְעָלַם אֶלָּא מַיָּא הָנוּן דְיַהֲב אֲנָא לֹה נָהֲווּן בֵּה מַעְיְנָא דְמַיָּא [c] דְנָבְעִין לְחַיֵּא דְלְעָלַם ׃
15 אָמְרָא לֹה אֲנַחְתָּא הַי מָרִי [d] הַב לִי מִן הָלֵין מַיָּא דְלָא תּוּב [c] אֶצְחָא וְלָא הַוִית [f] אָתְיָא [g] דְלָיָא מִן הָרָכָא ׃
16 אֲמַר לֹה יֵשׁוּעַ [h] זְלִי [i] קְרֵי לְבַעְלָכִי וְתֵי לְהָרָכָא ׃ 17 אָמְרָא לֹה לֵית לִי בַּעְלָא אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ שַׁפִּיר אֲמַרְתִּי
דְלֵית לִי בַּעְלָא ׃ 18 חַמְשָׁא גְּיַר בַּעֲלִין הֲוֹו לְכִי וְהָנָא דְאִית לְכִי הָשָׁא לָא הָוָא בַּעְלָכִי הָדָא [k] שַׁרִירְתָּא אֲמַרְתִּי ׃
19 אָמְרָא לֹה הַי אֲנַחְתָּא מָרִי [l] חָזְיָא אֲנָא דְנָבְיָא אַנְתְּ ׃
20 אֲבָהַיִן בְּהָנָא טוּרָא סְגִדוּ וְאַנְתּוּן אָמְרִין אֲנַחְתּוּן דְּבְאוּרְשְׁלֵם הוּ אֲתַר [m] דְּלָא הָוָא [n] לְמִסְגַּד ׃
21 אֲמַר לֹה יֵשׁוּעַ אֲנַחְתָּא [o] הֵימְנִינִי [p] דְאָתְיָא שָׁעֲתָא דְלָא בְּהָנָא טוּרָא אַף לָא בְּאוּרְשְׁלֵם תְּסְגְּדוּן לַאֲבָא ׃

[c] נבע
[d] יהב [e] צחא [f] אתא
[g] דלא פירושו שאב
[h] אזל [i] קרא
[k] שרר אמת
[l] חזא
[m] פירושו צריך [n] סגד
[o] הימן [p] אתא

22 * Vos adoratis quod neſcitis, nos autem adoramus, quod ſcimus; nam vita [ſalus] ex Ihoudæis eſt.

23 * Sed venit hora & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & veritate; etenim Pater tales adoratores poſcit.

24 * Spiritus enim eſt Deus, & ij qui adorant eum in Spiritu & veritate oportet vt adorent.

25 * Dicit ei mulier illa, Scio Meſchicho eſſe venturum, & quum venerit ille docebit nos omnia.

26 * Dixit ei Jeſchua, Ego ſum qui loquor tecum.

27 * Eoq; loquente venerunt diſcipuli eius, & mirati ſunt eum cum muliere loqui: nemo autem dixit, Quid quæris? aut quid loqueris cum ea?

28 * Et reliquit hydriam ſuam mulier, & profecta eſt in vrbem, dixitque:

29 * Venite, videte virum qui dixit mihi quicquid feci: num ipſe eſt Meſchicho.

30 * Itaq; exierunt ex vrbe quidam, venerunt q; ad eum.

31 * Et interea efflagitabant ab eo diſcipuli eius dicentes ei, Magiſter noſter comede.

32 * Ipſe verò dixit eis, Eſt mihi cibus vt comedam quem vos neſcitis.

33 * Dicunt diſcipuli inter ſe, Num quis attulit ei quid edendum?

34 * Ait illis Jeſchua, Cibus meus eſt vt faciam voluntatem eius qui miſit me, & perficiam eius opus.

35 * Nonne dicitis, Poſt quatuor menſes venit meſsis? Ecce dico vobis, Attollite oculos veſtros, & ſpectate terras, quippe quæ albeſcant, & iam peruenerint ad meſſem.

36 * Porro is qui metit, mercedem accipit, cogitq; fructus in vitam æternam: ſatorq; ac meſſor pariter gaudebunt.

37 * In hoc enim ſermo ille verus eſt. Alius eſt qui ſeminat, & alius qui metit.

38 * Ego miſi vos ad id metendum in quo non laboraſtis: alij ſiquidem laborauerunt, & vos introiſtis in laborem eorum.

---

22 אַנְחוּן סָגְדִין אַנְחוּן לְמַדְ דְלָא יָדְעִין אַנְחוּן חַנַן דִין סָגְדִינַן לְמָא [9] דְיָדְעִינַן דְחַיֵּא מִן יְהוּדָיֵא אִנּוּן ׃

23 אֲלָא אָתְיָא שָׁעָתָא וְהָשָׁא [1] אִיתֵיהּ אִמַתִי [2] דְסָגוּדָא שַׁרִירֵא נָסְגוּדִין לַאבָא בְּרוּחָא וּבַשְׁרָרָא אָף אֲבָא גֵּיר דַאיךְ הָלֵין

24 רוּחָא הוּ גֵּיר אֱלָהָא וַאילֵין דְסָגְדִין לֵהּ בְּרוּחָא וּבַשְׁרָרָא וְלֵא דְנֶסְגְדוּן ׃ 25 אֲמְרָא

הוּ סָגוּדָא בָּעָא ׃ 26 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אֲנָא הוּ [3] מַלֵּף לַן כָּל מִדְם ׃

לֵהּ אַנְחְתָא הֲי יָדְעָא אֲנָא דְמְשִׁיחָא אָתֵא הוּ [4] מַלֵּף לַן כָּל מִדְם ׃ 27 וְכַד מְמַלֵּל

אֲנָא עַמְכִי ׃ 28 וְשָׁבְקַת [5] קוּלְתָהּ אַנְחְתָא וַאזְלַת לַמְרִינְתָא וַאמְרָא

אוּ טָנָא מְמַלֵּל אַנְתְ עַמָּה ׃ 29 הַוּ [6] חָזוּ גַּבְרָא

דְאַמַר לִי כָּל מִדְם דְעֲבְדֵת לְמָא הוּוּ מְשִׁיחָא ׃ 30 וְנִפְקוּ אֲנָשָׁא מִן מְרִינְתָא וַאתְיִן הָווּ לְוָתָהּ ׃

[1] איתי [2] עבראית משתחוים [3] זבע [4] אתא [5] קולתא פירושו כד [6] אתא חזוא

4.Reg.17 c. 28. g. 36.

22 * Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est.

23 * Sed venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in

2.Cor.3. d.17. spiritu & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum.

24 * Spiritus est Deus: & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.

25 * Dicit ei mulier, Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus. cùm ergo venerit, ille nobis nunciabit omnia.

26 * Dicit ei Iesus, Ego sum qui loquor tecum.

27 * Et continuò venerunt discipuli eius: & mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit, Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?

28 * Reliquit ergo hydriam suam mulier: & abiit in ciuitatem, & dicit illis hominibus:

29 * Venite & videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci. nunquid ipse est Christus?

30 * Exierunt ergo de ciuitate, & veniebant ad eum.

31 * Interea rogabant eum discipuli, dicentes, Rabbi, manduca.

32 * Ille autem dixit eis, Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.

33 * Dicebant ergo discipuli adinuicem, Nunquid aliquis attulit ei manducare?

34 * Dicit eis Iesus, Meus cibus est vt faciam voluntatem eius qui misit me, vt perficiam opus eius.

35 * Nónne vos dicitis, quòd adhuc quatuor menses sunt, & messis venit? E Ecce dico vobis, Leuate oculos vestros,

Mat.9. d.37. Luc. 10. a.2. & videte regiones, quia albæ sunt iam ad messem.

36 * Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam: vt & qui seminat, simul gaudeat & qui metit.

37 * In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat, & alius est qui metit.

38 * Ego misi vos metere quod vos non laborastis: alii laborauerunt, & vos in labores eorum introistis.

22 * ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐστίν.

23 * ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν.

24 * πνεῦμα ὁ θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.

25 * λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ, οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται ὁ λεγόμενος χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.

6 * λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.

27 * καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς; ἢ, τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς;

28 * ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνὴ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις,

29 * δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;

30 * ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.

31 * ἐν ᾧ δὲ τοῦτο ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, ῥαββὶ, φάγε.

32 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

33 * ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους, μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν;

34 * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον.

35 * οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι τετράμηνός ἐστι καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη.

36 * καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.

37 * ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων.

38 * ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

---

32 וּבֵינָתַיִם הַתַּלְמִידִים בָּעוּ מִנֶּהּ הַלְמֵידוּתִי וַאמְרִין לֵהּ רַבִּן לְעֵם׃ 33 הוֹדֵין אֲמַר לְהוֹן אִיתַלִי מְאכוּלְתָּא דְּאכוֹל אִינָא דַּאנְתוּן לָא יָדְעִין אַנְתוּן׃ 33 אָמְרִין תַּלְמִידֶא בַּיְנַיְהוֹן לְמָא אֱנָשׁ אַיְתִי לֵהּ מֵדֵם לְמֵאכַל׃ 34 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ מֵאכוּלְתִי דִילִי אִיתַיְהָ דֶּאעְבֵד עֲבִידַתָּא דְּמַן דְּשַׁדַּרְנִי וְאשַׁלְמִיוּתִי לַעֲבָדָהּ׃ 35 לָא אַנְתוּן אָמְרִין דְּבַתַּר אַרְבְּעָא יַרְחִין אָתֵא חֲצָדָא הָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דַּארִימוּ עֵינֵיכוֹן וְחֲזוֹ אַרְעָתָא דַּחֲוִרוּ חֲצָדָא אִינוּן כְּבָר לְמִשְׁוֵי לַחֲצָדָא מִן כְּדוּ׃ 36 וְאִינָא דְּחָצֵד אִגְרָא נָסֵב וְכָנֵשׁ פְּאֵרָא לְחַיֵּא דַּלְעָלַם וְזָרוּעָא וְחָצוּדָא אַכְחֲרָא נֶחֱדוּן׃ 37 בְּהָדָא גֵּיר אִיתַיְהָ מֵלְתָא דִּשְׁרָרָא דַּאחֲרִין הוּ זָרַע וְאחֲרִין חָצֵד׃ 38 אֲנָא שַׁדַּרְתְּכוֹן לְמֶחְצַד מַדֵּם דְּלָא הֲוָא אַנְתוּן לְאִיתוֹן אַחֲרֵנָא גֵּיר לְאִיו וְאַנְתוּן עַלְהוֹן עַל עַמְלְהוֹן דְּהַנוּן׃

ל הֶעֱלֵ֫ל c אֲבַל
ם אִתֶּ֫ם
ם שְׁלֵם f
ם רוֹם h חֲזֵ֫ל i חֲבֵר
ל מְטַל l זֶרַע m חֲרֵ֫ל
n מְלֵל o חֲצַד
ל לְאֵ֫ל כמו לאה
ל עֲלֵל

39 * Ex illa autem vrbe multi crediderunt in eũ Schamaritani propter ſermonem mulieris illius quæ teſtata fuerat: Dixit mihi quicquid
40 fecit. * Quumq; veniſſent ad eum illi Schamaritani efflagitarunt ab eo vt apud ipſos maneret, & manſit apud eos biduum.
41 * Et plurimi crediderunt in eum propter ſermonem ipſius.
42 * Ac dicebant mulieri illi, Non amplius propter ſermones tuos credimus in eum; nos enim audiuimus & ſcimus hunc eſſe verißimè Meſchicho illum Seruatorem orbis.

Veſpere feriæ III. Hebdomadis v. Ieiunij.

43 * Duobus autem pòſt diebus exijt Jeſchua illinc & abijt in Galilæam.
44 * Ipſe enim Ieſchua teſtatus fuerat Prophetam in ciuitate ſua inhonorum eſſe.
45 * Quum autem veniſſet in Galilæam, receperunt eum Galilæi, qui viderant ſigna omnia, quæ ediderat in Ouriſchlem in die feſto; nam & ipſi venerant ad diem feſtum.
46 * Venit autem iterum Jeſchua in Kotne Galilææ, vbi fecerat ex aqua vinum. Et erat in Capharnachum ſeruus regius quidam cuius filius ægrotabat.
47 * Iſte audijt veniſſe Jeſchua ex Jhoudæa in Galilæam, et profectus eſt ad eum; petijtq; ab eo vt deſcenderet & ſanaret filium ſuum, propèenim erat vt moreretur.
48 * Dixit ei Jeſchua, Niſi ſigna & miracula videritis, non credetis.
49 * Dixit ei ſeruus ille regius, Domine mi, deſcende priuſquam mortuus ſit puer.
50 * Dixit ei Jeſchua, Vade, filius tuus viuit. Et credidit vir ille ſermoni quem dixerat ei Jeſchua, & abijt.
51 * Quum autem deſcenderet, obuiam facti ſunt ei ſerui ipſius & annunciarũt ei dicentes, Filius tuus viuit.
52 * Et ſciſcitatus eſt ab eis quonam tempore ſanitati reſtitutus fuiſſet. Dicunt ei, Heri ſeptima hora reliquit eum febris.
53 * Et agnouit pater eius id contigiſſe ea ipſa hora qua dixerat ei Jeſchua Filius tuus viuit. & credidit ipſe, & domus eius tota.
54 * Hoc ſignum ſecundum rurſus edidit Jeſchua quum veniſſet à Jhoudæa in Galilæam.

39 * Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbũ mulieris testimonium perhibẽtis, Quia dixit mihi omnia quęcunque feci.

40 * Cùm venissent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum vt ibi maneret: Et mansit ibi duos dies.

41 * Et multò plures crediderunt in eum propter sermonem eius. F

42 * Et mulieri dicebant, Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus, & scimus quia hic est verè Saluator mundi.

39 * ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν, διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς, μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα.

40 * ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας.

41 * καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ.

42 * τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός.

43 * Post duos autem dies exiit inde: & abiit in Galilæam.

44 * Ipse enim Iesus testimonium perhibuit quia Propheta in sua patria honorem non habet.

Mat. 13. §. 57. Mar. 6. 2. 4. Luc. 4. d. 24. Matt. 4. b. 12. Mar. 1. b. 14. Luc. 4. b. 14.

45 * Cùm ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cùm omnia vidissent quæ fecerat Ierosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad diem festum.

46 * Vênit ergo iterum in Cana Galilęæ, vbi fecit aquam vinum. Et erat quidam Regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum.

Sup. 2. b. 9.

47 * Hic cùm audisset quia Iesus aduenisset à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum vt descenderet & sanaret filium eius: incipiebat enim mori.

48 * Dixit ergo Iesus ad eum, Nisi signa & prodigia videritis, non † creditis.

credetis

49 * Dicit ad eum Regulus, Domine, descẽde priusquàm moriatur filius meus.

50 * Dicit ei Iesus, Vade, filius tuus viuit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus, & ibat.

51 * Iam autem eo descendente, serui occurrerunt ei: & nuntiauerunt dicentes, quia filius eius viueret.

52 * Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei, Quia heri hora septima reliquit eum febris.

53 * Cognouit ergo pater, quia illa hora erat qua dixit ei Iesus, Filius tuus viuit. & credidit ipse & domus eius tota.

54 * Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cùm venisset à Iudęa in Galilęam.

43 * Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

44 * αὐτὸς γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.

45 * ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.

46 * Ἦλθεν οὖν πάλιν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον· καὶ ἦν τις βασιλικὸς, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν Καπερναούμ.

47 * οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν.

48 * εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε.

49 * λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικὸς, κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου.

50 * λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο.

51 * ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ.

52 * ἐπύθετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε· καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.

53 * ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς, καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.

54 * Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

---

46 אָתָא דֵין חַוִּר יְשׁוּעַ לְקַטְנָא דַּגְלִילָא אֲיכָא דַּעֲבַד מַיָּא חֲמְרָא וְאִית חָיָא בְּכַפַּרְנַחוּם עֲבַד מַלְכָּא חַד דִּבְרֵה [f] כְּרִית חָיָא ׃ 47 הָנָא שְׁמַע דְּאָתָא חָנָא יְשׁוּעַ מִן יְהוּד לְגַלִילָא וְאָזַל לְוָתֵהּ וּבָעָא חָנָא מֶנֵּהּ [g] דְּנֵחוּת [h] וְנֵאסָא לְבִרֵהּ קָרִיב חָיָא גֵּיר [i] לְמָמָת ׃ 48 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ אִן אַחְוָתָא [k] וְתִדְמְרָתָא לָא תֶּחֱזוֹן לָא תְּהֵימְנוֹן ׃ 49 אֲמַר לֵהּ חָנָא עֲבַד מַלְכָּא מָרִי [l] חוֹת עָרְלָא [m] מָאֵת לֵהּ טָלְיָא ׃ 50 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ [n] זֵל בָּרְךְ [o] חַי הוּ וְהֵימֵן חָנָא גַּבְרָא [p] בְּמִלְּתָא דַּאֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ וַאזַל ׃ 51 כַּדְּחֵת נְחֵת חָנָא [q] אַרְעוּהִי עַבְדָוהִי [r] וְסַבְּרוּהִי וַאֲמְרִין לֵהּ בְּרָךְ חָיָא ׃ 52 וְשַׁאֵל אֱנוּן דְּבָאִינָא [s] עֲדָנָא אֶתְחֲלֵם אֲמְרִין לֵהּ אֶתְמָלִי בַּשְׁבַע שָׁעִין שְׁבַקְתֵּהּ [t] אַשְׁתָּא ׃ 53 [u] וְיָדַע אֲבוּהִי דַּהְוָה שָׁעָתָא דְּבָהּ אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ דִּבְרָךְ חָיָא וְהֵימֵן הוּ וּבֵיתֵהּ כֻּלֵּהּ ׃ 54 הָנָא תּוּב אָתָא דְּתַרְתֵּין עֲבַד יְשׁוּעַ כַּד אֵתָא מִן יְהוּד לַגְלִילָא ׃

[f] כְּרִיתָא
[g] נְחַת
[h] אֵסָא
[i] מוּת
[k] דְּמַר
[l] נְחַת
[m] מוּת
[n] אָזַל
[o] חַיָּא
[p] מַלַּל
[q] אַרַע כמו פגש
[r] סְבַר כמו בשר
[s] פירושו זמן
[t] אֵשׁ
[u] יְדַע

Matutinis Dominicæ III.
Ieiunij.

CAP. V.

1 POst hæc erat dies festus Iihoudæorum, & ascendit Ieschua ad Ourischlem.

2 * Est autem illic in Ourischlem locus quidam baptisterij qui vocatur Hebraicè Beth-Chesdo [domus misericordiæ:] erántque in eo quinque porticus.

3 * Et in his iacebant plebs multa ægrotantium, & cæcorum, claudorúmque & aridorum, ac expectabant motum aquarum.

4 * Angelus enim aliquando descendebat in baptisterium & turbabat eis aquas: isq; qui primus descendebat post turbationem aquarum, sanitati restituebatur à quocunque dolore afficeretur.

5 * Erat autem illic homo quidam qui tricesimum octauum annum agebat in mala valetudine.

6 * Hunc vidit Ieschua iacentem, & cognouit eum multo tempore egisse in morbo, dixítque ei, Vis sanitati restitui?

7 * Respondit ægrotus ille, & ait, Etiam Domine mi. nemo est autem quum turbatæ fuerint aquæ qui mittat me in baptisterium; sed prius quàm ego venerim, alius ante me descendit.

8 * Dixit ei Ieschua, Surge, tolle lectum tuum, & ambula.

9 * Eóque momento sanitati restitutus est vir ille, ac surgens sustulit lectum suum & abijt. erátque dies ille Sabbathum.

10 * Dicunt autem Iihoudæi ei qui sanatus fuerat, Sabbathum est, non licet tibi tollere

11 lectum tuum. * Ille verò respondit, & dixit eis, Ille qui effecit me sanum, ipse dixit mihi, Tolle lectum tuum & ambula.

12 * Et interrogauerunt eum, Quis est vir ille qui dixit tibi, Tolle lectum tuum & ambula?

13 * Is autem qui sanatus fuerat, nesciebat quis esset. Ieschua enim subduxerat sese per turbam multam quæ erat in illo loco.

14 * Post aliquod tempus inuenit eum Ieschua in templo, & dixit ei, Ecce sanus es, ne peccaueris amplius, ne quid deterius tibi contingat quàm à principio.

יב קפלאון ה דַצַפְרָא וְחַר כְּשַׁבָּא דַּתְלָתָא דְצוֹמָא

1 בָּתַר הָלֵין הֲוָא [a] עִדְעָרָא דְיהוּדָיֵא וְסַלֶק יֵשׁוּעַ לְאוּרְשְׁלֵם: 2 אִית הֲוָא דֵּין חַמָּן בְּאוּרְשְׁלֵם [b] דּוּכְתָא
חֲדָא [c] דְמַעֲמוּדִיתָא [d] דְמֶתְקְרְיָא עֶבְרָאִית בֵּית חֶסְדָא וְאִית הֲוָא בֵּהּ חַמְשָׁא [e] אֶסְטַוִין: 3 וּבְהָלֵין [f] רְמִין הֲוָו עַמָא
סַגְיָאָא [g] דְּבְרִיהֵא [h] וְסַמְיָא וַחֲגִיסֵא וְיבִישֵׁא [i] וּמְסַכְיִן הֲוָו [k] לְזוּעָא דְמַיָא: 4 מַלְאָכָא גִּיר בְּזִבְנָן זְבַן נָחֵת הֲוָא לָהּ
לְמַעֲמוּדִיתָא וְמָזִיעַ הֲוָא לְהוּן לְמַיָא וַאֲנָא דְקַדְמָיָא נָחֵת הֲוָא מִן בָּתַר זוּעָא דְמַיָא [l] מְחֻלֵּם הֲוָא כָּל כְּאבָא אֲנָא דְאִית הֲוָא
לֵהּ: 5 אִית הֲוָא דֵּין חַמָּן גַּבְרָא חַד דַּהֲלָתִין וְחַמְנָא שְׁנִין אִיתַוהִי הֲוָא [m] בְּכוּרְהָנָא: 6 לְהָנָא חֲזָא יֵשׁוּעַ דְּרְמָא [n] וְיִדַע
דְּזַבְנָא סַגְיָאָא אִית לֵהּ וַאמַר לֵהּ צָבֵא אַנְתְּ דְּתֶתְחְלֵם: 7 עָנָא הַו כְּרִיהָא וַאמַר אִין מָרִי לַית לִי דֵּין אֱנָשׁ דְּמָא [o] דְּאִתְחְזִיעוּ

[a] פירושו חג
[b] עבראית מקום
[c] עַמַר [d] קְרָא
[e] מן לשון יון אולמים
[f] רְמָא [g] בְּרִיר
[h] סְמָא [i] סְכָא [k] זוּעָא
[l] חֲלֵם [m] בְּרִיר
[n] יְדַע [o] זוּעָא

CAP. V.

ε.

Leui.23. a.5. Deut.16 a.1.

1 POst hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam.

1 * Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα.

2 * Est autem Ierosolymis super Probatica, piscina quæ cognominatur Hebraicè Bethsaida, quinque porticus habens.

2 * ἔστι δὲ ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ βηθεσδὰ, πέντε στοὰς ἔχουσα.

3 * In his iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum.

3 * ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.

4 * Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam: & mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate.

4 * ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ. ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος, ὑγιὴς ἐγίνετο, ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι.

5 * Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate sua.

5 * ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριακονταοκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.

6 * Hunc cùm vidisset Iesus iacentem, & cognouisset, quia iam multum tempus haberet, dicit ei, Vis sanus fieri?

6 * τοῦτον ἰδὼν ὁ ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;

7 * Respondit ei languidus, Domine, hominem non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit.

7 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγὼ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.

8 * Dicit ei Iesus, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

8 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἔγειραι, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει.

9 * Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbathum in die illo.

9 * καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράβαττον αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

10 * Dicebant ergo Iudæi, illi qui sanatus fuerat, Sabbathum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.

Exo. 20. b.11. Iere. 27. d.24.

10 * ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ, σάββατόν ἐστιν· οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράβαττον.

11 * Respondit eis, Qui me sanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum, & ambula.

11 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει.

12 * Interrogauerunt ergo eum, Quis est ille homo qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula?

12 * ἠρώτησαν οὖν αὐτὸν, τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει;

13 * Is autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus enim declinauit à turba constituta in loco.

13 * ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ἤδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.

14 * Postea inuenit eum Iesus in templo, & dixit illi, Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

14 * μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν σοί τι γένηται.

---

* רָמָא עַמּוֹד בלשון משנה

13 מַיָּא נַרְמִינִי בְּמַעֲמוּדֵיתָא אֶלָּא עַד אֲנָא אָתֵא אֲנָא אַחֲרִין מִן קֳדָמַי נָחֵת׃ 3 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ קוּם שְׁקוֹל עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ׃ 4 וּבַר שָׁעָתָה אִתְחַלַּם גַּבְרָא הָוֵוקֵם שְׁקַל עַרְסֵהּ וְהַלֵּךְ וְהוּ הַהוּא יוֹמָא שַׁבְּתָא הֲוָת׃

5 וְאָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לְהַהוּא דְּאִתְאַסְיָ שַׁבְּתָא הִי לָא שַׁלִּיט לָךְ דְּתֶשְׁקוֹל עַרְסָךְ׃

6 הוּ דֵין עָנָא וַאֲמַר לְהֵין הַהוּ דְּעַבְּדַנִי חַלִּימָא הוּ אֲמַר לִי דַּשְׁקוֹל עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ׃

7 וְשַׁאלוּתִי מַנּוּ גַּבְרָא הָנָא דְּאָמַר לָךְ דַּשְׁקוֹל עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ׃ 8 הַוֵּי דֵין דְּאִתַּאסְיָ לָא יָדַע הֲוָא מַנּוּ יֵשׁוּעַ גֵּיר אֲתַגְנִי הֲוָא לֵהּ בְּכֹנְשָׁא סַגְיָא דְּאִית הֲוָא בְּרוּכְתָא הָי׃ 9 בָּתַר זִבְנָן אֶשְׁכְּחֵהּ יֵשׁוּעַ בְּהֵיכְלָא וַאֲמַר לֵהּ הָא חַלִּים אַנְתְּ תּוּב לָא תְּחֵטֵא דִּלְמָא נְהֵוֵא לָךְ מֵרֵם דְּבִישׁ מִן קַדְמָיָא׃

15 * Et profectus est homo ille, dixítque Jihoudæis Jeschua eum esse qui sanauerat eum.

16 * Ac propterea persequebantur Jihoudæi Jeschua, & studebant eum interficere, quòd ista fecisset Sabbatho.

17 * Ipse verò Jeschua dixit eis, Pater meus vsque adhuc operatur, & ego operor.

18 * Et propterea magis studebant Jihoudæi eum interficere, non tantum quòd soluisset sabbathum, sed etiam quòd Deum patrem suum esse dixisset, ac seipsum coæqualem fecisset Deo.

Lectio defunctorum.

Respondit autem Jeschua & dixit eis,

19 * Amin amin dico vobis, Non potest Filius quid agere ex voluntate suiipsius, nisi quod viderit Patrem agentem: ea enim quæ Pater facit, hæc itidem & Filius facit.

20 * Pater siquidem diligit Filium, & quæcunque agit ostendit ei, & quæ sunt maiora istis opera demonstrat ei, vt vos miremini.

21 * Sicut enim Pater suscitat mortuos & viuificat eos, ita & Filius quos vult viuificat.

22 * Non enim Pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit Filio.

23 * Vt vnusquisque honoret Filium, prout honorat Patrem, qui non honorat Filium, non honorat Patrem qui misit eum.

24 * Amin amin dico vobis, is qui audit sermonem meum, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, nec subibit iudicium: sed transiuit à morte in vitam.

25 * Amin amin dico vobis, Venit hora & nunc est quando mortui audient vocem Filij Dei, & ipsi qui audierint, viuent.

26 * Quemadmodum enim Pater habet vitam in seipso, sic etiam dedit Filio vt habeat vitam in seipso.

27 * Ac tribuit ei potestatem exercendi quoque iudicij.

28 * Quod verò Filius hominis sit, Ne hoc miremini, nam venit hora, quando ij omnes qui sunt in sepulchris audient vocem eius.

29 * Et prodibunt ij qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ; ij autem qui mala fecerunt in resurrectionem damnationis.

---

15 וַאזַל הַו גַּבְרָא וַאמַר לִיהוּדָיֵא דְיֵשׁוּעַ הוּ הַו [a] דַאחְלֶמַה׃ 16 ומֶטְל הָדֵא רָדְפִין הֲווֹ יְהוּדָיֵא לְיֵשׁוּעַ [b] ובָעִין
הֲווֹ [c] לְמֶקְטְלֵה דְהָלֵין עֲבַד הֲוָא בְשַׁבְּתָא׃ 17 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ אֵמַר לְהוֹן אֲבִי עַדְמָא לְהָשָׁא עָבֵד אַף אֲנָא עָבֵד אֲנָא׃
18 ומֶטְל הָדֵא [d] יַתִּירָאִית בָּעִין הֲווֹ יְהוּדָיֵא לְמֶקְטְלֵה לָא בַלְחוֹד [e] דְשָׁרֵא הֲוָא שַׁבְּתָא אֶלָּא אַף דַעַל אֱלָהָא אֲבוּהִי
אִיתַּוהִי אֵמַר הֲוָא [f] ומַשְׁוֵא הֲוָא נַפְשֵׁה עִם אֱלָהָא מֶרְיָנָא דַעֲנִידָא יג
עָנָא דֵין יֵשׁוּעַ וַאמַר לְהוֹן׃ 19 אֲמִין אֲמִין אֵמַר אֲנָא לְכוֹן דְלָא מָשְׁכַח בְּרָא עָבֵד מִדֵם מִן [a] צְבוּת נַפְשֵׁה אֶלָּא מִדֵם
דְחָזֵא לַאבָא דְעָבֵד אִילֵין גֵּיר דַאבָא עָבֵד הָלֵין אַף בְּרָא [b] אַכְוָהֵה עָבֵד׃ 20 אֲבָא גֵּיר רָחֵם לַבְּרֵה וְכֹל מִדֵם דְעָבֵד
[c] מְחֵוֵא לֵה וַהֲיהִירִין מִן הָלֵין עֲבָדָא מְחֵוֵא לֵה דַאנְחוֹן [d] תְּהַדְמְרוּן׃ 21 אֲיכְנָא גֵּיר דַאבָא [e] מְקִים [f] מִיתֵא ומַחֵוֵא לְהוֹן הָכַנָא

a חֵלֵם b בְּעָא c קְטַל d וְתַר e שְׁרָא f שְׁוָא g צְבָא

b פירושו כמוזו c תַּוֵא d רַמַר e קוּם f מוּת

15 * Abiit ille homo, & nuntiauit Iudęis quia Ieſus eſſet qui fecit eum ſanum.

16 * Propterea perſequebantur Iudæi Ieſum, quia hæc faciebat in Sabbatho.

17 * Ieſus autem reſpondit eis, Pater meus vſque modò operatur: & ego operor.

18 * Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere: quia non ſolùm ſoluebat ſabbathum, ſed & patrẽ ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo.

15 * ἀπῆλθεν ὁ ἀνθρωπος, καὶ ἀνήγγειλε τοῖς ἰουδαίοις ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.

16 * καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν ἰησοῦν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ.

17 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι.

18 * διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.

19 * Reſpondit itaque Ieſus, & dixit eis: Amen, amen dico vobis, non poteſt Filius à ſe facere quicquam, niſi quod viderit Patrem facientem: quæcunque enim ille fecerit, hæc & Filius ſimiliter facit.

20 * Pater enim diligit Filium, & omnia demonſtrat ei quæ ipſe facit, & maiora his demonſtrabit ei opera, vt vos miremini.

21 * Sicut enim Pater ſuſcitat mortuos & viuificat: ſic & Filius quos vult viuificat.

22 * Neque enim Pater iudicat quenquam: ſed omne iudicium dedit Filio.

23 * Vt omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem. qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui miſit illum.

24 * Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui me miſit, habet vitam æternam, & in iudicium nõ venit: ſed † tranſiet à morte in vitam.

25 * Amen, amen dico vobis, quia venit hora & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filij Dei, & qui audierint, viuent.

26 * Sicut enim Pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo.

27 * Et poteſtatẽ dedit ei etiam iudicium facere, quia Filius hominis eſt.

28 * Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem † eius.

29 * Et procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicij.

19 * Απεκρίνατο οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ.

20 * ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε.

21 * ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ.

22 * οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ,

23 * ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν.

24 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν.

25 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε (Ⓐ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ Ⓐ ἀκούσαντες ζήσονται).

26 * ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε (Ⓒ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ·

27 * καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί.

28 * μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται) τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

29 * καὶ ἐκπορεύσονται) οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.

tranſijt

Filij Dei. Mat. 25. d. 46.

אַף בְּרָא לַאוּלִין דְּצַבֵּא [s] מַחֵא׃ [22] לָא הַוָא גַיר אֲבָא [h] דָאִין לַאנָשׁ אֶלָא כְּלָה דִינָא יַהֲבָה לַבְּרָא׃ [23] וְכְלָנָשׁ
נְיַקַר לַבְּרָא אַיךְ [i] דְמְיַקַר לַאבָא הַוֹ דְלָא מְיַקַר לַבְּרָא לָא מְיַקַר לַאבָא דְשַׁדְרֵהּ׃ [24] אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן
דְמַן דְשָׁמַע [k] מִלְתִי [l] וּמְהֵימִן לְמַן דְשַׁדְרַנִי אִיתֵהּ חַיֵא וְלָעָלַם [m] וְלָדִינָא לָא אָתֵא אֶלָא שַׁנִי לֵהּ מִן [m] מָוְתָא לְחַיֵא׃
[25] אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן [n] דְאָתְיָא שָׁעֲתָא אַף הָשָׁא [o] אִיתֵיהּ אֲמַתַי דְמִיתָא נְשְׁמְעוֹן קָלֵהּ דְבַרֵהּ דְאֱלָהָא וְחָנִין דְשָׁמְעִין
[p] נְחוֹן׃ [26] אֲיכְנָא גַיר דְלַאבָא אִית חַיֵא [q] בְּקְנוֹמֵהּ הָכְנָא יְהַב אַף לְבְרָא דְנָהֲווֹן חַיֵא בְּקְנוֹמֵהּ׃ [27] [r] וְאשְׁלְטֵהּ
וְנָחֲוָא עֲבַר אַף דִינָא׃ [28] דְבְרֵהּ הוּ דִין דְאַנְשָׁא לָא [s] תְּתְדְמַרְן בְּהָדָא [t] דְאָתְיָא שָׁעֲתָא אֲמַתַי דְכְלְהוֹן אִילִין דְבְּקְבְרָא
אֱנוֹן נְשְׁמְעוֹן קָלֵהּ׃ [29] [u] וְנִפְקוֹן אִילִין דַעֲבַדוּ [x] טָבָתָא [y] לְקְנוֹמֵהּ דְחַיֵא וְאִילִין דַעֲבַדוּ [z] בִּישָׁתָא לְקְנוֹמֵהּ דְדִינָא׃

[s] חַיָא [h] דין
[i] יקר
[k] מלל [l] חיימן
[m] מוות [n] אתא
[o] אית כמו ש
[p] חיא [q] קנומא פירושו עצם
[r] שלט [t] ומר [t] אתא
[x] צפק [x] טוב [y] קום [z] בוש

Matutinis Dominicæ III. post Epiphaniam.

30 * *Non possum ex voluntate meiipsius quicquam agere, sed prout audio, iudico: & iudicium meum rectum est: non enim quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.*

31 * *Si ego testor de meipso, testimoniũ meum non est verum.*

32 * *Alius est ille qui testatur de me, & scio verum esse eius testimonium quod testatur de me.*

33 * *Vos misistis ad Iouchanon, & testimonium præbuit veritati.*

34 * *Ego verò ab homine non capio testimonium, sed hæc dico vt vos seruemini.*

35 * *Ille erat Lucerna ardens & lucens: vos autem voluistis vosmetipsos glorificare ad horam in eius luce.*

36 * *Ego autem habeo testimonium maius* testimonio *Iouchanon, opera enim quæ dedit mihi Pater meus vt ea perficerẽ, ipsa inquam opera quæ perago, testantur de me quod Pater meus miserit me.*

37 * *Et Pater qui misit me, ipse testatur de me. nec vocem eius vnquam audistis nec speciem eius vidistis.*

38 * *Et sermo eius non manet in vobis, quia in eum quem misit ille, vos non creditis.*

39 * *Scrutamini scripturas, quia in illis vos putatis vitam æternam habere, & ipsæ sunt quæ testificantur de me.*

40 * *Nec vultis venire ad me vt vitam æternam habeatis.*

41 * *Gloriam ab hominibus non capio.*

42 * *Sed noui vos dilectionem Dei non habere in vobis.*

43 * *Ego veni in nomine Patris mei, neque recipitis me: si alius venerit in nomine proprio, illum recipietis.*

44 * *Quomodo potestis credere qui gloriam alius ab alio captetis, & gloriam quæ à solo Deo est, non quæratis?*

45 * *Num putatis me accusaturum vos coram Patre? est qui vos accuset Mousche ille in quo speratis.*

46 * *Si enim Mousche crederetis, mihi quoque crederetis, Mousche enim de me scripsit.*

47 * *Quòd si scriptis illius non creditis, quomodo verbis meis credetis?*

יד דְצַפְרָא דְיַחַר כְּשַׁבָּא דַּהְלַתָּא דְכַתַּר דְּרַנְחָא

30 לָא מָשְׁכַח אֲנָא מִן גַּבְרוּת נַפְשִׁי מֵדֵם לְמֶעְבַּד אֶלָּא אֵיכַנָא דְשָׁמַע אֲנָא דַּאֲן אֲנָא וְדִינִי כְּאִין הוּ לָא נַיר בְּעָא אֲנָא צְבָא דִּין כּוֹן
אֲנָא צָבְיָנִי אֶלָּא צְבָיֵנֵה דְמַן דְּשַׁדְרַנִי׃ 31 אִן אֲנָא סַסְהֵד אֲנָא עַל נַפְשִׁי סָהֲדוּתִי לָא הֲוָה שָׁרִירָא׃ צְבָא סָהֵד
32 אָחֳרִין הוּ דְמַסְהֵד עֲלַי וְיָדַע אֲנָא דְשָׁרִירָא הִי סָהֲדוּתֵה דְמַסְהֵד עֲלַי׃ 33 אַנְתּוּן שַׁדַּרְתּוּן לְוָת יוּחָנָן
וְאַסְהֵד עַל שְׁרָרָא׃ 34 אֲנָא דִּין לָא הֲוָא מֵן בַּרְנָשָׁא נָסֵב אֲנָא סָהֲדוּתָא אֶלָּא הָלֵין אָמַר אֲנָא דְּאַנְתּוּן תְּחוּן׃ חְוָא נְהַר כמו זהר
35 הוּ שְׁרָגָא הֲוָא דָּלֵק וּמְנַהַר וְאַנְתּוּן דְּשָׁשְׁהַבְּהַרוּן דְּשָׁעָתָא בְּנוּהֲרֵה׃ 36 לִי דִּין אִית לִי סָהֲדוּתָא צְבָא שִׁבְחַר
דְּרַבָּא מִן דְּיוּחָנָן עָבְדָא גַּיר דְּיַהֲב לִי אֲבִי דְּאֶשְׁלֵם אִנּוּן הָנוּן עָבְדָא דְּעָבֵד אֲנָא סָהֲדִין עֲלַי דְּאָבָא שַׁלְחַנִי׃

30 * Non possum ego à meipso facere quicquam. Sicut audio, iudico: & iudicium meum iustum est. quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.

31 * Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimoniū meum non est verum.

Mat. 3. d. 17. 32 * Alius est qui testimonium perhibet de me: & scio quia verum est testimonium † quod perhibet de me.

eius

Supr. 1. b. 15. c. 29. 33 * Vos misistis ad Iohannem: & testimonium perhibuit veritati.

34 * Ego autē non ab homine testimoniū accipio: sed hæc dico vt vos salui sitis.

35 * Ille erat lucerna ardens & lucens. Vos autem voluistis ad horā exultare in luce eius.

36 * Ego autē habeo testimoniū maius Iohanne. Opera enim quæ dedit mihi Pater vt perficiam ea: ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me.

Mat. 3. d. 17. 17. a. 5. Deut. 4. b. 12. 37 * Et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me. neque vocem eius vnquam audistis, neque speciem F eius vidistis.

38 * Et verbum eius non habetis in vobis manens, quia quem misit ille, huic vos non creditis.

39 * Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: & illæ sunt quæ testimonium perhibent de me.

40 * Et non vultis venire ad me vt vitam habeatis.

41 * Claritatem ab hominibus non accipio.

42 * Sed cognoui vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis.

43 * Ego veni in nomine Patris mei, & non †accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.

accepistis

44 * Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis: & gloriam quę à solo Deo est, non quęritis?

45 * Nolite putare quia ego accusaturus sim vos apud Patrē. est qui accusat vos, Moyses, in quo vos speratis.

Gen. 3. c. 13. 22. d. 18. & 49. b. 10. Deu. 18. c. 15. 46 * Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi. de me enim ille scripsit.

47 * Si autem illius literis non creditis, quomodo verbis meis credetis?

30 * Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν· καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με
31 πατρός. * ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής·
32 * ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.
33 * ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ·
34 * ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω· ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.
35 * ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε πρὸς ὥραν ἀγαλλιασθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.
36 * ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου. τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτὰ, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε.
37 * καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε·
38 * καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν· ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε.
39 * ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ·
40 * καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν ἔχητε.
41 * δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω.
42 * ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.
43 * ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε.
44 * πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ
45 ζητεῖτε; * μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν, Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλ-
46 πίκατε. * εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῆ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν.
47 * εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

---

37 וְאַבָּא דְּשַׁלְחַנִי הוּא סָהֵד עֲלַי לָא קָלֵהּ מִן מְחוֹם שְׁמַעְתּוּן וְלָא חֲזִיתוּן : 38 וּמֵלֵּהּ לָא מְקַנְיָא בְּכוֹן מֶטֶל
39 דְּבָהּ הוּא שַׁדַּר אַנְתּוּן לָא מְהַיְמְנִין אַנְתּוּן : בְּצוֹ בְּחֶבָא דַּבְּהוֹן מְסַבְּרִין אַנְתּוּן דְּחַיֵּא דְּלְעָלַם אִית לְכוֹן וְהִנּוּן
40 סָהֲדִין עֲלַי : וְלָא צָבְיִן אַנְתּוּן דְּתֵיתוּן לְוָתִי דְּחַיֵּא דְּלְעָלַם נֶהֱוֵי לְכוֹן : 41 שׁוּבְחָא מִן בְּנֵינָשָׁא לָא נְסֵב אֲנָא :
42 אֶלָּא יְדַעְתְּכוֹן דְּחוּבֶּהּ דַּאלָהָא לַית בְּכוֹן : 43 אֲנָא אֵתֵית בִּשְׁמֵהּ דַּאבִי וְלָא מְקַבְּלִין אַנְתּוּן לִי אֵן אֲחָרִין נְאֵתֵא
בְּשְׁמֵהּ נַפְשֵׁהּ לְהוֹ תְּקַבְּלוּן : 44 אֵיכַנָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֵהֲמָנוּתְשׁוּבְחָא חַד מִן חַד מְקַבְּלִין אַנְתּוּן וְשׁוּבְחָא דְּמִן חַד
45 לָא בָּעִין אַנְתּוּן : לְמָא סָבְרִין אַנְתּוּן דַּאנָא מְקַטְרֵג אֲנָא לְכוֹן קֳדָם אֲבָא אִיתָהוּי מִן דְּמְקַטְרֵג לְכוֹן מוֹשֶׁא
הוּ דְּבֵהּ סַבַּרְתּוּן : 46 אִלּוּ גִיר בְּמוֹשֶׁא הֵימְנְתּוּן הֵוִיתוּן אָף בִּי מְהֵימְנִין הֲוִיתוּן מוֹשֶׁא גִיר עֲלַי כְּתַב : 47 וְאִן לִכְתָבוֹהִי דְּהוּ לָא

א חֲזָא ' מַלֵּל
ב קָוָא ° חֵימֵן ° בְּעָא
ג צְבָא ° אֲתָא
ד שְׁבַח ' יְדַע ' חֲבַב
ה חֵימֵן
ו אֲלָהָא לָא ˣ בָּעָא
ז קְטֵרֵג הִפְעִיל
ח מַלֵּל

Ad Oblationem Dominicæ IIII. post Epiphaniam.

CAP. VI.

1 POst hæc profectus est Jeschua trans mare Galilææ quod est Tiberiadis.

2 * Et post eum abierunt cœtus multi; quoniam videbant signa quæ edebat in ægrotis.

3 * Et ascendit Jeschua in montem, ibique sedebat cum discipulis suis.

4 * Propè autem erat festum Pezcho Jhoudæorum.

5 * Et sustulit Jeschua oculos suos, viditque turbam multam venientem ad se, & dixit Philippo, Unde ememus panem vt isti edant?

6 * Hoc autem dicebat dum tentaret eum, ipse enim sciebat quid esset facturus.

7 * Dixit ei Philippus, Ducentorum denariorum panis nõ sufficeret eis quum quid minimum singuli eorum acciperent.

8 * Dixit ei, Unus ex discipulis suis Andreas frater Schemeoun Kipho.

9 * Est hic puer quidam habens secum quinque placentas hordeaceas, & duos pisces, sed hæc quid sunt ad hos omnes?

10 * Dixit eis Jeschua, Efficite vt omnes homines discumbant, erat autem gramen multum in illo loco. Et discubuerunt viri numero quinquies mille.

11 * Et accepit Jeschua panem, & benedixit ac distribuit illis qui discumbebant. similiter etiam de piscibus quantum volebant.

12 * Quumque saturati fuissent dixit discipulis suis, Colligite fragmenta quæ superfuerunt, ne quid depereat.

13 * Collegerunt itaque & impleuerunt duodecim cophinos fragmentis illis qui superfuerunt his qui comederunt ex quinque panibus hordeaceis.

14 * Isti autem homines quum vidissent signum quod ediderat Jeschua, dicebant, Verè hic est Propheta ille qui vĕturus erat in mundum.

15 * Jeschua verò cognouit eos venturos ad corripiendum eum vt ipsum facerent regem, & subduxit sese in montem illum solus.

Feria IIII. hebdomadis V. Ieiunij.

16 * Quum autem esset vespera, descenderunt discipuli eius ad mare.

דְּקוּרְבָא דְּתַר כְּשַׁבָּא רד דְּנַחְתָא [a] דַּנְחָתָא ירז קפלאון ו

[a] דְּנַח זרח

1 בָּתַר הָלֵין אֲזַל יֵשׁוּעַ לְעֵבְרָא דְיַמָּא דַּגְלִילָא דְּטִבֶּרְיוֹם׃ 2 וְאַזְלוּ בָּתְרֵה כְּנִשְׁא סַגִּיאָא מֶטֹל [b] דְּחָזִין הַוּוֹ

[b] חָזָא [c] חָזָא כמו אות

אָתְוָתָא דְּעָבֵד [d] בַּכְּרִיהֵא׃ 3 וְסַלֵּק יֵשׁוּעַ לְטוּרָא וְתַמָּן יָתֵב הֲוָא עִם [c] תַּלְמַיְדוֹהִי׃ 4 קָרִיב הֲוָא דֵּין

[d] כְּרַח [e] לְמַר פירושו חג

עֵדְעָא דְּפִצְחָא דְיהוּדָיֵא׃ 5 [g] וַאֲרִים יֵשׁוּעַ [h] עֵינָוהִי וַחֲזָא כְּנִשְׁא [i] סַגְיָא דָאתָא לְוָתֵהּ וְאָמַר לְפִילִפּוֹס [k] אֵיכָּא

[f] רום [g] עֵין [h] טָגָא [i] פירושו אימה

נְזַבֵּן לַחְמָא דְּנֵאכְלוּן הָלֵין׃ 6 הָדֵא דֵּין אֲמַר כַּד [m] מְנַסֵּא לֵהּ הוּ גֵּיר יָדַע הֲוָא מָנָא עֲתִיד [n] לְמֶעְבַּד׃ 7 אֲמַר לֵהּ

[k] אֵיכָל [l] נְסָא [m] עָבַר

פִּילִפּוֹס דְּמַאתַּיִן דִּינָרִין לַחְמָא לָא שַׁפִּיק לְהוֹן כַּד קְלִיל חַד חַד מֶנְהוֹן [o] נֶסַב׃ 8 אֲמַר לֵהּ חַד מִן תַּלְמִידוֹהִי

[n] נְסַב

אַנְדְּרֵאוֹס אֲחוּהִי דְּשִׁמְעוֹן כֵּאפָא׃ 9 אִית [p] חְנָן טַלְיָא חַד דְּאִית עֲלַוהִי חֲמֵשׁ [q] גְּרִיצָן דַּסְעֲרָא וַהֲרֵין נוּנִין אֶלָּא הָלֵין

[p] עבראית פא [q] גְּרִיץ

CAP. VI.

Mat. 14. b. 13. Mar. 6. c. 32. Luc. 9. a. 10.

1 POst hæc abijt Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tyberiadis:

2 * Et ſequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna quæ faciebat A ſuper his qui infirmabantur.

3 * Subijt ergo in montem Ieſus: & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis.

Exo. 12. c. 15. Leu. 23. a. 5. Deu. 16. a. 2.

4 * Erat autem proximum Paſcha, dies feſtus Iudæorum.

5 * Cùm ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum, Vnde ememus panes; vt manducent hi?

6 * Hoc autem dicebat tentans eum. ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.

7 * Reſpondit ei Philippus, Ducentorum denariorum panes nõ ſufficiunt eis, vt vnuſquiſque modicum quid accipiat.

8 * Dicit ei vnus ex diſcipulis eius, Andreas frater Simõnis Petri.

Mat. 14. c. 17. Mar. 6. c. 38. Luc. 9. b. 13.

9 * Eſt puer vnus hic qui habet quinque panes ordeaceos, & duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos?

10 * Dicit ergo Ieſus, Facite homines diſcumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Diſcubuerunt ergo viri, numero quaſi quinque millia. B

11 * Accepit ergo Ieſus panes: & cùm gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus: ſimiliter & ex piſcibus quantum volebant.

12 * Vt autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis, Colligite quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant.

13 * Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus ordeaceis†, quę ſuperfuerunt his qui manducauerant. & duobus piſcibus

14 * Illi ergo homines cùm vidiſſent quod Ieſus fecerat ſignum, dicebant, Quia hic eſt verè Propheta qui venturus eſt in mundum.

15 * Ieſus ergo cùm cognouiſſet quia venturi eſſent vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in mõtem ipſe ſolus. Mat. 14. c. 23. Mar. 6. f. 46.

16 * Vt autem ſerò factum eſt, deſcenderunt diſcipuli eius ad mare.

ϛ'.

1 * Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς γαλιλαίας τῆς τιβεριάδος.

2 * καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς· ὅτι ἑώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων.

3 * ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

4 * ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων.

5 * ἐπάρας οὖν ὁ ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτὸν, λέγει πρὸς τὸν φίλιππον, πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι;

6 * τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ἤδει τί ἤμελλε ποιεῖν.

7 * ἀπεκρίθη αὐτῷ φίλιππος, διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι λάβῃ.

8 * λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνδρέας ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου,

9 * ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους, καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους;

10 * εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς, ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ· ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι.

11 * ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις· ὁμοίως ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον.

12 * ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μή τι ἀπόληται.

13 * συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς βεβρωκόσιν.

14 * οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον.

15 * ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι, καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, πάλιν ἀνεχώρησε εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος.

16 * Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν·

מָנָא אֲנִין לְהֵלֵין כֻּלְּהוֹן׃ 16 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ עֲבִדוּ אֲנָשָׁא כְּלֶהוֹן וְנָסְחַמְכִין עָסְבָא דֵּין סַגִּי הֲוָא וּבְרוּכְתָא הֲי
וְאִסְחַמְכוּ גַּבְרָא בְּמָנְיָנָא חַמְשָׁא אַלְפִין׃ 17 וְשָׁקַל יֵשׁוּעַ לַחְמָא וּבָרֵךְ וּפַלֵּג לְהָנוּן דַּסְמִיכִין וְהָכַנָּא אַף מִן נוּנֵא
כְּמָא דְצַבְיוּ׃ 18 וְכַד סְבָעוּ אֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי כַּנְשׁוּ קְצָיָא דִישַׁרְוּ דְלָא נְאבַד מִדֵם׃ 19 וְכַנְּשׁוּ וּמְלוּ
תְרֵעסַר קוּפִינִין דְקְצָיָא אִילֵין דִישַׁרְוּ לְהָנוּן דְאֲכָלוּ מִן חַמְשָׁא לַחְמִין דְסַעֲרָא׃ 20 הָנוּן דֵין אֲנָשָׁא דְחָזוּ
אָתָא דְעָבַד יֵשׁוּעַ אָמְרִין הָווֹ שַׁרְיָאִית הָנוֹ נְבִיָא דַאתֵא לְעָלְמָא׃ 21 יֵשׁוּעַ דֵין יְדַע דַעֲתִידִין דְנָאתוּן וְנָחְטְפוּנֵיהִי
וְנֵע בְּרוּנֵיהִי מַלְכָא וְשַׁנִי לֵה לְטוּרָא הוּ בְּלְחוֹדוֹהִי׃

וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא נְחֵתוּ תַלְמִידוֹהִי לְיַמָא׃ 22 וְאַרְכְּבָא נְשַׁבָא וְשַׁבְתָא דְא דְצוֹמָא יי

ᵃ סְמֵךְ ᵇ פירוש המקום
ᶜ מְנָא
ᵈ אַבָא ᵉ קְצָא כמו קִיץ
ᶠ אַבַר ᵍ מְלָא
ʰ מן לשון יין ⁱ קְצָא
ᵏ יִתַר ˡ חֲזָא ᵐ שְׂרַר
ⁿ אֲתָא ᵒ חֲטַף ᵖ עֲבַר
ᵠ צוּם ʳ נְחֵת

17 * Et conſederunt in naui & tranſibant ad Capharnachum : porrò tenebræ ingruerant, nec venerat ad eos Ieſchua.

18 * Mare autem intumeſcebat aduerſus eos, propterea quòd ventus magnus perflabat.

19 * Et prouecti erant quaſi ſtadia viginti quinque aut triginta quum aſpexerunt Ieſchua ambulantem ſuper mare, dumque appropinquaret ipſorum naui, timuerunt.

20 * Ipſe verò Ieſchua dixit eis, Ego ſum, ne timeatis.

21 * Cupiebant autem excipere eum in nauim, & eo momento nauis illa adfuit regioni illi in quam proficiſcebantur.

22 * Poſtero autem die turba illa quæ ſtabat trans mare, viderunt nullam aliam eſſe nauim illic præter eam quam conſcenderant diſcipuli, & non ingreſſum fuiſſe cũ eis Ieſchua cum diſcipulis ſuis in nauim.

23 * Veniebant autem naues aliæ ex Tiberiade ad crepidinem loci illius vbi comederant panem quum benedixiſſet Ieſchua.

24 * Quúmque vidiſſet turba illa illic non eſſe Ieſchua, nec etiam diſcipulos eius, conſcenderunt illas naues, venerúntque in Capharnachum, & quærebant Ieſchua.

25 * Quum autem inueniſſent eum trans mare, dicunt ei, Magiſter noſter quando huc veniſti?

26 * Reſpondit Ieſchua & dixit eis, Amin amin dico vobis, quòd quæritis me non eſt quia videritis ſigna, ſed quia comederitis panem & expleti ſitis.

27 * Ne operemini cibum qui perit, ſed cibum illum qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. hunc enim Pater ſignauit Deus.

28 * Dicunt ei, Quid faciemus vt operemur opera Dei.

29 * Reſpondit Ieſchua & dixit eis, Hoc eſt opus illud Dei, vt credatis in eum quem ille miſit.

Oblationis quotidianæ.

30 * Dicunt ei, Quodnam ſignum edis vt videamus & credamus in te? quid operaris?

---

17 c וְיִתְבוּ בַסְפִינְתָא d וַאֲתִין הֲוָו לְעִבְרָא לַכְפַרְנַחוּם וְחַשְׁכַת הֲוָא לַהּ וְלָא אֲתֵי הֲוָא לְוָתְהוֹן יֵשׁוּעַ ׃

18 יַמָּא דֵין e אָזְדַקַף הֲוָא עֲלֵיהוֹן מֶטַל דְרִיחָא רַבְּתָא נָשְׁבַת הֲוָת ׃ 19 וְדַבְּרוּ אַיךְ f אֶסְטַדְיָתָא עֶסְרִין וְחַמְשָׁא אוֹ

הָלֵתִין g וְחָזוֹ לְיֵשׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ עַל יַמְּתָא וְכַד קָרֵב לְוָת סְפִינְתָּא דְחִלוּ ׃ 20 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן אֲנָא אֲנָא לָא

חָרְחָלִין ׃ 21 h וְצַבּוּ הֲווֹ i דְנִקַבְּלוּנֵיהִי בְּסְפִינְתָּא וּבָהּ בְּשָׁעֲתָא סְפִינְתָּא הֲי הֲוָת לְוָת אַרְעָא הֲי דְאָזְלִין הֲווֹ לַהּ ׃

22 וְלַיּוֹמָא דְבָתְרֵהּ הַו כְּנָשָׁא k דְקָאֵם הֲוָא בְּעִבְרָא דְיַמָּא חֲזוֹ דְסְפִינְתָּא אַחֲרִתָּא לֵית הֲוָא תַּמָּן אֶלָּא אִן הֲי דְסַלְקוּ

לַהּ תַּלְמִידָא וְלָא עַל הֲוָא עַמְּהוֹן יֵשׁוּעַ עִם תַּלְמִידוֹהִי לְסְפִינְתָּא ׃

23 l אִתַּי m הֲווֹ דֵין אֶלֶּפָא אַחֲרְנָיָתָא מִן טְבֶרְיוֹם עַל n גֻּנְבָּ דְוּכְתָּא הֲי דְאַכְלוּ בָּהּ לַחְמָא כַּד בָּרַךְ יֵשׁוּעַ ׃

---

c יתב d אתא e זקף בלשון רום f מן לשון יון g חנא h עבד i קבל k קום l אתא m חוא n גנבּ כמו גגעת

17 * Et cùm ascendissent nauim, venerunt trans mare in Capharnaum. & tenebræ iam factæ erant: & non venerat ad eos Iesus.

17 * καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς καπερναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς·

18 * Mare autem, vento magno flante, exurgebat.

18 * ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο.

19 * Cùm remigassent ergo quasi stadia viginti quinque aut triginta, vident Iesum ambulantem supra mare, & proximum naui fieri: & timuerunt. C

19 * ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν.

20 * Ille autem dicit eis, Ego sum, nolite timere.

20 * ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

21 * Voluerunt ergo eum accipere in nauim: & statim nauis fuit ad terram quã ibant.

21 * ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.

22 * Altera die, turba quæ stabat trans mare, vidit quia nauicula alia non erat ibi nisi vna, & quia non introisset cum discipulis suis Iesus in nauim, sed soli discipuli eius abijssent:

22 * τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον.

23 * Aliæ verò superuenerunt naues à Tyberiade iuxta locum vbi manducauerant panem, gratias agentes †Domino. agente Deo.

23 * ἄλλα δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου.

24 * Cùm ergo vidisset turba quia Iesus non esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in nauiculas, & venerũt Capharnaum quærentes Iesum.

24 * ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ, οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς καπερναοὺμ ζητοῦντες τὸν ἰησοῦν.

25 * Et cùm inuenissent eum trans mare, dixerunt ei, Rabbi, quando huc venisti?

25 * καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, πότε ὧδε γέγονας;

26 * Respondit eis Iesus, & dixit, Amen amen dico vobis, Quæritis me non quia D vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.

26 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.

27 * Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater signauit Deus.

27 * ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός.

Sup. 1. c. 32. Mat. 3. d 17. & 17 a. 5. 1. Ioh. 3. d. 25.

28 * Dixerunt ergo ad eum, Quid faciemus vt operemur opera Dei?

28 * εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, τί ποιοῦμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ;

29 * Respondit Iesus, & dixit eis, Hoc est opus Dei, vt credatis in eum quem misit ille.

29 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.

30 * DIXERVNT ergo ei, Quod ergo tu facis signum, vt videamus & credamus tibi? quid operaris?

30 * Εἶπον οὖν αὐτῷ, τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ;

---

24 וְכַד חֲזָא הַהוּ כְנִשְׁתָּא דְּלָא הַנָא תַּמָּן יְשׁוּעַ אַף לָא [o] תַּלְמִידוֹהִי סְלִקוּ לְהַלִּין אֶלְפָּא וְאַתוֹ לְכַפַּרְנַחוּם [p] וּבְעַיִן הַווֹ לַהּ לְיֵשׁוּעַ׃ 25 וְכַד [q] אֶשְׁכְּחוּהִי בְּעֶבְרָא דְיַמָּא אָמְרִין לַהּ רַבִּן אֵמָתַי [r] אֲתֵיתְ לְהָכָא׃ 26 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּבָעַיִן אַנְחוֹן לִי לָא הֲוָא מְטוּל [s] דַּחֲזַיתוּן [t] אָתְוָתָא אֶלָּא דְּאֲכַלְתּוּן לַחְמָא וְסַבְעָתּוּן׃ 27 לָא תֶּפְלְחוּן [u] מֵאכוֹלְתָא דְּאִבְּדָא אֶלָּא מֵאכוֹלְתָא [x] דְּמְקַוְּמָא לְחַיֵּא דְּלְעָלַם אֵידָא דְּבַרְהּ דְּאֱנָשָׁא [y] נְתֵל לְכוֹן דְּהוּא עָבַד [z] דְּנָפְלוּחַ עֲבַרְהּ דְּאֱלָהָא׃ 28 אָמְרִין לַהּ מָנָא נַעְבֵּד [a] דְּנָפְלוּחַ עֲבַדְתָּא דְּאֱלָהָא׃ 29 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן דָּא הִיא עֲבַדְתָּא דְּאֱלָהָא דְּתְהֵימְנוּן בְּמַן דְּהוּ שַׁדַּר׃ 30 אָמְרִין לַהּ מָנָא אַתְּ עָבֵד אַתְּ דְּנֶחְזֵא [b] וְנְהֵימֵן בָּךְ מָנָא [c] סָעַר אַנְתְּ׃

[o] לְמַר [p] בְּעָא [q] שְׁכַח בלשון משא [r] אִתָּא [s] חֲזָא [t] אָתָא כמו אות [u] אֲכַל [x] קְיָמָא [y] נְתַל [z] פְּלַח [a] חֲזָא [b] חַיְמֵן [c] סַעַר פרושו עשה

31 * Patres noſtri Maneno comederunt in deſerto, ſicut ſcriptum eſt, Panem de cælo dedit eis ad comedendum.

32 * Dixit eis Jeſchua, Amin amin dico vobis, Mouſche non dedit vobis panem illum è cælo, ſed Pater meus dat vobis panem illum veritatis è cælo.

33 * Panis enim Dei, is eſt qui deſcendit de cælo, & dat vitam mundo.

34 * Dicunt ei, Domine noſter, ſemper da nobis panem iſtum.

35 * Dixit eis Jeſchua, Ego ſum panis vitæ: qui venit ad me, haudquaquam eſuriet; & qui credit in me, non ſitiet in æternum.

36 * Sed dixi vobis, Vidiſtis me neque creditis.

37 * Quicquid dat mihi Pater meus, ad me veniet, & eum qui venit ad me, non eijciam foras.

38 * Quia deſcendi è cælo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me.

39 * Hæc eſt autem voluntas eius qui miſit me, vt quicquid dedit mihi, non perdam ex eo, ſed ſuſcitem illud vltimo illo die.

40 * Hæc eſt enim voluntas Patris mei, vt quiſquis videt Filium & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego ſuſcitabo eum vltimo illo die. * Jhoudæi verò murmurabant de eo, quòd dixiſſet, Ego ſum panis ille qui deſcendi de cælo.

42 * Et dicebant, Nónne hic eſt Jeſchua filius Jauſeph, cuius nos nouimus patrem & matrem? Et quomodo dicit iſte, E cælo deſcendi?

43 * Reſpondit Jeſchua & dixit eis, Ne murmuretis vnus cum alio.

44 * Nemo poteſt venire ad me, niſi traxerit eum Pater qui miſit me: & ego ſuſcitabo eum vltimo illo die.

45 * Scriptum eſt enim in Prophetis, Futuros omnes doctos à Deo. Quiſquis igitur audiuit à Patre, & didicit ab eo, venit ad me.

46 * Non quòd viderit quiſpiam Patrem, niſi is qui à Deo eſt, ipſe vidit Patrem.

Oblationis quotidianæ.

47 * Amin amin dico vobis, Quiſquis credit in me, habet vitam æternam.

---

31 אֲבָהַיִן [d] מַנָּא אֲכָלוּ בְמַדְבְּרָא אַיכַנָא דִכְתִיב דְלַחְמָא מִן שְׁמַיָּא יַהֵב לְהוֹן לְמֵאכַל׃ 32 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ
אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְלָא הָנָא מוּשֶׁה יַהֵב לְכוֹן לַחְמָא מִן שְׁמַיָּא אֶלָּא אֲבִי יָהֵב לְכוֹן לַחְמָא [f] דְקוּשְׁטָא מִן שְׁמַיָּא׃
33 לַחְמָה גִיר דַאלָהָא אִיתַוהִי הוּ [g] דְנָחֵת מִן שְׁמַיָּא וְיָהֵב חַיֵּא לְעָלְמָא׃ 34 אֲמְרִין לֵהּ מָרָן בְּכָל זְבַן [h] הַב
לַן לַחְמָא הָנָא׃ 35 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא לַחְמָא דְחַיֵּא מַן דָאתֵא לְוָתִי לָא [i] נֶכְפַּן וּמַן [k] דְמְהַימְנִן בִּי לָא
[l] נֵצְחֵא לְעָלַם׃ 36 אֶלָּא אֶמְרֵת לְכוֹן [m] דְחֲזַיתוּנַנִי וְלָא מְהֵימְנִין אַנְתוּן׃ 37 כֹּל דְיָהֵב לִי
[n] אֲבָא לְוָתִי נֵאתֵא וּמַן דְלְוָתִי נֵאתֵא לָא [o] אַפְקֵהּ לְבַר׃ 38 דְנָחֵת מִן שְׁמַיָּא לָא הָנָא דַאעְבֵד [p] צְבְיָנִי אֶלָּא
צְבְיָנֵהּ דְמַן דְשַׁדְרַנִי׃ 39 הָנוֹ דֵין צְבְיָנֵהּ דְמַן דְשַׁדְרַנִי דְכֹל דְיָהֵב לִי לָא [q] אֲבַד מִנֵּהּ אֶלָּא [r] אֲקִימִיוּהִי

[a] כמו הזן [b] אֲכַל
[c] קוּשְׁטָא כמו קושטא
[d] נְחַת [e] יָהֵב
[f] כְּפַן [g] חַיִּין
[h] עָתֵד כמו אתד
[i] חֲוֵד [k] אִתַּד
[l] נְפַק [m] עְבֵד
[n] אִבַּד [o] קוּם

31 ✱ Patres noſtri manducauerunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt, Panem de cælo dedit eis manducare.

Exo. 16. a.4.d 14. Num. 11 b.7. Pſal. 77. c. 24. Sap. 16. c. 20.

32 ✱ Dixit ergo eis Ieſus, Amen amen dico vobis, nõ Moyſes dedit vobis panem de cęlo, ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verum.

verus

33 ✱ Panis enim † Dei eſt qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo.

34 ✱ Dixerunt ergo ad eum, Domine, ſemper da nobis panem hunc.

35 ✱ Dixit autem eis Ieſus, Ego ſum panis vitæ; qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet †vnquam.

Eccle. 24 c. 29.

in æternum

36 ✱ Sed dixi vobis, quia & vidiſtis me & non † creditis.

credidiſtis.

37 ✱ Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me, non eijciam foras.

38 ✱ Quia deſcendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me.

39 ✱ Hæc eſt enim voluntas eius qui miſit me, Patris: vt omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die.

40 ✱ Hæc eſt autem voluntas Patris mei qui miſit me: vt omnis qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam ęternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.

41 ✱ Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixiſſet, Ego ſum panis viuus qui de cælo deſcendi.

Mat. 13. b.55.

42 ✱ Et dicebant, Nónne hic eſt Ieſus filius Ioſeph, cuius nos nouimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cælo deſcendi?

43 ✱ Reſpondit ergo Ieſus, & dixit eis, Nolite murmurare inuicem:

44 ✱ Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.

Iſai. 54. f. 13.

45 ✱ Eſt ſcriptum in Prophetis, Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me.

Mat. 11. d.27.

46 ✱ Non quia Patrẽ vidit quiſquam, niſi is qui eſt à Deo: hic vidit Patrem.

47 ✱ AMEN amen dico vobis, Qui credit in me, habet vitam æternam.

31 ✱ Ὁ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον, ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.

32 ✱ εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.

33 ✱ ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ.

34 ✱ εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν, κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον.

35 ✱ εἶπεν δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. ὁ ἐρχόμενος πρός με, οὐ μὴ πεινάσῃ· καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.

36 ✱ ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε.

37 ✱ πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατὴρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει· καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω.

38 ✱ ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

39 ✱ τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

40 ✱ τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν, καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

41 ✱ ἐγόγγυζον οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ·

42 ✱ καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ υἱὸς ἰωσὴφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;

43 ✱ ἀπεκρίθη οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων.

44 ✱ οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με, ἑλκύσῃ αὐτόν· καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

45 ✱ ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν, ἔρχεται πρός με.

46 ✱ οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ· οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα.

47 ✱ ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον.

בְּיוֹמָא אַחֲרָיָא׃ 45 הָנֵי גֵּיר עֲבִינַהּ דַּאבִי דְכֹל דְּחָזֵא לַבָּרָא וּמְהַימֵן בֵּהּ נֶהֱוֹון לֵהּ חַיֵּא דְלָעְלַם וְאֶנָא אֲקִימִיוּהִי
בְּיוֹמָא אַחֲרָיָא׃ 41 יְהוּדָיֵא דֵּין [s] רַטְנִין הֲוָא עֲלַוֹהִי דַּאמַר דְּאֶנָא אֲנָא לַחְמָא [t] דְּנְחִתֵּת מִן שְׁמַיָּא׃
42 וְאָמְרִין חֲווֹ לָא הֲוָא הָנָא יֵשׁוּעַ בַּר יוֹסֵף הַו דַּחֲנַן יָדְעִין לַאבוּהִי וְלְאִמֵּהּ וְאֵיכַנָא אֵמַר הָנָא דְּמִן שְׁמַיָּא נְחִתֵּת׃
43 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לָא תֵּרְטְנוּן חַדעֲם חַר׃ 44 לָא אֱנָשׁ מְשְׁכַּח דְּנֵאתֵא לְוָתִי אִלָּא אִן נַנְגְּדֵהּ אֲבָא דְשַׁדְּרַנִי
וַאֲנָא [u] אַקִימִיוּהִי בְיוֹמָא אַחֲרָיָא׃ 45 כְּתִיב גֵּיר בַּנְבִיֵא דֶּנֶהֱוון כְּלְהוֹן [x] מַלְפֵּא דַּאלָהָא כְּל מַן דְּשָׁמַע הָכִיל מִן אֲבָא
[y] וְיָלֵף מָנָה אֵתָא לְוָתִי׃ 46 לָא הֲוָא דְּחָזֵא אֱנָשׁ לַאבָא אֶלָּא מַן דְּמִן אֱלָהָא [z] אִיתוֹהִי הַו הוּ חָזֵא לַאבָא׃
דְּקוּרְבָא דְּכְלִיום יח 47 אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכון דְּמַן [a] דַּמְהַימֵן בִּי אִית לַהּ חַיֵּא דְלָעְלַם׃

[s] רַטְנָן [t] נְחַתַת
[u] קוּם [x] אֱלָף
[y] יִלֵּף כמו אֱלָף
[z] אִידַת כמו יש
[a] הַיְמֵן

48 * Ego ſum panis vitæ.
49 * Patres veſtri comederunt Maneno in deſerto, & mortui ſunt.
50 * Hic eſt autem panis ille, qui deſcendit de cælo, vt comedat homo ex eo, & nõ moriatur.
51 * Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcẽdi: & ſi quis ederit ex hoc pane, viuet in æternum. & panis quem ego dabo, corpus meũ eſt, quod pro vita mundi do.
52 * Rixabantur autem Jihoudæi alius cum alio, & dicebant: Quomodo poteſt iſte corpus ſuum dare nobis ad comedendum?
53 * At dixit eis Jeſchua: Amin amin dico vobis, niſi comederitis corpus Filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, nõ habebitis vitam in vobis.
54 * Porro qui comedit ex corpore meo, & bibit ex meo ſanguine, habet vitam eternam, & ego ſuſcitabo eum in nouiſſimo illo die.
55 * Corpus enim meũ verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.
56 * Qui comedit corpus meum, & bibit meũ ſanguinem, in me manet, & ego in eo.
57 * Sicut miſit me Pater viuens, & ego viuo propter Patrem; & qui comederit me, etiam ipſe viuet propter me.
58 * Hic eſt panis ille qui deſcendit è cælo, non eſt ſicut illud quod comederunt patres veſtri Maneno, et mortui ſunt: qui comederit ex hoc pane, viuet in æternum.
59 * Hæc dixit in ſynagoga dum doceret in Capharnachum.
60 * Multi autem, qui audierunt, ex diſcipulis eius dicunt: Durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire?

Matutinis feriæ quartæ Septimanæ Paſſionis.

61 * Jeſchua verò ſciens apud ſe murmurare de hoc diſcipulos ſuos, dixit eis: Hoc vos offendit?
62 * Si videritis igitur Filium hominis aſcendentem eò loci vbi erat à principio?
63 * Spiritus eſt qui viuificat, corpus non prodeſt quicquã: verba quæ ego loquor vobiſcum, ſpiritus ſunt, & vita ſunt.

---

48 אֲנָא אֲנָא לַחְמָא דְחַיֵּיא׃ 49 אֲבָהַיכון אֲכָלוּ מַנָּא בְּמַדְבְּרָא [b] ומיתוּ׃ 50 הָנָו דֵין לַחְמָא דְנָחֵת
מִן שְׁמַיָּא [c] דְּנֵאכול אֱנָשׁ מֶנֵּה וְלָא נְמוּת׃ 51 אֲנָא אֲנָא לַחְמָא חַיָּא דְמִן שְׁמַיָּא [d] נָחֵתָה וְאן אֱנָשׁ נֵאכוּל מִן
הָנָא לַחְמָא [e] נְחֵא לְעָלַם וְלַחְמָא אֲינָא דְאֲנָא [f] אֶתֵּל פִּגְרִי הוּ דְעַל חַיּוּתִי דְעָלְמָא יְהֵב אֲנָא׃
52 [g] נָצֵין הֲווֹ דֵין יְהוּדָיֵא חַד עִם חַד וַאמְרִין אֵיכְנָא מְשַׁכַּח הָנָא פִּגְרֵה [h] דְנֵתֵּל לַן [i] לְמֵאכַל׃
53 וַאמַר לְהון וְשׁוּעַ אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכון דֵּאן לָא תֵּאכְלון פִּגְרֵה דַבְּרֵה דְאֲנָשָׁא [k] וְתָשְׁחוּן דְּמֵה לַית לְכון חַיֵּא
[l] בְּקְנוּמְכון׃ 54 דְּאֵכֵל דֵּין מֵן פִּגְרִי וְשָׁתֵא מִן דְּמִי אִית לַהּ חַיֵּא דַלְעָלַם וַאנָא [m] אֲקִימִיוֹהִי בְּיוֹמָא אַחֲרָיָא׃
55 פִּגְרִי גֵּיר [n] שַׁרִירָאִיה [o] אִיתַוֹהִי [p] מֵאכוּלְתָא וְדְמִי שַׁרִירָאִית אִיתַוֹהִי [q] מַשְׁתְיָא׃

[b] מוּרת [c] אֵכַל
[d] נְחַת [e] חַיָּא
[f] נְתַל [g] נְצֵא
[h] נְתַל [i] אֵכַל
[k] שְׁתָא
[l] קְנוּמָא פירושו עצם
[m] קום [n] שְׁרַר
[o] אית [p] אֵכַל [q] שְׁתָא

48 ✠ Ego sum panis vitæ.
49 ✠ Patres vestri manducauerunt manna in deserto: & mortui sunt.
Exo. 16. a.13.
50 ✠ Hic est panis de cælo descendens: vt siquis ex ipso manducauerit, non moriatur.
51 ✠ Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi. Siquis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi F vita.
52 ✠ Litigabant ergo Iudæi adinuicem, dicentes, Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?
53 ✠ Dixit ergo eis Iesus, Amen amen dico vobis, Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.
54 ✠ Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in nouissimo die.
55 ✠ Caro enim mea, verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.
1.Co. 11 f.27.
56 ✠ Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.
57 ✠ Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse viuet propter me.
58 ✠ Hic est panis qui de cælo descendit. Non sicut manducauerunt patres vestri manna: & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.
59 ✠ Hæc dixit in synagoga docēs in Capharnaum.
60 ✠ Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt, Durus est hic sermo. & quis potest eum audire?

61 ✠ Sciens autem Iesus apud semetipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis: Hoc vos scandalizat?
Sup. 3. b.13.
62 ✠ Si ergo videritis Filium hominis ascendentem, vbi erat prius?
63 ✠ Spiritus est qui viuificat: caro non prodest quicquam. verba quę ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.

48 ✠ ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.
49 ✠ Ⓐ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀπέθανον.
50 ✠ οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ.
51 ✠ ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.
52 ✠ ἐμάχοντο οὖν Ⓐ ἰουδαῖοι πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;
53 ✠ εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.
54 ✠ ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ·
55 ✠ ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις.
56 ✠ ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.
57 ✠ καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ.
58 ✠ οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· οὐ καθὼς ἔφαγον Ⓐ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον. ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.
59 ✠ Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν καπερναούμ.
60 ✠ πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;
61 ✠ Εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει;
62 ✠ ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;
63 ✠ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάλημκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι, καὶ ζωή ἐστιν.

---

48 אֲנָא הוּא לַחְמָא דְחַיָּיא׃
49 אֲבָהָתְכוֹן אֲכָלוּ יָת מָנָא בְּמַדְבְּרָא וּמִיתוּ׃
50 דֵּין הוּא לַחְמָא דְנָחֵת מִן שְׁמַיָּא דְּכָל דְּיֵכוֹל מִנֵּיהּ לָא יְמוּת׃
51 אֲנָא הוּא לַחְמָא חַיָּא דְּנָחִית מִן שְׁמַיָּא אִם יֵכוֹל אֱנָשׁ מִן לַחְמָא הָדֵין יִתְקַיַּם לְעָלַם וְלַחְמָא דְּאַף יְהַב אֲנָא בִּשְׂרִי הוּא דְּאֶתֵּן עַל חַיֵּי עָלְמָא׃
52 וְאִתְקְטָלוּ יְהוּדָאֵי בֵּינֵיהוֹן לְמֵימַר אֵיכְדֵין יָכִיל דֵּין לְמִתַּן לָנָא יָת בִּשְׂרֵיהּ לְמֵיכַל׃
53 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ בְּקוּשְׁטָא בְּקוּשְׁטָא אֲנָא אֲמַר לְכוֹן אִלֵּין לָא תֵּיכְלוּן יָת בִּשְׂרָא דִבְרַהּ דְּאֱנָשָׁא וְלָא תִּשְׁתּוֹן יָת דְּמֵיהּ לָא תְּהֵי לְכוֹן חַיֵּי בְּנַפְשְׁתְּכוֹן׃
54 דְּיֵכוֹל יָת בִּשְׂרִי וְיִשְׁתֵּי יָת דְּמִי לֵיהּ חַיֵּי עָלְמָא וַאֲנָא אֲקִימִנֵּיהּ בְּסוֹף יוֹמַיָּא׃
55 אֲרֵי בִּשְׂרִי קְשׁוֹט הוּא מֵיכְלָא וְדְמִי קְשׁוֹט הוּא מִשְׁתְּיָא׃
56 דְּיֵכוֹל יָת בִּשְׂרִי וְיִשְׁתֵּי יָת דְּמִי בִּי מְקַיַּם וַאֲנָא בֵּהּ׃
57 אֵיכְנָא דְּשַׁדְּרַנִי אֲבָא חַיָּא וַאֲנָא חַי אֲנָא מְטוּל אֲבָא וְדֵיכוֹל יָתִי אַף הוּא יְחֵי מִן קֳדָמָי׃
58 דֵּין לַחְמָא דְּנָחֵת מִן שְׁמַיָּא לָא הֲוָא אֵיךְ דַּאֲכָלוּ אֲבָהָתְכוֹן מָנָא וּמִיתוּ מַן דְּאָכֵל יָת לַחְמָא הָדֵין יִתְקַיַּם לְעָלַם׃
59 הָלֵין אֲמַר בְּכְנִישְׁתָּא כַּד מְלַף בְּכַפַּרְנַחוּם׃
60 וְסַגִּיאָא דְשָׁמְעוּ מִן תַּלְמִידוֹהִי אָמְרִין קַשְׁיָא הִי מִלְּתָא הָדָא מַנוּ מְשְׁכַּח לְמֶשְׁמְעָה׃
61 וְיֵדַע יְשׁוּעַ בְּנַפְשֵׁהּ דְּרָטְנִין עַל הָדָא תַּלְמִידוֹהִי וַאֲמַר לְהוֹן הָדָא מַכְשְׁלָא לְכוֹן׃
62 אֵין חֶזְיוֹן הָכִיל לְמִהְוֵי דַּאֲנָשָׁא דְסָלֵק לַאֲתַר דַּאיתוֹהִי הֲוָא מִן קֳדָם׃
63 רוּחָא הִי דְּמַחֲיָא לָא מַהֲנָא מְדַם מְלָּא דַּאֲנָא מַלֵּית עִמְּכוֹן רוּחָא אִנּוּן וְחַיֵּא אִנּוּן׃

ק קוֹף
ר אֲבָל ר חֵית
ת מות ר חֵית ר אַלְף
ק קְשָׁא ב מַלֵּל ב שְׁמַע
ח חֲשָׁשׁ
ל לְמַד פ פְּשַׁל ד חֲזָא
ח חַוָּא פירושו הוֹעִיל ת חֲנָא
מ מַלֵּל

64 * Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. nouerat enim à principio quinam essent ij qui non credebant, & quis eum proditurus esset.

65 * Et dicebat eis, Propterea dixi vobis neminem posse venire ad me, nisi datum fuerit ei à Patre meo.

66 * Propter hunc sermonem multi ex discipulis eius abierunt retrorsum, nec ambulabant cum eo.

67 * Dixit autem Jeschua dodecadi suæ, Num & vos vultis abire?

68 * Respondit Schemeoun Kipho, & ait, Domine mi, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

69 * Nósque credimus & scimus te esse Meschicho Filium Dei viuentis.

70 * Dixit eis Jeschua, Nónne ego elegi vos duodecim, & ex vobis vnus Satanas [aduersarius] est?

71 * Loquebatur de Iihoudo filio Schemeoun Scarioutho, futurum enim erat vt ipse proderet eum, vnus ex duodecim.

Matutinis feriæ IIII. hebdomadis v. Ieiunij.

CAP. VII.

1 POst hæc ambulabat Jeschua in Galilæa, nolebat enim ambulare [versari] in Jihoudæa propter Jihoudæos, quippe qui studerent eum trucidare.

2 * Prope autem erat festum Jihoudæorum Conopea.

3 * Et dixerunt ei fratres ipsius Jeschua, Recede hinc & vade in Jihoudæam, vt videant discipuli tui opera quæ facis.

4 * Nemo enim quicquam facit in occulto, & vult ipse in aperto esse: si hæc facis, ostende teipsum mundo.

5 * Nam ne fratres quidem eius credebant in ipsum Jeschua.

6 * Dixit eis Jeschua, Tempus meum nondum adest: tempus autem vestrum semper est paratum.

7 * Non potest mundus vos odisse: me autem odit, quoniam ego testor de eo, opera eius mala esse.

---

64 אֶלָּא אִיתּ אֲנָשָׁא מִנְּכוֹן דְּלָא [h] מְהֵימְנִין יַדַּע הֲוָא גֵּיר יֵשׁוּעַ מִן קַדְמִין מַן אִנּוּן אִילֵּין דְּלָא מְהֵימְנִין וּמַנוּ הַו דְּמַשְׁלֵם
לַהּ ׃ 65 וְאָמַר הֲוָא לְהוֹן מָטֵל הָנָא אֲמַרֵת לְכוֹן דְּלָא אֱנָשׁ מָשְׁכַח [i] דְּנֵאתֵא לְוָתִי אִן לָא [k] יְהִיב לֵהּ מִן אֲבִי ׃
66 מָטֵל הָדָא [l] מִלְּתָא סַגִּיאָא מִן תַּלְמִידוֹהִי אֶזְלוּ [m] לְבֶסְתַּרְהוֹן וְלָא מְהַלְּכִין הֲוּו עִמֵּהּ ׃
67 וְאָמַר יֵשׁוּעַ לַתְּרֵעַסְרְתֵּהּ לְמָא אַף אַנְתּוּן [n] צָבְיִן אַנְתּוּן [o] לְמֵאזַל ׃ 68 עָנָא שִׁמְעוֹן כֵּאפָא וַאמַר מָרִי
לְוָת מַן נֵאזַל [p] מָלֵא דְחַיֵּא דְלְעָלַם אִית לָךְ ׃ 69 וַחֲנַן [q] הֵימֵנַן [r] וְיַדְעֵנַן דְּאַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא
חַיָּא ׃ 70 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הֲוָא אֲנָא [s] גְּבִיתְכוֹן לַתְּרֵעסַר וּמְנְכוֹן חַד סָטָנָא הוּ ׃
71 אֲמַר הֲוָא עַל יְהוּדָא בַר שִׁמְעוֹן סְכַרְיוֹטָא הַו גֵּיר עֲתִיד הֲוָא [t] דְּנֶשְׁלְמִיוֹהִי חַד מִן תְּרֵעסַר ׃

[h] חַיְמִן
[i] אִתְתֵּא [k] יְהֵב
[l] מַלֵּל [m] וְכַתַּר פירושא אחור
[n] צְבָא [o] אֵזַל
[p] מַלֵּל [q] חַיְמֵן
[r] יְדַע
[s] גְּבֵא
[t] שְׁלֵם

64 * Sed sunt quidam ex vobis, qui non credũt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum.

64 * ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἱ οὐ πιστεύουσιν· ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν.

65 * Et dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.

65 * καὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.

66 * Ex hoc multi discipulorũ eius abierunt retrò: & iam non cum illo ambulabant.

66 * ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν.

67 * Dixit ergo Iesus ad duodecim, Nunquid & vos vultis abire?

67 * εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τοῖς δώδεκα, μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;

68 * Respondit ergo ei Simõ Petrus, Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

68 * ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις.

69 * Et nos credimus & cognouimus quia tu es Christus filius Dei.

69 * καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.

Mat. 16. c. 16. Mar. 8. c. 29. Luc. 9. c. 20.

70 * Respondit eis Iesus, Nónne ego vos duodecim elegi: & ex vobis vnus diabolus est?

70 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν;

de Iuda Scariotis

71 * Dicebat autẽ †Iudam Simonis †Iscariotem: hic enim erat traditurus eum, cùm esset vnus ex duodecim.

71 * ἔλεγε δὲ τὸν ἰούδαν σίμωνος ἰσκαριώτου· οὗτος γὰρ ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

CAP. VII.

ζ.

1 POst hæc autẽ ambulabat Iesus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare: quia quærebant eum Iudæi interficere.

1 * Καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ περιπατεῖν· ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι.

Leu. 23 f. 34.

2 * Erat autem in proximo dies festus Iudæorum, Scenopegia.

2 * ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία.

3 * Dixerunt autem ad eum fratres eius, Transi hinc, & vade in Iudæam, vt & discipuli tui videant opera tua quæ facis.

3 * εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, μετάβηθι ἐντεῦθεν, καὶ ὕπαγε εἰς τὴν ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς·

4 * Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in palàm esse. si hæc facis, manifesta teipsum mundo.

4 * οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παῤῥησίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ·

5 * Neque enim fratres eius credebant in eum.

5 * οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.

6 * Dicit ergo eis Iesus, Tempus meum nondum aduenit: tempus autem vestrum semper est paratum.

6 * λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω παρέστιν· ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος.

7 * Non potest mundus odisse vos. me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo quia opera eius mala sunt.

7 * οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς. ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν.

וְצַפְרָא דַּארְבְּעָא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבַּתָּא רר וְאָזְמָא כ קפלאון ז

1 בָּתַר הָלֵין מְהַלֵּךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ בַּגְלִילָא לָא גָּיר צָבֵא הֲוָא [a]לְמֶהֱלַךְ בִּיהוּד מֶטֶל דְּיִהוּדָיֵא [b]בָּעֵין הֲוָו [c]לְמֶקְטְלֵהּ׃
2 וְקָרִיב הֲוָא [c]עֲרְעָא דְּמַטְלֵלֵי דְיִהוּדָיֵא׃ 3 וַאֲמַרוּ לֵהּ אֲחָוֹהִי לְיֵשׁוּעַ שַׁנָא לָךְ מֶכָּא [f]וְזֵל לִיהוּד [g]דְּנָחֲזוּן
תַּלְמִידָיִךְ עֲבַדָּא דְּעָבֵד אַנְתְּ׃ 4 לַית גִּיר אֱנָשׁ דְּעָבֵד מֶרֶם [h]בְּטוּשְׁיָא וְצָבֵא הוּ [i]דְּבָגְלָיָא נָהֲוֵא אִן הָלֵין עָבַד
אַנְתְּ חָנָא נַפְּשָׁךְ לְעָלְמָא׃ 5 אַף לָא גִּיר אֲחָוֹהִי [k]הֵימְנוּ הֲוָו בֵּהּ בְּיֵשׁוּעַ׃
6 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ זַבְנִי דִּילִי עַדְמָא לְהַשָּׁא לָא מְטָא זַבְנִכוֹן דֵּין דִּילְכוֹן כְּכָל [l]עִדָּן מְטַיָב׃
7 לָא [m]מְשַׂנֵּא עָלְמָא [m]לְמִסְנְכוֹן לִי דֵּין סָנֵא מֶטֶל דַּאֲנָא [n]מַסְהֵד אֲנָא עֲלוֹהִי דַּעֲבָדוֹהִי בִּישִׁין אִנּוּן׃

a הָלַךְ b בָּעָא c קְטַל
d פירושו חג
e עבראית סכות
f אֵזַל g חֲזָא
h טָשָׁא i גְּלָא
k הֵימִין
l פירושו זמן
m סְנָא n סְהַד

8 * Vos aſcendite ad feſtum hoc, ego nunc non aſcẽdo ad hoc feſtum: quia tempus meum nondum impletum eſt.

9 * Hæc dixit, & quieuit in Galilæa.

10 * Quum autem aſcendiſſent fratres eius ad feſtum, tunc & ipſe aſcendit, non manifeſtè, ſed velut in occulto.

11 * Jihoudæi autem quærebant eum in feſto, & dicebant, Vbi eſt ille?

12 * Et murmur multum propter eum fuit in turba. erant enim qui dicebant, Bonus eſt. alij verò dicebant, Minimè, ſed ſeducit populum.

13 * Nemo autem palàm loquebatur de eo propter metum Jihoudæorum.

14 * Quum autem dimidiati eſſent dies feſti, aſcendit Jeſchua in templum, & docebat.

15 * Et mirabantur Jihoudæi, dicentes, Quomodo nouit iſte literas quum non didicerit?

16 * Reſpondit Jeſchua & ait, Doctrina mea non mea eſt, ſed eius qui miſit me.

17 * Qui voluerit exequi voluntatem eius, intelliget doctrinam meam num ex Deo ſit, an ego ex voluntate mei ipſius loquar.

18 * Qui ex voluntate mentis ſuæ loquitur, gloriam ſuiipſius quærit. is autem qui gloriam eius qui miſit ipſum quærit, verax eſt, & iniquitas in corde eius non eſt.

19 * Nónne Mouſche dedit vobis Legem? nemo autem ex vobis cuſtodit Legem.

20 * Quid quæritis me interficere? Reſpondit turba & ait, Dæmonium habes: quis quærit te interficere?

21 * Reſpondit Jeſchua, & dixit eis, Vnum opus operatus ſum, & omnes miramini.

22 * Propterea Mouſche dedit vobis circunciſionem, non quòd ex ipſo Mouſche ſit, ſed ex Patribus eſt, & Sabbatho circunciditis hominem.

23 * Quòd ſi homo circunciditur die Sabbathi, ob idque non ſoluitur Lex Mouſche, de me murmuratis qui totum hominem ſanauerim die Sabbathi?

24 * Ne iudicaueritis per acceptionem vultus [perſonarum], ſed iudicio recto iudicate.

25 * Dicebant autem quidam ex Ouriſchlem, Nónne hic eſt quem quærunt interficere?

---

8 אַנְתּוּן סַקוּ לְעִדְעָא הָנָא אֲנָא לָא סָלֵק אֲנָא הָשָׁא לְעִדְעָא הָנָא מֶטֶל דְּזַבְנָא דִילִי לָא עַדְכִיל שְׁלֵם ׃

9 הָלֵין אֶמַר וּפָשׁ לֵהּ בְּגְלִילָא ׃

10 כַּד דֵּין סְלֵקוּ אֲחוֹהִי לְעִדְעָא הָיֵדִין אָף הוּ סְלֵק לָא בְּגְלֵיָא אֶלָּא אַיְךְ דַּטְשׁוּיָא ׃

11 יְהוּדֵיָא דֵין בָּעֵין הָוֵי לֵהּ בְּעִדְעָא וְאָמְרִין הָוֵי אַיכוֹ הַו ׃

12 וְרֶמָנָא סַגִּיאָא בְּטָלְחָה אִית הָוָא בְּכֻנְשָׁא אִית הָוֵי גֵיר דְּאָמְרִין דְּטָב הוּ וַאחֳרָנָא אָמְרִין הָוֵי לָא אֶלָּא מַטְעֵא לְעַמָּא ׃

13 לָא דֵין אֱנָשׁ גַּלְיָאִית מִמֶּלֶל הָוָא עֲלוֹהִי מֶטֶל דְּחָלְתָּא דִיהוּדָיֵא ׃

14 כַּד דֵּין פְּלֵגוּ יוֹמָתָא וְעִדְעָא סְלֵק לְהֵיכְלָא וּמַלֶּף הָוָא ׃

15 וּמְתַדְּרִין הָוֵי יְהוּדָיֵא וְאָמְרִין אַיכָנָא יָדַע הָנָא סִפְרָא כַּד לָא יְלֵף ׃

16 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר יוּלְפָנִי לָא הָוָא דִילִי אֶלָּא דְּהוֹ דְשַׁדְרַנִי ׃

17 מַן דְּצָבֵא דְּנֶעְבֵּד צְבְיָנֵהּ מְסַהֲכַל יוּלְפָנִי

---

8 נְסַק
כּוּש פִּירוּ נוּח
9 בְּגָא כמו אוכח
10 דְּטֵן
11 טָעָא גְּלֵא דְּחַל
12 יְלֵף כמו אולף
13 דְּמַר
14 עְבֵד סְכַל יְלֵף

8 * Vos aſcendite ad diem feſtum hunc. ego †non aſcēdo ad diem feſtum iſtum: B quia meum tempus nondum impletum eſt.

enim non aſcendam

9 * Hæc cùm dixiſſet,ipſe manſit in Galilæa.

10 * Vt autem aſcenderunt fratres eius: tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum, nō manifeſtè,ſed quaſi in occulto.

11 * Iudæi ergo quærebant eum in die feſto,& dicebant: Vbi eſt ille?

12 * Et murmur multus erat in turba de eo. Quidam enim dicebāt: Quia bonus eſt. Alij autem dicebant: Non, ſed ſeducit turbas.

13 * Nemo tamen palam loquebatur de illo,propter metum Iudæorum.

14 * Iam autem die feſto mediante,aſcēdit Ieſus in templum,& docebat.

15 * Et mirabantur Iudęi,dicentes: Quomodo hic literas ſcit,cùm non didicerit?

16 * Reſpondit eis Ieſus,& dixit: Mea doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me.

17 * Si quis voluerit voluntatem eius facere:cognoſcet de doctrina,vtrū ex Deo C ſit,an ego à meipſo loquar.

18 * Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit. qui autem quærit gloriam eius qui miſit eum, hic verax eſt,& iniuſtitia in illo non eſt.

19 * Nónne Moyſes dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem?

Exo.20. c.20. & 24.a.3 Supr.5. c.18.

20 * Quid me quæritis interficere? Reſpō dit turba,& dixit: Dæmoniū habes: quis te quærit interficere?

21 * Reſpondit Ieſus,& dixit eis: Vnum opus feci:& omnes miramini.

Leui.12. a.3. Gen.17. b.10.

22 * Propterea Moyſes dedit vobis circūciſionem, non quia ex Moyſe eſt, ſed ex D patribus,& in ſabbatho circunciditis hominem.

23 * Si circumciſionem accipit homo in ſabbatho,vt non ſoluatur lex Moyſi:mihi indignamini, quia totum hominem ſanum feci in ſabbatho?

24 * Nolite iudicare ſecundum faciem: ſed iuſtum iudicium iudicate.

Deut.1. c.16.

25 * Dicebant ergo quidam ex Ieroſolymis, Nónne hic eſt quem quærunt interficere?

8 * ὑμεῖς ἀνάβητε. εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται.

9 * Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ.

10 * ὡς δὲ ἀνέβησαν ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.

11 * ⓐ οὖν ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος Ⓞ;

12 * καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις. οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι ἔλεγον, οὔ· ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον.

13 * οὐδεὶς μέντοι παῤῥησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ, διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων.

14 * ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκε.

15 * καὶ ἐθαύμαζον οἱ ἰουδαῖοι, λέγοντες, πῶς οὗτος γράμματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς;

16 * ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς ⓒ εἶπεν, ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με.

17 * ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ.

18 * ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν, οὗτος ἀληθής ἐστιν, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.

19 * οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, ⓒ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον;

20 * τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; ἀπεκρίθη ὄχλος ⓒ εἶπε, δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;

21 * ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἓν ἔργον ἐποίησα, ⓒ πάντες θαυμάζετε.

22 * διὰ τοῦτο μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν, οὐχ ὅτι ἐκ μωσέως ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων, καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον.

23 * εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ;

24 * μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.

25 * ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν ἱεροσολυμιτῶν· οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι;

---

18 מִן דִּמֵּן צְבוּת רְעֵינֵהּ מְמַלֵּל שׁוּבְחָא לְנַפְשֵׁהּ בָּעֵא הַו דֵּין דְּשׁוּבְחָא דְמַן דְּשַׁדְּרֵהּ בָּעֵא שְׁרִיר הוּ וְעַוְלָא בְּלֵבֵהּ לָא אִית׃

19 לָא הֲוָא מוֹשֶׁא יְהֵב לְכוֹן נָמוֹסָא וְלָא אֱנָשׁ מִנְּכוֹן נָטַר נָמוֹסָא׃

20 מָנָא בָּעִין אַנְחוּן לְמֶקְטְלַנִי עָנָא כְנָשָׁא וְאָמְרִין דַּיְוָא אִיתְלָךְ מַנוּ בָּעֵא לְמָקְטָלָךְ׃

21 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן חַד עֲבָדָא עֲבַדִת וְכֻלְכוֹן מְהַדְּמְרִין אַנְחוּן׃

22 מָטַל הָנָא מוֹשֶׁא יְהֵב לְכוֹן גְּזוּרְתָא לָא הֲוָא מָטַל דְּמֶנֵּהּ הִי מִן מוֹשֶׁא אֶלָּא מִן אֲבָהָתָא הִי וּבְשַׁבְּתָא גְּזִרִין אַנְחוּן בַּרְנָשָׁא׃

23 וְאִן בַּרְנָשָׁא מְחַגַּר בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא מָטַל דְּלָא נְשְׁחְרָא נָמוֹסָא דְמוֹשֶׁא עֲלַי רְטִנִין אַנְחוּן דְּכֻלֵּהּ בַּרְנָשָׁא אַחְלֵמִת בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא׃

24 לָא חֲוִין דִּינִין בְּמַסַּב בַּאפָּא אֶלָּא דִינָא כְאנָא דונו׃

25 וְאָמְרִין חֲוִו אֲנָשָׁא מִן אוּרְשְׁלֵם לוֹ הָנוֹ הוּ דְּבָעִין לְמָקְטָלוּ׃

ᵈ צְבָא ᶜ רְעָא כמו רצה
ᶠ שְׁבַח ᵍ בְּעָא ʰ קְטַל
ʰ דַּמַּר ⁱ גְּזַר ופירושו מחת
ᵏ אָב ˡ שְׁרָא
ᵐ רְטַן ⁿ חֲלֵם ᵒ נָסַב
ᵖ כוּן ᑫ דון ʳ כמו הלא
ˢ בְּעָא

26 ✱ Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt: nunquid norunt Seniores noſtri hunc verè eſſe Meſchicho?

27 ✱ Sed nouimus vnde hic ſit: Meſchicho autem quum venerit nemo cogniturus eſt vnde ſit.

28 ✱ Et extulit Jeſchua vocem ſuam dum doceret in templo, aitque: Et me noſtis, & vnde ſim noſtis: & ex voluntate mei ipſius non veni, ſed verax eſt qui miſit me, quem vos non noſtis.

29 ✱ Ego verò noui eum, quippe qui ab ipſo ſim, & ipſe me miſit.

30 ✱ Itaque quærebant eum prehendere, nemo autem iniecit in eum manus, quoniam nondum venerat hora eius.

31 ✱ Multi autem ex turbâ crediderunt in eum, dicúntque: Meſchicho quum venerit, num maiora ſigna edet his quæ iſte edit?

32 ✱ Et audierunt Periſchæi turbas loquentes de eo iſta, ipſíque miſerunt & principes Sacerdotum miniſtros vt prehenderent eum.

33 ✱ Et ait Jeſchua, Modicum adhuc temporis vobiſcum ſum, & abibo ad eum qui me miſit.

34 ✱ Et quæretis me, nec me inuenietis: & vbi ego ſum, non poteſtis venire.

35 ✱ Dicunt Jihoudæi apud ſe, Quò futurum eſt vt iſte proficiſcatur, vt nos non inueniſmus eum? num ergo ad regiones Gëtium profecturus eſt, & docturus Ethnicos?

36 ✱ Quis eſt hic ſermo quem dixit, Quæretis me, & me non inuenietis; & vbi ego ſum, vos non poteſtis venire?

Lectio in Commemorationem Doctorum Eccleſiæ.

37 ✱ Die autem illo magno qui erat vltimus feſti, ſtabat Jeſchua & clamabat, dicens, Si quis ſitit, veniat ad me & bibat.

38 ✱ Quiſquis credit in me, ſicut dixerunt Scripturæ, flumina aquæ viuæ fluent ex ventre eius.

39 ✱ Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant ij qui crederent in eum: nondum enim datus fuerat Spiritus, quia nondum glorificatus fuerat Jeſchua.

---

26 וְהָא גְּלָיְאִית מְמַלֵּל וּמְרֵם לָא אָמְרִין לֵהּ דִּלְמָא יְדָעוּ קַשִּׁישִׁין דְּהָנוֹ שְׁרִירָאִית מְשִׁיחָא׃ 27 אֲלָּא לְהָנָא
גְּלָיְאִית מְמַלֵּל וּמְרֵם לָא אָמְרִין לֵהּ דִּלְמָא יְדָעוּ קַשִּׁישִׁין דְּהָנוֹ שְׁרִירָאִית מְשִׁיחָא׃ 27 אֲלָּא לְהָנָא

28 יַדְעִינַן מִן אַיְמָא הוּ מְשִׁיחָא דֵּין אֵמָתַי דָּאתֵא לָא אֱנָשׁ יָדַע מִן אַיְמָא הוּ׃ 29 וְאַרִים יֵשׁוּעַ קָלֵהּ כַּד מַלֵּף
בְּהֵיכְלָא וְאָמַר וְלִי יְדָעִין אַנְתּוּן וּמִן אַיְמָא אֲנָא יָדְעִין אַנְתּוּן וּמִן לָא שְׁרִיר הוּ מִן דְּשַׁדְּרַנִי הַו
דְּאַנְתּוּן לָא יְדָעִין אַנְתּוּן לֵהּ׃ 29 אֲנָא דֵּין יָדַע אֲנָא לֵהּ דְּמִן לְוָתֵהּ אֲנָא וְהוּ שַׁדְּרַנִי׃ 30 וּבָעוֹ לְמֵאחֲרֵהּ
וְלָא אֱנָשׁ אַרְמִי עֲלוֹהִי אֵידָיָא מֶטֶל דְּלָא עַדְכַל אֶחַת הָוֹת שָׁעָתֵהּ׃ 31 סַגִּיאֵי דֵּין מִן כְּנִשָּׁא הַיסְנוּ בֵּהּ וְאָמְרִין
מְשִׁיחָא מָא דְּאֵתֵא לְמָא דְּיַתִּירָן מִן הָלֵין אָתְוָתָא דְּעָבֵד הָנָא עָבֵד׃ 32 וְשָׁמְעוּ פְּרִישֵׁא לְכֶנְשָׁא דְּמִתְלְיִן עֲלוֹהִי
הָלֵין וְשַׁדְּרוּ הֵנוּן וְרַבֵּי כָּהֲנֵא דְּחֵשָׁא דְּנָאחְדוּנֵיהִי׃ 33 וְאָמַר יֵשׁוּעַ קְלִיל חוּב זַבְנָא עִמְכוֹן אֲנָא וַאֲזַל אֲנָא לְוָת

a גְּלָיְאִית
b יַדְעִינַן
c כמו אימוז
d רוּם
e אֲזַל
f עָבֵד
g אֵתַר
h רַמְתָא
i יַד
k הַיסֵּן
l עִתַּר
m אָתָא
n פירושו משמשין בנשאי זינין
o אַחַר

26 * Et ecce, palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognouerũt principes quia hic eſt Chriſtus?

26 * καὶ ἴδε παῤῥησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι· μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν ⓘ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;

27 * Sed hunc ſcimus vnde ſit: Chriſtus autem cùm venerit, nemo ſcit vnde ſit.

27 * ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχῃ, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν.

28 * Clamabat ergo Ieſus in templo docens, & dicens, Et me ſcitis, & vnde ſim ſcitis. & à meipſo non veni, ſed eſt verus qui miſit me, quem vos neſcitis.

28 * ἔκραξεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων καὶ λέγων, κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

29 * Ego ſcio eum, & ſi dixero, quia neſcio eum, ero ſimilis vobis mendax. ſed ſcio eum: quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit.

29 * ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν.

30 * Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo miſit in illum manus, quia nondum venerat hora eius.

30 * ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα· ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

31 * De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant, Chriſtus cùm venerit, nunquid plura ſigna faciet quàm quę hic fecit?

31 * πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν;

32 * Audierunt Phariſæi turbam murmurantem de illo hæc: & miſerunt principes † & Phariſæi miniſtros, vt apprehenderent † eum.

Sacerdotum Ieſum

32 * ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέτας οἱ φαρισαῖοι καὶ ⓘ ἀρχιερεῖς, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν.

33 * Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc modicũ tempus vobiſcum ſum: & vado ad eum qui me miſit.

33 * εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με.

34 * Quæretis me, & non inuenietis: & vbi ego ſum, vos non poteſtis venire.

Inf. 13. v. 33.

34 * ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

35 * Dixerunt ergo Iudæi ad ſemetipſos, Quò hic iturus eſt, quia non inueniemus eum? nunquid in diſperſionem Gentium iturus eſt, & docturus Gentes?

35 * εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς ἕλληνας;

36 * Quis eſt hic ſermo quem dixit, Quęretis me, & non inuenietis: & vbi ſum Ego, vos non poteſtis venire?

36 * τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπε, ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

Leu. 23. f. 27.

37 * IN nouiſſimo autem die magno feſtiuitatis ſtabat Ieſus, & clamabat, dicens, Siquis ſitit, veniat ad me, & bibat.

37 * Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ ἰησοῦς καὶ ἔκραξε, λέγων, ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω.

Deu. 18. c. 15. Ioel. 2. g. 28. Actu. 2. c. 17.

38 * Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura: flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.

38 * ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος.

39 * Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum. nondum enim erat Spiritus † datus: quia Ieſus nondum erat glorificatus.

Sanctus

39 * Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον· ὅτι ὁ ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη.

כא

מִן דְּשַׁדְּרַנִי׃ 35 אֲמְרִין יְהוּדָיֵא בְּנַפְשְׁהוֹן לַאוֹכָא עָתִיד הָנָא לְמֵאזַל רַחֲנַן לָא מְשַׁכְּחִינַן לֵהּ לְמָא כִּי לַאתְרָוָתָא דְּעַמְמַיָא עָתִיד דְּנָאזַל׃ וְנֵאלַף 36 מָנָא הִי הָדָא מִלְּתָא דְּאָמַר דְּתִבְעוֹנַנִי וְלָא תְּשַׁכְּחוֹנַנִי וַאיכָא דְּאָנָא אִיתַי לָא מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לָא מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֵאתָא׃

כא

37 בְּיוֹמָא דֵּין רַבָּא דְּאִיהוֹהִי אַחֲרָיָא דְּעִדְעָא קָאֵם הָנָא יֵשׁוּעַ וְקָעָא וַאמַר אֵן אֱנָשׁ צָהֵא נְאתֵא לְוָתִי וְנֶשְׁתֵּא׃ 38 כְּל מָן דְּמְהַימִין בִּי אֵיכַנָא דְּאַמְרוּ כְּתָבָא נַהֲרָוָתָא דְּמַיָא חַיָא נָגְדִין מִן כְּרְשֵׁה׃ 39 הָדָא דֵּין אֲמַר עַל רוּחָא דְּעָתִידִין הָווֹ לְמִקַּבָּלוּ אִילֵין דְּמְהַימְנִין בֵּהּ לָא גֵּיר עַדְכִיל אֲתִיהַבַת הָוַת רוּחָא מָטַל דְּלָא עַדְכִיל אֶשְׁתַּבַּח הָנָא יֵשׁוּעַ׃

40 * Multi autem ex turba quum audiſſent ſermones eius dicebant, Hic verè eſt Propheta.

41 * Alij dicebant, Iſte eſt Meſchicho. Alij dicunt, Num ex Galilæa veniet Meſchicho?

42 * Nónne Scriptura dicit, Ex ſemine Dauid & ex Beth-lechem pago ipſius Dauid venturum Meſchicho?

43 * Et factum eſt diſſidium propter eum in turba.

44 * Erant autem quidam ex eis qui volebant eum prehendere, ſed nemo iniecit in eum manus.

Matutinis diei ſabbathi hebdom.
v. Ieiunij.

45 * Et venerunt miniſtri illi ad ſummos ſacerdotes & Periſchæos, dixerúntque eis Sacerdotes, Quare non adduxiſtis eum?

46 * Dicunt eis miniſtri, Nunquam ita locutus eſt homo vt loquitur vir iſte.

47 * Dicunt eis Periſchæi, Num & vos ſeducti eſtis?

48 * Num quis ex proceribus aut ex Periſchæis credidit in eum?

49 * Niſi populus iſte qui neſcit Legem? maledicti ſunt.

50 * Dixit eis Nikodimous vnus ex ipſis, is qui venerat ad Jeſchua noctu:

51 * Num Lex noſtra reum peragit quempiam, niſi audierit ab eo prius, & cognouerit quid faciat?

52 * Reſponderunt ac dicunt ei, Nunquid & tu ex Galilæa es? ſcrutare & vide prophetam ex Galilæa non ſurrexiſſe.

---

40 סַגִּיאֵי דִין מִן כְּנִשְׁתָּא דִשְׁמַעוּ [p] מִלַּוהִי אָמְרִין הָווּ הָנָו [q] שַׁרְיָרָאִית נְבִיָּא ׃ 41 אַחֲרְנֵי אָמְרִין הָווּ הָנָו
מְשִׁיחָא אַחֲרְנֵי אָמְרִין דַּלְמָא מִן גְּלִילָא אָתֵי מְשִׁיחָא ׃ 42 לָא הָווּ כְּתָבָא אֲמַר דְּמִן זַרְעֵהּ דְּדָוִיד וּמִן בֵּית לְחֶם
קַרְיָתָא דְּיִלֵּהּ דְּדָוִיד אָתֵי מְשִׁיחָא ׃ 43 וַהֲוָת הָוָה [r] פְּלִגוּתָא בְּכְנִשְׁתָּא ׃ 44 וְאִית הָווּ אֲנָשִׁין
מָנְהוֹן [s] דְּצָבְיִן הָווּ [t] דְּנֶאחְדוּנֵיהִי אֶלָּא לָא אֱנָשׁ [u] אַרְמִי עֲלַוהִי אִידָיָא ׃

דְּצַפְּרָא דְּיוֹם שַׁבְּתָא דְּשַׁבְּתָא דְּרָה [x] דְּצוֹמָא כב

45 [b] וְאַתוֹ [c] דַּחֲשָׁא הָנוּן לְוָת רַבֵּי כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא וְאָמְרוּ לְהוֹן כָּהֲנֵא לְמָנָא לָא [d] אַיְתִיתוּנֵיהִי ׃ 46 אָמְרִין לְהוֹן
דַּחֲשָׁא לָא מָמְחוֹם הָכַנָא מַלֵּל בַּרְנָשָׁא אַיְךְ דְּמַלֵּל הָנָא גַּבְרָא ׃ 47 אָמְרִין לְהוֹן פְּרִישֵׁא לְמָא אַף אַנְחוֹן [e] טָעַיְתוּן ׃
48 לְמָא אֱנָשׁ מִן רִישֵׁא אוֹ מִן פְּרִישֵׁא הֵימְנוּ בֵּהּ ׃ 49 אֶלָּא אִן עַמָּא הָנָא דְּלָא יָדַע נָמוּסָא [f] לִיטִין אִנּוּן ׃ 50 אֲמַר
לְהוֹן נִיקְדִימוֹס חַד מִנְּהוֹן הוּ דַּאתָא הָוָא לְוָת יֵשׁוּעַ בְּלֵילְיָא ׃ 51 [g] דַּלְמָא נָמוּסָא דִילַן [g] מְחַיֵּב לְבַרְנָשָׁא אֶלָּא אִן נְשְׁמַע
מִנֵּהּ לוּקְדָם [h] וְנֶדַע מָנָא עָבַד ׃ 52 [i] עָנוֹ וַאמְרִין לֵהּ לְמָא אַף אַנְתְּ [k] בְּצִי [l] וַחֲזִי דְּנָבְיָא מִן גְּלִילָא אַנְתְּ [m] קָאֵם ׃

[p] מִלֵּל [q] שְׁרַר
[r] פְּלַג
[s] צְבָא [t] אִחַד [u] רְמָה
[x] יוֹם [b] אָתָא
[c] פירושו משמשין
[d] אֵתָא
[e] טְעָה
[f] לוּט
[g] חוּב [h] יְהֵא
[i] עָנָה [k] בְּצָה
[l] חֲנָה [m] קוּם

Deeſt hoc in loco in exemplari Syriaco hiſtoria Adulteræ vndecim verſiculis comprehenſa.

* Ex illa ergo turba cùm audissent hos sermones eius, dicebant: Hic est verè Propheta.

* Alij dicebant, Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Nunquid à Galilæa venit Christus?

Mich.5.a.2. Mat.2.a.6. * Nónne scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Beth-lehem castello vbi erat Dauid, venit Christus? G

* Dissensio itaque facta est in turba propter eum. * Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum: sed nemo misit super eum manus.

* Venerunt ergo ministri ad Pontifices & Pharisæos. Et dixerũt eis illi: Quare non adduxistis illum?

* Responderunt ministri, Nunquã sic locutus est homo, sicut hic † homo.

loquitur *Respõderunt ergo eis Pharisęi: Nunquid & vos seducti estis? * Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Pharisæis? * Sed turba hæc quæ non nouit legem, maledicti sunt.

Sup.3.a.2. * Dixit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui vnus erat ex ipsis:

Deu.17.b.8.& 19 d.15. * Nunquid lex nostra iudicat hominẽ: nisi prius audierit ab ipso, & cognouerit quid faciat? * Respondерunt, & dixerunt ei, Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare †, & vide quia à Galilęa propheta non surrexit. * Et reuersi sunt vnusquisque in domum suam.

scripturas

CAP. VIII.

IEsus autem perrexit in montem Oliueti: * Et diluculo iterũ venit in templum, & omnis populus venit ad eum, A & sedens docebat eos. * Adducunt autem Scribæ & Pharisæi mulierẽ in adulterio deprehensam: & statuerunt eam in medio: * Et dixerunt ei, Magister, hæc mulier modò deprehẽsa est in adulterio.

Leui.20.b.10. * In lege autem Moyses mandauit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? * Hoc autem dicebant tentantes eum: vt possent accusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra. * Cùm ergo perseuerarent interrogantes eum: erexit se, & dixit eis,

Deu.17.b.7. Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. * Et iterum se inclinans, scribebat in terram. * Audientes autem †, vnus post vnum exibant, incipientes à senioribus: & remansit solus Iesus, & mulier in medio stans. * Erigens autẽ se Iesus, dixit ei, Mulier, vbi sunt qui te accusabant? * Nemo te condemnauit? Quæ dixit: Nemo Domine. Dixit autem Iesus, Nec ego te comdemnabo, Vade, & iam amplius noli peccare.

hæc

40 * πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἔλεγον
41 Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. * ἄλλοι ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ὁ
χριστός· ἄλλοι ἔλεγον, μὴ γὰρ ἐκ τῆς γαλιλαίας ὁ χριστὸς
42 ἔρχεται; * οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ,
καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης ὅπου ἦν Δαβὶδ, ὁ χριστὸς ἔρχεται;
43 * σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν.
44 * τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πάσαι αὐτόν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέ-
45 βαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας. * ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς
τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους· καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι, διατί
46 οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; * ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται, οὐδέπο-
τε οὕτως ἐλάλησεν οὐθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος.
47 * ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι, μὴ καὶ ὑμεῖς
πεπλάνησθε;
48 * μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν, ἢ ἐκ τῶν
Φαρισαίων;
49 * ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπάρατοί
50 εἰσι. * λέγει νικόδημος πρὸς αὐτοὺς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς
πρὸς αὐτὸν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν,
51 * μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ
πρῶτον παρ' αὐτοῦ καὶ γνῷ τί ποιεῖ;
52 * ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλι-
λαίας εἶ; ἐρεύνησον, καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς γαλιλαίας
οὐκ ἐγήγερται.
53 * καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

η'.

1 * Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.
2 * ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς
ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.
3 * ἄγουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν
γυναῖκα ἐπὶ μοιχείᾳ κατειλημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν
ἐν μέσῳ,
4 * λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ ἐπαυτο-
φώρῳ μοιχευομένη.
5 * ἐν δὲ τῷ νόμῳ ἡμῶν Μωσῆς ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας
λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις;
6 * τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτὸν, ἵνα ἔχωσι κατηγο-
ρίαν κατ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν
7 εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος. * ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες
αὐτὸν, ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτούς, ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν,
πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω.
8 * καὶ πάλιν κάτω κύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν.
9 * οἱ δὲ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι
ἐξήρχοντο εἷς καθεῖς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως
τῶν ἐσχάτων· καὶ κατελείφθη μόνος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν
10 μέσῳ οὖσα. * ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασά-
μενος πλὴν τῆς γυναικὸς, εἶπεν αὐτῇ, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κα-
τήγοροί σου; οὐδείς σε κατέκρινεν;
11 * ἡ δὲ εἶπεν, οὐδείς, κύριε. εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, οὐδὲ ἐγώ
σε κατακρίνω. πορεύου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἁμάρτανε.

Ad Oblationem Dominicæ 11. post Epiphaniam.

CAP. VIII.

12 * *Rursum autem allocutus est eos Jeschua, & ait, Ego sum Lux mundi: qui post me venit, non ambulabit in tenebris, sed inueniet sibi lumen vitæ.*

13 * *Dicunt ei Perischæi, Tu de teipso testificaris, testimonium tuum non est verum.*

14 * *Respondit Jeschua & dixit eis, Etiamsi ego testificer de meipso, verum est testimonium meum, quippe qui nouerim vnde venerim & quò vadam: vos autem nescitis vnde venerim, neque quò vadam.*

15 * *Vos corporaliter iudicatis, ego neminem iudico.*

16 * *Veruntamen si iudicauero, iudicium meum verum est: quia non sum solus, sed ego & Pater meus qui misit me.*

17 * *Sed & in Lege vestra scriptum est, testimonium duorum virorum verum esse.*

18 * *Ego sum qui testificor de meipso, & Pater meus qui misit me testatur de me.*

19 * *Dicunt ei, Vbi est tuus Pater? respondit Jeschua & dixit eis, Neque me nostis, neque Patrem meum: si me nossetis, & Patrem meum nossetis.*

20 * *Hæc verba locutus est in Gazophylacio dum doceret in templo: & nemo prehendit eum, nondum enim venerat hora eius.*

21 * *Dixit eis iterum Jeschua, Ego vado, & quæretis me, ac moriemini in peccatis vestris: & quò vado, vos non potestis venire.*

22 * *Dicunt Jhoudæi, Num ergo interfecturus est seipsum, qui dicat quò ego vado, vos non potestis venire?*

23 * *At dixit eis, Vos ex inferis estis, & ego ex supernis: Vos estis ex hoc mundo, ego non sum ex hoc mundo.*

24 * *Dixi vobis vos morituros esse in peccatis vestris: nisi enim credideritis me eum esse, moriemini in peccatis vestris.*

25 * *Dicunt ei Jhoudæi, Tu quis es? Dixit eis Jeschua, Etiam id quod incœpi loqui vobiscum.*

דְּמָרְבָּא דְּחַד בְּשַׁבָּא רב דְּבָתַר דִּנְחָא נג קפלאון ח

[a] דְּנַח זוח
[b] חֲשַׁךְ
[c] סְחַר
[d] עבראיח גם אס
[e] פִּירוּשׁ אימוּת
[f] אִתְּיָא
[g] כְּגַר
[h] דוּן
[i] דוּן
[k] חַיָּא
[l] סְתַר

12 חוב דַּיִן מַלֵּל עִמְּהוֹן יֵשׁוּעַ וַאמַר אֵנָא אֲנָא נוּהֲרָה דְּעָלְמָא מַן דְּבָתְרִי אָתֵא לָא נְהַלֵּךְ [b]בְּחָשׁוּכָא אֶלָּא נֶשְׁכַּח לֵהּ
נוּהֲרָא דְּחַיֵּא ׃ 13 אָמְרִין לֵהּ פְּרִישֵׁא אַנְתְּ עַל נַפְשָׁךְ [c]מַסְהֲדוּתָךְ לָא הֲוָת שַׁרִירָא ׃ 14 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאמַר
לְהוֹן [d]אֲפֵּן אֵנָא מַסְהֲד אֲנָא עַל נַפְשִׁי שַׁרִירָא הִי מַסְהֲדוּתִי מֶטֹל דְּיָדַע אֲנָא מֵן [e]אַיְמָכָא [f]אִתִּית וְלַאיכָא אָזֵל אֲנָא אַנְתּוּן
דַּיִן לָא יְדָעִין אַנְתּוּן מֵן אַיְמָכָא אִתִּית וְלָא לַאיכָא אָזֵל אֲנָא ׃ 15 אַנְתּוּן [g]פַּגְרָנָאִית [h]דָּיְנִין אַנְתּוּן אֵנָא לֵאנָשׁ לָא
דָּאִין אֲנָא ׃ 16 וְאִן [i]דָּאֵן דַּיִן דִּינִי שַׁרִיר הוּ מֶטֹל דְּלָא [k]הֲוִית בַּלְחוֹדַי אֶלָּא אֵנָא וַאבִי דְּשַׁדְּרַנִי ׃ 17 וּבְנָמוּסְכוֹן
דַּיִן כְּתִיב [l]דְּסַהֲדוּתָא דְּתַרִין גַּבְרִין שַׁרִירָא הִי ׃ 18 אֲנָא אֲנָא דְּסָהֵד אֵנָא עַל נַפְשִׁי וַאבִי דְּשַׁדְּרַנִי סָהֵד עָלַי ׃

1.Ioh. 1. b. 5.

12 * ITERVM ergo locutus est eis Iesus, dicens, Ego sum Lux mundi. qui sequitur me, no† ambulat in tenebris: sed habebit lumen vitæ.

ambulabit

13 * Dixerunt ergo ei Pharisæi, Tu de temetipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum.

14 * Respondit Iesus, & dixit eis, Etsi ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum: quia scio vnde veni, & quò vado: vos autem nescitis vnde venio, aut quò vado.

15 * Vos secundum carnem iudicatis: ego non iudico quenquam.

16 * Etsi iudico ego, iudicium meum verum est: quia solus non sum, sed ego & qui misit me, Pater.

Deut. 17 b. 6. & 19. d. 15. Mat. 18. b. 16. 2. Co. 13 a. 1. Heb. 10. c. 20.

17 * Et in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verum est.

18 * Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso: & testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater.

19 * Dicebant ergo ei, Vbi est Pater tuus? Respondit Iesus, Neque me scitis, neque Patrem meum. si me sciretis: forsitan & Patrem meum sciretis.

20 * Hæc verba locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo: & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.

21 * Dixit ergo iterum eis Iesus, Ego vado, & quæretis me, & in peccato vestro moriemini. Quò ego vado, vos non poC testis venire.

22 * Dicebant ergo Iudæi, Nunquid interficiet semetipsum, quia dicit, Quò ego vado, vos non potestis venire?

23 * Et dicebat eis, Vos de deorsum estis, ego de superius sum. Vos de mundo hoc estis: ego non sum de hoc mundo.

24 * Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris. si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

principium quia principium quod

25 * Dicebant ergo ei, Tu quis es? Dixit eis Iesus, †Principium qui & loquor vobis.

12 * Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε, λέγων, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ, οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

13 * εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι, σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς; ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής.

14 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου· ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον, καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω.

15 * ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα·

16 * καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν· ὅτι μόνος οὐκ εἰμὶ, ἀλλ' ἐγὼ, καὶ ὁ πέμψας με πατήρ.

17 * καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν.

18 * ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ.

19 * ἔλεγον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου. εἰ ἐμὲ ἤδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἤδειτε ἄν.

20 * Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν· ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

21 * εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

22 * ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν, ὅτι λέγει, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

23 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστὲ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστὲ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

24 * εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.

25 * ἔλεγον οὖν αὐτῷ, σὺ τίς εἶ; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν.

---

19 אָמְרִין לֵהּ [m] אַיכּוֹ אֲבוּךְ עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לָהוֹן וְלָא לִי יָדְעִין אַנְתּוּן וְלָא לְאָבִי אִלּוּ לִי יָדְעִין [n] הֲוֵיתוּן אַף לַאֲבִי יָדְעִין הֲוֵיתוּן׃ 20 הָלֵין [o] מִלִּין מַלֵּל בֵּית גִּנָּזָא כַּד [p] מְלֵף בְּהֵיכְלָא וְלָא אֲנָשׁ [q] אַחֲדֵהּלָא גִּיר עִדְכִיל [r] אֲתַת הֲוָת שָׁעֲתֵהּ׃ 21 וְאָמַר לְהוֹן תּוּב יֵשׁוּעַ אֲנָא אָזֵל [s] וְתִבְעוֹנַנִי [t] וְתְמוּתוּן בְּחַטָּהֵיכוֹן וְאֵיכָא דְאָנָא אָזֵל אֲנָא אַנְתּוּן לָא מְשָׁכְחִין אַנְתּוּן [u] לְמֵאתָא׃ 22 אָמְרִין יְהוּדָיֵא לְמָא כִי נַפְשֵׁהּ קָטֵל דְּאָמַר דְּאֵיכָא דְאָנָא אָזֵל אֲנָא אַנְתּוּן לָא מְשָׁכְחִין אַנְתּוּן לְמֵאתָא׃ 23 וְאָמַר לְהוֹן אַנְתּוּן מִן דַּלְתַּתָא אַנְתּוּן וַאֲנָא מִן דַּלְעֵלָּא אֲנָא אַנְתּוּן מִן הָנָא עָלְמָא אַנְתּוּן לָא מִן הָנָא עָלְמָא אֲנָא׃ 24 אֲמָרִית לְכוֹן דְּתְמוּתוּן [x] בְּחַטָּהֵיכוֹן אֵין לָא גִּיר [y] תְּהֵימְנוּן דְּאָנָא אֲנָא תְמוּתוּן בְּחַטָּהֵיכוֹן׃ 25 אָמְרִין יְהוּדָיֵא אַנְתְּ מַן אַנְתְּ אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַפִּין [z] דְּשַׁרִיתּ דְּאֲמַלֵּל עִמְּכוֹן׃

m כמו איכו
n חסר ל
o מלל
p אלף
q אחד
r אתת
s אזל
t בעא
u מוד
v אתא
x חטא
y חימן
z שרי פירושו התחיל

16 * Multa habeo quæ de vobis dicam & iudicem: sed is qui me misit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc ipse loquor in mundo.

17 * Neque nouerunt eum de Patre ipsis verba facere.

Lectio feriæ IIII. hebdomadis Candidatorum.

18 * Dixit eis iterum Jeschua, Quum extuleritis Filium hominis, tunc agnoscetis me eum esse, nihilque ex voluntate mei ipsius facere: sed sicut docuit me Pater meus, similiter ipse loquor.

29 * Et qui me misit mecum est, neque me reliquit solum Pater meus, quoniam ego quod gratum est ei, facio semper.

30 * Quumque hæc loqueretur, multi crediderunt in eum.

31 * Dixit autem Jeschua Jhoudæis illis qui crediderunt in ipsum, Si vos permanseritis in sermone meo, verè discipuli mei estis.

32 * Et cognoscetis Veritatem, & ipsa Veritas asseret vos in libertatem.

33 * Dicunt ei, Semen sumus Abrohom, & nunquam seruitutem cuiquam seruiuimus: quomodo dicis, Eritis filij ingenui?

34 * Dixit eis Jeschua, Amin amin dico vobis, Quisquis committit peccatum, seruus est peccati.

35 * Seruus autem non permanet in æuum in domo: Filius verò in æuum permanet.

36 * Si ergo ipse Filius asseruerit vos in libertatem, verè eritis filij ingenui.

37 * Scio vos esse semen Abrohom, sed quæritis me interficere, propterea quòd sermoni meo capiendo non sufficiatis.

38 * Ego id quod vidi apud Patrem meum loquor; vos autem id quod vidistis apud Patrem vestrum, agitis.

39 * Responderunt & dicunt ei, Pater noster Abrohom est. dixit eis Jeschua, Si filij essetis Abrohom, opera Abrohom faceretis.

40 * Nunc autem ecce studetis me interficere virum qui veritatem locutus sum vobiscum, quam audiui à Deo: hoc Abrohom non fecit.

---

26 סַגִּיאִית לִי עֲלַיכוֹן לְמֵאמַר [a] וְלַמְדָן אֲלָא מַן דְּשַׁדַּרַנִי שַׁרִיר הוּ וַאֲנָא אִילֵּין דְּשָׁמְעִית מִנֵּה הָלֵין הוּ מְמַלֵּל אֲנָא
בְּעָלְמָא׃ 27 וְלָא [b] יַדְעוּ דְעַל אֲבָא אֵמַר לְהוֹן׃

[a] מֶרְעָנָא דְיוֹם אַרְבְּעָא בְּשַׁבָּא דְשַׁבְּתָא [b] דְּחַוְרָא כד

28 אֵמַר לְהוֹן חוּב יְשׁוּעַ אֵמָתַי [c] דַּתְּרִימוּנֵהּ לַבְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא תֵּידְעִין [d] תֵּרְעוֹן דֶּאנָא אֲנָא וּמִדֶּם מִן [e] צְבוּתַנַפְשִׁי לָא עָבֵד
אֲנָא אֶלָּא אַיכְנָא [f] דַּאלְפַנִי אֲבִי הָכְוָה הוּ מְמַלֵּל אֲנָא׃ 29 וּמַן דְּשַׁדַּרַנִי עִמִּי [h] אִיתְוֹהִי וְלָא [i] שַׁבְקַנִי בַּלְחוֹדַי אֲבִי
מָטֶל דֶּאנָא מֶדֶם דְּשַׁפַּר לֵהּ עָבֵד אֲנָא בְּכָלְזַבַּן׃ 30 וְכַד הָלֵין מְמַלֵּל הֲוָא סַגִּיאָא [k] הֵימְנוּ בֵּהּ׃

31 וְאָמַר יְשׁוּעַ לְהָנוּן יְהוּדָיֵא דְהֵימְנוּ בֵּהּ אִן אַנְתוּן [l] תְּכַהֲרוּן [m] בְּמַלָּתִי שַׁרִירָאִית תַּלְמִידַי אַנְתוּן׃

[a] רוּן
[b] יַדַע
[c] קָרֵיתָ [d] חַיַּר
[e] רוּם [f] יַדַע [g] צְבָא אַלַף
[g] פירושו כן
[h] אִית כמו ש
[i] שְׁבַק [k] חַיְמֵן
[l] כַּתַּר פירושו המתין
[m] מַלַּל [n] שָׁרַר

26 * Multa habeo de vobis loqui & iudicare. sed qui me misit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo.

26 * πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν, ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι. κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον.

27 * Et non cognouerunt quia patrem eis dicebat Deum.

Sup. 3. d. 33. Rom. 3. a. 4.

27 * οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν.

28 * DIXIT ergo eis Iesus, Cùm exaltaueritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & à meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor:

28 * Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ.

29 * Et qui me misit, mecum est: & non reliquit me solum, quia ego quæ placita sunt ei, facio semper. D

29 * καὶ ὁ πέμψας με, μετ' ἐμοῦ ἐστιν· οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ· ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

30 * Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.

30 * Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

31 * Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei, Iudæos: Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis:

31 * ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους, ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ.

32 * Et cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.

32 * καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

33 * Respondérunt ei, Semen Abrahę sumus, & nemini seruiuimus vnquam: quomodo tu dicis, Liberi eritis?

33 * ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ λέγεις, ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε;

34 * Respondit eis Iesus, Amen amen dico vobis, Quia omnis qui facit peccatum, seruus est peccati.

Rom. 6. c. 14. 2. Pet. 2. d. 19.

34 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας.

35 * Seruus autem non manet in domo in æternum: filius †manet in æternum.

autem

35 * ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

36 * Si ergo vos Filius liberauerit, verè liberi eritis.

36 * ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε.

37 * Scio quia filij Abrahæ estis: sed quęritis me interficere, quia sermo meus nō capit in vobis.

37 * οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.

38 * Ego quod vidi apud Patrem, loquor: & vos quæ vidistis apud Patrē vestrum, E facitis.

38 * ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου, λαλῶ. καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, ποιεῖτε.

39 * Respondérunt & dixerunt ei, Pater noster, Abraham est. Dicit eis Iesus, Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.

39 * ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστι. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε.

40 * Nunc autem, quæritis me interficere hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audiui à Deo. hoc Abraham non fecit.

40 * νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν.

---

* וְרַע P פירושו אם h
§ חַרַר פירושו נתן הרותא
‖ פירושו מעולם ‖ חָרַד
* חֲטָא v קָנָא x חָרַר
* שְׁרַר z חַרַר פירוש הפקיר
* בְּעָא b קְטַל c מְלַל
* חָנָא d עָנָא
§ פירושו אמת

32 ° וְתֶדְעוּן שְׁרָרָא וְהוּ P שְׁרָרָא q נְחַרְרְכוּן ׃
לָא פְלִיחָא לַן אֲיכַנָא אֲמַר אַנְתְּ דְּחֶוְיוּן בְּנֵי s חֹאֲרָא ׃
33 זְעֲבַד t חֶטְיְתָא עַבְדָא הוּ וְדְחַטְיְתָא ׃
הוּ הָכִיל דַּבְּרָא x נְחַרְרְכוּן y שְׁרִירָאִית הֶוְיוּן בְּנֵי z חֹאֲרָא ׃
34 לְמָקְטְלָנִי מָטֵל c דִּלְמַלֵּתִי לָא סָפְקִין אַנְחְנָן ׃
אֲבוּכוֹן עֲבְדִין אַנְחְנָן ׃
35 וְעַבְדָא לָא u מְקַוֵּא לְעָלַם בְּבַיְתָא בְּרָא דִּין לְעָלַם מְקַוָּא ׃
יַרַע אֲנָא דְּזַרְעָה אַנְתּוּן דְּאַבְרָהָם אֶלָּא a בָּעֵין אַנְתּוּן
36 לְמִקְטְלָנִי d דְּחָזִית לְוָת אֲבִי מְמַלֵּל אֲנָא וְאַנְתּוּן מֵרֵם דְּחֲזִיתוּן לְוָת
אֲבוּכוֹן עֲבְדִין אַנְחְנָן ׃
37 עֲנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ אֲבוּן דִּילָן אַבְרָהָם הוּ אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אִלּוּ בְנוֹהִי הֲוַיְתוּן דְּאַבְרָהָם עֲבָדוּהִי
38 הָשָׁא דִּין הָא בָּעֵין אַנְתּוּן לְמִקְטְלָנִי לְגַבְרָא f דְּשַׁרִירְתָּא מַלֶּלֶת עִמְכוֹן אֲיָרָא
39 אָמְרִין לֵהּ זַרְעֵהּ חַנָּן דְּאַבְרָהָם ׃ וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אִלּוּ בְנֵי מְהוֹם עַבְדוּתָא לְאַבְרָהָם
40 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכְלְמַן
דְּשָׁמְעָה מִן אֱלָהָא הָדֵא אַבְרָהָם לָא עָבַד ׃

41 * Vos autem facitis opera Patris vestri. dicunt ei, Nos ex scortatione nō sumus, vnus est nobis Pater Deus.

42 * Dixit eis Jeschua, Si Deus esset Pater vester, diligeretis me: ego enim à Deo exij & veni: neque ex voluntate mei ipsius veni, sed ille misit me.

43 * Quare sermonem meum non agnoscitis? quia non potestis audire eloquium meum.

44 * Vos ex patre criminatore [diabolo] estis, & cupiditatem patris vestri vultis exequi. Is est qui à principio fuit homicida, & in veritate non perstitit, quia non est veritas in eo. Et quotiescunque loquitur mendacium, de suo loquitur, quoniam mēdax est, & pater ipsius mendacij.

45 * At quoniam ego veritatem loquor, non creditis mihi.

46 * Quis ex vobis arguet me de peccato? quòd si veritatem loquor, vos quare non creditis mihi?

47 * Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis quia ex Deo non estis.

48 * Respondentes Jihoudæi, & dicunt ei, Nónne bene dicimus te Schamaritanum esse & dæmonium habere?

49 * Dixit eis Jeschua, Dæmonium non habeo, sed Patrem meum honoro, vos autem opprobrio me afficitis.

50 * Ego verò non quæro gloriam meam: est qui quærat & iudicet.

51 * Amin amin dico vobis, Quicunque sermonem meum custodierit, mortem non videbit in æternum.

52 * Dicunt ei Jihoudæi, Nunc nouimus te dæmonium habere. Abrohom mortuus est & prophetæ: & tu dicis, Qui sermonem meum custodierit, non gustabit mortem in æternum?

53 * Num tu maior es patre nostro Abrohom qui mortuus est, & prophetis, qui mortui sunt? quem tu teipsum facis?

54 * Dixit eis Jeschua, Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est pater meus qui me glorificat, de quo dicitis, Deus noster est.

---

41 אַנְתּוּן דִּין עָבְדִין אַנְתּוּן עֲבֶדָא דַּאבוכוּן אָמְרִין לֵהּ חָנַן מִן [g] זַנְיוּתָא לָא [h] הֲוַין חַד אֲבָא אִית לַן אֱלָהָא ׃

42 אֲמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ אִלּוּ אֱלָהָא הֲוָא אֲבוכוּן [i] מַחֲבִין הַוֵיתוּן לִי אֲנָא גֵּיר מִן אֱלָהָא נָפְקֵת [j] וְאֵתִית וְלָא הֲנָא מִן [l] צְבוּת נַפְשִׁי אַתִּית אֶלָּא הוּ שַׁדְּרַנִי ׃ 43 מְטוֹל מָנָא [m] מָלַתִי לָא [n] מֶשְׁתַּוּדְעִין אַנְתּוּן עַל דְּלָא מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן שְׁמָעִין מֶלַתִי ׃

44 אַנְתּוּן מִן אֲבָא [o] אָכֶלְקַרְצָא אִיתַיכוּן [p] וְרִגְּתָה דַּאבוכוּן [q] צָבִין אַנְתּוּן לְמֶעְבַּד הַו דְּמֵן בְּרְ יִשִׁיה קַטֵל אֲנָשָׁא הוּ וּבְשְׁרָרָא [r] לָא קָאֵם מְטוֹל דַּשְׁרָרָא לַיִת בֵּהּ וְאַמַתַי דַּמְמַלֵל [s] כַּדְבוּתָא מִן דִּילֵהּ הוּ מְמַלֵל מְטוֹל [t] דְּרַגָּלָא הוּ אַף אֲבוּהָ ׃

45 אֲנָא דִּין דַּשְׁרָרָא מְמַלֵל אֲנָא לָא [v] מְהֵימְנִין אַנְתּוּן לִי ׃ 46 מַנוּ מָנְכוּן [x] מַכֵּס לִי עַל חָטִיתָא וְאִן שְׁרָרָא מַמַלֵל אֲנָא אַנְתּוּן לְמָנָא לָא מְהֵי מְנִין אַנְתּוּן לִי ׃

[g] זְנָא [h] חֵינָא
[i] אֵחַב כמו אהב [k] אִתָא
[l] צְבָא [m] מַלֵל [n] יְדַע
[o] פיר׳ מלשין [p] רְגַז [q] צָבָא
[r] קוס [s] גְּרֵב כמו גזב
[t] דְּגַל כמו שקר
[v] הֵימִן [x] כְּמַס

41 * Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei, Nos ex fornicatione non sumus nati. vnum patrem habemus Deum.

41 * ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον οὖν αὐτῷ, ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα, ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν.

42 * Dixit ergo eis Iesus: Si Deus pater vester esset: diligeretis vtique me. ego enim ex Deo processi, & veni: neque enim à meipso veni, sed ille me misit.

42 * εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε.

43 * Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.

43 * διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.

44 * Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris vestri vultis facere. ille, homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius.

1. Ioh. 3. b. 8.

44 * ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ· ὅτι ψεύστης ἐστὶ, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

45 * Ego autem† quia veritatem dico, nō creditis mihi.

45 * ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι.

46 * Quis ex vobis †arguet me de peccato? Si veritatem dico: quare vos non creditis mihi?

46 * τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι;

47 * Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

1. Ioh. 4. 2. 6.

47 * ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει. διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ.

48 * Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Nónne benedicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?

48 * ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις;

49 * Respondit Iesus, Ego dæmonium non habeo: sed honorifico patrē meum, & vos inhonoratis me.

49 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με.

50 * Ego autem non quæro gloriam meā: est qui quærat, & iudicet.

50 * ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων.

51 * Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum.

51 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

52 * Dixerunt ergo Iudæi, Nunc cognouimus quia dęmonium habes. Abraham mortuus est & Prophetæ: & tu dicis, Si quis sermonem meum seruauerit, non gustabit mortem in æternum.

52 * εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται· καὶ σὺ λέγεις, ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσηται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα;

53 * Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem teipsum facis?

53 * μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραὰμ, ὅστις ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς;

54 * Respondit Iesus, Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est; est pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est.

54 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐάν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτὸν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι.

---

47 מִן דְּמִן אֱלָהָא אֵיתַיהוֹהִי מְלֵא דֵאלָהָא שָׁמַע מִטֶל דְּלָא שָׁמְעִין אַנְתּוּן מִטֶל דְּלָא מִן אֱלָהָא אִנְתּוּן׃

48 עֲנוֹ יְהוּדָיֵא וְאָמְרִין לֵהּ לָא שַׁפִּיר אָמְרִינַן דְּשָׁמְרָיָא אַנְתְּ וְדַיְוָא אִיתָ לָךְ׃ 49 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לֵית דַּיְוָא

לָא אִיתַ אֶלָּא לַאבִי מְיַקַּר אֲנָא וְאַנְתּוּן מְצַעֲרִין לִי׃ 50 אֲנָא דֵין לָא בָּעֵא אֲנָא שׁוּבְחִי אִיתַ הוּדְבָּעָא וְדָאִן׃

51 אָמִין אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמָן דְּמַטַרְתִּי נְטַר מַוְתָא לָא נְחֲזֵא לְעָלַם׃ 52 אָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא הָשָׁא יְדָעִין

דְּדַיְוָא אִיתָלָךְ אַבְרָהָם מִיתַ וְנְבִיֵא וְאַנְתְּ אֲמַר אִנְתְּ דְּמָן דְּמַטַרְתִּי נְטַר מַוְתָא לָא נְטְעַם לְעָלַם׃

53 לְמָא אִנְתְּ רַב אִנְתְּ מִן אֲבוֹן אַבְרָהָם דְּמִית וּמִן נְבִיֵא דְּמִיתוּ מַנּוּ עָבֵד אִנְתְּ נַפְשָׁךְ׃ 54 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ

אִן אֲנָא מְשַׁבַּח אֲנָא נַפְשִׁי שׁוּבְחִי לָא הֲוָא מֵרֵם אִיתַיהוֹהִי אָבִי דְּמְשַׁבַּח לִי הוּ דְּאָמְרִין אַנְתּוּן דְּאֱלָהַן הוּ׃

א אִיתַ ב מַלַל
ב עֲנָא ב פִּירְשׁוֹשׁ ד
ג יַקַּר ד צְעַר ה שְׁבַח
ו דִּין ז מַלַל

ח מוֹתָא

55 *Neque nouistis eum: ego verò noui eum: & si dixero me eum non nosse, ego ero mendax sicut vos: sed noui eum, & sermonem eius seruo.

56 *Abrohom pater vester desiderabat videre diem meum; viditque, & gauisus est.

57 *Dicunt ei Jihoudæi, Nondum quinquaginta annos natus es, & Abrohom vidisti?

58 *Dixit eis Jeschua, Amin amin dico vobis, antequam fieret Abrohom, ego sum.

59 *Et sustulerunt lapides vt obruerẽt eum: Jeschua verò abdidit sese, & exiuit è templo, transijtque per medium eorum, & abijt.

Matutinis Dominicæ ignis Ieiunij.

CAP. IX.

1 QVumque præteriret vidit hominem cæcum ab vtero matris suæ.

2 *Et interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes, Magister noster, quis peccauit, hic, an parentes eius, vt cæcus nasceretur?

3 *Dixit eis Jeschua, Neque ipse peccauit, neque parentes eius: sed vt spectentur in eo opera Dei.

4 *Oportet me operari opera eius, qui misit me donec dies est: venit nox quum nemo potest operari.

5 *Quandiu in mundo fuero, Lux sum mundi.

6 *Quumque hæc dixisset, conspuit in terram, & pinsuit lutum ex sputo, & illeuit oculis illius cæci.

7 *Dixitque ei, Vade, laua, in baptisterio Schiloucho [Missus]: abijt itaque, lauit, & venit videns.

8 *Vicini autem eius, & ij, quibus visus fuerat prius quum mendicaret, dicebant: Nónne hic est qui sedebat & mendicabat? Erant qui dicerent, Jpse est:

9 *Et erant qui dicerent, Non, sed quispiam perquàm ei similis. Jpse verò dicebat, Ego

10 sum. *Dicunt ei, Quomodo aperti sunt oculi tui?

11 *Respondit & dixit eis, Vir nomine Jeschua, fecit lutum, & illeuit oculis meis, ac dixit mihi, Vade laua te in aquis Schiloucho. Abij itaque, laui, & visum recepi.

12 *Dicunt ei, Vbi est ille? ait illis, Nescio.

---

55 וְלָא [1]יְדַעְתּוּנֵיהִי אֵנָא דֵּין יָדַע אֱנָא לַהּ וְאִן אֲמַר אֱנָא דְּלָא יָדַע אֲנָא לֵהּ הָוֵא אֱנָא לִי כַּדְבָא [k]אַכְוָתְכוֹן אֶלָּא יָדַע

[1]יְדַע [k]פירושו כמוכט

אֲנָא לֵהּ [l]וּמֵלַּתֵהּ נָטַר אֱנָא ׃ 56 אַבְרָהָם [m]סָבָא הֲוָא [n]דְּנֶחֱזֵא יוֹמִי וַחֲזָא וְחֶדִי ׃ 57 אֲמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא

[l]מַלֶּל [m]סָבָא

עַדְכִיל כַּר חַמְשִׁין שְׁנִין לָא [o]חֲזֵיתְ וְלַאבְרָהָם חָזֵיתְ ׃ 58 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֱנָא לְכוֹן דְּעַד לָא נֶהֱוֵא

[n]חֲזָא [o]חֲזֵית

אַבְרָהָם אֱנָא [p]אִיתַי ׃ 59 וְשָׁקְלוּ כְּאפֵא [q]דְּנֶרְגְמוּנֵיהִי וְיֵשׁוּעַ [r]אֶתְטַשִׁי וְנָפַק מִן הֵיכְלָא וַעֲבַר [s]בֵּינָתְהוֹן וְאָזַל ׃

[p]אִית כמו יש

דְּצַפְרָא דְּחַר כְּשַׁנָּא [t]דְּאִשְׁתָּא דְּצוּמָא כח קפלאון ט

[q]דְּרָגִם [r]טְשָׁא [s]בֵּין

a כמו אש

1 וְכַד עָבַר חֲזָא גַּבְרָא [b]סַמְיָא דְּמִן כְּרֵס אִמֵּהּ ׃ 2 וְשַׁאלוּהִי תַּלְמִידוֹהִי וַאמְרִין רַבִּן מַנוּ חֲטָא חָנָא אוּ אֲבָהַוּהִי

[b]סְמָא

דְּבַר סְמָא [c]נָחִילַד ׃ 3 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הוּ חָטָא וְלָא אֲבָהַוּהִי אֶלָּא [d]דְּנֶתְחֲזוֹן בֵּהּ עֲבָדוֹהִי דַאלָהָא ׃

[c]יְלַד [d]חָזָא

55 * Et non cognouistis eum, ego autem noui eum. Et si dixero quia non scio eum: ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo.

56 * Abraham pater vester exultauit vt videret diem meum: & vidit, & gauisus est.

57 * Dixerunt ergo Iudæi ad eum, Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?

58 * Dixit eis Iesus, Amen amen dico vobis, Antequam Abraham fieret, ego sum.

59 * Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum: Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

55 * καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτὸν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτὸν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῖν, ψεύστης. ἀλλ' οἶδα αὐτὸν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ.

56 * Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν· καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη.

57 * εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτὸν, πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας;

58 * εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι.

59 * ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως.

CAP. IX.

Θ'.

1 ET præteriens Iesus vidit hominem cæcum à natiuitate: A

1 * Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς.

2 * Et interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes, Rabbi, quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus nasceretur?

2 * καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ῥαββὶ, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ;

3 * Respondit Iesus, Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed vt manifestentur opera Dei in illo.

3 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ.

4 * Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. venit nox, quãdo nemo potest operari.

4 * ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι.

5 * Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi.

5 * ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου.

6 * Hæc cùm dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos eius:

6 * Ταῦτα εἰπὼν, ἔπτυσε χαμαὶ, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ.

7 * Et dixit ei, Vade, laua in natatoria Siloé, quod interpretatur Missus. Abijt ergo, & lauit: & venit videns.

7 * καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωὰμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων.

8 * Itaque vicini & qui viderant eum prius quia mẽdicus erat, dicebant, Nónne hic est qui sedebat, & mendicabat? Alij dicebant, Quia hic est.

8 * οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν;

9 * Alij autem, Nequaquam, sed similis est ei. Ille verò dicebat, Quia ego sum.

9 * ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δὲ, ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν· ἐκεῖνος ἔλεγε, ὅτι ἐγώ εἰμι.

10 * Dicebant ergo † ei, Quomodo aperti sunt tibi oculi?

10 * ἔλεγον οὖν αὐτῷ, πῶς ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί;

11 * Respondit, Ille homo qui dicitur Iesus, lutum fecit: & vnxit oculos meos, & dixit mihi, Vade ad natatoriam Siloé, & laua. Et abij, & laui, & † vidi.

11 * ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς, πηλὸν ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ εἶπέ μοι, ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωὰμ, καὶ νίψαι· ἀπελθὼν οὖν καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα.

12 * Et dixerunt ei, Vbi est ille? Ait, Nescio.

12 * εἶπον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει, οὐκ οἶδα.

---

4 לִי׳ וְלֹא׳ לְמֶעְבַּד עֲבָדָא דְּמָן דְּשַׁדְּרַנִי עַד׳ אִיתָמָא הוּ אָתֵא לֵילְיָא דְּאֱנָשׁ לָא מְשָׁכַח׳ לְמִפְלַח׃

5 כְּמָא דְּבְעָלְמָא אֲנָא נְהוֹרָה אֲנָא דְּעָלְמָא׃ 6 וְכַד אֲמַר הָלֵין רַק עַל אַרְעָא וְגָבַל טִינָא מִן רוּקָה׳ וְטָשׁ עַל

עֵינַוהִי דְּהַו סַמְיָא׃ 7 וַאֲמַר לֵהּ׳ זֵל׳ אַשְׁיג׃ בְּמֵעֲמוֹרִיתָא׃ דְּשִׁילוּחָא וְאֵזַל אַשְׁיג וְאִתָא כַּד חָזֵא׃ 8 שְׁבַבְיהִי דַּיָן

וְאִילֵּין דַּחְזֵא הֲוָא לְהוֹן מִן קֳדָם׃ דְּחַדָּר חֲנָא אָמְרִין הֲוָו לָא הֲוָא הָנָו הוּ דְיָתֵב הֲוָא וְחָדָר אִית דַּאמְרִין הֲווֹהוּי׃

9 וְאִית דַּאמְרִין הֲוָו לָא אֶלָּא׃ מְרָמָא דָּמֵא לֵהּ הוּ דֵּין אָמַר חֲוָא דְּאנָא אֲנָא׃

10 אָמְרִין לֵהּ אֵיכְנָא׃ אִתְפַּתַּחִי עֵינָיךְ׃ 11 עָנָא וַאמַר לְהוֹן גַּבְרָא דִּשְׁמֵהּ יְשׁוּעַ עֲבַד טִינָא וְמָשׁ עַל עֵינִי וַאמַר

לִי׃ זֵל׃ אַשְׁיג בְּמַיָא דְּשִׁילוּחָא וְאזַלֵּה אַשְׁיגֵת׃ וְאִתְחֲזִי לִי׃ 12 אָמְרִין לֵהּ׃ אֵיכוֹ אֲמַר לְהוֹן לָא יְדַע אֲנָא׃

---

a פירושו צדיק b עֲבַר c יום d כְּלַח e רַקק f טוש g אֵזַל h שׁוּג פירוש רחץ i עֲמַר בלשון שבו j שְׁרַח

k עבראית שכנגד l חֲדַר פירושו שאל לחכמי בשערי בתים m דְּמָא n פְּתַח o אֵזַל p שׁוּג q חֲוָא r צופה

13 ‡ *Et adduxerunt eum, qui prius cæcus fuerat, ad Periſchæos.*

14 ‡ *Erat autem ſabbathum, quum fecit lutum Jeſchua, & aperuit ei oculos ipſius.*

15 ‡ *Rurſus autem interrogarunt eum Periſchæi, Quomodo viſum recepiſti? ille verò dixit eis, Lutum impoſuit oculis meis, & laui, & recepi viſum.*

16 ‡ *Et dicebant quidam ex Periſchæis, Homo iſte non eſt à Deo qui ſabbathum non cuſtodiat. Alij autem dicebant, Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna edere? & diſſidium erat inter eos.*

17 ‡ *Dicunt rurſus cæco illi, Tu quid dicis de eo qui aperuit tibi oculos tuos? ait illis, Ego dico eum prophetam eſſe.*

18 ‡ *Nec verò credebant de eo Jhoudæi quòd cæcus fuiſſet, viſumque recepiſſet uſquequo vocarunt parentes illius qui viſum receperat.*

19 ‡ *Et interrogarunt eos, Hiccine eſt filius ille veſter, quem vos dicitis cæcum natum eſſe, quomodo nunc videt?*

20 ‡ *Reſponderunt autem parentes eius, & dixerunt, Scimus hunc eſſe filium noſtrum, & cæcum natum eſſe.*

21 ‡ *Quomodo autem nunc videat, aut quis aperuerit oculos eius neſcimus. quinetiam ipſe ad annos ſuos progreſſus eſt, eum interrogate, ipſe pro ſemetipſo loquatur.*

22 ‡ *Hæc dixerunt parentes eius, quòd timerent à Jhoudæis: conſtituerant enim Jhoudæi, vt ſi quis confiteretur eum eſſe Meſchicho, ab ipſis eijceretur è ſynagoga.*

23 ‡ *Propterea dixerunt parentes eius, Ad annos ſuos progreſſus eſt, ipſum interrogate.*

24 ‡ *Et vocauerunt ſecunda vice virum illum qui fuerat cæcus, ac dicunt ei, Glorifica Deum. nos enim nouimus hunc peccatorẽ eſſe.*

25 ‡ *Reſpondit ille, & dixit eis, An peccator ſit, neſcio, ſed vnum ſcio me cæcum fuiſſe, & ecce nunc video.*

26 ‡ *Dicunt ei iterum, Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos tuos?*

27 ‡ *Ait illis, Dixi vobis, nec audiuiſtis. quidnam vultis audire? num & vos diſcipuli eius vultis fieri?*

---

[z] 13 וַאֵיתַיְיהִי לְהַהוּ דְּמֶן קַדִּים סַמְיָא הֲוָא לְוָה פְּרִישָׁא׃ 14 [a] אִיתַיְיהַּ הֲוָת דֵּין שַׁבְּתָא כַּד עָבַד טִינָא יֵשׁוּעַ וּפַתַּח [z] אִתָּא [a] אִיתּ
15 לֵהּ עֵינְוֹהִי׃ וְתוּב שַׁאלוּהִי פְּרִישֵׁא אֵיכַנָא אִתְחֲזִי לָךְ הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן טִינָא [b] סֵם עַל עֵינַי [c] וַאשְׁוִיגֵת וְאִהְחֲזִי [b] סום [c] שוג ראה
לִי׃ 16 וַאמְרִין הֲווּ אֲנָשֵׁא מֶן פְּרִישֵׁא הָנָא גַּבְרָא לָא הֲוָא מֶן אֱלָהָא הוּ דְּשַׁבְּתָא לָא נָטַר אַחֲרֵנָא דֵּין אָמְרִין הֲוֵי
אַיכַנָא מָשְׁכַּח גַּבְרָא [d] חַטָּיָא הָלֵין [c] אָתְוָתָא לְמֶעְבַד וּפָלְגוּתָא אִית הֲוָת בֵּינָתְהוֹן׃ 17 אָמְרִין הוּב לְהַהוּ [f] סַמְיָא אֲנְתְּ [d] חֲטָא [c] אָתָא כמו אות
מָנָא אַמַר אֲנְתְּ עֲלַוהִי דְּפַתַח לָךְ עֵינִיךְ אֵמַר לְהוֹן אֲנָא אָמַר אֲנָא דַּנְבִיָא הוּ׃ 18 לָא דֵּין [g] הַיְמְנוּ הֲוֵי עֲלַוהִי יְהוּדֵיָא [f] סְמָא [g] הַימִן
דְּסַמְיָא הֲוָא וַחֲזָא עַדְמָא [h] דַּקְרוּ לַאבָהַוהִי דְּהַו דַּחֲזָא׃ 19 וְשַׁאלוּ אֲנוּן אִן הָנוּ בֶּרְכוֹן הַו דַּאנְתוּן אָמְרִין אֲנַתוּן
דְּכַד סַמְיָא [i] אִתְיְלֵד אֵיכַנָא הָשָׁא חָזֵא׃ 20 [k] עָנוּ דֵּין אֲבָהַוהִי וְאמְרוּ [l] יָדְעִינַן דְּהָנוּ בְּרַן וְדְכַד סַמְיָא אִתְיְלֵד׃ [h] קְרָא [i] יְלֵד [k] עָנָא [l] יְדַע

13 *Adducunt eum ad Phariſæos qui cæcus fuerat.
14 *Erat autem ſabbathum quando lutum fecit Ieſus,& aperuit oculos eius.
15 *Iterum ergo interrogabãt eum Phariſæi quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis, Lutum mihi poſuit ſuper oculos, & C laui: & video.
16 *Dicebant ergo ex Phariſęis quidam, Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbathum non cuſtodit. Alij autem dicebant, Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos.
17 *Dicunt ergo cæco iterum, Tu, quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit, Quia propheta eſt.
18 *Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuiſſet & vidiſſet: donec vocauerunt parentes eius qui viderat.
19 *Et interrogauerunt eos,dicentes,Hic eſt filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus natus eſt? Quomodo ergo nunc videt?
20 *Reſpõderunt eis parentes eius, & dixerunt, Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt: D
21 *Quomodo autem nunc videat, neſcimus,aut quis eius aperuit oculos, nos neſcimus, ipſum interrogate: ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.
22 *Hæc dixerunt parẽtes eius,quoniam timebant Iudæos. iam enim conſpirauerant Iudæi,vt ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum,extra ſynagogam fieret.
23 *Propterea parentes eius dixerunt, Quia ætatem habet, ipſum interrogate.
24 *Vocauerunt ergo rurſum hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei, Da gloriam Deo: nos ſcimus quia hic homo peccator eſt. E
25 *Dixit ergo eis ille, Si peccator eſt, neſcio: vnũ ſcio, quia cæcus cùm eſſem modò video.
26 *Dixerunt ergo illi, Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?
27 *Reſpondit eis; Dixi vobis iam, & audiſtis: quid iterum vultis audire? nunquid & vos vultis diſcipuli eius fieri?

13 *ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους, τόν ποτε τυφλόν.
14 *ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς.
15 *πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν· ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, πηλὸν ἐπέθηκέ μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω.
16 *ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν φαρισαίων τινές, οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ θεοῦ· ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον, πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς.
17 *λέγουσι τῷ τυφλῷ πάλιν, σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἠνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν.
18 *οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν, καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος.
19 *καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει;
20 *ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον, οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη.
21 *πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν. αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε· αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει.
22 *ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς ἰουδαίους· ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστὸν, ἀποσυνάγωγος γένηται.
23 *διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον, ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε.
24 *ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλὸς, καὶ εἶπον αὐτῷ, δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν.
25 *ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα· ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν, ἄρτι βλέπω.
26 *εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν, τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἤνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;
27 *ἀπεκρίθη αὐτοῖς, εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γένεσθαι;

---

[m] עַל
[n] דְּחֵל [o] פֻּסַּק נהפוכה
[p] נְבִיאָ [q] נְפַק
[r] קְרִיאָ [s] אִיתַי
[t] חֲטָיָא
[u] צְבִין אַנְתּוּן [x] לְמִשְׁמַע לְמָא אַף אַנְתּוּן [y] תַּלְמִידָא צָבִין אַנְתּוּן לְמֶהְוָא לֵהּ:

21 אֵיכְנָא דֵּין חָשָׁא חָזֵא או מַנּוּ פַּתַח לֵהּ עֵינְוֹהִי לָא יְדַעִינַן אָף הוּ [m]עַל לֵהּ לַשְׁנְוֹהִי לֵהּ שַׁאלוּ הוּ חֲלָף נַפְשֵׁהּ נְמַלֵּל:
22 חָלִין אֲמַרוּ אֲבָהְוֹהִי מְטָל [n]דְּחָלִין חֲוֹו מִן יְהוּדָיֵא [o]פְּסַקוּ חֲוֹו גַּיר יְהוּדָיֵא דְּאַן אֱנָשׁ [p]נְבִיאָ בְּהַדְמְשִׁיחָא הוּ
23 [q]נַפְקוּנְיְהִי מִן כְּנוּשְׁתָּא: 23 מְטָל הָנָא אֲמַרוּ אֲבָהְוֹהִי דְּעַל לֵהּ לַשְׁנְוֹהִי לֵהּ שַׁאלוּ:
24 [r]וְקָרְאוּהִי לְגַבְרָא דְּהַדְחֵין זְבִנִין לֵהּ [s]דְּאִיתְוֹהִי חֲוָא סַטְיָא וַאמְרִין לֵהּ שַׁבַּח לַאלָהָא חֲנַן גַּיר יַדְעִינַן דְּהָנָא גַּבְרָא
25 [t]חַטָיָא הוּ: 25 עָנָא הוּ וַאמַר לְהוֹן אִן חַטָיָא הוּ לָא יַדַע אֲנָא חָדָא דֵּין יַדַע אֲנָא דְּסַמְיָא הֲוִית וְהָשָׁא הָא חָזֵא אֱנָאו
26 אָמְרִין לֵהּ תּוּב מָנָא עֲבַד לָךְ אֵיכְנָא פַּתַח לָךְ עֵינָיךְ: 27 אֲמַר לְהוֹן אֶמְרֵת לְכוֹן וְלָא שְׁמַעְתּוּן מָנָא
[u]צְבִין אַנְתּוּן [x]לְמִשְׁמַע לְמָא אַף אַנְתּוּן [y]תַּלְמִידָא צָבִין אַנְתּוּן לְמֶהְוָא לֵהּ:

28 * Ipſi autem ei conuitiati ſunt, dicúntque ei, Tu es diſcipulus eius · nos enim diſcipuli ſumus Mouſche.

29 * Et ſcimus Mouſche Deum collocutum fuiſſe, hunc autem neſcimus vnde ſit.

30 * Reſpondit vir ille & ait illis, In hoc ergo mirandum eſt, quòd vos neſciatis vnde ſit, & oculos meos, meos inquam, aperuerit.

31 * Scimus autem Deum vocem peccatorum non exaudire: ſed qui eum reueretur & exequitur voluntatem eius, hunc exaudit.

32 * Ab æuo auditum non eſt aliquem aperuiſſe oculos cæci nati.

33 * Niſi à Deo eſſet iſte, non potuiſſet hoc facere.

34 * Reſponderunt ac dicunt ei, Tu totus in peccatis natus es, & tu doces nos? & eiecerunt eum foras.

35 * Et audijt Jeſchua eum eiectum fuiſſe foras: & inuenit eum ac dixit ei, Tune credis in filium Dei?

36 * Reſpondit ille qui ſanatus fuerat & ait, Quis eſt Domine mi, vt credam in eum?

37 * Dixit ei Jeſchua, Vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt.

38 * At ille ait, Credo, Domine mi: & procidens adorauit eum.

39 * Et dixit Jeſchua, Ad iudicium mundi huius veni, vt ij qui non vident, videant, & ij qui vident, cæci fiant.

40 * Et hæc audierunt ex Periſchæis illi qui cum eo erant, ac dixerunt ei, Num & nos cæci ſumus?

41 * Ait illis Jeſchua, Si cæci eſſetis, non eſſet peccatum vobis: nunc autem dicitis, Videmus: propterea peccatum veſtrum perſtat.

Veſpere ſanctificationis Eccleſiæ, & Conſecrationis Epiſcoporum.

CAP. X.

1 AMin amin ego dico vobis, Qui nõ intrat per oſtium in caulam ouium, ſed aſcendit per locum alium, ipſe fur eſt & latro.

2 * Is verò qui intrat per oſtium, paſtor eſt ouium.

3 * Atque huic cuſtos oſtij [ianitor] reſerat oſtium, & oues audiunt vocem eius: & oues ſuas vocat nominibus ſuis, & educit eas.

---

28 וְהִנּוּן דִּין זְצַחִיוּהִי וַאמְרִין לֵהּ אַנְתְּ הוּ תַּלְמִידֵהּ דְּהַהוּ חֲנַן גִּיר תַּלְמִידָא חָנַן דְּמוֹשֶׁא ׃ 29 וְיָדְעִינַן דְּעִם מוֹשֶׁא
עִתָּא ירע
b פירושו אימות c רְמַר
אֲלָהָא מַלֵּל לְהָנָא דֵּין לָא יְדַעִינַן מִן b אֵימָכָא הוּ ׃ 30 עֲנָא הוּ גַּבְרָא וְאמַר לְהוּן בְּהָדָא הוּ חָכִיל c לְמֶתְמָרוּ דְּאַנְתּוּן
d עין e חטא f צבא
לָא יָדְעִין אַנְחוּן מִן אֵימָכָא הוּ d וְעַינַי דִּילִי פַּתַח ׃ 31 יְדַעִינַן דֵּין דְּאלָהָא e דְּחַטָּיָא לָא שָׁמַע אֶלָּא לְמַן דְּדָחֵל
g ש h ולד i עבר
g מָנֵהּ וְעָבֵד f צָבְיָנֵהּ לְהַהוּ הוּ שָׁמַע ׃ 32 מֵן עָלַם לָא g אֶשְׁתְּמַעַ דְּפַתַח אֱנָשׁ עַינֵי דְּסַמְיָא h דְּאִתְיְלֵד ׃ 33 אִלּוּ
k ענא l ילד m אלף
לָא מִן אֱלָהָא הֲוָא הָנָא לְא מֶשְׁכַּח חֲוָא חָדָא i לְמֶעְבַד ׃ 34 k עֲנוֹ וְאמְרִין לֵהּ אַנְתְּ כְּלָךְ בְּחַטָּהָא l אִתְיְלַדְתְּ וְאנְתְּ
n נפק o שכח בלשון מצא
m מַלֵּף אַנְתְּ לַן n וְאפְקוּהִי לְבַר ׃ 35 וְשָׁמַע יְשׁוּעַ דְּאפְקוּהִי לְבַר o וְאשְׁכְּחֵהּ וְאמַר לֵהּ אַנְתְּ מְהֵי מִן אַנְתְּ בִּבְרֵהּ דְּאלָהָא ׃
p ש q ראה r חזא s חמין t אסא
36 עֲנָא הוּ p דְּאחֲמִי וְאמַר מַנוּ מָרִי q דַּאהֵימִין בֵּהּ ׃ 37 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ r חֲזַיְתֵּהִי וְהוּ דְּמְמַלֵּל עִמָּךְ הוּא ׃

28 * Maledixerunt ergo ei, & dixerunt, Tu discipulus illius sis: nos autem Moysi discipuli sumus.

29 * Nos scimus quia Moysi locutus est Deus: hunc autem nescimus vnde sit.

30 * Respondit ille homo, & dixit eis, In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis F vnde sit, & aperuit meos oculos.

31 * Scimus autem quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.

32 * A seculo non est auditum quia quis aperuit oculos cæci nati.

33 * Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quicquam.

34 * Responderunt, & dixerunt ei, In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras.

35 * Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cùm inuenisset eum, dixit ei, Tu G credis in filium Dei?

36 * Respondit ille, & dixit, Quis est Domine, vt credam in eum?

37 * Dixit ei Iesus, Et vidisti eum: & qui loquitur tecum, ipse est.

38 * At ille ait, Credo Domine. Et procidens adorauit eum.

39 * Et dixit ei Iesus, In iudicium ego in hunc mundum veni: vt qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant.

40 * Et audierunt quidam ex Pharisæis qui cum ipso erant: & dixerunt ei, Nunquid & nos cæci sumus?

41 * Dixit eis Iesus, Si cæci essetis, non haberetis peccatum. nunc verò dicitis, Quia videmus. Peccatum vestrum manet.

CAP. X.

1 AMen, amen dico vobis, Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed A ascendit aliunde: ille fur est & latro.

2 * Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium.

3 * Huic ostiarius aperit: & oues vocem eius audiunt: & proprias oues vocat nominatim, & educit eas.

28 * ἐλοιδόρησαν οὖν αὐτὸν, καὶ εἶπον, σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ μωσέως ἐσμὲν μαθηταί.

29 * ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μωσῆ λελάληκεν ὁ θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.

30 * ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστὶ, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς·

31 * οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει.

32 * ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἠνέῳξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου.

33 * εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν.

34 * ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.

35 * ἤκουσεν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ;

36 * ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε, καὶ τίς ἐστὶ κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;

37 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετά σου, ἐκεῖνός ἐστιν.

38 * ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.

39 * καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, εἰς κρῖμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται.

40 * καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν;

41 * εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέπομεν. ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

ι.

1 * Αμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής·

2 * ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων.

3 * τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά.

---

38 הוּדֵין אֲמַר מְהַימֵן אֲנָא מָרִי וְנִפַּל סְגֵד לֵהּ ׃ 39 וַאֲמַר יֵשׁוּעַ לְדִינָה דְעָלְמָא הָנָא אֲתֵית דְאִילֵין דְלָא חָזַיִן
נְחָזוּן וְאִילֵין דְחָזַיִן נְסָמוּן ׃ 40 וַשְׁמָעוּ מִן פְּרִישֵׁא אִילֵין דְעִמֵּהּ הֲווֹ הָלֵין וַאֲמָרוּ לֵהּ לְמָא אַף חֲנַן סְמָיֵא חֲנַן ׃
41 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אִלּוּ סְמָיֵא [v] הֲוַיתוּן לַיִת חֲוָת לְכוֹן חֲטִיתָא הָשָׁא דֵּין אֲמְרִין אַנְתּוּן [x] דְחָזִינַן סָטַל הָנָא
[y] חֲטִיהְכוֹן [z] קַיְמָא הִי ׃ דְרִמְשָׁא דְקוּדָשׁ [a] עַרְתָא [b] וְכִירוּטוּנָא [c] דְאַפְּיִסְקוּפָּא כוּ קְפַלְאוֹן ׃
אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְמַן [d] עָאל מִן תַּרְעָא [e] לְטָיְרָא דְעָנָא אֶלָּא סָלֵק מִן דּוּכָא אַחֲרָנָא הוּ גַּנָּבָא הוּ [f] וְנַיָּסָא:
הַוּ דֵין דְעָאל מִן תַּרְעָא [g] רַעְיָא הוּ דְעָנָא ׃ 3 וְלֵהּ נָטַר תַּרְעָא פָּתַח לֵהּ תַּרְעָא [h] וְעָנָא שָׁמְעָא קָלֵהּ
[i] וְעָרְבוּהִי קָרָא בְשְׁמָהַיְהוֹן [k] וּמַפֵּק לְהוֹן ׃

[a] דוּן [b] סְמָא [c] חֵוָא [d] חֲטָא [e] קוּם
[f] כְּמוֹ עֲדָה
[g] מִמְּן לְשׁוֹן יָן פֵּירוּשׁ רַמָּמוּת
[h] דִּים עִם בְּמַעֲרֶכֶת צוּפָה
[i] מִן לְשׁוֹן יִן עִבְרִאִית צוֹפִים
[k] עוֹל פֵּירוּשׁ מִכְלָא
[l] פֵּירוּשׁ פְּרִיץ [m] רְעָיָא כִּלְשׁוֹן פַּרְנָס
[n] עָנָא כְּמוֹ צֹאן
[o] עָרְבָא פֵּירוּשׁ כִּבְשׂוֹת
[p] נְפַק

4 * Quumque emiserit oues suas, præcedit eas, & oues eius sequuntur eum, quippe quæ norint vocem eius.

5 * Extraneum verò nequaquam sequuntur oues, sed fugiunt ab eo, quia non norunt vocem extranei.

6 * Hanc parabolam dixit eis Jeschua: illi verò non cognouerunt quid colloqueretur eis.

7 * Dixit autem eis iterum Jeschua, Amin amin dico vobis, Ego sum ostium ouium.

8 * Jjque omnes qui venerunt, fures sunt & latrones: sed non audierunt eos oues.

9 * Ego sum ostium: & per me siquis intrauerit, seruabitur: ingredietúrque ac egredietur, & pascua inueniet.

10 * Fur non venit nisi vt furetur, ac vt trucidet, & perdat: ego veni vt vitam habeant, &, quod abundantius est, habeant.

11 * Ego sum pastor ille bonus: & pastor bonus animam suam ponit pro ouibus.

12 * Mercenarius autem qui non est pastor, & cuius non sunt oues, quum videt lupum venientem, deserit oues, & fugit: venit autem lupus, rapit & dissipat ei oues.

13 * Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non est ei cura ouium.

14 * Ego sum pastor bonus, & agnosco meas, & agnoscor à meis.

15 * Sicut nouit me Pater meus, & ego cognosco Patrem meum, & animam meam pono pro ouibus.

16 * Habeo autem & oues alias quæ non sunt ex hoc ouili, eas quoque oportet me adducere; & audient vocem meam, fiétque grex vnus omnium, vnusque pastor.

17 * Propterea Pater meus diligit me, quia ego pono animam meam, vt iterum eam assumam.

18 * Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam ex mea voluntate: possum enim eam ponere, possumque rursus eam assumere: quia hoc mandatum accepi à Patre meo.

19 * Et factum est iterum dissidium inter Jihoudæos propter hos sermones.

20 * Et dicebant multi ex eis, Dæmonium habet, & insaniendo insanit. quid auditis eum?

4 * Et cùm proprias oues emiserit, ante eas vadit: & oues illum sequuntur, quia sciunt vocem eius.

5 * Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non nouerũt vocem alienorum.

6 * Hoc prouerbium dixit eis Iesus. Illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis.

7 * Dixit ergo eis iterum Iesus, Amen amen dico vobis, quia ego sum ostium B ouium:

8 * Omnes quotquot venerunt, fures sunt & latrones: sed non audierunt eos oues.

9 * Ego sum ostium. Per me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur & pascua inueniet.

10 * Fur non venit nisi vt furetur & mactet & perdat. Ego veni vt vitã habeant, & abundantius habeant.

11 * Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animã suam ponit pro ouibus suis.

Isai. 40. c. 11. Eze. 34. c. 23. & 37. f. 24.

12 * Mercenarius autem & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: & lupus rapit, & dispergit oues.

13 * Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est: & non pertinet ad eum de C ouibus.

14 * Ego sum pastor bonus: & cognosco †meas, & cognoscunt me meę.

oues

15 * Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem: & animam meam pono pro ouibus meis.

Mat. 11. d. 27. Luc. 10. d. 22.

16 * Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere: & vocẽ meam audient, & fiet vnum ouile & vnus pastor.

Mat. 28. d. 19. Mar. 16. d. 15. Luc. 24. g. 47. Act. 10. f. 35. 13. g. 47. & 15. b. 7. Gal. 1. b. 9. Eze. 37. f. 22. Isai. 53. b. 7.

17 * Propterea me diligit pater: quia ego pono animam meam, vt iterum sumam eam.

18 * Nemo †tollit eam à me: sed ego †pono eam à meipso. potestatem habeo ponendi eam: & potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi à patre meo.

tollet ponam

19 * Dissensio iterum facta est inter Iudęos propter sermones hos.

20 * Dicebant autem multi ex ipsis, Dæmonium habet & insanit: quid eum auditis?

4 * καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ· ὅτι οἴδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

5 * ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ· ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν.

6 * ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς.

7 * εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων.

8 * πάντες ὅσοι ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα.

9 * ἐγώ εἰμι ἡ θύρα. δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει.

10 * ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν.

11 * ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.

12 * ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτὰ, καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα·

13 * ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει· ὅτι μισθωτός ἐστιν, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων.

14 * ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν.

15 * καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων.

16 * καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν.

17 * διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν.

18 * οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου.

19 * σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους.

20 * ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε;

זַמְבַּרְךָ לֵהּ לְעָנָא׃ 13 אֲנִיָּא דַּיְן עָרַק מְטָל [b] דַּאֲגִירָא הוּ וְלָא בְטִישׁ לֵהּ עַל עָנָא׃ 14 אֲנָא אָנָא רָעְיָא טָבָא וְיָדַע
אֲנָא לִדִילִי [c] וְיַתִּירַע אֲנָא מִן דִּילִי׃ 15 אַיכְנָא דְיָדַע לִי אֲבִי וַאֲנָא יָדַע אָנָא לַאבִי וְנַפְשִׁי [d] סָאֵם אֲנָא חַלָּף עָנָא׃
16 אִית לִי דִּין אַף עֲרָבָא אַחֲרָנָא דְּלָא הֲוֹו מִן [e] טִירָא הָנָא וְאַף לְהוֹן [f] וַלָּא לִי [g] לְמֵיתֵי אֱנוּן [h] וְנֶשְׁמְעוּן קָלִי
וְהָווֹ [i] עָנָא כְּלָה חָדָא וְחַד [k] רָעְיָא׃ 17 מְטָל הָנָא אֲבִי רָחֵם לִי דַּאֲנָא [l] סָאֵם אֲנָא נַפְשִׁי דְּהוּב [m] אֶסְבְיָהּ לָא הָוֵא
אֲנָשׁ שָׁקֵל לָהּ מִנִּי אֶלָּא אֲנָא סָאֵם אֲנָא לָהּ מִן [n] עֲבִינִי׃ 18 שְׁלִיט אֲנָא גֵּיר [o] דַּאסְיְמֵיהּ וְשַׁלִּיט אֲנָא דְּהוּב אֶסְבְיָהּ
דְּהָנָא פּוּקְדָנָא קַבֵּלֵת מִן אֲבִי׃ 19 וַהֲוָת חוּב [p] פָּלְגוּתָא בַּיְנֵי יְהוּדֵיָא מְטָל [q] מַלֵּא הָלֵין׃
20 וְאָמְרִין הֲוֹו סַגִּיאֵא מְנָהוֹן [r] דְּדַיְנָא אִית לֵהּ [s] וּמְשֻׁנָּא שְׁנָא מָנָא שְׁמְעִין אַנְהוֹן לֵהּ׃

[a] אֲנָר [b] יְדַע [c] סוּם
[d] פירושו מכלא
[e] פירושו צריך
[f] אֶתָא [g] שְׁמַע [h] כמו שמע
[i] רָעָא [k] סוּם [l] נָסַב
[m] אָבָא [n] סוּם
[o] פֶּרֶק [p] מַלַל
[q] פירושו שיר
[r] שָׁנָא פירושו שגע

21 * Alij autem dicebant, Hæc verba non ſunt dæmoniaci; nunquid dæmonium poteſt oculos cæci aperire?

Lectio Encænijs Eccleſiæ.

22 * Factum eſt autem feſtum Encæniorum in Ouriſchlem, erátque hyems.

23 * Et ambulabat Jeſchua in templo in porticu Schelemoun.

24 * Et cinxerunt eum Jihoudæi, dicúntque ei, Quouſque tandem retines animam noſtram? Si tu es Meſchicho dic nobis apertè.

25 * Reſpondit Jeſchua, & dixit eis, Dixi vobis, neque credidiſtis. at opera quæ ego facio in nomine Patris mei, ipſa teſtantur de me.

26 * Sed vos non creditis quia non eſtis ex ouibus meis quemadmodum dixi vobis.

27 * Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, ipſæque poſt me veniunt.

28 * Et ego do eis vitam æternam, neque peribunt in æternum, ac nemo rapiet eas à manu mea.

29 * Pater enim meus qui dedit mihi, omnibus maior eſt, nullúſque poteſt è manu Patris mei rapere.

30 * Ego & Pater meus vnum ſumus.

31 * Et ſuſtulerunt rurſus Jihoudæi lapides vt obruerent eum.

32 * Dixit eis Jeſchua, Multa opera præclara à Patre meo oſtendi vobis, propter quodnam operum illorum lapidatis me?

33 * Dicunt ei Jihoudæi, Non propter opera bona lapidibus petimus te: ſed quoniam blaſphemas, & quum tu ſis homo, facis teipſum Deum.

34 * Dixit eis Jeſchua, Nonne ita ſcriptum eſt in Lege veſtra, Ego dixi, Dij eſtis.

35 * Si eos dixit Deos, propterea quòd ad eos factus eſt ſermo Dei, & non poteſt Scriptura ſolui;

36 * Quem Pater ſanctificauit & miſit in mundum, dicitis ei, Tu blaſphemas, quia dixi vobis me eſſe filium Dei?

37 * Quod ſi non facio opera Patris mei, ne credatis mihi.

---

21 אַחֲרְנָא דַּיִן אָמְרִין הָנוּ הָלֵין מִלֵּא לָא הֲוֵי דְּדַיְמָנָא לְמָא דַיְמָא מָשְׁכַּח עַיְנָא [z] דְּסַמְיָא [y] לְמִפַּתַּחוּ׃

[z] פְּתָא [y] פְּתַח

22 הֲוָא הֲוָא דֵּין [d] עִאדָּא דְּחוּדָתָא בְּאוּרְשְׁלֵם [c] וְסַתְוָא הֲוָא׃ 23 וּמְהַלַּךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ בְּהֵיכְלָא [f] בְּאַסְטָוָא דִּשְׁלֵימוֹן׃

[d] קְרֵינָא [c] דְּחוּדַת [a] עִדְתָא כז

24 וְחַדְּרוּהִי יְהוּדָיֵא וַאמְרִין לֵהּ עַדְמָא לֵאמַתַי נַסֵּב אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא אֱמַר לַן [h] גַּלְיָאית׃

25 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאמַר לְהוֹן אֶמְרֵת לְכוֹן וְלָא [i] מְהֵימְנִין אַנְתּוּן וַעֲבָדָא דְּאֲנָא עָבֵד אֲנָא בַּשְׁמֵהּ דַּאבִי הִנּוּן סָהֲדִין עֲלַי׃

26 אֶלָּא אַנְתּוּן לָא מְהֵימְנִין אַנְתּוּן מָטֶל דְּלָא הֲוֵיתוּן מִן עָרְבֵי אַיכֵּנָא דַּאמְרֵת לְכוֹן׃

27 [k] עָרְבֵא דִּילִי קָלִי שָׁמְעִין וְאֲנָא יַדַּע אֲנָא לְהוֹן וְהִנּוּן [l] אָתַיִן בָּתְרִי׃ 28 וַאנָא יְהֵב אֲנָא לְהוֹן חַיֵּא דְּלְעָלַם

[l] אָתָא

z פירוש כבשוח
a קְרָא b חֲדָא כמו חדש
c כמו עדה d נַעַר
e פירוש חורף f מן לשון יין
g חֲדַר כמו חזר
h גְּלָא i חַיְמֵן

21 * Alij dicebant, Hæc verba non sunt dæmonium habentis. nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?

21 * ἄλλοι ἔλεγον, Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;

22 * FACTA sunt autem Encænia in Ierosolymis: & hyems erat.

22 * Εγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν ἦν.

2. Mach. 4. f. 56. 59.

23 * Et ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis.

23 * καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶνος.

24 * Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei, Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palàm.

24 * ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ, Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ.

25 * Respondit eis Iesus, Loquor vobis: & non creditis. opera qnæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me:

25 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, Ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ·

26 * Sed vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis sicut dixi vobis.

26 * ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε· οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν.

27 * Oues meæ vocem meam audiunt: & ego cognosco eas, & sequuntur me.

27 * τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι·

28 * Et ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. F

28 * κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου.

29 * Pater meus qui dedit mihi, maior omnibus est: & nemo potest rapere de manu Patris mei.

29 * ὁ πατήρ μου ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου.

30 * Ego & pater vnum sumus.

30 * ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν.

31 * Sustulerunt ergo iterum lapides Iudæi, vt lapidarent eum.

31 * ἐβάσασαν οὖν πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν.

32 * Respondit eis Iesus, Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?

32 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ με;

33 * Responderunt ei Iudæi, De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; & quia tu homo cùm sis, facis teipsum Deum.

33 * ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν.

34 * Respondit eis Iesus, Nónne scriptum est in Lege vestra, quia Ego dixi, dij estis?

Psal. 81. b. 6.

34 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, ἐγὼ εἶπα, Θεοί ἐστε;

35 * Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solui scriptura:

35 * εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή·

36 * Quem Pater sanctificauit & misit in mundum, vos dicitis, Quia blasphemas: G quia dixi, Filius Dei sum?

36 * ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, Υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι;

37 * Si non facio opera Patris mei: nolite credere mihi.

37 * εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι.

---

[m] אֲבַר [n] יד
[o] רֶגֶם [p] סְקַל
[q] חַיֵּי לפו חגד
[r] אִיתַי
[s] מַלַּל
[t] שְׂרָא
[u] חַיְמֵן

[m] וְלָא נְאבְדוּן לְעָלַם וְלָא אֱנָשׁ נָחְטוֹף אֲנוּן מִן [n] אִידַי ׃ [29] אֲבִי גֵּיר דִּיהַב לִי מִן כָּל רַב הוּא וְלָא אֱנָשׁ מָשְׁכַח דְּמִן אִידֵה
דַּאבִי נָחְטוֹף ׃ [30] אֲנָא וַאבִי חַד חָנַן ׃ [31] וְשַׁקְלוּ תּוּב יְהוּדָיֵא כְּאַפָּא [o] לְמֶרְגְּמֵה ׃ [32] אֲמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ [p] סַגִּיאָא
עֲבָדָא שַׁפִּירָא מִן לָוָת אֲבִי [q] חַיְיהִכוּן מָטוּל אֵינָא עֲבָדָא מֶנְּהוּן רָגְמִין אַנְתוּן לִי ׃ [33] אָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לָא חֲנָא מָטוּל
עֲבָדָא שַׁפִּירָא רָגְמִינַן לָךְ אֶלָּא מָטוּל דְּמְגַדַּף אַנְתְּ וְכַד [r] אִיתַיִךְ בַּרְנָשָׁא עָבֵד אַנְתְּ נַפְשָׁךְ אֱלָהָא ׃ [34] אֲמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ
לָא חֲנָא הֲכָנָא כְּתִיב בְּנָמוֹסְכוֹן דַּאנָא אֲמַרֵת דַּאלָהֵא אַנְתוּן ׃ [35] אִן לְהָנוּן אֲמַר אֱלָהֵא מָטוּל דַּלְוָתְהוּן הֲוָת [s] מִלְּתֵה
דַּאלָהָא וְלָא מָשְׁכַח כְּתָבָא [t] דְּנָשְׁתְּרָא ׃ [36] לַאינָא דַּאבָא קַדִּשֵׁה וְשַׁדְּרֵה לְעָלְמָא אַנְתוּן אָמְרִין אַנְתְּ מְגַדַּף אַנְתְּ עַל
דַּאמְרֵת לְכוּן דִּבְרֵה אֱנָא דַּאלָהָא ׃ [37] וְאִן לָא עָבֵד אֱנָא עֲבָדָא דַּאבִי לָא [u] תְּהֵימְנוּנַנִי ׃

38 * Sin autem facio, etiamsi mihi non credatis, illis operibus credite: vt sciatis & credatis Patrem meum in me esse, méque in Patre meo.

39 * Et studebant iterum prehendere eum: at euasit ex eorum manibus.

40 * Et abijt trans Jourdenon in eum locum vbi fuerat Jouchanon, prius dum baptizaret, fuítque illic.

41 * Veniebant autem homines quam plurimi ad eum, & dicebant, Jouchanon ne vnum quidem signum edidisse: quæcunque autem Jouchanon dixerat de viro isto, vera esse.

42 * Multíque crediderunt in eum.

Ad Oblationem Quadragesimæ.

CAP. XI.

1 ERat autem quidam, qui morbo detinebatur, Looz ar, ex Beth-Anio [domo afflictionis,] pago, frater Mariam & Mortho.

2 * Porrò ista Mariam ea erat quæ vnxit aromate pedes ipsius Jeschua, abstersitque capillis suis: erat frater istius Looz ar qui morbo laborabat.

3 * Miserunt autem ambæ sorores eius ad Jeschua & dicũt, Domine noster, ecce is quem tu diligis valetudine laborat.

4 * Jeschua verò dixit, Iste morbus lætalis nõ est, sed pro gloria Dei vt glorificetur filius Dei propter eum.

5 * Diligebat autem ipse Ieschua Mortho, & Mariam & Looz ar.

6 * Quumque audisset eum ægrotare, mansit in eo loco vbi erat duos dies.

7 * Postea verò dixit discipulis suis, Venite, eamus rursum in Jihoudæam.

8 * Dicunt ei discipuli eius, Magister noster, modò Jihoudæi quærebant te lapidibus obruere, & rursum illuc abis?

9 * Dixit eis Jeschua, Nonne sunt horæ duodecim in die? & si quis ambulauerit interdiu, non impingit, quippe qui videat lucem mundi huius.

10 * Si quis verò noctu ambulauerit impingit, quippe cui lux non adsit.

11 * Hæc dixit Jeschua: & postea subdit eis, Looz ar amicus noster dormit, sed proficiscor eum excitaturus.

---

38 אִזדִין עַבֵד אֲנָא [x] אַפֵּן לִי לָא מְהַימְנִין אַנְתוּן לְהוּן לַעֲבָדָא הַימְנוּ [y] וְתֶדְעוּן וְתְהַימְנוּן דַאבִי בִי וְאֲנָא בַאבִי ׃

[x] מורכב אף אן [y] יְדַע

39 [z] וּבְעַו הֲווֹ תוּב [a] וְנֵאחְדוּנֵיהִי וְנַפֵּק לֵהּ מֵן בֵּית [b] אִידַיהוּן ׃

[z] בְּעָא [a] אֶחַד [b] יַד

40 וְאזַל לֵהּ לְעֵבְרָא דְיוּרְדְנָן לְדוּכְתָא אַיכָא

41 [c] דְאִיתּוֹהִי הֲוָא יוּחַנָן מֵן קְדִים כַּר [c] מַעֲמֵד הֲוָא וַהֲוָא תַמָּן ׃

41 [d] וְאִנַּוּ אֲנָשָׁא סַגִיאֵא לְוָתֵהּ וַאמְרִין הֲווֹ דְיוּחַנָן אָף

[c] עֲמַד [d] אֶתָא

לָא חָדָא אָתָא עֲבַד כָּל מְדֵם דֵין דְאמַר יוּחַנָן עַל גַבְרָא הָנָא שַׁרִיר הוּ ׃

42 [e] וְסַגִיאֵא [e] הַימְנוּ בֵּהּ ׃

[e] הֵימֵן

דְקוֹרְבָא דַארְבְעִין כח קפלאון יא

1 [x] אִית הֲוָא דֵין חַד [a] דַכְרִיהּ לָעְזַר מֵן בֵּית עַנְיָא קְרִיתָא אֲחוּהּ דְמַרְיֵם וְדְמַרְתָא ׃

[x] מְרֵים דֵין הָדָא [b] אִיתֵיהּ הֵי

[a] כְּרַהּ [b] אִית

2 [c] דְמְשַׁחַת בְּבֻסְמָא רַגְלוֹהִי דְיֵשׁוּעַ [d] וְשַׁוְיַת בְּסַעֲרָהּ אֲחוּהּ הֲוָא דְהָדָא לָעְזַר דַכְרִיהּ הֲוָא ׃

[c] מְשַׁח [d] שָׁוָא בשׁין קטן

3 וְשַׁדְרִין תַרְתֵיהֵין

38 * Si autem facio: & si mihi non vultis credere, operibus credite: vt cognoscatis & credatis quia Pater in me est, & ego in Patre.

39 * Quærebant ergo eum apprehendere: & exiuit de manibus eorum.

40 * Et abijt iterum trans Iordanem in eum locum vbi erat Iohannes baptizans primùm: & mansit illic.

41 * Et multi venerunt ad eum, & dicebant, Quia Iohannes quidem signum fecit nullum. Omnia autem quæcunque dixit Iohannes de hoc, vera erant.

42 * Et multi crediderunt in eum.

38 * εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε· ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

39 * ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

40 * καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου, εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ.

41 * καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν.

42 * καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

CAP. XI.

ια'.

1 ERat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ & A Marthæ sororis eius.

Mat. 26. à. 7. Luc. 7. f. 37. Inf. 12. a. 3.

2 * Maria autem erat quæ vnxit Dominum vnguento, & extersit pedes eius capillis suis: cuius frater Lazarus infirmabatur.

3 * Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes, Domine, ecce quem amas, infirmatur.

4 * Audiens autem Iesus, dixit eis, Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei: vt glorificetur filius Dei per eam.

5 * Diligebat autem Iesus Martham, & sororem eius Mariam & Lazarum.

6 * Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.

7 * Deinde post hęc dicit discipulis suis, Eamus in Iudæam iterum.

8 * Dicunt ei discipuli, Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare: & iterum vadis illuc?

9 * Respondit Iesus, Nónne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit: quia lucem huius mundi videt.

10 * Si autem ambulauerit in nocte, offendit; quia lux non est in eo.

11 * Hæc ait. & post hæc dicit eis, Lazarus amicus noster dormit: sed vado vt à somno excitem eum.

1 * Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς.

2 * ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει.

3 * ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ.

4 * ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῆς.

5 * ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον.

6 * ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας·

7 * ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν.

8 * λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;

9 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὧραι τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει.

10 * ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτὶ, προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.

11 * Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.

---

a בְּרֵה f מוֹרֵת
b שְׁבַח h אִתַּח או חֲכַב
c פירושו עמד
d לְמַר i אִתָּא m בְּעָא
e רְגֵם o יוֹם
g תְּקַל פירושו כשל
k נָחַר כמו זוֹהַר
l רְחֵם n עוֹר הקין

אַחְוְהָה לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמְרָן מָרָן הָא הַו דְּרָחֵם אַנְתְּ פְּרִיהּ׃ 4 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר הָנָא c כּוּרְהָנָא לָא הָוֵת f דְּמוֹתָא אֶלָּא
חֲלָף g תְּשְׁבּוּחְתָא דֵּאלָהָא דְּנֶשְׁתַּבַּח בְּרֵהּ דֵּאלָהָא מֶטַלְתֵּהּ׃
5 h מָחֵב הָוָא דֵּין הוּ יֵשׁוּעַ לְמָרְתָא וְלַמַּרְיָם וְלֶלָעָזַר׃ 6 וְכַד שְׁמַע דְּכִרְיהּ i כַּחַר בְּרוּכְתָא דְּאִיתַוהִי הָוָא
תְּרֵין יוֹמִין׃ 7 וּבָתַרְכֵן אֲמַר k לְתַלְמִידְוהִי l הַו נְאוֹזַל תּוּב לִיהוּד׃ 8 אֲמְרִין לֵהּ תַּלְמִידְוהִי
יְהוּדָיֵא m בְּעֵין הֲוֵו n לְמֶרְגְּמָךְ וְתוּב אָזֵל אַנְתְּ לְהַמָּן׃ 9 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא תַּרְתַּעְסְרָא שָׁעִין אִית בְּיוֹמָא וְאֵן
אֱנָשׁ מְהַלֵּךְ o בְּאִיטָמָא לָא p מְתְחֲקַל מֶטֶל דְּחָזֵא נוּהֲרֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא׃ 10 אֵן אֱנָשׁ דֵּין בְּלֵלְיָא נְהַלֵּךְ מְתְחֲקַל
מֶטֶל q דְּנַהִירָא לַית בֵּהּ׃ 11 הָלֵין אֲמַר יֵשׁוּעַ וּבָתַרְכֵן אֲמַר לְהוֹן לַעֲזַר r רַחְמַן שְׁכֵב אֶלָּא אָזֵל אֲנָא s דַּאעֵירְוהִי

12 ‡ Dicunt ei discipuli eius, Domine noster, si dormit benè valebit.

13 ‡ Hoc autem Jeschua dixerat de morte illius: at illi putarũt de dormitione somni ipsum
14 dixisse. ‡ Tunc dixit eis Jeschua explicatè, Loozar mortuus est.

15 ‡ Et gaudeo me illic non fuisse propter vos vt credatis. sed illuc proficiscamini. ‡ Ait
16 Thouma, qui dicitur Gemellus, discipulis sociis suis, Eamus & nos, vt moriamur cũ eo.

17 ‡ Venit autem Jeschua in Beth-Anio, [domũ afflictionis] & inuenit eum iam quartum diẽ agere in domo sepulchri [monumento.]

18 ‡ Erat autem Beth-Anio iuxta tumulum Ourischlem distans ab ea quasi stadiis quin-
19 decim. ‡ Et multi ex Jhoudæis venerant ad Mortho & Mariam vt lenirent corda earum propter ipsarum fratrem.

20 ‡ Mortho autem vt audiuit Jeschua venire, exijt ei obuiam: Mariam verò domi sedebat.

21 ‡ Et dixit Mortho ipsi Jeschua, Domine mi, si hîc fuisses, mortuus non fuisset frater meus.

22 ‡ Sed & nunc scio fore, vt quæcunque petieris à Deo det tibi.

23 ‡ Dixit ei Jeschua, Surrecturus est frater
24 tuus. ‡ Dixit ei Mortho, Scio resurrecturum in consolatione [resurrectione] die illo no-
25 uissimo. ‡ Dixit ei Jeschua, Ego sum Consolatio [Resurrectio] & Vita: & qui crediderit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet.

26 ‡ Porrò quisquis viuit & credit in me, in æternum non morietur. Credis hoc?

27 ‡ Dixit ei, Etiam Domine mi, Ego credo te esse Meschicho Filium Dei, qui venturus erat in mundum.

28 ‡ Quúmque hæc dixisset, abijt vocatum Mariam sororem suam clanculum, & dixit ei, Magister noster venit, & vocat te.

29 ‡ Mariam autem quum audijsset, surrexit citò, & veniebat ad eum.

30 ‡ Ipse verò Jeschua nondum venerat in pagum: sed erat in eo ipso loco vbi occurrerat
31 ei Mortho. ‡ Quinetiam illi Jhoudæi qui erant cum ea domi & consolabantur eam, vt viderunt Mariam citò surrexisse & exisse, abierunt post eam. arbitrabantur enim eam abijsse ad monumentum vt fleret.

---

12 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹהִי מָרַן אִן דְּמַךְ [c]מֶתְחֲלֵם׃ 13 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר עַל מַוְתֵּהּ וְהִנּוּן סְבָרוּ דְעַל [v]מַרְמְצָא הוּ
[z]דְּשַׁנְהָא אֲמַר׃ 14 הֵידֵין אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [y]פְּשִׁיקָאִית לַעֲוָר מִית לֵהּ׃ 15 וְחָדֵא אֲנָא דְלָא הֲוֵית תַּמָּן מֶטַלְחִכוֹן
[z]דְּשַׁנְהָא אֲמַר׃ 14 הֵידֵין אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [y]פְּשִׁיקָאִית לַעֲוָר מִית לֵהּ׃ 15 וְחָדֵא אֲנָא דְלָא הֲוֵית תַּמָּן מֶטַלְחִכוֹן
[z]דְּשַׁנְהָא אֲמַר׃ 14 הֵידֵין אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [y]פְּשִׁיקָאִית לַעֲוָר מִית לֵהּ׃ 15 וְחָדֵא אֲנָא דְלָא הֲוֵית תַּמָּן מֶטַלְחִכוֹן
[z]דְּשַׁנְהָא אֲמַר׃ 14 הֵידֵין אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [y]פְּשִׁיקָאִית לַעֲוָר מִית לֵהּ׃ 15 וְחָדֵא אֲנָא דְלָא הֲוֵית תַּמָּן מֶטַלְחִכוֹן
[z]דְּשַׁנְהָא אֲמַר׃ 14 הֵידֵין אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [y]פְּשִׁיקָאִית לַעֲוָר מִית לֵהּ׃ 15 וְחָדֵא אֲנָא דְלָא הֲוֵית תַּמָּן מֶטַלְחִכוֹן

[z] חֲלֵם [y] דְּמַךְ [x] יִשַׁן
[y] פְּשִׁיק פי׳ תרגם [x] חַיְמַן
[x] אֲמַר [w] תְּאֹם [v] אֲזַל
[w] מות [v] אית [u] גְּנַב כאן גבעה
[u] פְּרַק בלשון רחק
[t] מן לשון יון [s] אֶתְיָא
[s] מְלָא בלשון נוח שְׁמַע
[r] אַרְע פירושו פגש
[q] יְתֵב [p] מות [o] שְׁאַל

12 * Dixerunt ergo discipuli eius, Domine, si dormit, saluus erit.

13 * Dixerat autem Iesus de morte eius: illi autem putauerunt quia de dormitione somni diceret.

14 * Tunc ergo Iesus dixit eis manifestè, Lazarus mortuus est:

15 * Et gaudeo propter vos, vt credatis, quoniam non eram ibi. sed eamus ad eũ.

16 * Dixit ergo Thomas qui dicitur Didymus, ad condiscipulos, Eamus & nos, & †vt moriamur cum eo.

17 * Venit itaque Iesus: & inuenit eum quatuor dies iam in monumento habentem.

18 * Erant autem Bethania iuxta Ierosolymam quasi stadijs quindecim.

19 * Multi autem ex Iudæis venerant ad Martham & Mariam, vt consolarentur eas de fratre suo.

20 * Martha ergo vt audiuit quia Iesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat.

21 * Dixit ergo Martha ad Iesum, Domine si fuisses hîc, frater meus non fuisset mortuus.

22 * Sed & nunc scio, quia quæcunque poposcerís à Deo, dabit tibi Deus.

23 * Dicit illi Iesus, Resurget frater tuus.

24 * Dicit ei Martha, Scio quia resurget in resurrectione, in nouissimo die.

Sup. 5. c. 29. Luc. 14. c. 14. Sup. 6. d33. c47

25 * Dixit ei Iesus, Ego sum resurrectio & vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet.

26 * Et omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?

27 * Ait illi, Vtique Domine, ego credidi quia tu es Christus Filius Dei†, qui in D hũc mundũ venisti.

viui

hoc

28 * Et cùm † hęc dixisset, abijt, & vocauit Mariam sororem suã silentio, dicens, Magister adest, & vocat te.

surrexit

29 * Illa vt audiuit †surgit citò, & venit ad eum.

30 * Nondum enim venerat Iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei Martha.

31 * Iudæi ergo qui erant cum ea in domo, & cõsolabantur eam, cùm vidissent Mariam, quia citò surrexit & exijt, secuti sunt eam, dicentes, Quia vadit ad monumentum, vt ploret ibi.

12 * εἶπον οὖν ⓐ μαθηταὶ αὐτῷ, κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται.

13 * εἰρήκει δὲ ὁ ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει.

14 * τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς παρρησίᾳ, λάζαρος ἀπέθανε.

15 * καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς αὐτόν.

16 * εἶπεν οὖν θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς, ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

17 * ἐλθὼν οὖν ὁ ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ.

18 * ἦν δὲ ἡ βηθανία ἐγγὺς τῶν ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε·

19 * καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ τὴν μάρθαν καὶ μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν.

20 * ἡ οὖν μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.

21 * εἶπεν οὖν μάρθα πρὸς τὸν ἰησοῦν, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει.

22 * ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεὸν, δώσει σοι ὁ θεός.

23 * λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου.

24 * λέγει αὐτῷ ἡ μάρθα, οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

25 * εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται·

26 * καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο;

27 * λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε. ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.

28 * καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε, καὶ ἐφώνησε μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα, εἰποῦσα, ὁ διδάσκαλος πάρεστι καὶ φωνεῖ σε.

29 * ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν.

30 * οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ μάρθα.

31 * ⓐ οὖν ἰουδαῖοι ⓐ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παραμυθούμενοι αὐτὴν, ἰδόντες τὴν μαρίαν, ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ.

---

23 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ [g] קָאֵם אֲחוֹכִי׃ 24 אָמְרָא לֵהּ מָרְתָא יָדְעָא אֲנָא דְקָאֵם [f] בְּנוּחֲמָא בְּיוֹמָא אַחֲרָנָא׃

25 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא נוּחֲמָא וְחַיָּא וּמַן [s] דְּמְהַימֵן בִּי אַפֵּין [t] נְמוּת [u] נְחֵא׃ 26 וְכָל דְּחַי וּמְהַימֵן בִּי לְעָלַם

לָא נְמוּת מְהַימְנָא אַנְתִּי הָדָא׃ 27 אָמְרָא לֵהּ אִין מָרִי אֲנָא מְהַימְנָא אֲנָא דְאַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דֵאלָהָא

[x] דְאָתֵא [y] לְעָלְמָא׃ 28 וְכַד אְמְרַת הָלֵין אָזְלַת [y] קְרַת לְמַרְיָם חָתָהּ [z] כַּתָיְאִית וְאָמְרָא לֵהּ רַבָּן אָתָא וְקָרָא לָכִי׃

29 ומַרְיָם כַּד שְׁמְעַת [a] קָמַת [b] עָגַל [c] וְאָתְיָא הָוַת לְוָתֵהּ׃ 30 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ לָא עָרִיל אָתָא הָוָא לַקְרְיְתָא אֶלָּא בְּהּ

הָוָא בְּהָי [d] דּוּכְתָא [e] דְאַרְעַתֵּהּ מָרְתָא׃ 31 אַף הָנוּן דֵין יְהוּדָיֵא דְאִית הָווּ עַמָּהּ בְּבֵיתָא [f] מְנַחֲמַיְן הָווּ לָהּ [g] רַחֲזוּ לְמַרְיָם

דְעָגַל [h] קָמַת נָפְקַת אֲזָלוּ לְהוֹן בָּתְרָהּ סְבָרוּ לְהוֹן גִּיר דְלְקִבְרָא אָזְלָא [i] לְמִבְכָא׃

[f] קוּם נְחַם ר׳ ל׳ קִימְחָא
[s] חַיְיִן [t] מוּת [u] חַיָּא
[x] אִתָּא [y] קְרָא [z] בְּסָא
[a] קוּם [b] פִּירוּשׁוֹ פִּתְאֹם
[c] אֶתָּא [d] עִבְרִיתָ מְקוֹם
[e] אֶרַע כְּמוֹ עֵרֶץ [f] בַּיִת
[g] חֲזָא [h] קוּם [i] קְבָרָא

32 * Ipsa verò Mariam quum venisset vbi erat Jeschua, vt vidit eum, procidit ad pedes eius, & dixit ei, Si hic fuisses Domine mi, mortuus non fuisset frater meus.

33 * Jeschua verò quum vidisset eam flentem, & Jihoudæos illos qui venerant cum ea flentes, infremuit spiritu suo & turbauit seipsum. 34 * Et dixit, Vbi posuistis eum? & dicunt ei, Domine noster, veni, vide.

35 * Et obuenerunt lachrymæ ipsi Jeschua.

36 * Itaque dicebant Jihoudæi, Videte quantum amabat eum.

37 * Quidam autem ex ipsis dixerunt, Non poterat hic qui aperuit oculos cæci illius efficere, vt & iste non moreretur?

38 * Jeschua verò cùm infremuisset intra semetipsum, tum venit ad monumentum. Erat autem spelunca, & lapis erat eius impositus ostio.

39 * Et dixit Ieschua, Tollite lapidem hunc. Dixit ei Mortho soror ipsius mortui, Domine mi, iam fœtet, quatuor enim dierum est.

40 * Dixit ei Ieschua, Nonne dixi tibi si credideris, fore, vt videas gloriam Dei?

41 * Proinde sustulerunt lapidem illum. Et ipse Jeschua eleuauit oculos suos sursum & ait, Pater, gratias ago tibi quod me audieris.

42 * Ego verò sciebam me semper à te exauditum iri, sed propter hanc turbam adstantem hæc dixi, vt credant me à te missum esse.

43 * Quúmque hæc dixisset, clamauit alta voce, Loozar, veni foras.

44 * Et exijt mortuus ille manus & pedes vinctus fasciis, vultúmque sudario. Dixit eis Jeschua, Soluite eum & sinite abire.

45 * Itaque multi ex Jihoudæis qui venerant ad Mariam, quum vidissent quod fecerat Jeschua, crediderunt in eum.

46 * Quidam autem ex eis profecti sunt ad Perischæos, & dixerunt eis quicquid fecerat Jeschua.

Matutinis feriæ IIII.
Passionis.

47 * Et congregati sunt principes Sacerdotum & Perischæi, & dicebant, Quid agemus? nam vir iste signa multa edit.

---

32 הֵידֵין מַרְיָם כַּד [k] אֲתַת אֲזָלָא דְאִיתַוהִי הָוָא יֵשׁוּעַ [l] וַחֲזָתֵה נָפְלַת עַל רַגְלוֹהִי וַאמְרָא לֵה אִלּוּ [m] הֲנָן [n] הֲוַיְתְּ מָרִי לָא

[o] מֵאֵת הָוָא אָחִי ׃ 33 יֵשׁוּעַ דֵין כַּד חֲזָה [p] דְּבָכְיָא וַליהוּדֵיָא [q] דְאתוֹ עִמָּה דְּבָכִין [r] אִתְעַוַּז בְּרוּחֵה [s] וַאזִיעַ נַפְשֵׁה ׃

34 וַאמַר אַיכָא [t] סְמְהוֹנָיְתְהִי וְאמְרִין לֵה מָרַן [u] תָּא [x] חֲזִי ׃ 35 וָאתֵּין הָווֹ דָּמְעוֹהִי דְיֵשׁוּעַ ׃ 36 וַאמְרִין הָווֹ

יְחוּדָיֵא חֲזוֹ כְּמָא רָחֵם הָוָא לֵה ׃ 37 אֲנָשִׁין דֵין מֶנְּהוֹן אֲמַרוּ לָא מֶשְׁכַּח הָוָא הָנָא דְּפַתַּח עֵינוֹהִי דְהַו [y] סַמְיָא דְנָעְבֵד

דְּאף הָנָא לָא [z] נְמוּת ׃ 38 וְיֵשׁוּעַ דֵין כַּד מֶתְעַוַּז בַּינַוהִי וְלֵה אֲתָא לְבֵית קְבוּרָא וְהוּ בֵּית קְבוּרָא אִיתַוהִי הָוָא מְעַרְתָא

[a] וְכֵאפָא [b] סִימָא הָוָה עַל תַּרְעָה ׃ 39 וַאמַר יֵשׁוּעַ שְׁקוּלוּ כֵאפָא הָדֵא אֲמְרָא לֵה מָרְתָא חָתֵה דְהַו מִיתָא מָרִי מֵן כְּדוּ

[c] סְרִילֵה אַרְבְּעָא לֵה גֵּיר יוֹמִין ׃ 40 אֲמַר לַה יֵשׁוּעַ לָא אֲמַרֵת לְכִי דְּאִן [d] תְּהֵימְנִין תֶּחְזִין שׁוּבְחֵה דַאלָהָא ׃

[k] אִתָּא חֲזָא [m] פִּיר׳ פָּא [n] הֲוָא [o] מוּרְת [p] בְּכָא [q] אָתָא [r] עַנַז [s] זוּעַ [t] סוּם [x] אִתָּא חֲזָא [y] סְמָא [z] מוּת

[a] סוּם [b] כְּרָא כְּמוֹ סְרוּח [c] חַיְמִן [d] חַיְמָא

32 Maria ergo cùm veniſſet vbi erat Ieſus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei, Domine ſi fuiſſes hîc, non eſſet mortuus frater meus.

32 ἡ οὖν μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν, ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν μου ὁ ἀδελφὸς ἐτεθνήκει.

33 Ieſus ergo vt vidit eam plorantem, & Iudæos qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbauit ſeipſum:

33 ὁ οὖν ἰησοῦς ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν·

34 Et dixit, Vbi poſuiſtis eum? Dicunt ei, Domine, veni & vide.

34 καὶ εἶπε, ποῦ τεθείκατε αὐτόν; λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε.

35 Et lachrymatus eſt Ieſus.

35 ἐδάκρυσεν ὁ ἰησοῦς.

36 Dixerunt ergo Iudæi, Ecce quomodo amabat eum.

36 ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν.

Sup: 9. a. 6.

37 Quidam autem ex ipſis, dixerunt, Non poterat hic qui aperuit oculos cæci † facere vt hic non moreretur?

37 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοῦ τυφλοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;

nati,

38 Ieſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum. erat autem ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat ei.

38 ὁ ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ.

39 Ait Ieſus, Tollite lapidem. Dicit ei Martha ſoror eius qui mortuus fuerat, Domine, iam fœtet, quatriduanus eſt enim.

39 λέγει ὁ ἰησοῦς, ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος μάρθα, κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι.

40 Dicit ei Ieſus, Nónne dixi tibi quoniam ſi credideris, videbis gloriam Dei?

40 λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ;

41 Tulerunt ergo lapidem. Ieſus autem eleuatis ſurſum oculis, dixit, Pater, gratias ago tibi quoniam audiſti me.

41 ἦραν οὖν τὸν λίθον, οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος. ὁ δὲ ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε, πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου.

42 Ego autem ſciebam quia ſemper me audis, ſed propter populum qui circunſtat, dixi, vt credant quia tu me miſiſti.

42 ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

43 Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamauit, Lazare, veni foràs.

43 καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε, λάζαρε, δεῦρο ἔξω.

44 Et ſtatim prodijt qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata. Dixit eis Ieſus, Soluite eum & ſinite abire.

44 καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς, δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας χειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λύσατε αὐτὸν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

45 Multi ergo ex Iudæis qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant, quæ fecit Ieſus, crediderunt in eum.

45 πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν μαρίαν, καὶ θεασάμενοι ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς

46 Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Ieſus.

46 αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς.

47 COLLEGERVNT ergo Pontifices & Phariſæi cõcilium, & dicebant, Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit.

47 Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον, τί ποιοῦμεν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ.

---

41 וַיִּשְׂאוּ אֶת־הָאֶבֶן וְיֵשׁוּעַ נָשָׂא עֵינָיו לְמָעְלָה וַיֹּאמַר אָבִי אֲנִי מוֹדֶה לָךְ כִּי שָׁמַעְתָּ לִי׃ 42 וַאֲנִי יָדַעְתִּי כִּי תָמִיד אַתָּה שׁוֹמֵעַ לִי אֲבָל בַּעֲבוּר הָעָם הָעֹמֵד סָבִיב אָמַרְתִּי כִּי תִשְׁלָחֵנִי׃

43 וְכַאֲשֶׁר אָמַר הַלָּזֶה קָרָא בְּקוֹל גָּדוֹל לַעְזָר צֵא הַחוּצָה׃ 44 וַיֵּצֵא הַמֵּת כַּאֲסוּרָיו בְּפַשְׁתָּן וּמִטְפַּחַת עַל־פָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הַתִּירוּהוּ וְהַנִּיחוּהוּ לָלֶכֶת׃

45 וְרַבִּים מִן־הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בָּאוּ אֶל־מִרְיָם וְרָאוּ אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ הֶאֱמִינוּ בּוֹ׃ 46 וְיֵשׁ מֵהֶם אֲשֶׁר הָלְכוּ אֶל־הַפְּרוּשִׁים וַיַּגִּידוּ לָהֶם אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ׃

47 וַיִּקָּבְצוּ רַבֵּי הַכֹּהֲנִים וְהַפְּרוּשִׁים וַיֹּאמְרוּ מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי הָאִישׁ הַזֶּה עֹשֶׂה אוֹתוֹת רַבּוֹת׃

---

[a] רום [b] יְרֵא [c] שָׁמַע
[d] קום [e] שַׁדַּר
[f] דום [g] אֶתְנָא [h] מות
[i] יד [k] פירוש קשור
[l] עבראית מסורה [m] שְׂרָא
[n] אתא [o] חֲזָא [p] מִימַן
[q] חֲשַׁשׁ
[r] אֶתְנָא כמו אות

48 * Quòd si ita sinamus eum, omnes homines credent in eum: veniéntque Romani, tollent locum nostrum ac Gentem nostram.

49 * Vnus autem ex eis cuius nomen est Kaiopho, erat summus Sacerdos anni illius, & dixit eis, Vos nihil scitis.

50 * Neque cogitatis expedire nobis vt vnus homo moriatur pro populo, & tota gens non pereat.

51 * Hoc autem ex propria voluntate non dixit, sed quia erat summus Sacerdos anni illius, vaticinatus est fore vt Jeschua pro gente moreretur.

52 * Nec tantum pro illa gente, sed etiam vt filios Dei, qui dispersi sunt, congreget vnà.

53 * Itaque ab illa die machinabantur vt interficerent eum.

54 * Ipse verò Jeschua non ambulabat palàm inter Jihoudæos: sed profectus est illinc in regionem quæ est prope desertum in arcem quæ vocatur Ephrem, & illic versabatur cum discipulis suis.

Matutinis septimanæ suscitationis Loozar.

55 * Propè autem erat Pezcho [hilaritas] Jihoudæorum: & ascenderunt multi ex vicis ad Ourischlem ante festum, vt purificarent seipsos.

56 * Et quærebant ipsum Jeschua, & dicebant alius ad alium in templo, Quid putatis? non venturum esse ad festum?

57 * Principes autem Sacerdotum & Perischæi præceperant vt si quis nosset vbi esset, indicaret eis vt prehenderent eum.

CAP. XII.

1 IEschua verò sex ante Pezcho diebus venit Beth-Anio vbi erat Loozar ille, quem suscitauerat à mortuis ipse Jeschua.

2 * Et fecerunt ei illic cœnam, & Mortho ministrabat: Loozar autem vnus ex discumbentibus erat cum eo.

3 * Mariam autem accepit alabastrum aromatis nardi præstantissimæ multi pretij, & vnxit pedes Jeschua, extersitque capillis suis: & impleta est domus odore aromatis.

---

48 וְאִן שָׁבְקִינַן לַהּ הָכַנָא כֻּלְהוֹן אֲנָשָׁא [d] מְהֵימְנִין בֵּהּ וְאִתַּיִן רֻהוֹמָיֵא שָׁקְלִין אַתְרַן וְעַמַּן׃

49 חַד דֵּין מֶנְהוֹן דַּשְׁמֵהּ קַיָפָא רַב כָּהֲנָא הֲוָא דְּהַי שַׁנְתָא וַאמַר לְהוֹן אַנְחוֹן לָא יַדְעִין אַנְתוֹן מֵרֵם׃

50 וְלָא [c] מְחַשְׁבִין אַנְחוֹן דְּפַקַּח לַן דְּחַד גַּבְרָא [f] נְמוּת חֲלָף עַמָּא וְלָא כֻּלֵּהּ עַמָּא [g] נְאבַד׃

51 הָדֵא דֵּין מֶן [h] צְבוּרְ נַפְשֵׁהּ לָא אֱמַר אֶלָּא מֶטֻל דְּרַב כָּהֲנָא הֲוָא דְּהַי שַׁנְתָא [i] אֶתְנַבִּי דַּעֲתִיד הֲוָא יֵשׁוּעַ דַּנְמוּתְ חֲלָף

עַמָּא׃ 52 וְלָא בַּלְחוֹד חֲלָף עַמָּא אֶלָּא דְּאַף בְּנַיָּא דַּאלָהָא [k] דַּמְבַדְּרִין נְכַנֵּשׁ לַחֲדָא׃

53 וּמִן הַו יוֹמָא אֶתְחַשַּׁבוּ הֲווֹ [l] דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי׃ 54 הוּדֵין יֵשׁוּעַ לָא מְהַלֶּךְ הֲוָא [m] גַּלְוָאִית בֵּית יְהוּדָיֵא אֶלָּא אֵזַל

לֵהּ מִן תַּמָּן לַאתְרָא דְּקָרִיב [n] לְחוּרְבָא [o] לְכַרְכָא [p] דְּמֶתְקְרֵא אֶפְרִים וְתַמָּן [q] מֶתְהַפַּךְ הֲוָא עַם [r] תַּלְמִידַוֹהִי׃

[d] שָׁבַק [e] חַיֵּי
[f] מוּת [g] אֵבַד
[h] אִבָּא [i] נְבִיא
[k] בַּדַּר גֹּר
[l] קְטַל [m] גְּלָיָא
[n] חֲרַב [o] פִּירוּשׁוֹ מִבְצָר
[p] קְרָא [q] הֲפַךְ [r] לְמַד

48 * Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent nostrum † locum & gentem.

49 * Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cùm esset pontifex anni illius, dixit eis, Vos nescitis quicquam.

50 * Nec cogitatis quia expedit nobis vt vnus moriatur homo pro populo, & nō tota gens pereat.

51 * Hoc autem à semetipso non dixit: sed cùm esset pontifex anni illius, prophetauit quia Iesus moriturus erat pro gente:

52 * Et non tantùm pro gente, sed vt filios Dei qui erant dispersi, congregaret in vnum.

53 * Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent eum.

54 * Iesus ergo iam non palàm ambulabat apud Iudæos, sed abijt inde in regionem iuxta desertum in ciuitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis.

55 * PROXIMVM autem erat Pascha Iudæorum: & ascenderunt multi Ierosolymam de regione ante Pascha, vt sanctificarent seipsos.

56 * Quærebant ergo Iesum: & colloquebantur adinuicem, in templo stantes, Quid putatis, quia non venit ad diem festum †?

57 * Dederant autem Pontifices & Pharisæi mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit, indicet vt apprehendant eum.

CAP. XII.

1 IEsus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus quem suscitauit Iesus.

2 * Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha ministrabat: Lazarus verò vnus erat ex discumbentibus cum eo.

3 * Maria ergo accepit libram vnguenti nardi pistici, pretiosi, & vnxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis: & domus impleta est ex odore vnguenti.

48 * ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτω, πάντες πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.

49 * εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν.

50 * οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.

51 * τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, προεφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν ὁ ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους.

52 * καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν.

53 * ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

54 * ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν· κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

55 * Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων· καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς.

56 * ἐζήτουν οὖν τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες, τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν;

57 * δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι, μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

ιβ'.

1 * Ὁ οὖν ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς βηθανίαν, ὅπου ἦν λάζαρος ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

2 * ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ μάρθα διηκόνει· ὁ δὲ λάζαρος εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ.

3 * ἡ οὖν μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου.

דְּנַפְּרֵא דְשַׁפְתָּא ᵃ דְּנוּחָמֵהּ דְּלַעְזַר ל

55 קָרִיב הֲוָא דְּיִן ᵇ פִּצְחָא דִּיהוּדָיֵא וְסַלִּקוּ סַגִּיאֵא מִן קוּרְיָא לְאוּרְשְׁלֵם קֻדָּם ᶜ עִדְעָדָא ᵈ דְּנִדְכוּן נַפְשָׁהוֹן׃

56 וּבָעַיִן הֲווֹ לֵהּ לְיֵשׁוּעַ וְאָמְרִין הֲווֹ חַד לְחַד בְּהֵיכְלָא מָנָא סָבְרִין אַנְתּוּן דְּלָא אֲתָא לְעַדְעָדָא׃ 57 וְרַבֵּי כָּהֲנֵא דִּין

וּפְרִישֵׁא פְּקָדוּ הֲווֹ דְּאִן אֱנָשׁ ᶠ גְּדַע ᵍ אֵיכּוֹ ʰ יְהַבְדַּק לְהוֹן אֵיךְ ⁱ דְּנֵאחְדוּנֵיהִי׃

קפלאון יב

1 וְיֵשׁוּעַ דִּין קֻדָּם שִׁתָּא יוֹמִין דְּפִצְחָא אֲתָא לְבֵית עַנְיָא אֵיכָא ᵃ דְּאִיתַוּתִי הֲוָא לָעְזַר הוּ ᵇ דַּאקִים מִן בֵּית ᶜ מִיתָא הוּ יֵשׁוּעַ׃

2 וַעֲבַדוּ לֵהּ תַּמָּן ᵈ חֲשָׁמְיָתָא וּמַרְתָּא מְשַׁמְּשָׁא הֲוָת וְלָעְזַר חַד מִן ᵉ סְמִיכָא הֲוָא דְּעַמֵּהּ׃ 3 מַרְיָם דִּין שְׁקָלַת ᶠ שָׁטִיפְתָּא

דְּבֻסְמָא דְּנַרְדִּין ᵍ רִישָׁיָא סַגִּי ʰ דְּמַיָא וּמְשָׁחַת רַגְלוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ ⁱ וְשַׁוַּת בְּסַעֲרָהּ רַגְלוֹהִי ᵏ וְאִתְמְלִי בַּיְתָא מִן רֵיחֵהּ דְּבֻסְמָא׃

ᵃ נחם ᵇ פִּצְחָא פירושו גול
ᶜ עבראית חג ᵈ דְּנָא כמו זכת
ᵉ בעא ᶠ יִרַע כמו איפה
ᵍ בְּרַק פירושו הגיד ʰ אֶחָד
ⁱ אית ᵇ קום ᶜ מוּת
ᵈ הוא משחה בערב ᵉ סְמַךְ
ᶠ הוא בית שמן ᵍ רִישׁ כמו
ראשון h עבראית מחיר
ⁱ שָׁוָא בלשון קנט ᵏ מָלָא

4 * Et dixit Jihoudo Scariouto vnus ex discipulis eius, is qui eum erat proditurus.

5 * Quare non venijt vnguentum illud trecentis denarijs, & datum est pauperibus?

6 * Hoc autem dixit non quòd de pauperibus curam haberet, sed quia fur erat, & marsupium haberet, & quicquid conijciebatur in illud, ipse portabat.

7 * Dixit autem Jeschua, Omitte eam, in diem sepulturæ meæ seruauit illud.

8 * Semper enim pauperes habebitis vobiscum, me verò non semper habebitis.

9 * Et audierunt cœtus multi ex Jihoudæis illic esse Jeschua: venerúntque non tantùm propter Jeschua, sed etiam vt viderent Loozar illum, quem excitauerat à mortuis.

10 * Et consilium inierunt principes Sacerdotum vt & Loozar interficerent.

11 * Siquidem plurimi ex Jihoudæis propter eum abibant, & credebant in Jeschua.

Dominica Palmarum.

12 * Cæterum postero die turba illa multa quæ venerat ad festum, quum audissent Jeschua venire ad Ourischlem:

13 * Tulerunt ramos palmarum, & exierunt ei obuiam, clamabántque ac dicebant, Ouschano, [Serua quæso] Benedictus ille qui venit in nomine Domini Rex Isroiel.

14 * Jnuenit autem Jeschua asinum & insedit ei, sicut scriptum est.

15 * Ne timeas filia Tzehioun, Ecce rex tuus venit ad te, & equitat super pullum filium asinæ.

16 * Hæc autem nesciebant discipuli eius in illo tempore: sed quum glorificatus esset Jeschua; recordati sunt discipuli eius quòd ea essent scripta de eo, & hæc fecissent ei.

17 * Porrò testabatur turba illa quæ cum eo erat, quòd vocasset Loozar è sepulchro, & suscitasset eum à mortuis.

18 * Ac propterea exierant ei obuiam cœtus multi, qui audierant eum signum hoc edidisse.

19 * Perischæi verò dicebant alius ad alium, Videtis vos nihil proficere? ecce enim totus mundus post eum abijt.

---

4 וַאמַר יְהוּדָא סְכַריוֹטָא חַד מֶן תַּלְמִידוֹהִי הַו דַּעֲתִיד הֲוָא [m] דְּנַשְׁלְמִיהִי׃ 5 לְמָנָא לָא [n] אָזְדַבַּן מָשְׁחָא הָנָא בַּתְלַת מְאָא דִינָרִין [o] וְאִתְיְהֵב [p] לְמִסְכְּנֵא׃ 6 הָדָא דֵין אֲמַר לָא הֲוָא מָטֵל דְּעַל מִסְכְּנֵא [q] בְּשִׁיל הֲוָא אֶלָּא מָטֵל דְּגַנְבָא הֲוָא [r] וְגַלוּסְקָמָא לְוָתֵהּ הֲוָא וּמִדֵּם דְּנָפֵל בֵּהּ הוּ [s] טְעִין הֲוָא׃ 7 אֲמַר דֵּין יְשׁוּעַ [t] שְׁבוּקֵיהּ לְיוֹמָא דְּקְבוּרִי נְטַרְתֵּהּ׃ 8 בְּכָל [u] זְבַן גְּיר מִסְכְּנֵא אִית לְכוֹן עַמְכוֹן לִי דִין לָא בְּכָל זְבַן אִית לְכוֹן׃ 9 וְשַׁמְעוּ כְּנִשָּׁא סַגִיאָא מֶן יְהוּדָיֵא דְּתַמָּן הוּ יְשׁוּעַ [v] וְאַתוֹ לָא מָטֵל יְשׁוּעַ בַּלְחוֹד אֶלָּא אַף [z] דְּנָקְטַלְתֵּהּ [a] לְעָזַר דְּאַקִים מִן בֵּית מִיתָא׃ 10 וְאִתְרְעִיו רַבִי כָּהֲנֵא דְּאַף לְלָעָזַר [b] נָקְטְלוּנֵיהִי׃ 11 מָטֵל דְּסַגִיאֵא מֶן יְהוּדָיֵא מָטְלִין הֲוֹו [c] וּמְהֵימְנִין בְּיֵשׁוּעַ׃

[m] שְׁלִם [n] זְבַן [o] וְיַהֵב [p] כְּמוֹעְנוֹיִם [q] בְּטֵל [r] מִן לְשׁוֹן יִן פִּירוּשׁוֹ כִּיס [s] מְעַן פִּירוּשׁוֹ נְשָׂא [t] שְׁבַק [u] זְבַן כְּמוֹ זְמַן [v] אָתָא [z] קוֹם [a] רְעָא נְשָׁף יִת [b] נְקְטֵל [c] חַיְמִין

4 * Dixit ergo vnus ex discipulis eius Iudas † Iscariotes, qui erat eum traditurus:

Scariotis

5 * Quare hoc vnguentum non venit trecentis denariis, & datum est egenis?

6 * Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum: sed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.

7 * Dixit ergo Iesus, † Sine illam, vt in diem sepulturæ meæ seruet illud.

Sinite

8 * Pauperes enim semper habetis vobiscum: me autem non semper † habebitis.

habetis

9 * Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic est: & venerunt, non propter Iesum tantùm, sed vt Lazarum viderent, quem suscitauit à mortuis.

10 * Cogitauerunt autem principes sacerdotum vt & Lazarum interficerent:

11 * Quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum.

4 * λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἰούδας σίμωνος ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι,

5 * διατί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς;

6 * εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν.

7 * εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς, ἄφες αὐτὴν εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό.

8 * τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

9 * ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι. καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

10 * ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἀποκτείνωσιν·

11 * ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν ἰησοῦν.

12 * In crastinum autem turba multa quæ venerat ad diem festum, cùm audissent quia venit Iesus Ierosolymam:

13 * Acceperunt ramos palmarum, & processerunt obuiam ei, & clamabant, Hosan-na, benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israel.

14 * Et inuenit Iesus asellum, & sedit super eum, sicut scriptum est,

Mat. 21. a. 7. Mar. 11. a. 7. Luc. 19. f. 35. Zach. 9. b. 9.

15 * Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asinæ.

16 * Hæc non cognouerunt discipuli eius primùm: sed quando glorificatus est Iesus: tunc recordati sunt quia hæc erant scripta de eo, & hæc fecerunt ei.

17 * Testimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eum à mortuis.

18 * Propterea & obuiam venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum.

19 * Pharisæi ergo dixerũt ad semetipsos, Videtis quia nihil proficimus? ecce mũdus totus post eum abiit.

12 * τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα,

13 * ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον, ὡσαννά· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ.

14 * εὑρὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ὀνάριον, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθώς ἐστι γεγραμμένον,

15 * μὴ φοβοῦ θύγατερ σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.

16 * ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ.

17 * ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτε τὸν λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

18 * διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον.

19 * οἱ οὖν φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς, θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν; ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

---

12 וְיוֹמָא אָחֳרָנָא כְּנִשָׁא סַגִיאָא אֵינָא דְאָתָא חַגָּא לְעַרְעָא כַּד שְׁמַעוּ דְיֵשׁוּעַ

13 אָתָא לְאוּרְשְׁלֵם׃ שְׁקַלוּ סוּכֵא דְרַקְלָא וְנַפְקוּ לְאוּרְעָה וְקָעֲיִן חֲוֹו וְאָמְרִין אוֹשַׁעְנָא בְּרִיךְ הוּ דְאָתָא בְּשֻׁמָּהּ

14 דְמָרְיָא מַלְכָּא דְיִסְרָיֵל׃ אַשְׁכַּח דֵין יֵשׁוּעַ חֲמָרָא וְיָתֵב עֲלוֹהִי אֵיכְנָא דִכְתִיב׃

15 לָא תֵּרְחֲלִין בְּרַתְּ צִהְיוֹן הָא מַלְכֵּכִי אָתָא לָכִי וְרָכִיב עַל עֵילָא בַּר אֲתָנָא׃

16 הָלֵין דֵין לָא יְדָעוּ תַלְמִידוֹהִי בְּדָהוּ זַבְנָא אֶלָּא כַּד אִשְׁתַּבַּח יֵשׁוּעַ אִתְדְּכָרוּ

17 חַלְמִידוֹהִי דְהָלֵין כְּתִיבָן הָווֹ עֲלוֹהִי וְהָלֵין עֲבָדוּ לֵהּ׃ וְסָהֲדָא הֲוָא כְּנִשָׁא הוֹ דְעַמֵּהּ הֲוָא דְקָרָא לְלָעָזַר מִן קֶבְרָא

18 וְאַקִימֵהּ מִן בֵּית מֵיתָא׃ וּמְטָל הֲדָא נְפָקוּ לְקוּבְלֵהּ כְּנִשָׁא סַגִיאָא דִשְׁמַעוּ דְאָתָא הֲדָא עֲבַד׃

19 פְּרִישָׁא דֵין אָמְרִין הָווֹ חַד לְחַד חֲזִין אַנְחְנִין דְלָא מַוְתְרִין אַנְחְנִין מֶרֵם וְהָא עָלְמָא כֻּלֵּהּ אֲזַל לֵהּ בָּתְרֵהּ׃

---

a פירושו חג
b סוך c עבראיה חמרים
d ארע e קעא f ישע
g יתב
h שבח i דכר
k כתב
l קום m מות n בעו אוה
o חזא p יתר

20 * Erant autem & quidam ex Gentibus, qui aſcenderant vt adorarent in feſto.

21 * Iſti quum veniſſent, acceſſerunt ad Philippum illum qui erat à Beth-zaiodo [domo piſcationis] Galileæ, & rogarunt eum, ac dicunt ei, Domine mi, vellemus videre Jeſchua.

22 * Venit autem ipſe Philippus, & dixit Andreæ, Andreas verò & Philippus dixerunt Jeſchua.

Matutinis 11. Feriæ hebdom. Paſſionis.

23 * Porrò Jeſchua reſpondit & dixit eis, Venit hora qua glorificetur Filius hominis.

24 * Amin amin dico vobis, Niſi granum frumenti ceciderit, & mortuum fuerit in terra, ipſum ſolum manet: ſin autem mortuum fuerit, fructus multos adfert.

25 * Qui amat animam ſuam, perdet eam: qui verò odit animam ſuam in hoc mundo, conſeruabit eam in vitam æternam.

26 * Si quis mihi miniſtrat, poſt me veniat: & vbi ego fuero, illic erit etiam miniſter meus: qui mihi miniſtrauerit, honorabit eum Pater.

27 * Nũc anima mea ecce turbata eſt: & quid dicam? Pater mi, libera me ab hac hora: ſed propterea veni in hanc horam.

28 * Pater glorifica nomen tuum. Et vox audita eſt è cælo, Glorificaui, & iterum glorificaturus ſum.

29 * Turba autem quæ adſtabat audijt, & dixit, Tonitru eſſe factum. Alij autem dicunt, Angelus collocutus eſt ei.

30 * Reſpondit Jeſchua & dixit eis, Non propter me extitit hæc vox, ſed propter vos.

31 * Nunc iudicium eſt mundi huius, nunc princeps huius mundi eijcitur foras.

32 * Et ego quum ſublatus fuero è terra, traham omnes ad me.

33 * Hoc autem dixit vt indicaret qua morte moriturus eſſet.

34 * Dicunt ei turbæ, Nos audiuimus ex Lege Meſchicho in æternum permãſurum: quomodo dicis fore vt tollatur Filius hominis? quis eſt iſte Filius hominis?

35 * Dixit eis Jeſchua, Modicum ad tempus Lux vobiſcum eſt: ambulate dum Lucem habetis, ne tenebræ vos deprehendant: etenim qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadat.

---

20 אִית הֲווֹ דֵין אַף מִן עַמְמֵא אֲנָשֵׁא דַסְלִקוּ [q] לְמֶסְגַּד בְּעַדְעָדָא ׃

21 הָלֵין [r] אִתּוֹ קְרִבוּ לְוָת פִּילִיפּוֹס הַו דְמִן בֵּית [s] צַיְדָא דַגְלִילָא וְשַׁאלוּהִי וַאמְרִין לֵהּ מָרִי [t] צְבֵינַן דְנֶחֱזֵא לְיֵשׁוּעַ ׃

22 וְאָתָא הוּ פִּילִיפּוֹס וַאמַר לַאנְדְרֵאוֹס וְאַנְדְרֵאוֹס וּפִילִיפּוֹס אֲמַרוּ לְיֵשׁוּעַ׃

23 דְצַפְּרָא דַתְּרִין בְּשַׁבָּא דַשַׁבְּתָא [u] דְחַשָּׁא לג

יֵשׁוּעַ דֵין עָנָא וְאמַר לֶהוֹן [b] אֶתַת שָׁעָתָא [c] דְנֶשְׁתַּבַּח בְּרֵהּ דְאֱנָשָׁא ׃ 24 אָמִין אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן [d] דְפֵּרְדְתָא

[e] דְחִטְטָא אֶן לָא נְפַל [f] וּמִיתָא בְּאַרְעָא בַּלְחוֹדֵיהּ [g] פָּשָׁא אֶן דֵין [h] מָיְתָא [i] סַגִיאָא מַיְתִיָא ׃ 25 מַן דְרָחֵם נַפְשֵׁהּ

[k] נוֹבְדֵיהּ וּמַן דְסָנֵא נַפְשֵׁהּ בְּעָלְמָא הָנָא [l] נֶטְרֵיהּ לְחַיֵּא דְלְעָלַם ׃ 26 אֶן לִי אֱנָשׁ מְשַׁמֶּשׁ [m] נֵאתֵא בָּתְרִי וַאיכָא דַאנָא

[n] אִיתַי תַּמָן נֶהֱוֵא אַף מְשַׁמְּשָׁנִי מַן דְלִי מְשַׁמֵּשׁ [o] נַיְקָרְיוּתִי אֲבָא ׃ 27 הָשָׁא נַפְשִׁי הָא [p] שְׁגִישָׁא וּמָנָא [q] אִמַר אֲבִי [r] פַּצְנִי

[s] גְּבַר [t] אִתָּא [u] צוּר [a] חֲשַׁשׁ [b] אִתָּא [c] שְׁבַח [d] פִּיר׳ גרגר [e] עבראית דגן [f] מות [g] פּוּשׁ פּירוּשׁ עמר או נוח [h] מות [i] אִתָּא [k] אִבַּר [l] נְטַר [m] אִתָּא [n] אֵירֵת [o] יקר כמו כבד [p] שְׁנַשׁ [q] אֲמַר [r] בְּצָא פּי׳ מוּשׁ

20 * Erant autem quidam Gentiles ex his qui aſcenderant vt adorarẽt in die feſto. D

20 * ἦσαν δέ τινες ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων, ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ.

21 * Hi ergo acceſſerunt ad Philippum qui erat à Bethſaida Galilææ, & rogabát eum, dicentes, Domine, volumus Ieſum videre.

21 * οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν, λέγοντες, κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν.

22 * Venit Philippus; & dicit Andreæ. Andreas rurſum & Philippus dixerunt Ieſu.

22 * ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ· καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσι τῷ Ἰησοῦ.

23 * Ieſus autem reſpondit eis, dicens, Vênit hora, vt clarificetur filius hominis.

23 * Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, λέγων, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

24 * Amen, amẽ dico vobis, niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. ſi autẽ mortuum fuerit, multum fructum affert.

24 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει.

Mat. 10. d. 30. & 16. d. 25. Mar. 8. d. 35. Luc. 9. c. 24. & 17. g. 33.

25 * Qui amat animam ſuã, perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodiet eam.

25 * ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.

26 * Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & vbi ſum ego, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum Pater meus.

26 * ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ.

27 * Nũc anima mea turbata eſt. Et quid dicam? Pater, ſaluifica me ex hac hora. Sed propterea vẽni in horam hanc.

27 * νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται· καὶ τί εἴπω; πάτερ σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην.

28 * Pater, clarifica nomen tuum. Vênit ergo vox de cælo†: Et clarificaui, & iterũ clarificabo.

dicens

28 * πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω.

29 * Turba ergo quæ ſtabat & audierat, dicebat tonitruum eſſe factum. Alij† dicebant, Angelus ei locutus eſt.

autem

29 * ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας, ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι· ἄλλοι ἔλεγον, ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν.

30 * Reſpondit Ieſus, & dixit, Non propter me hæc vox vênit, ſed propter vos.

30 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.

31 * Nunc iudiciũ eſt mundi: nunc princeps huius mundi eiicietur foras.

31 * νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω.

32 * Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.

32 * κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν.

33 * Hoc autem dicebat, ſignificans qua morte eſſet moriturus.

33 * τοῦτο δὲ ἔλεγε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.

Pſa. 109. a. 4. & 116. a. 2. Iſa. 40. b. 6. Ezec. 37. g. 25. &

34 * Reſpondit ei turba, Nos audiuimus ex lege, quia Chriſtus manet in æternũ: & quomodo tu dicis, Oportet exaltari filium hominis? † Quis eſt iſte filius hominis?

34 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;

35 * Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc modicũ lumen in vobis eſt. Ambulate dum lucẽ habetis, vt non vos tenebræ cõprehendant: & qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadat.

35 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι. περιπατεῖτε, ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει.

מִן הָרֵא שְׁעָתָא אֱלָא מְטַל הָנָא [s] אִתִית לְהָדֵא שָׁעָתָא ׃ [28] אֲבָא שַׁבַּח שְׁמָךְ וְקָלָא [t] אֶשְׁתְּמַע מִן שְׁמַיָא שַׁבַּחֵת וְחוּב מְשַׁבַּח
אֲנָא ׃ [29] וְכֻנְשָׁא [v] דְּקָאֵם הֲוָא שְׁמַעוּ וַאמְרִין רַעֲמָא הֲוָא אַחֲרָנֵא דִין אָמְרִין מַלָאכָא מַלֵל עִמֵה ׃ [30] עָנָא יְשׁוּעַ
וַאמַר לְהוֹן לָא מִטַלְתִי הֲוָא קָלָא הָנָא אֱלָא מִטַלְהֵכוֹן ׃ [31] הָשָׁא [x] דִינֵה הוּ דְעָלְמָא הָנָא הָשָׁא [y] אַרכוֹנָא דְעָלְמָא הָנָא
[z] מֶשְׁתְּרֵא לְבַר ׃ [32] וַאנָא מָא [a] דְאִתְרִימֵת מִן אַרְעָא [b] אֶגֵד כֻּלָנָשׁ לְוָתִי ׃ [33] הָרֵא דִין אֲמַר [c] רַנָחֲוֵא בַאינָא מָוֵתָא
[d] מָאֵת ׃ [34] אָמְרִין לֵה כֻּנְשָׁא חָנַן שְׁמַעַן מִן נָמוֹסָא דַמְשִׁיחָא לְעָלֵם [e] מְקָוֵא אַיכַנָא אָמַר אַנְתְּ דַעֲתִיר הוּ [f] דְנָחְתְּרִים
בְּרֵה דַאנָשָׁא מַנוּ הָנָא בְּרֵה דַאנָשָׁא ׃ [35] אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ קַלִיל אַחֲרִין זַבְנָא נוּהֲרָא עַמְכוֹן הוּ הַלְכוּ עַד אִית לְכוֹן
נוּהֲרָא דְלָא חֶשׁוּכָא [g] נַדְרְכְכוֹן וּמִן דַמְהַלֵךְ בְּחֶשׁוּכָא לָא יְדַע לַאיכָא אָזֵל ׃

[s] אתא שמע
[t] קום
[v] דין מן לשון יון פיר'שר
[x] שרא רום נגד בלשון משך
[y] חוא מורת
[z] מוא רום
[a] דרך בלשון חשוב

36 * Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis. Hæc locutus est Jeschua, & profectus occultauit se ab eis.

37 * Quúmque hæc omnia signa edidisset coram eis, non credebant in eum.

38 * Vt impleretur sermo Eschaio prophetæ dicentis, Domine mi, quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui reuelatum est?

39 * Propterea non poterant credere, quia rursus dixit Eschaio.

40 * Obcæcati sunt oculi eorum, & tenebris offusa sunt corda eorum, ne videant oculis suis, intelligántque cordibus suis, & conuertantur, & sanem eos.

41 * Hæc dixit Eschaio, quando vidit gloriam eius, & locutus est de eo.

42 * Veruntamen etiam ex proceribus multi crediderunt in eum: sed propter Perischæos non confitebantur, ne extra synagogam eijcerentur.

43 * Dilexerunt enim gloriam hominum potius quàm gloriam Dei.

44 * Jeschua verò clamauit & ait, Qui credit in me, nõ in me credit, sed in eum qui misit me.

45 * Et qui me videt, videt eũ qui misit me.

46 * Ego Lux veni in mundum, vt quisquis crediderit in me, non maneat in tenebris.

47 * Et qui audierit sermones meos & non custodierit eos, ego non condemno eum: non enim veni vt condemnem mundum, sed vt seruem mundum.

48 * Qui reijcit me, nec recipit sermones meos, habet qui condemnet eum: sermo quem locutus sum, ille iudicaturus est ipsum vltimo illo
49 die. Quia ego ex meipso nõ sum locutus, sed Pater meus qui misit me: ipse dedit mihi mãdatum quid dicam, & quid loquar.

50 * Et scio mandatum eius vitam æternam esse: quæ igitur loquor, prout dixit mihi Pater meus, ita loquor.

Lectio in Lotione secreta.

CAP. XIII.

1 ANte festum autẽ Pezcho sciebat Jeschua venisse horam vt discederet ex hoc mundo ad Patrem suum, & dilexit suos qui erant in hoc mundo, & vsque in finem dilexit eos.

---

36 עַד אִית לְכוֹן נְהוֹרָא [h]הֵימְנוּ [i]בְּנְהוֹרָא דִּבְנֵי נְהוֹרָא תְּהֲווֹן הֵלִין מִלֵּל יֵשׁוּעַ וְאָזַל [k]אֶתְטַשִּׁי מִנְּהוֹן׃

37 וְכַד הֲלִין כְּלְהֵין [l]אָתְוָא עֲבַד קֳדָמֵיהוֹן לָא הֵימְנוּ בֵּהּ׃ 38 [m]דְּתִתְמְלֵא [n]מִלְּתָא דְּאִשַׁעְיָא נְבִיָא דְּאָמַר מָרִי מַנוּ

הֵימֵן לְשָׁמְעָן [o]וְדִרְעָה דְּמָרְיָא לְמַן [p]אֶתְגְּלִי׃ 39 [q]מֶטֶל הָנָא לָא [q]מְשְׁכְּחִין הֲווּ דִּנְהֵימְנוּן מֶטֶל דְּאָמַר אֱשַׁעְיָא׃

40 [r]דְּעַוַּרוּ עֵינֵיהוֹן [s]וְאַחְשִׁכוּ לִבְּהוֹן דְּלָא [t]נֶחְזוּן בְּעֵינֵיהוֹן [u]וְנֶסְתַּכְּלוּן בְּלִבְּהוֹן [x]וְנֶתְפְּנוּן וְאֶסֵא אֲנוּן׃ 41 הֲלִין אֲמַר

אֱשַׁעְיָא כַּד חֲזָא [y]שׁוּבְחֵהּ וּמַלֵּל עֲלוֹהִי׃ 42 אַף מִן רִישֵׁי דֵּין סַגִּיאָא הֵימְנוּ בֵּהּ אֶלָּא מֶטֶל פְּרִישָׁא לָא [z]מְדִּין הֲווֹ

דְּלָא נֶהֱווֹן לְבַר מִן כְּנִשְׁתָּא׃ 43 [a]רְחֲמוּ גֵּיר שׁוּבְחָא דִּבְנֵינָשָׁא יַתִּיר מִן שׁוּבְחֵהּ דַּאלָהָא׃

44 יֵשׁוּעַ דֵּין קָעָא וַאמַר מַן [b]דְּמְהֵימֵן בִּי לָא הָוָא בִּי מְהֵימֵן אֶלָּא בְּמַן דְּשַׁדְּרַנִי׃ 45 וּמַן דְּלִי חָזֵא חָזֵא לְמַן [c]דְּשַׁדְּרַנִי׃

[b] הֵימֵן [c] שַׁדַּר כמו זהר
[k] טְשָׁא [l] אֲתָא כמו׳ אות
[m] מְלָא [n] מַלֵּל [o] כמו ארוע
[p] גְּלָא [q] שְׁכַח בלשון יכל
[r] עַוַּר [s] חֲשַׁךְ [t] חֲזָא
[x] סְכַל [y] כְּנָא בלשון שוב
[z] שְׁבַח [a] רְחֵם
[b] הֵימֵן [c] שַׁדַּר

36 * Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis. Hæc locutus est Iesus: & abiit,& abscondit se ab eis.

36 * ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.

37 * Cùm autem tanta signa fecisset coram eis,non credebant in eum.

37 * Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν;

38 * Vt sermo Isaiæ Prophetæ impleretur,quem dixit, Domine, quis credidit auditui nostro? & brachiũ Domini cui reuelatum est?

38 * ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπε; κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;

Isai. 53. a. 1. Rom. 10. c. 16.

39 * Propterea non poterãt credere, quia iterum dixit Isaias.

39 * διὰ τοῦτο οὐκ ἠδυνάντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας·

40 * Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum: vt non videant oculis,& G non intelligant corde, & cõuertantur,& sanem eos.

40 * τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

Isai. 6. c. 9. 10. Mar. 13. b. 14. Mar. 14. b. 12. Luc. 8. b. 19. Act. 28. f. 27. Rom. 11. b. 8.

41 * Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam eius,& locutus est de eo.

41 * Ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ.

42 * Veruntamen & ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisæos nõ confitebantur, vt de synagoga non eiicerentur.

42 * ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς φαρισαίους, οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται.

43 *Dilexerunt enim gloriam hominum magis,quàm gloriam Dei.

43 * ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

44 * Iesus autem clamauit, & dixit, Qui credit in me,nõ credit in me,sed in eum qui misit me.

44 * ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπεν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με·

45 * Et qui videt me,videt eum qui misit me.

45 * καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με.

46 * Ego lux in mundũ veni: vt omnis qui credit in me,in tenebris nõ maneat.

46 * ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ.

47 * Et si quis audierit verba mea,& non custodierit:ego non iudico eum, non enim veni vt iudicem mũdum, sed vt saluificem mundum.

47 * καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων, καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον.

48 * Qui spernit me, & non accipit verba mea, habet qui iudicet eum: sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die.

48 * ὁ ἀθετῶν ἐμὲ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν. ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Mar. 16. d. 16.

49 * Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar.

49 * ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω.

50 * Et scio quia mandatum eius vita æterna est. Quæ ergo ego loquor: sicut dixit,mihi Pater,sic loquor.

50 * καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ ἐγὼ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ, οὕτω λαλῶ.

CAP. XIII.

ιγ'.

1 ANte diem autẽ festum Paschæ, sciens Iesus quia venit hora eius vt trãseat ex hoc mundo ad Patrem: cùm dilexisset suos qui erãt in mundo, in finem dilexit eos.

Mar. 16. a. 2. Mar. 14. a. 1. Luc. 22. a. 1.

1 * Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς.

---

46 אֲנָא נְהִירָא [d]אֲתֵית לְעָלְמָא דְּכָל מַן דְּמְהֵימִן בִּי לָא נְקוּא בְּחָשׁוּכָא ׃ 47 וּמַן דְּשָׁמַע [c]מֵלַי וְלָא נָטַר לְהֵין אֲנָא לָא

[f]דַּאן אֲנָא לֵהּ לָא גִיר אֲתֵית דְּאִין לְעָלְמָא אֶלָּא [g]דְּאֵתָא לְעָלְמָא ׃ 48 מַן [h]דְּטָלֵם לִי וְלָא מְקַבֵּל [i]מֵלַי אִית מַן [k]דְּדָאֵן

לֵהּ מָרְתָא דְּמַלֶּלֶת הִי דַּיְנָא לֵהּ בְּיוֹמָא אֲחֲרָיָא ׃ 49 דְּאֲנָא מִן נַפְשִׁי לָא מַלֶּלֶת אֶלָּא אֲנָא [l]דְּשַׁוְּרַנִי הוּ יַהֲב לִי

[m]פּוּקְדָנָא מָנָא אֲמַר וּמָנָא אֲמַלֶּל ׃ 50 וְיָדַע אֲנָא דְּפוּקְדָנֵהּ חַיֵּא אֲנוּן דַּלְעָלַם אִילֵּין הֲכֵיל דַּמְמַלֶּל אֲנָא אֲמַר כְּמָא דַּאֲמַר לִי אֲבִי הֲכַנָּא מְמַלֶּל אֲנָא׃

[a]קְרֵינָא [b]דְּשִׁיגְתָא [c]אַרְזָנְיָתָא לג קפלאון יג

[i] קֳדָם דִּין [d]עִדָּנָא דְּפִצְחָא יָדַע הֲוָא יֵשׁוּעַ [e]דְּמִטָּת שָׁעָתָא [f]דַּנְשַׁנָּא מִן הָנָא עָלְמָא לְוָת אֲבוּהִי [g]וְאָחֵב לְדִילֵהּ

דְּבְהָנָא עָלְמָא וְעַדְמָא לְחַדְתָא אַחֵב אֲנוּן ׃

[a] אִתָא [b] מַלֵּל [c] דוּן
[d] חַיָּא [e] טְלַם פירושו מאס
[f] מַלֵּל [g] דוּן
[h] שְׁרַר בלשון שלח [i] פִּקֵּד
[k] קְרָא [l] שַׁוֵּג [m] רְזָא
[n] נַעֲר ופירושו חג
[o] מְטָא [p] שְׁנָא בלשון חד
[q] אָחֵב כמו אהב

2 * Quúmque facta eſſet cœna, iniecerat ſe Satanas in cor Jihoudo filij Schemeoun Scariouto, vt proderet eum.

3 * Jpſe autem Jeſchua quum ſciret Patrem omnia dediſſe ſibi in manus, et ſe à Deo exiſſe, & ad Deum abire:

4 * Surgit à cœna, & deponit veſtimenta ſua; acceptáq; ſindone, præcinxit lumbos ſuos.

5 * Et iniecit aquam in peluim, & cœpit abluere pedes diſcipulorum ſuorum, & abſtergere ſindone qua erat lumbos præcinctus.

6 * Quum autem veniſſet ad Schemeoun Kipho, dixit ei Schemeoun, Tu Domine mi, pedes meos lauabis mihi?

7 * Reſpondit Jeſchua & dixit ei, Quod ego facio, tu neſcis nunc; poſtea verò cognoſces.

8 * Dixit ei Schemeoun Kipho, Jn æternum non lauabis mihi pedes meos. Dixit ei Jeſchua, Niſi lauero te, nullam habes partem mecum.

9 * Dixit ei Schemeoun Kipho, Ergo Domine mi, non ſolùm pedes meos laues mihi, ſed & manus meas, ſed & caput meum.

10 * Dixit ei Jeſchua, Js qui lotus eſt, non indiget, niſi vt pedes ſuos tantùm lauet: totus enim mundus eſt, & vos mundi eſtis, ſed non omnes.

11 * Nouerat enim Jeſchua eum qui ipſum prodebat: propterea dixit, Vos omnes mundi non eſtis.

12 * Quum autem abluiſſet pedes eorum, aſſumit veſtimenta ſua, & diſcubuit, dixítque eis, Scitis quid fecerim vobis?

13 * Vos vocatis me Magiſter noſter, & Domine noſter, & bene dicitis, ſum etenim.

14 * Si ego igitur Dominus veſter & Magiſter veſter ablui vobis pedes veſtros, quanto magis vos debetis alij aliorum pedes lauare?

15 * Hoc enim exemplum dedi vobis, vt quemadmodum feci vobis, vos etiam faciatis.

16 * Amin amin dico vobis, Non eſt ſeruus maior domino ſuo, neque Apoſtolus maior eo qui ipſum miſit.

17 * Si hæc noueritis, Beati eſtis ſi ea feceritis.

---

[2] וְכַד הֲוָת [g] חֶשֶׁמְתָּא [i] רְמֵא הֲוָא לֵהּ לְסָטָנָא בְּלִבֵּהּ דִּיהוּדָא בַּר שִׁמְעוֹן סְכַרְיוֹתָא [k] דְּנַשְׁלְמִיוּהִי ׃

[3] הוּדֵין יֵשׁוּעַ סָטַל דְּיָדַע הֲוָא דְכֹל מֵדֵם יַהֲב אֲבָא [l] בְּאִידָוֹהִי וְדַסֵּן אֱלָהָא נְפַק וַלְוָת אֱלָהָא אָזֵל ׃

[4] קָם מִן חֲשָׁמְתָּא [m] וְסָם [n] נַחְתְּוֹהִי וְשָׁקַל [o] סְדוֹנָא [p] מְחָא בְּחַצּוֹהִי ׃ [5] וְאַרְמִי מַיָּא [q] בַּמְשָׁגְתָא וְשָׁרִי לְמִשְׁגּוֹ רַגְלֵא

[6] כַּד דֵּין אֲתָא לְוָת שִׁמְעוֹן כֵּאפָּא אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן אַנְתְּ מָרִי רַגְלַי

דְּתַלְמִידוֹהִי [r] וּמַשְׁוֵא הֲוָא בְּסִדוֹנָא דַּמְחֵא בְּחַצּוֹהִי ׃

מְשִׁיג אַנְתְּ לִי ׃ [7] עָנָא יֵשׁוּעַ וְאֲמַר לֵהּ מֵדֵם וְעָבֵד אֲנָא אַנְתְּ לָא יָדַע הַשָׁא בָּתַרְבִּזְדִין [t] תִּדַע ׃

[8] אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן כֵּאפָּא לְעָלַם לָא [u] מְשִׁיג אַנְתְּ לִי רַגְלַי אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אִן לָא מְשִׁיג אֲנָא לָךְ לֵית לָךְ עַמִּי [x] מְנָתָא ׃

[9] אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן כֵּאפָּא מָרִין מָרִי לָא בַּלְחוֹד רַגְלַי תְּשִׁיג לִי אֶלָּא אַף [y] אִידַי אַף רֵישִׁי ׃

[g] חֶשַׁם [i] רְמָא [k] שְׁלֵם
[l] יַד [m] סוּם [n] לבושיו
o כמו בלשון יון קפירשו
חגר [q] רְמָא [r] שַׁוֵּג
[t] שְׁנָא בלשון קנח

[u] יִרַע [x] שַׁוֵּג כמו רחץ
x פירושו חֵלֶק
[y] יַד

2 * Et cœna facta, cùm diabolus iam misisset in cor, vt traderet eum Iudas Simônis † Iscariotes,

Scariotis

3 * Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit:

4 * Surgit à cœna; & ponit vestimenta sua: & cùm accepisset linteum, præcinxit se.

5 * Deinde † misit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat præcinctus.

mittit

6 * Venit ergo ad Simônem Petrum. Et dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lauas pedes?

7 * Respondit Iesus, & dixit ei, Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea.

8 * Dicit ei Petrus, Non lauabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Iesus, Si non lauero te, non † habebis partem mecum.

habes

9 * Dicit ei Simon Petrus, Domine, non tantùm pedes meos, sed & manus & caput.

10 * Dicit ei Iesus, Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus B totus. Et vos mundi estis, sed nō omnes.

11 * Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum. propterea dixit, Non estis mundi omnes.

12 * Postquam ergo lauit pedes eorum, & accepit vestimenta sua, † cùm recubuisset, iterum dixit eis, Scitis quid fecerim vobis?

& cùm

13 * Vos vocatis me Magister, & Domine: & bene dicitis; sum etenim.

14 * Si ergo ego laui pedes vestros, Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes.

15 * Exemplū enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.

16 * Amen amen dico vobis, Non est seruus maior domino suo, neque Apostolus maior est eo qui misit illum.

Inf. 15. c. 20. Mat. 10. c. 24. Luc. 6. f. 40.

17 * Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea.

2 * καὶ δείπνου γινομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἰούδα σίμωνος ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παραδῷ·

3 * εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει·

4 * ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια· καὶ λαβὼν λέντιον, διέζωσεν ἑαυτόν.

5 * εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ, ᾧ ἦν διεζωσμένος.

6 * ἔρχεται οὖν πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος, κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;

7 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὃ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα.

8 * λέγει αὐτῷ πέτρος, οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα· ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ.

9 * λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν.

10 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος. καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες.

11 * ᾔδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν, διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε.

12 * ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς, γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;

13 * ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ διδάσκαλος, καὶ ὁ κύριος· καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ.

14 * εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας.

15 * ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.

16 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.

17 * εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά.

---

10 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ הָוֹ [z] דַּסְחָא לָא סְנִיק אֶלָּא רַגְלוֹהִי בַּלְחוֹד נְשִׁיג כְּלֵהּ גֵּיר דְּכָא הוּ אָף אַנְתּוּן [a] דְּכַיָא אַנְתּוּן אֶלָּא לָא כֻּלְּכוֹן׃ 11 יָדַע הֲוָא גֵּיר יְשׁוּעַ לְהַוְדַמְשְׁלֵם לֵהּ מֶטֶל הָנָא אֲמַר דְּלָא הֲוָא כְּלְכוֹן דְּכַיָא אַנְתּוּן׃

12 כַּד דַּיִן אֲשִׁיג רַגְלֵיהוֹן שְׁקַל לַחֲוָתֵהוֹן [b] וְאִסְתַּמַּךְ וַאֲמַר לְהוֹן יְדָעִין אַנְתּוּן מָנָא עֲבֵדֵת לְכוֹן׃

13 אַנְתּוּן [c] קָרְיִן אַנְתּוּן לִי רַבַּן וּמָרַן וְשַׁפִּיר אָמְרִין אַנְתּוּן [d] אִיתַי גֵּיר׃

14 אִן אֲנָא חַכִּיל מָרְכוֹן וְרַבְּכוֹן אֲשִׁיגֵת לְכוֹן רַגְלַיכוֹן כְּמָא אַנְתּוּן [e] חַיָבִין אַנְתּוּן דַּחְשִׁיגוּן רַגְלֵא חַד דְּחַד׃

15 הָנָא גֵּיר [f] טוֹפְסָא [g] יְהֵבֵת לְכוֹן וַאֲיכַנָא דַּאנָא עֲבֵדֵת לָכוֹן אַף אַנְתּוּן תֶּעְבְּדוּן׃ 16 אֲמִין אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן

דְּלַית עַבְדָא דְּרַב מִן מָרֵהּ וְלָא שְׁלִיחָא דְּרַב מִן דְּשַׁדְּרֵהּ׃ 17 אִן הָלֵין [g] תַּרְעוּן [i] טוּבָנָא אַנְתּוּן אִן תֶּעְבְּדוּן אִנּוּן׃

[a] סְחָא פירושו רחץ
[b] וְקָבֵל כמו וקח
[c] קְרִין כמו קורא
[d] אִיתַי כמו ש
[e] חוב כמו נלשון יון
[f] יְהֵב
[g] יֵרֵע פירושו אשרי

18 * Non de vobis omnibus dico, scio enim quos elegerim: sed vt Scriptura adimpleatur. Is qui edit mecum panem, sustulit aduersum me calcaneum suum.

19 * Jam nunc dico vobis priusquam fiat, vt quum factum fuerit, credatis me eum esse.

20 * Amin amin dico vobis, Quisquis recipit quem ego misero, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui misit me.

21 * Hæc dixit Jeschua & infremuit spiritu, & testatus est, dixítque; Amin amin dico vobis, Unus ex vobis prodet me.

22 * Intuebantur autem discipuli alius alium, quippe qui non nossent de quonam dixisset.

23 * Erat autem ex discipulis ipsius vnus recumbens in sinu eius, is quem amabat Jeschua.

24 * Huic innuit Schemeoun Kipho vt sciscitaretur ab eo quisnam esset de quo diceret.

25 * Incubuit itaque discipulus ille pectori ipsius Jeschua, & dixit ei, Domine mi, quisnam iste est?

26 * Respondit Jeschua & ait, Ille est cui intinctum panem dedero. Proinde intinxit Jeschua panem, dedítque Jihoudo filio Schemeoun Schariouto.

27 * Ac post panem tunc ingressus est in eum Satanas. Et dixit ei Ieschua; Quod facis, fac citò.

28 * Hoc autem nemo sciebat ex discumbentibus illis de quare dixerat ei.

29 * Quidam enim ex eis putabant propterea quòd marsupium ad latus esset ipsius Jihoudo, precipiendo præcepisse ei Jeschua, vt emeret quod requirebatur ad festum, aut vt daret quidpiam pauperibus.

30 * Ipse verò Jihoudo accepit panem eo momento, & exijt foras. Nox autem erat quum exijt.

Matutinis Dominicæ v. post Resurrectionem.

31 * Porrò dixit Jeschua, Nunc glorificatus est Filius hominis, & Deus glorificatus est in eo.

32 * Quòd si Deus glorificatus est in eo, Deus quoque glorificat eum in sese, & statim glorificabit eum.

---

18 לָא הֲוָא עַל כֻּלְכוֹן אֲמַר אֲנָא יָדַע אֲנָא גְּיר לַאילֵין [k] דַּגְבִית אֶלָּא דַּכְתָבָא נְשְׁלַם דְּהַו דָּאכֵל עִמִי לַחְמָא [l] אֲרִים עֲלַי עֻקְבֵה ׃ 19 מִן הָשָׁא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן מִן קֳדָם דְּנֶהֱוֵא דְּמָא דַּהֲוָא [m] תְּהֵימְנוּן דְּאנָא אֲנָא ׃ 20 אַמִין אַמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמַן דְּמְקַבֵּל לְמַן דְּשַׁדַּר אֲנָא לִי מְקַבֵּל מְקַבֵּל לְמַן דְּשַׁדַּרְנִי ׃

21 הָלֵין אֲמַר יֵשׁוּעַ [n] וְאִתְעַנַּז בְּרוּחֵהּ [o] וְאסְהֵד וְאמַר אַמִין אַמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּחַד מִנְּכוֹן [p] נַשְׁלְמַנִי ׃

22 [q] חֲרוּ דֵּין תַּלְמִידָא חַד בְּחַד מָטֶל דְּלָא יָדְעִין הֲוֵו דְּעַל מַנוּ אֲמַר ׃ 23 אִית הֲוָא דֵּין מִן [r] תַּלְמִידַוהִי חַד דַּסְמִיךְ

הֲוָא [s] בְּעוּבֵהּ הוּ דְּרָחֵם הֲוָא לֵהּ יֵשׁוּעַ ׃ 24 לְהָנָא רְמַז שִׁמְעוֹן כִּאפָּא [t] דְּנִשְׁאֲלִיוּהִי דְּמַנוּ הוּ דְּאמַר עֲלַוהִי ׃

25 וְנָפַל הוּ תַּלְמִידָא עַל [u] חֲדָיֵהּ דְּיֵשׁוּעַ וְאמַר לֵהּ מָרִי מַנוּ הָנָא ׃ 26 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאמַר הוּ הוּ דְּצָבַע אֲנָא לַחְמָא

[k] גְּבָא [l] רוֹם [m] מֵימִן

[n] עַזַז [o] סְתַר בְּמוּחְעִד [p] שְׁלֵם

[q] חוֹר [r] לְמַר [s] עוּבְדָא כְּמוֹ חֵיק [t] שְׁאַל [u] חַדְיָא כְּמוֹ חֵזֶה

18 * Nō de omnibus vobis dico: ego ſcio quos elegerim. Sed vt adimpleatur ſcriptura, Qui māducat mecum panem, leuauit contra me calcaneum ſuum.

Pſal. 40. b. 10.

18 * ὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα ὃς ἐξελεξάμην· ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὸ πέρναν αὐτοῦ.

19 * Amodo dico vobis, prius quàm fiat: vt cùm factum fuerit credatis, quia ego ſum.

19 * ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γένεσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι.

20 * Amen, amen dico vobis, qui accipit ſi quem miſero, me accipit: qui autē me accipit, accipit eum qui me miſit.

Mat. 10. d. 40. Luc. 10. c. 16.

20 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

21 * Cùm hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit: Amen, amen dico vobis: quia vnus ex vobis tradet me.

Mat. 26. b. 18. Mar. 14. b. 8. Luc. 22. b. 21. Inf. 21. d. 20.

21 * Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

22 * Aſpiciebant ergo ad inuicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret.

22 * ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀποροῦμενοι περὶ τίνος λέγει.

23 * Erat ergo recumbens vnus ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus.

23 * ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς.

24 * Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei, Quis eſt de quo dicit?

24 * νεύει οὖν τούτῳ σίμων πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει.

25 * Itaque cùm recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu, dicit ei, Domine, quis eſt?

25 * ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἰησοῦ, λέγει αὐτῷ, κύριε τίς ἐστίν;

26 * Reſpondit Ieſus: Ille eſt cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simōnis, Iſcariotæ.

26 * ἀποκρίνεται ὁ ἰησοῦς, ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον, δίδωσιν ἰούδᾳ σίμωνος ἰσκαριώτῃ.

27 * Et poſt buccellam, tunc introiuit in eum Satanas. Et dicit ei Ieſus, Quod facis, fac citius.

27 * καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον.

28 * Hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium ad quid dixerit ei.

28 * τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ.

29 * Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quòd dixiſſet ei Ieſus, Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut egenis vt aliquid daret.

29 * τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν ὁ ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ.

30 * Cùm ergo accepiſſet ille buccellam, exiuit continuò. erat autem nox.

30 * λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν. ἦν δὲ νύξ.

31 * CVM ergo exiſſet, dixit Ieſus, Nunc clarificatus eſt filius hominis: & Deus clarificatus eſt in eo.

31 * Ὅτε ἐξῆλθε. λέγει ὁ ἰησοῦς, νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ.

32 * Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificabit eum in ſemetipſo: & continuò clarificabit eum.

32 * εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν.

---

27 וְטָרַד לַחְמָא הֵידִין [x] אֶתְעַל בֵּהּ סָטָנָא ׀ יָהֵב אָנָא לֵהּ וְצָבַע יְשׁוּעַ לַחְמָא וְיָהֵב לְיְהוּדָא בַּר שִׁמְעוֹן סְכָרְיוֹטָא ׃

28 וְאָמַר יְשׁוּעַ מָרֵם וְעָבֵד אַנְתְּ עֲבַד [y] בַּעֲנַל ׃ הָרָא דֵין לָא אֱנָשׁ יְדַע מִן הָנוּן סָמִיכָא וְעַל מָנָא אֲמַר לֵהּ

29 אֲנָשִׁין גִּיר מְנַהוּן סְבָרִי מָטֶל [z] דַּגְלוֹסְקָמָא צָאדַוְתֵי הַוָא וְיְהוּדָא דְּמֶפְקַד פְּקַד לֵהּ [a] דְּנֶזְבֶּן מָרֵם [b] וְמֶתְבְּעָא

30 לְעַרְעָא אוֹ [c] דְּנֶתֶל מָרֵם לְמִסְכְּנֵא ׃ הוּדֵין יְהוּדָא נְסַב לַחְמָא בַּר שָׁעֲתָה וְנָפַק לֵהּ לְבַר לֵלְיָא הַוָא דֵין כַּד נְפַק ׃

[x] עָלַל
[y] פרושו פחאם
[z] מן לשון יין ופירושו כיס
[a] זְבֶן [b] בְּעָא
[c] נְתַל
[a] קוּם
[b] שַׁבַּת

וְצַפְרָא וָחַר בְּשַׁבָּא דח וְרָתַר [a] קָיְמָתָא לד

31 וְאָמַר יְשׁוּעַ הָשָׁא [b] אִשְׁתַּבַח בְּרֵהּ דַּאֱנָשָׁא וֵאלָהָא אִשְׁתַּבַח בֵּהּ ׃ 32 וְאִן אֱלָהָא אִשְׁתַּבַח בְּהּ

וְאַף אֱלָהָא מְשַׁבַּח לֵהּ בֵּהּ וּמֵחָרָא מְשַׁבַּח לֵהּ ׃

33 * Filioli mei pauliſper adhuc vobiſcum ſum: & quæretis me. ſed quemadmodum dixi Iſhoudæis; Quò ego vado, vos non poteſtis venire: etiam vobis nunc dico.

34 * Præceptum nouum do vobis vt diligatis alius alium: prout ego dilexi vos, vos quoque diligatis alius alium.

35 * In hoc nouerit vnuſquiſque diſcipulos meos vos eſſe, ſi dilectio fuerit in vobis vnius ad alium.

36 * Dixit ei Schemeoun Kipho, Domine noſter quò vadis? Reſpondit Jeſchua & dixit ei, Quò vado non potes nunc venire poſt me, tandem verò venies.

37 * Dixit ei Schemeoun Kipho, Domine mi, quare non poſſum poſt te ire nunc? animam meam pro te ponam.

38 * Dixit ei Jeſchua, Animam tuam pro me pones? Amin amin dico tibi, non cantabit gallus vſque quò me abnegaueris tribus vicibus.

In commemoratione Thoumæ Apoſtoli & Philippi.

CAP. XIIII.

1 NOn turbetur cor veſtrum: credite in Deum, & in me credite.

2 * Multæ ſunt manſiones in domo Patris mei: alioqui dixiſſem vobis; Proficiſcor paraturus vobis locum.

3 * Et ſi proficiſcor paraturus vobis locum; rurſus veniam & aſſumam vos ad me, vt vbi ego ſum, & vos quoque ſitis.

4 * Et quò vado ſcitis, & viam ſcitis.

5 * Dixit ei Thouma, Domine noſter, neſcimus quò abeas: & quomodo poſſumus viam ſcire?

6 * Dixit ei Jeſchua, Ego ſum Via, & Veritas, & Vita: nemo venit ad Patrem meum
7 niſi per me. * Si me noſſetis, etiã Patrem meũ noſſetis: & iam nunc cognoſcitis eum, & eum vidiſtis.

8 * Dixit ei Philippus, Domine noſter oſtende nobis Patrem & ſufficit nobis.

9 * Dixit ei Jeſchua, Hoc toto tempore vobiſcum ſum, & non cognouiſti me? Philippe, qui me videt, videt Patrem: quomodo ergo tu dicis, Oſtende nobis Patrem?

---

33 בְּנַי קַלִיל אַחֲרִין עִמְכוֹן אֲנָא ׳ וְתִבְעוּנַנִי וַאיכַנָא דַּאמְרֵת לִיהוּדָיֵא דְלַאיכָא דַּאנָא אָזַל אֶנָא אַנְתוּן לָא מְשְׁכְחִין
אַנְתוּן ᵈ לְמֵאתָא אַף לְכוֹן אֲמַר אֲנָא הָשָׁא : 34 ᶜ פּוּקְדָנָא ᶠ חַדְתָא יָהֵב אֶנָא לְכוֹן ᵍ דַּתְחַיְיתוּן ʰ מַחְבִּין חַד לְחַד אַיכַנָא
דַּאנָא אַחֲבְתוּן אַף אַנְתוּן תַּחַבוּן חַד לְחַד : 35 בְּהֲדָא ⁱ נֵדַע כְּלָנָשׁ דְתַלְמִידַי אַנְתוּן אִן ᵏ חוּבָא נֶהֱוֵא בְּכוֹן חַד לְוָת חָד:
36 אֲמַר לֵהּ שָׁמְעוֹן כְּאפָא מָרַן לַאיכָא אָזַל אַנְתְ עָנָא יְשׁוּעַ וַאמַר לֵהּ לַאיכָא דַּאזַל אֶנָא לָא מְשְׁכַּח אַנְתְ הָשָׁא ˡ דְתֵאתֵא
בָּתַרַי לְחָרָא דֵּין תֵּאתָא : 37 אֲמַר לֵהּ שָׁמְעוֹן כְּאפָא מָרַי לְמָנָא לָא ᵐ מְשְׁכַּח אֶנָא דְאתֵא בָּתְרָךְ הָשָׁא נַפְשִׁי חָלַפַיִךְ
ᵐ סַאם אֶנָא : 38 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ נַפְשָׁךְ חָלַפַי סָאם אַנְתְ אַמִין אַמִין אֲמַר אֶנָא לָךְ דְּלָא ° נָקְרָא תַּרְנְגְלָא
עַרְמָא ᵖ דְתָכְפּוּר פִּי חְלָת זַבְנִין :

ᶜ תִּבַע ᵈ אֵתָא ᵉ פְּקַר
ᶠ חַדַת כמו חדש
ᵍ חֵוֵא ʰ אַחֵב
ⁱ יַדַע ᵏ כמו אהכת
ˡ אֵתָא
ᵐ שְׁכַח בלשון יכל
° טוּם קָרָא בלשון שור
ᵖ כְּפַר

33 * Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. Quæretis me: & sicut dixi Iudæis: Quò ego vado, vos non potestis venire: & vobis dico modò.

Sup. 7. c. 34. Leu. 19. d. 18. Mat. 22. d. 39. Inf. 15. b. 28.

34 * Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem: sicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem.

35 * In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.

36 * Dicit ei Simon Petrus, Domine, quò vadis? Respondit Iesus, Quò ego vado, non potes me modò sequi, sequêris autem postea.

37 * Dicit ei Petrus, Quare non possum te sequi modò? animam meam pro te ponam.

Mat. 26. d. 35. Mar. 14. c. 29. Luc. 22. d. 33.

38 * Respondit ei Iesus, Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi, non cantabit gallus, donec ter me neges.

33 * τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι· ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἀρτι.

34 * ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

35 * ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

36 * λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι.

37 * λέγει αὐτῷ πέτρος, κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἀρτι; τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.

38 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.

CAP. XIIII. ιδ'.

† Et air discipulis suis. neque formidet.

1 * NOn turbetur cor vestrum†. Creditis in Deum, & in me credite.

1 * Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύετε εἰς τὸν θεὸν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε.

2 * In domo Patris mei mãsiones multæ sunt. si quo minùs; dixissem vobis, Quia vado parare vobis locum.

2 * ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. εἰ δὲ μὴ, εἶπον ἂν ὑμῖν, πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν.

3 * Et si abiero, & præparauero vobis locum: iterum venio & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis.

3 * καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι, καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτὸν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀ ὑμεῖς ἦτε.

4 * Et quò ego vado scitis, & viã scitis.

4 * καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε.

5 * Dicit ei Thomas, Domine nescimus quò vadis: & quomodo possumus viam scire?

5 * λέγει αὐτῷ θωμᾶς, κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις· καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;

6 * Dicit ei Iesus, Ego sum Via, & Veritas, & Vita. nemo venit ad Patrem, nisi per me.

6 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ.

7 * Si cognouissetis me, & Patrem meũ vtique cognouissetis: & amodò cognoscetis eum, & vidistis eum.

7 * εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν, καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν, καὶ ἑωράκατε αὐτόν.

8 * Dicit ei Philippus, Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.

8 * λέγει αὐτῷ φίλιππος, κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν.

9 * Dicit ei Iesus, Tãto tempore vobiscum sum: & non cognouistis me? Philippe, qui vidit me, vidit Patrem: & quomodo tu dicis, Ostende nobis Patrem?

9 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με φίλιππε; ὁ ἑωρακώς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα;

---

a בְּרוּכְרָנָא דְּתָאוּמָא שְׁלִיחָא נְזַפִּי לִיפּוֹס לֵה קְפָלָאוֹן יְד b לָא נֶתְדַּוַּד לֶבְכוֹן הֵימָנוּ בַּאלָהָא וּבִי הֵימָנוּ 1
c סַגְיָאִין אִנּוּן אֲוָנֵא בֵּית אֲבִי וְאִן לָא אֲמַר הֲוֵית לְכוֹן דְּאֵזֵל אֲנָא דְּאֵטַיֵּב לְכוֹן אַתְרָא 2 3 וְאִן אָזֵל אֲנָא אֲטַיֵּב לְכוֹן
אַתְרָא חוֹב אִתָא d וְאִדְבָרְכוֹן לְוָתִי דְּאֵיכָא דְּאָנָא e אִיתַי וָאף אַנְתוּן תֶּהֱווֹן 4 וְלָאֵיכָא דָּאֵזֵל אֲנָא יָדְעִין אַנְתוּן וְאוֹרְחָא
יָדְעִין אַנְתוּן 5 אֲמַר לֵה תָּאוּמָא מָרָן לָא יָדְעִינָן לָאֵיכָא אָזֵל אַנְתְּ וְאֵיכָנָא מָשְׁכְּחִינָן אוֹרְחָא f לְמֵרַע 6 אֲמַר לֵה
יֵשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא אוֹרְחָא g וְשָׁרָרָא וְחַיֵּא לָא אֱנָשׁ אָתֵא לְוָת אֲבִי אֱלָּא אִן בִּי 7 אִלּוּלֵי יְדָעִין הֲוֵיתוּן אַף לַאבִי יְדָעִין
הֲוֵיתוּן וּמִן הָשָׁא יְדָעִין אַנְתוּן לֵה h וַחֲזִיתוּנֵיהּ 8 אֲמַר לֵה פִּילִיפּוֹס מָרָן i חַזֵּן אֲבָא k וְכַדּוּלַן 9 אֲמַר לֵה יֵשׁוּעַ הָנָא
כְּלֵהּ זַבְנָא עִמְכוֹן אֲנָא וְלָא l יְדַעְתָּנִי פִּילִיפֵּא מַן דְּחָזֵא לָאבָא וְאֵיכָנָא אַנְתְּ אֲמַר אַנְתְּ חַזֵּן אֲבָא 9

a דְּכַר כְּמִן זכר b דַּוַּד c פֵּירוּשׁוֹ עִכָּר d פֵּירוּשׁוֹ מְדוֹרִים e דְּבַר בִּלְשׁוֹן רַקָּה f אִית g יְדַע פֵּירוּשׁוֹ אֶמֶת h חֲזָא i חַזֵּא k בְּרוֹן כְּמוֹ דִּי l יְדַע

10 * Non credis me in Patre meo, & Patrem meum in me esse? porrò verba illa quæ ego loquor, à meipso non loquor: Pater autem meus, qui in me manet, ipse facit opera ista.

11 * Credite me esse in Patre meo, & Patrem meum in me.

12 * Sin minus, saltem propter opera credite. Amin amin dico vobis, Qui credit in me, opera illa quæ ego facio, & ipse faciet, ac maiora his faciet, nam ego ad patrẽ meum proficiscor.

13 * Et quicquid petieritis in nomine meo, faciam vobis, vt glorificetur Pater in Filio suo.

14 * Quod si petieritis à me in nomine meo, ego faciam.

Vespere Dominicæ Pentecostes.

15 * Si diligitis me, mandata mea seruate.

16 * Et ego postulabo à Patre meo, & alium Consolatorem dabit vobis, vt sit vobiscum in æternum.

17 * Spiritum veritatis, quem mundus non potest recipere, propterea quòd non videt eum nec eum nouit: vos autem cognoscitis eum, quoniam apud vos manet, & in vobis est.

18 * Non relinquam vos orphanos: venturus sum enim ad vos paulò post.

19 * Et mundus non videbit me, vos autem videbitis me: quia viuo ego, & vos viuetis.

20 * In illo die scietis me esse in Patre meo, & vos in me, & me in vobis.

21 * Apud quem sunt præcepta mea, & qui custodit ea; is ille est qui diligit me: is autem qui diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, ac ostendam ei meipsum.

22 * Dixit ei Jhoudo non ille Scariouto, Domine mi, quare nobis ostensurus es teipsum, non autem mundo?

23 * Respõdit Jeschua & dixit ei, Qui diligit me, sermonem meum seruat: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, mansionemque apud eum faciemus.

24 * Is autem qui non diligit me, sermonem meum non seruat: & sermo ille quem auditis, meus non est, sed Patris qui misit me.

25 * Hæc locutus sum vobiscum, quum apud vos essem.

---

10 לָא ᵐ מְהֵימִן אַנְתְּ דְּאֲנָא בַּאבָי וְאבִי בִּי ᵃ וּמִלָּא אִילֵין דְּאֲנָא מְמַלֵּל אֲנָא מִן נַפְשִׁי לָא מְמַלֵּל אֲנָא אֶלָּא אֲבִי דֵּין דְּבִי ᵒ עָמַר
הוּ עָבֵד עֲבָדָא הָלֵין׃ 11 הֵימְנוּ דְּאֲנָא בַּאבָי וְאבִי בִּי׃ 12 וְאִן לָא אֶפֵּין מֶטֶל עֲבָדָא הֵימְנוּ אַמִּין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן
דְּמַן דְּמְהֵימֵן בִּי עָבְדָא אִילֵּן דְּאֲנָא עָבֵד אֲנָא אַף הוּ נָעְבֵד דְּאֲנָא לְוָת אֲבִי אֲזַל אֲנָא׃
13 וּמַדֵּם ᵖ דְּשַׁאלוּן בְּשֻׁמִי אֶעְבֵּד לְכוֹן ᵠ דְּנִשְׁתַּבַּח אֲבָא בַּבְּרֵה׃ 14 וְאִן תְּשַׁאלוּנַנִי בְּשֻׁמִי אֵנָא עָבֵד אֲנָא׃
דְּרַמְשָׁא ʳ דְּחַר בְּשַׁבָּא ˢ דְּפֶנְטִיקוֹסְטִי לוּ
15 אִן רָחֵמִין אַנְתּוּן לִי ᵇ פּוּקְדָנַי ᶜ טַרוּ׃ 16 וְאנָא ᵈ אֶבְעָא מִן אֲבִי וַאחֲרָנָא ᵉ פַּרַקְלִיטָא ᶠ נֶתֵּל לְכוֹן דְּנֶהֱוֵא עִמְּכוֹן
לְעָלַם׃ 17 רוּחָא דַּשְׁרָרָא הוּ דְּעָלְמָא לָא מְשָׁכַּח ᵍ לְמִקַּבְּלֵהּ מֶטֶל דְּלָא ʰ חָזְיֵהּ וְלָא יַדְעֵהּ אַנְתּוּן דֵּין יַדְעִין אַנְתּוּן

ᵐ חַמִּין ᵒ מַלֵּל
ᵖ פּירוּשׁוֹ יִשְׁב
ᵠ יִתַּר
ʳ שְׁאַל ˢ שְׁבָח
ᵍ מִן לְשׁוֹן יִן
ᵇ פָּקַד ᶜ נְטַר ᵈ בְּעָא
ᵉ מִן לְשׁוֹן יִן פֵּירוּשׁ מְנַחֵם
ᶠ נְתַל ᵍ קַבֵּל ʰ חֲזָא

10 * Non credis quia ego in patre, & pater in me est? verba quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera.

10 * πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα.

11 * Non creditis quia ego in patre & pater in me est?

11 * πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν· εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι.

12 * Alioquin propter opera ipsa credite. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet, quia ego ad patrem vado.

12 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει· ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι.

Patrem Inf. 26. c. 23. Mat. 7. a. 7. & 21. b. 22. Mar. 11. c. 24.

13 * Et quodcumque petieritis † in nomine meo, hoc faciam: vt glorificetur Pater in filio.

13 * καὶ ὅ,τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ.

14 * Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.

14 * ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω.

15 * Si diligitis me: mãdata mea seruate.

15 * Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε.

16 * Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum.

16 * καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα,

17 * Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia nõ videt eum, nec scit eum. vos autem † cognoscitis eum: quia apud vos manet †, & in vobis erit.

cognoscetis manebit

17 * τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ, οὐδὲ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται.

18 * Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos.

18 * οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.

19 * Adhuc modicũ: & mundus me iam non videt. Vos autem videtis me: quia ego viuo, & vos viuetis.

19 * ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με· ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.

20 * In illo die vos cognoscetis quia ego sum in patre meo, & vos in me, & ego in vobis.

20 * ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν.

21 * Qui habet mandata mea, & seruat ea: ille est qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.

21 * ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν.

Scariotis

22 * Dicit ei Iudas, non ille † Iscariótes, Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum, & nõ mundo?

22 * λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης, κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτόν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ;

23 * Respondit Iesus, & dixit ei, Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eũ, & ad eum veniemus, & mansionem apud eũ faciemus.

23 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν.

24 * Qui non diligit me, sermones meos non seruat. Et sermonem quem audistis, non est meus: sed eius qui misit me, Patris.

24 * ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ. καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.

25 * Hæc locutus sum vobis apud vos manens.

25 * Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων.

---

[1] יָתֹם [2] לְהוֹדַלְתָּכוּן עַמַּר וּבְכוּן הוּ׃ [18] לָא שָׁבֵק אֲנָא לְכוּן [3] יְתָמֵא אֲתָא אֲנָא גְיר לְוָתְכוּן קְלִיל אַחֲרִין׃ [19] וְעָלְמָא לָא חָזֵא
[x] חֲזָא [4] יַדַּע [k] תֶּחְזוּנַנִי דֶאנָא חַי אֲנָא אַף אַנְתוּן [l] תְּחוֹן׃ [20] בְּהַו יוֹמָא [m] תֶּהְדְעוּן דֶאנָא בָאבִי וְאַנְתוּן בִּי אַנְתוּן וְאנָא
[y] פָּקַד [5] אַחֵב [z] רְחֵם [n] פּוּקְדָנַי וְנָטַר לָהּוֹן הַו הוּ [o] מַחֵב לִי הוּ וְלִי [p] נְתְרְחֵם מִן אֲבִי וְאנָא
[6] חַוֵא [q] וְאַחֲוִיוּהִי נַפְשִׁי׃ [22] אֶמַר לַהּ יְהוּדָא לָא הָוָא סְכַרְיוֹטָא מָרִי מָנוֹ לִן עֲתִיד אַנְתְּ לְמְחֲוִיוּ נַפְשָׁךְ וְלָא חָוָא
[7] מַלֵל [8] אִתְּ [9] עֲבַד [r] עֲלְמָא׃ [23] עָנָא יְשׁוּעַ וַאמַר לַהּ מַן דְּרָחֵם לִי [s] מֶלְתִי נָטַר וְאבִי יֶרְחֲמִיוּהִי וְלַוָתַהּ [t] אֲתֵינַן וְאוֹנָא לְוָתֵהּ
[10] עֲבַד [u] אוֹת כְּמוֹשׁ [24] הַו דְּיִן דְּלָא רָחֵם לִי מֶלְתִי לָא נָטַר וּמֶלְתָא דָּא דְּשָׁמְעִין אַנְתוּן לָא הָוֵת דִּילִי אֶלָּא
[v] שְׁדַר [w] אוֹת כְּמוֹשׁ [25] הָלֵין מִלֵּית עַמְּכוּן כַּד לְוָתְכוּן [x] אִתַּי׃

26 * Ipse verò Consolator Spiritus ille Sanctitatis, quem missurus est Pater meus in nomine meo, ille docebit vos omnia, & suggeret vobis quæcunque dico vobis.

27 * Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non prout dat mundus, ego do vobis. Ne turbetur cor vestrum, nec expaueſcat.

28 * Audistis me dixisse vobis, Abeo, & redeo ad vos. Si diligeretis me, gauderetis me abire ad Patrem meum, quia Pater meus maior me est.

29 * Nunc autem eece dixi vobis priusquam fiat, vt quum factum fuerit, credatis.

30 * Amplius non loquor vobiscum multa: venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam.

31 * Sed vt sciat mundus me diligere Patrem meum, & prout præcepit mihi Pater meus, similiter facio. Surgite, abeamus hinc.

CAP. XV.

1 EGo sum Vitis illa Veritatis, & Pater meus est agricola.

2 * Omnem palmitem qui in me fructus non edit, tollit: eum autem qui edit fructus, purgat, vt fructus plurimos adferat.

3 * Vos iam mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobiscum.

4 * Manete in me, & ego in vobis, quemadmodum palmes non potest edere fructus à semetipso nisi permanserit in vite: ita nec vos nisi permanseritis in me.

5 * Ego sum Vitis, & vos palmites: qui permanet in me, & ego in eo, iste adfert fructus quamplurimos; quoniam sine me nihil potestis facere.

6 * Nisi verò quis in me permanserit, proijcitur foras instar palmitis arescentis, & collectores conijciunt eum in ignem vt comburatur.

7 * Sed si permanseritis in me, & sermones mei permanserint in vobis, quicquid volueritis postulare, fiet vobis.

Matutinis Dominicæ Pentecostes.

8 * In hoc glorificatus est Pater, vt fructus multos adferatis, & eritis discipuli mei.

9 * Prout dilexit me Pater meus, ego quoque dilexi vos: permanete in charitate mea.

---

26 הוּדֵין ᵞ פַּרַקְלִיטָא רוּחָא דְקוּדְשָׁא הַוּ דְּמִשְׁדַּר אֲבִי בִּשְׁמִי הוּ ᶻ יַלֶּפְכוּן כְּלְמֶדֶם ᵃ וְנַעְהַדְכוּן כָּל מָא דַּאמַר אֲנָא לְכוּן ׃
27 שְׁלָמָא שָׁבֵק אֲנָא לְכוּן שְׁלָמָא דִּי לִי יְהֵב אֲנָא לְכוּן לָא הָוָא אֵיכְנָא דְּיָהֵב עָלְמָא אֲנָא יָהֵב אֲנָא לְכוּן לָא ʰ נְתַדַּוַד
לִבְכוּן וְלָא נֶדְחַל ׃ 28 שְׁמַעְתּוּן דַּאֲנָא אֶמְרֶת עַמְכוּן דַּאזֵל אֲנָא וַאתֵא אֲנָא לְוָתְכוּן אִלּוּ רַחֲמִין ᶜ הֲוַיתוּן לִי חֲדִין
הֲוַיתוּן דַּאזֵל אֲנָא לְוָת אֲבִי דַּאבִי רַב הוּ מִנִּי ׃ 29 וְהָשָׁא הָא אֶמְרֶת לְכוּן עַדְלָא נֶהֱוֵא דְּמָא דַּהֲוָא ᵈ תְּהֵימְנוּן ׃
30 מַכִּיל לָא אֶמַלֵּל עַמְכוּן ᶜ סַגִּיאָתָא אֵתָא גִּיר ᶠ אַרְכוֹנֵהּ דְּעָלְמָא וּבִי לַיתְ לֵהּ מִדֶּם ׃ 31 אֶלָּא ᵍ דְּנֵדַע עָלְמָא דְּרַחֵם
אֲנָא לַאבִי וְאֵיכְנָא דְּפַקְּדַנִי אֲבִי ʰ הָכְוָת עָבֵד אֲנָא ⁱ קוּמוּ ᵏ נְאזַל מָכָּא ׃ קפלאון יח

1 אֲנָא אֲנָא ʲ גפתא ᵐ דַּשְׁרָא וַאבִי הוּ פַּלָּחָא׃ 2 כָּל ⁿ שִׁבְשָׁתָא דִבִי פְּאֵרָא לָא יַהֲבָא שָׁקֵל לֵהּ וַאיְדָא דְיַהֲבָא פְּאֵרָא

ᵞ עמן לשון יון עבראיה מנחם ᶻ אַלֵּף ᵃ עַהֵד פירושו הזכיר ᵇ דַּוַד פירושו עכר ᶜ חֲדָא ᵈ הֵימֵן ᵉ כְּנָא ᶠ מן לשון יון עבראיה שר ᵍ נְדַע ʰ פירושו כן ⁱ קום ᵏ אזל ˡ כמו גמן ᵐ פירושו אמת ⁿ פירושו שריג

26 * Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis D omnia quæcunque dixero vobis.

27 * Pacem relinquo vobis, pacē meam do vobis. non quomodo mundus dat, ego do vobis. Nō turbetur cor vestrum, neque formidet.

28 * Audistis quia ego dixi vobis, Vado & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad Patrem: quia Pater maior me est.

29 * Et nunc dixi vobis prius quàm fiat: vt cùm factum fuerit, credatis.

30 * Iam non multa loquar vobiscum. venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.

31 * Sed vt cognoscat mundus quia dili- Act. 2. c. 10. go Patrem: & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Surgite, eamus hinc.

26 * ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν.

27 * εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω.

28 * ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστί.

29 * καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γένεσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε.

30 * οὐκ ἔτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν.

31 * ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

CAP. XV.

ιε'.

1 EGo sum Vitis vera: & Pater meus agricola est. A

2 * Omnem palmitem in me, non fe- tollit rentem fructum, †tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat.

3 * Iam vos mundi estis propter sermo- Sap. 13. 4. 10. nem quem locutus sum vobis.

4 * Manete in me: & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me manseritis.

5 *Ego sum Vitis: vos palmites. qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere.

6 * Si quis in me non manserit: mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittēt, & ardet.

7 * Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint: quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis.

8 * IN hoc clarificatus est Pater meus: vt fructum plurimum afferatis, & efficia- B mini mei discipuli.

9 * Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

1 * Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι.

2 * πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπόν, αἴρει αὐτό· καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ.

3 * ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν.

4 * μείνατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε.

5 * ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ· οὗτος φέρει καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.

6 * ἐάν τις μὴ μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτά, καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι καὶ καίεται.

7 * ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν.

8 * Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα, καρπὸν πολὺν φέρητε, καὶ γένησθε ἐμοὶ μαθηταί.

9 * καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.

---

[a] דָּא כמו זכה [b] אִתָּא [c] מְלַל [d] קָיְמָא [e] נְתַל [f] קָנָא פירושו עמר [g] אֶתָּא [h] שְׁבַח בלשון יכל [i] שְׁרָא כמו אֱשֶׁר [j] יְבֵשׁ [k] רְמָא [l] יִקַּר [m] מַלָּל [n] קָנָא [o] עָבָא [p] מן לשון יין [q] שְׁבַח [r] אִתָּא [s] לְמֵר [t] אָחֵב [u] קָנָא

[1] מְדַכֵּא לָהּ דְּפָארָא סַגִיאָא [2] תַּיְתָא [3] אַנְתּוּן מִן כַּדוּ דְכִין אַנְתּוּן מָטַל [4] מֶלְתָּא דְמַלֶּלֶת עִמְּכוֹן [5] קָיְמוּ בִי וְאֶנָא בְּכוֹן הֵיכְנָא דְּשֻׁבְּשְׁתָא לָא מְשַׁכְּחָא [6] דְּתֶחֱל פָּארָא מִן נַפְשָׁהּ הָכַנָּא אַף לָא אַנְתּוּן אֶלָּא דְּלָא תְּקָיְמוּן בִּי [7] אֶנָא אֶנָא גֶּפְתָּא וְאַנְתּוּן שֻׁבְּשְׁתָא מַן דְּמִתְקַיְמָא בִי וְאֶנָא בֵּהּ הָנָא [8] מַיְתָא פָּארָא סַגִיאָא מָטַל דְּלָא אֶנָא לָא [9] מְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֶעְבַּד מִדֵּם: [10] אִן לָא דֵּין אֶנָשׁ מִתְקַיְמָא בִי [11] מְשִׁתְּדֵא לְבַר אַיְךְ שֻׁבְּשְׁתָא [12] דְּיִבְּשָׁא וְלָקְטִין [13] רָמִין לָהּ בְּנוּרָא [14] דְּתִאקַד: [15] אִן דֵּין תְּקִיְמוּן בִי [16] וּמִלַּי [17] נִקְוִין בְּכוֹן כָּל מָא [18] דְּתֶצְבוּן לְמֶשַׁאל נֶהֱוֵא לְכוֹן: [19] דְּצִפְרָא דְּחַר בְּשַׁבָּא [20] דְּפָנְטִיקוֹסְטִי לז [21] בְּהָדֵא [22] מְשְׁתַּבַּח אֲנָא דְּפָארָא סַגִיאָא [23] תַּיהוֹן וְתֶהֱוֵון [24] חַלְמִידַי: [25] אַיכְנָא [26] דַּאחַבַנִי אֲבִי אַף אֶנָא אַחֲבְתְּכוֹן [27] קָנוּ בְּרַחֲמַוֵי דִילִי:

10 * Si præcepta mea cuſtodieritis, manebitis in meipſius dilectione, quèadmodum ego cuſtodiui præcepta Patris mei, & permaneo in dilectione eius.

11 * Hæc locutus ſum vobiſcum, vt gaudium meum ſit in vobis, & impleatur gaudium veſtrum.

12 * Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis alius alium, prout ego dilexi vos.

13 * Charitas maior iſta nulla eſt, quá quis animam ſuam ponat pro amicis ſuis.

14 * Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quicquid præcipio vobis.

15 * Non amplius vocaturus ſum vos ſeruos, quandoquidem ſeruus neſcit quid faciat herus ipſius. amicos autem meos vocaui vos; quoniam quicquid audiui à patre meo, notum feci vobis.

16 * Non vos elegiſtis me, ſed ego ipſe elegi vos, atque poſui vos: vt & vos abeuntes afferatis fructus, & fructus veſtri permaneant: vt quicquid rogaueritis Patrem meũ in nomine meo, det vobis.

17 * Hæc præcipio vobis vt diligatis alius alium.

18 * Quòd ſi mundus oderit vos, ſcitote quòd prius quàm vos, me odio habuerit.

19 * At ſi ex mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum eſt amaret: ſed non eſtis ex mundo; ego enim elegi vos ex mundo, propterea odit vos mũdus.

20 * Memẽtote ſermonis quẽ ego dixi vobis, Non eſt ſeruus maior hero ſuo. Si me inſectati ſunt, & vos inſectabuntur: quòd ſi ſermonem meum ſeruarunt, veſtrum quoque ſeruabunt.

21 * Sed hæc omnia agent in vos propter nomen meum, quippe qui non nouerint eum qui miſit me.

22 * Niſi ego veniſſem & allocutus eſſem eos, non haberent peccatum: nunc autem nullus eſt ipſis prætextus pro peccatis ſuis.

23 * Is qui me odit, & Patrem meum odit.

24 * Quòd ſi opera non feciſſem ante oculos eorum, quæ nemo alius fecit, non haberent peccatum; nunc autem & viderunt & oderunt & me & Patrem meum.

25 * Vt impleatur ſermo ille qui ſcriptus eſt in Lege ipſorum, Oderunt me immeritò.

26 * Quum autem venerit Conſolator ille quem ego miſſurus ſum vobis à Patre meo, Spiritus ille veritatis qui à Patre meo prodit, ille teſtabitur de me.

---

10 אִן פּוּקְדָנַי [h] תֶּטְרוּן תְּקוּם בְּחוּבָא דִּילִי אֵיכַנָא דַּאֲנָא נָטַר [i] פּוּקְדָנוֹהִי דַּאבִי וְמְקַיֵּם אֲנָא [k] בְּחוּבֵּהּ ׃

11 הָלֵין מַלֶּת עַמְכוּן [l] דְּחַדְוָתִי תֶּהֱוֵא בְּכוּן [m] וְתֶשְׁתַּמֶּלֵא חַדְוָתְכוּן ׃ 12 הָנוֹ פּוּקְדָנִי דְּתַחֲבוּן חַד לְחַד אֵיכַנָא דַּאֲנָא

אֲחֶבְתְּכוּן ׃ 13 חוּבָא דְּרַב מִן הָנָא לֵית דַּאֲנָשׁ נַפְשֵׁהּ [n] נְסִים חֲלַף רָחֲמוֹהִי ׃ 14 אַנְתּוּן רָחֲמַי אִנְתּוּן אִן תַּעְבְּדוּן כָּל

דַּמְפַקֵּד אֲנָא לְכוּן ׃ 15 לָא [o] מְכֵיל קָרֵא אֲנָא לְכוּן עַבְדָא מֶטֹל דְּעַבְדָא לָא יָדַע מָנָא עָבֵד מָרֵהּ רָחֲמַי דֵּין [p] קְרִיתְכוּן

מֶטֹל דְּכָל דְּשְׁמַעְתּ מִן אֲבִי [q] אַוּדַעְתְּכוּן ׃ 16 לָא הָוָא אַנְתּוּן [r] גְּבִיתוּנַנִי אֶלָּא אֲנָא הוּ גְּבִיתְכוּן [s] וְסַמְתְּכוּן דֶּאזֵל אַנְתּוּן

[t] תְּאזְלוּן [v] תַּיחוּן פְּאֵרָא וּפְאֵרִיכוּן [x] נְקוּוּן דְּכָל דְּתְּשְׁאלוּן לַאבִי בְּשְׁמִי [y] נְתֵּל לְכוּן ׃ 17 הָלֵין מְפַקֵּד אֲנָא לְכוּן

דְּתַחֲבוּן חַד לְחַד ׃ 18 וְאִן עָלְמָא סָנֵא לְכוּן [z] דַּעוּ דְּקָדְמַיכוּן לִי סָנָא ׃

[h] נְטַר [i] פִּקַּד [k] חֲבֵב [l] חֶדְוָא [m] מְלָא [n] סוּם [o] פֵּירוּשׁוֹ עוֹד אוֹ מַעֲשֶׂה [p] קְרָא [q] יְדַע [r] גְּבָא [s] סוּם אֲזַל [t] אֵתָא [x] קְנָא [y] נְתַל [z] יְרַע

10 * Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei præcepta seruaui, & maneo in eius dilectione. 11 * Hæc locutus sum vobis: vt gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.

12 * Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Sup. 13. d. 34. Ephes. 5. b. 9. 1. The. 4. b. 9.

13 * Maiorē hac dilectionem nemo habet, †vt animam suam ponat quis pro amicis suis. quàm 14 * Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.

15 *Iam nō †dico vos seruos: quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis. dicam

16 * Non vos me elegistis: sed ego elegi vos, & posui vos, vt eatis, & fructū afferatis; & fructus vester maneat: vt quodcunque petieritis Patrē in nomine meo, det vobis. Mat. 28. d. 19.

17 * Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem. 18 * Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit. 1. Ioh. 3. a. 1. & 4. b. 7.

19 * Si de mundo fuissetis: mundus quod suum erat diligeret. quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

20 * Mementote sermonis mei quē ego dixi vobis. Non est seruus maior domino suo. Si me persecuti sunt: & vos persequentur. si sermonem meum seruauerunt: & vestrum seruabunt. Sup. 13. b. 16. Mat. 10. c. 24. Luc. 6. f. 40. Mat. 24. a. 9.

21 * Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum: quia nesciunt eum qui misit me.

22 * Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatū non haberent: nunc autem excusationē non habent de peccato suo.

23 * Qui me odit: & Patrem meum odit.

24 * Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit; peccatum non haberent. nunc autem & viderunt & oderunt & me & Patrem meum.

25 * Sed vt adimpleatur sermo qui in lege eorum scriptus est: Quia odio habuerunt me gratis. Pſal. 24. d. 19.

26 * Cùm autem venerit paracletus, quē ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimoniū perhibebit de me. Luc. 24. g. 49.

10 * ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ.

11 * Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ.

12 * αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.

13 * μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

14 * ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν.

15 * οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν.

16 * οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε, καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ· ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν.

17 * Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

18 * εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν.

19 * εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

20 * μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν.

21 * ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με.

22 * εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν.

23 * ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ.

24 * εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν· νῦν δὲ καὶ ἑωράκασι, καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.

25 * ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν, ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν.

26 * ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ.

---

15 וְאִלּוּ מִן עָלְמָא הֲוֵיתוּן עָלְמָא לִדִי לֵהּ רָחֵם הֲוָא אֶלָּא הֲוֵיתוּן מִן עָלְמָא אֲנָא גָּבִיהְכוֹן מִן עָלְמָא מֶטֻל הָנָא סָנֵא לְכוֹן עָלְמָא ׃ 20 עֲהַדוּ מִלְּתָא דֶּאנָא אָמֶרֶת לְכוֹן דְּלֵית עַבְדָא דְּרַב מִן מָרֵהּ אִן לִי רַדְפוּ אָף לְכוֹן נֶרְדְּפוּן וְאִן מִלְּתִי נְטָרוּ אָף דִּילְכוֹן נֶטְרוּן ׃ 21 אֶלָּא הָלֵין כֻּלְּהֵין נֶעְבְּדוּן בְּכוֹן מֶטֻל שְׁמִי דְּלָא יְדָעִין לְמַן דְּשַׁדְּרָנִי ׃ 22 אִלּוּ אֱנָא לָא אֲתִית מַמְלֶת עַמְּהוֹן לֵית חֲוָת לְהוֹן חֲטִיתָא הָשָׁא דֵּין לֵית עֻלְּתָא עַל אֲפֵי חַטָּהֵיהוֹן ׃ 23 מַן דְּלִי סָנֵא אָף לָאבִי סָנֵא ׃ 24 וְאִלּוּ עֲבָדָא לָא עֲבֵדֶת לְעֵינֵיהוֹן אִילֵין דֶּאנָשׁ אַחֲרִין לָא עֲבַד לֵית חֲוָת לְהוֹן חֲטִיתָא הָשָׁא דֵּין וְחָזוֹ וְסָנוֹ אָף לִי וְאָף לָאבִי ׃ 25 דְּהָתְמַלָּא מִלְּתָא דִּכְתִיבָא בְּנָמוּסְהוֹן דְּסָנְאוּנִי מַגָּן ׃ 26 מָאִדֵּין דֶּאֵתֵא

[a] חֲוָא [b] גְּבָא [c] מִלֵּל [d] עֲהַד כְּמוֹ הִזְכִּיר [e] רְדַף [f] נְטַר [g] אִתָּא [h] חֲטָא [i] עֲלַל [k] חֲזָא [l] סְנָא [m] מְלָא [n] מִלֵּל [o] סְנָא [p] פִּירוּשׁוֹ חִנָּם [q] מְנַחֵם [r] אֲמַרְתִּי [s] סָמַר

17 * Sed & vos teſtamini, quippe qui à principio mecum ſitis.

CAP. XVI.

1 HÆc locutus ſum vobiſcum, ne offendamini.

2 * Eijcient enim vos ex ſynagogis ſuis, veniétque hora quum quiſquis interficiet vos, putabit oblationem ſe offerre Deo.

3 * Hæc autem facient, quoniam non norunt neque Patrem meum, neque me.

Ad Oblationem Pentecoſtes.

4 * Hæc locutus ſum vobiſcum, vt quum venerit tempus eorum reuocetis in memoriam ea quæ dixi vobis. hæc autem à principio non dixi vobis, quia vobiſcum eram.

5 * Nunc autem vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quò vadis?

6 * Hæc enim dixi vobis, & venit ægritudo, impleuítque corda veſtra.

7 * Sed ego veritatem dico vobis, ſatius vobis fuerit vt ego abeam: niſi enim abiero, Conſolator ille non veniet ad vos: ſin autem abiero, mittam eum ad vos.

8 * Et quum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio.

9 * De peccato quidem, quia non credunt in
10 me. * De iuſtitia autem, quia ad Patrem
11 vado, nec amplius videbitis me. * De iudicio verò, quia princeps mũdi huius iudicatus eſt.
12 * Adhuc multa mihi ſunt vobis dicenda,
13 ſed non poteſtis capere nunc. * Quum autem venerit Spiritus ille veritatis, deducet vos in omnem veritatem; non enim loquetur ex mente ſuiipſius, ſed quicquid audierit ipſe loquetur, & quæ futura ſunt, nota faciet vobis.
14 * Ipſe glorificabit me, quippe qui de meo
15 accipiet: & renũtiabit vobis. * Quicquid habet Pater meus, meum eſt: propterea dixi vobis, Ex meo accipiet & renuntiabit vobis.

Veſpere Dominicæ III. poſt Reſurrectionem.

16 * Pauliſper & non videbitis me, & iterum pauliſper, & videbitis me, quippe
17 qui abeam ad Patrem. * Dicebant itaque diſcipuli eius alius ad alium, Quid eſt hoc quòd dicit nobis, Pauliſper, & non videbitis me, & iterum pauliſper, & videbitis me: & Quia vado ad Patrem meum?

---

17 אַף אַנְתּוּן סָהֲדִין אַנְתּוּן דְּמִן שׁוּרְיָא עִמִּי אַנְתּוּן ׃ 1 הַלֵּין מַלֵּית עִמְכוֹן דְּלָא תֶּתְכַּשְׁלוּן ׃ קפלאון יו
2 נַפְקוֹנְכוֹן גֵּיר מִן כְּנוּשָׁתְהוֹן וְתֵאתֵא שָׁעָתָא דְּכָל דְּקְטְלְכוֹן נַסְבַר דְּקוּרְבָנָא מְקָרֵב לַאלָהָא ׃ 3 וְהַלֵּין
4 נַעְבְּדוּן מָטֶל דְּלָא יְדָעוּ וְלָא לַאבִי וְלָא לִי ׃ דְּקוּרְבָא דְּפָנָטִיקוֹסְטִי לח הַלֵּין מַלֵּית עִמְכוֹן דְּמָא דְּאֵתָא עָרְנְהַיִן
5 מַעְהָדוּן אֱנִין דְּאָנָא אֶמֵרֶת לְכוֹן הַלֵּין דִּין מִן קֳדָם לָא אֶמֵרֶת לְכוֹן דְּעִמְכוֹן הֲוִית ׃ 6 וְהָשָׁא דִּין אֵזֵל אֲנָא לִי לְוָת מַן
7 דְּשָׁדְרַנִי וְלָא אֲנָשׁ מִנְּכוֹן מְשַׁאֵל לִי לְאֵיכָא אֵזֵל אַנְתְּ ׃ אֶמֶרֶת לְכוֹן גֵּיר הַלֵּין וְאַתְּ כְּרִיוּתָא וּמְלַת לְבְוָהְכוֹן ׃
8 אֶלָּא אֲנָא שְׁרָרָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאֲנָא לָא אֵזֵל אֲנָא אֶזֵל אֲנָא מְפַרְקְלִיטָא לָא אֲתֵא לְוָתְכוֹן
9 אֵן דִּין אֵזֵל אֲשַׁדְּרִיוּתִי לְוָתְכוֹן ׃ 8 וּמָא דַּאֲתָא הוּ נַכְסִיוּתִי לְעָלְמָא עַל חַטִּיתָא וְעַל זְדִיקוּתָא וְעַל דִּינָא ׃

1 שְׁרָא ופירושו ראשית
2 נְפַק אֲתָא קְטַל
3 כְּבַר קְרֵב יְדַע
4 מן לשון יין עֶרֶן כמו זמן
5 עֵתָר פירושו הזכיר
6 חֲזָא שְׁדַר כמו שלח
7 אֲתָא בְּרַה מְלָא
8 לֵב פירושו סודיל
1 אֲזַל מנחם מן לשון יין שָׁדַר כוס או בָּסַס חָטָאת דִּין

perhibetis

27 * Et vos teſtimonium †perhibebitis quia ab initio mecum eſtis.

CAP. XVI.

1 HÆc locutus ſum vobis, vt non ſcandalizemini. A

2 * Abſque ſynagogis facient vos: ſed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.

3 * Et hæc facient vobis: quia non nouerunt Patrem, neque me.

4 * Sed hæc locutus ſum vobis: vt cùm venerit hora, eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis. Hæc autem vobis ab initio non dixi: quia vobiſcum eram.

5 * Et nunc vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me: quò vadis?

6 * Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum.

7 * Sed ego veritatem dico vobis. expedit vobis vt ego vadam. ſi enim ego non abiero, Paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos.

8 * Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio. B

credi-derunt

9 * De peccato quidem: quia non †credunt in me.

10 * De iuſtitia verò; quia ad Patrem vado: & iam non videbitis me.

11 * De iudicio aũt: quia princeps mundi huius iam iudicatus eſt.

12 * Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed non poteſtis portare modò.

13 * Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. non enim loquetur à ſemetipſo: ſed quęcunque audiet loquetur, & quæ ventura ſunt, annuntiabit vobis.

14 * Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

15 * Omnia quæcunq; habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

16 * MODICVM, & iam non videbitis me: & iterum modicũ, & videbitis me, quia vado ad Patrem.

17 * Dixerunt ergo ex diſcipulis eius ad inuicẽ, Quid eſt hoc quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videdebitis me: &, quia vado ad Patrem?

27 * καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.

ιε'.

1 * Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε·

2 * ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς, ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ.

3 * καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ.

4 * ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην.

5 * νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις;

6 * ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.

7 * ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς·

8 * καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως.

9 * περὶ ἁμαρτίας μέν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ.

10 * περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με.

11 * περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται.

12 * ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι.

13 * ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

14 * ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 15 * πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμά ἐστι· διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

16 * Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.

17 * εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, τί ἐστι τοῦτο ὃ λέγει ὑμῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; καὶ, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα;

---

9 עַל חַטִיתָא דְלָא מְהֵימְנִין בִּי׃ 10 עַל זְדִיקוּתָא דֵין דְלוָת אֲבִי אָזֵל אֶנָא וְלָא תְחוֹב חֲזִין אַנְתּוּן לִי׃
11 עַל דִינָא דֵין דַאְרכוּנָא דְעָלְמָא הָנָא דִין הוּ׃ 12 תּוּב סַגִי אִית לִי לְמֵאמַר לְכוֹן אֶלָּא לָא מְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן
לְמֵאחַד הָשָׁא׃ 13 מָא דְאָתָא דֵין רוּחָא דְשָׁרָרָא הוּ נְדַבַּרְכוֹן בְּכֻלְּהּ שָׁרָרָא לָא גִיר נְמַלֵּל מֶן רְעֵין נַפְשֵׁהּ אֶלָּא
כְּל דְשָׁמַע הוּ נְמַלֵּל וַעֲתִידָא נוּרְעָכוֹן׃ 14 הוּ נְשַׁבְּחַנִי מֶטֶל דְמֶן דִילִי נָסֵב וַנְחַוִיכוֹן׃ 15 כְּל מֶדֶם דְאִית לַאבִי
דִילִי הוּ מֶטֶל הָנָא אֶמְרֵת לְכוֹן דְמֶן דִילִי נָסֵב וַנְחַוִיכוֹן׃ דְרָמְשָׁא דְסַהֲדָא דְנָשָׁא דְרָתַר קְיָמְתָא לט
16 קְלִיל וְלָא תְחָזוֹנָנִי וְתוּב קְלִיל וְתֶחְזוֹנָנִי דַאזֵל אֶנָא לְוָת אֲבָא׃ 17 וְאָמְרוּ הָנוֹ תַלְמִידְוֹהִי חַד לְחַד מָנָא הִי
הָדָא דְאָמַר לַן דְקְלִיל וְלָא תְחָזוֹנָנִי וְתוּב קְלִיל וְתֶחְזוֹנָנִי וְדַאזֵל אֶנָא לְוָת אֲבִי׃

ק חַיְמִן זְדִיק כמו צדיק
ר חֲזָא
ש מן לשון יין פירושו שר
ת אָמַר י אֲחַד ב אַחַת
א רַבַּר בלשון נחה
ב רְעָא כמו רצה ג וְרַע
ד שְׁבַח ה חֲוָא ספר פירושו
ו קוּם ז חֲזָא ח לְמַר

18 * Dicebant igitur, Quid illud eſt pauliſper quod dicit? neſcimus quid loquatur.

19 * Jeſchua verò ſciens eos velle ipſum interrogare, dixit eis, De hoc quæritis inter vos, quod dixerim vobis, Pauliſper & non videbitis me, & iterum pauliſper, & videbitis me.

20 * Amin amin dico vobis, flebitis vos & lamentabimini, mundus autem lætabitur, vóſque ægritudine afficiemini, ſed ægritudo veſtra in gaudium euadet.

21 * Mulier quum parit ægritudine afficitur, quia venit dies partus eius: quum autem pepererit filium, non meminit angoris ſui propter gaudium illud quòd natus ſit homo in mundo.

22 * Et vos quidem nunc ægritudine eſtis affecti. ſed iterum videbo vos, & lætabitur cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.

23 * Et in illo die me non interrogabitis quicquam. Amin amin dico vobis, quicquid rogabitis Patrem meum in nomine meo, dabit
24 vobis. * Adhuc vſq; nihil petiiſtis in nomine meo: petite & accipietis, vt ſit gaudium veſtrum plenum.

25 * Hæc in parabolis locutus ſum vobiſcum: venit autem hora quando non loquar vobiſcum in parabolis, ſed apertè renuntiabo vo
26 bis de Patre. * In illo die petetis in nomine meo: & non dico vobis me poſtulaturum à
27 Patre pro vobis. * Ipſe enim Pater diligit vos, quippe qui dilexeritis me, & credideritis me à Patre exiſſe.

28 * Prodij à Patre, & veni in mundum: & iterum relinquo mundum, & proficiſcor
29 ad Patrem. * Dicunt ei diſcipuli eius, En nunc apertè loqueris, nec parabolam vllam
30 dicis. * Nunc ſcimus te omnia ſcire, nec indiges vt quis te interroget: per hoc credimus te à Deo exiuiſſe.

Matutinis Dominicæ ignis poſt reſurrectionem & conſecrationem Presbyterorum.

31 * Dixit eis Jeſchua, * Credite: ecce enim
32 veniet hora, & iam venit, quũ diſpergemini vnuſquiſq; ad locum ſuũ, & relinquetis me ſolum. ſed nõ ſum ſolus, quia Pater mecum eſt.

---

18 וְאָמְרִין הָוֹו מָנָא הִי הָדֵא קַלִיל דַּאמַר לָא [d] יָדְעִינַן מָנָא מְמַלֵּל׃ 19 יֵשׁוּעַ דִּין יָדַע [c] דְּבָעֵין הָוֹו [f] לְמִשַּׁאלוּתֵהּ וְאָמַר
לְהוֹן עַל הָדֵא בָּעֵין אַנְתוּן עִם הָדְדֵא דַּאמְרֵת לְכוֹן דְּקַלִיל וְלָא [g] תֶּחֱזוּנַנִי וְתוּב קַלִיל וְתֶחְזוּנַנִי ׃ 20 אָמִין אָמִין אֲמַר
אֲנָא לְכוֹן [h] דְּתֶבְכוּן אַנְתוּן [i] וְתֵאלוֹן וְעָלְמָא [k] נָחֵדָא וַלְכוֹן [l] תֶּכְרֵא אֶלָּא כְּרִיוּתְכוֹן לְחַדוּתָא תֶּהֱוֵא ׃ 21 אִתְּתָא מָא
דְּיַלְדָא כַּרְיָא לָהּ דַּמְטָא יוֹמָא [m] דְּמוֹלָדָהּ מָא דְיַלְדַת דִּין בְּרָא לָא עָהֲדָא [n] אוּלְצַנָהּ מָטֶל [o] חַדוּתָא [p] דְּאִתְיְלֵד בַּרְנָשָׁא בְּעָלְמָא׃
22 אַף אַנְתוּן הָשָׁא [q] כְּרָיָא לְכוֹן תּוּב דִּין [r] אֶתְחֲזִיכוֹן וְנֶחְדֵא לֵבְכוֹן [s] וְחַדְוַתְכוֹן לָא אֱנָשׁ נָסֵב מִנְּכוֹן ׃
23 וּבְהַו יוֹמָא לִי לָא [t] תְּשַׁאלוּן מִדֵּם אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכֹל מִדֵּם דְּתְּשַׁאלוּן לְאבִי בְּשְׁמִי [u] נֶתֵּל לְכוֹן ׃
24 עַדְמָא לְהָשָׁא לָא שְׁאִלְתוּן מִדֵּם בְּשְׁמִי שְׁאַלוּ [x] וְתִסְבוּן דְּתֶהֱוֵא [y] חַדְוַתְכוֹן [z] מְשַׁלְמְיָא ׃ 25 הָלֵין [a] בְּפִלָאתָא

a פירושו מסל׃ z שַׁמְלָא y חַדָא x נְסַב w אֵלַץ v יְלֵד u כְּרָא t חַדָא s חַדָא r שְׁאַל q נְתַל p כְּרָא o חַדָא n יְלֵד m כְּרָא l חַדָא k אֲלָא פיר קנן j חֲדָא i בְּכָא h חֲזָא g בְּכָא f שְׁאל e בְּעָא d יְדַע c

18 Dicebant ergo, Quid est hoc quod dicit, Modicū? nescimus quid loquitur.

19 Cognouit autem Iesus, quia volebāt eum interrogare: & dixit eis, De hoc quæritis inter vos, quia dixi; Modicum, C & nō videbitis me; & iterum, modicum, & videbitis me.

20 Amen amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.

21 Mulier cùm parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.

22 Et vos igitur, nūc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

23 Et in illo die me non interrogabitis quicquam. Amen amen dico vobis, Si quid petieritis Patrem in nomine meo, D dabit vobis.

24 Vsque modò non petijstis quicquam in nomine meo: Petite & accipietis: vt gaudium vestrum sit plenum.

25 Hæc in prouerbijs locutus sum vobis. Venit hora cùm iam non in prouerbijs loquar vobis, sed palàm de Patre † annuntiabo vobis.

26 In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis.

27 Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis quia ego ex Deo exiui.

28 Exiui à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.

29 Dicunt ei discipuli eius, Ecce, nunc palàm loqueris, & prouerbium nullū dicis.

30 Nunc scimus quia scis omnia, & non opus est tibi vt quis te interroget. in hoc credimus quia à Deo existi.

31 Respondit eis Iesus, Modò creditis?

32 Ecce, venit hora, & iam venit, vt dispergamini vnusquisque in propria, & me solum relinquatis: & nō sum solus, quia Pater mecum est.

Supr. 14. b. 13. Mat. 7. a. 7. & 21. b. 22. Mar. 11. c. 24. Luc. 11. b. 9. Iaco. 1. a. 5.

Mat. 26. c. 31. Mar. 14. c. 27.

18 ἔλεγον οὖν, Τοῦτο τί ἐστιν ὃ λέγει, τὸ μικρόν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ.

19 ἔγνω οὖν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με;

20 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς· ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται.

21 ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ λύπην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον.

22 καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε, πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν.

23 καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν.

24 ἕως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

25 ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ ὑμῖν.

26 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε. καὶ οὐ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν·

27 αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον.

28 ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.

29 λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἴδε νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις.

30 νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες.

31 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἄρτι πιστεύετε;

32 ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, κἀμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστι.

---

[a] אָתָא [b] גְּלָא [c] כְּרַךְ פירושו סיפר
[c] בְּעָא [d] רְחֵם [e] חֵימֵן
[f] נְפַק [g] אֲתָא [h] גְּלָא
[i] משל
[j] יְרַע [k] שְׁאַל [l] חֵימֵן
[m] אֵשׁ [n] קוּם
[o] מן לשון יין
[p] אֲתָא [q] בַּר כמו בר
[r] שְׁבַק

33 ✱ Hæc dixi vobis, vt in me habeatis pacem, in mundo vobis futura est oppressio: sed bono animo estote, ego vici mundum.

CAP. XVII.

1 HÆc locutus est Jeschua, & sustulit oculos suos in cælum, dixítque, Pater mi, venit hora illa, glorifica Filium tuum, vt Filius tuus glorificet te.

2 ✱ Quemadmodum dedisti ei potestatem super omnem carnem, vt quotquot dedisti ei, det eis vitam æternam.

3 ✱ Hæc est autem vita æterna, vt cognoscãt te esse Deum Veritatis solum, & quem misisti Jeschua Meschicho.

4 ✱ Ego te glorificaui in terra: opus quod mihi dederas faciendum, absolui.

5 ✱ Nunc itaque glorifica me tu Pater mi apud temetipsum, ea gloria quam habui apud te priusquam fieret mundus.

6 ✱ Patefeci nomen tuum hominibus illis, quos dedisti mihi è mundo. tui erant & mihi eos dedisti, & seruarunt sermonem tuum.

7 ✱ Nunc noui quicquid dedisti mihi, à te esse.

8 ✱ Quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis, ipsíque receperunt, & verè norunt me à te exiisse, & crediderũt me à te missum fuisse.

9 ✱ Ego verò pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro iis quos dedisti mihi, quia tui sunt.

10 ✱ Et omnia mea tua sunt, & tua mea sunt, & glorificatus sum in eis.

11 ✱ Amplius non sum in mundo, illi autem in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in nomine tuo illo quod dedisti mihi, vt sint vnum sicut & nos.

12 ✱ Quum essem cum eis in mundo, ego seruabam eos in nomine tuo: illos quos dedisti mihi custodiui, & nemo ex eis perijt, nisi filius perditionis vt impleretur Scriptura.

Dominica III. post festum Crucis.

13 ✱ Nunc autem ad te venio, & hæc loquor in mundo, vt sit gaudium meum plenum in eis.

יג׳ הָלַיִן אָמְרִת לְכוֹן דְּכִי נֶהֱוֵא לְכוֹן שְׁלָמָא בְּעָלְמָא חֶוְיָא לְכוֹן שְׁלָמָא אוּלְצָנָא אֶלָּא אִתְלַבְּבוּ אֲנָא זְכִיתָה לְעָלְמָא׃
קפלאון יז
א הָלַיִן מַלֵּל יֵשׁוּעַ וְאָרִים עֵינוֹהִי לִשְׁמַיָּא וְאָמַר אֲבִי אָתָת שָׁעָתָא
שַׁבַּח בְּרַךְ דַּבְּרָךְ נְשַׁבְּחָךְ׃ ב אֲיכְנָא דְיַהֲבְתְּ לֵהּ שׁוּלְטָנָא עַל כָּל בִּסַר דְּכָלְמָא דְיַהֲבְתְּ לֵהּ נָתֵל לֵהּ חַיָּא דְלְעָלַם׃
ג הָלַיִן אָנוֹן דֵּין חַיָּא דְלְעָלַם דְּנֶרְעוּנָךְ דַּאנְתְּ אַנְתְּ אֱלָהָא דְשָׁרָרָא בְּלְחוֹדָיךְ וּמָן דְשַׁדַּרְתְּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
ד אֲנָא שַׁבַּחְתָּךְ בַּאַרְעָא עֲבָרָא הַוֵי דְיַהֲבְתְּ לִי לְאַעְבָּר שַׁלְמְתֵּהּ׃ ה וְהַשָּׁא שַׁבַּחֵינִי אַנְתְּ אֲבִי לְוָתָךְ בְּהָוֵי שׁוּבְחָא
דְאִית הֲוָא לִי לְוָתָךְ מִן קֻדָּם דְּנֶהֱוֵא עָלְמָא׃ ו אוֹדְעֵת שְׁמָךְ לַבְּנֵינָשָׁא דְנִן דְיַהֲבְתְּ לִי מִן עָלְמָא דִּי לָךְ הֲווֹ וְלִי
יַהֲבְתְּ אִנּוּן וְנַטְרוּ מֶלָּתָךְ׃ ז הָשָׁא יָדְעֵת דְּכָל מָא דְיַהֲבְתְּ לִי מִן לְוָתָךְ הוּ׃

---

33 a אֶלֵץ b לַבָּב
1 c זְכָא בלשון נצח k רוּם
l אֶתָא m יַחֵב n שְׁלַשׁ
o נָתַל p יְדַע
q פירושו אמת
r שְׁבַח s עֲבַר t שְׁלֵם
u שְׁבַח x יְדַע
y יַהַב z מַלַּל

* Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum. 33

33 * Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔχετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

CAP. XVII.

ιζ.

HÆc locutus est Iesus: & subleuatis oculis in cælum, dixit, Pater, venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te. 1

1 * Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ εἶπε, πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε.

Mat. 28. d. 18.

* Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. 2

2 * καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.

* Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te, solum Deum verum, & quẽ misisti Iesum Christum. 3

3 * αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν χριστόν.

* Ego te clarificaui super terram: opus consummaui quod dedisti mihi vt faciam. 4

4 * ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω·

* Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum, claritate quam habui prius quàm mundus fieret, apud te. 5

5 * καὶ νῦν δόξασόν με σὺ πάτερ παρὰ σεαυτῷ, τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρά σοι.

* Manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo. Tui erant: & mihi eos dedisti, & sermonem tuum seruauerunt. 6

6 * ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου· σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι.

* Nunc cognouerunt quia omnia quę dedisti mihi, abs te sunt: 7

7 * νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρά σού εἰσιν.

* Quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt, & cognouerunt verè quia à te exiui, & crediderunt quia B tu me misisti. 8

8 * ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρά σου ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

* Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt. 9

9 * ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι.

* Et mea omnia, tua sunt: & tua mea sunt: & clarificatus sum in eis. 10

10 * καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.

* Et iam non sum in mundo: & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi: vt sint vnum, sicut & nos. 11

11 * καὶ οὐκ ἔτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶ, καὶ ἐγὼ πρός σε ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς.

* Cùm essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, ego custodiui: & nemo ex eis perijt, nisi filius perditionis, vt scriptura impleatur. 12

Inf. 18. b. 9.

Psa. 40. b 10. & 118 a. 8.

12 * ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ.

* NVNC autem ad te venio: & hæc loquor in mundo, vt habeant gaudium meum impletum in semetipsis. 13

13 * Νῦν δὲ πρός σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.

---

8 דְּבָרֵא דִיהַבְתְּ לִי יְהָבֵת לְהוֹן וְהִנּוּן קַבִּלוּ [a] וִידַעוּ [b] שְׁרִירָאִית דְּמִן לְוָתָךְ נְפָקֵת [c] וְהֵימִנוּ דְּאַנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי ׃

9 וַאֲנָא עֲלֵיהוֹן בָּעֵא אֲנָא לָא חֲנָא עַל עָלְמָא בָּעֵא אֲנָא אֶלָּא עַל הִנּוּן דִיהַבְתְּ לִי דִידָלָךְ אִנּוּן ׃ 10 וְכָל מֵדֵם דִּדִילִי

הוּ דִידָלָךְ הוּ וְדִידָלָךְ דִילִי הוּ וְמִשְׁתַּבַּח אֲנָא בְּהוֹן ׃ 11 [d] מִכָּיל לָא חֲוֵית בְּעָלְמָא וְהָלֵין בְּעָלְמָא אִנּוּן וַאֲנָא לְוָתָךְ אָתֵא אֲנָא

אֲבָא קַדִּישָׁא [e] טַר אִנּוּן בְּשְׁמָךְ הַו דִיהַבְתְּ לִי דְּנֶהֱווֹן חַד אֵיכְנָא דַּחֲנָן ׃ 12 כַּד עַמְּהוֹן [f] חֲוֵית בְּעָלְמָא אֲנָא נָטַר הֲוֵית

לְהוֹן בְּשְׁמָךְ לַאלֵּין דִּיהַבְתְּ לִי נָטְרֵת וְאִנָּשׁ מִנְּהוֹן לָא אֲבַד אֶלָּא בְּרֵה [g] דְּאַבְדָנָא [h] דְּנָתְמַלֵּא כְּתָבָא ׃

דְּתַר בְּשְׁבָא דג דְּכָתַר [a] עְאַרָא דְּצָלִיבָא מא

13 וּכְעַן לְוָתָךְ אָתֵא אֲנָא וְהָלֵין מְמַלֵּל אֲנָא בְּעָלְמָא דְּתֶחֱווֹא [b] חֲדוּתִי מְשַׁמְּלָיָא בְּהוֹן ׃

[a] וְדַע [b] שְׁרַר [c] מִימֵן

[d] פֵּירוּשׁוֹ עוֹד

[e] נָטַר כְּמוֹ נְצַר [f] חָוֵית

[g] אֲבַר [h] מְלָא

[a] פֵּירוּשׁוֹ תָּג

[b] חֶדְוָא שִׂמְחָה

14 * Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quippe qui non ſint ex mundo, ſicut & ego non ſum ex mundo.

15 * Non vt tollas eos ex mundo, rogo, ſed vt ſerues eos à malo.

16 * Non ſunt enim ex mundo, ſicut & ego non ſum ex mundo.

17 * Pater ſanctifica eos in veritate tua, quia ſermo tuus veritas eſt.

18 * Prout me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum.

19 * Et pro eis ego ſanctifico animam meam [meipſum] vt ſint & ipſi ſanctificati in veritate.

20 * Neque pro eis rogo tantummodo, ſed & pro iis qui credituri ſunt in me per ſermonem eorum.

21 * Vt omnes ſint vnum, ſicut tu Pater meus in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint, vt credat mundus me à te miſſum eſſe.

22 * Et ego gloriam quam dediſti mihi dedi eis, vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus.

23 * Ego in eis, & tu in me, vt ſint perfecti in vnum, & vt cognoſcat mundus me à te miſſum eſſe, teque eos diligere, prout & me dilexiſti.

24 * Pater, eos quos dediſti mihi, velim vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum: vt conſpicetur illam gloriam meam quam dediſti mihi; quoniam dilexiſti me ante iacta mundi fundamenta.

25 * Pater mi iuſte, & mundus non nouit te, ego verò te noui, & ipſi norunt me à te miſſum eſſe.

26 * Et patefeci eis nomen tuum, ac patefaciam, vt dilectio illa qua dilexiſti me, ſit in eis, & ego ero in eis.

Nocte Paraſceues Crucifixionis.

CAP. XVIII.

1 HÆc dixit Jeſchua, & egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis trans vadum Kedroun, vbi erat hortus, in quem introiuit ipſe & diſcipuli eius.

2 * Nouerat autem & Jihoudo ille proditor locum illum, quia ſæpiſſimè conuenerat illuc Jeſchua cum diſcipulis ſuis.

---

14 אֲנָא [c] יְהַבֶת לְהון [d] מֶלְתָךְ וְעָלְמָא סְנָא אֱנון דְלָא הֲווּ מִן עָלְמָא אַיכַנָא דְאנָא לָא [c] הֲוִית מִן עָלְמָא ׃

15 לָא הֲוָא [f] דְתֶשקוֹל אֱנון מִן עָלְמָא בָּעֵא אֲנָא אֶלָא [g] דְתִטַר אֱנון מִן בִּישָׁא ׃ 16 לָא הֲווּ גֵיר מִן עָלְמָא אַיכַנָא

דְאנָא לָא הֲוִית מִן עָלְמָא ׃ 17 אֲבָא קַדֵש אֱנון [h] בַשְׁרָרָךְ [i] דְמֶלְתָךְ דִילָךְ שְׁרָרָא הִי ׃

18 אַיכַנָא דְלִי שַׁדַרְתְ לְעָלְמָא אַף אֲנָא שַׁדַרֶת אֱנון לְעָלְמָא ׃ 19 וְעַל אַפַיהון אֲנָא מְקַדֵש אֲנָא נַפְשִׁי דְנָהֲווּן אַף

הֵנון מְקַדְשִׁין בַשְׁרָרָא ׃ 20 וְלָא הֲוָא עַל אַפַי הָלֵין בָּעֵא אֲנָא בַלְחוד אֶלָא עַל אַפַי אִילֵין [k] דַמְהֵימְנִין בִי [l] בְמֶלְתַהון ׃

21 דְכֻלְהון נֶהֱווּן חַד אַיכַנָא דְאַנתְ אֲבִי בִי וְאנָא בָךְ דְאַף הֵנון בַּן חַד נֶהֱווּן דְנַהֵימִן עָלְמָא דְאַנתְ [m] שַׁדַרְתָנִי ׃

22 וְאנָא [n] שׁוּבְחָא [o] דְיַהֲבֶת לִי יְהַבֶת לְהון דְנֶהֱווּן חַד אַיכַנָא דְחָנַן חַד חָנַן ׃

[c] יַהֲב מַלֵל [d] חֶנָא [e] שְׁקַל [f] נְטַר [g] שְׁרַר [h] מַלֵל [i] חֵימִן [k] מַלֵל [l] שַׁדַר [m] שַׁבַח [n] יַהֲב

14 * Ego dedi eis sermonem tuũ,& mundus eos odio habuit , quia non sunt de mundo,sicut & ego non sum de mundo.

15 * Non rogo vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos à malo.

16 * De mundo nõ sunt:sicut & ego non sum de mundo.

17 * Sanctifica eos in veritate . Sermo tuus veritas est.

18 * Sicut tu me misisti in mundum: ita & ego misi eos in mundum .

19 * Et pro eis ego sanctifico meipsum: vt sint & ipsi sanctificati in veritate.

20 * Non pro eis autem rogo tantùm, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me.

21 * Vt omnes vnum sint , sicut tu Pater in me, & ego in te,vt & ipsi in nobis vnũ sint : vt credat mundus quia tu me misisti.

22 * Et ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis: vt sint vnum , sicut & nos D vnum sumus.

23 * Ego in eis, & tu in me : vt sint consummati in vnum: & cognoscat mũdus quia tu me misisti; & dilexisti eos , sicut & me dilexisti.

24 * Pater,quos dedisti mihi,volo,vt vbi sum ego , & illi sint mecum: vt videant claritatem meam quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi.

25 * Pater iuste , mundus te non cognouit. ego autem te cognoui: & hi cognouerunt,quia tu me misisti.

26 * Et notum feci eis nomen tuum, & notũ faciam: vt dilectio qua dilexisti me in ipsis sit,& ego in ipsis.

CAP. XVIII.

Mat. 26. e. 36. Mar. 14. d. 32. Luc. 22. d. 39. 2.Re. 25 c. 23.

1 HÆc cùm dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans Torrentem Cedron,vbi erat hortus,in quem introA uit ipse & discipuli eius.

2 * Sciebat autem & Iudas , qui tradebat eum, locum: quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis.

14 * ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.

15 * οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ.

16 * ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί.

17 * ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι.

18 * καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον.

19 * καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.

20 * οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ.

21 * ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν· ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

22 * καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμεν.

23 * ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοὶ, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας.

24 * πάτερ, ὃς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου.

25 * πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων· καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

26 * καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

ιη'.

1 * Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 * ᾔδει δὲ καὶ Ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

---

23 אֲנָא בְּהוֹן וְאַנְתְּ בִּי דְּנֶהֱווֹן גְּמִירִין לְחַד [p] וְדִנְדַּע עָלְמָא דְּאַנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי [q] וְדַאֲחֵבְתְּ אִנּוּן אֲיכַּנָּא דַּאֲף לִי אֲחֵבְתְּ׃

24 אֲבָא הָנוּן דְּיַהֲבְתְּ לִי צְבָא אֲנָא דְּאִתַּר דְּאֲנָא אַף הִנּוּן עִמִּי דְּנֶהֱווֹן [r] חֲזִין שׁוּבְחָא דִּילִי הַו דְּיַהֲבְתְּ לִי דַּאֲחֵבְתָּנִי
מִן קֻדְמֵ [s] תַּרְמֵיהָה דְּעָלְמָא׃ 25 אֲבִי [t] כְּאֲנָא וְעָלְמָא לָא יְדָעָךְ אֲנָא דֵּין [u] יְדַעְתָּךְ וְהִנּוּן יְדָעוּ דַּאַנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי׃
26 [x] וְאוֹדְעֵת אִנּוּן שְׁמָךְ וּמוֹדַע אֲנָא [y] דְּחוּבָא הַו דַּאֲחֵבְתָּנִי נֶהֱוֵא בְּהוֹן וְאֲנָא אֶהֱוֵא בְּהוֹן׃

דְּלֵילְיָא [a] דְּעַרוּבְתָּא [b] דְּזִקִיפוּתָא מב קפלאון יח

1 הָלֵין אֲמַר יֵשׁוּעַ וְנָפַק עִם תַּלְמִידְוהִי לְעֵבְרָא [c] דְּרַגְלְתָּא דְּקִדְרוֹן אֲתַר דְּאִית חֲוָת [d] גִּנְּתָא אֲיכָא דְּעַל הוּ וְתַלְמִידְוהִי׃
2 יָדַע הֲוָא דֵּין אַף יְהוּדָא [e] מַשְׁלְמָנָא [f] לַהּוּכְתָא הֵי סָטַל דְּסַגִּי זַבְנָא כְּנֵשׁ הֲוָא תַּמָּן יֵשׁוּעַ עִם [g] תַּלְמִידְוהִי׃

---

[p] יִרַע [q] אַחֵב או חַבַּב
[r] חֲזָא [s] רְמָא
[t] כּוֹן בלשון צדק [u] יִדַע
[x] יְדַע [y] חַבַּב [a] עֲרֵב
[b] זַקַף [c] רֶגֶל ופירושו גזחא
[d] גַּנַּן [e] שְׁלֵם
[f] פירושו תמקום
[g] לְמַר

3 * Ille ergo Iihoudo assumpsit cateruam, & à principibus Sacerdotum, & Periſchæis assumpsit miniſtros, venítque illuc cum laternis, & facibus, & armis.

4 * Jeſchua verò quum sciret omnia quæ sibi obuentura erant, exijt, ac dixit eis, Quem quæritis?

5 * Dicunt ei, Jeſchua Nazarenum. Dicit eis Jeſchua, Ego sum. Stabat autem & Iihoudo proditor cum eis.

6 * Quúmque dixisset eis Ieschua, Ego sum, abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.

7 * Et iterũ interrogauit eos Ieschua, Quem quæritis? Jlli autem dixerunt, Jeschua Nazarenum.

8 * Ait illis Jeschua, Dixi vobis me eum esse. quòd si quæritis me, sinite hos abire.

9 * Vt impleretur sermo quem dixerat, Ex ijs quos dedisti mihi ne vnum quidem perdidi.

10 * Schemeoun autẽ Kipho habens gladium secum, distrinxit illum & percussit seruum principis Sacerdotum, & abstulit auriculam eius dexteram. Erat autem nomen serui Molec.

11 * At dixit Jeschua Kipho, Mitte gladium in vaginam eius: Calicem quem dedit mihi Pater meus, an non bibam?

12 * Tunc caterua & Chiliarchæ, & miniſtri Iihoudæorum comprehenderunt Jeschua, & vinxerunt eum.

13 * Et eum adduxerunt ad Chanon primùm, quippe qui socer esset Kaiopho qui erat summus Sacerdos anni illius.

14 * Erat autem Kaiopho is qui consilium dederat Iihoudæis expedire vnum virum mori pro populo.

15 * Schemeoun autem Kipho, & vnus ex discipulis aliis veniebant post Jeschua. Illum autẽ discipulũ cognoscebat princeps Sacerdotum, & introijt vnà cum Jeschua in atrium.

16 * Schemeoun autem stabat foris ad ostium: exijt itaque alter ille discipulus quem cognoscebat princeps Sacerdotum, & dixit custodi portæ [ostiariæ] & introduxit Schemeoun.

17 * Dixit autem aduleſcentula ostiaria ipsi Schemeoun, Nunquid & tu ex discipulis es istius hominis? Dicit ei, Minimé.

---

5 הוּ הָכִיל יְהוּדָא דְּבַר [h]אֶסְפִּיר וּמִן לְוָת רַבִּי כָּהֲנֵא וַפְּרִישֵׁא דִּבַּר [i]דַּחֲשֵׁא וְאַתָא לְהַמָּן עִם [k]נַפְטָרָא [l]וְלַמְפִּידָא [m]וְזִינָא׃
4 יֵשׁוּעַ דֵּין דְּיָדַע הֲוָא כָּל מֶדֵם דַּאתָא עֲלוֹהִי נְפַק וַאמַר לְהוֹן לְמַן [n]בָּעֵין אַנְתוּן׃ 5 אָמְרִין לֵהּ לְיֵשׁוּעַ נָצְרָיָא אֵמַר
לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא [o]קָאֵם הֲוָא דֵּין אַף יְהוּדָא [p]מַשְׁלְמָנָא עִמְּהוֹן׃ 6 וְכַד אֵמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא אֲזָלוּ [q]לְבָסְתַּרְהוֹן
וְנָפְלוּ עַל אַרְעָא׃ 7 וְתוּב שַׁאֵל אֲנוּן יֵשׁוּעַ לְמַן [r]בָּעֵן אַנְתוּן הִנּוּן דֵּין אֵמְרוּ לְיֵשׁוּעַ נָצְרָיָא׃
8 אֵמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [s]אֶמְרֵת לְכוֹן דַּאנָא אֲנָא וְאִן לִי בָּעֵין אַנְתוּן [t]שְׁבוּקוּ לְהָלֵין אָזְלִין׃ 9 וְתִשְׁלַם [u]מִלְּתָא דְּאמַר
דַּאוּלִין [b]דְּיַהֲבְתְּ לִי לָא [c]אֲובֵדֵת מֶנְהוֹן אָף לָא חַד׃ 10 שְׁמְעוֹן דֵּין כְּאפָא אִית הֲוָא עֲלוֹהִי [d]סַפְסָרָא וְשַׁמְטֵהּ [e]וְמַחָיהִי
לְעַבְדֵּהּ דְּרַב כָּהֲנֵא וְשַׁקְלֵהּ [f]אֱרֵנֵהּ דְּיַמִּינָא שְׁמֵהּ דֵּין דְּעַבְדָּא מָלֵךְ׃

h מן לשון יון גדוד
i פירושו אנשי מלחמה
k פירושו בית הנר
l כמו לפיד m כלי זין
n בְּעָא o קוֹם p שְׁלֵם
q כֻּסְתָּר פירושו אחור
r בְּעָא s אֲמַר t שְׁבַק
u מִלָּל b יְהַב c אֲבַד
d פירושו תרב
e מְחָא
f כמו אחנו

Mat. 26. c.47 Mar. 14. c.43 Luc. 22. c.47

3 * Iudas ergo cùm accepiſſet cohortẽ, & à Pontificibus & Phariſęis miniſtros, venit illuc cum laternis & facibus, & armis.

4 * Ieſus itaque ſciens omnia quæ ventura erant ſuper ſe, proceſſit, & dixit eis, Quem quæritis?

5 * Reſponderunt ei, Ieſum Nazarenum. Dicit eis Ieſus, Ego ſum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum, cũ ipſis.

6 * Vt ergo dixit eis, Ego ſum; abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. B

7 * Iterùm ergo interrogauit eos, Quẽ quæritis? Illi autem dixerunt, Ieſum Nazarenum.

8 * Reſpondit Ieſus, Dixi vobis, quia ego ſum. ſi ergo me quæritis, ſinite hos abire.

Sup. 17. b.12

9 * Vt impleretur ſermo quem dixit, Quia quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quenquam.

10 * Simon ergo Petrus habẽs gladium, eduxit eum; & percuſſit Pontificis ſeruum, & abſcidit auriculam eius dexterã. Erat autem nomen ſeruo Malchus.

11 * Dixit ergo Ieſus Petro, Mitte gladium tuum in vaginam: Calicem quem dedit mihi Pater, non †bibam illum?

vis vt bibam illum?

12 * Cohors ergo & tribunus & miniſtri Iudæorum comprehenderũt Ieſum, C & ligauerunt eum:

Luc. 3. a.2

13 * Et adduxerunt eum ad Annam primum: erat enim ſocer Caiphæ, qui erat Pontifex anni illius.

Sup. 11. f. 49

14 * Erat autem Caiphas, qui conſilium dederat Iudæis, Quia expedit vnum hominem mori pro populo.

15 * Sequebatur autẽ Ieſum Simon Petrus & alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus Pontifici: & introiuit cum Ieſu in atrium Pontificis.

16 * Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. Exiuit ergo diſcipulus alius qui erat notus Pontifici, & dixit oſtiariæ: & introduxit Petrum.

Mat. 26. f.58 Mar. 14. f.54 Luc. 22. f.54

17 * Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria, Nunquid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Dicit ille, Non ſum.

3 * ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων.

4 * Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς, τίνα ζητεῖτε;

5 * ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι. εἰστήκει δὲ καὶ Ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, μετ' αὐτῶν.

6 * ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί.

7 * πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησε, τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.

8 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν.

9 * ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.

10 * Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν, εἵλκυσεν αὐτήν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος.

11 * εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Βάλε τὴν μάχαιραν σου εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ, οὐ μὴ πίω αὐτό;

12 * ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν.

13 * καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς Ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου.

14 * ἦν δὲ Καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

15 * Ἠκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής· ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως·

16 * ὁ δὲ Πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυρωρῷ, καὶ εἰσήγαγε τὸν Πέτρον.

17 * λέγει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ Πέτρῳ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκεῖνος, οὐκ εἰμί.

---

11 וְאָמַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא [g]סִים סַפְסָרָא [h]בְּחֶלְתָּהּ כָּסָא דְיַהֲב לִי אֲבִי לָא [i]אֶשְׁתְּיוּתֵהּ׃ 12 הֵידֵין [k]אֶסְפִּיר [l]וְכִילְיַרְכָּא
[m]וְדַחֲשָׁא דְיְהוּדָיֵא [n]אֲחַדוּהִי לְיֵשׁוּעַ [o]וְאַסְרוּהִי׃ 13 [p]וְאִיתְיְהִבִי לְוָת חַנָּן לְוְקָדֵם מֶטֶל דַּחֲמוּהִי הַוָא דְקַיָפָא
הַוָא דֵין קַיָפָא הַו רַמְלַךְ 14 לִיהוּדָיֵא דְפַקַח דְחַד גַּבְרָא [q]נְמוּת חֶלְף עַמָא׃ 15 שְׁמְעוּן דֵין כֵּאפָא וְחַר מִן תַּלְמִידָא אָחֳרָנָא [s]אֲתֵין הַוִי בְּחֵרֵה
דְיֵשׁוּעַ לְהַוֵי דֵין תַּלְמִידָא יָדַע הַוָא לַהּ רַב כָּהֲנָא [t]וְעַל עַם יֵשׁוּעַ [v]לְדָרְתָא׃ 16 שְׁמְעוּן דֵין [x]קָאֵם הַוָא לְבַר לְוָת
תַּרְעָא וְנָפַק הַו תַּלְמִידָא אָחֳרָנָא דְיָדַע הַוָא לַהּ רַב כָּהֲנָא וְאֲמַר לְנַטְרַת תַּרְעָא [y]וְאַעֲלֵהּ לְשִׁמְעוּן׃ 17 אָמְרַת דֵין
עַלֵימְתָא נָטְרַת תַּרְעָא לְשִׁמְעוּן לְמָא אַף אַנְתְּ מִן [z]תַּלְמִידוֹהִי אַנְתְּ דְהָנָא גַּבְרָא אֲמַר לָהּ לָא׃

[g] סום פירוש גדנא
[h] שְׁתָא מן לשון יין
[i] מן לשון יין [m] משמשין
[k] אֲחַד [o] אֲסַר [p] אֲתָא
[q] פירוש מועיל
[s] מות [t] אֲתָא [v] עֲלַל
[x] דור [y] קום [z] עֲלַל
פירוש הבא
לְמַר

18 * Porrò ſtabant ſerui & miniſtri, et componebant ignem vt calfacerent ſe, quia frigus erat. Stabat autem & Schemeoun cum eis, & calfaciebat ſe.

19 * Princeps autem Sacerdotum interrogauit Ieſchua de diſcipulis et doctrina ipſius.

20 * Et dixit ei Jeſchua, Ego palam locutus ſum ad populũ, ſemperque docui in Synagoga & in templo, quò omnes Jihoudæi conueniunt; & nihil in occulto locutus ſum.

21 * Quid me interrogas? interroga eos qui audierũt quid collocutus ſim eis. ecce hi ſciunt quæcunque dixerim.

22 * Quumque hæc dixiſſet, vnus ex miniſtris qui adſtabat, percuſſit maxillam ipſius Ieſchua, & dixit ei, Itáne das reſponſum principi Sacerdotum?

23 * Reſpondit Jeſchua, & dixit ei, Si malè locutus ſum, teſtificare de malo; ſin autem benè, cur me cædis?

24 * Chanon autem miſit Jeſchua vinctum ad Kaiopho ſummum Sacerdotem.

25 * Et Schemeoun Kipho ſtabat & calfaciebat ſe; & dicunt ei, Nunquid & tu vnus ex diſcipulis eius es? At ille negauit; & dixit, Non ſum.

26 * Dicit ei vnus ex ſeruis ſummi Sacerdotis, cognatus illius cuius Schemeoum amputarat auriculam, Nonne ego vidi te cum eo in horto?

27 * Et iterum inficiatus eſt Schemeoun: & in ea ipſa hora emiſit vocem gallus.

Matutinis v 1. Feriæ Crucifixionis.

28 * Porrò abduxerunt Ieſchua à Kaiopho in prætorium, eratque manè. ipſi autem non introierunt in prætorium, ne polluerẽtur prius quàm comediſſent Pezcho.

29 * Exiuit autem Pilatus foras ad eos, & dixit eis, Quam accuſationem habetis aduerſus hunc virum?

30 * Reſponderunt ac dicunt ei, Niſi eſſet maleficus, ne tibi quidem tradidiſſemus eum.

31 * Dixit eis Pilatus, Accipite eum vos, eumque iudicate ſecundum legem veſtram. Dicunt ei Iihoudæi, Non licet nobis interficere quenquam.

---

18 וְקָיְמִין הֲווֹ עַבְדַּיָּא וְחַיָּשֵׁי [b] וְסָיְמִין הֲוֵי נוּרָא [c] וְנָשְׁחֲנוּן מֶטֵל [d] דְּקָרִישׁ הֲוָא דֵּין אַף שְׁמְעוֹן עִמְּהוֹן וְשָׁחֵן׃

19 רַב כָּהֲנֵא דֵּין שַׁאלֵהּ לְיֵשׁוּעַ עַל תַּלְמִידוֹהִי וְעַל [e] יוּלְפָנֵהּ׃ 20 וַאֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֲנָא עִין [f] בְּגַלְיָא מַלֶּלֶת עִם

עָמָא וְבְכָל זְבַן אַלְפֵת בְּכְנוּשְׁתָּא וּבַהֵיכְלָא אֵיכָא דְּכָלְהוּן יְהוּדָיֵא מָתְכַּנְשִׁין וּמֵדֶם [g] בְּטוּשְׁיָא לָא מַלֶּלֶת׃ 21 מָנָא

מְשַׁאֵל אַנְתְּ לִי שַׁאֵל לָהֲנוּן דִּשְׁמַעוּ מָנָא מַלֶּלֶת עִמְּהוֹן הָא הֲנוּן יַדְעִין כָּל מֵדֶם דַּאֲמַרֶת׃ 22 וְכַד הֲלֵין אֲמַר חַד מִן [h] דַּחֲשָׁא

[i] דְּקָאֵם הֲוָא [k] מְחָיְהִי עַל [l] פֻּכֵּהּ לְיֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ הָכְנָא יָהֵב אַנְתְּ פֻּתְגָמָא לְרַב כָּהֲנָא׃ 23 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ אִן

[m] בִּישָׁאִית מַלֶּלֶת [n] אַסְהֵד עַל בִּישְׁתָא וְאִן דִּין שַׁפִּיר לְמָנָא [o] מְחָיְתָנִי׃ 24 חַנָּן דֵּין שַׁדַּר לְיֵשׁוּעַ כַּד [p] אֲסִיר לְוָת קַיָפָא רַב כָּהֲנָא׃

25 וְשִׁמְעוֹן כְּאפָא [q] קָאֵם הֲוָא [r] וְשָׁחֵן וַאֲמְרִין לֵהּ לָמָא אַף אַנְתְּ חַד מִן תַּלְמִידוֹהִי אַנְתְּ וְהוּכְפַּר וַאֲמַר לָא הֲוִית׃

[a] קוּם [b] סוּם [c] שָׁחֵן
פֵּירוּשׁ אִתְחַמֵּם [d] פִּיר׳ קוֹר
[e] יְלְוָף [f] גְּלָא [g] טָשָׁא
[h] מִשַּׁמְשִׁין
[i] קוּם [k] מְחָא
[l] פִּיר׳ לְחִיּ
[m] בִּישׁ [n] סְהַר [o] מְחָא
[p] אֲסַר [q] קוּם
[r] פִּיר׳ אִתְחַמֵּם
[s] חָזָא

18 * Stabant autem serui & ministri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebant se. erat autem cum eis & Petrus, stans & calefaciens se.

18 * εἰστήκειζον δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται, ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος.

19 * Pontifex ergo interrogauit Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius. D

19 * ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ.

20 * Respondit ei Iesus, Ego palàm locutus sum mundo, ego semper docui in Synagoga, & in templo quò omnes Iudæi conueniunt: & in occulto locutus sum nihil.

20 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ παῤῥησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοτε οἱ ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν.

21 * Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce, hi sciunt quæ dixerim ego.

21 * τί με ἐπερωτᾷς; ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ.

22 * Hæc autem cùm dixisset, vnus assistens ministrorum, dedit alapam Iesu; dicens, Sic respondes Pontifici?

22 * ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἔδωκε ῥάπισμα τῷ ἰησοῦ, εἰπών, οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ;

23 * Respondit ei Iesus, Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis?

23 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;

Mat. 25. f.57 Mar. 14. f.53 Luc.22 f.34 Mat. 26. g.69 Mar. 14. g.67 Luc. 22. f.56

24 * Et misit eũ Annas ligatum ad Caipham pontificem.

24 * ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ ἄννας δεδεμένον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα.

25 * Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciens se. Dixerunt ergo ei, Nũquid E & tu ex discipulis eius es? Negauit ille, & dixit, Non sum.

25 * ἦν δὲ σίμων πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος· εἶπον οὖν αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο οὖν ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν, οὐκ εἰμί.

26 * Dicit ei vnus ex seruis Pontificis, cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculam, Nonne ego te vidi in horto cum illo?

26 * λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε πέτρος τὸ ὠτίον, οὐκ ἐγώσε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ;

27 * Iterum ergo negauit Petrus: & statim gallus cantauit.

27 * πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

Mat. 27. a.2 Mar. 15. a.1 Luc. 23. a.1 Act. 10. d.28. & 11.a.3

28 * Adducunt ergo Iesum à Caipha in prætorium. Erat autem manè: & ipsi non introierunt in prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha.

28 * Ἄγουσιν οὖν τὸν ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ πρωΐ· καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα.

29 * Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit, Quam accusationem affertis aduersus hominem hunc?

29 * ἐξῆλθεν οὖν ὁ πιλάτος πρὸς αὐτοὺς, καὶ εἶπε, τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;

30 * Responderunt, & dixerunt ei, Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.

30 * ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιὸς, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν.

31 * Dixit ergo eis Pilatus, Accipite eum vos, & secundùm legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi, Nobis non licet interficere quenquam.

31 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα.

---

26 אֲמַר לֵהּ חַד מִן עַבְדֵּא דְרַב כָּהֲנָא ᵗ אֲחֵיהּ דְּהוּ דְּפַסַק הֲוָא שִׁמְעוֹן ᵘ אֻדְנֵהּ לָא אֲנָא ˣ חֲזֵיתָךְ עַמֵּהּ ʸ בְּגִנְּתָא ׃

27 וְתוּב כְּפַר שִׁמְעוֹן וּבָהּ בְּשָׁעֲתָא ᶻ קָרָא תַּרְנְגֹלָא ׃

דְּצַפְּרָא ᵃ דְּעָרִיבְתָּא ᵇ דְּזַקִּיפוּתָא

28 ᶜ אֵיתְיוּהִי דִּין לְיֵשׁוּעַ מִן לְוָת קַיָּפָא ᵈ לְפֶרְטוֹרִין ᶜ וְאִיתַּוּהִי הֲוָא צַפְרָא וְהֵנּוּן לָא ᶠ עַלוּ לְפֶרְטוֹרִין דִּלְמָא ᵍ נֶיתְטַוְּשׁוּן עַד

אָכְלִין פִּצְחָא ׃ 29 נְפַק דִּין פִּילַטוּס לְבַר לְוָתְהוֹן וְאָמַר לְהוֹן מָנָא ʰ מְאַכַּל קַרְצָא אִית לְכוּן עַל גַּבְרָא הָנָא ׃

30 ʲ עָנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ אִלּוּ לָא עֲבַד ᵏ בִּישְׁתָּא הָנָא אָף לָא לָךְ ʲ מַשְׁלְמִין הֲוִין לֵהּ ׃ 31 אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוּס

ᵐ דּוּבְרוּהִי אַנְתּוּן ⁿ וְדוּנוּהִי אַיְךְ נָמוּסְכוּן אָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לָא שַׁלִּיט לַן ᵒ לְמֶקְטַל לֶאנָשׁ ׃

ˢ אַח פיר׳ בראתו
ᵘ כמו אזנו
ˣ חֲזָא ʸ גִּנָּן ᶻ פיר׳ שור
ᵃ עֲרַב ᵇ זְקַף ᶜ אִתְנָא
ᵈ פירוש׳ בית דין
ᵉ אית ᶠ עֲלַל ᵍ טְהַשׁ
פירוש׳ טמא
ʰ פיר׳ מלשיכותא
ⁱ עָנָא ᵏ בִּישׁ ˡ שְׁלַם
ᵐ רַבַּר בלשון לקח
ⁿ דִּין ᵒ קְטַל

32 * Vt impleretur ſermo quem dixerat Jeſchua, quum patefaceret qua morte eſſet moriturus. 33 * Introiit autem Pilatus in prætorium, & vocauit Jeſchua, ac dixit ei, Tunc es rex Iihoudæorum?

34 * Dixit ei Ieſchua, A temetipſo dicis hoc, an alij dixerunt tibi de me?

35 * Dixit ei Pilatus, Num ego Jihoudæus ſum? filij gentis tuæ, & principes Sacerdotum tradiderunt te mihi: quid feciſti?

36 * Dixit ei Jeſchua, Regnum meum non eſt ex hoc mundo: ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, decertarent miniſtri mei ne traderer Iihoudæis: Nunc autem regnum meum, meum inquam non eſt hinc.

37 * Dixit ei Pilatus, Ergo rex es? Dixit ei Jeſchua, Tu dicis me regem eſſe. Ad hoc ego natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam de veritate. Quiſquis eſt ex veritate, audit vocem meam.

38 * Dixit ei Pilatus, Quid eſt veritas? Et quum hoc dixiſſet, exiit rurſus ad Jihoudæos, & dixit eis, Ego ne vnam quidem cauſam inuenio in eo.

39 * Moris eſt autem vobis, vt vnum dimittã vobis in Pezcho: vultis igitur dimittam vobis hunc regem Iihoudæorum?

40 * At clamauerunt omnes, dicuntque, Non hunc, ſed Bar-Abba. Erat autem iſte Bar-Abba latro.

CAP. XIX.

1 TVnc Pilatus flagellauit Jeſchua.

2 * Et milites complicarunt coronam è ſpinis, & impoſuerunt eam capiti ipſius, & amicierunt eum veſtimentis coccineis:

3 * Et dicebant, Pax tibi, [Salue] rex Iihoudæorum. Et percutiebant eum in maxillas ipſius.

4 * Porrò exiuit iterum Pilatus foras, & dixit eis, En adduco eum vobis foras, vt noueritis me non inuenire poſt eum [in eo] ne vnam quidem occaſionem.

Ad horam tertiam.

5 * Exiit itaque Ieſchua foras, exiſtente ſuper eum corona ſpinea, & veſtimentis coccineis: & dixit eis Pilatus, Ecce homo.

---

32 דְּהַשְׁלֵם [p] מִלְּתָא דַּאֲמַר יֵשׁוּעַ כַּד [q] מוֹדַע בַּאיְנָא [r] מוֹתָא עָתִידַנְמוּת׃ 33 עַל דֵּין פִּילַטוֹס [s] לַפְּרֶטוֹרִין [t] מַלֵּי [u] יְדַע
[r] מוֹת
s מן לשון יקח ומואבית רינא
וְקָרָא לְיֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכְּהוֹן דִּיהוּדָיֵא׃ 34 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מִן נַפְשָׁךְ אֲמַרְתְּ הָדָא אוֹ אַחֲרָנֵא אֲמַרוּ
לָךְ עֲלַי׃ 35 אֲמַר לֵהּ פִּילַטוֹס לְמָא אֲנָא יְהוּדָיָא אֲנָא בְּנֵי עַמָּךְ וְרַבֵּי כָּהֲנֵא [s] אַשְׁלְמוּךְ לִי מָנָא עֲבַדְתְּ׃
36 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מַלְכוּתִי דִּילִי לָא הָוַת מִן הָנָא עָלְמָא אֶלּוּ מִן עָלְמָא הָוַת הָנָא מַלְכוּתִי [t] מֶתְכַּחְשִׁין הָווּ מְשַׁמְּשָׁנַי
[s] שְׁלַם [v] כַּחֵשׁ
פירוש נלחם ז מפח
דְּלָא אֶשְׁתְּלֵם לִיהוּדָיֵא הָשָׁא דֵּין מַלְכוּתִי דִּילִי לָא הָוַת [x] מָכָּא׃ 37 אֲמַר לֵהּ פִּילַטוֹס מָדֵין
מַלְכָּא אַנְתְּ אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ דְּמַלְכָּא אֲנָא לְהָדֵא אֲנָא [y] יְלִיד אֲנָא וְלְהָדֵא [z] אֲתֵית לְעָלְמָא [a] דַּאסְהֵד עַל שְׁרָרָא
[y] יֵלֵד [z] אַתָּא [a] סְהֵד
כָּל מַן דְּאִיהוֹהִי מִן שְׁרָרָא שָׁמַע קָלִי׃

Mat. 20. c.13

32 * Vt sermo Iesu impleretur quem dixit, significans qua morte esset moriturus.

Mat. 27. b.11 Mar. 15. a.2 Luc. 23. a.4

33 * Introiuit ergo iterùm in prætorium Pilatus; & vocauit Iesum, & dixit ei, Tu es rex Iudæorum?

34 * Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis, an alij dixerunt tibi de me?

35 * Respondit Pilatus: Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua, & Pontifices tradiderunt te mihi: quid feciſti?

36 * Respondit Iesus, Regnum meum non est de hoc mundo. si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei vtique decertarent, vt non traderer Iudæis. Nunc autem regnum meum non est hinc.

37 * Dixit itaque ei Pilatus, Ergo rex es tu? Respondit Iesus, Tu dicis, quia rex G sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam.

38 * Dicit ei Pilatus, Quid est veritas? Et cùm hoc dixisset, iterùm exiuit ad Iudæos, & dicit eis, Ego nullam inuenio in eo causam.

Mat. 27. b.15 Mar. 15. a.6 Luc. 23. c.17

39 * Est autem consuetudo vobis vt vnum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis regem Iudęorum?

40 * Clamauerunt ergo rursum omnes, dicentes, Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

CAP. XIX.

1 TVnc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit. A

Mat. 27. c.27 Mar. 15. b.16

2 * Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius: & veste purpurea circundederunt eum.

3 * Et veniebant ad eum, & dicebant, Aue rex Iudæorum: & dabant ei alapas.

4 * Exiuit ergo iterùm Pilatus foras, & dicit eis, Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoscatis quia nullam inuenio in eo causam.

5 * Exiuit ergo Iesus foras, portans coronam spineam, & purpureum vestimentum. Et dicit eis, Ecce homo.

32 * ἵνα ὁ λόγ@ τοῦ ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.

33 * εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ πιλάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων;

34 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ;

35 * ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος, μήτι ἐγὼ ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθν@ τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί. τί ἐποίησας;

36 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς ἰουδαίοις. νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν.

37 * εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς.

38 * λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος, τί ἐστιν ἀλήθεια; καὶ τοῦτο εἰπών, πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ.

39 * ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων;

40 * ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες, μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν βαραββᾶν· ἦν δὲ ὁ βαραββᾶς λῃστής.

ιθ'.

1 * Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ πιλάτος τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσε.

2 * καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν·

3 * καὶ ἔλεγον, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ῥαπίσματα.

4 * ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ πιλάτος, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω.

5 * Ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ὁ ἄνθρωπ@.

---

38 אָמַר לֵהּ פִּילַטוֹס מָנוֹ [b] שְׁרָרָא וְכַד אֲמַר חַדָא נְפַק לֵהּ תּוּב לְוָת יְהוּדָיֵא וַאֲמַר לְהוֹן אֲנָא אָף לָא חֲדָא [c] עִלְּתָא
מְשַׁכַּח אֲנָא בֵּהּ׃ 39 [d] עָיְדָא דְּאִית לְכוֹן דְּחַד [e] אֶשְׁרִי לְכוֹן בְּפָצְחָא [f] צָבִין אַנְתּוּן הָכִיל אֶשְׁרִי לְכוֹן לְהָנָא מַלְכָּא דְּיְהוּדָיֵא׃
40 [g] וְקָעוֹ כֻּלְּהוֹן וַאֲמָרִין לָא לְהָנָא אֶלָּא לְבַר אַבָּא [h] אִיתּוֹהִי הָוָא דֵּין הָנָא בַּר אַבָּא גַּיָסָא׃ קפלאון יט [i] הָדִין
פִּילַטוֹס נַגְּדֵהּ לְיֵשׁוּעַ׃ 2 [i] וְאִסְטְרַטְיוֹטָא גְּדָלוֹ כְּלִילָא מִן כּוּבָּא [k] וְסָמוּ לֵהּ בְּרִישֵׁהּ [l] וְכַסְיוּהִי [m] נַחֲתָא [n] דַּארְגְּוָנָא׃
3 וַאֲמָרִין חַוֵו שְׁלֵם לָךְ מַלְכָּא דְּיְהוּדָיֵא [o] וּמָחִין חַוִו לֵהּ עַל [p] פַּצּוּתֵהּ׃ 4 וְנָפַק פִּילַטוֹס תּוּב לְבַר וַאֲמַר לְהוֹן הָא
[q] מַפֵּק אֲנָא לֵהּ לְכוֹן לְבַר דְּתֵדְעוּן דְּלָא מְשַׁכַּח אֲנָא בֵּהּ חֲרָא [s] עִלְּתָא׃
5 וְנָפַק יֵשׁוּעַ לְבַר בַּר אִית עֲלוֹהִי כְּלִילָא דְּכוּבָּא [t] וְנַחֲתָא דַּארְגְּוָנָא וַאֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס הָא גַּבְרָא׃

b פירוש אמת כמו עלילה
c כמו עילה
d עַד
e שְׁרָא
f צְבָא
g קְעָא
h אירת
i מן לשון יון פיר׳ אנשי מלחמה
k סוּם
l כְּסָא
m פיר׳ לבושי
n כמו ארגמן
o מְחָא
p פיר׳ לחיו
q נְפֵק
r יְדַע
s עֲלַל
t נְחֵת

6 * *Quum autem vidissent eum principes Sacerdotum & ministri, clamarunt, dicentes, Crucifige eum, crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Accipite vos, eumque cruci suffigite. ego enim nullam inuenio in eo causam.*

7 * *Dicunt ei Jhoudæi, Nos legem habemus; & prout est in lege nostra, reus est mortis, quippe qui seipsum faciat Filium Dei.*

8 * *Quum autem audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.*

9 * *Et introiit rursus in prætorium, & dixit Jeschua, Undenam es? Jeschua verò responsum non dedit ei.*

10 * *Subdit ei Pilatus, Mecum non loqueris? Nescis me habere potestatem dimittendi te, & potestatem crucifigendi te?*

11 * *Dixit ei Ieschua, Non haberes potestatẽ aduersus me vllam, nisi datum esset tibi supernè: propterea is qui me tradidit tibi, maius peccatum habet quàm tuum.*

12 * *Ob idque volebat Pilatus eum dimittere. Jhoudæi verò clamabant, Si hunc dimiseris, non es amicus Cæsaris. nam quicunque se regem facit, inimicus est Cæsaris.*

13 * *Quum audisset autem Pilatus hunc sermonem, adduxit Jeschua foras, & sedit pro tribunali in loco qui vocatur Rozziphtho* [pauimentum] *lapidum, Hebraicè verò dicitur Gaphiphtho* [peribolus].

14 * *Et erat Paraſceue Pezcho.*

Ad horam sextam.

Erat autem circiter hora sexta: & dixit Ihoudæis, Ecce Rex vester.

15 * *Illi verò clamabant, Tolle eum, tolle eum; crucifige eum, crucifige eum. Dixit eis Pilatus, Regem vestrum crucifigam? Dicunt ei principes Sacerdotum, Non habemus Regem, nisi Cæsarem.*

16 * *Tunc tradidit eum ipsis vt crucifigerent eum. Acceperunt itaque Ieschua:*

17 * *Et abduxerunt eum, quum baiularet crucem suam, ad locum qui vocatur Karkaphtho,* [Caluaria;] *Hebraicè verò dicitur Gogoultho* [Cranium capitis].

18 * *Vbi crucifixerunt eum, et cum eo duos alios, vnum hinc, & alterum hinc; Jeschua autem in medio.*

---

6 כַּד דְּיִן [b] חֲזַאוּהִי רַבֵּי כָּהֲנֵא [c] וְרַחֲשָׁא [d] קְעוֹ וְאַמְרִין [e] צְלוֹבָיהִי צְלוֹבָיהִי אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס דְּבַרוּ אַנְתוּן [f] וְזוּקְפוּהִי
אֲנָא גִיר לָא מַשְׁכַּח אֲנָא בֵּהּ [g] עִלְּתָא׃ 7 אָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לַן נָמוֹסָא אִית לַן וְאוֹךְ דַּבְּנָמוֹסַן [h] חַיָּב הוּ
[i] מִתְאֲדַּעֲבַד נַפְשֵׁהּ בְּרֵהּ דֵּאלָהָא׃ 8 כַּד שְׁמַע דֵּין פִּילַטוֹס הָנָא [k] מִלְּתָא [l] יַתִּירָאִית דְּחֵל׃
9 [m] וְעַל תּוּב [n] לַפְּרֶטוֹרִין וְאֲמַר לְיֵשׁוּעַ [o] אֵימֶכָּא אַנְתְּ יֵשׁוּעַ דֵּין פְּתְגָמָא לָא יְהֵב לֵהּ׃ 10 אֲמַר לֵהּ פִּילַטוֹס
עַמִּי לָא מְמַלֵּל אַנְתְּ דְּלָא יָדַע אַנְתְּ דְּשַׁלִּיט אֲנָא [p] דְּאִשְׁרֵיךְ וְשַׁלִּיט אֲנָא [q] דְּאוֹזְקָפָךְ׃
11 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לֵית הֲוָא לָךְ עֲלַי [r] שׁוּלְטָנָא אַף לָא חַד אִלּוּלָא [s] יְהִיב הֲוָא לָךְ מֵן לְעֵל מָטֵל הָנָא הוּ מַן דְּאַשְׁלְמַנִי
לָךְ רַבָּא הִי [t] חֲטֵיתֵהּ מֵן דִּילָךְ׃ 12 וּמָטֵל הָנָא צָבֵא הֲוָא פִּילַטוֹס [x] דְּנֶשְׁרֵיוּהִי יְהוֹדָיֵא דֵּין [y] קָעַיִן הֲווֹ דְּאַן לְהָנָא

[b] חֲזָא פירוש משמשין
[c] זְקַף [d] קָעָא [e] צְלַב [f] חוּב [g] עִלָּל [h] מוֹת [i] מַלַּל [l] יְתֵר [m] עִלָּל מן לשון יון
[n] עבראית אִיפַּת
[p] שְׁרָא [q] זְקַף [r] שְׁלַט [s] יְחֵב [t] שְׁלַם [x] חָטָא [y] שְׁרָא [z] קָעָא

6 * Cùm ergo vidissent eum Pontifices & ministri, clamabant, dicentes, Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Accipite eum vos, & crucifigite. ego enim non inuenio in eo causam.

7 * Responderunt ei Iudæi, Nos legem habemus: & secundùm legem nostram B debet mori, quia Filium Dei se fecit.

8 * Cùm ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.

9 * Et ingressus est prætorium iterum: & dicit ad Iesum, Vndè es tu? Iesus autem responsum non dedit ei.

10 * Dicit ergo ei Pilatus, Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?

11 * Respondit Iesus, Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.

12 * Exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant, dicentes, C Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis† qui se Regem facit, contradicit Cæsari.

13 * Pilatus autem cùm audisset hos sermones, adduxit foras Iesum: & sedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithostrotos, Hebraicè autem Gabbatha.

14 * Erat autem paraseeue Paschæ,

Hora quasi sexta: & dicit Iudæis, Ecce rex vester.

15 * Illi autem clamabant, Tolle, tolle; crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Regem vestrum crucifigam? Respondérũt Pontifices, Non habemus Regem, nisi Cæsarem.

16 * Tunc ergo tradidit eis illum, vt crucifigeretur. Susceperunt autem Iesum, & eduxerunt†.

17 * Et baiulans sibi crucem exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locum, Hebraicè †Golgotha:

18 * Vbi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, medium autem Iesum.

enim

eum.

Mat. 27. d.33 Mar. 15. b.22 Luc. 23. e.33 autem

6 * ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν λέγοντες, σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.

7 * ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν.

8 * ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη·

9 * καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ ἰησοῦ, πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ.

10 * λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε;

11 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς, οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς με σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει.

12 * ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ πιλάτος ἀπολῦσαι αὐτόν. οἱ δὲ ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες, ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ καίσαρι.

13 * ὁ οὖν πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ γαββαθᾶ.

14 * ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα,

ὡρὰ δὲ ὡσεὶ ἕκτη. καὶ λέγει τοῖς ἰουδαίοις, ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.

15 * οἱ δὲ ἐκραύγασαν, ἆρον, ἆρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ καίσαρα.

16 * τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. παρέλαβον δὲ τὸν ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον.

17 * καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτῷ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται ἑβραϊστὶ γολγοθᾶ,

18 * ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ἰησοῦν.

שָׁרָא אַנְתְּ לָא חַוְיִת רָחֲמֵיהּ דְּקָסָר כָּל מַן גַּיר דְּנַפְשֵׁהּ מַלְכָא עָבֵד [z]סַקוּבְלָא הוּ דְקָסָר׃ 13 כַּד שְׁמַע דֵּין פִּילַטוֹס הָנָא

[a]מִלְּ[b]נִפֵּק [c]יְתֵב [פירוש אויב] [לכאן נלשון יון פירוש דוכן] [c]פֵּיר׳ מקום

[z]מִלְּתָא [b]אַפְּקֵהּ לְיֵשׁוּעַ לְבַר [c]וְיָתֵב עַל [d]בִּימָא [e]בְּרוּכְתָא [f]דְּמָתְקְרֵיָא רְצִיפְתָא דְּכַאפָּא עִבְרָאִית דֵּין [g]מָתַאמְרָא גַּבְּיפְתָא

[h]וְעָרוּבְתָא הֲוָת דְּפָצְחָא׃ דְּשַׁת שְׁעִין מח

14 וְאִית [a]חֲנֵי אַיְךְ שָׁעָא שֵׁת וְאָמַר לִיהוּדָיֵא הָא מַלְכְּכוֹן׃ 15 הִנּוּן דֵּין [b]קָעֲיִן הָנוֹ [c]שְׁקוּלַיְהִי שְׁקוּלַיְהִי [d]צְלוּבַיְהִי

צְלוּבַיְהִי אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס לְמַלְכְּכוֹן אֶזְקוֹף אָמְרִין לֵהּ רַבִּי כָּהֲנָא לַיִת לַן מַלְכָּא אֶלָּא אִן קֵסָר׃

16 הֵידֵין אַשְׁלְמֵהּ לְהוֹן [f]דְּנָזְקְפוּנֵיהִי וְדַבְּרוּהִי לְיֵשׁוּעַ׃ [fg]17 וְאַפְּקוּהִי כַּד שָׁקִיל זְקִיפֵהּ [g]לְדוּכְתָא [h]דְּמָתְקְרֵיָא קַרְקַפְתָּא

עִבְרָאִית דֵּין מָתַאמְרָא [i]גֻּגוּלְתָא׃ 18 אַתַר דְּזָקְפוּהִי וְעַמֵּהּ חֳרִנִּין תַּר מִכָּא וְתַר מִכָּא וְלְיֵשׁוּעַ בְּמִצְעָתָא׃

[z] פירוש אויב
[a] מִלְּ [b] נִפֵּק [c] יְתֵב
[לכאן נלשון יון פירוש דוכן]
[c] פֵּיר׳ מקום
[f] קָרָא [g] אֲמַר [h] עֲרַב
[a] חֲנָא [b] קָעֲא [c] שְׁקַל
[d] צְלַב [e] זְקַף [f] נְפַק
[g] פֵּיר׳ המקום
[h] קָרָא [i] גַּלְגַּל

19 * Quinetiam scripsit tabulam Pilatus, et imposuit cruci eius. Ita verò scriptum erat: HIC EST IESCHVA NAZARENVS REX ILLE IHOVDAEORVM.

20 * Hunc porrò titulum multi ex Ihoudæis legerunt; quia prope ciuitatem erat locus in quo erucifixus fuit Jeschua. Et scriptum erat Hebraicè, & Jonicè, & Romanè.

21 * Dixerunt autem principes Sacerdotum Pilato, Ne scribas, Rex ille Ihoudæorum: sed illum dixisse, Rex sum Ihoudæorum.

22 * Dixit Pilatus, Quod scripsi scripsi.

Ad horam nonam.

23 * Cæterùm milites quum crucifixissent Jeschua, sustulerunt vestimenta eius, & fecerunt quatuor partes, partem vnicuique ex militibus: porrò tunica eius erat absque sutura, à summo contexta tota.

24 * Dixerunt itaque alius ad alium, Ne scindamus eam; sed sorte experiamur de ea, cuiusnam futura sit. Et impleta est Scriptura, quæ dicit, Partiti sunt vestimenta mea inter se, & super vestem meam iecerunt sortem. Hæc fecerunt milites.

25 * Stabant autem ad crucem Ieschua mater eius & soror matris eius, & Mariam Kliopha, & Mariam Magdeloitho.

26 * Ieschua verò conspicatus matrem suam, & discipulum illum quem ipse amabat, adstantem, dixit matri suæ; Mulier, ecce filius tuus.

27 * Dixit autem discipulo illi, Ecce mater tua. Et ex illa hora recepit eam discipulus ille apud se.

28 * Posteà sciens Ieschua omnia absoluta esse, & vt impleretur Scriptura, dixit, Sitio.

29 * Vas autem positum erat plenum aceto. Illi verò impleuerunt spongiam aceto, & imposuerunt eam hyssopo, admouerunt{que} ori eius.

30 * Quum autem accepisset illud acetum Ieschua, dixit, Ecce consummatum est. & inclinauit caput suum, ac tradidit spiritum suum.

---

19 וְכָתַב אַף לוּחָא פִּילַטוֹס וְשָׂם עַל זְקִיפָה כְּתִיב הֲוָא דֵין הָכָנָא הָנָא יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא׃

20 וְלֶהָנָא [l] דַּפָּא סַגִיאֵא מִן יְהוּדָיֵא קְרַיוּ דְקָרִיבָא הַוָת לַמְרִינְתָא [m] דְּאִזְדַּקַף בָּהּ יֵשׁוּעַ וַכְתִיב הֲוָא עִבְרָאִית וְיוָנָאִית וְרוּמָאִית׃ 21 וַאֲמָרוּ רַבֵּי כָּהֲנֵא לְפִילַטוֹס לָא תֶּכְתּוֹב דְּמַלְכָּא הוּ דִיהוּדָיֵא אֶלָּא דְּהוּ אֲמַר דְּמַלְכָּא אֲנָא דִיהוּדָיֵא׃ 22 אֲמַר פִּילַטוֹס [o] מֵדֵם דְּכְתִבִת כְּתִבִת׃

דתשעשין מו

23 [a] אֶסְטַרְטִיוֹטָא דֵין כַּד זַקְפוּהִי לְיֵשׁוּעַ שְׁקַלוּ [b] נַחֲתוּהִי וַעֲבַדוּ לַאַרְבַּע [c] מְנָן מְנָתָא לְחַד מִן אֶסְטַרְטִיוֹטָא כּוּתִינֵהּ דֵּין [d] אִיתַיהּ הָוַת דְּלָא [e] חִיטָא מִן לָעֵל [f] זְקִירְתָא כְּלַהּ׃

[l] פיר' ציונא [m] המקום זַקַף
[o] פיר' דבר [a] בן לשון יון
[b] פיר' לבושיו
[c] מְנָא פיר' חלקות
[d] אִירֵת
[e] חוט פיר' הפר
[f] זַקַר פיר' הפר

19 * Scripsit autem & titulum Pilatus: & posuit super crucem. Erat autem D scriptum, IESVS NAZARENVS REX IVDAEORVM.

19 * ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένον, ΙΗΣΟΥΣ ΟΝΑΖΩΡΑΙΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.

20 * Hunc ergo titulũ multi Iudæorum legerunt: quia prope ciuitatem erat locus, vbi crucifixus est Iesus: Et erat scriptum Hebraicè, Grçcè & Latinè.

20 * τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστὶ, ἑλληνιστὶ, ῥωμαϊστί.

21 * Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudæorum, Noli scribere, Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit, Rex sum Iudæorum.

21 * ἔλεγον οὖν τῷ πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων, μὴ γράφε, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε, βασιλεύς εἰμι τῶν ἰουδαίων.

22 * Respondit Pilatus: Quod scripsi scripsi.

22 * ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος, ὃ γέγραφα, γέγραφα.

23 * Milites ergo cùm crucifixissent eũ, acceperunt vestimenta eius (& fecerunt quatuor partes: vnicuique militi partẽ) & tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum.

23 * Οἱ οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος· καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου·

24 * Dixerũt ergo ad inuicem, Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Vt scriptura impleretur, dicens, Partiti sunt vestimenta mea sibi: & in vestẽ meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

Mat. 27. d. 35. Mar. 15. c. 24. Luc. 23. c. 34. Psal. 21. c. 19.

24 * εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους, μὴ σχίσωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται· ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν.

25 * Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius, Maria Cleopæ, & Maria Magdalene.

25 * εἰστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ μαρία ἡ μαγδαληνή.

26 * Cùm vidisset ergo Iesus matrem, & discipulum astantem, quem diligebat, dicit matri suæ, Mulier, ecce filius tuus.

26 * ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου.

27 * Deinde dixit discipulo, Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in † sua.

† suam.

27 * εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, ἴδε ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια.

28 * Postea sciens Iesus, quia omnia iam consummata sunt, vt consummaretur Scriptura, dicit, Sitio.

Psal. 68. c. 22.

28 * μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφὴ, λέγει, διψῶ.

28 * Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi verò spongiam plenam aceto, hyssopo circumponẽtes, obtulerunt ori eius.

29 * σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν· οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι.

30 * Cùm ergo accepisset Iesus acetum, dixit, Consummatum est. Et inclinato F capite, tradidit spiritum.

30 * ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ ἰησοῦς, εἶπε, τετέλεσται. καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

---

24 וְאָמְרוּ חַד לְחַד לָא נְבַסְרִקֵיהּ אֶלָּא נַפֵּס עֲלֵיהּ מִפַּס דְּמָנוּ תֶּהֱוֵא וְשַׁלֵּם כְּתָבָא דֵּאמַר דְּפַלְגוּ נַחֲתַי בֵּינָתְהוֹן וְעַל לְבוּשִׁי אַרְמִיו פֻּסָּא הַלֵּין עֲבָדוּ אִסְתְּרַטִיוֹטָא׃ 25 קַיְמִין הֲווֹ דֵּין לְוָת זְקִיפָה דְּיֵשׁוּעַ אִמֵּהּ וְחָמָהּ דְּאִמֵּהּ וּמַרְיָם הָוַת דַּקְלְיוֹפָא וּמַרְיָם מַגְדְּלָיְתָא׃ 26 יֵשׁוּעַ דֵּין חָזֵה לְאִמֵּהּ וּלְהַלְמִידָא הַוִּי דְּרָחֵם הֲוָא דְּקָאֵם וְאָמַר לְאִמֵּהּ אַנְתְּתָא הָא בְּרֵכִי׃ 27 וְאָמַר לְתַלְמִידָא הַוִּי הָא אִמָּךְ וּמִן זְמָנָא שָׁעְתָא דְּבָרָה תַּלְמִידָא הַוִּי לְוָתֵהּ׃

28 בָּתַר הָלֵין יְדַע יֵשׁוּעַ דְּכֻלְּהוֹן אִשְׁתְּלֵם וְדִנְתְּמַלָּא כְּתָבָא אֲמַר צְחֵא אֲנָא׃ 29 וּמָאנָא סִים הֲוָא דְּמְלֵא חַלָּא הֲנוּן דֵּין מְלוֹ אִסְפּוּגָא מִן חַלָּא וְסָמוּ עַל זוּפָא וְקָרְבוּ לְוָת פּוּמֵהּ׃ 30 כַּד דֵּין שְׁקַל הַוָּ חַלָּא יֵשׁוּעַ אֲמַר הָא טְשַׁלֵּם וְאַרְכֵּן רֵישֵׁהּ וְאַשְׁלֵם רוּחֵהּ׃

---

g סְדַק h בֵּיס i רְמָא k פירוש גורל l קוֹם m לְמֵר n קוּם o דְּבַר׳ בלשון לקח p שְׁלֵם q מְלָא r צְחָא כמו צמא s פי׳ כלי t סוּם v מְלָא x מן לשון יין y פי׳ חומץ z סוּם a פי׳ אזוב b אַרְכֵּן פי׳ נשא

Vesperè Sabbathi Annunciationis.

31 * Jihoudæi verò quoniam Pareſceue erat, dicunt, Nequaquam pernoctabunt corpora iſta in cruce, quandoquidem Sabbathi illuceſcet dies (erat enim magnus dies Sabbathi illius) & efflagitarunt à Pilato, vt confringerent crura eorum ſuſpenſorum, atque tollerent eos.

32 * Venerunt itaque milites, & confregerunt crura prioris, & eius alterius qui crucifixus erat cum eo.

33 * Quumque veniſſent ad Jeſchua, viderunt eum iam eſſe mortuum; neque confregerunt eius crura.

34 * Sed vnus ex militibus ferit eum in latere ipſius lancea, & ſtatim exiit ſanguis & aqua.

35 * Et qui vidit teſtatus eſt, & verum eſt teſtimonium eius; ipſeq; nouit ſe vera dicere, vt et vos credatis.

36 * Hæc autẽ facta ſunt vt impleretur Scriptura, dicens, Os non comminuetur in eo.

37 * Et rurſus alia Scriptura dicit, Reſpicient in eum quem perfoderunt.

38 * Poſthæc Iauſeph ille ex Rometho efflagitauit à Pilato, (ſiquidem diſcipulus fuerat Ieſchua, ſed occultus propter metum Jihoudæorum) vt tolleret corpus Jeſchua: & permiſit Pilatus. proinde venit, & ſuſtulit corpus Jeſchua.

39 * Venit autem & Nicodimous, (is qui primùm venerat ad Jeſchua noctu) & attulit ſecum miſturæ myrrhæ et aloes quaſi centum libras.

40 * Suſtulerunt itaque corpus Ieſchua, & obuoluerunt illud linteis et aromatibus, prout mos eſt Jihoudæis ſepelire.

41 * Erat eo in loco, in quo crucifixus erat Jeſchua, hortus, & in ipſo horto monumentum nouũ, in quo nemo adhuc poſitus fuerat.

42 * Itaque poſuerunt illic Ieſchua, propterea quòd Sabbatum intrabat, quodque prope eſſet monumentum.

Lectio matutina Dominicæ Reſurrectionis.

CAP. XX.

1 PRrimo autem hebdomadis venit Mariam Magdeloitho diluculo, quum adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum; videtque lapidem ſublatum à ſepulchro.

31 * Iudæi ergo (quoniã Paraſceue erat) vt non remanerẽt in cruce corpora Sabbatho (erat enim magnus dies ille Sabbathi) rogauerunt Pilatum vt frangerentur eorum crura, & tollerentur.

31 * Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ Σαββάτῳ· ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν· ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ Σαββάτου· ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθῶσιν.

32 * Venerũt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cum eo.

32 * ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ·

33 * Ad Ieſum autem cùm veniſſent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura:

33 * ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη·

34 * Sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis & aqua.

34 * ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ διέθεως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

35 * Et qui vidit, teſtimoniũ perhibuit: & verum eſt teſtimonium eius. Et ille ſcit quia vera dicit: vt & vos credatis.

35 * καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ, κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε.

Exo. 12. g.41 Num.9. b.12 36 *Facta ſunt enim hęc vt ſcriptura impleretur, Os non comminuetis ex eo.

36 * ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Zac. 12. c.10 37 * Et iterum alia ſcriptura dicit, Videbunt in quem transfixerunt.

37 * καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει, ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.

Mat. 27. g.57 Mar. 15. d.42 Luc. 23. g.50 38 * Poſt hæc autem rogauit Pilatum Ioſeph ab Arimathæa (eo quòd eſſet diſcipulus Ieſu, occultus autem propter metum Iudæorum) vt tolleret corpus Ieſu.

38 * Μετὰ ταῦτα ἠρώτησε τὸν Πιλάτον ὁ Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

Sup. 3. a.1. & 7. g.50 39 * Et permiſit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Ieſu. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Ieſum nocte primùm, ferẽs mixturam myrrhæ & aloës, quaſi libras centum.

39 * ἦλθε δὲ καὶ Νικόδημος ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν.

40 * Acceperunt ergo corpus Ieſu, & ligauerunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Iudæis ſepelire.

40 * ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν.

41 * Erat autem in loco vbi crucifixus eſt, hortus: & in horto monumentum nouum, in quo nondum quiſquam poſitus erat.

41 * ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη, κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη.

42 * Ibi ergo propter Paraſceuen Iudęorum, quia iuxtà erat monumentum, poſuerunt Ieſum.

42 * ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

CAP. XX.

κ'.

1 VNa autem Sabbathi, Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebręAeſſent, ad monumentum: & vidit lapidem ſublatum à monumento.

Mat. 28. a.1 Mar. 16. a.1 Luc. 24. a.1

1 * Τῇ δὲ μιᾷ τῶν Σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου.

---

31 בְּתַר הָלֵין יְוֵסֵף הַוְדְמִן רְמְתָא בְעָא מִן פִּילַטוס מְטַל [y]דְתַלְמִידָא הֲוָא דִישׁוּעַ [z]וּמְטַשֵּׁא הֲוָא מִן [a]דְּחַלְתָא דִיהוּדָיֵא דְנְשְׁקוּל פַּגְרֵהּ דִישׁוּעַ וְאַפֵּם פִּילַטוס וְאֲתָא וְשְׁקַל פַּגְרֵהּ דִישׁוּעַ׃ 39 וַאֲתָא אַף נִיקְדִימוס הַוּדַאֲתֵהּ הֲוָא מִן קֳדָם לֵילְיָא בְּקַדְמִיתָא וְאַיְתִי מֶרָא וְאַהֲלוֹתָא [b]כְּעַל מְאָה׃ 40 וְשַׁקְלוּהִי לְפַגְרֵהּ דִישׁוּעַ וְכַרְכוּהִי בְּכִתָּנֵא וּבְבֻסְמֵא אֵיכַנָא דְאִית [c]עֲיָדָא לִיהוּדָיֵא דְנְקְבְּרוּן׃ 41 אִית הֲוָת דֵּין בְּהָהִי [d]דּוּכְתָא [e]דְאִזְדְּקֵף בֵּהּ יְשׁוּעַ [f]גִּנְתָא וּבָהּ בְּגִנְתָא בֵּית קְבוּרָא [g]חַדְתָא דְּאַנָשׁ עֲדַיִל לָא [h]אֶתְחְסִים׃ 42 וְתַמּוּהִי חַמָּן לְיֵשׁוּעַ מְטַל דְּשַׁבְּתָא [i]עָאלָא הֲוָה וּמְטַל דְּקָרִיב הֲוָא קְבוּרָא׃

1 בְּחַד בְּשַׁבָּא דֵּין [c]אֶתַת מַרְיָם מַגְדְּלִיתָא בְּצַפְרָא עַד חֶשׁוּךְ לְבֵית קְבוּרָא [d]וַחֲזַת לְכַאפָּא דְּשְׁקִילָא מִן קַבְרָא׃

---

[y] לְמַד [z] טָשָׁא [a] דְּחַל
[b] אִתָּא [c] חֲנַט [d] עֲלַי
הֲוָא מִן בשמים [e] מן לשון יין
[f] כְּרַךְ פִּיר׳ גַּלְּ
[g] נַעַר פִּיר׳ מנהג
[h] פִּיר׳ הַמְּקוֹם
[i] זַקַף [k] גַּנַּן חֲרֵרֵת
במו חדש
[m] סוּם [n] עוֹל [o] קְרָא
[p] מְקוֹם [q] אֶתָּא [r] חֲזָא

2 ✱ Cucurrit ergo & venit ad Schemeoun Kipho, & ad illum alium discipulum quem amabat Jeschua: aitque illis, Sustulerũt Dominum nostrum ab illo monumento, & nescio vbi posuerint eum.

3 ✱ Exiit itaque Schemeoun & ille discipulus alius, veneruntque ad monumentum.

4 ✱ Currebant autem duo illi simul; sed ille discipulus cursu præcessit Schemeoun, venitque prior ad monumentum.

5 ✱ Et prospiciens vidit lintea posita, introeundo autem non introiuit.

6 ✱ Venit autem Schemeoun post eum, & introiit in monumentum, conspexitque lintea

7 posita, ✱ Et sudarium illud quo comprehensum fuerat caput eius, non cum linteis, sed inuolutum, positumque seorsum in vno

8 loco. ✱ Tunc introiuit etiam discipulus ille qui venerat prior ad sepulchri domum, viditque & credidit.

9 ✱ Nondum enim nouerant ex Scripturis, eum resurrecturum esse à mortuis.

10 ✱ Abierunt itaque illi discipuli iterum ad locum suum.

11 ✱ Mariam autem stabat ad sepulchrum, flebátque. Dum igitur fleret, prospexit in se-

12 pulchrum: ✱ Videtque duos Angelos in albis sedentes vnum à ceruicali, & alterum à pedibus eius, vbi positum fuerat corpus Ie-

13 schua: ✱ Et dicunt ei, Mulier, quid ploras? Dixit eis, Quia sustulerunt Dominũ meum, nec scio vbi posuerint eum.

14 ✱ Hæc dixit, & conuersa est retrorsum, viditque Ieschua stantem, nec sciebat Jeschua esse.

15 ✱ Dixit ei Jeschua, Mulier, quid ploras? & quem quæris? Illa verò putabat hortulanum esse. & dixit ei, Domine mi, si tu sustulisti eum, dic mihi vbi eum posueris; proficiscar eum sublatura.

16 ✱ Dixit ei Jeschua, Mariam. & conuersa est, ac dixit ei Hebraicè, Rabbouni; quod dicitur, Magister.

17 ✱ Dicit ei Jeschua, Ne me tetigeris, nondũ enim ascendi ad Patrem meum: sed proficiscere ad fratres meos, & dicito eis, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, & Deum meum, & Deum vestrum.

---

2 ᶜ וְרָהֲטַת וַאֲתָא לְוָת שִׁמְעוֹן כֵּאפָא וְלְוָת הַו תַּלְמִידָא אָחֳרָנָא דְּרָחֵם הֲוָא יֵשׁוּעַ וַאֲמָרָא לְהוֹן שְׁקָלוּהִי לְמָרַן מִן
חַו בֵּית קְבוּרָא וְלָא יָדְעָא אֲנָא ᶠ אַיכָא ᵍ סְמוּהִי׃ 3 וְנַפַּק שִׁמְעוֹן וְהַו תַּלְמִידָא אָחֳרָנָא ʰ וַאֲתֵין הֲווֹ לְבֵית קְבוּרָא׃
4 וְרָהֲטִין הֲווֹ תְּרֵיהוֹן אַכְחֲדָא הַו דֵּין תַּלְמִידָא רָהֵט קַדְמֵיָה לְשִׁמְעוֹן וַאֲתָא קַדְמָיָא לְבֵית קְבוּרָא׃
5 וַאִדִּיק הֲוָא כֻּרְעֵיָה כַּד סָמִין ᵏ מֵעַל דֵּין לָא עַל׃ 6 אֲתָא דֵּין שִׁמְעוֹן בָּתְרֵה וְעַל לְבֵית קְבוּרָא וַחֲזָא ˡ כְּתָנָא
כַּד ᵐ סִימִין׃ 7 וְסוּדָרָא הַו ° דַּחֲזִיק הֲוָא בְּרִישֵׁהּ לָא עִם כְּתָנָא אֶלָּא כַּד כְּרִיךְ וְסִים לַסְטַר בַּחֲדָא דוּכָא׃
8 הַיְדֵין עַל אַף הַו תַּלְמִידָא דַּאֲתָא קַדְמָיָא לְבֵית קְבוּרָא וַחֲזָא וְהֵימֵן׃ 9 לָא גֵּיר ᵖ עָרְכִיל יָדְעִין הֲווֹ מִן כְּתָבָא
דְּעָתִיד הֲוָא ᵍ לְמְקָם מִן ʳ מֵיתַיָא׃ 10 וַאֲזָלוּ הֵנוּן תַּלְמִידָא חוּב לְרוּכָתְהוֹן׃

ᶜ רְחֵט רוץ
ᶠ פִּיר׳ אֵיפֵה
ᵍ סוּם ʰ אָתָא ⁱ אָדִיק
פִּיר׳ הִכִּישׁ ᵏ עָלַל
ˡ פִּיר׳ בִּגְדֵי פִּשְׁתָּן
ᵐ סִים
ⁿ פִּיר׳ מַסְמוֹת
° חָזַק פִּיר׳ חִבֵּשׁ
ᵖ פִּיר׳ עֵדְכָאן
ᵍ קוּם ʳ מוֹת

2 ✱ Cucurrit ergo, & venit ad Simonẽ Petrum, & ad alium discipulum quem diligebat Iesus, & dicit illis, Tulerũt Dominum de monumento, & nescimus vbi posuerunt eum.

3 ✱ Exiit ergo Petrus & ille alius discipulus, & venerunt ad monumentum.

4 ✱ Currebant autem duo simul, & ille alius discipulus pręcucurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum.

5 ✱ Et cùm se inclinasset, vidit posita linteamina: non tamen introiuit. B

6 ✱ Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introiuit in monumentum, & vidit linteamina posita:

7 ✱ Et sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutum in vnum locum.

8 ✱ Tunc ergo introiuit & ille discipulus qui venerat primus ad monumentum: & vidit, & credidit.

9 ✱ Nondum enim sciebant Scripturã, quia oportuit eum à mortuis resurgere.

10 ✱ Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos.

11 Mat. 28. a. 1 ✱Maria autẽ stabat ad monumentum foris, plorãs. Dum ergo fleret, inclinauit C se, & prospexit in monumentum:

12 Mar. 16. a. 5 Luc. 24. a. 4 ✱ Et vidit duos angelos in albis, sedẽtes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum erat corpus Iesu.

13 ✱ Dicunt ei illi, Mulier, quid ploras? dicit eis, Quia tulerunt Dominũ meum; & nescio vbi posuerunt eum.

14 ✱ Hæc cùm dixisset, conuersa est retrorsum, & vidit Iesum stantem: & non sciebat quia Iesus est.

15 ✱ Dicit ei Iesus, Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei, Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi vbi posuisti eum, & ego eum tollam. D

16 ✱ Dicit ei Iesus, Maria. Cõuersa illa, dicit ei, Rabboni (quod dicitur Magister.)

17 ✱ Dicit ei Iesus, Noli me tangere (nõdum enim ascendi ad Patrem meum.) vade autem ad fratres meos, & dic eis, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum & Deũ vestrum.

2 τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

3 ✱ Ἐξῆλθεν οὖν ὁ πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον.

4 ✱ ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ πέτρου, καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον.

5 ✱ καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν.

6 ✱ ἔρχεται οὖν σίμων πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα,

7 ✱ καὶ τὸ σουδάριον ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον.

8 ✱ τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε, καὶ ἐπίστευσεν.

9 ✱ οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφήν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.

10 ✱ ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί.

11 ✱ μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον·

12 ✱ καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσὶν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

13 ✱ καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι, γύναι, τί κλαίεις; λέγει αὐτοῖς, ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

14 ✱ καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν ἰησοῦν ἑστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστι.

15 ✱ λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι, λέγει αὐτῷ, κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτὸν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτὸν, κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ.

16 ✱ λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μαρία. στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ, ῥαββουνὶ, ὃ λέγεται, διδάσκαλε.

17 ✱ λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μή μου ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου. πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς, ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν.

---

11 מַרְיָם דֵּין קָיְמָא הַוָת לָוָת קַבְרָא ˢ וּבְכָיָא וְכַד בָּכְיָא ˢ אַדְיְקַרׁ בְּקַבְרָא ׃ 12 ᵘוַחֲזַת תְּרֵין מַלְאכֵא ˣ בְּחִוָרָא
דְּיָתְבִין חַד מִן ˣ אֲמָרְוהִי וְחַד מִן רַגְלוֹהִי אֵיכָא ˣ דְּסִים הֲוָא פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ ׃ 13 וְאָמְרִין לַהּ אַנְחְתָא מָנָא ᵃ בָּכְיָא אֲנָתְי
אָמְרָא לְהוֹן דְּשַׁקְלוּהִי לְמָרִי וְלָא יְדָעָא אֲנָא ᵇ אֵיכָא ᶜ סְמוּהִי ׃ 14 הָדָא אָמְרַת ᵈ וְאִתְפְּנִית ᶜ לְבָסְתָרָה ᶠ וַחֲזַת לְיֵשׁוּעַ
ᵍ דְּקָאֵם וְלָא יְדָעָא הֲוָת דְּיֵשׁוּעַ הוּ ׃ 15 אֲמַר לַהּ יֵשׁוּעַ אַנְחְתָא מָנָא בָּכְיָא אַנְתְי וְלְמַן ʰ בָּעְיָא אַנְתְי הֵי דֵּין ʲ סָבְרַתְ
ᵏ דְּגַנָּנָא הוּ וַאֲמָרָא לַהּ מָרִי אִן אַנְתְּ ˡ שְׁקַלְתֵּיהִי ᵐ אֲמַר לִי אֵיכָא ⁱⁿ סְמַתְיהִי ᵐ אִזַל אֶשְׁקְלִיוהִי ׃ 16 אֲמַר לַהּ יֵשׁוּעַ מַרְיַם
ᵒ וְאִתְפְּנִיַת וַאֲמָרָא לַהּ עֲבְרָאִית ᵖ רַבּוּנִי דְּמֵהֲאַמַר מַלְפָנָא ׃ 17 אֲמַר לַהּ יֵשׁוּעַ לָא תְּחַקְרִין לִי לָא גִיר עָרְכִיל
סָלְקָה לְוָת אֲבִי זְלִי דֵּין לְוָת אָחַי וֵאמְרִי לְהוֹן סָלֵק אֲנָא לְוָת ׃ אֲבִי וַאֲבוכוֹן וַאלָהִי וַאלָהֲכוֹן ׃

ᵃ בְּכָא ˢ אדיק פיר׳ הביש
ᵇ חֲזָא ˣ חֲוֹר פיר׳ לבן
ᶜ פיר׳ מראשותיו
ᵈ סִים ᵉ בְּכָא ᶠ אופה
ᵍ סום ʰ פְּנָא ʲ בְּסָתַר
אחור ᵏ חֲזָא ˡ קום ᵐ בָּעָא
ⁱ סְבָר בלשון חשב
ᵏ גִּנַּן ˡ שְׁקַל ᵐ סום
ⁿ אַזַל ᵒ פְּנָא
ᵖ פיר׳ ארוני

18 * Tunc venit Mariam Magdeloitho, & euangelizauit discipulis se vidisse Dominum nostrum, eaque sibi dixisse.

Lectio vespertina Dominicæ nouæ.

19 * Quum autem esset vespera diei illius primi hebdomadis, & ianuæ essent clausæ vbi erant discipuli propter metum Iihoudæorum, venit Ieschua, stetitque inter eos, & dixit eis, Pax vobiscum.

20 * Hoc dixit, & ostendit eis manus suas & latus suum. Gauisi sunt itaque discipuli quum viderunt Dominum nostrum.

21 * Dixit autem eis Ieschua, Pax vobiscum. sicut misit me Pater meus, & ego mitto vos.

22 * Quúque hæc dixisset, insufflauit in eos, & dixit eis, Accipite Spiritum Sanctitatis.

23 * Si remiseritis peccata cuiquam, remittentur ei; sin alicuius retinueritis, erunt retenta.

24 * Thouma autem vnus ex duodecim, is qui dicitur Gemellus, non erat illic cum eis quum venit Jeschua.

25 * Et dicunt ei discipuli, Vidimus Dominum nostrum. Ille verò dixit eis, Nisi videro in manibus eius locum clauorum, & coniecero in eum digitos meos, & immisero manum meam in latus eius, nequaquam creditur us sum.

Lectio matutina Dominicæ nouæ.

26 * Octo itaque post diebus, rursum intus erant discipuli, & Thouma cum eis, & venit Jeschua quum clausæ essent valuæ, stetitque in medio, ac dixit eis, Pax vobiscum.

27 * Dicitque Thoumæ, Infer digitum tuum huc; & aspice manus meas, & profer manum tuam, & immitte in latus meum; nec sis incredulus, sed fidelis.

28 * Et respondit Thouma, dixitque ei, Domine mi, & Deus mi.

29 * Dixit ei Ieschua, Nunc quia vidisti me, credidisti: Beati illi qui non viderunt me, & crediderunt.

30 * Multa porrò signa alia edidit Ieschua coram discipulis suis, quæ non sunt scripta in hoc libro.

---

18 הַיְדִין ᵘ אָתָת מַרְיָם מַגְדְּלַיְתָא ˣ וְסַבְּרַת לְתַלְמִידָא ʸ דַּחֲזַת לְמָרָן וְהַלֵּין אֲמַר לַהּ׃
ᶻ מָרְנָא דַּרְמְשָׁא ᵇ דְּחַד בְּשַׁבָּא מט

19 כַּד הֲוָא ᶜ דֵּין רַמְשָׁא דְּיוֹמָא הַו דְּחַד בְּשַׁבָּא וְתַרְעָא ᶜ אֲחִידִין הֲוַו דַּאיתַיהוּן הֲווֹ תַּלְמִידָא ᵈ דְּאִיתַיהוּן הֲווֹ
דִּיהוּדָיֵא אֲתָא יֵשׁוּעַ קָם בֵּינָתְהוֹן וְאֲמַר לְהוֹן שְׁלָמָא עִמְּכוֹן ׃ 20 הָדָא אֲמַר ᶠ וְחַוִי אֱנוֹן אִידּוֹהִי ᵍ וְסָטְרֵהּ ʰ וְחַדִּיו
תַּלְמִידָא ⁱ דַּחֲזוֹ לְמָרָן ׃ 21 אֲמַר לְהוֹן דֵּין יֵשׁוּעַ שְׁלָמָא עִמְּכוֹן אַיכְנָא ᵏ דְּשַׁדַּרְנִי אֲבִי אַף אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְכוֹן ׃
22 וְכַד אֲמַר הָלֵין נְפַח כְּהוֹן וְאֲמַר לְהוֹן קַבְּלוּ רוּחָא דְּקוּדְשָׁא ׃ 23 אִן חֲשְׁבְּקוֹן חֲטָהֵא לְאֲנָשׁ ˡ נְשְׁתַּבְּקוֹן לֵהּ וְאִן
ᵐ תֵּאֲחֲדוֹן דְּאֲנָשׁ אֲחִידִין ׃ 24 תָּאוּמָא דֵּין חַד מִן תְּרֵעסַרְתָּא הַו ᵈ דְּמֶתְאמַר ᵒ תָּאמָא לָא הֲוָא עִמְּהוֹן כַּד אֲתָא יֵשׁוּעַ׃

ᵘ אִתָּא ˣ סְבַר כמו נסר
ʸ חֲזָא ᶻ קְרָא
ᵃ חֲדַת כמו חדש
ᵇ אֲחַד ᶜ אִית ᵈ דְּחַל
ᵉ חַוִי הגד ן פ׳ צידו
ᶠ הֲדָא ᵍ חֲזָא ʰ שַׁדַּר שלח
ⁱ שְׁבַק ᵐ אֲחַד ⁿ אֲמַר
ᵒ תְּאַם

18 * Venit Maria Magdelene annuncians discipulis, Quia vidi Dominum; & hæc dixit mihi.

18 * ἔρχεται μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ἑώρακε τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

19 * Cùm ergo serò esset die illo, vna Sabbathorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli cõgregati propter metum Iudæorum: venit Iesus, & stetit in medio, & dixit eis, Pax vobis.

Mar. 16. c. 14 Luc. 24. c. 36 1. Cor. 15. a. 5

19 * Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν.

20 * Et cùm †hoc dixisset, ostẽdit eis manus & latus. Gauisi sunt ergo discipuli viso Domino.

hæc

20 * καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον.

21 * Dixit ergo eis Iesus iterũ, Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.

21 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς πάλιν, εἰρήνη ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.

22 * †Hoc cùm dixisset, insufflauit: & dicit eis, Accipite Spiritum sanctum:

Hæc Mat. 18. c. 18

22 * καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς, λάβετε πνεῦμα ἅγιον. 23 ὧν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς·

23 * Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.

23 * ὧν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.

24 * Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus.

24 * θωμᾶς δέ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ ἰησοῦς.

25 * Dixerunt ergo ei alij discipuli, Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis, Nisi videro in manibus eius †fixuram clauorum, & mittam digitũ meum in locum clauorum, & mittã manum meam in latus eius; non credam.

figurã

25 * ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί, ἑωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.

26 * Et post dies octo, iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio† eorum, & dixit: Pax vobis.

eorum

26 * Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ θωμᾶς μετ' αὐτῶν· ἔρχεται ὁ ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ εἶπεν, εἰρήνη ὑμῖν.

27 * Deinde dicit Thomę, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis.

27 * εἶτα λέγει τῷ θωμᾷ, φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός.

28 * Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.

28 * καὶ ἀπεκρίθη θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου.

29 * Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati qui non viderunt & crediderunt.

Inf. 21. d 25

29 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἑώρακάς με, πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

30 * Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc.

30 * πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

---

25 וְאָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידָא [p] חֲזִין לְמָרַן הוֹ דֵין אֲמַר לְהוֹן אִן לָא חָזֵא אֲנָא [q] בְּאִידוֹהִי [r] דּוּכְיָתָא [s] דְּצִצֵא וְרָמֵא אֲנָא בְּהֵין

[s] עִבְרָאִית יְתֵדוֹת

26 [t] צִבְעָתִי [u] וּמְשֵׁט אֲנָא אִידִי [x] בְּרַפְנֵהּ לָא מְהֵימִן אֲנָא ׃ [t] קְרֶינָא וְרַצְפָּרָא וְרֹחַר בְּשַׁבָּא חַרְתָּא ׃ כ

26 וּבָתַר [b] תְּמָנְיָא יוֹמִין חוּב לְגַו הַוּו תַּלְמִידָא וְתָאוֹמָא עִמְּהוֹן וְאָתָא יֵשׁוּעַ כַּר [c] אֲחִידִין תַּרְעָא קֳדָם [d] בְּמִצְעֲתָא וְאָמַר לְהוֹן שְׁלָמָא עִמְּכוֹן ׃ 27 וְאָמַר לְתָאוֹמָא [e] אַיְתָא [g] צִבְעָךְ [f] לְהָרְכָא [g] וְחֲזִי [h] אִידַי [i] וְאַיְתָא אִידָךְ [k] וְאוֹשֵׁט בְּגַבִּי וְלָא

[k] כמו שמנה

[e] אֶחָד [d] פי׳ בתוך [c] אֹתוֹ

[f] פי׳ לפה

[g] חֲזָא [h] יַד [i] פי׳ הסקום

[j] הַיְמִן [m] חֲזָא [n] טוב

[l] פי׳ אשרי

חֶהֱוֵא לָא מְהֵימְנָא אֶלָּא [l] מְהֵימְנָא ׃ 28 וַעֲנָא תָאוֹמָא וַאֲמַר לֵהּ מָרִי וַאלָהִי ׃

27 [m] רַחֲזַיְתָנִי הֵימְנְתָּ [n] טוּבַיְהוֹן לְאִילֵּין דְּלָא חֲזָאוּנִי וְהֵימְנוּ ׃ 29 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ הֲשָׁא

[o] סְגִיאָתָא [p] אָתוֹתָא אַחֲרָנְיָתָא עֲבַד יֵשׁוּעַ קֳדָם

[o] סַגִּיאָתָא דֵּין [p] אָתָוָתָא כְּתִיכָן בְּכִתָבָא הָנָא ׃

31 * Quin & hæc ſcripta ſunt, vt credatis Ieſchua eſſe Meſchicho Filium Dei: & quum crediderit is habeatis in nomine eius vitam æternam.

Ad oblationem Dominicæ nouæ.

CAP. XXI.

1 POſtea rurſus oſtendit ſeſe Ieſchua diſcipulis ſuis ad mare Tiberiadis: oſtendit autem ſic:

2 *Erant ſimul Schemeoun Kipho & Thouma qui dicitur Gemellus, & Nathanail, ille qui erat ex Kotne Galilææ, & Filij Zabdai, duoque alij ex diſcipulis.

3 * Dixit eis Schemeoun Kipho, Abeo venatum piſces. Dicunt ei, Nos quoque imus tecum. Exierunt itaque & conſcenderunt nauiculam; & in illa nocte nihil piſcati ſunt.

4 * Quum autem eſſet manè, ſtetit Ieſchua ad littus maris: neque nouerunt diſcipuli Ieſchua eſſe.

5 * Et dixit eis Ieſchua, Pueri, num habetis quid ad manducandum? Dicunt ei, Non.

6 * Ait illis, Coniicite rete à latere dextro nauiculæ, & inuenietis. Coniecerunt igitur, nec poterant attrahere rete præ multitudine piſcium quos continebat.

7 * Dixit autem diſcipulus ille, quem amabat Ieſchua, ipſi Kipho, Hic eſt Dominus noſter. Ille verò Schemeoun, quum audiſſet Dominum noſtrum eſſe, accepta tunica ſua, præcinxit lumbos ſuos, (quandoquidem nudus erat) & deiecit ſe in mare, vt veniret ad Ieſchua.

8 *Alij autem diſcipuli nauicula venerunt, (non enim multùm aberant à terra, ſed circiter ducentis cubitis) & trahebant rete illud piſcium.

9 * Quum autem deſcendiſſent in terram, conſpiciunt prunas poſitas, & piſcem eis impoſitum, & panem.

10 * Et dixit eis Ieſchua, Afferte ex piſcibus quos modò piſcati eſtis.

* Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis quia Ieſus eſt Chriſtus filius Dei: & vt credentes, vitam habeatis in nomine eius. 31

31 * ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

CAP. XXI.

κά.

POſtea manifeſtauit ſe iterum Ieſus diſcipulis ſuis ad mare Tiberiadis. Manifeſtauit autem ſic: 1 A

1 * Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος. ἐφανέρωσε δὲ οὕτως·

* Erant ſimul Simon Petrus & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat à Cana Galileæ, & filij Zebedæi & alij ex diſcipulis eius duo. 2
Sup.1.g.45 Mat.4.c.21 Mar.1.b19.

2 * ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο·

* Dicit eis Simon Petrus, Vado piſcari. Dicunt ei, Venimus & nos tecum. Et exierunt & aſcenderunt in nauim: & illa nocte nihil prendiderunt. 3

3 * λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος, ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ, ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.

* Manè autem iam facto ſtetit Ieſus in litore: non tamen cognouerunt diſcipuli quia Ieſus eſt. 4

4 * πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν, οὐ μέντοι ἤδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ἰησοῦς ἐστι·

* Dicit ergo eis Ieſus, Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei, Non. 5
Luc.5.a.4

5 * λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, παιδία, μή τι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὔ.

* Dicit eis, Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miſerunt ergo, & iam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium. 6

6 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκ ἔτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.

* Dicit ergo diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus, Petro; Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare. 7 B

7 * λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς, τῷ πέτρῳ, ὁ κύριός ἐστι. σίμων οὖν πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο· ἦν γὰρ γυμνός· καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν·

* Alij autem diſcipuli nauigio venerunt (non enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium. 8

8 * οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον· οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων συρόντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων.

* Vt ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem. 9

9 * ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην, καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον, καὶ ἄρτον.

* Dicit eis Ieſus, Afferte de piſcibus quos prendidiſtis nunc. 10

10 * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν.

---

5 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [i] טְלָיֵא לְמָא אִית לְכוֹן מְדֻם [m] לְמִלְעַם אָמְרִין לֵהּ לָא׃ 6 אֲמַר לְהוֹן [n] אַרְמוּ [o] מְצִידְתְּכוֹן
מִן נַגְבָּא דְיַמִּינָא דַסְפִינְתָּא וּמְשַׁכְּחִין אַנְחוּן וְאַרְמִיו וְלָא אֶשְׁכַּחוּ לְמֶגְדַּהּ לַמְצִידְתָּא מִן [s] סוּגָּאָא דְנוּנֵא [v] דְאַחֲדַת׃
7 וְאָמַר תַּלְמִידָא דְוַדְרֵחֵם הֲוָא לֵהּ יֵשׁוּעַ לְכֵיפָא הָנָא מָרָן הוּ שְׁמַעוֹן דֵּין כַּד שְׁמַע דְּמָרָן הוּ נְסַב [x] כִּתּוֹנֵהּ [y] מְחָא
בְּחֲצוֹהִי מָטַל [z] וְעַרְטֵלָיָא הֲוָא וְשַׁדָּא נַפְשֵׁהּ בְּיַמָּא [a] דְּנָאתָא לְוָת יֵשׁוּעַ׃ 8 אֲחָרְנָא דֵּין תַּלְמִידָא בַּסְפִינְתָּא אֲתוֹ
לָא גֵיר רַחִיקִין הֲווֹ סַגִּי מִן אַרְעָא אֶלָּא אַיִךְ מָאתֵין [b] אַמִּין וְנָגְרִין הֲווֹ לֵהּ [c] לְמִצִידְתָּא הֲי דְנוּנֵא׃
9 כַּד דֵּין סְלִקוּ לְאַרְעָא [d] חֲזוֹ [e] גוּמְרָא כַּד [f] סִימָן וְנוּנָא כַּד סִים עֲלַיהֵין וְלַחְמָא׃
10 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [g] אַיְתוֹ מִן נוּנָא [h] דְצַדְתּוּן הַשְׁתָּא׃

1 ועברא׳ית הנערים
m לְעֵס פי׳ אכל
n רְמָא o צוד r סְנָא
s אֲחַר t פי׳ נגד פשתן
v פי׳ אוֹר z פי׳ ערום
a אֲתָא b כמו אמות
c צוד d חֲזָא
e פי׳ פחמים
f סוּם g אֲתָא h צוד

11 * Et aſcendit Schemeoun Kipho, traxitque rete in terram plenum piſcibus magnis, centum & quinquaginta tribus: & toto illo onere non ſciſſum eſt rete illud.

12 * Et dixit eis Jeſchua, Venite, prandete. Nemo autem ex diſcipulis audebat interrogare eum quis eſſet, quum ſcirent Dominum noſtrum eſſe.

13 * Acceſſit autem Jeſchua, & accepit panem & piſces, deditque eis.

14 * Hac iam tertia vice apparuit Ieſchua diſcipulis ſuis, quum reſurrexiſſet à mortuis.

In commemoratione Schemeoun Petri, & ſanctificatione Eccleſiæ, conſecrationéque Epiſcopi.

15 * Quum autem prandiſſent, dixit Jeſchua Schemeoun Kipho, Schemeoun Bariouna, [fili Columbæ] amas me pluſquàm hi? Dicit ei, Etiam Domine mi; tu noſti quòd amem te. Dixit ei Ieſchua, Paſce mihi agnos meos.

16 * Dixit ei iterũ ſecunda vice, Schemeoun Bariouna, amas me? Dicit ei, Etiam Domine mi; tu ſcis quòd amem te. Dixit ei Ieſchua, Paſce mihi oues meas.

17 * Dixit ei Ieſchua rurſum tertia vice, Schemeoun Bariouna amas me. At triſtis fuit Kipho, quòd dixiſſet ipſi tertia vice, Amas me? proinde dixit ei, Domine mi, Tu omnia ſapis, tu noſti quòd amem te. Ait illi Jeſchua, Paſce mihi ouiculas meas.

18 * Amin amin dico tibi, quum puer eſſes, tu ipſe cingebas lumbos tuos, & ibas quò volebas, quum autem ſenueris extendes manus tuas, aliuſque cinget tibi lumbos tuos, et ducet te quò nolles.

19 * Hoc autem dixit, vt indicaret qua morte glorificaturus eſſet Deum. Et quum hæc dixiſſet, ait illi, Poſt me venito.

---

11 וַסְלֵק שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא וְנַגְדַהּ לַמְצִידְתָּא לַארְעָא כַּד [i]מְלְיָא נוּנֵא [k]רַוּרְבָא מְאָא וְחַמְשִׁין וְתְלָתָא וְבְהָנָא כְּלֵהּ [l]וּיקְרָא
לָא [m]אֶצְטָרִיךְ מְצִידְתָּא מְנִי ׃ 12 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [n]תָּו [o]אֶשְׁתַּרוּ אֱנָשׁ דֵּין מִן תַּלְמִידֵהּ לָא [p]מְמַרַח הֲוָא [q]דְּנִשְׁאַלִיוּהִי
דְּמָנוּ דְּיָדְעִין הֲוָו דְּמָרַן הוּ ׃ 13 קְרֵב דֵּין יֵשׁוּעַ וְשָׁקַל לַחְמָא וְנוּנֵא וְיָהֵב לְהוֹן ׃
14 הָדֵא [r]דְּתְלָת זַבְנִין [s]אֶתְחֲזִי יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידְוֹהִי כַּד קָם מִן בֵּית [t]מִיתֵא ׃
[u]בְּרוּכְרָנָא דְּשֶׁמְעוֹן פְּטְרוֹס וַדְּקוּדֶשׁ
[v]עִדְתָּא [w]וְכִירוּטוֹנָיָא [x]דְּאַפִּיסְקוּפָּא נכ
15 כַּד דֵּין [c]אֶשְׁתַּרִיו אֲמַר יֵשׁוּעַ לְשֶׁמְעוֹן כֵּאפָא שֶׁמְעוֹן בַּרְיוּנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי יַתִּיר מִן הָלֵין אֲמַר לֵהּ אִן מָרִי אַנְתְּ

[i] מְלֵא [k] רַבָּב
[l] וְקַר ופי׳ משא
[m] עְרָא [n] אִתָּא [o] שְׁרָא
[p] אַמְרַח [q] שְׁאַל [r] חֲוָא
[s] מוּת [t] דְּכַר
[u] כמן עדה c מן לשון יון
d מן לשון יון
עבראיה צופים
[v] שְׁרָא

11 * Ascendit Simon Petrus,& traxit rete in terram, plenum magnis piscibus, centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti essent, non est scissum rete.

11 * ἀνέβη σίμων πέτρος, καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντήκοντα τριῶν· καὶ τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον.

12 *Dicit eis Iesus,Venite,& prandete. Et nemo audebat †discumbentium interrogare eum, Tu qui es? sciétes quia Dominus est.

discentium

12 * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε, ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν, σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν.

13 * Et venit Iesus,&†accipit panem,& †dat eis, & piscem similiter.

accepit
dabat

13 * ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.

14 * Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis, quum surrexisset à C mortuis.

14 * τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

15 * Cùm ergo prandissent,†dicit Simoni Petro Iesus, Simon † Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine: tu scis quia amo te. Dicit ei, Pasce agnos meos.

dixit
Iona

15 * Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς, σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε. σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ, βόσκε τὰ ἀρνία μου.

16 * Dicit ei iterum, Simon † Iohannis, diligis me? Ait illi, Etiam Domine; tu scis quia amo te. Dicit ei†, Pasce agnos meos.

Iona,
iterum

16 * λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον, σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.

17 * Dicit ei tertiò, Simon †Iohannis amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei, Domine, tu omnia †scis: tu scis quia amo te. Dicit ei Iesus, Pasce oues meas.

Iona
nosti:
2.Pet.1. c.14

17 * λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, σίμων ἰωνᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, φιλεῖς με· καὶ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, βόσκε τὰ πρόβατά μου.

18 * Amen, amen dico tibi, cùm esses iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas. cùm autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis.

18 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις.

19 * Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et cùm hoc dixisset, dicit ei, Sequere me.

19 * Τοῦτο δὲ εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν, λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.

יָדַע אַתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ[f] רְעִי לִי[g] אִמְרִי׃ 16 אֲמַר לֵהּ תּוּב דְּתַרְתֵּין זַבְנִין שָׁמְעוּן בַּרְיוֹנָא רָחֵם
אַתְּ לִי אֲמַר לֵהּ אִין מָרִי אַתְּ יָדַע אַתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ רְעִי לִי[h] עֲרָבִי׃ 17 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ תּוּב
דַּתְּלָת זַבְנִין שָׁמְעוּן בַּרְיוֹנָא רָחֵם אַתְּ לִי[i] וְכָרְיַת לֵהּ לְכֹאפָא דַּאֲמַר לֵהּ דְּרָחֵם אַתְּ לִי וַאֲמַר לֵהּ מָרִי כָּל מַדָּם
אַתְּ חָכֵם אַתְּ יָדַע אַתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ רְעִי לִי[k] נְקָוָתַי׃
אַמִּין אַמִּין אֲמַר אֲנָא לָךְ דְּכַד[l] טְלֵא הֲוֵית אַתְּ אַסַּר הֲוֵית חַצְרָךְ וּמְהַלֶּךְ הֲוֵית לְאֵיכָא דְּצָבֵא אַתְּ מָא דִּין 18
דַּסְאִבַת תֶּפְשׁוּט[m] אִידָיךְ וְאָחֳרִין[n] יְאַסּוּר לָךְ חַצְרָךְ[o] וְיוֹבִלָךְ לְאֵיכָא דְּלָא צָבֵא אַתְּ׃
הָדָא דֵּין אֲמַר דַּנְחַוִּא בַּאֵינָא[p] מַוְתָא עֲתִיד דַּנְשַׁבַּח לֵאלָהָא וְכַד אֲמַר הָלֵין אֲמַר לֵהּ[q] תָּא בָּתַרִי׃ 19

[f] רְעֵא בלשון פרנס
[g] פיר' כבשי
[h] פיר' נעי
[i] כְּרַה
[k] פירושו רחלי
[l] סאב פיר' זקן
[m] וד [n] אַסַּר
[o] וּבַל [p] מות
[q] אִתְּא

In Commemorationem Iouchanon Euangeliſtæ.

20 * *Conuerſus autem Schemeoun vidit diſcipulum illum, quem amabat Jeſchua ponè venientem, qui recubuerat in cœna ſuper pectus ipſius Jeſchua, dixeratque: Domine mi, quis eſt ille qui te prodit?*

21 * *Hunc quũ vidiſſet Kipho dixit: Jeſchua Domine mi, hic autem quid?*

22 * *Dixit ei Jeſchua: Si velim hunc manere vſquedum veniam, quid ad te? tu me ſequere.*

23 * *Exiuit itaque hic ſermo inter fratres, illum diſcipulum non eſſe moriturum: Jeſchua autem nequaquam dixerat, Non morietur; ſed: Si velim hunc manere vſque dum veniam, quid ad te?*

24 * *Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtatus eſt de his omnibus, quique ſcripſit hæc: & ſcimus verum eſſe teſtimonium eius.*

25 * *Sunt autem & alia quamplurima, quæ fecit Jeſchua: quæ ſi ſigillatim ſcriberentur, ne ipſe mundus quidem, vt puto, ſufficeret ijs qui ſcriberentur libris.*

Finitum eſt Euangelium ſacroſanctum Prædicatio Iohannis Euangeliſtæ, quod locutus eſt Ionicè Epheſi.

נג [a]בְּרוּכְרָנָא דְּיוֹחָנָן [b]אֶוַנְגֶּלְיוֹסְטָא

20 [c]וְאִתְפְּנִי שְׁמְעוֹן וְחָזָא לְתַלְמִידָא הַו דְּרָחֵם הֲוָא יְשׁוּעַ וַאֲתָא בָתְרֵה הַו דִּנְפַל הֲוָא [d]בַּחֲשָׁמִיתָא עַל [c]חַדְיֵהּ דְּיֵשׁוּעַ
וְאָמַר מָרִי מַנּוּ מַשְׁלֵם לָךְ׃ 21 לְהָנָא כַּד חָזָא כְּאפָא אֲמַר לְיֵשׁוּעַ מָרִי וְהָנָא מָנָא׃ 22 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אִן צָבֵא
[f]אֲנָא דִּנְקוּם הָנָא עַדְמָא וַאתֵא אֲנָא לָךְ מָא לָךְ אַנְתְּ תָא בָּתְרִי׃ 23 [g]וְנָפְקַת הָדָא [h]מֵלְתָא בֵּית אָחָא דְּהַו תַּלְמִידָא לָא
מָאֵת יֵשׁוּעַ דִּין לָא הֲוָא וְלָא מָאֵת אֲמַר אֶלָּא אִן צָבֵא אֲנָא דִּנְקוּם הָנָא עַדְמָא וַאתֵא אֲנָא לָךְ מָא לָךְ׃

[a] רכר
[b] מן לשון יון סוריאית מסברנא
[c] פְּנָא [d] חֶשֶׁם
[e] פי׳ משתה ערב [c] פי׳ חיקו
[f] קָנָא [g] מֵלֶל
[h] מורת

צלב שפיו הזכרת הפילוסופים הכלצנים הסופרים הכשר הכת
הסבכת משפחת הכוהנים שהשיגו הכלבים הנהנים הכתר
הכתוב צלמות הפלטפום הלבת הפילוסופים.

B. Arias Montanus

Sup. 13. 6.25

20 * Conuersus Petrus, vidit illum discipulum quem diligebat Iesus, sequẽtem, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit, Domine, quis est qui tradet te?

21 * Hunc ergo cùm vidisset Petrus, dicit Iesu, Domine, hic autem quid?

Sic 22 * Dicit ei Iesus, †Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere.

Exiit 23 *†Exiuit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. & non

Si, vel, Si sic dixit ei Iesus, Nõ moritur: sed, †Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te?

Sup. 20. 8.30 24 * Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus quia verum est testimoniũ eius.

25 * Sunt autem & alia multa quæ fecit Iesus: quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scribendi sunt, libros.

20 * Επιστραφεὶς ὁ πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε, κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε;

21 * τοῦτον ἰδὼν πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ, κύριε, οὗτος δὲ τί;

22 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; σὺ ἀκολούθει μοι.

23 * ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει· καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ', ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;

24 * οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα· καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.

25 * ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. ἀμήν.

---

[i] סְחֵד 24 הָנוֹ תַּלְמִידָא דְּאִסְהַד עַל הָלֵין כֻּלְּהֵין וְאַף כְּתַב אִלֵּין [k] וְיָדְעִינַן חֶנֶן דְּשָׁרְיָרָא הִי סָהֲדוּתֵהּ׃

[k] יְדַע 25 אִיתַּיִן אַף אַחֲרָנָיָתָא סַגִּיאָא דַּעֲבַד יֵשׁוּעַ אִילֵּין דְּאִלּוּ חָדָא חָדָא [l] סְתַכְּתָבָן הֲוַי אַף לָא הוּ עָלְמָא אַיְךְ דְּסָבַר אֲנָא סַפְּקָנָא לְכָתְבָא דְּסִתְכַּתְּבִין הֲווֹ׃

[l] כְּתַב

[m] כְּרַז שְׁלֵם אֲוַנְגֶּלְיוֹן קַדִּישָׁא [m] כְּרִזוּתָא דְּיוֹחָנָן אֲוַנְגֶּלִיסְטָא דְּמַלֵּל יוֹנָאִית בְּאֶפְסוֹס׃

Finis libri quatuor Euàngelistarum literis & lingua Syrorum, quem approbauit cum accurata diligentia Benedictus Arias Montanus à Philippo rege Catholico delegatus Doctor Theologus.

B. Arias Montanus